

**THE BOOK WAS
DRENCHED**

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_206054

UNIVERSAL
LIBRARY

OUP-730-28-4-81-10,00.

OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY

Call No. T81
P85A Accession No. G.T.923

Author నాగవసామయ్య, బిష్ణెర.

Title (శ్రీ)మదాంధ్రమహా గవతము .1928

This book should be returned on or before the date last marked below

ఆనందాశ్రమ గ్రంథరత్న మాల.

శ్రీ

పరమేశ్వరకరుణాకలితానందస్యకవిత్యవిద్యావినుతానుపమనాహిత్య

సహస్రపాండిత్య

బయ్యెరినోతనామాస్యప్రణీత

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

1. శ్రీ. తంజనగరము - తేనపర్వతమూర్త్యుగారిచే

మొదటి భాగము

మహాభాగవతము

శ్రీమహాభాగవతము - రామాయణముగారిచే.

మొదటి భాగము.

మొదటి భాగము

నేమూగు - వేంకటేశ్వరస్వామి స్వామిగారిచే.

మొదటి భాగము.

మొదటి భాగము

2. ద్వితీయ భాగము - వేంకటేశ్వరస్వామిగారిచే.

మొదటి భాగము.

286, ప్రాసాదముగారిచే.

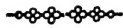
1928

(Copyright Registered.)

ఆనందాశ్రమ గ్రంథరత్న మాల.

శ్రీరామచంద్రపరబ్రహ్మణే నమః.

శో ధ క వి జ్ఞా ప్తి.

శ్లో. పురాణ మిత్యేవ స సాధు సర్వం । న చాపి కావ్యం నవ మిత్యవద్యమ్
స స్తని పరి త్యాయతర దృఢస్తే! మూఢః పరప్రత్యయనేయబుద్ధిః.
అభిరూపశేఖరులారా !

ఇక్కాలమునఁ దెనుఁగుగ్రంథములను సంస్కృతములముతోను వ్రాత ప్రతులతోను బోల్చి యథాశక్తి నిర్దుష్టముగా సవరించి మేము ముద్రించుటం గొందఱు చూచి 'కూర్చిరి మార్చిరి చెటిపిరి చెడినది' యని చేయునాక్షేపణములు నాక్రోశములును గర్జితాడితము లగుచున్నవి. వీనిం గొంత పరామర్శించుట కిపుడు మిక్కిలి యవసర మై యున్నది.

మనదేశమునఁ జదువరులపాలిటిభాగ్యదేవత యై ముద్రణపద్ధతి యేర్పడిన పిదప నాంధ్రభాషయందు గొప్పగ్రంథము లగుభారతమును భాగవతమును ముద్రితము లయినవి. ఒక గ్రంథమునకుఁ గల వ్రాత ప్రతు లొక్కొక్కటికిని వ్రాయికముగా వ్రాయసకాఁ డొక్కొక్కొక్కడగును గాన వానియం దక్షరము లొక్కటిరు గాకయుఁ బాఠము లొక్కటైఁగల గాకయు నుండుటతోఁగూడ నందంద సొంత కూర్పులును వింతమాన్పులును గోఁతెక్కింత కనిపించుటయుం గలదు. కాన వానిలోఁ బెక్కులు పోవు లగుపాఠకులకు సేతియుఁ ప్రాణగొడ్డములుగా నుండును. ఆ గ్రంథమునచ్చుప్రతులం దాయాకూర్పుభాషిణి కన్నిటికిని శోధనమును ముద్రణమును సమానము లగుటచే నాయన్నింటను బాఠ మొక్కటిగాను, నక్షరములు మఱిత విడిగా ముత్తై పునరులవలె ముద్దలు గులుకుచును, నుండును ; కాన యవి యభీజ్ఞులకే కాక యర్థులు దెలియనిబాలురకును స్త్రీలకును సైతము సొంపై సుఖముగాఁ బఠింపఁదగి యుండును. అచ్చుప్రసేతికి ముందఱఁ బచ్చివెన్నయ మెచ్చా? అట్టలు గట్టఁబడి చేపట్టునకు దిట్టముగా నుండునచ్చుబొత్తములపన యెక్కడ! కట్టలవలెఁ గట్టువై దారముల నులిగొనునాకుప్రతులనన యెక్కడ! వ్రాతజలుగులసిలుగులకంటె నచ్చు తేటలసిలులు మీరు గాకున్నే ! ఇవి సరస్వతి నోచిననోములపంటలు. వీనికి ముందవి పెంటలు గావో!!

ఇట్లచ్చుప్రతులు చదువరులకనువిందులుగా నెచ్చుచు రాఁగా వ్రాతప్రతులు పురువులపెనువిందు లై ప్రుచ్చుచుఁ బంచత నొందసాగినవి. ఔను ! మంట మగ్గి మన్నె, నీటను నోఁగి నజ్జె నిప్పనఁ గ్రాగి నీతై, గాలిం గలసిదు మ్రొ, బయలం బడి

వ మ్మై, యిట్లు పంచభూతములం గలసియుఁ గలయుచును నున్నవి. ఇంతవఱ కవి యంతరింపఁ దొడఁగి దాదాపు రెండుతరము లగుచున్నవి. మనము తాతలకాలమునఱ కే వానిముసువులును బగువులును, మనతాతలపష్టిపూర్తి కచ్చుప్రతులు పొత్తము ముత్తైదువ పేరింటమునకై యెత్తినబిత్తరపురూపులవలె మనోనయనోత్సవములై మొలకై త్రసాగినవి. అందలిపాఠములే మనతండ్రులకు వెన్నతోఁ గూర్చి పెట్టినవి. మనకు నవియే నుగ్గుఁబాలతో నూఱి పోసినవి. వే నేల ? అచ్చుప్రతులపాఠములే యెల్లయెడల నల్లుకొని యిప్పు డన్నివట్టుల నిల్లు గట్టుకొని యున్నవి.

ముద్రాక్షరములు సరులు గూర్చినయాణిము తైములే. అచ్చుప్రతులు చూచుటకును బట్టుటకును జనువుటకును మెచ్చులు గులుకునే. అందలిపాఠములు మనతాతల తండ్రులవాక్కులం బడి పవిత్రములై మనహృదయసీమలం బ్రతిష్ఠింపఁబడి యున్నవే! అయిన నేమి? వానియందుఁ దప్ప లుండవా? కూర్పులును మార్పులును గలుగ నేరవా? ఇది కొంత విచారితము.

భారతాదులను రచించినకవులు గడచి యిప్పటి కయిదాటునందలసంవత్సరముల కెక్కువయే యైనది. ఇంతదీర్ఘకాలముగో దేశమునఁ బెక్కు రాజ్యవిభ్రమములును నూతనరాజ్యజననములును సపూర్వవృత్తభాషాసంపర్కములును గలుగుటంజేసి జనవ్యవహారములగో మునుపటివి గొన్ని నశించుటయు మఱికొన్ని కొత్తగాఁ దలసూపుటయు సహజము. ఈవ్యవహారములమాటుపాలు ననుసరించియే భాషయందును దద్దాచకము లయినపదములును వానిప్రయోగవిశేషములును గొన్ని మాసిపోయి యిప్పటివాడుకలోఁ గానిపింఱున్నవి. అపదాదులచొప్పు నక్కాలపుగ్రంథములను బెక్కింటిని గొనియే నిరూపింపఁదగి యున్నది. ఈవిశేషము పెక్కు భాషలయందుఁ గానిపించుచున్నదని భాషాచరిత్రములే యుఘోషించుచున్నవి. ఇట్లాపదాదులు జనవ్యవహారములం గానిపింపనియిక్కాలమున నచ్చుప్రతుల శోధించి ముద్రింపఁ బూనినపండితులు వానిలో నప్పటికాలపుగ్రంథప్రయోగములనుబట్టి తమకు నిర్ణయింపఁగూడినవి తప్పఁ దక్కినవానిని నట్లే సందిగములుగా నుంచునడికే బాలుపడ నోపకయుఁ, దాము ప్రకటించుప్రతు లొకటి రెండు గాక కూర్పునకు వందలకొలది నుంటంజేసి యాపెక్కింటును నట్టిగుప్పధములు వ్యాపించి యుండుటకు మనసు రాకయుఁ, గూర్పును మార్పును జాలినపాండిత్యమును గవిత్యమును గలవారు గాన యారెంటిని గొని యాపదాదులు పాఠకసాహస్యమునకు సుబోధములుగా నుండునట్లు సవరించుటకు బలవంతముగాఁ దమంతఁ బేర్చిరిట లగుచున్నారు. వ్రాతప్రతులలో నొకటిని జూచి మఱొకటిగాఁ బూర్వమునుండి వ్రాయంబడుచు వచ్చిన పగుటచేతను, మిక్కిలిపురాతనము లైనవియుఁ బెక్కు మిగిలియుండుటచేతను నట్టివానిలోఁ బెక్కింట నాపదాదులు తప్పక వచ్చియుండవచ్చును. వాని వ్రాయన కాండ్రలోఁ బెక్కండ్రు గూర్పును మార్పును జాలినంతవ్యత్యన్నులు గాకుండుటచే నట్టివారి ప్రతులం దేనియు నవి మాటుపడక యుండవచ్చును. ఒక్కొక్కవ్రాయనకాని

ప్రతు లోకకొన్నియే కాని వందలకొలది గావు గావున నా తెలియనిపదాదుల సవరించియే తీటవలయు ననుస్వాత్మప్రేరణము వాని కంతబలవంతముగా నుండును. ఈ కారణములంబట్టి యచ్చుప్రతులకన్న నాకుప్రతులే పాఠసౌఖ్యవమునకై మఱింత యాశ్రయణీయములుగా నుండును. పెక్కురి త్తవాదములకన్న రెండ్లొక్కయుదాహరణములే మిన్న.

భారతమున యతిభిక్షాసమయవివరణమున 'విఘ్నమేన్యస్తముసలేవ్యక్తా రే భుక్తసజ్జనే' శాంతి, అని యున్నది. ఇందులకు 'డంపకములకు వంటకములకును, భోజనములకు దణ్ణమైనప్రాస్తం గడపి' ౪ ఆ. 393 అని వ్రాతప్రతులం నున్నది. ముసలశబ్దమునకుఁ బర్యాయముగాఁ దెనుఁగున 'డంపక' మున్నది. అయినను 'డంపకము దంచు' అని యీ కాని 'డంపకము' అని వాడుకలో లేదు. మఱిప్రయోగమందో 'డంపుదుమే కుభృత్పరివృథంబుల' నని కాశీఖండమునఁ గలనుగాని యది ముద్రణసమయమున శోధకులకుఁ తెలియకగాని మఱవఁబడికాని యుండవచ్చును. సర్వజ్ఞత్వమెవరిసొమ్ము? అర్థము పొసఁగియుఁ బ్రకరణమునకుఁ బొందుపడియు నుండుటకన్నఁ దేటగానుండుట మఱింత యావశ్యకము కాఁబోలు. కాన తెలియకున్న 'డంపకములు' తేటగా నున్న 'డంబికము'లయ్యె. కనుక 'డంబికములకు వంటలకుఁ జొరక' అని పాఠము వుట్టినది. ఇవి తేటగా నుండుట యగుండ మన తాతగారితోఁ బడియు వచ్చినదిగాన తప్పయిన నొప్పే! దీనిని మరల దిద్దుటయే తప్ప!! అచ్చుప్రతులయొగడమా యిది !!!

ఆరణ్యపర్వమున 'ఉల్ల కాంచనరథముపై నున్నవాడు' షష్ఠ. ౧౭3, అని వ్రాతప్రతుల నున్నది. 'ఉల్ల' యని యిపుడు వ్యవహారమున లేదు. ప్రయోగము 'మూడు, యోజనము లిచ్చటికి దాని శక్తులైనపు, పట్టి వే చని యాదై త్యరథర్త గనుము' అని శాంతిపర్వమునఁ గలదు. ముద్రణసమయమున నిది శోధకులకు గోచరము గానయ్యె. కాన 'అల్ల కాంచనరథముపై నలనువాడు' అని 'ఉల్ల' తేట తెల్లయగు 'అల్ల' యైనది. దీనిని మరల దిద్దవచ్చునా? పండితులు దిద్దరలు. పండితులకైనను జిరోత్సన్నపదము లెట్లు తెలియును? దిద్ది తరములును రెండైనవఁట! అప్పుడు దిద్దినది దండితనమే యైనది; ఇప్పుడు దిద్దుటయో నుండగమే చుడీ!

'మఱి' యనియుఁ గలదు. 'మఱ' యనఁగా మఱిపు. ఇది వెఱవంటిది. 'మది మఱగొన్నయట్టియెడ మానినికిం దనుఁ దాన కాచికో, లొనవిన' భార. ఉక్త్యోగ. ఈ 'మఱ' తెలియక 'మదిమది నున్నయట్టియెడ' నని మార్పఁబడినది. మఱియు, భాగవతమున వామనఘట్టమున 'తెఱవా విప్రులు పూర్ణులే. సీరంబునుం బోయు' దే, మఱ లే కర్థుల దాసులకనుజనులకనున్నొప్పుదేవైదలీ' అష్ట. 466, ఇట 'మఱ' నెఱుంగక 'పోయు' దే, మఱకే యర్థుల' నని 'ఏమఱక' గా మార్చి శోధకు లేమఱిరి.

'మందట' యనఁగాఁ దగవు. జగన్తోహిన్యవతారఘట్టమున 'మనకు వేల్పులకు ను శ మందట లేకుండఁ, బంచెట్టెద నని శ పడఁతి పూనె' భాగ. అష్ట. 321, అని

యున్నది. ఈ 'మందట' తెలియక యారాటము పెట్టినందున 'మాతాటము'గా మాటి నది. 'మనముల సమ్యంతిచితమగ్రమందటనాసభవారుతీర్చి' నారాయణకృతపంచతంత్ర ము ౧ ఆ. ఇట 'మందట' కు 'సమీప' మని శబ్దరత్నాకరమం దర్థ మున్నది. విను కుంభాండ యనేక కాలము... నాదగు భుజంబుల్ మందటం బొందినన్' హరివం శము. ఉత్త. 2 ఆ. ఇట 'మందట' యచ్చుప్రతుల 'ముచ్చట' యైనది. తెలియని మందటకన్నఁ దేట యగుముచ్చట మేలు గదా!

'దుడుకడుచు' అనగా మగ్గు మగుట. కృష్ణబలరామబాలకృష్ణావర్ణనమున 'అప్పంకముల దుడుకడువజొత్తురు' దశ.పూ. 289 అనియు, బ్రహ్మ గోగోపుల సంత ర్హితులం జేసినఘట్టమున 'దుడుకనిమహిమాబ్ధి నజాడు ౧ దుడుకడిచె నృపా' దశ. పూర్వ. 547 యనియు నున్నది. ఇది తెలియక 'దుడుకడరఁ జొత్తు' రని మార్పబడినది. మరల 'దుడుకడువ' నని దిద్దుట దుడు కగునా?

భాగవతమున 'తీర్థి కుర్వన్తి తీర్థాని' ౧. స్క. ౧౩. అథ్యా. అని యున్నందులకు వ్రాతప్రతులఁ 'దీర్ఘసంఘంబులఁ దీర్ఘమింతురు' ప్రథ. 301 అనియున్నది. 'తీర్థ మింతురు' అనియిప్పుడు వాడుట లేదు. 'ఉ త్తరమింతురు' ఇత్యాదినన్నయప్రయోగములు శోధకుల కుపసితములు గావు. కనుక 'తీర్ఘసంఘంబుల ధిక్కరింతురు' అనినవరింపబడినది. మఱి తాతగారిబొక్కినోటఁ జొచ్చియు నచ్చినచ్చినది గాన యది విమవరాదు. అట్టిదానిని దిద్దితిమా యంతకన్నఁ బాతకము లేదు. ముద్రణమహిమ' ముద్రణ దేవతాకటాక్షము నకుఁ బాత్రము లై నతప్పులుగూడ దిద్దరానంతవపిత్రము లై యొప్పులు గుఱుకునా?

ఇట్టివి పెక్కులు చూపవచ్చును. వ్రాతప్రతులందు స్పష్టబెబ్బకును దప్పులు గలుగునే యందు రేమో. ఔను! వానియందు శికటరేఫ మనియు లఘురేఫ మని యు భేద ముండదు. 'వాండు కాండు' అని యన్నియుఁ బూర్ణబిందువులే కాని యర్థ బిందువు చూపట్టదు. 'మంచుము రంగము' అని యనవసరము లగుద్విత్వములు ను, 'శాయ' 'యెవ్వఁడు' అని యక్షరవ్యత్యయములును, 'కోరికె' 'నాలికె' అని య సమంజసరూపములును, బట్టినచోటఁ బెక్కులు గనుపట్టును. అయినను 'జాంబికము లు' 'ధిక్కరింతురు' అనుసచ్చుప్రతులననరణలం బట్టి 'డంబకములు' 'తీర్థమింతురు' అని నిర్ణయించుకొనవలయుననిచే 'వాడు' 'శాయ' అను నాకుప్రతులవ్రాతలను బట్టి 'వాడు' 'చేయు' అని దిద్దకొనుసాకర్య మేపాటియతిశయమో యభిస్థలకుఁ దేట గాకపోవదు.

మఱియు శోధనమునకు నై పుణ్యమును గావలయు. పాండిత్య మున్నచోట నెల్ల నై పుణ్యము నియతముగా నుండదు. మఱియుఁ బండితులు తమతమవర్ణనములచొ వ్వనఁ బాఠముల దిద్దుటయుఁ గలదు. స్వశిష్యనాభినివేతపారవశ్య మనివార్య మగుట సహజమే కదా. ఈరెండుకారణములనుబట్టియు సచ్చుప్రతులఁ దప్పులు గలుగుట గలదు. ఈనిర్ణయము లెంతవఱకు సాధువులో ప్రకృతగ్రంథమునఁ బరామర్శితము.

శ్రీకై వల్యసదంబు జేరుటకు నై చింతించెదన్ లోకర
శ్చైకారంభకు భక్తిపాలనకళాసంరంభకున్

౧ స్కం. ౧. ప.

ఇట క్రిందిగీటలు గలవానిం జూడుడు. ఆరంభముననే హంసపాదము !
మొట్టమొదటిపద్యముననే యతి తప్పినది. ఈతప్పు గ్రంథమున మఱెచ్చటనే
నుండునని వ్రాయనము గురువానునివయినో లేక కంపాసిటగు రామస్వామిమీఁద
నో మోపవచ్చును. ఇట్లును గాదే! శోధకులకు గోషము వచ్చు నని మహాకవికి
యతి ఇలియ దండుమా! మొన్నటి తాతగారి కాగ్రహము వచ్చినను, నంత
కంటె మునుపటిపోతనగారినిగ్రహము దగదు. కాన 'రత్నాకారంభకు భక్తిపాలన
కళాసంరంభకు' అని దిద్ద కుండరాదు.

ఏతద్రూపం భగవతో హ్యహంసస్య నిదాత్మనః
మానూగుణై ర్విరచితం మహదాదిభి రాత్మని
యథానభసి మేఘాఘో ర్జ్వలన్య పాక్షి హోఽనిలే
ఏవం ద్రక్షరి దృశ్యత్వ మాగోపిత మయ్యభిః.

౧-స్కం. 3-అధ్యాయం.

శ్రీభరవాగ్యాఖ్యా. అహంసస్య-నిదేశకరస్య, ఆత్మనో-జీవస్య, ఏతత్-స్థూలం, మానం-శరీరం,
భగవతో మానూగూం, రేస్యా, నృణాం - మానూగూం, విరచితం - కృతం, ఆత్మని - ఆత్మ
స్థానే, శరీరం కృత మిత్యర్థం కథ మిత్రి సేవయాం స్వరూపావరణేన విదధ్యాన ఇతిసప్తస్తోత్ర
మాంబా మథావాక్కుశ్రితోమేఘాఘో, నభసి-అకాశే, అయ్యభి-అక్షై. అగోపిత, యథావా
పాక్షిహో ర్జ్వలన్ - నిత్యమాదరశ్చయి, నిత, ఏవం, ద్రక్షరి - ఆత్మని, దృశ్యత్వం - దృశ్యత్వాది
భక్త్యం కరీర మాగోపిత మిత్యర్థం.

ఇంగల కచ్చుప్రతిపాదము:-వినుం పరూపుం మునజివుండు చిదాత్మనుం గై పరగు-జీవునికి
బర మేకగుమాగుంబు బై నమహాగుంబులచేత నాత్మధారస్థానముగా విరచితం వైన
స్థూలశరీరంబు గగనంబునంగుం బవనాశ్రమేఘసంబంబును గాలియంగుం బాక్షిమహాభిధానర
త్నంబును నేరితి స్థూల ద్రష్ట యగునాత్మమంగుం దృశ్యత్వము మగ్గిమంతులు గానివారచేత నాగో
పింపంబడు.

'ఆత్మని' అనుటకు 'ఆత్మస్థానే' యని యరము. ఇట 'ఆత్మధారస్థానముగా'
ననుట యెట్లు? స్థూలశరీరంబు' అనుటకుఁ గ్రియ యెద్ది? ఆరోపింపబడినది స్థూల
శరీరమా? దృశ్యత్వమా? అన్వయ మేదియఁ గానరాదు. అంతగా మూలాను
గుణ్యమును లేదు.

వ్రాతప్రతులపాఠము -- వినుం పరూపుం గై యేకరసుంధై యాత్మ యనం బరగుజీవునికి
బర మే...మాంబులచేత నాత్మస్థానంబునంగుం విరచితం వైనస్థూలశరీరంబు...దృశ్యత్వమై...
నాగోపింపంబడు. ౧ స్కం. 67.

ఇట 'స్థూలశరీరము దృశ్యత్వమై యారోపింపంబడు' నని యన్వయము. ఇది
చాల మూలానుగుణముగాఁ దెనిగింపబడినది. ఇట్లు మూలానుగుణ్యమును నన్వ
యమును గలయూపోతనపాఠమును గయికోనవచ్చునా? లేక యన్వయము చెడి
నను మూలానుగుణ్యము కొఱవడినను మనతాతగారియచ్చుప్రతిపాఠమే వలయునా?

‘యత్రేమే సదసద్రూపే ప్రతిషిద్ధే స్వసంవిదా
అవిద్యాయాత్మనికృతే ఇతి తద్బ్రహ్మదర్శనమ్॥
యద్యోహంపరతా దేవీ మాయా వై శారదీ మతిః
సంపన్న ఏవేతివినుః మహిమ్ని క్షే మహీయతే॥’

౧-స్కం, 3-అ.

శ్రీధర్వ్యాఖ్యా॥ యత్ర-యదా, సదసతీ - కార్యకారణరూపే- సూలసూక్ష్మరూపే, స్వసంవిదా-స్వరూపసమ్యక్ జ్ఞానేన; ప్రతిషిద్ధే, భవత్. జ్ఞానేన ప్రతిషేధాద్ త్వే తమేవహేతు మహా-అవిద్యయా, ఆత్మని, కృతే-కల్పితే ఇతిహేతోః, తద్బ్రహ్మ-తదాజీవోబ్రహ్మైవభవతీత్యర్థః, కథం భూతో? దర్శనం - జ్ఞానైకస్వరూపమ్॥ వై శారదీ - విశారదః సర్వజ్ఞః ఈశః - తదీయా, దేవీ-సంసారచక్రణ క్రిడన్తీ, ఏషా మాయా, మతిః-విద్యా...అయంభావః—యావద్విద్యాత్మినా ఆవరణ విక్షేపాకగోతి తావన్నోపరమతే - యదాతు సైవవిద్యారూపేణపరిణతా...స్వయమేవోపరమేనితి.

అ-ప్ర—అప్పడీసూలసాత్మరూపంబులు రెండును స్వరూప సమ్యక్ జ్ఞానంబున నిషేధింపంబడునని తెలియు-నవిద్యంజేసి యాత్మకుం గల్పింపంబడె ననియెడి హేతువువలన నప్పడు జీవుండు బ్రహ్మదర్శనమును జ్ఞానంబున కధికారియగు - నట్టిబ్రహ్మజ్ఞానమతి - విశారదయై యీశ్వరుని క్రీడించు-నట్టి మతిప్రకాశాంబున నవిద్య యనంబడుచున్నమాయ యుపరతి యై. ౧ స్కం. 67.

ఇట ‘యదా-తదా’ యనునన్వయము లేదు. ‘ఎప్పుడు సూలసూక్ష్మరూపములు స్వరూపసమ్యక్ జ్ఞానమున నిషేధింపబడునో యప్పుడు జీవుడు బ్రహ్మమగు’ నని యర్థము. నిషేధింపబడు నని తెలియు లేమి? ఆరూపములు ‘ఆత్మని కృతే’ ఆత్మయందు, గల్పితము లని యుండఁగా ‘ఆత్మకుం గల్పితము’ లెట్లు? తద్బ్రహ్మ-తదాజీవః బ్రహ్మైవభవతి’ అని యుండఁగా ‘బ్రహ్మదర్శనం బనుజ్ఞానమున కధికారి యగు’ నట! బ్రహ్మదర్శనజ్ఞానమేమి? ఇటదానికిఁ బ్రసక్తి యెట్లు? ‘అట్టిబ్రహ్మజ్ఞానమతి-విశారదయై యీశ్వరునిదై క్రీడించు’ దీని కర్థమేమి? బ్రహ్మజ్ఞానమతి క్రీడించుచున్న దనియన్నియమా? మతి యనఁగా విద్య యని వ్యాఖ్య; విద్యారూపమున మాయ పరిణతి యగుట చెప్పఁబడినది. ఆమతి యిట బ్రహ్మజ్ఞానమతి యయ్యెనా? లేక అతివిశారదయై యని పదచ్ఛేదమా? ‘అట్టిమతిప్రకాశంబున నవిద్య యనంబడుచున్నమాయ’ ఇటఁ గూడ ‘మతి’ వచ్చినదేల? మూలమునందలి ‘మతి’ కర్థము తెలియనందున నది యిన్ని గతులు పడినది. పోనిండు. ఈమతిప్రకాశ మేమి? మూలమున నిండులకు గమకము గానరాదు. ‘వై శారదీ’ అనుటకు ‘విశారదః సర్వజ్ఞః ఈశః తదీయావై శారదీ’ అని వ్యాఖ్య. దీనికా ‘విశారద యై యీశ్వరుని క్రీడించు’ యని తెనుఁగు?

ఇటీవలియచ్చప్రతిపాతము—ఎప్పుడు సూల...నిషేధింపబడు ననియును నవిద్యంజేసి యాత్మకుం గల్పింపబడు ననియును తెలియు నప్పడు జీవుండు బ్రహ్మదర్శనంబుల కధికారి యగు దర్శనం బను జ్ఞానైకస్వరూపంబితివిశారదయై యీశ్వరుని క్రీడించు చునవిద్యయనంబడుచున్నమాయయుపరతియై.

ఇందు ‘ఎప్పుడు-అప్పుడు’ అనునన్వయము గలిగెను. ‘మతి’ కిందు గతులు లేవు. బ్రహ్మదర్శనజ్ఞానమును గానరాదు. ‘అవిద్యంజేసి యాత్మకుం గల్పింపంబడెననెడి హేతువు’ అనుహేతువుమాత్రము పోయినది. మఱికొన్ని సవరిణులు గలిగినవి. కాని తక్కినదోషము లన్నియుఁ గలవు. న్నాతప్రతులపాఠము చూడుఁడు—

ఎప్పు డీస్థూలనూత్నరూపములు గెండును స్వరూపసమ్యక్ జ్ఞానంబునంజేసి ప్రతిషిద్ధంబు లగు నవిద్యంజేసి యాత్మను గల్పింపబడ్డ వనెడిహేతువువలన నప్పు డాజీవుండు బ్రహ్మదర్శనం బగు దర్శనం బనజ్ఞానంబునంజేసి యేకస్వరూపంబు వికారదుఁ డైనయీశ్వరునిపై క్రీడించుచు నవిద్య యనఁబడు చున్నమామ యుపరత యై.

౧ స్కం. 67

మూలమున కిట్లు మిక్కిలియనుగుణ మైనయీపాఠ మచ్చుప్రతులం బడి తా టుమా తైనది; తప్పలకుప్ప యైనది. మరల దిద్దవచ్చునా? ముద్రణదేవతాకటాక్ష పాత్రమై యది పవిత్రీకృతమై యున్నదే! ఆదేవతకును మ తేతాతకును గోపము వచ్చినను వచ్చుగాక. మహాకవి కపతయము దగదు, కాన దిద్దబడినది.

ఒకవచనమున నిన్ని హాసములు! మీఁదఁ బెక్కువచనములం ది ట్లెన్నిదోష ములు దిద్దంబడి యున్నవో మఱి వద్యములం దెన్నిసవరణలు సేయంబడినవో యభి జ్ఞులై మూలమును వ్రాతప్రతులను నారయుప్రయాసమునకు వెనుదీయనిభాషాభి మానులకుఁ బలియకపోవదు. ఇంతే కాక వచనములం దెన్నికూర్పులు చేర్పంబడి నవియు నెన్నిమార్పులు సేయంబడినవియు నెన్నిమతములు త్రిప్పంబడినవియు నా యాపుటలం గలకుండలీకరణాదులచేతను గ్రిందిపాఠాంతరములచేతను దేటతెల్ల ము గాఁగలదు గావున నిట విస్తరించి తెలుప నవసరము లేదు. అన్నియు నిట సంకలి తముగా రూపింపఁ బూనినచో నవిజ్ఞాపి వేయుమడుంగు తెచ్చును. వేయిమాట లేలే? ఒకభాగవతమునంతగ్రంథమే కావచ్చును. వానిని మూలముతోను వ్రాతప్రతుల తోను బోల్చిచూచుట కవకాశము మిక్కిలియు వలయును గావునఁ జదువరులు చూ డకదో పోవునురని తెలుచి యొక్కొక్కస్కంధమునందు నొకటి రెండు దోషములను విస్తరభీతిచే జన్నవైనవానినిగా పూర్తిపులకన్యాయమున నెత్తిచూపుట సరసము.

‘లోకమంగళదమకర్తరూపంబున’

ద్వితీ-261

ఇందులకు ‘భగవతాచతుర్స్త్విక్యాం సంక్షేపేణ ప్రోక్తమ్’ అని మూలము, కావున ‘లోకమంగళచతుర్స్లోకిమూలంబున’ అని వ్రాతప్రతులపాఠము.

విదురమైత్రేయసంవాదమున

క. ఆగుణున కవికారికనుఁ , జగదవనోద్భవవివాశసర్కర్యములం

చగులీల లయిన నారెండు, సగుణుం డై యుండు తెట్లు సౌజన్యనిధి.

సీ. ఆనిన నర్భకుగతి ననుఁగుండు మైత్రేయ, మునిఁ జూచి విదురుఁ డిట్లనియె.

తృతీ-232-233

ఇట విదురుఁ డర్భకునిగతి మైత్రేయ సడుగలేదు. నిర్గుణుఁడును నిర్వికారుఁడు నగు నీశ్వరునికి లీల తెల్లు? అని ప్రశ్నము. ‘అర్భకవల్లీలాపియజ్యతే’ అనువ్యాఖ్యాపం క్తిచొప్పున ‘అర్భకునివలె’ ననియు త్తరము కాన ‘అన నర్భకునిగతి ననవుడు మైత్రేయ యని యుండవలయును.

చ. మఱి యపు డమృహాత్మ్యుఁ డనమానబలుండు మహాగ్రభాణమల్

గఱకరిఁ దాఁక నేసి భుజగర్వ మెలర్ప విగోధిమర్మముల్.

చతు-336

ఇట ‘గఱకరి’ తప్పు; ‘గఱి గఱి’ యని యొప్పు.

‘యస్యా మేవకవయ ఆత్మానమవిరతం వివిధవృజినసంసారపరితాపోపతప్యమాన మనుసవనం స్నాపయన్త స్తయైవనిర్వృత్యా పరయాహ్యాపవర్గమార్గ మాత్యంతికం పరమపురుషార్థమపి స్వయ మాసాదితం శో ఏవాదియన్తే’ పంచ-సప్తమాధ్యాయః.

ఇందుల కచ్చుప్రతి—పెద్దలు భాగవతు లగుటంజేసి సంప్రాప్తసర్వపురుషార్థ లగుచు వివిధ వృజినహేతుకం బగుసంసారతాపంబును బాసి యవిరతంబుఁ దప్పి క్రియోగామృతిస్నానంబునంజేసి పరమపురుషార్థం బైనమోక్షంబును జెందుదురు. పంచ-౧ అ. 88.

మూలమున భక్తిభోగ్యతాతిశయమున మోక్షము తనంత లభించినను బెద్ద లాదరింప రని యుండఁగా మోక్షంబు నొందుదురట! వ్రాతప్రతులందు.

‘హరిక థామృతపానంబున నిర్వృతు లై పరమపురుషార్థం బైనమోక్షంబు నపేక్షింపరు’

అని యున్నది. దీని నేల మార్చిరో తెలియరాదు. మోక్షసాధనములలో భక్త్యుత్కర్షణము శోధకులమతము గాదో!

కాశ్యపపత్నీవర్ణనమున.

సీ. కామితప్రదుఁ డైనకశ్యపుకాఁగిట, ముచ్చటఁ దీర్తు రేముద్దరాంధ్రు
రభిలలోకములకు నవల నై జగ మెల్లఁ, బూజింప నుండు రేపువ్వుఁబోండ్లు పుష్క. 255

ఇట కాశ్యపపత్నీలు లోకముల కవలనై యుండుటేమి? ‘యత స్నాత మిదం జగత్’ అను మూలముచొప్పున ‘లోకమున కవ్వలై’ అని యుండవలయును. అందే గీతమున

‘వారికలగంపకడుపుల నేరుపరుల, నరిదిబిడ్డలఁ బడసినబిరుగునతుల
నామములు నన్వయంబులు’ పుష్క. 255

అని యున్నది. ఇట మీఁదఁ గాశ్యపపత్నీలనామాదులు చెప్పంబడుచున్నవి గానయాపత్నీలనే ‘బిరుదసతుల’ యని యిట కవి పేర్కొన్నాడు. అనఁగా ‘కలగంప కడుపు’ నేరుపరులను - అరిదిబిడ్డలను - బడసిన బిరుదుసతుల నామములు’ అని యన్వయము. ‘వారి’ యనునది పూర్వసీసపాదములందు ‘ఏవీంత రాంధ్ర’ ఇత్యాదుల చేఁ బ్రతిపాదిత లయినయాపత్నీలనే పరామర్శించుచున్నది. కాన దీని కన్వయ మెట్లు? ఏకవాక్యముననే ‘వారి’ ‘బిరుదుసతులు’ అనురెంటిలో నేదే నొకటి యుండవలయును గాని రెండు నుండిన నన్వయము గలుగదు. రెండును భిన్నవాక్యములలోనివేని ‘వారి’ అనువాక్యమునకు సమాపక మేది? కనుక నిది తప్పు. ‘వారి కలగంపకడుపుల నేఱుపగుప, నరిది; బిడ్డలఁ బడసినబిరుదసతుల’ అని దిద్దుకొనవలయును. యతిభంగ మన్నచో నీకవి (సింగన) యుధయరేఫమైత్రిని బాటించినవాఁ డని తెలియనది.

దేవేంద్రునిసభాస్థితివర్ణనమున.

‘నిండుపున్నమనాడు గండరించినచంద్ర, మండలశ్రీలతో మాటుమలయ
భద్రదివ్యోతాతపత్రంబు గ్రాలుచు, మిన్నేటితరంగల మేలుకొలుపఁ
గలిగితివాఁగ నాకరతలచాతుర్య, చామికరగ్రేణి జాడపటుప’ పుష్క. 260

ఇట ‘ఆతపత్రము గ్రాలుచు మిన్నేటితరంగల మేలుకొలుపు’ టేమి? దివ్యాం

గనాకరతలచాతుర్యచామీకరశ్రేణి జాడపఱచుట' యన నర్థము గలదా? 'మండలశ్రీతోడ మాటుమలయ భద్రవిన్యోతాతపత్రంబు గ్రాలంగ' ననియును 'మిన్నేటితరంగల మేలుపుగొలుపఁ గలితదివ్యాంగనాకరతలచాతుర్యచామరశ్రేణులజాడ పడఁగ' ననియు దిద్దనది. 'చామరవ్యజనాదిభిః' అని మూలము. పూర్ణచంద్ర మండలశ్రీతోడ నాతపత్రమునకును, మిన్నేటితరంగలతోడఁ జామరశ్రేణులకును సామ్యము; కాని యాతపత్రము మిన్నేటితరంగల మేలుకొలుపలేదు. మిన్నేటితరంగల మేలుకొలుపుటకుఁ జామీకరశ్రేణులు జాడపఱచలేదు. చామరములు చామీకరము లై యనరము పుట్టించినవి!

శ్లో॥ భూతానితై స్తై ర్విజయోనికర్మభి ర్భవన్తి కాలే న భవన్తి సర్వశః

న తత్ర హాత్మాప్రకృతావపి స్థిత స్తస్మాద్ గుణై రన్యతమో నిబధ్యతే॥

సప్తమ. ౨. ఆ.

ఆ-ప్ర. క. కలుగును మఱి లేకుండును, గలభూతము లెల్లఁ గాలకర్మవశము లై

నిలువఁడు స్రవృత్తిం దగ్గణ, కలితుఁడు గాఁ డాత్మమయుఁ డగమ్యుఁడు దలఁపన్.

మూలమున 'ప్రకృతావస్థితః' అన్నందులకు 'నిలువఁడు ప్రకృతి'నని తెనుఁగున్నది. 'నిలువఁబడుఁ బ్రకృతిఁ దగ్గణ' అని దిద్దనది, 'క్రోడసద్గ్రంథంబుల్' క్రోడమునకు సద్గ్రంథము లేమి? సద్గ్రంథము అని యుండవలయును. సప్తమ. 168

మత్స్యవతారవర్ణనమున.

'గఱులు సారించు మీసలు గడలుకొలుపు

నొడలు జలిపించు గన్తులగొనుల నార్పు.

ఆష్టమ. 724.

అని యున్నది. మత్స్యము మీసలు గడలుకొలుపుటయు కనుబొమల నార్పుటయు వింతలొనివంత. మత్స్యమప్రాకృత మన్నను, దాని కీయపూర్వవ్యాపారము లనవసరములు గావున వర్ణింప నావశ్యకములు గావు, 'మీసలఁ గడలు నిపురు' నని యుఁ 'గన్తులగొనుల మార్పు' ననియు దిద్దనది.

'వయత్ప్రసాదాయతభాగలేప'

ఆష్టమ. ౨౪ ఆ.

ఇందులకు 'సీతప్రసన్నతః, బదివేలపా లిలేశభావము'

ఆష్టమ. 731.

అని యచ్చప్రతి. ఇట ప్రసన్నతలొనిపదివేలవపాలు 'ఇలేశభావము' గాదు. 'ప్రసన్నతపదివేలవపాలి 'లేశ' భాగము' అని దిద్దనది.

కుమారవనమును జొచ్చినసుమ్యమ్ముఁడు శివునిశాపమున స్త్రీకాఁగా వస్థిప్రార్థనమున నద్దేవుఁడు

'స్వాంచ వాచ మృతాంకుర్యన్నిదమాహ విశాంపతే

మాసం పుమాన్ సభవితా మాసంస్త్రీ తపసా తవ'

నవ. ౧ ఆ.

అని యొకమాసము పురుషుఁడుగాను నొకమాసము స్త్రీగాను నుండ ననుగ్రహించినాఁడు. ఇందుల కచ్చప్రతిని

‘తనమున్నాడినమాటయున్ నిజముగాఁ దన్మానికిం బ్రీతిగా
మనుజేంద్రుండు నెలన్ నెలం బురుషుఁ డై హాసాంతరం బైనఁ గా
మిని యై’

నవ. 30.

అని యున్నది. ఇట నెలన్ నెలం బురుషుఁడగు నేనిఁ గామిని యగుటకు మాసాం
తర మెక్కడిది? ఇది మూలానుగుణమును గాదే! ‘మనుజుండున్ నెల వో నెలం బురు
షుఁడై’ అని యుండవలయును. ఇట మనుజుఁడనఁగా మనుష్యుఁడని యర్థముకాదు.
మనువుపుత్రుఁ డైననుద్యుమ్నుఁ డని యర్థము. మనుష్యుఁ డని యర్థముసేసి యి
ట్లనర్థముసేసిరి కాఁబోలు. మంచుకంటె రోగమే మంచి దయ్యె.

‘భువి దూఱున్ భువి దూఱు నట్టి సార నట్లిం జొచ్చు’

నవ. 107

ఇట యతి తప్ప. ‘అబ్బుల్ సొచ్చు’ నని యుండవలయును.

‘ప, ర్యాప్త స్వేదజలాంగి వారిసముదాయాలంకృతఁ భార్గ విన్’

నవ. 558

నూతినుండి ‘పర్యాప్త స్వేదజలాంగి’ యై లేచిన దేవయాని ‘వారిసముదా
యాలంకృత’ యైనదా? ఇం దేమి సారస్యము గులికెడినో? ‘అతి సముదాయస్వర్ణవిన్
భార్గవిన్’ అని యుండవలయును, ఇందలియర్థము సనుప్రాసవిభవమును జూడుండు.
తాతగా రున్నచోఁ జెప్పను.

శకటాసురభంజనమున

‘కదాచి దోశానికకాతుకాపవే జన్మరయోగే సమవేతయోషితామ్’

దశ. 2. 50.

వ్యాఖ్యా॥ ఉష్ణానం—‘శిశోరంగపరివర్తనం, తత్రరణీయే, కాతుకాప్లవే-ఉత్సవాభిషిక్’

అని యున్నది. ఇందులకు

‘బాలకుఁ డొదికిలబడ నేగ్నే నని జన్మ, సత్ప్రసం దోకి నాఁడు నంగు

పాలతి వేడుకతోడఁ బొరుగువేతలఁ జీరి’

దశ. పూ. 248

అని యున్నది. మూలమందలి ‘కాతుకాప్లవము’నకు నిట దేనుఁగు లేదు. కాన
‘పాలతి వేడుకబోర్కుఁ బోయ వ్రేతలఁ జేరి’ యని యుండవలయును. ‘బోర్కు’ అని
ప్రత్యేకపదముగా నిఘంటువులందు లేదు. కాన ‘బోర్కు’ ‘పొరుగు’ అనునది.

‘పట్టి యలరుబోడి పట్టి యీతం డని

గట్టితలఁపుతోడఁ గట్టై గాక

పట్టికడుపు పెక్కుబ్రహ్మాండములు పట్టు

తెలిఁగ నేనిఁ దల్లి యేల కట్టు.

దశ. పూ. 383

ఇట ‘యలరుబోడి’ యని యుండఁగా మరల ‘తల్లి’ యని చెప్పవలసినయూవ
శ్లోకత లేదు. అది యందమును గాదు. ‘పట్టి యెల్ల బోటిపట్టి యీతం డని’ యని
పాఠము. ‘ఎల్ల బోటి గోపాలురమంద గాదు.’ దశ. పూ. 1142 అని యీస్కంధము
ననే ప్రయోగాంతరము గలదు గాన యిది యబ్బురము గాదు.

‘వ్రేలం దొక్కనిపాదరేణువులు పై వేష్టించినం బాలదే’ దశ. పూ. 574.

పాదరేణువులు వ్రేలం దొక్కని వెల్లు? మూలమున ‘యద్గోకులేఽపి కథ మాంఘ్రిరజోభిషేకమ్’ దశ. ౧౮౮. అనియున్నది. ‘వ్రేలం దొక్కనిపాదరేణువు’ అని యర్థము. గోపపర్యాయముగ ‘వ్రేలు’ అనునభివర్యాయమైన ‘వ్రేలు’ అయ్యె. వ్రేలు మాటగా ‘ఒక్కని’ యు ‘వ్రేలొక్కని’ యయ్యె.

‘కూడి గ్రహంబులు దిరుగఁగ, మేడలతుదిసెలవులందు’ దశ. పూ. 1600.

‘తుదినిలువులందు’ అని యుండవలయు. నిలు వనఁగా సంతస్తు. ‘పాలుచు చతుర్దశభువనముల్ దనకీర్తి, యాడెనిలువులమేడగాఁగ’ నిర్వచనోత్తర రామాయణము. ‘నాటక సాలమేడపై నిలువున’ మనుచరిత్రము.

ఇట్లు పెక్కులు చూపవచ్చును. మూలమును జూచి, పోతనకవితావైలక్ష్యమును బరిశీలించి, తక్కినకవులరచనావిశేషముల విమర్శించి, పెక్కువ్రాతప్రతుల శోధించి, నాకావించినసరణులును, బూరించిన గ్రంథపాతములును, విడదీసినకూర్పులును, దేటపఱచిన మార్పులును సమంజసములతో కావో యనువిషయమున గుణదోషగ్రహణపార్శ్వం లగుసహృదయశిరోమణులే ప్రమాణము. తప్ప యెప్పో తమమనస్సుల నాటియున్నతాతలనాటిపాఠములను దీయలేకయు, గావుననే తమంతటఁ దెలిసికొనఁ బూనకయు ‘బండితులశోధనములు’ ‘తాతగారిపాఠము’ అని యీపూరిపుడకలనే పాశుపతాస్త్రములుగాఁ గొని తమపక్షము నిలుపుకొనఁజూచు వారి కీవిజ్ఞప్తియం దవగాహించుట గడన్నానమునంటిదే యగును. వీరి కాపండితులే వ్యాసులు; ఆతాతగో పోతయ. గ్రంథమునుగూర్చి యీవిజ్ఞప్తియందుఁ గల విషయములను దక్కుం గలవిషయములను దమంతటఁ దెలిసికొనఁ జాలుకోవిదులయ్య సమూహవలన నంగీకరింపనిచలపాదులను జెలుప బ్రహ్మదేవునివశమును గాదనుట విదితమేకదా! అట్టివారి కావ్యాసులే వచ్చి యిందలికూర్పులు మార్పులు తనమతము గా దని వాదించినను బోతనగో తనకవనము కా దని యొట్టుపెట్టినను మెచ్చుగలుగ దన్న నిక నీవిజ్ఞప్తి వారిమది కెక్కునా? మొట్టమొదట దద్దినవారు మనీషులే. ‘ప్రమాదో ధీమతా మపి’ యన్నట్లు మనీషులకును బ్రమాదములు గలుగక పోవవు. మఱియుఁ బుస్తకములఁ దొలుతొలుత వ్రాతనుండి యచ్చునకుఁ దెచ్చునపుడు చిక్కులు పెక్కులుగలుగును; చిరోత్సన్నము లైనపదాదులును జిక్కులఁజెట్టెను. కాన దప్పలుగలుగుటఁ గ్రోసిపుచ్చ నలవిగాదు. పిదప భాషావిషయమునఁ బరిశ్రమ మెక్కుడగుచు రాగా, దానంజేసి నూతనవిషయములు దేలుచునుండఁగా మునుపటిపండితులశోధనమునకుఁ జిక్కనివియు వారిమదికిఁ దెలియనివియు నగు దోషములు పెక్కులు చూపట్టి భాషావృద్ధిలఁదిని బైపము సవరింపఁబడుచుండును. ఇది సత్యమగుట పెక్కుభాషాచరిత్రముల సిద్ధము. ఇది తెలియక నాగరికత వర్ధిల్లి భాషాభివృద్ధి గావించుచున్నయిక్కాలమున ‘శాస్త్ర మపౌరుష మాద్య’ మ్మనుము.

క్కను గొని పూర్వకము లెల్లఁ బ్రమాణములే యని సాధించుగ్రుడ్డిఛాందస మందము గాదు. పక్షపాతదూరు లగుసత్యావేషణపరులసందేహనివృత్తికి సాధనములు కలుపుగావు. ప్రాచ్యలిఖితగ్రంథభండారమున వ్రాతప్రతులు వలయునన్ని యున్నవి. వలయునేని, ప్రతులు నాయొద్దను గలవు; చూచుకొనవచ్చును. అట్లుగాక యనూయూ ఖువులై దురభిమానమున 'చెడినది మాఱినది' యని కల్పఁగఁతలు ఘంటాపథముగాఁ జాటినను, వాడవాడల ధంకాకొట్టినను, దిక్కుదిక్కుల శాసనములు చెక్కించినను సత్యము సత్యమై నిలుచునుగాని యసత్యముగాదు. 'సత్యమేవ జయతి'యనునానుడి తప్పుదగదా. సత్యవ్యాపనకాంక్షు లగుపండితులు నరదుగారుగదా! భాషాభిమాన మాననీయులకును సత్యము ప్రియము గాకపోదే. కాన విచారము లేదు. భాగవత విషయమున వ్యాసులను మించినపండితుఁడు మాకు లేఁడు, పోతనను మించిన తాతగారును గలుగరు. మాకే కాదు; మీకును గలుగరు; మఱెవ్వరికిని గలుగరు. కాన యాయిద్దఱిని మున్నిడుకొని యేతన్ను ద్దణశోధనము గావించితిని. తప్పలను దప్పలుగాఁ జూపుదురేని బాలురయినను వంద్యులే. ఒప్పలను దప్పలుగాఁ బ్రాజ్ఞులు చూపిరేనియు బాలుఁడుగూడ నభినందింపఁడుగదా. కాన గుణదోషము లారసి దోషముల నెల్లరును దెలుపఁ బ్రార్థితులు.

ఇట్లు

త. తేవప్పెరుమాళ్లయ్య.

శ్రీరామచంద్రపరబ్రహ్మణే నమః.

పోతనాదికవికవిత్వాదివిమర్శనము.

శ్రీమద్రామాయణమునందు డగునారాయణనియంశంబున నవ తరించినవ్యాసుండు, వివిధతత్త్వాభిప్రాయపాదకంబు లగునంబాదంబులును, బహు ధర్మావబోధకంబు లగుపుణ్యరాజచరిత్రంబులును, భక్తిరసోద్దీపకంబు లగుభగవ జ్జన్మకర్తాద్యభివర్ణనంబులుం గలిగి సకలకలికల్పశాపహంబుగా నుండునట్లు మహా భాగవతపురాణంబును రచించుచుటంజేసి పఠనశ్రవణాదివరాయణులైన యాస్తికశిరోమణుల కెల్ల సది యైహికాముష్మికశ్రేయఃప్రదంబు నత్యంతోపాదే యంబు నై యొప్పు చుండు. అయిన సది గీర్వాణభాషం బ్రణీతం బై, యందును దద్భాషాప్రవీణులకు మాత్రంబై సుగమం బై యుండుటం జూచి యందలిమహర్థం బులు ముముక్షువుల కెల్ల సుబోధములుగాను రమణీయములుగాను గావింప దొరఁ కొని శ్రీరామానుగ్రహసమాసాదితసరసకవిత్వాసామ్రాజ్యధురంధరుం డగుబమ్మెర పోతనామాత్యుండు మృదుమధురాతిసుందరపదసందర్భసౌభాగ్యంబు దీక్షింప నవరస భావబంధురంబుగా సప్తహస్తగ్రంథంబు నాంధ్రీకరించి యనపాయం బగుయశశ్శకా యంబు నొంది కృతార్థుం డయ్యె.

భాషాంతరీకరణము.

మధురసమరీచాధురీధురీణనిరుపచూసనిరర్గళకవిత్వధారావిరాజితం డగు పోతనామాత్యుం డిమ్మహాపురాణంబునందలిపండ్రెండుస్కంధముల సహృదయ హృదయంగమం బగురచనాసరణి పురణింపఁ బూర్ణముగాఁ దెనిగించి కీర్తి శేషం డై సమీపఁ గొన్నికారణంబులచే నందలిభాగంబులు కొన్ని యుత్పన్నంబులు కాఁగా వానిని నారయాదులు పూరించి రని పండితపరంపరామూలం బున నెల్లరకుం డెల్లంబై యున్నదికదా. ఇది యిట్లుండఁ గవులకు నొకగ్రంథమును సరిగా భాషాంతరీకరించుటకన్న నొకదానిని సొంతముగా రచించుట మఱింత సుకర ము. ఏ లనఁగా సొంతకృతియందుఁ దమకవితాపటిమకును బాండిత్యపరిమితికిని న నురూపము లగువర్ణనంబులును విషయములు నలవరించుకొని దానిని రచింపవచ్చు ను. భాషాంతరీకరణమందో యట్లు సేయ నయితీకాదు. ఇంక బహువిధవర్ణనానందర్భ సమలంకృతంబై, నానాతత్త్వవిషయభూయిష్టంబై, విపులప్రబంధబంధురంబై కవి తాపాగ్రిధి నొప్పారునిమ్మహాపురాణంబు వన్యూనంబుగా భాషాంతరీకరించుట సుక

రంబని చెప్ప నొప్పునే! అది రసోచితచిత్తవిచిత్రరచనాచమత్కృతియు, నమేయవర్ణనాచాతురియు, దత్తార్థపరిజ్ఞానంబును, నిరుపమ ప్రతిభావిస్మయరదుర్వారకవిత్వధారాప్రవాహంబును గలమహాకవికిం గాక యందఱ కలవి గాదు. అట్టికవియే పోతన యని యాతనికవిత్వమే చాటుచున్నది. తక్కిన గంగనాదులకవనంబులు పోతనదానిం బోలె నంతరసవంతములును రచనావైచిత్ర్య గలవియుఁ గావు. వేదాంతవిషయ వైదుష్యంబునఁ గాని, తత్త్వార్థనిరూపణనైపుణ్యంబునఁ గాని వారు పోతనకంటెఁ దద్దయుఁ దక్కువ యని చెప్ప నొప్పును. మొత్తమునకు సింగనకవనంబు మాధుర్యము నను, గంగనది మృదుత్వమునను, బోతనకవితారీతిం గొంత పోలియుండును.

పోతనకవితావిలాసవైచిత్ర్యంబులు పీఠికాంతరమున విపులముగాఁ దెలుపఁ బడి యుండుటవలన, వానిని సాకల్యంబున నిట వివరింపఁ బని లేరుగాని, యిప్పురాణంబును దెనిగించినవారింఁగూర్చి వేఱువేఱ మఱికొన్నివిశేషంబులుమాత్ర మిందుఁ బొందుపఱుచు చున్నాఁడను.

పోతన.

పోతన రచించినభాగము లెల్ల నద్వైతపరములుగానే యున్నవి. ఇతం డిప్పురాణము సంతయు, ముఖ్యముగాఁ దత్త్వఘట్టములను, శ్రీధరాచార్యవ్యాఖ్యానము ననుసరించియే తెనిగించి యున్నాఁడు. మూలార్థము కొంచెము గూఢముగా నుండు నేని దానిని వివరించువ్యాఖ్యానపదములను గొన్నింటిని గూడ గద్యపద్యములందు నీటుగా దీటుకొల్పి దానిని డీకవలెఁ దేటపఱచుచున్నాఁడు. ఎట్లన,

దశమస్కంధము - షోడశాధ్యాయము.

కాశియపట్నస్తు లిఘట్టము.

నమోఽసంతాయ సూక్ష్మాయ కూటస్థాయ విపశ్చితే

నానావాదానురోధాయ వాచ్యవాచకశక్తయే॥

సమః ప్రమాణమూలాయ కవయే శాస్త్రయోనయే॥

శ్రీధరవ్యాఖ్యానము.

ర3॥సమితి॥అసంతాయ, అహంకారాపరిచ్ఛేదాత్; అతః, సూక్ష్మాయ, అద్వైత్యాత్; అతఏవ, కూటస్థాయ, ఉపాధికృతవికారాభావాత్: అతఏవ విపశ్చితే-సర్వజ్ఞాయ; ॥నానేతి॥ నానావాదానురోధాయ-అస్తి, నాస్తి, సర్వజ్ఞః, కించిజ్ఞః, బద్ధః, ముక్తః, ఏకః అనేకః, ఇత్యాదీన్ నానావాదాన్, అనుగుణద్వి-మాయయా నువర్తతే, యస్తస్యై; వాచ్యవాచకశక్తయే-అభిధానాభిధేయశక్తిభేదాదపి, నానాత్వే ప్రతీయమానాయ ॥రర॥ సమితి॥ ప్రమాణమూలాయ - చక్షురాదీనాం చక్షురాదిరూపాయ, అతఏవ, కవయే - స్వయం తన్నిరపేక్షజ్ఞానాయ; కుతః, శాస్త్రయోనయే-వేదాత్మకనిశ్వాసాయ.

ఆంధ్రీకరణము.

మూఁడహంకృతులచే శ ముసుగువడక.

తే. నెతి ననంతుఁడవై దర్శనీయగుచివి, గాక సూక్ష్మఁడ వై నిర్వికారమహిమఁ
దనరి కూటస్థుఁ డన సమస్త స్తంబు నెఱుంగు, నీకుమ్ర క్షేదమాలింపునీర్నీలాత్మ.
వ. మఱియుఁ గలండు, లేఁడు, సర్వంబు నెఱుంగు, నించుక యెఱుంగు, బద్ధండు,
ముక్తుం, డొకం, డనేకుండు నను నివి మొగలుగాఁగలవాదంబులు మాయవలన
ననురోధింపుదువు కావున నానావాదానురోధకుండు వయ్య, నభిధానాభిధేయ
శక్తి భేదంబువలన బహుభావప్రతీతుండు వయ్యను, జక్షురాదిరూపంబులవలనఁ
బ్రమాణమూలకుండు వయ్య, నిరపేక్షజ్ఞానంబుకలిమిఁ గవి వయ్య, వేదమయ
నిశ్వాసత్వంబువలన శాస్త్రయోని వయ్య.

*ఇటఁ గ్రిందిగీటలు గలవి యెల్లఁ గవి కేవలవ్యాఖ్యానమునుండి మాత్రము
గైకొని తెనిగించిన వగుటచే నతం డావ్యాఖ్యానమునే యనుసరించి రచించినాఁ
డనుట తేటతెల్లగఁ దెలియ నగును. మఱియుఁ గేవలకావ్యసరణికి సరసములుగాఁ
దోషనిత త్వవిషయములను గూడ నతిపేళలకవనంబున హవణించి మనోహరము
లనుగాఁ దోపించుటయం దీకవిశిఖామణి మిక్కిలి నిపుఁడు.

సప్తమస్కంధము - పంచమాధ్యాయము.

శ్లో. మతి ర్న కృష్ణే పరత స్వతో వా మిథోభిపద్యేత గృహస్రతానాం
అదాంతిగోభి ర్విశతాం తమిస్త్రం పునఃపున శ్చర్వితచర్వణానామ్॥
తెనుఁగు.

ఉ. అచ్చపుణ్ణికటిం బడి గృహస్రతు లై విషయప్రవిష్టు లై
చచ్చుచుఁ బుట్టుచుక మఱలఁ శ చర్వితచర్వణు లైనవారికిం
జెచ్చెరఁ బుట్టినే పరులు శ సెప్పిన నైన నిజేచ్ఛ నైన నే
మిచ్చిన నైనఁ గానలకు శ నేగిన నైన హరిప్రబోధముల్.

మూలము.

శ్లో. న తే విదు స్సాన్వరగతిం హి విష్ణుం దురాశయా దేవ బహిరర్థమానినః
అంధా యథాంధై హవనీయమానా వాచీతతంత్ర్యా మురుదామ్ని బధ్ధాః.
శ్లో. నైషాం మతి స్తావదుక్రమాంఘ్రిం స్మృత త్యనర్థాపగమో యదర్థః
మహీయసాం పాదరజోభిషేకం నిష్కించనానాం న వృణీత యావత్.

క్రిందిగీటలు మూలమునుండికొని వ్యాఖ్యానమునుండికొని కై కొని తెనిగించినవానిని జూపు
చున్నవి. ఇట్లే తక్కినయెడల నెఱుంగునది.

తెనుగు.

ఉ. కాననివాని నూతగొని १ కాననివాడు విశిష్టవస్తువుల్

గాననిభంగి గర్తములు १ గైకొని కొందఱు కర్తబద్ధులై
కానరు విష్ణుఁ గొందఱు అటఁ १ గందు రకించనవైష్ణవాంఘ్రిసం
స్థానరజోభిషిక్తు లగుశసంహృతకర్తులు దానవేశ్వరా.

ఇట్లంతగా హృదయరంజకములుగా నిరూపింపఁబడనితత్త్వార్థముల నతిశ్రావ్య మగుమృదుమధురతైలిం గూర్చి మనోహరము లగునట్లు చెప్పినాడు. మఱియు మీఁదిపద్యంబులనడకసాబగును గడుంగడు ముద్దులు గులుకునందలిపదములపొంది కయు, వానిభావంబుఁ జక్కఁగా నెఱుంగ లేనిపామరునిమనంబుఁగూడ నాచిగొని యానందరసమగ్నంబుఁ గావింపక మానదు.

ఈయొకటిరెండుదృష్టాంతములవలనఁ బోతనభాషాంతరీకరణరీతి చక్కఁగాఁ దెలియవచ్చును. తానుజేయుతెనుగు మూలావిరుద్ధముగా నుండుటయ కాక కావ్య ఫణితి కనురూపముగాను నలవడుటకై కొన్నియెడల సంతగా నర్థపోషకములు కాని కతిపయవిశేషణంబుల మానియు, మూలాతిక్రమణ మయ్యు రసోత్పత్తిని దాత్పర్యోత్కర్ష మునకును నుపకారము లగుసరసపదములఁ గొన్నింటిని సొంతముగాఁ గూర్చియు, నేదేనొకదానికి మాటుగాఁ దత్సమానార్థపర్యవసాయి యగువేఱొకదాని నుంచియుఁ దెనిగించియున్నాడు. ఒకానొకచో నావశ్యకము లగువానియందు స్తైత్యమేదైన నొకటి నన్వయాదిసౌలభ్యంబుపొందె విడిచిపెట్టుటయుం గలదు. అయినను మొత్తమునకు మూలార్థము సుంతైనఁ గొఱవడక కడురమణీయముగానే ప్రతిపాదితమైయుండును. వీనికెల్ల నుదాహరణంబు లింతవఱకు నే వ్రాసియుండుగద్యపద్యములఁ దెలియఁగూడును గాన విస్తరభీతి నిట వేఱువేఱు వ్రాయలేదు. అర్థరచన కొంతకలుపుగా నుండునేని తద్వాచకము లగుపదముల నట్లే చెనింగింపక దానితాత్పర్యమును మాత్రము తేటగాఁ గూర్చుటను బెక్కుచోట్లఁ గానవచ్చును. మీఁద 'వాచితంత్రాయ మురుదాన్ని బద్ధాః' అనుటకు శ్రీధరులు 'ఈశస్య' వాచితంత్రాయం వేదలక్షణాయాం రజ్జాయ, ఉరుదాన్ని-ఉరూణి దామాని బ్రాహ్మణాదీని యన్యంతస్యాం బద్ధాః' అని టికవ్రాసి 'కామ్యైః కర్తృభి ర్బద్ధా ఇత్యర్థః' అని యాశయమును దెలిపియున్నారు. పోతనయు నిట నీపత్పరపార్థక మగుమూలపదపరికరమును మాని తదాశయమునే 'కర్తృబద్ధులై' యని కోమలముగాఁ గూర్చియున్నాడు. మఱియు రసోద్దీపకములు కాని రిత్తికధాంశములనుగూడ రచనాచమత్కృతి సతిరమణీయములుగాఁ జేయుటయందుఁ బోతన యసమానుఁడు. ఎట్లనః

సప్రమస్కంధము - పంచమాధ్యాయము.

శ్లో. ఏకదా సురరాట్పుత్ర మంక మాశోభ్య పాండవ!

పప్రచ్ఛ కథ్యతాం పత్స! మస్యతే సాధు య ద్భవాన్.

తెనుగు.

శా. అంతం గొన్నిదిసంబు లేగిన సురేంద్రరాతి శంకాన్విత
స్వాంతం డై నిజనందను గురువు లేజాడం బరింపించిరో
భ్రాంతం డేమి పరించెనో పిలిచి సంభాషించి విద్యాపరి
శ్రాంతిం జూచెదఁ గాక నేఁ డని మహాసాధాంతరాసీనుఁ డై.

ఉ. మోదముతోడ దై త్యకులముఖుఁడు ర మ్మని చీరఁ బంచెఁ బ్ర
హ్లాదకుమారకుఁ భవమహార్గ వతారకుఁ గామరోషలో
భాదివిరోధివర్ణపరిహారకుఁ గేశవచింతనామృతా
స్వాదకశోరకుం గలుషశబలమహోగ్రవసీతురారున్.

వ. ఇట్లు చారులచేత నాహూయమానుం డై ప్రహ్లాదుండు సనుబెంచిన.

శా. ఉత్సాహప్రభుమంత్ర శక్తియుతమే శ యుక్యగ మారూఢసం
విత్సంపన్నుఁడై నైవే చదివితే శ వేదంబులుఁ శాస్త్రముల్
వత్స ర మ్మని చేరఁ జీరి కొడుకుఁ శ వాత్సల్యసంపూర్ణుఁ డై
యత్సంగగ్రముఁ జేర్చి దానవవిభుం శ డుత్కంఠ దీపింపఁగన్.

క. అనుదినసంతోషణములు, జనిత శ్రమతాపదుక్ఖిరసంశోషణముల్
తనయులసంభాషణములు, జనకులకుం గర్జయుగళితసద్భాషణముల్.

వ. అని మఱియుఁ బుత్రా నీ కెయ్యది భద్రం బై యున్నది చెప్పు మనినఁ గన్నతం
ద్రికిఁ బ్రియనందను డిట్లనియె.

అష్టమస్కంధము - తృతీయాధ్యాయము.

గజేంద్రమోక్షణఘట్టము.

శ్లో. తం తద్వదార్థ ముపలభ్య జగన్నివాసః స్తోత్రనిశమ్య దివిజైస్సహ సంస్తువద్భిః
ఛంకోమనీనగరుడేనసఙ్గాహ్యమానశ్చక్రాయథోభ్యగమదాశుయతోగజేంద్రః

32. స్తోత్రస్మరస్యగుబలేన గృహీతి ఆరోద్యస్త్యా గరుత్థతి హరిం ఖండపాతచక్రం
ఉత్తిష్ఠ్య సాంబుజకరంగిర మాహాకృచ్చాన్నిరాయణాఖిలగురో భగవన్నమస్తే

33. తం వీక్ష్య పీడిత మజ స్సహసావతీర్య సగాహ మాశు సరస్వ కృపయోజ్జహర
గ్రాహాద్విపాతితముఖాదరిణాగజేంద్రం సంపశ్యతాం హరి రమూముచ దుస్త్రియా

ఈమూఁడుశ్లోకములకు,

[ణామ్.

మ. అలవై కుంఠ పురంబులో నగరిలో శ నామూలసౌధంబుదా
పల మందారవనాంతరామృతసరగిప్రాతేందుకాంతోపహా
త్పలపర్యంకరమావినోది యగనాశపన్నప్రసన్నుండు వి
హ్వలనాగేంద్రము పాహి పాహి యనుకు శ య్యాలించి సంరంభి యై.

అనునీపద్యము మొదలుకొని

శా.పూరించె హరి పాంచజన్యముఁ గృపాంభోరాశిసౌజన్యమున్
భూరిధ్వానచలాచలీకృతమహారథాతప్రచైతన్యమున్
సాహోదారశితప్రభాచకితపర్జన్యాదిరాజన్యమున్
దురీభూతవిపన్నదైన్యమును నిరర్థూతద్విషత్సైన్యమున్.

అనుపద్యమువఱకుఁగలయిరువదిపద్యగద్యములను రచించినాఁడు. ఇట్లు మూ
లంబునందలియొకటిరెండుశ్లోకంబులకు మాఱుగా ననదృశానర్గళకవిత్వధారాప్రవా
హంబు పొంగి పొరలఁ బెక్కుపద్యంబు లతిహృద్యంబులుగాను సత్యంతరసోల్లాస
భాసురంబులుగాను రచించుటం బెక్కుచోట్లఁ గానవచ్చును.

సవమస్కంధము - సవమాధ్యాయము.

26. శ్లో. వ్యవాయకాలే దదృశే వనోదంపతీ ద్విజౌ
క్షుధాంతో జగృహే విప్రం తత్ప్ర త్స్వీ హాకృష్ణారవతో
27. న భవా రాక్షస స్సాక్షా దిత్వోకూణాం మహారథః
మదయంత్యాః పతి ర్వీర నాధర్మం కర్తుమర్హసి
ఏష హి బ్రాహ్మణో విద్వాన్ తపశ్శీలగుణాన్వితః.
31. సోయం బ్రహ్మరివర్య స్తే రాజర్షి ప్రవరా ద్విభాః
కథ మర్హతి ధర్మజ్ఞ ! వధం పితు రి వా త్తజః
32. తస్య సాధో రపాపస్య భూణస్య బ్రహ్మవాదినః.
కథం వధం యథా బభ్రౌ ర్మన్యతే సన్తతో భవాన్.
33. యద్యయం క్రియతే భక్ష స్తస్మామాం ఖాద పూర్వతః
న జీవిష్యే వినా దేన త్తణంచ మృతకం యథా.
34. ఏవం కరుణభాషిణ్యా విలపంత్యా అనాథవత్
వ్యాఘ్రాః పశు మి వాఖాద త్సదాస శ్వాపమోహితః.

శైనుఁగు.

- క. ఆకట మలమల మాఁడుచు, వీరక సతం డడవి నున్నరవిప్రమిథునముం
దాకి తలాలున విప్రునిఁ, గూఁకటిచే బట్టి మ్రింగఁ ర గొనిపోవుతటిన్.
వ. అంత నాబ్రాహ్మణునిభార్య పతికి నడ్డంబు వచ్చి దోడ్చుచు నారాచరక్కుసున
కి ట్లనియె.
మ. రవివంశాగ్రణివై సమస్తధరణీరాజ్యానుసంధాయి వై
భువనస్తుత్యుండ వై పరార్థరతి వై ర పుణ్యానుకూలుండ వై
వివరం బేమియు లేక నాపెనిమిటికే ర విప్రుం దపశ్యేలు స
త్ప్రవర్తు బ్రహ్మవిదు జగన్నుతగుణు ర్భక్షింపఁగాఁ బాడియే.
శా. తండ్రి మీకు దినేశవంశజులకున్ ర దైవం బగున్ బ్రాహ్మణుం
డం జాగ్రమాటలు లేవె భూమిసురగోరహత్యాభిలాషంబున్

కొండ్రే మీయలువగిరిసాధువులు రక్షోభావ మిట్లల మీ
తండ్రిం దాతలఁ బూర్వులం దలచవే శ ధర్మంబునం బోగదే.
శా.అన్నా చెల్లెల నయ్యెడన్ విడుపు నీ శ కన్నంబు వెట్టెంటు నా
హృన్నాధున్ ద్విజు గంగికుట్టి నకటా శ హింసింప నేలయ్య నీ
వెన్నం డింతులతోడఁ బుట్టవె నిజం శ బిట్టైన మున్నుట్ట నా
పన్నన్ నన్న శిరంబుఁ ద్రుంచి మఱి మరత్పాణేశు భక్షింపవే.

క. అని కరుణ పుట్ట నాడుచు, వనితామణి పలనరింప శ వసుధాదేవుం
దినియె నతఁడు పులి పశువుం, దినుక్రియ శాపంబుకతన శ ధీరహితుం డై.

ఇట్ల నిరుపమకవిత్యాతిశయప్రయుక్తనిరంకుశస్వాతంత్ర్యమున మూలము
నందలిపదపద్ధతి సరిగా ననునరింపక సందర్భసముదితరవావేశపారవశ్యమున నీపద్యం
బుల మూలంబుకంటె నత్యంతరసోద్దీపకములనుగా రచించినాఁడు.

పదలాలిత్యమును, బ్రసాదవైభవమును, సులలితసరళభారయుఁ, బోతనకవి
తాకమనీయతకు ముఖ్యహేతువులు. అతనికవిత్వధార యన్నిట నతిశయించినది.
అది యెందును గుంటులేక కటుపదంబుల గడుసు గాక యతిస్రాసములందు మెలిగొ
నక యొకమహానదినిర్మలప్రవాహంబువలె నిగనిగలాడుచు నిరన్తరముగాఁ బ్రవహిం
చు చుండును. మఱియు శృంగారరసంబు నితరరసంబులతోఁ బరస్పరనిరపేక్షముగాఁ
గూర్చి కాని లేక వాని కంగముగాఁ జేసి కాని యభివర్ణించుట యీకవికి నిష్ఠముగాఁ
గొన్నిచోటులఁ గానిపించుచున్నది. ఇతనివర్ణనావిషయములలో నితరరసపరిశ్చుత
ములుగా నుండునవి గూడ నితనికవితామతల్లిం దనంతటఁ జిప్పిలుచుండుశృంగార
రసపూరంబున నిసుమంతయైనఁ గోఁగియుండక మానవు. సమవిభక్తావయవములు
శరీరసౌందర్యమున కెట్లాకాశహేతువో యట్లే పోతనపద్యంబులందలిపదసమాసా
దులు తులఁ దూచి తీరిచిన్లు రసవైభవానురూపంబుగ సువిభక్తము లై వాని
రామణీయకంబునకు మూలముగా నుండును. ఎట్లనఁ—

దశమస్కంధము - పూర్వభాగము.

మ. జవనత్త్వంబులు మేలె సాము గలదే శ సత్రాణమే మేను భూ
ప్రవరుం బోనన మి ఘ్ననంగ వలెనే శ పాశీ లభిష్టుంబు లే
పవివో కాక కృతాంతినండకమవో శ సాలాక్షునేత్రివో
నవనీతంబులముగ్ధ గాదు మెనఁగన్ శ నాముష్టి గోపార్భకా.

మ. ఘనుఁ డాభూసురుఁ డేగెనో నడుమ మార్గర్జితాంతుఁ డై చిక్కెనో
విని కృష్ణం డిది తప్పగాఁ దలఁచెనో శ విచ్చేసెనో యీశ్వరం
డనుకూలింపఁ దలంచునో తలఁపఁచో శ యూర్యామహాదేవియన్
నను రక్షింప నెఱుంగునో యెఱుంగదో శ నాభాగ్య మెట్లున్నదో.

ఇతనికవనంబునఁ బద్యాంతము లతిరమణీయములు. పద్యాది సంకురించినరసం

బును బయింబయి నతిచతురముగాఁ బుష్టి నొందించుచు దుదిని వ్యస్తపదములవి
న్యాసవై ఖరిచేఁగాని సుధార్థురివలె నురవడించునొకనిడుదసమాసంపుఢాటిచేఁగాని.
దానిని బెల్లుగా వెల్లిగొలుపును.

క. కలఁ డందురు దీనులయెడఁ, గలఁ డందురు పరమయోగిగణములపాలం

గలఁ డందు రన్నిదిశలను, గలఁడు గలం డనెడివాఁడు శ గలఁడో లేఁడో. అష్ట.
మ. మలఁగుఁ మెల్లనిగాలికిం బటురట్రన్న తద్విరేఘాలికిం
దలఁగుం గోయిలమ్రాంతకై యలఁగు నురద్యస్తీరసంభాషలం
గలఁగుఁ వెన్నెలపేడిమిఁ నలఁగు మాశకందాంకురచ్ఛాయకుం
దొలఁగుం గొమ్మ మనోభవానలశిఖాశదోదాయమానాంగి యై. దశ. పూ.

ఈకవిసంస్కృతపదరచన లించుమించుగా నన్నయకవనంబునందుంబోలె
లలితములుగా నుండును. అయిన నర్థసారస్యమునను బదవాక్యసౌష్ఠవమునను నితని
కవనంబు తిక్కనదానియంతప్రౌఢము గాదుగాని, రసోచితరచనావైచిత్రియం దిది
యతనికవితకు వెనుదీసినదికాదు. ఎక్కువయని చెప్పటయు సాహసముకాదు. తిక్క
న కర్థసారస్యమునందుఁ గన్ను. పోతనకు రససౌభాగ్యమునందు దృష్టి. ఈహేతువుం
బట్టియే పోతన కొన్నియెడలఁ బదాడంబర మని కాని వ్యర్థపూరణ మని కాని పాటిం
పక రసై కానురూపముగాఁ బద్యముల రచించి యున్నాఁడు.

మ. వరగోవిందకథాసుధారసమహాశ్రవగ్నోరుధారాపరం

పరలం గాక బుధేంద్ర చంద్ర! యితరోశ్రపాయానురక్తిం బ్రవి

స్తరదుద్ధాంతదురంతమస్సహజనృసంభావితానేకదు

స్తరగంభీరకఠోరకల్పషకనశ్రద్ధావాసలం బాటునే.

ప్రథ.

ఈకవి నాచనసోమునియై త్తరహరివంశమును జూచియే దీనిని రచించియుండ
వచ్చును. దీనికి నిదర్శనముగా మూలమునలేక యాయుత్తరహరివంశమునందు
మాత్రము గలకథాంశములును నందలిపద్యామలఫంటివి గొన్నియు నిందుఁ
గానఁబడుచున్నవి. ఉదాహరణము నొక్కటిఁ బ్రదర్శించెద.

ఉత్తరహరివంశము:

మ. అరిఁ జూచుఁ హరిఁ జూచు నూనకములై శ యందంద మందారకే

సరమాలామకరందబిందుసలిలశస్యందంబు లందంబు లై

దొరఁగం బయ్యెదకొం గొకింత దొలఁగం శ దోఁడ్డో శరాసారముఁ

దరహాసామృతసారముం గురియుచుం శ దన్వంగి కేళీగతిన్.

దశమస్కంధము.

మ. పరుఁ జూచుఁ పరుఁ జూచు నొంప నలరింపఁ రోషరాగోదయా

విరతభ్రాకుటిమందహాసములతో శ వీరంబు శృంగారముఁ

జరగం గన్నులఁ గెంపు సొంపుఁ బరఁగం శ జండాస్త్రసందోహముఁ

సరసాలోకసమూహమున్ నెఱపుచుం శ జంద్రాస్య హేలాగతిన్ .

పోతనకవితావిషయ మింతటితో నిలిపి యీపురాణంబును దెనిగించిన తక్కినకవులంగూర్చి కొంత వ్రాయుట యావశ్యకము. పోతనకంటె వా రేవిధమున ను దక్కువయే యగుదు రని ముందే చెప్పియున్నాడను. పోతనకవనంబునం గాని పించుపదలాలిత్యమును, బాక ప్రసన్నతయు, శబ్దాలంకారవైచిత్ర్యము, వివిధవర్ణనానల్పకల్పనాచమత్కృత్యము, నత్యంతరసస్ఫూర్తియు, సందర్భోచితసుకుమారసరసపదపద్యాభినివేశచాతురీగరిమయు, విలాసోల్లసితవిశృంఖలధారావిహారంబును దక్కినవారికి రావు. వారిలో

సింగన

కవనంబున మృదుమధురగుంభితములును మానసోద్దీపకము లగువర్ణనములును గొన్ని యక్కడక్కడ గానంబడుచున్నవి. ఈతనిశైలిం జూడఁగాఁ బోతనకవితారీతిం గూడినంతవఱకు ననుకరించిన పోతనభాగమును రచింపఁ జూచినాఁ డని తోచుచున్నది. పోతనశైలిని సూచించుకొన్నిపద్యముల నుదాహరించుట మంచిది.

క. మోదం బై పరిదూషిత, భీనం బై శాబరీధరకిలికించితదృ

స్ఫేదం బై బహుసౌఖ్యాపాదం బై యొప్పునింధ్యోపాదంబునకున్. పృథ్వు.

క. పుణ్యాం బై మునినల్లభ, గణ్యాం బై కుసుమఫలనికాయోన్మితసా

ర్గణ్యా మయి నై మిశ్రాఖ్యాగణ్యాంబు నుతింపఁ నగు నరగణ్యాంబులఁగోన్. ప్రథమ.

క. పుట్టితి నజితనువునఁ జే, పట్టితివి పురాణపురుషుభజనము పదముల్

మెట్టితివి దిక్కులం దుది, ముట్టితివి మహాప్రభోధరమున మునిగాథా. పృథ్వు.

క. విడిచితి భవబంధంబుల, నడచితి మా చూచి మోహా శ మైనతమంబున్

నొడిచితి సరివర్గంబుల, గడచితి నాజన్మను ఖరకర్తావమున్. పృథ్వు.

వ. కుంతంబుల గ్రుచ్చుచు, గుఠారంబుల న్రచ్చుచు, ముసలంబుల మోడుచు,

ముగ్ధరంబుల గోచుచు, జక్రంబులం ద్రుంచుచు, సబళంబుల నొంచుచు. పృథ్వు.

వ. గడల వ్రేయుచు గాండంబు లేయుచు; ముగ్ధరంబుల నొత్తుచు, ముసలంబుల

మొత్తుచు, గరవాలంబుల ద్రుంచుచు, జక్రంబుల ద్రుంచుచు. దశ.పు.

ఇట్లేయిద్దఱకవనంబుల నందంద కొన్నిపోలికలు కానంబడు చున్నవి గాని పోతనధార యత్యంతనిస్సర్గోల్లసితం బగునిరపమప్రతిభాతిశయంబువలన నశ్రమంబునఁ దొరంగి రసావేశతరంగిత మై తుఱంగలించుటంజేసి యతనిరచనలు సింగనవాని కంటె నతిమధురము లై, ప్రకృతిమనోహరము లై, నివిడరసపరిష్కృతము లై కాని పించుచున్నవి. ఇది యిట్లుండ నితఁడు పృథ్వీసర్వధము నద్వైతిపరముగానే చెనిఁ గించినాఁడు. దీనికి నిదర్శనముల నాస్కంధమునుండి కొన్నింటి వ్రాసెద.

పృథ్వీసర్వధము.

సీ. అఖలభూతముల దేశహంతస్థమగునాత్మ, యీశుండచ్యుతుఁ డనియెఱుంగవలయు.

వ. దేవా! రజ్జువునందు సర్పభ్రాంతి గలుగునట్లు ద్రవ్యాంతరంబుచేత బ్రహ్మం బయిన
స నీయందుఁ బ్రపంచభ్రాంతి గలిగెడిని.

వ. కావున గుణంబులును గుణియును, భోక్తయును భోగ్యంబును...హర్తయు
హన్యంబును, నుత్పత్తిస్థితిలయైకకర్తయై సర్వోత్కృష్టం డైనయపురమేశ్వరుండె
కాని యన్యంబు లేదు.

ఇట్లు జీవవరతాదాత్త్యంబును జగన్నిభ్యాత్వంబును బ్రతిపాదితంబు లగు
టంజేసి యీస్కంధ మద్వైతపరముగాఁ దెనిగింపఁబడె ననుట తెల్ల మగుచున్నది.
మఱియు నిందు శ్రీధరవ్యాఖ్యానమునందలిపదార్థాదు లాయాత త్త్విఘట్టములందుఁ
గానఁబడుచున్నవి.

షష్ఠస్కంధము - చతుర్థాధ్యాయము.

29.శ్లో. యదోపరామోమనసో నామరూపరూపస్య దృష్టస్త్వత్ప్రసంగప్రమోషాత్
యథాయతే కేవలయా స్వసంస్థయా హంసాయ తస్మై శుచిపద్మనే నమః.

వ్యాఖ్యానము.

యదేతి॥ యదా, మనస ఉపరామః-సమాధిః...తదా, నామరూపే రూ
ప్యేతే యేన తత్తథా, తస్య ఉపరమే హేతుః; దృష్టం-దర్శనం, స్త్వత్ప్రసంగప్రమోషాత్
సంప్రమోషాత్-నాశాత్, తదా, యః కేవలేన-స్వరూపజ్ఞానేన ప్రతీయతే, తస్మై
హంసాయ, శుద్ధాయ; శుచి-శుద్ధం మనః, స్వ-ప్రతీతిస్థానం, యస్య తస్మై నమః.

శానఁగు.

మఱియు ననేకవిధనామరూపనిరూప్యం బగుమనంబునకు దృష్టస్త్వత్ప్రసం
గానంబువలనం గలిగెడునుపరామం బగుసమాధియందుఁ గేవలస్వరూపజ్ఞానంబునఁ
దోచు నిర్మలప్రతీతిస్థానం బైనహంసస్వరూపికి నమస్కరింతు.

ఇట్లువ్యాఖ్యానమునందలిపదార్థాదులు గలిగియు నద్వైతపర మయ్యు
నుటంజేసి యీస్కంధమును బహుతిరముగా నావ్యాఖ్యానము ననుసరించియు
సింగన తెనిగించి యుండు నని తోచెడిని. అయినను బోతనవలె వ్యాఖ్యానము
ను గొని మూలము నన్యూనముగాను ననతివిప్రులముగాను విశదీకరించువైదుష్య
ముగాని ప్రావీణ్యముగాని యీకవియందుఁ గానము. మఱియు నావ్యాఖ్యానముఁ
జక్కఁగాఁ బాటించి మూలమును దానికి మిక్కిలి సరిగాఁ దెనిగించినవాడును
గాఁ డని మీఁదియుదాహరణముచేతనే తెలియవచ్చును. కొన్నియెడల దెనిగింపు
మూలమునకుఁ జాల భిన్నముగాను నుండును. మూలమునఁ దత్త్విఘట్టములలోని
సమాసములఁ బోతనవలెఁ దేటపఱుప లేక యట్లే యుంచి రచించుట యటుం
డఁగా వానిలోఁ గొన్నింటియర్థములు నిందు సరిగాఁ గానిపించుటయులేదు. కొన్ని
యెడల నద్వైతప్రక్రియనుమాత్రము దప్పక తనకుఁ దోచినరీతిని మూలమునకుఁ
జాల విరుద్ధముగాను దెనిగించి యున్నాడు. కేవలకవిత్వమునుబట్టి చూడ

నీతఁడు సింగననారయలకంటె నెక్కుడై పోతనవలె స్వకపోలకల్పితము లగువర్ణనములను గూడఁ జేర్చి మధురముగాను మనోహరముగాను దనస్కంధమును దెనిగించినాఁ డని చెప్ప నొప్పును. ఇతనికవనమున లక్షణదోషములు కొన్ని గానిపించుచున్నవి.

కొనికి కాదేశము.	దుష్టసంధులు.
పెట్టుక.	ఓ రేడ్వకుఁ డని.
పట్టుక.	గిక్కిరి సీజగంబునను.
ఉకారాంతశబ్దమునకు కుషస్తి పరమగు	మహి మెట్టిదియో.
నవుడు సగామము రామి.	అడఁకు వేమియు.
పాటుకు.	ధాతంతవానిని.
దుష్టరూపములు.	నేర్పరింతింతవాఁ డన రానివాఁడు.
చేతును.	

మఱియు సమాసదోషములు మొదలగునవి కొన్ని గానిపించుచున్నవి కాని విస్తరిభీతి నిట వ్రాయక పంచమస్కంధమును దెనిగించిన

గంగన్న

ను గూర్చి కొంతవ్రాయుట యుక్తము. ఈతనికవన మంతరసవంతముకాదు. దానిని సింగనకవనముకంటెఁ దక్కువ యని చెప్పవచ్చును. రసోత్పత్తికొఱకుఁ జేసినరచన లంతగా శ్రమంపడక కుదిరినవిగాఁ గోపమిచ్చే బోతనవానివలె నవి స్వభాననుభగములుగాఁ గానిపింపవు. అయినను మొత్తమునకు నితనికవిత్వము కొంత లలితముగాను సింగనదాసకంటె సుకుమారముగాను నుండును. ఇతని తెనిగించును సింగనదానివలె మూలమునకు మిక్కిలిసరిగా నుండదు. వర్ణనాసందర్భములయందు నిది మూలముకంటెఁ జాలన్యూనముగాను గొన్నియెడల భిన్నముగాను నుండును.

పంచమస్కంధము-ద్వితీయాధ్యాయము.

కటాక్షవర్ణనము.

శ్లో. బాణా విమా భగవత శ్శతపత్రపత్రై కాంతా వపుంఖరుచిరా వతితిగ్న దంతౌ
కస్మై యుయుంక్షుసివ నేవిహరన్న విన్ద్యక్షేనూయనోజడధియాంతవవిక్రమోస్తు.
తెనుఁగు.

క. పాలు పగుచున్నవిలాసంబు లనంగజబాణములను శ బోలెడునీచం
చలనత్కటాక్షపీక్షణముల నెవ్వని నింతి చిత్తమునఁ గలఁచెదవే.

అంగపరిమళలోభానుగత భ్రమరవర్ణనము.

శ్లో. శిష్యా ఇమేభగవతః పరితః పఠంతి గాయంతి సామ సరహస్య మజస్ర మీశ!
యష్ట చ్ఛిఖా విలులితాస్సుమనోభివృష్టిః సర్వేభజంత్యృషిగణాఇవ వేదశాఖాః.

తెనుఁగు.

చ. చెదరఁగ వేదముల్ చదువుశిష్యులపైఁ దగఁ బుష్పవృష్టి స
 మ్మదమున నంతలోఁ గురియ్యమాడ్కిని మన్నఁధసామగానముల్
 చదివెదశిష్యులో యనఁగ ॥ పట్టదపంక్తులు మోయఁగా వడిం
 బదపడి మీఁద రాలుఁ గచఁభారమునందులజాఱుకొవ్వెరుల్.

వీనిలో మొదటిపద్యమున మూలమునందలివిశేషణాదులు పెక్కు లేవు. రెండవదానియందు మూలార్థరీతి గానిపింపదు. ఇట్లేతనికవిత్వ మంతగా సరసమును మధురమును గాకపోయినను, మార్దవమూలమునఁ గొంత లాలిత్యమును గాంచుచున్నది. మఱియుఁ బోతనాదులకవనంబులుచుంబోలె నిందు స్వకపోలకల్పితము లగువర్ణనము లెందును గానరావుగాని సరసవస్తుత్యాగములు పెక్కు కానఁబడుచున్నవి.

౧౬. ఇతితేషాం వృషలానాం రజస్తమః ప్రకృతీనాం ధనమదరజశ్చిక్తి క్తమనసాం...కర్తాతిదారుణం యన్భ్రష్టాభూతస్య సాక్షాద్భ్రష్టాని సుతస్య నిర్వైరస్య సర్వభూతసుహృద స్సూనాయా మప్యనుజ్ఞాతాయీ మనభిమత మాలంభనం త దుపలభ్య బ్రహ్మతేజసాతిదుర్విషహేణ దందహ్యమానేన వపుషా సహసోచ్చ చాలపైవ దేవీ భద్ర కాళీ.౧౭.భృశమమర్ష రోషావేశరభసవిలసితభృకుటీవిటపకుటి లదంష్ట్రాఁగుణేక్షణాటోపాతిభయానకవదనా హంతుకామేవేదం మహాట్టహాస మతి సంరంభేణ విముంచంతీ, తతశ్చత్పత్య పాపీయసా మతిదృష్టానాం తేనైవాసినా వృక్షశీర్ణాం గళాత్ ప్రస్తవంత మస్యగాసవ మత్కుష్ఠం సహగణేన నిషీయా తిపానమదవిహ్వలోచ్చైస్తరాం స్వపార్షదైస్సహ జగౌ ననర్త విజహార చ శిరః కందుకలీలయా.

పంచ. నవమాధ్యాయము.

తెనుఁగు.

సీ. సర్వభూతములకు ॥ సఖుఁడును బ్రహ్మభూతాత్ముఁడు నిర్వైరుఁ ॥ డయిన బ్రహ్మ సుతునితేజం బంతఁ ॥ జూడ నుస్సహమైన, భయ మంది వడఁతుచుభద్ర కాళీ కోధంబు ముమ్మడిగొనగ హుంకారంబు, సలుపుచు నట్టహాసంబు సేసి పాపాత్ములును దుష్టపరులును రాజస, తామసకర్మసంఘాను లగుచు

తే. విప్రవరున్లుహింసించురవృషలపతిని, భృత్యవర్గంబుతోఁ దలఁ ॥ బృథ్విఁగూల్చి యపుడు వృషలాధిపునిశిర శమంది లీలఁ, బాడి యాడుచు నందంద క్రిడనలిపె.

ఇది యితనితెనిగింపునకు మంచినిదర్శనము. ఇందు రసపూర్తి మూలంబు కంటె మిక్కిలి తక్కువ. మూలార్థమెల్ల ననతిన్యూనముగా సంగ్రహించి నిపుణ ముగానొక్కసీసంబున నిమిడ్చి యతిమృదువుగారచించినరీతినిచటఁగానవచ్చును. పోతనయేని నిట్టివర్ణనాప్రసంగము పొసంగెనా రసపారవశ్యంబునఁ జిత్రవిచిత్ర రచనానల్పకల్పనాచమత్కారం బేపార స్వానవద్యహృద్యకవిత్వవిద్యావిలాస

విశేషంబులెల్లఁ జూపి రసంబులు చిప్పిలంజేయకుండునే ! ఇట్లే తత్త్వఘట్టములందు మూలమునకును దెనుఁగునకును బెక్కుచోట్ల భేద మగపడినను జాలవఱకు మూలము ననుసరించియే తాత్పర్యరూపముగాఁ దెనుఁగు సేసియున్నాఁడు. కొన్నిచోట్ల శ్రీధరాచార్యవ్యాఖ్యానమందలియర్థాదులు గానిపించుటచే దానిని బూర్ణముగా ననుసరింపకపోయినను సహాయముగా నుంచుకొని సంగ్రహముగాఁ దెనిగించి యుండు సని తోఁచెడిని.

పంచమస్కంధము - ఏకాదశాధ్యాయము.

శ్లో. యావత్తనో రజసా పూరుషస్య సత్త్వేనవా తమసా వానురుద్ధం

చేతోభి రాకూతిభి రాతనోతి నిరంకుశం కుశలం వేతరం వా॥

సవాసనాత్మా విషయోపరత్తో గుణప్రవాహో వికృత స్తోడశాత్మా

వ్యా. పురుషస్య, కుశలం-ధర్మ మితర-మధర్మంవా, ఆతనోతి, కైః, చేతో భిః-జ్ఞానేంద్రియైః, ఆకూతిభిః-కర్తేంద్రియైశ్చ॥ ౪ ॥ తతశ్చధర్మాధర్మవాసనాయుక్తం తదేవానేక దేహేంద్రియచిత్త్యంకరో తీత్యాహ॥ సత్త్వ-తి న్ననైత్యర్థః, వాసనాయుక్తం ఆత్మోపాధిత్వా దాత్మా.

దెనుఁగు.

పురుషుని, చిత్తంబుగుణములఁ గ జెంది యెంత తే. కాల ముండును మఱియంతరకాలమందు, సరయవిజ్ఞానకర్తేంద్రియములచేత నురగి ధర్మంబుమఱియధర్మంబునట్లు, తిగిలి పుట్టించుచుండు సత్త్వంతమహిమ.

వ. మఱియు ధర్మాధర్మవాసనాయుక్తంబు...చిత్తంబు

ఈకవియుఁ నసస్కంధము సత్త్వతపరముగాఁ దెనిగించె ననుటకు దాని యందలినిదర్శనములం గొన్నింటిఁ దెలిపెద :

ఆ. పరగఁ జెద్ద లీప్రపంచ మంతయుఁ నధ్య, మనరు ౧-ఆ. 151

వ. మనోవృత్తుల సత్తిక్రమించినజీవుండు పరంజ్యోతి యైననారాయణస్వరూపంబు గా నెఱుంగును... ఈశ్వరుండు సర్వభూతాంతర్యామి యగుచు జీవాత్మ స్వరూపంబున నుండు. ౧-ఆ. 153

వ. బ్రహ్మం బొక్కటియ సత్యంబు జగత్త సత్యంబు. ౧-ఆ. 159

ఇట్లుద్వైతపరముగాఁ దెనిగించుటయు నితండు శ్రీధరవ్యాఖ్యానమున గొంతయేని ననుసరించి యుండు ననుటకుఁ గొంతయాధారముగా నున్నది. ఇతని కవనంబునను గొన్నిలక్షణదోషంబులు చూపట్టుచున్నవి.

కొనికి కాదేశము.	నాలుక.	145	
ప్రథమాశ్వాసము.	ఉకారాంతశబ్దమునకు కుషప్తిని		
తఱుముక.	128	నగాగమము రామి.	
ఆశ్రయించుక.	147	ఆశ్రమముకు.	21
ద్వితీయాశ్వాసము		సుతుకు.	56
జట్టుక.	129		

మఱియు దుష్టము లగునఖండయతులును మఱికొన్నిదోషములును గాని పించుచున్నవి. మొత్తమునకు నితనికవిత్వము మిక్కిలి మృదువుగా నుండు ననుటకు రెండుదాహరణము లిచ్చి యితనివిషయ మింతటితో విరమించెద.

ఉ. అక్కట! తల్లెఁ బాసి హరిరణార్భక మాపులు లేమిఁజేసి యే
దిక్కును లేక యున్న నిటఁ శ దెచ్చితి నాయెడ నీమృగార్భకం
బెక్కుడుప్రేమఁజేసి చరియించుచు నున్నది నాదుసన్నిధి
మక్కువఁజేసి దీనిఁ గడుగమన్ననలం దగఁ బోతు నెంతయున్.

ఉ. రాజులు మే లనంగ సురరాజసమానుడ నై తనూజుల
రాజులఁ జేసి తాపసులు శ రాజయుష్మంస్రుఁ డటంచుఁ బల్కుఁగాఁ
దేజము నొంది యీహరిణదేహమునందలిప్రీతిఁజేసి నా
యోజ సెడంగ నేఁ జెడితి శ యోగిజనంబులతోన బేల నై.

ఇక వాఁతప్రతులందును సచ్చప్రతులగద్యులుగనును నేకాదశద్వాదశస్కం
ధములను రచించినవాడుగాఁ దెలియుచున్న వెలిగండల

నారయ

ను గూర్చి కొంత వ్రాయవలసియున్నది. ఈరెండుస్కంధములఁబనిగింపుమొ
త్తమునకు మూలమునకుఁ జాలవఱకు సరిగా నుండుదు. తిత్తిఘట్టములందుఁగాని
కథాంశములందుఁగాని యిది మూలమునకంటెను బెక్కుచోట్లఁ జాల న్యూనము
గాను గొన్నియెడల మిగులవిశుద్ధముగాను నుండు నని తొలుతనే చెప్పియున్నాడను.
స్థావరపులకన్యాయంబున రెండుదాహరణంబు లిచ్చెద.

శ్లో. ఇంద్రియార్థభ్రమో జాగ్రత్స్వప్నోంతఃకరణభ్రమః
సుప్తం తద్వాసనాబీజం తుర్యా మూర్తి స్తదన్వితః॥ ఏకాదశ.

వ. ఇంద్రియార్థభ్రమణంబు నేసెడుదుర్మతులకు సుషుప్తాగ్ర్యవస్థలు వశసన కలు
గుటఁజేసి పరమేశ్వరుని బొందరామి యనునాలుగవయవస్థయుఁ గలుగు.

శ్లో. తంచోపనియ నదసి పరిష్టానముఖశ్రియః

రాజ్ఞ ఆవేదయాంచక్ర స్వర్వయాదవసన్నిధౌ॥

తం చూర్ణయిత్వా ముసలం యదురాజ స్స ఆహుకః

సముద్రసలిలే ప్రాప్త్య ల్లోహం చాస్యావశేషితం
కత్తిస్త్యోన్యోన్యసీ ల్లోహమ్॥

ఏకాదశ.

వ. ...దానింగొనిచని దేవకీనందనునన్నిధానంబునంబెట్టి యెఱింగించిన నతం(డ) త్త కల్పితమాయారూపం బగుట యెఱింగియు నెఱుంగనితెఱుంగున) వారలం జూచి యిట్లునియె. . . (సముద్ర తీరంబున నొక్కమహాపర్వతం బున్నది. అందు నుండు న త్యుచ్చాయవిశాలవిభీషణం బగుపాషాణంబున మీభుజాబలంబుచేత సీముసలం బుఁ దివిచి) దీనిచూర్ణంబు సింధుకబంధంబులం గలిపి రండు పొం డని జగద్విభుం డైనకృష్ణుం ఁ నభిచ్చిన వారు నట్లు చేసి తత్కీలీతం బైన లోహఖండంబును సరకు గొనక సాగరంబునఁ బడనై చిన నొక్కరుండుంబు గ్రసించిన.

ఇటు మూలమున 'రాశ్మి' 'యమరాజస్సతహుకః' ఇత్యాదు లుగ్రసేనుని నిర్దేశించుచుండఁగా నతనికి మాఱుగా 'దేవకీనందనుండు' 'జగద్విభుం డైనకృష్ణుండు' అని పేరుఁగున నున్నది. మఱియుఁ దెనుఁగునఁ గుండలీకరణములొని ముసలమాయారూపత్వపర్వతపాషాణాదు తెవ్వియు మూలమునఁ గానరావు. ఇంతే కాక యందలికుండలితవాక్యము రెండవదానికి వ్రాతప్రతులంగు 'సముద్రతీరం బున నొక్కమహాపర్వతం బున్నది. ఇముసలంబు మీభుజాబలంబున దానిమీఁ దం దివిసి' అని పాఠాంతరము చూపుచున్నది. మూలమునకును, వ్రాతప్రతుల కును, నచ్చుప్రతులకును గానించుపరిస్పరభేదముల కిది యొకనిగర్భనము. ఇట్టిభేద ములు కథాంశములను దత్త్వపుట్టములను గానఁబడుటకుఁ జెఱి యొకయుదాహరణముఁ జూపినది. మూలము.

శ్లో॥ తక్షకః ప్రహిణో విప్రాః! క్రధేన ద్విజసూనురా!
హంతుకాకూః పృథం గచ్ఛన్తనర్క పభ కాశ్యపమ్!
తం తర్పయిత్వా గ్రవిజై ర్భినర్త్య విషహరిణమ్!
ద్విజరూపప్రసిచ్ఛన్నః కామరూ ప్యనశ స్సృపమ్!
బ్రహ్మభూతస్య రాజన్తే ప్రేహోహి గరళాగ్నినా!
బభూవ భస్మసా ల్పద్యః పశ్యతాం సర్వదేహినామ్॥
హహాకాగో మహా నాసీ ద్భువి భే దితు సర్వతః!
వి స్థితా ప్యాభవ స్వర్గో దేవాసురనరాదయః॥
జనమేజయః స్వసితిరం శ్చ త్వా తక్షకభక్షితమ్!

వ్రాతప్రతులతెనుఁగు.

వ. తక్షకప్రేరితుం డైనయగ్రీనుపహ్వండు సనుడెంచి రాజసన్నిధి నున్నవారిచే తికి నొక్కఁఫలం బిచ్చిన వారు రాజున కిచ్చిన నతం డది యాస్వాదింప నందుఁ గ్రిమిరూపంబున వెడలి మహాభయంకరరూపంబునఁ గాకోదరం బైన కఱచినఁ బరిక్షిత్తు పంచత్వంబు నొందుట విని తనయుం డైనజనమేజయుండు.

అచ్చుప్రతుల తెనుగు.

వ. ఇటఁ గ్రుఘం డైన బ్రాహ్మణోత్తమునిచేఁ బ్రేరితుం డైన తక్షకుండు ద్విజరూపంబుఁ దాల్చి పరీక్షిద్వధార్థంబుగా నేతెంచుచుండి మార్గమధ్యంబునఁ గాశ్యపుం డనుసర్పవిషహరిణమగ్నుం డగుకొక్కవిప్రునిం గని యతని సపరిమితధనప్రదానంబునఁ దృప్తుం గావించి పరీక్షిన్నికటంబునకు రా కుండునట్లు నర్చి యంతటఁ బరీక్షిన్ హారాజుచెంత నున్నవారిచేతి కొక్కఫలం బిచ్చి చనినవా రాఫలంబు రాజున కిచ్చిన నతం డాఫలంబు నాస్వాదించినం గ్రిమిరూపంబున నందుండి వెడలి మహాభయంకరరూపంబునఁ గాకోదరం బై రాజుం గఱచిన నతండు నాక్షణంబ విమాన్నిచే భస్మీభూతుం డయ్యె. అట్టియవసరంబున భూమ్యంతరిక్షంబుల నుండునిఖిలప్రాణు లాశ్చర్యకరం బగుతన్తరణంబుఁ గని హాహారవంబులు సేసిరి అంత నీయర్థంబు నతనితనయుం డైన జనమేజయుండు విని.

ఇట వ్రాతప్రతులపాఠము మూలముకంటె మిక్కిలి న్యూనముగాను విరుద్ధముగాను నుండుటం జూచి యచ్చుప్రతులందలిపాఠము మూలానుసారముగా రచింపఁబడెను గాఁబోలు. వ్రాతప్రతులవిరుద్ధపాఠమునుబట్టి పర్యావోచింపఁగా మూలమునఁ గల 'తక్షకః ప్రహితో విప్రాః!' అనుపాఠమునకు మాటుగా 'తక్షకప్రహితో విప్రాః' అనుతప్పపాఠము నెట్లొకొని కవి తెనిగించియుండు నని తోచెడిని. తెనుగుపాఠముల రెంటును గల 'ఒక్కఫలం బిచ్చుటయు' తక్షకుండు 'క్రిమిరూపంబున నందుండి వెడలి' వచ్చుటయు మూలమునఁ గానరావు.

ద్వాదశస్కంధము -- చతుర్థాధ్యాయము.

శ్లో. బుధేర్జాగరణం స్వప్నం సుషుప్తి రితిచోచ్యతే
మాయామాత్ర మిదం రాజ న్నానాత్వం ప్రత్యగాత్మని
యథా జలధరా వ్యోమ్ని భవంతి న భవంతి చ
బ్రహ్మణీదం తథా విశ్వ మవయ వ్యసయాప్యయాత్
అన్యోన్యాపాశ్రయాత్సర్వ మాద్యంతవ దవస్తు చ
నానాత్వం చిద్రయోర్యద్య జ్యోతిషో ర్వాతయో రపి
యథా హిరణ్యం బహుధా సమీయతే సృభిఃక్రియాభి ర్వ్యవహార వర్తమ
ఏవం వచోభి ర్భగవా నధోక్షజో వ్యాఖ్యాయతే శాకికనై దిక్తైర్జనైః.

వ్రాతప్రతుల తెనుగు.

వ. స్వప్నజాగరణసుషుప్త్యవస్థా(భేదం బాత్తమయం బై బుద్ధియుక్తం బైనమాయయై యోగంబునం బరిణమించు. ప్రాణిజాతంబున కీశ్వగునందు లయోదయంబులగు. ఈజగం బన్యోన్యాపాశ్రయం బై యాద్యంతవస్తువై వర్తించు) ఒక్కతేజంబు బహురంధ్రంబులఁ గానంబడు తెఱగున కొక్క(పరమాత్మను) బెక్కువిధం

బులుగా భావించుకొను. హాటకంబు పెక్కురూపంబు లయ్యు నేకం బైన తెఱంగునఁ బరమాత్మ నొక్కటిగా భావించి.

అచ్చుప్రతుల శెనుఁగు.

వ. జాగ్రత్తస్వస్థుషు ప్త్యవస్థలు (బుద్ధిధర్మంబు లగు. ప్రత్యగాత్మయందు నానా ప్రకారంబులం దోచు నీదృశ్యప్రపంచం బంతయు మిథ్య యని తెలియుము). ఒక్కతేజంబు బహురంధ్రంబులం గానంబడువడువున నొక్కయాత్మయే పెక్కు విధంబులఁ దోచుచుండు. హాటకంబు పెక్కురూపంబులు గల దైన నేకం బైన తెఱంగునఁ బరమాత్మ (వివిధ చేతనాచేతనశరీరంబులయందుఁ) బెక్కువిధంబులం గనంబడిన నేకంబుగా భావింపవలయును.

ఇటు మూలమునం దెడ నెడ నుండుశ్లోకములు కొన్ని తెనిగింపఁబడినవి కావు. ఆశ్లోకము లుండుచోటలనే చుక్కలతోఁ జూపి తెనిగింపఁబడినవానిని మాత్రము వ్రాసినాఁడను. శెనిగింపఁబడినవో నే దర్శనమునుబట్టి చూచినను మూలమునకు వలయునంతసరిగా లేవు. ఈగోపము లటుండఁగాఁ దెనుఁగుపాఠములు రెంటును గుండలితము లగుబంతు లొంకొంటియందు లేవు. మఱియు నచ్చుప్రతులందలి తెనిగింపు సువ్యక్తముగా నట్టివ్రతపరముగా నున్నది. వ్రాతప్రతుల తెనిగిం పట్లు గాని పింపదు.

ఇట్లు మీఁదిరెండుదాహరణములవలన మూలాదులు మాటికిని గలభేదములు విశదముగాఁ దెలియవచ్చును. మఱియు నద్వైతయెడల నధ్యాయము లొకటి రెండుగాఁ దెనిగింపఁబడుతున్నవి. ఏకాదశస్కంధమునఁ ద్రయోదశాధ్యాయమున శ్రీవిష్ణుండు హంసరూపి యై చేసినలత్తోపదేశము.

‘వస్తువో య దనానాత్మ్య మాత్మనః ప్రశ్న ఈశ్వరః’

అనుశ్లోకము మొదలుగాఁ బది నేడుశ్లోకములఁ జెప్పఁబడియున్నది. వాని కెల్లఁగఁదెనుఁగయిదాటుబంతులే యున్నవి. అవియును మూలమునకు సరిగావు. అందు

మనసా వచసా దృష్ట్యా దృశ్యతేనై రపీంద్రియైః ।

అహ మేవ న మత్తోఽస్య దితి బుధ్యధ్వ మంజసా ।

24

అనునీశ్లోకము ‘పంచేంద్రియంబులకు దృష్టం బైనపదార్థం బనిత్యంబు. అది నిత్యదృష్టిని బ్రహ్మం బని తెలియవలయు’ అని తెనిగింపఁబడియున్నది. కవి పదనాలు గవయధ్యాయమునఁ జెప్పఁబడినభక్తిసారమృధ్యానయోగములను బదిబంతులతో నఱగొఱగాఁ దెనిగించి, పోడశమునందలివిభూతులను జెప్పి యవ్యలిమూఁడధ్యాయ ములవిషయములను మూఁడుబంతులతో సూచించి పండ్రెండవయధ్యాయమునకు మఱి, యందుఁ గల

శ్లో॥ తస్మాత్త్వ ముద్ధవోత్సృజ్య చోదనాం ప్రతిచోదనామ్ ।

ప్రవృత్తిం చ నివృత్తిం చ శ్రోతవ్యం శ్రుత మేవ చ॥ 14

మా మేక మేవ శరణ మాత్మానం సర్వదేహీనామ్ ।

యాహి సర్వాత్మ భావేన మయా స్యా హ్యకుతోభయః॥ 15

ఈశ్లోకములకే *‘సర్వధర్మాః పరిత్యజ్య మామేకం శరణం వ్రజ’ ఇత్యాదులు నాలుగుబంతులు చెప్పి పిదప బందోమ్మిదవయధ్యాయమునందలిశిష్టాంశమును గొంతయు నిరువది నాలుగవదానియందలిసాంఖ్యవిధియు సప్తవింశమునందలియర్చనాప్రకారంబు గొంతను దెనిగించి యిరువదితోమ్మిదవదానియందుఁ గల

‘గ చ్ఛోధవ ! మయాదిష్టో బదర్యాఖ్యం మయాశ్రమమ్’ !

ఇత్యాదులను, నవ్వలిరెండధ్యాయంబులఁ గలయాదవక్షయబలరామకృష్ణ నిర్యాణంబులను దెనిగించి యున్నాఁడు. ఈస్కంధమునఁ గలభిక్షుగీతాదులు తెనుఁగున లేవు. మఱియు †‘నారాయణవిగ్రహంబు జలధిప్రాంతంబున జగన్నాథస్వరూపం బై యుండె’ ననుట మూలమునం గానరాదు. మొత్తమునకు నీస్కంధమునకుఁ దెనుఁగు మూలమున నాలుగింట నొకపా లుండును. ద్వాదశస్కంధమును దెనిగించుటయం దిట్లధ్యాయములుగా వదలిపెట్టుట లేదు గాని యది పెక్కుచోట్ల మూలముకంటె మిక్కిలి న్యూనముగాను గొన్నియెడలఁ గడుభిన్నముగాను గాని పించుచున్నది.

వాక్రీతప్రతులందు లేనివియు మూలానుసారము లైనవియు నగు నధికపాతాదు లచ్చుప్రతులందుఁ గానంబడుటకుఁ బండితులు మూలముగా నుండఁజాలు నని చెప్పినాడనుగదా. ఆవిషయ ముల్లంఘించి మఱియొకవిచిత్రమును జూపుచున్నది. ఈ రెండుస్కంధములతెనిగింపు వాక్రీతప్రతులం దద్వైతపరముగాఁ గోరదు. అచ్చుప్రతులందో యది స్వప్రముగా నద్వైతపరముగాఁ గానిపించుచున్నది. వాక్రీతప్రతులపాఠమునుబట్టి చూడ నది యద్వైతపర మనుటకంటె నిశిష్టాద్వైతపర మనుటకుఁ గొన్నియాధారము లందే కానఁబడుచున్నవి.

†‘సర్వధర్మాః పరిత్యజ్య మామేకం శరణం వ్రజ యనునుపనిషత్తుల్యం బగు గీతావచనప్రకారంబున’ అని యీశ్లోకమునకు విశిష్టాద్వైతపులవలెఁ గవి మిక్కిలి ప్రాధాన్యముకలిమిని జూపియున్నాఁడు.

మఱియు ‘జీవాత్మ భేదంబు § మొదలైనవి యెఱిగించి విజ్ఞానవంతుం గాఁ జేసి మన్నించితి’ అని యిట జీవాత్మ భేదంబుఁ బ్రతిపాదించియున్నాఁడు.

¶ ‘దేవతాంతరమంత్రాంతరసాధనాంతరంబులు వర్జించి యుండనేని వైకుంఠంబున వసియించు’ ఇది వీరవైష్ణవత్వసూచకము.

ఈవాక్యములు వాక్రీతప్రతులందును నచ్చుప్రతులందును గానిపించుచున్న

వి. ఇవి నిస్సందేహముగా విశిష్టాద్వైతపరములు. అచ్చుప్రతులందుఁ గఠోక్తిగా నద్వైతమును బ్రతిపాదించువాక్యములు మూఁటిని వ్రాసెద.

‘ప్రత్యగాత్మ యందు నానాప్రకారంబులం దోచు నీదృశ్యప్రపంచం బంతయు మిథ్య యని తెలియుము.’

‘ఇట్లాత్మస్వరూపునిగా హరిని నిరంతరంబు భావించుచుండుట విశేషంబు.

‘బ్రహ్మత్వైక్యానుసంధానంబు.’

ఇందు మొదటిదియు మూడవదియు వ్రాతప్రతులందు లేవు. రెండవదానికి మూలము ‘ఏవ మాత్మాన మాత్మ స్థ మాత్మ నైవామృతే ప్రభో.’ దీనికి వ్రాత ప్రతులం దెల్ల *‘ఇట్లాత్మనాత్మ స్థునిగాఁజేసి హరినిజాకారంబు మనంబునం దలంచుచుండుము’ అని తెనుఁగు కానఁబడుచున్నది కాని యచ్చుప్రతులపాఠము కానఁబడదు. కాఁబట్టి యీవాక్యము లంతగా నవలంబనీయములు కావు. ఉభయవిధప్రతులందుఁ గానిపించుపాఠములంబట్టి కడపటిరెండుస్కంధముల తెనిగింపు విశిష్టాద్వైతపర మనుటయే సమంజసముగాఁ దోచుచున్నది. ఈ విషయము నిట్లుండ నిచ్చి మఱియొకదానిం గూర్చి కొంత చర్చించుట యావశ్యకము.

ద్వితీయతృతీయచతుర్థస్కంధములందును, బంచమషష్ఠములందును, దశమోత్తరభాగంబునందు, నేకాదశద్వాదశములను బోతనకవిశారిత కానిపింపమిచే నవి యుత్పన్నములై నారయాదులచేఁ బూరింపఁబడిన వని పండితులు వ్రాసియున్నారు గదా. అందుఁ బంచమషష్ఠములు కేవలరామాంకితములు గాక యచ్యుతనందగోపకు మారాంకితము లగునాద్యంతపద్యగద్యాదులంబట్టి యవి పూర్ణముగా గంగనసింగన లచే రచింపఁబడిన వని నిస్సందేహముగాఁ దెలియుచున్నది. ఏకాదశద్వాదశములు రామాంకితము లయ్యుఁ గవిత్వశైలినిబట్టియు భాషాంతరీకరణవై ఖరినిబట్టియుఁ బోతనగంగనసింగనల కితరుఁ డైనయొకనిచే ననఁగాఁ బండితలిఖితపీఠికానుసార ముగా నారయచేఁ బూర్ణముగా రచింపఁబడిన వని తెలియుచున్నది. తక్కినద్వితీయాదులు మూఁటను, దశమోత్తరభాగమునను గలగద్యములను బట్టియు, రామాంకితము లగునాద్యంతపద్యములనుబట్టియు, వానియందు నయ్యెయెడలఁ బోతనపద శయ్యాదులు గానిపించుటంబట్టియు, నవి పోలుతఁ బోతనచే రచితము లని తెల్ల మగుచున్నది. మఱియు శ్రీధరవ్యాఖ్యానమందలియవతారికలను విశేషాంశములను గూడిఁ జేర్చి తత్త్వఘట్టములను దెనిఁగించుట పోతనదప్పఁ దక్కినవారెవరియందును గానఁబడదు. అట్టి తెనిగింపును ద్వితీయాదులు మూఁట వరుసగాఁ జూపెద.

ద్వితీయస్కంధము - పంచమాధ్యాయము.

శ్లో. ద్రవ్యం కర్తృ చ కాల శ్చ స్వభావో జీవ ఏవ చ|

వాసుదేవా త్వరో బ్రహ్మ స్వత్వవ్యోగోసి తత్త్వతః||

వ్యా॥ ద్రవ్యం-మహాభూతాని, ఉపాదానరూపాణి ; కర్త-జన్మనిమిత్తం ; కాలః-తత్త్వోద్భవకః ; స్వభావః - తత్పరిణామహేతుః ; జీవో- భోక్తా-వాసుదేవత్వర అన్యోఽన్యోనాస్తి.

తెనుగు॥ మఱియు దేహంబునకు ద్రవ్యంబు లైనమహాభూతంబులును, జన్మనిమిత్తంబు లైన కర్తంబులును, గర్తత్వోద్భవకం బైనకాలంబును, గాలపరిణామహేతు నైనస్వభావంబును భోక్తయైన జీవుండును వాసుదేవుండ కా నెఱుంగుము. వాసుదేవవ్యతిరిక్తంబు లేదు.

తృతీయస్కంధము-నవమాధ్యాయము.

శ్లో॥ శశ్వత్స్వరూపమహస్సైవ నిషిద్ధభేదమోహాయ బోధధిషణాయ నమః పరస్మై విశ్వోద్భవస్థితిలయేషు నిమిత్తలీలారానాయ తే నమ ఇదం చక్రమేష్వరాయ॥

వ్యా॥ స్వరూపమహస్సైవ-స్వరూపమైతన్యేనైవ, బోధః (విజ్ఞానమ్) ఏవ ధిషణం-ఆశ్రయం-యస్య... విశ్వస్య ఉద్భవాదిషు నిమిత్తం-మాయా; తస్యాః లీలా-విలాసః, తయాసహ, కాసః-క్రీడా.

తే. తవిలి శశ్వత్స్వరూపమైతన్యభూరి, మహిమచేత నపాస్తనరమస్తభేద మోహుండపు నఖలవిజ్ఞానశ్రమునకునాశ్రయండవగునీకు మ్రొక్కెదరనోరమేత. క. జననస్థితివిలయంబుల, కనయంబును హేతుభూతి ర మగుమామూలీలను జెంది నటనసలిపెడు, ననఘాత్తుక నీ కొనన్తు ర నభివందనముల్.

చతుర్థస్కంధము-ఏకోనత్రింశాధ్యాయము.

శ్లో॥ అర్థే హ్యవిద్యమానేపి సంసృతి ర్న నివర్తతే మనసా లింగరూపేణ స్వప్నే విచరతో యథా॥

ననుత్తర్తి అజ్ఞానవిలసితత్వేన సంసృతిహేతోద్దేహదే రప్యనత్యత్వా త్క్రింతి ర్హి తన్నివర్తనప్రయాసేన తత్రాహ॥ అర్థేహీతి॥ లింగరూపేణ-ఉపాధిభూతేన. తెనుగు.

సీ. నరనాథ ! వినుము స్వోర్షంబుచందంబున, అజ్ఞాతవిలసితం ర బగుటఁజేసి తివిరి మిథ్యాభూతిరదేహాదికమునకు, నరయ వివర్తనారయాస మేటి కని యంటివేనియు ర నరంబు లేకున్న, సరి సోపాధికం ర బైన మనము

ఇట్టి తెనిగింపునుబట్టియు నీమూఁడును బోతన మొదట రచించినవే యగు నని యేర్పడుచున్నది. దశమోత్తరభాగమునఁ దత్త్వఘట్టముల నిట్టి తెనిగింపు కాన రాకున్నను, గథాసందర్భములు పెక్కింట నాతనివైలి నిర్దివాదముగాఁ దెలియుచు న్నదిగాన నదియు మొదటఁ బోతన రచించినదే యగునని చెప్పవచ్చును. అయిన నీనాలుగింటఁ బెక్కుచోట్లఁ బోతనపదశయ్యాదులు నతని తెనిగింపురీతియును గానరా కున్నవి. రెండుదాహరణముల మాత్రముఁ జూపెద.

సీ. మందారమకరందరమాధుర్యమునఁ దేలు, మధుపంబు వోపునే శ్రమగనములకు
నిర్మలమందాకిరసీవీచికలఁ దూఁగు, రాయంచ సనునె తరంగిణులకు
లలితరసాలపల్లవఖాది యై చొక్కు, కోయిల సేరునే శ్ర కుటజములకుఁ
బూర్ణేందుచంద్రి కాశ్మరితచకోరకం, బరుగునే సాంద్రనీరహారములకు

గీ. నంబుకోదరదివ్యపాదారవింద, చింతనామృతపానవిశేషమత్త
చిత్త మేరితి నితరంబుఁ శ్ర జేర నేర్చు, వినుతగుణశీల మాటలురవేయునేల.సప్త.

సీ. నీరదాగమమేఘనిర్యత్పయఃపాన, చాతకం బేఁగునే శ్ర చౌటిపడకుఁ
బరిపక్వమాకందరఫలరసంబులు గ్రోలు, కీరంబు చనునె దురత్తూరములకు
ఘనరవాకర్ణనోరత్కలికమయూరంబు, కోరునే కఠిన్మృగల్లీరవంబుఁ
గరికుంభపిశితసర్ధాసమాదితసింహ, మరుగునే శునకమాంసాభిలాషఁ

తే. బ్రవిమలాకార భవదీయశాదవత్స, యుగసమాశ్రయనైపుణోరశ్యోగచిత్త
మన్యుఁ జేరునె తన కుపాస్యంబు గాఁగ, భక్తమందార దుర్భవభయవిదూర.

మ. హరినామాంకితసత్కథామృతరసవ్యాలోలుఁ డైనట్టిస
త్పురుషశ్రేష్ఠుఁ డసత్కథాలవణవాఃపూరంబుఁ దాఁ గ్రోలునే
వరమందారమరందపానకుతుకరస్వాంతద్విరేఫంబు స
త్వర మై పోవునె చేతివేములకుఁ దగ్ధంధానుమోదాత్త మై.

తృతీ.

శా. శోధింపంబడ సర్వశాస్త్రములు రక్షింనాథ వే యెఁటికిఁ
గాథల్ మాధవశేముషీతరసిసాంగత్యంబునం గాక దు
ర్దేహ దాఁటఁగఁ గూడునే సుతవధూశమినోగ్రవాంఛామద
గ్రోఘోగ్రోలవిశాలసంస్కృతిమహారఘోరామితాంభానిధిన్.

సప్త.

మ. ధరణీశోత్తమ నీవు కేవలసముద్యద్భక్తి ధీయుక్తిమై
వరగోవిందపదారవిందయుగభాశస్వన్నావ సంధించి దు
స్తరభూరివ్యసనాకరోల్లసితదుర్ధాంతోగ్రగంభీరసం
సరణాంభోధిఁ దరింపవయ్య పరమోత్సహంబు దీపింపఁగన్.

చతు.

ఇట నిర్దివాదముగాఁ బోతనైకవిరచితము లనఁదగుసప్తమస్కంధపద్యము
లందుఁ గానించుకవనప్రాధిమ్యము, భావసుభగత్వమును, రిసౌత్కట్యమును, శ
య్యాచార్యత్వమును దక్కినపద్యములందుఁ గానరావు. మఱియును బూర్ణముగాఁ
బోతనచే రచితము లనఁబడుస్కంధములందు మఱి, నెఱి, వఱలు, మఱచు, ఎఱుఁ
గు, పఱచు మొదలగు శబ్దములలోనిఱకార మాఱకారముతోమాత్రమై యతిస్రాస
మైత్రి సెందియుండఁగా నిద్వితీయాదులు నాలుగింట నవి లఘురేఫముతోఁగూడ
నట్టిమైత్రి సెందియున్నవి. అయినను

ఉ. పాఱఁడు లేచి దిక్కులకు శ్ర బాహువు లొడ్డఁడు బంధురాజిలో...

జీరఁడు.

సప్త.

క. పోరుదురు గికురు వొడుచుచు, దూఱుదురు.

దశ. పూ.

చ. విరవిర లేనియట్టిబలురవీరుడు కృష్ణకుమారుఁ డొక్కచేఁ

జఱచి.

దశ. పూ.

చ. మఱియొకనాటిరాత్రి బలమాధవులుజ్వలవస్త్రమాలికా
ధరులును.

దశ. పూ.

ఇప్పద్యంబుల నుభయరేఫమైత్రి కానించుచున్నది. చీరుశబ్ద ముభయరేఫ ముగా నున్న దని కూచిమంచి-తిమ్మకవి సర్వలక్షణసారసంగ్రహమునం జెప్పినాఁడు గాని యది శకటరేఫముగుట కీపోతనపద్యమునే యుదాహరించినాఁడు. పోతన దీని నుభయరేఫముగాఁ దలఁచెనేమో. పోరుశబ్దప్రయోగము ప్రమాదజనిత మై యుండ వచ్చును. 'విరవిర' లఘురేఫముగానే.

చ. ఖురముల నేలఁ ద్రప్పుచు నశకుంతిలవాలసమీరణంబులఁ

విరవిరఁబోయి.

దశ. పూ.

అనుసీపద్యమునఁ గానించుచున్నది కాని మీఁద నిందలిరేఫమును ఊకార మునకు మిత్రముగాఁ బ్రయోగించుటకు హేతువు గానరాకున్నది. పోరుశబ్దమువలెనే యిదియుఁ బ్రమాదవశముననో లేకయుభయరేఫమని తలంచియో కవి ప్రయోగించి యుండును. ఎట్టిధీమంతులకును బ్రమాదము కలుగక పోవదుగదా. 'మఱి' శబ్దము దశమపూర్వభాగాంతమున నుంటుండేసి యుత్తరభాగపూరకుం డగునితరకవిచే నుం పఁబడి యుండు నని తోఁచెడిని. ఈరెండుమూఁడుచోట్లం దప్పఁ బోతనయే పూర్ణ ముగా రచించినతక్కినస్కంధములం దెల్ల నియతముగా రేఫద్వయమునకు మైత్రి లేమిచే నీరెండుమూఁడువిరుద్ధప్రయోగములు ప్రమాదవశమునఁ గాని మతభేద మునఁ గాని వేఱుకారణముచేఁ గాని కలిగియుండు నని తలఁపవలయునే కాని వీనిని గొని పోతన యుభయరేఫమైత్రి పాటించినవాఁ డనుట యెంతమాత్రము యుక్తము కాదు.

ఇట్లు ద్విస్తీయాదులు నాలుగింట బెక్కుచోట్లఁ బోతనపదశయ్యాదులు లే మిచేతను, బోతన పాటించనియుభయరేఫమైత్రి వీనియందుఁ గానించుటచేతను, నివి యితరకవిపూరితము లయ్యునుండవలయు నని తోఁచెడిని. అయినను బోతనపద శయ్యాదులు నతని తెనిగించురీతియు నందంద కానించుటంబట్టియు నాద్యంతపద్య గద్యములంబట్టియు నీనాలుగును మొదటఁ బోతనచే రచితము లైనవే యగు నని యూహింపవలసియున్న దని నిరూపించియున్నాఁడను. కాబట్టి యివి మొదటఁ బోత నచే రచితములై, యెడ నెడ నుత్పన్నములు కాఁగా నితరకవులచేఁబూరితములయ్యె నని యేర్పడుచున్నది. ఇతరకవులు వీనిని బూర్ణముగా రచించిరేని నట్లు రచించిన యితరస్కంధంబులందుంబోలె నిందును దమపేరే యుంచుకొని యుందురుగదా. ఇది యిట్లుండ వీనిని బోతనకు వెనుకఁ బూరించినవా రెవరు? నారయాదులు ముగ్గు

రా? లేక యం దొక్కరా? మఱి వేటొక్కరా? పండితులు నారయాదు లని మొత్తముగాఁ జెప్పియున్నారు. వ్రాతప్రతులందుఁ జూడఁగాఁ గొన్నిట దశమోత్తరభాగమునఁ గృష్ణవిరసోక్తిఘట్టమున 'కాటుక నెఱయంగ' అనుసీసపద్యమునాలవపాదము మొదలుకొని శిష్టభాగమును, ద్వితీయస్కంధమున బ్రహ్మ నారదునకుఁ దత్త్వోపదేశము సేయుఘట్టమున 'బహుయజ్ఞవాట' అనుపద్యము మొదలుకొని శిష్టభాగమును అనఁగాఁ జతుర్థస్కంధాంతమువఱకును, నారయకవిత్వ మని వ్రాయఁబడి యున్నది. ఈవ్రాతవలన నవియెల్ల నారయచేఁ బూర్ణముగా రచింపఁబడిన వని తలంపక పూర్వోక్తహేతువులంబట్టి యయ్యెయెడలఁ బూరితము లని మాత్రము తెలియవలయును. ఈస్వల్పధారముతప్ప వేటొక్కటి కానరాదు. ఇదియును సరియైనదో కాదో నిశ్చయింపరాకున్నది. అయినను గొంతయేని నిజము లేక యిట్లు వ్రాతప్రతులందు వ్రాయఁబడుటకు వీలుండదు. మఱియు సీవిషయమున ఛందోవ్యాకరణసంబంధులగుగ్రంథస్థనిదర్శనము లే వైనఁ గలవా యని శోధింపఁగా నాకుం గానఁబడినవానిని గొన్నింటి నిట వ్రాసెద.

దశమస్కంధోత్తరభాగంబునం దత్త్వఘట్టములతెనిఁగింపు చాలవఱకు విశిష్టాద్వైతపరముగా నున్నది.

'దేవా భవదీయసంకల్పాధీనంబు లైనశరీరంబులం బ్రవేశించి యున్నజీవ సమూహంబు నీకు శేషభూతం బని తెలిసి కృతార్థు లగుదురు'

'వెండియుఁ గొందఱు సచరాచరవస్తుజాతంబులకు నంతర్యామి వై సర్వంబు నీవ యగుటం దెలియలేక యనిత్యంబని విపరీతబుద్ధిం దెలియుదురు కాని కొందఱు జగద్భరితుండవు గాన జగద్రూపకుండ వైననిన్నుఁ గటకమకుటకర్ణికాదివివిధభూషణభేదంబులం గనకంబు నిజస్వరూపంబు విడువక వర్తించుచందంబున జగద్వికారానుగతుండ వయ్యును నిఖిలహేయప్రత్యసీకకల్యాణగుణాత్మకుండ వై యుండు వని యాత్మ విదు లై నవారు జెలియుదురు.'

1220

'అట్టిజీవులు దేవతిర్యజ్ఞనుష్యస్థావరాదిశరీరంబులు సొచ్చి యగురూపు లై యుండురు. అందును నీ వుండువు తదంతరాత్మ వగుచు.'

1223

'సకలచేతనాచేతనాంతర్యామియైనసర్వేశ్వరుండు సర్వశబ్దవాచ్యుండు'

1203

'సకలబ్రహ్మాండనాయకుండ వైననీయందు శ్రుతులు ముఖ్యవృత్తిం బ్రవర్తించు'

1230

'మాయాత్మ విశిష్టుండ వగుచుఁ గార్యకారణాత్మకుండ వై.'

1204

ఇట జీవబహుత్వానురూపత్వశేషత్వములు, ఈశ్వరునిజగద్రూపత్వము, చిదచిద్విశిష్టత్వము, శేషిత్వము, శరీరభూతచిదచిదాత్మకత్వము, సర్వశబ్దవాచ్యత్వము, ఈశ్వరునియందు శ్రుతులముఖ్యవృత్తిత్వము మొదలగు విశిష్టాద్వైతసిద్ధాంతములు కానిపించుచున్నవి.

ఇక నీయు త్తరభాగంబునం గలలక్షణదోషంబులను బ్రయోగ

విశేషంబులను గొన్నింటి వ్రాసెద.

(1) సంధిదోషములు.	పద్యగద్యసంఖ్య	(3) ఉకారాంతమునకు సగాగమము	
కోసిచ్చె	724	లేకయే కుషస్తి.	
నిఖిలావనీశ్వరై న	1017	ఎఱుకుకు.	723
నిర్వాణమూరై న	1049	(4) అవధిశబ్దము ఆద్యర్థము.	
పిశాచపతౌట	1255	జారుడు జన్మావధియును.	791
ఒదిగ గుండి	1237	జనత్రయావధి	799
ఎఱిగెఱిగి	931	(5) పూర్ణ భాతూక్త ప్రత్యయాంతము	
(2) విశేషదోషములు.		పునీతము	
పుత్తుండు జాత మైన	1282	పునీతములు	1121
		పునీతములు	1221

(6) ప్రకారమునకు ఉకారతన్ని త్తములతో యతిమైత్రి.

చెలు వొలయంగఁ బాటించి యుద్ధరపునమ,	హోగ్రుఁ డై పట్టి తెచ్చె నాల్వం	
కు.	665	డు. 900
కా పునఁ దగ నర్జునుండు పవనోద్భవుఁ	ఒనరింప మీఱి నశ్వుటయు.	1154
డు.	715	

మఱియు నీభాగంబునందలియాంధ్రీకరణము పెక్కుచోట్ల న్యూనముగాను భిన్నముగాను నున్నది. ఇకఁ దృతీయాదులు మూటరు విశిష్టాద్వైత ప్రతిపాదకపద్య గద్యములును మీఁదఁ జూపఁబడినదోషాదులును వ్రాసెద.

విష్టాద్వైతపరపద్యగద్యములు.

ద్వితీయస్కంధము.	గురుతరానేకకల్యాణగుణవిశిష్టఁడు.	963
సీ. జీవుండు భగవత్కృపావశంబునఁజేసి	మత్సమానాకారతం బొందు.	958
.....భగవచ్చరీర		
తే. భూతుఁడై పారతంత్యాశ్రిత బుద్ధి నొప్పి	సీ ...నకలకర్త త్యాగసరణి నొప్పి ఆత్మ	
దివ్యమాల్యానులేపన భవ్యగంధ	తత్త్వజ్ఞానమున మించి	
కలితమంగళదివ్య విగ్రహవిశిష్టఁ		
డగుచు హరిగూపమొందుటే యనఘ	తే: మహిత ఫలసంగరహితధర్మమునఁ ద	
ముక్తి.	269	నరు, నట్టిపురుషుండు దలపోయ నఖిల
తృతీయస్కంధము.		హేయ, గుణములను బాసి కల్యాణ
హేయగుణరహితుఁ డనఁగల, నాయందుల	గుణవిశిష్టఁ, డై నహరి నొందుఁ బర	
భక్తి.	957	మాత్మ ననఘఁ డగుచు.
		1026

మఱియు లీలావిభాతినిత్యవిభూతులును, లక్ష్మీనిత్యానపాయినీత్యమును భగ

వత్సమాకారప్రాప్తిరూపముక్తియు, ఈశ్వరునియఖిలహేయప్రత్యసేకల్యాణగుణవిశిష్టత్వమును, జీవునిపారతంత్య్రభగవచ్ఛరీరభూతత్వములును ఆత్మయాథాత్మ్యజ్ఞానపూర్వకఫలాభినందిరహితకర్మానుష్ఠానమును నీమూఁట నందంద ప్రతిపాదితములై యున్నవి.

లక్షణదోషాదులు.

(1) సంధిదోషములు.		మనువుకు	144
తృతీయస్కంధము.		చ.	
కూ డాడుచుండె	106	వనముకు	359
కది సిట్లనియె	648	రాజుకు	442
తలఁ చిలు	649	(4) అవధిశబ్దము అద్యర్థము.	
ఎఱిఁ గేము	785	క. తనజన్మావధి నిజనం	
(2) విశేషదోషములు.		దనులను...	తృతీయ 16
తృ.		(5) పూర్వోక్తప్రత్యయంతము పునీతము	
అంతర్ధానుఁ డయ్యె	89	తృ.	
చ.		కోరి పునీతులఁ జేయు	557
అంతర్ధానుఁ డయ్యె	735	సద్యఃపునీతాత్ము లై	562
(3) సగామమురామి		పునీతాకృతిన్	575
ద్వి.		చతుర్థ.	
వాతముకు	85, 203	బప్పుఁ బునీతముసేయ	931

(6) వుకారమునకు ఉకారతన్మైత్తములతో యతిమైత్రి.

ద్వితీయ		బదవఁగఁ గానవచ్చుగురుశ్రవుల్	257
బప్పఁగఁదగు సప్తతంత్రపులు.	98	చతుర్థ.	
తృతీయ		బదవఁగ నిట్లనిరి మానశ్రవులు	99
కావున నీవేళన త్రుంపు సజ్జన		పొడవును బంచసప్తతిరయోజనము	136
హితోరద్యోగానురక్తుండ వై	672	కావున నిలఁ బుణ్యతీర్థముల రనొప్ప	931

మఱియుఁ దత్త్వఘట్టములందు నీమూఁటను మూలమునందలిశ్లోకములు పెక్కు తెనిగింపఁబడుచున్నవి. ఇట్లు దశమోత్తరభాగమునఁ గలఛందోవ్యాకరణదోషములును, విశిష్టాద్వైతపరము లగుగద్యపద్యములును, ససమగ్రమును గొన్ని యెడల భిన్నము నగువాంధ్రీకరణమును, ద్వితీయాదులు మూఁటను గానిపించుట య కాక కవిత్వశైలియు నించుమించుగా నొక్కతీరున నుండుటంజేసియు ద్వితీయాదులు మూఁడును దశమోత్తరభాగమును బూరించినవారిచేతనే పూరితము

లైయుండు నని తోచెడిని. వ్రాతప్రతులందు దశమోత్తరమును బూరించినవాడే ద్వితీయాదులను సైతము పూరించినట్లు వ్రాయబడియుండుటయు నీనిర్ణయమునకుఁ గొంతదార్ఢ్యము నిచ్చుచున్నది. మరియు గంగనసింగనలు వేటుస్కంధములను బూర్ణముగా రచించుటకు నెత్తుకొనియుండుటవలనను వారికవసంబుల నీద్వితీయాదులు మూఁటను దశమోత్తరభాగమునను గలనోషములలోఁ బెక్కు గాని పింపమింజేసియు వా రీనాలుగింటిపూరణంబున సంబంధపడియుండరనుట నిజమునకు మిక్కిలి దూరము కానేరదు. కాఁబట్టి ద్వితీయాదులు నాలుగింటిని బూరించినవాఁడొక్కఁడై యుండవచ్చు నని చెప్పఁబోలును.

ఇది యిటుండఁ గడవటిరెండుస్కంధములకడకు మఱి వత్తము. వీని తెనిగింపజేసెత్తవర మనుటకు సంతగా నుపపత్తిలేమియు విశిష్టాద్వైతపర మనుటకుఁ గలనిదర్శనములును ముందు తెలిపియున్నాఁడను. వీనియందును నాంధ్రీకరణ మతి న్యూనముగాను బెక్కుచోట్ల మూలమునకు భిన్నముగాను నుండుటను దెలిపితిని. నగాగమమురావి, కొనికి కాదేశము మొదలగుకొన్నిలక్షణనోషంబులును వీనియందుఁ గానిపించుచున్నవి. ఈపాత్రులంబట్టి యీరెంటికిని ద్వితీయాదులు నాలుగింటికిని సామ్య మేర్పడుచున్నది. దుష్టము లగుసఖండయతు లీయాటింట నందంద యతివిరళముగాఁ బొడసూపుటయుఁ గలను. కడవటిరెండును దఱుచుగాఁ బద్యాత్మకములు కామింజేసి వానికినిఁ దక్కిననాలుగింటికిని ఛందోవ్యాకరణకవిత్యాదివిషయిక మగుసామ్యమును స్థిరీకరించుటకు నయితీ కాదు గాని తక్కిన పోలికలంబట్టియు వ్రాతప్రతులసాక్ష్యముంబట్టియు, నేకాదశద్వాదశములను బూర్ణముగా రచించినవాడే, అనఁగా నారయయే, ద్వితీయాదుల మూఁటిని దశమోత్తరభాగమును నందంద పూరించియుండు ననుట యుపపన్నముగాఁ గానిపించుచున్నది.

ద్వితీయాదులు మూఁటను బోతనపదశయ్యాదులు లేనిచోట్ల సైతము తత్త్వఘట్టముల తెనిగింపునం దద్వైతపర మగు శ్రీధరవ్యాఖ్యానంబునందలిపదార్థాదులు కొన్ని యందంద కానిపించుచున్నవి. అయిన నది పోతన తెనిగింపువలె మూలమునకు మిక్కిలి సరిగాను బూర్ణముగాను లేకయు, గంగనసింగనలకవనంబుల లేనిదోషంబులు కలిగియు, నుంటంజేసి దానిని రచించినవా రామువ్వరిలో నెవ్వఁడు గాకు కాని, నారయయే యాస్కంధంబులలో నుత్పన్నంబులు గాక చిక్కినపోతనభాగంబు లద్వైతపరములుగా నుండుటం జూచి నడుమనడుమ విశిష్టాద్వైతపరముగాఁ దెనిగించుట పూర్వోత్తరవ్యాఖ్యాతమునకుఁ బ్రసక్తి కలిగించు నని తలంచి. శ్రీధరవ్యాఖ్యానానుసారముగా శక్తికొలఁదిని దెనిగించియుండు ననియు, నైనను విశిష్టాద్వైతమువలనిపక్షపాతిమున నందంద తద్దర్శనానుసారముగాఁ గొంత దెనిగించియుండు ననియుఁ దోచెడిని. దశమోత్తర

భాగమునఁ దత్త్వఘట్టముల నెల్ల నాతం డొక్కరుండె తెనిగించినట్లు లోచుచున్నది గాన నందుఁ బూర్వోత్తరవ్యాఘాతము ప్రసక్తివ దని తలచి దాని నెల్లఁదఱుచుగా విశిష్టాద్వైతపరముగాఁ దెనిగించి యుండు నని యూహింపవచ్చును. అయిన నిది యూహాప్రోహమే కాక సిద్ధాంతము గాదు గాని శైలి మొదలైనవానిం బట్టి యాస్కంధములకుఁ గలసామ్యమే యిట్టియూహల కెడ మిచ్చియైన నవి యేకకవిపూరితములే యని సాధింపఁజేయుచున్నది.

నారయ యెంతలాక్షణికుఁడో 'మదిలోఁ గృష్ణఁ డెశోద' ద్వితీ. 180 'తన యాయొక్కనిశండు గోవకులు' ద్వితీ. 182 'వాక్యవ్యంగ' తృతీ. 324 నను వీనిం జూచినఁ దెలియును. ఇట్టివి పెక్కులాఘాపుటలక్రందఁ జూడవచ్చును. వీనినెల్లఁ బండితులు సాంతకవనమున నవరించి కప్పిపుచ్చిరి. 'బంగారుకొండ మూఁపర మనునొర గంట' తృతీ. 415. ఇట 'మూఁపురము'నకు 'మూఁపర' మని ప్రయోగించినాఁడు. 'రజత'మునకు 'రజత' మని యున్నది. ఇట్లే పెక్కింటికి గ్రామ్యరూపములును గానంబడుచున్నవి. నారయశైలి కొంత పదసమాసపారుష్యమును బాదపూరణములును గలదై నిరాఘాట మగుఘాటితోఁ గూడియుండును. ఒక్కయుదాహరణము:

మ. ఘనసాహస్రకిరీటరత్నవిలసత్కాంతిప్రశుక్లచ్ఛటా
జనితోదగ్రగుచిప్రకాశితఫణారసాహస్రఁ డోదేవతా
వసరఃకౌచముహపకృత్యము లొగిన్ ర వాంఛం బ్రశంసించి వా
రనురాగస్థలితోక్తు లొప్ప నడుగన్ ర హర్షించి యాదేవుఁడున్. తృతీయ.

మూలమునందలికటపదరచనల నట్లే తెనుఁగున నుంచుటయు నీకవియందుఁ గానఁబడుచున్నది. 'పురుకృత్యోగుఁడేవఁడు' అనుదానిని 'పురుకృత్యోగుఁడేవఁడు' యని తెనిగించి యున్నాఁడు. 'వాచీశతంత్రామురుదామ్ని బధాః' అనుదానిని 'కర్తబధులై' అని తెనిగించినపోతనరచనాసౌకుమార్యముం గనుఁడు.

ఇట్లు నేను బరిశోధింపఁగా నాకుఁ గానంబడినవిషయముల నెత్తి వ్రాసినాఁడను. నాయభిప్రాయములకుఁ గలహేతువుల నెల్లఁ దెలిపి యున్నాఁడను. అయినను సిద్ధాంతమునేయుటకు సాధారము లింకను గావలసియున్నవి. చరిత్రాద్యాధారములు లేక కేవలగ్రంథస్థనిదర్శనములంబట్టి చేసిననిర్ణయములందుఁ బొరపాటు లుండక పోవు. ఆంధ్రభాషాభిమానమాననీయు లగుపండితులు సత్యకాంక్షతో నట్టియాధారముల నాకుఁ దెలిపి యేతచ్చర్చావిషయమును మఱింతనిర్వివాదముగా నిర్ణయించుటకు సాయపడుదురు గాక యని కోరుచున్నాఁడను.

తం. తేవప్పెరుమాళ్లయ్య.

శ్రీమత్పరమయోగలబ్ధసిద్ధు లగుయోగీంద్రుల కేనియు దురూహ మైనయీ ప్రపంచమున నిత్యంబు జననమరణాది క్లేశసాగరంబునఁ దొప్పఁగోగుచు దరిఁ జేర వెరవు గానక దురపిల్లుచుఁ బెల్లలుజనులదెసఁ గరుణార్పించిస్తుండె నారాయణాంశసంజనితుం డయి చతుర్వేదవిభాగ మొనరించి వేదవ్యాసుండు నాఁ బేరెన్నిక గన్నకృష్ణద్వైపాయనముసీంద్రుండు గీర్వాణభాషం దొల్లి యెల్లధర్మముల నొప్పారిన పురాణజాతమును మహాభారతేతిహాసంబును సర్వభూతహితంబు గోరి రచించి యుండె. అవి రచించియుఁ “దనహృదయంబు సంతసింపకున్న సరస్వతీతటంబున నొంటి నుండి హేతువు వితర్కించుచుఁ దనలో”

“ఆత్మ సంతస మంద దాత్మలో నీకుండు సంతసింపక యున్నబాడ దోఁచె
హరికి యోగివరుల కభిలషితం బైన
భాగవతవిధంబుఁ బలుక నైతి
మోస మయ్యెఁ జెలివి మొనయదు మఱచితి
ననుచు వగచు చున్నయవసరమున”

నారదుఁ డరుదెంచి విష్ణుకథలఁ బాలుపారెడుభాగవతపురాణమును రచించింపు మని బోధించిన నమ్మెయి నమ్మహాముసీంద్రుం డతిప్రౌఢం బగుకవితారీతి మెఱయి శ్రీవిష్ణు దేవునిలీల విలసిల్లునీభాగవతంబును రచించి కృతార్థుం డయ్యె. అప్పరాణ జాతంబులలోఁ బ్రకల్పితంబు లగుగుణనామరూపాదుల ననుసరించి కేవలైకుం డగుసర్వేశ్వరుండు కొన్నిచోటుల శివుం డనియుఁ గొన్నియిక్కల విష్ణుం డనియుఁ గొన్నితావుల బ్రహ్మ యనియునికం బలుచందంబుల నభివర్ణితుండై యున్నవాడు. ఇక్కరణిం బెక్కుతెఱంగులఁ బరమేశ్వరు నభివర్ణించుట యద్దేవదేవునిలీలామహి మంబు లెల్లజనులకుఁ దేటపఱుపఁగాని మానవు లొండొరులతో నితండు మాదైవ మతండు మీదైవము మాదైవం బెక్కువ మీదైవంబు తక్కువ యని వాదులాడు కొనుచు నొకళ్లోకళ్లయెడ బద్ధమత్సరు లై పరస్పరనిందలు మాత్రమ కాక స్వత్వ పరత్వభ్రాంతిని దైవదూషణంబుఁ జేయుచుండఁ గోరి కాదు. ఆయామూర్తులవిశేషం బులు వర్ణింపఁబడుచో నిర్వచనసౌలభ్యంబు నవలంబించి యాయామూర్తులు పృథ క్దేవతలుగఁ జెప్పఁబడియున్నవారుగాని యప్పగిదిని నిక్కముగఁ బరస్పరభిన్నులుగఁ బరిగణితులు గారు. వేదములయందును నీరీతి నె సర్వకారణం బగుపర బ్రహ్మ మనేక భంగుల నెన్నఁబడియున్నది. ఇందులకుఁ బ్రమాణములు:—

“ఏకోవశీసర్వభూతాంతరాత్మా ఏకం రూపం బహుధా యః కరోతి
 త మాతృస్థం యేనుపశ్యంతి ధీరాస్తేషాం సుఖం కాశ్యత స్నేతరేషాం”
 “ఏకోదేవ సర్వభూతేషు గూఢ సర్వవ్యాపీ సర్వభూతాంతరాత్మా
 కర్మాగ్ర్యక్ష సర్వభూతాధివాస స్వాక్షీ చేతా కేవలో నిర్గుణ శ్చ
 “ఏకో నారాయణో నద్వితీయోస్తి కశ్చిత్”
 “ఏకఏవ శివో నిత్య స్తోనృత్యకలం పృషా”
 “బహునాత్ర కిమక్తేన సర్వం బ్రహ్మమయం జగత్
 అనేకభేదభిన్న స్తు క్రిడతే పరమేశ్వరః”

ఇహ్మాడ్కిఁ బ్రమాణంబు లనంతంబు లామ్నాయంబులను బురాణేతిహాస
 స్మృతులనుం గానంబడియెడి. పురాణంబులలోఁ గొన్నింట శివోత్పత్త్యంబును గొ
 న్నింట విష్ణుప్రాశస్త్యంబును మఱికొన్నింట నితరదేవతాప్రాముఖ్యంబును నుగ్గ
 డింపఁబడి యున్నవి. ఆయామూర్తివిశేషంబు లుగ్గడించుచో జనులకు భక్త్యతి
 శయంబు పనుపడుటకును జ్ఞానైకాగ్ర్యం బలపడుటకును దత్తదేవతాప్రాశస్త్యంబు
 ను నితరదేవతలం గ్రించుపఱుచుటయుం జెప్పఁబడియున్నవి కాని యంతలోనన య
 వ్యానియందు భేదబుద్ధి పాటించుట పోలను. అట్లు విష్ణుాత్పత్త్యంబు ప్రతిపాదింపఁ
 బడినపురాణములలో నగ్రగణ్యము శ్రీమహాభాగవతము. ఇందుఁ గేవలహరిలీలలు
 మాత్రమ కాక విగళితవేద్యాంతర మగుపరతత్త్వస్వరూపము నిరూపింపఁబడి యు
 న్నది. అయినను నిది గీర్వాణభాషయం దతిపొగ్గితై లిని వ్రాయఁబడియున్నందునఁ
 బ్రాకృతజనుల కెంతయు దురవగాహం బై యుండును.

బమ్మెరపోతనామాత్యుడు.

ఇహ్మరాణరత్నంబు నాంధ్ర దేశీయులకుఁ దేటతెల్లగఁ దెలుపఁ గోరి బమ్మెర
 పోతనామాత్యుండు దీనిని గద్యపద్యాత్మకంబుగ నాంధ్రీకరించి శాశ్వతం బగుయశ
 స్సంపద లనుభవించుచున్నవాడు. ఇక్కవిశిఖామణివృత్తాంతంబును గవితాశైలి
 తెలుగును గొండాక వివరించెదము.

బమ్మెరపోతనామాత్యుండు కడపమండలములో నున్న*యేకశిలానగర మను
 నామాంతరము గలయొంటిమిట్టయం దుండినవాడు. అమాత్యశబ్దమువలన నీతఁడు
 నియోగిబ్రాహ్మణుఁ డని యూహింపవలయు. ఇతఁడు కౌండిన్యనగోత్రుఁడు. ఆప స్తంబ
 నూత్రుఁడు. కేసనమంత్రికిని లక్కనాంబకును బుత్రుఁడు. మల్లనకవివరునిజన
 కుఁడు. ఇతఁడు జీవించియుండినకాలమును నిర్ణయించుటకుఁ గొన్నియాధారములు
 గానంబడియెడి. “బమ్మెరపోతనామాత్యుని జన్మకర్తృప్రభావాదులఁ దెలిపెడువచన

*ప్రతాపరుద్రదేవునిరాజ్యమునఁ బ్రధానపట్టణ మగునోరుగల్లునకును నేకశిలానగర మని నామాం
 తరమున్నట్లు ప్రతాపరుద్రీయమువలనను నతనిశాసనములవలనను గెలియవచ్చుచున్నది. కావున బమ్మె
 రపోతన యం దుండినవాడా యని యొకసందియము వొడపెడి. అది నిక్కమయేని నితఁడొంటిమి
 ట్టయం దుండె ననుసర్వజనులవ్యవహారమునకు హేతువుండదు గావున నిశ్చయిక్కుడ వ్రాయఁబడియె.

రూపం బగుప్రాచీనపండితజనలిఖితగ్రంథంబు”వలన శాలివాహనశకము ౧౩౦౦-వ సంవత్సరమున నిక్కవికుంజరుండు జననమొందిన ట్లాండ్ర భాగవతము నింతకుమునుపు ముద్రించినవారు తత్ప్రీతికయందు వ్రాసియున్నారు. బమ్మెరపోతన భోగినీదండకమును రచించి వేంకటగిరిసంస్థానాధీశ్వరుండును బండితజనాగ్రగణ్యుండు నగుసర్వజ్ఞ సింగమహీపాలునకుఁ గృతియిచ్చిన ట్లీక్రిందిపద్యమువలనఁ దెలియుచున్నది:—

“పండితకీర్తనీయుఁ డగుబమ్మెరపోతన యీసుధాంశుమా
ర్దండకులాచలాంబునిధితారక మై విలసిల్ల భోగినీ
దండకముకొ రచించె బహుదానవిహర్తకు రావుసింగభూ
మండలభర్తకు నిమిత్తమానవనాథమదాపహర్తకున్.”

ఇట్లు కృతియిచ్చుటవలన వీరిరువురు సమకాలికు లనుట స్పష్టము. సర్వజ్ఞసింగభూ పతి హూణశకము “౧౮.౨౨-వ సంవత్సరముమొదలుకొని ౧౮౮౭-వ సంవత్సర మువఱకును విజయనగరాధీశ్వరుండుగానున్న ప్రాధేవరాయనితో సమకాలికుఁ” * డని తెలియుచున్నది. కావున బమ్మెరపోతరా జిప్పటికించుమించుగ నన్నూటఁబది సంవత్సరములకుఁ బూర్వ ముండినట్లు నిశ్చయింపవలసియున్నది.

ఇతఁడు పుట్టిననాటంగోలె నాంధ్రకవులలో నెవ్వరు ననుభవింపనిమహా దారిద్ర్యము ననుభవించుచుండెను. నన్నయభట్టు తనకవిత్వసంపదను రాజమహేంద్ర వరాధీశుం డగురాజనరేంద్రుని కొనగి యతనియాస్థానపండితుఁడై లేమిడి నెలుంగక కాలము గడపెను. తిక్కనసోమయాజి నెల్లూగుప్రభు నగుమనుమసిద్ధిరాజు నాశ్రయించి యతనిచే నపరిమితధనంబులు ననేకాగ్రహారంబులుం గొని యజ్ఞమునేసి ధన వంతుఁ డై యుండెను. ఎఱ్రాప్రగడ యనవేమారెడ్డియాస్థానకవీశ్వరుం డై యుండి లెస్సగా బ్రదికెను. భాస్కరుండు సాహితీమారనవలన ధనము గ్రహించి జీవించెను. పోతనబావమఱచి యగు శ్రీనాథుండు రెడ్లకుఁ గృతుల నొనంగి యెట్టిసంపద లనుభవించె ననుట తెల్లము. ఈవలఁ గృష్ణదేవరాయనియాస్థానంబున నప్రదిగ్గజము లని పేర్కొనబడినయల్లసానిపెద్దనాదు లెట్టిమహోన్నతదశయం దుండి రనుట లోకవిది తము. తక్కుంగలయాంధ్రకవు లందఱు నెవరినే నొక్క భూపతి నాశ్రయించి ధనికులై యే మనిరికాని బమ్మెరపోతనమాత్రము నిష్పచ్చరంబునఁ దొప్పకోగుచుండినను నరపతులను వినుతింప నిచ్చగింపక కేవలకృషిమాత్రజీవనోపాయం డై తనకాలము నంతయుఁ గడఁద్రోసెను. తననర స్తుతివై ముఖ్యంబునుగూర్చి బమ్మెరపోతనయే భాగవతప్రథమస్కంధమున ని ట్లని చెప్పికొనియున్నాడు:—

“ఇమ్మనుజేశ్వరాధముల కిచ్చు పురంబులు వాహనంబులు
సొమ్ములఁ గొన్ని పుచ్చుకొని సొక్కి శరీరముఁ బాసి కాలుచే
నమ్మెటవాటులం బడక నమ్మతి శ్రీహరి కిచ్చి చెప్పె నీ
బమ్మెరపోతరా జొకఁడు భాగవతంబు జగడితంబుగన్”

ఇతఁడు చిన్నటినాఁటఁ బనుల మేపుటకయి తనయూ రగునొంటిపిట్టచేరువఁ నున్నయొకనగరంబున సంచరించు చుండ నతనిపురాకృతసుకృతపరిపాకంబునఁ జిదానందయోగీంద్రుం డనుఋషిచంఘ్రండు దయాసాంద్రుం డై యతనికిఁజ్ఞేదుటఁ బాడసూపి యతనిభక్తికి మెచ్చి యతనికి నిఖిలసంస్కృతిదురితతారకం బగుతారక మంత్రం బుపదేశించి చనియె. అంతఁ బోతనకుఁ గ్రమంబుగ నమృతరాజమననం బున శ్రీరామానుగ్రహంబుపెంపున ననర్గళం బగుసహృదయహృదయంగమకవితా శక్తివోడమఁ దనగురువృద్ధబుధబంధుజనులయభ్యర్థనంబున శ్రీభాగవతంబు నాంధ్రీ కరింప నమకఁజ్ఞై, అట్లు తలంపుచొని యరవిందనయనచరణారవిందంబులు డెందం బునం దిరంబుగ నెలకొలిపి యొకసోమోపరాగపుణ్యకాలంబున గంగానదికిం జని క్రుంకు లిడి హ్రాగన్నవెట్టి హరిచరణంబులు ధ్యానించుచున్నెడ శ్రీరామమూర్తి యతనికిఁ బ్రత్యక్షంబై నపు “మహామాంకితంబుగా శ్రీమహాభాగవతంబుఁడెలుంగు సేయుము నీకు భవబంధంబులు డెగు”నని యానతిచ్చి తిరోహితుం డయ్యె. అంతఁ బోతన పరమానందభరితుండై మిగిడి తనయూరికిఁ జనుడంచి శ్రీభాగవతమును సరసవచనరచనావైదగ్యము మెఱయ నాంధ్రీకరించి కరంబుఁ దిరంబగుయశంబు సంపాదించె.

ఇతఁడు భాగవతమును శ్రీరామభద్రహస్తమెఱుంగు దదంకితముగ నాశ్వా సాద్యంతపద్యంబులతో శ్రీరామచంఘ్రుని వినుతించి యున్నవాఁడుగాని కథాప్రారంభసమయమున “నాది త్తమునశ్రీరామచంఘ్రునిసన్నిధానంబు గల్పించుకొని” యని నుడివి “హరికి నందగోకుల.....” మొదలగు గాలుగుశుష్కంతపద్యములచేఁ గృష్ణునిమూర్తిం గీర్తించి యతనికి సమర్పితముగా భాగవతంబు నాంధ్రంబున రచియించెద నని వ్రాసియున్నాఁడు. కేవలమూర్తిభేదముమాత్ర మగుటంజేసి యిట్లు ధ్యానించుండనోపు. ఇతఁడు “పరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్ర”యని గద్యము వ్రాసినయనికి చూడ నితఁడు శివభక్తుఁ డనియుం డెలియుచున్నది. ఇతఁడు కేవల తైవగ్రంథ మగు “వీరభద్రవిజయము”ను రచియించి యున్నట్లు తెలియవచ్చెడి. సర్వోపనిషత్సర్గవినుం డగునిష్కహేతునికి శివవిష్ణుభేదబుద్ధి నుం తేని యుండనోపునా?

ఇష్టహాకవిభక్తిగౌరవమును బ్రభావవిశేషమును డెలుపుకొన్నికథలు పురాతనవిద్యజ్ఞపారంపర్యమున మనము వినుచున్నాము. ఇక్కాలపువారు కొందఱు జివి కేవలకల్పితకథ లనియు నిక్కములు గానోప వనియుఁ బరిహసించుదురు. మఱియుఁ గొందఱు వానిని బ్రవృత్తములుగానేభావించి వీనిం గొనియాడుదురు. అవి విశ్వాసార్హము లైనను గాకున్నను సకలపండితపామరజనరంజకములుగా నుండుటకు సం దియము లేదు గావున వానిలోఁ గొన్నింటి నిట వివరించుచున్నాము:—

(౧) పోతన తృతీయస్కంధమున వరాహావతారఘట్టమును రచించుచుండఁగ నొకనాఁడు భాగవతమునకుఁ దన్నుఁ గృపిపఱిగాఁ జేయకొల్లనికతిమున నతనిఁ బట్టి కట్టితెచ్చుని కర్ణాటాధీశ్వరుఁ డంపినభటులు వచ్చి యతనిని బాధింపఁదొడఁగి రనియు

నపు డమ్మహాభాగవతుఁడు హరిచరణధ్యానముచేయుచుఁ జలింపకున్న విష్ణువు శ్వేతవరాహరూపంబున నచ్చోటఁ దోఁతెంచి వారిం దఱిమిపాఱఁదోలెననియువిననయ్యెడి.

(౨) పోతన యష్టమస్కంధమున గజేంద్ర మోక్షణకథను వ్రాయుచు “నలవై కుంతపురంబులో నగరిలో”నని వ్రాసి యానలఁదోపక లేచియెట కేనియుం బోయెననియు నతఁ డింట లేనప్పుడు శ్రీకృష్ణస్వామి పోతనరూపమునఁదనయగారముసౌత్తెంచి తనయ గారవమొప్పుఁ బిలిచి పొత్తము డెమ్మని యం దాపద్యములో “నామూల సౌధంబుదాపల”నని వ్రాసి మగిడి యరుదెంతునని చెప్పి చనియె ననియుఁ బదంపడి పోతరాజు ననుదెంచి యనుఁగుఁగూతుచే గ్రంథముఁ డెప్పించి యందు వ్రాసియున్న పై భాగంబుఁ గని యిదియెవ్వరు వ్రాసిరని కూతునడుగుటయు నాచిన్నది నీవితకుమున్నె వచ్చి వ్రాసి చని యిప్పు డిమ్మెయి నడుగుట యేలొకో యని చెప్పఁగా విని యోహో భగవంతుఁ డగుశ్రీహరి యవ్యాజకటాక్షంబున నిల్లు చేసియుండవలయునని నిశ్చయించి విష్ణుమూర్తిని సందర్శింపఁ గలిగినతనయభాగ్యంబుఁ బొగడి తనయభాగ్యంబుఁ దెగడి సంతాపముఁ బొంది యావలిభాగము వ్రాయ దొరఁగొనెననియుఁ జెప్పదురు.

(3) పోతన దశమస్కంధమున రుక్మిణీకల్యాణము వ్రాయునెడ “దేవకీసుతు కోర్కితీమెలు వీడంగ” ననుపద్యమున రుక్మిణీయౌవనావిర్భావవర్ణనము సేయుచు “హరికిఁ బ్రేమబంధ మధికంబుగాఁ గేశబంధ మధిక మగుచు బాల కమరె” నని వ్రాయఁగా నంతలోన నతనికూతురు కుంపటిలోఁ బడి కమరె ననియుఁ “బద్ధనయనువలనఁ బ్రమదంబు నిండార” నని వెంబడినె వ్రాయ నామె యయ్యాపద దొలఁగి సుఖించె ననియు మఱియొకకథఁ జెప్పదురు.

(౪) ఈకవీశ్వరునికి సకలవిద్యాసనాఘఁడగుశ్రీనాథుఁడు బావమఱుడి యని యందురు. వీరిరువురు సమకాలికు లగుటకెంతమాత్రము సందియములేదు. ఎట్లనఁగా భోగినీదండకమువలన బమ్మెరపోతరాజు వేంకటగిరిరా జయినసర్వసింగమహీపాలునికాలమువాఁ డనుట తెల్లము. శ్రీనాథుఁడు నాభూనాథునికాలమున నుండెననుటకు నొకనిదర్శనము గలదు. శ్రీనాథుఁ డాంధ్ర దేశమునం గలసకలధరణీమతుల సభృకునుబోయి తనకవిత్యాతిశయమును బ్రకటించి యందఱితే మన్ననలును బిరుదులును ధనములును బడసి వేంకటగిరికిఁ జనుదెంచి సమస్తవిద్యలయందును నిరుపమ వైదుష్యంబు గలిగి సర్వజ్ఞు డని పేర్కొనఁబడినరావుసింగభూపతిని సందర్శింపఁ గడఁగి యతనిసభ కేఁగుటకుమున్నతఁడు తన్నేమేమి యడుగునో యెక్కడఁ దప్పులు వట్టునో యని తలఁకి

సీ. “దీనారటంకాలఁ దీర్థ మాడించితి దక్షిణాధీశుముత్యాలశాలఁ
బలుకుఁదో డై తాంధ్రభాషామహాకావ్యనైషధగ్రంథసందర్శమునకుఁ
బగులఁగొట్టించి తుదృఢవివాదప్రాధి గాడడిండిమధట్టుకంచుఱక్కఁ
జంద్రశేఖరక్రియాశక్తిరాయలయొద్దఁ బాదుకొల్పితి సార్వభౌమబిరుద

మెటులు మెప్పించెదో నన్ను నింకమీఁద
రావు సింగమహిపాలు ధీవిశాలు
నిండుకొలుపున నెలకొని యుండి నీవు
సరసస్థానికురుంబ శారదాంబ”

యని చెప్పి చింతామణిమంత్ర రాజమునఁ దనకుఁ బ్రసన్నురా లై నసరస్వతీదేవిని సం
స్తుతించి యమ్మేదినీనాయకుపేరోలగమునకుఁ జనియెనట.

శ్రీనాథుఁడు తనబావ సుతసతీయతుఁ డై మహాదారిద్ర్యము ననుభవించు
టం గని యు తలంపడుచి త్తంబుతో నతని నెట్టు లై న నొప్పించి భాగవతమును గణ్ణా
టాధీశ్వరున కంకితము సేయించి ధనవంతుఁ గావంప నెంచి దారిద్ర్యదుఃఖ మతనికిఁ
బెక్కు మడుంగు లెక్కుడుగాఁ దోఁపఁగోరి యొక్కనాఁడు చతురంతరియానాధిరూఢుఁ
డై పెక్కుండు పరిజనులు పరివేష్టించిరాఁ బయనమై యొంటిమిట్టచేరువఁ జనుదెంచు
చుండి పోతన తనపొలములోఁగూర్చుండి తనయుండగుమల్లనచే దున్నించుచుండఁగని
తనమహాత్మ్యమును బెలుపఁగోరి శ్రీనాథుఁడు పల్లకి మోయువాండ్రలో ముందటిదం
డెను మోయువారిని బల్లకిని విడిచిపెట్టఁ డని యానతిచ్చె ననియుఁ బల్లకి యెప్పటి
యట్లు నడచుచుండెననియు మల్లన యీచిత్రమును దండ్రికిఁ జూప నతఁడు నాఁగటి
కాఁడికిఁ గట్టినయొకయెద్దను విడుపు మని యాజ్ఞాపింపఁగా మడక యథాప్రకారము
సాగుచుండె ననియు శ్రీనాథుఁడు పల్లకియావలిప్రక్క మోయువారినింగూడ వదలుం
డనఁగాఁ బల్లకి మోతగాండ్రు లేకయే నడచుచుండఁ గని పోతనయుఁ గాఁడియందలి
రెండవయెద్దను విడిపించి దుక్కిసాగించె ననియు నంతట శ్రీనాథుఁడు పల్లకి డిగి బావ
చెంత కేతెంచి హాలికు లగుమీఁకుఁ గుశలమా యని యుల్లస మాడె ననియు దానక

* ఉ. “బాలరసాలసాలనవపల్లవకోమలకావ్యకన్యకం
గుళల కిచ్చి యప్పడుపుఁగూడు భుజించుటకంటె నత్కపుల్
హాలికు లై న నేమి గహనాంతరసీమలఁ గందమూలకా
ద్దాలికు లై న నేమి నిజదారసుతోదరపోషణార్థ మై”

యని కినిసి పోతన పొడిచి చెప్పె ననియు నంత శ్రీనాథుఁ డతనిం గవుంగిట గ్రుచ్చి
బావా వేడుకకై మేల నూడిన నలుగనగునా యని యతని ననునయించి

క. “కమ్మనిగంఢం నొక్కటి
యమ్ముగ నేవుపతి కైనఁ గృతి యిచ్చినచోఁ
గొమ్మని యియ్యరె వెయ్య
ర్లిమ్మహి దున్నంగ నేల యిట్టిమహాత్ముల్”

అని సరస్వతనం బగుకవనంబు సేయ నియ్యకొలుపుచు నందఱం గలసి యింటి కేఁగె
ననియు నింట వంటపదార్థము లేమియు లేమిని మల్లన నెట కేనియు నవ్వగొని తేరఁ

* ఉ. “బాలరసాలసాలనవపల్లవకోమలకావ్యకన్యకం
గుళల కిచ్చి యప్పడుపుఁగూడు భుజించుటకన్న మేలుగా
హాలికు లై న నేమి మఱి యంతకును న్వగలేక యున్నఁ గా
ద్దాలికు లై న నేమి నిజదారసుతాదికపోషణార్థ మై”

అని పాతాంతరము.

బంచి యతండు విఫలమనోరథుండై మగిడి చనుడెంచుడు బోతన యిందటికిని నేఁ
డెప్పగిది నోగిరం బిడువాడ నని కొండాకవడి యలంమరి యెట్టకేలకు దిట్టతనంబు
దెచ్చికొని మఱుదిని దక్కుంగలవారిని జలకమాడి రాఁ బనిచి సరస్వతీదేవిని బరమ
భక్తియుక్తుండై ధ్యానింప నద్దేవి యశనికిఁబాడసూపి బాసనము శుద్ధిచేయించి యచట
నొకతెర కట్టింప నాజ్ఞాపించి యతం డట్లు కావింప నేఁ జూచికొనియెద నీ వింక వగవ
వలదని యూఱడించె ననియు నంత శ్రీ నాథుండు కృతావగాహుం డై తనవారి నెల్లదో
డ్కొని గీమునకు మఱలి వచ్చి యచ్చట సువారపుంబను లేవియు జరుగకుండుట క
బ్బురపడి భుజియింప నందఱు వరుసలుదీరి కూర్చుండ భగినిం బిలిచి యక్కా యింకఁ
దడయ నేల వడ్డింపు మనవుడు నాసాధ్య తెరమాటుననుండి భారతీదేవి పంచభక్త్య
పరమాన్నములతోఁ జతుర్విధాహారములు నించినపాత్రంబు లందియ్యఁ దెచ్చి తెచ్చి
యిందటికిని వలయునంత వడ్డించి శ్రీ నాథాదుల నాశ్చర్యరససాగరతరంగపరంపరాష్టా
వితచిత్తులఁ గావించెననియు భోజనోత్తరంబునఁ దాంబూలచర్మణములు సలుపుతే
శ్రీ నాథుండు తనబావడెన నువలక్షించి కవిశ్రేష్ఠుండవగునీ కిట్టిమహాదారిద్ర్యమనుభవిం
పనేల? నీవురచించుభాగవతమును నేరాజునకయిన నంకితముసేసి వలయునంతధనము
సంపాదించి సుఖవృత్తి నుండుమా. పారలౌకికసుఖంబుమీఁదియాశచే నై హతాకిక
సౌఖ్యంబును నిరాకరించి యిడుమలఁ బడి బడలనేల యని బోధించి యతనిడెంద
ముఁ గరఁగింప నంతలో వాణి యతనియెదుట నిలిచి వలవల నేడువఁగాఁ బోతన

ఉ. కాటుకకంటిసీరు చనుకట్టుపయిం బడ నేల యేడ్చె దో
కైటభత్వమగ్దమని గాఁదిలికోడల యోమదంబ యో
హాటకగర్భరాణి నిను నాఁకటికిం గొనిపోయి యల్లక
ర్నాటకిరాటకీచకుల కమ్మఁ ద్రిపదిగ నమ్మ భారతీ”

యనుపద్యముఁ జెప్పి సరస్వతి ననునయించె ననియు నంతట శ్రీ నాథుండు పోతనభాగ
వతముం దెప్పించి దాని నక్కడక్కడఁ బరిశీలించుచు నష్టమస్కంధంబున గజేంద్ర
మోక్షణకథాప్రసంగంబున నేనుంగును మొసలివాతివలన విడిపింపఁ గరుణ వొడమి
విష్ణువు వైకుంఠము నిర్గమించుచో

మ. “సిరికిం జెప్పఁడు శంఖచక్రయుగముం జేనోయి సంధంపఁ జే
పరివారంబును జీరఁ డభగపతిం బన్నింపఁ డాకర్షికాం
తరథమ్మిల్లము చక్కనొత్తఁడు వివాదప్రొద్ధత్రశివచో
పరిచేలాంచల మైన మీఁడు గజప్రాణావనోత్సాహి యై”

యని యేసన్నాహమును లేక దిగ్గన లేచి పఱతెంచె నని యుండఁ గని బావా భక్తుని
శత్రువును జంపఁబోయినవిష్ణువు పరికరములు లేక వేడుకచూడఁ బోయెనా? కాకున్న
నేమి నేయఁ బోయె నిట్లు చెప్పుట పోల దని యాక్షేపించె ననియు దానికిఁ బోతన
యపు డేమియు నుత్తరం బియ్యక మిన్నకుండి మఱునాఁడు శ్రీ నాథుండు మస్తకమున
మానియ నిడి రాచుకొనుచుండునమయమున నతనికుమారు నెక్కడనో దాచి

వచ్చి పోతన పెరటిసూతిలో నొక పెనుకాతిం బడ నైచి యల్లన వచ్చి మఱఁడుం గని సీకొడుకు బావిలోఁ బడియె ననుటయు శ్రీనాథుండు గుండె జల్లుమన దిగ్గన లేచి విరియఁబోసికొనిన వెండ్రుకలతోఁ గాటుచున్న నూనియతో విగళితం బగునల్పపరిధా నంబుతో నవ్వాపిచెంతకుఁ బరుగెత్తి యొంగితింగి యందుఁ జూచుచు నాక్రందన ము సేయుచుండఁ బోతన వెనువెంటం బఱతెంచి శ్రీనాథా యిదియేమియవసరము? నిచ్చెనయెక్కడ? త్రాల్లెక్కడ? బావిలోదిగుటకు భటులెక్కడ? ఈయొడలిసూనియఁ గడిగికొని జలకమాడి కేశజాలము ముడిచి యూరికి బైటఁబోయి యున్నపరివారము నెల్లఁ బిలుచుకొని వలసినయుపకరణావళి యెల్ల సంతరించుకొనికదా రావలయు. అట్లు గాక యిక్కరణి వేడుకఁ జూడవచ్చితివా కాకున్న సీపు నందుఁ బడ వచ్చితి వా యని పరిహాసముచేసి సీపు పుత్రవాత్సల్యమున నేరీతి నాతురముతోఁ బరికిర ములు లేకయే పరువిడివచ్చితివో యీచాడ్పుననే పరమేశ్వరుఁడును దనభక్తులదెసం గలవాత్సల్యాతిరేకంబున భక్తునిమొఱ చెవి సోకగానే తటాలున లేచి యుపకర ణావళిం దడవక పరువిడి యరుదెంచె నని సమాధానము చెప్పె ననియు సీకథ లూ రూరను బహుపండితపామరజనపరంపరామూలముగ వినుచున్నాము.

పై వివరించినకథలు నిజములో కేవలకల్పితములో మిశ్రములో నిశ్చయింపఁ జాలము. వీనిం జదువువారు తమతమయైక్తికోలఁదిని భక్తికోలఁదిని నూహించు కొనవచ్చును.

పోతరాజు భాగవతము సమగ్రముగాఁ దెనిగించి నిరంతరహరిహరపదధ్యా నైకతానమాననుం డై విశాలయశోలతల కాలవాలం బై నెగడి శాశ్వతం బగుతన పేరుం దనగ్రంథముతో నీలోకమున నిలిపి నశ్వరం బగుకాయంబు దొఱఁగి పరమ పదమున కరిగె.

గ్రంథపాఠవివేచనము.

ఇమ్మహాకవి భాగవతమును దెనిగించి దానిని లోకమునఁ బ్రకటింపక తాళప త్రసంపుటమున లిఖించి పదిలముగా దేవతార్చనపేటికయం దుంచి పూజించుచు వచ్చి నిర్యాణకాలంబునఁ దనకుమానుఁ డగుమల్లనం బిలిచి మందనము నతనికిఁ జూపి యందున్నధనమును జతనమునఁ గాపాడు మని యాజ్ఞాపించి పంచత్వముఁ బొందె ననియుఁ దననంతరము మల్లన దానిని విప్పి పరిశోధింపఁగా నందనేకభాగములు బాణానామక క్రిమికులదప్తంబై నప్తంబై యుండినందునఁ బోతరాజశిష్యుం డగువెలి గండలనారయకవి కొంతభాగమును నేర్పూరిసింగన కొంతభాగమును గంగరాజు మఱి కొంతభాగమును మఱలఁ దెనిగించిరనియుఁ గొందఱు చెప్పుచున్నారు. మఱికొందఱు సర్వజ్ఞభూపతి బహురపోతనం బిలిపించి భాగవతమునకుఁ దన్నుఁగృతిపఱిగా నొసర్చు మని వేడి యతఁ డియ్యకొనమికిఁ గోపించి యన్నరపాలుఁడు భూమిలో నొక పెనుఁబల్లము ద్రవ్వించియం దాగ్రంథమును బూడ్పించెననియు నంతఁగొంత కాలమున కాజేని

పత్నికలలో శ్రీరామమూర్తి సాక్షాత్కరించి యాసద్గ్రంథమును బైటఁ దీయించి జగంబునఁ బ్రకటింప మగనిఁ బ్రోత్సహపఱుపు మని యానతిచ్చి యంతర్ధానము నొందె ననియు నాయమవేడికోలు నంగీకరించి సింగనృపాలుఁడు పుస్తకమును బైటఁ దీయింప నందక్కడక్కడఁ దాటాకులఁ బలుదెఱఁగులపురుగులు తిని పెక్కుచోట్లు శిథిలములై యుండెననియు సంతటఁ బోతనశిష్యవర్గములోనివా రగు వెలిగండలనారాయణాదులు నష్టభాగములను బూరించి రనియుఁ జెప్పచున్నారు. ఈహేతువునే కూచిమంచితిమ్మకవి “సర్వలక్షణసారసంగ్రహము”నందు

సీ. “ఘనఁడు పోతనమంత్రియును భాగవతము రచించి చక్రికి సమర్పించునెడల
సర్వజ్ఞ సింగమత్కృతయం డది తన కి మృని వేడఁగా నీయవన్న
నలిగి యాపుస్తకం బవనిఁ బాలించినఁ జివికి యం దొకకొంత శిథిల మయ్యెఁ
గ్రమృత నది వెలిగండల నారప్పరాజును మఱి బొప్పరాజు గంగ
రాజు మొదలగుకవివరుల తేజ మెసఁగఁ
జెప్పి రాగ్రంథములయందె తప్ప లొదవె
గాని పోతకవీంద్రునికవితయందు
లక్షణం బెందుఁ దప్పనా దక్షహరణ!”

యని చెప్పియున్నాఁడు.

వీనిలో నేకారణము నిజ మయినను బోతరాజకృతభాగవతమున నక్కడక్కడఁ గొన్నిభాగము లుత్పన్నము లగుటయు వానిని నారాయాదులు పూరించుటయు స్పష్టము. కాని యేయేభాగములు పోతనవిరచితములో యేయే భాగము లితరకవులు చెప్పిరో వాని నిర్దేశించుటకుఁ దగిన యాధారము లంతగాఁ గానము. ద్వితీయస్కంధము లోబ్రహ్మనారదునకుఁ దత్త్వోపదేశంబుసేయుఘట్టమునఁ “బశుయజ్ఞ పాటయాప స్తుంధ పాత్రమృగ టశరావవసంతకాలములను” ననుసీనపద్యము మొదలుకొని “వెలిగం దలనారయ చెప్పినకవిత్య” మని పూర్వము ద్రితభాగవతమునందు ముద్రింపఁబడియున్నది. ద్వితీయస్కంధమున గద్యముంజూడఁగాఁ బోతనామాత్యరచితంబనియోయున్నది. తృతీయచతుర్థస్కంధములును “బోతనామాత్యప్రణీతం”బనియోయున్నది. పంచమస్కంధాంతగద్యమున గంగనార్యప్రణీతంబనియు, షష్ఠంబున నేర్పూరిసింగనార్య విరచిత మనియు నున్నవి. ఈసింగన, “నేర్పూరిశాసనం” డగు నెఱ్ఱాపైగ్గడకు మనుమఁ డని యాస్కంధంబునఁ దొలుతఁ జెప్పికొనియున్నాఁడు. సప్తమాష్టమనవమ స్కంధములును దశమస్కంధపూర్వభాగమును బోతనామాత్యప్రణీతము లని యున్నది. దశమస్కంధోత్తరభాగమున శ్రీకృష్ణుఁడు కేళీగృహమునందు రుక్మిణీదేవితో విర సోక్తు లాడుట యనుఘట్టమునఁ “గాటుక నెఱయంగఁ గన్నీరు వఱదలై”యనుసీన పద్యము మొదలు వెలిగండల నారాయణకవివిరచిత మని ప్రాచీనపండితజనలిఖితపుస్తకములందుఁజెప్పఁబడియున్నదని పూర్వము ద్రితగ్రంథపీఠికయందు వ్రాయఁబడియున్నది. ఏకాదశద్వాదశస్కంధములగద్యములలో నారాయణాఖ్యప్రణీత మని యున్నది.

ఇవి మాత్రమే కాక పోతనామాత్యవిరచితము లని గద్యము లున్నస్కంధములలో నేయేచోటుల నేయేపద్యముల నేయేకపు లెంతెంతభాగము వ్రాసిరో యెఱుంగరాదు. శైలిభేదములవలనఁ గొంతకొంత యూహింపవచ్చుఁ గాని యిదమిత్థ మని నిర్ణయము సేయ సాధ్యము గాదు.

శైలి లోనగువానింగూర్చి యింకఁ బ్రశంసించెము.

ఈమహాకవీశ్వరునికవిత్వ మతిసుకుమారసరసవచనరచనాధారేయ మైనాతికఠిన మై శబ్దార్థాలంకారశోభమాన మై కోవిదపామరజనహృదయంగమ మై వీనులవిందై చదువువారి కమందానందంబు గలిగించును. చదువుచుండఁగానే యర్థమును గోచరం బగుటచే బోతనరచన కేవలద్రాక్షపాకము. తిఱుచుగాఁ గోమలసురుచిరపదసముదయసంకలిత మగుట నీగ్రంథమునఁ గైశికీవృత్తి ప్రధానము. ఓజఃప్రసాదమాధుర్యాది కావ్యగుణంబులు పోతనకవనంబున మెండుగాఁ గానఁబడుచుండును. రసానుగుణంబుగ శైలి నుచితరీతుల చూర్చి రసపోషణంబు సేయుటయందుఁ బోతన యెంతయుసమర్థుడు. శృంగారరసపోషితభక్తిరసము పోతనకవనమున విలసిల్లుకై వడి నితరాంధ్రగ్రంథములయం దెక్కడను గానము. కేవలశృంగారరసమును భక్తిరసమును నెందఱో గవులు వర్ణించియున్నారుగాని భక్తిరసమునకు సకలజనరంజనంబుపొందె శృంగారరసంబు నంగంబుగ నంగీకరించి యెల్లరయుల్లంబుల హరిభక్తి నివ్వటిల్లి పల్లవింప నిల్లు చిత్రముగా వర్ణించినకవులెవ్వరునులేరు. సగుణవర్ణనావైదగ్ధ్యంబునఁ బోతనతోఁ దులఁదూఁగువాడు లేరు. ఇతనికిఁ గలహరిభక్తి యంతయు నచ్చుపడ శ్రీవిష్ణుదేవునిలీలామాహాస్మ్యంబులు పరిపరివిధములఁ దనయావచ్చుక్తిని వినియోగించి మనోహరలీల నర్ణించియున్నవాడు గావున నెట్టివారికేని భాగవతమును జరువ దేహము పులకాంకిత మగును. సప్తమస్కంధమునఁ బ్రహ్లాదచరిత్ర ప్రస్తావమున హరిభక్తి వర్ణింపఁబడియున్నరీతి యంతయు నవాఙ్మనసగోచరము. అది చదువఁజదువ మనంబు భగవంతునిపాదారవిందయగళంబున లయించుటయ కాక పోతనామాత్యునివర్ణనచాతుర్యంబును నీశ్వరభక్తియు నింత యొప్పునే యని డెందమున నిబ్బరంపుటబ్బరంబును గదిరెడి.

కేవలశృంగారరసమున కప్తమస్కంధంబున మోహిన్యవతారవర్ణనంబును దశమస్కంధమున గోపికాకృష్ణవిలాసములును వీరశౌర్రరసములకు సప్తమస్కంధమున శ్రీనృసింహావతారఘట్టంబును నుదాహరణంబులు. ఇట్లక్కడక్కడ నాయారసముల కుదాహరణము లూహించుకొనునది. మహాకావ్యలక్షణము లగు

క. “పురసింధునగ్న్వినశశి

సరసీవనమధురత్రిప్రసంగవిరహముల్

పరిణయతనమోదయనయ

విరచనయాత్రాజిహిత్యవిభవర్ణనముల్”

అనువీనిలోఁ బెక్కులక్షణములు భాగవతమున నక్కడక్కడ మనోజ్ఞముగా వర్ణింపఁ బడి యున్నవి.

అనేకవిధము లగుశబ్దాలంకారములలో నంత్యస్రాసనియమంబును నీకవి విచ్చలవిడి ప్రయోగించియున్నాఁడు. ఈశబ్దాలంకారము పోతనకవిత్వమునందు వెలయుమనోజ్ఞభంగి నితరకవులరచనల నెక్కడనుం గానరాదు. ఇందుల కుదాహరణములు నూచించెదము.

క. “కనియె న్నారదుఁ డంతక”

వివయకవిలాసు, నిగమవిభజనవిద్యా

జనితోల్లాసుక, భవదుః

ఖనిరాసుక, గురుమనోవికాసుక వ్యాసున్.”

ప్రథమస్కంధము.

మ. “కనియెం గృష్ణుఁడు సాధుసీరము, మహాగంభీరముం, బద్ధకో

కనదాస్యాదువినోదవిషాదమదభృంగద్వంద్వరూపకారముక,

ఘనకల్లోలతావితానవిహారత్కాదంబకోలాహల

స్వనవిస్ఫారము, మందవాయుజకణాసారంబుఁ గాసారమున్.”

దశమస్కంధము.

ఇక్కడ సమాసాంత్యవర్ణము లెల్ల నొక్కటియగుట నంత్యస్రాసనియమంబు నాఁబడు. ఇట్టియంత్యనియమచిత్రములు గలపద్యంబులు పోతనకవిత్వములో లెక్కకు మిగిలినవై యున్నవి. ఇవి ప్రయోగించునపుడు తఱుచుగాఁ గ్రియాపదమును బద్యముతోలుత నుంచి వెంబడి నాక్రియతోనన్వయించువిశేష్యపదమునకనేకవిశేషణములు చెప్పి యావిశేష్యముతోఁ బద్యమును ముగించుచున్నాఁడు గావున నివి యెంతయు హృద్యములుగా నుండును. “కనియె” ననిపద్యారంభమునఁ గ్రియయుండెనేని నంత్యనియమ మవశ్య మందున్నదనియో యూహింపవచ్చు. ఈయలంకారవిశేషము పోతనకవిత్వములోఁ బ్రతిఘట్టమునఁ గానఁబడుచున్నను శ్రీరామభక్తాగ్రేసరుఁడగుటంజేసి నవమస్కంధమున రామావతారకథాప్రసంగంబున ననేకపద్యముల నీశబ్దచిత్రములతో నతిమనోహరంబుగ విరచించియున్నవాఁడు. శ్రీరామదేవునికిఁ బరమభక్తుండుగావున రామాయణమునే తెనిగింపఁ దనకుఁ గోరికి యగ్గలంబనియు నై నను దద్గ్రంథ మంతకుఁబూర్వమే భాస్కరాదులచేఁ దెనిగింపబడియుండుటచే దానినే మగుడఁ దా రచియించుట చర్వితచర్వణం బనియుఁ “బదిరెను భాస్కరుఁడు లేదా రామాయణమును బండ్ల కెక్కింపనా” యనియుఁజెప్పి పోతన విషాదపడి యది మానుకొని భాగవతముఁ దెనిగింపఁ బూనె ననియుఁ బెద్దలు వ్యవహరింతురు. ఈశబ్దాలంకారఘక్తి నితఁడు భాస్కరరామాయణంబున సంగ్రహించియుండనోపుననితోఁచెడి.

ఉ. “పాటితడుప్తన త్వవసవాటక, నిధబలావధృత్వం

గాటక, గ్రంథిలభ్రుకుటిగాఢలలాటక, గ్రూరతారకా

నాటక, నాంత్రకాంచిపరిణధృవప్రపత్తిమిచ్చటా

కీటక, రక్తసిక్తపటుభేటక దాటక గాంచి రయ్యెడన్”

భాస్కరరామాయణము-బాలకాండము.

మ. “సవరక్షార్థము తండ్రి వంపఁ జని విశ్వామిత్రుఁడుం దోడ రా
నవలీలం దునుమాడె రాముఁ డదయుం డై బాలుఁ డై కుంతల
చ్చవినంపజ్జితహాటకం, గపటభాషావిస్ఫురన్నాటకం
జవభిన్నార్థమఘోటకం, గరవిరాజితేటకం దాటకన్.”

భాగవతము-నవమస్కంధము.

ఉ. “పుణ్యచరిత్రుఁ డ్దత్తిమునిపుంగవు వీడ్పొని రాముఁ డంచితౌ
గణ్యగుణాభిరాముఁ డుపకంఠమునం జని కాంచె దండకౌ
రణ్యము సిద్ధసంయమివిరాజితచారుతపోనుజాతన
త్పణ్యము, నిర్మలాంబువరపుష్కరపూర్ణసరోవరేణ్యమున్.”

భాస్కరరామాయణము - ఆరణ్యకాండము.

ఉ. “పుణ్యుఁడు రామచంద్రుఁ డటఁ బోయి ముదమ్మునఁ గాంచె దండకౌ
రణ్యముఁ దాపసోత్తమశరణ్యము, నుద్ధతబర్హి బర్హ
వణ్యము, గౌతమీవిమలవాంకణసర్వటనప్రభూతసా
ర్థ్యణ్యము, నుల్లసత్తరునికుంజవరేణ్యము సత్యగణ్యమున్.”

భాగవతము - నవమస్కంధము.

ఎఱ్ఱాప్రగడయు సీయలంకారమును బ్రయోగించియున్నాఁడు.

క. “ధీమంతు లంతఁ గాంచిరి
గోమంతము విసినకుసుమకుంచితశనరీ
సీమంతము నిగ్రరకణ
హేమంతముఁ గనకమయమహీమంతంబున్.”

హరివంశము, ఉత్తరభాగము. ఆ. ౧

క. “చారుశరీరద్యుతిజిత
కారవసీరదుఁడు ధీవికారదుఁడు భవో
త్తారగుఁ డాశ్రితవితతికి
నారగుఁడు తనీయగృహమునకు నేతెంచెన్.”

ఆ. ౬.

ఇయ్యలంకారవిశేషమును బోతన నానావిధచిత్రగతుల వీనులవిందుగా రచి
యించియున్నవాఁడు.

క. “భూషణములు నెపులకు నఘ
శేషణములు మృత్యుచిత్రభీషణములు హృ
న్మోషణములు కల్యాణవి
శేషణములు హరిగుణోపచితభూషణముల్.”

క. “పావనములు గురితలతౌ
లావనములు నిత్యమంగళప్రాభిషసం
శీవనములు లక్ష్మీసం
భావనములు నానుదేవదసేవనముల్.”

ప్రథమస్కంధము.

క. “మంతనములు సద్గతులకుఁ
బొంతనములు ఘనము లై నపుణ్యముల కిదా
నీంతనపూర్వముహాఘని
కృంతనములు రామనామకృతచింతనముల్.”

నవమస్కంధము.

క. “ధృతి చెడి లోఁబడె మల్లుం
డతులితభవజలధితరికి హతరిపుపురికిఁ
హితకరికిఁ ధృతగిరికిం
దతహరిరవధరితశిఖరిదరికిఁ హరికిన్.”

దశమస్కంధము.

క. “స్ఫురితవిబుధజనముఖములు
పరివిదళితదనుజనివహపతితనముఖముల్
గురురుచిజితశిఖిశిఖములు
నరహరికరసఖము లమరు నతజనసఖముల్.”

గీర్వాణపదలఘుభూయిష్ఠము - సప్తమస్కంధము.

క. “అడిగెద నని కడువడిఁ జను
నడిగినఁ దను మగుడ నుడువఁ డని నడ యుడుగుఁ
వెడవెడ నిడిముడిఁ దడఁబడ
నడుగిడు నడుగిడును జడిమ నడు గిడునెడలన్.”

ఆంధ్రపదలఘుభూయిష్ఠము, అష్టమస్కంధము.

ఇట్లు కర్ణామృతము లగుపద్యములు పెక్కుచోట్లఁ గానఁబడుచున్నవి. వెనుకటిమధ్యకాలపుఁగవు లందఱుఁ బోతరాజుమార్గము నూతగాఁ గొని తమ “పరిణయముల”తో శబ్దచిత్రంబులఁ బెల్లుగాఁ బ్రయోగించియున్నారు.

పోతన యీరీతిని శబ్దచిత్రములకు విశేషముగాఁ జొచ్చినను నర్థాలంకారముల నొప్పురికింపక ప్రసంగము పొసంగినపుడెల్ల సనేకవిధము లగునర్థాలంకారము లుదాహరించియున్నవాఁడు. వానిలో శ్లేషానుస్రాణితాభేదాధ్యవనాయంబు నితఁడు భట్టబాణుఁడు కాదంబరియందుఁబోలె గడుదీర్ఘము లగువచనములయందుఁ బ్రయోగించియున్నాఁడు. కథారంభముననే నైమిశారణ్యవర్ణనావచనము నవమస్కంధమున గంగానదీవర్ణనావచనము లోనగువానిఁ జూడ నియ్యలంకారమునందుఁ గవికిఁ గలప్రేమ జెల్ల మగు.

క. “కొందఱికిఁ దెనుఁగు గుణ మగు
గొందఱికిని సంస్కృతంబు గుణ మగు నెందుం
గొందఱికి గుణము లగు నే
నందఱి మెప్పింతుఁ గృతుల నయ్యెయెడలన్.”

అని పోతనయిష్టాంతమునఁ జెప్పి తత్ప్రతిజ్ఞానుసారంబుగఁ గొన్నిచోటులఁ గేవలంధ్రపదరచనలును గొన్నియెడల శుద్ధగీర్వాణరచనలుం గావించెఁ గాని తెన్నగాఁ బరిశీలించిన గ్రంథమునఁ దెనుఁగుకంటె సంస్కృతమే యెక్కుడయి గోచరించును. అష్టమస్కంధమున స్వర్గవర్ణనావచనపూర్వభాగంబును దశమస్కంధపూర్వభాగంబును

మునఁ గృష్ణావతారబాల్యక్రీడాదివర్ణనంబులును నాస్కంధంబుననే ఋతువర్ణనాదుల నొప్పారు పెక్కువచనములును నాంధ్రపదభూయిష్ఠము లై యుండును గాని గీర్వాణరచనలే యీగ్రంథంబున బహుళము లై కన్పట్టుచున్నవి.

పోతన యాశ్వాసాంతగద్యమునందలి “సహజపాండిత్య” యను బిరుదుం జూడ నితండు గురువులనాశ్రయించి విద్యనభ్యసించక స్వయముగాఁ గట్టించి గ్రంథములు చదివి పాండిత్యము సంపాదించె నని యెన్నవలసియున్నది. సహజపాండిత్యుడైనను బోతనకుఁ గలసహజం బగునుభయభాషాప్రావీణ్యంబును బదప్రయోగనైపుణ్యంబును ససాధారణములై యుండును. భాగవతమునఁ గానవచ్చునొకకొన్నివ్యాకరణాదినైపుణ్యముల కిష్టహాకవీశ్వరుండు గురుముఖమున విద్యాభ్యాసము సేయమియే కారణమని కొందఱు అందుదుగాని యది యట్లనియే నిర్ణయింపవలసినము కానరాదు. పోతరాజుకవనంబున నిన్నిచులక్షణప్రయోగములును నిట్టిపాండితీమహిమయుఁ జూపట్టుచుండఁగా నొకటిరెండువ్యాకరణభ్రంశములును బూడఁపెనయెడల వానికిఁ జరకాలలేఖనపరంపరాజనితవ్యత్యాసములో, గ్రంథపాఠంబున నితరకవిజనపూరణములో, మఱియేవో కారణము లై యుండవోవు నని యూహింపవచ్చును. పోతనకుఁ గేవలగ్రంథవిలోడనజనితవైదుష్యముమాత్రమే కాక సర్వతోముఖం బగు లోకానుభవజ్ఞానంబును గలిమికిఁ దగ్గచనయం దనేకభాగములు నిదర్శనము లై యున్నవి. దశమస్కంధపూర్వభాగమునందలి రాసక్రీడాభివర్ణనావచనముం జూడ నిక్కవిశ్రేణునకుఁ గలభరతశాస్త్రప్రాధిమయు, హావభావాద్యభినయవర్ణనాపాటవంబును, వెల్లడియగు. దశమస్కంధముననే శ్రీకృష్ణునిశైశవక్రీడాప్రసంగంబున జలక్రీడాభివర్ణనంబునుఁ జలిది గుడుచుకథయు, నాలమేపులీలయు, గ్రేపుమొదవులవిలాసములును గోదోహనప్రకారములును మఱియు సనేకవిషయములును హృదయానురంజకము లగుస్వభావోక్తులఁ బాలుపారవర్ణింపఁబడి యునికిఁ జూడఁ జూడ నితనిప్రపంచజ్ఞానముతెఱుంగెఱుంగనగు.

పోతనశైలికిని నన్నయ తిక్కనయెఱ్ఱున లోనగువారిశైలికిని భేదములు గానవచ్చుచున్నవి. వారికవిత్వమున వ్యాకరణప్రయోగప్రాధిమయు, నన్వయకాఠిన్యంబును, నాంధ్రపదభాహుళ్యంబును మెండు. పోతనకవనంబున నన్వయసౌలభ్యంబును, బదసౌకుమార్యంబును, శబ్దార్థాలంకారాదిచిత్రంబులును మెండు. కవిత్వయము వారిపద్యములలోఁ దఱుచుగా యతిప్రాసములపట్టులఁ బృథక్పదములు లేక సంధిగతాక్షరములఁగాని పదమధ్యాక్షరములఁగాని ప్రాసవిశ్రమములు ఘటిల్లఁ బాదపాదమునకు నిలిపి చదువ నెంతయు ననువుగాక యతిప్రాసముగా నుండును. పోతనపద్యములలోఁ దఱుచుగాఁ బ్రతిపాదాంతమునను విశ్రమస్థానంబులను బదములు ముగింపఁబడి శయ్యాచిత్రముల నొప్పి పామరులకును జదువ నులభము లై సరళము లై శ్రావ్యము లై యుండును. ఈభేదములఁ దెలుపుటకై సమానవిషయవర్ణనలు గల

శొన్ని పద్యములు రెండు గ్రంథములనుండి యెత్తి క్రింద వ్రాయుచున్నాము.

మానిసి. “ఏచి తల్లిచ్చి తనర్చిన కోవుల నిమ్మగుతావులజొంపములం
బూచినమంచియశోకములకొ సురపొన్నలఁ బొన్నలఁ గేదఁగులం
గాచి బెడంగుగఁ బండినయాసహకారములం గదలీతతులం
జూచుచు వీనుల కిం పెసఁగకొ వినుచుకొ శుకకోకిలసుస్వరముల్.”

కవిరాజవిరాజితము. “చనిచని ముందట నాజ్యహవిర్భుత సౌరభధూమలతాతతులం
బెనఁగినమూఁతులకొమ్మలమీఁద నవేతలతాంతము లై నను బా
యనిమధుపుష్పకరంబులఁ జూచి జనాధిపుఁ డంత నెఱింగె దపో
వన మిది యల్లదె దివ్యమునీంద్రనివాసము దా నగు నంచు నెదన్.”

సీ. “శ్రవణసుఖంబుగా సామగానంబులు చదివెడుశుకములచదువు దగిలి
కదలక వినుచుండు కరులయుఁ గరికరశీతలచ్చాయఁ దచ్చీకరాంబు
కణములచల్లనిగా డ్వాసపడి వానిఁ జెంది సుఖం బున్నసింహములయు
భూసురప్రవరులు భూతబలుల్ దెచ్చి పెట్టు నీవారాన్నపిండతతులు
గడఁగి భక్షింప నొక్కటఁ గలసియాడు
చున్నయెలుకల పిల్లల యొండు సహజ
వైరిన త్వంబులయు సహవాస మపుడు
చూచి మునిశక్తి కెంతయుఁ జోద్య మంది.”

భారతము ఆదిపర్వము ఆ-౪-కణ్వామహామన్వాశ్రమవర్ణనము.

భాగవతమున

ఉ. “అందుఁ దమాలసాలవకుళార్జుననింబకదంబపాటలి
చందన నారికేళ ఘనసారశరీషలవంగలుంగమా
కందకుచందనక్రముక కాంచనబిల్వక పితృమల్లికా
కుండమధూకమంజుళనికుంజములం దనరారి వెండియున్.”

క. “పరిపక్వఫలభరానత
తరుశాఖానికరనివసితస్ఫుటవిహగో
త్కరబహుకోలాహలరవ
భరితదిగంతములు గలిగి భవ్యం బగుచున్.”

క. “అతినిశితచంచుదళన
క్షుతనిర్గతపక్వఫలరసప్రాశనమో
దితరాజశుకవచోర్ధ
శ్రుతిఘోషము చెలఁగు శ్రవణసుఖదం బగుచున్.”

క. “లలితసహకారపల్లవ
కలితాస్వాదనకషాయకంతవిరాజ
త్కలకంతపంచమస్వర
కలనాదము లుల్లసిలఁ గడురమ్యము లై.”

క. “అతులతమాలమహీజ
ప్రతతీక్షణజాతజలదవరిశంకాంగీ
కృతతాండవఘేలనవిల
నితపించువిభాసిబాలకిభిసేవ్యం బై.”

తృతీయస్కంధము - కర్దమాశ్రమవర్ణనము.

క. “నుకుమారుఁ డతఁడు గోపా

లకవృత్తి వహించి యడవులం గ్రుమ్మరుచు

న్నికి నాక కారు పగవా

రికి నైనఁ దలంప మన మెరియదే వగలన్.”

భారతము - విరాటపర్వము.

క. “వికచముఖుఁ డగుచు శాత్రవు

లకు హితు లగునట్టివారలం గని భూపా

లకుఁ డెద కత్తెరయును నా

లుక బెల్లము నై కలయఁ బలుకఁ గావలయున్.”

శాంతిపర్వము.

ఈపద్యములతోఁ బై వ్రాసినభాగవతపద్యములను బోల్చిచూడ ఛందో విషయిక మగుభేదము గోచరించును.

భాగవతమునఁ గొన్నిచోట్లు రేఫఱకారములు ప్రాసవిశ్రమములయందు మైత్రిఁ జెందుచుంటం గని కాకునూరియప్పకవి తన యప్పకవీయములో

ఉ. “బమ్మెరపాతరాజకృతభాగవతంబు సలక్షణంబు గా

కిమ్మహి నేమిటం గొదవ యెంతయు నారసిచూడఁగాను రే

ఫమ్ములు తాలునుం గలిసి ప్రాసము లైనకతంబునం గదా

యిమ్ముల నాదిలాక్షణికు లెల్లరు మాని రుదాహరింపఁగన్.”

అని వ్రాసి పోతనకవిత్వములో నుభయరేఫసాంకర్యదోషము గన్పట్టుచున్నదని చెప్పియున్నాఁడు. చక్కఁగ విచారింపఁగా నీసాంకర్యము భాగవతమునఁ గొన్నిచోట్లులఁగానఁబడుచున్నను నాదోషము పోతనదియూ యితరకవులదియూ యనివిచారింప వలసి యున్నది. ఆంధ్రకవులలో నొకపక్షమువా రీభేదమును బాటించినవారును నింకొకపక్షమువారు దీనినిబాటింపనివారునైనై యున్నవారు. ఈమతద్విత్వములలో నేది ప్రశస్తమో యేది యవలంబనియమో యేయేకపు లేయేపక్షమువారో వీనిశెల్ల ను పోద్ధాతవిస్తరభీతిచే నిటఁ జర్చింపఁబూనుకొనము. పోతనరచనయం దీమైత్రి యున్నదా యనుసంశయముమాత్ర మిచ్చట విచార్యము.

కూచిమంచితీర్థకవి సర్వలక్షణసారసంగ్రహమునం దీవిషయమై కొండొక విచారించి పోతనరచనయం దీమైత్రి గానరామ కుదాహరణములు వ్రాసి

ఆ-వె. “కాకునూరియప్పకవి యహోబలపతి

ముద్దరాజారామముఖ్యు లెల్లఁ

బోతరాజాకబ్బమున తాలు రేఫలు

గదిసె నంచుఁ జెప్పి రది హుళిక్కి.”

యని సిద్ధాంతీకరించియున్నాఁడు. దీనిని స్థాపింపఁ బోతన వ్రాసినభాగములు “ప్రథమ స్కంధము, ద్వితీయస్కంధమునఁగొంతయు, షష్ఠస్కంధమాప్తమనవమంబులునుదశమ పూర్వభాగములోనికొంతయును నై” యున్న వని చెప్పి వానిలో నీదోషము లేకుంట

శుదాహరణములు వ్రాసియున్నాడు. అయినను షష్టస్కంధము సింగనార్యప్రణీతమని యాస్కంధమునం దాద్యంతపద్యములవలనఁ దెలియవచ్చెడి. పయివాక్యమునందలి“షష్ఠ” యనుపదము ప్రక్షిప్తముగాఁ బడియున్నదేమో, ఉభయరేఫమైత్రి లేమికిఁ దివ్యకవి వ్రాసినయుదాహరణములలోఁ గొన్నిటిని వెండియుం గొన్నింటిని నిందు వ్రాయుచున్నాము.

ఉ. “మాటువడంగలేనియసమర్థుల సుపుల నస్త్రవిద్యలం
దేఱినిపిన్నపాపల వధించె నిషిద్ధపుగ్రూరకర్ముఁడై
పాటుఁడై వీఁడు పాతకుఁడు ప్రాణభయంబున వెచ్చనూర్పుచుం
బాతెడి వీనిఁ గావుము కృపామతి నర్జున పాపవర్జనా.”

చ. “వెఱచినవాని దైన్యమున వేఁదులు నొందినవాని నిద్రమై
మఱచినవాని సౌఖ్యముగ మద్యముఁ ద్రావినవాని భగ్నుఁడై
పఱచినవాని సాధుజడభావమువానిని గావు మంచు వా
చఱచినవానిఁ గామినులఁ జంపుట ధర్మము గాదు ఫల్గునా.”

ప్రథమస్కంధము.

ఉ. “అక్కలు రావు పిల్లలకు తేపటినుండియు మేఠ గానమిం....”

సప్తమస్కంధము.

మ. “ఊకుం గంధయుగంబుపై హరిక్రియకృత్ హుమ్మంచుఁ బాదమ్ములం
దిటుకుం గంతము వెన్న దన్న నెగయుకృత్ హేలాగతి న్వాలముం
జఱచు న్నుగ్గఁ దాఁతు మంచు మునుగుకృత్ శల్యంబులుకృత్ దంతముల్
విఱుంగకృత్ వేయుచుఁ బొంచి పొంచి కదియుకృత్ వేదండయూథోత్తమున్.”

క. “ఎఱుగుదుఁ దెఱవా యిప్పడు
మఱవను సకలంబు నన్ను మఱచినయెడలకృత్
మఱతు నని యెఱిగి మొఱుగకృత్
మఱవక మొఱయిడిరయేని మఱి యన్యములన్.”

క. “ఒఱ పగునరమును బిఱుగును
నెఱిదోకయు ముఖము సిరియు నిర్మలఖురముల్
కుఱుచచెవులుఁ దెలిగన్నులుఁ
దఱు చగుకంతంబుఁ జూడఁ దగు నాహరికిన్.”

ఆ-వె. “చావు లేనిమందు చక్కన మన కబ్బె
ననుచుఁ గడవ యసురు లడఁచికొనిన
వెఱచి సురలు హరికి మొఱలు వెట్టిరి సుధా
పూర్ణఘటము పోయెఁ బోయె ననుచు.”

ఆ-వె. “వాలుఁగంటివాఁడివాలారుఁజూపుల
శూలి ధైర్య మెల్లఁ గోలుపోయి
తఱలి యెఱుక లేక మఱచె గుణంబుల
నాలి మఱచె నిజగణాలి మఱచె.”

క. “వెఱచుచు వంగుచు వ్రాలుచు
నఱిముఱి గుబురులకుఁ జనుచు హరి హరి యనుచుకృత్

మఱుగుచు నులుకుచు దిఱదిఱఱ

గుఱుమట్టపుఱ బొట్టి వడుగు కొంత నటించెన్,”

మ. “నెఱి నెల్ల ప్పడు నిల్చి ప్రాణిచయము నిర్మించి నిర్మించి పీఠ
పీఠయ న్నిల్లుచు నావులించుచు నజం ధీస్థుప్తియు న్నాని మే
నొఱగఁ తొప్పలు మాసి కేల్లలగ డై యుండంగ నిద్రించుచుం
గుఱువెట్టం దొడఁగెం గలల్ గనుచు నుద్దోషించుచున్ భూవరా.”

క. “కుఱుగఱులు వలుఁదమీగులుఁ
జిఱుదోఁకయుఁ బసిఁడియొడలు సిరి గలపొడలున్
నెఱయొగము నొక్కొమ్మియు
మిఱుమాపులు గలిగి విభుఁడు మీనం బయ్యెన్.”

క. “పెఱవారెడు గురుఁ డటంచును
గొఱ గానిపదంబు నూపఁ గుజనుండును నీ
నెఱత్రోవ నడవ నేర్చిన
నఱమఱ లేనట్టిపదము నందు దయాల్భీ.”

మ. “ఱఱ కంఠోనిధి రోసి వేదములకుయ్యం పై న్యయుం జూచి వే
గఱు లల్లార్చి ముఖంబు సాఁచి బలువీఁకం దోఁక సారించి మే
నెఱయం దొడలు దీటి మీస లదరఁ మీనాకృతి నిర్మయఁ డ
కక్రఱటిం దాఁకి వధించె ముట్టిదళిత్రాగువున్ హయగ్రీవునిన్.”

అప్రమస్కంధము.

మ. “తెఱవా నీవలుకట్ల యా వినుము లే దేవోత్తమాహ్వనముల్
మొఱగఁం బోలునె వేల్పులం బడయుటల్ మోఘంబులే నీకు నీ
తఱిగర్భం బగుఁ బుత్త్యుఁడుం గలుగు నీతారుణ్యముం బూజ్య మా
వెఱవం గార్వము లేదు సిగ్గు దగునే వ్రీడావినమ్రాననా.”

నవమస్కంధము.

క. “మఱియును దనుజుఁడు రామునిఁ
గఱవఁ గమకించి తెఱపి గానక యతనిం
జుఱచుఱఁ జూచుచు శౌర్యముఁ
బఱివోవఁగ నంత నింతఁ బదములఁ దన్నెన్.”

క. “కఱచి పిఱులివక మఱియును
వెఱవక నిజవదనజనితేవివదహనశిఖల్
మెఱయఁ దననిడుదయొడలిని
నెఱి హరిఁ బెనఁగొనియె భుజగనివహపతి వడిన్.”

చ. “వెఱమఱ లేనిమేటి బలువీరుఁడు కృష్ణకుమారుఁ డొక్కచేఁ
జఱచి ఖగేంద్రుఁడనునఁ జక్కనిదొడలఁ బట్టి కన్నులం
జొఱచొఱ దుర్విషానలము జొబ్బిలుచుండఁగ నొత్తి లీలతో
జిఱజిఱఁ ద్రిప్పివై చెఁ బరి శేషితదర్పముఁ గ్రూరసర్పమున్.”

క. “అఱువదినాలుగువిద్యలు
నఱువదినాలుగుదినంబులంతన వారల్
నెఱవారు లై నకతమున
నెఱి నొక్కొక్కనాఁటివినికి నేర్చి రిలేళా.

చ. “ఎఱుగుదు మేము నిన్ను వనశేఖరునిమిత్రుడ వీవు కూరిమి
స్వేదయుచు దల్లిదండ్రులకు మే లెఱిగింపఁ బ్రయుండు వంపఁగా
వఱలెదభక్తి వచ్చితివి వారల నైన మనంబులోపలక
మఱవఁడు శౌరి మేలు మఱి మాన్యులు రాజున కెవ్వ రిచ్చుటన్.”

మ. “కఱపించెన్ ఫణికోటిచే లతికలం గట్టించి గంగానది
స్నేహిఁ ద్రోపించె విషాన్వితాన్న మొసఁగెన్ నిదారతిం జెంది యే
మఱియుండం బాడిపించె నాయుధములక మత్పుత్తులం దేమియున్
గొఱగాఁ డీభృతరాష్ట్రనూనుఁడు మహాకూరుండు కార్యంబునన్.”

దశమస్కంధము.

ఇట్లు పై పద్యములు నింకన నేకములును బోతనరచితభాగములలోఁ గేవల
శకటరేఫప్రాసముల కుదాహరణములుగాఁ గానఁబడుచుండుటఁజేసి రేఫఘికారభేద
మును బోతన లెస్సగా నెఱిగినవాఁ డనియు నుభయరేఫములమైత్రి కూడ దనుట
యే పోతనామాత్యునిమత మనియు నూహింపవలయు ననుట స్పష్టము.
వెలిగందలనారయాదులు రేఫఘికారములఁ గలిపినందుల కుదాహరణములు:—

చ. “హరిఁ బరమాత్ము నచ్యుతు ననంతునిఁ జిత్తములోఁ దలంచి సు
స్థిరత విశోకసౌఖ్యములఁ జెందినధీనిధు లన్యకృత్యముల్
మఱచియుఁ జేయ నొల్లరు తలంచిన నట్టిద యౌ సురేంద్రుఁడుం
బరువడి నూయి ద్రవ్వెడునిపానఖనిత్రము మానుకై వడిన్.”

ద్వితీయస్కంధము.

క. “మఱియును ఋష్యాశ్రమ వన
సరిదుపవనదపులిందజనపదగిరిగ
హ్వార గోష్ఠ యజ్ఞశాలా
పుర దేవాయతన పుణ్యభూములయందున్.”

మ. “తెఱఁ గొప్పకొ జననివితోగమునఁ గుంతీస్తన్యసానంబు సో
దరసంరక్షయుఁ గల్గ దేవవిభువ క్త్రిస్థామృతంబున్ ఖగే
శ్వరుఁ డరిం గయికొన్నమాడ్కిఁ గరువంశశ్రేణి నిర్జించి త
ద్ధరణీరాజ్యముఁ గొన్నమాడ్కికొడుకుల్ భన్యాత్ములే యుద్ధవా.”

క. “ధర కునకభోగ్యమును నిహ
పరమారము నై నతను వుపాదేయముగా
నెఱి నమ్మి వస్త్రప్రమాల్వా
భరణంబు లలంకరించుపామరజనులన్.”

క. “ పరఁగఁగ దగ్ధోద్ధతు లి
ద్రఱు కొడుకులు నీకుఁ బుట్టి ధరణికి ప్రేమై
నిరతము బుధజనపిఠా
పరు లై వర్తింతు రాత్మబలగర్వమునన్.”

* “మఱి” యనుశబ్దములోని ఘికారము ప్రాసస్థానమందుండి రేఫముతోఁ బ్రాసమైత్రి
సెందునట్టిపద్యములు తృతీయచతుర్థ స్కంధముల ననేకము లున్నవి.

క. “ వరుణునిబలములు దనుజే
శ్వరులేజముఁ దేలిమాడఁ జాలక శౌర్య
స్ఫురణము చెడి యెందేనియుఁ
బఱచెం దజ్జలధిమధ్యభాగమునందున్.”

తృతీయస్కంధము.

క. “ పరిపూర్ణం బగుభక్తిని
గర మనిశము సంశయాత్మకం బై చాలకై
వఱలినహృదయగంధిని
నిరసించువీరక్రియతమనీష జనించెన్.”

చ. “ హరిభజనీయమార్గనియతాత్మ్యమై భవదీయమూర్తిపై
వఱలినభక్తియుక్తు లగువారలసంగతి గల్గఁ జేయు స
త్పురుషసుసంగతికై వ్యసనదుర్భరసాగర మప్రయత్నతై
సరసభవత్కథామృతరసంబున మత్తుడ నై తరించెదన్.”

చ. “ నిరతముఁ దావకీనభజనీయపదాబ్జసుగంధలబ్ధి నె
వ్వరిమది వొండఁగాఁ గలుగు వారలు తత్ప్రియమర్హదేహముకై
గరము తదీయదారసుతకౌమసుహృద్బ్రహ్మబంధువర్గముకై
మఱతురు విశ్వతోముఖ రమాహృదయేశ ముకుంద మాధవా.”

చతుర్థస్కంధము.

చ. “ కరువలఁ బాయు వస్త్రమును గట్ట నెఱుంగవు చూడ్కి దిక్కులం
బఱచుచుఁ జంచరీకములభౌతిక జైలంగెడుఁ గంధరంబునం
వారలెడుముక్తకేశభరముం దుఱుమంగఁ దలంప విప్పుడి
బ్బరుదుగ రత్నకంఠుకవిహారము సత్వగు సంభ్రమంబునన్.”

క. “ ధరణీసుతోత్తమఁడు తా
నరుదుగఁ దమవారు సెప్పినవి యెల్ల ను నే
మఱ కందుఁ బ్రీతిసేయక
నిరతము గృహకర్మ మట్లు నెఱపుచునుండెన్.”

క. “ ధరణీవల్లభ నిన్నును
నిరతంబును బుద్ధదేవునిం గొలిచినయా
తెఱంగునఁ గొలిచెద మని భా
సురమతి బోధించి రపుడు సుమతిం బ్రీతిన్.”

పంచమస్కంధము.

క. “ అరుదుగ నరహరిభక్తిం
బారయనియాపురుషసుకృతపుంజంబులు వే
మఱు పుణ్యుఁ జేయనేరవు
నరవరమధుఘటము పెక్కుననులంబోలెన్.”

చ. “ ఎఱుంగమిఁ జేసినట్టిగురుహేళన మంత నెఱింగి యింద్రుఁ డ
చ్చైరువడి భీతి నొంది యతిచింతితుఁ డై తలపోసి పల్కె న
ప్పరమపవిత్రు లోక సుతభవ్యచరిత్రు విశేషపాదపం
కరుహముఁ బూజసేయక యకర్మముఁ జేసితి నల్పబుద్ధి నై.”

షష్ఠస్కంధము.

క. “ ఎఱుగమి నై నను భూసుర
వరులధనం బపహరింప వలవదు పరికిణ్
మఱపున ననలము ముట్టిన
దరికొని వెనఁ గాల్పకున్నె తను వెరియంగన్.”

క. “ ఎఱిగఱిగి బ్రహ్మహత్యా
దురితంబున నీమనంబు దూకొనె బాపో
త్తరణప్రాయశ్చిత్తము
దొరఁకొని కావించుమయ్య దుర్జనహరణా.”

దశమస్కంధము-ఉత్తరభాగము.

ఇట్లు పెక్కుచోటుల నితరకవితచితభాగములలో నుభయరేఫమైత్రి గలపద్యములు గానవచ్చు చున్నవి. ఇదియునుం గాక యితరదోషములు గొన్ని వారికవిత్వములఁ గన్నట్లు చున్నవి.

క. “ వినుము ఫలారంభుఁడు కృప
ఁబని నడిగినఁ దనయశంబునుం దనమానం
బును జెడుఁ గావునఁ దగ నీ
వెనయ వివాహేచ్ఛఁ దగులు తెఱిఁ గే నిటకున్.”

తృతీయస్కంధము.

క. అని యిట్టులు ప్రతిహాసవ
చనములు దత్తుండు వరికి శపియింతును శ
ద్వని నని జలములు గొని కర
మున నిలి పి ట్లనియె రోషమున ననఘాత్యా.

చతుర్థస్కంధము.

పై రెండుపద్యములలోఁ గ్రావ్యరేతునకు సంధి. గ్రంథవిస్తరభీతిచే మఱియుఁ బ్రయోగంబులు వ్రాయక విరమించెదము. శైలింబట్టి చూడఁ దృతీయచతుర్థస్కంధములలోఁ జాలభాగములు పోతనార్యవితచితములు గానోప వని యెన్నవలసియున్నది. ఆస్కంధములంతయు నుత్పన్నములై యుండెనేని వెలిగిందలనార యాదులు వానిని బూరించి వానియంతిమగద్యములలోఁ బంచమషష్ఠైకాదశద్వాదశస్కంధాంతములందుఁబోలెఁ దమ పేరులను జెప్పికొనియేయుండురు. అట్లు చెప్పికొనకునికింజూడఁ దృతీయచతుర్థస్కంధములు పూర్ణముగా నశింపక చాలభాగము రూపుసెడఁగా నార యాదు లున్నవాని నిలిపి లేనిచోటుల నూత్పరచనలు గావించి పూరించిన తోఁచు చున్నది. దీనిని నిర్ణయముసేయుటకుఁ దగినయధారము లేవియు మాకుఁ జిక్కనందున నీయంశము విచార్య మని యంతర్వాచిజనంబులతో విన్నవించుచు నీవచికిత్స నింతటితో విరమించెదము.

పోతనభాషాంతరీకరణము ప్రాయికముగ మూలగ్రంథము ననుసరించిన యుండు. కొన్నిచోటుల మూలగ్రంథములోనిశ్లోకములయర్థము లెస్సగాఁ దెలియు నట్లు వ్యాఖ్యానమురీతిని విపులముగావ్రాసియుఁ గొన్నియెడలఁ దనహరిధక్తి తేటపడునట్లు వర్ణనలు మూలగ్రంథముననున్నవానికంటె నెక్కుడుగరచియించియుఁగొన్ని

తావుల శ్రీవిష్ణుపురాణము లోనగు గ్రంథములనుండి కొంతకథల నెత్తి కూర్చియు నిష్కాడ్కిని బోతన తనపాత్రమును సంస్కృతమునకంటె నెక్కు డగునట్లు పెంచి వ్రాసెను. దశమస్కంధపూర్వభాగమునందలి నర కాసురునితోడి సత్యభామా యుద్ధము విష్ణుపురాణమునుండి చేకొనబడినది. ఇటు లున్నను మొత్తముమీఁద నాంధ్రభాగ వతము సంస్కృతభాగవతము ననుసరించియే యుండును. ఈకవీశ్వరునిభాషాంత రీకరణముం జూపుటకై కొన్నియుదాహరణములు వ్రాయుచున్నాము.

సంస్కృతభాగవతము-ప్రథమస్కంధము.

“ఆత్మారామా శృ మనయో నిర్గ్రంథా అప్యరుక్తమే
కుర్వం త్యపైతుకిం భక్తి మితంభూతగుణో హరిః”
దీనికిఁ దెనుఁగు.

క. “ధీరులు నిరచేతులు నా
త్మారాములు నై నమునులు హరిభజనము ని
ష్కారణమ చేయు చుండురు
నారాయణుఁ డట్టివాఁడు నవ్యచరిత్రా.”

ఈపద్యము మూలశ్లోకమునకు సరిగా నున్నయది.

శ్లో. “నమః పరస్మై పురుషాయ భూయసే
సదుద్భవస్థాననిరోధలీలయా
గృహీతశక్తిత్రితయాయ దేహీ
నా మంతర్భవా యానుపలభ్యవర్త్యనే”

మ. “పరుఁ డై యీశ్వరుఁ డై మహామహిముఁ డై ప్రాదుర్భవస్థానసం
హరణక్రిడనుఁ డై త్రిశక్తియుతుఁ డై యంతర్గతజ్యోతి యై
పరమేష్ఠిప్రముఖానురాధిపులకుం బ్రాపింప రాకుండుడు
స్తరమార్గంబునఁ దేజరిలుహరికిం దత్కారి నై మొక్కదన్.”

ఇందు శ్లోకార్థము విపులముగాఁ దెనిఁగింపఁబడినది.

శ్లో. “యత్క్రితనం య త్స్మరణం య దీక్షణం
య ద్వందనం య చ్ఛ్రవణం య దర్శణం
లోకస్య సద్యో విధునోతి కల్మషం
తస్మై సుభద్రశ్రవసే నమో నమః”

ఉ. “ఏవిభువందనార్చనము లేవిభుచింతయు నామక్రితనం
బేవిభులీల లద్భుతము లేవనిసంశ్రవణంబు నేయ దో
షావళిఁ బాసి లోకము కుభాయతప్పటిఁ జెలంగు నంద్రు నే
నావిభు నాశ్రయించెద నహహనివృత్తిదు భద్రక్రీడున్.

ఇం దొకటిరెండువిశేషము లెక్కుడుగాఁ జేర్చఁబడినవి.

భాగ. ద్వితీయస్కంధము.

శ్లో. “ఏక స్వయా యో జగతస్సృజ్యతా
ద్వితీయ యాత్య న్యది యోగనూయయా
సృజ సృదః పాసి పున ర్గ్రహిష్యసే
యథోర్ధ నాభి ర్భగవత్ స్వశక్తిభిః.”

మ. “అనఘా, యొక్కడ వయ్య నాత్మకృతమాయాజాతసత్త్వాదిక
క్షినికాయసి తి నీజగజ్జననవృద్ధి ష్టోభహేతుప్రభా
వనిరూఢిం దగు దూర్ణ నాభిగతి విశ్వసుత్య సర్వేశ సి
ఘనశీలామహిమార్ వంబు గడవం గా వచ్చునే యేరికిన్.”

తృతీయస్కంధము.

ఇందుఁ దురీయపాద మధికముగా నున్నను శ్లోకార్థము నుం తేనియుఁ గొఱం
తవడనీక తెనింగింపఁబడియె.

శ్లో. “బిభర్షి కాయం పివానం సోద్యమో భోగవా న్యథా
విత్తం చే హోద్యమవతాం భోగో విత్తవతాం హ
భోగినాం ఖలు దేహాయం పీవా భవతి నాన్యథా.
న తే శయానస్య నిరుద్యమస్య
బ్రహ్మస్తుహోగో యతఏవ భోగాః
అభోగినో యం తప విప్రదేహః
పీవాయత స్తద్వద నః త్నమంచేత్
కవిః కల్యాణినిపుణద్య క్షిత్రప్రియకథ స్సమః
లోకస్య కుర్వతః కర్మశేషే తద్వీక్షి తాపివా.”

సీ. భూమి నుద్యోగి యై భోగి యై యుండెడి నరునికై వడి మునినాథ నీవు
ఘనశరీరముఁ దాల్చి కదలవు చిత్ర ముద్యమయుక్తునికిఁ గాని ధనము లేదు
ధనవంతునకుఁ గాని తగుభోగములు లేవు భోగికిఁ గాని సంపూర్ణ మైన
తనువు లే దుద్యోగధనభోగములు లేక నేల నూరక పడి నిద్రవోవు

నీకు నెట్లు గలిగె నిరుపమదేహంబు
సముడ వార్యుడవు విశారదుడవు
బుది నిధివి జనులఁ బొగడవు తెగడవు
నిద్ర ప్రతిదినంబు నిలుపనేల.”

సప్తమస్కంధము.

పై శ్లోకములయర్థము సంగ్రహముగ నొకసీసపద్యమునందె వ్రాయఁబడి
యున్నది.

శ్లో. “యస్సాన్విత్యనిదం నిజమాయ యార్పితం
క్వచి ద్యుభాతం క్వచ తత్తిరోహితం
అవిద్య క్వాక్ష్యభయం త దీక్షితే
స ఆత్మనూఁ లోపత మం పరాత్పరః”

క. “ఒకపరి జగములు వెలి నిడి
యొకపరి లోపలికిఁ గొనుచు మధయము గనుచుం

సకలార్థ సాక్షి యగున
య్యకలంకుని నాత్మమూలు నర్థింతు మదిన్.

శ్లో. “దిబృత్యవో యస్య పదం హి మంగళం
విముక్త సంగా మనయ స్సుసాధవః
సరం త్యలోకవ్రత మవ్రణం వనే
భూతాత్మభూతా స్సుహృద స్స మే గతిః.”

తే. గీ. ముక్తి సంగు లయినమునులు దిబృత్యులు
సర్వభూతహితులు సాధుచిత్తు
లనదృశవ్రతాధ్యులై కొల్లు గెవ్వని
దివ్యపదము వాఁడు దిక్కు నాకు.”

అష్టమస్కంధము.

శ్లో. “కస్యాభిశ్చూత నాయంత్యాః కృష్ణాయం త్యపిబత్సనం
తోకయిత్వా రుదం త్యన్యా పదాహం చ్చకటాయతీం
స్తైత్యయిత్వా జహా రాన్యా మేకా కృష్ణార్థభావనాం
కృష్ణరామాయితే ద్వేతు గోపవత్సయితాః పరాః
వత్సయితాః గృహీత్వాన్యా భ్రామయిత్వా న్యపాతయత్
కృష్ణయితా జఘానాన్యా తస్మైకాంతు బకాయితాం
ఆహూయ దూరగాయద్వత్కృష్ణ స్త మనుకుర్వతీమ్.”

సీ. “పూతన యై యొక్కపాలతి చరింపంగ శౌరి యై యొకకాంత చిన్నగుడుచు
బాలుఁడై యొకభామ పాలకు నేడ్చుచో బండి నే ననులేమఁ బాఁక దన్ను
సుడిగాలి నని యొకసుందరి గొనిపోవ హరి నని వర్తించునబ్రముఖియు
బరుడి నే నని యొక్కపడఁది సంగంభింపఁ బద్మాక్షుఁ డనుకొమ్మ పరిధవించు

ఆ. వె. సలమి రామకృష్ణు లింతు లిద్దఱు గాఁగ
గోపవత్సగణు గొంద అగుచు
రసురవైరి ననుచు నబల యొక్కతె చీరుఁ
బసుల మనెడునతుల నిరతముఖ్యు.”

శ్లో. “జయతి తేధికం జన్మ నావ్రజః
శ్రయత ఇందిరా శశ్వ ద్రత హి
దయత దృశ్యతాం దిక్షు తావకా
స్త్యయి భృతాసవ స్త్వాం విచిన్వతే.”

క. “నీవు జనించినకతమున
నోవల్లభ లక్ష్మీ మంద నొప్పె నధిక మై
నీవెంట నె ప్రాణము లిడి
నీవా రరసెదరు మాపు నిరూపంబున్.”

శ్లో. “శరదుదాశయే సాధుజాతస
త్సరసిజోదర శ్రీముషాదృశా
సురతనాథ తేఽశుల్కదాసికా
వరద నిఘ్నతో నేహకిం వధః.”

క. “కారదకమలోదరదుచి

చోరక మగుచూపువలన సుందర మమ్ముం

గోరి వెల యినిదాసుల

ధీరత నొప్పించు టిది వధించుట గాదే.”

శ్లో. “ప్రణతదేహివాం పాపకర్మనం

త్యజరాసుగం శ్రీనికేతనం

ఫణిఫణారిపితం తేవదాంబుజం

కృణు కుచేషు నః కృంధి హృచ్చయమ్.”

ఉ. “గోవులవెంటఁ ద్రిమ్యురుచుఁ గొల్చినవారలపాపసంఘముల్

ద్రోవఁగఁ జాలి క్రిఁ దనరి దుష్టభుజంగఫణాలతాగ్రసం

భావిత మైననీచరణపద్మము చన్నులమీఁద మోపి త

ద్యావజపుష్పభల్లభవబాధ హరింపు వరింపు మాధవా.”

దశమస్కంధము.

పైశ్లోకము లన్నియు నర్థలోపము లేకుండునట్లులు లెస్సగాఁ దెనిఁగింపఁబడిన యునికిఁ జూడఁ గవికిఁ గలభాషాంతరీకరణచాతుర్యము తేటపడు. కేవలవర్ణనాప్రసంగములు పొసంగినచోటులఁ బోతన మూలమునకంటె నెక్కుడుగ వ్రాసినను దత్త్వ విషయనిరూపణము సేయునపు డెల్లఁ బ్రయోగముగా మూలగ్రంథశ్లోకార్థములం బట్టియే తెనిఁగించియున్నాఁడు.

ఇదానీంతనవిద్యజ్ఞులు గొందఱు సంస్కృతగ్రంథములను దెనిఁగించునెడల మూలగ్రంథములో నున్న విశేషణములనుగూడ విడువక తెనుఁగుసేయవలయు నని యు మూలగ్రంథములో లేనియెట్టివిశేషణమునేని సభిప్రాయమునేనిఁ దెనుఁగునఁ బొందింపఁదగదనియు భావించుచున్నారు. అట్లన్యూనానధికంబుగ గీర్వాణభాషలో నినాటకములను గావ్యములను దెనుఁగుసేసినచో లెస్సగా నుండును గాని పురాణేతిహాసంబుల నాచందంబున నాంధ్రీకరించినచో నాచూంధ్రగ్రంథములు పసఁచెడి చదువుట కెంతయునేవగలిగించు. ‘హనుమాన్మారుతాత్మజః’ ‘యుద్ధిష్ఠిరోధర్మపుత్రః’ ఇట్టివిశేషణములు తఱుచుగాఁ బ్రయోగింపఁబడియుండుటఁజేసి వాని నెల్ల మాటిమాటికిఁ దెనుఁగునకుఁ దెచ్చినచో భాషాశైలియందమునకు లోపము వాటిలు నని తోఁచెడి. వెండియు నాంధ్రశైలి కనుగుణంబుగ నుచితభంగుల నక్కడక్కడఁ గొన్నివిశేషణములు సభిప్రాయములును రసవంతంబుగఁ బ్రయోగించుచుఁ గథాసందర్భమునుమాత్రము మానక తెనిఁగించుటయే శ్లాఘనీయభాషాంతరీకరణ మని తలంచెదము. భారతము నాంధ్రీకరించినకవిత్రయమువారును భాగవతమును దెనుఁగుసేసిన బచ్చెరపోతరాజును నీమతమునే యవలంబించినవారు.

వెలిగందలనారయాదులకవసంబునుగుఱించి విశేషముగా నిటఁ జర్చింప నవసరము లేదు. వారును బోతనామాత్యునిచే లినే యవలంబించి దాని తెఱంగుననే తమరచనలనుం జేసియున్నారు. పోతనకవనమునందుంబోలె వారికవనమునందును సంత్యనియమప్రాసాదిశబ్దాలంకారములును శ్లకయమకాదిచిత్రరచనలును నభేదాధ్యవసాయములును గానవచ్చుచున్నవి. అయినను వారికవన మెల్లవిధములఁ బోతనకవనమునకంటెఁ దద్దయులోతున యనుట కెంతిమాత్రమును సందియము లేదు. వీరికవనంబులలో సింగనాభ్యునికవనము తక్కుంగలయిరువురికవనములకంటెఁ బ్రౌఢమనియు, నారయకవనము గంగరాజుదానికంటె సరసమనియుఁ దోచుచున్నయది. పోతన వ్రాసినసంపూర్ణభాగవత ముండినయెడల నెంతమనోహరముగా నుండును!

ఇందలి రుక్తిణీకల్యాణము, గజేంద్రమోక్షణము, ప్రహ్లాదచరిత్రము లోనగుకథలను బాలురకును బాలికలకును విశేషముగాఁ జెప్పింతురు. భారతముంబోలె భాగవతమును సకలపండితపామరజనంబులమనంబుల కెక్కిన గ్రంథము. పల్లియలలోనిజానపదులును జదువులయ్యం గొని దీనిని వీధిపురాణముగాఁ జదివెందురు.

పోతనామాత్యునిచే లినిగూర్చి యెంతేని వ్రాయఁదగియున్నను బీఠికావిస్తరభయమున నింతకంటె నిట విపులముగాఁ జర్చింప నయితి కాదాయె. ఇమహాకవిపదలాలిత్యమును, రచనాసౌకుమార్యమును, సరసపదప్రయోగవైచిత్ర్యమును, సుభయభాషాప్రావీణ్యమును, హరిలీలావర్ణనాపాటవమును, వేదాంతార్థనిరూపణవైదగ్యమును నితనిరచనలఁ జనువఁ జనువ గోచరించును.

ఇతనిపదము లతిగోమలములు. అలంకారములు మనోజ్ఞములు. రచనలు సరసములు. పాకము మధురము. ఇతనియెడం జూపట్టుహరిభక్తియగ్గలము. పాండిత్యము మిక్కుటము. లోకానుభవం బహీనము. వేదాంతార్థచింతనంబు మెండు. పురాణరత్నం బగునిమ్మహాభాగవతము నాంధ్రీకరించి యితండు సాపాయంబగుకాయంబు దొఱంగియు జీవించియేయున్నవాడు. ఇతనిభాగవతము నాంధ్రదేశీయు లెల్లరొక జెల్లుగాఁ జదివి భవరుగాన్తులు నిర్దేవత్వమును భాషాజ్ఞానాన్యులు భాషాజ్ఞానమును సుకవిపుంగవులానందమును భాగవతులు దృఢభక్తిని ముముక్షువులు మోక్షమును బొందుదురుగాక యని యనుగ్రహింప నర్హేశ్వరుం బ్రార్థించుచు నీయుపోద్ఘాతము నుపసంహరించెదము.

నాగపూడి కుప్పస్వామయ్య, బి. ఏ.

అంధభాగవతరచనాక్రమము.

పైఁ దెలిసిన పోతనామాత్యవీరచితం బగునీయాంధ్రభాగవతంబునం గలగ్రంథసంఖ్య సాకల్యంబుగా గణింప సరాసరి ముప్పదివే లగుచున్నది. ఈగ్రంథంబునకు మూలభూతం బగుసంస్కృతభాగవతంబునం గలగ్రంథసంఖ్య రమారమి యిరువది రెండువేలు. ఈమీఁదఁ జెప్పినక్రమమున మూలగ్రంథము నతిక్రమించెడిగ్రంథసంఖ్యగలదిగా సీగ్రంథము రచియింపఁబడుటకుఁ గారణం బెయ్యది యనిన, బ్రాహ్మద్యష్టాదశపురాణంబులలో నుత్తమం బగుసీపురాణం బత్యంతరహస్యార్థప్రతిపాదకంబును, బరమవేదాంతప్రతిపాద్యభగవద్గుణగణాపాదకంబును నైన యుత్తమగ్రంథం బగుటఁబట్టి యిట్టిగూఢం బైనగ్రంథార్థంబు దేటపఱుప వ్యాఖ్యానరూపముగా నభివర్ణించుట, భగవద్గుణవర్ణనాదిఘట్టంబులందు సంస్కృతభాగవతప్రతిపాదితక్రమమున నభివర్ణించి స్వకీయభగవద్భక్త్యతిశయమున స్వానవద్యకవిత్వవిద్యాచాతురీ సంప్రాప్తినిరంకుశస్వాతంత్ర్యము సకలవిద్వజ్జనంబులకుం దెలుప భగవద్గుణాదులను విశేషముగావర్ణించుట, *భాగవతగ్రంథప్రతిపాదితం బై కాక విశిష్టశిష్టజనాంగీకార్యంబు లగువిష్ణుపురాణసారీపంశాదిగ్రంథప్రతిపాదితంబు లగుకథావిశేషంబులం గొన్నిటిం దెలుపుట, యనునీపేతు త్రయంబువలనను ఆంధ్రభాగవతంబునందు సరాసరి యష్టసహస్రగ్రంథసంఖ్య యధికంబై యున్నది. కాన సంతక్షిప్తసకలార్థంబులు గలభగవదును నధికారంబు చేకూడుటచే నతనిసంపద యతిశ్లాఘ్యంబుగా నుండురీతి సంస్కృతభాగవతగ్రంథప్రతిపాదితార్థావిరుద్ధభగవద్గుణవర్ణనాదులు గల యీగ్రంథం బతిపూజ్యంబుగా సకలవిద్వజ్జనంబులచే నంగీకరింపంబడఁదగినదిగా నున్నయది. ఇదియునుం గాక భారతరామాయణవిష్ణుపురాణస్కాందాద్యుత్తమగ్రంథంబులఁ దెనుంగున గద్యపద్యాత్మకంబులుగాఁ జేసిననన్నయధర్మరకాదులయినమహాకవు లాయాగ్రంథస్థితకథాంశానుక్రమణికమాత్రము వదలక తమకుఁ దోచినట్లు గ్రంథరచన గావించినందున సపాదలక్ష్యగ్రంథపరిమితం బగుమహాభారతం బాంధ్రంబున సరాసరిపంచాశత్సహస్రసంఖ్యాకగ్రంథవిస్తృతం బై యున్నది. ఇదేతీరునఁ జతుర్వింశత్సహస్రగ్రంథపరిమితం బై షట్కాండములం గలశ్రీమద్రామాయణము తెనుంగునందు ముందు చెప్పినచొప్పున భాస్కరకవి పంచదశసహస్రగ్రంథవిస్తృతంబుగా నొనర్చె. ఇట్లు మూలగ్రంథార్థం బతిసంగ్రహంబు సేసి స్వేచ్ఛననుసరించి గ్రంథంబుల రచియించుటవలన వ్యాసవాల్మీక్యాదిమహర్షులయథోక్తార్థంబు సమగ్రంబుగాఁ దెలుపఁబడక కేవలకథాంశానువర్ణనపరంబులుగా నుండుటవలన ఋషిప్రోక్తసంస్కృతగ్రంథంబులవలె నత్యాదరణీయములు గానేరవు గావునఁ బూర్వోక్తక్రమంబున సీభాగవతము వ్యాసప్రోక్తభాగవతగ్రంథార్థమున నీషన్మాత్రంబునం బొరచాటు లేకయుండుటయ కాక యాయాసందర్భములకుఁ దగి

* ఇందు సత్యభామయధ్ధానికథాభాగములు మూలగ్రంథం బగుభాగవతమందుఁ దెలుపఁబడనివి.

నట్లు హరిగుణవర్ణనాధిక్యాదులుం గలిగి యుండుటవలన సమగ్ర భగవద్గుణప్రతిపాదక గ్రంథ మగుచున్నది. కాబట్టి భగవద్వ్యాసప్రణీతభాగవతమువలె బోతనామా త్యవించితం బగునీయాంధ్రభాగవతమును బరియించునట్టినిఖలజనులకు నైహికాముష్మికఫలప్రదం బగు సని నిశ్చయింప నించుకయు సందియంబు పనిలేదు.

శ్రీకృష్ణావతారకాలనిర్ణయవిచారఘట్టము.

శ్రీమదాశ్రితజనాపన్నివారణైకపరాయణుం డగునాదినారాయణుండు భూభారావతరణార్థంబు బ్రహ్మదేంద్రాదినిఖలదేవగణంబులచే సంస్థాపితం డై శ్రీకృష్ణావతారంబు నొంది యఖలదుష్టజననిబర్హణశిష్టజనపరిరక్షణాదికృత్యంబులు సలిపి యమానుషంబు లగుచిచిత్రచరిత్రంబులచే నపరిమేయమహిమ నశేషభక్తజనాళికిం దెలిపి మరల బ్రహ్మదిదేవగణస్థాపితం డై స్వధామం బగువైకుంఠధామంబున కరిగె. అట్టియపరిమేయానన్యాదృశానవద్యగుణగణప్రభావవినుతుం డగుభగవంతుని యవతారకాలనిర్ణయంబు నన్యూనానతిరిక్తం బగునట్లు సాకల్యంబుగాఁ దెలిపెడు భాగవతవిష్ణుపురాణహరివంశాదిగ్రంథంబులలోఁ గొన్నిటియందు శ్రీకృష్ణావతారఘట్టంబునఁ దజ్జనననక్షత్రమును దదావిర్భావప్రతిపాదకనిశీఢకాలవిశేషమునుమాత్రము దెలియుచున్నవి. మఱికోన్నిగ్రంథంబులయందు మాన-ముతు-పక్ష-నక్షత్ర-ముహూర్తములుమాత్రము దెలుపఁబడియున్నవి గాని యట్టియభ్యుదయకాలంబు నిఖలభక్తజను లత్యంతానందంబున నిదానించి పోలిసికొనుటకు నుపయుక్తం బగు నట్లు యుగవర్షాదినిర్ణయం బాయవతారఘట్టంబునఁ గఁతోక్తిగా నెందుం దెలుపఁబడలేదు. అయినను దదితరఘట్టంబులయందు నాయుగవర్షాదినిర్ణయంబు విద్యజ్ఞనైకవేద్యం బగునట్లు వివిధవచనంబులచే సూచితంబై యున్నది. అట్టిసూచితార్థం బఖలభక్తజనగ్రాహ్యంబు గానియెడల నాకృష్ణపరబ్రహ్మమూర్తి యేయుగంబున కేవలంబున నవతరించె ననియు, నట్టికాలంబు గణింప నిష్పటికి గతసంవత్సరము లిన్నియయ్యె ననియు, నమ్మహాత్ముండు భూలోకంబున లీలామానుషవిగ్రహంబు దాల్చి యుండినవర్షంబు లిన్ని యనియు, దెలియక భగవద్భక్తు లెల్లవారును సందిగ్ధమానసు లగుచున్నారు. కాబట్టి యట్టిసందేహనివృత్తి చేయుటచే నఖలాస్తదీయజనుల నుల్లసింపఁ జేయందలంచి శ్రీకృష్ణావతారకాలనిర్ణయప్రతిపాదకగ్రంథంబులదెలుపఁబడి యుండెడుప్రమాణవచనాభిప్రాయములఁబట్టి సర్వగ్రంథసామరస్యంబు గలుగునట్లు విశదముగా నీదిగువఁ దెలుపుచున్నాము.

శ్రీకృష్ణావతారకాలనిర్ణయప్రమాణవచనార్థవిచారము.

శ్రీమదాభగవతమునందు దశమంబునం గలతృతీయాధ్యాయమునందుఁ దెలుపఁబడి యుండెడు శ్రీకృష్ణమూర్త్యావిర్భావకాలప్రతిపాదకప్రమాణవచనములు.

శ్లో. అథసర్వగుణోపేతః కాలః పరమశోభనః

యశ్చైవాజనజనరం శాంతరక్షహతారకమ్.

శ్లో. మందం మందం జలధరా జగద్గు రనుసాగరమ్

నిశీధే తమ ఉద్భూతే జాయమానే జనార్దనే.

ఈశ్లోకద్వయమునందు ప్రథమశ్లోకంబున “అజనజన్మరమ్” అనుటచేత రోహిణీనక్షత్ర మనియు, రెండవశ్లోకమున “నిశీధే తమఉద్భూతే” అనుటచేత జీక టితోఁ జేరియుండెడు నిశీధకాల మనియుఁ దెలియఁబడుచున్నది. ఈమీఁదఁ జెప్పిన రోహిణీనక్షత్రనిశీధకాలములు గాక తక్కిన యుగ వర్ష ఋతు మాస పక్ష తిథులు మొదలయినవి యేమియు నిభాగవతమున నుండునారాయణావతారఘట్టంబునఁ దెలుపఁబడియుండలేదు.

హరివంశమునందు పూర్వభాగములోఁ గల ౫౨-వ యధ్యాయమునందలి ప్రమాణవచనములు.

యోగమాయాం ప్రతి విష్ణుక్తిః.

శ్లో. తతోఽహం సంభవిష్యామి దేవకీజకరే శుభే

గర్భే త్వయా యశోదాయా గంతవ్య మవిలంబితమ్.

శ్లో. ప్రావృట్కాలే చ నభసి కృష్ణాష్టమ్యా మహం నిశి

ఉత్పత్స్యమి నవమ్యాంచ ప్రసూతిం త్వ మవాప్స్యసి.

ఈశ్లోకద్వయంబునందు “ప్రావృట్కాలే” అనుదానివలన వర్షర్తు వనియు “నభసి” అనుదానివలన శ్రావణమాస మనియు “కృష్ణాష్టమ్యాం నిశి” అనుటవలనఁ గృష్ణపక్షాష్టమినాటిరాత్రిపూట యనియుఁ దెలియఁబడుచున్నది. మఱియు “నవమ్యాంచ ప్రసూతిం త్వమవాప్స్యసి” అనువాక్యార్థమును వక్ష్యమాణహరివంశ గ్రంథోదాహృతప్రమాణవచనస్థమగు “యా మేవరజసింకృష్ణా జ్జేష్ఠష్ఠికులేప్రభుః | తా మేవ రజసిం కన్యాం యశోదాదే వ్యజాయత” అనువచనార్థంబును సమరసపెట్టి యాలోచింపఁగా నవమీవిధగలయష్టమిశ్రీకృష్ణజననతిథియని తెలియఁబడుచున్నది.

తస్మిన్నే వాధ్యాయే—యోగనిద్రాప్రతి శ్రీమన్నారాయణోక్తిః.

శ్లో. అర్ధరాత్రే కరిష్యామి గర్భమోక్షం యథాసుఖమ్

అష్టమస్యతు మాసస్య జాతా వావాం తత స్సమమ్.

శ్లో. అహం యశోదాం యాస్యామి త్వం దేవీం యాహి దేవకీమ్

ఆవయో ర్గర్భవ్యత్యాసే కంసో గచ్ఛతి మూఢతామ్.

—అధ్యాయే-౫౩.

శ్లో. యస్మిన్నహని దేవేశం గర్భే చాధత్త దేవకీ

యశోదాపి సమాధత్త గర్భం త దహ రేవహి.

శ్లో. విష్ణో శ్వరీరతాం నిద్రాం విష్ణోర్నిదేశకారిణీమ్

గర్భకాలే త్వసంపూర్ణే హ్యష్టమే మాసి తే స్త్రియా.

శ్లో. దేవకీచ యశోదాచ సుషువాతే సమం తగా

యా మేవ రజసిం కృష్ణో జ్ఞే వృష్ణికులే ప్రభుః.

శ్లో. తా మేవరజసిం కన్యాం యశోదాదే వ్యజాయత

అప్తమ్యాం శ్రావణే మాసి కృష్ణపక్షే మహాతిథౌ.

శ్లో. రోహిణ్యా మర్ధరాత్రేచ సుధాంశా పుదయోన్ముఖే

దేవక్యజనయ ద్విష్ణుం యశోదా తాంతు కన్యకామ్.

శ్లో. ముహూర్తేభిజితి ప్రాప్తే హ్యర్ధరాత్రే సుఖావహే,

తస్మిన్నేవాధ్యాయే.—

శ్లో. వసుదేవ స్తతో గత్వా దేవకీగర్భవేశ్ తత్

దదర్శ దేవదేవేశం రాత్రౌ జాత మథోక్షజమ్.

శ్లో. శయాన మాంబుజేపత్రే వటపత్రే యథాపురా

ప్రాచీనశిరసం దేవం పశ్యిమస్యస్తపాదకమ్.

ఈవచనార్థపర్యాయలోచన సాకల్యముగాఁ జేయుటవలన భాగవత విష్ణుపురాణ ప్రతిపాదితమాన ఋతు పక్ష నక్షత్ర తిథి రాత్రాదులు మాత్రమే కాక జననముహూర్తము అభిజిత్తనియు, దేవకీయశోదలగర్భంబులం దేకరాత్రియందే, శ్రీకృష్ణయోగ మాయ లుద్భవించి రనియు, అట్టియుద్భవకాల మనంపూర్ణమగునప్తమమాసముగా నుండె ననియు, అట్లసంపూర్ణకాలంబున జనియించినందుననే శ్రీకృష్ణమూర్తి య తనిజననోత్తరకాలంబున లోకులవాడుక ప్రకారము పక్షపత్రముల నుంపఁబడియుండె ననియు, అత్తఱి సూతికాగ్రహంబునఁ దేజరిల్లెడునాశ్రీకృష్ణుండు ప్రాగ్జ్యేషమిత శిరస్కుండును, పశ్చిమదిగ్విస్త్యస్తపాదయుగళుండు నై యుండె ననియు నిట్టివిశేషార్థంబులు దెలియఁబడుచున్నవి.

శ్రీమద్భాగవతైకాదశస్కంధంబునం గలపస్తాధ్యాయమున నుండు

శ్రీకృష్ణమూర్తిజీవితకాలనిర్ణాయకప్రమాణవచనము.

శ్రీకృష్ణంప్రతి బ్రహ్మాదిదేవోక్తిః.

శ్లో. యదువంశేఽవతీర్ణస్య భవతః పురుషోత్తమ

శరచ్ఛతం వ్యతీయాయ పంచవింశాధికం విభో.

ఈవచనమునందుండు “భవతః, పంచవింశాధికం, శరచ్ఛతం, వ్యతీయాయ”

అనుపదములచే బ్రహ్మాదిదేవతలు శ్రీకృష్ణుని నై కుంతమునకు రమ్మని పిలువవచ్చిన కాలమునందు నమృతోపురుషునికి జననప్రభృతిగతసంవత్సరములు ౧౨గి - అని తెలియఁబడుచున్నది. విష్ణుపురాణమునందు నిదేక్రమంబునఁ జెప్పఁబడియున్నది. అ దెల్లనిన—విష్ణుపురాణము, అంశము ౫- అధ్యాయము-౩౭-శ్రీకృష్ణంప్రతి ఇంద్రప్రేషిత దేవదూతోక్తిః.

శ్లో. వస్వశ్చిమరుదాదిత్యరుద్రసాధ్యాదిభి స్సహ

విజ్ఞాపయతి శక్ర స్త్వాం త దిదం శ్రూయతాం ప్రభో.

శ్లో. దుర్వృత్తా నిహతా దైత్యా భువోభారోవతారితః

త్వయా సనాథా స్త్రిదశా భవంతు త్రిదివే పునః.

శ్లో. పంచవింశత్యుత్తరకం శతంతు శరదాం గతమ్

ఇదాసీం గమ్యతాం స్వర్గో భవతే యదిగోచతే.

ఈవచనములయందుఁ దెలుపఁబడిన “పంచవింశత్యుత్తరకం శతంతు శరదాం గతమ్” అనువాక్యముచేత ౧౨గి సంవత్సరములు జరిగినవి యని తెలియఁబడుచున్నది. హరివంశాదిగ్రంథములయందు నిదేక్రమంబునఁ దెలుపఁబడియున్నది. గ్రంథవిస్తరభీతిచేత నాగ్రంథస్థప్రమాణవచనంబుల నిచ్చటఁ బ్రకాశపఱుపలేదు.

శ్రీమద్భాగవతై కాదశస్కంధమునం గల సప్తమాధ్యాయములో నుండు

శ్రీకృష్ణమూర్తినిర్యాణకాలప్రతిపాదకప్రమాణవచనములు.

శ్లో. ఉత్తరార్ధమారభ్య॥ సముద్ర స్సప్తమేష్వ్యతాం పురీ మాప్లావయిష్యతి.

శ్లో. యహ్వోవాయం మయా త్యక్తో లోకోయం నప్తమంగళః.

భవిష్య త్యచిరా త్సాధో కలినాపి నిరాకృతః.

ఈప్రమాణవచనార్థపర్యాలోచనవలనం దెలియఁబడిన దేమనిన, బ్రహ్మాదిదేవతలు శ్రీకృష్ణమూర్తిని వైకుంఠమునకు రమ్మని విన్నవించి వారివారిలోకములకుఁ జూపినతోడనే శ్రీకృష్ణుండుగర్భపురితో నీద్వారకాపట్టణము నేటి కేడవదివసమునందు సముద్రునిచే నావరింపఁబడును. నేను భూలోకమును వదలఁగానే కలి ప్రవేశించును, అట్టికాల మతిత్వరితముగానే సంభవించును- అని చెప్పినందున శ్రీకృష్ణుని ర్యాణకాలము కలియుగప్రవేశదిన మనియు, అట్టికలియుగాదిదివసమునకు నవ్యవహితపూర్వమాసంబుననే బ్రహ్మాదిదేవతలు శ్రీకృష్ణాహ్వానము సేయ వచ్చి రనియు సూచనగాఁ దెలియఁబడుచున్నది. ఈయర్థము విష్ణుపురాణమునందు స్పష్టముగాఁ దెలుపఁబడియున్నది. అ దెట్లు లినినః—

విష్ణుపురాణము, అంశము- ౪, అధ్యాయ ౨౪.

శ్లో. యస్మిన్ కృష్ణోదివం యాత స్తస్మిన్నేవ తదాహని

ప్రతివన్నం కలియుగం తస్య సంఖ్యాం నిబోధత.

ఈవచనార్థపర్యాలోచనమువలన శ్రీకృష్ణనిర్యాణదివసమునందే యీభూలోకమునందుఁ గలి ప్రవేశమాయెను, అని దృఢముగాఁ దెలియఁబడుచున్నది. కాన మీఁదఁ దెలుపఁబడినభాగవతవచనసూచితార్థమునకు సామరస్యము లెన్నగాఁ గలుగుచున్న దని తెలియఁదగ్గది. బ్రహ్మాదిదేవతలు శ్రీకృష్ణాహ్వానమునందుఁ దెలియఁజేసిన-౧౨గి-సంవత్సరములు దైవసంవత్సరము లని చెప్పెనుదురాక్షేపపరిహార విచారము.

విష్ణుపురాణము, అంశము-గి, అధ్యాయము-౨౩.

శ్రీకృష్ణంప్రతి ముచికుందోక్తిః.

శ్లో. ముచికుంద శ్చ తత్రాహ వృద్ధగార్జ్యవచః స్మరన్
సంస్మృత్య ప్రణిపత్యైవ పరం సర్వేశ్వరం హరిమ్.

శ్లో. ప్రాహ జాతో భవా నిష్ణో రంశ స్త్వం పరమేశ్వర
పురా గర్గేణ కథిత మప్రావింశ త్తమే యుగే.

శ్లో. ద్వాపరాంతే హరే ర్జన్మ యదువంశే భవిష్యతి.

ఈవచనార్థపర్యాయోచనవలన శ్రీకృష్ణావతారము జగత్సృష్టి మొదలుకొని జరగెడి యిరువదెనిమిదవమహాయుగమునందుఁ దటస్థించునట్టిద్వాపరయుగంబున సంతిమభాగములో యదువంశమునందు శ్రీకృష్ణమూర్తి యవతరింపఁబోవుచున్నాఁడని తొల్లి వృద్ధగార్జ్యులు చెప్పినట్లు ముచికుందమహారాజు శ్రీకృష్ణునితో విన్నపము చేసెనని తెలుపఁబడినందున ముందు నుదాహరించిన ప్రమాణవచనములలో శ్రీకృష్ణునితో బ్రహ్మాదిదేవతలు తెలిపినసంవత్సరపరిగణనము, విహికవ్యవహారోపయుక్తాన్నత్పరిభవాదిసంవత్సరములే కాని యాముష్మికలోకవ్యవహార్యమాణదైవసంవత్సరంబులు కావు. కావున మీఁదఁ జెప్పినముచికుందోక్తిచొప్పున నిరువదెనిమిదవ మహాయుగంబునఁ దటస్థించిన ద్వాపరయుగం బీకలియుగంబునకు నవ్యవహితపూర్వంబయిన ద్వాపరయుగమే కాని వేఱొక ద్వాపరయుగము కానేరదు. అట్లనినః—

సూర్యసిద్ధాంతము-అధ్యాయము-౧

శ్లో. ఆయుషోర్ధం గతం తస్య శేషా త్కల్పోయ మాదిమః

కల్పా దస్తాచ్చ మనవ షడ్వ్యతీతా స్ససంధయః

శ్లో. అప్రావింశయుగా దస్తా ద్యౌత మేతత్కృతం యుగమ్

అతఃకాలం ప్రసంఖ్యాయ సంఖ్యా మేకత్ర పిండయేత్”

ఈవచనములందుఁ దెలిపిన “అప్రావింశయుగా దస్తాత్” అనుదానివలన నిది యిరువదెనిమిదవమహాయుగ* మని తెలియనాయెను. ఇచ్చట యుగశబ్దము వ్యాఖ్యాత్రభిప్రాయానుసారముగా మహాయుగపర మని తెలియఁదగినది, అట్లు కానిపక్షముం దీవచనములోనే “యాత మేతత్కృతంయుగం” అనువచనమువలనఁగృతయుగంబునకు నప్రావింశమహాయుగాంతఃపాతిత్వము ఘటించకపోవును. కాఁగా సదేక్రమంబునఁ గ్రిందట జరిగినకృతయుగము మొదలుకొని యుష్వడు జరిగెడికలియుగ పర్యంతము గలయుగచతుష్టయము నిరువదెనిమిదవమహాయుగంబునఁ జేరినవిగాన ముందు విష్ణుపురాణోదాహృత మగు “ద్వాపరాంతే హర్జేరన్మ యదువంశేభవిష్యతి

*కృతాదియుగచతుష్టయము ఒకమహాయుగ మనఁబడుచున్నది గావున నొకమహాయుగమున కృతాదినాల్గయుగములు తటస్థము లగుచున్నవి.

అనువచనమువలనఁ దెలిసినయుగమీకలియుగావ్యవహితపూర్వయుగం బగు. ద్వాపరయుగంబే యనుట సూర్యసిద్ధాంతాదినిఖిలసిద్ధాంత గ్రంథ ప్రతిపాదితసిద్ధాంతముతో నత్యంతసామరస్యము నొందియున్నది గాన మీఁదఁ దెలిసినసంవత్సరనిర్ణయము దైవసంవత్సరపర మని కుశంకలు సేయుపురుషులపలుకుల కెంతమాత్రము నవకాశము గలుగనేరదు. అదియునుం గాక మీఁద నుదాహరించిన గర్గవాక్యానుస్మృతశ్రీకృష్ణజననకాలనిర్ణయవిషయము శ్రీమద్భాగవతమునందును సూచనగాఁ దెలుపఁబడియున్నది. అ దెట్లు లనినః—

భాగవతము-దశమస్కంధము-అధ్యాయము-గీ.౧.

శ్లో. ఇత్యుక్త స్తం ప్రణమ్యాహ ముచికుండ్ ముదాన్వితః

జ్ఞాత్వా నారాయణం దేవం గర్గవాక్య మనుస్మరన్.

ఇచ్చట “గర్గవాక్యమనుస్మరన్” అనుటకు భాగవతవ్యాఖ్యానకర్తలును సర్వజ్ఞులు నగు శ్రీధరాచార్యులవారు “అష్టావింశతీతమే మహాయుగే యదువంశేభగవానవతరిష్యతీతిగార్గ్యవాక్య మనుస్మరన్నిత్యర్థః” అని చెప్పియున్నారు. మఱియు నాంధ్ర భాగవతకర్తయగు బత్తెరపోతనయును దశమస్కంధపూర్వభాగములో ముచికుండు పూర్వకథాభివర్ణనఘట్టమునందు సంతిమవచనాంతములో “హరికి ముచికుండుండు నమస్కరించి నారాయణ దేవుం డగుట యెఱింగి యురువదెనిమిదవమహాయుగంబు నందు నారాయణుం డవతరించునని మున్ను గర్గుండు సెప్పట తలంచి” అని వ్యాఖ్యాత్రి భిప్రాయానుసారముగానే తెలిపియున్నాఁడు గాన నష్టావింశమహాయుగాంతఃపఠితం బగుద్వాపరయుగం బీకలియుగావ్యవహితపూర్వవృత్తయగమే యని దృఢముగా నఖిలజనులకుఁ దెలుపుటయం నత్యంతానందంబు నొందుచున్నాము. కాఁగా శ్రీమద్భాగవతి, విష్ణుపురాణ, హరివంశాదిశిష్టజనాంగీకారంబు లగువిషయముల సాకల్యముగా సంప్రదాయార్థమునకుఁ బొరపాటు రానటులు పరిశీలించినయెడ నఖిలసం దేహంబులకుసామరస్యం బతిశ్లాఘ్యతమంబుగాఁ గలుగుననుటయం దేమియు సం దేహము లేదు గాన నిఖిలచరాచరపోషణకాయ త్తచిత్తుండగుభగవంతునియవతారాదికృత్యములనుగుఱించి కుమతప్రవిష్టు లగుకుజనులు సేయుకుత్సితాక్షేపణము లన్నియు నసంప్రపదాయాఘోషాపరిపూర్ణగ్రంథార్థపరిజ్ఞానప్రయత్నావివేకమూలకము లని దృఢముగా నమ్ముచున్నారము.

నిష్కృష్టాభిప్రాయవివేచనము:—మీఁదఁ దెలిసిన క్రమంబున భాగవత, విష్ణుపురాణ, హరివంశాదిగ్రంథప్రతిపాదిత ప్రమాణ వచనార్థపర్యాలోచనచేఁ గలిగెడు నిష్కృష్టాభిప్రాయం బఖిలజనులకుఁ గరతలామలకముగాఁ దెలియఁబడునట్లే దిగువ వివరించుచున్నాము.

ద్వాపరయుగపరిమితసంవత్సరములు ౫౬౪౦౦౦ లలో ౫౬౩౫౭౪ సంవత్సరములు, ౪ నెలలు, ౨౧ దినములు, గత మయినకాలమునందలి శ్రీముఖసంవత్సర శ్రావణబహుళనవమీవిధాష్టమియందు రాత్రినిశీఘ్రకాలంబున వృషభలగ్నమునందు సంభవించినసర్వోత్తమం బగునభిజిత్తుహూర్తంబున శ్రీమదాదినారాయణపరబ్రహ్మమూర్తి లీలాగృహీతశరీరుండు డేవకీదేవిగర్భంబున సర్భకుండు యుడయుంచెను. అట్టియుడయకాలంబునఁ బ్రాగ్జ్యేయమితశిరస్సుండును, బల్బిమదిగ్విస్తస్త్రపాదయుగళుండును, జతుర్భాహుండును, శంఖచక్రాద్యాయుధధరుండును, అధికతేజఃపుంజదీపితసూతికాగృహుండును నై పద్మప్రత్యంబుల శయనించి తేజరిల్లుచుండెను. అమృతహస్తం జావిర్భావంబు నొందినమీఁదఁ దెలిపిన శ్రీముఖసంవత్సర శ్రావణబహుళాష్టమి మొదలుకొని లీలామానుషవిగ్రహంబుఁ దాల్చి భూగోకంబున నుండినసంవత్సరంబులు ౧౨గే ను, నెలలు ౭ ను, దినములు ౪ యునుగా నున్నవి. అప్పునుఁజేత్తముండు లీలామానుషవిగ్రహంబు వదలి మరల వైకుంఠంబు ప్రవేశించినకాలంబు కలియుగాదిమసంవత్సరం బగుప్రమాదినసంవత్సర చైత్రశుద్ధప్రతిపద్ధిలగువాసర మగుచున్నది. భార్గవస్త్యుమానరీతిని శ్రీకృష్ణావతారసంవత్సరముపార్థివ. నిర్యాణసంవత్సరము ఖర. అట్టిజగదీశ్వరునినిర్యాణానంతరము గతసంవత్సరంబుల పరిమితి ౫౦౧౨గానున్నవి. శ్రీకృష్ణమూర్త్యావిర్భావదినంబునం దే నవమీఘటికలలో యశోదాదేవిగర్భంబున యోగమాయ జనించెను గాన యోగమాయ శ్రీకృష్ణానుజన్మ యని పిలియందగినది.

ఇదియునుం గాక నిఖిలాస్త్రదీయజనులకు నిత్యత్రేయము గలుగఁ జేసెడుసద్విద్యాభివృద్ధి నొందుటకు ముఖ్యసాధనంబులుగా నుండుసద్గ్రంథపరిష్కరణతత్ప్రకాశనాదినత్త్రియలయందుఁ బ్రవర్తించి యుండెడునస్త్రతనూతీయు లగుజనులచే నత్యంతపరిశ్రమంబునం బరిష్కరింపఁబడెడునస్త్రగ్రంథంబులఁ బఠించుటవలనఁ గలిగెడునానందంబు ననుభవించునత్పురుషులు కృత్తిజ్ఞుల ను నుదేక్రమంబున నస్త్రదీయసద్గ్రంథంబు లభివృద్ధి నొందుట కత్యంతసహాయంబు చేయుటయం దపరిమితాసక్తి నొందియుండవలయు నని నిఖిలసజ్జనసద్విద్యావైకుంఠ్యాభివర్ధనైకపరాయణుండగుపరాయణుని నిరంతరంబు ప్రార్థించుచున్నారము.

పురాణం - హయగ్రీవశాస్త్రము.

ప్రథమస్కంధము.

విషయము.

పుట.

ఇష్టదేవతాదిప్రార్థనము.	1
కృతిపతిత్వనిర్ణయము.	8
గ్రంథకర్తృవంశావతారము	4
శ్రీమహాభాగవతకథాప్రారంభము	5
నూతుండు నారాయణకథాప్రశంస సేయుట	8
భగవంతునియేకవింశత్యవతారములు	11
శ్రీమహాభాగవతరచి నాదివృత్తాంతము	13
వ్యాసుండు వ్యాకృలచిత్తుండు చింతించుట	15
వ్యాసునికడను నారదుండు వచ్చుట	16
నారదునిపూర్వజన్మవృత్తాంతము	18
అర్జునుండు పుత్రిభూతి యగునృశ్మిమ వనమానించుట	23
ద్రౌపది యశ్వశౌమను జూచి సంభాషించుట	25
శ్రీకృష్ణుండు తల్లిరాగర్భస్థుండుగునర్కసుని రక్షించుట	27
కుంతిదేవి శ్రీకృష్ణుని నుతించుట	28
ధర్మజుండు శ్రీకృష్ణునిసొత్తుండు శరత్త్వగతుండు నభిష్యునికడ కేగుట	31
భీష్ముండు శ్రీకృష్ణుని నుతించుట	33
శ్రీకృష్ణుండు ద్వారకానగరంబున కరుగుట	35
శ్రీకృష్ణుండు ద్వారకానగరంబు ప్రవేశించుట	37
శ్రీకృష్ణుండు డంతాపురకాంతలం జూడఁబోవుట	39
ఉత్తరకుంబరీక్షిత్తు జనించుట	41
గాంధారిధృతరాష్ట్రులు దేహత్యాగము చేసికొనుట	45
ధర్మరాజు దుర్జిను త్తంబులం గని చింతించుట	49
అర్జునుండు ద్వారకనుండి వచ్చి కృష్ణనిర్యాణము జేయుట	50
ధర్మరాజు పరీక్షిన్యహాంజునకుంబట్టము గట్టి మహాప్రస్థానంబున కేగుట	54
పరీక్షిన్యహాంజు భూధర్మదేవతలసంవాదం బాలించుట	56
కలిభద్రుండు ధర్మదేవతను దన్నుట	58

విషయము.

పుట..

పరిక్షిన్యహారాజు కలిని నిగ్రహించి ధర్మపరిపాలనము సేయుట	...	60.
పరిక్షిన్యహారాజు వేటూడి శమికమహామునిపై మృతసర్పము నెత్తివైచుట	...	63.
శమికమహామునిపుత్రుండు గుళిగముని పరిక్షిత్తుని శపించుట	...	64
పరిక్షిన్యహారాజు విప్రశాపంబు చెరిసికొని ప్రాయోపవిష్టం డగుట	...	67
శుకమహర్షి పరిక్షిన్యహారాజునొద్ద కేతెంచుట	...	69.

ద్వితీయస్కంధము.

శుకుండు పరిక్షిత్తునకు విరాటస్వరూపంబు చెలుపుట	...	74
శుకమహర్షి పరిక్షిన్యహారాజునకు భక్తిమార్గంబు ముఖ్యం బని తెలుపుట	...	79
శారదుండు బ్రహ్మను బ్రపంచప్రకారము చెలుపు మని యడుగుట	...	88
క్రమస్నారాయణునిలీలావతారంబులయభివర్ణనము	...	92
పరిక్షిన్యహారాజు శుకయోగిని బ్రపంచోద్భవాదికంబు నడుగుట	...	104
క్రమస్నారాయణుండు బ్రహ్మతపంబునకు మెచ్చి వరంబు లిచ్చుట	...	107

తృతీయస్కంధము.

విదురుండు దుదవుం గని కృష్ణాదులవృత్తాంతం బడుగుట	...	122.
విదుర మైత్రేయసంవాదము	...	137
స్వాయంభువమనువు ప్రజావృద్ధి చేయుట	...	169
శ్రీయజ్ఞ వరాహవతారవర్ణనము	...	170
శ్రీయజ్ఞ వరాహమూర్తిని బ్రహ్మాదులు స్తుతియించుట	...	172
మైత్రేయమహాముని విదురునకు హిరణ్యాక్షహిరణ్యకశిపులజననం బెఱింగించుట	...	176
సనకసనందనాదులు వైకుంఠమున కరుగుట	...	181
సనకసనందనాదులు నారాయణదేవుని స్తుతియించుట	...	187
జయవిజయులు నిలిగిగర్భంబున హిరణ్యాక్షహిరణ్యకశిపు లై పుట్టుట	...	192
హిరణ్యాక్షుండు యజ్ఞ వరాహం బగుహరి నెదిరించి ఘోరుట	...	195
చతుర్ముఖుం డొనర్చుయత్తుడదేవతాగణసృష్టి చెలుపుట	...	203
కర్దమప్రజాపతి భగవదనుజ్ఞ వడసి దేవహూతిని బెండ్లి యాడుట	...	207
కర్దమప్రజాపతి యోగప్రభావంబుచే విమానంబు గల్పించి భార్యతోగూడ విహరించుట	...	214
దేవహూతిగర్భంబున విష్ణుండు కపిలాచార్యుండుగాఁ బుట్టుట	...	218
దేవహూతి తనపుత్రుం డైనకపిలునివలనఁ దత్త్వజ్ఞానంబు వడయుట	...	221
కపిలుండు దేవహూతికి భక్తయోగమును చెలియఁజేయుట	...	237
కపిలుండు దేవహూతికిఁ బిండోత్పత్తిక్రమంబు చెలుపుట	...	242
గర్భస్థుం డగుజీవుండు భగవంతుని స్తుతియించుట	...	243
చతుర్థస్కంధము.		
కర్దమప్రజాపతిసంతతిని చెలుపుట	...	255.

విషయము.

పుట.

దక్షప్రజాపతిసంతతిని వెలియఁజేయుట	...	258
ఈశ్వరసకు దక్షప్రజాపతికిని విరోధము సంభవించినకథ	...	259
దక్షప్రజాపతియజ్ఞమునకు దాక్షయణి పోఁగోరుట	...	262
శివుఁడు వీరభద్రునిచే దక్షయజ్ఞంబు ధ్వంసంబు నేయించుట	...	268
దేవతలు వీరభద్రులచే బరాజితు లయి బ్రహ్మతో విన్నవించుట	...	270
బ్రహ్మాదులు దక్షిణామూర్తిరూపుం డగునీశ్వరుని స్తుతియించుట	...	272
శివుఁడు బ్రహ్మాదులచే బ్రాహ్మికుం డై దాక్షుల ననుగ్రహించుట	...	274
దాక్షధ్వంసంబునకు వచ్చిన నారాయణుని దాక్షులు నుతించుట	...	276
ధ్రువోపాఖ్యానము	...	282
ధ్రువుండు నారదోపదేశంబు వడసి తపంబుఁ జేయుట	...	283
సాక్షాత్కరించినభగవంతుని ధృవుండు స్తుతియించుట	...	288
ధ్రువుండు మరలి తనపురంబునకు వచ్చుట	...	292
ధృవుండు కుబేరానుచిరు లై నగుహ్యకులతో యుద్ధముచేయుట...	...	295
ఆంగుళుం డగువేనునిచరిత్రము	...	305
పురుచక్రవర్తి గోరూపధారిణి యగుధూమివలన నోషధులఁ బిరుకుట	...	314
పురుచక్రవర్తి యశ్వమేధంబు నేయునెడ నింద్రుం డశ్వము నపహరించుట	...	319
నారాయణుండు ప్రసన్నుం డయి పురుచక్రవర్తి ననుగ్రహించుట	...	322
పురుచక్రవర్తి సభాసదులకు సద్భర్తృముల నుపదేశించి బ్రాహ్మణప్రశంస చేయుట	...	327
పురుచక్రవర్తియొద్దకు ననకాదు లరుగువెంచుట	...	332
పురుచక్రవర్తి జ్ఞానవైరాగ్యవంతుం డయి ముక్తి నొందుట	...	337
రుద్రుండు ప్రచేతసులకు యోగాదేశ మనుస్తోత్రమును చెల్పుట	...	343
నారదుండు ప్రాచీనబర్హికి జ్ఞానపూర్ణమును వెలియఁజేయుట	...	349
పురంజనోపాఖ్యానము	...	371
ప్రచేతసులతపంబునకు భగవంతుండు మెచ్చి వరంబు లిచ్చుట	...	371

పంచమస్కంధము - ప్రథమాశ్వాసము.

భగవంతుం డగునారాయణుండు ఋషభావతార మెత్తుట	...	387
ఋషభుండు పుత్రులకు నీలి యుపదేశించుట	...	391
భరతోపాఖ్యానము	...	397
భరతుండు హరిణజన్మంబు విడిచి బ్రాహ్మణుం డయి జనియించుట	...	401
వృషభరాజపుత్రులు కౌలికి బలియిచ్చుటకై భరతునిఁ గొనిపోవుట	...	403
భరతుండు రహూగణునిమాటలకుఁ బ్రత్యుత్తరంబు లిచ్చుట	...	405

పంచమస్కంధము - ద్వితీయాశ్వాసము.

శుకయోగి పరీక్షితున కుపదేశరూపమునఁ చెలుపుధూగోళస్వరూపాదికము	...	416
--	-----	-----

విషయము.

పుట.

భగవద్విషయము	...	429
శుకయోగి పరీక్షిత్తున కుపదేశరూపమునఁ జెలిపెడినరకలోకవర్ణనము	...	439

మత్త స్కంధము.

అజామిలోపాఖ్యానము	...	450
విష్ణుదూతయమదూతలసంవాదము	...	451
దత్తుఁడు స్తుతియించినహంసగుహ్యం బనుస్తవరాజము	...	466
నారదుండు శబళాశ్వలకు నివృత్తిమార్గంబు నుపదేశించుట	...	472
దత్తుండు, నారదుని శపియించి ప్రజాసర్గం బొనరించుట	...	478
దానవులు దేవతలతో యుద్ధము చేసి యోడించుట	...	478
శ్రీమన్నారాయణకవచప్రారంభము	...	481
చిత్రకేతూపాఖ్యానము	...	505
చిత్రకేతుండు తపం బొచరించి భగవత్ప్రసాదంబు నొందుట	...	510
చిత్రకేతుం డీశ్వరధిక్కారంబువలన గారిచే శాపంబు నొందుట	...	513
సవితృవంశప్రవచనాదికత	...	516

సప్తమ స్కంధము.

శ్రీహరిద్వారపాలకులై నజయవిజయులకు సనకాదులవలన శాపంబు గలుగుట	...	525
బాలవేషము దాల్చినయముండు చెలిపెడుసుయష్టోపాఖ్యానము...	...	528
బ్రహ్మదేవుండు హిరణ్యకశిపునకు వరంబు లిచ్చుట	...	532
ప్రహ్లాదచరిత్రప్రారంభము	...	537
హిరణ్యకశిపుఁడు ప్రహ్లాదుని వివిధోపాయంబుల హింసించుట	...	544
శ్రీహరి నరసింహరూపంబున స్తంభంబునం దావిర్భవించుట	...	557
శ్రీనృసింహమూర్తి హిరణ్యకశిపునితోఁ బోరి వధించుట	...	559
బ్రహ్మాదిదేవతలు శ్రీనృసింహదేవుని వేటువేటుగా స్తుతించుట	...	561
ప్రహ్లాదుండు నరసింహమూర్తిని స్తుతించుట	...	565
త్రిపురాసురసంహారము	...	572
నారదుఁడు భర్మరాజునకు వర్ణాశ్రమధర్మంబు చెల్పుట	...	574
ప్రహ్లాదాజగమునులసంవాదము	...	579
నారదునిపూర్వజన్మవృత్తాంతము	...	587

శ్రీహనుగ్రహం నమః.

శ్రీ స ర స్వ తీ ప్రార్థన.

ఉ. త్రిణితలంబు నెన్నుదురు ♦ సోఁకంగ మ్రొక్కి నుతింతు సైకత
శ్రోణికిఁ జంచరికచయఁసుందరవేణికి రక్షితామర
శ్రేణికిఁ దోయజాతభవఁచి త్తవశీకరణైకవాణికిన్
వాణికి నక్షదామశుకఁవారిజపుస్తకరమ్యపాణికిన్.

శా. తల్లి నిన్నుఁ దలంచి పుస్తకము చేతం బూనితిన్ నీవు నా
యుల్లంబంబు నె నిల్చి జృంభణముగా ♦ నుక్కుల్ సుశబ్దంబు శో
భిల్లం బల్కుము నాదువాక్కునను సంప్రీపీతిన్ జగన్మోహిని
పుల్లొజ్జాక్షి సరస్వతీ భగవతీ ♦ పూజేందుబింబాననా.

శ్రీమద్భాగవతగ్రంథప్రశ్నోత యగువ్యాసమహర్షి ప్రార్థన.

ఉ. ప్రాంశుపయోదసీలతానుభాసితు నుజ్జ్వలదండధారుఁ బిం
గాంశుపఁచచ్చటాధరిణు ♦ నాగమపుంజపదార్థతత్త్వవి
స్సంశయకారుఁ గృష్ణమృగఁచర్మకృతాంబరకృత్య భారతీ
వంశవివర్ధనుం ద్రిదశఁవందితు సాత్యవతేయుఁ గొల్చెదన్.

శ్రీమద్భాగవతాష్టోపదేశ్య యగుశుకమర్షి ప్రార్థన.

మ. సముఁ డై యెవ్వఁడు ముక్తకర్మచయుఁ డై ♦ సన్నాప్తియై యొంటిఁ బో
వ మహాభీతి నొహో కుమార యనుచున్ ♦ వ్యాసుండు చీరంగ వృ
క్షములుం దన్నయతం బ్రతిధ్వనులు చఁక్కిన్ జేసె మున్నట్టిభూ
తిమయున్ మ్రొక్కెద గాదరామఁగిఁ దపోధన్యాగ్రణిన్ ధీమణిన్.

శ్రీమద్భాగవత ప్రార్థన.

ఆ. వేదకల్పవృక్షఁవిగళిత మయి శుక
ముఖసుధాన్త్రవమున ♦ మొనసి యున్న
భాగవతపురాణఁఫలరసాస్వాదన
పదవిఁ గనుఁడు రసికఁభావవిదులు.

మ. లలితస్కంధము కృష్ణమూలము శుకాఁలాపాభిరామంబు మం
జులతాశోభితమున్ సువర్ణ సుమనఃస్సుజ్జేయమున్ సుందరో
జ్వలవృత్తంబు మహాఫలంబు విమలఁవ్యాసాలవాలంబు నై
వెలయున్ భాగవతాఖ్యకల్పతరు పుర్విక్ సద్విజ్రేయ మై.

క. నిగమములు వేయి చదివిన
సుగమంబులు గావు ముక్తిఁసుభగత్వంబుల్
సుగమంబు భాగవత మను
నిగమంబుఁ బఠింప ముక్తిఁనివసనము బుధా.

ఆ. అతిరహస్య మైనఁహరిజన్మ కథనంబు
మనుజుఁ డెవ్వఁ డేని ఁ మాపు రేపు
చాల భక్తితోడఁ ఁ జదువుఁ దా సంసార
దుఃఖరాశిఁ బాసి ఁ తొలఁగిపోవు.

శ్రీభాగవతగ్రంథప్రతిపాద్యశ్రీకృష్ణమూర్తిప్రార్థన.

మ. తరుణాబ్జారుణలోచనద్వయి కృపాఁధారేయ మై యొప్పసా
గరకన్యాకుచకుంభపాళిఁ బులకల్ ఁ గన్నట్ట మౌనీంద్రహృ
త్సరసీజంబులు సంచలింప మురళీఁసంజాతగీతామృత
స్ఫురణ్ రాల్లరఁగం జరించుహరికై ఁశోరంబు ఛావించెదన్.

చ. జలనిధికన్యకాఘనకుఁచన్ధలిపచ్చలతాళి గోపికా
విలసితహారమధ్యమణిఁవిశ్వజగద్వలయప్రకాశకో
జ్వలమహనీయరత్న మనిఁవారిత కాళియభోగిభోగమం
డలగిరివజ్ర మై వెలయుఁనందతనూజు భజింతు నొమదిన్.

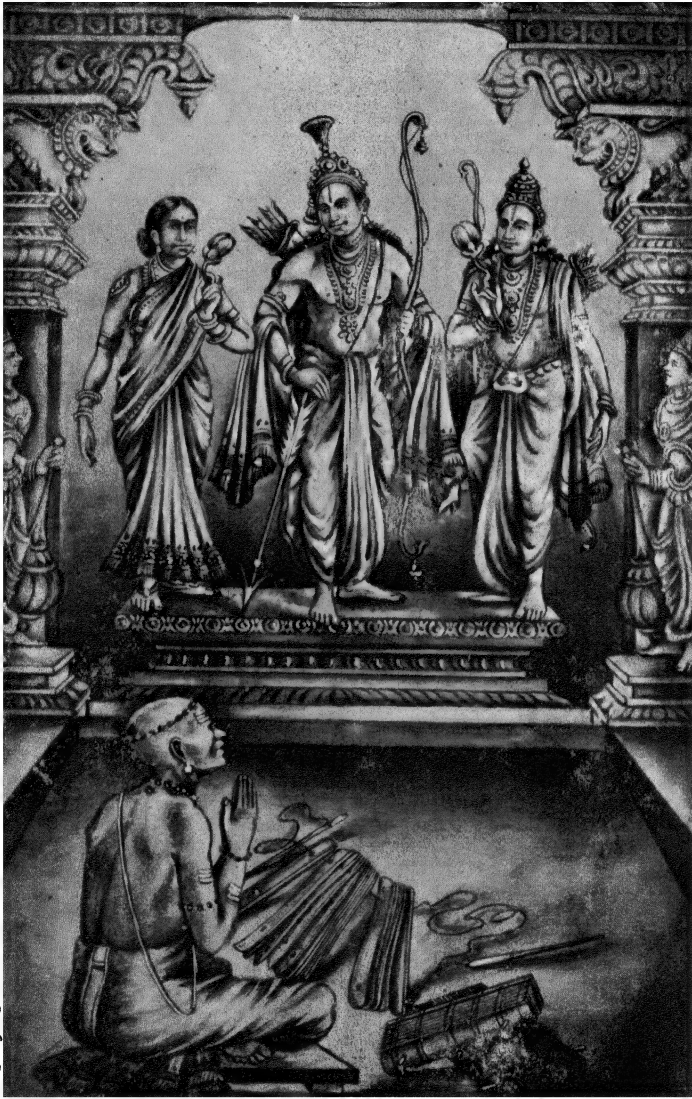
గ్రంథనాయకం డగుశ్రీరామమూర్తిప్రార్థన.

క. శ్రీకంఠచాపఖండన
పాకారిప్రముఖవినుతఁభండన విలస
త్కాకుత్స్థవంశమండన
రాకేందుయశోవిశాల ఁ రామనృపాలా.

శుద్ధ పత్రము

పుట	పంక్తి	తప్పు	బిచ్చ
13	26	వన్యూనంబుగా	వన్యూనంబుగా
17	29	ప్రాతేందు	ప్రాంతేందు
45	22	యష్టడుపు	యష్టడుపు
„	34	యష్టడుపు	యష్టడుపు
56	14	యష్టకవి	యష్టకవి
72	18	తెలిపియున్నాడు	తెలిపియున్నాడు
17	31	ఎఱిగెడువాడు	ఎఱిగెడువాడు
346	9	పరిస్పదంబునం	పరిస్పదంబునం
364	22	అనఘాత్త	అనఘాత్త
365	19	బ్రహ్మకాఢ్యుపలోకముల	బ్రహ్మకాఢ్యుపలోకముల
367	10	నన్నయము	నన్నయము
„	33	లగుచుఁ బ్రహ్మకాఢ్యున	లగుచుఁ బ్రహ్మకాఢ్యున
369	13	దృష్టంబును	దృష్టంబును
373	8	శ్లోకనాశనుఁడువు	శ్లోకనాశనుఁడువు
390	15	జన్మమునందు	జన్మమునందును
405	1	గంటంకంబుగా	గంటంకంబుగా
415	3	నతనికి	నతనికి
597	22	జగములఁగలిగించు	జగములఁగలిగించు
612	5	గడలెడలసురులు	గడలెడల సురులు
„	18	ననెఱుమంటలును	ననెఱుమంటలును
642	19	పలుపంచులును	పలుపంచులును
655	30	నధంబున	నధంబును
678	11	మూఢులయ్యెదరు	మూఢులయ్యెదరు
721	12	దండ్రుఁ పనిచినఁ	దండ్రుఁ పనిచినఁ
722	26	వడి నర్జనజాతుల	వడి నర్జనజాతుల
846	5	నిఖిలవృక్షములు	నిఖిలవృక్షములు
892	7	నిట్టట	నిట్టట
909	1	విద్యజనని కేతనంబును	విద్యజనని కేతనంబును
920	11	వాతాశితోఁ	వాతాశితోఁ
984	14	సురుచిగోరస్థులీ	సురుచిగోరస్థులీ
971	2	సాలిత్రత్యంబునా యందలి	సాలిత్రత్యంబు నాయందలి
1057	18	చరితము విను	చరితము విను

1. బమ్మేరసాతన - సీతా, రామ, లక్ష్మణులు.

శ్రీ రస్తు

శ్రీరామచంద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

ప్రథమ స్కంధము.

మంగళము

కైవల్యపదంబుఁ జేరుటకు నైర చింతించెదన్ లోకర
యొకారంభకు భక్తపాలనకళాసంరంభకున్ దానవో
ద్రేకస్తంభకుఁ 1 శేలిలోలవిలసత్సద్విజ్ఞాలసంభూతనా
నాకంజాతభవాండకుంభకు మహానందాంగనాడింభకున్.

1

శ్రీరామచంద్రాదిపార్థవము.

ఉ. వాలినభక్తి మ్రొక్కెద నరవారితాండవకేలికిన్ దయా
శాలికి నూలికిన్ శిఖరిజాముఖవద్గమయూఖమాలికిన్
బాలశశాంకమాళికిఁ గరపాలికి మన్మథగర్వపర్వతో
న్ములికి నారదాదిమునిముఖ్యమనస్సరసీరుహలికిన్.

2

ఉ. ఆతతసేవఁ జేసెద సరమస్తచరాచరభూతసృష్టివి
జ్ఞాతకు భారతీహృదయసౌఖ్యవిధాతకు వేదరాశిని
దేతకు దేవతానికరరనేతకుఁ గల్గెషజేతకున్ నత
త్రాతకు ధాతకున్ నిఖిలతాపసలోకశుభప్రదాతకున్.

3

వ. అని నిఖిలభువనప్రధానదేవతావందనంబుఁ జేసి.

4

ఉ. ఆదర మొప్ప మ్రొక్కిడుదు శ నద్రిసుతాహృదయానురాగసం
పాదికి దోషభేదికి బ్రహ్మవిద్యోదికి విఘ్నవల్లికా
చ్చేదికి మంజువాదికి సరశేషజగజ్జననందవేదికిన్
మోదకభాదికిన్ సమదశమూషకసాదికి సుప్రసాదికిన్.

ఉ. ఊణితలంబునన్ నుదురు శ సోకంగ మ్రొక్కి నుతింతు సైకత
శ్రోణికి జంచరికచయశుందరవేణికి రక్షితామర
శ్రేణికి దోయజాతభవశచిత్తవశీకరణైకవాణికి
వాణికి నక్షదామశుకశవారిజపుస్తకరమ్యపాణికిన్.

6

శా. పుట్టం బుట్ట శరంబునన్ మొలవ సంభోయానపాత్రంబునన్
నెట్టం గల్గను గాళి గొల్వను బుర్రాణింపన్ దొరఁగొంటిమీఁ
దెట్టెవెంట 2రచింతుఁ దత్సరణి 3నీ శ వీవమ్మ యోయమ్మ మేల్
వట్టు 4మానకువమ్మ నమ్మితి జమి శ బ్రాహ్మీ దయాంభోనిధి.

7

ఉ. *శారద నీర దేందు ఘనశసార పటీర మరాళ మల్లికా
హార తుమార ఫేన రజతాచల కాశ ఫణిశ కుంద మం
దార సుధాపయోధి సితశతామర సామరవాహినీ శుభా
కారత నొప్పనిన్ను మది శ గానంగ నెన్నడు గల్లు భారతీ!

8

ఉ. *అంబ నవాంబుజోజ్జ్వలకశరాంబుజ శారదచంద్ర చంద్రికా
డంబరచారుమూర్తి ప్రకటస్ఫుటభూషణరత్నదీపికా
చుంబితదిగ్విభాగ శ్రుతిరసూక్తవివిక్తనిజప్రభావ భా
వాంబరవీధివిశ్రుతవిహారిణి నన్ గృహం జూడు భారతీ!

9

ఉ. అమృత గన్నయమ్మ ముగూరమ్మలమూలపుటమ్మ చాల బె
ద్దమ్మ సురారులమ్మ కడు శ పాఠడిఁ బుచ్చినయమ్మ దన్ను లో
నమ్మిన వేల్పుటమ్మలమరనమ్మల నుండెడియమ్మ దుర్గ మా
యమ్మ కృపాబి యిచ్చుత మరహ త్వకవితృప్తహృత్వసంపదన్.

10

మ. హరికిం బట్టపుడేవి పున్నెములప్రో వరంపుఁబెన్నెక్క చం
దురుతోఁబుట్టువు భారతీగిరిసుతల్ శ దో నాడుపూఁబోడి దా
మరలం దుండెడిముగ్ధరాలు జగముల్ శ మన్నించునిల్లాలు భా
సురతన్ లేములు వాపుతల్లి సిరి యిరచ్చున్ నిత్యకల్యాణముల్.

11

1 నెన్నుదురు. 2 'జరింతు' అని యచ్చుపతి. 3 'నా ధీ కీవమ్మ' అని యచ్చుపతి.
4 'నా కగుడమ్మ' అని యచ్చుపతి.

*ఈ గెండుపద్యములు వ్రాతప్రతులందు గానంబడవు; ప్రక్షిప్తములుగాఁ దోచెడివి. గెండువది
మహాభారతమనందలియారణ్యపర్వములోనిచతుర్థాశ్వాసంబున వత్రిగౌతమగంపాదఘట్టమున నున్నది.

5 టమ్మలమఃనమ్మల.

వ. అని యిష్టదేవతలం జింతించి దినకరకుమార ప్రముఖులం దలంచి ప్రథమకవితా విరచనవిద్యావిలాసాతిరేకివాల్లీకినుతియించి హయగ్రీవదనుజకరపరిమిలితనిగమ నివహవిభాగనిర్ణయనిపుణతాసముల్లాసునకు వ్యాసునకు మొక్కి శ్రీమహాభాగవతకథానుధారసప్రయోగికి శుకయోగికి నమస్కరించి మృదుమధురవచనవర్గపల్ల విత్సాగునకు బాగునకుంబ్రణమిల్లి కతిపయశ్లోకనమ్నాదితసూరు మయూరు సభి నందించి మహాకావ్యకరణకళావిలాసుం గాళిదాసుం గొనియాడి కవికమలరవి భారవిం బాగడి విదళితాఘు మాఘు వినుతించి యాంధ్రకవితాగౌరవజన మనోహరి నన్నయసూరింగై వారంబుసేసి హరిహరచరణారవిందవందనాభిలాషిం దిక్కమనీషి భూషించి మఱియు నితరపూర్వకవిజనసంభావనంబు గావించి వర్తమానకవులకుం బ్రియంబు వలికి భావికవుల బహూకరించి యుభయకావ్య కరణదక్షుండ నై.

12

అథ కృతిపతిత్వనిర్ణయము.

ఉ. ఇమ్మనుజేశ్వరాధముల శ కిచ్చి పురంబులు వాహనంబులు
సొమ్ములు గొన్ని పుచ్చుకొని శ చొక్కి శరీరము వాసి కాలుచే
సమ్మెట్! పాటులం బడక శ నమ్మతితో హరి కిచ్చి చెప్పె నీ
బమ్మెరపోతరా జొకడు శ భాగవతంబు జగద్ధితంబుగన్.

13

తే. ³చేతు లారంగ శివుని బూరజింపఁ జేసి, నోరు నొవ్వంగ హరికి ర్తి శ నుడువఁజేసి
దయయు సత్యంబు లోనుగాఁదలఁపఁజేసి, గలుగ నేటికిఁ దల్లులరకడుపుఁజేటు.

వ. అని మఱియు మనీయపూర్వజన్మసూత్రసంచితతపఃఫలంబున శ్రీమన్నారాయణ కథాప్రపంచవిరచనాకుమారాలుండ నై యొక్కరాకానిశాకాలంబున సోమో పరాగంబురాకం గని సజ్జనానుమతంబున సభ్రంకషశుభ్రసముత్తుంగభంగ య గుంగంగకుం జని క్రంకు లిడి వెడలి మహనీయమంజులపులినతలమంటపమధ్యం బున మహేశ్వరధ్యానంబు సేసి కించిమ స్థిలితలోచనుండ నై యున్నయెడ.

నీ. మెఱుంగు చెంగట నున్న రమేఘంబుకై వడి, నువిన చెంగట నుండ శ నొప్పవాడు
చంద్రమండలసుధాశాసరంబుపోలికి, ముఖమునఁ జూలునవ్వి శ మొలచువాడు
వల్లియుతతమాలరవమమతీజముభంగి, బలువిల్లు మూఁపునఁ శ బరంగువాడు
నీలనగాగ్రసన్నిహితభానునిభంగి, ఘనకిరీటము నలఁ శ గలుగువాడు

ఆ. పుండరీకయుగముఁ బోలుకన్నులనాడు, వెడఁగయరమువాడు శ విపులభద్ర
మూర్తివాడు రాజరముఖ్యుఁ డొక్కఁడునా, కన్నుఁగవకు నెమరఁగగానబడియె.

వ. ఏను నొరాజేశఖరుం దేటి చూచి భాషింప యత్నంబుసేయునెడ సతండు దా
రామభద్రుండ మన్నామాంకితంబుగా శ్రీమహాభాగవతంబుఁ దెనుంగు సేయు

ము నీకు భవబంధంబులు దెగు నని యానతిచ్చి తిరోహితుం డయిన నమున్న్
లితనయనుండ నై వెఱుగువడి చిత్తంబున. 17

క. పలికెడిది భాగవత మఁట, పలికించువిభుండు రామభద్రుం డఁట నేఁ
బలికిన భవహర మగు నఁట, పలికెద వేఱిండుగాథ శ వలుకఁగ నేలా. 18

ఆ. భాగవతము దెలిసి శ పలుకుట చిత్తంబు, శూలి కై నఁ దమ్మిరమాలి కై న
విబుధజనులవలన శ విన్నంత గన్నంత, దెలియ వచ్చినంత శ తేటపఱుతు. 19

క. కొందఱకుఁ దెనుఁగు గుణమగుఁ, గొందఱకును సంస్కృతంబుగఁగుమగు రెండుం
గొందఱకు గుణము లగు నే, నందఱ మెప్పింతుఁ గృతుల శ నయ్యెయెడలన్. 20

మ. ఒనరక నన్నయతిక్కనాదికవు లీరయ్యుర్విం బురాణావళుల్
తెనుఁగుం జేయుచు మత్పురాకృతశుభాశధిక్యంబు దా నెట్టిదో
తెనుఁగుం జేయరు మున్ను భాగవతము శ దీనిం దెనింగించి నా
జననంబుక సఫలంబుఁ జేసెదఁ బునర్జన్మంబు లేకుండఁగన్. 21

మ. లలితస్కంధము గృష్ణమూలము శుకాశలాపాభిరామంబు మం
జులతాశోభితము శ సువర్ణ సుమనఃస్పృశ్యయము శ సుందరో
జ్వలవృత్తంబు మహాఫలంబు విమలవ్యాసాలవాంఛంబు నై
వెలయు శ భాగవతాఖ్యకల్పతరు పురర్విక సద్విజ్రేయ మై. 22

వ. ఇట్లు భాసిల్లెడు శ్రీమహాభాగవతపురాణపారిజాతపాదపసమాశ్రయంబునను హరి
కరుణావిశేషంబునను గృతార్థత్వంబు సిద్ధించె నని బుద్ధి నెఱింగి లేచి మరలి
కొన్నిది నంబులకు నేకశిలానగరంబునకుం జనుడెంచి యందు గురువృద్ధబుధబంధు
జనానుజ్ఞాతుండ నై. 23

—ఘటాగ్రంథకర్తృవంశావతారమథి—

సీ. కాండిన్యగోత్రసంకలితుఁ డపస్తంబ, సూత్రుండు పుణ్యుండు శ సుభగుఁ డైన
భీమనమంత్రికి శ బ్రియపుత్రుఁ డన్నయ, కలకంఠి తద్భార్య శ గౌరమాంబ
కమలాపువరమునఁ శ గనియ సోమనమంత్రి, వల్లభ మల్లమ శ వారితనయుఁ
డెల్లన యతనికి శ నిల్లాలు మాచమ, వారిపుత్రుండు వంశశవర్ధనుండు

ఆ. లలితమూర్తి బహుకరశానిధి కేసన, దానమాననీతిరథనుండు ఘనుండు
దనకు లక్కమాంబరధ ర్మగోపినిగాఁగ, మనియె శైవశాస్త్రమతముఁ గనియె.

క. నడవదు నిలయము వెలువడి, తడవదు పరపురుషగుణముఁ శ దనపతినుడువుం
గడవదు వితరణకరుణలు, విడువదు లక్కాంబ విబుధశివసరము పొగడన్. 25

ఉ. మానిను లీడు గారు బహుశమాననివారితదీనమానన
గ్లానికి దానధర్మమతిశగౌరవమంజులతాగభీరతా

- సానికి 1ముద్దుసానికి సరదాశివపాదయుగార్చనానుకం
పానయవాగ్భవానికిని శ బహైర కేసయలక్కసానికిన్. 26
- క. ఆమానినికిం బుట్టితి, మే మిరువుర మగ్రజాతుఁ శ ధీశ్వర సేవా
కాముఁడు తిప్పన పోతన, నామవ్యక్తుండ సాధునయయుక్తుండన్. 27
- వ. అయిననేను నాచి త్తంబున శ్రీరామచంద్రునిసన్నిధానంబు గల్పించుకొని. 28

—అథ పవ్యంతములు. అథ—

- ఉ. హారికి నుద్దగోకులవిరహారికిఁ జక్రసమీరదైత్యునం
హారికి భక్తదుఃఖపరిహారికి గోపనితంబిసీమనో
హారికి దుష్టసంపదపరహారికి ఘోషకుటీపయోఘ్నుతా
హారికి బాలక గ్రహమరహాసురదుర్వనితాప్రహారికిన్. 29
- ఉ. శీలికి నీతిశాలికి నరశీకృతశూలికి బాణహస్తని
హ్యాలికి ఘోరనీరదవిరము క్తశిలాహతగోపగోపికా
పాలికి నర్ణధర్మపరిపాలికి నర్జునభూజయుగ్గసం
చాలికి మూలికిఁ విపులశచక్రనిరుగ్ధమరీచిమాలికిన్. 30
- ఉ. తుంతకుఁ గాలియోరగవిరశాలఫణానళిన ర్తనక్రియా
రంతకు నుల్లస స్థగధరరాజచతుర్విధఘోరవాహినీ
హంతకు నింద్ర నందననిరయంతకు సర్వచరాచరావళీ
మంతకు నిర్జితేంద్రియసమంచితభక్తజనానుగంతకున్. 31
- ఉ. న్యాయికి భూసురేంద్రమృతనందనదాయికి యక్ష్మణీమన
స్థాయికి భూతసమృద్ధివిరధాయికి సాధుజనానురాగసం
ధాయికిఁ బీతనస్త్రపరిధాయికిఁ బద్మభవాండభాండని
రాయికి గోపికానినహామందిరయాయికి శేషశాయికిఁ. 32
- వ. సమర్పితింబుగా నే నాంగధంబున రచియింపం బూనిన శ్రీమహాభాగవతిపురాణం
బునకుం గథావ్రారంభం బెట్టి దినిన. 33

—అథ శ్రీమహాభాగవతకథావ్రారంభము. అథ—

- సీ. విశ్వజన్మస్థితివిలయంబు లెవ్వని, నలన నేర్పడు ననురస ర్తనమున
వ్యావర్తనమునఁ గార్యములం దభిజ్ఞుఁడై, తాన రాజగుచుఁ జిత్తిమునఁజేసి
వేదంబు లజునకు శివిదితముల్ గావించె, నెవ్వఁడు బుధులు మోహింతు రెవ్వ
నికి నెండమావుల శ సీల్లఁ గాచాదుల, నన్యోన్యబుద్ధి దా శ నడచునట్లు
- ఆ. త్రిగుణస్థుష్టి యెందు శ దీపించి సత్యము, భంగిఁ దోచు స్వప్రభానిరస్త
కుహకుఁ డెవ్వఁడతనిఁ శ గోరి చింతించెద, 2ననఘు సత్యుఁ బరనిరనుదినంబు.

వ. ఇట్లు సత్యం పరం ధీమహి యనుగాయత్రీసారంభంబున గాయత్రీనామబ్రహ్మ రూపం బై మత్స్యపురాణంబులోన గాయత్రీ నధికరించి ధర్మవిస్తరంబును వృత్తాసురవధంబు నెందుఁ జెప్పంబడు నదియ భాగవతం బని పలుకుటంజేసి యీపురాణంబు శ్రీమహాభాగవతం బన నొప్పుచుండు. 35

నీ. శ్రీమంత మైమునిశ్రేష్ఠకృతం బైన, భాగవతంబు సరద్భక్తితోడ వినఁ గోరువారలగవిమలచిత్తంబులఁ, జెచ్చెర నీశుండు శ సిక్కుఁ గాక యితరశాస్త్రంబుల శ నీశుండు సిక్కునే, మంచివారలకు నిరర్హత్యరులకుఁ గపటనిర్ముక్తులై శ కాంక్ష సేయకయిండుఁ, దగిలి యుండుట మహాశ్రత త్వబుద్ధి

తే. పరఁగ నాధ్యాత్మికాదితాత్రపత్రయంబు, నడఁచి పరమార్థభూతమైరయధికసుఖద మైనమ స్తంబుఁగాక యురనయ్యునుండు, నస్తు వెఱుఁగంగఁదగు భాగవతమునందు.

ఆ. వేదకల్పవృక్షరవిగళిత మై శుక, ముఖసుధాద్రవమున శ మొససి యున్న భాగవతపురాణశఫలరసాస్వాదన, పదవిఁ గనుండు రసికభావవిదులు. 37

క. పుణ్యం బై మునివల్లభ, గణ్యం బై కుసుమఫలనిరకాయోత్థిస్తా ధ్మణ్యంబు నైమిశాఖ్యా, రణ్యంబు నుఱింపఁ దగు నరరణ్యంబులలోన్. 38

వ. మఱియును మధువైరిమందిరంబునుంబోలె మాధవమ స్తథమహితం బై బ్రహ్మ గేహంబునుంబోలె శారదాన్వితం బై నీలగళనభానికేతనంబునుంబోలె వహ్ని వరుణ సమీరణచంద్రుడై హైమవతీ కుబేర వృషభ గాలవశాండ్విల్య పాశుపత జటివటలమండితం బై బలభేదిభననంబునుంబోలె నైరావ తామృత రంభా గణికాభిరామం బై మురాసురనిలయంబునుంబోలె నున్మత్తరాక్షసవంశ సంకు లం బై ధనదాగారంబునుంబోలె శంఖపద్మకుండముకుండసుందరం బై రఘు రాముయ్యద్ధంబునుం బోలె నిరంతరశరాసలశిఖాబహుళం బై పరశురాము భండనంబునుంబోలె నస్తునోద్భేదం బై దానవసంగ్రామంబునుంబోలె సరిప్త జంభనికుంభశక్తియుక్తం బై కౌరవసంగరంబునుంబోలె గ్రోణార్జునకాంచన స్యందనకదంబసమేతం బై కన్దుకలహంబునుం బోలె మహోన్నతశైల్యసహ కారం బై సేతుబంధనంబునుం బోలె సలసీలపనసాదిప్రదీపితం బై భద్రభజ నంబునుం బోలె నానాశోకలేఖాఫలితం బై మరునికోడండంబునుం బోలెఁ బున్నాగశిలీముఖభూషితం బై నరసింహరూపంబునుం బోలెఁ గేసరకరజకాం తం బై నాట్యరంగంబునుంబోలె సటనటీసుషిరాన్వితం బై శైలజానిటలంబునుం బోలెఁ జండనకర్పూరతిలకాలంకృతం బై వర్షాగమంబునుంబోలె నింద్రబాణాసనమేఘకరకకమనీయం బై నిగమంబునుం బోలె గాయత్రీవిరాజితం బై మహాకావ్యంబునుంబోలె సరసమృదులతాకలితం బై వినతాలయంబునుంబోలె సుపర్ణరుచిరం బై యమరావతీపురంబునుంబోలె సుమనోలలితం బై కైటభో ద్యోగంబునుంబోలె మధుమానితం బై పురుషోత్తమసేవనంబునుం బోలె

సమృత ఫలదంబై ధనంజయసమీకంబునుంబొలె నభ్రంకషరాగం బై వైకుం
తపురంబునుంబోలె ఖడ్గపుండరీకవిలసితం బై నందఘోషంబునుంబోలె గృష్ణ
సారసుందరం బై లంకానగరంబునుంబోలె రామమహిమీవంచకసమేతం బై
సుగ్రీవసైన్యంబునుంబోలె గజగవయశరభశోభితం బై నారాయణస్థానంబునుం
బోలె నీలకంఠ హంస కాశిక శుక భరద్వాజ తిత్తిరిభాసురం బై మహాభారతంబు
నుంబోలె నేకచక్ర బక కంక ధార్తరాష్ట్ర శకుని సకులసంచారసమిళితం బై
సూర్యరథంబునుంబోలె నురుతరప్రవాహం బై జలదకాలసంధ్యాముహూర్తం
బునుంబోలె బహువితతజాతిసౌమనస్యంబై యొప్పునై మిశారణ్యం బనుశ్రీవిష్ణు
క్షేత్రంబునందు శౌనకాదిమహామునులు స్వర్లోకగీయమానుం డగుహరిం జేరు
కొఱకు సహస్రవర్షంబు లనుష్ఠానకాలంబుగాఁ గలసత్త్వసంజ్ఞికం బై నయాగం
బు సేయుచుండి రం దొక్కనాఁడు వారలు రేపకడ నిత్యనైమిత్తికహోమంబు
లాచరించి సత్కృతుం డై సుఖాసీనుం డై యున్నసూతుం జూచి. 39

క. ఆతాపసు లిట్లనిరి వి, నీతుఁ విజ్ఞాన¹ఫలితరనిగమపురాణ
వ్రాతుఁ నుతహరిగణసం, ఘాతుఁ సూతుఁ నితాంతరకరుణోపేతున్. 40

మ. సమతం దొల్లి పురాణపంక్తు లితిహాసశ్రేణులు ధర్మశా
స్త్రములు నీవు పఠించి చెప్పితివి వేదవ్యాసముఖ్యుల్ మునుల్
సుమతుల్ సూచిన వెన్ని యన్నియును దోఁచుచు నీమదిం దత్ప్రసా
దమునంజేసి యెఱుంగ నేర్తువు సమస్తంబు బుధేంద్రోత్తమా. 41

క. గురువులు ప్రియశిష్యులకుం, బరమరహస్యములు దెలియఁబలుకుదు రచల
స్థిరకల్యాణం బెయ్యది, పురుషులకును నిశ్చయించి ర బోధింపు తగన్. 42

క. మన్నాడపు చిరకాలము, గన్నాడపు పెక్కు లై నరగ్రంథార్థంబుల్
విన్నాడపు వినఁ దగినవి, యన్నాడపు పెద్దలొద్ద ర నుత్తమగోష్ఠిన్. 43

చ. అలసులు మందబుద్ధిబలు ర లల్పతరాయువు లుగ్రరోగసం
కలితులు మందభాగ్యులు సురకర్మము తెవ్వియుఁ జేయఁ జాల రీ
కలియుగమందు మానవులు ర గావున నెయ్యది సర్వసౌఖ్య మై
యలవడు నేమిటం బొడము ర నాత్మకు శాంతి మునీంద్ర చెప్పవే. 44

నీ. ఎవ్వనియవతార ర మెల్లభూతములకు, సుఖమును వృద్ధియు ర సారిదిఁ జేయుఁ
నెవ్వనిశుభనామ ర మేఘాద్దు నుడువంగ, సంసారబంధంబు ర సమసి పోవు
నెవ్వనిచరితంబు ర హృదయంబుఁ జేర్పంగ, భయ మంది మృత్యువురపరువుఁబెట్టు
నెవ్వనిపదనది ర నేపారుజలముల, సేవింప నైర్మల్యరసిద్ధి గలుగుఁ

తే. దపసు తెవ్వనిపాదంబు ర దగిలి శాంతి, తెరువుఁ గాంచిరి పనుదేవరదేవకులకు
నెవ్వఁ డుదయించె దత్కథరల్లె విసంగ, నిచ్చువుట్టెడు నెఱిగింపురమిద్దచరిత.

- క. భూషణములు వాణికి నఘ, పేషణములు మృత్యుచి త్తభీషణములు హృ
త్తోషణములు కల్యాణవి, శేషణములు హరిగుణోపరచితభాషణముల్. 46
- క. కలిదోషనివారణ మై, యలఘయశుల్ వొగడునట్టిరహరికథనము ని
ర్మలగతి గోరెడుపురుషుడు, వెలయఁగ నెవ్వఁడు దగిలి ర విసఁడు మహాత్మా.
- ఆ. అనఘ విను రసజ్ఞు శ లై వినువారికి, మాటమాట కధికరమధుర మైన
యట్టికృష్ణకథన శ మాకర్ణనము సేయఁ, దలఁపు గలదు మాకుఁ ర దనివి లేదు.
- మ. వరగోవిందకథానుధారనమహాశ్రీవక్షోక్తిధారాపరం
పరలం గాక బుధేంద్రచంద్ర యితరోశపాచూనుర క్తిం బ్రవి
స్తరదుర్దంతదురంతదుస్సహజనుశస్సంభావితానేకదు
స్తరగంభీరకఠోరక ల్మషకనరద్దావానలం బాటునే. 49
- సీ. హరినామకథనదాశవానలజ్వాలచే, గాలవే ఘోరాఘరకాననములు
వై కుంఠదర్శనశవాయుసంఘంబుచే, దొలఁగవే బహుదుఃఖరతోయదములు
గమలనాభధ్యానశకంఠీరవంబుచే, గూలవే సంతాపరకుంజరములు
నారాయణ స్తరరణప్రభాకరదీప్తి, దీప్తివే షడ్వర్ణశతిమితతులు
- ఆ. నలినసయనభ క్తిరనావచే గాక సం,సారజలధి దాటి ర చనఁగ రాదు
వేయు సేల మాకు శ విష్ణుప్రభావంబు, డెలుపవయ్య సూత శ ధీనమేత. 50
- వ. మఱియుఁ గపటమానవుండును గూఢుండు నైనమాధవుండు రామసహితం డై
యతిమానుషంబు లైన పరాక్రమంబులు సేసె నట వాని వివరింపుము కలియు
గంబు రాఁగల దని వైష్ణవక్షేత్రంబున దీర్ఘసత్త్వనిమిత్తంబున హరికథలు విన
నెడ గలిగి నిలిచితిమి డై వయోగంబున. 51
- క. జలరాశి దాటఁ గోరెడి, కలముజనుల్ గర్ణధానుఁ ర గాంచినభంగిం
గలిదోషహరణవాంఛా, కలితుల మగుమేము నిన్నుఁ ర గంటిమి సూతా. 52
- క. చారుతరధర్మరాశికి, భారకుఁ డగుకృష్ణుఁ డా త్తరపదమున కేఁగె
భారకుఁడు లేక యెవ్వని, జేరెను ధర్మంబు బలుపు ర సెడి మునినాథా. 53

—ఐంఘ్రీ నూతుండు నారాయణకథాప్రశంస సేయుట. ఐంఘ్రీ—

- వ. అని యిట్లు మహాసీయగుణగర్వితు లయినశౌనకాదిమునిశ్రేష్ఠు లడిగిన రోమ
హస్తాణపుత్రుం డయి యుగ్రశ్రవసుం డనుపేర నొప్పి నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యాన
వైఖరీసమేతుం డైనసూతుండు. 54
- మ. సముఁ డై యెవ్వఁడు ముక్తకర్మచయుఁ డై శ సన్నాస్యసి యై యెంటి వో
వ మహాభీతి నొహో కుమార యనుచున్ శ వ్యాసుండు సీరంగ వృ
క్షములుం దన్నయతం బ్రతిధ్వనులు సరక్కం జేసె మున్నటిభూ
తమయున్ ముక్తికైద బాదరాయణిఁ దపోరథన్యాగ్రణిన్ ధీమణిన్. 55

- సీ. కార్యవర్గంబును శ గారణసంఘంబు, నధికరించి చరించునాత్మ తత్త్వ మధ్యాత్మ మనఃబడు శ నట్టియధ్యాత్మ మ్ముఁ, దెలియఁజేయఁగఁజాలురదీపమగుచు సకలవేదములకు శ సారాంశ మై యేక, మై యసాధారణ శ మగుప్రభావ రాజకం బై నపురరాణమర్కంబును, గాఢసంసారాంధరకారపటలి
- తే. దాటఁ గోరెడివారికి శ దయ దలిర్ప, నేతపోనిధి వివరించె శ నేర్పడంగ నట్టిశుకనామధేయు మరహాత్మ గేయు, విమలవిజ్ఞానరమణీయూరవేడ్కఁగొలుతు.
- క. నారాయణునకు నరునకు, భారతికిని మ్రొక్కి వ్యాసురపదములకు నమ స్కారము సేసి వచింతు ను, దారగ్రంథంబు దళితరతనుబంధంబున్. 57
- వ. అని యిట్లు దేవతాగురునమస్కారంబు సేసి యిట్లనియె మునీంద్రులారా నన్ను మీరలు నిఖిలలోకమంగళం బయినప్రయోజనం బడిగితి రేమిటం గృష్ణసంప్రశ్నంబు సేయంబడు నెవ్విధంబున నాత్మప్రసన్నం బగు నిర్విఘ్నయు నిర్దోతుకయు నై నహరిభక్తి యేహూపంబునం గలుగు నది పురుషులకుఁ బర మార్థంబగు వాసుదేవునియందుఁ బ్రయోగింపంబడినభక్తియోగంబు నై రాగ్య విజ్ఞానంబులం బుట్టించునారాయణకథలవలన నెవ్వేధ ర్థంబులు దగులువడ వవి నిర్దేశకంబు లవవర్గపర్యంతం బయినయీపరమధర్మంబునకు దృష్టశుతప్రపం చార్థంబు ఫలంబు గాదు ధర్మంబునం దవ్యభిచారి యైనయర్థంబునకుఁ గామంబు ఫలంబు గాదు విషయభోగం బైనకామంబున కింద్రియప్రీతి ఫలంబు గా దంతదడపు జీవించు సంతియ కామంబునకు ఫలంబు తత్త్వజ్ఞాన గలజీవునకుఁ గర్మంబులచేత నెయ్యది సుప్రసిద్ధం బడియు నర్థంబు గాదు తత్త్వజ్ఞాన యనునది ధర్మజ్ఞాన యగుటఁ గొందఱు ధర్మంబే తత్త్వం బని పలుకుదురు తత్త్వవిదులు జ్ఞానం బనుపేర నద్యయం బైనయది తత్త్వం బని యెఱుంగుదు రాతత్త్వంబు నౌపనిషదులచేత బ్రహ్మమనియు హైరణ్యగర్భులచేతంబరమాత్మ యనియు సాత్త్వ తులచేత భగవంతుం డనియును బలుకంబడు వేదాంత శ్రవణంబున గ్రహింపం బడి జ్ఞానవైరాగ్యంబులతోడం గూడినభక్తిచేతఁ దత్త్వం బైనపదలు తే త్రజ్ఞాం డైనయీ స్థియందుఁ బరమాత్మంబొడగంగురుధర్మంబునకుభక్తిఫలంబు పురుషులు వర్ణాశ్రమధర్మ భేదంబులం జేయుధర్మంబునకు మాధవుండు సంతోషించుటయె సిద్ధి యెఱచి త్తంబున నిత్యంబును గోవిందు నాకర్ణింపను వర్ణింపను దగుఁ జక్రా యుధధ్యానం బనుఖడ్గంబున వివేకవంతు లహంకారనిబద్ధం బైనకర్మరంబుఁ న్నంచి నైతురు*(భగవంతునియందలి శ్రద్ధయు నవవర్గదంబగుతిత్కథా శ్రవణాదులయం దత్యంతాస్తక్తియుఁబుణ్యతీరావగాహనమహోత్సేవాదులచే సిద్ధియఁ) గర్తవ్యులన హేతువు లైనకమలలోచనుకథలం దెవ్వండు రతిసేయు విన నిచ్చగించు వాని కిత

1 'చుధ్యాత్మ మనఃబడు * నట్టియధ్యాత్మ మ్ముఁ, దెలివసేయఁగఁజాలు' అనియే ప్రతులు.

* ఈకుండలీకరణములోనిది వ్రాతప్రతులందుఁ గనుపట్టదు.

రంబు లెవ్వియు రుచి పుట్టింపనేరవు పుణ్యశ్రవణకీర్తనం డైనకృష్ణుండు దనకథలు వినువారిహృదయంబులందు నిలిచి శుభంబు లాచరించు నశుభంబులు పరిహరించు నశుభంబులు నష్టంబు లయిన భాగవతసేవావిశేషంబున నిశ్చలభక్తియు వయించు భక్తి గలుగ రజస్తమోగుణప్రభూతంబు లైనకామలోభాదులకు వశంబు గాక చిత్తంబు సత్త్వగుణంబునఁ బ్రసన్నం బగుఁ బ్రసన్నమనస్కుండైన ముక్తసంగుండుగు ముక్తసంగుండుడైన నీశ్వరతత్త్వజ్ఞానంబు దీపించు నీశ్వరుండు గానంబడినఁ జిజ్ఞాసగ్రథనరూపం బైనయహంకారంబు భిన్నంబగు సహకారంబు భిన్నం బైన ససంభావనాదిరూపంబు లగుసంశయంబులు విచ్ఛిన్నంబు లగు సంశయవిచ్ఛేదం బైన నారభ్యలంబు లైనకర్మంబులు నిశ్శేషంబు లగుఁ గావున.

క. గురుమతులు తపసు లంతఃకరణంబుల శుద్ధి సేయ శ్రమనతరభక్తిఁ
హరియందు సమర్పింతురు, పరమానందమున భిన్నరథవబంధను లై. 59

తరలము. పరమపూరుషుఁ డొక్కఁ డాధ్యుఁడు శ్రీ పాలనోద్భవనాశముల్
సారిదిఁ జేయ ముకుందపద్మజశూలిసంజ్ఞలఁ బ్రాకృత
స్ఫురితసత్త్వరజస్తమంబులఁ శ్రీ బొందు నందు శుభసితుల్
హరి చరాచరకోటి కిచ్చు నశనంతసత్త్వనిరూఢుఁ డై. 60

వ. మఱియు నొక్కవిశేషంబు గలదు కాష్టంబుకంటె ధూమంబు ధూమంబుకంటెఁ
ద్రవ్యాయుయం బయినవహ్ని యెట్లు విశేషం బగు నట్లు తమోగుణంబుకంటె
రజోగుణంబు రజోగుణంబుకంటె బ్రహ్మ కాశకం బగుసత్త్వగుణంబు విశిష్టం
బగుఁ దొల్లి మునులు సత్త్వమయుం డని భగవంతు హరి నధోక్షజం గొలిచిరి
కొండలు సంసారమందలిమేలుకోఱకు నన్యుల సేవించురు మోక్షార్థు లయిన
వారలు ఘోరరూపు లయినభూతపతుల విడిచి దేవతాంతరనిద సేయక శాంతు
లయి నారాయణకథ లనుభవించురు కొండలు రాజసతామసు లయి సిరి
యు నైశ్వర్యంబును బ్రజలనుం గోరి పితృభూతప్రజేశాదుల నారాధించురు
మోక్ష మిచ్చుటంజేసి నారాయణుండు సేవ్యుండు వేద యాగ యోగ క్రియా
జ్ఞాన తపోగతి ధర్మంబులు వానుదేవపరంబులు నిర్గుణం డగునపరమేశ్వరుండు
గలుగుచు లే కుండుచుఁ ద్రిగుణంబులతోడం గూడినతనమాయచేత నింతయు
సృజించి గుణవంతునిచందంబున నిజమాయావిలసితంబు లయినగుణంబు
లలోఁ బ్రవేశించి విజ్ఞానవిజ్ఞాభితుం డై వెలుంగు నగ్ని యొక్కరుం డయ్యు
బెక్కుమ్రాకులందుఁ దేజరిల్లుచుఁ బెక్కుండై ఖోచు తెఱంగున విశ్వాత్మకుం
డైనపురుషుం డొక్కండ తనవలనీ గలిగిననిఖిలభూతంబులందు నంతర్యామిరూ
పంబున దీపించు నతండు మనోభూతసూక్ష్మేంద్రియంబులతోడం గూడి గుణమ
యంబు లయినభావంబులం దనచేత నిర్మితంబు లైనభూతంబులందుఁ దగులు
వడక తద్గుణంబు లనుభవంబు సేయ లోకకర్త యైనయతండు దేవతిర్యక్తును

మ్యాదిజాతులందు లీల నవతరించి లోకంబుల రక్షించు నని మఱియు సూతుఁ డిట్లనియె.

సీ. మహాదహంకారతరన్నాత్రసంయుక్తుఁడై, చారుషోడశకళాసహితుఁడగుచుఁ బంచమహాభూతభాసితుఁడై శుద్ధ, సత్త్వఁడై సర్వాతీతశాయి యగుచుఁ జరణోరు భుజముఖశ్రవణాక్షి నాసాశి,రములు నానాసహస్రములు వెలుఁగ నంబర కేయూర శహార కుండల కిరీ, టాదులు పెక్కువేల లమరు చుండఁ

తే. ¹బురుషరూపంబు ధరియించిర పరుఁడనంతఁడు, డక్షిణభువనైకవరస్త్రయత్నమమర మానితాపారజలరాశిరమధ్యమునను, యోగనిద్రావిలాసి యై శయింపు చుండు.

— శ్లోక భగవంతునియేక విశత్కిత తారములు. — శ్లోక —

వ. అది సకలావతారంబులకు మొదలిగని యైనశ్రీమన్నారాయణదేవునివిరాజ మానం బయినదివ్యరూపంబు దానిం బరమయోగీంద్రులు దర్శింతు రప్పరమే శ్వేదనాభికమలంబువలన సృష్టికర్తలలోన శ్రేష్ఠుండైనబ్రహ్మ యుదయించె నతని యవయవస్థానంబులయందు లోకవిస్తారంబులు గల్పింపంబడియె మొదల నద్దే వుండు కౌమారాఖ్యసర్గంబు నాశ్రయించి బ్రహ్మయ్యం డై దుశ్చరం బైన బ్రహ్మచర్యంబు చరియించె రెండవమాటు జగజ్జననంబుకొఱకు రసాతలగత యయినభూమి నెత్తుచు యజ్ఞేశుం డయి వరాహదేహంబు దాల్చె మూడవ తోయంబున నారదుం డనుదేవర్షి యై కర్మనిర్మలకం బైనవైష్ణవతంత్రంబు సెప్పె నాలవపరికర్త భార్యాసర్గంబునందు నరనారాయణాభిధానుండై దుశ్చరం బైనతపంబు సేసెఁ బంచమావతారంబునం గపిలుం డనుసిద్ధేశుం డయి యా సురి యనుగ్రాహునకుఁ దత్త్వగ్రామనిర్ణయంబు గలసంఖ్యంబు నుపగే శించె నాటవశీరంబున ననసూయాదేవియందు నశ్రిమహామునికిఁ గుమారుం డై యలక్కునికిఁ బ్రహ్లాదముఖ్యులకు నాత్మవిద్యఁ దెలిపె నేడవవిగ్రహంబున నాకూతియందు రుచికి జన్మించి యజ్ఞుండనఁ బ్రకాశమానుండై యామాదిదేవతల తోడంగూడ స్వాయంభువమన్వంతరంబు రక్షించె నష్టమమూర్తిని మేరుదేవి యందు నాభికి జన్మించి యురుక్రముం డనంబ్రసిద్ధుం డై విద్యజ్ఞులకుఁ బరమ హంసమార్గంబుం బ్రకటించె ఋషులచేతఁ గొరంబడి తొమ్మిదవజన్మంబునఁబృథు చక్రవర్తి యై భూమిని ధేనువుం జేసి సమస్తవస్తువులం బిదికెఁ జాతుషమన్వం తరసంప్లవంబున దశమం బయినమీనావతారంబు నొంది మహీరూపం బగు నావ నెక్కించి వై వస్వతమనువు నుద్ధరించె నముద్రావృత్తి కాలంబునం బదునొకం డవమాటు కమతాకృతిని మందరాచలంబుఁడనవృషకర్పరంబున నేర్పరియై నిలి పె ధన్వంతరి యనఁ బండ్రెండవతనువున సురాసురమధ్యమానక్షిరపాథోధిమధ్య భాగంబున నమృతకలశహస్తుండై వెడలఁ బదామూడవది యయినమోహిని

వేషంబున సురాసురుల మోహితులం జేసి సురల నమృతాహారులం గావించె
 బదునాటవది యైననరసింహరూపంబునం గనకకశిపుని సంహరించె బదునేన
 వది యైనకపటవామనావతారంబున బలిని బద్రత్రయంబు యాచించి మూడు
 లోకంబుల నాక్రమించె బదునాటవది యైనభార్గవరామాకృతిని గుపితభా
 వంబుఁ దాల్చి బ్రాహ్మణప్రోహు లయినరాజుల నిరువదియొక్కమాటు వధి
 యించి భూమి నిఃక్షత్రంబు గావించె బదునేడవది యైనవ్యాసగాత్రంబున
 నల్పమతు లయినపురుషులం గరుణించి వేదవృక్షంబునకు శాఖ లేర్పఱిచె
 బదు నెనిమిదవ యైనరామాభిధానంబున దేవకార్యాధంబు రాజత్వంబు నొంది
 సముద్రనిగ్రహణిపరాక్రమంబు లాచరించె నేకోనవింశతివింశతితలంబు లైన
 రామకృష్ణరూపంబులచే యదువంశంబునందు సంభవించి విశ్వంధరాభారంబు
 నివారించె గలియుగాద్యవసరింబున రాక్షససమ్మోహనంబుకొఱకు నేకవింశతిత
 మం బైనబుద్ధనామధేయంబునం గీకటదేశంబుల జినుసుంగ డాగు వర్తించు
 యుగసంధియందు వసుంధరాధీశులు చోరస్థాయు లై సంచరింప విష్ణుయశుం
 డనువిప్రునికి గల్గి యనుపేర నుద్భవింపం గలం డని యిట్లనియె. 63

మ. సరసిం బాసిన ¹వేయకాలుపలయోజన్ విష్ణునం దైన శ్రీ
 కరనానా²ప్రకటావతారము లనగ్రభ్యాతంబు బురీషులు³
 సురలు⁴ బ్రాహ్మణసంయమింపన్లు మహాశుల్ విష్ణునంశాంశజుల్
 హరి కృష్ణండు బలానుజన్తుఁ డెడ లేర దావిష్టుఁ డౌ నేర్పడన్. 64

క. భగవంతుం డగువిష్ణుఁడు, జగముల కెవ్వేళ రాక్షసవృథ గలుగుం
 దగ నవ్వేళల¹ దడయక, యుగయుగమునఁ బుట్టి కాచు ర నుద్యత్తీలన్. 65

ఆ. అతిరహస్య మెనరహరిజన్మ కథనంబు, మనుజుఁ డెవ్వఁ జేని ర మాపు రేపుఁ
 జాల భక్తితోడఁ ర జదివిన సంసార, దుఃఖరాశిఁ బాసి ర తొలఁగి పోవు. 66

వ. వినుం డరూపుం డు యేకరూపుండు యాత్మ యనంబరంగుబివునికిఁ బరమేశ్వ
 రుమాయాగుణంబు లైనమహాదాసిరూపంబులచేత నా తస్మానంబులందు విరచి
 తం బైనస్థూలశరీరంబు గగనంబునందుఁ బవనాశ్రితమేఘసమాహంబును గాలి
 యందుఁ బార్థివధూళిధూసరత్వంబును నేరీతి నారీతి గ్రష్ట యగునాత్మాయందు
¹దృశ్యమై బుద్ధిమంతులు గానివారిచేత నారోపంబంబు సస్థూలరూపంబుకంటె
 నదృష్టగుణం బు యశ్చుతిం బైనవస్తువగుటంజేసి వ్యక్తంబుగాక సూక్ష్మంబై
 కరచరణాదులు లేక జీవునికి నొండొకరూపంబు విరచితం బయి యుండు సూ
 క్ష్మండైనజీవునివలన నుత్క్రింతిగమనాగమనంబులఁ బునర్జన్మంబునోచు నెప్పు
 డీస్థూలసూక్ష్మరూపంబులురెండు స్వరూపసమ్యగ్జ్ఞానంబునంజేసి ప్రతిషిద్ధంబు లగు

నవిద్యంజేసి యాత్మనుఁ గల్పింపబడ్డ వనెడి హేతువువలన నప్పు డాజీవునకు బ్రహ్మదర్శనం బగు దర్శనం బన జ్ఞానంబునంజేసి యేకస్వరూపంబు విశారదుం డైనయీశ్వరుని దైక్రీడించుచు నవిద్య యనంబడుచున్నమాయ యుపరత యై యెప్పుడు దాన విద్యారూపంబునం బరిణత యగు నప్పుడు జీవోపాధి యయినస్థూలనూత్నరూపంబు దహించి జీవుండు గాఢంబు లేక తేజరిల్లువహ్ని చందంబునం దాన యుపరతుం డయి బ్రహ్మస్వరూపంబునం బొంది పరమానందంబున విరాజమానుం డగు నట్లు తత్త్వజ్ఞులు నెప్పుడు రని సూతుం డిట్లనియె.

వ. జననము లేక కర్మములరజాడలఁ బోక నమస్తచిత్తవర్తనుఁ డగుచక్రికిం గవు లురదారపదంబుల జన్మకర్మముల్ వినుతులు సేయు చుండుదురు శ వేదరహస్యములందు నెందుఁ జూచిన మఱి లేవు జీవునికిఁ శ జెప్పినకై వడి జన్మకర్మముల్. 68.

మ. భువనశ్రేణి నమోఘలీలుఁ డగుచుం శ బుట్టించు రక్షించు నంతవిధిం జేయు మునుంగఁ డందు బహుభూతవ్రాతమం దాత్మతంత్రవిహారస్థితం డై షడింద్రియసమర్థస్త్రీతియై దవ్వల దివిభంగిం గొనుఁ జిక్కఁ డింద్రియములం శ ద్రిష్టన్ నిబంధించుచున్. 69.

చ. జగదధినాథుఁ డైనసారినంతతలీల నామరూపముల్ దగిలి మనోవచోగతులఁ శ దార్మికచాసురి యెంత గల్గినన్ మిగిలి కుతర్కవాది దగ శ మేరలు సేసి యెఱుంగ నేర్చునే యగణితనర్తనక్రమము శ నజ్ఞుఁ డెఱింగి నుతింప నోపునే. 70.

ఉ. ఇంచుక మాయ లేక మది శ నెప్పుడుఁ బాయనిభక్తితోడ వర్తించుచు నెవ్వఁడేని హరిరదివ్యపదాంబుజగంధరాశి సేవించు నతం డెఱుంగు నరరవిందభవాదుల కైన దుష్టభోదంచిత మైనయాహరియురదారమహద్భుతకర్మమార్గముల్. 71.

మ. హరిపాదద్యయభక్తి మీవలన ని శ ట్లారూఢ మై యుండునే తిరుగం బాటదు చిత్తవృత్తి హరిపై శ దీపించి మీలోపలన్ ధరణీదేవతలార మీరలు మహాభద్రుల్ నమస్తజ్ఞులన్ హరిచింతన్ మిముఁ జెంద నెన్నఁడును జగన్మాతవ్యథాయోగముల్. 72.

— శ్రీమహాభాగవతరచనాదివృత్తాంతము. — శ్లో—

సీ. పుణ్యకీర్తనుఁ డైనశభవనేశుచరిత మై, బ్రహ్మతుల్యం బైనభాగవతము సకలపురాణారాజము దొల్లి లోకభ, ద్రముగ ధన్యముగ మోదనముగఁ బ్రీతి భగవంతుఁ డగువ్యాసభట్టారకుఁ డొనర్చి, శుకుఁ డనియెడుతనరసుతునిచేతఁ జదివించె నింతయు శ సకలవేదేతిహాసములలోపల నెల్ల శ సార మైన

ఆ. యీపురాణ మెల్ల శ నెలమి నాశుకయోగి, గంగనడుమ వచ్చి శ ఘనవిరక్తి
యొదవి మునులతోడ శ నుపవిష్టుఁ డగువరీ, తీన్న రేంద్రుఁ డడుగఁజెప్పె వినుడు.

వ. కృష్ణుండు ధర్మజ్ఞానాదులతోడం దనలోకంబునకుం జనినపిన్లుటం గలికాలదో
పాంధకారంబున నప్టదర్శను లయినజనులకు నిప్పు డిప్పురాణంబు గమలబంధుని
భంగి నున్నది నాఁ డందు భూరితేజుం డయి కీర్తించు చున్నవిప్రర్షివలన నేఁ
బరించినక్రమంబున నామదికి గోచరించినంతయు వినిపించెద ననిన సూతునకు
మునివరుం డైనశౌనకుం డి ట్లనియె. 74

శా. సూతా యేయుగవేళ నేమిటికి నెరచ్చోట 1 మునిశ్రేష్ఠు లే
శ్రోతల్ గోరిన నేమిహేతువునకై శ శోధించి లోకైకవి
ఖ్యాతిఁ వ్యాసుండు మున్ను భాగవతముం శ గల్పించెఁ దత్పుత్రుఁ డే
ప్రీతిఁ రాజున కీపురాణకథఁ జెప్పెం జెప్పవే యంతయున్. 75

వ. బుధేంద్రా వ్యాసపుత్రుం డైనశుకుం డనుమహాయోగి సమదర్శనుం డేకాంత
మతి మాయా²శయనంబువలనం దెలిసినవాఁడు గూఢుండు మూఢునిక్రియ
నుండు నిరస్తభేదం డదియునుం గాక. 76

తరలము. శుకుండు గోచియు లేక పైఁ జనఁ శ జూచి తోయములందు ల
జ్జకుఁ జలింపక చీర లొల్లక శ చల్లు లాడెడి దేవక
న్యకలు హా శుక యంచు వెన్నఁ జరనంగ వ్యాసునిఁ జూచి యం
శుకములఁ ధరియించి సిగ్గున శ స్తుక్కి రందలు ధీనిధీ. 77

వ. మఱియు నగ్నుండు తరుణుండు నై చనుతనకొడుకుం గని వస్త్రపరిధానంబొన
రింపక వస్త్రధారియు వృద్ధుండును నై నతనుం జూచి చేలంబులు ధరించుదేవ
రమణులం గని వ్యాసుండు కారణం బడిగిన వారలు నీపుత్రుండు స్త్రీపురుషు
లనెడుభేదదృష్టి లేక యుండు మఱియు నతండు నిర్వికల్పుండు గాన నీకు నతనికి
మహాంతరంబు గల దని రట్టిశుకుండు కురుజాంగలదేశంబులు సొచ్చి హస్తినా
పురంబునఁ జొరజనంబులచే నెల్లు జ్ఞాతుం డయ్యె మఱియు నున్నత్తుని
క్రియ మూఁగఁజెఱంగున జడునిభంగి నుండునమ్మహాయోగికి రాజన్య యైన
పరీక్షి స్తహారాజుతోడ సంవాదం బెల్లు సిద్ధించె బహుకాలకథనీయం బయిన
శ్రీ భాగవతనిగమవ్యాఖ్యానం బేరితి సాగె నయ్యోగిముఖ్యుండు గృహస్థుల
గృహంబుల గోవును బిడికినయంతదడవు గాని నిలువంబడం డతండు గో
దోహనమాత్రకాలంబు సంచరించినస్థలంబులు తీర్థంబు లగు నంద్రు పెద్ద
కాలం బేకప్రదేశజున నెట్లుండె భాగవతోత్తముం డైనజనపాలునిజన్మకర్తం
బు లేప్రకారంబులు వివరింపుము. 78

- సీ. పాండవవంశంబు శ బలము మానంబును, వర్ధిల్లఁ గడిమి నేరవ్యాడు మనియెఁ
బరిపంథిరాజులు శ భర్తాదిధనముల, నర్పించి రెవ్వనిరయంప్రియుగముఁ
గుంభజకర్ణాదిరకురుభటవ్యూహంబు, సాచ్చి చెండాడ నేరశూరులంద్రి
గాంకేయస్థైనికాశక్రాంతగోవర్గంబు, విడిపించి తెచ్చె నేరవీరుతాత
- ఆ. యట్టిగాఢకీర్తి శ యగుపరీక్షిస్తహా, రాజు విడువ రానిరరాజ్యలక్ష్మిఁ
బరిహరించి గంగఁ శ బ్రాయోపవిష్టుడై, యసువులుండ నేల శ యడఁగియుండె.
- ఉ. ఉత్తమకీర్తు లై నమనురజోత్తము లాత్మ హితంబు లెన్నఁడుం
జిత్తములందుఁ గోరరు హాసించియు లోకుల కెల్ల నర్థనం
పత్తియు భూతియుఁ సుఖము శ భద్రముఁ గోరుదు రన్యరక్షణా
త్యుత్తమ మైనమేను విభుఁ శ డూరక యేల విరక్తిఁ బాసెనో.

80

- క. సారముల నెల్ల నెఱుంగుదు, పారగుండవు భావలందు శ బహువిధకథనో
దారుడవు మాకు సర్వముఁ, బారము ముట్టంగఁ దెలియఁ శ బలుకు మహాత్మా.

శ్లోకావ్యాసంకు వ్యాకులచిత్తం దై చింతించుట. శ్లోకం-

- వ. అని యడిగిన శౌనకాదిమునిశ్రేష్ఠులకు సూతుం డి ట్లనియెఁ దృతీయం బైనద్యా
పరయుగంబు దీటునమయంబున నుపరిచరవస్తువువీర్యంబున జన్మించి వాసవి
నాఁ దగునత్యవతియందుఁ బరాశరునికి హరికశంకెసి విజ్ఞాని యయిన వేదవ్యా
సుండు జన్మించి యొక్కనాడు బదరికాశ్రమంబున సగస్త్యతీజలంబుల స్నానాది
కర్తవ్యులం దీర్చి శుచి యై పరులు లేనిచోట నొంటి గూర్చుండి సూర్యోదయ
వేళ నతీతానాగతవ ర్తమానజ్ఞుం డయినయాముషి వ్యక్తంబు గాని వేగంబు గల
కాలంబునం జేసి యుగధర్మంబులకు భువి సాంకర్యంబు వొందు యుగయుగం
బుల భౌతికశరీరంబులకు శక్తిసంపన్నం బగుఁ బురుషులు నిస్సత్త్వలు ధైర్య
శూన్యులు మందప్రజ్ఞు లల్పాయువులు దుర్బలులు నయ్యెద రని తనదివ్యదృష్టిం
జూచి సర్వవర్ణాశ్రమంబులకు హితంబు సేయం దలంచి నలువురు హోతల
చేత ననుష్ఠింపం దగి ప్రజలకు శుద్ధికరంబు లగునవైదికకర్తవ్యంబు లగుయజ్ఞంబు
లెడఁజేగ కుండుకొఱకు నేకం బైన వేదంబు ఋగ్యజుస్సామాధర్వణంబు లను
నాలుగునామంబుల విభాగించి యితిహాసపురాణంబు లన్నియుఁ బంచమవేదం
బని పల్కె నందు.

82

- సీ. పైలుండు ఋగ్వేదరపతనంబు దొరఱొనె, సామంబు జైమిని శ చదువుచుండె
యజువువై శంపాయనాఖ్యుండుగైకొనె, దుది నధర్వము సుమంత్రుండు పఠించె
నఖిలపురాణేతిహాసముల్ మాతండ్రి, రోమహర్షణుండు నిరరూఢిఁ దాల్చె
దమతమవేద మారతపసులు భాగించి, శిష్యసంఘములకుఁ శ జెప్పి రంత

తే. శిష్యులెల్ల నునాత్మీయశిష్యజనుల, కంతబహుమార్గములఁ ద్రుంచిరయనుమతింపఁ

బెక్కుశాఖలు గలిగి యీరవృద్ధివిలోన, నిగమ మొప్పారె భూసురనివహమందు.

వ. ఇట్లు మేధావిహీను లయినపురుషులచేత నట్టివేదంబులు ధరియింపంబడు చున్నవి మఱియు దీనవత్సలుం డయినవ్యాసుండు స్త్రీశూద్రులకుం దైవర్ణికాధములకు వేదంబులు విన నర్హంబులు గావు గావున మూఢుల కెల్ల మేలగు నని భారతాఖ్యానంబు సేసియు నమ్ముని భూతహితంబునందుఁ దనహృదయంబు సంతసింప కున్న సరస్వతీతటంబున నొంటి యుండి హేతువు వితర్కించుచుఁ దనలో నిట్లనియె. 84

సీ. స్రతధారి నై వేదరవహ్నిగురుశ్రేణి, మన్నింతు విహితకర్తృములఁ గొఱత వడ కుండ నడపుదు ర భారతమిషమునఁ, బలికితి వేదార్థభావ మెల్ల మునుకొని స్త్రీశూద్రముఖ్యధర్తములందుఁ, దెలిపితి నేఁజెల్ల ర దీనఁజేసి యాత్మ సంతస మంద ర దాత్మలో నీశుండు, సంతసింపక యున్నజాడ దోఁచె.

ఆ. హరికి యోగినరుల ర కభిలషితం బైన, భాగవతవిధంబుం ర బలుక నైతి మోసమయ్యెఁ దెలివీర మొనయదు మఱచితి, ననుచు వగచుచున్నయవసరమున.

—ఇతివ్యాసునికడకు నారదుండు వచ్చుట.—

సీ. తనచేతివల్లకీరతంస్త్రీచయంబున, సతతనారాయణశబ్ద మొప్ప నాననసంభూతరహిగీతరవసుధా, ధారల యోగీంద్ర కీరతులు సొక్కఁ గపిలజటాభారకాంతిపుంజంబుల, దిశలు ప్రభాతదీర్ఘితి వహింపఁ దనులగ్నతులసికారదామగంధంబులు, గగనాంతరాళంబుం ర గప్పికొనఁగ

ఆ. వచ్చె మింటినుండి ర వాసవీనందను, కడకు మాటలాడఁ ర గడఁకతోడ భద్రవిమలకీర్తిరపారగుఁ డాచూఢ, నయవిశారదుండు ర నారదుండు. 86

క. కనియెన్ నారదుఁ డంతఁ, వినయైకవిలాసు నిగమరవిభజనవిద్యా జనితోల్లాసున్ భవదుఃఖనిరాసున్ గురుమనోవిరకాసున్ వ్యాసున్. 87

వ. ఇట్లు నిజాశ్రమంబునకు నచ్చిననారసు నెఱింగి లేచి వ్యాసుండు వివిధక్రమంబులం బూజించిన సతండు లేనగవు నెగడడిమొగంబుతోడ విపంచికాతంత్ర ప్రేల మీఁచుచు నిట్లనియె.

ఉ. ధాతవు భారతస్మృతివిధాతవు వేదపదార్థజాలవి
జ్ఞాతవు కామముఖ్యరిపురపట్నవిజేతవు బ్రహ్మత్వని
శ్రేతవు యోగీనేతవు విరహితుండ వీవు చలించి చెల్లరే
కాతరుకై వడిక్ వగవఁ ర గారణ మేమి పరాశరాత్మజా. 89

వ. అనినఁ బారాశర్యుం డిట్లనియె. 90

క. పుట్టితి వజ్రతనువునఁ జే, పట్టితివి పురాణపురుషుభజనము పదముల్
మెట్టితివి దిక్కులం దుది, ముట్టితివి మహాప్రబోధరమున మునినాథా. 91

- వ. అదియునుం గాక నీవు సూర్యనిధంగి మూడులోకంబులం జరింతువు వాయువు
పగిది నఖిలజనులలోనఁ మెలంగుదువు సర్వజ్ఞుండ వగుటంజేసి. 92
- క. నీ కెఱుంగ రానిధర్మము, లోకములను లేదు బహువిరలోకివి నీ వీ
నాకొఱత యెట్టి దంతయు, నాకుఁ వివరింపవయ్య ర నారద కరుణన్. 93
- వ. అనిన నారదుం డీ ట్లనియె. 94
- ఉ. అంచిత మైనధర్మచయ ర మంతయుఁ జెప్పితి వందులోన 1నిం
చించుక గాని విష్ణుకథ ర లేర్పడఁ జెప్పవు ధర్మముల్ ప్రపం
చించిన మెచ్చునే గుణవిశేషము తెన్నినఁ గాక నీకు నీ
కొంచెము వచ్చు తెల్ల హరిఁ ర గోరి నుతించుమి నార్యపూజితా. 95
- మ. హరినామస్తుతి సేయకావ్యము సువర్ణాంభోజహంసావళి
సురుచిభ్రాజిత మైనమానససరస్సుస్ఫుర్తి వెలుంగొందు శ్రీ
హరినామస్తుతి లేనికావ్యము విచిత్రతాహ్వనైతం బయ్య శ్రీ
కర మై యుండి దయోగ్యమర్చనవత్కాకోలగర్తాకృతిన్. 96
- మ. అపశిబ్దంబులఁ గూడియుఁ హరిచరిత్రాలాపముల్ సర్వపా
పపరిత్యాగము సేయుఁ గావున హరిఁ ర భావించుచుం బాడుచుఁ
జపముల్ సేయుచు వీనులఁ వినుచు సత్సంతంబుఁ గీర్తించుచుం
దపసుల్ సాధులు ధన్య తాదురు గదా ర తత్త్విజ్ఞ చింతింపుమా. 97
- వ. మునీంద్రా నిర్గతకర్తంబై నిరుపాధికం బైనజ్ఞానంబు హరిభక్తి లే కున్న
శోభితంబు గాదు ఫలంబు గోరక కర్తం బీశ్వరునకు సమర్పణంబు సేయ
కున్న నది ప్రశస్తం బై యుండదు భక్తిహీనంబు లయినజ్ఞానవాచాకర్త
కాశలంబులు నిరర్థకంబులు గావున మహానుభావుండవు యథార్థదర్శనుండవు
సకలదిగంతధనశక్తిర్నివి సత్యరతుండవు ధృతవ్రతుండవు నగునీవు నిఖిలబంధ
మోచనంబుకొఱకు వాసుదేవునిలీలావిశేషంబులు భక్తితోడ వర్ణింపుము
హరివర్ణనంబు సేయక ప్రకారాంతరంబున సత్థాంతరంబులు వివక్షించి తద్వివ
క్షాకృతిరూపనామంబులంజేసి పృథగ్దర్శనం డైనవానిమతి పెనుగాలిచేతఁ
ద్రిప్తంబడి తప్పం జనునావచందంబున నెలవు సేర సేరదు కామ్యకర్తంబులందు
రాగంబు గలప్రాకృతజనులకు నియమించినధర్మంబులు సెప్పి 2శాసకుండ వగునీ
నడవడి దగ దది యెట్లులనిన వార లదియె ధర్మం బని జగుప్పితంబు లగుకామ్య
కర్తంబులు సేయుచుఁ దత్త్వజ్ఞానంబు మఱుతురు గావున బుద్ధిమోహంబు జని
యింపక తత్త్వప్రదుండవై వ్యథావియోగంబు సేయ మని మఱియు నిట్లనియె.
- చ. ఎఱిగెడువాడు కర్మచయ ర మెల్లను మాని హరిస్వరూపముఁ
నెఱయ 3 నెఱుంగునవ్వలను ర నేరువుఁ జూపు గుణానురక్తుఁ డై

1. నీ, 2. చించుక, 3. నెఱింగెడిక వలను † నేరువు; నెఱుంగు దాను మది † నేరువు.

తెలుకువ లేక కుక్కురుచు శ దేహధనాద్యభిమానయుక్తుడై
యెఱుంగనివానికిం దెలియ శ నీశ్వరలీల ముసీంద్ర చెప్పమా.

99

చ. తనకులధర్మము విడిచి శ దానవవైరిపదారవిందముల్
పనివడి సేవసేసి పరిశపాకము వొందక యెవ్వఁడేనిఁ జ
చ్చిన మఱుమేన నైన నది శ సిద్ధి వహించుఁ డదీయసేవఁ బా
సినఁ గులధర్మ గౌరవము శ సిద్ధి వహించునె యెన్నిమేనులన్.

100

వ. అది గావున నెఱుక గలవాఁడు హరిసేవకుం బ్రయత్నంబు సేయం దగుఁ గాల
క్రమంబున సుఖదుఃఖంబులు ప్రాప్తంబు లయినను హరిసేవ విడువం దగదు
దానంజేసి బ్రహ్మసావరపర్యంతంబు దిరుగు చున్న జనులకు నెయ్యది పొంద
రా దట్టిమేలు సిద్ధించు హరిసేవకుం డగువాఁడు నీచజన్మంబు నొందియు
నన్యనిక్రియ సంసారంబునం జిక్కిండు క్రమము హరిచరణస్మరణంబుఁ జేయు
భక్తిరసవశీకృతుం డయి విడువ నిచ్చుగింపండు మఱియును.

101

సీ. విష్ణుండు విశ్వంబు శ విష్ణునికంటెను, వే తేమియును లేదు శ విశ్వమునకు
భవవృద్ధిలయము లాశపరమేశుచే నగు, నీ వెఱుంగుదు గాదె శ నీముఖమున
నెఱిగింపఁబడ్డది శ యేకదేశమున నీ, భువనభగ్నమున కై శ పుట్టినట్టి
హరికళాజాతుండ శ వని విచారింపుము, రమణతో హరిపరాశ్రమము తెల్ల
ఆ. వినతిసేయు మీపు శ వినికియుఁజదువును, దానమతులనయముఁగదపముధృతియుఁ
గలిమి కెల్ల ఫలము శ గాదె పుణ్యశోకుఁ, గమలనాభుఁ బొగడఁ శ గలిగెనేని.

— శ్రీ వారదునిపూర్వజన్మకృతాంతము. —

వ. మహాత్మా నేను బూర్వకల్పంబునం దొల్లిటిజన్మంబున వేదవాదులయింటిదాసికిం
బుట్టి పిన్ననాఁడు వారలచేఁ బనుపంపిడి యొక్క వానకాలంబునఁ జాతుర్మాస్యం
బున నేకనలనివాసంబు సేయ నిశ్చయించినయోగిజనులకుం బరిచర్యసేయుచోట.

క. ఓటమితో నెల్లప్పుడు, బాటవమునఁ బనులు సేసి శ బాలురకడ కే
యాటలకుఁ బోక యొకజం, జాటంబును లేక భక్తి శ సలుపుదు ననఘా.

104

క. మంగళ మనుచును వారల, యెంగిలి భక్షింతు వాన శ కెండకు నోడన్
ముంగల నిలుతును నియతిని, వెంగలిక్రియఁ జనుదు నురువీర వేకముతోడన్.

వ. ఇ ధేన్లును వర్షాకాలశరత్కాలంబులు సేవించితి వాచును నాయందుఁ గృపసేసి రంత.

శా. వారల్ కృష్ణచరిత్రముల్ సదుపఁగా శ వర్ణింపఁగాఁ బాడఁగా
నారావంబు సుధారసప్రతిమ మై శ యశ్రాంతమున్ వీనులం
దోరం బై పరిపూర్ణ మైన మది సంతోషించి నే నంతటం
ప్రారంభించితి విష్ణుసేవ కితర ప్రారంభదూరుండ నై.

107

1. 'జనులకు దుఃఖంబులట్ల సుఖంబులు ప్రాకృతకర్మాధీనంబు లై సిద్ధించు నెయ్యది' అని
అచ్చుప్రతి.

- వ. ఇట్లు హరిసేవారతింజేసి ప్రపంచాతీతుండనై బ్రహ్మరూపకుండ నయిననాయందు స్థూలసూక్ష్మం బయినయీశరీరంబు నిజమాయాకల్పితం బని యమృతహస్త లగు యోగిజనులమూలంబున రజస్తమోగుణపరిహారిణి యయినభక్తి సంభవించె నంతఁ జాతుర్తాస్యంబునిండిన నయ్యోగిజనులు యాత్ర సేయవారలై రివ్విధంబున.
- చ. అపచారంబులు లేక నిత్యపరిచర్యభక్తియుక్తుండ నై చపలత్వంబును మాని నేఁ గొలువఁగా శ సుప్రీతు లై వారు ని మ్మపటత్వంబున దీనవత్సలతతోఁ శ గారుణ్యసంయుక్తు లై యుపదేశించిరి నాకు నీశ్వరరహస్యోదారవిజ్ఞానమున్.
- 109
- వ. ఏనును వారియుపదేశంబున వాసుదేవునిమాయానుభావంబు దెలిసితి నీశ్వరుని యందు సమర్పితం బయినకర్మంబు దాపత్రయంబు మానుప నౌషధం బగు నేద్రవ్యంబువలన నేరోగంబు జనియించె నాద్రవ్యం బారోగంబు మానుప నేరదు ద్రవ్యాంతరంబులచేత నైనచికిత్స మానుప నోపు నవిధంబునఁ గర్మం బులు సంసార హేతుకంబు లయ్యు నీశ్వరార్పితంబు లై తామ తమ్ముఁ జెఱుచు కొన నోపియుండు నీశ్వరునియందుఁ జేయంబడుకర్మంబు విజ్ఞాన హేతుకం బై యీశ్వరసంతోషణంబును భక్తియోగంబునుం బుట్టించు నీశ్వరశిక్షం జేసి కర్మంబులు సేయవారలు కృష్ణగుణనామవర్ణనస్తరణంబులు సేయదుగు ప్రణవ పూర్వకంబులుగా వాసుదేవ ప్రద్యుమ్న సంకర్షణానిరుద్ధమూర్తినామంబులు నాలుగు భక్తిం బలికి నమస్కారంబు చేసి మంత్రమూర్తియు మూర్తిరూ న్యుండు నయినయజ్ఞపురుషుం బూజించుపురుషుండు సమ్యగ్దర్శనం డగు.
- 110
- క. ఏ నివ్విధమునఁ జేయఁగ, దానవకులనైరి నాకుఁ శ దనయందులవి జ్ఞానము నిచ్చెను మదను, ప్థానము నతఁ డెఱుఁగు నీవు శ సలుపుము దీనిన్.
- క. మునికులములోన మిక్కిలి, వినుకులు గలవాడ వీవు శ విభుకీర్తులు నీ వనుకూలతఁ బొగడుము విను, ¹జనకులములదుఃఖ మెల్ల శ ఇంతిం బొందన్.
- వ. ఇట్లు నారదుజన్మ కర్మంబులు విని క్రమృత వ్యాసుం డిట్లనియె.
- 113
- మ. విను మాభిక్షులు నీకు నిట్లు కరుణఁ శ విజ్ఞానముం జెప్పి పో యిన బాల్యంబున వృద్ధభావమున నీ శ కేరీతి సంచారముల్ ననె నీ కిప్పుడు పూర్వకల్పమతి యేశజాడం బ్రదీపించె ద త్తనువుం బాసినచంద మెల్లు చెపుమా శ దాసీసుతత్వంబుతోన్.
- 114
- వ. అని యిట్లు వ్యాసుం డడిగిన నారదుం డిట్లనియె దాసీపుత్రుండ నయినయేను భిక్షులవలన హరివిజ్ఞానంబు గలిగి యున్నంత.
- 115
- సీ. మమ్ము నేలినవారిశ్రమందిరంబునఁ గల, పను లెల్లఁ గ్రమమున శ భక్తిఁ జేసి తనపరాధీనతఁ శ దలఁపదు సొలసితి, నలసితి నాఁగొంటి శ ననుచు వచ్చి

- మాపును రేపును శ మాతల్లి మోహంబు, సాంపార ముద్దాడు శ జంచుదువ్వు
దేహంబు నివురు మోదించుఁ గాఁగిటఁజేర్చు, నర్కి న నిట్టు శ లరసి మనుష.
- ఆ. నేను విడిచి పోక శ యింట నుండితి నయ్య, మోహిఁ గాక యెఱుక శ మోసపోక
మాటుచింత లేక శ మాని నై యేనేండ్ల, వాడ నగుచుఁ గొన్నితవాసరములు.
- క. సదనము వెలువడి తెరువునఁ, జెదరక మాతల్లి రాత్రి శ జీకటివేళన్
మొదవుం బిదుకఁగ నొకఁఁగి, పదభాగముఁ గఱచెఁ ద్రొక్కఁబడి మునినాథా.
- క. సీలాయతభోగఁఁగ, వ్యాళానలవిషమహోగ్రవహ్నిజ్వాలా
మాలావినిపాతిత యై, వ్రాలె ననుఁ గన్నతల్లి శ వసుమతిమీఁదన్. 118
- ఉ. తల్లి ధరిత్రిపై నొఱగి శ తల్లడపాలునఁ జెంది చిత్తముం
బల్లటిలంగఁ బ్రాణములు శ వాసినఁ జూచి కలంగ కేను నా
యల్లములోన ¹మోహరుచి శ నొందక సంగము వాసె మేలు రా
జల్లె నటంచు విష్ణుపదశ్చింత ²యొనర్చంగ బుద్ధిఁ జేర్చుచున్. 119
- వ. ఉత్తరాభిముఖుండ నై యేను వెడలి జనపదంబులుఁ బురంబులుఁ బట్టణంబులు
గ్రామంబులుఁ బల్లెలు మందలు గిరాతపుళిందనివాసంబులు వనంబులు నుప
వనంబులుఁ జిత్రధాతువిచిత్రంబు లయినపర్వతంబులు సమదశరికరవిదళితశా
ఖలుగలశాఖలు నవారితనివారితపథికజన శ్రమాతిరేకంబు లై సతటాకంబులు
బహువిధవిహంగనినదమనోహరంబులై వికచారవిందమధుపానపరవశపరిభ్రమ
ద్భ్రమరసుందరంబు లై నసరోవరంబులు దాటి చనుచు త్సుప్తిపాసాసమేతుండ
నై యొక్కనదీప్రాదంబునఁ గ్రుంకు లిడి శుచి నై నీరు ద్రావి గతశ్రముండ నై.
- క. సాలావృక కపి భల్లుక, కో లేభ లులాయ శల్య శ ఘూక శరభ శా
ర్దుల శశ గవయ ఖడ్గ, వ్యాళాజగ రాదిభయదరననమధ్యమునన్. 121
- వ. చు స్తరంబు లై ననవవేణుకీచకగుల్మలతాగహ్వరంబులపొంత నొక్కరావివ్రూని
డగ్గఱఁ గూర్చుండి యే విన్నచందంబున నాహృదయగతుం బరమాత్మస్వ
రూపు హరిం జింతించితి. 122
- శా. ఆనందాశ్రులు గన్నులన్ వెడల రోశమాంచంబులోఁ దత్పద
ధ్యానారూఢుండ నై ననాతలఁపులో శ నద్దేవుడుం దోచె నే
నానందాభిగతుండ నై యెఱుంగ లే శ నైతిక నను స్పీశ్వరున్
నానాశోకహ మైనయత్తనువు గానన్ లేక యట్లంతటన్. 123
- వ. లేచి నిలుచుండి క్రమృత నద్దేవునిదివ్యాకారంబుఁ జూడ నిచ్చించుచు హృదయం
బున నిలుపుకొని యాతురుండునుంబోలెఁ జూచియుం గానలేక నిర్మనుష్యం బై న
వనంబునం జరియించు చున్ననన్ను నుద్దేశించి వాగగోచరుం డైనహరి గంభీర
మధురంబు లై నవచనంబుల శోకం బుపశమింపం జేయుచందంబున నిట్లనియె.

- ఉ. ఏల కుమార శోషిలఁగ శ నీజననంబున నన్నుఁ గానఁగాఁ
బాలపు నీవు కామముఖశ్రవణము నిర్దళితంబు నేసి ని
ర్హాలితకర్ణుఁడై నమునిఁముఖ్యుఁడు గాని కుయోగి గానఁగాఁ
బాలఁడు నీదుకోర్కి కొనఁసాగుటకై నిజమూర్తిఁ జూపితిన్. 125
- క. నావలనికోర్కి యూరక, పోవదు విడిపించు దోషశ్రుంజములను మ
త్సేవం బుట్టును వైశమ, భావింపఁగ నాదుభక్తి శ బాలక వింటే. 126
- క. నాయందులమతి గలిగిన, వాయదు జన్మాంతరమున శ బాలక నీ వీ
కాయంబు విడిచి మీఁదట, మాయనుమతిఁ బుట్టఁ గలవు శ మద్భక్తుడవై. 127
- మ. విను మీసృష్టి లయంబు నొంది యుగముల్ శ వేయై నకాలంబు యా
మిని యై పోయెడిఁ బోవఁగాఁ గలుగుఁ జూ శ మీఁదం బునస్సృష్టి యం
దు నిరూఢస్మృతితోడఁ బుట్టెదవు నిర్దోషుండ వై నాకృపఁ
ఘనతం జెందెదు శుద్ధసాత్త్వికులలో శ గణ్యుండ వై యర్భకా. 128
- వ. అని యిట్లాకాశంబు మూర్తియు బుద్ధిదాదికంబు నిశ్వాసంబును గా నొప్పి
సర్వనియామకం బైనమహాభూతంబు నలికి యూర కున్న నేను మస్తకంబు
నంచి మొక్కి తత్కరుణకు సంతసించుచు మదంబు దిగనాడి మచ్చరంబు విడిచి
కామంబు నిర్జించి క్రోధంబు వర్జించి లోభమోహంబుల వెడలనడిచి సిగ్గు
విడిచి యసంతనామంబులు పఠించుచుఁ బరమభద్రంబు లయినతచ్చరిత్రంబులం
జింతించుచు నిరంతరసంతోషుండ నై కృష్ణుని బుద్ధి నిలిపి నిర్లంఠకరణంబు
లతోడ విషయవిరక్తుండ నై కాలంబున కెదురు సూచుచు భూమిం దిరుగుచు
నుండునంతంగొంతకాలంబునకు మెఱుంగుమెఱసిన తెఱంగున మృత్యువు దోచి
నం బంచభూతమయం బు కర్తవ్యరూపం బయినపూర్వదేహంబు విడిచి హరి
కృపావశంబున శుద్ధసాత్త్విమయం బైనభాగవతదేహంబు సాచ్చితి నంతం దై
లోక్యంబు సంహరించి ప్రళయకాలపయోరాశిమధ్యంబునశయించి నిదురవోవ
నిచ్చుగించునారాయణమూర్తి యయినబ్రహ్మనిశ్వాసంబువెంట నతనిలోపలం
బ్రవేశించితి నంత సహస్రయుగపరిమితం బైనకాలంబు సనిన లేచి లోకంబులు
సృజియింప నుద్యోగించు బ్రహ్మప్రాణంబువలన మరీచిముఖ్యు లగుమునులును
నేనును జన్మించితి మందు నఖండితబ్రహ్మచర్యుండ నై యేను మూఁడులోకంబుల
బహిరంతరంబులందు మహావిష్ణునియనుగ్రహంబున నడ్డంబు లేక యీశ్వరదత్త
యై బ్రహ్మభివ్యంజకంబు లైనసప్తస్వరంబులు దమయంతన మోయుచున్నయా
వీణాలాపనరశింజేసి నారాయణకథాగానంబు నేయుచుఁ జరియించు చుండుదు.
- ఆ. తీర్థపాదుఁ డయినరదేవుండు విష్ణుండు, తనచరిత్ర మేను శ దవిలి పాడఁ
జీరబడ్డవానిశ్చెలుపున నేతెంచి, ఘనుఁడు నామనమునఁ శ గాన వచ్చు. 130

- క. వినుమీ సంసారం బను, వననిధిలో ¹మునిగి కర్మవాంఛలచే వే
దనఁ బొందెడువానికి వి, ప్లునిగుణవర్ణనము దేవ శ సుమ్ము మునీంద్రా. 131
- చ. యమనియమాదియోగముల శ నాత్మ నియంత్రిత మయ్యఁ గామరో
షములఁ బ్రచోదితంబ యగు శ శాంతి వహింపదు విష్ణుసేవచే
గ్రమమున శాంతి గైకొనినకై వడి నాదుశరీరజన్మక
ర్మములరహస్య మెల్ల మునిగమండన చెప్పితి నీవు గోరినన్. 132
- వ. అని యిట్లు భగవంతుం డగునారదుండు వ్యాసమునీంస్రుని వీడ్కొని వీణ వా
యించుచు యదృచ్ఛామార్గంబునం జనియె నని సూతుం డిట్లనియె. 133
- క. వాయించు వీణ నెప్పుడు, మ్రోయించు ముకుందగీతశ్రములు జగములకుఁ
జేయించుఁ జెవులపండువు, మ్రోయించు నఘాళి నిట్టిశ్రమతి మఱి గలఁడే. 134
- వ. అని నారదుం గొనియాడిన సూతునిం జూచి నారదుమాటలు విన్నవెనుక
భగవంతుం డైనబాదరాయఁడుం డేమి సేసె నని శౌనకుం డడిగిన సూతుం డి
ట్లనియె బ్రహ్మదైవత్య యైనసరస్వతిపడమటితీరంబున ఋషులకునత్త కర్త వర్ధనం
బయి బదరీతరుండమండితంబయి శమ్యాస్త్రాసం బసం బ్రసిద్ధంబగునాశ్రమంబు
గల దందు జలంబుల వార్చి కూర్చుండి వ్యాసుండు దనమది దిరంబు సేసికొని
భక్తియుక్తం బయినచిత్తంబునం బరిపూర్ణుం డయినయాశ్వరూపం గాంచి యాశ్వ
రాధీనమాయాకృతం బైనజీవునిసంసారంబుఁ గని జీవుండు మాయచేత మో
హితుం డై గుణవ్యతిరిక్తుం డయ్య మాయాసంగతిం దన్నుఁ ద్రిగుణాత్మకుం
డని యభిమానించుచుఁ ద్రిగుణత్వాభిమానంబునం గర్తయు భోక్తయు నను
ననర్థంబు నొందు ననియు నయ్యనర్థంబునకు నారాయణభక్తియోగంబు గాని
యపశమనంబు వేటొకటి లే దనియు నిశ్చయించి. 135
- మ. అవసీచక్రములోన నేపురుషుఁ డేయామ్నాయమున్ విన్న మా
ధవుపై లోకశరణ్యుపై భవములం శ దప్పింపఁగాఁ జాలుభ
క్తివిశేషంబు జనించు నట్టిభువనశ్రేయంకరం బైనభా
గవతామ్నాయము బాదరాయఁడుండు దాఁ శ గల్పించె నే ర్పిష్టగన్. 136
- వ. ఇట్లు భాగవతంబు నిర్మించి మోక్షార్థి యైనశుకునిచే జదివించె నని చెప్పిన విని
శౌనకుండు నిర్వాణతత్పరుండును సర్వోపేక్షకుండు నైనశుకయోగి యేమిటికి
భాగవతం బభ్యసించె ననవుడు సూతుం డిట్లనియె. 137
- క. ధీరులు నిరపేక్షులు నా, త్సారాములు నైనమునులు శ హరిభజనము ని
ష్కారణమ చేయు చుందురు, నారాయఁడు డట్టివాఁడ శ నవ్యచరిత్రా. 138
- క. హరిగుణవర్ణనరతుం డై, హరితత్పరుం డైనబాదరాయణి శుభత
త్పరతం బఠించె ద్రిజగ, ద్వరమంగళ మైనభాగవతనిగమంబున్. 139

క. నిగమములు వేయుఁ జదివిన, సుగమంబులు గావు ముక్తిరసుభగత్వంబుల్
సుగమంబు భాగవత వను, నిగమంబుఁ బరిప ముక్తిరనివసనము బుధా. 140

అథా అర్జునుఁడు పుత్రభూతి యగునశ్వత్థామ నవమానించుట. అథా-

వ. అని పలికి రాజుని యెనపరీక్షిస్త హారాజు జన కర్త ముక్తులును బాండవులమహా
ప్రస్థానంబును గృష్ణకథోదయంబును జెప్పెదం గౌరవధృష్టద్యుమ్నాదులయు
ద్ధంబున వీరు లైనవారలు స్వర్గంబునకుం జనిన వెనుక భీముగదాఘాతంబున
దుర్యోధనుండు దొడలు విఱిగి కూలిన నశ్వత్థామ దుర్యోధనునకుం బ్రియంబు
సేయువాఁడై నిదురవోవు ద్రాపదీపుత్రులశిరంబులు ఖండించి తెచ్చి సమర్పించె
నది కూరకర్తం బని లోకులు నిందింతురు. 141

ఉ. బాలురచావు కర్ణములఁ శ బడ్డఁ గలంగి యలంగి యోరువం
జాలక బాష్పతోయకణశబాలము చెక్కుల రాల నేడ్చి పాం
చాలతనూజ నేలఁ బడి శ జాలిఁ బడం గని యెత్తి మంజువా
చాలతఁ జూపుచుం జికురశబాలము దువ్వచుఁ గ్రిడి యి ట్లనున్. 142

మ. ధరణీశాత్త జ 1వీపు సీకు వగవత్ శ ధర్మంబె యాద్రాణి ని
మ్మరుణుం డై విదళించె బాలకుల మరణాండీవనిగ్న కృభీ
కరబాణంబుల నేడు వానిశిరమున్ శ ఖండించి నేఁ దెత్తుఁ ద
చ్చిరముం ద్రొక్కి జలంబు లాడు మిచటన్ శ శీతాంశుబింబాననా. 143

వ. అని యిట్లాడంబఱిచి తనకు మిత్రుండును సారథియు నైనహరి మేలనుచుండం
గవచంబు దొడిగి గాండీవంబు ధరియించి కపిధ్వజం డై గురుసుతునివెంట
రథంబు దోలించిన. 144

శా. తన్నుం జంపెద నంచు వచ్చువిజయన్ శ దర్శించి తద్రాణి యా
వన్నుం డై శిశుహంత గావున నిజప్రాణేచ్ఛ బాతన్ వడిన్
మున్నాబ్రహ్మ మృగాకృతిం దనయకున్ శ మోహించి క్రిడింప నా
సన్నుం డోహరుఁ జూచి పాటుపగిదిన్ శ సర్వేంద్రియభ్రాంతితోన్. 145

వ. ఇట్లాపినంతదూరంబుం బరువిడి వెనుకఁ జూచి రథతురంగంబు లలయుటఁ దెలిసి
నిలిచి ప్రాణరక్షణంబునకు నొండుపాయంబు లేమి నిశ్చయించి జలంబుల వార్చి
ద్రోణనందనుండు సమాహితచిత్తుం డై ప్రయోగంబ కాని యుపసంహారంబు
నేరకయుఁ బ్రాణసంరక్షణారంబు పాదునిమిఁద బ్రహ్మశిరోనామకాస్త్రంబుం
బ్రయోగించిన నది ప్రచండతేజంబున దిగంతరాళంబు నిండి ప్రాణిభయంకరం
బై తోఁచిన హరికి నర్జునుం డి ట్లనియె. 146

సీ. పక్షలోచన కృష్ణ శ భక్తాభయప్రద, వినుము సంసారాగ్ని శ వేచు చున్న
జనులసంసారంబు శ సంచారింపఁగ సీవు, దక్క నన్యులు లేరు శ దలఁచి చూడ

- సాక్షాత్కరించినశనర్వేశ్వరుండవు, ప్రకృతికి నవ్వలీరప్రభుడ వాద్య
పురుషుండ ¹వీవు ప్రబోధంబుచే మాయ, నడతువు నిశ్శ్రేయసాత్మయందు
- ఆ. మాయచేత మునిగి శమనువారలకుఁ గృప, సేసి ధర్మముఖ్యరచిహ్న మయిన
శుభము సేయ దీవు శ సుజనుల నవనిలోఁ, గావఁ బుట్టుదువు జరగన్నివాస. 147
- క. ఇది యొకతేజము భూమియుఁ, జడలును దిక్కులును నిండి శ సర్వంకవ మై
యెదు రై వచ్చుచు నున్నది, విదితముగా నెఱుంగఁ జెప్పరవే దేవేశా. 148
- వ. అనిన హరి యి ట్లనియె. 149
- శా. జిహ్వాత్వంబునఁ బాటి ద్రోణజుడు దుశ్శీలుండు ప్రాణేచ్ఛమై
బ్రహ్మాస్త్రం బదె యేసె వచ్చె నిదె తరద్బాణాన్ని బీభత్స నీ
బ్రహ్మాస్త్రంబునఁ గాని దీని మరలింరపఁ రాదు సంహార మీ
బ్రహ్మపత్య మెఱుంగఁ డేయుము వడిఁ శ బ్రహ్మాస్త్రముఁ దీనిపై. 150
- వ. అనిన నర్జునుండు జలంబుల వార్చి హరికిం బ్రదక్షిణంబు వచ్చి ద్రోణనందనుం
డేసిన బ్రహ్మాస్త్రంబుమీఁదఁ దనబ్రహ్మాస్త్రంబుం బ్రయోగించిన. 151
- మ. అవనివ్యోమములందు నిండి తమలో శ నారెండుబ్రహ్మాస్త్రముల్
రవివహ్నిద్యుతిఁ బోరుచుం ద్రిభువనశ్రత్రాసంబు గావింపఁగా
వివశభ్రాంతి యుగాంతమో యని ప్రజల్ శ పీక్షింప నావేళ మా
ధవునాజ్ఞా విజయుండు సేసె విశిఖరద్వంద్వోపసంహారమున్. 152
- వ. ఇ ట్లస్త్రద్వయంబు నుపసంహరించి ధనంజయుండు ద్రోణనందనుం గూడ నెగచి
పట్టుకొని రోపారుణితలోచనుం డై యాజ్ఞకుండు రజ్జువునం బశువుఁ గట్టినచందం
బున బంధించి శిబిరంబుకడకుం గొని చని హింసింతు నని తిగించినం జూచి హరి
యి ట్లనియె. 153
- ఉ. మాటుపడంగ లేనియసరమఫల సుప్తుల నస్త్రవిద్యలం
డేనిపిన్నపాపల వశధించె నిశీధమునందుఁ గ్రూరుఁ డై
పాటుండు గాని పాతకుండు శ ప్రాణధయంబున వెచ్చ నూర్చుచుం
బాతడివీనిఁ ²గావుము క్రూరపామతి నర్జున పాపవర్జనా. 154
- చ. వెఱచినవాని దై న్యమున శ వేడుట నొందినవాని నిద్ర మై
మఱచినవాని సౌఖ్యమున శ మద్యము ద్రావినవాని ³భగ్నుఁ డై

1. కనునీవు 2. బోధంబుచే. 2. మూలమున 'మైనిం పాథావస్థానీత్రాకుం బ్రహ్మబంధ మిమం జహి' అని కృష్ణుండు ఆశ్వత్థామను గావక చంపుమని చెప్పినట్లున్నది. వ్రాతప్రతులందెల్లఁ 'గావు' మనియే యున్నది. మూలమునుబట్టి దీనిని 'గావము' అని పండితులు దిద్దియున్నను వ్రాతప్రతుల చొప్పున 'గావు' మనియే దిద్దబడినది. 3. నగ్నుఁ డై.

- పఱచినవాని సాధుజడశభావమువానిని గావు మంచు వా
చఱచినవానిఁ గామినులఁ శ జంపుట ధర్మము గాదు ఫల్గునా. 155
- శా. న్యప్రాణంబుల నెవ్వఁ డేనిఁ గరుణాశసంగంబు సాలించి య
న్యప్రాణంబులచేత రక్షణము సేయఁ జూచు వాఁ డంత్యలో
కప్రాప్తం డగు రాజదండమున సరత్కల్యాణుఁ డౌ నైన నీ
విప్రుం 'దండితుఁ జేయ నేటికి మహాశవిభ్రాంతిచే నుండఁగన్. 156
- వ. అని యివ్విధంబునఁ గృష్ణుం డానతిచ్చిన బ్రాహ్మణుండు కృతాపరాధుం డయ్యు
వధ్యుండు గాఁ డనుధర్మంబుఁ దలంచి చంపక ద్రుపదరాజపుత్రికిం దనచేసిన
ప్రతిజ్ఞం దలంచి బద్ధుం డైనగురునందనుం దోడ్పొని కృష్ణుండు సారథ్యంబు
సేయ శిబిరంబుకడకు వచ్చి. 157
- క. సురరాజసుతుండు సూపెను, దురవధిసుతశోకయుతకు శ ద్రుపదునిసుతకుం
బరిచలితాంగశ్రేణిం, బరుషమహాపాశబద్ధరపాణిశ్ చ్రాణిన్. 158
- అథా ద్రౌపది యశ్వత్థామను జూచి సంభాషించుట.—
- వ. ఇ ట్లర్జునుండు దెచ్చి చూపిన బాలవధజనితలజ్జాపరాజ్ఞులుం డైనకృపికోడుకుం
జూచి మ్రొక్కి సుస్వభావ యగుద్రౌపది యి ట్లనియె. 159
- మ. పరఁగఁ మామగవార లందఱును మున్ శ బాణప్రయోగోపసం
హరణాద్యాయుధవిద్య లన్నియును ప్రోణాచార్యుచే నభ్యసించిరి
పుత్రాకృతి నున్నద్రోణుడవు నీరచి త్తంబుతో లేశముం
గరుణాసంగము లేక శిష్యసుతులఁ శ ఖండింపఁగాఁ బాడియె. 160
- క. భూసురుడవు బుద్ధిదయా, భూసురుడవు శుద్ధవీరభటసంగదోహ
క్రేసరుడవు శిశుమారణ, మాసురకృత్యంబు ధర్మ శ మగునే తండీ. 161
- శా. ఉద్ద్రేకంబున రారు శస్త్రధరు లై శ యుద్ధావనిఁ లేరు కిం
చిద్ద్రోహంబును నీకుఁ జేయఁ బలోశ త్వేకంబుతోఁ జీకటిఁ
భద్రాకాసులఁ బిన్నపాపల రణరపౌధక్రియా హీనులఁ
నిద్ద్రాసక్తుల సంహరింప నకటా శ నీచేతు లె ప్లాడనో. 162
- ఉ. అక్కట పుత్రశోకజనితాకులభారవిషణ్ణచిత్త నై
పొక్కుచు నున్నభంగి నినుఁ శ బోరఁ గిరిటి నిబద్ధుఁ జీసి నేఁ
డిక్కడ కీడ్చి తెచ్చుట సహింపని దై భవదీయమాత నేఁ
డెక్కడ నిట్టిశోకమున శ నేక్రియ నేడ్చుచుఁ బొక్కు చున్నదో. 163
- వ. అని కృష్ణార్జునులం జూచి యి ట్లనియె. 164

1. ఇచటను 'తదపాపధ్యతాం' అను మూలమునకు గరిగా 'దండితుఁ జేయ నేటికి'
అని పాఠము దిద్దఁబడియున్నది. వ్రాతప్రతులం దెల్ల 'దండితుఁ జేయ నేటికి' అనియే యున్నది.

- ఉ. దోమనితో శిఖం బడక శ ద్రోణకుటుంబిని యున్న దింట న
క్షీణతనూజశోకవివరశీకృత నై విలపించుభంగి నీ
ద్రాణిఁ దెరల్చి తెచ్చుటకు శ దైన్యము నొందుచు నెంత పొక్కునో
ప్రాణవియుక్తుఁ డైన నతిరసావము బ్రాహ్మణహింస మానరే. 165
- క. భూపాలకులకు విప్రులఁ గోపింపం జేయఁ దగదు శ కోపించినఁ ద
తోపాసలంబు మొదలికి, భూపాలాటపులఁ గాల్పు శ భూకంపముగాన్. 166
- వ. అని యిట్లు ధర్మ్యంబును సకరుణంబును నిర్వ్యభీకంబును సమంజసంబును క్లా
ఘ్యంబునుం గాఁ బలుకుద్రాపదిపలుకులకు ధర్మనందనుండు సంతసిల్లె నకుల
సహదేవ సాత్యకి ధనంజయ కృష్ణులు సమ్మతించిరి సమ్మతింపక భీముం డిట్లనియె.
చ. కొడుకులఁ బట్టి చంపె నని శ కోపము నొందదు బాలఘాతుకున్
విడుపు మటంచుఁ జెప్పెడిని శ వెట్టిది ద్రాపది వీడు విప్రుడే
విడువఁగ నేల చంపుఁ డిటు శ వీనిని మీరలు చంప రేని నా
పిడికిటిపోటునన్ శిరము శ భిన్నము సేసెదఁ జూడుఁ డిందఱున్. 168
- వ. అని పలికిన నశ్వత్థామకు ద్రాపది యడ్డంబు వచ్చె భీమునిసంరంభంబు సూచి
హరి చతుర్భుజం డయి రెండుచేతుల భీముని వారించి కడమరెంటను ద్రుపద
పుత్రికను దలంగించి నగుచు భీమున కిట్లనియె. 169
- ఉ. అప్పుడు గాఁడు వీడు శిశురహంత దురాత్మకుఁ డాతతాయి హం
తవ్యుడు బ్రహ్మబంధుఁ డగుఁ శ దప్పదు నిక్కము “బ్రాహ్మణో న హ
స్తవ్య” యటంచు వేదము శ్రుతం బగుఁ గావున ధర్మదృష్టిఁ గ
ర్తవ్యము వీనిఁ గాచుట యరథాస్థితిఁ జూడుము పాండవోత్తమా. 170
- వ. అని సరసాలాపంబు లాడి పవననందను నొడంబజిచి యర్జునుం జూచి ద్రాపదికి.
నాకు భీమసేనునకు సమ్మతంబుగ మున్ను నీచేసిన ప్రతిజ్ఞ సిద్ధించునట్లు నాపంపు.
సేయు మని నారాయణుం డానతిచ్చిన నర్జునుండును దదనుమతంబున. 171
- శా. విశ్వస్తుత్యుడు శక్రసూనుడు మహావీరుండు ఘోరాసిచే
నశ్వత్థామశిరోజముల్ దఱిగి చూరడాంత ర్మహారత్నమున్
శశ్వత్కిర్తి వెలుంగఁ బుచ్చుకొని పాశశ్రావతబంధంబులన్
విశ్వానంబున నూడ్చి తోచె శిబిరోర్యవీరభాగముం బాసి పోన్. 172
- క. నిబ్బరపుబాలహంతయు, గొబ్బునఁ దేజంబు మణియుఁ శ గోల్పడి నతుఁ డై
ప్రబ్బినవగచే విప్రుడు, సిద్ధితితో నొడలిగబ్బు శ సెడి వడిఁ జనియెన్. 173
- ఆ. ధనముఁ గొనుట యొండెఁ శ దల గొలుగుట యొండె
నాలయంబు వెడల శ నడుచు టొండె

గాని చంపఁ దగినరకర్మంబు సేసినఁ

జంపఁ దగదు విప్రజాతిఁ బతికి.

174.

వ. ఇట్లశ్వత్థామం బ్రాణావశిష్టం జేసి వెడల నడిచి పాండవులు పాంచాలీసహిత
లై పుత్రులకు శోకించి మృతులైనబంధువుల కెల్ల దహనాదికృత్యంబులు సేసి
యదకప్రదానంబు సేయకొఱకు స్త్రీల ముందట నిడికొని గోపిందుండునుం
దారును గంగకుం జని తిలోదకంబులు వోసి క్రమ్మట విలపించి హరిపాదపద్మ
పరాగపటలపవిత్రంబు లయిన భాగీరథీజలంబుల స్నాతు లయి యున్నయెడం
బుత్రశోకాతురు లయినగాంధారిధృతరాష్ట్రులను గుంతీద్రౌపదులను జూచి మా
ధవుండు మునీంస్రులుం దానును బంధుమరణశోకాతురు లయినవారలవగపు
మానిచి మన్నించె నివ్విధంబున.

175

శా. పాంచాలీకబరీవికర్షణమనన్తపాపక్షతాయుష్కులం

జంచద్గర్వుల ధార్తరాష్ట్రుల ననిం త జంపించి గోవిందుఁ డి

ప్పించెన్ రాజ్యము ధర్మపుత్రునకుఁ గల్గిచ్చెన్ మహాఖ్యాతిఁ జే

యించెన్ మూడుతురంగమేధములు దేరవేంద్రప్రభావంబునన్.

176.

అథాశ్రీకృష్ణః దుత్తరాగర్భశుం డగునర్భకుని రక్షించుట.

వ. అంత వాసుదేవుండు వ్యాసప్రముఖభూసురపూజితం డయి యుద్ధవసాత్యకులు
గొలువ ద్వారకాగమనప్రయత్నంబునం బాండవుల వీడ్కొని రథారోహణంబు
సేయసమయంబున భయంబునం దత్తజపడుచు నుత్తర సనుడెంచి కల్యాణ
గుణోత్తరుం డైనహరి కిట్లనియె.

177

మ. ఇదె కాలానలతుల్య మైనవిశిఖం త బేతెంచె దేవేశ నే

డుదరాంతర్గతగర్భదాహమునకై త యుగ్రప్రభ౯ వచ్చు చు

న్నది దుష్లోక్యము మానుప౯ శరణ మరన్యం బేమియున్ లేదు నీ

పదపద్మంబులె కాని యెం డెఱుంగ నీరబాణాన్ని వారింపవే.

178

క. దుర్భరబాణానలమున, గర్భములో నున్న శిశువు త ఘనసంతాపా

విర్భావంబునఁ బొరలెడి, నిర్భరకృపఁ గావ వయ్య త నిఖిలస్తుత్యా.

179

క. చెల్లెలితోడల నీమే, నల్లుండు శత్రువులచేత త హతుఁ డయ్యెను సం

పుల్లారవిందలోచన, భల్లాన్ని నడంచి శిశువు త బ్రదికింపఁ గడే.

180.

ఆ. గర్భమందుఁ గమలరగర్భాండశతములు, నిముడుకొన వహించునీశ్వరేశ

నీకు నొక్కమానినీగర్భరక్షణ, మెంతబరువు నిర్వరహింతు గాక.

181

వ. అనిన నాశ్రితవత్సలుం డగునప్పరమేశ్వరుండు సుభద్రకొడలిదీనాలాపంబులాలిం
చి యిది ద్రోణనందనుండు లోక మంతయు నపాండవం బయ్యెడు మని యేసిన
దివ్యాస్త్రం బని యెఱింగె నంతఁ బాండవుల కభిముఖం బయి ద్రోణనందన.

దివ్యాస్త్రనిర్గతనిశితమార్గణంబులు డగ్గఱిన బెగ్గడిలక వారును బ్రత్యస్త్రంబు లందికొని పెనంగుసమయంబున.

182

మ. తనసేవారతి చింత గాని పరచింతాలేశమున్ లేనిన

జ్ఞనులం బాండులేనూజులన్ మనుచువారత్సల్యంబుతో దోణనం
దనుబ్రహ్మస్త్రము నడ్డపెట్టఁ బనిచెన్ శ దైత్యారి సర్వారిసా
ధననిర్వక్రము రక్షితాఖలనుధాంధశ్చక్రముం జక్రమున్.

183

మ. సకలప్రాణిహృదంతరాళముల భాగస్వజ్యోతి యై యుండునూ

క్షృకళుం డచ్యుతుఁ డయ్యెడన్ *విరటుచూల్ గరభంబుఁ దాఁ జక్రహ
స్తకుఁ డై వైష్ణవమాయఁ గప్పి కురుసంతానార్థి యై యడ్డమై
ప్రకటస్ఫుర్తి నడంచె ద్రోణతనయశ్చ బ్రహ్మస్త్రమున్ లీలతోన్.

184

వ. ఇట్లు ద్రోణతనయుం డేసినప్రతిక్రియారహితం బయినబ్రహ్మశిరం బనియెడి
దివ్యాస్త్రంబు వైష్ణవతేజంబున నిరర్థకం బయ్యె నిజమాయచే సకలలోకస్థస్థితి
సంహారంబు లాచరించునట్టిహరికి ధరణీసుర బాణనివారణంబు విచిత్రంబు గాదు
తత్సమయంబున సంతసించి పాండవపాంచాలీసహిత యై గొంతి గమనోన్ముఖుం
డయినహరిం జేర వచ్చి యిట్లనియె.

185

—శ్లోకముంతిదేవి శ్రీకృష్ణుని నులించుట.—

క. పురుషుం డాధ్యుడు ప్రకృతికిఁ, బరుఁ డవ్యయుఁ డఖలభూతరబహిరంతర్భా
సురుఁ డనవలోకనీయుఁడుఁ, బరమేశ్వరుఁ డైననీకుఁ శ బ్రణవములు హరి.

186

వ. మఱియు జపనికమఱువున నాట్యంబు సలుపునటునిచందంబున మాయాయవని
కాంతరాళంబున నిలువంబడి నీమహిమచేఁ బరమహంసలు నివృత్తరాగద్వేషు
లు నిర్మలాత్ములు నయినమునులకు నదృశ్యమానుండ వయి పరిచ్ఛిన్నుండవు
గాని నీవు మూఢదర్శనంబులు దర్శించుకుటుంబవతు లగుమాకు నెల్లు దర్శనీ
యుండ వయ్యెడు శ్రీకృష్ణ వాసుదేవ దేవకీనందన నందగోపకుమార గోవింద
పంకజనాథ పద్మమాలికాలంకృత పద్మలోచన పద్మసంకాశచరణ పృషీకేశ
భక్తియోగంబునంజేసి నమస్కరించెద నవధరింపుము.

187

నీ. తనయులతోడనే శ దహ్యమానం బగు, జతుగృహంబునయందుఁ శ జావకుండఁ
గురురాజు వెట్టించురహారవిషంబున, మారుతపుష్పండు శ మడియ కుండ
ధార్తరాష్ట్రుఁడు సమురద్ధతిఁ జీర లాలువంగ, ద్రౌపదిమానంబు శదలఁగకుండ
గాంగేయకుంభజశక్తర్ణాదిఘనులచే, నాబిడ్డ లనిలోన శ నలఁగ కుండఁ

తే. విరటుపుత్రి కకడుపులో శ వెలయుచూలు, దోణనందనుశరవహ్నిఁ శద్రుంగకుండ
మఱియు రక్షించితివి పెక్కుశ్రమార్గములను, నిన్ను నేమని వర్ణింతు శ నీరజాక్ష.

మ. త. బల్లిదుం డగుకంసుచేతను శ బాధ నొందుచు నున్నమీ

తల్లిఁ గాచినభంగిఁ గాచితి శ ధార్తరాష్ట్రులచేత నేఁ
దల్లడంబునఁ జిక్క కుండగఁ శ దావకీయగుణవ్రజం
బెల్ల సంస్తుతి సేసి చెప్పఁగ శ నెంతదాన జగత్పతి.

189.

క. జననము నైశ్వర్యంబును, ధనమును విద్యయును గలమరదచ్చన్ను లకిం
చనగోచరుఁ డగునిన్ను, వినుతింపఁగ లేరు నిఖిలవిబుధస్తుత్యా.

190.

వ. మఱియు భక్తధనుండును నివృత్తధర్మార్థకామవిషయండును నాత్మారాముండును.
రాగాదిరహితుండును నైవల్యదానసమర్థుండును గాలరూపకుండును నియామ
కుండును నాద్యంతశూన్యుండును విభుండును సర్వసముండును సకలభూతనిగ్ర
హానుగ్రహకరుండును నైసనిన్నుఁ దలంచి సమస్కరించెద సవధరింపుము మను
ష్యుల విడంబించుభవదీయవిలసనంబు నిర్ణయింప నెవ్వఁడు సమర్థుండు సీకుం.
బ్రియాప్రియులు లేరు జన్మకర్తశూన్యుండ వయిననీవు తిర్యగాదిజీవులయందు.
వరాహాదిరూపంబులను మనుష్యులందు రామాదిరూపంబులను ఋషులయందు
వామనాదిరూపంబులను జలచరంబులయందు మత్స్యదిరూపంబులను సవత
రించుట లోకవిడంబనార్థంబు గాని జన్మకర్తసహితుండ వగుటం గాదు.

191.

ఉ. కోపముతోడ నీవు దధిరకుంభము భిన్నము సేయు చున్నచో

గోపిక త్రాటఁ గట్టిన విరకుంచితసాంజనబాష్పతోయధా

రాపరిపూర్ణవస్త్రముఁ గరరంబులఁ బ్రాముచు వెచ్చ నూర్పుచుం

బాపడ నై నటించుట క్రూరపాపర నామదిఁ జోద్య మయ్యెడిన్.

192.

క. మలయమునఁ జందనముక్రియ. వెలయఁగ ధర్మజునికీర్తి శ వెలయించుట కై
యిలవై నభవుఁడు హరి యదు, కులమున నుదయించె సంస్థ శ గొంద అనంతా.

క. వసుదేవ దేవకులు తా, పసగతి గతభవమునందుఁ శ ప్రార్థించిన సం
తనమునఁ బుత్రత నొందితి, వసురలమృతి కంచుఁ గొంద శ అంధ్ర మహాత్మా.

క. జలరాశినడుమ మునిఁగెడు, కలముక్రియ భూరిభారశక్తిత యగునీ
యిలఁ గావ నజుఁడు గోరినఁ, గలిగితి వని కొంద అంధ్ర శ గణనాతీతా.

195.

తే. మఱచి యజ్ఞానకామ్యకర్త ములఁ దిగుగు

వేదనాతురులకుఁ దన్నివృత్తిఁ జేయ

శ్రవణచింతనవందనాశర్చనము లిచ్చు

కొఱకు నుదయించి తండ్రి నిన్ శ గొంద అభవ.

196

మ. నినుఁ జింతించుచుఁ బాడుచుం బొగడుచున్ శ నీదివ్యచారిత్రముల్

వినుచుం జూతురు గాక లోకు లితరాశ్చన్ద్రపంబులం జూతురే

ఘనదుర్జన్మపరంపరాదశనదశక్షం బై మహాయోగివా

గ్వినుతం బై నభవత్పదాబ్జయుగమున్ శ విశ్వేశ విశ్వంభరా.

197

వ. దేవా నిరాశ్రయుల మై భవదీయచరణారవిందంబు లాశ్రయించి సీవారల మైన

మమ్ము విడిచి విచ్చేయ నేల నీసకరుణావలోకనంబుల నిత్యంబును జూడవేని
యాదవసహితు లైనపాండవులు జీవునిం బాసినయింద్రియంబులచందంబునఁ
గీర్తినంపదలు లేక తుచ్చత్వంబు నొందుదురు కల్యాణలక్షణలక్షితంబు లైననీ
యడుగులచేత నంకితం బయినమదీయధరణీమండలంబు నీవు వాసిన శోభితంబు
గాదు నీకృపావీక్షణామృతంబున నిక్కడిజనపదంబులు గునుమఫలధరితంబు
తై యోషధితరులతాగుల్ నదనదీనమేతంబు లై యుండు. 198

ఉ. యాదవులందుఁ బాండవులయందు నధీశ్వర నాకు మోహవి
చ్చేదము సేయు మయ్య ఘనసంధువుఁ జేరెడిగంగభంగి నీ
పాదసరోజచింతనమురపై ననిశంబు మదీయబుద్ధి న
త్యాదరవృత్తితోఁ గదియూరనట్లుగఁ జేయఁ గదయ్య యీశ్వరా. 199

శా. శ్రీకృష్ణా యదుభూషణా నరసఖా శ శృంగారరత్నకరా
లోకద్రోహినరేంద్రవంశదహనా శ లోకేశ్వరా దేవతా
నీకబ్రాహ్మణగోగణార్తిహరణా శ నిర్వాణసంధాయకా
నీకున్ మ్రొక్కెదఁ ద్రుంపవే భవలతల్ శ నిత్యానుకంపానిధీ. 200

వ. అని యిట్లు సకలభాషణంబుల నుతియించుగొంతిమాటకు నియ్యకొని గోవిం
దుండు మాయానిరూఢమందహాసవిశేషంబున మోహంబు నొందించి రథా
రూఢుం డై కరినగరంబునకు వచ్చి కుంతీసుభద్రాదుల వీడ్కొని తనపురంబునకు
విచ్చేయ గమకించి ధర్మరాజుచేఁ గించిత్కాలంబు నిలుపు మని ప్రార్థితుం డై
నిలిచె నంత బంధువధశోకాతురుం డయినధర్మజుండు నారాయణవ్యాసధౌ
మ్యాదులచేతఁ దెలుపంబడియుఁ దెలియక మోహితుం డై నిర్వివేకం బగుచిత్తం
బున నిట్లనియె. 201

మ. తన దేహంబునకై యనేకమృగసంతానంబుఁ జంపించును
ర్షనుభంగిఁ గురుబాలకద్విజతనూజభ్రాతృసంఘంబు ని
ట్లనిఁ జంపించినపాపకర్తునకు రాక్ష్యాకాంక్షికిన్ నాకు హా
యనలక్షావధి నైన ఘోరనరకరవ్యాసంగముల్ మానునే. 202

వ. మఱియుఁ బ్రజాపరిపాలనపరుం డయినరాజు ధర్మయుద్ధంబున శత్రువుల వధియిం
చినం బాపంబు లేదని శాస్త్రవచనంబు గల దయిన నది విజ్ఞానంబుతోఁతు న
మర్థంబు గాదు చతురంగంబుల ననేకాక్షోహిణీసంఖ్యాతంబులం జంపించితి హత
బంధు లయినసతుల కేను జేసినద్రోహంబు దప్పించుకొన నేర్పు లేదు గృహస్థా
శ్రమధర్మంబు లైన సతురంగమేధాదియాగంబులచేతఁ బురుషుండు బ్రహ్మహత్యా
దిపాపంబులవలన విడిపడి నిర్మలం డగు నని నిగమంబులు నిగమించుఁ బంకం
బునఁ బంకిలస్థలంబునకు మద్యంబున మద్యభాండంబునకు శుద్ధి సంభవింపనిచం

దంబున బుద్ధిపూర్వకజీవహింసంబు లయినయాగంబులచేతం బురుషులకుఁ
బాపబాహుళ్యంబు కాని పాపనిర్ముక్తి గా దని శంకించెద. 203

క. అని యిట్లు ధర్మసూనుఁడు, మొనసి నిరాహారిభావమున దేవనదీ
తనయుఁడు గూలినచోటికిఁ, జనియెఁ బ్రజాగ్రోహపాపశచలితాత్ముం డై. 204

—ఇతి ధర్మజాఁడు శ్రీకృష్ణసహితుం డై శరత్కృతుం డైనభీష్మునికడ కేఁగుట. ఇతి—

వ. అయ్యవసరంబునం దక్కినపాండవులును షల్లునసహితుం డైనపద్మలోచనుండును
గాంచనసమంచితంబు లయినరథంబు లెక్కి ధర్మజుం గూడి చనిన సతండు గు
హ్యకనహితుం డయినకు బేరునిభంగి నొప్పె నిట్లు పాండవులు పరిజనులు గొలువఁ
బడ్డనాధనహితు లై కురుక్షేత్రంబున కేఁగి దివంబుననుండి నేలం గూలిన దేవత
తెఱంగున సంగ్రామరంగవతితుం డైనగంగానందనునకు నమస్కరించిరంత బృహ
దశ్వ భరద్వాజ పరశురామ పర్విత నారద బాదరాయణ కశ్య పాంగిరస కాశిక
ధౌమ్య సుదర్శన శుక వసిష్ఠా ద్యనేక రాజర్షి బ్రహ్మరులు శిష్యుసమేతు లై
చనుదెంచినం జూచి సంతసించి దేశకాలవిభాగ వేది యైనభీష్ముండు వారలకుం
బూజనంబు గావించి. 205

క. మాయాంగీకృతదేహుం, డై యఖిలేశ్వరుండు మనుజుఁ ర డైనాఁ దని ప్ర
జ్ఞాయ త్తచి త్తమున గాం, కేయుండు పూజనము సేసెఁ ర గృష్ణుక్ జిష్ణుక్. 206

వ. మఱియు గంగానందనుండు వినయప్రేమనుందరు లయినపాండునందనులం గూ
ర్చుండ నియోగించి మహానురాగజనిత బాష్పసలిలసంగోహసమ్మిళితలోచనుం
డై యిట్లనియె. 207

ఆ. ధరణిసురులు హరియు రధర్మంబు దిక్కుగా, బ్రదుకఁదలఁచి మీరురబహువిధముల
నన్నలార పడితి ర రావత్పరంపర, లిట్టిచిత్రకర్త ర మెందుఁ గలరు. 208

ఉ. సంతస మింత లేదు మృగశాపవశంబునఁ బొందుభూవిభం
డంతయు నొంది యుండ మిము ర సర్పకులం గొని వచ్చి కాంక్షతో
నింతలవారిఁ గాఁ జెనిచె ర నెన్నఁడు సౌఖ్యమువట్టు గాన దీ
గొంతి యనేకదుఃఖములఁ ర గుందుచు నుండును భాగ్య మెట్టిగో. 209

ఉ. వాయువశంబు లై యెగసి ర వారిధరంబులు మింటఁ గూడుచుం
బెంబుచు నుండుకై వడిఁ బ్రపంచము సర్వముఁ గాలతంత్ర మై
పాయుచుఁ గూడు చుండు నొకరథంగిఁ జరింపదు కాల మన్నియుం
జేయుచు నుండుఁ గాలము విశచిత్రము దుస్తర మెట్టివారికిన్. 210

ఉ. రా జుల ధర్మజుండు సురరరాజసుతుం డట ధన్వి శాస్త్రవో
ద్యేవక మైనగాండివము ర విల్లట సారథి సర్వధన్యసం
యోజకుఁ డైనచక్రి యట ర యుగ్రగదాధరుం డైనభీముఁ డ
య్యాజకిఁ దోడువచ్చు నట ర యాపద గల్గు టి దేమిచోద్యమౌ. 211

ఆ. ఈశ్వరుండు విష్ణుఁ య డెవ్వోళ నెవ్వని, కేమి సేయుఁ బురుషుఁ య డేమి యెఱుఁగు
నతనిమాయలకు మరహాత్ములు విద్వాంసు, లడఁగి మెలఁగుచుండురంధ్రు లగుచు.

వ. కావున దైవతంత్రం బైనవనికి వగవం బని లేదు రక్షకులు లేనిప్రజల రక్షింపఁ
బుండరీకాక్షుండు సాక్షాత్కరించిననారాయణుండు తేజోనిరూఢుండు గాక
యాదవులందు నిగూఢుం డై తనమాయచేత లోకంబుల మోహాతిరేకంబుల
నొందించు నతనిరహస్యప్రకారంబుల భగవంతుం డైనవరమేశ్వరుం డెఱుఁగు
మఱియు దేవర్షి యగునారదుండును భగవంతుం డగుకపిలమునియు నెఱుఁగు
దురు మీరు కృష్ణుండు దేవకీపుత్రుం డగుమాతృలేయుం డని తలంచి దూత
సచివసారథిబంధుమిత్రప్రయోజనంబుల నియమింతు రిన్నిటం గొఱంత లేదు
రాగాదిశూన్యుండు నిరహంకారుండు నద్వయుండు సమదర్శనుండు సర్వాత్మ
కుండు నయినయీశ్వరునకు నతోన్నతభావంబు లెక్కడివి లే వైన భక్తవత్స
లుండు గావున నేకాంతభక్తులకు సులభుఁ డై యుండు. 213

సీ. అతిభక్తి నెవ్వనియందుఁ జిత్తముఁ జేర్చి, యెవ్వనినామ మూహించి పొగడి
కాయంబు విడుచుచుఁ య గామకర్మాదినిర్మలముం డై యోగి రముక్తి నొందు
నట్టిసర్వేశ్వరుం య డఖలదేవోత్తముఁ, డెవ్వోళఁ బ్రాణంబు య లేను విడుతు
నందాఁక నిదే 1మహాపార్థుఁ డై వికసిత, వదనారవిందుఁ డై య వచ్చె నేడు

తే. నాల్గుభుజములుఁగవలాభరణయనయగము, నొప్పఁగన్నులముండటరనున్నవాడు
మానవేశ్వర నాభాగ్యమహిమఁ జూడు, మేమి సేసితి నో, పుణ్య ర మితనిఁగూర్చి.

వ. అని యిట్లు ధనంజయసంప్రాప్తితరపంజరుం డయినకురుకుంజునివచనంబు లాక
ర్ణించి మును లంగఱు విను చుండ ధర్మనందనుండు మందాకినీనందనువలన సర
జాతినాధారణంబు లగుధర్మంబులును వర్ణాశ్రమధర్మంబులును రాగవైరాగ్యో
పాధులతోఁ గూడిన ప్రవృత్తినివృత్తిధర్మంబులును దానధర్మంబులును రాజధ
ర్మంబులును స్త్రీధర్మంబులును శమదమాదికంబులును హరితోషణంబు లగుధ
ర్మంబులును ధర్మారథామమోక్షంబులును నానావిధోపాఖ్యానేతిహాసంబులును
సంక్షేపవిస్తారరూపంబుల నెఱింగె నంత రథకసహస్రంబులకు గమికాఁ డైనభీ
ష్ముండు స్వచ్ఛందమరణం బైనయోగీశ్వరులచేత వాంఛితం బగునుత్తరాయ
ణంబు ననుదించిన నది దనకు మరణోచితకాలం బని నిశ్చయించి. 215

శా. ఆలాపంబులు మాని చిత్తము మనీరపాయ త్తముం జేసి దృ
ఙ్గాలంబుఁ హరిమోముపైఁ బఱపి తరత్కరుణ్యదృష్టి విని
హృలీభూతశరవ్యధానిచయుఁ డై య మోదించి భీష్ముండు సు
శీలం బొప్ప నుతించె గల్గమగజశ్రేణీహరిక శ్రీహరిన్.

వ. ఇట్లు పీతాంబరధారియుఁ జతుర్భుజుండు నాదిపూరుషుండుఁ బరమేశ్వరుండు నగు హరియందు నిష్కాముం డై విశుద్ధం బగుధ్యానవిశేషంబుచే నిరస్తదోషుం డగుచు ధారణావతియైనబుద్ధిని సమర్పించి పరమానందంబుననొంది ప్రకృతివలన నై సస్పృశిపరంపరలఁ బరిహరించుతలంపున మందాకినీనందనుం డిట్లనియె. 217

శ్లోకభీష్మఁడు శ్రీకృష్ణుని క్షుతించుట.

మ. శ్రీజగన్నోహననీలకాంతితను పురద్దీపింపఁ బ్రాభాతసి
రజబంధుప్రథ మైనచేలము పయిన్ శ రంజిల్ల నీలాలక
వ్రజసంయు క్తముఖారవింద మతిసేవ్యం బై విజృంభింప మా
విజయుం జేరెడువ న్నెలఁడు మది నాశవేశించు నెల్లప్పుడున్. 218

మ. హయరింఖాముఖధూళిధూసరపరినన్యస్తాలకోపేత మై
రయజాత శ్రమతోయబిందుయుత మై శ రాజిల్లు నెవ్వ్రాముతో
జయముం బొగ్గున కెచ్చువేడ్క నని నాశస్త్రహతిం జాల నొ
చ్చియుఁ బోరించుమహానుభావు మదిలోఁ శ జింతింతు నశ్రాంతమున్. 219

మ. నగుమాటల్ విని నవ్వుతో నుభయసేనామధ్యమతోఁ జీలొ
బరు లీక్షింప రథంబు నిల్పి పరభూతపాలావళిం జూపుచుం
బరభూపాయువు లెల్లఁ జూపులన శుంభతేల్కలి వంచించునీ
పరమేశుండు వెలుంగుచుండెడును హృత్పద్మానసానీనుఁ డై. 220

క. తనవారిఁ జంప జాలక, వెనుకకుఁ బో నిచ్చగించురవిజయునిశంకన్
ఘనయోగవిద్యుఁ బాపిన, మునివంద్యునిపాదధక్తి శ మొనయున్ నాకున్. 221

సీ. కుప్పించి యెగసినఁ శ గుండలంబులకాంతి, గగనభాగం బెల్లఁ శ గప్పికొనఁగ
నుటికిన నోర్వక శ యుదరంబులో నున్న, జగములక్రేగున శ జగతి గదలఁ
జక్రంబుఁ జేపట్టి శ చనుడెంచురయమునఁ, బై నున్నపచ్చనిరపటము జాట
నమ్మితి నాలావు శ నగుఁబాటు సేయకు, మన్నింపు మని క్రీడి శ మరలఁ దిగువఁ
తే. గరికి లంఘించుసింహంబురకరణి మెఱసి, నేడు భీష్మునిఁజంపుదు శ నిన్నుఁ గాతు
విడుపు మర్జున యనుచుమరద్విశిఖవృష్టి, డెరలి చనుడెంచు దేవుండు శ దిక్కునాకు.

మ. తనకున్ భృత్యుఁడు వీనిఁ గాచుట మహాధర్మంబు నొ మ్మంచు న
ర్జునసారథ్యము వూని పగ్గములు చేఁ శ జోద్యంబుగాఁ బట్టుచున్
మునికోలన్ వడిఁ బూన్చి ఘోటకములన్ శ మోదించి తాడించుచున్
జనులన్ మోహము నొందఁ జేయుపరమోత్సాహుం బ్రశంసించెదన్. 223

క. పలుకుల నగవుల నడపుల, నలుకల నవలోకనముల శ నాభీరవధూ
కులములమనములతాలిమి, కొలుకులు వదలించుఘనునిఁ శ గొలిచెద మదిలోన్.

ఆ. మునులునృపులుఁజూడ శ మునుధర్మజునిసభా, మందిరమునయాగ్రమండపమునఁ
జిత్రమహిమతోడఁ శ జెలు వొందుజగదాడి, దేవుఁ డమరు నాదురదృష్టియంధు.

- మ. ఒకసూర్యుండు సమస్తజీవులకుఁ దా శ నొక్కొక్కఁడై తోచుపా
లిక నేదేవుఁడు సర్వకాలము మహాశీలన్ నిజోత్పన్నఁడ
న్యకదంబంబులహృత్సరోరుహములన్ శ నానావిధానూనరూ
పకుఁడై యొప్పుచు నుండు నట్టిహరి నే శ బ్రార్థింతు శుద్ధుండనై. 226
- వ. అని యిట్లు మనోవాగ్దర్శనంబులం బరమాత్మం డగుకృష్ణుని హృదయంబున
నిలిపికొని నిశ్వాసంబు మాని నిరుపాధికం బయినవాసుదేవబ్రహ్మంబునందుఁ
గలిసినభీష్మం జూచి సర్వజనులు దివసావసానంబున విహంగంబు లూరక
యుండు తెఱంగున నుండిరి దేవమానవవాదితంబు లై దుందుభినినదంబులు
మొరసె సాధుజనకీర్తనంబులు మెఱసెఁ గుసుమవర్షంబులు గురిసె మృత్యుం
డయినభీష్మునికి ధర్మజుండు పరలోకక్రియలు సేయించి 1(ముహూర్తమాత్రంబు
దుఃఖితుం డయ్యె సంత నచ్చటిమునులు గృష్ణునిఁ దమహృదయంబుల నిలిపి
కొని సంతృప్తాంతరంగు లగుచుం దదీయదివ్యావతారనామంబులచే స్తుతియించి
స్వాశ్రమంబులకుం జనిరి పిదప నయ్యుధిష్ఠిరుండు) గృష్ణసహితం డై గజపురం
బునకుం జని గాంధారీసమేతుం డయినధృతరాష్ట్రు నొడంబఱచి వారిసమ్మతంబున
వాసుదేవానుమోదితుం డై పితృపైతామహం బైనరాజ్యంబు నైకొని ధర్మ
మార్గంబునం జేయు చుండె నని చెప్పిన విని సూతునకు శౌనకుం డి ట్లనియె.
- ఆ. ధనము లపహరించి శ తనతోడఁ 2జెనకెడు, నాతతాయుజనుల శ నని వధించి
బంధుమరణదుఃఖభరమున ధర్మజుం, డెట్లు రాజ్యలక్ష్మి శ నిచ్చుగించె. 228
- వ. అనిన సూతుం డి ట్లనియె. 229
- క. కురుసంతతికిఁ బరీక్షి, న్నరవరు నంకురముఁ జేసి శ నారాయణుఁ డీ
ధరణీరాజ్యమునకు నీ, శ్వరుఁగా ధర్మజుని నిలిపి శ సంతోషించెన్. 230
- వ. ఇట్లు ధర్మనందనుండు భీష్మునివచనంబులం గృష్ణునిసంభాషణంబులం బ్రవర్థమాన
విజ్ఞానుండును నివర్తితశౌంకాలంకుండును నై నారాయణాశ్రయం డై న
యింద్రుండునుంబోలెఁ జతుస్సాగరవేలాంకృతం బగువసుంధరామండలంబు
సహోదరసహాయం డై యేలుచుండె. 231
- సీ. సంపూర్ణవృష్టిఁ బరర్జన్యుండు గురియించు, నిల యెల్లకోర్కుల శ నీను చుండు
గోవులు వర్షించు శ ఘోషభూములఁ బాలు, ఫలవంతములు లతాశపాదపములు
పండు సస్యములు దశపుక ఋతువుల నెల్ల, ధర్మ మెల్లెడలను శ దనరి యుండు
దైవభూతాత్మతంత్రము లగుగోగాది, భయములు సెందవు శ ప్రజల కెందుఁ
ఆ. గురుకులోత్తముండు శ గుంతీతనూజుండు, దానమానఘనుండు శ ధర్మజుండు

1. () ఈకుండలీకరణములోనిపాదము వ్రాతప్రకృతలందు లేదు. మాఱముఠుబట్టి యందుఁ
శర్వబడిన దని తోచెడిది. 2. జెనకెడు.

సత్యవాక్యధనుడు శ సకలమహారాజ్య, విభవభాజి యునిశ వేశయందు.

శ్రీకృష్ణుండు ద్వారకానగరంబున కడుగుట. శ్రీకృష్ణుండు

చ. అంతః గృష్ణుండు చుట్టాలకు శోకంబు లే కుండం జేయుకొంటుకు సుభద్రకుఁ బ్రియంబు సేయుకొంటుకు గజపురంబునం గొన్ని నెల లుండి ద్వారకానగరంబు నకుం బ్రయాణంబు సేయం దలంచి కొందఱికి నమస్కరించి కొందఱిం గౌగిలిం చికొని కొందఱు దనకు నమస్కరించినం గౌగిలించుకొని రథారోహణంబు సేయునవసరంబున సుభద్రయు ద్రాపదియుఁ గుంతియు నుత్తరయు గాంధారియు ధృతరాష్ట్రుండును విదురుండును యుయుత్సుండును గృపాచార్యుండును ధౌమ్యుండును ⁴ సత్యంగంబువలన ముక్తదుస్సంగుం డగుబుధుండు సకృత్కాల సంకీర్త్యమానం బై రుచికరం బగునెవ్వనియశంబు నాకర్ణించి విడువ నోపం డట్టి హరితోడివియోగంబు సహింపక దర్శనస్పర్శనాలావశ్యనానభోజనం బులవలన నిమిషమాత్రంబును హరికి నెడ లేనివార లయినపాండవులం గూడి కొని హరి మరలవలయు నని కోరుచు హరి చనినమార్గంబు సూచుచు హరివిన్యస్తచిత్తు లయి లోచనంబుల బాష్పంబు లొలుక నంత నంత నిలువంబడి ర య్యవసరంబున.

233

సీ. కనకసౌధములపైఁ శ శారవకాంతలు, గుసుమవర్షంబులు శ గోరి కురియ
మాక్తికదామసరమంచితధవళాత, పత్రంబు విజయుండు శ వట్టు చుండ
నుద్ధవసాత్యకు శ లుత్సాహవంతు లై, రత్నభూషితచామరములు వీవ
గగనాంతరాళంబుఁ శ గప్పి కాహళిభేరి, పటహశంఖాదిశరబ్దములు మొరయ

ఆ. సకలవిప్రజనులు శ సగుణనిగ్గుణరూప, భద్రభాషణములు శ వలుకు చుండ
భువనమోహనుండు శ పుండరీకాక్షుండు, పుణ్యరాశి హస్తీపురము వెడలె. 234

వ. తత్సమయంబునం జౌరసుందరులు ప్రాసాదశిఖరభాగంబుల నిలిచి గోపాలసుం దరుని సందర్శించి వర్గంబు లై మార్గంబు రెండుదెసలఁ గరారవిండంబులు సాచి యెండొరులకుం జూపుచుం దమలోనం దొల్లిగు ణంబులం గూడక జీవులు లీనరూపంబు లై యుండం బ్రపంచంబు ప్రవర్తింపనిసమయంబున నొంటి దీపించుపురాణపురుషుం డితం డనువాఁడు జీవులకు బ్రహ్మత్వంబు గలుగ లయంబు సిద్ధించుట యెట్లనుచున్న జీవోపాధిభూతంబు లయిన సత్త్వాదులశక్తిలయంబు జీవలయం బనుచున్న గ్రన్థుల సప్తరమేశ్వరుండు నిజవీర్యప్రేరిత యై నిజాంశభూతంబు లై సజీవులకు మోహని యైనసృష్టి సేయ

1. రకుండు. 2. విభకగాజి. 3. 'ధర్తనందనునకుఁ గృతాభినందనుం డగుచు నతనిచే నాలింగితుఁ డై యామంత్రణంబు వహి...రథా' అని యిట అచ్చుప్రతులపాఠము. ఇది వ్రాత ప్రతులందు లేదు; ఇది మూలానుసారముగా నిట మార్చబడియె. 4. ఈపాఠమును మూలాను సారముగాఁ జేర్చబడినది.

నిచ్చించుమాయ ననుసరణంబు సేయు ననువారును నామరూపంబులు లేని జీవులందు నామరూపంబులు గల్పించుకొంటు నీశ్వరుండు వేదంబుల నిర్మించి మాయ ననుసరణంబు సేయుననువారును నిర్మలభక్తిసముత్కంఠావిశేషంబుల నకుంతితు లై జితేంద్రియు లగువిద్వాంసు లిష్టుహానుభావునిజరూపంబు దర్శింతు రనువారును యోగమార్గంబునం గాని దర్శింపరా దనువారును నై మఱియును.

235

మ. రమణీ దూరము వోయెఁ గృష్ణరథమున్ శ రా దింక వీక్షింప నీ కమలాక్షుం బొడగాన లేనిదినముల్ శ గల్పంబు లై తోచు గే హములం దుండఁగ నేల పోయి పరిచర్యల్ సేయుచున్ నెన్ని నుం దము రమ్మ యనె నొక్కచంద్రముఖ కంఠదర్పాశుగభ్రాంత యై.

236

మ. తరుణీ యాదవరాజు కాఁ డితఁడు వేదవ్యక్తుఁ డై యొక్కఁ డై వరుణ లోకభవస్థితిప్రళయముల్ శ వర్తిల్లఁగాఁ జేయుదు స్తరలీలారతుఁ డైనయీశుఁ డితనిన్ శ దర్శించితిం బుణ్యభా సుర నే నంచు నటించె నొక్కత మహాశశుద్ధాంతరంగంబునన్.

237

క. తామసగుణు లగురాజులు, భూమిం బ్రభవించి ప్రజలఁ శ బోలియింపఁగ న త్త్వామలతనుఁ డై యీతఁడు, భామిని వారల వధించుఁ శ బ్రతికల్పమునన్.

వ. ఇదియునుం గాక.

239

సీ. ఈయు త్తమశ్లోకుఁ శ డెలమి జన్మింపంగ, యాదవకుల మెల్ల శ నసఘ మయ్యె నిపుణ్యవర్తనుఁ శ డేప్రాద్దు నుండంగ, మఘరాపురము దొడ్డరమహిమఁ గనియె నిపూనుషశ్రేష్ఠు శ నీక్షించి భక్తితో, ద్వారకావాసులు శ ధన్యు లైరి యీమహాబలశాలి శ యెఱిఁగి 2 శిక్షింపంగ, నిష్కంఠకం బయ్యె శ నిఖలభువన

తే. మీజగన్మోహనాకృతి శ నిచ్చగించి, పంచశరభల్ల జాలవిభజ్యమాన 4 వివశమానస మై వల్లరీసమూహ,మితనియధరామృతముఁగ్రోలు శ నెల్లప్రాద్దు.

ఉ. ఈకమలాక్షు నీసుభగు శ నీకరుణాంబుధిఁ బ్రాణనాథుఁ గాఁ జేకొని వేడ్కఁ గాఁపురము శ సేయుచు నుండెడిరుక్మిణీముఖా నేకవతివ్రతల్ నియతి శ నిర్మలమానస లై జగన్నుతా స్తాకవిశేషతీర్థములఁ శ నొల్లిటిబాముల నేమి నోచిరో,

241

వ. అని యిట్లు నానావిధంబు లగుపురసుందరీవచనంబు లాకర్ణించి కటాక్షించి నగుచు నగరంబు వెడలె ధర్మ జుండును హరికి రక్షణంబు లై కొలిచి నడవం జతురంగబలంబులం బంచినఁ దత్సేనాసమేతులై తనతోడివియోగంబునకోర్వక దూరంబు వెనుదగిలినకౌరవుల మరలించికురుజాంగలపాంచాలదేశంబులు దాఁ టి శూరసేనయామునభూములం గడచి బ్రహ్మవర్తకురుక్షేత్రమత్యసారస్వతమ

రుధన్వసావీరాభీరసైంధవవిషయంబు లతిక్రమించి తత్తద్దేశవాసు లిచ్చినకాను
కలు గైకొనుచు నానర్తమండలంబు సొచ్చి పద్మబంధుండు పశ్చిమసింధునిమ
న్నుం డెనునసమయంబునఁ బరిశ్రాంతవాహుం డై చని చని. 242

—శ్లోకకృష్ణుండు ద్వారకానగరంబు ప్రవేశించుట.

మ. జలజాతాక్షుండు శౌరి డగ్గత మహాసౌధాగ్ర¹భృంగారకం
గలహంసావృతహేమపద్మపరిఖాతాసారకం దోరణా
వళినంఛాదితతారకం దరులతారవర్గానువేలోదయ
త్ఫలపుష్పాంకురకోరక² మణిమయశాకారక³ ద్వారకన్. 243

ప. ఇట్లు దనప్రియపురంబు డగ్గతి. 244

మ త్తకోకిలము. అన్యసన్నతసాహసుండు మురారి యెఱ్ఱె యదూత్తముల్
²ధన్యులై వినఁ బొంచజన్యము శ దారితాళిలజంతువై
తన్యము⁴ భువనైకమాన్యము శ దారుణధ్వని⁵భీతరా
జన్యముం బరిమూర్ఖితాళిలశత్రుదానవసైన్యమున్. 245

శా. శంఖారావము వీనుల⁶ విని జనుల్ శ స్వర్ణాంబరద్రవ్యముల్
⁴శంఖాద్యంబులుఁ గొంచు వచ్చిరి దిదృశ్మదృశ్మితోత్కంఠన
స్త్రీంఖిద్యక్తులు వంశకాహళమహాభేరిగజాశ్వావళి
రింఖారావము లుల్లసిల్ల దనుజారెరిం జూడ నానస్తులై. 246

క. బంధులుఁ బౌరులుఁ దచ్చిన, గంధేభహయాదులై నశకానుకలు దయా
సింధుండు గైకొనె నంబుజ, బంధుండు గొనుద త్తదీపరహక్తులభంగిన్. 247

ప. ఇట్లాత్మారాముండునుబూర్ణ కాముండునునై నయపురమేశ్వరునికినుపాయనంబు
లిచ్చి నాగరులు వికసితముఖు లయి గగ్గదభాషణంబులతోడ డయ్య కుండ
నడపునయ్యకు నెయ్యంబు సూప నడ్డంబు లేనిబిడ్డలచందంబున మ్రొక్కి
యి ట్లవిరి. 248

శా. సీపాదాబ్జము బ్రహ్మపూజ్యము గదా శ సీసేవ సంసారసం
తాపధ్వంసిని యాఁ గదా సకలభర్తృశ్రేణులం బ్రీతితో
నాపాదింతు గదా ప్రపన్నులకుఁ గారలాధీశ కాలంబు ని
ర్వాప్తపారంబు గడయ్య చాలకు నిను⁷ శ వర్ణింప బ్రహ్మాదులున్. 249

క. ఉన్నారము సౌఖ్యంబున, విన్నారము సీప్రతాపరవిక్రమకథల⁸
మన్నారము ధనికుల మై, కన్నారము తావకాంఘ్రికమలములు హరి. 250

క. ఆరాటము మది నెఱుంగము, పోరాటము లిండ్లకడల శ బుట్టపు పురిలో
⁹జోరాటన మెనయదు నీ, దూరాటన మోర్వలేము శ తోయజనేత్రా. 251

1. బృందారకం ; శృంగారకం. 2 ధన్యము⁴ వినఁ. 3. భీక³, దన్యము⁴ బరిమూర్ఖితా
ళిలశత్రుదానవ. 4 శంఖారీతము. 5 మాతాట మెఱుంగ మెద నీ.

- ఉ. తండ్రుల కెల్లఁ దండ్రి యగుఁధాతకుఁ దండ్రివి దేవ నీవు మా
తండ్రివిఁ దల్లివిం బతివి శ దైవమవున్ సఖివి గురుండవుం
దండ్రులు నీక్రియం బ్రజల శ ధన్యులఁ జేసిరె వేల్పు లైన నో
తండ్రి భవన్తుఖాంబుజము శ ధన్యతఁ గానరు మావిధంబునన్. 252
- క. చెచ్చెరఁ గరినగరికి నీ, విచ్చేసిననిమిష మైన శ వేయేఁ డ్లగు మా
కెచ్చోటికి విచ్చేయక, మచ్చికతో నుండ వయ్య శ మానగరమునన్. 253
- ఆ. అంధకారవైరి శ యపరాధ్రియవ్వలఁ, జనిన నంధ మయినరజగముభంగి
నిన్నుఁ గానకున్న శ నీరజలోచన, యంధతమసయుతుల శ మగుదు మయ్య. 254
- వ. అని యిట్లు ప్రజ లాడెడిభక్తియుక్తమధురమంజులాలాపంబులు గర్జకలాపంబు
లుగా నవధరించి కరుణావలోకనంబులు వర్షించుచు హర్షించుచుఁ దనరాక
విని మహానురాగంబున సందంభవేగంబుల మజ్జనభోజనశయనాదికృత్యంబు
లొల్లక యుగ్ర సేనాస్కారవసుదేవబలభద్రప్రద్యుమ్నసాంబచారుదేష్టగదప్రముఖ
యదుకుంజులు కుంజరతురగరథారూఢులై దిక్కుంజరసన్నిభం బయిన
యొక్కకుంజరంబు ముందట నిడుకొని సూతమాగధనటన రక్తవందిసంహం
బులమంగళభాషణంబులును భూసురాశీర్వాద వేదఘోషణంబులును వీణావేణు
భేరిపటహశంఖకాహళధ్వనంబులును రథారూఢవిభూషణభూషితవారయువతీ
గానంబులును ననమానంబులై చెలంగ నెదురుకొని యథోచితప్రణామనమ
స్కారపరిరంభ బాహుస్పర్శసంభాషణమందహాససందర్శనాదివిధానంబుల బహు
మానంబులు సేసి వారలుందానును భుజకేంద్రపాలితం బయినభోగవతీనగరంబు
చందంబున స్వసమానబలయదుభోజదశార్థ కుకురాంధకవృష్టివీరపాలితంబును
సకలకాలసంపద్యమానాంకురపల్లవకోరకకుట్టుల కుసుమఫల మంజరీపుంజభారవిన
మితలతాపాదపరాజీవిరాజితోద్వానమహావనోపవనారామలాలితంబును వనాం
తరాళరసాలసాలశాఖాంకురఖాదనక్షుణ్ణకషాయకంఠకలకంఠమిఘనకోలాహలఫ
లరసాస్వాదపరిపూర్ణ శారికాకీరకులకలకలకల్వారపుష్పమకరందపానపరవశభృంగ
భృంగీకదంబరఘంకారసరోవరకనకకమలఃస్పృదులకాండఖండస్వీకారమత్తవరటూ
యత్తకలహంసనివహక్రేంకారసహితంబును మహాన్నతసాధజాలరంధ్రనిర్గత
కర్పూర ధూపధూమపటల సందర్శనసంజాత జలధరభాగ్రింతివిభాగ్రితసముద్గత
పింఛన ర్తన ప్రవర్తమాన మత్తమయూర కేకారవమహితంబును నానారూప
తోరణధ్వజవైజయంతికానికాయనిరుద్ధతారకాగ్రహప్రకాశంబును ముక్తాఫల
విరచితరంగవల్లి కాలంకృతమందిరద్వారదేహళీవేదికాప్రదేశంబును ఘనసార
గంధసారకస్తూరికాసంవాసితవణిగ్గేహగేహళీనికరకనకగళంతికావీర్యమాణసలిల
ధారాసంసిక్త విపణిమార్గంబును బ్రతినివాసబహిరంగణసమర్పితరసాలదండఫల
కుసుమగంధాక్షతధూపదీపరత్నాంబరాదివిభిన్నోపహారవర్గంబును బ్రవాళసలిమర.

కతవజ్రనైదుర్యనిర్మిత గోపురాట్టాలకంబును విభవనిర్జితమహేంద్రనగరకుజే
రాలకంబునునైనపురవరంబుఁ బ్రవేశించి రాజమార్గంబున వచ్చునమయంబున.

మత్తకోకిలము. కన్ను లారంగ నిత్యము హరిఁ గాంచుచు మనువార ల

య్యున్నవీనకుతూహలోత్సవశయ్యకి నాగరకాంత ల

త్యున్నతోన్నతహర్షరేఖల శ నుండి చూచిరి నిక్కి చే

సన్నలం దమలోనఁ దద్విభుశాకుమార్యము సూపుచున్.

256

సీ. కలుముల నీనెడుకలకంఠి యెలనాఁగ, వర్తించు నెవ్వనివక్షమందు

జనదృక్పకోరకశసంఘంబునకు సుధా, పానీయపాత్ర మేరభవ్యముఖము

సకలదిక్పాలకశసంహతి కెవ్వని, బాహుదండంబులు శ వట్టుఁగొమ్మ

లాశ్రితశ్రేణి కేరయధిపునిపాదగా, జీవయుగంబులు శ చేరుగడలు

అ. భువనమోహనుండు శ పురుషభూషణుఁ డెవ్వఁ, డట్టికృష్ణుఁ డరిగెరహర్షశిఖర

రాజమాన లగుచు శ రాజమార్గంబున, రాజసుఖము గునుమరరాజుఁ గురియ.

మ. జలజాతాక్షుండు సూడ నొప్పె ధవళిచ్చత్రింబుతోఁ జామరం

బులతోఁ బుష్పవిశంగచేలములతో శ భూషామణిస్ఫితుఁ డై

నలినీబాంధవుతో శశిధ్వజముతో శ నక్షత్రసంఘంబుతో

బలభిచ్ఛాపముతోఁ దట్టిల్లతికతో శ భాసిల్లుమేఘాకృతిన్.

258

వ. ఇట్లరిగి తల్లిదండ్రులనివాసంబు సొచ్చి దేవకీప్రముఖు లయినతల్లుల కేడ్వరకు

మ్రొక్కిన.

259

క. బిడ్డఁడు మ్రొక్కినఁ దల్లులు, జడ్డన నంకముల నునిచి శ చన్నులతుడి బా

లొడ్డగిలఁ బ్రేమభరమున, జడ్డవడం దడిపి రక్షిరజలముల ననఘా.

260

— శిశువుఁ డంకపురకాంతలం జూడఁ బోవుట. శిశు—

వ. తదనంతరంబ యష్టాత్తరశతషోడశసహస్ర సౌవర్ణ సౌధకాంతం బయినశుద్ధాంత

భవనంబు సొచ్చి హరి తనమనంబున.

261

మ. ఒక దేవీభవనంబు మున్ను సొర వేణొక్కన్గు లోఁ గుందునో

సుకరాలాపము లాడదో సొలయునో శ సుప్రీతి నీక్షింపనో

వికలత్వంబున నుండునో యనుచు నశవ్యేణ వధూగేహముల్

ప్రకటాశ్చర్యవిభూతిఁ జొచ్చె బహురూపవ్యక్తుఁ డై భార్గవా.

262

వ. ఆనమయంబున.

263

క. శిశువులఁ జంకల నిడి తను, కృతలు విరహాగ్నిఁ దెలుప శ గృహగేహభుల

రశనలు జాఱఁగ సిగ్గున, శశిముఖు లెదురేగి రపుడు శ జలజాక్షునకున్.

264

మ. పతి నాయుంటికి మున్ను వచ్చె నిదె నాశ్రానేతుఁ డస్తద్గృహ

గతుఁ డయ్యె మును సేరె బో తొలుత మరత్కాంతుండు నాశాలకే

- నితరాలభ్యసుఖంబు గంటి నని తా శ రింటింట నర్పించి ర
య్యశివల్ నూఱుఁ బదాఱువేలు నెనమం శ డ్రవ్వేళ 1నా త్తేశ్వరున్. 265
- వ. వారలం జూచి హరి యి ట్లనియె. 266
- మ. కొడుకుల్ భ క్తివిధేయు తాదురు గదా శ కోడండ్రు మీవాక్యముల్
గడవం జాలక యుందురా విబుధసత్కారంబు గావించురా
తోడవుల్ వస్త్రములుం బదార్థరససంధోహంబులుం జాలునా
కడమల్ గావు గదా భవన్నిలయముల్ శ కల్యాణయు క్తంబులే. 267
- సీ. శిలక మేటికి లేదు శ తిలకిసితిలకమ, పువ్వులు దుఱుమవా శ పువ్వుఁబోడి
కస్తూరి యలఁదవా శ కస్తూరికాగంధి, తోడవులు దొడువవా శ తోడవుతోడవ
కలహంసఁ జెంపుదే శ కలహంసగామిని, కీగముఁ జదివితె శ కీరవాణి
లతలఁ బోషించువా శ లతికాలలితదేహ, సరసి నోలాడుదే శ సరసిజాతీ
- ఆ. మృకి మేత లిడుదె శ మృగశాబలోచన, గురుల నాదరింతె శ గురువివేక
బంధుజనులఁ బ్రోతె శ బంధుచింతామణి, యనుచు సతుల నడిగె శ నమృతుండు.
- వ. అని యడిగిన వారలు హరిం బాసినది నంబులందు శరీరసంస్కార కేళీవిహారహాస
వనమందిరగమనమహోత్సవదర్శనంబు లొల్లనియిల్లాండ్రు గావున. 269
- మ. సిరి చాంచల్యముతోడి దయ్యఁ దనకున్ శ జీవేశ్వరుం డంచు నే
పురుషశ్రేష్ఠు వరించు నట్టివరమున్ శ బుద్ధి విలోకంబులం
గరయుగ్మంబులఁ గాఁగిలించిరి సతుల్ శ గల్యాణబాష్పంబు లా
భరణశ్రేణులుగాఁ బ్రతిక్షణనవస్రాస్తానురాగంబులన్. 270
- మత్తకోకిలము. పంచబాణుని సీఱు సేసినశభగ్గునిం దనవిల్లు వ
ర్జించి మూర్ఛిలఁ జేయఁ జాలువీరశేషహాసవిలోకనో
దంచితాకృతు లయ్యుఁ గాంతలు శ దంభచేష్టల మాధవుం
జంచలింపఁగఁ జేయ నేమియుఁ శ జాల రైరి బుధోత్తమా. 271
- వ. ఇవ్విధంబున సంగవిరహితుం డైనకంసారి సంసారికై వడి విహరింప నజ్ఞాన
విలోకు లయినలోకులు లోకసామాన్యమనుష్యుం డని తలంతు రాత్తాశ్రయ
యైనబుద్ధి యాత్మయం దున్నయానందాదులతోడం గూడనితెఱంగున నీశ్వ
రుండు ప్రకృతితోడం గూడియు నాప్రకృతిగుణంబు లైనసమఖదుఃఖంబులఁ
జెందక యుండుఁ బరస్పరసంఘర్షణంబులచే వేణువులవలన వహ్నిఁ బుట్టించి
వనంబుల దహించుమహావాయువుచందంబున భూమికి భారహేతువు లై యనే
కాక్షోహిణులతోడం బ్రవృద్ధతేజు లగురాజుల కన్యోన్యవైరంబులు గల్పించి
నిరాయుధుం డై సంహారంబు సేసి శాంతుం డై పిదపం గాంతామధ్యంబునఁ
బ్రాకృతమనుష్యుండునుంబోలె సంచరించు చుండె నాసమయంబున. 272

- క. యతు లీశ్వరునిమహాత్వము, మిత మెఱుంగనిభంగి నప్రమేయుఁ డగుహరి
స్థితి నెఱుంగక కాముకుఁ డని, రతములు సలుపుదురు తిగిచి రమణులు సుమతీ.
క. ఎల్లప్పుడు మాయొండ్లను, వల్లభుఁడు వసించు నేమ ర వల్లభలము శ్రీ
వల్లభున కనుచు గోపీ, వల్లభుచే సతులు మమతరవలఁ బడి రనఘా. 274
వ. అని చెప్పిన విని శౌనకుండు సూతున కి ట్లనియె. 275

— శ్లోకం ఉత్తరకుఁ బరీక్షితు జనించుట. శ్లోకం —

- సీ. గురునందనుండు సరక్రోధుఁ డై యేసిన, బ్రహ్మశిరోనామరబాణవహ్నిఁ
గంపించును త్తరగర్భంబు గ్రమ్మఱ, బద్ధలోచనుచేత ర బ్రదికె నండు
గర్భస్థుఁ డగుబాలుఁ ర గంసారి యేరీతి, బ్రదికించె మృత్యుపురథయము వాపి
జనియించి యతఁ డెన్నిసంవత్సరము లుండె, నెబ్బంగి వర్తించె ర నేమి సేసె
ఆ. వినుము శుకుండు వచ్చి ర విజ్ఞానపద్ధతి, నతని కెల్లు సూపె ర నతఁడు పిదపఁ
దనశరీర మేవిరథంబున వర్జించె, విప్రముఖ్య నాకు ర విస్తరింపు. 276
వ. అనిన సూతుం డి ట్లనియె ధర్మనందనుండు చతుస్సముద్రముద్రితాఖిలజంబూ
ద్రీప్తవరాజ్యంబు నాద్వించియు మిన్నముట్టినకీర్తి నుపాద్వించియు సంగనాతురంగ
మాతంగసుభటకాంచనాదిదివ్యసంపదలు సంపాదించియు వీరసోదరవిప్రవిద్య
జ్ఞసవినోదంబులఁ బ్రమోదించియు వైభవంబు లలవరించియుఁ గ్రతువు లాచ
రించియు దుష్టశిక్షణశిష్టరక్షణంబు లొనరించియు ముకుందచరణారవిందసేవా
రతుండై సమస్తసంగంబులందు నభిలాషంబు వర్జించి యరిషడ్వర్గంబు జయించి
రాజ్యంబు సేయుచు. 277
తే. చందనాదుల నాఁకట ర స్రగ్గువాఁడు, దనివి నొందనికై నడి ర ధర్మసుతుండు
సంపదలు పెక్కు గలిగియుఁ ర జక్రిపాద. సేనసంబులఁ బరిపూర్తిరసేనకంఁడె.
వ. అంతం గొన్నిదిసంబులకు నభిమన్యుకాంతాగర్భంబునం దున్నడింభకుండు
దశమమాసపరిచ్ఛేద్యుండై గర్భాంతరాశంబున మరంతం బై నయశ్వత్థామ
బాణాసలంబున దండహ్యమానుం డై తల్లడిల్లుచు. 279
ఉ. కుయ్యడ శక్తి లే దుదరగోళములోపల నున్నవాడ ది
క్కెయ్యది దా ననాథ నని ర యెప్పుడుఁ దల్లి గణింప విందు నేఁ
డియ్యిపువహ్ని వాయుటకు ర నెయ్యది మార్గము నన్నుఁ గావ నే
యయ్య గలండు గర్భజనిరతాపద నెవ్వఁ డెఱుంగు దైవమా. 280
క. చిచ్ఛఱకోలవశంబునఁ, జచ్చి బహిర్గతుఁడఁ గానిరసమయమునను దా
నుచ్చలితగర్భవేదనఁ, జచ్చును మాతల్లి గర్భసంతాపమునన్. 281
క. చెచ్చెర బాణజ్వాలలు, వచ్చిన విష్ణుండు గాన ర వచ్చు ననుచుఁ దా
ముచ్చటలు సెప్ప సతులకు, నిచ్చలు మాయవ్య నేడు ర నిజ మయ్యెడినో.

- శా.రా.డా చూడ సమస్తభూతములలో శ రాజిల్లువాఁ డిచ్చట
లేడా పాటునిచిచ్చుటమ్ముఁ దొలఁగఁ శ లీలాగతిం ద్రోచి నా
కీడా నేఁ డభయప్రదాన మతఁ డూహింపఁ నతత్రాత ముఁ
కాడా యెందఱఁ గావఁ డీయెడల మరత్కర్తృబు దా నెట్టిదో. 283
- వ. అని గతాగతప్రాణుం డై భూగణగతుం డైనశిశువు చింతించునమయంబున. 284
- సీ. మేఘంబుమీఁదికిఁగ్రమ్మెఱుఁగుకై వడి మేని, పై నున్నపచ్చనిరపటమువాడు
గండభాగంబులఁ శ గాంచనమణిమయ, మకరకుండలకాంతి శ మలయువాడు
శరవహ్ని నడఁగించురసంరంభమునఁజేసి, కన్నుల నునుగెంపు శ గలుగువాడు
బాలార్కమండలప్రతిమానరత్నహా, టకవిరాజితకిరీటంబువాడు
తే. కంకణాంగదవనమాలికావిరాజ,మానుఁ డసమానుఁ డంగుష్ఠమాత్ర దేహుఁ
డొక్కగడఁజేతఁదాల్చి నేత్రోత్సవముగ, విష్ణుఁ డావిరభవించె నశ వ్యేతయందు. 285
- వ. ఇట్లు భక్తపరాధీనుం డయినపరమేశ్వరుం డావిరభవించి మంచు విరియించుమా
ర్తాండుచందంబున శిశువునకు దశదిశలం దనచేతియఖండితమహాల్కాజాల
నన్నిభం బైనగదాదండంబు మండలాకారంబుగ జిజజిజం ద్రిప్పి విప్రునిచి
చ్చుటమ్ము వేడిమిపోడిమిఁ జెఱిచి డింభకునిపరితాపంబువిజృంభణంబు నివారించి
గర్భంబు కంద కుండ నర్భకునికి నానందంబుఁ గల్పించిన. 286
- మ. గదఁ జేఁ బట్టి పరిభ్రమించుచు గదాభూతంబులం ¹గూరశు
కృద మై వచ్చుశరాగ్నిఁ దుత్తుమురుగా శ భంజించి రక్షించె నీ
సదయుం డెవ్వఁ డొకో యటంచు మదిలోఁ శ జర్పించుచుఁ శాబకుం
డెదు రై చూడ నదృశ్యుఁ డయ్యె హరి సరస్వేతుండు విప్రోత్తమా. 287
- వ. అంత ననుకూలశుభగ్రహోదయంబును మహోత్తరఫలసూచకంబును నైన
శుభలగ్నంబునం బాండవవంశోద్ధారకుం డయినకుమారుండు జన్మించిన ధర్మ
నందనుండు ధౌమ్యాదిభూసురవర్గంబు రప్పించి పుణ్యాహంబు నదివించి జాత
కర్తృబులు సేయించి కుమారుజన్మ మహోత్సవకాలంబున భూసురులకు విభవాభి
రామంబు లయినగోభూహిరణ్యహయగ్రామంబులును స్వాదురుచినంపన్నంబు
లయినయన్నంబు లిడిన వారలు తృప్తు లై ధర్మపుత్రున కిట్లనిరి. 288
- చ. ప్రకటితదైవయోగమునఁ శ జారవసంతతి యంతరింపఁగా
వికలత నొంద నీక ప్రభవవిష్ణుఁడు విష్ణుఁ డనుగ్రహించి శా
బకు బ్రదికించె గావున సృరపాలక శాబకుఁ డింక శాత్రవాం
తకుఁ డగు విష్ణురాతుఁ డన శ ధాత్రిఁ బ్రసిద్ధికి నెక్కుఁ బూజ్యుఁ డై. 289
- వ. అనిన విని భూదేవోత్తములకు నరదేవోత్తముం డిట్లనియె. 290

శా. ఓపుణ్యాత్మకులార నాపలుకు మీ శ రూపింపుఁడ మ్రొక్కెదన్
మాపెద్దల్ శ్రుతకీర్తులై నదయులై శ మన్నాడు ¹రాజున్నులై
యీపిన్నాతఁడు వారిఁ బోలెడిఁ గదా శ యెల్లప్పుడన్ మాధవ
శ్రీపాదాంబుజభక్తియుక్తుఁ డగుచున్ శ జీవించునే చూడరే.

291

వ. అనిన విని నశేంద్రా భవదీయపాత్రుండు మనుపుత్రుం డయినయిత్వోకునిచందం
బునం బ్రజల రక్షించు ²(* శ్రీరామచంద్రునిభంగి బ్రహ్మియుండు సత్యప్రతిజ్ఞం
డు నగు) డేగ వెంట నంటినఁ బంట్రొల్లుభీతిమెయి వెనుకకు సమాయాతం బైన
కపోతంబుఁ గాచినశిబిచక్రవర్తిరీతి శరణ్యుండును వితరణఖనియు నగు దుష్యంత
సూనుం డయినభరతుమగిది ³సోమూన్వయజ్ఞాతివర్గంబులకు యజ్ఞులకు ననర్గళకీర్తి
విస్తరించు ధనంజయకార్తవీర్యులకరణి ధనుర్ధరాగ్రేసరుం డగుఁ గీలిపోలిక దుర్ధ
న్నుం డగు సముద్రునిఁజెఱంగున దుస్తరుం డగు మృగేంద్రునికైవడి విక్రమశాలి
యగు ⁴(*వసుమతివోలె నక్షయతాంతియుక్తుం డగు భానునిలాగునఁ బ్రతాప
వంతుం డగు) వాసుదేవునడువున ⁵సోమభూతహితుం డగుఁ దల్లిదండ్రులమాడ్కి
సహిష్ణుం డగు మఱియును.

292

నీ. సమదర్శనంబున శ జలజాతిభవుఁ డనఁ, బరమప్రసన్నత శ భక్తుఁ డనఁగ
నెల్లగుణంబుల శ నిందిరావిభుఁ డన, సధికధర్మమున యశయాతి యనఁగ
ధైర్యసంపద బలీరదైత్యవల్లభుఁ డన, నచ్యుతభక్తిఁ బ్రహ్లాదుఁ డనఁగ
రాజతోదారత శ రంతిదేవుం డనఁ, నాశ్రయమహిమ హిమాద్రి యనఁగ

తే. యశము వర్ధించుఁ బెద్దల శ నాడరించు
నశ్వమేధంబు లొనరించు శ నాత్మసుతుల
ఘనులఁ బుట్టించు దండించు శ ఖలులఁ బట్టి
మానధనుఁడు నీమనుమఁడు శ మానవేంద్ర.

293

భుజంగ ప్రయాతము. హరించుం గలిసేరితాఘంబు లెల్లన్
భరించున్ ధరన్ రామశభద్రుండపోలెం
జరించున్ సదా వేదశాస్త్రానువృత్తిన్
వరించున్ విశేషించి శ వైకుంఠ భక్తిన్.

294

వ. ఇట్లు పెక్కిండ్లు జీవించి భూసురకుమారప్రేరితం బయినతక్షకసర్పవిషానలం
బునం దనకు మరణం బని యెఱింగి సంగవర్జితం డయి ముకుందపదారవింద
భజనంబు సేయుచు శుకయోగీంద్రునివలన నాత్మవిజ్ఞానసంపన్నుం డై గంగా
తటంబున శరీరంబు విడిచి నిర్గతభయశోకం బయినలోకంబుఁ బ్రవేశించు నని
జాతకఫలంబు సెప్పి లబ్ధకాము లయి భూసురులు నని రంత.

295

1 రాజాజై. 2 (*) ఇది మూలానుసారముగా నిటఁ జేర్చబడియె. 3 సోమయాజి
యైజ్ఞాతి. 4 (*) ఇది మూలానుసారముగా నిటఁ జేర్చబడినది. 5 నక్షయతాంతియుక్తుం.

- క. తనతల్లికడుపులోపల, మును సూచినవిభుఁడు విశ్వేశమున నెల్లఁ గలం
డనుచుఁ బరీక్షింపఁగ జను, లనఘుఁ బరీక్షింప రేండ్తు ర డండ్తు మునీంద్రా. 296
- ఆ. కళలచేత రాజు ర గ్రమమునఁ బరిపూర్ణుఁ, డయినభంగిఁ దాత ర లనుదినంబుఁ
బోషణంబు సేయఁ ర బూర్ణుఁ డయ్యెను ధర్మ, పటలపాలకుండు ర బాలకుండు. 297
- వ. మఱియు ధర్మనందనుండు బంధుసంహారదోషంబు వాయుకొఱకు నశ్వమేధయా
గంబు సేయుచుఁ బ్రజలవలనం గరదండంబుల సముపాత్తం బయినవిత్తంబు
నాలక చిత్తంబునఁ జింతించునెడ నచ్యుత ప్రేరితులై భీమాష్టనాదులు దొల్లిమరు
త్తుం డనురాజు మఖంబు సేసి పరిత్యజించి నిక్షేపించినసువర్ణ పాత్రానికం బైన
విత్తం బు త్తరదిగ్భాగంబువలన బలవంతులై తెచ్చిన నారాజసత్తముండు సమా
య త్తయజ్ఞోపకరణుం డై ¹(*సకలబంధుసమేతంబుగఁ గృష్ణుని నాహ్వానంబు
సేసి) ²పురుషోత్తము నుద్దేశించి మూడుజన్మంబులు గావించె ⁴(*దదనంత
రంబ కృష్ణుండు బంధుప్రియంబుకొఱకుఁ గరినగరంబునఁ గొన్ని నెల లుండి ధర్మ
పుత్రాదులచే నామంత్రణంబు వడసి యాదవసమేతుం డయి ధనంజయుండు
దోడ రా నిజనగరంబునకుం జనియె) సంత విదురుండు తీరయాత్ర సని
మైత్రేయుముందటఁ గర్మయోగవ్రతాదివిషయంబు లయినప్రశ్నంబులఁ గొ
న్నిటిం జేసి యతనివలన నాత్మగతిజ్ఞానంబు దెలిసి కృతార్థుం డై హస్తీపురంబు
నకు వచ్చిన. 298
- క. బంధుఁడు వచ్చె నటంచును, గాంధారివిభుఁడు మొదలుగ నందఱు సం
బంధములు నెఱపి శ్రీతి న, మంధరగతిఁ జేసి రపుడు ర మన్నన లనఘా. 299
- వ. అంత ధర్మనందనుండు విదురునికి మజ్జనభోజనాదినత్కారంబులు సేయించి
సుఖాసీనుం డై తనవార లందఱు విన నిట్లనియె. 300
- సీ. ఏవ ర్తనంబున ర నింతకాలము మీరు. సంచరించితి రయ్య ర జగతిలోన
నేతీర్థములు గంటి ర రెక్కడ నుంటిరి, భావింప మీవంటిరభాగవతులు
తీర్థసంఘంబుల ర ధిక్కరింతురు గదా, మీయందు విష్ణుండు ర మెఱయుకతన
మీర తీర్థంబులు ర మీకంటె మిక్కిలి, తీర్థంబు లున్నవె ర తెలిసి చూడ
తే. వేఱ తీర్థంబు లవనిపై ర వెదక నేల, మిమ్ము బోడగని భాషించురమేలచాలు
వార్త లే మండ్రు లోకులు ర వసుధలోన, మీకు సర్వంబు నెఱిఁగెద్రోమేధగలదు.
మత్తకోకిలము. తండ్రి సచ్చినమోద మాపెదరండ్రి బిడ్డలు దొల్లి పె
క్కండ్రు సర్పవిషాగ్నిబాధల ర గాసిఁ జెట్టగ మమ్ము ని

1 (*) ఇది మూలానుసారముగా నిట చేర్చబడియె. 2 'మజ్జేశ్వరం డచపురుషోత్తమ'
అని వ్రాతప్రతులు. 3 లవిచ్చిన్నపంపన్నంబులు గావించె. 4 (*) ఇది మూలానుసారముగా
నిట చేర్చబడినది. 5 మేర కలసు.

- ల్లాండ్ర నంతముఁ బొంద కుండఁగ న్న లాలనంబున మీరు మా
తండ్రిభంగి నముద్ధరింతురు న్న తద్విధంబు దలంతురే. 302
- క. పక్షులు తమతెక్కులాగ్గఁ, బక్షంబులు రానిపిల్లనపదువుల మమతఁ
రక్షించిన క్రియ మీరలు, పక్షీకరణంబు నేయ న్న బ్రదికితిమి.గదే. 303
- క. మన్నారా ద్వారకలో, నున్నారా యదువు లంబురజోదరుకరుణ
గన్నారా లోకులచే, విన్నారా మీరు వారిరవిధ మెట్టిదియో. 304
- చ. అన విని ధర్మరాజునకు న్న నావిదుగుండు నమస్తలోకవ
ర్ణనముఁ గ్రమంబుతోడ విశరదంబుగఁ జెప్పి యదుతయంబు సె
ప్పిన నతఁ డుగ్రశోకమున న్న బెగ్గిలి కుండెడి నంచు నేమియొ
విను మని చెప్పఁ డయ్యె యదురవీరులనాశము భార్గవోత్తమా. 305.
- ఆ. మేలు సెప్పె నేని న్న మే లండ్రు లోకులు, చెట్ట యండ్రు కీడు న్న సెప్పె నేని
యంతమీఁద శూన్రుఁ న్న డైనకతంబున, శిష్టమరణ మతఁడు న్న సెప్పఁ డయ్యె.
- వ. అది యెట్లనిన మాండవ్యమహామునిశాపంబునం దొల్లి యముండు శూద్ర
యోనియందు విదురుండై జన్మించియున్నసూతువత్సరంబు లర్యముండు యథా
క్రమంబునం బాపకర్ముల దండించె నిట్లు యుధిష్ఠిరుండు రాజ్యంబుఁ గైకొని
లోకపాలనంకాశు లయినతమ్ములుం దానును కులదీపకుం డైనమనుమని ముద్దు
నేయుచుఁ బెద్దకాలంబు మహావైభవంబున సుఖ యై యుండె నంత. 307
- క. బాలాజనశాలాధన, లీలావనముఖ్యవిభవశ్రీనమనిపా
లాలసు లగుమానవులను, గాలము వంచించు దురవగ్రాహము సుమతీ. 308
- శ్లోకాంధారిశ్చ తరాప్యైః దేహత్యాగసు నేనీకాసుట. శ్లోకం
- వ. అది నిమిత్తంబుగాఁ గాలగతి యెఱింగి విదుగుండు ధృతరాష్ట్రున కిట్లనియె. 309
- మ. కనకాగారకశత్రుమిత్రసుతసంరక్షాతంబులన్ ముందటం
గని ప్రాణేచ్ఛల నుండుజంతువుల నేరకాలంబు దుర్లంఘ్య మై
యనివార్యస్థితిఁ జంపు నట్టినిరుపారయం బైనకాలంబు వ
చ్చె నుపాంతంబున మాటు దీనికి మదిం న్న జరితింపు ధాత్రీశ్వరా. 310
- శా. పుట్టంధుండవు పెద్దవాడవు మహాభోగంబులూ లేవు నీ
పట్టెల్లం జెడి పోయె దుస్సహజరారభారంబు పైఁ గప్పె నీ
చుట్టా లెల్లను బోయి రాలు మగఁడున్ న్న శోకంబునన్ మగ్ను లై
కట్టా దాయలపంచ నుండఁ దగవే న్న కారవ్యవశాగ్రణీ. 311
- క. పెట్టితిరి చిచ్చు గృహమునఁ, బట్టితిరి తదీయభార్యఁ న్న బాడడవులకుం
గొట్టితిరి వారు మనుపగ, నెట్లయిన భరింప వలెనె న్న యీప్రాణములన్. 312
- క. బిడ్డలకు బుద్ధి సెప్పని, గుడ్డికిఁ బిండంబు వండిరకొని పొం డిదె పైఁ

- బడ్డఁ డని భీముం డొర, గొడ్డెము లాడంగఁ గూడుం శ గుడిచెద వధిపా. 313
- క. కనియెదవో బిడ్డల నిఁక, మనియెదవో తొంటికంటె శ మనుమలమాటల్
వినియెదవో యిచ్చెద ర, మ్మనియెదవో దానములకు శ నవసీసురులన్. 314
- క. దేహము నిత్యము గా దని, మోహముఁ దెగఁ గోసి సిద్ధరమునివ ర్తనుఁ డై
గేహము వెలువడునరుఁ డు, తాహముతోఁ జెందు ముక్తిరసంపద ననఘా. 315
- వ. అని విదురుండు ధృతరాష్ట్రునకు విరక్తిమార్గం బుపదేశించిన నతండు ప్రజ్ఞా
చక్షుం డై సంసారంబు దిగనాడి మోహపాశంబువలన నూడి విజ్ఞానమార్గం
బునం గూడి దుర్గమం బగుహిమవన్నగంబునకు నిర్గమించిన. 316
- శా. అంధుం డైనపతిఁ వరించి పతిభారవాసక్తి నేత్రద్వయీ
బంధాచ్ఛాదనముఁ ధరించి నియమప్రఖ్యాత యై యున్నత
ద్వాంధారక్షీతినాథుకూతురును యోగప్రీతి చిత్తంబులో
సంధిల్లం బతివెంట నేగె నుదయత్యాగ్విగ్నానూరూఢ యై. 317
- చ. వెనుకకు రాక చొచ్చురణవీరునికై వడి రాజదండనం
బునకు భయంబు లేక వడిఁ శ బోయెడుధీరునిభంగి నప్పు డా
వనిత దురంత మైనహిమరవంతముసొంతవనాంతభూమికిం
బెనిమిటితోడ నించుకయు శ భీతి వహింపక యేగఁ బ్రీతితోన్. 318
- వ. ఇట్లు విదురసహితులై గాంధారీధృతరాష్ట్రులు వసంబునకుం జనిన మఱునాఁడు
ధర్మనందనుండు ప్రభాతంబున సంధ్యావందనంబు సేసి నిత్యహోమంబు గా
వించి బ్రాహ్మణోత్తములకు గోహిరణ్యతిలవస్త్రాదిదానంబులు సేసి నమస్కరించి
గురువందనంబుకొఱకుఁ బూర్వప్రకారంబునం దండ్రిమందిరంబునకుఁ జని
యందు విదురసహితు లయినతల్లిదండ్రులం గానక మంజుషీతంబునఁ గూర్చున్న
సంజయున కిట్లనియె. 319
- సీ. మాతల్లిదండ్రు లీరమందిరంబున లేరు, సంజయ వా రెండుం శ జనిరి నేడు
ముందర గానఁడు శ ముసలి మాపెదతండ్రి, పుత్రశోకంబునఁ శ బొగులుఁ దల్లి
సౌజన్యనిధి ప్రాణరసఘండు మాపిసతండ్రి, మందబుద్ధుల మైనరమమ్ము విడిచి
యెటవోయిరో మువ్వర రెఱిగింపు గంగలోఁ, దనయపరాధంబుఁడెడవికొనుచు
- ఆ. భార్యతోడఁ దండ్రి శ పరితాపమునఁ బడుఁ, గపట మింత లేదు శ కరుణ గలఁడు
పాండుభూవిభుండు శ పరలోకగతుఁ డైన, మమ్ముఁ బిన్ననాఁడు శ మనిచె నతఁడు.
- వ. అనిన సంజయుండు ¹(*దయాస్నేహంబుల నతికర్మితుం డగుచుఁ దనప్రభువు
పోయినతెఱుం గెఱుంగక కొంతదడ పూరకుండి) తద్వియోగదుఃఖంబునఁ గ
న్నీరు కరతలంబునం దుడిచికొనుచు బుద్ధిబలంబునం జిత్తంబు ధైర్యాయత్తంబు
సేసి ²(*తనధర్మపాదంబుల మనంబున నెన్నుచు) ధర్మజున కిట్లనియె. 321

తే. అఖిలవార్తలు మున్ను నశన్నడుగుచుండు, నడుగఁజేయుమీతంఁ ద్రియవనినాథ మందిరములోన విదురుతోఁగమంతనంబు, నిన్న యాడుచునుండెనుఁడేడులేడు.

వ. విదురగాంధారిధృతరాష్ట్రులు నన్నువంచిచి యెందు బోయిరో ¹(*వారలనిశ్చయంబు లెట్టివో) యెటుంగ నని సంజయుండు దుఃఖించునమయంబునఁ దంబు చునహితుండు నారదుండు వచ్చిన లేచి నమస్కరించి తమ్ములుం దానును నారదుం బూజించి కాంతేయగ్రజుం డి ట్లనియె. 323

ఉ. అక్కట తల్లిదండ్రులు గృహంబున లేరు మహాత్మ వారు నేఁ డెక్కడ వోయిరో యెటుంగ న నెప్పుడు బిడ్డలపేరు గ్రుచ్చి తాఁ బొక్కుచు నుండుఁ దల్లి యెటు న వోయెనొకో విషదంబురాశికిఁ నిక్కము కర్ణధారుడవు న నీవు జగజ్జనపారదర్శనా. 324

వ. అనిన విని సర్వజ్ఞుండైనారదుండుధర్మజుఁ కి ట్లనియె సీశ్వరవశంబై (*సదివిశ్వం బీశ్వరుండ భూతంబుల నొకటితో నొకటిఁ జేర్చు నెడఁబాపు సూచీభిన్ననాసిక లందు రజ్జుప్రోతంబు లగుచుఁ గంతరజ్జువులఁ గట్టఁబడినబలీవర్దంబులుం బోలెఁ గ ర్తవ్యాక ర్తవ్యవేదలక్షణ యగువాక్తంత్రియందు వర్ణాశ్రమలక్షణంబులు గల నామంబులచే బద్ధులై)లోకపాలనహితం బై చలోకంబు లీశ్వరాదేశంబు వహించు ³గ్రీడాసాధనంబు లగునక్షకందుకాదుల కెట్లు సయోగవియోగంబు లట్లు క్రీడించునీశ్వరునికిం గ్రీడాసాధనంబు లైనజంతువులకు సయోగవియోగంబు లగు చుండు సమస్తజనంబును జీవహంబున ధృివంబును దేహరూపంబున నధృివంబు నై యుండు మఱియొక్కవక్షంబున ధృివంబు నధృివంబునుం గాక యుండు శుద్ధబ్రహ్మస్వరూపంబు నిర్వచింప రాక రెండు నై యుండు నజగరంబుచేత మ్రింగం బడినపురుషుం డన్యుల రక్షింప లేనితెఱంగునఁ బంచ భూతమయం బై కాలకర్త గుణాధీశం బైనదేహంబు పగుల రక్షింప నమర్థంబు గాదు కరంబులు గలజంతువులకుఁ గరంబులు లేనిచతుష్పదంబు లాహారంబు లగుఁ జరణంబులు గలప్రాణులకుం జరణంబులు లేనితృణాదులు భక్షణీయంబు లగు నధికజన్మంబులకు నల్పజన్మంబులు భోజ్యంబు లగు సకలదేహిదేహం బులందు జీవుండు గలుగుటంజేసి జీవునికి జీవుండ జీవిక యగు సహస్తానసహస్తాదిరూపం బైనవిశ్వమంతయు సీశ్వరుండు గాఁ డెలియు మతనికి నేటు లేదు నిజ మాయావిశేషంబున మాయావియై జాతిభేదరహితం డైనయీశ్వరుండు బహుప్రకారంబుల భోగిభోగ్యరూపంబుల సంతరంగబహిరంగంబుల దీపించుం ⁴(*గాన యనాథులు దీనులు నగునాదుతల్లిదండ్రులు ననుం బొసి యే మయ్యె దరో యెట్లు వర్తింతురో యని వగవం బనిలే దజ్ఞానమూలం బగున్నహంబున నైనమనోవ్యాకులత్వంబు పరిహరింపు మని మఱియు ని ట్లనియె). 325

ఆ. అట్టికాలరూపుఁ శ డఖిలాత్ముఁ డగువిష్ణుఁ, డసురనాశమునకు శ నవతరించి
 దేవకృత్య మెల్లఁ శ దీర్చి చిక్కినపని, కెదురుచూచుచుండు శ నిష్ఠ డధిప. 326.
 మ త్తకోకిలము. ఎంతకాలము గృష్ణుఁ డీశ్వరుఁ శ డిద్ధరిత్రిఁ జరించు మీ
 రంతకాలము నుండుఁ డందఱు శ నవ్వలం బనిలేదు వి
 భ్రాంతి మానుము కాలముం గడరవంగ నెవ్వరు నోప రీ
 చింత యేల ¹నరేంద్రసత్తమ శ చెప్పెదన్ విను మంతయున్. 327

వ. ధృతరాష్ట్రుండు గాంధారివిదురసహితుం డై హిమవత్పర్వతదక్షిణభాగంబున
 నొక్కమునివనంబునకుం జని తొల్లి సప్తస్థలకు సంతోషంబు సేయుకొఱకు
 నాకాశగంగ యేడుప్రవాహంబు లయి పాటినపుణ్యతీర్థంబునం గృతస్నానం
 డై యథావిధి హోమం బొనరించి జలధక్షణంబు గావించి సకలకర్మంబు
 లు విసర్జించి విష్ణుంబులం జెందక నిరాహారం డయి శాంతి సంగీకరించి
 పుత్రార్థదారైషణంబులు వర్జించి విన్యస్తాననుం డై ప్రాణంబుల నియమించి
 మనస్సహితంబు లైనయింద్రియంబుల నాటింటిని విషయంబులం బ్రవర్తిం
 ప నీక నివర్తించి హరిభావనచే ధారణయోగంబు వహించి రజస్సత్త్వ
 తమోరూపంబు లగుమలంబుల మూఁటిని హరించి మనంబు సహంకారాస్పదం
 బైనసూలదేహంబువలనం బాపి బుద్ధియందు నేకీకరణంబు సేసి ²యట్టివిజ్ఞానా
 త్తను దృశ్యాంశంబువలన వియోగించి తేత్రజ్ఞనియందుఁ బొందించి దృష్టం
 బైనయీశ్వరునివలన తేత్రజ్ఞనిం బాపి మహాకాశంబుతోడ ఘటాకాశముం
 గలుపుకై వడి నాధారభూతిం బైనబ్రహ్మమందుఁ గలిపి లోపలిగుణతోభంబును
 వెలుపలియింద్రియవిక్షేపంబును ³లేక నిర్మూలితమాయాగుణవాసనం డగుచు
 నిరుద్ధంబు లగుమనశ్శేతురాదీంద్రియంబులు గలిగి యఖిలాహారంబుల వర్జించి
 కొఱడుచందంబున. 328

మ. ఉటజాంతస్థులవేదికన్ నియతుఁ డై శ యున్నాడు నేఁ డాదిగా
 నిటపై నేనవనాడు మేన్ విడువఁగా శ 'నిజ్యాగ్ని యోగాగ్ని త
 త్పటుదేహంబు డహింపఁ జూచి నియమప్రఖ్యాత గాంధారి యి
 ట్టలు వో నొల్లక ప్రాణవల్లభునితో శ సన్నిం బడున్ భూవరా. 329.

క. ⁴అంతట వారలమరణము, వింత యగుచుఁ జూడఁబడిన శ విదురుండు చింతా
 సంతాప మొదవఁ బ్రీత,స్వాంతం డై తీరములకుఁ శ జనియెడు సధిపా. 330.

1 నరేంద్రచంద్ర విశేషణున్ విను చెప్పెదన్.

2 'బుద్ధిఃహితుం డైనతన్న దృశ్యాంశంబువలన' అని వ్రాతప్రతులు.

3 'లేనికొఱ నుచందంబున' అని వ్రాతప్రతులు.

4 నేలెంచుదావాగ్ని.

5 'అంతట నయ్యాశ్చర్యము, వింత యగుచుఁ జెవులఁ బడిన' ననియే వ్రాతప్రతులు.

అథ ధర్మశాస్త్రమును దుర్మిమిత్రంబులం గని చింతించుట.

వ. అని విదురాదులవృత్తాంతం బంతయు ధర్మనందనున కెఱింగించి తుంబరుసహితుండయిననారదుండు స్వర్గంబునకు నిర్గమించినవెనుక ధర్మజుండు భీమునిం జూచి యిట్లనియె.

331

సీ. ఒక కాలమునఁ బండునోషధిచయము వేఱొక కాలమునఁ బండు శ కుండు నండ్రుక్రోధంబు లోభంబు శ క్రూరత బొంకును, దీపింప నరులు వశ్శ్రింతు రండ్రువ్యవహారములు మహాశ్రవ్యాజయు క్తములండ్రు, సఖ్యంబు వంచనాశనహిత మండ్రు మగలతో నిల్లాండ్రు మచ్చరించెదరండ్రు, సుతులు దండ్రులఁ దెగఁజూతు రండ్రుతే. గురుల శిష్యులు దూషించిరకూడ రండ్రు, శాస్త్రమార్గము లెవ్వయుఁజాగవండ్రు న్యాయపద్ధతి బుధులై ననడవ రండ్రు, కాలగతి వింత యై వచ్చెఁగంటె నేడు. మ. హరిఁ జూడన్ నరుఁ డేగిరాఁడు నెల లే శ డయ్యెం గదా రారు గా

లరు లెవ్వారును యాదవుల్ సమదలోలస్వాంతు లీవేశ సు

స్థిరు లై యుండుదురా మురారి సుఖ యై శ సేమంబుతో నుండునా

యెర వై యున్నది చిత్త మిశ్వరకృతం శ బెల్లో కదే మారుతీ.

333

క. మానసము గలఁగు చున్నది, మానవు బహుదుర్మిమిత్రమర్యాదలు సన్తానవదేహక్రీడలు, మాన విచారింప నోవు శ మాధవుఁ డకటా.

334

క. మనవులు సెప్పక ముందట, మనదారప్రాణరాజ్యమానశ్రీలన్
మనవుడు నని మాధవుఁ డిట, మనమునఁ దలపోసి మనిచె శ్రమనలం గరుణన్.

క. నారదుఁ డాడినకై వడిఁ, స్మారపుఁగాలంబు వచ్చె శ గుంభినిమీఁదన్
ఘోరము లగునుత్పాతము, లారభటిం జూడఁబడియె శ ననిలజ కంటే.

336

సీ. ఓడక ముందట శ నొకసారమేయంబు, మొఱుఁగుచు నున్నది శ మోర యెత్తి
యాద్యోఽడుదయింపనభిముఖంబై నక్క, వాపోయె మంటలుశ్రవతఁగలుగ
మిక్కిలు చున్నవి శ మెఱసి గృధ్రాదులు, గర్దభాదులు దీర్చి శ క్రందుకొనియె
నుత్తమాశ్వంబుల శ కుడయించె గన్నీరు, మత్తగజంబులరమదము లుడిగె

ఆ. గాలుదూఱిభంగి శ గదిసెఁ గపోతము, మండ దగ్ని హోమశ్రమందిరములఁ
జుట్టుఁ బొగలు దిశల శ సారిది నాచ్చాదించె, దరణి మాసెఁజూడు శ ధరణిగదలె.

క. వాతములు విసరి రేఘప్రాతము లాకసముఁ గప్పె శ వడి నుడిగొని ని
ర్ఘాతములు వడియె ఘనసం, ఘాతంబులు రక్తవర్ష కలితము లయ్యెన్.

338

క. గ్రహములు పోరాడెడి నా, గ్రహముల వినఁబడియె భూతశకలకలములు దు
స్సహము లగుచు శిఖికీలా, వహములక్రియఁ దోచె గగనశవసుధాంతరముల్.

క. దూడలు గుడువపు చన్నులు, దూడలకున్ గోవు లీవు ర దుగ్ధము లొడలం
బీడలు మానవు పశువులఁ, గూడవు వృషభములు దఱిపిరకుట్టుల నెన్కన్.

340

- క. కదలెడు వేల్పులయాపులు, వదలెడు గన్నీరు వానివలనం జెమటల్
 వొదలెడి బ్రతిమలు¹ వెలి జని, మెదలెడి నొక్కొక్కగుడినిరమేదినియందున్.
 క. కాకంబులు వాపోయెడి, ఘూకంబులు నగరం బగలు శ గుండ్రలు గొలిపెన్
 లోకంబులు విభ్రష్ట, శ్రీకంబులగతి సశించి శ శిథిలము లయ్యెన్. 342
- మ. యవపద్మాంకుశచాపచక్రఘట రేఖాలంకృతం బైనమా
 ధవుపాదద్వయ మింక² మెట్టెడుపవిత్రత్వంబు నేఁ డాదిగా
 నవసీకాంతకు లేదు పో మఱి మదీరయాంగంబు వామాక్షి బా
 హువు లాకంపము నొందు చుండు నిల కేరయగ్రస్థితల్ వచ్చునో. 343
- వ. మఱియు మహాత్పాతంబులు పెక్కులు పుట్టు చున్నయవి మురాంతకుని
 వృత్తాంతంబు వినరా దని కుంతీసుతాగ్రజుండు భీమునితో విచారించు
 నమయంబున. 344

అథ అర్జునుడు ద్వారకనుండి వచ్చి కృష్ణనిర్యాణంబు జెల్పుట.

- క. భేదమున నింద్రసూనుడు, యాదవపురినుండి వచ్చి శ యగ్రజుఁ గని త
 త్పాదముల నయననలిలో, త్పాదకుఁ డై పడియె దీనుభంగి సరేంద్రా. 345
- క. పల్లటినియల్లముతో, దల్లడపడు చున్నపిన్నతమ్మునిఁ గని వె
 ల్వల్ల నగు మొగముతో జను, లెల్లను విన ధర్మపుత్రుఁ శ డిట్లని పలికెన్. 346
- సీ. మాతామహుం డై నమనశూరుఁ డున్నాఁడె, మంగళమే మనమాతలునకు
 మోదమే నలుగురుముగురుమేనల్ల, కానందమే వారియాత్మజులకు
 నహ్రారకృతవర్తనలాయుస్సమేతులే, జీవితుఁడే యగ్రసేనవిభుఁడు
 కల్యాణయుక్తులే శ గదసారణాదులు, మాధవుతమ్ములు శ మానధనులు
 తే. నందమే మనసత్యకనందనునకు, భద్రమే శంబరాసురభంజనునకు
 గుశలమే బాణదనుజేంద్రకూతుపతికి, హర్షమే పార్థమునలికి శ హలికి బలికి.
 వ. మఱియు సందకయదుభోజదశాష్టవృష్టిసాత్వతులు మొదలయినయదువంశ
 వీరులును హరికుమారు లైనసాంబనుషేణప్రముఖులును నారాయణానుచరులైన
 యుద్ధవాదులును గృష్ణసహచరు లైనసునందనందాదులును³ (సమఖానందులే
 యని) యందఱ నడిగి ధర్మజుండు గ్రమ్మట నిట్లనియె. 348
- సీ. వైకుంఠవాసులవడువున నెవ్వని, బలమున నానందభరితు లగుచు
 వెలవక యాదవవీరులు వర్తింతు, రమరులు గొలు వుండునట్టికొలువుఁ
 జవికె నాకర్షించి శ చరణసేవకు లైన, బంధుమిత్రాదులపదయుగముల
 నెవ్వఁడు ద్రొక్కించె శ నింద్రవీరముమీఁద, వజ్రంబు జళిపించి శ వ్రాలువాని
 తే. ప్రాణవల్లభకంఠేల శ బాదుసేసి, యమృతజలములఁ బోషింప శ నలరుపారి
 జాత మెవ్వఁడు గొని వచ్చి శ సత్యభామ, కిచ్చె నట్టిమహాత్మునకిప్రడు శుభమె.

- శా. అన్నా ఫల్గున భక్తవత్సలుఁడు బ్రహ్మణ్యుఁడు గోవిందుఁ డా
పన్నాసీకశరణ్యుఁ డీశుఁడు జగద్రథానుసంధాయి శ్రీ
మన్నవ్యాంబుజపత్ర నేత్రుఁడు సుధర్మామధ్యపీఠంబునం
దున్నాఁడా బలభద్రుఁ గూడి సుఖ యై ర యుత్సాహి యై ద్వారకన్. 350
- క. ఆరామకేశవులకును, సారామలభక్తి సీవు ర సలుపుదువు గదా
గారాములు సేయుదురా, పోరాముల బంధు లెల్లరసౌద్దు జితారీ. 351
- శా. మున్నుగ్రాటవిలో వరాహమునకై ర ముక్కంటితోఁ బోరుచో
సన్నాహంబునఁ గాలకేయుల సనిం ర జక్కాడుచోఁ బ్రాథవ
స్కన్నుం డై చనుకొరవేంద్రుపనికై ర గంధర్వులం బోలుచోఁ
గన్నీ రెన్నఁడుఁ దేవు తండ్రి చెవుమా ర కల్యాణమే చక్రికిన్. 352
- వ. అదియునుం గాక. 353
- క. ఓడితివో శత్రువులకు, నాడితివో సాధుదూషణాలాపములం
గూడితివో పరసతులను, వీడితివో మానధనము ర వీరులనడుమన్. 354
- క. తప్పితివో యిచ్చెద సని, చెప్పితివో కపటసాక్షి ర చేసినమేలుం
దప్పితివో శరణార్థుల, రొప్పితివో ద్విజులఁ బులు ర రోగుల సతులన్. 355
- క. అడిచితివో భూసురులను, గుడిచితివో బాలవృద్ధరగురువులు వెలిగా
విడిచితివో యాశ్రితులను, ముడిచితివో పరులవిత్తములు లోభమునన్. 356
- వ. అని పలికినం గన్నీరు కరతలంబునం దుడిచికొనుచు గద్గదస్వరంబునఁ బెన్నిధిం
గోలుపోయినపేదచందంబున నిట్టూర్పుల నిగిడించుచు పర్జనుం డన్న కిట్లనియె. 357
- క. మనసారథి మనసచివుఁడు, మనవియ్యము మనసఖుండు ర మనబాంధవుఁడున్
మనవిభుఁడు గురుఁడు దేవర, మనలను దిగనాడి చనియె ర మనుజాధీశా. 358
- క. కంటకపుస్తవులు సూడఁగ, మింటం గన్పించుయంత్రమీనముఁ గోలన్
గెంటించి మనము వాలుం, గంటిం జేకొంటి మతనిరకరుణన కాదే. 359
- క. దండి ననేకులతో నా, ఖండలుఁ డెదురయిస గెలిచి ర ఖాండవవనముం
జండాచ్చికి నర్పించిన, గాండీవము నిచ్చెఁ జక్రి ర గలుగుట సధిసా. 360
- క. దిక్కులరాజుల నెల్లను, మ్రక్కించి ధనంబు గొనుట ర మయకృతసభ ము
న్నెక్కుట జన్నము సేయుట, నిక్కము హరి మనకు దండరనిలిచిన గాదే. 361
- మ. ఇభజిద్వీర్యముఖాభిషిక్త మగుసీరయిల్లాలిధమ్మిల్లమున్
సభలో శాత్రువు లీడ్చినన్ ముడువ కారచంద్రాస్య దుఃఖింపఁ గా
సభయం బిచ్చి ప్రతిజ్ఞ సేసి భవదీరయాతాతికాంతాశిరో
జభరశీల హరింపఁడే విధవ లై ర సౌభాగ్యముల్ వీడఁగన్. 362
- శా. వైరుల్ గట్టినపుట్టముల్ విడువఁగా ర వారింప నావల్లభుల్

రా రీవేళ నుపేక్ష సేయఁ దగవే శ రావే నివారింపవే.

లేరే త్రాతలుఁ గృష్ణ యంచు సభలో శ లీనాంగి యై కుయ్యడం
గారుణ్యంబున భూరివస్త్రకలితం శ గాఁ జేయఁడే ద్రాపదిన్.

363

సీ. దుర్వాసుఁ డొకనాఁడు శ దుర్యోధనుఁడు వంపఁ, బదివేలశిష్యులుశభ క్తిఁ గొలువఁ
జనుడెంచి మనముఁ బాంశచాలియుఁ గుడిచిన, వెనుక నాహారంబు శవేడికొనినఁ
బెట్టెద ననవుడుఁ శ బెట్ట కున్న శపింతు, ననుచుఁ దోయావగాఢహమున కేఁగఁ
గడవల నన్నశాశకములు దీటుటఁ జూచి, పాంచాలపుత్రిక శ పర్ణశాల

తే. లోనఁ దలఁచిన విచ్చేసి శ లోవిలోని, శిష్టశాకాన్నలవముఁ బ్రశశించి తపసి
కోప ముడిగించి పరిపూర్ణశకుఁడే జేసి, నిట్టిత్రైలోక్యసంతర్పి శ యెందుఁ గలఁడు.

సీ. పందికై పోరాడ శ ఫాలాక్షుఁడెవ్వని, బలమున నా కిచ్చెఁ శ బాశుపతము
నెవ్వనిలావున శ నిష్ఠేన దేవేంద్రు, పీఠార్థమున నుండఁ శ బెంపుఁ గంటిఁ
గాలకేయినివాతశకవచాదిదైత్యులఁ, జంపితి నెవ్వని శ సంస్కరించి
గోగ్రహణమునాఁడు శ కురుకులాంభోనిధిఁ, గడచితి నెవ్వనిశకరుణఁజేసి

ఆ. కర్ణసింధురాజశకౌరవేంద్రాదుల, తలలపాగ లెల్లఁ శ దడవి తెచ్చి
యేమహాత్ముబలిమి శ నిచ్చితి విరళుని, పుత్రి యడుగ బామ్మరపొత్తికలకు. 365.

మ. గురుభీష్మాదులు గూడి పన్నినకురుత్తోణీశచక్రంబులో
గురుశక్తిన్ దధయంత యై నొగలపైఁ శ సూర్యుండి యామేటి నా
శరముల్ వాఱక మున్న వారలబలోత్సాహాయురుద్యోగత
త్పరతల్ చూడ్కుల సంహరించు నమితోత్సాహంబు నా కిచ్చుచున్. 366

మ. అనురేంద్రుం డొనరించుకృత్యములు ప్రశస్లదుం బ్రవేశించి గె
ల్వ సమర్థంబులు గానికై వడిఁ గృపాశ్రేష్ఠతామ గాంగేయ సూ
ర్యసుత ద్రోణ ధనుర్విముక్తబహుదిశ్వాస్త్రప్రపంచంబు నా
దెనకున్ రాక తొలంగు మాధవుడయాశద్వప్తిన్ నరేంద్రోత్తమా. 367

చ. వసుమతి దివ్యబాణముల శ వ్రక్కలు వాపి కొలంగు సేసి నా
రసములు మాటుగాఁ బఱపి శ రథ్యములన్ రిపు లెల్లఁ జూడ సా
హసమున నీటఁ బెట్టితి రశణావని. సైంధవుఁ జంపునాఁడు నా
కసురవిరోధి భద్రగతి శ నం డియి వచ్చినఁ గాదె భూవరా. 368.

సీ. చెలికాడరమ్మని శ చీరు న న్నొకవేళ, మన్నించు నొకవేళ శ మఱఁదియనుచు
బంధుభావంబునఁ శ బాటించు నొకవేళ, దాతయై యొకవేళ శ ధనము లిచ్చు
మంత్రియై యొకవేళ శ మంత్రి మాదేశించు, బోధి యై యొకవేళ శ బుద్ధి సెప్పు
సారథ్య మొనరించుఁ శ జన విచ్చి యొకవేళ, గ్రీడించు నొకవేళ శ గేలిసేయు

తే. నొక్కశయ్యాసనంబున శ నుండుఁ గన్న, తండ్రికై వడిఁ జేసినరతప్పుఁ గాచు
హస్తములు వట్టి పొత్తున శ నారగించు, మనుజవల్లభ మాధవురమఱపు రాదు..

- క. విజయ ధనంజయ హనుమ, ద్వజ ఘటన పార్థ పాండురతనయ సర మహేం
ద్రజ మిత్రాస్తున యంచును, భుజములు తలకడవ రాకరవోకలఁ జీరున్. 370
- క. వారిజగంధులు దమలో, వారింపఁగ రానిప్రేమరవాదము సేయన్
వారిజనేత్రుఁడు ననుఁ దగ, వారిండ్లకుఁ బనుపు నలుక ర వారింప నృపా. 371
- క. నిచ్చలు లోపలికాంతలు, మచ్చికఁ దనతోడ నాడురమాటలు నాకున్.
ముచ్చటలు సెప్పు మెల్లన, విచ్చలవిడిఁ దొడలమీఁద ర విచ్చేసి నృపా. 372
- చ. అటమట మయ్యె నాభజన ర మంతయు భూవర నేఁడు సూడుమా
యిటువలె గారవిఁచుజగరదీశుఁడు గృష్ణుఁడు లేనిపిష్టుటం
బటుతర దేహలోభమునఁ ర బ్రాణము లున్నవి వెంటఁ బోక నేఁ
గటకట పూర్వజన్మమునఁ ర గర్తము తెట్టివి చేసినాడనో. 373
- శా. కాంతారంబున నొంటి దోడుకొని రాఁగఁగా జూచి గోవిందుశు
ద్ధాంత స్త్రీలఁ బదాఱువేల మదరారగాయత్తు లై తాకి నా
చెంతఁ బోయలు మూఁగి పట్టికొన నానీమంతినసంఘమున్
భ్రాంతిక భామినిభంగ నుంటి విడిపింపన్ లేక ధాత్రీశ్వరా. 374
- శా. ఆతే రారధికుండు నాహయము లారయ ప్రాసనం బాశర
వ్రాతం బన్యులఁ దొల్లి చంపుఁ దుదినిన్ ర వ్యరంబు లై పోయె మ
చ్చేతోధీశుఁడు చక్రి లేమి భసితక్షిప్తాజ్యహూయావిహూ
యాతంత్రోపరభూమిబీజములమర్యాదక నిమేషంబునన్. 375
- మ. యదువీరుల్ మునినాథుశాపమునఁ గారలాధీను లై యందఱున్
మదిరాపానవివరమానమదనరమ్రోగ్రోహంధు లై
కదనంబుల్ దమలోన ముష్టిహతులం ర గావించి సి తైరి న
ష్టదశం జిక్కిరి నల్లు రేగు రచటన్ ర సర్వంసహావల్లభా. 376
- క. భూతములవలన నెప్పుడు, భూతములకు జన్మ మరణరహితములు ని
ర్ణీతములు సేయు చుండును, భూతమయుం డీశ్వరుండు ర భూతశరణ్యా. 377
- క. బలములు గలమీనంబులు, బలవిరహితమీనములను ర భక్షించుక్రియన్
బలవంతు లయినయదువులు, బలరహితులఁ జంపి రహితభావముల నృపా.
- మ. బలహీనాంగులకున్ బలాధికులకుం ర బ్రత్యర్థిభావోద్యమం
బులు గల్పించి వివాశమున్ నెఱపి యీశభూభారముం బాపి ని
శ్చలబుద్ధి గృతకార్యుఁడై చనియె నారస శ్వేత్వరుం డచ్యుతుం
డలఘుం డే మని చెప్పదున్ భగవదీరయాయ త్త ముర్వీశ్వరా. 379
- వ. మఱియు దేశకాలార్థయ క్తంబులు సంతకరణసంతాపశమనంబులు నయినహరి
వచనంబులం దలంచి చిత్తంబు పరాయత్తం బయియున్న దని యన్నకుం జెప్పి
నిరుత్తరుం డై నిరంతరహరిచరణారవిందచింతామలబుద్ధి యై శోకంబు వర్జించి

సదాధ్యానభక్తివిశేషంబులం గామక్రోధాదుల జయించి తొల్లి తన కుభయ సేనామధ్యంబున నచ్యుతం జానతిచ్చినగీతలు దలంచి కాలధర్మభోగాభినివేశం బులచేత నావృతం బయినవిజ్ఞానంబుఁ క్రమ్మట నధిగమించి హేతుమద్భావం బున శోకహేతు¹(*వహంకారమమకారాత్త్యకంబయిన)ద్వైతశ్రమం బనియును ద్వైతభ్రమంబునకుఁ గారణంబు దేహం బనియును దేహంబునకు బీజంబు లింగం బనియును లింగంబునకు మూలంబు గుణంబు లనియును గుణంబులకు నిదానంబు ప్రకృతి యనియును బ్రహ్మహ మనియెడుజ్ఞానంబున లీన యై ప్రకృతి తే కుండుననియుఁ ²(*ప్రకృతియడంగుటయ నైర్గుణ్యంబనియును నైర్గుణ్యంబువలనఁ గార్యలింగనాశం బనియును గార్యలింగనాశంబున నసంభవం బగు) ప్రకృతిం బాసి క్రమ్మట స్థూలశరీరప్రాప్తుండు గాక పురుషుండు ³సమ్యగ్భోగంబున నుండు ననియును నిశ్చయించి యర్జునుండు విరక్తుండై యూరకుండై ధర్మజుండు భగవదీయమార్గంబుదెలిసి యాదపులనాశంబు విని నారదువచనంబులఁ దలంచి నిశ్చలచిత్తుండై స్వర్గమార్గగమనంబునకు యత్నంబు సేయు చుండె నాసమయంబున.

380

క. యదువులనాశము మాధవు, పదవియు విని కుంతి విమలభక్తి భగవత్పదచింతితత్పర యై, ముదమున సంసారమార్గమునకుం బాసెన్. 381

వ. ఇట్లు కంటకంబునం గంటకోస్తూలనంబు సేసి కంటకంబులు రెంటిని బరిహరించు విన్నాణితెటంగున యాదవరూపశరీరంబునంజేసి యాశ్వరుండు లోకకంటక శరీరంబులు సంహరించి నిజశరీరంబు విడిచె సంహారంబునకు నిజశరీరపరశరీరంబులు ధరియించి క్రమ్మట నంతర్ధానంబు నొందునటునికై వడి లీలాపరాయణుండైననారాయణుండు మీనకూర్మాదిరూపంబులు ధరియించుఁ బరిహరించు నని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె.

382

క. ఏదినమున వైకుంఠుండు, మేదినిపైఁ దాల్చినట్టిరమేను విడిచినాఁడాదినమున నశుభప్రతి, పాదక మగుకలియుగంబు శస్త్రాస్త్రం బయ్యెన్. 383

— శుభ ధర్మరాజు పరీక్షితునకుఁ బట్టము గట్టి మహాస్థానంబున కేగుట. శుభ—

సీ. కలివర్తనంబునఁ శ గౌర్యహింసాసత్య, దంభకౌటిల్యాద్యధర్మచయము పురముల గృహముల శ భూములఁ దమలోనఁ, గలుగుట దలపోసికరిపురమున మనుమని రాజునై శ మను మని దీవించి, సింధుతోయకణాభిరషిక్తుఁ జేసి యనిరుద్ధనందనుం శ డైనవజ్రనిఁ దెచ్చి, మధురఁ బట్టము గట్టి శ మమతఁ బాసి

ఆ. కరుల హరుల భటులఁ శ గంకణాదికముల, మంత్రిజనుల బుధుల శ మానవతుల నఖిల మయినధనము శ నభిమన్యుసుతునకు, నప్పగించి బుద్ధి శ నాశ్రయించి. 384

వ. విరక్తుం డై ధర్మనందనుండు ప్రాజాపత్యం బనియెడియిష్టై గావించి యగ్నుల నాత్మారోపణంబు సేసి నిరహంకారుండును నిర్దళితాశేషబంధనుండును నై సకలేంద్రియంబుల మానసంబున నడంచి ప్రాణాధీనవృత్తి యగుమానసంబును బ్రాణమందును బ్రాణము నపానమందును నుత్సర్గసహితం బయినయపానము మృత్యువునందును మృత్యువును బంచభూతంబులకు నైక్యం బైనదేహంబునందును దేహమును గుణత్రయంబునందును గుణత్రయంబు నవిద్యయందును సర్వారోపహేతు వగునవిద్యను జీవునియందును జీవుం డయినతన్ను నవ్యయం బయిన బ్రహ్మమందును లయింపఁజేసి బహిరంగవ్యాపారంబులు విడిచి నారచీరలు ధరియించి మానియు నిరాహారుండును ముక్తకేశుండును నై యున్నతప్తిశాచ బధిరజడులచందంబున నిరపేక్షత్వంబున.

385

క. చిత్తంబున బ్రహ్మము నా, వృత్తముఁ గావించికొనుచు ॥ విజ్ఞానధనా యత్తులు దొల్లి వెలింగెడి, యుత్తరదిశ కేఁగె నిర్మలోహ్యోగమునన్.

386

సీ. అంత నాతనితమ్ము ॥ లనిలపుత్రాదులు, గలిరాకచే బాపకర్మ లగుచుఁ జరియించు ప్రజలసంఘారంబు లీక్షించి, యఖిలధర్మంబుల ॥ నాచరించి వైకుంఠచరణాబ్జవర్తితహృదయు లై, తద్భక్తి నిర్లలత్వమును జెంది విషయయుక్తులకుఁ బ్రవేశింపఁగా రాక, నిర్దూతకల్మషనిపుణములు

తే. బహుళవిజ్ఞానదావాగ్నిధినితకర్మ, లైనయేకాంతులకు ॥ లక్ష్మ్య ॥ మై వెలుంగు ముఖ్యనారాయణస్థానమునకుఁ జనిరి, విగతరజ మైనయాత్మల ॥ విప్రముఖ్య.

వ. అంత విదురుండు ప్రభాసతీర్థంబున హరియందుఁ జిత్తంబు సేర్చి శరీరంబు విడిచి పితృవర్గంబుతోడ దండధరుం డగుటంజేసి నిజాధికారస్థానంబునకుం జనియె ద్రుపదరాజపుత్రియుఁ బతులవలన నుపేక్షిత యై జగత్పతి యైనవాసుదేవునందు జిత్తంబు సేర్చి తత్పదంబు సేరె నిల్లు.

388

క. పాండవులసంప్రయాణము, పాండురమతి నెవ్వఁ డైనఁ ॥ బలికిన విన్నన్ ఖండితధవుఁ డై హరిదా, నుం డై కైవల్యపదము ॥ సాచ్చు నరేంద్రా.

389

వ. అంత నటపరీక్షిత్తుమారుండు జాతకర్మ విదు లై నకోవిదులు సెప్పినచందంబున భాసురోత్తమశిక్షావశంబున మహాభాగవతశేఖరుం డై ధరణీపాలనంబు సేయుచు నుత్తరునిపుత్రిక నిరావతి యనుమత్తకాశినిం బెండ్లి యయి జనమేజయ ప్రముఖు లైననలుపురుగొడుకుల నుత్పాదించి గంగాపులినతలంబునఁ గృపాచార్యుండు గురుత్వంబు సేయ యాభాగంబులకు వచ్చినదేవతల నీక్షించుచు సదక్షిణంబుగా మూఁడశ్వమేధంబు లాచరించి దిగ్విజయకాలంబున గోమిథునంబుఁ దన్ను చున్నశూద్రరాజచిహ్నముద్రితుం డగుకలిం బట్టి నిగ్రహించె నని చెప్పిన శౌనకుండు పౌరాణికున కిట్లనియె.

390

తంత్రపవిత్రమానసుం డై యుండె నయ్యెడ వృషభరూపంబున నేకపాదం
బున సంచరించుధర్మ దేవుండు దనసమీపంబున లేగ లేని లేగటికుట్టిచందం
బున హతప్రభ యై నేత్రసలిలంబులు గురియుచు గోరూప యై యున్నధాత్రి
కి ట్లనియె. 395

మ. నయనాంభఃకణజాల మేల విడువక శ నాతల్లి సీమేను సా
మయ మై యుండదు మోము వాడినది నీరమన్నించుచుట్టాలకు
భయదుఃఖంబులు నేడు వొందవు గదా శ బంధించి శూన్యుల్ పద
త్రయహీనుల్ నను బట్ట వత్తు రనియో శ తాపంబు నీ కేకికిన్. 396

సీ. మఖములు లేమి నరమర్త్యుల కిటమీఁద, మఖభాగములు లేక శ మాను ననియె
రమణులు రమణుల శ రక్షింప రనియె తత్పుత్రుల దండ్రులు శ ప్రావ రనియె
భారతి గుజనుల శ బ్రాపించు ననియె సద్విప్రులు నృపుల సేవించు రనియె
కులిశహస్తుండు వానశగురియింపకుండగ, బ్రజలు దుఃఖంబులచబడుదు రనియె

ఆ. హీనవంశజాతు శ లేతద రనియె రాజ్యములు పాడి గలిగి శ జరగ వనియె
మనుజు లన్న పానశ్రమైశునశయనాన, నాదికర్మసక్తు శ లగుదు రనియె. 397

మ. జననీ నీభర మెల్ల డించుటకు నై శ చక్రాయుధం డిన్నిహా
యనముల్ దాను నరాకృతిక మెలగి నిశత్యానందముం జేసి హా
యిన నేనింక ననాధ నైతిం గుజనుం శ డెవ్వఁడు శాసించునో
పెనుదుఃఖంబుల బొందగంటి ననియో శ భీతిల్లి చింతించుటల్. 398

క. దెప్పర మగుకాలముచే, నెప్పుడు దేవతల కైన శ నిష్ఠం బగునీ
యొప్పదము కృష్ణుఁ డరిగినఁ, నప్పె గదా తల్లి నీవు శ తల్లడవడఁగన్. 399

వ. అనిన భూదేవి ట్లనియె. 400

క. ఈలోకంబునఁ బూర్వము, నాలుగుపాదముల నీవు శ 2నడతువు నేఁ డా
శ్రీలలనేశుండు లేమిని, గాలముచే నీకు నొంటిరకా లయ్యె గదే. 401

వ. మఱియు సత్యశౌచదయాక్షమంబులును సంతోషత్యాగశమదమార్జవంబు
లును దపంబును సమత్వంబును బరాపరాధసహనంబును లాభంబు గలయెడ
నుదాసీనుం డై యుండుటయును శాస్త్రవిచారవిజ్ఞానవిరక్తులును నైశ్వర్యశౌ
ర్యప్రభాదక్షిత్వంబులును స్మృతియును స్వాతంత్ర్యంబును గౌరవకాంతిదైర్య
మార్దవప్రతిభాతిశయప్రశయశీలంబులును జ్ఞానేంద్రియకర్తేంద్రియమనోబలం
బులును సౌభాగ్యగాంభీర్యస్థైర్యంబులును శ్రద్ధాకీర్తిమానగర్వాభావంబులును
ననియెడి ముప్పదితొమ్మిదిగుణంబులు నవియునుం గాక బ్రహ్మణ్యతాశరణ్యతాది
మహాగుణసమూహంబును శ్రీకృష్ణ దేవునియందు వర్తిల్లుం గావున. 402

- క. గణనాతీతము లగున, ద్గుణములు గలచక్రి సనిన శ ఘోరకలిప్తే
రణమునఁ బాపసమూహా, వ్రణయుతు లగుజనులఁ జూచి శ వగచెడఁ దండీ.
- క. దేవతలకు ఋషులకుఁ బితృ, దేవతలకు నాకు నీకు శ ధీరులకును నా
నావర్ణాశ్రమములకును, గోవులకును బాధ యనుచుఁ శ గుండెద ననఘా. 404
- సీ. బ్రహ్మదు లెవ్వనిశభద్రకటాక్షవీ, క్షణము వాంఛింతురు శ సత్తపములఁ
గమలాలయము మాని శ కమల యెవ్వనిపాద, కమలంబు సేవింతుఁ గాతుకమున
బరమయోగీంద్రులు శ భవ్యచిత్తములందు, నిలుపుదు రెవ్వని శ నియతితోడ
వేదంబు. లెవ్వనిశవిమలచారిత్రముల్, వినుతింపఁగా లేక శ వెగడువడియె
- ఆ. నట్టివాసుదేవు శ నబ్జవజ్రంకుశ, చక్రమీనశంఖరచాపకేతు
చిహ్నితంబు లై నశ్రీచరణము లింకఁ, జోక వనుచు వగపు శ సోకె నయ్య.
- క. హరిపాదంబులు సోకెడి, సిరికతమున నిఖిలభువనశ సేవ్యత్వముతో
స్థిర నైతి నిన్నిదినములు, హరి నాగర్వంబు మాన్చి శ యరిగె మహాత్మా. 406
- క. లీలాకారము దాల్చెను, శ్రీలలనేశుండు ఖిలుల శ శిషిించి భవో
మ్మాలనము సేయుకొఱకును, నాలుగుపాదముల నన్ను శ నడపించుటకున్. 407
- ఉ. ఆమధురోక్తు లానయము శ లాదరహాసము లాదయారసం
బామరిపెంబు లాతగవు శ లాగమనక్రియ లామనోహర
స్త్రేమకరావలోకనముఁ శ బ్రీతిఁ గనుంగొన లేమి మాధవుం
గామిను లేల నిర్దళితశక్తులు యోగులుఁ బాయ నేర్తురే. 408
- క. మెల్లన నాపై యాదవ, వల్లభఁ డడు గిడఁగ మోహశవశ నై నే రం
జిల్లఁగ రోమాంచముక్రియ, మెల్లములై మొలచు నస్యరములు మార్గములన్.
- వ. అని యిట్లు పూర్వవాహిని యైనసరస్వతీతీరంబున ధర్మదేవుండును భూమియు
వృషభధేనురూపంబుల భాషింప రాజర్షి యైనపరీక్షిద్భావరుండు డగ్గటియె
నానమయంబున. 410

శ్లోకలిఖుఁడు ధర్మదేవతను దత్తుట. శ్లోక-

- శా. కైలాసాచలసన్నిభం బగుమహాశగంభీరగోరాజముం
గాలక్రోధుండు దండహస్తండు నృపాకారుండు క్రూరుండు జం
ఘాలుం షొక్కండు శూన్రుఁ డాసురగతిం శ గారుణ్యనిర్ముక్తుఁ డై
నేలం గూలఁగఁ దన్నెఁ బంచితీలఁగా శ నిర్హితపాదాహతీన్. 411
- వ. మఱియును. 412
- శా. ఆలోలాంగక నశ్రుతోయకణలీరనాక్షి మహాంభారవన్
బాలారూఢతృణావలీకబళలోశభవ్యాప్తజహ్వగ్ర నాం
దోళస్వాంత సజీవవత్స నుదయరద్ధుఃఖాన్వితన్ ఘర్తకీ
లాలాపూర్ణశరీర నామొదవు నురల్లంఘించి తన్నెన్ వడిన్. 413

వ. ఇట్లాధేనువృషభంబుల రెంటినిం గంటకుం డై తన్నుచున్నరాజలక్షణముద్రితం
డయినశూద్రునిం జూచి సువర్ణపరికరస్యందనారూఢుం డగునభిమన్యునంద
నుండు గోదండంబు సగుణంబు సేసి మేఘగంభీరరవంబు లగువచనంబుల
ని ట్లనియె. 414

శా. నిన్నుం గొమ్ములఁ జిమ్మెనో కదిసెనో శ నిర్భీతి వై గోవులం
దన్నం గారణ మేమి మద్భుజసనాశథక్షోణి నేవేళలం
దు న్నేరంబులు సేయ రా దెఱుంగవా శ ధూర్తత్వము భూమిభృ
త్సన్నాహంబు నొనర్చె దెవ్వఁడవు నిశ శాసించెడఁ దుర్త. 415

క. గాండివియుఁ జక్రియు భూ, మండలిఁ బెడఁబాసి చనిన శ మదమత్తుండ వై
దండింపఁ దగనివారల, దండించెదు నీవ తగుదు శ దండనమునకున్. 416

వ. అని వృషభంబు నుద్దేశించి యి ట్లనియె. 417

మ. కురుధాత్రీశ్వరబాహువప్రయుగళీరగు ప్తమామండలిం
బరికింపఁ భవదీయనేత్రజనితాంశభక్త్యేణి దక్కఁ జనుల్
దొరఁగం¹ జేయ రధర్క సంజనితజంతుశ్రేణిబాష్పంబులఁ
గురుశక్తి విదళింతుఁ జూడు మితనిక శ గోమూర్తి దేవోత్తమా. 418

క. జాలిఁ బడ నేల నాశర, జాలంబులపాలు సేసి శ చంపెద వీనిక
భూలోకంబున నిపు డే, నాలుగుపాదముల నిన్ను శ నడపింతుఁ జుమీ. 419

ఉ. వాచవి యైనగడ్డిఁ దిని శ వాహినులందు జలంబు ద్రావఁ గా
నీచరణంబు లెవ్వఁ డిటు శ నిర్దళితంబుగఁ జేసె వాడు దా
భేచరుఁ డైన వాని మణిశీలితభూషణయుక్తబాహులఁ
వే చని త్రుంచి వైతు వినుశవీదికి నేఁగిన నేల డాఁగినన్. 420

వ. అని మఱియు గోమూర్తి యయినభూదేవితో ని ట్లనియె. 421

చ. అగణితవైభవం డగుముశరాంతకుఁ డక్కట పోయె నంచు నె
వ్వగలఁ దృప్తిశించి నేత్రముల శ వారికణంబులు దేకు మమ్మ లో
బెగడకుమమ్మ మద్విశిఖరబృందములఁ వృషలుక వధింతు నా
మగఁటిమిఁ జూడవమ్మ వెఱ శ మాపఁ గడమ్మ శుభప్రదాయిని. 422

క. సాధువు లగుజంతువులకు, బాధలు గావించుఖిలుల శ భంజింపనిరా
జాధమునాయుస్స్వర్గ, శ్రీధనములు వీటిఁ బోవు శ సిద్ధము తల్లీ. 423

క. దుష్టజననిగ్రహంబును, శిష్టజనానుగ్రహంబుఁ శ జేయఁగ నృపులఁ
ద్రష్ట విధించె బురాణ, ద్రష్టలు సెప్పదురు పరమరధర్కము సాధ్య. 424

వ. అనిన ధర్మనందనపౌత్రునకు వృషభమూర్తి నున్నధర్మదేవుం డి ట్లనియె. 425

- ఉ. క్రూరులఁ జంపి సాధువులకున్ విజయం బొనరించునట్టియా
పారవశజాతుఁడవు శ భాగ్యసమేతుఁడ వాడు తొల్లి మీ
వారిటువంటివా రగుట శ వారిజనేత్రుఁడు మెచ్చి చాత్యనం
చారము సేసెఁ గాదె నృపరస త్తమ భ క్తిలతానిబద్ధుఁ డై. 426
- చ. సరేంద్రా యేము ప్రాణులకు దుఃఖహేతువులము గాము మావలన దుఃఖంబు
నొందెడుపురుషుండు లేఁడు వాదివాక్యభేదంబులఁ 1 గొందఱు మోహితు లై
భేదంబు నాచ్ఛాదించి తమకు నాత్మ సుఖదుఃఖంబుల నిచ్చుప్రభువని చెప్పదురు
2 గొందఱు గ్రహదేవతాదులకుఁ బ్రభుత్వంబు సంపాదింతురు 3 గొందఱు
గర్హంబునకుం బ్రాభవంబుం బ్రకటింతురు 4 గొందఱు స్వభావంబు ప్రభు
వని పలుకుదు రిం దెవ్వరికిని సుఖదుఃఖప్రదానంబు సేయఁ బ్రభుత్వంబు
లేదు పరులవలన దుఃఖంబు వచ్చిన నధర్మంబు పరులు సేసి రని విచారింప
వలదు తర్కింపను నిర్దేశింపను రానిపరమేశ్వరునివలన సర్వంబు నగుచుండు
ననిన ధర్మ దేవునికి ధర్మ నందనపాత్రుం డి ట్లనియె. 427
- ఆ. ధర్మమూర్తి వయ్య శ ధర్మజ వృషహాప, పరమధర్మ మీపు శ పలుకుత్రోవ
పావకర్తు చేయూపాపంబు సూచింపఁ, బావకర్తుఁ డేగురపథము వచ్చు. 428
- చ. మఱియు దేవమాయవలన భూతంబులవాఙ్మనసంబులకు వధ్యఘాతుకలక్షణా
వృత్తి సులభంబుగం దెలియ రాదు సీవు ధర్మ దేవతవు కృతయుగంబునం దప
శ్శౌచదయాసత్యంబు లనునాలుగు నీకుం బాదంబు లని చెప్పదురు (*త్రేతా
యుగంబునం బూర్వోక్తపాదచతుష్కంబునం దొక్కపాదంబు క్షీణం బయ్యె
ద్వాపరంబునఁ బాదద్వయంబు నశించెఁ గలియుగంబందు నివ్వడువున) నివ్వడు
నీకుఁ బాదత్రయంబు భగ్నం బయ్యె నవశిష్టం బగుభవదీయచతుర్థపాదంబు
నధర్మంబు గల్యంతంబునని గ్రహింపగమకించుచున్నయది విను మదియునుంగాక.
- మ. భరముం బాపి రమావిభుండు గరుణం శ బాదంబులం ద్రొక్కఁగా
సిర యై వేడుక నింతకాలము సుఖశ్రీ నొందె భూదేవి త
చ్చరణస్పర్శము లేమి శూద్రకులజాల్ శ శాసించు రంచున్ నిరం
తరశోకంబున నీరు గన్నుల నిడఁగ శ ధర్మజ్ఞ వీక్షించితే. 430

—శుభపరీక్షిస్తహారాజా గలిని నిగ్రహించి ధర్మ పరిపాలనము సేయుట. శుభం—

- చ. అని యిల్లు ధరణీధర్మ దేవతల బుజ్జగించి మహారథం డయినవిజయపాత్రుండు
క్రొక్కారుమెఱుంగు తెఱంగు ధిక్కరించుచు దిక్కులకు వెక్కనం బయినయడి
దంబు బెడిదంబుగ జడిపించి పాపహేతు వయినకలిరూపు మాప నుద్యోగిం
చిన వాఁడు రాజరూపంబు విడనాడి వాడినమొగంబుతోడ భయవిహ్వలం

1 'యోగీశ్వరులు' అచ్చుప్రతి. 2 'చైవజ్ఞులు' అ. ప్ర. 3 'మోహంపకులు' అ. ప్ర.

4 'హాకామలిపలు' అ. ప్ర. 5 బుకేడింప. 6 (*) ఇది పండితులు గూర్చినది.

డై సాస్తంబులు సాచి తత్పాదమూలవిన్యస్తమస్తకుం డై ప్రణామంబు సేసి.

క. కంపించె దేహ మెల్లం, జంపకు మోరాజతిలక శ శరణాగతు ర

క్షీంపు మని తనకు మ్రొక్కినఁ, జంపక కలిరాజుఁ జూచి శ జనపతి వలుకున్.

క. అర్జునకీర్తిసమేతుం, డర్జునపాత్రుండు భయరసావృతజనులన్

నిర్జించి చంపఁ దలఁపఁడు, దుర్జనభావంబు విడిచి శ తొలఁగు దురాత్మా. 433

వ. నీవు పాపబంధుండవు మదీయబాహుపాలితం బయినమహీమండలంబున నిలువ
వలవదు రాజదేహంబునందు వర్తించునిన్ను నసత్యలోభ చౌర్య దౌర్జన్య దురా
చారమాయాకలహకపటకలుషాలక్ష్మ్యదిధర్మేతరసమూహంబు లాశ్రయించు
సత్యధర్మంబులకు నివాసం బగుబ్రహ్మవర్తదేశంబున యజ్ఞవిస్తారనిపుణు లయిన
వారు యజ్ఞేశ్వరుం డయినహరింగూర్చి యాగంబు సేయుచున్నవారు యజించు
వారలకు సుఖప్రదానంబు సేయుచు సకలభూతాంతర్యామి యై భగవంతుం
డయినహరి జంగమస్థావరంబులకు సంతరంగబహిరంగంబుల సంచరించువాయు
పుచందంబున నాత్మరూపంబున మనోరథంబుల నిచ్చుం గావున నీ విం దుండ
వలవదనుచు దండహస్తం డయినజమునికై వడి మండలాగ్రంబు సాచిన రాజ
వర్యునకుం గలి యిట్లనియె. 434

క. జగతీశ్వర నీయడిదము, ధగధగితప్రభలతోడఁ శ దఱచుగ మెఱవన్

బెగఁడెం జిత్తము గుండెలు, వగిలెడి నిక నెంచు జొత్తు శ భావింపఁ గడే.

వ. సరేంద్రా నిన్ను నారోపితశరశరాసను సర్వప్రదేశంబులందును విలోకించుచు
న్నవాడ నే నెక్కడ నుండును నానతి మ్మనిన రాజన్యశేఖరుండు ప్రాణిపథస్త్రీ
ద్యూతపానంబు లనియెడునాలుగుస్థానంబుల నిచ్చి మఱియు నడిగిన సువర్ణ
మూలం బగునసత్యమదకామహింసావైరంబు లనియెడు పంచప్రదేశంబుల
నొసఁగి యితరస్థలంబుల స్పృశింప కుండ నియమించె నిట్లు కలినిగ్రహంబు
సేసి హీనంబు లయినతపశ్శ్చేదయ లనియెడిమూఁడుపాదంబులు వృషభ
మూర్తి యయినధర్మదేవత కిచ్చి విశ్వంభరకు నిర్భరం బయినసంతోషంబు
సంపాదించి. 436

క. గజనామధేయపురమున, గజరిపుషీతమున ఘనుండు శ గలిదముండు మహా

గజవైరిపరాక్రముఁ డే, గజవిజి లే కుండఁ దాల్చెఁ శ గౌరవలక్ష్మిన్. 437

వ. ఇట్లు కృష్ణనియనుగ్రహంబున సశ్వత్థామబాణపావకంబువలన బ్రదికి వృషభ
మూర్తి యయినధర్మదేవతకు సభయం బిచ్చినపరీక్షిన్న రేండ్రుండు బ్రాహ్మణ
శాపస్త్రాప్తతక్షకాహిభయంబువలనఁ బ్రాణంబులు వోవు నని యెఱింగి సర్వ
సంగంబులు వర్జించి శుకునకు శిష్యుం డై విజ్ఞానంబు గలిగి గంగాతరంగిణీతీరం
బునం గళేబరంబు విడిచె వినుడు. 438

- క. హరివార్త లెఱుగువారికి, హరిపదములు దలంచువారి శ కనవరతంబున్
హరికథలు వి నెడివారికి, మరణాగతమోహసంధ్రమము లే దనఘా. 439
- క. శుభచరితుఁడు హరి యరిగిగఁ, బ్రభవించి ధరిత్రి నెల్లఁ శ బ్రబ్బియుఁగలి దా
నభిమన్యుసుతునిచేతను, బ్రభవింపక యడఁగి యుండె శ భార్గవముఖ్యా. 440
- చ. ఇవ్విధంబునఁ జతుస్సముద్రముద్రితాఖిలమహీమండలప్రాజ్యసామ్రాజ్యంబు పూ
జ్యంబుగాఁ జేయుచు నాయభిమన్యుసంభవుండు. 441
- ఉ. చేసినఁ గాని పాపములు శ సెందపు చేయఁ దలంచినంతటం
జేసెద నన్నమాత్రమునఁ శ జెందుఁ గదా కలివేళఁ బుణ్యముల్
మోసము లే దటంచు నృపముఖ్యుఁడు గాచెఁ గలిగ్ మరంద ము
ల్లాసములోడఁ గ్రోలి విరుళం దెగఁజూడనితేటికై వడిన్. 442
- చ. మఱియుం బ్రమత్తు లై యధీరు లగునరులయందు వృకంబుచందంబున నొదిగి
లాఁచుకొని యుండి చేష్టించుంగాని ధీరు లై నవారికిం గలివలనిభయంబు లేదని
కలి సంతంబు నొందింపఁ డయ్యె ననిన విని ఋషులు సూతున కి ట్లనిరి. 443
- సీ. పౌరాణికోత్తమ శ బ్రదుకుము పెక్కేండ్లు, తామరసాత్పునిరధవళయశము
మరణశీలర మైననమా కెఱింగించితి, కల్పితం బగుశ్రుతకర్తృమందుఁ
బాగలచే బాగిలి యరబుద్ధచిత్తుల మైన, మము హరిపదపద్మమధురరసముఁ
ద్రావించితివి నీవు శ ధన్యుల మైతిమి, జ్ఞాంతరము లేనిరస్వర్గ మైన
తే. విష్ణుభక్తులసంగంబురవెలకు రాదు, ప్రకృతిగుణహీనుఁ డగుచక్రిభద్రగుణము
లీశకమలాననాదులు శ నెఱుంగ లేరు, వినికి వినఁ జాల మనియెడిరవెట్టి గలఁడె.
- క. శ్రీపంబులు ఖండితసం, తాపంబులు గల్గెపాంధ్రతమఃమహోద్య
ద్దీపంబులు పాపండదు, రాపంబులు విష్ణువందరనాలాపంబుల్. 445
- క. పావనములు దురితలతా,లావనములు నిత్యమంగరశప్రాభవసం
జీవనములు లక్ష్మీసం, భావనములు వాసుదేవరపదసేవనముల్. 446
- ఆ. పరమభాగవతుఁడు శ పాండవపౌత్రుండు, శుకునిభాషణముల శ శుద్ధబుద్ధి
యై విరాజమానుఁ శ డై ముక్తి యగువిష్ణు,పాదమాల మెట్లు శ వడసెననఘ.
- చ. మహాత్మా విచిత్ర యోగనిష్ఠాకలితంబును విష్ణుచరితలలితంబును బరమపుణ్యం
బును సకలకల్యాణగుణగణ్యంబును భాగవతజనాపేక్షితంబును నైనపారీక్షిత
భాగవతాఖ్యానంబు వినిపింపు మనిన సూతుం డి ట్లనియె. 448
- క. మిముబోటిపెద్దవారలు, కమలాత్పునిచరిత మడుగఁగఁ జెప్పెడిభా
గ్యము గలిగె నేడు నాజన్మము సఫలం బయ్యె వృద్ధరమాన్యుడ నగుటన్. 449
- క. కులహీనుఁడు నారాయణ, విలసత్కథనములు గడఁక శ వినిపించినఁ ద
త్కులహీనతఁ బాసి మహోజ్జ్వలకులజత్వమును బొందు శ సన్మునలారా. 450

- సీ. ఎవ్వనిగుణజాల శ మెన్న జిహ్వలు లేక, నలినగర్భాదు లశనంతుఁ డండ్లు
కోరెడువిబుధేంద్రకోటి నొల్లక లక్ష్మీ, ప్రాథించె నెవ్వనిపాదరజము
'బ్రహ్మ యెవ్వనిపాదరపద్మంబు గడిగిన, జలము ధన్వత నిచ్చె ర జనుల కెల్ల
భగవంతుఁ డనియెడిరభద్రశబ్దమునకు, నెవ్వఁ డ్ధర్మాకృతి శ నేపు మిగులు
- ఆ. నేమహాత్ము నాశ్రయించి శరీరాది, సంగకోటి నెల్ల శ సుహరించి
ప్రాభవమున మునులు శ పారమహంస్యంబు, నొంది తిరిగి రాకరయుండు రెలమి.
- చ. క్రమమున మింటికై యెగయుఁ శ గాక విహంగము మింటి దైనపా
రము గన నేర్పునే హరిపరరాక్రమ మోపినయంతఁ గాక స
ర్వము వివరింప నెవ్వఁడు ప్రశవ ర్తకుఁ డౌ మునులార 2నాదుచి
త్తమునకు నెంత గానఁబడెఁ శ దప్పక చెప్పెద మీకు నంతయున్. 452
- క. వేదండపురాధీశుఁడు, గోదండము సేతఁ బట్టికొని గహనములో
వేదండాదుల నొకనాఁ, డేదండలఁ బోవ నీక శ యెగచెన్ బలిమిన్. 453
- క. ఒగ్గములు ద్రవ్వి పడు మని, యొగ్గెడు పెనుఁదెరల వలల శ నురలుమృగములన్
డగ్గటి చంపెడువేడుక, వెగ్గల మై చిత్తమందు శ వెంటాడింపన్. 454
- క. కోలముల గవయవృకశా, ద్దూలములఁ దరక్షుఖడ్గరహితహరిశుం
డాలముల శరభచమర, వ్యాలముల వధించె విభుఁడు శ వడి నోలములన్. 455
- శ్లోపరీక్షితుఁడు వేటాడి శమిసునిపై మృగసర్పము నెత్తి కైచుట. శ్లో—
- క. మృగయులు మెచ్చ నరేంద్రుఁడు, మృగరాజపరాక్రమమునరమెఱసి హరించెన్
మృగధరమండలమునఁ గల, మృగ మొక్కటి దక్క సర్వశ్రమృగముల నెల్లన్.
- వ. ఇట్లు వాటం బయిన వేటలేమకంబున మృగంబులవెంబడిం బడి యెగచుచుం
జరించుటంజేసి బుభుక్షాపిపాసలవలన మిగులఁ బరిశ్రాంతం డయి ధరణీకాం
తుండు చల్లనినీటికొలంకుం గానక కలంకితచిత్తుం డై చని చని యొక్కతపో
వనంబు గని యందు. 457
- సీ. మెలగుట చాలించి శ మీలితనేత్రుం డై, శాంతుం డై కూర్చుండి శ జడతలేక
ప్రాణమనోబుద్ధిపంచేంద్రియంబుల, బహిరంగవిఫలఁ శ బాట నీక
జాగరణాదికర్మసానత్రయము దాటి, పరమ మై యుండెడిరపదముఁ దెలిసి
బ్రహ్మభూతత్వసంప్రాప్త్యవిక్రియుఁ డయి, యతిదీర్ఘ జటలు ద శ న్నావరింప
తే. నలఘురురుచర్మధారియై శ యలరుచున్న, తపసిఁ బాడగని శోషితరతాలుండగుచు
నెండి తడి లేక కుత్తుక శ నెలుంగు డింద, మందభాషల నిల్లను శ మనుజవిభుఁడు.
- క. తోయములు దెమ్ము మా కీ, తోయము వేటాడ వెరవు శ దొరకదు ఘనచే
తోయత డప్పి జనించెను, తోయమువారలును లేరు శ దుస్సహ మనఘా. 459

1. ఘనః. 2. బుద్ధిచి, క్రమలకు. 3. తోయము వేటాడునేకఁ ఁ దొల్లి పాదము 5, తోయముక్రియ జలదాహము.

వ. అని భూవరుండు శమీకమహాముని ¹సమాధినిష్ఠానిమిలితనేత్రుండును విస్తృత బాహ్యంతరింద్రియకృతసంచారుండును హరిచింతాపరుండును నై యుండుట విచారింపలేక.

460

ఉ. కన్నులు మూసి బ్రాహ్మణుండు శ గర్వముతోడుత నున్నవాడు చే సన్నల నైన ర మ్మనడు శ సారజలంబులు దెచ్చి పోయఁ జే మన్నన లైనఁ జేయఁడు సరమగ్రఫలంబులు వెట్టఁ డింతసం పన్నత నొందెనే తనతరపశ్చరణాప్రతిమప్రభావముల్.

461

అ. వారిఁ గోరు చున్నరవారికి శీతల, వారి యిడుట యెట్టిరవారి కయిన వారితంబు గాని శ వలసినధర్మంబు, వారి యిడఁడు ²దాహరవారి గాఁడు.

462

చ. అని మనుజేశ్వరుండు మృగశయావసరాగతతోయదాహసం జనితదురంతరోషమున శ సంయమి దన్నుఁ దిరస్కరించి పూ జనములు సేయఁ డంచు మృతశరప్పము నొక్కటి వింటికొప్పనం బని వడి తెచ్చి వైచె నటు శ బ్రహ్మమునీంస్తునియంసవేదికన్.

463

వ. ఇట్లతండు ³(ప్రత్యాపృతబాహ్యంతరింద్రియం డగుట నిమిలితలోచనండు. గా నోపునో యట్లు గాక గతాగతు లగుక్షత్రిబంధులచే నేమి యని మృషాస మాధినిష్ఠుండు గా నోపునో యని వితర్కించుచు) వృథారోషదర్పంబున ముని మూఁపున గతాసు వయినసర్పంబు నిడి నరేశ్వరుండు దనపురంబునకుం జనియె నంత సమీపవర్తు లై నమునికుమారు లంతయుం దెలియం జూచి శమీకనంద నుం డై నశృంగికడకుం జని.

464

— శుభశమీక శ్రుతిం దగుశృంగి పరీక్షితుని శపించుట. శ్లోకం—

క. నరగంధగజస్యందన, తురగంబుల నేలురాజు శ తోయాతురుం డై పరఁగఁ నీజనకునిమెడ, నురగముఁ దగిలించి పోయె శ నోడక తండ్రి.

465

వ. అని పలికిన సమానవయోరూపమునికుమారలీలాసంగి యయినశృంగి శృంగంబు లతోడిమూర్తి ⁴ధరియించినట్లు విజృంభించి రోషసంరంధంబున నుదరిపడి ⁵బ ల్యన్నంబుల భుజించి పుష్టంబు లగుపరపుష్టంబులుంబోలె బలిసియు ద్వారంబు లం గాచినోని యుండుసార మేయంబులపగిది దానభూత లగుక్షత్రియాభాసు లెట్లు బ్రాహ్మణోత్తములచే స్వరక్షకులుగ నిరూపితు లయి రట్టివార లెట్లు తద్వృ హంబుల భాండసంగతం బగునన్నంబు భుజింప నర్హు లగుదురు తత్కృతంబు లయినద్రోహంబు లెట్లు నిజస్వామిం జెందు నని మఱియు) ని ట్లనియె.

466

1. 'సమాధి నుండి హరిచింతాపరుం డై' అని వ్రాతప్రతులు.

2. ధర్మశివారి గాఁడు.

3. 5 (*) ఇని మూలానుసారముగాఁ జేర్చఁబడినది.

4. ధరియించి విజృంభించురోషరంబుధంగి నుదరి.

- ఉ. అడఁడు తన్ను దూషణము శ్రీ లాశ్రమవాసులఁ గాని వైరులం
గూడఁడు కందమూలములు శ్రీ గూడు గఁ దించు సమాధిస్థుఁడై
వీడఁడు లోనిచూడ్కులను శ్రీ విష్ణునిఁ దక్కఁ బరప్రపంచముం
జూడఁడు మగ్గురుండు ఫణిఁ శ్రీ జుట్టఁగ నేటికి రాచవానికిన్. 467
- ఉ. పోము హిరణ్యదాసములఁ శ్రీ బుచ్చుకొనంగ ధనంబు లేమియుం
దేము సవంచనంబులుగ శ్రీ దీవన లిచ్చుచు వేసరింపఁ గా
రాము వనంబులన్ గృహవిశ్రాముల మై నివసింపఁ జెల్లరే
పామును వైవఁగాఁ దగునె శ్రీ బ్రహ్మమునీస్తుభుజార్గళంబునన్. 468
- క. పుడమిఁ గలజనులు వొగడఁగఁ, గుడుతురు గట్టుదురు గాక శ్రీ కువలయపతులై
యడవుల నిడుమలఁ బడియెడి, బడుగులమెడ నిడఁగఁ దగునె శ్రీ పన్నగశవమున్
- క. భగవంతుఁడు గోవిందుఁడు, జగతిం బెడఁబాసి చనిన శ్రీ శాసింపంగా
దగువాని లేమి దుర్జను, లెగసి మహాసాధుజనుల శ్రీ నేఁచెద రకటా. 470
- క. బాలకులార ధరిశ్రీ, పాలకు శపియింతు ననుచు శ్రీ బలువడిని విలో
లాలకుఁ దగుమునికుంజర, బాలకుఁ డరిగెం ద్రిలోకరపాలకు లదరన్. 471
- వ. ఇట్లు రోపించి కాశికీనదికిం జని జలోపస్పర్శనంబు సేసి. 472
- ఉ. ఓడక వింటికోపున మృత్యోరగముం గొని వచ్చి మాటుమా
టాడక యున్నమజ్జనకునంసతలంబునఁ బెట్టి దుర్బద
క్రీడఁ జరించురాజు హరశక్తేవు లొడ్డిననైనఁ జచ్చుఁ బో
యెడవనాఁడు తక్షకఃఫణింద్రవిషానలసేతిసంహతిన్. 473
- వ. అని శమీకమహామునికుమాగుం డయినశృంగి పరీక్షిన్నరేంద్రుని శపియించి
నిజాశ్రమంబునకుం జనుదెంచి కంఠలగ్నకాకోదరకళేబరుం డైనతండ్రిం
జూచి. 474
- క. ఇయ్యెడ నీకంఠమునకు, నియ్యరగశవంబుఁ దెచ్చి శ్రీ యీ నేర్చినయా
దయ్యమిఁక నేమి సేయదు, నెయ్యంబులు లేవు సుమ్ము శ్రీ నృపులకుఁ దండ్రీ. 475
- శా. ప్రారంభంబున వేట వచ్చి ధరణీపాలుండు మాతండ్రిపై
నేరం బేమియు లేక సర్పశవమున్ శ్రీ నేఁ దుగ్గుండై వైచిరాఁ
డీరీతిన్ ఫణి గ్రమ్మటన్ బ్రదుకునో శ్రీ హింసించునో కోటలన్
రాచే తాపసులార దీనిఁ దివరే శ్రీ రక్షింపరే మ్రొక్కెదన్. 476
- వ. అని వెఱపున సర్పంబుఁ దిగుచునేర్పులేక యెలుంగెత్తి యెడ్చుచున్నకుమారకు
రోదనధ్వని విని యాంగిరసుం డయినశమీకుండు సమాధి సాలించి మెల్లన
కన్నులు దెఱచి మూపున న్రేలు చున్నమృత్యోరగంబు నీక్షించి తీసి పాట
వైచి కుమారకుం జూచి. 477

1. లాఁగినఁ జచ్చు నేటిలో, నేవన. 2. యీ నేర్చిన యా, దయ్యమిఁక నేమి సేయదు.

- క. ఏకీడు నాచరింపము, లోకులకు మనము సర్వలోకసములమున్
శోకింప నేల పుత్రక, కాకోదర మేల వచ్చెన్ శ గంధంబునకున్. 478
- వ. అని యడిగినఁ దండ్రికిం గొడుగు రాజు వచ్చి సర్పంబు వైచుటయుం దాను
శపించుటయును వినిపించిన నమ్ముని దనదివ్యజ్ఞానంబున నచ్చూనవేంద్రుండు
పరీక్షిన్న రేంద్రుం డని యెఱింగి కొడుకువలన సంతసింపక యిట్లనియె. 479
- క. బెట్టిద మగుశాపమునకు, దట్టపుద్రోహంబు గాదు శ ధరణీకాంతుం
గట్టా యేల శపించితి, పట్టి తక్షకవిషాగ్నిరపా లగు మనుచున్. 480
- ఆ. తల్లికడుపులోన శ దగ్ధుడై క్రమృతఁ, గమలనాభకరుణఁ శ గలిగినాఁడు
బలిమి గలిగి ప్రజలఁ శ బాలించు చున్నాఁడు, దిట్టపడుచ రాజుఁ దిట్టఁ దగునె.
- ఉ. కాపరి లేనిగొట్టియలకై వడిఁ గంటకచోరకోటిచే
నే పఱియున్న దీభువన శ మీశుండు గృష్ణుండు లేమి నిట్టిచో
భూపరిపాలనంబు సమ్రాజ్యధి నితం డొనరింపఁ జెల్లరే
యీపరిపాటిద్రోహమున శిక్లి శసంపఁగ నేల బాలకా. 482
- నీ. పాపంబు నీచేతఁ శ బ్రాపించె మన కింక, రాజు నశించినశరాజ్యమందు
బలవంతుఁ డగువాఁడు శ బలహీనుపశుదార, హయసువర్ణాదుల శ నవహరించు
జారచోరాదులు శ సంచరింతురు ప్రజ, కన్యోన్యకలహంబు శ లతిశయిల్లు
వైదికం బై యున్నరవర్ణాశ్రమాచార, ధర్మ మించుక లేక తప్పి శ పోవు
- ఆ. సంతమీఁద లోకు శ లర్థకామంబులఁ, దగిలి సంచరింప శ ధరణి నెల్ల
వర్ణసంకరములు శ వచ్చు మర్కటసార, మేయములకు వచ్చుమేరఁ బుత్ర. 483
- ఉ. భారతపంశజం బరమరథాగవతున్ హయమేధయాజి నా
చారపరున్ మహానయవిశారదు రాజకులై కభూషణున్
నీరము గోరి నేడు మనశేలకు వచ్చినయర్థి భక్తి న
త్కారము సేసి పంపఁ జనుఁ శ గాక శసంపఁగ నీకు ధర్మమే. 484
- క. భూపతికి నిరపరాధమ, శాపము దానిచ్చె బుద్ధిరచాపలమున మా
పాపండు వీఁ డొనరించిన, పాపము దొలగింపు కృష్ణ శ పరమేశ హరీ. 485
- క. పొడిచినఁ దిట్టినఁ గొట్టినఁ, బడు చుందురు గాని పరమభాగవతులు దా
రొడఁబడరు మాటు సేయఁగఁ, గొడుకా విభుఁ డెగ్గు సేయఁ శ గోరఁడు నీకున్
- క. ¹చెలఁగరు కలఁగరు సాధులు, మిళితము లయి పరులవలన శ మేలుం గీడున్
నెలకొనిన నైన నాత్మకు, నొలయపు సుఖదుఃఖచయమయ్యగ్గము లగుచున్.
- వ. అని యిట్లు శమికమహామునీంద్రుండు గ్రమృతంప శక్తి లేనికొడుకు సేసినపా
పంబునకు సంతాపంబు నొంది తనశిష్యు నొకమునికుమారునిం బిలిచి యేత
ద్వైతాంతం బంతయు రాజున కెఱింగించి రమ్మని పంచె సంత నాయభిమన్యు

పుత్రుండు శమీకమునిశిష్యునివలన శాపవృత్తాంతంబు విని కామగ్రోధాదివిషయానస్తం డగుతనకుం దక్షకవిపాగ్ని విరక్తిబీజం బగు ననుచుఁ గరినగరంబునకుం జనియే కాంతంబున.

488

అథ పరీక్షితుడు విప్రశాపం బెఱింగి ప్రాయోపనిష్ఠం డగుట.

ఉ. ఏటికి వేట వోయితి ముగ్ధసింద్రుండు గాఢసమాధి నుండఁగా నేటికిఁ దద్భుజాగ్రమున శ నేసితి సర్వశవంబుఁ దెచ్చి నే నేటికిఁ బాపసాహసము శ లీక్రియఁ జేసితి దైవయోగమున్ దాటఁగ రాదు వేగిరమ శ తథ్యము గీడు జనించు ఘోర మై.

489

ఉ. పామువిపాగ్నికీలములఁ శ బ్రాణము లేగిన నేఁగుఁ గాక యీ భూమియు రాజ్యభోగములుఁ శ బోయిన నిప్పుడ పోవుఁ గాక సాదామినిఁ బోలుజీవనముఁ శ దథ్యముగాఁ దలపోసి యింక నే నే మని మాటు దిట్టను ముగ్ధసింద్ర కుమారకు దుర్నివారకున్.

490

ఆ. రాజ ననుచుఁ బోయి శ రాజ్యగర్వంబున, వనముకొఱకు వారివనము సాచ్చి దండశూకశవముఁ శ దండ్రిపై వైచినఁ, బాలియఁ దిట్ట కేల శ పోవు సుతుండు.

క. గోవులకును బ్రాహ్మణులకు, దేవతలకు నెల్లస్థానుఁ శ దెంపునఁ బీడల్ గావించుపాపమానస, మేవిధమునఁ బుట్ట కుండ శ నే వారెత్తున్.

492

వ. అని వితర్కించి.

493

క. దామోదరపదభక్తిం, గామాదుల గెల్చివాఁడు శ గావునఁ గరుణన్ భూమీశుఁ డలుగఁ డయ్యెను, సామర్థ్యము గలిగి నోహరసంగిన్ శృంగిన్.

494

వ. అంత మునికుమారుండు శపించినవృత్తాంతంబు దక్షకుండు విని యెడగు వేచి యుండె నిట తక్షకవ్యాశవిమానలజ్వాలాజాలంబునం దనకు సప్తమదినంబున మరణం బని యెఱింగినవాఁడు గావున భూపాలుండు భూలోకస్వర్గలోకభోగంబులు హేయంబు లని తలంచి రాజ్యంబు వినర్జించి నిరశనత్వదీక్షాచరణంబు సంతకల్పించుకొని.

495

మ. తులసీసంయుతఁడై త్యజిత్వదరజస్తోమంబుకంఠెన్ మహో జ్జ్వల మై దిక్పతిసంఘసంయుతజగత్సౌభాగ్యసంపాది యై కలిసోపావళి నెల్లఁ బాపజివియరద్గంగాప్రవాహంబులో పలికిం బోయి మరిష్యమాణుఁ డగుచుం శ బ్రాయోపవేశంబునన్.

496

క. చిత్తము గోవిందపదా, యత్తముఁ గావించి మాని శ యై తనలో నే తత్తము లేక భూవర, సత్తముండు వసించె ముక్తసంగత్వమునన్.

497

వ. ఇట్లు పాండవపౌత్రుండు ముకుందచరణారవిందవందనానందకందాయమానమానసుం డై విష్ణుపదీతీరంబునం బ్రాయోపవేశంబున నుండుట విని సకలలోక

పావనమూర్తులు మహానుభావులు నగుచుఁ దీర్థంబులకుం దీర్థత్వంబు నొసంగ
నమస్థులై నయత్రి విశ్వామిత్ర మైత్రేయ భృగు వసిష్ఠ పరాశర చ్యవన భర
ద్వాజ పరశురామ దేవల గౌతమ కశ్యప కపప కణ్వ కలశసంభవ వ్యాస ప
ర్వతనారదప్రముఖులై నబ్రహ్మర్షి దేవర్షి రాజర్షి పుంగవులును గాండర్వు లయిన
యసుణాదులును మఱియు నానాగోత్రసంజాతులై నమునులును శిష్యప్రశిష్య
సమేతులై చనుదెంచిన వారలకుఁ బ్రత్యుత్తానంబుసేసి పూజించి దండప్రణా
మంబు లాచరించి కూర్చుండ నియోగించి. 498

క. క్రమ్మఱ నమ్మునివిభులకు, నమ్మనుజేంపుండు మ్రొక్కి శ్ర హర్షాశ్రుతతుల్
గ్రమ్మగ ముకుళితకరుడై, సమ్మతముగఁ జెప్పె నాత్మశ్రసంచారంబున్. 499

ఉ. ఓషిక లేక చచ్చినమహోరగముం గొని వచ్చి కోపి నై
తాపసుమూఁపుపై నిడినశదారుణచిత్తుండ మత్తుండన్ మహా
పాపుండ మీరు పాపతృణపావకు లుత్తము లయ్యలార నా
పాపము వాయుమార్గముఁ గృతపరులార విధించి చెప్పరే. 500

ఉ. భూసురపాదరేణువులు శ్ర పుణ్యులఁ జేయు నరేంపులన్ ధరి
శ్రీసురులార మీచరణశరేణుకణంబులు మేను సోకి నా
చేసినపాప మంతయు నశించెఁ గృతార్థుండ నైతి నెద్ది యేఁ
జేసిన ముక్తివద్ధతికిఁ శ్ర జెచ్చరఁ బోవఁగ వచ్చుఁ జెప్పరే. 501

క. భీకరతరసంసార, వ్యాకులతఁ విసిగి దేహవర్జనగతి నా
లోకించునాకుఁ దక్షక, కాకోదరవిషము ముక్తికారణ మయ్యెన్. 502

క. ఏపారునహంకార, వ్యాపారములందు మునిగి శ్ర వర్తింపంగా
నాపాలిటిహరి భూసుర, శాపవ్యాజమున ముక్తిసంగుం జేసెన్. 503

మ. ఉరగాగ్రీశువిషానలంబునకు మే శ్ర నొప్పింతు శంకింప నీ
శ్వరసంకల్పము నేడు మానదు భవిష్యజ్ఞజన్మంబులన్
హరిచింతారతియన్ హరిప్రణతిభాశపాకర్ణనానక్తియన్
హరిపాదాంబుజసేవయుం గలుగ మీ శ్ర రర్థిం బ్రసాదింపరే. 504

క. చూడుడు నాకల్యాణము, పాడుడు గోవిందుమీఁదిరపాటలు 2దయతో
నాడుడు హరిభక్తులకథ, లేడహములలోన ముక్తి శ్ర కేఁగెద నిచటన్. 505

క. అమ్మా నినుఁ జూచిననరుఁ, బొమ్మా యని ముక్తికడకుఁ శ్ర బుత్తు వలు కృపన్
లెమ్మా నీరూపముతో, రమ్మా నా కెదుర గంగ శ్ర రమ్యతరంగా. 506

వ. అని తనకు మీఁద నయ్యెడిజన్మాంతరంబులందును హరిపాదభక్తిసౌజన్యంబులు
సంధిల్లుంగాత మని గంగాతరంగిణిదక్షిణకూలంబునం బూర్వాగ్రదర్శనసంబున
నుత్తరాభిముఖుండై 3యుపవేశించి జనమేజయు రప్పించి రాజ్యభారంబు నమ

- ర్పించి యత్నంబు సంసారబంధంబునకుఁ దప్పించి చిత్తంబు హరికినొప్పించి పరమభాగవతుం డైనపాండవపాత్రుండు స్రాయోపవిష్టుం డై యున్ననమయంబున.
- క. ఒత్తిలి పొగడుచు సురలు వి, యత్తలమున నుండి మెచ్చి రయలరులవానల్ మొత్తము లై కురిసిరి నృప, సత్తముపై భూరిభేరిశబ్దంబులతోన్. 508
- వ. ఆసమయంబున సభాసీను లయినఋషు లిట్లనిరి. 509
- మ. ఊతినాథోత్తమ నీచరిత్రము మహారచిత్రంబు మీతాత లు గ్రతపోధన్యులు విష్ణుపార్శ్వపదవిం ర గామించి రాజన్యశోభితకోటిరమణిప్రభాన్వితమహారసీతంబు వర్జింతు రున్నతు లై నీవు మహోన్నతుండవు గదా ర నారాయణధ్యాయి నై. 510
- మ. వసుధాధీశ్వర నీవు మర్త్యతనువున్ ర వర్జించి నిశ్శోక మై వ్యసనచ్ఛేదక మై రజోరహిత మై ర వర్జించులోకంబు నర్వసమత్వంబునఁ జేరునంతకు భవరద్వాక్యంబులన్ విను నేదెనకుం బోవక చూచు చుండెదము నీదివ్యప్రభావంబులన్. 511
- వ. అని యిట్లు పక్షపాతశూన్యంబులును మహానీయమాధుర్యగాంభీర్యసౌజన్యధుర్యంబులును నైనసభాషణంబు లాడుచు మూడులోకంబులకు నవ్వలి దైవసత్యలోకంబునందు మూర్తిమంతంబు లై ²నెగడు చున్ననిగమంబులచందంబునందేజరిల్లుచున్నఋషులం జూచి భూవరుండు నారాయణకథాశ్రవణకుతూహలండు నమస్కరించి యిట్లనియె. 512
- క. ఏడుదినంబుల ముక్తిం, గూడఁగ నేరీతి వచ్చు ర గురుసంసార క్షేడన మేక్రియ నెడతెగుఁ, జూడుండు మాతండ్రులార ర ³శ్రుతివచనములన్.
- శా. స్రాప్తుల్ పెద్దలు బ్రహ్మబోధనకళారవారీగ లాత్మప్రభా లుప్తాజ్ఞానమహాంధకారులు దయాశభుత్వాభిరాముల్ మనోగుప్తంబుల్ సకలార్థజాలములు మీఁకుం గాన వచ్చుం గదా సప్తాహంబుల ముక్తి కేఁగెడుగతిం ర జర్పించి భాషింపరే. 514
- వ. అని యుత్తరానందనుం డాడినవచనంబులకు మును లండఱుఁ బ్రత్యుత్తరంబు విమర్శించునెడ దైవయోగంబున. 515

—అథ శుకమహర్షి పరీక్షిన్నహరాజనాద్ధ కేశేనంచట ఉక్తం—

- సీ. ప్రతినిమేషముఁ బరత్ర బ్రహ్మంబు నీక్షించి, మదిఁ జొక్కి వెలుపలరమఱచువాడు కమలంబుమీఁదిభృంగములకై వడి మోము, పై నెఱసినకేశరపటలివాడు గెఱ వ్రాసి మాయ నంగీకరించినభంగి, వననంబుఁ గట్టక ర వచ్చువాడు సంగి గాఁ డని వెంటఁ ర జాటుభూతములు నా, బాలురహాసశరబ్దములవాడు తే. మహితపదజానుజంఘూరురమధ్యహస్త, బాహువతోగళాననఘోలకర్ణ

- నాసికాగండము స్తకశనయనయుగళుఁడై నయవధూతమూర్తివాఁడరుగుదెంచె.
- ఉ. ఈ రని లోకులం గినిసి శ యెగ్గులు వల్కనివాఁడు గోరికల్
గోరనివాఁడు గూటువలఁ శ గూడనివాఁడు వృథాప్రపంచముం
జేరినివాఁడు దైవగతిఁ శ జేరినలాభముఁ జూచి తుష్టుఁడై
నేరనివానిచందమున శ నేగ్గులు సూపనివాఁడు వెండియున్. 517
- ఆ. అమ్మహాత్మ్య ¹జోడశాబ్దవయోరూప, గమనగుణవిలాసశకౌశలములు
ముక్తికాంత సూచి శ మోహిత యగునన,నితరకాంత లెల్ల శ నేమి సెప్ప. 518
- ఆ. వెట్టితనము మాని శ విజ్ఞానమూర్తియై, బ్రహ్మభావమునను శ ²బర్యటింప
వెట్టి యంచు శుకునిశెంట్ల నేజెంతురు, వెలదు లర్భకులును శ వెట్టి లగుచు.
- వ. ఇట్లు వ్యాసనందనుం డై నశుకుం డరుగుదెంచిన నందలిమునీంద్రు లమ్మహానుభా
వునిప్రభావంబు తెఱం గెఱుంగుదురు గావున నిజానంబులు డిగ్గి ప్రత్యుత్తా
నంబు నేసిరి పాండవపౌత్రుండు నాయోగిజనశిఖామణికి నతిధిసత్కారంబులు
గావించి దండప్రళామంబు నేసి పూజించె మఱియు గ్రహనక్షత్రతారకామ
ధ్యంబునం దేజరిల్లురాకానుభాకగుండునుంబోలె, బ్రహ్మరి దేవర్షి రాజర్షి మధ్యంబు
నం గూర్చుండి విరాజమానుం డై నశుకయోగీంద్రుం గనుంగొని. 520
- ఉ. ఫాలము నేల మోపి భయభక్తులతోడ నమస్కరించి భూ
పాలకులోత్తముండు కరశపద్మములన్ ముకుళించి నేడు నా
పాలిటిభాగ్య మెట్టిదియై శ పావనమూర్తివి పుణ్యకేర్తి వీ
వేళకు నీవు వచ్చితి విశేషవిభూషణ దివ్యభాషణా. 521
- మ. అవధూతోత్తమ మంటి నేడు నిను డాశయం గంటి నీవంటివి
ప్రవరుం బేర్కొనునంతటన్ భసిత మాఁ శ బావంబు నాబోడికిన్
భవదాలోకనభాషణార్చనపదప్రత్యుశనస్పర్శనా
దివిధానంబుల ముక్తి చేపడుట చింతింపంగ నాశ్చర్యమే. 522
- క. హరిచేతను దనుజేంద్రులు, ధరఁ ద్రుంగెడుభంగి నీవరదస్పర్శముచే
గురుపాతకసంఘంబులు, ³హరిమాలుఁ గదయ్య యోగిభూషణ వింటే. 523
- మ. ఎలమిన్ మేనమఱిది యై నచివుఁడై శ నేమేటి నూతాతలన్
బలిమిం గాచి సముద్రముద్రితధరం శ బట్టంబుఁ గట్టించె న
య్యలఘుం డీశుండు చక్ర రక్షకుండు గా శ కన్యూత్ విపర్యక్షకుల్
గలనే వేడెద భక్తి నాగుణనిధిం శ గాగుణ్యవారాన్నిధిన్. 524
- సీ. అవ్యక్తమాన్దండు శ వై ననీదర్శన, మాఱడిఁ బో నేర శ దభిమతార్థ
సిద్ధి గావించుట శ సిద్ధంబు నేఁ డెల్లి, దేహంబు వర్జింతు శ దేహధారి
కేమి చింతించిన శ నేమి జపించిన, నేమి గావించిన శ నేమి వినిన

నేమి సేవించిన శ నెన్నడు సంసార, పదతిఁ బాసినరపదవి గలుగు
తే. నుండు మన రాదు గురుఁడవుఁ యోగివిభుఁడ, వాపుఁబిదికినతడ వెంతరయంతసేపు
గాని యొక దెస నుండవు శ కరుణతోడఁ, జెప్పవే తండ్రి ముక్తికిఁ శ జేరుతెరువు.
ప. అని పరీక్షిన్న రేండుండు బాదరాయణి నడిగె నని చెప్పి. 526
క. రాజీవపత్రలోచన, రాజేంద్రకిరీటఘటితరత్నమరీచి
భ్రాజితపాదాంభోగుహ. భూజనమందార నిత్యరపుణ్యవిచారా. 527
మా. అనుపమగుణహార శహస్యమానారివీరా, జనవినుతివిహారాజానకీచిత్రచోరా
దనుజఘనసమీరారదానవశ్రీవిదారా, ఘనకలుషకతోరా శ కంధిగర్వాపహారా.
గద్యము. ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్ర కేసవమంత్రిపుత్ర సహజ
పాండిత్య పోతనామాత్యప్రణీతం బైన శ్రీమహాభాగవతం బనుమహాపురాణంబు
నందు నైమిశారణ్యవర్ణనంబును శౌనకాదులప్రశ్నంబును సూతుండు నారా
యణకథాసూచనంబు సేయుటయు వ్యాసచింతయు నారదాగమనంబును నార
దునిపూర్వకల్పవృత్తాంతంబును బుత్రశోకాతుర యైననృపదరాజనందన కర్జు
నుం డశ్వేత్థామం దెచ్చి యొప్పగించి గర్వపరిహారంబు సేయించి విడిపించుట
యు భీష్మనిర్యాణంబును ధర్మనందనురాజ్యాభిషేకంబును గోవిందునిద్వారకా
గమనంబును విరాటకన్యకాగర్భవిద్యమానుం డైనయర్జును నశ్వేత్థామ బాణా
నలంబునలనం బాపి విష్ణుండు రక్షించుటయుఁ బరీక్షిజన్మంబును గాంధారి
ధృతరాష్ట్రవిదునులనిర్గమంబును నారదుండు ధర్మజనకుఁ గాలసూచనంబు
సేయుటయుఁ గృష్ణనిర్యాణంబు విని పాండవులు మహాపథంబునం జనుటయు
సభిమన్యుపుత్రుండు దిగ్విజయంబు సేయుచు శూద్రరాజలక్షణలక్షితం డగు
కలిగర్వంబు సర్వంబు మాపి గోవృషాకారంబుల నున్నధరణీధర్మ దేవతల నుద్ధ
రించుటయు శృంగిళాపభీతుం డైన యుత్తరానందనుండు గంగాతీరంబునం బ్రా
యోపవేశంబున నుండి శుకసందర్శనంబు సేసి మోక్షోపాయం బడుగుటయు
ననుకథలం గలప్రథమస్కంధము. 529

ఓం తత్సద్బ్రహ్మార్పణమస్తు.

శ్రీ

శ్రీరామచంద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

ద్వితీయ స్కంధము.

మద్భక్తచకోరక
 సోమ వివేకాభిరామ శ సురవినుతగుణ
 స్తోమ నిరలంకృతాసుర
 రామానీమంతనీమ శ రాఘవరామా.

1

వ. మహానీయగుణగరిష్ఠు లగునమ్మునిశ్రేష్ఠులకు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖరీసమే
 తుం డైనసూతుం డి ట్లనియె నట్లు పరీక్షిన్న రేండునకు శుకయోగీంద్రుం డి
 ట్లనియె.

2

శుకశుకండు పరీక్షితునకు మక్తిహర్గము చెల్పుట.

- నీ. షీతిప నీప్రశ్నంబు శ సిద్ధంబు మంచిది, యాత్మ వేదులు మెత్తు శ రఖిలశుభద
 మాకర్ణసియంబు శ లయుతసంఖ్యలు గల ¹వండులోపల నిది శ యధికతరము
 గృహములలోపల శ గృహమేధు లగునరు, లా త్తత త్వము ²లేశశ్రమైన నెఱుంగ
 రంగనారతుల నిరద్రాస క్తి జను రాత్రి, పోవుఁ గుటుంబార్థబుద్ధి నహము
- ఆ. పశుకశత్రుత్రుత్రబాంధవదేహాది, సంఘ మెల్లఁ దమకు శ సత్యమనుచుఁ
 గాఁపురములు సేసి శ కడవటఁ జత్తును, కనియుఁ గాన రంతకాలనరణి.
- క. కావున సర్వాత్మకుండు మ, హావిభవుఁడు విష్ణుఁ డీశుఁ శ డాకర్ణింపన్
 సేవింపను వర్ణింపను, భావింపను భావ్యుఁ ³డధవభాజకి నధిపా.
- ఆ. జనుల కెల్ల శుభము శ సాంఖ్యయోగము దాని, వలన ధర్మనిష్ఠురవలన నయిన
 నంతకాలమందు హరిచింత సేయుట, పుట్టువునకు ఫలము శ భూవరేంద్ర.
- తే. అరసి నిగ్గుణబ్రహ్మంబు శ నాశ్రయించి
 విధినిపేద'నివృత్తి నరద్విమలమతులు
 సేయు చుందురు హరిగుణాఁచింతనములు
 మానసంబుల నేప్రొద్దు శ మానవేంద్ర.

6

1 సంసుఖ్యం బిది. 2 లు నింతైన నెఱుంగ. 3 దుభయ. 4 ను లొల్ల నిలివిమల.

- సీ. ద్వైపాయనుడు నాదుశతంధ్రీ ద్వాపర వేళ, బ్రహ్మసమిత మైనభాగవతముఁ
బరనంబు సేయించె శ బ్రహ్మతత్పరుడ నై, యుత్తమశ్లోకలీలోత్సవమున
నాకృష్టచిత్తుండ శ నై పఠించితి నీవు, హరిపాదభక్తుండ శ వగుటఁజేసి
యెఱిగింతు విన వయ్య శ యీభాగవతమున, విష్ణుసేవాబుద్ధి శ విస్తరిల్లు
- ఆ. మోక్షకామునకును శ మోక్షంబు సిద్ధించు, భవభయంబు లెల్ల శ బాసిపోవు
యోగిసంఘమునకు శ నుత్తమప్రతములు, వాసుదేవనామకవర్ణనములు. 7
తరలము. హరి నెఱుంగక యింటిలో బహుహాసంబులు మత్తుఁ డై
పొరలు చుండెడివెట్టి ముక్తికి శ బోవనేర్చునె వాడు సం
సరణముం బెడఁబాయఁ డెన్నఁడు, శ సత్య మాహరినామసం
స్మరణ మొక్కముహూర్తమాత్రము శ చాలు ముక్తిద మా నృపా. 8
- సీ. కారవేశ్వర పొల్లి శ ఖట్వాంగుఁ డనువిభం, డీల నేడుదీవుల శ నేలు చుండి
శక్రాదిదివిజులు శ సంగ్రామభూముల, నుగ్ర దానవులకు శ నోడి వచ్చి
తమకుఁ గో డడిగిన శ ధరనుండి దివి కేగి, దానవవిభుల సంఘదఱ వధింప
వర మిత్తు మనుచు దేవతలు సంభాషింప, జీవితకాలంబు శ సెప్పఁ డిదియ
- ఆ. వరము నాకు నొండువర మొల్ల ననవుడు, నాయువోకముహూర్తమంతదడవు
గల దటంచుఁ బలుక శ గగనయానమున న, మ్మానవేశ్వరుండు శ మహికివచ్చి.
- క. గిరిలం బోలెడికరులను, హరులం దనప్రాణదముత శ లై మనియెడిసుం
దరులను హితవరులను బుధ, వరులను వర్జించి గాఢశవై రాగ్యమునన్. 10
- క. గోవిందనామకీర్తనఁ, గావించి భయంబు దక్కి శ ఖట్వాంగధరి
ప్రీతిభుడు సూత గొనియెను, కైవల్యముఁ దొల్లి రెండుగడియలలోనన్. 11
- వ. వినుము నీకు నేడుదివసంబులకుం గాని జీవితాంతంబు గాదు తావత్కాలంబు
నం *(బారతొకికసాధనభూతం బగు) పరమకల్యాణంబు సంపాదింప వచ్చు సం
తకాలంబు డగ్గఱినం బెగ్గడిలక దేహి దేహపుత్రకళత్రాదిసంహంబువలని
మోహసాలంబు నిష్కామకరవాలంబున నిర్మలనంబు సేసి గేహంబు వెడలి
పుణ్యతీర్థజలావగాంబు సేయుచు నేకాంతశుచిప్రదేశంబున విధివత్ప్రకారం
బునం గుశాజినచేలంబులతోడం గల్పితాననుండు మానసంబున*(నిఖలజగత్పవి
త్రీకరణసమర్థం బై) యకారాదిత్రివర్ణకలితం బై బ్రహ్మబీజం బైనప్రణవంబు
సంస్కరించుచు వాయువుల జయించి విషయంబులవెంట నంటి గెంటి పాతెడియిం
ద్రియంబుల బుద్ధిసారథియై మనోనామకంబు లైనవగ్గంబుల బిగ్గఁ బట్టి
మ్రొగ్గం దిగిచి దట్టంబులైనకర్మఘట్టంబుల నిట్టట్ట మెట్టెడుమనంబును శే
ముషీబలంబున నిరోధించి భగవదాకారంబుతోడ బంధించి నిర్విషయం బైన
మనంబున భగవత్పదాద్యవయవంబులం గ్రమంబున ధ్యానంబు సేయుచు

రజస్తమోగుణంబులచేత నాక్షిప్తంబైనచిత్తంబు విమూఢంబైన ధారణా వశంబునం దద్గుణంబులవలన నయ్యెడిమలంబులం జెఱిచి నిర్మలచిత్తంబునం బరమం బైనవిష్ణుపదంబునకుం జను ధారణానియమంబున * (సుఖాత్మకం బగు విషయంబు నవలోకించు) యోగికి భక్తిలక్షణంబైనయోగాశ్రయంబున వేగంబు మోక్షంబు సిద్ధించు ననిన యోగీంద్రునకు నరేంద్రుం డిట్లనియె. 12

క. ధారణ యేక్రియ నిలుచును, ధారణ కేరూప మెద్ది † ధారణ యనగా ధారణ పురుషుమనోమల, మేరీతి హరించు నాకు ‡ నెఱిగింపఁ గదే. 13

వ. అనిన విని రాజునకు నవధూతవిభుం డిట్లనియె. 14

ఆ. పవనము † నియమించి ‡ పరిహృతసంగుడై, యింద్రియముల²వర్గ † మెల్ల మాపి హరివిశాలరూప¹మందుఁ జిత్తముఁ జేర్చి, నిలువనలయు బుద్ధి ‡ నెఱిపి బుధుఁడు.

వ. వినుము భగవంతుం డైనహరి విరాడ్విగ్రహంబునందు భూతభవిష్యద్వర్తమానం బైనవిశ్వంబు విలోక్యమానంబగు ధరణీసలిల తేజస్సమీరణగగనాహంకార మహాత్మత్వంబు లనియెడినప్తావరణంబులచేత నావృణం బగుమహాండకోశం బైనశరీరంబునందు ధారణాశ్రయం బయినవై రాజపురుషుండు దేజరిల్లు నమ్మ హాత్తునికిఁ బాదమూలంబు పాతాళంబు పార్ణిభాగపాదాగ్రభాగంబులు రసాతలంబు గుల్ఫంబులు మహాతలంబు జంఘలు తలాతలంబు జానుద్వయంబు సుతలంబు దొడలు వితలాతలంబులు జఘనంబు మహీతలంబు నాభీవివరంబు నభస్తలంబు వక్షంబు గ్రహతారకాముఖజ్యోతిస్సమాహనమేతం బగు ³సువర్లోకంబు గ్రీవంబు మహర్లోకంబు ముఖంబు జనలోకంబు లలాటంబు దపోలోకంబు శీర్షంబు సత్యలోకంబు బాహుదండంబు లింద్రాదులు గర్జంబులు దిశలు శ్రవణేంద్రియంబు శబ్దంబు నాసాపుటంబు లశ్వీదేవతలు ఘ్రీణేంద్రియంబు గంధంబు వదనంబు పహ్ని నేత్రంబు లంతరిక్షంబు చక్షురింద్రియంబు సూర్యుండు రేవగళ్లు జెప్పలు భూయిష్కవిజృంభణంబు బ్రహ్మపదంబు దాలువులు జలంబులు జిహ్వేంద్రియంబు రసంబు వేదంబులు బ్రహ్మరంధ్రంబు దంష్ట్రలు దండధనుండు దంతంబులు పుత్రాదిస్నేహకళలు నగవులు జనోన్మాదకరంబు లయినమాయావిశేషంబులు కటాక్షంబు లనంతసర్గంబులు పెదవులు ప్రీడాలోభంబులు స్తనంబులు ధర్మమార్గంబులు వెన్నదర్శనమార్గంబు మేఘంబు ప్రజాపతి వృషణంబులు మిత్రావరుణులు జఠరంబు సముద్రంబులు శల్యసంఘంబులు గిరులు నాడీనివహంబులు నదులు దనూరుహంబులు దరువులు నిశ్వాసంబులు వాయువు స్త్రాయంబు నిరవధికం బయినకాలంబు ⁴గర్జంబులు నానావిధజంతునివహసంవృతసంసరణంబులు శిరోజంబులు మేఘంబులు గట్టు

పుట్టంబులు సంధ్యలు హృదయంబు ప్రధానంబు సర్వవికారంబులకు నాశ్రయం
బైనమనంబు చంద్రుండు చిత్తంబు మహత్తత్వం బహంకారంబు రుద్రుండు¹ డశ్వా
శ్వతద్యక్ష గంబులు నఖంబులు కటిప్రదేశంబు పశుమృగాదులు విచిత్రంబు
తై న²యాలాపనైపుణంబులు పక్షులు బుద్ధి మనువు నివాసంబు పురుషుండు పక్షా
దులై సస్వరవిశేషంబులు గంధర్వవిద్యాధరచారణాప్సరస్సమూహంబులు స్మృతి
ప్రస్థాదుండు వీర్యంబు దైత్యదాసవాసికం బయి యుండు మణియు నమృతా
విభునకు ముఖంబు బ్రాహ్మణులును భుజంబులు క్షత్రియులు నూరులు వైశ్యులును
జరణంబులు శూద్రులును నామంబులు నానావిధంబు లై సవసుకుద్రాదిదేవ
తాభిధానంబులును ద్రవ్యంబులు హవిర్భాగంబులును గర్తృంబులు యజ్ఞప్రయో
గంబులును నగు నిట్టిసర్వమయుం డైనవరమేశ్వరనివిగ్రహంబు బుద్ధిమంతుఁ
డై ముముక్షు నై నవాడు మనంబున ననుసంధానంబు సేయ వలయు నని
నక్కాణింది వెండియు నిట్లనియె.

16

క. హరిమయము విశ్వ మంతయు, హరి విశ్వమయుండు సంశయము పని లే దా
హరిమయము గానిర్వయము, పరమానపు లేదు వంశోపావన వింటే.

17

సీ. కలలోన జీవుండు ఓ గౌతూహలంబునఁ, బెక్కుదేహంబులఁ ఓ బేరు వడసి
యింద్రియంబులవెంట ఓ నెల్లవృత్తంబులు, నీక్షించి మఱి తన్ను ఓ నెఱుంగుకరణి
సఖలాంతరాత్మకం ఓ డగుపరమేశ్వరుఁ, డఖలజీవులహృదయముల నుండి
బుద్ధివృత్తుల నెల్ల ఓ బోధి యై వీక్షించు, బంధబద్ధుండు గాఁడు ఓ ప్రాభవమున
తే. సత్త్వంబు నందఱబహుళవిజ్ఞానమూర్తి, యతని సేవింప నగుఁగాక ఓ యన్యసేవఁ
గలుగ నేరవు కై నల్యఁగౌరవములు, పాయ దన్నఁడు సంసారబంధ మధిప.

18

మ. బహువర్షంబులు బ్రహ్మ చొల్లి జగ ముత్పాదించి విన్నాణి గా
క హరిప్రాసఘాతావశమునం ఓ గాదే యనూహ్యులైన
స్థానీయోజ్వలబుద్ధి యై భువననిర్మాణప్రభావంబుతో
విహరించెన్ సరనాథ జంతునివహావిర్యావనిగైత యై.

19

వ. విను మాఘంబు శబ్దమయవేదమార్గం బైనకర్తృఫలబోధనప్రకారంబున వ్యర్థం
బులై సస్వరాదినామలోకసుఖంబుల నిచ్చయించుచు మాయామయమార్గం
బున వాసనామూలంబుని నిద్రించువాఁడు గలలు గనుతెఱంగునం బరిభ్రమిం
చుచు నిరవద్యసుఖలాభంబుం జెందఁడు తన్నిమిత్తంబున విద్వాంసుండు నామ
మాత్రసారంబు లగుభోగ్యంబులలోన నెంతట దేహనిర్వహణంబు సిద్ధించు
నంతియ కైకొనుచు నప్రమత్తుం డై సంసారంబు సుఖం బని నిశ్చయింపక
యెందుమార్గంబున సిద్ధి గల దని చూచి పరిభ్రమణంబు సేయ చుండు.

20

సీ. కమనీయభూమిభాగములు లేకున్నవే, పడియుండుటకు దూదిపలుపు లేల

- సహజంబు లగుకరాంజలులు లే కున్నవే, భోజనభాజనప్రంజ మేల
వల్కలాజనకుశావళులు లే కున్నవే, కట్టదుకూలసంఘంబు లేల
గొనకొని వసియింప శ గుహలు లే కున్నవే, స్రాసాదసౌధాదిపటల మేల
తే. ఫలరసాదులు గురియవే శ పాదపములు, స్వాదుజలముల నుండవే శ సకలనదులు
పానఁగ భిక్షులు వెట్టరే శ పుణ్యసతులు, ధనమదాంధులకొలు వేల శ తాపసులకు.
- క. రక్షకులు లేనివారల, రక్షించెద ననుచుఁ జక్రి శ రా జై యుండన్
రక్షింపు మనుచు నొకనరు, నక్షముఁ బ్రార్థింప నేల శ యాత్ర జ్ఞులకున్. 22
- వ. అని యిట్లు చిత్తంబున స్వతస్సిద్ధుండును నాత్మయు నిత్యుండును సత్యుండును
భగవంతుండును నైనవానుదేవుని భజించి తదీయసేవానుభవానందంబున
సంసారసేతు వగునవిద్యవలన బుద్ధిమంతుండు విడివడం గావున. 23
- మ. హరిఁ జింతింపక మత్తుఁడై విషయచింతాయత్తుఁడై చిక్కి వా
సరముల్ 1 ద్రోసిడువాఁడు కింకరగదాసంతాడితోరమ్ముఁడై
ధరణీశోత్తమ దండభృన్నివసనద్యారోపకంఠోగ్రవై
తరణీవహ్నిశిఖాపరంపరలచే శ దగ్ధుండు గా కుండునే. 24
- క. మొత్తుదురు గదల మంటల, కెత్తురు రడ్డంబు దేహ శ మింతింతలు గా
నొత్తుదు 2 రసిపత్రి కలను, హత్తుకును కృతాంతభటులు శ హరివిరహితులన్. 25
- వ. మఱియు హరిచరణకమలగంధరసాస్వాదనం జెఱుంగనివారలు నిజకర్మబంధం
బుల దండధరమందిర ద్వార గేహళీసమీపజాబ్జల్యమానవై తరణీతరంగిణీదహన
దారుణజ్వాలాజాలదండహ్యమానదేహులం గూడి శిఖిశిఖావగాహంబుల నొం
దు చుండుదురు మఱియు విజ్ఞానసంపన్నులై మన్నప్రపన్నులు మాయాప
న్నులు గాక విన్నాణంబునం దమతమహృదయాంతరాళంబులం బ్రాదేశమాత్ర
దివ్యదేహుండును దిగిభరాజశుంభాదండసంకాశద్విగ్ధచతుర్బాహుండును గం
దర్పకోటిసమానసుందరుండును ధృతమందగుండును హాకావిరాజమానరాజ
మండలసన్నిభవదనుండును సౌభాగ్యసదనుండును ప్రభృతికాలభాసమాన
భాస్కరబింబప్రతిమానవిరాజితపద్మరాగరత్నరాణీవిరాజమాన కిరీటకుండలుం
డును శ్రీవత్సలక్షణలక్ష్మితవత్సోమండలుండును సమణీయకౌస్తుభరత్నఖచిత
కంఠికాలంకృతకంధరుండును నిరంతరపరిమళమిళితవసమాలికాబంధురుండును
నానావిధగంభీరహార కేయూరకటకకంకణమేఖలాంగుళియకవిభూషణప్రాతీసము
జ్జ్వలుండును నిటలతటవిలంబమానవిమలస్నిగ్ధనీలకుంచితకుంతలుండును ద
రుణచంద్రచంద్రికాధవళమందహాసుండును బరిపూర్ణకగుణావలోకనభూషంగ
సంసూచితసుభగసంతతానుగ్రహాలీలావిలాసుండును మహాయోగిరాజవిలసిత్వప్రా
దయకమలకర్ణికామధ్యసంస్థాపితవిలసితచరణకిసలయుండును సంతతానందమ

యుండును సహస్రకోటిసూర్యసంఘాతసన్నిభుండును మహావిభుండును నైనపరమేశ్వరుని మనోధారణావశంబున నిలిపికొని తదీయగుల్ఫచరణజానుజంఘాద్యవయవంబులం గ్రమంబున నొక్కొక్కటిని ప్రతిక్షణంబును ధ్యానంబుసేయుచు నంతకాలంబునకుఁ బరిపూర్ణనిశ్చలభక్తియోగంబు సిద్ధించు నంతకాలంబునం దదీయచింతాతత్పరులై యుందు రని మఱియు నిట్లనియె. 26.

సీ. ఆసన్నమరణాగ్ని ర యైనయతీశుండు, గాలదేశములను ర గాచికొనఁడు
తనువు విసర్జించురతలంపు జనించిన, భద్రాసనముఁ డై ర ప్రాణవనను
మననుచే నిర్జించి ర మానసవేగంబు, బుద్ధిచే భంగించి ర బుద్ధి దెచ్చి
క్షేత్రజ్ఞతోఁ గూర్చి ర క్షేత్రజ్ఞ నాత్మలో, పలఁ జేర్చి యాత్మను ర బ్రహ్మమందుఁ
తే. గలిపి యొక్కటి గావించిఁగారవమున, శాంతితోడ నిరూఢుఁ డై ర సకలకార్య
నివహమెల్లనుదిగనాడినైత్యసుఖము, వలయు నని చూచునటమీఁదరవసుమతీశ.

వ. వినుము పరమాత్మ యైనబ్రహ్మంబునందుఁ గాలదేశసత్త్వరజస్తమోగుణాహంకారమహాత్మత్త్వప్రధానంబులకుఁ బ్రభుత్వంబు లేదు కావునం బరమాత్మవ్యతిరిక్తంబు లేదు లే దని సకలం బుత్సర్జనంబుసేసి దేహదులయం దాత్మత్వంబు విసర్జించి యన్యపాజన్యంబు మాని పూజ్యం బగునహరిపదంబుం బ్రశిపదంబును హృదయంబున నాలింగనంబు సేసి పరమపదంబు నైష్టవం బని సత్పురుషులు జేలియును రివ్వీధంబున విజ్ఞానదర్శనబలంబున నిర్దగవిషయవాసనం డై క్రమంబున నిరపేక్షత్వంబున. 28

సీ. లంఘిమూలమున మూలభారచక్రంబుఁ, బీడించి ప్రాణంబు ర బిగియఁ బట్టి
నాభితలముఁ జేర్చి రసయముతో మెల్లన, హృత్స్పర్శజముమీఁది ర కెగయఁ బట్టి
యటమీఁద నురమందుఁజూర్పించి క్రమముఁ, దాలుమూలమునకుఁదఱిమి నిలిపి
మతముతో భ్రామియుగఁమధ్యంబుఁ జేర్చి దృక్, కర్మర్థ నాసాస్యమాగ్ధములుచూసి

ఆ. యిచ్చ లేనియోగి ర యెలమి ముహూర్తార్థ, మింద్రియానుషంగ ర మింతలేక
ప్రాణముల లుంచినబ్రహ్మరంధ్రముచించి, బ్రహ్మమందుఁ గలయుగళారవేంద్ర.

వ. మఱియు దేహాణ్డాగకాలంబున నింద్రియంబులతోఁజిసంగమంబు విడువనివాఁడు వానితోడన గుణసముదాయరూపం బగుబ్రహ్మాండంబునందు భేదచరసిద్ధవిహారయోగ్యంబును నణిచూదికనకలైశ్వర్యసమేతంబును నైనపరమేష్ఠిపదంబుఁ జేరు విద్యాతపోయోగసమాధిభజనంబు సేయుచుఁ బవనాంతర్గతలింగశరీరులై నయోగీశ్వరులకు బ్రహ్మాండబహిరంతరాశంబులు గతి యని చెప్పదు రగ్గతికి నేరికి గర్తంబులం బోవరాదు యోగి యగువాఁడు బ్రహ్మలోకంబునకు నాకాశవధంబునం బోవుచు సుషుమ్ననాడివెంట నగ్ని నధిదేవతం జేసి జ్యోతిర్మయం బైనతేజంబున నిర్మలుం డై యెందునం దగులువడక తారా

1. బంధించి; బంధించి. 2. 'భేద...సమేతంబును గుణసముదాయరూపంబునునైనపరమే. వ్రా.ప్ర.

మండలంబుమీఁద సూర్యాదిధృవాంతపదంబులఁ గ్రమక్రమంబున నతిక్రమించి హరిసంబంధం బయినశింశుమారచక్రంబుఁ జేరి (యెంటరి యగుచుఁ) బరమాణుభూతం బయినలింగశరీరంబుతోడ బ్రహ్మవిమలకు నెల వైనమహర్లోకంబుఁ జొచ్చి మహాకల్పకాలంబు క్రీడించుచుఁ గల్పాంతం బైన ననంతము ఖానలజ్వాలాజాలదండహ్యమానం బగులోకత్రయంబు నీక్షించుచుఁ దన్నిమి త్రసంజాతానలదాహంబు సహింపం జాలక.

30

సీ. ఇలమీఁద మనువు లీరేడ్వరుఁ జనునేళ, దివస మై యెచ్చోటఁ గదిగుచుండు మహానీయసిద్ధవిగ్రహానసంఘము లెందు, దినకరప్రభము లై క తేజరిల్లు శోకజరామృత్యుశోషణభయమఁఖి, నివహంబు లెందు జనింప కుండు విష్ణుపదధ్యాన క విజ్ఞానరహితుల, శోకంబు లెందుండి క చూడ వచ్చుఁ

ఆ. బరమసిద్ధయోగిభాషణామృత మెందు, శ్రవణపర్వ మగుచు క జరగుచుండు నట్టిబ్రహ్మలోకమందు వసించును, రాజవర్మ తిరిగి క రాఁడు వాఁడు.

31

వ. మఱియు నొక్కవిశేషంబు గలదు పుణ్యాతిరేకంబున బ్రహ్మలోకగతు లైనవారు కల్పాంతరంబునం బుణ్యతారతమ్యంబుల నధికారవిశేషంబు నొందువార లగుదురు బ్రహ్మదిదేవతాభజనంబునం జనువారు బ్రహ్మజీవనంబుచకాలంబు బ్రహ్మలోకంబున వసియించి ముక్తు లగుదురు నారాయణచరణకమలభక్తిపరాయణత్వంబునం జనినవారు నిజేచ్ఛావశంబున నిరర్థశగమనులై బ్రహ్మాండంబు భేదించి మహోన్నతం బగువైష్ణవపదంబు నాగోహితు గీర్వరాధిపతిం బైనప్రకృతియంశంబున మహాత్మత్వం బగు మహాత్మత్వాంశంబున సహంకారం బగు సహంకారాంశంబున శబ్దతన్మాత్రం బగు శబ్దతన్మాత్రాంశంబున గగనం బగు గగనాంశంబున స్పర్శతన్మాత్రం బగు స్పర్శతన్మాత్రాంశంబున సమీరణం బగు సమీరణాంశంబున రూపతన్మాత్రం బగు రూపతన్మాత్రాంశంబువలనఁ దేజం బగుఁ దేజోంశంబున రసతన్మాత్రం బగు రసతన్మాత్రాంశంబువలన జలం బగు జలాంశంబున గంధతన్మాత్రం బగు గంధతన్మాత్రాంశంబునఁ బృథివి యగు వానిమేళనంబునం జతుర్దశభవనాత్మకం బైనవిరాడ్రూపంబగు నారూపంబునకుఁ గోటియోజన విశాలంబైనయండకటాహంబు ప్రథమానరణంబైనపృథ్వీయగు దీనిఁ బంచాశత్కోటివిశాలం బని కొండఱువలుకుదు రియ్యానరణంబుమీఁద సలిలతేజస్సమీరగగనాహంకారమహాత్మత్వంబులనియెడియావరణంబులు గ్రమంబున నొండొంటికి దశగుణోత్తరాధికంబులై యుండు నట్టియేడింటిమీఁదఁ బ్రకృత్యావరణంబున మహావ్యావకంబగు బ్రహ్మాండంబు భేదించి వైష్ణవపదారోహణంబునెయు వాఁడు నిర్భయుండై మెల్ల నలింగదేహంబునఁబృథివ్యాత్మకత్వంబునొంది యట్టి పృథివ్యాత్మకత్వంబున ఘ్రాణంబున గంధంబును జలాత్మకత్వంబున రసనేంద్రియంబున రసంబును దేజోరూపకత్వంబున దర్శనంబునరూపంబును సమీరణాత్మ

కత్వంబున దేహంబున స్పర్శంబును గగనాత్మకత్వంబున శ్రవణంబున శబ్దంబును సత్తిక్రమించి భూతసూక్ష్మేంద్రియలయస్థానం బైనయహంకారావరణంబున సంప్రాప్తం డై యందు మనోమయంబును దేవమయంబును నైనసాత్త్వికాహంకారగమనంబున మహత్తత్త్వంబు సాచ్చి గుణత్రయంబున లయించి ప్రధానంబునొంది ప్రధానాత్మకత్వంబున దేహంబును నుపాధిపరంపరావస్థానంబునం బ్రకృతింబొసి యానందమయుం డై యానందంబునం బరమాత్మరూపంబైనవాసుదేవబ్రహ్మంబునందుఁ గలయు నని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె. 32

ఆ. పరమభాగవతులు శ పాటించుపథ మిది, యీపథమున యోగి శ యేఁగెనేని మగిడి రాఁడు వాఁడు శ మఱి సంశయము లేదు, కల్పశతములైనచరకారవేంద్ర. 33

వ. వినుము ని వడిగిససర్వోముక్తియుఁ గ్రమముక్తియు ననియెడుసీరెడుమార్గంబులు వేదగీతలందు వివరింపబడియె వీనిం దొల్లి భగవంతుం డైనవాసుదేవుండు బ్రహ్మచేతి నారాధితుం డై చెప్పె సంసారప్రవిప్లుం డైనవానికిఁ దపోయోగాదు లయిచమోక్షమార్గంబులు పెక్కులు గల వందు భక్తిమార్గంబుకంటె సులభంబు లేదు. 34

అథాశుపకః పరీక్షితునకు భక్తిమార్గంబె ముఖ్యం బని తెలుపుట.

మ. విను మంభోజభవుండు మున్ను మదిలో శ వేదంబు ముహూటు 1 నెమ్మనమందుఁ దలపోసి యెంతయుఁ బరాశమర్శించి మోక్షంబు దక్కినమార్గంబున వెంట లే దనుచు భక్తిం జింత సేసెఁ జనార్దను నాత్మాకృతి నిర్వికారుఁ డగుచు శ దహ్మనిగ్నేతి యై. 35

నీ. అభిలభాతములందు శ నాత్మరూపంబున, నీశుండు హరి యుండు శ నెల్లసౌదృశబుద్ధ్యాదిలక్షణశబులఁ గానఁబడును మహత్సేవనీయుఁ డరహర్నిశంబు వందనియుండు భక్తశ్రవత్సలుం డత్యంత, నియతుం డైన సతీతంబు శ నియతబుద్ధి నాత్మరూపకుఁ డగు శ హరికథామృతమును, గర్ణపుటంబులఁ శ గాంక్ష దీరఁతే. గ్రోలుచుండుడుధన్యులు శ కుటిలబహుళి, విషయమలినీకృతాంగముల శ వేగవిడిచి విష్ణు దేవునిచరిణారశింగయుగము, కడకుఁ జనుమగు సిద్ధంబు శ కారవేంద్ర. 36

క. మానుషజన్మము నొందిన, మానవులకు లభ్యమౌనరమరణులకు మహాజ్ఞానులకుఁ జేయ నలయువి, ధాన్యు నిగదించఁబడియె శ ధరణీనాథా. 37

వ. వినుము బ్రహ్మవర్చసకాముం డైనవానికి వేదవిభుం డగుచతుర్ముఖుండుని నింద్రియపాటవకామునకు నిండుండును బ్రజాకామునకు దత్తోద్దిప్తజావతులును భోజనకామునకు నదితియు స్వర్గకామునకు నాదిత్యులును రాజకామునకు విశ్వదేవతలును దేశప్రజాసాధనకామునకు సాధ్యులును శ్రీకామునకు దుర్గాయుఁ దేజస్కామునకు నగ్నియు వసుకామునకు వసువులును వీర్యకామునకు వీర్యప్రదు

లగురుద్రులును నాయుష్కామునకు నాశ్వినదేవతలును బుష్టికామునకు భూమి
యు బ్రతిష్ఠాకామునకు లోకమాత లైనగగనభూదేవతలును సౌందర్యకాము
నకు గంధర్వులును గామినీకామునకు సప్తరస యైనయూర్వశియు సర్వాధిపత్య
కామునకు బ్రహ్మయుఁ గీర్తికామునకు యజ్ఞంబులును విత్తిసంచయకామునకుం
బ్రచేతనుండును విద్యాకామునకు నుమావల్లభుండును దాంపత్యప్రీతికామునకు
నుమాదేవియు ధర్మార్థకామునకు నుత్తమశ్లోకుం డగువిష్ణువును సంతానకాము
నకుఁ బితృదేవతలును రక్షకామునకు యక్షులును బలకామునకు మరుద్గణ
బులును రాజత్వకామునకు మనురూపదేవతలును శత్రుమరణకామునకుఁ గోణ
పాలకుం డైనరాక్షసుండును భాగకామునకుం జన్మండును భజనీయు లగు
దురు మతియును.

38.

క. కామింపకయును సర్వముఁ, ¹గామించియు నైన ముక్తికై గామించి ²లోగఁ
జూ మించి పరమపురుషుని, నేమించి ³భజించుఁ దత్త్వైరనిపుణుం డధిపా. 39

మ. అమరేంద్రాదులఁ గొల్చుభంగి జనుఁ జూరయజ్ఞాక్షు సేవింపఁగా

విమలజ్ఞానవిరక్తిముక్తు లోదవుఁ శ పేదల భూనాథ త

త్కమలాధీశకథాసుధారసనదీరకల్లలమాలాపరి

భ్రమ మెవ్వారికి నైనఁ గర్ణయుగళీరపర్వంబు గా కుండునే.

40.

వ. అని యిట్లు రాజునకు శుకుండు సెప్పె ననిన విని శౌనకుండు సూతున కిట్లనియె.

క. వరతాత్పర్యముతో నిటు, భరతాస్వయవిభుండు శుకునిపలుకులు విని స

త్వరతాయుతుఁ డై శ్రేయ, స్మరతామతి నేమి యడిగె శ గణాతింపఁ గదే.

క. ఒప్పెడిసారికథ లియ్యవి, సెప్పెడినో యనుచు మాకుఁ శ జితోత్కంఠల్

గుప్పలుకొను చున్నవి రుచు, బుప్పజిలఁ నీమనోహరలోక్తులు విసంగన్.

43

వ. అనిన విని సూతుం డిట్లనియె.

44

క. శూలెడికూఁకటితోడను, బాబురతో నాడు చుండి శ బాల్యమున మహీ

పాలుండు హరిచరణార్చన, సేలాలసుం డగుచు నుండె శ నెంతయునియతిన్.

45

వ. అట్టిపరమభాగవతుం డైనపాండవేయునకు వాసుదేవపరాయణుం డైనశుకుం
డిట్లనియె.

46

సీ. వాసుదేవశ్లోకరవార్త లాలించుచు, గాల మేపుణ్యుండు శ గడపు చుండు

సతనిసూయువుఁ దక్కఁనన్యలయూయువు, నుదయాస్తమయములనగుగ్రకరుండు

వంచించి కొని పోవురవాఁ డది యెఱుంగక, జీవితం బెక్కిండ్లు శ సిద్ధ మనుచు

సంగనాపుత్ర గేహరామవిత్తాది, సంసార హేతుక సంగసుఖముఁ

తే. దగిలి వర్తింపఁ గాలంబుఁతటియటింగి, దండధరకింకరులు వచ్చి శ తాడనములు
సేసి కొనిపోవఁ బుణ్యంబుఁసేయ నైతి, బాపరతి నైతి నని బిట్ట పలవరించు.

వ. అది గావున.

48

సీ. అలరుజౌంపములతో న భ్రంకపంబులై, బ్రదుకవే వనములఁ గ బాదపములు
ఖాదనమేచూనాకాంక్షలఁ బశువులు, జీవింపవే గ్రామసీమలందు

నియతిమై నుచ్చాస్వసరనిశ్శాన్తపవనముల్, ప్రాపింపవే చర్తరథస్త్రికలును
గ్రామసూకరశునకశ్రేణు లింటింటఁ, దిరుగువే దుర్యోగశరదీనవృత్తి [పు
తే. నుష్క ఖరములు మోవ వేయుదుభరములఁ, బుండరీకాక్షునెఱుంగనిరపురుషపశు
లడివులందు నివాసములందుఁ బ్రాణ,విషయభరయుక్తితోనుంటరవిఫల మధిప.

సీ. విష్ణుకీర్తనముల న విసనికర్ణంబులు, గొండలబిలములు న గువలదే శ
చక్రిపద్యంబులఁ న జనువనిజహ్వలు, గప్పలజహ్వలు న గౌరవేంద్ర
శ్రీమనోనిఘ నిరక్షింపనికన్నులు, గేకిపింఛాక్షులు న గీర్తిరయిత
కమలముపూజకుఁ న గానిహస్తంబులు, శనముహస్తంబులు న సత్యవచన

ఆ. హరిపదశులసీగరశామోదరప్రి లేని, ముక్కు పందిముక్కు న మునిచరిత్ర
గరుడగమనుభజనశ్రీతి లేనిపదములు, పాదపములపాదరపటల మనఘ. 50

సీ. నారాయణునిదివ్యరనామాక్షరములపైఁ, గరఁగనిమనములు న గఠినశిలలు
మురవై రికధిలకు న ముదితాశ్రుగోమాంచ,మిళిత మై యుండనిరమేను మొద్దు
చక్రికి మ్రొక్కనిరజమని హూడల నున్న, కనకకరిటంబు న గట్టెమోపు
మాధవార్పితముగా న మననిమానవుసిరి, వనదుర్దచంద్రికారవై భవంబు

ఆ. కైటభారిభజన న గలిగి యుండనివాడు, గాలిగోన నుండి న కదలుశవము
కమలనాభపనముఁ న గననివానిబ్రదుకు, పసిండికాయలోనిరప్రాణిబ్రదుకు. 51

వ. అని యిట్లు పలికినవై యానకివచనంబుల కొత్తరేయుం జానందకందళితహృద
యుం డై నిర్మలమతివిశేషంబున. 52

ఆ. సుతుల హేతుల విడిచి న చుట్టాల విడిచి యిల్లాలి విడిచి బహుబరలాళి విడిచి
రాజు హృదయమిడియ న రాజీవనయనుపై,ధనము విడిచి జడ్డురదనము విడిచి.

వ. ఇట్లు మృత్యుభయంబు నిరసించి ధర్మార్థకామంబులు సన్న్యసించి పురుషోత్తము
నందుఁ జిత్తంబు విన్యసించి హరిలీలాలక్షణంబు లెఱవన్యసింపు మనుతలంపున
నరేంద్రుం డి ట్లనియె. 54

క. సర్వాత్మ వాసుదేవుని, సర్వజ్ఞుడై వైననీవు న సంస్తుతి సేయన్
సర్వభ్రాంతులు వనతె మ, హోర్యోసురవర్య మానసోత్సవ మగుచున్. 55

సీ. ఈశుండు సారి విష్ణుఁ న డీవిశ్వ మేరేతిఁ, బుట్టించు రక్షించుఁ న బాలియఁ జూచు
బహుశక్తియుతుఁ డగురథగనంతుఁ డవ్యయుఁ, డాది నేత క్తుల న నాశ్రయించి
బ్రహ్మశక్రాదిరూపముల వినోదించెఁ, గ్రమముననో దే కరకాలముననో
ప్రకృతిగుణంబులఁ న బట్టి గ్రహించుట, నేకత్వమున నుండురసీశ్వరుండు

1 దుర్యోగశరదీన మగుదు. 2 అపవ్యసించి మను.

- ఆ. భిన్నమూర్తి యగుచుఁ శ బెక్కువిధంబుల, నేల యుండు నతని శ కేమి చిక్క
నుండ కున్నఁ దాపసోత్తమ తెలుపవే, వేడ్క నాకు సర్వరేవేది వీవు. 56
- వ. అనిన నయ్యుత్తరానందనువచనంబులకు నిరుత్తరుండు గాక ననుత్తరప్రదానకు
మాహలుం డై లోకోత్తరగుణోత్తరుం డైనతాపసోత్తముండు దనచిత్తంబున.
- మ. పరుం డై యీశ్వరుం డై మహామహిముం డై శ ప్రాదుర్భవస్థానసం
హరణక్రీడనుం డై త్రిశక్తియుతుం డై శ యంతర్గతజ్యోతియై
పరమేష్ఠిప్రముఖామరాధిపులకుం శ బ్రాపింప రాకుండుడు
స్తరమార్గంబునఁ దేజరిల్లుచారికిం శ దత్వాద్భి నై మ్రొక్కెదన్. 58
- వ. మఱియు సజ్జనదురితసంహారకుండును దుర్జననివారకుండును సర్వహాపకుండును
బరమహంసాశ్రమప్రవర్తమానమునిజన హృదయకమలకర్ణి కామధ్యప్రదీపకుం
డును సాత్వతశ్రేష్ఠుండును నిఖిలకల్యాణగుణగరిష్ఠుండును బరమభక్తియుక్తను
లభుండును భక్తిహీనజనదుర్గ భుండునునిరతియనిగుపమనిరవధికప్రకారుండును
నిజస్వరూప బ్రహ్మవిహారుండును నైనయప్పరమేశ్వరునకు నమస్కరించెద. 59
- ఉ. 1 ఏవిభువందనార్చనము శ లేవిభుచింతయు నామకీర్తనం
బేవిభులీల లద్భుతము శ లెప్పుడు సంశ్రవణంబు నేయ దో
షావలిఁ బాసి లోకము శుభ్రాయతవృత్తిఁ జెలంగు నండ్లు నే
నావిభు నాశ్రయించెద నశఘాఘనివర్తను భద్రకీర్తనున్. 60
- ఉ. ఏపరమేశుపాదయుగ శ మెప్పుడుఁ గోరి భజించునేర్పరుల్
లోపలిబుద్ధితో నుభయశలోకములందులజడ్డుఁ బాసి యే
తాపము లేక బ్రహ్మగతిఁ శ దారు జితశ్రము లై చరితు రే
నాపరమేశు మ్రొక్కెద నశఘాఘనివర్తను భద్రకీర్తనున్. 61
- చ. తపములఁ జేసి యైన మఱి శ దాసము లెన్నియుఁ జేసి యైన నే
జపములఁ జేసి యైన ఫలశంచయ మెవ్వనిఁ జేర్ప కున్న హే
యపదము లై దురంతవిపరదాస్థితి నెప్పుడు నొప్పు చుండు న
య్యపరిమితున్ భజించెద నశఘాఘనివర్తను భద్రకీర్తనున్. 62
- మ. యవనవ్యాధపుళిందహూణకషకంశకాభీరచండాలసం
భవులుం దక్కినపాపవర్తనులు నేభద్రాక్షు సేవించి భా
గవత్త్రేష్ఠుల ఙ్గాసి శుద్ధతను లై శ కల్యాణు లై యుండు రా
యవికారుం బ్రభవిష్ణు నాదుమదిలో శ నశ్రాంతమున్ మ్రొక్కెదన్. 63
- మ. తపముల్ సేసిననో మనోనియతినో శ దానవ్రతావృత్తినో
జపమంత్రంబులనో శ్రుతిస్మృతులనో శ సద్భక్తినో యెల్లుల
బ్రపదుం డౌ నని బ్రహ్మరుద్రముఖుల్ శ భావించు రెవ్వని న

- య్యపవర్గాధిపుఁ జాత్తమూర్తి సులభం శ డౌ గాక నా కెప్పుడున్. 64
- క. శ్రీపతియు యజ్ఞపతియుఁ బ్ర, జాపతియున్ బుదిపతియు శ జగదధిపతియున్
భూపతియు యాదవశ్రేణీపతియున్ గతియు నై నరనిపుణు భజింతున్. 65
- మ. అణువో కాక కడున్ మహావిభవుఁ యచ్చిన్నుఁ ఛిన్నుఁ
గుణియో నిర్గుణుఁ యటంచు విబుధుల్ శ గుంభన త్తత్త్వమా
ర్గులై నేవిభుపాదపద్మభజనోత్కర్షంబులం దత్త్వవీ
క్షణముం జేసెద రట్టివిష్ణుఁ బరమున్ శ సర్వాత్మ సేవించెదన్. 66
- మ. జగదుత్పాదనబుద్ధి బ్రహ్మకు మదిన్ శ సంధిప నూహించి నే
భగవంతుండు సరస్వతిం బనుప నాశపక్షాస్య దా నవ్విభున్
మగనిం గా నియమించి తద్భువనసాశ్రమాజ్యస్థితి నృప్తిపా
రగుం జేసెన్ మును బ్రహ్మ నట్టిగుణి నాశరంభింతు సేవింపఁగన్. 67
- నీ. పూర్ణుఁ డయ్యును మహాభూతపంచకయోగ, మున మేను లనుపురరములు సృజించి
పురములలో నుండి శ పురుషభావంబున, దీపించు నెప్పుడు శ ధీరవృత్తిఁ
బంచభూతములను శ బదునొకొండింద్రియ, ములఁ బ్రకాశింపించి శభారిమహిమ
ఘోషశాంతకుం డన శ శోభిల్లి జీవత్వ, స్మృత్తవినోదంబు శ నెఱపు చుండు
తే. నట్టిభగవంతుఁ డవ్యయుం శ డచ్యుతుండు, మానసోదితవాక్కుష్పమాళికలను
మంజునవరసమకరందరమహిమ లుట్ట, శిష్టహృద్భావలీలఁ శ జేయుఁ గాత. 68
- ఉ. మానధనుల్ మహాత్ములు సరమాధినిరూఢులు యన్ముఖాంబుజ
ధ్యానమరందపానమున శ నాత్మ భయంబులఁ బాసి ముక్తులై
లూనత నొంద రట్టిమునిలోకశిఖామణికిన్ విశంకల
జ్ఞానతమోనభోమణికి శ సాధుజనాగ్రణి కేను మ్రొక్కెదన్. 69
- వ. అని యిట్లు హరిగుహచందనంబు సేసి శుకయోగింస్తుండు రాజేంద్రునకిట్లనియె.
- మ. అవిరోధంబున నీవు న న్నడుగునీయరంబు మున్ బ్రహ్మ మా
ధవుచేతన్ విని నారదుం డడిగినం శ దధ్యంబుగాఁ జెప్ప మా
నవలోకేశ్వర నారదుండు వెనుకన్ శ నాకుం బ్రసాదించె సం
శ్రవణీయంబు మహాద్యుతంబు వినుమా శ సందేహవిచ్ఛేది వై. 71
- అప్పుడారగుండు బ్రహ్మను బ్రపంచప్రకారంబు నడునట. ఇతి-
- వ. నారదుండు బ్రహ్మ కిట్లనియె. 72
- మ. చతురాస్యండువు వేల్పుఁబెద్దవు జగత్సర్వస్థానుసంధాయి వీ
శ్రుతిసంఘాతము నీముఖాంబుజములన్ శ శోభిల్లు శబ్దార్థసం
యుత మై సర్వము నీకరామలక మై శ యుండుం గదా భారతీ
నతి యిల్లా లఁట నీకు నోజనక నాశసందేహముం బాపవే. 73

- శా. ¹ప్రారంభించువివేక మెవ్వఁ డొసఁగుం ² బ్రారంభసంపత్తి కా
ధారం బెయ్యది యేమిహేతువు యదర్థం బేస్వరూపంబు సం
సారానుక్రమ మూర్ధనాభిపగిదిం ³ జాగించె దొక్కప్పుడుం
బారం బెన్నఁడు లేదు నీమనువు దురప్ప్రాపంబు వాణీశ్వరా. 74
- శా. నాకుం జూడఁగ నీవు రాజ వను చురన్నాడన్ యథార్థసిత్తిన్
నీకంటెన్ ఘనుఁ డొక్కరాజు గలఁడో ⁴ నీ వంతకున్ రాజవో
నీ కేలాభము రాఁ దలంచి జగముల్ ⁵ నెరించె దీచేతనా
నీకం బెందు జనించు నుండు నడఁగున్ ⁶ నెక్కంబు భాషింపుమా. 75
- మ. సదసత్సంగతి నామరూపగుణదృశ్యం బై నవిశ్వంబు నీ
హృదధీనంబు గదా ఘనుల్ సములు నీ ⁷ కెవ్వారలున్ లేరు నీ
పద మత్యున్నత మిట్టినిపు తపముం ⁸ బ్రావీణ్యయుక్తుండ నై
మది నేయీశ్వరుఁ గోరి చేసితివి తర్హార్థంబు సూచింపవే. 76
- శా. అంభోజాసన నీకు నీశుఁడు గలం ⁹ డం టేనిఁ దత్పక్షమం
దంభోజాతభవాండ మేవిభునిలీలాపాంగసంభ్రాంతిచే
సంభూతం బగు వర్తమాన మగు సంశయన్నం బగుం దద్విభున్
సంభాషింపఁగ వచ్చునేఁ దలంప నేచందంబువాఁ డాకృతిన్. 77
- క. తోయజసంభవ నా కీ, తోయము వివరింపు చాలఁ ¹⁰ గోచిన నే నా
తోయమువారికి నన్యుల, తోయములం జెంద కుండ ¹¹ ధృవ మెఱిఁగింతున్. 78
- వ. దేవా భూతభవిష్యద్వర్తమానంబు లగువ్యవహారంబులకు నీవ వల్లభుండవు నీ
యెఱుంగనియర్థం బొం డెద్దియు లేదు విశ్వప్రకారంబు వినిపింపు మనిన విని
వికసితముఖుం డై విరించి యి ట్లనియె. 79
- క. రారా బుధులు విరక్తులు, గారా యారీతి నడుగఁ ¹² గా నేరగు వి
స్తేరావహము భవన్త, మారా నాపసిఁడిమర్క ¹³ మడిగితి వత్సా. 80
- శా. నానాస్థావరజంగమప్రకరముల్ ¹⁴ నాయంత నిర్మింప 2వి
న్నాణం బేమియు లేక తొట్రుపడఁగా ¹⁵ నాకున్ సమస్తానుసం
ధానారంభవిచక్షణత్వము మహోదారంబుగా నిచ్చె ము
న్నే నాయీశ్వరునాజ్ఞఁ గాక జగముల్ ¹⁶ నెరింప శక్తుండనే. 81
- మ. అనఘా విశ్వము నెల్ల దీప్తముగఁ జేయన్ నే సమగ్గుండనే
యినచంద్రానలతారకాగ్రహగణం ¹⁷ బేరితి నారీతి నె
వ్వనిదీప్తిం బ్రతిదీప్త మయ్యె నఖిలప్రాతంబు దదీప్తిచే
ననుదీప్తం బగు నట్టియీశ్వరున కే ¹⁸ న శ్రాంతమున్ మ్రొక్కెదన్. 82

1. ప్రారంభించువివేక. 2. 'వాత్సర్యముల నిట్లే పాతము చూపట్టెడి. అచ్చుపతులందు
'వి, జ్ఞానం బేమియు లేక తొట్రుపడ నిశ్చయన్ నామ సంవాసం.' అని యున్నది.

మ. విమ మే నీశ్వరుదృష్టిమార్గమున నాశవేశింప శంకించి సి
గ్గున సంకోచము నొందుమాయవలనం శ గుంఠీభవత్ప్రజ్ఞచే
నను లోకేశ్వరుఁ డంచు మ్రొక్కుమతిహీనవ్రాతముం జూచి నే
ననిశంబున్ నగి ధిక్కురింతు హరిమాశయాకృత్య మంచున్ సుతా. 83

వ. మఱియు దేహంబునకు ద్రవ్యంబు లైనమహాభూతంబులును జన్మనిమిత్తంబు
లైనకర్మంబులును గర్మక్షోభకంబైనకాలంబును గాలపరిణామహేతువైనస్వ
భావంబును భోక్తయైనజీవుండును వాసుదేవుండ కా నెఱుంగుము వాసుదేవ
వ్యతిరిక్తంబు లేదు సిద్ధంబు నారాయణనియమ్యంబులు లోకంబులు దేవతలు
నారాయణశరీరసంభూతులు వేదయాగతపోయోగవిజ్ఞానంబులు నారాయణ
పరంబులు జ్ఞానసాధ్యం బగుఫలంబు నారాయణాధీనంబు కూటసుండును సర్వా
త్తకుండును సర్వద్రవ్యయు నయినయాశ్వరునికటాక్షవిశేషంబున¹ సృజియింపం
బడి ప్రేరితుండనై సృజ్యంబైనప్రపంచంబు సృజియించుచుండుదు నిర్గుణుండైన
యాశ్వరునివలన రజస్సత్త్వతమోగుణంబులు ప్రభూతంబులై యుత్పత్తిస్థితి
లయంబులకుఁ బాలుపడి కార్యకారణకర్తృత్వభావంబులందు ద్రవ్యంబు లైన
మహాభూతంబులును జ్ఞానమూగ్తు లగునదేవతలును గ్రియారూపంబు లయిన
యింద్రియంబులును నాశ్రయంబులుగా నిత్యముక్తుం డయ్యును మాయాసమ
న్వితం డైనజీవుని బంధించు జీవునకు నావరణంబు లగు యుపాధిభూతంబు
లగునమూడులింగంబులు సేసి పరులకు లక్షితంబు గాక తనకు లక్షితం బైన
తత్త్వంబు గలయాశ్వరుం డివిధంబునం గ్రీడించు చుండు. 84

క. ఆయాశుఁ డనంతుండు హరి, నాయకుఁ డీభవనములకు శ నాకున్ నీకున్
నూయకుఁ బ్రాణివ్రాతము, కేయడలన్ లేడ యాశ్వర రేతరము సుతా. 85

వ. వినుము మాయావిభుండైనయాశ్వరుండు దనచూయంజేసి దైవయోగంబునం
బ్రాహ్మంబు లగునకాలజీవాదృష్టస్వభావంబులు వివిధంబులు సేయ నిశ్చ
యించి కైకొనియె నీశ్వరాధిస్థితం బైనమహాత్మత్వంబునలన నగుకాలంబున
గుణవ్యతికరంబును స్వభావంబునఁ బరిణామంబును జీవాదృష్టభూతం బయిన
కర్మంబున జన్మంబును నయ్యె రజస్సత్త్వంబులచే నుపబృంహితంబైన వికారంబు
నొందినమహాత్మత్వంబునలనం దమఃప్రధానంబైన దివ్యజ్ఞానక్రియాత్మకం బగు
నహంకారంబు గలిగె నదియు రూపాంతరంబు లొందుచు ద్రవ్యశక్తి యైనరా
జసంబును గ్రియాశక్తి యైనతామసంబును జ్ఞానశక్తి యైనసాత్త్వికంబును సన
మూడువిధంబు లయ్యె నందు భూతాది యైనతామసాహంకారంబువలన నభం
బు గలిగె నభంబునకు సూక్ష్మరూపంబు భూతదృశ్యంబునకు బోధకం బైన
శబ్దంబు గుణంబగు నభంబువలన వాయువు గలిగె వాయువునకుం బరాన్వయం

బున శబ్దంబు స్వర్ణంబు ననురేండుగుణంబులు గలిగి యుండు నది దేహంబులం దుండుటంజేసి ప్రాణరూపంబై యింద్రియమనశ్చరీరపాటవం బైనయోజస్వహో బలంబులకు పేతు వై వర్తిండు వాయువువలన రూపస్వర్ణశబ్దంబు లనియె డు గుణంబులు మూటితోడఁ దేజంబు గలిగెఁ దేజంబువలన రసరూప స్వర్ణశబ్దంబు లనియెడునాలుగుగుణంబులతోడ జలంబు గలిగె జలంబువలన గంధరసరూపస్వర్ణశబ్దంబు లనియెడుగుణంబు లయిదింటితోడం బృథ్వి గలిగె వైకారికం బైన సాత్త్వికాహంకారంబువలనఁ జంద్రదైవతం బయినమనంబు గలిగె మఱియు దిక్కులును వాయువును నర్కండును బ్రచేతనుండును నాశ్వీ నులును వహ్నియు నింగ్రుండును నుపేంగ్రుండును మిక్కిలండును బ్రజాపతీయు ననియెడిదశదేవతలు గలిగిరి తైజసం బైనరాజసాహంకారంబువలన దిగ్దేవతం

బైనశ్రవణేంద్రియంబును వాయుదైవతం బైనతత్త్వేంద్రియంబును సూర్యై వతం బైననయనేంద్రియంబును బ్రచేతోద్దైవతం బైనరసనేంద్రియంబును నశ్వీదేవతం బైనఘ్రాణేంద్రియంబును వహ్నిదైవతం బైనవాగ్నింద్రియంబును నింగ్రదైవతం బైనహస్తేంద్రియంబును నుపేంగ్రదైవతం బైనపాదేంద్రి యంబును మిత్రదైవతం బైనగుదేంద్రియంబును బ్రజాపతీదైవతం బైనగు ప్యేంద్రియంబును సనియెడిదశేంద్రియంబులును బాధజనకాంతకరణైకభాగం బయినబుద్ధియుఁ గ్రియాజనకాంతకరణం బయినప్రాణంబునం గలిగె నిట్టి శ్లోత్రాదు లగుదశేంద్రియంబులతోఁ గూడినభూతేంద్రియమనోగుణంబులు వేర్వేలుగ బ్రహ్మాండశరీరనిర్మాణంబునం దనమర్థంబు లగునపుడు గృహనిర్మాణం బునకుం బెక్కుపదార్థంబులు సంపాదించినం గాని చాలనిచందంబున భూతేంద్రి యమనోగుణంబులవలన గృహంబుకై వడి (భగవచ్చక్తిప్రేరితంబు లగుచు నేకీ భవించి సమష్టివ్యస్త్యాత్మకత్వంబు నంగీకరించి చేతనాచేతనంబులు గల) బ్రహ్మాం డంబు కల్పితం బయ్యె నట్టియండంబు వర్షాయుతసహస్రాంతంబుదనుక జలం బునం దుండెఁ గాలకర్మస్వభావంబులం దగులువడక సమ స్తంబును జీవయు క్తంబుఁగఁ జేయనిశ్చయం డచేతనంబును సచేతనంబునుగ నొనర్చె నంతఁ గాలకర్మస్వభావ ప్రేరకుం డయినపరమేశ్వరుండు జనరూపంబున మహాపరణజల మధ్యస్థితం బయినబ్రహ్మాండంబులోను సొచ్చి సవిస్తారంబు గావించి (యట్టి యండంబు భేదించి నిర్గమించె నెట్లం పేని).

86

- క. భువనాత్మకుఁ డయీశుఁడు, భువనాకృతితోడ నుండుఁ బ్రహ్మాండంబున్ వివరముతోఁ బనునాలుగు, వివరంబులుగా నొనర్చు 1 విశదంబులుగన్. 87
- మ. బహుపాదోరుభుజాననేక్షణశిరఃకఫాలశ్రవోయుక్తఁ డై విహరించున్ బహుదేహిదేహగతుఁ డై 3 విద్వాంసు లూహించి త

దృఢహురూపావయవంబులన్ భువనసంఘత్తిన్ విచారితరు రా
మహానీయాద్భుతమూర్తి యోగిజనహృన్మన్యుడు మేధానిధి.

88

వ. వినుము చతుర్దశలోకంబులందు మీఁదటియేడులోకంబుల శ్రీమహావిష్ణువు
నకుం గటిప్రదేశంబుననుండిమీఁదటిదేహమనియును గ్రిందటియేడులోకంబులు
జఘనంబుననుండి క్రిందటిదేహ మనియునుం బలుకుదురు (ప్రపంచశరీరండుగు
భగవంతుని) ముఖంబువలన బ్రహ్మకులంబును బాహువులవలన క్షత్రియకులం
బును సూరువులవలన వైశ్యకులంబును బాదంబులవలన శూద్రకులంబును జని
యించె నని చెప్పుదురు భూలోకంబు గటిపర్యంతప్రదేశంబు భువన్లోకంబు నాభి
సువన్లోకంబు హృదయంబు మహాన్లోకంబు వక్షంబు జనలోకంబు గ్రీవంబు దహో
లోకంబు న్ననద్వయంబు సహితంబును బ్రహ్మనివాసంబును నై ననత్యోలోకంబు
శిరంబు జఘన ప్రదేశం బతలంబు దొడలు వితలంబు జానువులు సుతలంబు జం
ఘలు దలాతలంబు గుల్ఫంబులు మహాతలంబు పాదాగ్రంబులు రసాతలంబు పా
దతలంబు పాతాళంబు నని (లోకమయంగా) భావించురు కొందఱు మఱియుం
1 బాదతలంబువలన భూలోకంబును నాభివలన భువన్లోకంబును శిరంబువలన
స్వర్గలోకంబును గలిగె నని లోకకల్పనంబు నెన్నుదురు పురుషోత్తమునిముఖం
బువలన సర్వజంతువాచాజాలంబుం (దదధిస్తాతయగు) వహ్నియు నుదయించెం
జర్జర క్రమాంసమేదశ్యల్యమజ్జాశుక్లంబులు సప్తధాతువు లందురు పతంతరం
బున రోమ²త్వజ్ఞాంసాస్థిస్నాయుమజ్జాప్రాణంబులును సప్తధాతువు లని యందు
రందుఁ దంతురోమంబు లుష్ణిక్చండం బనియుఁ ద్వక్కు ధాత్రిఛండం బనియు
మాంసంబు త్రిష్టుప్చండం బనియు స్నాయు వనుష్టుప్చండం బనియు సస్థి జగతీ
ఛండం బనియు మజ్జ పక్తిచ్ఛండం బనియుఁ బ్రాణంబు బృహతీఛండం బనియు
నాదేశింతుగు సావ్యకవ్యామృతాన్నంబులకు మధురాదిషడ్రసంబులకు (రససే
ద్రియంబునకు) రసాధీశ్వరుం డైనవసుధునికి హరిరససేంద్రియంబు జన్మస్థానంబు
సర్వప్రాణాదులకు వాయువునకు విష్ణునాసికావివరంబు నివాసంబు సమీపదూర
వ్యాపిగంధంబులకు నోషధులకు సశ్వీదేవతలకు దిశాంబరునిఘాతేంద్రియంబు
నివాసంబు దేవలోకసత్యోలోకంబులకుఁ దేజంబునకు సూర్యునకు సకలచక్షువు
లకు లోకలోచనునిచక్షురింద్రియంబు స్థానంబు దిశలకు నాకాశంబునకు
శ్రుతిభూతంబు లైనయంతంబులకు ³శబ్దంబునకు సర్వేశ్వరునికణ్ఠేంద్రియంబు
జన్మస్థానంబు వస్తుసారంబులకు వర్ణనీయసౌభాగ్యంబులకుఁ బరమపురుషుని
గాత్రంబు భాజనంబు స్పర్శంబునకు వాయువునకు సకలస్నిగ్ధత్వంబులకు దివ్య

1. 'బాదతలంబు భూలోకంబును నాభి భువన్లోకంబును శిరంబు స్వర్గలోకంబు నగు నని నిగ
మించురు పురుషోత్తముని' అని మే. వా. త. ప్రతులు. 2. త్వజ్ఞాంసస్నాయూపఘమజ్జా. 3. సర్వకర్ణంబు
లకు సర్వేశ్వరుని.

దేహుని దేహేంద్రియంబు గేహంబు యూపప్రముఖయజ్ఞోపకరణంబు లగు
తరుగుల లతాదులకుఁ బురుషోత్తమునిరోమంబులు మూలంబులు శిలాలోహం
బులు సర్వమయునిసఖంబులు మేఘజాలంబులు హృషీకేశుని కేశంబులు మెఱుం
గులు విశ్వేశ్వరుని శస్త్రపులు భూర్భువస్సువల్లోకరక్షకు లైన లోకపాలకులపరా
క్రమంబులకు (భూరాదిలోకంబులక్షేమంబునకు శరణంబునకు) నారాయణుని
విక్రమంబు నికేతనంబు సర్వకామంబులకు నుత్తమంబు ¹లైనవరంబులకుఁ
దీర్ఘపాదునిపాదారవిందంబు లాస్పదంబులు జలంబులకు శుక్లంబునకుఁ బర్జన్య
నకుఁ బ్రజాపతిసర్గంబునకు సర్వేశ్వరునిమేఘంబు సంభవనిలయంబు ²సంతానం
బునకుఁ గామాదిపురుషార్థంబులకుఁ జిత్రసౌఖ్యరూపంబు లగునానందంబులకు
శరీరసౌఖ్యంబునకు నచ్యుతనియువస్థేంద్రియంబు స్థానంబు యమునికి మిత్ర
నికి మలవిసర్గంబునకు భగవంతునిపాండ్రియంబు భవనంబు హింసకు నిర్మ
తికి మృత్యువునకు నిరయంబునకు నిఖిలరూపకునిగుడంబు నివాసంబు పరాభ
వంబునకు సధర్మంబునకు నవిద్యకు సందకారంబునకు ననంతనివశ్చిమభాగంబు
సదనంబు సదనదీనివహంబునకు నీశ్వరునినాడీసందోహంబు జన్మమందిరంబు
పర్వతంబులకు సధోక్షజునిశల్యంబులు జనకస్థలంబులు ³ప్రధానంబునకు నన్న
రసంబునకు సముద్రంబులకు భూతనిధనంబునకు బ్రహ్మాండగర్భనియుడరంబు
నివేశంబు మనోవ్యాపార⁴రూపం బగులింగశరీరంబునకు మహామహిమునిహృద
యంబు సర్గభూమి యగు మఱియును. 89

ఆ. నీలకంధరునకు శ నీకు నాకు ససత్కు, మారముఖ్యసుతసరమాజమునకు
ధర్మసత్త్వబుద్ధితత్త్విములకు నీశ్వరాత్మ వినుము పరమ శ మైన నెలవు. 90

సీ. నరసురాసురపితృనాగకుంజరమృగ, గంధర్వయక్షరాక్షసమహీజ
సిద్ధవిద్యాధరశరీరముతచారణ, గ్రహతారకాప్సరగణవిహంగ
భూతతటిద్వసుశ్రవుంజంబులును నీవు, ముక్కుంటియును మహామునులు నేను
సలిలసభస్థులశరచరములు మొదలైన, వివిధజీవులతోడిరవిశ్వ మెల్ల

ఆ. విష్ణుమయము పుత్ర శ వే దోల బ్రహ్మాండ, మతనిజేనలోన శ నడగి యుండు
బుద్ధి నెఱుంగ రాదు శ భూతభవద్భవ్య లోక మెల్ల విష్ణుశలోన నుండు. 91

క. ⁵ఏనోనొకకర్తృఫల, ప్రాచుర్యావ మగులోకరపాలనకే కా
కాదేవుం డభయప్రతి, పాదక మగుమోక్షమునకుఁ శ బతి యెట్లన్నన్. 92

1. లైనపదంబులకు. 2. 'ప్రజాసుఖోపశమనంబులకు నచ్యుతునిగుహ్యేంద్రియంబు స్థానంబు' అని
యే వ్రాతప్రతులు. 3. ప్రధానద్రవ్యసమగ్రంబులకు. 4. 'రూపంబులకు మహా' అనియే వ్రా.ప్ర.
5. ఈయధికపాఠముమూలమున 'సోఽచ్యుతస్యాభయస్య' అనట మొదలుకొని, 'పురుషస్తాభియా
శ్రయః' అనుపదముఁ గలవాలుగల్గొకములకును వానికి శ్రీగురులు రచించినవ్యాఖ్యానమునకును యను
యీ ఘట్టమున నుండవలసినదియే. అయిన నిది పెక్కువ్రాతప్రతులను నచ్యుప్రతులనుగానరాదు.

వ. వినుము పరమాత్మయు నానందేశ్వరుం డగునవ్వీష్ణునకుఁ బ్రపంచమాత్రాధికత్వం బేమి యద్భుత మట్లగుటంజేసి యతనిమహిమాతిశయం బన్నదాదులు నెఱుంగనేర్తురె స్థితార్థపాదుం డగునీశ్వరునిపాదాంశంబులందు భూభువస్సువల్లోకంబులు గుదురుకొనియుండుఁ దదీయవిలయసమయంబునం దదుపరిమహల్లోకంబు దపియింప నందుఁ గలజనంబు లంతరాళంబు నగదక మహల్లోకశిరఃస్థానం బైనజనలోకంబుఁ బ్రవేశించి యత్యంతం బగునవినాశిసుఖంబు లనుభవించుదురు తపోలోకంబు సంకర్షణానలతక్తిచేత సధస్త్రిలోకంబులుం దందహ్యమానంబు లగునప్పుడు తదాష్టులం జెందక విలక్షణం బైన తేమంబు గలిమిఁ దజ్జనం బంద సుఖించు జన్మజరామరణభయంబులు లేక ముక్తికిఁ బ్రత్యానన్ను లగుటంజేసి సత్యలోకపువాసు లంద యానందించుదురు భూభువస్సువల్లోకంబు లవ్వీరాఁబ్బురు ఘనిపదస్థుల బగుట నేకపాద్విభూతి యయ్యె మహల్లోకంబు మధ్యమవిభూతి యన నమరె జనతపోసత్యలోకంబు లమృతాపురుషునిశిరఃస్థానంబు గావున నది త్రిపాద్విభూతి యనంబడుఁ దదీయలోకంబు బ్రహ్మచర్యవానప్రస్థయతులకుం దక్క నితరుల కసాధ్యంబు గృహస్థు లయ్యు నితరత్రివిధాశ్రమధర్మంబులు గలిగినం జేతులు తేత్రజ్ఞుడైనపురుషుండు స్వర్గావపర్గహేతుభూతం బైనదక్షిణోత్తరకర్తజ్ఞానమార్గంబులు సృజించి యంతయుఁ దాన యై యుండు. 93

క. మండలములోన భాస్కరుఁ, డుండి జగంబులకు దీప్తి ర నొసఁగెడిక్రియ బ్రహ్మాండములోపల నమృతుఁ, డుండుచు ¹బహిరంతరముల ర నొగి వెలిగించున్.

—అథ ఇది మొదలుకొని వెలిగందల నారయకవిత్యము. అథ—

ఉ. అట్టియనంతతక్తి జగదాత్మనినాభిసరోజమందు నేఁబుట్టి యజింపఁగా మనసు ర పుట్టిన యజ్ఞపదార్థజాతముల్ నెట్లన కాన రామికి విరనిర్మల మైనతదీయరూపముగ గట్టిగ బుద్ధిలో నిలిపి ర కంటి నుపాయము నామనంబునన్. 95

సీ. పశుయజ్ఞపాటయూరప స్తంభపాత్రమృ, ధ్వుతశరావసంతరకాలములును స్నేహపాపధీభహుర్యోహచాతుర్హోత్ర, మతినామధేయసరస్వత్రములును సంకల్పముగ్యజాతస్సామనియుక్తవ, షట్కారమంత్రానుశ్చరణములును

ఒకానొకప్రాంతప్రతిమండే చూపట్టుచున్నది. మఱియుఁ బోతన మూలమును శ్రీధరవ్యాఖ్యాన సహితముగాఁ జెనిగించినవాఁడు. కనుకఁ గ్రందినాలుగుస్థోకములు పోతనకు లభించినమూలమున లేకుండవచ్చునని తలఁచినను వానివ్యాఖ్యానమునందైనను దస్పక కనుపట్టియుండును గాన వానిని చెనిగింపకుం. అయిన నీ తెనిగింపు పోతనవానియంతసమంజసమును ప్రాథమము గాచున్నది. వెలిగందల నారయకవిత్యమాసన్నముగా నుంటచే నీ భాగమును గొంత యుత్పన్నమై యుండు ననియుఁ గావున నారయకవిత్య మిందును గొంతచేరియుండుననియుఁ గనుక నే యిది పోతనరచనవలె సమంజసమును ప్రాథమము గాదయ్యె ననియు నూహింపఁదగి యున్నది.

1. నావరణపటలి * కొసంగును దీప్తిన్.

- దక్షిణలో దేవతార్థాన్వతదనుగత, తంత్రవ్రతోద్దేశరధరణిసుదులు
 తే. సర్వణంబులు బోధాయనాదికర్త
 సరణి మొదలగుయజ్ఞోపకరణసమితి
 యంతయును సమహోతునియవయవములు
 గాంగ గల్పించె విధవత్పరకారమునను. 96
- క. యజ్ఞాంగి యజ్ఞఫలదుడు, యజ్ఞేశుడు యజ్ఞకర్త ర యగుభగవంతుణ్
 యజ్ఞపునుషుగా నూసన, యజ్ఞముం గావించితిని శరదర్పణబుద్ధిన్. 97
- క. అప్పుడు బ్రహ్మ దమహో, దప్పక నను జూచి సముచితక్రియు లగుచు
 స్వప్నరమేశున కభినుత, మొప్పగం దగుసప్తతంత్రపులు గావింపన్. 98
- చ. మనువులు దేవదానవులు ర మానవనాథులు మర్త్యకోటి 2దా
 రనయము వారివారికిం బ్రయం బగుదేవతలకై గుఱించుచున్
 ఘన మగునిష్ఠ యజ్ఞములం ర హైకొని చేసిరి తత్ఫలములు
 య్యనువమమూర్తి యజ్ఞమయుం ర దై నరమానవనందుం జగదంగన్. 99
- క. సువ్యక్తతంత్రసావకుం, ఉవ్యక్తుం ఉనగుతుం ఉభవుం ర జాన్యుం ధీశుం
 ఉవ్యయుం ఉగుచారి సురగణ, సేవ్యుడు క్రతుఫలనుం ఉగుటం ర జేసిరి మఖముల్. 100
- క. అగుచు ఉగువరమేశుడు, జగములః గల్పించుకొనకుం ర జశురత నూయూ
 సగులుం ఉగుం గావున హరి, భగవంతుం ఉనగం బరంగె ర భవ్యచరిత్రా. 101
- క. విశ్వాస్థుడు విశ్వేశుడు, విశ్వమయుం ఉఖలనేత ర విష్ణుం ఉజాం ధీ
 విశ్వముహో దానుడును, విశ్వము దసతోనం జాల ర వెలుగుచు నుండున్. 102
- చ. అతనినియు క్షంజేసి సచరాచరభూతసమేతసృష్టి నే
 వితతముగా సృజింతుం బ్రభరవిష్ణుడు విష్ణుడు ప్రోచుం శార్వతీ
 పతి లయ మొంగుం జియు హరి ర పుకగుహోదగుం జాతిచూర్తి య
 చ్యుతుడు స్రీశక్తియుక్తుం ఉగురొచుండును నితికుం దాన మూల మై. 103
- క. విను వత్స సివు చ న్నడి, గిసప్రశ్నకు నుత్తిరంబు ర కేవలవరము
 బును బ్రహ్మ బీయఖలుం, బున కగు నాధార హేతురభూతిము సుమీయా. 104
- క. చారి భగవంతుం ఉనగుతుం, గుణాగ్రుధి సృష్టికార్యకారణసేతు
 స్ఫురణుం ఉవ్విభాకృతౌ, బరుం ఉన్యుడు లేడు తండ్రి ర పరికింపంగన్. 105
- సీ. ఇది యంతయును నిక్కశ్రమే బొంగ నుత్కృత, మతిఁ దన్వణధ్యానరమహిమఁజేసి
 పరికింప నే నేను ర వలికిన నది యెల్ల, సత్యబ యగు బుధరస్తుత్యో కుము
 ధీయుక్తమామకేంద్రయములు మఱచియుం, బొరయ వసత్పథరస్ఫుర తందు
 నది గాక మత్తిను ర వాహ్మాయతుల్యులు, సమరేంద్రవందనీయంబనయ్యె

తే. దవిలి యద్దేవదేవునిభవమహాబ్ధి, తారణంబును మంగళశకారణంబు
 సఖిసంపత్కారంబు నై శయలుపాద, వసజమున కే నొనర్చెద శ వందసములు
 ఉ. ఆనలినాశిసందనుడ శ సయ్యు బ్రజాపతి సయ్యు యోగవి
 ద్యావిపుణుండ సయ్యును బరదంపడి మజ్జనసప్రకారమే
 నను నెలుంగ సవ్వీణుని రుక్మమహాత్మి సెలుంగ నేస్తునే
 హాసబడున్ ర మేళపరికల్పితవిశ్వము గొంతకొంతయన్.

మ. విను నే నే యితిగి దాపనప్రసర య్యవ్విశ్వాస్యం డీశుండు దా
దనమాయామహామాంతముం డలియంగాం ద దన్యైబుగాం జాలం డ
న్నను నే నై నను మీర లై న సుర లై ననన్ వామదేవుండు నై
నను నిక్కం బెలుంగంగం జాలునామె య్యవ్విశ్వాస్యం డలియంగాం

వ. అనుహాసం దై నపుండరీకాశ్మరం సర్వజ్ఞం డంశుని. 109

క. గగనము ననకడపలం దాఁ, నగ నెఱుంగనికరణ విధింపు శ్రీ దా నెఱుంగఁ జేసన్
గగనస్థునినము లే నన, నగునే సర్వజ్ఞమునకు శ్రీ పాని నలంపన్. 110

చ. తెలకొని యన్నసాక్షకులకు న దాతీయయ్యవ తారకర్తముల్
 నెలయంగ సన్నదామలము న వెనువిధంబుల నన్నుటించు మ
 య్యలఘు నసంబంధిని జుగచి.రాత్రికు నాచ్య ననీశు సత్వగం
 దలీయంగ నేర్చుమే తిలలి న తివ్యచరిత్రున సను మ్మొక్కెనన్.

111

మ. పరమాత్మం డబ్బా కీ జగంనూ బ్రహ్మశిల్పంబగునా నప్పించు దాం
 బారెఱియించును స్రుంచు న్నాయనమున్ శ్రుత్యుని నిశ్చయ జగ
 న్నశిలం గెవలె నద్వితీయుని విశుత్తజ్ఞాను సర్వాత్మ ని
 శ్చయం నా ద్యంతవిషేషు నిర్మామని శతశ్శిష్టార్థంబుంబుచున్.

112

చ. సరసగతివై మునిస్త్రిలు ప్రశస్తి నేరీరసైకమాంసన
స్థూరణ గలప్ర డివిగ్నివీధూరికళాకలితావ్యూహముం
ఈ మిడి చూడె రెవ్వరుం గురతిర్కొనిచూచుచుచే నెట్లతిం
బారసినయిప్పు డివిగ్నినైమాం న్నిం గమంగొన తేలి వారదా.

ప. అని వెంకీయనిట్లను ననగూ యన్యునీయశే. నిధ మొదలియవతారంబు
 కనూస్త్రీహాదియ క్కం బు ప్రకృతిప్రవ క్కం బగుగానిప్రహమహం బగు
 నందు గాలస్థభావంబు అనుకృత్యలుదయించె నందు గార్యకారణహంబు బు
 నప్రకృతి జనించె బ్రకృతివలన మహా ప్రస్థానము దానివలన ననాంకారత్ర
 యంబును బుట్టె నందు రాజసూహికారంబువలన నింద్రియంబులును దామ
 నానాంకారంబువలన భూతికారంబు లునునకృష్ణర్మహంపరసగంధతనాత్రం

బులును బొడమె బంచత్తనాత్తంబువలన గగనానిలవహ్నిసలిధరాదికల్పై న
 భూతపంచకంబు గలిగె నంచు జ్ఞానేంద్రియంబు లునుత్పక్ష్వత్సుశ్శ్రీత్రజిహ్వ
 ప్పాణంబులును గర్భేంద్రియంబు లై నవాక్పాణిపాదపాయాపస్థంబులును మ
 నంబును జనియించె నన్నింటిసంఘాతంబున విశ్వహేమం డునువెరాట్టుగుఘం
 డు పుట్టె నతనివలన స్వయంప్రకాశం డైనస్వరాట్టు సంభవించె సంచు జరా
 చరరూపంబుల సావరజంగమాత్మ కం బునుజగత్తు గలిగె నంచు సత్త్వరిజస్త
 మోగుణాత్మకుల మునువిష్ణుండును హిరణ్యగర్భుండు నునునదే నును గుర్తుండు
 నుం గలిగితి మంచు సృష్టిజననకారణం డునునచతుర్ముఖుండు పుట్టె వానివలన
 దక్షాదు లగుప్రజాపతులు హిమంస్తు గలిగి రంగు భగత్ప్రముఖు లై నసనక
 సనందనాదియోగీంద్రులు నాకలోకనివాసు(లనునవాసవాసు)లును (భగవోక
 పాలకు లగుగుణాదులును స్థలోకపాలకు లగుమనురూపధాత్మప్రముఖులును
 కలలోకపాలకు లగుననంతవాసుకప్రభువులును) గంధర్వసింహాద్వాధరచారణ
 సాధ్యరక్షోయక్షోరగనాగలోకపాలుగును మఱియు ఋషులును విత్తిదేవతలు
 ను దైత్యదానవభూతిప్రేతిపిశాచకూశ్లాంఢపశుమృగాదులును నుక్కునించి కిట్టి
 జగత్ప్రీధమోద్భవంబు మహాత్మి స్వస్వస్థయును ద్వితీయం బఖండసంసృతింబును
 దృతీయంబు సర్వభూతిజననంబును గలిగియుండు సంగ మహ్మత్వైర్యతీకోబల
 సంపన్ను లై నపురుషులు సర్వాత్మగ డైనసూర్యును సునీశాంశసంభవులుగా న
 అుంగు మప్పుండరీకాశునిలీలావతారంబు లనంతంబులు గత్కర్తృంబులు లెక్క
 వెట్ట నెవ్వరికి నలవి గా నునున నాకుం దోచినంత ని క్షేపింపచేసె నినుము.

అథా శ్రీమన్నారాయణవిలాసతారంబుల కుభయన్తము. యః-

- ఉ. అన్యకథానుశాసము లరహర్నిశమున్ వినునట్టిన్ముగి యా
 శూన్యము లై నకర్ణముల ర నూరిజనన్తుతి కర్వోకన
 వ్దూప్యము నై తిన్నచు రిరనుగరదన్యకథామృతింబు లా
 జన్యతిఁ గ్రోల వయ్య బుధరసన్తమి నే వివరించి చెప్పెన్. 115
- వ. అని పలికె మఱియు నిట్లనియె. 116
- మ. కనకాక్షుండు భజావిజ్ఞంభణమునన్ ర స్మితక్రముం జూడఁ జ
 ట్టినమాడ్కిం గొని పోవ యజ్ఞమయఃకంఠస్థి న్వాక్యశిం నాల్చి య
 క్షనుజాఢీశ్వర డాకి యుగిండుమన్ ర నంజనాపిం ద్రుంబ దా
 త్రిని గూతం గులిశాపాతిం బడుమహాత్రిం బోలి యత్యుగ్రతన్. 117
- న. మఱియు సుయజ్ఞావతారంబు విను మని యిట్లనియె. 118
- సీ. ప్రకటించి బ్రజాపతికిని స్వాయంభూపునికూతు రుకూతి ర యనులతాంగి
 కర్థి జన్మించి సురయజ్ఞుండు నా నొప్ప, సతిండు నక్షిణ యనురనతివయందు

ద్వి తీ య స్కంధము

సుయమ నామాసురస్తోమంబుఁ బుట్టియి యుండుఁడై వెలసి యపేంద్రుఁడీ
నఖిల లోకంబుల యూర్తి పొరింజో నతఁ మాతామహంబైన మనువు

తే. ధోమనంబునఁ దచ్చర్చిశ్రమంబు కల్గి పదమ

పుణ్యుండు పొరింజో పరఁ గాఢ

యంతఁ జూనోధియె నునుంబుఁ గెయఁ, బాషాఠో

స్తమ పొరియనగారంబయ్యె.

ప. భోకెప్పి సాంఖ్యయోగ వ్యవర్తనాచార్య వదుర్వయగు కపిలుఁ
యనగారంబు విశునుఁ యిట్లనియె.

చ. ధర్మమ" దేవపాలానికి నివృత్తిఁబడగు కర్మమప్రభా
వహించి యమోఢ మొప్ప నవభామలతోఁ గపిలార్చ్యుఁ బుట్టియె
గఱి పారి నాండు నర్చి నుభగం బగు సాంఖ్యము దల్లిరిగ్గి డు
బ్బుగ్రాములు వాని మావె మునోజుడ వై దనరారు మోక్షసుంన.

ప. మునియు దక్షాశ్రయూచ రారంబు విశుషు.

సీ. రావనోద్ధమంబుఁ దల్లి ధర్మయనుఁ గోరి యేడు

వేదిక పారి యేడు నీడు

ననభుదతుండ నైతిగఁ పలు కర్మమన నతడు

దక్షాశ్రయంబుఁడై భియె

నమ్మహాత్ముఁడై చరణ్మూలరాగ సంహోహంబుచే

బూత దేవాలంగును

హైహయ యదువంశులై హికా ముష్మిక్తిఫలరూప
మగు యోగ బలము వడసి.

తే. సంచిత జ్ఞాన ఫలసఫైశ్చర్యశక్తి, శౌర్యములఁ
బొంది తమకీర్తి నడల వెలుఁగ
నిండు నందును వానికి నెక్కి రట్టి, దివ్యతరమూర్తి
విష్ణు సుతీయఁ డదమె.

స. వెండియు సుకాద వతారయు వినుము.

సీ. భగవత్యయేను గల్పాద్భి నిశ్చయ సృజియియఁ
డలఁచి యుత్తర తమలు
నర్థిఁ జేయుచు ననయనో బలు యయు
నడి కారణులగ సౌఖ్యియు గల న
నందన ననక సనత్కుమార సనత్కుమారులు
నల్వరు సంభవించి
మానవ పుత్రులై మహాసుతి కెక్కిరి పోయిన కల్పా
తమున నశించి

తే. నద్భి యాత్మీయతత్వంబు పుట్టఁజేసి,
సవ్యసాయక భంగిని జగతి నెల్లఁ
గలుగఁ జేసిరి యవ్యుష్ణ కళలఁ ధరి,
నలువు రయ్యును నొక్కడ నమ చరిత్ర.

వ. మతీయు నధారారుణావ తరలు వినుము.

క. గణుతీయఁగ నధూరా, యణుభవ భర్తృనకు నుదయమండిరి చాక్కా
యణి యైన మూర్తివళం, బ్రణుతగుణోత్తరులు పరమపావనమూర్తుల్.

క. భగవంతులు బడరివనమున, విశుత తపోవృత్తినుండ వినుధాభివృద్ధున్
మనమున విజయదహానికి, ఘనముగఁ సింహించి దీవిజాంతామణుభన్.

క. రావించి తపోవిఘ్నముఁ, గావింపుడనుచు భనువఁ గడుపేరుకతో
భావ భవాన్ కినుభవఁ, గావనలు న్గరి బడరికావనమునకున్.

వ. అందు

మ. నధూరాయణులున్న చోటికి మరుగ్నూరి సమూహము భా
న రేలుం ఁ రూప విభ్రమకళా చారుర్యమే పారఁగాఁ
బిహోసోద్ధుల నాటపాటలఁ జరియం బూచి నిర్భయతత్వ
భరిత ధ్యానతపః ప్రభావోదయి బాదించి నిష్కాములై.

క. క్రోధము దమ తడుములకును, బాధకమగు తెలిఁగి దీవిజామలకైన
మేధాత్మకు లొక మింతముఁ గ్రోధముఁడొదై సత్యగుణంగరులై.

క. నారాయణుడష్టద్గురు దన, యహారువృషేఁగి వీరుదయింఁజెను దె
పారంగ నూర్వశముని, నారీణకొటి దీవిజారులు మెచ్చన్.

క. ఊరువులందు జనించిన, కారణమున నూర్వశియన ఘనతకునెక్కన్
వారు క్షణక్షణ రూపలిలాసవి, పారములకు నోడిరంతన మరీజనముల్.

వ. అంతం దాము నధూరాయణుల తపోవిఘ్నము గావించం బూచి
చేయు విలాసములు మానసిక సంకల్ప మాత్రమున సృష్టిస్థితి
సంహారములొనర్పం బాలు నమ్మహాత్ముల డెనం భుకి రాక క్రమము

నకుం జేయునువక్రతులు బోలె నెచ్చలుబులైన సిగ్గునం
గుండుచు మూర్ఖుని డమకు ముఖులారానిగాఁ గైకొని తమ
వచ్చిన బాధన మరలి చని రంత.

క. కాముని డహించెఁ గోర్కమ, హామహామను రుద్రుండ్రు
యతి కోపము నా

ధీమంతులు గెలిచి ధన, గామము గెలుచుటలు నెప్పగా
నేమిటికిన్.

వ. అట్టి నధూరాయణావతారంబు జగత్సృష్టనందై విల్పిల్ల వెండియు
ధువ్రావతారంబు వివరించెద వివరము.

సీ. మానెతనీకుఁ డుత్తాన పాడుండును

భూవర్షియనకు నత్తుత్తుండ్రుగ

నుడయించి మహిమఁ బెంపాడి బాల్కంబున

ఇనకునికడ నుండి నతటి తల్లి

ధను నాడు వాకాస్త్రతఱిఁ గంటి మహిత

తపంబు గావించి కామంబు కోడఁ

భిమింబ ధువ్రాడఁపొయి యైయి

మ యటమీఁద నర్థి వర్తించుభ్రామిముసులు.

తే. జతురగఱిఁ గిరద వర్తించు స్త్రబుధులు

చెప్పు డివింఁ డన్న నుతియ వెళ్లి

ధువ్రాడు నానొప్పి యవిష్ణు తుల్యుండగుచు

నున్న పుత్రాత్ముఁ డిప్పుడు నున్నవాడు

వ. మఱియుఁ బృథుని యవతారంబు వివరము.

ఉ. వేరుండు విపభాషణు విప్రసాదిచుల్లి భాగ్యచౌరుషం
డై నిరయంబునం బడిన నాత్మజనూభవుడై పృథుండు నాఁ

- బూని జనించి తజ్జనకుఁ శ్రీ బున్నరకంబును గొప్పి మేదినికొ
ధేనువుఁ జేసి వస్తువితరణిం బిదికొక హరిసత్కళాంశుఁడై. 140
- వ. అని మఱియు వృషభావతారంబు నెఱింగింతు విను మాగ్నిధుగ్రిం ¹డనువానికి
సుదేవివలన నాభి యనువాఁడుదముంచె నతనికి మేరుదేవియందు హరి వృష
భావతారంబు నొంది జడస్వభావం బైనయోగంబుదాల్చి ప్రశాంతాంతఃకరణం
దును బరిముక్తసంగుండును నై పరమహంసాభిగమ్యం బయినపదం బిది యని
మహాగ్నులు వలుకు చుండం జరించె మఱియు హయగ్రీవావతారంబు సెప్పెద
వినుము. 141
- చ. అనఘచరిత్ర మస్త్రాఖమునంతు జనించె హ హాననాఖ్యత్రే
వినుతసువర్ణ వర్ణండును శ్రీ వేదమయుం డఖిలాంతరాత్మ కుం
డనుపమయశ్శ్రుహుండు శ్రీ నై భగవంతుండు దత్తమస్తపా
నన మగుగాసికాశ్వసరవర్గములం దుదముంచె వేదముల్. 142
- చ. మఱియు మత్స్యవతారంబు వినుము. 143
- సీ. ఘనుండు నై వస్వతరమనువుకు దృష్ట మై, యగుచుచిసట్టియురగాంతఃసమయ
మందు విచిత్రమత్స్యవతారము దాల్చి, యలూపనిమయంశ్ర బగుచుఁ జాల
సర్వజీవులకు హస్త్రయగూతుఁ డగుచు నే, క్లావం బై సత్రోయముననడుమ
మన్మథిశ్చైవేశమాద్గంబులను కమ్ము, నడ కుండ శాఖ తీర్చిడంగఁ జేసి
- తే. దివ్య లభింప నా కర్ణిం శ్రీ దెచ్చియుచ్చి, మనువు నెక్కి పన్నాన శ్రీ వనధిపడుమ
మునుఁగ కుండంగ నరసిసరయనిమిషాన, తార మేరికి నుని ముంపఁ శ్రీ వరమే వత్స.
- వ. మఱియుఁ గూక్కువావతారంబు వినుము, 145
- మ. అమృతోత్పాదనయన్ను పై విలుధ్న శత్యాసీకముల్ ముదం
గముఁ గవ్వంబుఁగఁ జేసి యి దహనగ్రాంధ గవ్వపుగొండ వా
గ్ధి మునుంగొ హరి గూర్క నూపమున వర్తం దాల్చెఁ గత్తిర్యత
భ్రమణవాజతి వీచుండేట నమి యంతపం జేయఁగా నారదా. 146
- వ. నెండియు నృసింహావతారంబు వినుము. 147
- మ. సురలోకంబుఁ గలంచి దేవసమిధి శ్రీ స్రుక్కించి యుక్త్యదా
ధుం డై వచ్చునిశాచగుం గని కపిరత్నంహకరాళాస్యవి
స్ఫురితభూకుటితో నృసింహగతి రత్నోరాజవక్షంబు
కరభాస్వన్నఖరాజుఁ న్నంచెఁ ద్రిజగత్కల్యాణసంధాను యై. 148
- వ. ఇంక నాదిమూలావతారంబు సెప్పెద వినుము. 149

1 'డనువానికి నాభి యను..... మేరుదేవి యనునాచూతరంబు గల సుదేవియందు' అచ్చు ప్రతి. 2 మందు, వాస్తవ్యతల మత్స్యవతారము.

- మ. కరినాథుండు జలగ్రహగ్రహణదుఃఖాక్రాంతుఁడై వేయివ
త్సరముల్ గుయ్యిడు చుండ వేల్పులకు విశ్వవ్యాప్తి లే కుండుటన్
హరి నీవే శరణంబు నా కనినఁ గు శ య్యాల్పించి ¹వేవేగ వా
శ్చరముం ద్రుంచి కరీంస్రుఁ గాచె మహితోత్సాహంబునం దాపసా. 150
- వ. మఱియును వామనావతారంబు వినుము. 151
- సీ. యజ్ఞేశ్వరుం డగురహరి విష్ణుఁ డదితినం, తానంబునకు నెల్లఁ శ దమ్ముఁడయ్యుఁ
బెం పారుగుణములఁ శ బెద్ద యై వామన, మూర్తితో బలిచక్రవర్తిఁ జేరి
తద్భూమి మూఁడుపాదముల నడిగి ప,దత్త్రయంబునకు జగత్త్రయంబు
వంచించి కొనియును శ వాసవునకు రాజ్య. మందింప నీశ్వరుండయ్యు మొఱగి
తే. యర్ధిరూపంబుగై కొనిరయడుగవలసె, ధార్మి కులసామువినయోచితములఁగాని
వెడఁగుఁడనముననూరకశ్రవిగ్రహించి, చలన మందింపరాదు నిశ్చయము పుత్ర.
- చ. బలి నిజమాళి నవ్వేలునిరపాదసరోరుహభవ్యతీర్థ ము
త్కలిక ధరించి తన్నును జగత్త్రయమున్ హరి కిచ్చి కీర్తులన్
నిలిపె వసుంధరాస్థలిని శ నిర్జరలోకవిభుత్వహానికిం
దలఁకక శుక్రమాటలకుఁ శ దారక భూరివదాన్యశీలుఁడై. 153
- వ. మఱియు సప్తరమేశ్వరుండు నారదా నీకు హంసావతారంబు నొంది యతిశయ
భక్తియోగంబున సంతుష్టాంతరంగుం డగుచు నాత్మతత్త్వప్రదీపకం బగు
భాగవతమహాపురాణం బువదేశించె మన్వంతారంబు నొంది స్వకీయతేజః
ప్రభావంబున నప్రతిహతం బైనచక్రంబు ధరియించి దుష్టవర్తను లైనరాజుల
దండించుచు శిష్టప్రతిపాలనంబు సేయుచు నాత్మీయకీర్తిచంద్రికలు సత్యలోకం
బున వెలింగించె మఱియు ధన్వంతరి యన నవతరించి తననామస్మరణంబున
భూజనంబులకు సకలరోగనివారణంబు సేయుచు నాయుర్వేదంబు గల్పించె
నింకఁ బరశురామావతారంబు వినుము. 154
- మ. ధరణీకంటకు లై నహైహయనరేంద్ర వ్రాతమున్ భూరివి
స్ఫురితో దారకుతారధారఁ గలనన్ శ ముద్యోడుమాఱుల్ పొరిం
బారి మర్దించి సమస్తభూతిలము విశ్రుల్ వేడఁగా నిచ్చి ²భా
సురకీర్తి జమదగ్నిరాముఁ డన మింకఁచుం దాపసేంద్రోత్తమా. 155
- వ. మఱియు శ్రీరామావతారంబు సెప్పెద వినుము. 156
- సీ. తోయజహితనంశరదుగ్ధపారావార, రాకాపహారకై రరవహితుండుఁ
గమనీయోసలగత్తాభృత్సతాగర్భ, శుక్తిసంపుటలసహస్కృతికంబు
నిజపాద సేవకశ్రవజమఃఖనిబిడాంధ, కారవిస్ఫురితపంకరుహాసఖుఁడు
దశరథేశ్వరకృతాశర్వరవాటికాప్రాంగ, నాకర దేవతానోకహంబుఁ

తే. జులదానవగహనవై శ్వానరుండు, రావణాటోపశైలపురందరుండు
నగుచు లోకోపకారార్థం మవతరించె, రాముఁ డై చక్రిలోకాభిరాముఁ
క. చిత్రముగ భరతలక్ష్మణ, శత్రుఘ్నుల కర్థి సగ్రజన్తుం డగుచున్ [డగుచు.
ధాత్రిన్ రాముఁడు వెలసె బ, విత్రుఁడు దుర్భవలతాలవిత్తుం డగుచున్.
వ. అంత.

159

సీ. కిసలయఖండేందుభిసకుండపద్మాబ్జ, పదశాలభుజరదకపాణినేత్ర
గాహశకరభచక్రివియత్పులినశంఖ, జంఘారుకుచమధ్యరజఘనకంఠ
ముకురచందనబింబశుకగజశ్రీకార, గండగంధోష్ఠకరగమనకర్ణః
జంపకేంచుస్వర్ణశరభరథనుగ్మీల, నాసాననాంగద్యశ్శూశిరోజ
తే. నలినఘావర్తకుంతలహాసనాభి, కలిత జనకావసీపాలకస్యకాల
లామఁ బరిణయ మయ్యె లరలాటనేత్ర, కాన్తుకధ్వంస ముంకువగ్రాగ నతఁడు.
వ. అంత.

161

క. రామున్ మేచకజలద, శ్యామున్ సుగుణాభిరాము శ సద్వైభవసు
త్రామున్ దుష్టనిశాటవి, రాముం బొమ్మనియె బంక్షిరథుఁ డడవ్రలకున్. 162
వ. ఇట్లు వంచిన.

163

చ. అరుదుగ లక్ష్మణుండు జనరకాత్మజయుం దనతోడ నేగుదే
నరిగి రఘూత్థముండు మున శ మారంగఁ జొచ్చె దరక్షు సింహ సూ
కర కరి పుండరిక కపి శ ఖడ్గ కురంగ వృ కాహి భల్ల కా
సరముఖవన్యసత్త్వచయఃచండతరాటవి దండకాటవన్.

164

క. ఆవనమున వసియించి నృపావననయశాలి యిచ్చె శ సభయములు జగ
త్పావనమునిసంతతికిఁ గృపావననిధి యైనరామరభన్తుం డెలమిన్

165

క. ఖరకరకులజలనిధిహిమ, కరుఁ డగురఘురామవిభుఁడు శ గజకటితోడన్
ఖరుని వధించెను ఘనభీ, కరశరముల నఖిలజనులుఁ శ గర మరు దందన్.

166

క. హరిసుతుఁ బరిచరుగాఁ గొని, హరిసుతుఁ దునుమాడి పనిచె శ హరిపురమునకున్
హరివిభునకు హరిమధ్యను, హరిరాజ్యపదంబు నిచ్చె శ హరివిక్రముఁ డై.

167

వ. అంత సీతానిమిత్తంబునం ద్రిలోకకంటకుం డగుదశకంఠం దునుమాడుటకు నై
కపిసేనాసమేతుం డయి చని ముందట నతిదుర్గమం బయినసముద్రంబు పేర్చి
తెరువు సూప కున్న నలిగి.

168

మ. వికటభ్రాకుటిఫాలభాగుఁ డగుచున్ శ వీరుండు క్రోధారుణాం
బకుఁ డై చూచినయంతమాత్రమున సరస్వాతోధి సంతప్తతో
యకణ గ్రాహ తిమింగిల ప్లవ ధులీ శ వ్యాశప్రవాళోర్మిభృ
ద్భక కారండవ చక్ర ముఖ్యజలసత్త్వశ్రేణితో నింకినన్

169

- వ. అయ్యవసరంబున సముద్రుండు గరుణాసముద్రుం డగుశ్రీరామభద్రుని శరణంబు సొచ్చినం గరుణించి యెప్పటియట్లు నిలిపి నలునిచే నేతువు బంధింపించి తన్మార్గంబునం జని. 170
- మ. పురముల్ మూడును నొక్కబాణమున నిర్మూలంబు గావించుశం కరుచందంబున సేర్చె రాఘవుండు లంకాపట్టణం బిద్ధగో పురశాలాంగణహర్త్యరాజభవనప్రోద్వత్ప్రీతోళికపాటరథాశ్వద్వివశేస్త్రమందిరనిశాటశ్రేణితో వేల్చి డిన్. 171
- క. రావణు నఖిలజగద్వి, ద్రావణు బరిమార్చి నిలిపె శరణోవిభుఁ గారావణుననుజన్తుని నై, రావణానితకీర్తి మెఱసి శరాఘవుఁ డెలమిన్. 172
- సీ. ధర్మసంరక్షకత్వప్రభావుం డయ్యు, ధర్మవిధ్వంసకత్వమునఁ బొదలి ఖరదండనాభిముఖ్యతఁ బొంద కుండియు, ఖరదండనాభిముఖ్యతను మెఱసి పుణ్యజనావసరస్ఫూర్తిఁ బెం పొందియు, బుణ్యజనాంతకరస్ఫూర్ణఁ దనరి సంతతాశ్రితవిభీషణుండు గా కుండియు, సంతతాశ్రితవిభీషణత నొప్పి
- తే. మించె దనకీర్తిచేత వాగ్దాసించె దిశలు, దరమె నుతియింప జగతి నెవ్వరికినైనఁ జారుతరమూర్తి నవనీశరచక్రవర్తిఁ, బ్రకటగుణసాంస్రు దశరథశరామచంద్రు.
- వ. అట్టిశ్రీరామావతారంబు జగత్పావనంబును నస్తత్ప్రసాదకారణంబును నై నుతి కెక్కి నింకఁ గృష్ణావతారంబు వివరించెద వినుము. 174
- సీ. తాపసోత్తమ విను శ దైత్యాంశములఁ బుట్టి, సరనాథవితతి సేనాసమేతు లగుచు ధర్మేతరు శైలై ధాత్రిఁ బెక్కుబా,ధల నలంచుటఁజేసి శ ధరణి వగలఁ బొందుచు వాపోవ శ భూభార ముడుపుట, కై హరి పరుండు నాశరాయణుండు 1తన మేనిధవళాసిఃతపుఁగేశయుగమున, బలరామకృష్ణరూపములఁ దనరి
- తే. యదుకులంబున లీలతోననుదయ మయ్యె,భవ్యయశుఁ డగువసుదేవురభార్యలై న రోహిణియుదేవకియననురూపవతుల,యందు నున్న త్తదైత్యసంహారియగుచు.
- వ. ఇట్లు పుండరీకాక్షుం డగునారాయణుండు సమస్తభూభారనివారణంబు సేయం దనమేనికేతద్వయంబ చాలు నని యాత్మప్రభావంబు దెలుపుకొఱకు నిజకళాంశ సంభవు లై నరామకృష్ణులదేహవర్ణంబులు శ్వేతకృష్ణంబులని నిర్దేశించుకొఱకు సితాసితకేతద్వయవ్యాజంబున రామకృష్ణాఖ్యుల నలరి యవతరించె నందు భగవంతుండును సాక్షాద్విష్ణుండును నై నకృష్ణుండు జనమార్గవర్తి యయ్యును నతిమానుషకర్మంబుల నాచరించుటఁజేసి కేవలపరమేశ్వరుం డయ్యె నమృహత్తుం డాచరించుకార్యంబులు లెక్కవెట్ల నెవ్వరికి నలవి గా దయినను నాకు గోచరించినయంత యెఱింగించెద వినుము. 176
- క. నూతనగరశస్త్రని యగు, పూతనఁ బురిటింటిలోనఁ శ బొత్తులశిశు వై

చేతనమును హరియించి ప, రేతనగరమునకు ననిచె ర గృష్ణుడు పెలుచన్. 177

క. వికటముగ నిజపదాహతిఁ, బ్రకటముగా మాఁడునెలలరబాలకుఁ డై యా
శకటనిశాచరు నంతక, నికటస్థునిఁ జేసె భక్తనికరావనుఁ డై. 178

క. ముద్దులకొమరుని వేతల, రద్దుల కై తల్లి లోల ర రజ్జునఁ గట్ట
1 నుద్దులన మిన్ను ముట్టిన, మద్దుల వడిఁ గూల్చె జనసమాజము వొగడన్.

మ. 2 మదిఁ గృష్ణుడు యశోదబిడ్డఁ డని నశ్మం జాల యోగీంద్ర త
ద్వదనాంభోజములోఁ జరాచరసమర్ స్తప్రాణిజాతాటవీ
నదనద్యద్రిపయోధియు క్త మగునానాలోకజాలంబు భా
స్వదనూనక్రియఁ జూపె దల్లికి మహాశ్చర్యంబు వాటిల్లఁగన్. 180

చ. వరయమునానదీప్రాదనిరవాసకుఁ డై నిజవక్త్రనిర్గత
స్ఫురితవిపాంబుపానమున ర భూజనులన్ మృతిఁ బొందఁ జేయుభీ
కరగరశిద్విజిహ్వుఁ డగురకాళియవన్నగుఁ దన్నదంబుఁ జె
చ్చెర వెడలించి కాచె యదురసింహుఁడు గోపకగోగణంబులన్. 181

మ. తనయా 3 గోపకు లొక్కరేయితటి నిరస్తం జెందఁ గార్చిచ్చు వ
చ్చినఁ గృష్ణా మము నన్నిపీడితుల రక్షింపం దగుం గావవే
యనినం గన్నులు మీరు మోడ్చుఁ డిదె దానాగ్నిన్ వెన న్నాన్తు నే
నన వా రట్ల యొనర్ప మ్రింగె శిఖఁ బరద్వాక్సుండు లీలాగతిన్. 182

క. మందునిగతి యమునాంబువు, లందు నిసిం గ్రుంకి బస్కు ర డై చిక్కినయా
నందుని వరుణునిబంధన, మందు నివృత్తునిఁగఁ జేసె ర హరి సదయుం డై. 183

మ. హయసూనుం డగుదానవుండు నిజమూయన్ గోపరాజిన్ గుహఁ
4 శ్రయ యాన స్థిగొనరించి తత్పథము నీరంధ్రంబు గావించినన్
రయ మొప్పం గుటిలాసురాధమునిఁ బోరం మ్రించి గోపావళిన్
దయతోఁ గాచినకృష్ణసస్కహిమ మేతన్నాత్రమే తాపసా. 184

క. దివిజేంద్రప్రీతిగ నల్లవజను లేఁటేటఁ జేయులాలితనవనో
త్సవము హరి మానిసిన గో,పవరులు గావింప కున్న ర బలరిపుఁ డలుకన్. 185

తే. మందగొండలమంద నశమందవృష్టి, గ్రందుకొనుడంచునింద్రుండురమందలింపఁ
జండపవనసముద్ధాతరచటలవిలయ, సమయసంవర్తకాభీలజలధరములు. 186

శా. సప్తస్కంధశిఖాకలాపరుచిమరత్నోదామనీవల్లికా
దీప్తోదగ్రముహుస్తమఃపిహితధాత్రీభాగనిరంధ్ర మై

1 'బద్దులకు మిన్ను' అ. ప్ర. 2 'మదిలోఁ గృష్ణుఁ డెశోద' అనియే వ్రాఁతప్రతులు.
3 'యొక్కనిశండు గోపకులు నిగ్రం' అనియే వ్రా. ప్ర. 4 'శ్రయలంగా నొనరించి' అనియే
వ్రాఁతప్రతులు.

- సప్తశ్వస్ఫురదందుమండలసభశస్సంఛాదితాశాంతర
వ్యాప్తాంభోదనిరర్గళస్ఫుటశిలావాఘూరధారాశ మై. 187
- వ. కురియువానజల్లుపెల్లున రిమ్మలు గొని సొమ్మలువోయి గోకులం బాకులం బయి
కృష్ణ కృష్ణ రక్షింపు రక్షింపు మని యార్తి బొంది కు య్యిడ నఖండకరుణా
సముద్రుండును భక్తజనసురస్రముండును నగుచుఁ బుండరీకాక్షుండు. 188
- శా. సప్తాబ్దంబులబాలుఁ డై నిజభుజాశస్త్రంధంబునన్ లీలతో
సప్తాహంబులు శైలరాజము లనశచ్చత్రంబుగాఁ దాల్చి సం
గుప్తప్రాణులఁ జేసె మాధవుండు గోగోపాలక వ్రాతమున్
సప్తాంభోధిపరీతభూధరున కారశ్చర్యంబు చింతింపఁగన్. 189
- సీ. సాంగ్ర శరచ్చంద్రచంద్రికాధనశిత, విమలబృందావనశరవీధియందు
రాసకేళీమహోల్లాసుఁ డై యుత్ఫుల్లజలజాక్షుఁ డొకనిశాసమయమునను
దనరాగుమంద్రమరధ్యమతారముల నింపు, నశుకొత్త రాగభేదములఁ జెలగి
దైవతముపభగాంధారనిపాదపం, చమషడ్జమధ్యమరస్వరము లోలిఁ
- తే. గళలు జాతులు మూర్ఛనల్ గలుగ వేను
నాశవివరాంగుళిన్యాసలాలనమున
మహితగతిఁ బాడె నవ్యక్తమధురముగను
బంకజాక్షుండు దారువు శలంకురింప. 190
- మ. హరివంశోద్గతమంజులస్వననినారదాహూత లై గోపసుం
దరు లేతేర ధనేశుచారుఁ డగు గంధర్వుండు గొంపోవఁ గ
త్తిరుణుల్ గు య్యిడ శంఖచూడునిభుజాదర్పంబు మాయించి తా
బరిరక్షించినయట్టికృష్ణుని నుతింపన్ శక్యమే యేరికిన్. 191
- చ. నరక ముర ప్రలంబ యవఃన ద్విప ముష్టిక మల్ల కంస శం
బర శిశుపాల పంచజన శ పాండ్రక పల్వల దంతవక్త్ర వా
నర ఖర సాల్వ వత్స బక శ నాగ విదూరధ రుక్మి కేశి ద
ర్దర వృష ధేనుక ప్రముఖదుష్టనిశాటులఁ ద్రుంచె ప్రేల్చిడిన్. 192
- వ. మఱియును. 193
- మ. 2బలభీమాన్ధునముఖ్యచాపధరూపవ్యాజతం గూర్చులన్
ఖలులన్ దుష్టధరాతలేశ్వరుల సంగ్రామైకపారీణదో
ర్బలకేళిం దునుమాడి సర్వధరణీభారంబు మాయించి సా
ధుల రక్షించినయట్టికృష్ణుని ననంతరం గొల్తు నెల్లప్పుడున్. 194
- వ. అట్టిలోకోత్కృష్టం డైనకృష్ణునియవతారమాహాత్మ్యం బెఱింగించితినింక వ్యా
సావతారంబు వినుము. 195

- చ. ¹ప్రతియుగమందు సంకుచితభావులు నల్పతరాయపుల్ సుదు
గ్గతికులు నై నమర్త్యుల కశగమ్యములున్ స్వకృతంబులున్ సుశా
శ్వతములు నై నవేదతరుశాఖలు దా విభజించినట్టిస
న్నతుడు పరాశరప్రియతరనూజుడు నా హరి పుట్టె నర్కిలిన్. 196
- వ. మఱియు బుద్ధావతారంబు వినుము. 197
- మ. అతిలోభాత్ములు సూన్యతేతరులు భేదాచారసంశీలు రు
గ్ధతపాపండుమతోపధర్మములు జగత్సంహారు లైనట్టియా
దితిసంజాతు లధర్మవాసనల వర్తింపం దదాచారసం
హతి మాయించి హరించె దానవులఁ బరద్వాక్షుండు బుద్ధాకృతిన్. 198
- వ. మఱియుం గల్కవ్రతారంబు వినుము. 199
- మ. వసజాక్షస్తవశూన్యు లై మఱి వషట్స్వహాస్వధావాక్యశో
భసరాహితులు సూన్యతేతరులునుం ర బాపండులు నై నవి
ప్రనికాయంబును శూన్యభూవులుం గలిం ర బాటిల్లిసం గల్కి యై
జననం బంది యధర్మము న్నడచు సంస్థాపించు ధర్మం బిలన్. 200
- వ. అని మఱియుం బితామహుండు నారదున కిట్లనియె మునీంద్రా పుండరీకాక్షుం
డంగీకరించినట్టిలావతారకథావృత్తాంతంబు నేను నికు నెఱింగించునంతకు మున్న
హరి వరాహాద్యవతారంబు లంగీకరించి తస్మిన్యోజనంబులఁ దీర్చె మన్వంత
రావతారంబు లంగీకరించినవియు లంగీకరింపం గలవియు నై యున్నయవి వర్త
మానంబున ధన్వంతరిపరశురామావతారంబులుం దాల్చి యున్నవాడు భావికా
లంబున శ్రీరామాద్యవతారంబుల నంగీకరింపంగలవాఁ డెచ్చుహాత్ముండు సృష్ట్యా
దికార్యభేదంబులకొఱకు మాయాగుణావతారంబు లందు బహుశక్తిధారణుం
డై పథగవంతుండు సద్గాదిని దపస్సులును నేనును ఋశిగణంబులును నవప్రజా
పతులును నై యవతిరించి విశ్వోత్పాదనంబు గావించుచుండు ధర్మంబును విష్ణుం
డును యజ్ఞంబులును మనువులును నింద్రాదిదేవగణంబులును ధాతృపతులును
నయి యవతిరించి జగంబుల రక్షించు చుండు సధర్మంబును రుద్రుండును మ

1 "ఉ. ప్రత్యుగమంసు సంకుచితభావులు నల్పతరాయపుల్ సుదు
గ్గతికు లై నమర్త్యుల కశగమ్యములున్ స్వకృతంబు నిత్యమున్
సత్యము నై నవేదతరుశాఖలు దా విభజించినట్టిగూ

సాత్త్వికతేమూర్తియై శాతమునొక హరి ప్రసన్నుడై". అనిమే వ్రాతప్రతులం
దీపద్యము చూపట్టుచున్నది. యకారమును అచ్చుగాఁగని పూర్వస్వరముతో సంధిగూర్చుట నారయ
కవనమునఁ బెక్కుచోట్లఁ జూపఁబడి. 'యజ్ఞాంగుఁ డెజ్ఞఫలమందు' 'మరిగఁ గృష్ణుఁ డెఱోద'
'ప్రత్యుగమంసు' ఇత్యాదులు పెక్కుగలవు. పండితులు సాంతకవనముతో వీనిని నిర్దిరబోధించెడివి.

2 'దితిసంతాన మనంతభావముల' వ్రా. ప్ర.

హోరగంబులును రాక్షసాసీకంబులును నై (యవతరించి) విలయంబు నొందించుచుండు నిత్రైఱంగునం బరమేశ్వరుండును సర్వాత్మకుండును నైనహరి విశ్వోత్పత్తిసితిలయ హేతుభూతుం డై విలసిల్లు ధరణీరేణువుల నయిన గణుతింప నలవియగుం గాని యమృహాత్మునిలీలావ¹తారాద్భుతకర్తృంబులు లెక్కవెట్ట నెవ్వరికి నశ్యకం బై యుండు నీకు సంక్షేపరూపంబున నుపన్యసించితి సవిస్తరంబుగా నెఱింగింప నాకం దరంబు గా దనిన నన్యులం జెప్ప నేల వినుము. 201

చ. అమరః ద్రివిక్రమస్ఫురణ శ నందినయమృహితాత్మపాదవే
గమున హతంబు లైనమృజగంబుల కావల వెల్లునత్వలో
కము చలియించినం గరుణః శ గైకొని కాచి ధరించె బాదప
ద్మమునను న్నటియప్రతిహతం బగుశక్తి గణింప శక్యమే. 202

మ. హరిమాయాబల మే నెఱుంగనట శరశక్యంబే సనందాదిన
త్పుంషప్రాతము కై న బుద్ధి నితరంబున్ మాని సేవాధిక
స్ఫురణం దచ్చరితానురాగగుణవిరహ్సూర్తిన్ సహస్రాస్యసు
న్దరతం బొల్పుగు శేషుండుం దెలియఁ డరన్నన్ జెప్ప. నే లొండొరున్. 203

చ. ఇతరము మాని తన్ను మది శ నెంతయు నమ్మి భజించువారి నా
శ్రితజనసేవితాంఘ్రిసరసీరుహుఁ డై ససరోజనాభుఁ డం
చితదయతోడ నిష్కవటశచిత్తమునం గరుణించునట్టివా
రతులదురంత మై తనరూపవ్యభూతాయఁ దరింతు రెప్పడున్. 204

వ. మఱియును సంసారమగ్ను లయి దివసంబులు ధ్రోచియు నంతంబున శునక
సృగాలభక్ష్యంబు లైనకాయంబులందు మమత్వంబు సేయక భగవదర్పణంబు
సేసినపుణ్యాత్ములుం గొందఱు గల రెఱింగింతు వినుము నేను నీబ్రహ్మత్వంబునం
జెందురాజసంబు విడిచి యమృహాత్మునిపాదారవిందంబుల భక్తినిష్ఠుండ నయి
శరణాగతత్వంబున భజించునప్పుడు దెలియుదు రాజసగుణుండ నై యున్న
వేళం దెలియం జాలఁ గావున శాస్త్రంబులు ప్రపంచంపక కేవలభక్తిజ్ఞానయో
గంబున సేవింతు మఱియు సనకాదు లగుమీరును భగవంతుం డై సరుండుండును
దైత్యవత్తియైన ప్రహ్లాదుండును స్వామిభవమనువును సతనివత్తి (యగుశతరూప)
యుఁ డత్పుత్రు (లగుప్రియవ్రతోత్తానపాదు)లునుం బ్రాచీనబర్హియు ఋభువు
ను (వేదజనకుం డగునంగుండును) ధువుండును వెండియు. 205

సీ. గాధి రఘూత్త మేరత్వౌకు దీర్ఘ మాం, ధాతృ భీష్మ శుక యరయాతి సగర.
రఘు ముచుకుం దైశ శ రంతిదే వోద్ధవ, సారస్వ తోదంక శ భూరిషేణ
శ్రుతదేవ మారుతి శ శతధన్వ పిప్పల, బలి విభీషణ శిని శ పార్థ విదురు
లంబరీష పరాశ శ రాలర్క దేవల, సౌధరి మిథిలేశ్వ శ రాభిమన్యు

తే. లార్జి షేణాదు లై నమహాత్మ్యై లెలమి, దవిలి యదేవుభక్తిః జగత్తముల నిల్చి
తత్పరాయణు లాట దురద్రాంత మైన, విష్ణుమాయఁ దరింతురు శ విమలచరిత.
మ. అనఘా వీరల నెన్న నేమిటికిఁ దిశర్యక్షంతుసంతానప
క్షినిశాటాటవికాఘజీవనివహరస్త్రీశూద్రహూణాదు లై
నను నారాయణభక్తియోగమహితానందాత్మ్యై లై రేని వా
రనయంబుం దరియింతు రవిభునిమాత్రయావై భవాంభోనిధిన్. 207

వ. కాపున. 208

క. శశ్యత్ప్రశాంతు సభయుని, విశ్వాత్మ్యై బ్రహ్మధమాత్మ్యై శ విభు సంశుద్ధున్
శాశ్యత్తు సదసత్పూరఘ, నీశ్వరుఁ జిత్తమున నిలుపు శ మెపుడు మునీంద్రా. 209

వ. లిట్లయిన నవ్వణ్యాత్మ్యై ననవద్యశీలుర నవిద్యలజ్ఞావనతవదన యై పొందంజాలక
వై ముఖ్యంబున దవ్వనవ్వలం దలంగి పోవు మణియును. 210

చ. హరిఁ బరమాత్మ్యై సచ్యుతు సనంతునిఁ జిత్తములం దలంచి సు
స్థిత విశోక¹సౌఖ్యములఁ శ జెందినధీనిధు లన్యకృత్యము
ల్కటచియుఁ జేయ నొల్లగు తలంచిన నట్టిద యా సురేంద్రుఁడుం
బరువడి నుయ్యి ద్రవ్య నె పిరపాసితుఁ డై సలిలాభిలాషిణిన్. 211

ఉ. సర్వఫలప్రదాతయును శ సర్వశరణ్యుఁడు సర్వశక్తుఁడున్
సర్వజగత్ప్రసిద్ధుఁడును శ సర్వగతుం డగుచక్రపాణి యీ
సర్వశరీరులున్ విగమనంగతిఁ జెంది విశీర్యమాణు లై
పర్వినచో²నభంబుగతి శ బ్రహ్మము దాఁ జెడ కుండు నెప్పుడున్. 212

ఉ. కారణకార్యహేతు వగురకంజడశాక్షునికంటె నన్యు లె
వ్వారును లేరు తండ్రి భగవంతు ననంతుని విశ్వభావనో
దారుని సద్గుణావళి లురదాత్మమతిం గొనియాడ కుండినం
జేరపు చిత్తముల్ ప్రకృతిఁ శ జెందనిస్సింహ మైనబ్రహ్మమున్. 213

మ. నిగమార్థప్రతిపాదకప్రకట మై శ నిర్వాణసంధాయి గా
భగవంతుండు రచింప భాగవతకల్పక్షౌజ మై శాస్త్రరా
జగరిష్ఠం బగుసిపురాణకథ సంక్షేపంబునం జెప్పితిన్
జగతిన్ నీవు రచింపు దీని సతివిస్తారంబుగాఁ బుత్త్రీకా. 214

చ. పురుషభవంబు నొందుట యశ్వపూర్వము జన్మములందు నందు భూ
సురకులమందుఁ బుట్టు టతిశయోద్యము నిట్లగుటన్ మనుష్యుల
స్థిర మగుకార్యదుర్దశలచేత నశింపక విష్ణుసేవనా
పరతఁ దనర్చి నిత్య మగుభవ్యపథంబునఁ బొందు టాపుడే. 215

- మ. ఉపవాసవ్రతశౌచశీలమఖసంధ్యోపాసనాగ్నిక్రియా
జపదానాధ్యయనాదికర్తముల మోక్షప్రాప్తి సేకూరద
చ్చపుభక్తిన్ హరిఁ బుండరీకనయనున్ శ్రీ సర్వాధికాయీన్ రమా
ధిపుఁ బాపఘ్నుఁ బరేశు నచ్యుతుని సర్థిం గొల్వ లే కుండినన్. 216
- క. వనజాక్షుమహిమ నిత్యము, వినుతించుచు నొరులు వొగడ శ్రీ వినుచున్ మదిలో
ననుమోదించుచు నుండెడు, జనములు దన్తోహవశతఁ శ్రీ జనరు మునీంద్రా. 217
- క. అని వాణీశుఁడు నారద, మునివరునకుఁ జెప్పినట్టిరముఖ్యకథానూ
చన మతిభక్తిఁ బరీక్షి, జ్ఞనపాలునితోడ యోగీశచంద్రుఁడు నుడివెన్. 218
- శ్రీ పరీక్షితుఁడు శుకునిఁ బ్రపంచోద్భవానికంబు నడుగుట. శ్లో—
- సీ. విను శుకయోగికి శ్రీ మనుజేశుఁ డిట్లను, మునినాథ దేవదత్తరసము గలుగ
నారదమునికిఁ బంశకేరుహభవుఁ డెఱింగి, గించిన తెఱఁగు సరత్కృప దలిర్ప
గణుతింప సత్వాదిశ్రగుణాశూన్యుఁ డగుహరి, కమలాక్షు లోకమంఠగళము లైన
కథలు నా కెఱింగింపు శ్రీ కౌని నిస్సంగ, మైననాహృదయాబ్జరమందుఁ గృష్ణ
తే. భవ్యచరితుని నాద్యంతరభావశూన్యుఁ, జన్మయాకారు ననఘు లక్ష్మీసమేతు
నిలిపి యస్థిరవిభవంబు శ్రీ నిఖిలహేయ, భాజనం బైనయీక శ్రేణరము విడుతు.
- వ. అదియునుం గాక యెవ్వం డేని శ్రద్ధాభక్తియుక్తుం డై కృష్ణగుణకీర్తనంబులు
వినుచుం బలుకుచుండు నట్టివానిచ్చాదయపగ్నంబునందుఁ గర్మరంధ్రమూర్ధంబులం
బ్రవేశించి కృష్ణుండు విశ్రమించి సలిగతం బైనకలుషంబును శరత్కాలంబు
నివారించుచందంబున నాత్మగతం బైనమాలిన్యంబు నవకర్షించుఁ గావున. 220
- మ. భరితోడ గ్రనిదాఘతవుఁ డగునప్రాంఘం డరిణ్యానిసం
చరణక్లేశసముద్భవం బగుసిపాశం జెంది నూత్నీయమం
దిరముం జేరి గతశ్రముం డగుచు నెంఁదేనిం జనక బోనిధం
గి రమాధీశుపదారవిందయుగసంగీభూతుఁ డై మానునే. 221
- వ. అదియునుం గాక సకలభూతసంసర్గశూన్యం బైనయాత్మకు భూతసంసర్గం బేప్ర
కారంబునం గలిగె నది నిర్నిమిత్తత్వంబునంజేసియో కర్మమూలంబునంజేసి
యో యాకమంబు నా కెఱింగింపుము. 222
- సీ. ఎవ్వనినాభియం శ్రీ దెల్లలోకాంగసం, స్థానకారణమంకరజంబు వొడమె
సం దుదయించి సర్వావయవస్ఫూర్తి, దనరాచునట్టిపితౄతామహుండు
గడఁగి యెవ్వనియనుగ్రహమున నిఖిలభూ, తముల సృజించె నురత్కంఠతోడ
నట్టివిధాత యోయనువున సర్వేశు, రూపంబు గనుఁగొనె శ్రీ పుచిరభంగి
తే. నావరంజ్యోతి యైనపరద్వాక్షునకును, నలినజానకుఁ బ్రతీకవిరన్యాసభావ
గతులవలనను భేదంబుగలదె చెపుమ, యతిదయాసాంద్ర యోగికులౌచింద్ర.

వ. మఱియును భూతేశ్వరుం డయినసర్వేశ్వరుం డుత్పత్తిస్థితిలయకారణం బైనతన
 మాయను విడిచి రమానాయకుం డై యేదో ప్రదేశంబుల శయనంబు సేసె నది
 యునుం గాక పురుషావయవంబులచేఁ బూర్వకాలంబున లోకపాలనమేతంబు
 లైనభోకంబు లెత్తెఱుంగునం గల్పితంబు లయ్యె నదియునుం గాక మహాకల్పం
 బులును నవాంతరకల్పంబులును (భూతభవిష్యత్సర్వమానకాలంబులును) దేహా
 భిమానులై జనియించినదేవతత్వమనుష్యాదులకుం గలుగు నాయుఃప్రమాణంబు
 లును(బ్రహ్మశాస్త్ర)కాలానువర్తనంబును (నేయేకర్కంబులంజేసి) జీవు లే(యే
 లోకంబుల నొందుదురు మఱియు నే)యేకర్కంబులం జేసి దేవాదిశరీరంబులం
 బ్రాహ్మింతు రట్టికర్కమార్గప్రకారంబును ¹సత్త్వాదిగుణంబులపరిణామంబు లగు
 దేవాదిరూపంబులం గోరుజీవులకు నేయేకర్కసముదాయం బెట్లు సేయం దగు
 నెవ్వనికి నర్పింపం దగు నవి యెవ్వనిచేత గ్రహింపంబడు భూపాతాళకకుబ్ధ్యో
 మగ్రహానక్షత్రపర్వతంబులును సరిత్సముద్రంబులును ద్వీపంబులును నేప్రకా
 రంబున సంభవించె నాయాసానంబులం గలవారిసంభవంబు లేలాగు (వియ
 ద్భాష్యభ్యంతరంబులం) గలుగు బ్రహ్మాండప్రమాణం బెంత మహాత్ములచరి
 త్రంబు లెట్టివి వర్ణాశ్రమవినిశ్చయంబులును సనుగతంబు లై (యాశ్చర్యావహంబు
 లగు హరి)యవతారిచరిత్రంబులును యుగంబులును యుగప్రమాణంబులును
 యుగధర్మంబులును బ్రతియుగంబునందును మనుష్యుల కేసాధర్మంబు లాచర
 ణీయంబు (లక్ష్మీసాధారణధర్మంబులును విశేషధర్మంబులును జాతివిశేషధర్మం
 బులును రాజన్యధర్మంబులును నాపత్కూలజీవనసాధనభూతంబు లగుధర్మంబు
 లును)మహాదాదితత్త్వంబులసంఖ్యయు సంఖ్యలక్షణంబును నాతత్త్వంబులకు
 హేతుభూతిలక్షణంబులును భగవత్సమాధానవిధంబును నష్టాంగయోగక్రమం
 బును యోగీశ్వరలయణిహూత్యైశ్వర్యప్రకారంబును వారలయర్చిరాదిగతులు
 ను లింగశరీరభంగంబులును ఋగ్వ్యాసామవేదంబులును నుపవేదంబు లైన
 యాయుర్వేదాదులును ధర్మశాస్త్రంబులును నితిహాసపురాణంబులసంభవంబును
 సర్వభూతంబులయవాంతరప్రళయంబును (మహాప్రళయంబును) నిష్టాపూర్తం
 బులును (యూగాదివైదికకర్కజాలంబులును) వాషీకూపతటాకదేవాలయాది
 నిర్మాణంబులును నన్నదానం బారామప్రతిష్ఠ (మొరలగుస్తార్త) కర్కంబులును
 గ్రామ్యంబు లైనయగ్నిహోత్రంబు (లయనుస్థానప్రకారంబు)ను శీవసృష్టియు
 (ధర్మార్థకామంబు లనియెడుత్రివర్గంబునమూచరణప్రకారంబును మలినోపాధిక)
 పాషండసంభవంబును జీవాత్మబంధమోక్షప్రకారంబును స్వరూపావస్థానవిధం
 బును సర్వతంత్రం (డైనయాశ్వరుం డాత్మమాయంజేసి సర్వకర్కసాక్షి య

1. గుణవంతు లయి పరిణామాపేక్షకు లయినవా రెవ్వరియందేకర్కము లాచరింపఁదగునెవ్వని
 చేత గ్రహింపంబడు.

య్య) నమ్మాయ నెడఁబాసి యుదాసీనగతిని (విభుం డై) క్రీడించుతెఱంగును గ్రమంబునఁ బ్రసన్నుండ నైననాకు నెఱింగింపుము బ్రాహ్మణశాపంబునంజేసి శోకవ్యాకులితచిత్తుండ నై యనశనవ్రతుండ నై ననీవు వినుట యెట్లని సందేహింపవలవదు (త్వదీయముఖారవిందవిస్మృత) నారాయణకథామృతపానకుతూహలి నైననాకు నింద్రియంబులు వశంబులై యుండు నది గావున నే నడిగిన ప్రశ్నంబులకు నుత్తరంబులు సవిస్తరంబులుగా 1 నానతిచ్చి కృతార్థుని జేయఁ బరమేష్ఠితుల్యుండ వగునీవ పూర్వసంప్రదానూనురోధంబున నన్తుండ వగుదు వని విష్ణురాతం డయినపరీక్షిన్న రేంద్రుండు బ్రహ్మరాతం డైనశుకయోగినడిగిన నతండు బ్రహ్మనారదసంవాదంబును నేకసంప్రదానూనుగతంబును గతానుగతిక ప్రకారంబును నై తొల్లినర్వేత్వరుండు బ్రహ్మకల్పంబున బ్రహ్మ కుపదేశించిన భాగవతపురాణంబు వేదతుల్యంబు నీ కెఱింగింతు విను మని చెప్పె నని సూతుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నట్లు శుకయోగిండు పరీక్షిన్న రేంద్రున కిట్లనియె.

224

సీ. భూపాలకోత్రమ శ్ర భూతహితుండు సుజ్ఞానస్వరూపకుఁ శ్ర డైనయట్టి ప్రాణికి దేహసంబంధ మెట్లగు నన్న, మహి నొప్పనీశ్వరశ్రమాను లేక కలుగదు నిద్రలోఁ శ్ర గలలోనఁ దోచిన, దేహబంధంబులఁ జెఱంగువలెను హరియోగమానూమహాత్మ్యంబునం బాంచ, భౌతిక దేహసంబంధుఁ డగుచు తే. నట్టిమాయాగుణంబుల శ్ర నాత్మి యోలి బాల్య కౌమార యౌవనభావములను నరసుపర్వాదిమూర్తులఁ శ్ర బారసి యేను నాయ దిది యనుసంసారశ్రమాయఁ దగిలి.

225

వ. వర్తించుచు నిట్లున్నజీవునికి భగవద్భక్తియోగంబున ముక్తి సంభవించుట యెట్లన్న నెప్పుడేని జీవుండు ప్రకృతిపురుషాతీతం బయినబ్రహ్మస్వరూపంబు నందు మహితధ్యాననిష్ఠుం డగు నప్పుడు విగతమోహంబు డై యహంకారమమ కారాత్మకం బయినసంసరణంబు దొఱంగి ముక్తుం డయి యుండు మఱియు జీవేశ్వరులకు దేహసంబంధంబులు గానంబడు చుండు నట్టిదేహధారి యైనభగ వంతునందలిభక్తింజేసి జీవునకు ముక్తి యెఱిఱంగునం గలుగు నని యడిగితివి జీవుం డవిద్యామహిమంజేసి కర్మానుగతం బయినమిథ్యాసూపదేహసంబంధంబు భగవంతుండు నిజయోగమానూమహిమంబునంజేసి స్వేచ్ఛాపరికల్పితచిద్ధ నలీలావిగ్రహంబు గావున భగవంతుండైనయీశ్వరుండుస్వభజనంబు ముక్తిసాధన జ్ఞానార్థంబు కల్పితం బని చతుర్ముఖునకుఁదీయనిష్కపటపశ్చర్యాదిసేవితం డయి నిజజ్ఞానానందఘనం బయినస్వరూపంబు సూపుచు నానతిచ్చె నదిగావున జీవునికి భగవద్భక్తి మోక్ష ప్రదాయకం బగు నిందులకు నొక్కయితిహాసంబు

గల దెటింగింతు నాకర్ణింపుము దాన 1 భవదీయసంశయనివృత్తి యయ్యెడు.
నని శుకయోగీంద్రుండు రాజేంద్రున కిట్లనియె. 226

అథానాగాయణంబు బ్రహ్మతపంబునకు మెచ్చి వరంబు లిచ్చుట. ఇతి-

- సీ. హరిపాదభక్తిరహస్యోపదేశ్యయ, నఖిలదేవతలకు శ నధివిభుండు
నై నవిధాత గ్రల్పాదియందును నిజా, శ్రయపద్మమున కధిరహాన మరయ
నర్థించి జలముల శ నస్వేషణముసేసి, నలినంబుమొదలు గానంగ లేక
విసివి క్రమమున దరద్భిసరుహసీనుఁ డై, సృష్టినిర్మాణేచ్ఛ శ జిత్రమందుఁ
తే. జాల నూహించి తత్పరశ్చానమహిమ, సరణి మనమునఁ దోఁచక శ జడనుపడుచు.
లోకజాలంబుఁ బుట్టింపర లేకమోహి, తాత్కుండై చింతనొందు నరయ్యవనరమున.
వ. జలవధ్యంబున నుండి కాదిస్వరూపాక్షరంబును నేకవింశాక్షరంబునుం గా
నక్షరద్వయం బినుమాలు మహామునిజనధనం బయినతపస్తపేతివాక్యంబు వి
నంబడిన నవ్యాక్యంబు వలికినయప్పుగుఱుని వీక్షింపంగోరి నలుదిక్కులకుం జని
నెడకి యెందునుం గానక మరలివచ్చి నిజసాంసంబై నపద్మంబునం దాసీనుండై యొ
క్కింత చింతించి యట్టివాక్యంబు దన్నుఁ గడంబు సేయు మని నియమించుటగాఁ
దలంచి ప్రాణాయామపరాయణుండై జ్ఞానేంద్రియకర్తేంద్రియంబులజయించి యే
కాగ్రచిత్తుండై సకలలోకసంతాపహేతు వగుతపంబు వేయిదివ్యవత్సరంబులు
గావింప సీత్యగుండు ప్రసన్నుండై పాడనూపిన సక్కుమలసంభవుండు తత్క్షణంబు
రాజసతామసమిశ్ర సత్త్వగుణాతీతంబును శుద్ధ సత్త్వగుణావాసంబును సకాలవిక్ర
మంబును సర్వలోకోన్నతంబును సకలసురగణస్తుత్యంబును లోభమోహభయ
విరహితంబును నపునరావృత్తిమార్గంబును ననంత తేజోవిరాజితంబును నై న
వైకుంఠపురంబుం బొడగని యందు. 228

- సీ. సూర్యచంద్రానలగ్నురణలఁ జొర నీక, నిజదీధిత్సూర్తి శ నివృట్టిల్ల
దివ్యమణిప్రభాదీపితసాధవి, మానగోపురహర్ష్యమండపములుఁ
బ్రసవగుచ్ఛస్వచ్ఛభరితకామితఫల, సంతానపాదవరసముదయములుఁ
గాంచనదండసంగతమారుతోద్ధూత, తరళచిత్త కేతనచయములుఁ
తే. వికచక్రైరవదళదరవిందగతమ, రందరసపానమదవదిండిందిరప్ర
భూతమంజులనినదప్రబుద్ధరాజ, హంసశోభితవరకమరలాకరములు. 229
- సీ. వల నొప్పుగా నడైవం కేశవాత్పర, మ్మని పల్కు రాజకీరావళియును
మహిమ 2 సర్వం విష్ణుమయ మీజగ త్తని, చదివెడుశారికాసముదయంబు
నే పారంగా జితం శ తే పుండరీకాక్ష, యని లీల బాడుపికావళియును
లలిమీఱంగా 3 మంగళం భగవాన్ విష్ణు, వో యని పల్కుమయూరములును

1 'భవదీయశరీరబాధానివృత్తి'. అని వ్రాతప్రతులు. 2, 3 ఈగండకు వ్యాకరణానుష్ఠాన
లయ్య వ్రాతప్రతుల నిట్లే కానిపించుచున్నవి. 2. జగద్విష్ణుమయ నఖిల వృత్తి. 3, 4 మంగళం
మధునాదన, యనుచుఁ బ్రెక్కిడుచుయూరావళియును. అ. ప్ర.

- తే. దవిలి ¹వషడితిస్వాహస్వరథానుశబ్ద
కలితముగ మ్రాయుమధుపనికాయములును
గలిగి యఖలై కదివ్యమంగళవిలాస
మహిమఁ జె న్నొందు వైకుంఠమందిరంబు. 230
- వ. మఱియుం బయోధరావళీవిభాసితనభంబునుంబోలె వెలుంగు చున్నయద్వివ్య
ధామంబునందు. 231
- సీ. సలలితేందీవరశ్రామాయమానోజ్ఞు, లాంగులు నవ్యవీరతాంబరులును
ధవళారవిందసుందరపత్ర నేత్రులు, సుకుమారతనులు భాసరవినుత్స
రత్నవిభూషణగ్రైవేయకంకణ, హారకేయూరమంజీరధరులు
నిత్యయావనులు విగ్నిర్కలచరితులు, రోచిష్ఠు లంచితాశ్రూఢయశులు
- తే. నగుసునందుండు నందుండు శ నర్హుండుఁ
బ్రబలుండును నాది యగునిజపార్యచరులు
మఱియు వైదూర్యవిస్రమామలమృణాళ
తుల్యగాత్రులు దను భక్తితో భజింప. 232
- సీ. యౌళితాఖలకల్పప్రజామరనదీ, జనకకోమలపదాబ్జములవాని
నఖలసంపత్కారశాపాంగలక్ష్మీవి, లాసితవక్షస్థులంబువానిఁ
బద్మమిత్రామిత్రభాసితకరుణాత, రంగితచారునేత్రములవాని
భవననిర్మాణనైరపుణభవ్యనిజజన్మ, కారణనాభిపంకజమువాని
- తే. నహితాహితశయనవాహములవాని, సేవితామరతాపసశ్రేణివాని
నఖలలోకంబులకు గురుఁ డైనవానిఁ, గాంచె బరమేష్ఠి గన్నులరకఱపు దీఱ.
క. కమనీయరూపరేఖా, రమణీయతఁ జాల, నొప్పరమణీమణి య
కమలాలయ దనమృదుకర, కమలంబుల విభునిపాదకమలము లొత్తన్. 234
- వ. వెండియు. 235
- శా. శ్రీకాంతాతిలకంబు రత్నరుచిరాశక్తిప్రేంభతస్వర్ణఙ్గో
లాకేళిన్ విలసింపఁ దత్కచభరాఽలంకారస్రగ్గంధగో
భాకీర్తప్రచరన్నధువ్రతమనోరజ్జాలోలనాదంబు ల
స్తోకానుస్వరలిల నొప్పంగ నిజేశున్ వేడ్కతోఁ బాడఁగన్. 236
- వ. అట్టినిత్యవిభూతియందు. 237
- మ. సతతజ్ఞానరమాయశోబలమహైశ్వర్యాదియుక్తున్ జగ
త్పతి యజ్ఞేశు ననంతు నచ్యుత దళితృంకేరుహాక్షున్ శ్రియః

1 'కౌషధ్యపల్వ్యధేగ్యాదిశబ్ద' అచ్చుప్రతి. 2 భాసితపుష్కర, న్నయనాభినవవదనంబువాని. 3 సృష్టికారణవిరింతిచిప్రధూతస్థాన, కమనీయనాభి.

వతి నాద్యంతవికారదూరుఁ గరుణాశపాథోనిధిన్ సాత్వతాం
వతి వర్ధిష్ఠ సహిష్ఠ విష్ఠ గుణవిభ్రాజిష్ఠ రోచిష్ఠునిన్.

238

మ. దరహాసామృతపూరితాస్య నిజభర క్తత్రాణపారాయణు
న్నరుణాంభోరుహపత్రలోచనునిఁ 1 బీరతావాసుఁ డై 2 లోక్యసుం
దరు మంజీరకిరీటకుండలముఖోద్యద్భూషు యోగీశ్వరే
శ్వరు లక్ష్మీయతవత్సుఁ జిన్నయు దయాశసాంధ్రుం జతుర్బాహునిన్.

239

వ. మఱియు ననర్ఘరత్నమయసింహాసనాసీనుండును సునందనందకుముదాది సేవితం
డును బ్రకృతిపురుషమహాదహంకారంబు లనుచతుశ్చక్తులును గర్తేంద్రియజ్ఞా
నేంద్రియమనోమహాభూతంబు లనుషోడశశక్తులును బంచత్వాత్తంబులును బరి
వేష్టింపఁ గోటికోట్స్వర్కప్రభావిభాసితుండును (స్వేతరాలభ్య)స్వాభావికసమస్త
భాగ్యోదయుండును నై (స్వస్వరూపంబునం గ్రీడించునర్వేశ్వసుం డై)నవరమ
పురుషుం బురుషోత్తముం బుండరీకాక్షు నారాయణుం జూచి సాంద్రానందకం
దళితహృదయారపిండుండును రోమాంచకంచుకితశరీరుండును నానందబాష్ప
ధారాసిక్తకపోలుండును నగుచు.

240

క. వరపరమహంసగమ్య, స్ఫురణం దనరారువరమృపురుషానిపదపం
కరుహము లజఁ జాత్త చతు, శ్చిరములు సోకంగ నతులు 3 సేసిన హరియున్.

చ. ప్రియుఁ డగుబాడ్డుఁడమ్మితోలిరబిడ్డఁడు వేలుపుఁబెన్ద భూతనం
చయములఁ జేయుకర్త నిజశాసనపాత్రుఁడు ధాత మ్రొక్కినన్
దయ దళు కొత్తఁ బల్కెఁ బ్రమదస్థితచారుముఖారవిందుఁ డై
నయమునఁ బాణిపంకజమురనన్ హరి యాతని దేహ మంటుచున్.

242

వ. ఇ ట్లనియె.

243

ఆ. కపటమునుల కెంతకాలంబునకు నైన, సంతసింప నేను 4 జలజగర్భ
చిరతపస్సమాధిఁ శ జెంది విసర్గేచ్ఛ, మెలఁగునిన్నుఁ బరిణామింతుఁ గాని.

244

తే. భద్ర మగుఁగాక నీకు నోపదగర్భ, వరము నిపు డిత్తు నెఱిగింపురవాంఛితంబు
దేవ దేవుడ నగునస్త్రీదీయపాద, దర్శనావధి వో విప్రద్రవళ కనఘ.

245

చ. సరసిజగర్భ నీయెడఁ బ్రసన్నత నొంది మదీయలోక మే
నిరవుగఁ జూపు టెల్లను నశహేతుకభూరిదయాకటాక్షవి
స్ఫురణన కాని నీ దగుతరపోవిభవంబునఁ గాదు నీతవ
శ్చరణము నాదుచాక్యములసంగతిఁ గాదె సరోజసంభవా.

246

1 'బీరాచ్ఛాను' అచ్చుప్రతి. 2 'ప్రియు...తోలిబిడ్డని...నం, చయములఁ బుట్టఁజేయు
విజ్ఞానసపాత్రు సుపథీతున్ మనో, దయ దళుకొత్తఁ బల్కె' అనియే వ్రాతప్రతులు.

- క. తప మనఃగ మత్స్వరూపము, తప మనుతరువునకు ఫలవిశ్రాంతము నే నా
తపమున కే జననస్థి, తుష్టసంహరణము లొనర్చు శ చుండుదుఁడనయా. 247
- క. కావున మద్భక్తికిఁ దప, మేవిధమున మూలధనము శ నిది నీమది రా
జీవభవ యెఱిగి తప మిటు, గావించుట విగతమోహశక్త్యుండ వింకన్. 248
- క. అని యాన తిచ్చి కమలజ, యెనయఁగ భవదీయమానశసేషిత మే మై
నను నిత్తు వేడు మనినను, వనరుహసంభవుఁడు వికచశ్రవదనుం డగుచున్. 249
- చ. హరివచనంబు లాత్మకుఁ బ్రియం బొసరింపఁ బయోజగర్భుఁడో
పరమపదేశ యోగిజనభావన యీనిఖిగోర్వయందు నీ
యరయనియట్టియర్థ మొకఁ శ డైనను గల్గునె యైన నామదిన్
బెరసినకోర్కి దేవ వినిపింతు దయామణిఁ జిత్తగింపవే. 250
- వ. దేవా సర్వభూతాంతర్యామి వై భగవంతుండ వై ననీకు సమస్కరించి మదీయ
వాంఛితంబు విన్నవించెద నవధరింపు మవ్యక్తరూపంబు లై వెలుంగుభవదీయ
స్థూలసూక్ష్మరూపంబులును నానాశక్త్యవబృంహితంబు లై నబ్రహ్మదిరూపంబు
లును నీయంత నీవే ధరియించి జగదుత్పత్తస్థితిలయంబులం దంతుకీటంబునుం
బోలెఁ గావించుచు నమోఘసంకల్పుండ వై లీలావిభూతిం గ్రీడించుమహిమం
బుఁ దెలియునట్టిపరిజ్ఞానంబుఁ గృప సేయుము భవదీయశాసనంబున జగన్నిర్మా
ణంబు గావించునపుడు బ్రహ్మభిమానంబునంజేసి యవశ్యంబును మహాదహం
కారంబులు నామదిం బూడముం గావునఁ దత్పరిహారార్థంబు వేడెద నన్నుం
గరుణార్ద్రాదృష్టి విలోకించి దయ సేయు మని విన్నవించిన నాలించి పుండరీకా
క్షుం డతని కి ట్లనియె. 251
- క. వారిజభవ శాస్త్రార్థవి, చారజ్ఞానమును భక్తిసమధికసాక్షా
త్కారము లనుసీమూడు ను, దారత నీమనమునందు శ ధరియింప నగున్. 252
- నీ. పరికింప మత్స్వరూపస్వభావములును, మహిమావతారకశక్త్యములుఁ దెలియఁ
ద త్వవిజ్ఞానంబు శ దలకొని మత్ప్రసా, దమునఁ గల్గెడి నీకుఁ శ గమలగర్భ
సృష్టిపూర్వమునఁ జరల్పింప నేనొకరుండఁ, గలిగి యుండుదు వీతరక్తి నగుచు
సమధికస్థూలసూక్ష్మస్వరూపములుఁ ద, త్కారణప్రకృతియుఁ శ దగ మదంశ
- ఆ. మందు లీన మైన శ నద్వితీయుండ నై, యుందు నాకు సస్య శ మొకటి లేదు
సృష్టికాలమందు శ సృజ్యమానం బగు, జగము మత్స్వరూప శ మగును వత్స.
- క. అరయఁగఁ గల్పప్రళయాం, తరమున నాద్యంతవిరహితక్రియతోడం
బరిపూర్ణనిత్యమహిమం, బరమాత్ముండ నై సరోజభవ యే నుందున్. 254

వ. అదియునుం గాక నీవు న న్నడిగినయీజగన్నిర్మాణమాయాప్రకారం బెఱింగింతు
 లేనియర్థంబు శుక్తిరజతభ్రాంతియుంబోలె నేమిటి మహిమం దోచి క్రమము
 దోషకమాను నదియె నామామూవిడంబనం బని యెఱుంగు మదియునుం
 గాక లేనియర్థంబు దృశ్యమానం బగుటను గలయర్థంబు దర్శనగోచరంబు గా
 కుండుటను ద్విచంద్రాదికంబును దమఃప్రభాసంబును దృష్టాంతంబులుగాఁ దెలి
 యు మేప్రకారంబున మహాభూతంబులు భౌతికంబు లయిన ఘటపటాదులందుఁ
 బ్రవేశించి యుండు నాప్రకారంబున నేను సీభూతభౌతికంబు లయిన సర్వకార్యం
 బులందు సత్త్వాదిరూపంబులం బ్రవేశించి యుండుదు భౌతికంబులు భూతంబు
 లందుఁ గారణావస్థం బొందుచందంబున భూతభౌతికంబులు గారణావస్థం బొంది
 నాయందు సభివ్యక్తంబులై యుండవు సర్వదేశంబులయందును సర్వకాలంబుల
 యందును నేది చోదితం బై యుండు నట్టిదియ పరబ్రహ్మస్వరూపంబు తత్త్వం
 బెఱుంగ నిచ్చునుంచిన మిముబోటివారలకు నీచెప్పినమదీయతత్త్వాత్మకం బైన
 యర్థంబ యర్థం బని యెఱుంగు మీయర్థం బుత్కృష్టం బయినయది యే కాగ్ర
 చిత్తుండవై యాకర్ణించి భవదీయచిత్తంబున ధరియించిన నీకు సర్గాదికర్తృంబు
 లందు మోహంబు సెంద కుండెడి నని భగవంతుం డయినపరమేశ్వరుండుచతు
 ర్ముఖున కానతిచ్చి నిజబోకంబుతో నంతర్ధానంబు నొందె నని చెప్పి శుకుండు
 వెండియు నిట్లనియె.

255

సీ. అవనీత బ్రహ్మయి శ్రీ ట్లంతర్హితం డైనఁ, బుండరీకాక్షుని శ్రీ బుద్ధి నిలిపి
 యానందమునఁ బొంది శ్రీ యంజలి గావించి, తత్పరిగ్రహమునఁ శ్రీ దనదుబుద్ధి
 గైకొని పూర్వప్రకారంబునను సమ, స్తప్రపంచంబును శ్రీ దగ సృజించి
 మఱియొకనాఁడు ధర్మప్రవర్తకుఁ డగు, చక్రలప్రజాపతి శ్రీ యైనకమల

తే. గర్భుఁ డాత్మహితార్థమై శ్రీ కాక సకలభువనపాతబుద్ధి నున్నతరస్పరణ మెఱసి
 మానితంబైనయమనియరమములరెంటి, నాచరించెను సమ్మోదితాత్మఁ డగుచు.

వ. అయ్యవసరంబున.

257

క. ఆనలిసాసనందను, లై ససనందాదిమునుల శ్రీ కన్యేనరుండున్
 మానుగఁ బ్రియతముండును నగు, నానారదుఁ డేగుడెంచె శ్రీ నబ్జజకడకున్.

క. చనుదెంచి తండ్రికిం బ్రియ, మొనరఁగ శుశ్రూషణంబు శ్రీ లొనరిచి యతఁడుం
 దనఁడెనఁ బ్రసన్నుడగుటయుఁ, గని భగవన్నాయఁ దెలియఁ శ్రీ గానుత్సుకుఁ డై.

సీ. అవనీత నీవు నరన్నడిగినవగిది నా,తఁడుఁ దండ్రి నడుగఁ బిరతామహుండు
 భగవంతుఁ డాశ్రితరపారిజాతము హరి, గృపతోడఁ దన కెఱింగించినట్టి
 లోకమంగళచతుఃస్లోకమూలంబున, దశలక్షణంబులఁ శ్రీ దనరుభాగ
 వతము నారదున కున్నతిఁ జెప్పె నాతఁడు, చారుసరస్వతీరతీరమునను

తే. హరిపదధ్యానపారీణుఁ డాత్మవేది, ప్రకటతేజస్వి యగుబాదరాయఁడునకుఁ

గోరి యెఱిగించె నమ్మహాశీదారుడెలమి, నాకు నెఱిగించె నెఱిగింతునెను నేను.
 వ. అదియునుం గాక యిపుడు విరాట్పురుషునివలన నీజగంబులేవిధంబున జనియించె
 ననునివి మొదలయిన ప్రశ్నంబులు గొన్ని న న్నడిగితి వేను నన్నింటికి నుత్తరం
 బగునట్లుగా నమ్మహాభాగవతం బుపన్యసించెద నాకర్ణింపు మమ్మహాపురాణంబు
 చతుఃశ్లోకరూపంబును దశలక్షణంబును నై సంకుచితమార్గంబున నొప్పు నందు
 దశలక్షణంబు తెవ్వి యనిన సర్గంబును విసర్గంబును స్థానంబును బోషణం
 బును నూతులును మన్వంతరంబులును నీశానుచరితంబులును నిరోధంబును
 ముక్తియు నాశ్రయంబును ననం బదితెఱంగు లమ్మ్య దశమాశ్రయవిశు
 ధ్యర్థంబు దక్కినతోన్మిదిలక్షణంబులు సెప్పంబడె నవి యెట్టి వనిన. 261

తే. మహాదహంకార పంచతర్క్యత్రగగన, పవనశిఖితోయభూభూతరపంచకేంద్రి
 యప్రపంచంబు భగవంతుననంః గనుట, సర్గ మందురు దీనిని శ జనవరేణ్య.

క. సరసిజగర్భండు విరాట్పురుషునివలనన్ జనించి శ భూరితరచరా
 చరభూతసృష్టి జేయుట, పరుషదీని విసర్గ మండ్రు శ భరతకులేశా. 263

క. లోకదోహినరేంద్రా, నీకముఁ బరిమార్చి జగము శ నిల్పినహరి యా
 నైకుంతనాథువిజయం, బాకల్పస్థాన మయ్యె శ నవసినాథా. 264

క. హరి సర్వేశుఁ డనంతుఁడు, నిరుపమశుభమూర్తి సేయుననిజభక్తజనో
 ధరణము పోషణ మవసి. వర యాతు లనంగఁ గర్తృవాసన లరయన్. 265

తే. జలజనాభదయాకటారక్షప్రసాద, లబ్ధి పశులైకలోకపాశలకవిభూతి
 మహిమఁబొందినవారిధర్మములువిస్త్ర, రమునఁబలుకుట మన్వంతరములుభూప.

క. వనజోదరు నవతారక, ధనముఁ దదీయానువృత్తిఁ శ దచ్చారిత్రం
 బును విస్తరించి పలుకం, జనునవి యీశానుకథలు శ సౌజన్యనిధి. 267

నీ. వసుమతీనాథ సరస్వస్వామి యైసగో, విందుండు చిదచిదాశనందమూర్తి
 సలలితస్వాపాధిశక్తిసమేతుఁడై, తనరారునాత్మీయరథామమందు
 ఘణిరాజమృగులతల్పంబుపై సుఖిలీల, యోగనిద్రారతి శ నున్నవేళ
 నఖిలజీవులు నిజరవ్యాపారశూన్యులై, యున్నతతేజంబు శ లురులుకోసంగ

తే. జరుగునయ్యవస్థావిశేషంబులెల్ల, విదితమగునట్లు వలుకుట శ యది నిరోధ
 మన నిది యవాంతర ప్రళయంబనంగఁ, బరఁగునికముక్తిగతి వినురపార్థివేంద్ర.

నీ. జీవుండు భగవత్కృపావశంబునఁజేసి, దేహధర్మంబులై శ ధృతి ననేక
 జన్మానుచరితదృశ్యములై నయజ్జరా, మరణంబు లాత్మధర్మంబు లయిన
 ఘనపుణ్యపావనిరకాయనిర్మోచన, స్థితి నొప్పి పూర్వసంగతితములై న
 యవహతపాప్తవర్జ్యాదృష్టతద్గుణ, వంతుఁడై తగ భగవచ్ఛరీర

తే. భూతుఁడై పారతంత్ర్యాత్మరబుద్ధి నొప్పి, దివ్యమాల్యానులేపనశ్రద్ధవ్యగంధ
కలితమంగళదివ్యవిగ్రహవిశిష్టఁడగుచు సారిరూపమొందు లేరయనఘముక్తి.

వ. మఱియు నుత్పత్తిస్థితిలయంబు లెందగు(మఁబ్రకాశింపఁబడు)నది యాశ్రయం
బనంబడు నదియ పరమాత్మ బ్రహ్మశబ్దవాచ్యంబు నదియ ప్రత్యక్షానుభవం
బున విదితంబు సేయకొఱకు నాత్మ కాధ్యాత్మికాదివిభాగంబు సెప్పంబడియె
నది యెట్లనిన నాత్మ యాధ్యాత్మికాధిపై వికాధిభౌతికంబులం ద్రివిధం బయ్యె
నందు నాధ్యాత్మికంబు చక్షురాదిగోళకాంతర్వర్తియై యెఱుంగంబడుఁ జక్షు
రాదికరణాభిమానియై త్రిప్తయైనశరీరకుం డతండ్రి యాధిపై వికుం డనం దగుఁ
జక్షురాద్యధిస్థానాభిమానిదేవతయై సూర్యాదితేజోవిగ్రహుండు నగుచు నెవ్వ
నియందు నీయుభయవిభాగంబునం గలుగు నతండ్రి యాధిభౌతికంబును విరాడ్వి
గ్రహుండును నగుం గావున ద్రవ్యయు దృక్కును దృశ్యంబు ననం దగునీమూఁటి
యందు నొకటి లేకున్న నొకటి గానరా దీ త్రితయంబు నెవ్వం డెఱుంగు నతండు
సర్వలోకాశ్రయం డై యుండు నతండ్రి పరమాత్మయును నమృతాత్మండు లీలా
రం బై జగత్సర్వసంబు సేయతలంపున బ్రహ్మాండంబు వినిర్మేదించి తనకు సుఖ
శయనంబు నపేక్షించి మొదల జలతత్త్వంబు సృజించె స్వతఃపరిశుద్ధుండు
గావున (స్వస్థుఁడై) సేకాక్షరాకారం బైనజలరాశియందు శయనంబు
సేయుటంజేసి “శ్లో. ఆపో నారా ఇతి ప్రోక్తా ఆపో వై సరనూనవః | అయనం తస్య
తాః పూర్వం తేన నారాయణః స్మృతః” యను(ప్రచూణముచోప్పన) నారా
యణశబ్దవాచ్యుండు గావున నతనిప్రభావంబు వర్ణింప దుర్లభం బుపాదానభూ
తం బయిన ద్రవ్యంబును ద్రివిధం బయినకర్మంబును గలాకాష్టావ్యపాధిభిన్నం
బయినకాలంబును ²జ్ఞానాదికం బగుజీవస్వభావంబును (భోక్తయుగు) జీవుండును
నెవ్వనియనుగ్రహంబునంజేసి వర్తించుచుండు నెవ్వనియపేక్షంజేసి వర్తింప
కుండు నట్టిప్రభావంబు గలసర్వేశ్వరుండు దా నేక మయ్య ననేకంబుగాఁ
దలంచి యోగతల్పంబునం బ్రబుద్ధు డై యుండి యటమీఁగ న్వనంకల్పంబునం
జేసి హిరణ్మయం బైనతనవిగ్రహంబు నధిపై నతంబును నధ్యాత్మికంబును నధి
భౌతంబును ననుసంజ్ఞాయుతం బై త్రివిధంబు గా సృజించె.

270

సీ. అట్టివిరాడ్విగ్రహంబును గగనతేజఃప్రాణములు సర్వజంతురతుండు
నైనట్టిజీవుని శ్రీ ననుసరింపుచు నుండు, బంచి జీవుండు శరీరరంబువలన
వెలువడి చన జీవి శ్రీ వెనుకొని ప్రాణముల్, చనుచుండు నిజహృదయ శ్రీ ననుసరించి
భటులచందంబున శ్రీ బాట్లెల్లు డున్నను, భూరితృప్తయు మఱి శ్రీ ముఖమువలన

1 జలతల్పంబు 2. ద్రవ్యకాలాదికభావంబును భోక్త. 3 ‘ద్విగ్రహితగాకాశంబు,
వలన నోజస్వహాశిబుడు అయ్యె, ప్రాణంబు సూక్ష్మహాశివక్రియాశక్తిచే, నియించి ముఖ్యము
శివనగర బరగ’ అయే అచ్చుపతి.

తే. దాబుజహ్వదికంబు లుత్పన్నము నొందె
నందు నుదయించె నానావీధైకరసము
లెనయ నవి యెల్ల జహ్వచే ॥ నెఱుంగఁబడును
మొనసి పలుక నపేక్షించుముఖమువలన.

271

వ. *మఱియు ॥వాగింద్రియంబు పుట్టె దానికి దేవత యగ్ని యారెంటివలన భావ
ణంబు ఏడమె నాయగ్నికి మహాజలవ్యాప్తం బగుజలంబున నిరోధంబు గలు
గుటంచేసి యాజలంబె ప్రతిబంధకంబయ్యె దోధూయమానం బైనమహావాయు
పువలన ఘ్రాణంబు పుట్టెం గావున వాయుదేవతాకం బైనఘ్రాణేంద్రియంబు
గంధగ్రహణసమర్థం బయ్యె నిరాలోకం బగునాత్మ నాత్మయందుఁ జూడంగోరి
తేజంబువలన నాదిత్యదేవతాకం బై రూపగ్రూహకం బైనయక్షియుగళంబు
పుట్టె ఋషిగణంబులచేత బోధితం డగుచు భగవంతుండు దిగ్దేవతాకంబును
శబ్దగ్రూహకంబును నైనశ్రోత్రేంద్రియంబు పుట్టించె సర్వసంబు సేయుపురుషుని
వలన మృదుత్వకాఠిన్యంబులును లఘుత్వగురుత్వంబులును నుష్ణత్వశీతలత్వంబు
లునుం జేసెడుత్వగింద్రియాధిష్ఠానం బగుచర్మంబు పుట్టె బహిర్గతం బయిన
చర్మంబువలన రోమంబు లుదయించె వానికి మహీరుహంబు లధిదేవత లయ్యె
నందు నధిగతస్పర్శగుణండును సంతర్బహి ప్రదేశంబుల నావృతుండును సగువా
యపువలన బలవంతంబులును నింద్రదేవతాకంబులును నాదాసనమృగుంబులును
నానాకర్మకరణదక్షింబులును సగుహస్తంబు లుదయించె స్వేచ్ఛావిషయగతిస
మర్థం డగునీత్వనివలన విష్ణుదేవతాకంబు లగుపాదంబు లుదయించె బ్రజా
సందామృతార్థియగుభగవంతునివలనఁ బ్రజాపతిదేవతాకం బై స్త్రీసంభోగాది
కామ్యసుఖంబుఁ జి గార్యంబులుగాఁ గలశిశ్నోపస్థంబు లుదయించె మిత్రం డధి
దైవతంబుగాఁ గలిగి భుక్తాన్నాద్యసారాంశ త్యాగోపయోగం బగుపాయు వ
నెడిగుదం బున్భవించె వానికృత్వం బుభయమలమోచనంబు దేహంబుననుండి
దేహంతరంబుఁ జేరంగోరి పూర్వకాయంబు విడుచుటకు సాధనం బగునాభి
ద్వారంబు సంభవించె నట్టిరాభియ ప్రాణాపానబంధచ్ఛానం బనంబడుఁ దద్బంధ
విశ్లేషంబె మృత్యువగు నదియ యూర్ధ్వఘోదేహభేదకం బనియును జెప్పఁబడు
నన్నపానాదిధారణార్థంబుగ నాంత్రకుక్షివాడీనిచయంబులు గల్పింపంబడియె
వానికి నదులును సముద్రంబులును నధిదేవత లయ్యె వానివలనఁ దుష్టిప్రప్టలను
నుదరభరణరసపరిణామంబులు గలిగియుండు నాత్మీయనూయాచింతనం బొనర్చు
నపుడు కామసంకల్పాదిచ్ఛానం బగుహృదయంబు గలిగె దానివలన మనంబును

* ఈవచనమంతయు వ్రాతప్రతులపాతముననుభవించును. ఇటు విస్తరభీతిచే నాభేదము తె
లుపఁబడినది గాన. 1 'మృత్యు నాదేవతము నానికవలన నోహుమానం బైనమహా' వ్రా.ప్ర.

జంద్రుండును గొముండును సంకల్పంబును నుదయించె నంతమీద జగత్సర్జనంబు సేయువిరాడ్విగ్రహంబువలన సప్తధాతువులును బృథివ్య స్తేజోమయంబులయినసప్తప్రాణంబులును వ్యోమాంబువాయువులచే నుత్పన్నంబులై గుణాత్మకంబులైనయింద్రియంబులును సహంకారప్రభవంబులైనగుణంబులును సర్వవికారస్వరూపం బగుమనస్సును విజ్ఞానరూపిణి యగుబుద్ధియును వివిధం బగునిది యంతయు సర్వేశ్వరునిసూలవిగ్రహంబునం బుట్టుమఱియును. 272

క. వరుసఁ బృథివ్యాన్యస్తే, వరణావృత మై సమగ్రవైభవములఁ బంకరుహభవాండాతీత, స్ఫురణం జెలువొందు నతివిభూతి దలిర్చన్. 273

క. పాలు పగుసకలవిలక్షణ, ములు గలయాద్యంతశూన్యమును నిత్యము నైలలి సూక్ష్మమై మనోవాక్కులకుం దలపోయఁగా నరగోచర మగుచున్. 274

సీ. లలఘు తేజోరూప శ మైనరూపమునకు, క్షీతినాథ నాచేతఁ శ జెప్పఁబడిన మానితసూలసూత్రస్వరూపంబులు, వల నొప్పుఁగలభగవత్స్వరూప మమృతో త్తకునిమాశ్రయాబలంబునఁజేసి, దివ్యముసింహులుఁ శ దెలియలేరు వసుధేశ వాచ్యమై శ వాచకంబై నామ,రూపముల్ క్రియలునురూఢిఁ దాల్చి

ఁ. యుండునట్టియాశ్వరూండు నారాయణుం, డఖిలధృతి జగన్నిరయంత యైన చిత్తయా త్తకుండుశృజయించు నీప్రజా,పతుల ఋషుల మునులఁబ్రతివరులను.

వ. మఱియును. 276

సీ. సుర సిద్ధ సాధ్య కిన్సరవర చారణ, గరుడ గంధర్వ రాక్షస పిశాచ భూత వేతాళ కింపుగుష కూశ్మాండ గుహ్యక ఙ్కశిన్ యక్ష శ చూతుధాన విద్యాధ రావ్సగో శ విషధర గ్రహమాతృ,గణ వృక హరి ఘృష్టి కృగ మృగాళి భిక్షాక రోహితి శ పశు వృక్షయోనుల, వివిధకర్మంబులు శ వెలయఁ బుట్టి

తే. జలనభోభూతలంబుల శ సంచరించు, జంతురానుల సత్త్వరజస్తమోగుణములఁ దిర్యక్సురాసురనరధరాది,భావముల భిన్ను లగుచును శ పౌరవేంద్ర.

మ. ఇర వొండన్ స్త్రహిణాత్మకుం డగు రమాఙ్గీశుండు విశ్వంబు నుస్థితన్ నిల్చి కృపాకటాక్షమున రిశ్మీంచున్ సమస్తప్రజోత్కరసంహారము సేయునప్పుడు సారాంతర్యామి యై యింతయున్ హరియించుం బవనుండు మేఘముల మాశ్రయం వీయుచండంబునన్. 278

క. ఈపగిదిని విశ్వము సం, స్థాపించును మనుచు నడచు శ ధర్మాత్మకుం డై దీపితతిర్యక్సరసుర, నూపంబులు దాల్చి హరి పరిసం డజుఁ డెలమిన్. 279

సీ. హరియందు నాకాశ శ మాకాశమున వాయు, వనిలంబువలన హుతాశనుండు హవ్యహనునందు శ నంబువు ఋతకంబు, వలన వసుంధర శ గలిగె ధాత్రి

1 'సురవరతిర్యగశివాక కాణి; సురవరకీటకశివాక కాణి' అని వ్రాతప్రతులు.

2 'భువనావనం డము' అని వ్రాతప్రతులు.

వలన బహుప్రజాశ్రవణి యుద్భవం బయ్యె, నింతకు మూల మై శ్ర యెసంగునట్టి
నారాయణుడు చిదాశనందస్వరూపకుం, డవ్యయుం డజరుఁ డశనంతుఁ డాధ్యుఁ
తే. డాదిమధ్యాంతశూన్యం డశ్రాదినిధనుఁ, డతనివలనను సంభూత శ్ర మైనయట్టి
సృష్టి హేతుప్రకార మీశక్షించి తెలియఁజాల రెంతటిమునులైన శ్ర జనవశేష్యు.
వ. అదియునుం గాక. 281

మ. ధరణీశోత్తమ భూతసృష్టి నిటు సంశ్లాపించి రక్షించురా
హరి గర్భత్వము నొల్ల కాత్మగతమాయారోపితం జేసి తా
నిరవద్యుండు నిరంజనుండుఁ బరుఁడున్ శ్ర నిష్కించనుం డాధ్యుఁడున్
నిరపేక్షుండును నిష్కలంకుఁ డగుచున్ శ్ర నిత్యత్వముం బొండెడిన్. 282

వ. (బ్రహ్మసంబంధి యగు) నీకల్పప్రకారం (బవాంతరకల్పంబుతోడ) సంకుచితప్ర
కారంబున నెఱింగించితి నిట్టిప్రాకృతవైకృతకల్పప్రకారంబులును దత్పరిమాణం
బులును గాలకల్పలక్షణంబులును విగ్రహంబును నవాంతరకల్పంబులు మన్వం
తరాదిభేదవిభాగస్వరూపంబును నతివిస్తారంబుగ నెఱింగింతు విను మదియునుం
బద్ధకల్పం బనం దగు నని భగవంతుం డైనశుకుండు పరీక్షిత్తునకుం జెప్పె నని
సూతుండు మహర్షులకు నెఱింగించిన. 283.

క. విని శౌనకుండు సూతుం, గనుఁగొని యిట్లనియె సూత శ్ర కరుణోపేతా
జననతగుణసంఘాతా, ఘనపుణ్యసమేత విగతశకలుష్పతా. 284

వ. పరమభాగవతోత్తముం డైనవిమరుండు బంధుమిత్రజాతంబుల విడిచి సకలభువన
పావసంబులును గీర్తనీయంబులును నైసర్థ్యంబులను నగణ్యంబు లైనపుణ్యక్షే
త్రంబులను దర్శించి క్రమ్మట వచ్చి కాషారవి యగుమైత్రేయుం గని యతనివలన
సద్భావ్యత్మబోధంబు వడిసె నని వినంబడు నది యంతయు నెఱింగింపు మనిన
నతం డిట్లనియె. 285

క. వినుఁ డిపుడు మీరు న న్నడిగిన త్తెఱుగున శుకమునీంద్రగోయఁ బరీక్షి
జ్జనవతి యడిగిన నతఁ డాత్మని కెఱిగించినవిధంబుఁ దగ నెఱిగింతున్. 286.

వ. సావధానుల రై వినుం డని. 287

ఉ. రామ గుణభిరామ దినశ్రరాజకులంబుధిసోమ తోయద
శ్యామ దశానన ప్రబలశైవ్యవిరామ సురారిగోత్రను
త్రామ సుబాహుబాహుబలశరృతమఃపటుతీవ్రధామ ని
ష్కామ కుభృల్లలామ గరశకంఠసతీనుతనామ రాఘవా. 288

క. అమరేంద్రసుతవిదారణ, కమలాప్తతనూజరాజ్యరకారణ భవనం
తమనదినేశ్వర రాజో, త్తమ దైవతసార్వభౌమ శ్ర దశరథరామా. 289

మాలిని. నిరుపమగుణజాలా ॥ నిర్లలానందలోలా

దురితఘనసమీరా ॥ దుష్టదైత్యప్రహారా

శరధిమదవిశోషా ॥ చారుసస్కృతపోషా

సరసిజడశనేత్రా ॥ సజ్జనస్తోత్రపాత్రా.

290

గద్యము. ఇది శ్రీ పరమేశ్వరికరుణాకలితకవితావిచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్ర సహజపాం
డిత్య పోతనామాత్య ప్రణీతం బైన శ్రీమహాభాగవతపురాణంబునందుఁ బరీక్షిత్తు
తోడ శుకయోగి భాషించుటయు భాగవతపురాణవైభవంబును ఖట్వాంగు
మోక్షప్రకారంబును ధారణాయోగవిషయం బయినమహావిష్ణునిశ్రీపాదా
ద్యవయవంబుల సర్వోకంబులు నున్నతెఱంగును సత్పురుషవృత్తియు మోక్ష
వ్యతిరిక్తసర్వకామ్యఫలప్రసదేవతాభజనప్రకారంబును మోక్షప్రదుండు శ్రీ
హరి యనుటయు హరిభజనవిరహితులైనజనులకు సేయతాపాదనంబును
రాజప్రశ్నంబును శుకయోగి శ్రీహరిస్తోత్రంబు సేయుటయు వాసుదేవప్రసా
దంబునం జతుర్ముఖుండు బ్రహ్మధిపత్యంబు వడయుటయు శ్రీహరివలన బ్రహ్మ
ద్రాదిగోక ప్రపంచంబు ప్పుటయు శ్రీమన్నారాయణాదివ్యలీలావతారవరం
పరావైభవవృత్తాంతసూచనంబును భాగవతవైభవంబును పరీక్షిత్తు శుకయోగి
సడిగినప్రపంచాదిప్రశ్నంబులును నందు శ్రీహరి ప్రధానకర్తయని తదవృ
త్తాంతంబు సెప్పటయు భగవద్భక్తివైభవంబును బ్రహ్మతపశ్చరణంబునకుం
బ్రసన్నుండై హరి వైకుంఠనగరంబుతోడఁ బ్రసన్నుండయిన స్తోత్రంబు సేసి
తిత్ప్రసాదంబునం దన్తహిమంబు వినుటయు వాసుదేవుఁ డానతిచ్చినప్రకారం
బున బ్రహ్మనారదునికి భాగవతపురాణప్రధానదశలక్షణంబు లుపన్యసించు
టయు నారాయణవైభవంబును జీవాదితత్త్వసృష్టియు శ్రీహరినిత్యవిభూత్యాది
వర్ణనంబును గల్పప్రకారాదినూచనంబును శౌనకుండు విమరమైత్రేయసంవా
దంబు సెప్పు మని సూతుఁడు సడుగుటయు ననుకథలం గలద్వితీయస్కంధము.

ఓం తత్సర్వభ్రహ్మర్పణమస్తు.

శ్రీ

(శ్రీరామచంద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

తృతీయ స్కంధము.

మహితవినుతదివిజ
స్తోమ యశస్వీమ రాజరస్తోమ సుమేరు
స్తేమ వినిర్జితభార్గవ
రామ దశాననవిరామ శ రఘుకులరామా.

1

వ. మహాసీయగుణగరిష్ఠ లగునమ్మనిశ్రేష్ఠులకు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖరీసమే
తుం డైననూతుం డిట్లనియె నట్లు ప్రాయోపవిష్టుం డైనపరీక్షిన్నరేంద్రు
నకు శుకయోగీంద్రుం డిట్లనియె.

ఉ. పాండునృపాలనందనులు శ బాహుబలంబున ధార్తరాష్ట్రులన్
భండనభూమిలో గెలిచి శ పాండురశారదచంద్రచంద్రికా
ఖండయశశ్రవసూనకలిరకాతతిఁ గౌరవరాజ్యలక్ష్మి నొం
డొండ యలంకరించుచు జరయొన్నతి రాజ్యము సేయు చుండఁగన్.

3

క. మనుజేంద్ర విదురుఁ డంతక, మును వనమున కేగి యచట శ మునిజనగేయన్
వినుతతపోధారేయు, న్ననుపమగుణజనవిధేయు శ సమైత్రేయన్.

4

క. కనుఁగొని తత్పాదంబులు, దసఫలము సోక మ్రొక్కి శ తగ నిట్లనియెన్
మునివర సకలజగత్పావనచరితుఁడు గృష్ఠుఁ డఖిలవృంద్యుం డెలమిన్.

5

క. మండితతేజోనిధి యై, పాండవహితమతిని దూతరభావంబున వే
దండపురి కేగి కురుకుల, మండనుఁ డగుధార్తరాష్ట్రమందిరమునకున్.

6

తే. చనఁగ నొల్లక మగ్నహంబునకు భక్త
వత్సలుం డగుకృష్ణుండు శ వచ్చు టేమి
కతము నా కది. యెఱిఁగింపు శ కరుణలోడ
ననుచు విదురుండు మైత్రేయు శ నడిగె ననిన.

7

క. విని వెఱఁ గంది పరీక్షి, న్ననుజవరేణ్యుండు విమలమతిని స్తంద్రున్

- మునికులజలనిధిచంద్రున్, సునిశితహరిభక్తిసాంధ్రు శ శుకయోగీంద్రున్. 8
- క. కని యిట్లనె మైత్రేయుని, ననఘం డగువిరుగు డేరశహస్యము లడిగెన్
ముని యేమి సెప్పె నేపగి, దివి దీరము లాడె నెచటఁ శ దిరుగుచు నుండెన్. 9
- తే. ఇన్నియును దెలియఁగ నానశతిచ్చి నన్ను, నర్థి రక్షింపవే విమలంతరంగ
ఘనదయాపాంగ హరిపాదశక్తమలభృంగ, మహితగుణసంగ పాపతరమఃపతంగ.
- చ. అనవుడు బాదరాయణి ధరరాధిపు కి ట్లనుఁ బూజవంశవ
ర్ధన విను కష్టఁ డైనధృతరాష్ట్రనృపాలుఁడు పెంపుతో సుయో
ధనముఖపుత్రులం గడు మురదంబునఁ బెంచుచుఁ బాండురాజు ద
ప్పినపిదపం దదాత్మజులు శ వెల్కుటి త న్నిని చేర వచ్చినన్. 11
- వ. ఇట్లు పేర వచ్చినపాండవులయెడ నసూయానిమగ్నులై సుయోధనాదులు. 12
- క. పెట్టిరి విషాన్న మంటం, గట్టిరి ఘనపాశములను శ గంగానదియం
దొట్టిరి రాజ్యము వెడలం, గొట్టిరి ధర్మంబు విడిచి ర కుటిలాత్మకు లై. 13
- క. కూరాత్ము లగుచు లాఠి, గారంబున వారు నిర్రఁ శ గైకొని యుండెన్
దారుణశిఖ దరికొలిపిరి, మారణకర్తముల కప్రమత్తత వెలయన్. 14
- తే. సూరిజనగేయ మగురాజరసూయజ్ఞ, విలసకవభృథసేకపరవిత్త మైన
ద్రాపదీచారు వేణీధరరంబు వట్టి, కొలువులోపలి కీడ్చిరి శ కుచ్చితిమున. 15
- క. కావున వారల కపకృతి, గావింపని దొకదినంబుఁ గలుగదు తమజ
న్యావధి నిజనందనులను, వావిరి నయ్యంధనృపతి శ వల దనఁ డయ్యెన్. 16
- తే. మాయజూదంబు వన్ని దుశ్శర్తావృత్తిఁ
బుడమిఁ గొని యడవులకుఁ బొ శ నడువ నచటఁ
దిరిగి వారలు సమయంబు శ దీర్చి యేఁగు
దెంచి తమయంశ మడిగినఁ క బంచి యీక. 17
- వ. ఉన్నయెడ. 18
- చ. సకలనియంత యైనహరి శ సర్వశరణ్యుడు మాధవుండు సే
వకనవకల్పకంబు భగవంతుఁ డనంతుఁ డనంతశక్తి సం
దకధరుఁ డబ్జలోచనుఁడు శ ధర్మతనూభవుచే నియుక్తుఁ డై
యకుటిలభక్తియోగమహితాత్మకుఁ డై ధృతరాష్ట్రపాలికిన్. 19
- క. చని యచట భీష్మగురుత, త్తనయకృపాచార్యనిఖిలరథాశ్రీపతులున్
విని యనుమోదింపఁగ ని, ట్లనియెన్ ధృతరాష్ట్రతోడ శ నవసీనాథా. 20
- క. కౌరవపాండవు లిరువురు, నారయ నీ కొక్కసమమ శ యననీవర నీ
వేరితి నైనఁ బాండుకు, మారులపా లొసంగి తేని శ మను నుభయంబున్. 21
- క. అని ధర్మబోధమునఁ బలి, కిసమాటలు సెవుల నిడమిఁ శ గృష్ణుడు విదురున్

- ఘనసీతీమంతుఁ బిలువం, బనిచినఁ జనుడెంచె గురుసత్తాఫలమునకున్. 22
- వ. చనుడెంచి యచటిజనంబులచేత నుపసితం బయినకార్యంబు దెలిసినవాఁ డయి భృతరాఘ నుద్దేశించి యిట్లనియె. 23
- మ. ధరణీకాయక పాండుభూవిభుఁడు సీతమ్ముండు దత్తుత్తలం బరిరక్షించిన ధర్మపుం దగవునుం శ బాటిల్లు వంశంబు ను స్థిరసౌఖ్యోన్నతిఁ జెందు శత్రుజయముం శ జేకూరు గోపాలశే ఖరుచిత్తంబును వచ్చు నట్లగుట యాఁ శ శౌరవ్యవంశాగ్రణీ. 24
- ఆ. వారితండ్రిపాలు శ వారికి నొసఁగి నీ, పాలు సుతుల కెల్లఁ శ బంచి యిచ్చి చలము విడిచి ధర్మ మలవడ నీబుద్ధిఁ, జూనుపవయ్య కులము శ మనుపవయ్య. 25
- చ. వినుము నృపాల నాపలుకు శ వేయును నేల సమీరనూతి నీ తనయులపేరు విన్నఁ బదశతాడితదుష్టభుజంగమంబుచా డ్దునఁ గన లొందు నింతయును శ మున్నును జెప్పితిఁ గాదె వానిచే తన భవదీయపుత్రులకుఁ శ దప్పదు మృత్యు వ దెన్నిభంగులన్. 26
- వ. అదియునుం గాక. 27
- క. నీపుత్రులశౌర్యంబును, జాపాచార్యాపగాత్త శజాతకృపభుజా టోపంబును గర్ణమరా, లాపంబులు నిజముగాఁ దలం తె మనమునన్. 28
- వ. అ స్త్రేని వినుము. 29
- ఉ. ఏపరమేశుచే జగము శ లీనచరాచరకోటితో నము ద్దీపిత మయ్యె నేవిభునిరదివ్యకళాంశజ లబ్ధగర్భగా రీపతిముఖ్యదేవమునిరబృందము లెవ్వఁ డనంతఁ డచ్యుతుం డాపురుషోత్తముండు గరురణాంబుధి గృష్ణుఁడు వో న రేశ్వరా. 30
- ఉ. అట్టిజగన్నివాసుఁడు ముగరాసురభేది పరాపరుండు చే పట్టి సఖుండు వియ్యమును శ బాంధవుఁడున్ గురుఁడున్ విభుండు నై యిట్టల మైనప్రేమమున శ నెప్పడుఁ దోడ్పడు చుండ వారలక జుట్టనప్రేల నెవ్వరికిఁ శ జూపఁగ వచ్చునె పార్థివోత్తమా. 31
- ఉ. కావునఁ బాండునందనులఁ శ గాఢియపెట్టక రాజ్యభాగమున్ వావిరి నిచ్చి రాజ్యమును శ వంశముఁ బుత్రుల బంధువర్గసూం గావుము గాక లోభి యగుశక్తస్థసుయోధనుమాట వింటివే భూవర సీయుపేక్ష నగుఁ శ బో కులనాశము బంధునాశమున్. 32
- తే. ఒకనికై యిట్లు కుల మెల్ల శ ను క్కడంప నెత్తికొనఁ జూచె దిది సీతియే నృపాల వినుము నామాట సీనుయోధనుని విడిచి కులము రాజ్యంబుఁ దేజంబు శ నిలుపవయ్య.

- క. అని యిట్లు దఱిమి చెప్పిన, విని దుర్యోధనుడు రోషభవితం డగుచు
న్నినతనయశకునిదుశ్శాసనుల నిరీక్షించి తామరసంబునఁ బలికెన్. 34
- క. దాసీపుత్రుని మీర లు,దాసీనుం డేయ కిటకుఁ శ దగునె పిలువఁ గా
నాసీనుం డై సేతెడు, గాసిలి చెడి పోవ వెడలఁగ నడువ రనా. 35
- వ. అని యిట్లు దుర్యోధనుం డాడినదురాలాపంబులు దనకు మనస్తాపంబు సేయం
గార్యంబు విచారించి ధైర్యం బవలంబించి యొండు వలుక నొల్లక శరశరాసనం
బులు విడిచి క్రోధంబు నడంచి వనంబునకుం జని యందు. 36
- సీ. విష్ణుస్వయంవ్యక్తవిమలభూములను బ,విశ్రంబు లగుహరిశ్చేత్రములను
నెలకొని దేవతానిర్మితహరిదివ్యభూముల గంగాదిపుణ్యనదుల
సింధుపురాణప్రసిద్ధపుణ్యాశ్రమ, స్థలముల నుపవనశ్రస్థములందు
గంధచూదనముఖశ్శ్శాభృతటంబుల, మంజులగిరికుంజశ్రుంజములను
- తే. వికచక్షైరనపక్షహస్తలకమరండ, పానవశమత్తమధుకరరగానబుద్ధ
రాజహంసవిహారిహారాజచూన, మగుచుఁ జెలు వొందుపంకేనశహాకరముల. 37
- క. మఱియును ఋష్యాశ్రమ వన, సరి దుపవన నద పుళింద 1 జనపద గిరిగ
హ్వార గోష్ఠ యజ్ఞశాలా, పుర దేవాయతనపుణ్యాభూములయందున్. 38
- క. కూరలుఁ గాయలు సీ ల్లా, హాకరముగాఁ గొనుచు నియమ శ మలవడఁగ ననం
స్కారశరీరం డగుచు ను, దారత నవధూత వేషధరుఁ డై వరుసన్. 39
- క. హర్షము గమరఁగ భారత, వర్షమునం గలుగుపుణ్యవరతీరము లు
త్కర్షం జూచుచు విగతా,మష్టుం డై సంచరించె 1 మనుజవరేణ్య. 40
- వ. ఇట్లు సంచరించుచు బ్రభాసతీరమునకు వచ్చునప్పుడు. 41
- చ. అరుగుచు డై త్యభేదనదరమూపరిలబ్ధసమస్తమేదిని
భరణధురంధరం డగుచుఁ శ బాండునుతాగ్రజుఁ డొప్పు 1చుండు న
త్తటి విదురుండుఁ దత్సరిమరదంచితసాల రసాల మాధవీ
కురువక మాటతీ వకుళ శ కుంజ లస త్తటమంచు నున్నెడన్. 42
- చ. సరవర వేణుజానలవిరసప్రమహాటవిమాడ్కిఁ బాండుభూ
వరధృతరాష్ట్రహను 2లనిరవారణఁ జాల విరోధ మెత్తి యొం
డొరుల జయింపఁ గోరి కడనోర్విఁ గురుక్షేతిపాలముఖ్య లం
దలు మృత తాటయున్ విని ఘనంబుగ శోకనిమగ్నచిత్తుఁ డై. 43
- ఉ. ఆయెడఁ గాలు దన్నక రరయంబున నేగి సరస్వతీనదీ
తోయములందుఁ గ్రుంకి మునిశతుల్యుడు వే చనియెం దనూనపా
త్తోయరుహప్రభార్గవప్రభుత్రితసోమసుదానశక్తిభృ

- ద్వాయాయమాభిధానయుతశ్రవాహినులం దనురక్తిః గ్రుంకుచున్. 44
- ఉ. వెండియుఁ బుణ్యభూములఁ బరవిత్తసరిత్తులఁ జూచుచున్ రమా
మండనుఁ డుండుదివ్యగుచిఁమన్ నణిచారుకవాటగేహళీ
మండితసౌధగోపురవిమానము లున్నతథక్తిః జూచుచున్
నిండిన వేడ్కుఁ గృష్ణపదశిరజచింతనుఁ డై క్రమంబునన్. 45
- శ్లో. విసురుం డుద్ధవం గని స్పృష్టానలక్ష్మతాంతం బకుసుట. శ్లో.
- చ. చని చని తొంటిమత్స్యకురశజాంగలభూము లతిక్రమించి చ
య్యన యమునానదిం గదిసి శ యచ్చట భాగవతున్ సరోజలో
చనానిజభక్తు సస్థణవిశారదు శాంతుని దేవమంత్రిశి
ష్యుని మహితప్రసిద్ధుఁ బరిశోషితదోషుఁ బ్రబుద్ధ సుధవున్. 46
- క. కని యనురాగవికాసము, దనమనమునఁ దొంగలింపఁ శ దగ గాఢాలిం
గన మాచరించి నెయ్యం, బునఁ గుశలప్రశ్న సేసి శ ముదమునఁ బలికెన్. 47
- క. హరిభక్తుల పుణ్యాత్ముల, దురితవిదూగల విరోధిశుద్ధమబలులం
గురుకులతలకుల కుంతీ, వరనూనుల సేమ మరసి శ వారనిభక్తిన్. 48
- వ. ఇ ట్లనియె. 49
- చ. హరి దననాభిపంకరుహారమందు జనించినయట్టిభారతీ
శ్వరుఁ డతిభక్తి వేడె యదురవంశమునన్ బలకృష్ణమూర్తు లై
పరఁగ జనించి భూభరముఁ శ బాసినభవ్యులు రేవతీందిరా
వరు లట శూర సేనునినిరవాసమునన్ సుఖ మున్నవారలే. 50
- చ. కురుకులు లాదరింపఁగ సఖాండును నాపుండు నై తనర్చి సో
దరతరుణీజనంబులను శ దత్పతులం గడుగారవంబునం
గరుణ దలిర్ప నాత్మజులకంటఁ బ్రయోన్నతిఁ భోచువాడు సు
స్థిరమతి నున్నవాడె వసుధదేవుడు వృష్టికులప్రదీపకా. 51
- శా. కందర్పాంశమునం దనూజఁ బడయం శ గామించి భూదేవతా
బృందంబున్ శజయించి తత్కరుణఁ దాపింఛప్రభావస్థపెం
పొందన్ రుక్మిణి గన్ననందనుడు ప్రద్యుమ్నుండు భాస్వచ్ఛమా
సందోహంబులు దన్నుఁ గొల్వ మహితోత్సాహంబుతో నొప్పనే. 52
- క. సరసిజలోచనకరుణా, పరిలబ్ధసమ స్థధరణిశేపాలసమహిమం
బరమప్రీతి సుఖంచునె, చిరవిభవోదారుఁ డుగ్రసేనుడు జగతిన్. 53
- చ. లలితపతివ్రతామణి విశలాసవతీతిలకంబు పార్వతీ
లలన గుమారుఁ గన్నటు సురలక్షణ జాంబవతీలలామ ని

రక్తగతిఁ గన్నపట్టి సుకుఁమారతనుఁడు విరోధిభంజనో

త్కలిక సుఖించునే గుణకరదంబుఁడు సాంబుఁడు వృష్టిపుంగవా.

54.

క. హరివదసేవకుఁ డరిభీ, కరుఁ డజ్జనువలన మిగులః ॥ గార్జుకవిద్యల్

1 దిరముగఁ గఱచినసాత్యకి, వరసుఖవిధవముల నున్నరవాఁడె ధరిత్రిన్.

55

మ. జలజాతాంకుశచక్రచాపకులిశరచ్చత్తాదిరేఖాంకితో

జ్వలగోవిందపదాబ్జలక్ష్మీతవిరాజన్తార్థధూళిచ్ఛూ

కలితాంగుండు విధూతకల్పమండు నిరమ్మామైకధర్ముండు న

త్కులజాతుం డన నొప్పనట్టిఘనుఁ డరక్రాండు 2 జవించునే.

56

క. శ్రుతులును గ్రతుజాతము న, మృతిఁ దాల్చినయట్టి వేదరమాతగతిన్ శ్రీ

పతిఁ దనగర్భంబున ర, ధీతుఁ జేసినగరిత దేవరీసతి 3 సుఖమే.

57

వ. మఱియు మహాత్మా మహితోపాసకు లగువారలకోర్కెలు నిండింపం జాలిన
భగవంతుండును శబ్దశాస్త్రంబునకుం గారణం బని తన్ను సఖలదేవతాజనంబు
లగ్గింపం గలమేటియును సకలజీవచతుర్విధాంతఃకరణంబు లయినచిత్రాహం
కారబుద్ధిమనంబులకుం గ్రమంబున వాసుదేవ సంకర్షణ ప్రమ్యమ్నానిరుద్ధు
లధిష్ఠ వతంబు లగుచు రట్టిచతుర్విధతత్త్వగుబులకుఁ సుర్యం బై సతత్త్వంబు
మనస్సు తిన్ననోమయుండు నైనయనిగుఁడుమానిండు సంతోషచిత్తుం డగునే
యని.

58

మ. ఇతరారాధాన మాని కృష్ణః గమలాఙ్గీశుం బయోజాసనా

ర్పితు భక్తిన్ నిజవాఘుఁగా సతతిమున్ ॥ సేవించుపుష్కల్ జగ

న్నుతు లభ్యాత్క విమల్ మహాభుజులు మారన్యల్ ధర్మనూగ్ధల్ సము

న్నతి సత్కృష్ట జవాగుఢేష్వగదు లారనందాత్ములే యుగ్ధవా.

59.

తే. శ్రోధమాత్సర్యధనుఁడు సురయోధనుండు

వొలుచు నెవ్వనిసభఁ జూచి ॥ కలుష మొడవి

మనములోన నసూయానిమగ్నుఁ డయ్యె

నట్టిధర్మజుఁ డున్నాఁడె ॥ యనఘచరిత.

60

తే. ఘనగదాభ్యాసచిత్రసంరగతుల మెఱసి, కుసుకుమారుల భూరిసంగరములోన
హతులఁ గావించి వెలసినయట్టి జెట్టి, వాయుతనయుండు గుశలియైరవఱునయ్యె.

చ. హరికరుణాతరంగితకరటాక్షునిరీక్షణలబ్ధశౌర్యవి

స్ఫురణఁ దనర్చి తన్ను నని ॥ బోయగతి న్నభవుం డెదిర్చినన్

బరవస మొప్పఁగా గెలిచి ॥ పాశుపతాస్త్రముఁ గొన్నశత్రుభీ

కరుఁడు ధనంజయుండు సుధాగ్రస్థితి మోడము నొందునే గదా.

62

1. 'గఱచిన బలియుండు సాత్యకి, కఱచినసుఖరీల నున్నరవాఁడె' గ్రా. ప్ర. 2. 'ధిక్రవా
త్కుడె' 3. ప్ర. 3. 'సుఖమే' వ్రాతప్రతులు.

- మ. తెఱఁ గొప్పన్ జననీవియోగమునఁ గుంఠిత స్తన్యపానంబు సో
దరసంరక్షయఁ గల్గి దేవవిభవశక్తి హృత్పతంబున్ ఖగే
శ్వరుఁ డరిం గముకొన్నమాడ్కిఁ గురువంశశ్రేణి నిర్జించి త
ద్ధరణీరాజ్యముఁ గొన్నమాద్రికొడుకుల్ శ ధూర్జయితే యుగవా. 63
- తే. పాండుభూమిశ్వరుండు సంప్రాప్తమరణుఁడై నశిశువులభ్రోచుటశక్తై నిజేశుఁ
గూడి చన కున్నయట్టి మూఁకుంతిభోజ,తనయ జీవించునే నేడు శ మనుచరిత్ర.
- వ. అని వెండియు. 65
- మ. అనుసంభూతుండు పాండుభూవిభుఁడు నిశ్చర్యాణంబునం బొంద నా
తనిపుత్రుల్ దనుఁ జేర వచ్చినను మూఁధ్యస్యంబుఁ బోఁ దట్టి యె
గ్గొనరించెన్ ¹ధృతరాష్ట్ర భూమివిభుఁ డ శ్లీలాహింపఁగా నెగ్గు నే
సినవాడే యగుఁ గాక మేలు గలదే శ చింతింపఁగా నుగ్ధవా. 66
- క. అనుజుండు వీఁ డనకయ తన, తనయులు నను వెడల నడువఁదా నూరక యుం
డినధృతరాష్ట్రుండు సరకం, బునఁ బడు నా దైవమఖిరమున ననఘాత్తా. 67
- వ. అదియునుం గాక పరమశాంతుండ నైనసీమనంబున దుఃఖంబు గ ర్తవ్యంబు గా
దంటేని. 68
- క. సరలోకవిడంబనమున, హరి పరమపరుండు మానశవాక్యతితో ని
ద్ధరఁ బుట్టి యాత్మ మాయా, స్ఫురణన్ మోహింపఁజేయు శ భూజనకోటిన్. 69
- ఉ. కాపున నమృతాత్మని విశ్కారవిదూరుని సర్వమోహమా
యావిలమాననుండ నగునపృథు సంస్కృతి దుఃఖ నాదు న
ద్వేషునిసత్కృపామహిమఁ శ దేలిస వేళ సుఖంతు నేన కా
²దావిధిశంకర ప్రభృతు శ లవ్విభుమాయఁ దరింప నేర్తురే. 70
- వ. అయిన నమృతాత్మనికరుణాతరంగితాపాంగపరిలబ్ధవిజ్ఞానదీపాంకురనిర స్తనమస్త
దోహంధకారుండ నగుటను మదీయచి త్రంబు హరిపరాయ త్ర ³బయినఁదన్నా
ర్గంబు సతతంబు నిరీక్షించుచు నుండుదు మఱియును. 71
- సీ. అట్టిసరోజాక్షుఁ శ డాత్మీయపదభక్తు, లడవుల నిడుమలఁ శ గుడుచు చుండ
దాత్యంబు నేయఁ గొంఠదఱు విరోధులు పట్టి, బద్ధునిఁ జేయ సరన్నధు లైన
బలిహీనుమాడ్కి మూఁకర్షదలేడ యసమృఘ, డని తలంచెద వేని శ నమృతుండు
పరుల జయింప నోరపక కామ విద్యాభి, ⁴జనధనమస్తు లై శ జగతిఁ బెక్కు
తే. బాధల నలంచుమప్తభూరపతుల నెల్ల, సైన్యయుక్తంబుగా నని శ సంహరించు
కొఱకు సభలోన నప్పడారకుకుమారు,లాడుదు ర్భాషణములకునలుగఁడయ్యె.

1 'మనఁ బాండుభూవిభునకు' స్వాహింపఁగా' వ్రా. ప్ర. 2 'దావిధిగురముఖ్యులకు' నన్ని...రచ్చునే.' వ్రాఁతెనటలు. 3 'బయినకారణంబునను దత్త్యంబు సతతంబు' అచ్చుప్రతి 4 'జాత్యధనఁబుల' జగతి' అ. ప్ర.

- మ. జననం బండుట లేనియీశ్వగుడు దా శ జన్మించు తెల్లన్ విరో
ధిరాసార్థము వీతకన్కు డగునశ్చేవుండు గర్తప్రవ
ర్తనుఁ డో తెల్లఁ జరాచరప్రకటభూతశ్రేణులం గర్తవ
ర్తనులూ జేయఁ దలంచి కాక కలవే శ్చ త్యాకిం గర్తముల్. 73
- క. హరి నరుల కెల్లఁ బూజ్యుఁడు, హరి లీలామనుజుఁడును గురణాతీతుఁడు నై
పరఁగినభవకర్తంబులఁ, బారయం డట హరికిఁ గర్తములు లీల లగున్. 74
- క. మదిఁ దనశాసన మిడి నిజ, పరములు సేవించులోకశపాలాదులఁ బెం
పొదవింప యరుకులంబున, నుదయించెను భువిని బలసహోదరుఁ డగుచున్. 75
- తే. చలన మందక భూరిసంరసరణతరణ, మైససత్కీర్తి దిక్కుల శ సతిశయిల్లి
వజల సమమతి యై యున్నరవాడె కృష్ణుఁ
డనుచు విరుగుడు యుగపు శ నడుగుటయును. 76
- వ. అట్టియెడ నయ్యున్నపుండు. 77
- క. యరుకులనిధి యగుకృష్ణుని, పశజలజవియోగతాపభరమున మాటల్
స్త్రిగులక హృదయంబెరియఁగఁ, బెన్పులు నడుపుచును వగలఁబెంపటియుండెన్. 78
- క. అని చెప్పి బాదరాయణి, మనుజేంద్రునివలను సూచి శ మతి యిట్లవియెన్
విను మొకనాఁడయ్యుంపుఁ, డనయము నై దేండ్లబాలురడై యన్నతటిన్. 79
- వ. మున్ను కృష్ణుని గూడి యాడుబాలకులలో నొక్కబాలునిఁ గృష్ణునిగా
భావించి పరిచర్య సేయుచుండి గుణవతీమతిల్లి యగుతిల్లి సనుడెంచి యాఁ
కొంటి నది నీల రా వన్న యని పిలిచిన జననీవాక్యంబులుగైకొనక యఖండ
శేజోనిధియైనపుండరీకాక్షుపాదారవిందమకరందసేవామర క్తింజేసి యున్నయుగ్ధ
పుండు నేడు కృష్ణవియోగతాపంబున హరివార్త విరుగునకుఁ జెప్పం జాలక
(యొప్పటి)యుండుల నీ మివించిత్రం బని వెండియునిట్లవియె నంత నుగ్ధపుండు
సగోజాక్షపాదారవిందమకరంబునుధాజలనిధిమగ్నచూనసుం డై సముత్కంఠం
జుఁగించి యొక్కముహూర్తచూత్రంబునకు బాష్పజలపూరితలోచనం డై
గర్గదకంఠం డగుచు. 80
- క. ఘనముగ నెన్నునమున కిమిం, చినకృష్ణునియోగజనితరశిఖ దరికొనఁగాఁ
గనుఁగవఁ బెడచే నొత్తుచుఁ, బెను నొందినమరితిశిఖరిభిరుచున్ విరుచున్. 81
- వ. కనుంగొని యిట్లవియె. 82
- క. యముఁ డనుఘనకాలభుజం, గచుపుంగవుఁ డెగచి పట్టె శ గా యరువంశో
త్తములచరిత్రలుఁ నత్కుశ, లము లే మని చెప్పుమం గరలంగెడి మనమున్. 83
- సీ. మునిజనముఖివక్త్రములు ముకుళింపగ, ఖలజనలోచనోత్సలము లలర
జారచోరులకోర్కి శ సఫలత కొందంగ, దానవదర్పాంధ్రతమన మదర

వరయోగిజనచక్రవాకంబు లడలంగఁ, గలుషజనానురాగంబు పర్వ
భూరిదోషాగమశ్శూర్తి వాటిల్లంగ, నుదితధర్మక్రియ శ్రీ లుడిగి మడఁగ
తే. మానుషాకారచిహ్నోటి శ్రీ మందపటిచి, యనఘయే మనసేర్గుఁ గృష్ణాభిధాన
లోక బాంధవుఁ డుత్తమశ్లోకమూర్తి, మించుతేజంబుతో నస్త్రమించె నయ్య.
వ. మఱియును. 85

క. హలకులిశజలజరేఖా, లలిత శ్రీకృష్ణపాదరక్షిత యై ని
ర్మలగతి నొప్పెడుధరణీ, లలనామణి నేఁ డభాగ్యశలక్షణ యయ్యెన్. 86

క. యాదవులవలన రాజ్య, శ్రీ దొలఁగెను ధర్మగతి సరళించెను భవి మ
ర్యాదలు దప్పె నధర్మో, తాపదనమున దైత్యభేది శ్రీ దప్పినపిదపన్. 87

వ. మఱియు లలితనికషణవిరాజమానమణిగణకిరణసుషమావిశేషవిడంబితవిమలసలి
లంబులందుఁ బ్రతిఫలితసంపూర్ణచంద్రమండలగుచి నిరీక్షించి జలచరబుద్ధింజేసి
తజ్జలవిలోలమీనంబు లనూనన్నేహంబునం దలంచుచందంబునఁ గృష్ణానుచగు
లైనయదువృష్టికుమారు లమృతసీయమూర్తిం దమకు నక్రేసకుం డని కాని
లీలామానుషవిగ్రహుం డైనవరమాత్ముం డని యెఱుంగక హరిమాయాజనితం
బగుననద్యావంబునంజేసి భోజనశయనానామనంబులం జేరి సహోదరా
దిభావంబులం గూడి చరియింతు రట్టిదేవుని మాయాపయోనిధినిమగ్నులు గా
కుండ నబ్జభవభవాదులకైనం దీఱు నర్వగుణగర్వితులును సత్పురుషశ్రేష్ఠులును
నగుపరమభాగవతులకుం దక్కఁ దక్కినవారలకుం జెప్పనేల యదియునుం గాక
యభిజనవిద్యాధనబలగర్వచుడాంధీభూతచేతస్కు లైన శిశుపాలాదిభూపాలకు ల
మృహాత్మునిం బరతత్త్వం బని యెఱుంగక నిందించుచుర్భాషలు దలంచి మనస్తా
పంబు నొందు చుండుదు నని వెండియు. 88

మ. అవిత్తప్తవ్రతధీనమాహితతపోశ్రవ్యాసంగు లైనట్టిభా
గవతశ్రేష్ఠుల కాత్మమూర్తి నిఖిలైశ్వరజ్యోతిమైఁ జూపి శ్రో
కవిశోకంబులు నిర్దహించి కమలాశ కాంతుండు శాంతుండు మా
నవరూపం బగుదేహమున్ వదలి యంత్రగ్ధానుఁ డయ్యెం జూమి. 89

సీ. మర్త్యవికాసైకశమానమై తనకును, విస్తయజనక మై శ్రీ నెలయునట్టి
యాత్మీయయోగమారయాశక్తిఁ జేపట్టి, చూపుచు సత్యంతరసుభగ మగుచు
భూషణంబులకును శ్రీ భూషణం బైన వివేకముల కెల్లెను బరరక్తాక్ష యగుచు
సకలకల్యాణసంస్థాన మై సత్య మై, తేజరిల్లెడునట్టిరదివ్యమూర్తి
తే. తాన తనమూర్తినెజతక్తియగ ధరించి, యమతనూభవురాజసూరయాధ్వరంబు
నందు నెవ్వనిశుభమూర్తి శ్రీ నర్థిలోడ, నిండువేడుకఁ జూచి వర్ణించు చుండు.

1 'లల్లు మడఁగ ; లల్లి పడఁగ' వ్రా. ప్ర. 2 'వై నకునశ్శేవంబునంజేసి' వ్రా. ప్ర.

3 'లో, కవిలోకంబులు' వ్రా. ప్ర.

- క. ప్రకటముగఁ గమలధవన్యస్థికిఁ గారణ మిమ్మహిత్తుఁడే యనుచును ను
తున్ను లై తన్నూర్చి ద,ప్పక చూచిరి గాదె తత్సభాజను తెల్లన్. 91
- వ. మఱియు శాంతోగ్రహావధరుం డైననర్వేశ్వరుండు శాంతరూపుండు గావునఁ
బరకృతావరాధనిపీడ్యనూనమానసుం డయ్యు ననుకంపాయత్తచిత్తుండై వర్తిం
చుపరావరుండును బ్రకృతికార్యం బైనమహాత్మత్వరూపుండును జననవిరహి
తుం డయ్యును దాహపులవలన ననలంబు దోచుచుండంబున జననంబు నొందు
చుండు నట్టిసరోజరాధుని హాసరాసలీలానురాగవిలోకనప్రతిలబ్ధమాన లైన
గోపకామినులు దన్నూర్చిదర్శనానుష్ఠక్తమనీషలం గలిగి వర్తించి రదియునుం
గాక. 92
- చ. దివిజలకోర్కిఁ దీర్ప వసుదేవునియింట జనించి కంసదా
నవుండు హరించు నన్యాయముననం జని నందునియింట నుంటకున్
యవనజరాసుతాదులకు శ నాజి నెమర్పడ లేక సజ్జన
స్తవ మధురాపురిన్ విడిచి శ దాఁగుటకున్ మదిఁ జింత నొందున్. 93
- వ. అదియునుం గాక. 94
- సీ. కడఁగి పెక్కిండుమలఁ శ గుచుచుచుఁ జిత్రముల్, గలఁగఁగ బంధనాగారములను
వసరినదేవకీనవసుదేవులను డాయఁ, జనుడెంచి భక్తివంశదన మొనర్చి
తలిదంస్తులార యేఁ శ గలుగంగ మీరలు, కంసుచే నలజజిఁ శ గ్రాగు చుండఁ
గడిఁదిశత్రునిఁ జంపఁగా లేక చూచుచు, నున్ననాతెప్పఁ బ్రసన్ను లగుచుఁ
తే. గావుం డని యీనతిచ్చివనదేవదేవు, నన్భూతావహమధురవాక్యములఁ దలఁచి
తలఁచినాచి త్తమనఁబెన్ద్రగలఁగుచుండు, బృహులపాతకభూమిభృతద్విదురవిదుర.
- క. విమలమతిఁ దలఁప నెవ్వరి, బొమముశిచూత్రమున సఖలభూదేవీభా
రము వాయు నట్టివారిపద. కమలమరంగంబుఁ గ్రోలునఘనుఁ డెవ్వఁడో. 96
- క. మందప్రజ్ఞుడ నై గో, విందుని మురఁదైత్యహనుని శ విష్ణునిఁ బరచూ
నగుచుని నందతినుజుని, మందరధనుఁ జిత్తిమంతు శ మఱియె నె యెందున్. 97
- చ. అదియును గాక మీఁగు నృపు శ లానటుఁ జూడఁగ ధర్మసూతిపెం
పొదవినరాజగూయనవనోత్సవమంతును జన్మ చూచిగాఁ
బడపడి యె గొనన్బుశిశుసౌకుండును యోగిజంబు నిట్టి ద
ట్టి దని యెటుంగ నోపనికరడిందిపదంబునఁ బొందెనే కదా. 98
- చ. కుసున్యవసాండునందను లశకుంతితకేళిఁ జమానమేతు లై
యరిదిరణోర్వి నెవ్వనిముఖాంబురుహామృత మాత్మలోచనో
త్కరములఁ గ్రోలి పార్థవిశిఖప్రకరక్షతపూతగాత్రు లై
గురుతరమోక్షధామమునరకుం జని సౌఖ్యము నొందిరో తుదిన్. 99

- సీ. అట్టిసరోజాక్షుఁ యెడఁద్యంతశూన్యండు, సుభగుండు వైశ్రాంత్యశుండరుండు
గమనీయసాగరరక్తస్యకాకుచకుంకు, మాంకితవిపులభారహంతరుండు
సకలదిక్పాలభారస్వస్థిరీలన్యస్త, పద్మరాగారుణపాదపీఠం
డజుఁ డనంతండు సమాశ్నాధికవిరహితుం, డిగ్ధమూర్తిత్రయారధీశ్వరుండు
- తే. నై నహరి యుగ్రసేనుని య సఖలరాజ్య, రుచిరసింహాసనమునఁ గూర్చుండఁబెట్టి
భృత్యభావంబునొంది సంతప్రీతి నతని, పనుపు సేయుట కెపుడ వారమనము గుండు.
- వ. అని వెండియు నిట్లనియె ననఘా (పరాత్పరుండును యోగీశ్వరేశ్వరుండును నగు
కృష్ణుండు భగవద్భక్తుండును బరిమభాగవతోత్తముండును నై నయుగ్రసేనుని
సేవించుట యాశ్చర్యంబు గాదు తన్ను హరియింపం దలంచి కుచంబుల విషంబు
ధరియించి స్తన్యపానంబు సేయించినదుష్టచేతన యైనపూతనకుం జన్నిచ్చి పెంచిన
యశోదాదేవికి నై న సందరానిజపదంబుఁ గారుణ్యాయత్తిచిత్తుం డై యొసంగె
ననిన నిజపదధ్యాపరాయణు లగువారల ననుసరించి సేవించుట నెప్పు నేల
యనిన నుద్ధవునికి పిదుగుం డిట్లనియె భక్తవత్సలుండును గారుణ్యజలనిధియు (నై
భాగవతజనుల ననుగ్రహించు) పుండరీకాక్షుండు భాగవతసేవ సేసెం గాక నిజ
దాసాకంబున కొసంగుపరమపదంబు నుగ్రకన్తులై నరాక్షసుల కెల్లాసంగె
నతైఱుం గెఱింగింపు మనిన విరుగునకు నుద్ధవుం డిట్లనియె. 101
- మ. దనుజానీక మనేకవారములు నోర్రర్ధర్పంబు సంధిల్లగా
వినతాసూనుభుజాధిరోహుఁ డగునశ్వస్థున్ సురాభయధు
న్ననిలో మార్కొసి పోకు పోకు పారి పైరత్యారాతి యంచుం దదా
ననముం జూచుచుఁ గూలి మోక్షపదము య న్బ్రాపింతు రిశ్యున్నతిన్. 102
- క. ధీరజనోత్తమ నవసిత, సారసాశాచనుండు గృష్ణుభజనంబును ద
చ్చారిత్రము నెఱిగింతు ను, దారత నీ విపుడు వినుము య తద్విధ మెల్లన్. 103
- చ. ధరణిధరంబు వాపుటకుఁ య దామరసాసనుస్థానన్ రమా
వరుఁ డలకంసబంధననివాసమునన్ వసుదేవదేవకీ
వరులకు నుద్భవింప బలవంతుండు గంసుండు హింస సేయు న
న్వేషపున నర్ధరాత్రి సుతులనిం నొని యన్వసుదేవుఁ డిమ్ములన్. 104
- క. నందునిమందకుం జని త, త్సుందరితల్పమునఁ బంజులు య న్నూడకయుండన్
నందనుని నుచిచి యానక, నుండుభి మరలంగ నేగెఁ య న్నొట్టిపురికిన్. 105
- క. హరి యే కాదశసంప, త్సరములు నందవ్రజమునఁ య దను హరి యని యె
వ్వగు నెఱుంగ కుండ నాహల, భగతోద్గ్రీడించు చుండఁ దద్దయుఁ బ్రీతిన్. 106
- క. గోపాలవగుల కై నను, నాపోవఁగఁ దనసమంచితాకార మొగిం
జూపనిశ్రీపతి పేడుక. గోపాలరం గూడి కాచె య న్నోవత్సములన్. 107

- వ. అయ్యవసరంబునం గృష్ణుండు లీలావినోదంబులు దోడిగోపాలబాలురకుం
జూపం దలంచి. 108
- చ. వరయమునానదీసలిలవర్ణితసౌరభయుక్తపుష్పమే
దురమకరందపానాపరితృప్తమధువ్రతయాభమాభవీ
కురవకకుందచందననికుంజములందు మయూరశారికా
పరభృతరాజకీరమృదురభాషలభంగిఁ జెలంగి పబ్బుచున్. 109
- ఉ. శ్రీరమణీమనోవిభుఁడు శ సింహాకిశోరముఁబోలె లీలఁ గా
మారదశన్ రమావిమలరమందిరముం బురుడించుగోతతిన్
వారక మేపుచుం దరళశవంశరవస్సుటమాధురీసుధా
సారముచేత గోపజనశంఘములన్ ముద మందఁ జేయుచున్. 110
- వ. మఱియును. 111
- మ. చిరకేళీరతి బాలకుల్ దృణములన్ శ సింహాదిరూపంబులం
గర మొప్పన్ విరచించి వాని మరలన్ శ ఖండించుచందంబునం
గరుణాతీతులఁ గామరూపు లగునశక్కుంసప్రయుక్తక్షపా
చరులం గృష్ణుండు సంగరస్థలములం శ జక్కాడె లీలాగతిన్. 112
- చ. వరయమునానదీజలనిశవాసమహోరగవిస్తృతాశ్రయి
స్ఫురితవిపానలప్రభలప్రోకునఁ గ్రాగినగోపగోధనో
త్కరముల నెల్లఁ గాచి భుజశక్రప్రవచున్ వెడలంగఁ దోలి త
త్పరిదమలాంబుపానమున శ సంతెన మందఁగఁ జేసె గోతతిన్. 113
- మ. దివిజాగీశుగుఱించి వానకొఱ కై శ దీపింప నందాదివ
ల్లపు లేఁటేట ననూనసంపదల మ్రోగ్లాసంబునం జేయును
త్వవముం గృష్ణుండు మాన్చి గోపగణముల్ శ సంప్రీతి నొందన్ శచీ
ధవుగర్వం బడఁపంగ నవ్యయముగాఁ శ దాఁ జేసె గోయాగమున్. 114
- చ. హరిహాయుఁ డంత రోపవివశశావలమానసుఁ డై సరోరుహో
దరుమహిమం బెఱుంగక మ్రగం బడరంగ వలాహకాదిభీ
కరఘనపంక్తిఁ బంపిన నశఖండశిలామయభూరివర్షముల్
గురిసె ననూనగర్జనల శ గోకుల మాకుల మంది మ్రందఁగన్. 115
- ఉ. ఆతటి మంద గొండలము శ నందఁగ వల్లపు లెల్లఁ గృష్ణ కృ
ష్ణేతివిభీతవాక్యములఁ శ జిందఱవందఱ లై కలంగుచుం
గాతరు లై మముం గరుణఁ శ గావుము కావు మనాథనాథ ని
ర్భూతకళంక భక్తపరితోషణభూషణ పాపశోషణ. 116
- మ. అని యిబ్బంగి వివన్ను లై పలుకఁ గుర్యాయ్మలించి కృష్ణుండు స

జనవరిష్టుడు గోపగోనివహారతొదలుఁ దై దేవతా

జను లగ్నింపఁ గరాంబుజాతమున సరచ్చత్రంబుఁగాఁ దాల్చె బో

రస గోవర్ధనశైలముం దటచరశ్రమ్యమరీజాలమున్.

117

౪. వెండియు.

118

సీ. శరదాగమారంభఃసంపూర్ణపూర్ణిమా, చంద్రసాంద్రాతపోశ్రజ్జ్వలిత మగుచు

వెలయుబృందాటవీరవీధియం దొకనాఁడు, రాసకేళిమహోల్లాసుఁ డగుచు

రుచిరసౌభాగ్యతాశ్రుణ్యమనోరమ, స్ఫూర్తిఁ జెన్నొందినశూర్తి దనర

సలలితముఖచంద్రచంద్రిక గోపికా, నయనోత్పలముల కారసంద మొదవ

తే. భవ్యచాతుర్యభంగిఁ ద్రిభంగి యగుచు, నబ్జనాభుండు సమ్మోదశ్రమతిశయిల్ల

లీలఁ బూరించువరమురశ్శీనిరాద, మర్రి వీతేర విని మోహితాత్మలగుచు. 119

చ. పతులు మఱుందులున్ సుతులు శ బావలు నత్తులు మామలున్ సము

న్నతి వల దన్న మానక మరనంబునఁ గృష్ణపదాబ్జసేవనా

న్వితరతి గోపకామినులు శ వే చనుదేఁ గరుణావయోధి శో

భితగతి రాసకేళి సలిశపెం దరుణీవపుష్పచాపుఁ డై.

120

ఉ. రాముండు దాను గూడి మఘశరాపురికిం జని యంచు వైభవో

ద్దామన్యపాసనంబున మురదంబున నున్నదురాత్తుఁ గంసు చు

స్తామరశత్రుఁ స్రుంచి ముద శ మారంగఁ దల్లిని దండ్రి సంచిత

శ్రీమహితాత్మ లై తనరఁ శ జేసె సరోరుహనాభుఁ డున్నతన్.

121

మ. నలు వొప్పంగ షడంగయు క్తమహితాశ్రమాన్నాయంబుఁ జొప్పవ్వి

ద్యలు సాందీపనిచే నెఱింగెఁ జెలు వొందన్ విన్నచూత్రంబులో

పలనే లోకగురుండు దాన తనకున్ శ భావింప నన్యుల్ గురు

ల్లలచే లోకవిడంబరార మగు లీరలల్ గావె యమ్మేటికిన్.

122

ఉ. మించి ప్రభాసతీర్థమున శ మృత్యువశంబునఁ బొంది పోయి యా

పంచజనోదరసుఁ డగుశబాలకు దేశికునందనుం బ్రభో

దంచితలీలఁ దెచ్చి గురుదక్షిణగా నతిభక్తియుక్తి న

ర్పించె గురుండు చిత్తమునఁ శ బెం పెసలార మురారి వెండియున్.

123

సీ. ఘనుండు విదర్భేశుఁ శ డన నొప్పభీష్మకు, వరసుతామఃశి నవరవారిజాక్షిఁ

బద్ధాసమాన రూపశ్రీవిభాసితఁ, గమనీయభూషణఁ శ గంబుకంఠిఁ

జతురస్వయంవరోత్సవసమాగతచైద్య, సాల్వమాగధముఖ్యరజనవరేణ్య

నికరసమావృతఁ శ బ్రకటనచ్చారిత్ర, రుక్మిణి నసమానరూ క్క కాంతి

తే. నమరగుప్తామృతంబు విశహంగవిభుండు, గొనినకై వడి మనుజేంద్రకోటిఁ దోలి

1 'మాయాగనైర్మల్యవి, న్యలు' వ్రా. ప్ర. 2 'మంచిప్రభాసతీర్థజలమధమునన్ మృతి పొంది పోయి' వ్రా. ప్ర.

కమలనాభుండు నిజభుజాగర్వమలర, దెచ్చి వరియించె నతని నుతంపవళమె.

చ. పరువడి భూరినప్తవృషభంబుల ముక్కులు గుట్టఁ దద్బల
స్ఫురణ సహింపఁ జాలక నృపుల్ దలపడ్డ జయించి నగ్నజ
గ్ధణిపునందనన్ వికచతామరసాక్షిఁ బ్రమోది యై స్వయం
వరమునఁ బెండ్లి యాడె గుణావంతుఁ డనంతుఁ డనంతశక్తితోన్. 125

మ. ప్రతివీరక్షయకారి నాఁ బరఁగి సత్త్రాజిత్రమాజాహృదీ
ప్రీతముం దీర్చుఁ దలంచి నాకమునకుం శ బెం పారఁ గా నేఁగి వ
ర్ణితశౌర్యోన్నతిఁ బారిజాత మిలకు శ స్థిలాగతిం దెచ్చె ను
గ్ధతి దేవేంద్రు జయించి కృష్ణుఁ డన నేత్రనాత్మఁడే చూడఁగన్. 126

సీ. మానితాఖిలజగత్తయదేహమునఁ బొల్పు, ధరణిదేవికిఁ బ్రియతనయుఁ డైన
నరకదానవుని సురనాభాఖ్యుఁ జెన్నొందు, ఘనచక్రధారావిఖండితోత్త
మాంగునిఁ జేయ న్యయవసీలమాంబు, వేడినఁ దత్పుత్రుఁ ఁ విపులరాజ్య
పరమున నిల్చి లోపలిమందిరమునకుఁ, జేరఁగ నరకుండు ఁ సెజలఁ బెట్టి
తే. నట్టికన్యలు నూలుఁ బదాలువేలు, నార్తబంధపుఁ డైనపరద్వాత్సుఁ జూచి
హర్షబాష్పాంబుధారాప్రవర్ష మొదవఁ, బంచశరబాణనిర్భిన్నరభావ లగుచు.

చ. లలితతదీయసుందరవిరలాసవిమోహిత తై నవారి నిం
సాలసినకోర్కిఁ దీర్చుటకు ఁ నొక్కముహూర్తమునన్ వరించి క
న్యల లలితావరోధభవనంబుల నందఱ కన్నిరూపు లై
కలసి సుఖసితిం దనిపెఁ ఁ గాంతల భక్తినితాంతచి త్రలన్. 128

క. చతురతతో నం దొక్కొక, యతివకుఁ బదురేసి సుతుల శ నాత్మసముల ను
న్నతభుజశక్తులఁ గాంచెను, వితతం బై కీర్తి దిశల ఁ వినుతికి నెక్కన్. 129

సీ. మధురాపురముః జతుర్విధబత్వాఘములతో, నావరించినకాలయవనసాల్య
మగధభూపాలాదిమనుజేంద్రుఁగోంబు, సైన్యయుక్తము గాఁగ ఁ సంహరించి
తనబాహుశక్తిఁ జిత్తముల సర్పించిన, భీమపానులకు నురద్రామవిజయ
మొసఁగి తద్వైరుల ఁ నుక్కడంగఁగఁ న్తుంచి, బాణశంబరమురరపల్వలాది

తే. దనుజనాయకసేనావిరతానములను, హలధరాదిసమేతుఁ డై ఁ సాతులఁ జేసె
1 దంతపక్రాదివై త్కులురదన్ను నెమర, భండనముతోనఁ న్తుంచె శ్రోర్బలము మెఱసి.

వ. వెంశియుం గృష్ణుండు గౌరవపాండవభండనంబునకుం దోడ్పడి రాజన్య లన్యో
న్యమాత్సర్యోత్సాహసమేతు లై, సైనికపాదఘట్టనంబుల ధరాచక్రంబు గంపింప
ననన్యసామాన్యంబు లమునశంఖభేరిప్రముఖతూర్యఘోషంబులు నింగి మ్రొంగఁ
దురంగమరింఖాసముద్ధాతధూళిపటలపరిచ్ఛన్నభానుమండలంబునుం గాఁ జను
దెంచి కురుక్షేత్రంబున మోహరించిన నుభయపక్షబలంబులం దునుమాడి నిఖల

రాజ్యవైభవమదోనత్తుం డయిననుయోధనుండు నిఖలరాజసమక్షంబునఁ గర్ణ శకునిదుశ్శాసనాదులదుర్మత్తంబున నిరంతరంబుఁ గుంతినందనుల కెగ్గు సేసిన దోషంబునంజేసి సంగరరంగంబున భీముగదాఘాతంబునం దొడలు విటిగి పుడమిం బడి గతాయశ్శ్రీవిభవుం డై యుండ నపరితోషచిత్తుండ నై చూచి తిని గదా యపరిమితభాహుబలోత్సాహు లై నభీష్టగ్రోణభీమాద్భునులచేత నఖిలధరాధిపతుల నస్తాదశాక్షోహిణీబలంబులతోడం దునిమించితి నింకను మత్స్య మానబలు లయినయనువీరుల జయింప నెంతివారలకై నం దీరదు మధుపానమద విఘ్నార్ణితతామ్రవిగ్ధచను లై వ ర్తించుయాదవుల కన్యోన్యవైరంబులు గల్పించి పోరించి యిత రేతరకరాఘాతంబుల హేతులై తన్నుఁ గలసినం గాని భూభారం బుడుగదని చి త్తంబునం దలంచి యంత ధర్మ నందనుచే నిస్సవత్సంబగురాజ్యంబు పూజ్యంబుగాఁ జేయించుచు మర్త్యులకుం గర్తవ్యంబు లై నధర్మపథంబులు సూపుచు బంధుమిత్రుల నెల్లఁ బరితోషంబు నొందించుచుం దత్పరోక్షంబున వారి వంశం బుగ్ధరింపం దలంచి యభిమన్యువలనియత్తరాగర్భంబు నిలిపి గురు తనయప్రయుక్తమహితబ్రహ్మస్త్రపాతంబునం దగ్ధర్మదళనంబు గాకుండ నర్భకుని రక్షించి నిజపదారవిందసేవారతుం డైనధర్మసుతుచేఁ గీర్తిప్రతాపంబులు నివ్వ టిల్లం దురంగమేధంబులు మూఁడు సేయించి వెండియు.

131

సీ. వల నొప్పు తాకికఁదైదికమార్గముల్, నడపుచు ద్వారకానగరమండు
నవిదితాత్మీయమార్యాప్రభావమున ని,స్సంగుఁ డై యుండి సంసారిపగిదిఁ
జెంది కామంబులచేత పిమోహితుం, డై సుఖించుచు ముదిరెతాత్ముఁ డగుచు
నంచితస్సిగ్ధస్థితావలోకముల ను,ధావరిపూర్ణసల్లాపములను

తే. శ్రీనికేతన మైనశరీరమునను, బాండునందనయనుకులప్రకరములను
లీలఁగారుణ్య మొలయఁబాల్చించుచుండె,నార్తరత్నోచణుండు నాకారాయణుండు.

సీ. సంపూర్ణపూర్ణి మాఁచంగ్రచంద్రిక నొప్పు, రమణీయశారదరేరాత్మలందు
సలలితకాంచనశస్త్రంభ సౌధోపరి,చంద్రకాంతోపలశ్శలములందు
మహితకరేణుకామధ్యదిగ్గజముల,గతిని సౌదామినిలతలనడిమి
నీలమేఘంబులశలీల¹ ముక్తానుయు, క్తస్సిగ్ధనీలరత్నములభాతి

తే. సతతయావనసుందరీయతవిహారు, డగుచు సతు లెందఁ జందఱ శ కన్నిరూప
ములను గ్రీడించెఁ బెక్కిబ్బఱములు సెలంగి,నందనందనుఁ డభినవాశనందలీల. 133
వ. అంత నొక్కనాడు.

134

చ. మునివరు లేఁగుదేర యదుభోజవరేణ్యులు గూడి ముట్టఁ బ
ల్కినఁ గన లొంది వారు డమకించి శపించినఁ గొన్నిమాసముల్
చనునెడ దైవయోగమున శ జాతరఁ బో సమకట్టి వేడుకల్

- మనములఁ దొంగలింపఁ గరిరమన్ నిజయానము లెక్కి యాదవుల్. 135
- ఉ. కోరి ప్రభాసతీర్థమునశకుం జని తన్నదిఁ గ్రుంకి నిర్మలా
దారత నందు దేవమునితర్పణముల్ పితృతర్పణంబులున్
వారనిభక్తిఁ జేసి నవరవత్సలతోఁ బాలుపారుగోవులన్
భూరిసదక్షిణాకముగ శ భూసురకోటికి నిచ్చె వెండియున్. 136
- క. అజనపట రత్నకంబళ, రజత మహారజత తిల ధర వరకన్యా
గజ తురగ రథములను న,ద్విజకోటికి నిచ్చె బెంపు 1 దీపింపంగన్. 137
- వ. ఇట్లు సఫలంబు లయినభూదానంబుమొదలుగాఁ గలదానంబు లనూనంబులుగా
భగవదర్పణబుద్ధిం జేసి యనంతరంబ. 138
- తే. ఎసఁగుమోదంబు సంధిల్ల శ నిష్టమైన, రసికమృదులాన్న మర్థిఁ బాఠరణలు సేసి
మంజులాసవరసపానశుమత్తులగుచుఁ, గడఁగియన్యోన్యహాస్యవారక్యములఁ గలఁగి. 139
- వ. ఇట్లు డమలోన మదిరాపానమదవిఘూర్ణితతామ్రలోచను లయి మత్సరంబుల
నొండ్లారులం బొడిచి నమ స్తమాదవులును వేషజాతానలంబునఁ దద్వంశపరం
పరలు డహానంబు నొందుచందంబునం బొలిసి రది యంతయుం గనుంగొని
శ్రీకృష్ణం డప్పడు. 140
- క. చతురతతో నిజమామా, గతిఁ జూచి లనద్విలోలకన్యోలసమం
చితవిమలకమలసార, స్వతజలముల విహితవిధులు శ సలిపినవాఁ డై. 141
- క. ఒకవృక్షమూలతలమున, నకలంకగుణాభిరాముఁ శ డాసీనుం డై
యకుటిలమతి 1 బదరీవన, మునకును బొమ్మనుచు మొఱుగి 1 యేయిన నేనున్. 142
- క. క్రమమున నిజకులసంహా, రము సేయఁ గడంగు లుఱిఁగి శ రమణీయశ్రీ
రమాచరణాబ్జయుగవిర, హమునకు మది నోర్వలేక శ యనుగమనుఁడనై. 143
- క. హరి నరయుచుఁ జని చని యొక, తరుమూలతలంబునంఁగు శ దనదేహరుచుల్
నరఁగఁగ నున్నమహాత్మునిఁ, బరునిఁ బ్రపన్నార్చిహరుని శ భక్తవిధేయున్. 144
- వ. మఱియును. 145
- సీ. అస్తత్ప్రియస్వామి శ నమ్యతుఁ బరు సత్త్వగుణగరిష్ఠుని రజోగుణవిహీను
సురుచిరద్వారకాశపురసమాశ్రయ ననా, శ్రయ సిలనిరదశశ్యామవర్ణు
దళదరవిందసుందరపత్ర నేత్ర లక్ష్మీయతుఁ బీతకాశేయవాసు
విలసితవామాంకరవిన్యస్తదక్షిణ, చరణారవిందు శశశ్వత్ప్రీకాశు
- తే. ఘనచతుర్బాహు సుందరాకారు ధీరుఁ, జెన్ను గలలేతరావిపై శ వెన్ను మోపి
యున్నవీరాసనాసీను శ నన్ను గన్న, తండ్రి నానందపరిపూర్ణు శ దనుజహరుని.
మత్తకోకిలము. కంటిఁ గంటి భవాగ్ని దాటఁగఁ శ గంటి నాశ్రితరక్షకుం
గంటి యోగిజనంబుడెందముఁ శ గంటిఁ జాట్టుముఁ గంటి ము

క్కింటికిం గన రానియెక్కిటిఁ ॥ గంటిఁ దామరకంటిఁ జే
కొంటి ముక్తివిధానముం దలఁకొంటి సౌఖ్యము లంగఁగన్.

147

వ. అయ్యవసరంబునం బరమభాగవతోత్తముండును మునిజననత్తముండును ద్వై
పాయనసఖుండును బరమతపోధనుండును సఖశూన్యుండును సఖిలజనమాన్యు
డును బుధజనవిధేయుండును సగుమైత్రేయుండు దీర్ఘచరణంబు సేయుచుం జని
చని.

148

మ. కనియెం దాపసపుంగవుం డఖిలలోకఖ్యాతవర్ధిష్ఠ శో
భనభాస్వత్పరిపూర్ణ యావనకళారభ్రాజ్ఞు యోగీంద్రహృ
ద్వనజాతైకచరిష్ఠఁ గౌస్తుభముఖోరద్యద్భాషణాలంకరి
ష్ఠు నిలింపాహితజ్ఞు విష్ణుఁ బ్రభవిష్ఠుం గృష్ణు రోచిష్ఠునిన్.

149

క. తదనంతరంబ హరిఁ దన, హృదయాంభోగుహము ముకుళితేక్షణముల స
వృదమునఁ జూచుచు నానత, వదనుం డై యుండె ముదము ర వలలఁగ ననఘా.

వ. అంత దగ్గట నేతెంచి యున్నమైత్రేయుండు వినుచు నుండ దరహాసచంద్రికా
సుందరవదనారవిందుండును నానందసుధానిష్యుండకందళితహృదయండును భ
క్తానురక్తదయాసక్తవిలోకనుండును సగుపుండరీకాక్షుండు సన్న నిరీక్షించి
యిట్లని యానతిచ్చెఁ బూర్వభవంబున వసుబ్రహ్మలు సేయసత్ప్రమాగంబున
వసువై భవదీయహృదయంబున నితరపదార్థంబులు గోరక మదీయపాదారవింద
సేవం గాంక్షించితివి గావునం దన్నిమిత్రంబున నేను సీహృదయంబున వసి
యించి సమస్తంబును గను చుండుదు నాత్మారాముండ నై ననన్ను నెవ్వరేనియు
సదనద్వివేకులై యెటుంగం జాలరు వారలకు నేను నగోచరుండ నై యుండుదు
మత్పరిగ్రహంబు గలనీకు నీజన్మంబ కాని పునర్భవంబు నొంద కుండుటకు
భవదీయపూర్వజన్మకృతసుకృతవిశేషఫలంబుకతన నిర్యాశ్రమంబున మత్పా
దారవిందసందర్శనంబు గలిగె నదియునుం గాక పద్మకల్పంబునందు మన్నాభి
పద్మమధ్యనిష్ఠుం డయినపద్మసంభవునకు (జన్మమరణాదిసంసృతినివర్తకంబును
నవిరతానశ్వరసౌఖ్యప్రవర్తకంబును నగు) మన్తహృత్త్వంబుఁ జెలియఁ జేయు
నట్టిదివ్యజ్ఞానంబు నీకు నెఱింగింతునని యమృతసానీయతేజోనిధి యానతిచ్చినసుధా
సమానసరసాలాపంబులు గర్లకలాపంబులై మనస్తాపంబులగు బాపిన రోమాంచ
కంచుకితశరీరుండను నానందబాష్పధారాసిక్తకపోలుండను బరితోషసాగరాం
తర్నిమగ్నమానసుండను నయి యంజలిపుటంబు నిటలతటంబున ఘటించి
యిట్లంటి.

151

క. పురుషోత్తమ నీపదసర, సిరుహాధ్యానామృతాభిషేకస్ఫురణం
గర మొప్పిననాదిత్య మితరవస్తువులందు వాంఛఁ ॥ దగులునె యెందున్. 152

- చ. జననము లేనినిపు భవసంగతి నొందుట కేమికారణం
బనియును గాలసంహరుడ శ వై జగముల్ ¹విలయించునీవు పా
యనిపుభీతి కై సరిదురదంచితదుర్గము నాశ్రయించు తె
ట్లనియును దేవ నామనమృతనందుఁ దలంతు సరోజలోచనా. 153
- వ. అదియునుం గాక. 154
- క. శ్రీరమణీశ్వర నీ వా, త్తారాముడ వయ్య లీలఁ శ దరణీకోటిం
గోరి రమించితి వనియును, వారక యే దలంతు భక్తవత్సల కృష్ణా. 155
- క. పరతత్త్వజ్ఞులు గరుణా, కర నిను సంసారి వనుచుఁ శ గడఁకఁ దలంపన్
అరసి ననుఁ గాచు తెల్లను, గర మరుదు తలంచి చూడఁ శ గమలాధీశా. 156
- వ. దేవా నీ వఖండితవిజ్ఞాననిర్మలాంతఃకరముడ వయ్యను ముగ్ధభావంబునఁ బ్రమ
త్తునిచందంబున విమోహితైవడిం బ్రవర్తించుచు నెందేని నొదిగి యుండుటం
దలంచి నాడెందంబు గుందు చుండు నరవిందలోచన పురందరవందిత ముకుంద
యిందిరాసుందరీరమణ సరస్వతీరమణునకుం గరుణించి యానతిచ్చిననుజ్ఞానంబు
ధరించుశక్తి నాకుం గలదేనిఁ గృపసేయుము భవదీయశాసనంబు ధరియించి భూరి
సంసారపారావారోత్తరణంబు సేయును నని విన్నవించి బహుభంగులం బ్రస్తు
తించిన భగవంతుండును బ్రసన్నపారిజాతంబును నై నకృష్ణుండు పరతత్త్వనిర్ణ
యంబు నెఱింగించిన. 157
- క. సరసిజలోచనగరుణా, పరిలబ్ధజ్ఞానకలితభావుడ నగుటం
బరతత్త్వవేది నై త, చ్చరణసరోజముల కెరగి శ నస్తుతితోడన్. 158
- క. హరిపదజలగుహవిరహా, తురతన్ దుర్దాంతదుఃఖితోయధిఁ గడవన్
వెర వేది తిరుగ వలసెను, సరసిజభవకల్పవిలయశసమయము²దాకన్. 159
- వ. ఇట్లు దిగుగుచు. 160
- మ. నరనారాయణతాపసాశ్రమపహాన్నత్యంబునం బొల్పుభా
సురమందార రసాల సాల వకుళాశో కాష్లు పుష్పాగ కే
సర జంబీర కదంబ నింబ కుట జాశ్వత్థ స్ఫురన్తల్లికా
కరవీరక్షిజాభిరామ బదరీరకాంతార సేవారిన్. 161
- క. చను చున్నవాడ నని ప,ల్కినపలుకుల కులికి కళవశించుచు విదురుం
డనుపమశోకార్ణవమున, మునిగియు నిజయోగస త్వమునఁ దరియించెన్. 162
- వ. ఇట్లు విదురుండు శోకపావకునిం దనవివేకజలంబుల నార్చి యుద్ధవుని కి ట్లనియె.
- మ. అనఘా యుద్ధవ నీకుఁ గృష్ణుఁ డసురేంద్రరాతి మన్నించి చె
ప్పినయథాత్మరహస్యతత్త్వవిమలాభిజ్ఞానసారంబు బో
రన నన్నుం గరుణించి చెప్పినఁ గృతార్థత్వంబునం బొందెదన్

- విను పుణ్యాత్ములు శిష్యసంఘముల నుర్రర్విం బోవరే వెండియున్. 164
- క. భగవద్భక్తులు సుజనులు, దగ వెటిగి పోవకారతాత్పర్యవివే
కగరిష్ఠులై చరింతురు, జగతిం బొగ డొంది వృష్టిసత్తమ యెందున్. 165
- క. అనవుడు నుద్ధవుఁ డవ్విడు, రున కిట్లను ననఘ మునివరుఁడు సాక్షాద్వి
ష్ణునిభుం డగుమైత్రేయుఁడు, దనమనమున మనుజగతి వశదలఁ దలచి తగన్. 166
- క. హరి మురభేది బరాపరుఁ, గరుణాకరుఁ దలఁచునట్టిఁఘనుఁ డమ్మనికుం
జరుకడ కేగిన నాతఁడు, గర మర్థిం దెలుపు సాత్త్వికజ్ఞానంబున్. 167
- వ. అని యుద్ధవుండు విదురుం గూడఁ జని చని. 168
- ఉ. ముందటఁ గాంచె నంత బుధశముఖ్యుఁడు హల్లకపుల్లపద్మని
వ్యంధమరందపానవిలసత్సద్భృంగఁ జలత్తరంగ మా
కందలవంగలుంగలతిశకాచయసంగ సురాంగనాశ్రితా
నందితపుణ్యసంగ యమునన్ భవభంగ శుభాంగ నర్తినిన్. 169
- క. కని డాయ నేగి మోదంబునఁ దత్పరిదమలపులినశభూములఁ దగ నా
దినశేషము నివసించెను, వవజోదరపాదపన్నవశమానసుఁ డై. 170
- క. మఱునాఁడు రేవకడ భాసురపుష్పాఁడు ఘనుఁడు మధునిశ్ఘాదనచరణ
స్మరణకీడాకలితుఁడు, దరియించెం గలుషగహనదమునన్ యమునన్. 171
- వ. ఇట్లు యమునానది నుత్తరించి యుద్ధవుండు బదరికాశ్రమంబునకుం జనియె
ననిన విని రాజేంద్రుండు యోగీంధ్రున కిట్లనియె. 172
- క. శౌరియు నతిరథవరులు మహారథసమరథులు యచుబల్లాధిపు లెల్లం
బోరి మృతి బొంద నుద్ధవుఁ, డేరీతిన్ బ్రదికె నాకు శ నెటిగింపు తగన్. 173
- సీ. నావుడు రాజేంద్రునకు శుకయోగీంధ్రుఁ, డిట్లను మున్ను లోశ కేశుచేత
సంప్రార్థితం డై నశజలకుహనాభుండు, వసుమతిపై యమృతవంశమందు
నుదయించి తనుఁదాన శ మదిగోనఁ జింతించి, తెలివొంది యాత్మీయశకులవివాశ
మొనరించి తాను బంశచోపనిషత్తయ, మగుదివ్యదేహంబునందుఁ జెందఁ
తే. దలచి విజ్ఞానతత్త్వంబు శ ధరణిమీదఁ. దాల్చి జుకోటి కెటిగింపఁదగినధీరు
డుద్ధవుఁడుదక్క నితరులేనోపరితఁడు, నిర్జితేంద్రియుఁ డాత్మసరన్నిభుఁ డటంచు.
- క. క్షీతిపై నిలిపినకతమున, నతనికి మృతి దొరక దయ్యె శ నవనిశ రమా
పతియభిమానము గలిగిన, యతిపుష్పాఁడు సనియె బదరికాశ్రమమునకున్. 174
- వ. అంత. 176
- క. ఉద్ధవుఁ డరిగినపిదప న, మిగ్ధపరిజ్ఞాను సుజనశహితు మైత్రేయున్
వృద్ధజనసేవ్యుఁ దాపన, వృద్ధశ్రవుఁ జూడఁ గోరి శ వివారుడు గడఁకన్. 177

వ. యమునానది దాటి కతివయప్రయాణంబులఁ బుణ్యనదులను హరిక్షేత్రంబుల
ను దర్శించుచు సతిత్వరితగమనంబున. 178

క. చని చని ముందటఁ గనుఁగొనె, ఘనపాపతమ పతంగఁ శ గరుణాపాంగం
గనదుత్తుంగతరంగన్, జనవరసుతబహుళపుణ్యరసంగన్ గంగన్. 179

క. అందు సరవిందసౌరభ, నందితపవమానధూతఃసటదూ ర్విపరి
స్పందితకందళశీకర, సందోహాలసత్ప్రవాహజలమజ్జనుఁ డై. 180

సీ. ఘనసారరుచివాల్మీకాసముదంచిత, సైకతవేదికారశలమునందు
యమనియమాదియోగంగక్రియానిష్ఠఁ, బూని పద్మాసరాసీనుఁ డగుచు
హరిపాదసరసీరుహస్య స్తచిత్తుఁ డై, బాహ్యోద్రియవ్యాప్తిఁ శ బాహు దోలి
సకలవిద్యజ్ఞనశస్త్రవనీయసముచితా, చారవ్రతోపవారసములఁ గ్రుస్సి

తే. యున్నపుణ్యాత్మ విగతవశయోవికారు, వినుశసంచారు భువనపావనవిహారు
యోగిజనగేయు సత్తత్తిభాగధేయు, శ్రీతవిధేయు నమేయు మైత్రేయుఁ గాంచె.

—శ్లోకవిసరమైత్రేయసంవాదము—

వ. ఇట్లు గనుఁగొని యమ్మునిస్రసిపాదంబులకుం బ్రణమిల్లి ముకుళితహస్తం డై యి
ట్లనియె మునీంద్రా లోకంబున సకలజనంబులు మనంబుల ఘనంబు లగుసౌఖ్యం
బు లందం దలంచి తత్ఫలప్రాప్తిహేతువు లైనకర్మంబు లాచరించి డైవోపహా
తు లై తత్కర్మంబులచేతి నిష్ఫలారంభు లగుచు కర్మంబులు బంధకంబులును
దుఃఖహేతువులును గాని సౌఖ్యదాయకంబులై పాపనిష్క్రమిం జేయ నోప వది
యట్లుండె భూరిదుఃఖానుసారం బైనసంసారచక్రంబునందుఁ బరిభ్రమించుచుం
గామవిమోహితు లై పూర్వకర్మానుగతంబు లైనశరీరంబులు దాల్చుచుం జ
చ్చుచు మరలం బుట్టుచు నెంతకాలంబునకుం బాపనిష్క్రమిం గానక మాతృయా
వనవనకుతారు లై జనియించి వర్తించుమాధాత్ములం బశుప్తాయుల రక్షించు
కొఱకుఁ గాడె నారాయణపరాయణు లైనమహిమంతిపుణ్యాత్ములు లోకంబునం
జరియించుట యదియనుం గాక. 182

మ. అవివేకానుగతస్వకార్యజలవేలాక్షిర్ణ మై మిత్రబం
ధువధూపుత్రజలగ్రహోగ్రయుత మై శదుద్ధాంత మైసట్టిదు
ర్భవపాథోధిఁ దరించువారె హరిసంభంధక్రియాలోలభా
గవతానుగ్రహనావ లేనియధముల్ శ గౌరవ్యాసంధాయకా. 183

క. మునినాథచంద్ర ననుఁగై, కొని కాచుతలంపు బుద్ధిఁ శ గూడినయేనిన్
వినుము మదిప్పిత మది నా, చనవునఁ గావింపవయ్య శ సజ్జనతిలకా. 184

వ. అని వెండియు విదురుండు మైత్రేయుం జూచి మునీంద్రా ¹త్రిగుణాత్మకమాయా
నియంత యగుభగవంతుండు స్వతంత్రుం డయ్యు నవతరించి యేదేయవతారం

బుల నేయేకర్కంబు లాచరించె నదియు ¹నిష్క్రియుం డగునీశుండు మొదలం బ్రవంచంబు నేవిధంబునం గల్పించె నేరీతిం బాలించె (మఱియు నీవిశ్వంబు) నాత్మీయహృదయాకాశగత²ముం జేసి నివృత్తవృత్తి యగుచు యోగమాయ యండెల్లు వసియించె బ్రహ్మాండంబునందు నేలీల వర్తించె నందు బ్రహ్మాదిరూపం బులం బొంది బహుప్రకారంబుల నెల్లు క్రీడించె భూసురగోసురాదులఁ బరి రక్షించుటకై మత్స్యోద్యవతారంబులు ధరియించి యేదో ప్రయోజనంబులం దీర్చె బయోరుహగర్భాండకటాహంతర్గతంబు ³లై లోకపాలనహితంబు లైన లోకంబులను లోకాలోకపర్యవంతులను బహిర్భాగంబులను నేదో తత్త్వభేదం బులను నెత్తెఱంగునం బుట్టించె నందుఁ (బ్రదీపితం బగు)జవకోటి యెవ్వనింగొల్పి బ్రదుకు జనులకుఁ ⁴గర్తనామరూపభేదంబు లెల్లు నిర్దేశించె నింతయు నవిస్తరం బుగా వివరింపు ము త్తమశ్లోకమాళిమండనుండును యోగీశ్వరేశ్వగుండును నైన పుండరీకాక్షునిచరిత్ర శ్రవణంబునం గాని (జన్మమరణాదిసకలమగ్ధాకరంబులును దుష్కర్మప్రాప్తంబులును నగు)భవబంధంబులు డగ వని నెండియు నిట్లనియె.

తరలము. సతతమున్ సరసీరుహోదరుసత్కథామృతపూరమున్

శ్రుతిప్రబంజలిచేత నిమ్ముల శ జుట్టియుం దనివోడు భా

రతకథామిష మూని విష్ణుఁ బరరాశర ప్రియసూతి స

నత్తి నుతించినచోట సన్ననినాథ నామది నుబ్బునున్.

186

క. ఇతరకథావర్ణనముల, సతిహేయత నొండెఁ జిత్త శ మనఘాత్త రమా

పతిచరితామృతరతి సం, సృతివేదన లెల్లఁ గాయఁ శ జేయు మునింఁద్రా.

187

తే. భూరివిజ్ఞాననిధు లగురనారదాది, నిర లాత్తుల కయిన వర్ణింప రాని

హరికథామృతపానంబునందు విసివి, యెల్లసనువాడెవో వెట్టిరగొల్లఁ డనఘ.

వ. అదియునుం గాక.

189

సీ. అరవిందనాభునియపరావతార మై, జనన మందినపరాశరసుతుండు

⁵చతురవర్ణాశ్రమారచారధర్మములును, రవణింప లోకవిరడంబనములు

నగుగ్రామ్యకథలు పె శ క్కర్థి గల్పించుచు, హరికథావర్ణనరమందులోన

నించుకొనుక గానిర యేర్పడఁ జెప్పమి, నంచితవిజ్ఞాన శ మాత్మ నిలువ

తే. కున్నఁ జింతించి మఱి నారరదోపదిష్టుఁ, డగుచు హరికీర్తనామృతమాత్మగ్రోలి

విమలసుజ్ఞాననిధి యనర వినుతికెక్కి, ధన్యుడయ్యెను లోకై కరమాన్యుడగుచు.

వ. కావున.

191

క. సరసిరుహోదరుమంగళ, చరితామృత మాత్మ గ్రోలురజనుఁ డితరకథా

1. 'సృష్టిపూర్వంబునఁ బ్రవంచంబు' వ్రా. ప్ర. 2 'యైనయోగమాయ' వ్రాఁతప్రతులు.

3 'లై నలోకాంతరంబులను లోకాలోకపర్యవంతులను లోకపాలనను విశ్వంబును నెత్తెఱంగునం బుట్టించె' వ్రాఁతప్రతులు. 4 జాతకర్త నామ. 5. మహి నొప్పవర్ణాశ్రమారచారధర్మముల్. అ. ప్ర.

- గరళముఁ గ్రోలునె హరిసం, స్తరణము జీవులకు నఖిలసౌఖ్యద మనఘా. 192
- క. శ్రీవనితాధిపనామక, ధావిముఖుల కిహముఁ బరము శ ద వైవి పిదపం
బోవుదురు సరకమునకున్, వావిరి నే వారిఁ జూచి ర వగతు మునీంద్రా. 193
- క. ఏనరుడే నొకనిమిషం, బైన వృథావాదగతిని శ హరిపదకమల
ధ్యానానందుఁడు గాఁడే, నానరునకు నాయు వల్ప శ మగు మునినాథా. 194
- చ. మృదుగతిఁ బువ్వుఁడేనియ రశమించుచుఁ బానము సేయఁ బాటుష
టృడవిభుపోల్కి నా ర్తజనశబ్దాంధపు విశ్వభవస్థితివ్యయా
స్పృహమహితావతారుఁ డగుశంకరుహోదరునిత్యమంగళ
ప్రదగుణకీర్తనామృతముఁ శ బాఱక గ్రోలడఁ జెప్పవే దయన్. 195
- క. అని విదురుఁడు మైశ్రేయుం, డనుమునినాయకుని నడిగె శ నని వేదవ్యా
సునితనయుం డభిమన్యుని, తనయునకుం జెప్పి మఱియుఁ శ దగ ని ట్లనియెన్. 196
- వ. ఇట్లు విదురుండు మైశ్రేయు నడిగిన నతం డతనిం గని యతిమృదుమధురవచన
రిచనం దై యు ట్లనియ ననఘా కృష్ణకథాశ్రవణతత్పరుండ వై నీవు న న్నడి
గితివి గావున భద్రం బయ్యె నీవు భగవద్భక్తుండవు గావున హరికథాసక్తుండ
వగుట విచిత్రంబు గా దదియనుం గాక మాండవ్యశాపంబున సాత్యవతేయు
వలన (భౌతికత్రంబున) శూన్యయోనిం బుట్టినట్టి (ప్రజాసంయమనుండ వగు)
ధర్మండవు పరమజ్ఞానసంపన్నుండవు నారాయణునకుం బ్రియతముండవు గావునఁ
గృష్ణుండు నిర్యాణకాలంబునం దనసన్నిధికిం జనిననన్ను డాయం జీరి విజ్ఞానం
బెల్ల నుపదేశించి నీకు నెఱింగింపు మని యానతిచ్చుటంజేసి యవశ్యంబును
నీకు నెఱింగింతు దత్తావధానుండ వై వినుము. 197
- క. వసజాక్షయోగమాయా, జనితం బగువిశ్వజననశసంసానవి నా
శనముల తెఱఁ గెఱిగించుచు, ననఘా విష్ణునిమహాత్మ్య శ మభివర్ణింతున్. 198
- సీ. సకలజీవుల కెల్లఁ శ బ్రకటదేహము నాత్మ, నాధుండుఁ బరుడు నానావిధైక
మత్యుపలక్షణమహితుండు నగుభగ, వంతుండు సృష్టిపూర్వంబునందు
నాత్మీయమాయ లభయంబు నొందిన విశ్వ, గర్భం దై తాన యెక్కటి వెలుంగు
పరమాత్మఁ డభవుం డురపద్రవ్య యయ్యు వ, స్వంతరపరిశూన్యఁ శ డగుటంజేసి
- తే. ద్రష్ట గాకుండు మా మాప్రథానశక్తి, నతులచిచ్ఛక్తిగలవాడుఁ నగుచుఁడన్న
లేనివానిగఁ జిత్తంబురలోనఁ దలఁచి, ద్రష్ట యగుఁ దనభవననిర్మాణవాంఛ.
- తే. బుద్ధిఁ గోఁచి న సమ్మహాపురుషవరుండు, గార్యకారణరూప మై శ ఘనత కెక్కి
భూరిమా రూభిధానవిశ్ఫురితశక్తి, వినుతి కెక్కినయట్టియరవిద్యయందు. 200
- క. పురుషాకృతి నాత్మాంశ, స్ఫురణము గలశక్తి నిలిపి శ పురుషోత్తముఁ డీ
శ్వరుం డభవుం డజుండు నిజో, దరసంస్థితవిశ్వ మపుడు శ దగఁ బుట్టించెన్. 201

సీ. ధృతిఁబూనికాలచోరదితము నవ్యక్తంబుఁ బ్రకృతియు ననుపేక్షఁబరఁగుమాయ
వలన మహాత్మత్వ శ్రమెలమిఁ బుట్టించె మా, యాంశకాలాదిగుణాత్మకంబు
నైనమహాత్మత్వ శ్రమచ్యుతదృగ్గోచ, ర మగుచు విశ్వనిర్మాణవాంఛ
నందుటఁజేసి రూపాంతరంబునఁ బొంది, నట్టిమహాత్మత్వశ్రమందు నోలి

తే. గార్యకారణకర్తృత్వశ్రమైన, మహితభూతేంద్రియకమనోమయ మనంగఁ
దగునహంకారతత్వ ముత్పన్నమయ్యె, గోరిన త్వరజ స్తమోరగుణక మగుచు.

ప. వెండియు రూపాంతరంబులం బొందు చున్నసాక్షి కాహంకారంబువలన మనం
బును వైకారిక కార్యభూతంబులైన దేవతాగణంబులును సంభవించె నింద్రియా
ధిష్ఠాతలైనవానివలన శబ్దంబు పూర్వంబునఁ బ్రకాశంబగుటంజేసి జ్ఞానేంద్రియం
బులయినత్వక్షుశ్శ్రోత్రజిహ్వఘ్రాణంబులును గర్తేంద్రియంబులయినవాక్పా
ణిపాదపాయూపస్థములును దైజసాహంకారంబున నుత్పన్నంబు లయ్యె దామ
సాహంకారంబువలన శబ్దస్పర్శరూపరసగంధంబు లుదయించె నందు శబ్దంబు నిజ
గుణం బయినశబ్దంబువలన నాకాశంబుఁ బుట్టించె గగనంబు గాలిమాయాంశ
యోగంబునం బుండరీకాక్షునిరీక్షణంబునస్పర్శతన్మాత్రంబువలన వాయువుం గలి
గించెఁ బవనుండు నభోబలంబున రూపతన్మాత్రంబువలన లోకలోచనం బైన
తేజంబు నుత్పాదించెఁ దేజంబు గాలిమాయాంశయోగంబున నుత్తమశ్లోకుని
విలోకనంబునఁ బవమానయుక్తం బగుచు రసతన్మాత్రంబువలన సంబువులం బు
ట్టించె సలిలంబు గాలిమాయాంశయోగంబునం బరమేశ్వరానుగ్రహంబు గలి
గి తేజోయుక్తం బైనగంధగుణంబువలనఁ బృథివి గలిగించె నందు గగనంబున
కు శబ్దంబును వాయువునకు శబ్దస్పర్శంబులును దేజంబునకు శబ్దస్పర్శరూపంబు
లును సలిలంబునకు శబ్దస్పర్శరూపరసంబులును పృథివికి శబ్దస్పర్శరూపరసగం
ధంబులును గుణంబులై యుండుఁ గాలిమాయాంశలింగంబులు గలిగి మహదా
ద్యభిమానంబులు నొందినదేవతలు విష్ణుకళాకలితు లగుచు రట్టిమహదాదిత
త్వంబులై క్యంబు సాలమిం బ్రపంచంబులు గల్పింప నమర్థంబులు గాక కృ
తాంజలు లై యోశిశ్వరేశ్వరుం డైననారాయణుని ట్లని స్తుతియించె. 203

దండకము, శ్రీనాథ నాథా జగన్నాథ సమైక్యరత్నావిపక్షక్షమాభృత్సహస్రాక్ష
నీరేజప్రేక్షణ దేవదేవాభవద్దాసవర్గోపతాపంబులం బాపఁగానోపుదివ్యాతప
త్రంబు నాఁ బొల్పుయుష్మత్పదాంభోజమూలంబు పుణ్యాలవాలంబుగాఁ బొంది
యోగీంస్రు లుద్దామసంసారతాపంబులం బోవఁగా మీటి వర్తింతు నోతండ్రి
యీశా సమస్తాసునిర్దాశ యీవిశ్వమం దెల్లజీవుల్ భవోదగ్గదుర్వారతాపత్ర
యాభీలదావాగ్నిచే గ్రాగి దుఃఖాబ్ధిలోఁ నోగి యేకర్తమున్ ధర్మముం బొందఁ

గా లేక సంసారచక్రంబునందుం బరిభ్రామ్యమాణాత్తు లై యుందు రమూఢ
చేతస్కులం జెప్పఁగా నేల యోదేవ విజ్ఞానదీపాంకురం బైనమీపాదపంకేరుహ
చ్ఛాయఁ బ్రాపింతుమజ్ఞాత సన్న్యాసిసంఘంబు లై కాంతికన్వాంతతం బేర్చి దుర్దాం
తపాపాఘనిర్దాశ కాంబుప్రవాహోభగంగానివాసంబు గా నొప్పుమీపాదయుగ్గం
బు యుష్మన్ముఖాంభోజసింధోద్గతం బైనవేదాండజశ్రేణిచేతం గవేషించి సంప్రా
ప్తు లై యుందు గోనాథ వైరాగ్యశక్తిస్ఫుటజ్ఞానబోధాత్తు లై నట్టిధీరోత్త
ముల్ నిత్యనైర్మల్యభవ్యాంతరంగంబులం దేవరంజ్యోతిపాదాబ్జపీఠంబు గీలించి
కైవల్యసంప్రాప్తు లై రట్టినిర్వాణమూర్తిం బ్రశంసించు మింద్రాదివంద్యా ము
కుందా సమస్తంబుఁ గల్పింపఁ బాలింపఁ దూలింపఁగాఁ జెక్కుదివ్యావతారం
బులం బొందునీపాదపంకేరుహధ్యానపారీణసున్వాంతు లై యొప్పుభక్తాళికిన్ మో
క్షదం బైననీపాదకంజాతముల్ గొల్తు మీశా రమాధీశ పుత్రాంగనామిత్రసంబం
ధబంధంబులం జెంది నిత్యంబు దుష్టక్రియాలోలు రై దేహగేహంబులం గోలి
వర్తించుదుర్జానవశ్రేణులం దంతరాత్తుండ వై యుండియున్ దూరమై తోచు
నీపాదపక్రంబు లర్పించు మోదేవ బాహ్యేంద్రియవ్యాప్తి నుద్వృత్తు లై నట్టి
మూఢాత్తు లభ్యాత్తు తత్త్వప్రభావాఘ్య లై సేవదాజ్ఞాతవిర్యాసలక్ష్మికళావాస
ముం గన్నయయుత్తమశ్లోకులం గానఁగాఁజాల రప్పయ్య బాహుష్టులం జూడఁగా
నొల్ల రంభోధిరాట్ననృకాకాంత వేదాంతశుద్ధాంతసిద్ధాంత మై యొప్పునీసత్క
థాసారచంచత్సుధాసారపూరంబులం గ్రోలి సౌఖ్యోన్నతిన్ సోలి ధీయుక్తు
లై వ్రాలి తాపంబులం గోలి మోదంబులం దేలి సంపన్ను లై మన్ననిత్యప్ర
పన్నుల్ మహోత్కంఠతం బేర్చి వైకుంఠధామంబు నల్పక్రియాలోలు రై
కాంక్షు రద్ధివ్యవాసైకసంప్రాప్తికిం గోరు చున్నార మోదేవ వైరాగ్యవిజ్ఞాన
బోధాత్మ యోగక్రియారూఢి సంతర్పహిరవ్యాప్తిఁ జాలించి శుద్ధాంతరంగంబు
గావించి హృత్పద్మవాసుండ వై చింతయాకారత న్నున్ననీయున్నతానంతతేజో
విలాసోల్లసన్నూర్తిఁ జిత్తంబులం జేర్చి యానందలోలాత్తతం బొల్పుయోగీశ్వర
శ్రేణికిం దావకినానుకంపానులబ్ధస్ఫుటజ్ఞానముం గల్లుటంజేసి యాయాసమున్
తడ యోదేవతాచక్రవర్తి సదానందమూర్తి జగద్గీతకీర్తి కలనద్యూతవర్తి భవ
ద్దాసు లై నట్టిమమున్ జగత్కల్పనాసక్తచిత్తుండ వై నీవు త్రైగుణ్యవిన్ముగ్ధిఁ
బుట్టించినం బుట్టుటే కాక నీభవ్యలీలానుమేయంబుగా సృష్టినిర్వాణముం జేయ
నేమెంతవా¹రాదు మీశక్తియుక్తిన్ భవత్సుజ గావించు మట్లుండ నీసత్క
ళాజాతు లై నట్టిమ మైన్న నే మున్న గద్యాత్మతత్త్వంబ వన్నం బరంజ్యోతి
వన్నం బ్రపంచంబు కెల్ల న్నధిష్ఠాత వన్నన్ సదాసాక్షి వన్నన్ గుణాతీతనీవే

1. 'సోహంతు నీతిక్రియాలోలు రై' వ్రా. ప్ర. 2. లాచర్యదాంధాత్ములన్. 3. 'శుభాశక్తి
నీదాసుల మైనమముక్తి' వ్రా. ప్ర. 4. రమ్ము.

కదా పద్మపత్మాక్ష సత్త్వాదిత్రైగుణ్యమాలంబు నా నొప్పు మాయాగుణంబు
దు నుద్యన్త హతత్వ మైనట్టిసివీర్యముం బెట్టుటంజేసి నీ వింతకుం గారణం
బాదు వాయూయికాలంబుల న్నికు సౌఖ్యంబు లే మెట్లు గావించు మేరీతి నన్నం
బు భక్షింతు మెబ్బంగి వర్తింతు మేనిల్కడ న్నుందు మీదీవలోకంబ యాధా
రమై యుండి భోగంబులం బొందుచు న్నన్న మేరీతి భక్షించు నిష్కార్యసం
ధాను ¹తై నట్టిమాకుం జగత్కల్పరాశ క్తికిన్ దేవ సీత క్తి దోడ్పట్టు గావించి
విజ్ఞానముం జూపి కారుణ్యసంధాయి నై మమ్ము రక్షింపు లక్ష్మీమనఃపల్వలక్రొడ
యోగింద్రచేతస్సరోహంస దేవాదిదేవా నమస్తే నమస్తే నమః. 204

- సీ. అనినఁ బ్రసన్నుండై శ హరి మహాదాదుల, కన్యోన్యవిత్తత్వ ! మంద కున్న
కతమున నిఖలజగత్కల్పనాశ క్తి, నొడమ కుండుటఁ దనరబుద్ధి నెఱిగి
కై నొని కాలవేగమున నుద్రేకంబు, నొందినప్రకృతితోఁ శ బొంది నిజబ.
లము నిల్పి తా నురుక్రముఁడన నప్తవింశతితత్త్వములయందుఁగనమత నొక్క
తే. పరి ప్రవేశించి యాతత్త్వభవ్యగుణము, నందు జ్యేష్ఠానురూపంబురలలరఁజెంది
యొకటి నొకటినిగలయకరయుండివిశ్వ, రచన నెఱుంగనియూతత్త్వనిచయమునకు.
ప. ఇట్లు విశ్వనిర్మాణనిపుణత్వంబు నెఱుంగం జూపుచు నన్నింటికి నన్యోన్యతం
గల్పించి తనయనుగ్రహంబునం బేరితం బై కానంబడి క్రియాసామర్థ్యంబునం
జె న్నొందినతత్త్వవితానంబు ²దేవప్రేరితం బయి స్వకీయంబు లగునంశంబుల
చేతం బుట్టించిన విరాడ్విగ్రహంబై తత్త్వవితతి దమయందుఁ జెందినపుండరీకా
క్షునికళాంశంబున నొకటికొకటికి నై క్యంబు వాటిల్లి పరిణతం బై రూపాంతరం
బునుం జెందె నేతత్త్వంబుననేనియుఁ జరాచరలోకపుంజంబులు నిండి యుండు
నాహిరణ్మయం బై నవిరాడ్విగ్రహంబు నొందినపుంపుండు సర్వజీవనమేతుం
డై యుండె నంత. 206

- క. జలములలోపల నిమ్ముల, జలరుహజాతాండమందు 1 సాహస్రాబ్దం
బులు నిలిచె గార్యరూపా, కలితం బగు ⁴సవ్వరాట్సురగర్భము వడుసన్. 207
తే. దై వకర్తాతత్త్వవిరతానములను
దగిలి తనచేతఁ దనుఁ దాన 1 దై వశక్తి
యగుచు వెలుఁ గొందుచును బ్రకారాంతరమునఁ
దనువు వితతంబు గానిచైతన్య మొంది. 208

- తే. రూపనంశ క్తి జేసి నిరూఢకర్త, శక్తి యగుచుఁ గ్రియాధురాగ్రక్తి దశవి
ధములు గలిగినప్రాణరూపమున నాత్మ, శక్తిభోక్తృత్వమగుచున్నశక్తిగలిగి.
క. త్రివిధం బగుచును నాధ్యా, త్మ్యవిభేదంబులను బాపి 1 ⁵మఱి యభిభూతా

1 లక్ష్మై నమాకుం. 2 'లం గూడి స్వకీయం బై నకళలచేత' వ్రాతప్రతులు, 3 తథుటమఁద.
4 'సవ్వరాజగర్భము' వ్రా. ప్ర. 5 'మఱియును బాలుపాం, దునిగాజం బగుగర్భము' వ్రా. ప్ర.

- త్వవిరాడ్రూప మ్మగు నిది, వివిధస్థానులకు 1 నాత్మశ్రవిధ మై మఱియున్. 210
- క. జీవం బై పరమాత్మకు, దావల మై యాదిమావశతారం బగున
ద్వేషనిగర్భంబున భూ, తావలితోడం బ్రపంచ 3 మర్థిం దోచెన్. 211
- వ. ఇట్లు దోచినవిరాట్పురుషుం డాధ్యాత్మికాధిదైవికాధిభౌతికంబు లనుభేదంబు
లచే బూర్వోక్తమంబున వెలుఁ గొందు ననుచు విమరునకు మైత్రేయుం
డెఱింగించె నని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె. 212
- చ. హరి పరమాత్ముఁ డీశుఁ డజుఁ 4 డాధ్యుఁ డనంతఁ డనంతమూర్తి సా
గరతనయాహ్వాదీశుఁడు విశకారవిదూరుఁడు నిత్యమంగళా
కరుఁడు గృహపయోనిధి యశకల పచిత్తుఁడు సర్వశక్తి దా
మరసవిోచనుండు బుధశమాన్యచరిత్రపవిత్రుఁ డిమ్ములన్. 213
- వ. ఇత్తెఱంగున(నీశుం డగునఘోషజుండు)మహాదాది²తత్త్వంబులమనంబుల ఘనం
బు లగుతలంపులు దా మనంబున నెఱింగి (యట్టితత్త్వంబుల వివిధవృత్తిలాభం
బునకై స్వకీయచిచ్ఛక్తిచే నిట్లు లానర్తు నని చింతించి) నిజకళాకలితం బగు
విరాడ్విగ్రహంబునంపు (నన్నిప్రముఖం బగు)³దేవతావళి కెల్ల నివాసంబగుచుఁ
గానంబడినవై రాజపురుషుని యాధ్యాత్మవయవంబుల వినిపింతు నత్తావధానుండ
వై వినుము. 214
- నీ. సరనుత యాదివ్యోపురుషోత్తమునిప్పథ, గ్భావంబు నొంది ముఖంబువలన
భవనపాలకుఁ డై నశపవమానసఖుఁ డంత, రాత్తు నీశ్వరునంశ 5 మైన వాణి
కనయంబు ననుకూల 6 మగుచు నిజస్థానమునఁ బ్రవేశించె నఁయుఖమునందుఁ
బరఁగ జీవుండు శోభము నుచ్చరించు బృథగ్భావము లగునేత్రముల నినుఁడు
7 చతురింద్రియయుక్తుఁ డై 8 సరవిఁ జెంది, చూపవిజ్ఞానమహిమ నిరూఢి నొందు
మఱియుఁజర్కంబులనుబవశమానుఁడీశ్వ, రాంశ మైతత్త్వగింద్రియశమందుఁగూడి.
వ. నిజవాసంబు చాశ్రయించిన జీవుండు స్వర్ధేంద్రియగతుం డగుఁ బృథగ్భావం బైన
శ్రోత్రంబుల దిక్కు లచ్యుతకళాంశం బగుశ్రవణేంద్రియము క్తంబులై నిజస్థానం
బునం బొందిన జీవుండు శబ్దజ్ఞానగతుం డగుఁ (వెండియుఁ దాలుపు నిర్భిన్నంబయిన
లోకపాలుం డగునరుఁడు డంకుఁ బ్రవేశించి రిసనేంద్రియంబుచేఁ బ్రకాశించినం
బ్రాణి రసంబులంగ్రహించెఁబరమేశ్వరునినాసికేంద్రియంబు పృథగ్భావంబునొంది
యాశ్వినేయాధిస్థానంబై ఘ్రాణాంశంబు నొందిన జంతువు గంధగ్రహణనమర్థం
బయ్యె) వెండియు భిన్నం బయినచర్కంబును నోషధులును బరమపురుషాంశంబు
లయినకేశంబులం గూడి నిజనివాసంబు నొందిన జీవుండు 4 కంఠాయమానుం
డగుభిన్నభూతం బై నమేఢంబునం బ్రజావతి రేతంబున నిజస్థానంబునొందినజీవుం
డనందంబునం బొరయు భిన్నభావం బై నగుదంబున మిత్రం డచ్యుతాంశంబును

బొందుపాయువుం గూడి నిజాధిస్థానంబు నొందుడు జీవుండు విసర్గంబుఁ జెందు
వేటువేతైన బాహువులంద్రిద శాధీశ్వరుండయిన పురందరుండు క్రయవిక్రయాది
శక్తియుక్తుం డగుచు నిజస్థానంబు నొందినజీవుండు వానిచేత జీవికంబొందు(మఱి
యుఁబాడంబులు నిర్భిన్నంబులయినవిష్ణుండుస్వావాసంబుగైకొని గతిశక్తిబొం
దిన జీవుండు గమనాగమనాహ్వాం డయ్యె)వెండియు భిన్నభావం బయినహృదయం
బును మనంబుతోడంగలసి(నిజాధిస్థానంబుగఁ) జంప్తుండు ప్రవేశించిన జీవుండు
శరీరసంకల్పాదిరూపం బగువికారంబునం బొందు భిన్నభావంబై నయహంకారం
బు నహంప్రకృతియుక్తుండై రుప్తుండు (నిజస్థానంబుగా) వసియించిన నాయహం
కృతిచే శరీర కర్తవ్యంబులు నడుపు బుద్ధివాగీశ్వరావాసంబై హృదయంబుతోడం
గలసి నిజాధిస్థానంబున ¹(*బోధాంశంబుచే వెలింగిన శరీర బోధవ్యతం బొందు
భిన్నం బైనచిత్తంబు బ్రహ్మవాసంబై చేతనాంశంబు నొందినఁ బ్రాణి) విజ్ఞానంబు
నుం బొందు నట్టివిరాట్పురుషునిశీర్షంబున స్వర్గంబును జరణంబుల వసుమతియు
నాభియందు గగనంబునుం గలిగె సత్త్వాదిగుణపరిణామంబుల నమరులై రూర్జిత
సత్త్వగుణంబున నద్దేవతలు త్రిదివంబును బొందిరి రజోగుణంబున మను
జులును గవాదులును ధరణిం బొందిరి తామసంబున భూతాదు లైనరుద్ర
పారిషదులు (ద్యౌవాపృథివ్యంతరం బగు) వియత్తలంబునుం బొందిరి ముఖంబు
వలన నామ్నాయంబు లుత్పిన్నంబు లయ్యె వెండియు. 216

క. ధరణీదివిజులు స్రుతులును, నరవర యమ్మేటిముఖముననం బొడముట భూ
సురుఁ డఖిలవర్ణములకున్, గురుఁడున్ ముఖ్యుండు నయ్యె శ గుణరత్ననిధి. 217

క. ధర బ్రాహ్మణాదికము ద, స్మర బాధలఁ బొంద కుండఁ శ గైకొని కావం
బురుషోత్తముబాహువులన్, నరనాథకులంబు వుట్టె శ నయతత్త్వనిధి. 218

క. గణుతింపఁగఁ గృషిగోర, ఝణవాణిజ్యాదికర్తకలితంబుగ నా
గుణనిధియూరువులంనుం, బ్రణుతింపఁగ వైశ్యజాతి శ ప్రభవం బయ్యెన్. 219

తే. తివిరి సేవకధర్మ లై శ దేవదేవు, పదములను శూద్రసంతతు శ లుదయ మైరి
వీర లండఱుఁ దమతమరవిహితకర్త, మలరఁజేయుచుజనకుండు శ నాత్మగురుఁడు.

క. అగుసర్వేశుఁ బరాత్పరు, జగదేకప్రభునిపాదశబలజాతంబుల్
దగిలి భజింతురు సతతము, నిగమోక్తిన్ భక్తియోగనిపుణాత్మకు లై. 221

తే. మహిమ దీపింపఁ గాలకర్తృస్వభావ
శక్తిసంయుక్తుఁ డగుపరేశ్వరునిభూరి
యోగమాయావిజృంభణోన్మోగ మెవ్వఁ
డెఱిగి నుతియింపఁగా నోపు శ నిధచరిత,

- ఉ. అన్యకథాకలాపము లరహర్నిశముం బరియించి చాలమా
లిన్యము నాత్మశోభనవిరలీ²నత నొందుమదీయజిహ్వా సౌ
జన్యముఁ జెందె నేడు హరిరసస్థానిద్యవ్యకథామృతంబు స
న్మాన్య³చరిత్ర మై నెగడుమధురువాక్యపదంబుఁ జెందఁగన్. 223
- మ. హరినామాంకితసత్కథామృతరసరవ్యాలోలుఁ డై నట్టిస
త్పురుషశ్రేష్ఠుఁ డసత్కథాలవణవా రపూరంబుఁ దా గ్రోలునే
వరమందారమరందపానకుతుక స్రాంతద్విరేఫంబు స
త్వర మై పోవునె చేతివేములకుఁ దరగ్గంధానుమోదాత్త మై. 224
- క. హరిమహిమముఁ దన్నాభి, సరసిజనంజాతుఁ డైనర చతురాననుడుం
బరికించి యెఱుంగఁ డన్న ని, తరమనుజులఁ జెప్ప నేల ర తత్త్వజ్ఞనిధి. 225
- తే. శ్రుతులు దమగోస వివరించి ర చూచి పుండ, రీకలోచను నుత్తమశ్లోకచరితు
సమరగణవంద్యనూనపారదాబ్జయుగళు, వెదకికనుఁగొన లేవంపురవిమలమతులు.
- క. 'హరియుం దనమాచూగతిఁ, బరికించియుఁ గానఁ డయ్యె ర బరిమితి లేమిన్'
మఱి మాచూవిని మోహిని, చరితముఁ గనుఁగొందు రెల్లు ర చతురాస్యాదుల్.
- క. ఆదివిజాఢీశుడు మహా, దామలు దిక్పతులుఁ బంకరజాసనుడున్ గౌ
రీదముతుఁడు గనఁ జాలని, శ్రీ దేవునిపదయుగంబుఁ ర జింతితు మదిన్. 228
- క. అని మైత్రేయుం డవ్విను, రున కెఱిగించిన తెఱంగు ర రుచిరముగా న
జ్ఞనపాత్రునకుఁ బరాశర, మునిమనుమం డెఱుంగఁ జెప్పి ర ముదము దలిర్పన్.
- ప. వెండియు నిట్లనియె. 230
- క. భూమిశ్వర మైశ్రేయమ, హాముని విమరునకు నల్లు ర హరిగుణశుభలీ
లామాహాత్మ్యముఁ జెప్పిన, నామైశ్రేయసకు విమరుఁ ర డనియెన్ మఱియున్.
- క. అగుఁడు డగునీశ్వరునికు, జగదవనోద్భవవినాశసత్కర్తములుం
దగులీల వైన నాతిఁడు, సగుఁడు డై యుండు టల్లు ర సౌజన్యనిధి. 232
- నీ. అనిన సర్పకుగతి ర ననవుడు మైశ్రేయ, మునిఁ జూచి విమరుఁ డిట్లనియె మరల
బాలుఁడు శ్రీ డావిరగోలగూనసమున, దీపించి లీలానురూపుఁ డగుచుఁ
డైకొని కానూనురగతుఁ డై రమించును, సర్పకుఁ డధి వర స్త్వంతరమున
సర్పకాంతరమున ర నైనను బాలకే, భీసంగుఁ డగుచు నోరలిని జరించు
- తే. 'దనుజభేదనుఁ డెల్లు స్వకెంత్రవృత్తి
వెలయ వర్తించె నేరీతి ర విక్రమించె

1 కథానులాపము. 2 'నము నై నమదీయ' వ్రా. ప్ర. 3 'నెక్కుఁ డై నెగడు' వ్రాత ప్రతులు. 4 ఈపద్యము పెక్కుప్రతులఁ గనుపట్టెను. 5 'గానిచో' అచ్చుప్రతి. 6 'హరియు నెఱుగు నివృత్తుఁ డత్యంతతృప్తుఁ, డగుట వర్తించు పెల్లు క్రీడాదులంబు' అచ్చుప్రతి.

మఱియుఁ ద్రిగుణాత్మకం బైననమాయఁ గూడి

యఖిలజగములఁ గల్పించి శయంతమిడ.

233

సీ. అమాయచేత నీరయఖిలంబు ¹న్మించిన, శశ్వత్ప్రకాశుఁ డీశశ్వరుఁడు పరుఁడు
ననఘాత్త దేశకాశలావస్థలందును, నితరులయందు నశహీన మైన
జ్ఞానస్వభావంబుఁ శ బూని యాప్రకృతితో, నెబ్బంగిఁ గలసెఁ దా శనేక మయ్యు
గోరి సమ స్తశరీరంబులందును, జీవరూపమున వసించి యున్న

తే. జీవుని దగువిభూతిప్రసిద్ధి యేమి, కర్తమున సంభవించెను శ గడఁగి నాదు
చిత్త మజ్ఞానదుర్గమస్థితిఁ గలంగి, యద్భుతంబునఁ బొందెడు శ ననఘచరిత.

వ. అది గావున సూరిజనోత్తముండ వై ననీవు మదీయవాంఛితంబు నెఱింగింప న
ర్హుండ వని విదురుండు మైత్రేయమహామునీంస్రు నడిగె నని బాదరాయణతనూ
భవుం డభిమన్యునందనున కి ట్లనియె.

235

క. సరసిరుహోదరుమంగళ, చరితామృతపానకుతుకశసంగంబున ని
ర్భరుఁ డగువిదురునకు మునీ, శ్వరుఁ డగుమైత్రేయుఁ డనియె శ సజ్జనశిలకా. 236

చ. వినుము వితర్కవాదములు శ విష్ణుని పుల్లనరోజవత్త నే
త్తుని ఘనమాయ నెవ్వడు విరరోధము సేయుఁ బరేశు నిత్యశో
భనయుతు బంధనాదికవిరవద్దశలుం గృపణత్వభావము
న్ననయముఁ బొంద లేవు విభుఁ డాద్యుఁ డనంతుఁడు నిత్యుఁ డౌటనున్. 237

వ. మఱియును. 238

చ. పురుషుఁడు నిద్రవోఁ గలలఁ శ బొందుసమ స్తసుఖంబు లాత్మసం
హరణశిరోవిఖండనము శ లాదిగ జీవునికిం బ్రబోధమం
దరయఁగఁ దోచు చున్నగతి శ నాదిఁ బరేశుఁడు బంధనాదులం
బారయక తక్కు టె ట్లనుచు శ బుద్ధిని సంశయ మందె దేనియున్. 239

వ. అవ్విధం బతనికిం గలుగ నేర దది యె ట్లంఁపెని. 240

చ. లలితవిలోనిర్మలజలప్రతిబింబితపూర్ణ చంద్రమం
డలము దదంబుచాలనవిరడంబన హేతువు నొందియున్ వియ
త్తలమునఁ గంప మొందనివిరధంబున సర్వశరీరధర్మముల్
గలిగి రమించునీశునకుఁ శ గల్గఁగ నేరవు కర్మ బంధముల్. 241

వ. కావున జీవునకు నవిద్యామహిమంజేసి కర్మ బంధనాదికంబు సంప్రాప్త బగుం
గాని సర్వభూతాంతర్యామి యైనయీశ్వరునకుం బ్రాప్తంబు గానేర దని వెం
డియ.

242

చ. నరునకు నాత్మదేహజగుఁణంబులఁ బాపఁగ నోపుఁ బంకజో

1 'స్వ జయించి; పాలించి పాలియించి † పరమపురుషుఁ డనఘాత్త' అచ్చుప్రతి.

2 'జీవునకు దుర్భగక్షేత్రసిద్ధి యెట్టి' అచ్చుప్రతి. 3 'వాక్యములు' వ్రా. ప్ర.

దరచరణారవిందమహితస్ఫుటభక్తియ యింద్రియంబు లీ
శ్వరవిషయంబు లైన మది శ సంచితనిశ్చలతత్త్వ మైనచో
సరసిజనేత్రకీర్తనమే శ చాలు విపక్షశలన్ జయింపగన్.

243

చ. హరిచరణారవిందయుగశార్చనసన్నతిభక్తియోగముల్
నిరతముఁ గల్గువారు భవశరీరజగత్ఫల కంద రానిభా
సురపదమందుఁ జేరుదుగు శ సూరిజన స్తవసీయ యట్టిస
త్పురుషులపూర్వజన్మఫలమున్ గణుతింపఁ దరంబె యేరికిన్.

244

వ. అని చెప్పిన విమరుండు మైత్రేయుం గనుంగొని ముకుళితహస్తం డై తనమనం
బున వినమితమ స్తుకుండుగాఁ దలంచుచుఁ (దనమనంబున శ్రీహరిం దలంచుచు)
వినయవచనరచనం డై యిట్లనియె ముసింద్రా భవదీయవాక్యంబులచేత నా
మనంబున నారాయణుండు లోకైకనాథుం డెట్లయ్యె ననియు శరీరధారి యైన
జీవునికిఁ గర్తృబంధంబు లేరీతి సంభవించె ననియు బొడమినసంశయంబు
నేడు నివృత్తిం బయ్యె పూర్వమున నేను నామనంబున లోకంబున కీశ్వరుండు
హరి యనియు జీవుండు పరతింతుం డనియును దలంపును నారాయణభక్తి
ప్రకారంబు ప్రాణిగోచరం బైనయవిద్యకు 'నధిస్థానం బనం దనగుచుండు నారా
యణుండు' దనకు నాధారంబు లేక సమస్తంబునకుం దాన యాధారభూతుం
డై విశ్వంబుం బొదివి విశ్వంబులోనఁ దా నుండు శైత్యం గెట్లు శరీరాభిమానం
బును బొంది యెవ్వఁడు (మూఢతముం డై) సంసారప్రవర్తకుం డగు నెవ్వఁడు
(భక్తిమార్గంబునఁ) బరమాత్ముం డైనపుండరీకాక్షునిం జెందు వీర లిద్దఱును
(సంశయశ్లేశంబులు లేమింజేసి) సుఖానందపరిపూర్ణులై యభివృద్ధి నొందు
వార లగుచు రెవ్వఁడు సుఖదుఃఖానుసంధానంబుచే లోకానుగతుం డగుచుం
బ్రమోదభేదంబుల నొందు నతండు దుఃఖాశ్రయుం డగు నారాయణభజ
నంబున సమస్తదుఃఖనివారణం బగుటను భవదీయచరణసేవానిమిత్తంబువను
బ్రపంచంబు ప్రతీతిమాత్రంబు గలిగి యున్న దయిన నందులకుఁ గారణంబు
లే కుండుటంజేసి తెలియనివాడ నై వర్తింతు నని వెండియు.

245

క. అలి నామదిఁ దలంపును సుమ, తులు గొనిచూడంగఁ దగినతోయజనాభం
డలవడ నల్పతపోవృత్తులతలపోతలకు మిగుల శ మర్గభుఁ డనియున్. 246
సీ. ఇంద్రియంబులతోడ శ నెలమి నొప్పెడిమహా, దాదుల నితరేతర్రానుషంగ
ముగఁ జేసి వానియం శ దొగి విరాడ్దేహంబు, పుట్టించి యందుఁ జేరపట్టి తాను
వసియించు నాతఁడు శ వరుస సహస్ర సం, హృయకంబు లగుమ స్తకాంఘ్రిబాహు

1 నాశనకారణం. 2 'లిద్దఱుండును సుఖానందపరిపూర్ణులై యభివృద్ధి నొందువార' డె
వ్వం డని సంశయంబు నొందుమానవుండు దుఃఖాశ్రయుం డగు' వ్రా. ప్ర. 3 కుంటఁ జెరిగి
వాడ నై యది నివర్తింతు నని' వ్రా. ప్ర.

కలితసత్పురుషునిఁ శ్ర గా బ్రహ్మవాదులు, వలుకుదు రావిరాట్ట్రీభువునందు
తే. భువనజాలంబు లలజడిఁ శ్ర బొరయ కుండుఁ

బ్రాణదశకంబు నిందియార్థములు నింది
యాధిదైవతములుఁ గూడ శ్ర ననఘ స్త్రివిధ
మగుచు విప్రాదివర్ణము శ్ర ¹లయ్యె నట్టి.

247

క. ఇలఁ బుత్రపౌత్రనప్తల, గలిగినవంశములతోడఁ శ్ర గడుఁ జోడ్యముగా
లలిఁ బ్రజ లేగతిఁ గలిగిరి, గలిగినయాప్రజలచే జగము లెట్లుండెన్.

248

క. చతురత దీపింపఁ బ్రజా, పతులకుఁ బతి యనఁగ వెలయునపద్మాపతి యే
గతిఁ బుట్టించెను స్త్రువు, ప్రతతులచే నవవిధప్రపంచము మఱియున్.

249

తే. వానిభేదంబులును మనునవంశములును, మనుకులాధీశ్వరులును దక్షన్తనుకులాను
చరితములు నేవిభూతి నేరజాడ దీని, నింతయును బుట్టఁజేసె నారకెఱుంగఁబలుకు.

క. 2ధరణిం గ్రిందట మీఁదట, ధరణికిఁ గలగోకములను శ్ర దత్తస్థితులున్
వరుసలుఁ బరిమాణంబులు, నెఱింగింపఁ గదయ్య నాకు శ్ర నిర్ధచరిత్రా.

251

క. సుర తిర్య జ్జుర రాక్షస, గరు డోరగ సిద్ధ సాధ్య శ్ర గంధర్వ నభ
శ్వరముఖభవములు మునికుం, జర గర్భస్వేదజాండ్రజములతెఱంగున్.

252

క. త్రిగుణప్రధానకంబులు, నగునవతారములఁ బూర్ణ శ్ర మై వెలసినయా
జగదుత్పాదనరక్షణ, నిగమములవిధంబు వానినెలుకడలుఁ దగన్.

253

క. చక్రాయుధుసౌందర్యప, రాక్రమముఖగుణములును ధరరామరముఖప
రక్రమములు నాశ్రమధర్మక్రియలును శీలవృత్తమతభావములున్.

254

తే. యోగవిస్తారమహిమలు శ్ర యోగములును

జ్ఞానమార్గంబులును బరిజ్ఞానసాధ
నములు నై యొప్పసాంఖ్యయోగములు వికచ
జలజనయనకృతంబు లాశశాస్త్రములును.

255

నీ. పాపండధర్మంబుఁ శ్ర బ్రతిలోమకులవిభాగములు జీవులగుణైక ర్థములును
బలుకులగతులను శ్ర గలిగెడిధర్మమోక్షములయందులపరస్పరవిరోధ
ములు లేనిసాధనమును భూమిపాలక, నీతివార్తలు దండనీతిజాడ
యును బృథగ్భావంబులును విధానములును, బితృమేధములును దక్షిత్విత్విస్మప్తి

తే. గతులుఁ దారాగ్రహంబులుఁ శ్ర గాలచక్ర
మున వసించిననిలుకడలను దపములు
దాసములుఁ దత్ఫలంబులుఁ శ్ర ³దగుప్రవాస
ధర్మములుఁ బ్రజ లొనరించురక్తములును.

256

1 'లయ్యె నందు' అ. ప్ర. 2 'సరవిం గ్రిండన్ మీఁదన్' అ. ప్ర. 3 'దనరు ప్ర.
బల, ధర్మ' అచ్చుప్రతి.

- చ. వదలక భూజనావళికి ర వచ్చువివర్ధశధర్ముల్ సహో
జడళనిభాక్షుఁ డేగతిని ర సంతస మండెడు నెట్టివారి కిం
పొడవఁగఁ గాన వచ్చు గురుశ్రవుల్ బ్రియశిష్యులు గొల్పు వారు.స
మృదమునఁ గోరునర్థములు ర మానుగ నె న్లేటిఁగింతు రిమ్ములన్. 257
- క. విలయాదిభేదముల న, య్యలఘునిఁ బరమేశు నెవ్వ రంచితభక్తిం
గొలుతు ర దెవ్వరిలో ను, త్కలికన్ సుఖించు జీవిత త్వము మఱియున్. 259
- క. గోవిందునిరూపంబున, జీవబ్రహ్మలకు నైక్యరసిద్ధియు నెటు సం
భావన నుపనిషదర్థం, బై¹వెలసెడిజ్ఞాన మెట్టి ర దార్యస్తుత్యా. 259
- తే. ఉచిత మగునట్టిశిష్యప్రయోజనములు
సజ్జనులచేత విజ్ఞానరసాధనములు
నేమి పలుకంగఁబడు వాని ర నెల్ల మఱియుఁ
బాలుచువై రాగ్యమునఁ దగురపురుషభక్తి. 260
- తే. ఇన్నియుఁ డెలియ నానతి ర యిచ్చి నన్ను, నర్థి రక్షింపు యజ్ఞదారనాదిపుణ్య
ఫలము వేదంబు సదివినఁఫలము నార్త,జనులఁ గాచినఫలముతో సమముగావు.
- క. అని విమరుఁడు మైత్రేయుని, వినయంబునఁ డెలియ నడుగురవిధ మెల్లను వ్యా
సునిసుతుఁ డభిమన్యునిసం, దనున కెఱింగించి మఱియుఁ ర దగ నిట్లనియెన్. 262
- చ. ఇలఁ గలమానవావళికి ర నెల్ల నుతింప భజింప యోగ్య మై
వెలసినపూరువంశము పరవిత్రము సేయఁగఁ బుట్టి సర్గుణా
కలితయశఃప్రసూనలలికాతతికిం బ్రతివాసరంబుఁ బెం
పలరఁగఁ బ్రోది పెట్టుదు గర్దయ్య ముకుందకథామృతంబునన్. 263
- తే. అల్పతర మైనసుఖముల ర నందుచున్న, జనులమఃఖంబు మాన్పంగఁజాలునట్టి
పుండరీకాక్షగుణకథాప్రోత మైన, వితతనిగమార్థమగుభాగవతము నీకు. 264
- వ. ఎఱింగింతు విను మని యి ట్లనియె. 265
- సీ. అమృతభాగవతామ్నాయ మొకనాఁడు, గైకొని పాతాళభ్రోకమందు
సప్రతీకజ్ఞాని ర యై వాసుదేవాఖ్యుఁ, బాలుచుసంకర్షణమూర్తి దివ్య
పురుషుండు దనుఁ దాన ర బుద్ధిగోఁ జూచుచు, సలలితధ్యానమునకులితి నేత్రుఁ
డై సనందాభ్యునయాధంబు గను విచ్చి, చూచిన వారు సంరస్తుతు లొనర్ప
తే. సమర గంగావగాహను ర లై యహిం గ్రకన్య లార్చ్రజటాబంధకలిత లగుచు
భర్తృవాంఛానుబుద్ధి నఁపురమపురుషుఁ, గదియ నేతెంచితత్వాదరకమలయుగము.
- క. సేవించి భక్తితో నా, నావిధపూజోపహార సతిసుతులను నా
దేవునిపూదయము వడసిరి, యావేళ సనందనాదు ర లమృహితాత్మున్. 267
- మ. ఘనసాహస్రకిరీటరత్నవిలసత్కాంతిప్రసిద్ధచ్చటా

జనితోదగ్రుచిప్రకాశితఫణాసాహస్రనిన్ దేవతా

వననిక్షు స్మనురూపకృత్యము లొగిన్ శ వాంఛం బ్రశంసించి వా

రనురాగస్థలితోక్తు లొప్ప నడుగన్ శ హర్షించి యాదేవుడున్. 268

తే. భూరినిగమార్థసారవిచార మగుచు, దనరునిభాగవతము సారదరతం బలికె

నలినభవసూతియైనసనత్కుమార, కునకు నెఱిగించెనతఁడుసాంఖ్యనకుండగను.

క. ఏఱిగించిన నతఁడు పరా, శరునకు నుపదేశ మిచ్చె శ సన్మతి నతఁడున్

సురగురున కొనఁగె నాతఁడు, గరమరుమగ నాకుఁ జెప్పె శ గైకొని యేనున్.

క. నీ కిప్పుడు వివరించెద, నాకర్ణింపుము సరోరుహాక్షుం డగును

శ్లోకునిచరితామృతపరి, పేకుడ నై ముదము గదురఁ శ జెలఁగుము విదురా. 271

వ. ఇట్లు భగవతోక్తింబును ఋషిసాంప్రదాయికంబును బురుషోత్తమస్తో

త్రంబును బరమపవిత్రంబును భవలతాలవిత్త్రంబును నయినభాగవతకథాసూ

త్రంబు (శ్రద్ధాళుండవు భక్తుండవు నగు)నీకు నుపన్యసించెద వినుము. 272

సీ. అనఘ యేకోదక శ మై యున్న వేళ నం, తర్నిరుద్ధానలరదారువితతి

భాతిఁ జచ్చక్తిసమేతుఁడై కపటని, ద్రాలోలుఁ డగుచు నిరమిాలితాక్షుఁ

డైననారాయణుం శ డంబుమధ్యమున భా, సురసుధాఫేనపాంక్షరశరీర

రుచులు సహస్రశిరోరత్నిగుచులతో, జెలిమి సేయఁగ నొప్పురశేషభోగ

తే. తల్పమునఁ బవ్వళించి యనల్పతత్త్వ

దీప్తిఁ జెన్నొందఁగా నద్వితీయుఁ డగుచు

నభిరతుం డయ్యఁ గోర్కులయందుఁ బాసి

ప్రవిమలాకృతి నానందరథరతుఁ డగుచు. 273

తే. యోగమాయావిదూరుఁడై శ యుగసహస్ర

కాలపర్యంత మఖిలలోకములు మ్రింగి

పేర్చి మఱి కాలశక్త్యుపబృంహితమున

సమత సృష్టియొకలూపములఁ దగిలి. 274

క. తనజతరములోపలఁ దాఁ, చినలోకనికాయముల స్మరజింతుకును సా

ధన మగుసూక్ష్మారము మన, సునఁ గని కాలానుగతరజోగుణ మంతన్. 275

సీ. పుట్టించె దద్గుణంబునఁ బరమేశ్వరు, నాభిదేశమునందు శ నలిననాళ

ముదయించె మఱి యప్పుయోరుహముకుళంబు, గర్భ భోధిత మైనశకాలమందు,

దనతేజమునఁ బ్రవృద్ధం బైనజలముచే, జలజా పుగతిఁ బ్రకాశంబు నొందఁ

జేసి లోకాశ్రయస్థితి సర్వగుణవిభా, సితగతి నొప్పురాజీవమందు

తే. నిజకళాకలితాంశంబునలిపిదాని, వలన నామ్నాయమయఁడునుశవరగుణుండు

1 'బ్రశంసించు చు, స్మను...నడుగన్' యాదేవుడు వారికి' వ్రా. ప్ర.

2 'సాంఖ్యాశాసనకు నతఁడు, 3 పరఁగ నతం డంతఁ బరా' అ. ప్ర.

- నాత్మ యోనియునై నతోరయభభవుండు, సరవిజతురాననుండు నారజననమయ్యె.
 తే. అతఁడు దత్తదక్షిణకరయందు నిలిచి
 వికచలోచనుఁ డై లోకకవితతి దిశలు
 సంబరంబును నిజచతురరాననములఁ
 గలయఁ బరికించి చూచుచుఁ శ గమలభవుండు. 277
- చ. అలఘుయుగాంతకాలపవనాహతసంచలదూర్ఘజాలసం
 కలితజలప్రభూత మగురకంజముఁ దదవ్వనజాతకర్ణికా
 తలమున నున్నతన్ను విశదక్రియ గల్గినలోకతత్త్వమున్
 నలిఁ దెలియంగ నోపక మరసంబునఁ జాల విచార మొందుచున్. 278
- వ. ఇ ట్లని వితర్కించె. 279
- ఉ. ఈజలమందు నీకమల శ మేగతి నుద్భవ మయ్యె నొంటి యే
 నీజలజాతపీతమున శ నేగతి నుంటి మదాఖ్య యెద్ది నా
 కీజననంబు నొందుటకు శ నెయ్యది సేతువు బుద్ధిఁ జూడ నే
 యోజ నెఱుంగలే నని పరయోగుహగర్భుండు విస్మితాత్ముఁ డై. 280
- క. ఆవనజనాశమూలం, బావనములలోన సర్పి శ సరయుటకొఱకై
 యావనజాతప్రభవుం, డావనరుహనాశవివరమం దభిముఖుఁ డై. 281
- మ. అతిగంభీరవిశాలవారినిధిలోఁ గూంతర్నిమగ్నాంగుఁ డై
 చతురాస్యం డొగి దివ్యవత్సరసహస్రం బబ్జమూలంబు స
 స్మృతి నీక్షించియుఁ గాన లేక భగవత్ప్రాయామహాత్వంబు వి
 స్మృతిఁ గావింప విభీతుఁ డై మరలఁ జేరెం దత్సరోజాతమున్. 282
- తే. అట్లు గ్రమ్మఱఁ జేరి యశయ్యబ్జపీత, మందు నప్తాంగయోగక్రియానురక్తిఁ
 బవను బంధించి మహితతిరవస్సమాధి, నుండి శతవర్షములు సనురచుండ నంత.
- ఆ. అట్టియోగజనితశ్రమైసవిజ్ఞానంబు, గలిగి యుండి దానఁ శ గమలనయనుఁ
 గాన లేక హృదయక్రమలకర్ణికయందు, నున్నవానిఁ దన్నుఁ శ గన్నవాని. 284
- మ. కనియెన్ నిశ్చలభక్తియోగమహిమం శ గంజాతగర్భుండు శో
 భనచారిత్రు జగత్పవిత్ర విలసత్పద్మాకళత్రున్ సుధా
 శనముఖ్యస్థుతిపాత్ర దానవచమూరజైత్రున్ దశత్పద్మనే
 త్రు నవీనోజ్జ్వలనీలమేఘనిభగాత్రుం బక్షిరాట్పుష్ట్రునిన్. 285
- వ. మఱియును, 286
- చ. అలఘుఫణాతపత్రనిచరయూగ్రసమంచితనూత్నరత్నని
 ర్మలరుచిచే యుగాంతతిమిరంబు నడంచి యకల్మషోల్లస
 జ్వలములఁ జేసి యందు నవరసారసనాశస్థైకభోగముం
 గలిగినశేషతల్పమును శ గైకొని యున్నమహాత్ము నొక్కనిన్. 287

సీ. వరపీతకాశేయరపరిధానకాంతి సం,ధ్యాంబుదరుచినిచరయంబు గాఁగఁ
గమనియనవహేమరకలితకిరీటంబు, రమణఁ గాంచనశిఖరంబు గాఁగఁ
మానితమాక్షికరమాలికారుచి సాను,పతితనిర్ద్వరపరంఠపరలు గాఁగఁ
జెలు వొందునవతులగసీదామకములు లా,లితతటజౌషధీరలతలు గాఁగ

తే. వరభుజంబులు నికటస్థరవంశములుగఁ, బదము లంగణాపాదపరప్రచయములుగ
లలితగతి నొప్పమరకతాశచలవిడంబి, తాత్త దేహంబు గలుగుమరహత్తు హరిని.

ప. మఱియు నపరిచ్ఛిన్నంబును నిరుపమానంబును నిఖిలలోకసంగ్రహంబును నతి
విస్తారవర్తులాయామంబును నై వివిధవిచిత్రదివ్యమణిభూషణంబున నాత్మీయని
ర్మలద్యుతిచేతం బ్రకాశంబు నొందం జేయుదివ్యదేహంబు దనర వివిధంబు లగు
కామంబు లభిలషించి విశుద్ధం బైనవేదోక్తమార్గంబున భజించుపురుషశ్రే
ష్ఠులకుఁ గామధేను వనందగినపాదపన్నయుగంబును నలికఘటలలితరుచినిచయం
బులకు నోటువడి కృపాపాత్రుం డై చంద్రుండు బహురూపంబులఁ బదసరోజం
బుల నాశ్రయించె నన నొప్పవనశఖంబులును గమలాభూకాంతలకు నుపధాన
రూపంబు లనం దగి నీలకదళికాస్తంభంబులడంబు విడంబించునూరుయుగళంబు
ను గనకమణిమయమేఖలాకలాపాభిరామంబుఁ గదంబకింజల్కశోభితపీతాంబ
రాలంకృతంబు నై విలసిల్లుకటిమండలంబును శృంగారవాహినిజలావర్తంబు
నాఁ బాలు పొందునాభివివరంబును జతరస్థనిఖలబ్రహ్మాండముహున్న హురుదృఢ
కృశీభూతం బనం దగుమధ్యభాగంబును మహితముక్తాఫలమాలికావిరచితరంగ
వల్లివిరాజితంబు నవతులసీదామకినలయతల్పంబుఁ గుసుమమాలికాలంకృతంబు
ఘనసారకస్తూరికాచండనవిలిప్తంబుఁ గౌస్తుభరత్నదీప్తిప్రదీప్తంబు శ్రీవత్సలక్ష
ణలక్షితంబు నై యిందిరారమణికిఁ గేళీమందిరం బనం బొల్పునక్షస్థలంబును
సుఖకేళీసమారంభపరిరంభణాంభోధిరాట్కన్యకాకరాంభోజకీలితకనకమణికంక
ణనికషంబు లనం బాలుపారురేఖాత్రయవిరాజమానం బైనకంధరంబును సుమ
హితానర్ఘ్నదివ్యమణిప్రభావిభాసితకేయూరకంకణముద్రికాలంకృతంబు లయిన
బాహువులును సకలలోకార్చినివారకదరహాసచంద్రికాధవళితంబు లైనకర్ణకుం
డలమండనమఃశిమరీచులు నర్తనంబులు సలుపం దనరి నిద్దంబు లగుచెక్కుటన్దం
బులును బరిపక్వబింబఫలప్రవాళపల్లవాధరశోణాయితంబును నఖిలభువనపరిపాల
నంబునకు నేన చాలుదు నని వివాదించునయనయుగళంబునకు సీమాస్తంభంబుఁ
జంపకప్రసూనరుచివిభాసంబు నగునాసాదండంబును గమలకుముదంబులకుం
బెంపు సంపాదించుచుఁ గరుణామృతతరంగితాపాంగంబు లై కర్ణాంతవిశ్రాంతం
బులై చెలువొందునేత్రంబులును సలలితశ్రీకారంబునకు నక్షరత్వంబు సార్థకం
బయ్యె ననం దగుకర్ణంబులును నిక్షుచాపచాపద్వయంబురూపంబునఁ జూపట్టు
భూయ్యుగళంబును నపరపక్షాప్తమీశశాంకశంకాస్పదఫాలఫలకంబును నీలగిరీం

ద్రశ్యంగసంగతబాలమార్తాండ మండలవిడంబిత పద్మరాగమణిఖచితకాంచనకీరీ
టంబునం బాలుపారి సూర్యేంద్రపవనానలప్రకాశంబులకు నవకాశంబు సూపక
త్రిలోకవ్యాపకసమర్థంబు లగుతేజోవిశేషంబులఁ జెలువొంది సంగరరంగంబుల
దానవానీకంబుల హరింపం జాలుసుదర్శనాదిదివ్యసాధనంబులచే దురాసదం
బగుదివ్యరూపంబునుం గలిగి మఱియును. 289

ఉ. హరకలాపపుష్పనిచరయంబులఁ జంచదనర్పరత్నకే
యూరకరాంగుళీయకమహాజ్వలబాహుసహస్రశాఖి 'ల
ప్పారఁగఁ జూడ నొప్పి భవనాత్మకలీల నదృష్టమూలవి
స్ఫూరితభోగి వేష్టితవిరభానితచందనభూరుహాకృతిన్. 290

మ. విలసత్కుండలిరాజసఖ్యమున నుర్రీభృత్సమాఖ్యన్ సము
జ్వలితోదారశిరోవిభూషణసహస్రస్వర్ణకూటంబునన్
సలిలావాసతఁ జారుకొగ్గుభవిరాజగ్రత్నిగర్భంబునన్
సలినాక్షుండు గనుంగొనంగఁ దగె మైనాకావనీభృంగతిన్. 291

క. విత్తార్థజ్ఞానజప, స్తుతిమకరందప్రసృష్టశ్రుతిజాతమధు
వ్రతగణపరివృతశోభా, గతకీర్తిప్రసవమాతీరకలు గలవానిన్. 292

వ. కనుంగొని చతురాననుండు, 293

సీ. అనఘ సర్వేశ్వర నాద్యంతశూన్యని, ధన్యని జగదేశమాన్యచరితుఁ
దన్నాభిసరసిజోద్భవసరోజంబును, నప్పల ననిలుని శ నంబరమును
మానితభవననిర్మాణదృష్టిని బొడగనెఁ గాని యితరముఁ శ గానలేక
యాత్మీయకర్త బీజాంకురంబున రజో,గుణయుక్తుఁ డగుచు నక్రుంతితప్ర

తే. జాభిసర్గాభిముఖత సరవ్యక్తమాంగుఁ డైనహరియందుఁ దనహృదయంబుఁ జేర్చి
యన్తుహోత్తునిఁ బరము సరసంతు నభవు, నజు 3నమేయుని ని ట్లని శ యభినుతించె.

సీ. నలినాక్ష మాయాగుణవ్యతికరమునఁ, జేసి కార్యం బైనసప్తస్థిరూప
మునఁ బ్రకాశించునీశునరూపవిధనంబు, రూపింప దేహధారులకు దుర్వి
భావ్యంబు దలపోయ శ భగవంతుడవు నైన,పద్మాక్ష సీన్వరూపంబుకంటె
నన్య మొక్కటి సత్య శ మై బోధకం బైన,యది లేదు గాన నీరయతులదివ్య

తే. మైనరూపంబు నాకుఁ బ్రత్యక్ష మయ్యె, నదియుఁ గాక వివేకోదరయమునఁజేసి
వరద నీరూప మజ్ఞానగురుతిమోని,వారకం బయ్యె నాకు శరశ్వత్ప్రదీప. 295

క. ఘనసత్పురుషానుగ్రహ,మునకై యమితావతారరమాలం బగుచుం
దనరెడినీరూపము శోభన మగు భవదీయనాభిరవక్తమువలనన్. 296

1 'ల, ప్పారయఁ జూడ' వ్రా. ప్ర. 2 'దన్నాభిసరసమోద్భవసరోజంబును' వ్రా. ప్ర.
3 'నమేయు నశేయు ని ట్లని నుతించె' వ్రా. ప్ర. 4 'నక్రురుపపరిగ్రహ' వ్రా.తప్రతులు.

- క. జననం బందిననాచే, ననయము మొదలనె గృహీత శ్రమయ్యె జగత్పా
వన సీమసుస్వరూపము, ఘనరుచిరం బై స్వయంప్రకాశక మగుటన్. 297
- వ. మఱియు జ్ఞానానంద¹పరిపూర్ణమాత్రంబును (ననావృతప్రకాశంబును) భేదరహితంబును బ్రపంచజనకంబును బ్రపంచవిలక్షణంబును భూతేంద్రియాత్మకంబును నేకంబును నై నరూపంబు నొందియు నెందును బొడగానవట్టినిన్ను నాశ్రయించెద నదియునుం గాక జగత్సంగశస్వరూపధనుండ వై నీయుపాసకుల మైనమామంగళంబులకొఱకు నిరంతరధ్యానంబుచేత నీదివ్యరూపంబునం గానంబడితి విట్టిసీపు నిరయభాక్కులై నిరీశ్వరవాదంబునంజేసి కుతర్కంబులు ప్రసంగించుభాగ్యరహితులచేత నాదృతుండవు గావు మఱియుం గొందఱు కృతార్థులై నమహాత్ములు భవదీయశ్రీచరణారవిందకోశగంధంబు వేదమారుతాసీతం బగుటంజేసి తమతమకర్మకుహారంబులచేత నాఘాశించు చుండుదురు వారలహృదయకమలంబుల యందు భక్తిపారతంత్య్రంబున గృహీతపాదారవిందంబులు గలిగి ప్రకాశింతు వదియునుం గాక ప్రాణులకు ²ద్రవ్యాగారసుహృన్నిమిత్తం బయినభయంబును దన్నాశనిమిత్తం బయినశోకంబును ద్రవ్యాదిస్పృహయును దన్నిమిత్తం బయిన పరిభవంబును (మఱియు నందుఁ దృష్ణయు నది ప్రయాసంబున లభ్యం బైన నార్థిమూలం బగు)³తీదీయం బైనవృథాగ్రహంబును నిశ్రీపాదారవిందంబులందు వైముఖ్యం బెంతకాలంబు గలుగు నంతకాలంబును బ్రాప్తంబు లగుం గాని మానవాత్మనాయకుండ వగునిన్ను నాశ్రయించిన భయనివృత్తిహేతు వైనమోక్షంబు గలుగు మఱియునుం గొందఱు సకలపాపనివర్తకం బయినత్వదీయనామ స్మరణకీర్తనంబులందు విముఖులై కామ్యకర్మప్రావీణ్యంబునంజేసి నష్టమతులై యుద్రియపరతంత్రులై యమంగళంబులై నకార్యంబులు సేయచుండురు దానంజేసి వాతాదిత్రిధాతుమూలం బైన(క్షుత్తృడాది)దుఃఖంబులచేతను శీతోష్ణవర్షవాతాదిదుఃఖంబులచేతను నతిదీర్ఘంబైనకామాగ్నిచేతను (నవిచ్ఛిన్నంబగుక్రోధంబుచేతనుం) దవ్యమాను లగుదురు వారలఁ గనిన నాచిత్తంబు గలంకంబొందు జీవుండు భవదీయమాయా⁴పరిభ్రామ్యమాణుండై యాత్మ వేఱనియెప్పుడు డెలియ నంతదాఁక (నిరర్థకం బైన దుస్తరం బైన)సంసారసాగరంబు దరియింపం జాల కుండు సన్మనీంద్రులైనను భవదీయనామస్మరణంబు మఱచి యితరవిషయాసక్తులై రేసి వారలు దివంబులందు వృథాప్రయత్నులై సంచరించుచు రాత్రులయందు నిద్రాసక్తులై స్వప్నగోచరంబు లయినబహువిధ సంపదలకు నానందించుచు శరీరపరిణామాదిపీడలకు దుఃఖించుచుం బ్రతిహతంబులై నయన్యోగంబుల భూలోకంబున సంసారులై వర్జింతురు నిష్కామధర్మ

1 'స్వరూపమాత్రంబును' వ్రా. ప్ర. 2 'ద్రవ్యశరీరసుహృ' వ్రా. ప్ర. 3 'మదీయం బనువృథాగ్రహ' వ్రా. ప్ర. 4 సంక్రాంతంబుం బై.

- లై నిన్ను భజించునత్పురుషులకర్ణమార్గంబులం బ్రవేశించి భవదీయభక్తి
యోగపరిశోభితం బై సహృత్సహోజకర్ణి కాపీతంబున వసియుంతు వదియునుంగాక.
- మ. వరయోగీంద్రులు యోగమార్గముల భారవంబందు నేనీమనో
హరహుంబుఁ 1దలంచి యే గుణగణభావ్యసంబు గావించు ర
ప్సరుషశ్రేష్ఠపరిగ్రహంబునకు నై శ పొల్పారఁ దధ్యానగో
చరమూర్తిన్ ధరియింతు గాదె పరమోత్సాహుండ వై మాధవా. 299
- తే. అరయ నిష్కామధర్మ లైశనట్టిభక్తులందు నీవు ప్రసన్నుండ శ వై నరీతి
హృదయముల బద్ధకాములై శయనయ దేవగణములందుఁ బ్రసన్నతరగలుగవీవు.
- చ. అరయ సమస్తభూతిహృదయంబులయందు వసించి యేక మై
పరఁగి సుహృత్త్వి) మూనుగుణభాసితధర్మఁడవుం బరావరే
శ్వరుఁడవు నై తనర్పుచు నశనజ్ఞనదుర్లభ మైనయట్టిను
స్థిర మగుసర్వభూతదయశ్చేద బాడగానఁగ వత్తు నచ్యుతా. 301
- మ. క్రతుదానోగ్రతపస్సనూధిజననశ్రత్కర్మాన్నిహోత్రాఖల
వ్రతచర్యాదుల నాడరింప వఖలశ్రవ్యాపారపారాయణ
స్థితి నొచ్చారెడినీపదాబ్జయుగళీరసేవాభిపూజాసమ
ర్పితధర్మం డగువానిధంగి నసురారీ దేవచూడామణి. 302
- తే. తివిలి శిశ్వత్స్వరూపచైతన్యభూరి, మహిమచేత సపాస్తసఁగమస్తభేద
మోహుండ వఖలవిజ్ఞానశ్రమునకు నాశ్రయిండ్ వగునకు మ్రొక్కెదరనోరమేశ.
- క. జననస్థితివిలయంబుల, కనయంబును సేతుభూతి శ మగుమాయాలీ
లను జెంది నటన సలిపితి, వసఘాత్క నీ కొనన్తు శ నభివందనముల్. 304
- నీ. అనఘాత్మ మణి భవరదవతారగుణకర్త, ఘనవిడింబన సేతురకంబు లయిన
రమణీయ మగుదాశరథివసుదేవకు, మారాదిదివ్యనామంబు లోలి
వెలయంగ మనుజులు శ వివశాత్తు లై యవ, సానకాలంబున శ సంస్కరించి
జన్మజన్మాంతరశసంచితదురితంబుఁ, బాచి కై వల్యసంరప్తాపు లగుదు
- తే. రట్టిదివ్యావతారంబు శ లవతరించు, నజుండ వగునకు మ్రొక్కెద శ ననఘచరిత
చిరశుభాకార నిత్యలక్ష్మీవిహార. భక్తమందార దుర్భవభయవిహార. 305
- తరలము. జననవృద్ధివివాశహేతుకరసంగతిం గలదెను నీ
పును హరుండుఁ గ్రిశాఖ లై మనురపుల్ మరీచిముఖామరుల్
హనర నం దుపశాఖ లై చెలురవొంద నింతకు మూల మై
యనయమున్ భవనద్రుమాకృతి శ వైసనీ కిద మ్రొక్కెదన్. 306
- మ. పురుషాదీశ భవత్పదాబ్జయుగళీరపూజాదికర్తక్రియా

1 'ధరించి తద్గుణగణ' వ్రా. ప్ర. 2 'దనర నం దుపశాఖ లై భువనాత్మ దీనికి మూలమై' అచ్చుప్రతి.

పరతం జెందనిమూఢచిత్తునిఁ బశుశ్రామ్యన్ మనుష్యాధమున్
జరయు న్నంతము నొందఁ జేయ నతిదశక్షం బైనకాలంబు త
ద్దురుకాలాత్తుండ వైననీకు మది నంతోపంబునన్ మ్రొక్కెదన్.

307

సీ. సర్వేశ కల్పాంతశసంస్థిత మగుజల, జాతమం దేను సంతజనన మంది
భవదీయసుస్వరూపముఁ జూడ నర్థించి, బహువత్సరములు దశపంబు సేసి
క్రతుకర్మములు పెక్కు శ గావించియును నినుఁ, బొడగానఁగా లేక శ బుద్ధి భీతిఁ
బొందిననాకు నిశ్చయమును నిర్దేశింతుక, కరుణచే నఖిలలోకైకవంద్య

తే. మాన సతత ప్రసన్నకోమలముఖాబ్జ, కలితభవదీయదివ్యమంగళవిలాస
మూర్తిదర్శింపఁగలిగెభరత్కార్తిహరణ, కరణతుభ్యం మోయనిమరలఁబలుకు.

సీ. అమరతిర్యజ్జనుఁ యాదిచేతనయోను, లందు నాత్మేచ్ఛచే శ జెందినట్టి
కమనీయశుభమూర్తి శ గలవాండ వై ధర్మ, సేతు వనంగఁ బ్రభాత్యతి నొంది
విషయసుఖంబుల శ విడిచి సంతతనిజా, సందానుభవసమున్నతిఁ దనర్చు
వది గాన పురుషోత్తరమాఖ్యుఁ జెన్నొందుదు, వట్టిని న్నెప్పుడు శ నభిమతింతు

తే. నర్థి భవదీయపాదంబు శ లాశ్రయింతు, మహితభక్తిని నీకు నశమస్కరింతు
భక్తజనపోషపరితోష శ పరమపురుష, ప్రవిమలాకార సంసారభయవిదూర.

సీ. తలకొని పంచభూతప్రవర్తక మైన, భూరిమాయాగుణస్ఫురణఁ జిక్కు
నడక లోకంబులు శ భవదీయజతరంబు, లో నిల్చి ఘనసమాశ్లోలచటల
సర్వంకపోర్తి భీషణవాధినడుమను, ఫణిరాజభోగతీర్థంబునందు

యోగనిద్రారతి శ నుండంగ నొకకొంత, కాలంబు సనఁగ మేల్కొనినవేశ
తే. నలఘుభవదీయనాభితోరయజమువలనఁ, గడఁగిముగ్ధోకములుసోపకరణములుగఁ
బుట్టఁ జేసితి వతులవిరభూతి మెఱసి, పుండరీకాక్ష సంతతభవనరక్ష. 310

క. నిగమస్తుత లక్ష్మీపతి, జగదంతర్యామి వగుచు శ సర్గము నెల్లం
దగుభవదైశ్వర్యంబున, నగణితసౌఖ్యానుభవము శ నందింతు గదే. 311

సీ. జలజాక్ష యెట్టివిరజ్జానబలంబునఁ, గల్పింతు వఖిలలోకంబు లోలి
సతజనప్రియుడవు శ నా కట్టిసుజ్ఞాన, మర్థిమై గృహసేయు శ మయ్య వరద
సృష్టినిర్మాణేచ్ఛఁ శ జెంది నాచి త్తంబు, దత్కర్తృకౌశలత్వమునఁ దగిలి [నట్టి
యును గర్తృవైషమ్యమునఁ బొందుకతమున, దురితంబుఁ బారయక శ తొలఁగు

తే. వెరవు నాకెల్లు గలుగు నశ్వధము దలఁచి, కర్తృవర్తను నను భవత్కరుణ మెఱసి
తగఁ గృతార్థునిఁ జేయవే శ నిగమవినుత, సత్కృపామూర్తియోదేవశక్రవర్తి.

చ. భవదుదరప్రభాత మగుపద్మమునందు వసించి యున్ననే
నవిరళతావకీనకలితాంశమునం దనరారువిశ్వముం
దవిలి రచించుచున్ బహువిధంబులఁ బల్కెడి వేదజాలముల్

శివతర మై ఫలింపఁ గృప శ సేయుము భ క్తఫలప్రదాయకా.

313.

చ. అని యనుకంప దోప వినయంబునఁ జూగిలి మొక్కి చారులో

చనసరసీరుహుం డగుచు శ సర్వజగత్పరికల్పనారతిం

దనరిననన్నుఁ బ్రోచుటకుఁ శ దా నిటు సన్నిధి యైనయీశ్వరుం

డనయము నాదుదుఃఖము దరయామతి బాపెడు నంచు నన్ముఁడై.

314

క. వనరుహసంజాతుఁడు నెమ్మనమున హర్షించె ననుచు శ మైత్రేయమహా

ముని ఘనుఁ డగువిమరునకున్, వినయంబున నెఱుంగఁ జెప్పిరవెండియుఁబలికెన్.

మ. వనజాతప్రభవుండు కేవలతపోశ్రవ్యాసంగుఁడై పద్మలో

చను గోవిందు ననంత నాథ్యుఁ దనవాక్సృక్తిన్ నుతింపన్ సుధా

శనవంద్యుండు ప్రసన్నుఁడై నిఖిలవిశ్వస్థాపనాలోకనం

బునఁ జూచెన్ విలయప్రభూతబహువా. శపూరంబులన్ పేర్చిల్కిన్.

316

తే. అట్లు వొడగని యాత్తుఁడైనట్టిపద్మభవునివాంఛిత మాత్మఁ దీర్థంగఁడలఁచి

యతనిమోహనివారకశ్రమైవయట్టియమృతరసతుల్యమఘర వాశక్యముల ననియె.

చ. తలకొని నీయొనర్చుపని శ దప్పి మదిం దలపోయుదుఃఖముం

దలఁగుము నాదులీలకుఁ బ్రధానగుణం బగు సృష్టికల్పనం

బలవడఁ జేయుబుద్ధి హృదయంబునఁ జొన్ని తవస్సమాధిని

ష్ఠల నతిభక్తులన్ ననుఁ బ్రసన్నునిఁ జేయుము చెంచు కోరికల్.

318

క. నీ వొనరించుతపోవి, ద్యావిభవవిలోకనియ శ మగునీసృష్టిం

గాపింపుము లోకంబులలో వెలిఁగెడినన్నుఁ గందు శ లోకస్తుత్యా.

319

క. నాలోనిజీవకోటులు, వాలాయము నీకుఁ గానరవచ్చు నిపుడు నీ

వాలోకింపుము దారువి, లోలహుతాశనునికరణి శ లోకస్తుత్యా.

320

సీ. నలు వొండ నఖిలజీవులయందుఁ గలనన్నుఁ, దెలిసి సేవింపుము శ నలినగర్భ

భవదీయగోషముల్ శ వాయును భూతేంద్రి, యాశ్రయవిరహిత శ మై విశుద్ధ

మైనజీవుని విమరలాంతరాత్ముడ నైన, నను నేకముగఁ జూచునరుండు మోక్ష

పదమార్గవర్తి యై శ భాసిల్లు బ్రహ్మాండ, మందును వివిధకర్తృనరుూప

తే. పద్ధతులఁజేసి పెక్కురూపముల నొందు, జీవతతి రచియించు నీరచిత్త మెపుడు

మత్పదాంబుజయుగళంబుఁమరగియున్న, కతన రాజనగుణమునఁగ్రగలుగదఘము.

క. విను మదియుఁ గాక ప్రాణుల, కనయము నెఱుంగంగ రానిరయనఘుండఁ దేకో

ధనుండఁ బరేశుండ నీచే, తను గానంబడితి నిదె పితామహ కంటే.

322

వ. మఱిము భూతేంద్రియగుణాత్ముం డనియు జగన్తయుం డనియు నన్ను నీచిత్తం

బునందుఁ దలంపుము తామరసనాళవివరపథంబువెంటం జని జలంబులలోనం

జూడం గోరినట్టిమదీయస్వరూపంబు.

323

- క. నీ కిప్పడు గానంబడ, నాకులకును నురగపతిపిరవాకుల కై నన్
 1వాకొనఁగం దలపోయను, రా కుండు మదీయరూపరమ్యత్వంబుల్. 324
- క. కావున మచ్చారిత్రక, భావిలసిత మైనసుమహిత స్తవము జగ
 త్పావనము విగతసంశయ, భావుడ నై బుద్ధి నిలుపు ర పంకజజ్వలా. 325
- క. సగుణుడ నై లీలార్థము, జగములఁ గల్పింపఁ దలఁచునచతురుని నన్నన్
 సగుణునిఁగా నుతియించితి, దగ సంతస మయ్యె నాకుఁ ర చామరసభవా. 326
- క. ఈమంజు స్తవరాజము, నీమనమునఁ జింతఁ దక్కి ర నిలుపుము భక్తిన్
 ధీమహిత సీమనంబునఁ, గామించినకోర్కు లెల్లఁ ర గలుగుం జమ్మి. 327
- క. అనుదినమును ద్రిజగత్పా, వన మగునీమంగళ స్తవంబుఁ బఠింపన్
 వినినను జనులకు నేఁ బొడ, గనఁబడుదు నవా ప్తసకలరకాముండ నగుచున్. 328
- తే. వనతలాకోపనయనవిరవాహదేవ, భవననిర్మాణభూమ్యాదిరవిధదాన
 జపతపోవ్రతయోగయశ్శములఫలము, మామక స్తవఫలము సరమంబు గాదు.
- క. జీవావలిఁ గల్పించుచు, జీవావలిలోనఁ దగ వ్రసించుచుఁ బ్రియవ
 స్త్వావలి లోపలఁ బ్రియవ, స్త్వావలి యై యుండునన్ను ర ననిశముఁ బ్రీతిన్.
- క. తలఁపుము మత్స్యీతికి నై, కలిగించితి నిన్ను భవనరకారక నాలో
 పల నడఁగి యేక మై ని, శ్చలగతి వసియించి యున్నరజగముల నెల్లన్. 331
- తే. తగ నహంకారమూలరత త్వంబునొంది, నీవు పుట్టింపు మనుచు రాజీవభవుండు
 వినఁగ నానతియిచ్చి యరవ్యష్టఁ డభవుఁ, డంత సంతర్హితుండయ్యెననఘచరిత.
- క. అని చెప్పిన మైత్రేయునిఁ, గనుఁగొని విదురుండు పలికెఁ ర గడుముద మొప్పన్
 జననుత నలినదళాక్షుండు, సనినం బద్దజుండు దేహాసంబంధమునన్. 333
- క. మానససంబంధంబును, బూనినయీసర్గ మెల్లు ర పుట్టించె దయాం
 భోనిధివై నా కింతయు, మానుగ నెఱిగింపవయ్య ర మహితవిచారా. 334
- వ. అనవుడు నమ్మనివ రేఘుండు విదురున కిట్లనియెఁ బుండరీకాక్షవరదానప్రభావం
 బునం బంకజాసనుండు శతేదివ్యవత్సరంబులు భగవత్పరంబుగాఁ దపంబుగావించి
 (తత్కాలవాయువుచేఁ గంపితం బగునిజనివాసం బయిన) పద్మంబును వాయు
 వును జలంబులను గనుంగొని యాత్మీయతపశ్శక్తిచేత నభివృద్ధిం బొందినవిద్యా
 బలంబున వాయువు బంధించి తోయంబులతోడ నొక్కతోయంబ సమస్తం
 బునుం గ్రోలి యంత గగనవ్యాపి యగుజలంబును గనుంగొని. 335
- ఉ. వారిజసంభవుండు బుధరవంద్యుండు చిత్తమునం దలంచె దై
 త్యారిఁ బయోవిహారి సమురదంచితహారి నతాఖిలామృతా
 హారి రమాసతీహృదయరహారి నుదారి విదూరభూరిసం
 సారి భవప్రహారి విలసన్నుతసూరి సఖారి నయ్యెడన్. 336

తే. అట్లు దలచి సరోజజం ౧¹డంబుజమును, గగనతలమునఁ జూచి యాశక్తులతో శ
లీన మై యున్నలోకవిగ్రతానములను, నొయ్యి బాడగని హరిచే నిగ్రయుక్తుడైన.

తే. వానిఁగాఁ దన్నుఁ దలచి యగ్రవ్యసరుహంబు
లోపలికిఁ బోయి మున్నందులోన నున్న
ముజ్జగంబులఁ జూచి యిగ్ముల సృజించె
మఱి చతుర్దశభువనముల్ ౧ మహిమఁజేసి. 338

క. 2వరఁగ సుధాశనతిర్యజ్నరవివిధస్థావరాదినానాసృష్టి
స్ఫురణ సజం డొనరించె, బరువడి నిష్కామధర్మ ఫలరూపమునన్. 339

వ. ఇట్లు భువనంబులఁ బద్మజుండు గల్పించె నని మైత్రేయుండు విదురున కెఱిం
గించిన. 340

క. విదురుండు దురితావనిభృద్బిదురుండు మునివరునిఁ జూచి ౧ ప్రియము మనమునం
గదురఁగ నిట్లని పలికె న, తిదురంతం బయినవిష్ణు దేవునిమహిమన్. 341

తే. అమర భువనంబు లతనికారలాఖ్యతయును, గమతి సేయతదీయలక్షణము లర్థి
నాకు నెఱిఁగింపు మయ్య వివేకచరిత్ర, యనిన మైత్రేయుఁ డవిదురరునకుననియె.

సీ. ఆద్యంతశూన్యంబు ౧ నవ్యయం బై తగు, తత్త్వ మింతకు నుపారదాన మగుట
గుణవిషయములుగైకొని కాలమును మహా, దాదిభూతములు దర్శనాశ్రయింపఁ
గాలానురూపంబుఁ ౧ గైకొని యీగుండు, దనలీల కై తనుఁ ౧ దా సృజించెఁ
గర మొప్ప నఖిలలోకములునుఁ దానుండుఁ, దనలోన నఖిలంబుఁ దనరుచుండుఁ

తే. గాన విశ్వమునకుఁ గార్యకారణములు
దాన యమృతపురుషునితనువువలనఁ
బాసి విశ్వంబు వెలి యై ప్రభాస మొందె
మానితాచార యీవ ర్తమానసృష్టి. 343

క. తెఱఁ గొప్ప నఖిలవిశ్వముఁ, బురుషోత్తముమామచేతఁ ౧ బుట్టుం బెరుగున్
వీరతిం బొందుచు నుండుం, గర మర్థిన్ భూతభావికాలములందున్. 344

వ. అట్టిసర్గంబు నవవిధం బందుఁ బ్రాకృతవైకృతభేదంబులు గాలద్రవ్యగుణంబులను
త్రివిధంబులకుఁ బ్రతినంక్రమంబు లగుచునుండు నందు మహా తత్త్వగుణాశ్రయం
బు ప్రథమసర్గం బది నారాయణసకాశంబున గుణవైషమ్యంబునం బొందు ద్రవ్య
జ్ఞానక్రియోదయంబై నయహంకారతత్త్వంబుద్వితీయసర్గంబు శబ్దస్పర్శరూపరస
గంధంబు లనువంచతత్వాత్ ద్రవ్యశక్తియుక్తంబై నపృథివ్యాదిభూతసర్గంబు మూఁ
డవది యైయుండు 4జ్ఞానేంద్రియంబు లై నత్వక్ష్మయస్కోత్రజిహ్వహృదయంబులు
5గర్భేంద్రియంబు లై నవాక్పాణిపాదపాయూపశములు నను దశవిధేంద్రియ

1 డంబులను. 2 మఱియు. 3 దేహమను. 4 'జ్ఞానయుక్తంబు లైన' వ్రాతప్రతి.

5 'గర్భకలాపంబు లైన' వ్రా. ప్ర.

జననంబు చతుర్థసర్గంబు సాత్త్వికాహంకారజనితం బైనమనోమయసుమ.
 నోగణసర్గం బైదవసర్గం బై యొప్పు జీవలోకంబునకు నబుద్ధికృతంబు లైన
 యావరణవిశేషంబులం జేయుతామససర్గం బాటవ దైయండు నియ్యాటు నీశ్వ
 రునకు లీలార్థంబు లయినప్రాకృతసర్గంబు లయ్యె నింక వైకృతసర్గంబు లేడవది
 మొదలుగాఁగలుగు నవి వినిపింతు వినుము ¹పుష్పోత్పత్తిరహితంబులై ఫలించెడు
 నశ్వతోదుంబరపనసన్యగ్రోధాదులై నవనస్పతులును బుష్పితంబులై ఫలపాకాం
 తంబు లైన(ప్రీహియవముద్గా)వ్యోషధులును నారోహణానపేక్షంబులైన(మా
 లతీమల్లికాది)లతలును ద్వక్సారంబు లైన వేణ్వారులును ²గరిసీభూతమూలంబు
 లును శిఖావిస్తృతంబులును నగులతావి శేషరూపంబులై నవీరుధంబులును బుష్ప
 వంతంబు లయి ఫలప్రాప్తంబు లగు(చూతాది)ప్రమంబులును నవ్యక్తచైతన్యం
 బులు నూర్ధ్వప్రాతంబులు నంతస్సర్పరంబులుఁ దమప్రాయంబులు నై ³స్థావరం
 బు లయినయాయాటు నేడవసర్గంబయ్యె నెనిమిదవసర్గంబుజీర్ణకర్మసర్గంబిరువదియె
 నిమిదిభేదంబులుగలిగిశ్వస్తూదిజ్ఞానశూన్యంబు లయి యాహారాదిజ్ఞానమాత్ర
 నిష్ఠంబు లయి ఘ్రాణంబువలన నెఱుంగం దగినవాని నెఱుంగుచు హృదయం
 బున దీర్ఘానుసంధానరహితంబులై వర్తించుద్విశేషంబులు గలవృషభమహిషాజ
 కృష్ణ సూక రోష గవయ రురు మేష ముఖర నవకంబును నేకశేఫంబు గలఖరా
 శ్వాశ్వతర గౌరశర భచమర్యాదిపట్కంబును బంచనఖంబులు గలశునక స్త్రుగాల
 వృక వ్యాఘ్ర మార్జార శశ శల్యక సింహ కపి గజ కూర్మ గోధాముఖభూచర
 ద్వాదశకంబును మకరాదిజలచరంబులును గంక గృధ్ర బక శ్వేన భాస భల్లూక
 బర్హి హంస సారస చక్రవాక కా కోలూకాది(*భేదరంబులు నయ్యె) (నర్వా
 కోస్తీతం బై యేకవిధం బగు) మానుషసర్గంబు రజోగుణప్రేరితం బై ⁴కర్మ
 కరణదక్షం బై దుశ్శిఖం బందును సుఖంబు గోచు నిది దొమ్మిదవసర్గం బనం
 దగు నీతివిధసర్గంబులు వైకృతసర్గంబు లనంబడు నింక దేవసర్గంబు విను
 మదియు నెనిమిదిదెఱుంగులు గలిగి యుండు నందు విబుధ పితృ సురాదులు
 మూఁడును గంధర్వాప్సరస లొకటియు యక్షరక్షస్సు లేకంబును భూతప్రేత
 పిశాచంబు లొకటియు సిగ్ధ చారణ విద్యాధరు లేకంబును గిన్నర కింపురుషు
 లొకటియునుం గా దేవసర్గం బయ్యె నిట్లు బ్రహ్మనిర్మితంబు లైన నదశేవిధసర్గంబులు
 నెఱింగించితి (నింక మనువులం దదంతరంబుల నెఱింగించెదఁ గల్పానులయందు
 నీప్రకారంబున స్వయంభూతుండును) నమోఘనంకల్పంబును నగునప్పండరీ

1 'అపుష్పఫలవంతంబు లై నవనస్పతులు' వ్రా. ప్ర. 2 'తల ముదిరి కాఁత్యంబు నొంది
 యారోహణానపేక్షంబు లై నవీరుధంబులు' వ్రా.త.ప్రతి. 3 'యూస్థావరంబు లాటు సప్తచసర్గం
 బయ్యె' వ్రా. ప్ర. 4 (*) 'భేదరంబులు మొదలుగాఁ గలవి తిర్యగ్సర్గం బయ్యె' అ. ప్ర. 5 'కర్మ
 రంభంబునం గలిగి తొమ్మిదవసర్గం బనం' వ్రా. ప్ర.

కాక్షుండు రజోగుణయుక్తుం డై స్రష్ట యగుచు స్వస్వరూపం బయినవిశ్వంబు నాత్మీయసామర్థ్యంబునం గల్పించె నయ్యాశ్వరునిమాయావ్యాపారంబులచే నీ సృష్టియందు సద్యావర్తంబులం బడి భ్రమించుచున్నమహీరుహంబులుంబోలెఁ బూర్వాపరభావంబు లెఱుంగంబడ కుండు నీకల్పంబునం దుండుదేవాసురాదులు ప్రతిమన్వంతరంబునందును నిట్లు నామరూపంబులచే నిర్దేశింపంబడుదురు మఱియు నిం దొక్కవిశేషం బెఱింగించెదఁ గౌమారసర్గం బనునది దేవసర్గాంత ర్భూతం బయ్యును బ్రాకృతవైకృతోభయాత్తకం బై దేవత్వమనుష్యత్వరూపం బైనసనత్కమారాదిసర్గం బనంబడె నమోఘసంకల్పుం డైనపుండరీకాక్షుండు దనుఁ దాన యిట్లు విశ్వభేదంబును గల్పించె నని మైత్రేయుండు విదురునకుం జెప్పి కాలలక్షణం బెఱింగించువాఁ డై యిట్లనియె.

345

సీ. భువిఁ గనకార్యాంశరమునకు నంతము నన్య, వస్తుయోగంబు నేరవలన లేక
ఘటపటాదికజగత్కార్యంబునకు నిజ, సమవాయకారణత్వమునఁ బరఁగి
జాలసూర్యమంచీరసంగతగగనస్థ, మగుత్రసరేణుషరడంశ మరయఁ
బరమాణు వయ్యెఁ దరత్పరమాణువం దర్క, గతియెంతదడవదరత్కాలమగును

తే. సూక్ష్మకాలంబు విను మదిర సూర్యమండ,లంబు ద్వాదశరాశ్శాస్త్రకం బనంగఁ
గలుగుజగముననొకయేఁడురగడచిచనినఁ, గాలమెంతగునదిమహాత్కాలమనఘ.

వ. అందుఁ బరమాణుద్వయం బొక్కయణు వగు నణుత్రితయం బొక్కత్రసరేణు వగు నవి మూఁడు గూడ నొక్కత్రుటి యగు నాత్రుటిశతం బొక్కవేధ యనం బరఁగు నట్టివేధలు మూఁడు గూడ నొక్కలవం బనందగు నవి మూఁడైన నొక్కనిమేషం బనం జను నిమేషత్రయం బొక్కక్షణం బగు క్షణపంచకం బొక్క కాష్ఠ యనందగు నవి పది యైన నొక్కలఘు వన నొప్పు నట్టిలఘుపంచదశకం బొక్కనాడి యనం బరఁగు నట్టి నాడికాద్వయం బొక్కముహూర్తం బయ్యె నట్టి నాడిక లాతైన నేడైన మనుష్యులకు నొక్కప్రచారంబగు నదియ యామంబనం జను దివసపరిమాణవిజ్ఞేయం బగునాడికోన్తానలక్షణం బెఱింగింతువినుము షట్ఫల తామ్రంబునం బాత్రంబు రచియించి చతుర్థాపసువర్ణంబునం జతురంగుళా యామశలకంబుఁ గల్పించి దానం దత్పాత్రమాలంబున ఛిద్రంబుఁ గల్పించి తచ్చిద్రంబునం బ్రస్థమాత్రతోయంబు పరిపూర్ణంబు నొండునంతకాలం బొక్క నాడిక యగు యామంబులు నాలుగు సన నొక్కపగ లగు రాత్రియు నిప్పగిది జరగు నట్టియహర్నిశంబులు గూడ మర్త్యుల కొకదివసం బగు నవి పదునేనైన నొక్కపక్షం బగు శుక్లగ్రస్త్య(నామంబులం బరఁగినయ)పుక్షంబులు రెండు గూడ నొక్కమాసం బగు నది పితృదేవతలకు నొక్కదివసం బగు నట్టిమాసం బులు రెం డైన నొక్కఋతు వగు షణ్మాసంబు లరిగిన నొక్కయయనం బగు నవి దక్షిణోత్తరాయణంబులు రెండు గూడి ద్వాదశమాసంబు లైన నొక్క

సంవత్సరం బగు నది దేవతలకు నొక్కదివసంబు నట్టిసంవత్సరశతంబు సరులకుం
బరమాయు వై యుండుఁ గాలాత్ముండును నీశ్వరుండును నై నసూర్యుండు గ్రహ
నక్షత్రతారాచక్రస్థుం డై పరమాణ్వాదిసంవత్సరాంతం బైనకాలంబునంజేసి
ద్వాదశరాశ్వాత్ కంబైన జగంబున సౌరభార్వాస్పత్యసావనచాంద్రనాక్షత్రమాన
భేదంబులం గానంబడుచున్నవాఁ డై సంవత్సర పరీవత్సరేడావత్సరానువత్సర వ
త్సరనామంబుల సృజ్యం బైనబీజాంకురంబులశక్తిం గాలరూపంబైన నస్వశక్తిచేత
సభిముఖంబుగాఁ జేయుచుం బురుషులకు నాయురాదివ్యయంబులం జేసి విష
యాసక్తి నివర్తింపం జేయుచుం గోరికలు గలవారికి యజ్ఞముఖంబులంజేసి గుణ
మయంబు లైనస్వరూపిణులంబుల విస్తరింపం జేయుచు గగనంబునఁ బరువువెట్టు
వత్సరపంచకప్రవర్తకుం డగుమార్తాండునకుం బూజ గావింపు మని మైత్రే
యుండు వలికిన విదురుం డి ట్లనియె.

347

క. నరసిత్వదేవగణాయోః, పరిమాణము లెఱుంగ నాకుఁ శ బలికితివి మునీ

శ్వర యెఱిగింపు త్రిలోకో, పరిలోకవిలోక నై కరపరు లగువారిన్

48

ఉ. పూనినయోగసిద్ధి దగఁ శ బొందిననేత్రయుగంబునన్ బహి

ష్ఠానము గల్గి యుండి భువనంబులఁ జూచుచు నుండువారికి

న్యానుగఁ గల్గు కాలగతి శ నా కెఱిగింపు మునీంద్ర నాపుడు

న్ననయశాలి యవ్విదురు శ నాదర మొప్పఁగఁ జూచి యి ట్లనున్.

349

సీ. జనమతకృతయుగరసంఖ్య నాలుగువేలు, దివ్యవర్షములు దశదీయసంఖ్య

లెనుబదినూతేండ్లు శ విను త్రేత వత్సర, త్రిసహస్రము లగుఁ దశదీయసంఖ్య

లాఱునూతేండులు శ నగు ద్వాపరము రెండు, వేలవత్సరముల శ వెలయుసంఖ్య

లోలి నన్నూతేండు శలోగిఁ గలియుగము స, హస్రవర్షములు సంధ్యాంశమరయ

తే. ¹రెండునూతేండులును నిల్చియుండుఁ జువ్వె

యనఘ సంధ్యాంశమధ్యంబులందు ధర్మ

మతిశయించును సంధ్యాంశమందు ధర్మ

మల్ప మై కానఁబడు చుండు శ ననఘచరిత.

350

వ. మఱియు ధర్మ దేవత గృతయుగంబున నాలుగుపాదంబులును ద్రేతయందు మూఁ

డుపాదంబులును ద్వాపరంబునం బాదద్వయంబును గలియుగంబున నేకపాదం

బును గలిగి సంచరించు న ట్లగుటంజేసి.

351

క. పాదవిభేదంబున మ, ర్యాదలును దఱుంగు నధర్మ శ మాకొలచినె యు

త్పాదిల్లి వృద్ధి బొందు ధ, రాదివిజులు ²పాదబుద్ధిరతు లగుదు రిలన్.

352

సీ. భూర్భువస్వస్లోకరములకంటె బొడుపునఁ, గడు నొప్పునత్యుత్తోకంబునందు

నుండు బ్రహ్మఁజతుశత్యగనహస్రములేగ, దివ మొక్కటియగురాత్రియునునిల్ల

చన ధాతని ద్రవోజగములు మడఁగు మేల్కొనిచూడ మరలలోకములుపుట్టుఁ దద్దినమునఁ జతురర్ద్రశమను లగుదు రం, దొక్కొకమనువున శ కొనర దివ్య తే. యుగములోలిని డెబ్బదియొక్కమాఱు,సనిన మనుకాలమయ్యెనశ్చమనుకులంబు సురలు మునులును సప్తస్థలరయభగవ,దంశమునఁ బుట్టిపాలింతురరఖిలజగము.

క. హరి పితృసుపర్వతిర్యజ్జరహపములన్ జనించి శ నయమున మన్వం తరముల నిజసత్త్వంబునఁ, బరిపాలనసేయు జగముఁ శ బౌరుష మొప్పన్. 354

క. క్రమమునఁ ద్రైవర్గికన, ర్గము సెప్పంబడె సరోజశృంగుడు దివసాం తమునఁ దమఃపిహితపరా,క్రముఁ డై శయనించు నిద్రఁ శ గైకొని యంతన్.

సీ. ఆరాత్రి భువనత్రయము దమఃపిహిత మై, భానుచంద్రులతో విశలీన మైన సర్వాత్మఁ డగుహరి శ శక్తిసమేత మై, కడఁగి వెలుంగుసంరక్షణాగ్ని భువనత్రయంబును శ దవిలి దహింప న,య్యనలకీలలఁ బొడరమినమహోష్ణ లలమినఁ గమరి మశహగ్లోకవాసులు, జనలోకమునకును శ జనుదు రపుడు

తే. విలయసమయసముత్కటరవిపులచండ

వాతధూతోర్నిజాలదుశ్వారవార్ధి
భువనములు ముగ్ధు నమ్మాడురభువనములను
దత్తయోరాశిమీఁదఁ బరద్దావిభుండు.

356

ఉ. చారుపటీర హీర ఘనశసార తుషార మరాళ చంద్రికా పూర మృణాళ సూర పరిశపూర్ణ సుధాకర కాశ మల్లికా సారనిభాంగశోభితభుజంగమతల్పమునందు యోగని ద్రారతిఁ జెంది యుండు జతశరస్థిరభూర్భువరాదిబోకుఁ డై.

357

క. జనలోకనివాసకు లర్చిని వినుతింపంగ నతులరదివ్యప్రభచేఁ దనరుచు మీలితనిజతో,చనుఁ డై వసియించు నతిఁడు శ సముచితలీలన్. 358

వ. ఇవ్విధంబున.

359

సీ. కైకొని బహువిధరకాలగత్కుపలతీ, తము లై యహోరాత్రతతులు జరగ శతవత్సరంబులు శ జనులకుఁ బరమాయు, వైసనంగతిఁ బంకరజాసనునకుఁ బరమాయు వగుశతాబ్దంబు లందుల సగ, మరిగిన నదియ పరార్థ మండు గాన పూర్వార్ధంబు శ గడచుటఁజేసి ద్వి, తీయపార్థంబు శ దీనిపేరు

తే. గడఁగి పూర్వపార్థాదిరకాలమందు, బ్రహ్మకల్పాఖ్య నెంతయుఁబరఁగు నందు బ్రహ్మయదయించుటఁజేసి శ బ్రహ్మకల్ప,మనియు శబ్దాత్మక బ్రహ్మమనియు నెగడె.

క. విను మెన్నఁడు పంకజవా, భునివాభీసరసియందు శ భువనాశ్రయ మై తనరినపద్మము వొడవడు, ననఘా యది పద్మకల్ప శ మన విలసిల్లున్. 361

1. 'పరఁగుచుండు, బ్రహ్మకల్పంబు శబ్దంబు బ్రహ్మమనుచు, బహుకఁబడు నట్టిబ్రహ్మకల్పంబు కుదిని.' వ్రా. ప్ర.

- వ. పూర్వపరాధాదిని గలిగిన¹ బ్రహ్మకల్పంబుఁ జెప్పితి నింక ద్వితీయపరాధ్యబుమొదల నెన్నఁడేని హరి నూకరాకారంబు చాల్చు నది వరాహకల్పం బనందగు నట్టి వరాహకల్పం బిపుడు వర్తమానం బగుచున్నది నెండియు. 362
- సీ. దీపింపఁ గాలస్వరూపుఁ డై నట్టిప, ద్వాక్షుఁ డనంతుఁ డశనాదిపురుషుఁ డఖిలవిశ్వాత్మకుఁ శ డగునీశునకుఁ బర, మాణ్వాదియుగపరార్థాంత మగుచు జరగునీకాలంబు శ చర్చింప నొక్కని, మిషమాత్రకాల మై శ మెలఁగు చుండుఁ గాని యీశ్వరునకుఁ గర్త గాఁ జాల ది, క్కాలంబు విను మది శ గాక దేహ తే. మందిరాధాదికర్తాభీమానశీలు, రై నవారికి నాశ్రయం శ బగుటఁజేసి యరయ హరి తద్గుణవ్యతిరేకరుఁడు గాన, కాల మమ్రేటి కెన్నఁడుఁ శ గర్తగాదు.
- వ. మఱియు పోడతవికారయు క్తంబై పృథివ్యాదిపంచభూతపరివృతం బయి దశావరణంబులు గలిగి పంచాశతోక్తివి స్తీర్ణం బై బ్రహ్మాండకోశంబు దనర్చుచుండు.
- చ. హరి పరమాణురూపమున శ నందు వసించి విరాజమానుఁ డై సరి వెలుఁ గొందు నిమ్ముల నశసంఖ్యము లై నమహాండకోశముల్ నెఱిఁ దనయందు డింద నవశీరజనేత్రుఁ డనంతుఁ డాద్యుఁ డక్షురుఁడు వరాహుం డఖిలకారణకారణుఁ డప్రమేయుఁ డై. 365
- క. నిరతిశయోజ్జ్వలతేజ, స్ఫురణం దనరారుపరమశ్రురుషుని విష్ణుం బురుషోత్తము వర్ణింపను, సరసిజభవభవుల కై న శ శక్యమె చెపుమా. 366
- క. అని మైత్రేయుఁడు విదురుం, గనుఁగొని వెండియును బలికె శ గాలాహ్వయుఁడై తనరినహరి²మహిమల నే, వినిపించితి సృష్టిమహిమ శ విను మెఱిఁగింతున్. 367
- వ. పరమేష్ఠి యీశ్వస్థ్యాది సహ మ్మనదేహాభిమానబుద్ధిం గలమోహంబును సంగ నాసంగమస్రక్చందనాదిగ్రామ్యభోగేచ్ఛలు గలమహామోహంబును దత్ప్రీతి ఘాతజాతం బై నకోధంబునందుఁ గలుగునంధతామిస్రంబును దన్నాశంబునం దహ మేవ మృతోఽస్తి యనుతామిస్రంబును జిత్తవిభ్రమంబును ననునవిద్యా పంచకమిశ్రంబుగా సర్వభూతావలిం బుట్టించి యాత్మీయచిత్తంబునం బాప సృష్టిఁ గల్పించుటకుఁ బశ్చాత్తాపంబు నొంది భగవద్ధ్యానామృతపూతమానసుం డై యూర్ధ్వరేతస్కులును బరమబవిత్రులును నై నసనక సనందన సనత్కుమార సనత్కుజాతు లనుమునులఁ బుణ్యవర్తనుల నతిసత్త్వగుణగరిష్ఠలధీరజనోత్తముల నాద్యుల హరి ప్రపన్నులంగా దివ్యదృష్టింగల్పించి వారలంజూచి మీమీ యంశంబులం బ్రజలం బుట్టించి ప్రపంచంబు వృద్ధిఁ బొందింపుం డనిన వారలు తద్వచనంబు లవహించుచుఁ బద్మజుం గని మోక్షధర్మమును నారాయణపరాయణులును నై ప్రపంచనిర్మాణంబునకుఁ బ్రతికూలవాక్యంబులు పలికిన సుంద యించినకోధంబు బుద్ధిచే నిగ్రహింపఁబడినను సరవిందసంభవునిభూమధ్యంబు

వలనం గ్రోధస్వరూపంబున నీలలోహితుండు నిఖిలసురాగ్రజుం డై యుదయించె
నివ్వధంబున. 368

మ. జననం బందిననీలలోహితుండు గంజాతాసనుం జూచి యి
ట్లను నోదేవ మదాఖ్య యెట్టిది మదీరయావాస మెచ్చోటు నా
కనయంబు న్నెఱిగింపవే యనుడు నయ్యంభోజగర్భండు లా
లనముం దోఁపఁ గుమార నీజననవేళన్ రోదనం బిచ్చుటన్. 369

తే. రుద్రనామంబు నీకు నిరరూఢ మయ్యెఁ, జంద్రసూర్యానలనిలసలిగగన
పృథివిప్రాణతపోహృదిరద్రియము లనఁగఁ, గలుగు నేకాదశస్థానములు వసింప.
వ. అని వెఱియు మన్యు మను మహాకాల మహాచ్ఛిప ఋతధ్వజోరు రేతో భవ
కాల వామదేవ ధృతవ్రతు లనునేకాదశనామంబులు గలిగి ధీ వృత్త్యశ
నోమా నియుత్సర్పి రి లాంచి కేరావతీ సుధా దీతో నామవత్సీసమేతుండ వై
పూర్వనియుక్తంబు లయిననామంబులం దత్తన్నివాసంబుల వసియించి ప్రజలం
గల్పింపు మని నిర్దేశించిన భగవంతుం డగునీలలోహితుండు విశ్వగురుం డైన
పితామహునిచే నియుక్తుం డై సత్త్వాకృతిస్వభావంబుల నాత్మనము లైనప్రజ
లం గల్పించె. 371

ఉ. రుద్రునిచేత నీగతి నిరరూఢమతిన్ సృజియింపఁబడ్డయా
గుర్రగణంబు లోలి నవరూఢత విశ్వము ప్రింగె నమృహో
పద్రవశాంతికై యజుండు శ భర్గులఁ జూచి కుమారులార మీ
రాద్ర విలోకనానలభరంబునఁ గ్రాగె నమస్తలోకముల్. 372

క. మీసృష్టి సాలు నింకన్, ధీసత్తములార వినుడు శ ధృతి మీరు తపో
వ్యాసంగచిత్తు లై చనుఁ, డా సన్తంగశము లగు దృఢంబుగ మీకున్. 373

మ. భగవంతుం బురుషోత్తమున్ హరిఁ గృపాశపాఘోధి లక్ష్మీశ్వరున్
సుగుణభ్రాజతు నచ్యుతుం బరుఁ బరంజ్యోతిం బ్రభున్ సర్వభూ
తగుహావాసు నఘోక్షజున్ శ్రితజనత్రాణైకదత్తు న్నజున్
జగదాత్ముం గను చుండు రావ్యులు తపశ్శక్తిన్ స్ఫుటజ్ఞులు లై. 374

వ. అనిన విని. 375

ఉ. కైకొని యిట్లు పంకరుహాగర్భనిమంత్రితు లైనరుద్రులు
ద్రేకముఁ దక్కి కానలకు శ దీయుతు లై తప మాచరింప న
స్తోకచరిత్రు లేగిరి చరతుర్ముఖుఁ డంతఁ బ్రపంచకల్పనా
లోకనుఁ డై సృజించె జనలోకశరణ్యుల ధీవరేణ్యులన్. 376

తే. వినుము భగవద్బలాన్వితశ్రవినతగుణులు, భువనసంతాన హేతువిరస్ఫురణకరులు
పద్మసంభవతుల్యప్రభావయుతులు, పదురు గొడుకులు వృట్టిరి శ భవ్యయశులు.

సీ. అరవిందసంభవురనంగుష్ఠమున దత్తుఁ, డూరువువలనను శ నారదుండు

నాభిఃబులహుఁడుగర్జ ములఃబులస్త్వండు, త్వక్కునభృగువుహస్తమునఁగ్రతువు
నాస్యంబువలన నశయ్యంగిరసుఁడు ప్రాణ, మున వసిష్ఠుఁడు మనశమున మరీచి
గన్నుల నత్రియుఁ శ గాఁ బుత్రదశకంబు, గలిగిరి వెండియు శ నలినగర్భు

తే. దక్షిణ స్తనమువలన శ ధర్మ మొదవె, వెన్నువలనను నుదయించె శ విశ్వభయద
మైనమృత్యు వధర్మంబునందకలిగె, నాత్మఁగాముండు జననమునందెమఱియు.

సీ. భ్రామధ్యతలమునఁ శ గ్రోధంబు నధరంబు, నందు లోభంబు నాస్యమున వాణి
యును మేధామందుఁ బరయోధు లపానంబు, నందు నఘాశ్రయఁ శ డైననిర్మతి
లాలితచ్ఛాయవరలన దేవహూతివి, భుండు గర్దముఁడును శ బుట్టి రంత
నబ్జజుఁ డాత్మ దేహమున జనించిన, భారతిఁ జూచి విభ్రాంతిఁ బొరసి

తే. పంచశర బాణనిర్భిన్నభావుఁ డగుచు, గూఁతు రని పాపమునకు సంకోచపడక
కవయఁ గోరినజనకునిఁ శ గని మరీచి, మొదలుగాఁ గలయమ్మునిఁముఖ్యులఁజిగి.

వ. ఇట్లనిరి.

380

ఉ. చాలుఁ బురే సరోజభవ శ సత్పథవృత్తిఁ దొఱంగి కూఁతు ని

ట్లాలి వై రమింప హృదయంబునఁ గోరుట ధర్మచితియే

బేలరి వైతి నీతగవుఁ శ బెద్దతనంబును నేలపాలు గా

శీలము వోవఁ దట్టి యిటు శ సేసినవారలు మున్ను గల్గిరే.

381

ఉ. నీవు మహానుభావుఁడ వశనింద్యచరిత్రుఁడ విట్టిచోట రా

జీవభవుండు దా విధినిపేదము లాత్మ నెఱుంగఁ డయ్యె నీ

భావభవప్రసూనశరభాధితుఁ డై తనకూఁతుఁ బొందఁ బో

వావి దలంప లే కనుచు శ వారక లోకులు ప్రవ్వఁ దిట్టరే.

382

క. పాపము దలంపక నిమిషము, లోపలఁ జెడుసౌఖ్యమునకు శ లో నైతివె యిం

తే పో ధారుణిఁ 'గామా, స్థోఽపి న పశ్యతి' యనంగఁ శ దొల్లియు వినమే. 383

మ. అని యిబ్బంగి ముసింద్రు లాడినకతోరాలాపముల్ వీనుల

న్విని లజ్జావనతాననుం డగుచు నానీరేజగర్భుండు న

య్యన దేహంబు విసర్జనీయముగఁ జేరయన్ దిక్కు లేతెంచి త

త్తనువుం గైకొనఁ బుట్టె దిక్కులిత మై శ తామిస్రనీహారముల్.

384

వ. అంత.

385.

చ. ఉడుగక పంకజాతభవుఁ శ డొండాకదేహముఁ దాల్చి ధైర్యమున్

విడువక సృష్టిపూర్వసమగ్రవేతమునన్ సృజించునైపుణిం

బాడమమి కాత్మలోనఁ దలఁపోయుచు నుండఁ జతుర్ముఖంబులన్

వెడలె ననూనరూపముల శ వేదము లంచితధర్మయుక్తిమై.

386

తే. మఱియు మఖములు మహితకర్తృములుఁ దంత్రములును నడవఁగ్లు నాశ్రమములుఁ దదీయముఖచతుష్కమునందున ౧ పొడమె ననిన విని ముసీంద్రునిఁ జూచి యశ్రవ్యుడుఁ డనియె.

387

క. తోయజసంభవుఁ డవ్వడు, నేయే ముఖమండలమున ౧ నేయే సృష్టిన్ ధీయుతుఁడై సృజయించెను, బెయక యశైఃఁగఁ దెలియఁబలుకుము నాకున్.

వ. అని యిట్లు విదురుం డడిగిన మైత్రేయుం డతనితో ని ట్లనియె ఋగ్యజుస్సామాధర్వంబు లనువేదంబులును ¹హోతృకర్తంబు లయినయప్రగీతమంత్రస్తోత్రంబు లగుశస్త్రంబులును నధ్వర్యుకర్తంబై నయిజ్యయు సంప్రగీతస్తోత్రంబయినస్తుతియును నుద్గాతృప్రయోజ్యంబైన ఋక్సముదాయరూపంబగుస్తోమంబును బ్రాయశ్చిత్తం బగుబ్రహ్మకర్తంబును నాయుర్వేదధనుర్వేదగాంధర్వవేదంబు లనునుపవేదంబులును విశ్వకర్తశాస్త్రం బగుస్థాపత్యంబును బ్రాగ్దిముఖంబుల నుత్పన్నంబు లయ్యెఁ బంచమవేదం బగునితిహాసపురాణంబులు సర్వముఖంబులం గలిగె మఱియుఁ గర్తృత్వంత్రంబు లయినపోడశ్యుక్త్యలును జయరాగ్నిష్టోమంబులును నాప్తోర్యామాతిరాస్త్రింబులును వాజపేయగోసవంబులును ధర్మపాదంబు లైనవిద్యాదానతపస్సత్యంబులును బ్రహ్మచర్యగృహస్థవాసప్రస్థయత్యాశ్రమంబులును ననువీనికి నొక్కొక్కటికిం జతుర్విధంబు లైనవృత్తులును గలిగియుండు నందు సావిత్రం బన బ్రహ్మచర్యం బది యుపనయనంబాదిగా దివస్మయంబు గాయత్రి జపించుటయ ప్రాజాపత్యం బన వేదవ్రతచతుష్టయం బందుఁ బ్రతివ్రతంబును వ్రతులు సంవత్సరవర్యంతంబుగా నాచరింప నగు బ్రాహ్మంబు వేదగ్రహణాంతంబు నాచరింపం దగు బృహత్తనశ్చైష్ఠికంబియ్యవి యను బ్రహ్మచారివృత్తిచతుష్టయంబును ననిస్థిత్యపాద్యవృత్తియగువార్తయు యజుర్వాది²కర్గోపయుక్తంబైనయాచారాదిరూపధనసంచయంబును బరుల యాచింప కుండునయాచితం బగుశాలీనంబును క్షేత్రపతితకణిశకణసంగ్రహణరూపం బగుశిలోంఛంబును ననుగృహస్థవృత్తులు నాలుగును నకృష్టపచ్యాహారంబు లగునై ఖానసులును నూతనఫలంబు లబ్ధంబైన బూర్వసంచితపదార్థత్యాగంబుగలవాలఖ్యులును బ్రాతఃకాలంబున నేదిక్కువిలోకింతురద్దిక్కునకుం జనియచ్చుట లభించుపదార్థంబుల భుజించి జీవించునౌదంబరులును దమంతఫలించి తరుపతితంబు లగుఫలంబులఁ దినుచుండు ఫేనవులును ననుచతుర్విధవృత్తులు గలవాసప్రస్థులును స్వాశ్రమవిహితకర్తృప్రధానకుం డగుకుటిచకుండును

1 'హోతృకర్తృకం బైనాశ్రమంబును నధ్వర్యుకర్తృకం బైనయిజ్యయు స్తుతియు సామగానంబును స్తోమంబును గాతృప్రయోజ్యం బైనఋక్సముదాయంబును బ్రాయశ్చిత్త.' వా. ప్ర.

2 'కర్తృంబులు గలయర్థసంపాదన మనుసంచయంబును' వా. ప్ర.

గర్భోపసర్జనంబు సేసి జ్ఞానప్రధానం డయినబహూదుండును కేవలజ్ఞానాభ్యాస నిష్ఠం డగ్గుహంసుండును బ్రాహ్మం బైనపరబ్రహ్మతత్త్వంబు గల నిష్క్రియుం డును ననునన్వాయసిచతుర్విధవృత్తులును (మోక్షిఫలప్రదం బై యాత్మానాత్మ వివేకవిద్యారూపం బగు)నాస్వీక్షికి(యు స్వగ్రాదిఫలప్రదం బై కర్మవిద్యారూప మగు) త్రయి(యు జీవనఫలప్రదానం బై కృష్యాదిరూపం బగు) వార్త(యు సర్థ సంపాదనైకప్రయోజనం బగు)దండనీతియు మోక్షధర్మకామార్గంబు లైన న్యాయవిద్యాచతుష్టయంబును భూర్భువస్సువ యనువ్యాప్యృతులును బూర్వాది ముఖంబులవలన నుదయించె మఱియు సతనిహృదయాకాశంబువలనం బ్రణవం బును రోమంబులవలన నుష్ణిక్చందంబును ద్వగింద్రియంబువలన గాయత్రీఛం దంబును మాంసంబువలనఁ ద్రిష్టుష్ఠందంబును స్నాయువువలన ననుష్టుష్ఠందం బును నసివలన జగతీఛందంబును మజ్జవలన పంక్తిచ్ఛందంబును బ్రాణంబు వలన బృహతీఛందంబును గకారాదిపంచవర్ణాత్మకంబు లయినస్పర్శంబు లనుజీ వుండును నకారాదిస్వరాత్మకం బైనదేహంబును నూష్ణంబు లను శేషసహవర్ణ చతుష్టయరూపంబు లగునింద్రియంబులును సంతస్థంబు లగుయరలవ యను వర్ణంబులు షడ్జాదిన పుస్తకరూపంబు నాత్మబలంబు నయిన శబ్దబ్రహ్మంబును జతుర్ముఖునిలీలావిశేషంబున నుత్పన్నం బయ్యె వ్యక్తావ్యక్తం బై వైఖరిప్రణ వాత్మకం బై సశబ్దబ్రహ్మంబువలనం బరమాత్మ యవ్యక్తాత్మకుం డగుటంజేసి పరిపూర్ణుండును వ్యక్తాత్మకుం డగుటంజేసి యింద్రాదిశక్త్యుపబృంహితుండును నై కానంబడు నయ్యవసరంబున సజండు భూరివీర్యవంతు లయినఋషిగణం బులసంతతి యవిస్తృతం బని తలంచి పూర్వతనుపరిగ్రహంబు సాలించి యని షిద్ధకామాసక్తంబైనదేహంతరపరిగ్రహంబుసేసి భిత్త్యంబుఁ బ్రజాసృష్టియందు వ్యాసక్తుండ నైనం బ్రజలభివృద్ధి నొందక యుండుట కేమి కారణం బగు నని యచ్చెగు వొంది తదవృద్ధి యగువిధం బాలోచించుచు దైవం బిచ్చట విఘాతు కంబు గాన తదానుకూల్యం బావశ్యకం బని దాని నెమరు చూచుచు యథో చితకృత్యకరణదత్తుం డగుచుండుచతుర్ముఖునిదేహంబు ద్వివిధం బయిన నట్టి రూపద్వయవిభాగంబు స్వరా ట్టగుస్వాయంభువమనువును దన్తహిషి యగు శతరూప యనుకన్యకయుం గా మిశ్రునం బయి జనియించె నమ్మిశ్రునంబువలనం బ్రియప్రతోత్తానపాదు లనుపుత్రద్వయంబు నాకూతి దేవహూతి ప్రనూతు

1 'నింద్రాదిశక్త్యుపబృంహితుండును వ్యక్తాత్మకును పరిపూర్ణుండునగునారాయణుండు కా నంబడు. వ్రా. ప్ర. 2 మిథునసృష్టిఁగల్గింపఁ దలంచెనని శుకుండు పరీక్షునకుఁజెప్పిన నతం డిట్లనియె నిత్యంబై వ్యాపకంబై యథోచితకార్యకరణసమర్థం బైనచతుర్ముఖునిరూపద్వయంబునంగు నొక్క రూపంబునంగుఁ బ్రజాసంసోహసంకోచంబును నొక్కరూపంబునఁ బ్రజానిష్ఠారంబు నెట్లు సంభవించె ననిన రూపద్వయవిభాగంబువలన మనువును శతరూప యనుకన్యకయుం. వ్రా. ప్ర.

లనుకన్యకాత్రయంబునుం గలిగి రందు నాకూతిని రుచికునకును దేవహూతిం
గర్దమునకును బ్రసూతిం దక్షునకును నిచ్చె వీరలవలనఁ గలుగునృజాసంతతుల
చేత జగంబులు పరిపూర్ణంబు లయ్యె. 389

—శ్లోకస్వాయంభుఃమమపు ప్రజావృద్ధి సేయుట. శ్లోకం—

క. అని మైత్రేయుఁడు పలికిన, విని మనమున హర్ష మొదవ శ విదురుఁడు మునినా
ధునిఁ జూచి పలికెఁ గ్రమ్మఱ, వనజోదరపాదభక్తివశమాననుఁ డై. 390

క. ఘనుఁడు స్వయంభువునకుఁ బ్రియ, తనయుఁడు స్వాయంభువుండు శ డై తేయవిభే
దనసేవాచతురుండును, జనవినుతుం డాదిరాజసత్తముఁ డౌటన్. 391

క. అతనిచరిత్రం బవ్యా, హతసుఖదము నిఖిలమంగరళావహము సమం
చితముం గావున బుధసే, విత నా కెఱుంగంగఁ బలుకరవే మునితిలకా. 392

క. అదియును గాక ముకుందుని, పదకమలమరందపానశపరవశు లై పెం
పొదవినవారిచరిత్రము, సదమలమతి వినిన భవము శ సఫలము గాడే. 393

చ. అని విదురుండు వల్కిన నశ్రమాన్వితుఁ డై మునినాథచంద్రుఁ డి
ట్లను శ్రుతిశాస్త్రపాఠకలితాత్మకుఁ డైననరుండు పద్మలో
చనచరణారవిందయుగశసంగము గల్గినసజ్జనుండు వొం
దినఫల మొందు భాగవతరదివ్యకథాశ్రవణుండు వ్రేల్చి డిన్. 394

క. అని చెప్పి మునికులార్గణి, దనుజారికథాసుధాప్లరతస్వాంతం డై
తనువునఁ బలుకాంకురములు, మొనయఁగ నానందబొప్పములు జడిగురియన్.

సీ. వినిపించు దొడఁగె నాశ్రమనుండు స్వాయంభువుఁ, డంగనాయుక్తుఁడై రయబ్జగర్భ
నకుమ్రొక్కివినయవిరనమితో త్రమాంగుఁడై, హస్తముల్ మొగిచియిట్లనియెఁబ్రీతి
జీవరాసులకు రారజీవసంభవ సీవ, జననరక్షణవిహారశముల కరయ

హేతుభూతుఁడవు మా శ కెద్ది యాచరణీయ, మైనకర్తము దాని శ నానతిమ్ము
తే. ఎట్టికర్తంబు సేసిన శ నెనఁగు సీకు, నవహితం బైనసంతోష శ మాత్మజుండు
జనకునకు భక్తిఁ బరిచర్యనలిపి కీర్తి, నంది నుతికెక్కి వర్తించు శ నందు నిందు.

వ. 1 కావున నెఱింగింపు మట్టిసత్కర్తంబు.

క. అని పలికినస్వాయంభువ, మనుమృదుభాషలకు నలరి శ మనమునఁ గమలా
సనుఁ డనురాగము ముప్పిరి, గొనఁ బ్రియతముఁ డైనసుతునశకును ని ట్లనియెన్.

చ. మునుకొని తండ్రియాజ్ఞఁ దల శ మోచి నిజోచితకృత్య మేమి వం
చినఁ దనశక్తియుక్తి నెడ శ సేయక చేయుట పుండరీకలో
చనపదసేవ సేయుట ప్రజాపరిపాలనశాలి యాటయున్
జనకునకున్ సుతుండు పరిచర్య లొనగ్గుట సువ్వె పుత్రకా. 398

1 'కాన యెఱింగింపు మట్టిసత్కర్త మనఘ' అని యిది క్రిందితేలిగిలిలో నైదవపాదముగాఁ
గొన్నిప్రతులఁ గనుపట్టెడి.

వ. కావున.

399

మ. వివరింపఁ హరి యజ్ఞమూర్తిఁ బరమున్ శ విష్ణున్ హృషీకేశుఁ గే
శవుఁ బద్మాక్షుగుఱించి జన్మములు శశ్వద్భక్తిఁ గావింప మా
ధవుఁ డాత్మం బరితోప మొందు నతఁ డుద్యత్ప్రీతుఁడై యున్న లో
కవితానంబులు దుష్టి నొందు ననఘా శ కావింపుమా యజ్ఞముల్. 400

చ. అకుటిలభక్తిఁ గేశవసమర్పణబుద్ధిఁ గ్రతుక్రియల్ వొన
ర్పక విపరీతు లై యముకశరాసులు డంచి ఫలంబు నందఁ గా
నక చెడవీతి సూరక ధరనవ్యయ మాటయ కాని మోక్షదా
యక మగు చున్నసత్ఫలము శ నందరు విష్ణుపరాజ్ఞుభక్తియుల్. 401

డి. కావున యజ్ఞముల్ హరి విశకారవిదూరుగుఱించి చేయు నీ
భావము సూన్యోన్మత శుభభస్మితిఁ జెందెడు నీకుమారులున్
నీవును నీధరాభరము శ నెమ్మి వహింపుము సజ్జనావలీం
బ్రోవుము ధర్మమార్గమునఁ శ బుత్తక దోషలతాలవిత్రకా. 402

క. అనవుడు నతనికి నతఁ డి, ట్లనియె న్నఘనాశ నీదురనానతి యె ట్ల
ట్లొనరించెద నాకును నా,తనయులకు వసించి యుండఁ శ దగునెల వెందున్. 403

శ్రీమద్భక్త వరాహకథారాభివర్ణనము. శ్లోకం

తే. అరయ లేదు విధాత యీయఖిలజంతు, జాతముల కెల్ల నాధారభూత మైన
ధరణి యిప్పుడు ఘనజలాంతర్నిమగ్న, మైనకతమునఁ జోటు లేరదంటిఁ దండ్రి.

క. కావున భూమ్యుద్ధరణము, గావించునుపాయ మిపుడు శ గైకొని నాకున్
దేవా నీ వెఱిఁగింపుము, నావుడుఁ బద్మజుఁడు దనమనంబునఁ దలఁచెన్. 405

మ. జలమధ్యంబున లీన మొందినధరారచక్రంబు నేనేర్పనన్
నిలువన్ వచ్చును బూర్వమందు జగముల్ శ నిర్మించునాఁ డాది స
ప్తలఁ బుట్టించినమీఁద నవ్వసుమతిం శ బుట్టించితి న్నట్టియ
ప్తలలోఁ గ్రుంకి రసాతలాంతరమునం శ బొందెం గదా పృథ్వియున్. 406

నీ. అఖిలజగత్కల్పనాటోపమునకుఁ బాల్పడిననాచేత నెరబ్బంగి నిపుడు
దగిలి విశ్వంభరోధరణంబుఁ గావింప, నగు నని సర్వభూతాంతరాత్ముఁ
బురుషోత్తముని నవత్రపుండరీకాక్షు ల,క్ష్మీపతిఁ దనమనస్థిమ్రునిఁ జేసి
తలపోయు చున్నఁ బరద్వజనాసికావివ,రమున యజ్ఞవరరాహమూర్తి

తే. యర్థి సంగుష్ఠమాత్ర దేహంబుతోడ, జనన మంది వియ త్తలస్థాయి యగుచు
క్షణములోపల భూరిగఁజప్రమాణ, మయ్యె నచ్చటిజనముల శ కద్భుతముగ. 407

నీ. అతఁ బ్రజాసర్గమందు నియుక్తు లై, ¹నట్టిమరీచ్యాదు శ లై నమునులు
మనుకుమారకులు ²నరమ్మనుసహితంబుగ, యజ్ఞవరాహంబు శ నర్థి జూచి

- యిట్టియాశ్చర్య మె శ ట్లెందేనిఁ గలదె నా, సారంధ్రనిర్గత శబ్దోమ
లోకంబు మనము విలోకింప నంగుష్ఠ, మాత్ర మై యీక్షణమాత్రలోన
తే. మహిమ దీసింప దంతిప్రమాణమును మ, హోన్నతం బైనగండై లోపమంబు
నయ్యెనని వితర్కించి రయ్యబృభవుఁడు, హర్ష మిగురొత్తజూచి యిల్లనితలంచె.
- క. నామనమునఁ గలదుఃఖవి, రామముఁ గావించుకొఱకు శ రాజీవాక్షుం
డీమేర యజ్ఞపోత్రి, శ్రీమూర్తి వహించె నిది విశచిత్రిము దలఁపన్. 409
- వ. అని వితర్కించునమయంబున సూకరాకారుం డయినభగవంతుండు. 410
- తే. ప్రళయజీమూతసంఘాతశభయదభూరి, గర్జనాటోపహోభకృతస్థ సగభీర
రావమడరింపనపుడు రాజీవభవుఁడు, మునులునానందమునఁబొందిరనఘచరిత.
- వ. అంత మాయామయవరాహఘ్నరారావంబు బ్రహ్మాండకోటరపరిస్ఫోటనంబు
గావింప విని జనస్తపస్సత్విలోకనివాసు లయినమునులు ఋగ్వృజస్సామమంత్రం
బుల వినుతించిరి యజ్ఞవరాహరూపధరుం డయినసర్వేశ్వరుండు సత్పురుష
పాలనఁచూపగుండు గావున దిగ్గజేంద్రలీలావిలోలుం డై. 412
- సీ. కఠినసటాచ్ఛటోత్కటజాతవాతని, ధూతజీమూతసంఘాతముగను
క్షురనిభసునిశిత్రభురపుటాహతచల, త్ఫణిరాజదిగ్గజప్రచయముగను
జండదంష్ట్రోత్తవై శ్వాసరార్చిస్సనివ, ద్రజతహేమాద్రివిశ్రంతభముగను
ఘోరగంభీరఘుర్ఘురభారినిస్వన, పంకిలాఖలవాధ్ధిరసంకులముగఁ
- తే. బారలుఁ గెరలునటించుసంబరముడెరల, రొప్పు నుప్పుర మెగయునుగొప్పరించు
ముట్టెబిగి బుంచు ముసముసరమూచుకొనుచు, నడగు సందక్షితక్షోణిశయజ్ఞఘోణి.
- వ. మఱియు నయ్యజ్ఞవరాహంబు. 414
- సీ. తివిరి చతుర్దశభవనంబు అనుదొంతు, లొరగఁ గొమ్ములఁజిమ్ము శ నొక్కమాటు
1పుత్తడికొండ మూత్రపుర మనునొరగంట, నొరకు రారా పాడు శ నొక్కమాటు
ఖరముల సప్తసాగరమున 2సేతువు, లొసరొత్త మట్టాడు శ నొక్కమాటు
నాభీలవాలవారతాహతిచే 3మిన్ను, నొడవించు బయలుగా శ నొక్కమాటు
- తే. గన్నుఁగోసల విష్ణులింగములు సెదర
నురుభయంకరగతిఁ దోచు శ నొక్కమాటు
పరమయోగీంద్రజనసేవ్యభవ్యవిభవ
యోగ్య మై కానఁ గా నగు శ నొక్కమాటు. 415
- వ. ఇట్లు విహరించుచు బ్రాతర్ధ్యందినతృతీయసవనరూపుం డయినయజ్ఞవరాహ
మూర్తి యగుసర్వేశ్వరుండు మహాప్రళయంబునందు యోగనిద్రావశుం డై
యుండునవసరంబున నుదకస్థం బైనభూమి రసాతలగతిం బైనదాని నుద్ధరించు

1 'బంగారుకొండ మూత్రపుర మను నొరగంట' వ్రా. ప్ర. 2 రొంపిగా, నుక్కించి మట్టా
డు' అ. ప్ర. 3 'మింటి, నొరసి బ్రహ్మ సేము † నొక్కమాటు' అచ్చుప్రతి.

టకు సముద్రోదరంబుఁ దఱియం జొచ్చువేగంబు సైరింపం జాలక సముద్రం
 డూర్తు లనుభుజంబు లెత్తి విశిర్ణహృదయుం డై యాద్దునిపగిది యజ్ఞవరాహ
 నన్ను రక్షింపు రక్షింపు మని యాశోశింప నిశితక రాశక్షురతీక్షణంబు లైనఖురా
 గ్రంబుల జలంబులు విచ్చిన్నంబులు గావించి యపారంబయినర సాతలంబుఁ బ్రవే
 శించి భూమిం బొడగనునవసరంబున. 416

క. శరనిధిలోన మహోగ్ర, మరకంతుకుఁ డెమరఁ గాంచె శ్ర మఖమయగాత్రి
 ఖరవిదళితకులగోత్రి, ధరణికళత్రి గవేషధాత్రిం బోత్రిన్. 417

వ. ఇట్లు పొడగని దైత్యుండు రోషభీషణకారుఁ డై. 418

మ. గద సారించి యసహ్యవిక్రమసమగ్రస్ఫూర్తితో వ్రేయఁగా
 నది దప్పించి వరాహమూర్తి నిజదంష్ట్రాగ్రహతిం ద్రుంచెఁ బెం
 పొదవం గోధమదాతిరేక బలశౌర్యోదారవిస్తారసం
 పదఁ బంచాస్యము సామజేంద్రుఁ జల మోఽప్సం ద్రుంచుచందంబునన్. 419

మ. దితిజాధీశుని నీగతిం దునిమి యురగ్వృత్తిం దదీయాంగశో
 ణితపంకాంకితగండతుండుఁ డగుచు శ్ర నిష్ఠుండు దా నొప్పె వి
 స్మృతసంధ్యాంబుదధాతుచిత్రితసముద్రీప్తక్షమాభ్యుదతి
 షీతి దంష్ట్రాగ్రమునఁ ధరించి జలరాశిం బాసి యేతేరఁగన్. 420

తే. బాలశీతాంశు రేఖావిరభాసమాన, ధవళదంష్ట్రాగ్రమున నున్నధరణి యొప్పె
 హరికి నిత్యానపాయినిరయైనలక్ష్మి, నెరయఁ బూసినకస్తూరినికర మనఁగ. 421

— శ్లోక ప్రహజ్ఞ పరాహమూర్తిని బ్రహ్మాంబు స్తుతించుట. శ్లోక —

వ. అట్టియజ్ఞపోత్రిమూర్తిం జూచి కమలాసనప్రముఖు లిట్లని స్తుతియించిరి. 422

సీ. దేవ జితం జితం శ్ర తే పరమేశ్వర, జితయజ్ఞభావనశ్రుతిశరీర
 కారణసూకరాకారుండ వగునీకు, నతిభక్తి మ్రొక్కెద శ్ర మయ్య వరద
 భవదీయరోమకూట్రములందు లీనంబు, లై యుండు నంబుధు శ్ర లట్టియధ్వ
 రాత్మక మై తనశ్రరారునీరూపంబు, గానంగ రాదు దుర్మృగృతులకు

తే. నట్టిసీకుఁ బ్రణామంబు శ్ర లాచరింతు, మఖలజగదేశకీర్తి దరయానువర్తి
 భవ్యచారిత్ర పంకజపత్రనేత్ర, చిరశుభాకార యిందరారచిత్తచోర. 423

వ. అని వెండియు నిట్లు స్తుతియించిరి. 424

సీ. త్వక్కున నఖలవేదములు రోమంబుల, యందు బర్హిస్సులు శ్ర నక్షులందు
 నాజ్యంబు పాదంబులందుఁ జాతుర్హోత్ర, కలితంబు లగుయజ్ఞరక్తములును
 స్రుక్కు తుండంబున శ్ర స్రువము నాసికను ని, డాపాత్ర ముదరకోటరమునందుఁ
 2గర్జరంధ్రంబులగ్రహపాత్ర చమనముల్, గళమునందు నుపసరత్తులును జిహ్వఁ

1 'నగుచుఁ బూసినకస్తూరినిగమ మనఁగ' వ్రా. ప్ర.

2 ఇందులకు మూలము 'చమపాః కర్జరధే'। ప్రాశ్రిత మాశ్యే గ్రసనేగ్రహాస్తుతే యచ్చ.

తే. దగుఁ బ్రవర్ణ్యపాత్రయును దంఢతంబులందుఁ

బ్రాయణీయోదయనులు శిరమున నవన

రూపమునఁ బంచస్రాణముల్ శ రూఢి యగుచు

సభ్య మపసభ్యమును సన్నిరచయన మయ్యె.

425.

వ. వెండియు ముఖంబువలనఁ బ్రాశ్చిత్రారణ్యగ్నిహోత్రహవిర్భక్షణంబులును సభి.

వ్యక్తిదీక్షయు, రేతంబున సోమంబును, నవస్థానంబున నవనంబులును, ధాతు

వుల సప్తసంస్థలును, సంఘల సర్వయాగంబులు నై యొప్పుచుండు.

426

క. హవరూపివి హవనేతపు, హవభోక్తపు నిఖిలహవఫలాధారుడవున్

హవరక్షకుడవు నగునీ, కవితథ మగునుతు లొనర్తు ర మయ్య ముకుండా.

427

తే. సత్త్వగుణమున సద్భక్తి రసంభవించు, భక్తియుతముగఁ జిత్తంబురభవ్యమగును

హృదయపద్మంబునందుల కనెఱుంగఁబడిన, యట్టిసికు నమస్కారమయ్య వరద.

మ. అరవిందోదర తావకీనసితదంష్ట్రాగ్రావలగ్నక్షమా

ధరనద్యభినదాటవీయుతసమర్ సత్త్వతలం బొప్పె భా

సుర కాసారబలావతీర్ణ మదవరచ్చుండాలరాడ్డంతశే

ఖరసంసక్తసపత్రపంకజమురేఖం బొల్పు దీపింపఁగన్.

429

వ. మఱియును.

430

మ. చతురామ్నాయవపుర్విశేషధర చంఢచత్సుకరాకార నీ

సితదంష్ట్రాగ్రవిలగ్న మైనధర రాశిల్లం గులాగేంద్రరా

ర్యణంతే భగవ న్మన్నిహోత్రమ్ || దీక్షానుజ్యోతసదశ్విహోధర స్త్వం ప్రాయణీయోదయనీయదం
ప్రతిః | జహ్నోప్రవర్ణ్య ప్రక శీర్షకం క్రతో స్సభ్యాపసభ్యం చితయోఽ సవో హి తే | సోమ మురేత
స్సరనాన్యవస్థితః సంస్థావిభేదా స్తదదేహధాతవః | సర్వాణి సత్రాణి శరీర కన్దయ స్సంసర్గయజ్ఞ క్రతు
రిష్టిబధనః | దీనికిఁ బురు తెనుఁగు కొంత యుదంద విరుద్ధముగాఁ గానిసింఁచుటచే నచ్చుప్రతులందు.

‘శ్రవణాస్యబిములఁ జమన ప్రాశ్చిత్రముల్, గళమున నప్పిత్రీకంబు జహ్నఁ

తే. దగుఁ బ్రవర్ణ్యము నన్నిహోత్రములు నీచ, చర్మణంబున సభ్యాపసభ్యులు త్ర

మాంగ మనువులు చయనము లగుఁ గిటిక, యనుచు నుతియించి రత్తలి యజ్ఞ విభుని.

వ. వెండియు ముహూర్త్యహగ్ధగవనిర్భావం బుదీక్షణీయేష్టే యగునీచదాప్త్యుల ప్రాయణీయం బను

దీక్షానంతరేష్టేయు నుదయనీయం బనునమాప్తేష్టేయు యుష్మక్రేతంబు సోమంబును ద్వదీయావస్థా

నంబుప్రాతస్సవ నాదులనీచుత్కృష్టాంసాదిన పృథాతువులన్నిష్టో మౌఢ్యమోడకీవాజపేయూతిరాత్రా

ప్రోర్థాయంబు లనుసంస్థాభేదంబునను ద్వాదశాహారూపంబు లై నబహుయాగసంఘాతరూపంబు

లు నగుఁ పర్వస్త్రీయంబు భవదీక్షాశరీరసంఘంబు ససోమాసోమంబు లగుఁజుజ్జ క్రతువులు నీవ మఱి

యును నీవు యజనబాధనంబుచే నొప్పుచుండు వదియునుం గాక అని మూలమునకును శ్రీధరవ్యా

ఖ్యను ననుగుణముగా నొకపాత్రము గూర్చఁబడె నని తోచెడిది.

1 ‘ఉదయనీయ’ మని శబ్దరూపము.

జితశృంగోపరిలగ్న మేఘముగతిం శ జెల్వారె విద్యజ్ఞాం

చితహృత్పల్వలకోల భూరమణ లక్ష్మీనాథ దేవోత్తమా.

431

సీ. సమధికస్థావరజంగమాత్మక మైన, పసుమతీచక్ర మప్రకల్పిల

నుద్ధరింపుము కరుణోపేతచిత్తుండ, వగుచు నన్ననాత శ యయ్యె ధరణి

2మాత యా టె ట్లని శ మదిఁ దలంచెద వేనిఁ, జర్చింప మాకు విశ్వమున కీపు

జనకుండ వగుట యుగ్మత్పత్ని భూదేవి, యగుట మాకును దల్లిరయయ్యె నిపుడు

తే. ధరకు నీతోడఁ గూడ వందన మొనర్తు, మరణియందును యాజ్ఞకుఁ శ డగ్నినిలుపు

కరణి మీతేజ మీధరాశ కాంతయందు, నిలుప ధరణి పవిత్రయై శ నెగడఁ గాన.

వ. అదియునుం గాక.

433

చ. తలఁచ రసాతలాంతరగతక్షీతిఁ గ్రమ్మట నిల్పినట్టిసి

కలితన మెన్న విస్తయము శ గాదు సమస్తజగత్తు లోలిమ్మై

గలుగఁగఁ జేయు టద్భుతము శ గాక మహోన్నతి నీ వొనర్చుపెం

వలరిన కార్యముల్ నడప శ నన్యులకుం నరమే రమేశ్వరా.

434

చ. సకలజగన్నియామకవిశేషక్షణలీలఁ దనర్చునట్టినం

దకధర తావకస్ఫురదుఃఖదారత మంత్రసమర్థుఁ డైనయా

జ్ఞకుఁ 3డరణి హుతాశనుని శ నిల్పినకై వడి మన్నివాస మా

టకుఁ దలపోసి యీక్షితి దృఢంబుగ నిల్పితి వయ్య మాధవా.

435

చ. సలలితవేదశాస్త్రమయశాకరమూర్తిఁ దనర్చుచున్ రసా

తలమున నుండి వెల్లుడునురదారత మేను విదుర్బుఁ దత్సో

చ్చలితశివాంబుబిందువుల శ సాధుజన స్తపనత్యలోకవా

సుల మగుమేము దోగి పరిశుద్ధి వహించితి మయ్య మాధవా.

436

ఉ. విశ్వభవస్థితిప్రళయశేషలయందు వికారసత్త్వమున్

విశ్వము నీవ యై నిఖిలవిశ్వము లోలి సృజింపు దిందిరా

ధీశ్వర యీశ కేశవ త్రయీమయ దివ్యశరీర దేవ నీ

శాశ్వతలీల లిట్టి వని శ సన్నతి సేయఁగ మాకు శక్యమే.

437

సీ. పంకజోదర నీ వరపారకన్తుండపు, భవదీయకర్తముల్ శ పార మెయ్య

నెఱిగెద నని మది శ నిశ్చయించినవాఁడు, పరికింపఁగా మతిర భ్రష్టు గాక

విజ్ఞానినో చూడ శ విశ్వంబు నీయోగ, మా మాపయోనిధిమగ్న మాటఁ

దెలిసియుఁ దమబుద్ధిఁ దెలియనిమాధుల, నే మన నఖిలలోకేశ్వరేశ

తే. దానజనకోటి కతిసౌఖ్యరదాయకములు, వితలకరుణాసుధాతరంగితము లైన

నీకటాక్షక్షణములచే శ నెఱయ మమ్ముఁ జూచి సుఖాలనుజేయ వేరనుభగచరిత.

క. అని బ్రహ్మవాదు లగున, స్తునివద్యులు భక్తియోగమున వినమితు లై

మనమున మోదము ముప్పిరి, గొనఁ బొగడిరి ఖరవిదళితగోత్రం బోత్రిన్.

ఉ. అంతట లీలవోలె జగదాత్ముఁడు యజ్ఞవరాహమూర్తి య
త్యంతగభీరభీషణమరహోర్ణవతోయచయంబులఁ ఖురా
క్రాంతముఁ జేసి క్రమృత ధరరాతల మప్పలమీఁద నిల్పి వి
శ్రాంతి వహింపఁ జేసి గుణశాలి దిగోహితుఁ డయ్యె నయ్యెడన్. 440

ఉ. మంగళ మైనయీకథ సరమంచితభక్తిఁ బరింప విన్నవా
రిం గరుణార్ద్రదృష్టిఁ గని శ్రీహరి నాలఁ బ్రసన్నుఁ డౌను స
త్యంగతుఁ డైనవిష్ణుఁడు ప్రసన్నుఁడు దా నగునేని వారికిఁ
మంగళముల్ లభించు ననురూపము లే దది గాక వెండియున్. 441

చ. హరి నిజదాసకోటికి గురహాశయుఁ డై రమియించు నట్టిస
త్పురుషుల కిష్టవస్తుపరీపూర్ణమనోరథసిద్ధి గల్గు ను
స్థిర మగు చున్న మోక్ష ముజరచెతిది యై చెలు వారు నన్న న
స్థితరతుచ్చవస్తువులు శ సేకుటుటల్ మఱి చెప్ప నేటికిన్. 442

ఉ. కాన సోఽచన జగత్ప్రవసీయక థాసుధారసం
బానిసయట్టిజహ్వా యితరరానుకథాలవహోదకంబులం
బానము సేయఁ జూచునె సురపర్వమహీజమరందపానశో
భానయశాలి యైనమధురవప్రభుఁ డేగునె వేఁపచెట్లకున్. 443

క. అని మైత్రేయమునీంద్రం, డనఘుఁడు విదురునకుఁ జెప్పిరసట్టితెఱం గ
జ్జనపాత్రునకుఁ వ్యాసుని, తనయుఁడు వినిపించి మఱియుఁ శ దగ ని ట్లనియెన్.

క. అని చెప్పిన¹మైత్రేయుని, గనుఁగొని విదురుండు పల్కు శ ఘనతర మగునా
దనుజకులాంతకుచరితము, విసి తనియను నామనంబు శ విమలచరిత్రా. 445

చ. సవనవరాహమూర్తికథ శ సర్వము నీదయ వింటి వెండియున్
వివరముగా వినం బలుకరవే గుణసాంద్ర మునీంద్రచంద్ర మా
ధవగుణకీర్తరామృతవిరతానముఁ గర్ణపుటాంజలిఁ వెనం
జవిఁ గొన కేల మాను జనరసంతతికిఁ భవతాపవేదనల్. 446

వ. కావున. 447

నీ. శ్రీహరి యజ్ఞవరాహరూపముఁ దాల్చి, మించి హిరణ్యాక్షుఁ శ ద్రుంచె ననుచు
నప్పుడు మునినాథ శ చెప్పితి నాతోడ, నవ్వరాహంబు దంధ్రాగ్రమునను
ధరణి నెబ్బంగిని శ ధరియించె హరికి హి, రణ్యాక్షుతోడ వైరరమున కేమి
కారణ మసుర నేగతి సంహరించె దా, నింతయు నెఱిగింపు శ మిగ్ధచరిత
తే. యనిన మైత్రేయముని విదురునకు ననియె, హరికథాకర్ణనమునఁ బెంపారునీకు

- జన్మఫలసిద్ధియగుటకుఁగదియంబు, వలదు హరిమాయ విధికై నగవశమె తెలియ.
 క. అనఘాత్మ నన్ను సీ వడి, గినియాకథ ధువుఁడు విష్ణుశక్తి ర్తనపరతం
 దనరిననారదు నడుగ న, తని కతఁ డెఱిగింప హరికృతాశ్రవణమునన్. 449
- క. దండధరుఁ బెల్చు డాకాలఁ ర దన్ని ధువుఁడు, నిందు నందును వాసికి ర నెక్కె నట్టి
 విష్ణుసంక్తి ర్తనం బరవిందభవుఁడు, దివిజలకుఁ జెప్పె నది నీకుఁ ర దేటపఱుతు.
 వ. ఆకర్ణింపుము. 451
- అథామైత్రేయమహాయని విమరుసకు హిరణ్యాక్షహిరణ్యకశిపులవృత్తాంతం డెఱిగించుట. అథా
 నీ. బలిసి దక్షప్రజారపతితనూభవ దితి, సంతానవాంఛితరచింత వాడను
 నొకనాఁడు పుష్పసారయకశరనిర్భిన్న, భావ యై విరహతాపమున వచ్చి
 పతిసమాగమవాంఛ ర ప్రభవింప నిజనాథు, నన్నిధి నిలిచి యశస్థలితనియతి
 నగ్నిజహ్వండును ర యజురధీశుండును, నగువిష్ణుఁ దనచి త్తరమందు నిలిపి
 తే. తగఁ బయస్సున నగ్నిహోత్రంబు సేసి
 కమలహితుఁ డస్త్రైలసంరగతుఁడు గాఁగ
 హోమశాలాంగణమునఁ గూర్చున్నవిభునిఁ
 గశ్యపునిఁ గాంచి విమలవారక్యముల ననియె. 452
- చ. గజవిభుఁ డుద్ధతి న్ననఁటిరకంబములన్ విదళించులీలఁ జి
 త్రజాఁడు ప్రసూనసాయకవిరతానముచేత మదీయచి త్తమున్
 గజవిజ సేసి పెన్వగలఁ ర గాఢీయ వెట్టఁగ నాథ నీవదాం
 బుజములఁ గాన వచ్చితిఁ బ్రభుత్వ మెలర్పఁగ నన్నుఁ గావవే. 453
- వ. అదియునుం గాక నాతోడినవతు లెల్లను భవత్కృపావిశేషంబున గర్భాధానం
 బులు వడసి నిర్భరానందంబున నుండం జూచి శోకవ్యాకులితచి త్త నై యున్న
 నన్ను రక్షించుట పరమధర్మంబు నీవు విద్వాంసుండవు నీయెఱుంగనియర్థంబు
 గలదే నీవంటిమహానుభావు లయినసత్పురుషు లార్తు లై నవారికోర్కులు వ్యర్థం
 బులు గా కుండఁ దీర్చుట ధర్మవధం బని వెండియు ని ట్లనియె. 454
- క. పతిసమ్మానము వడసిన, నతులకు నభిమతఫలారథసంసిద్ధియు నూ
 ర్జితయశముఁ గలిగి లోక, స్తుత మై చెలువారు చుండుఁ ర జువ్వె మహాత్మా. 455
- క. తనధర్మపత్నివలనను, మునుకొని తాఁ బుత్రరూపమున నుదయించున్
 విను దీప మందు ముట్టిం, చినదీపము రెండు గావె ర శిఖ యొకఁ డయ్యున్. 456
- క. కావున నీయర్థమ యా, 'తా నై పుత్ర' యని వేదతత్తులం దోల్చి
 వారిఁ బలుకుట వినవే, ధీవర ననుఁ గావు మధికశ్రదీనం గరుణన్. 457
- చ. వరకరుణామర్తి దుహితృవత్సలతం దనరారునట్టిమ
 ధురుఁ డొకనాఁడు మమ్ముఁ దనశకూఱుల నందఱు బిల్చి మీమనో

హరు నెఱిగింపుఁ డిత్తుఁ గమశలాననలార య టన్న నందులోఁ

బురుషవరేణ్య యేము పమశమువ్వర మ ర్తిలి నిఁ వరింపమే.

458

క. దిలి యిగతిఁ గామవిమో, హితమతి బహువచనముల హృదీశునిఁ బలుకఁ
ధృతిఁ గృపణురాలి నిజప్రియ, సతిఁ గని కశ్యపుఁడు వలికె శ సల్లాపమునన్.

వ. నీవు చెప్పినయట్ల పురుషులకు నంగనలవలన ధర్మార్థకామంబులు సిద్ధించుఁ గర్ణ
ధారుండు నావచేతం బయోధిఁ గడచుచండంబున గృహమేధిసర్వాశ్రమవాసుల
నరసి రక్షించుచు నిజాశ్రమంబున వ్యసనార్ణవంబుఁ దరియించు నట్లు సేయుపురు
షునందుల నర్థంబుభార్య భార్యయందు సకలగృహకార్యభారంబును జేర్చి పురు
షుండు నిశ్చింతంబుడై సుఖయించు చుండు మఱియు నితరాశ్రమదుర్జయంబులైన
యింద్రియశత్రువర్గంబుల భార్యాసమేతుం డైనగృహస్థుండు దుర్గాధిపతి యైనరా
జు శత్రుసంఘంబుల జయించుచండంబున లీలామాత్రంబునం జయించు నిట్టి
నీకుం బ్రత్యుపకారంబు సేయ సకలగుణసంపన్ను లగుసత్పురుషులు నూతేంద్ర
కును జన్మాంతరంబులకు నైన సమర్థులు గా రనిన మముబోటివారలు సేయ నో
వుదురే యైన నీమనంబునం గలదుఃఖంబు దక్క మని యిట్లనియె.

460

తే. తరళలోచన నీవు సంశతానవాంఛఁ, జేసి వచ్చితి వాఁ గులశీలవర్త
నములుగలభార్యమనమునశనమరుకోర్కి, దవిలి తీర్చుటపతికిఁ గర్తవ్యమరయ.

మ. తరుణీ యొక్కముహూర్త ముండు మిది సంభాషకాల మిక్కాలమం
దరయన్ భూతగణావృతం డగుచుఁ గాశమారాతి లీలన్ వృషే

శ్వరయానంబున సంచరించుట నభావ్యం బయ్యె నీయగ్రవే

శ రమింపంగ నిషిద్ధకర్త మగు నేలూ ధర్మమున్ వీడఁగన్.

462

మ. అరవిందానన వీడె నీమఱిది లీలలాటోపగుర్తమా

చరఘంఘానిలఘాతపాంసుపటలశ్చన్నుండు ధూమ్రైకదు

ర్భరవిద్యోతవికీర్ణ భీషణజటాబద్ధుండు భస్మావలి

ప్రచుచిస్సారసువర్ణ వర్ణుడును నై శ భాసిల్లు నత్యుగ్రుండై.

463

క. అనలసుధాకరరవిలో, చనముల వికసింపఁ జేసి శ సమధికరోపం

బునఁ జూచు చున్నవాఁ డెడె, వనితాబంధుత్వ మరయ శ వలవదు సుమ్మి.

464

క. అతనికిఁ దలపోయ హితా, హితులును సవ్యాన్యులును విరహీనులు సతిగ

ర్హితులును తేరీశుండు సమ, మతియును నిఖలై కభూతశమయుఁ డై యుండున్.

క. కాపున మద్భాత భవ, ద్వేషరుఁ డని తరుణి నీమరదిం జూడకు మా

దేవాదిదేవుఁ డ్రిజగ, త్పావను నిఖలై కనేత శ భగవంతు సూరున్.

466

వ. ఏమును సత్పురుషులైనవిశ్వాంసులును భుక్తభోగం బై దూరతోన్యస్తం బైన
పుష్పమాలికయునుం బోలె నమృహత్పునిచరణారవిందవందనాభిలాషిణి యైన
యవిద్యాదేవి ననుసరించి వర్తింతు మదియునుం గాక.

467

- సీ. ఎవ్వనికరుణ బ్రహ్మాండాదిదిక్పాల, వరు లాత్మపదవై భరవములఁ దనరి
రెవ్వనియాజ్ఞ వశించి వర్తించును, విశ్వనేత్ర యగునరవిద్య యెపుడు
నెవ్వనిమహిమంబు రిట్టి వట్టివి యని, తర్కింప లేవు వేదంబు లయిన
నెవ్వని సేవితరు రెల్లవారును సమా, నాధికరహితుఁ డై రయలరు నెవ్వఁ
తే. డట్టిదేవుని ద్రిపురసంహారకరుని, సస్థిమాలాధరుండు భిరతాశనుండు
భూతిలిప్తాంగుఁ డుగ్రపర రేతభూమి, వాసుఁ డనియు హసించెడురవారు మఱియు.
- క. ధర శునకభాగ్యమును నిహ, పరదూరము నై నతను పురపాదేయముగా
నెఱి నమ్మి వస్త్రమాల్యా, భరణంబు లలంకరించురపామరజనులున్. 469
- క. ఘననిర్భాగ్యులుగా మదిఁ, గను మని యారితీఁ బ్రియకుఁ ర గత్యపుఁ డెఱిగిం
చిన దితి గ్రమ్మఱఁ బలికెను, మనసిజసాయకవిభిన్నమానస యగుచున్. 470
- క. మునుకొని లజ్జావనతప, దన యై ప్రాణేశుకొంగుఁ ర చాలిమి దూలం
బెనఁగొనియె వారకామిని, యనువున వినిషిద్ధకర్తృమం దభిముఖ యై. 471
- వ. ఇట్లు సేసినభార్యానిర్బంధంబునకుం దొలంగ నేరక యీశ్వరసమస్కారం బొనరిం
చి యేకాంతంబున నిజకాంతాసంగమంబు దీర్చి సంగమానంతరంబున వార్చి
స్నాతం డై ప్రాణాయామంబును జేసి విరజంబును సనాతనంబును నై నబ్రహ్మ
గాయత్రి జపియించె నంత. 472
- క. దితియును నిషిద్ధకర్త, స్థితికై మదోన సిగ్గు ర చిట్టాడఁగ నా
నతవదన యగుచు నాపశు, పతివలనిభయంబు గల్గి ర పరమస్థితిక్. 473
- వ. కశ్యపుం గనుంగొని యిట్లనియె సమస్తభూతపతి యెనపరమేశ్వరుండు నాచేసి
నయపరాధంబు సహించి మగ్ధర్భపరిపాలనంబు సేయుంగాక రుద్రుండును మహా
త్ముండును స్వయంప్రకాశుండును నలంఘ్యుండును సకామజనఫలప్రాపకుండును
నిష్కామజనమోక్షప్రదుండును న్యస్తదండుండును ధృతదండుండును దుష్టశిక్ష
కుండును బరమాత్ముండును జగదంతర్యామియు నిర్గుణుండును నిష్కాముండును
భక్తసులభుండును భగవంతుండును నగునపురమేశ్వరునకు నమస్కరించెద మ
ఱియు షడ్గుణైశ్వర్యసంపన్నుండును జగద్భర్తయు మహానుగ్రహశీలుండును
నిర్దయపరిపాల్యవహూరక్షకుండును సతీదేవీపతియు నై నయాసర్వేశ్వరుండు
నన్ను రక్షించుం గాత మని సన్నుతించి. 474
- క. అర్భకులు లేని దగుటను, గర్భము నిజనాథువలనఁ ర గమలానన కా
విరూఢత మైనఁ గర్త వి, నిర్భరపరితోష మాత్మ ర నెలకొన నుండెన్. 475
- వ. అంతఁ గత్యపుండు దత్కాలసముచితసంధ్యావందనంబులు దీర్చి. 476
- క. ఆచెలువగర్భచిన్నము, లేచినఁ బరితోష మాత్మ ర సేవారక మా
రీచి తగ నిజతలోదరిఁ, జూచి యకర్తమున కాత్మ ర స్రుక్కుచుఁ బలికెన్. 477

- మ. సతి నీ వేగతి నింద కోడక మనోజ్ఞాతేక్షుకోదండని
గ్గతనారాచపరంపరాహతవిశీర్ణస్వాంత వై పాపనం
గతి లజ్జాభయధర్మముల్ విడిచి దురమ్మాలంబు నాతో రమిం
చితి బల్లిక వెలయూలికై వడిని దురశ్శీలక్రియాలోలతన్. 478
- వ. అట్లగుటంజేసి. 479
- 1క. సతి విను భూతగణప్రే, రితు లై గుద్రానుచరులు శ పృథుశక్తిసమ
న్వితు లుగ్రకన్తు లతిశౌ, ర్యతములు భద్రానుభద్రు శ లనునామములన్. 480
- క. పరగినదర్పిధతు లి,ద్దలు గొడుకులు నీకు బుట్టి శ ధరణికి ప్రే గై
నిరతము బుధజనపీడా, పరు లై వర్తింతు రాత్తరబలగర్వమునన్. 481
- తే. అట్టిదుమ్మన్తులకును మరహాత్ము లలిగి, విశ్వవిదుఁ డైనహరికిని శ విన్నవింప
నతఁడుకోపించి హరి కులిశాయుధమున,గిగుల నఱకినగతి వారి శ ధరణిఁగూల్చు.
- క. అని కశ్యపుఁ డెఱిగించిన, విని దితి భయ మంది చాల శ విష్వలమతి యై
తనహృదయేశుముఖాబ్జముఁ, గనుగొని యిట్లనియె విగతరకాతుక యగుచున్.
- చ. ధర సుజనాపరాధు లగుతామసచిత్తుల కెందు నాయువు
సిరియు నశించి పోవు మృతి శ నేకులు శత్రులచేత నింత యా
నరయఁగ నిక్కువంబు భవదాత్మజు లాకృల కెగు 2సేసినం
గరుణను వారు వారి మదిఁ శ గైకొని కావ ననుగ్రహింపరే. 484
- చ. అనవుడుఁ గశ్యపుండు గమలానన కిట్లను నింతి నీవు చే
సినవిపరీత³కర్మమునఁ శ జేకుతె నిట్టియవస్థ దీనికి
మనమునఁ దాప మొందుటను శ మూఢపుపాదనరోజయు గ్గచిం
తనమునఁజేసియున్ నను మురదంబునఁ గొల్పుటఁజేసియుం డగన్. 485
- తే. రమణి నీదుసుతులలో హిరణ్యకశిపు,వలన నుదయించువారిలోవల ముకుంద
పదనరోజాతవిన్యస్తభాపుఁ డైన,తనయుఁ డుదయింపఁ గలఁ డతిరథార్థికుండు.
- వ. మఱియును. 487
- క. ఘనపుష్కాం డన్వయపా, వనుఁ డగునప్పణ్యతమునిరవరకీర్తిలతల్
వనజభవాం⁴దర మె,ల్లను నిండఁగఁ బక్వ బుధలరలాముం డగుటన్. 488
- తే. వామనోచన వినుము దుర్రర్హు సేమ, మగ్ని⁵పుటమునఁ బరిశుక్లమై వెలుంగు
నట్లు దుష్టాత్మసంభవుఁ శ డయ్య వంశ, పావనుం డగు హరిపాదభక్తుం డగుట.
- తే. అంచితాష్టాంగయోగక్రి శ మౌకలాపు, లైనయోగిశ్వరులు నమ్మనోనుభావు
నతులశీలస్వభావవిరజ్జానసరణిఁ, దాముఁ జరియింప నాత్మలఁ దలఁతు రెపుడు.
- ఉ. ఆమహితాత్మకుండు సుగురణాంబుధి భాగవతోత్తముండు ల

1 ఈపద్యము వ్రాతప్రతులం జూపబడి. 2 'సేయుభూ, సురులక్రవగ్నిపాల్పడక
శోభన మా హరిచేరిపంచతక్' అ. ప్ర. 3 ధర్మమునఁ. 4 ముఖమునఁ.

శ్రీమహిళాధినాథుఁ దులసీదళదాముఁ బరేశు నాత్మహృ
త్తామరసంబునందుఁ బ్రమోదంబున నిల్పి తదన్యవస్తువుం
దా మదిలో హసించు హరిరదాస్యవిహారవినిశ్చితాత్ముఁడై.

491

వ. అట్టిసిపాత్తుండు.

492

సీ. మహితదేహోద్యభిరమానంబు దిగనాడి, చిరతరాలంపటశీలుఁ డగుచుఁ
బరసమృద్ధికి నాత్మభరితోష మందుచు, బరదుఃఖమునకుఁ దాపమునఁబొందు
నీవిశ్వ మంతయు శ నేవిభవమయ మని, యెవ్వనికరుణచే శ నెఱుంగ నయ్యె
సట్టియీశ్వరునకు శ నాత్మసాక్షికి మోద, మడరంగఁ జూచు సరసన్యదృష్టి
తే. నతనిదాఘోగ్రసమయంబురసందునిఖల, జంతుసంతాపమడఁగించుఁచంద్రమాడ్కి
నఖలజగములదుఃఖంబు శ లపనయించు, రూఢి నాతఁ డజాతవిరోధి యగుచు.

1వ. మఱియు హరిధ్యాననిస్థాగరిష్ఠుం డగునమృహాభాగవతాగ్రగణ్యుండు. 494

క. పిమలాంతరంగబహిరం, గములను స్వేచ్ఛానురూపకలితుం డగునా
కమలాధీశ్వరుకుండల, రమణీయముఖంబుఁ జూచుఁ శ బ్రమదం బెసఁగన్. 495

తే. మఱియునీవిశ్వ మాహరిరమయముగాఁగ, మనములోపలఁదలఁచునరమ్మనునిభుండు
మనుమహాత్ములలోననీరమనుమఁడధికుఁ, డనఁగనుతెక్కునంచుఁగఁగిశ్యపుఁడువలుక.

క. విని తనతనయులు మధుసూ, దనుచే హతు లగుదు రనుచుఁ శ దనమనుమఁడు స
జ్జననుతభాగవతుం డగు, ననుచు మదిం జాల దుఃఖఃపార్షము లొదవన్. 497

వ. ఉండునంత నాదితియుఁ గశ్యపవీర్యసంభృతం బైనగర్భంబు దుర్భరతేజోభిరా
మంబును నన్యతేజోవిరామంబును దినదినప్రవర్ధమానంబును నై నివృట్టిల్ల నిజో
దరసితు లైనకుమారులమరదమనులై వర్తింపఁగల రని చింతించుచు గర్భంబు
శతవర్షంబులు ధరియించి యున్నయనంతరంబ.

498

ఉ. ఆదితిగర్భమందు రుచిరకృతితో నొకతేజ మన్యతే
జోదమలీల వెల్వడి నరసుంధరయుఁ గగనంబు నిండి సు
ఛాదితపద్మబాంధవనిరశాకరదీప్తులు గల్గి సూచికా
భేదమహోగ్రసంతమసభీషణ మైన భయాకులాత్ము లై.

499

చ. అమరగణంబు లెల్లఁ గమరలాసనుపాలికి నేగి తత్పదా
బ్జములకు మొక్కి యంజలులు శ ఫాలములం గదియంగఁ జేర్చి చి
త్తముల భయంబు సంభ్రమముఁ శ దార్కొన నిట్లని విన్నవించి రో
యమరకులాగ్రగణ్య దురితార్ణ వతారణ సృష్టికారణ.

500

ఉ. నీవు చరాచరప్రచయశేతపు ధాతవు సర్వలోకపా
లావళిమహాభిభూషణుఁడ శ వంచితమూర్తివి దేవదేవ వా
ణీవర యీయజాండుమున శ నీవు నెఱుంగనియర్థ మున్నదే

భావమునం నలంపుము విచన్నుల ముమ్ము భవత్ప్రపన్నులన్. 501

వ. దేవా¹ కార్యరూపం బగుచేతనాచేతనాత్మక ప్రపంచంబునకుఁ గారణుండ వై నని చేత సమస్తభువనంబులును సృజియింపబడియె నీవు సర్వభూతాత్మ భావవిదుం డవు లోకనాథశిఖామణిభూతుండవు విజ్ఞానవీర్యుండ వవిద్యుంజేసి యిట్టిప్రప్తు రూపంబు నొందితి గృహీతరజోగుండవు నీయందుఁ బ్రపంచంబు లీనం బై యుండు సుపక్వయోగంబు నొంది నిష్కాము లై ధ్యానంబున ని స్మరయుచు నిర్జితశ్వాసేంద్రియాత్ము లై భవత్ప్రసాదంబు వడసినవారలకుం బరాభవంబు లెక్కడి వెవ్వని²వాక్యాశబద్ధు లై పశువులచందంబున నిఖిలజీవులు వర్తింతు రట్టినికు నమస్కరింతు (మహోరాత్రవిభాగాభావంబున లుప్తకర్తృంబు లగు) లోకంబులకు సేమంబు గావింపుము శరణాగతుల మైనమమ్ముఁ గరుణాకటాక్షం బుల నీక్షించి రక్షింపుము కశ్యపువీర్యంబు దితిగర్భంబుననుండి నకలదిగ్వల యంబు నాక్రమించి దారువందులహుతాశనుచందంబున (లీనం బై) ప్ర వృద్ధం బగుచున్న దని విన్నవించినబృందారకసందోహంబులకు నానందకంద శితంబుగా నరవిందనందనుం డి ట్లనియె. 502

శ్లోక సవకసవదనాగులు నైకుంఠమున కరుగుట. శ్లోక-

క. గీర్వాణులార యుష్మత్పూర్వజు లాత్మీయసుతులు శ పుష్కలు విచర
న్నిర్వాణులు సనకాదులు, సర్వంకషశేముషివిరచక్షణు లెందున్. 503

క. వారలు నిస్సవృహు లగుచు న,వారణ భువనంబు లెల్ల శ వడిఁ గ్రుమ్మరుచున్
ధీరు లొకనాఁడు భక్తి, శ్రీ రమణీశ్వరపదాబ్జసేవానిరతిన్. 504

చ. చని చని కాంచి రంత బుధశస్త్రము లంచితినిత్యదివ్యశో
భవవిభవాభిరామముఁ బ్రపన్నజనస్తవసీయానామమున్
జననవిరామ మార్యజనశస్త్రసన్నతభూమము భక్తలోకపా
లనగుణధామముం బురలరలామముఁ జారువికుంఠధామమున్. 505

ఉ. ఆమహానీయపట్టణమునందుల నుండెడువార లాత్మని
ష్కామఫలంబు సత్ఫలముగఁ దలపోసి ముముక్షుధన్యు లై
శ్రీమహిళాధిపాంఘ్రిసరశనీరుహపూజ లొనర్చుచున్ మహో
ద్దామతదీయరూపములఁ శ దాల్చి సుఖించుచు నుందు రెప్పుడున్. 506

చ. విగతరజస్తమోగుణుండు శ విశ్రుతచారుయశుండు శుద్ధస
త్త్వగుణుఁ డజుం డనాది భగవంతుఁ డనంతు డనంతశక్తియున్

1 'కార్యకారణరూపంబును జేతనాచేతన ప్రపంచకారణంబును నైనసమస్తభువనంబులు నీ చేతం గ్రువ్వంబడిన కనియు నీవు సర్వభూతాత్మ భావుండ కనియు సుపక్వయోగంబునొంది నిష్కాము లైనవారు ధ్యానంబున నరయుదురు నిష్ఠి శేంద్రియాత్ము లై' వ్రా. ప్ర. 2 'వాఙ్మాలంబుచే బాళ బద్ధంబు లై నపశువుల' ఆ. ప్ర.

నిగమచయాంతవేద్యుడు విశిష్టలనిర్మలధర్మమూర్తియు
న్నగుహరిపేరఁ బెం పెనఁగు ॥ నన్నగోపవనమ్మ లిమ్ములన్. 507

వ. మఱియుఁ గైవల్యశబ్దంబు మూర్తీభవించిన తెఱంగునం బాలు పారుచు నైశ్చేయసనామంబున నభిరామంబై సతతంబును సకల దుష్కర్మంబులు గలిగి యర్చిజనంబులమనంబుల ఘనంబులుగ నీరిక తెత్తినకోరికలు సారికలు గొన నొసంగుచు నితరతరురహితంబులును గామనోహనసహితంబులును బుష్పఫలధరితంబులును నై తనర్చుసంతానవనసంతానంబులు సమంచితవసంతసమయసౌభాగ్యసంపదభిశోభితవాసంతికానుమవిసరపరిమళమిళితగళితమకరందలలితామోదముదితహృదయులై యఖండతేజోనిధి యగుపుండరీకాక్షుచరిత్రంబు లుగ్గడింప లేక ఖండితజ్ఞానులయ్యును నిరతిశయవిషయసుఖానుభవకారణం బగుట నిందిరాసుందరీరమణచరణసేవావిరమణకారి యై యున్న దని తలంచి తద్గంధప్రాపకగంధపహునిం దిరస్కరించి నారాయణభజనపరాయణులై చరియించునుందరీయుక్తనైమానికులును నైమానికమానసోత్సేకంబునుం బౌరావత హంస సారస శుకపిక చాతక తిత్తిరి మయూర క్రథాంగముఖ్యవిహంగకోలాహలవిరామంబునుం గా సరవిందనయనకథాగానంబు లనూనంబులుగా మొరయ మదవదిందిరిరసందోహకలితపుష్పవల్లీమతల్లికలును నకుంతితచరిత్రం డైనవికుంతనిలయుని కంతంబునం దేజరిల్లువలసిత్తులసీదామంబుం గనుంగొని యీతులసీదామంబు హరిమంగళగళవిలగ్నం బై యుండుసౌభాగ్యంబు వడయుట కేమితపంబు గావించెనో యని బహుకరించుచందంబున నొప్పచందనమందారకుందారవిందపున్నాగనాగవకుళాశోకకురవకోత్పలపారిజాతాదిప్రసూనమంజులును మంజరీపుంజరంజితనికుంజంబులయందు నుత్తుంగపీనకుచభారాకంపితమధ్యంబులుఁ గటితటఘటితకనక మేఖిలాకలాపనినదోపలాలితనీలదుకూలశోభిత పృథునితంబభరాలసయానహాసితకలహంసమయూరగమనంబులు ససమశరకుసుమశరవిలసితంబు నపహాసించునయనకమలంబులుం గలిగినసుందరీసందోహంబులం దగిలి కందర్పకేళీవిహారంబుల నానందంబు నొందక ముకుందచరణారవిందసేవాపరిలభమరకతవైషార్యహేమమయవిమానారూఢులై హరిదాసులు విహరించుపుణ్యప్రదేశంబులును నిందిరాసుందరి శ్రీలోక్యసౌందర్యభిని యైనమనోహరమూర్తి ధరియించి రమణీయరణితమణినుపురచరణారవింద యై నిజహృదయేశ్వరుం డైన సర్వేశ్వరునిమందిరంబునం జాంచల్యదోషరాహిత్యంబుగ వర్తింపం గరకమల¹ భ్రమణీకృతలీలాంబుజాత యై తననీడ కాంచనస్ఫటికమయకుడ్వప్రదేశంబులం బ్రతిఫలింప శ్రీనికేతనునినికేతనసమ్రాజ్ఞనకైంకర్యంబ పరమధర్మం బని తెలుపుచందంబునం జూహ్నుచు నిజవనంబునం దనరుసౌరభాభిరామంబు లగుతులసీదశ

దామంబుల నాత్మనాయకునిచరణారవిందంబుల సర్పించుచు నొసలిమృగమదపు
టసలున మసలుకొని 1 తుంపెనలుగునియుకురులనులలితలప్రసూనరుచిరాభనానం
దనరుమోముఁదామర విమలసలిలంబులఁ బ్రతిబింబింప నిజమనోనాయకుచేతం
జుంబితం బగుట గాఁ దలంచి లజ్జావసతవదనయై యుండఁ జేయుప్రవాళలతికాకు
లంబు లై నకూలంబులు గలనడబావులును గలిగి పుణ్యంబునకు శరణ్యంబును
ధర్మంబునకు నిర్మలస్థానంబును సుకృతమూలంబునకు నాలవాలంబును నయి
పాలు పొందుచుండు.

508

చ. హరివిముఖాత్మ లన్యవిషయస్పృహచిత్తులుఁ బాపవర్తులు
న్నిరయనిపాత హేతువును శ నింద్యచరిత్రము నైనదుష్కథా
నిరతిఁ జరించువారలును శ నేరరు పొందఁగ నిందిరామనో
హరచరణారవిందభజనాత్మకు లుండెడుగొంది నారయన్.

509

వ. వెండియు.

510

చ. హరిఁ బరమేశుఁ గేశవు నశనంతు భజింపఁగ ధర్మతత్త్వధీ
పరిణతిసాధనం బగుస్వరభావముఁ దాల్చినయట్టిమర్త్యులా
సరసిజనేత్రమాయను భృశంబుగ మోహితు లై తదంఘ్రిపం
కరుహము లర్థమైఁ గొలువఁ శ గానమిఁ బొంగరు తత్పదంబునన్.

511

చ. మఱియు సగోరుహోదరునిరమంగళదివ్యకథానులాపని
ర్భరపరితోష బాష్పకణబంధురచారుకపోలగర్గద
స్వరపులకీకృతాంగు లగువారలు నిస్సృహచిత్తులు న్ననాం
కరణవిదూరులు న్నగుసురకన్తులయుండెడిపుణ్యవాసముల్.

512

వ. అందు.

513

మ. వరనైకుంఠము సారసాకరము దివ్యస్వర్ణ శాలాంకగో
పురహర్షావృత మైనతద్భవన మంభోజంబు దన్తందిరాం
తరవిభ్రాజితభోగి గర్జిక తమరద్యచ్ఛోగపర్యంకమం
దిర పొందక వసియించుచూడవుడు దా శ నేపారు భృంగాకృతిన్.

514

వ. అంత.

515

మ. హరిచేఁ బాలిత మైనకాంచనవిమారనారూఢ మైనట్టిస
త్పురుషానీకముచేఁ దనర్చి విభవాఘృణప్రభావోన్నతిం
గర మొప్పగుతదీయధామము జగత్కల్యాణమూర్తుల్ మునీ
శ్వరు లర్థి నిజయోగశక్తిఁ బరితురప్తస్వాంతు లై చెచ్చెరన్.

516

వ. జాయం జని.

517

చ. మరకతరత్నతోరణసరమంచితకుడ్యకవాటగేహళీ

విరచితకక్ష్యపట్న మరవిందదళాక్షవిలోకనోత్సవా
దరమతి నన్యముం గనక శ దాటి యనంతరకక్ష్యయందు ని
ద్దటను దదీయపాలుర నురదారసమానవయోవిశేషులన్.

518

సీ. కాంచననవరత్నరకటకాంగుళీయక, హార కేయూరమంజీరధరులఁ
గమనీయసౌరభాగతమ త్తమధుకర, కలితసద్వనమాలికావిరాజి
తోరస్థులుల గదాధారుల ఘనచతు, ర్బాహుల నున్నతోరత్నాహమతుల
నారూఢరోషానశలారుణితాక్షుల, భూలతాకాటిల్యరఫాలతలుల

తే. వేత్రదండాభిరాముల శ వెలయునమ్ము
కుండశుద్ధాంతమందిరాలిందభూమి
నున్నయిద్దట సనకాదిశ్రయోగివరులు
సూచుచును వృద్ధ లయ్య నాశనుభగమతులు.

519

క. ధీరతఁ బంచాబ్దములకు, మారకు లై కానఁబడుచు శ మనమున శంకం
గూరక చతురాత్మకు లని, వారితగమనముల డాయశవచ్చిన నెదురన్.

520

క. శ్రీలలనేశ్వరదర్శన, లాలసు లై యేగుబుధలలాముల నతిదు
శ్శీలతఁ దద్వచనప్రతి, కూలమతిం బోవ కుండఁ శ గుటిలాత్మకు లై.

521

క. వారించిన వారలు బృం, దారకు లీక్షించు చుండ శ దారుణపటురో
షారుణితాంబకు లై రొద, వారించుచు వారు నచటిరవారును వినఁగన్.

522

వ. ఇ ట్లనిరి.

523

చ. పరము ననంత భక్తపరిపాలు సుస్మాత్తము నిష్టు సీశ్వరే
శ్వరు భజియింపఁ గోరి యనిరవారణ నిద్దట సేగి నిచ్చలున్
భరితముదాత్మ లై కొలువఁ శ బాయక తదృజనాంతరాయత
త్పరమతి మాకు నిష్ప డరిపడ్డదురాత్ముల నేడు గంటిరే.

524

వ. అని మఱియు సనకసనందనాదులు జయవిజయులం జూచి యిట్లనిరి మీమనంబుల
స్వామిపితార్థంబై నిష్కపటపర్తనుల మైనమాబోలులఁ గుహకవృత్తి గలయి
తరజనంబులు భగవత్సదనంబుఁ బ్రవేశింతురో యను శంకంజేసి కొండఱం బ్రవే
శింపం జేయుటయుఁ గొండఱ వారించుటయు నావారికస్వభావం బని వారింపం
దలంచితి రేనిఁ బ్రశాంతదివ్యమంగళవిగ్రహుండును గతవిగ్రహుండును భగవం
తుండును విశ్వగర్భుండును నైనయీశ్వరుండు ప్రాప్యంబును బ్రాపకంబును బ్రాప్త
యు ననుభేదశూన్యుండుగావున మహాకాశంబునందు ఘటపటాద్యాకాశంబులు వే
టులేక యేకంబై తోచుచందంబున విద్వాంసు లగువారమృహాత్ముని సకలాత్మ
భేదరహితునింగా బొడగందు రదియునుం గాక లోకంబునందులరాజులు సాప

రాధు లయినకింకరజనంబుల నాజ్ఞాపించుచందంబున నీశ్వరుండు దండించునో
యనుభయంబునంజేసి వారించితి మని తలంచితిరేని భూసురవేషధారుల మైన
మాకును వైకుంఠనాయకుం డైననర్వేశ్వరునకును భేదంబు లే కుండుటంజేసి
శంక సేయం బని లే ది ట్లగుట యెఱింగి మందబుద్ధుల రై మమ్ము వారించినయ
నుచితకర్తు లగుమీరిలు మదీయశాపాహ్ను లగుదురు గావున భూలోకంబున లో
భమోహంబు లనుశత్రువులు బాధింపం బుట్టుం డని పలికిన. 525

క. వారలు విని తమమనముల, భూరిస్ఫుటచండకాండరపూగంబులచే
వారింప రానిభూసుర, దారుణవాక్యముల కులికి శ ణ్డపడుచున్. 526

క. పరితాపంబును బొందుచు, సరసిజలోచనునిభటులు శ సనకాదిమనీ
శ్వరులపదాంబుజములకుం, గర మర్ధిక్ మ్రొక్కి నిటలఘటితాంజలు లై. 527

వ. ఇ ట్లనిరి. 528

మ. వరయోగీశ్వరులార మమ్ము మది నోశవ్వ నిట్లు మీ రన్నని
స్థురవాక్యంబుల కింక మామనములన్ శ శోకింపఁగా రాదు స
త్పురుషశ్రేణి బరాధవించినవృథాభూతాత్ములన్ మమ్ము మా
దురితం బింతకుఁ దెచ్చె మీఁద శుభముం దూకొందు మే మారయన్. 529

వ. అని యె ట్లంటి రేని. 530

ఉ. మీకరుణావలోకనసమేతులఁ గా మముఁ జేయఁ జిత్తముల్
దూకొనె నేని మాచనవుఁ శ ద్రోయక యీఁ దగు లోభమోహముల్
గైకొని పుట్టుచోట నవశకంజదళాక్షునినామవిస్తృతిం
బైకొన కుండ దాననె శుభం బగు మీఁదిమదీయజ స్తముల్. 531

వ. అనుసమయంబున. 532

మ. హరి సర్వేశుఁ డనంతఁ డాకలకలం శ బాలించి పద్మాలయా
సరసాలాపవినోదసౌఖ్యరచనల్ శ సాలించి శుద్ధాంతముం
దిరమాణికక్యకవాటముల్ గడిచి యేరజెంచెం బ్రపన్నార్తిసం
హరుఁ డై నిత్యవిభూతిశోభనకరుం శ డై మానితాకారుఁ డై. 533

వ. మఱియును. 534

చ. శరనిధికన్యకామణియు శ సంభ్రమ మొప్పుఁగఁ దోడ రా మనో
హరనిజలీలమైఁ బరమసహంసమునీంద్ర గవేషపాదపం
కరుహములన్ వినూత్నమణిశ కాంచననూపురమంజుఘోషముల్
వరుసఁ జెలంగ నార్యజనవంద్యుండు యోగిజనైకసేవ్యుఁ డై. 535

చ. కరమణిహేమకంకణనిరకాయర్పణంకృతు లుల్లసిల్ల స
చ్చర లిడుహంసపక్షిసితరచామరగంధవహోచ్చలత్సుధా

కరరుచిరాతపత్రసుభగప్రవిలంబితహారవల్లరీ
సరసగళత్తుపాకరణజాలవిరాజితమంగళాంగుఁడై.

536

వ. మఱియును.

537

సీ. నిఖలమునీంద్ర వర్ణితస స్థితప్రసన్నాననాంబుజముచేత నలరువాడు
విశ్రుతస్నేహార్ద్రరీపీక్షణనిజభక్తజనగుహశయఁడనఁగ దనరువాడు
మానితశ్యామాయరమానవక్షుమున నం, చితవైజయంతి రాజ్యజ్ఞువాడు
నతఃనావనకృపారమృతతరంగితములై, భాసిల్లులోచనాజ్జములవాడు

తే. నఖలయోగీంద్ర జనసేవ్యుఁడైనవాడు

సాధుజనముల రక్షింపఁగ జాలువాడు

భువనచూడావిభూషణభూరిమహిమ

మించువైకుంఠపురము భూషించువాడు.

538

సీ. కటివిరాజితపీతరకాశేయశాటితో, వితతకాంచీగుణద్యుతి నటింప
నాలంబికంఠహారావళిప్రభలతో, గౌస్తుభగోచులు గ్రంధుకానఁగ
నిజకాంతిజితటిగద్యజకర్ణకుండల, రుచులు గండద్యుతుల్ గ్రోదిసేయ
మహానీయనవరత్నరమయకిరీటప్రభా, నిచయంబు దిక్కుల గ్రోనిండఁ బర్వ

తే. వై నతేయాంసవిస్వస్తరవామహస్త, కలితకేయూరవలయకంఠకణము లొప్పు
నన్యకరతలభ్రమణీకృతానుమోద, సుందరాకారలీలారవింద మమర. 539

వ. మఱియుఁ జరణారవిందమంజుకింజల్కపుంజప్రభారంజితతులసీమరందబంధురగం
ధానుబంధసుగంధగంధవహాన్వాదకలితసేవాతత్పరులై చనుదెంచుయోగీంద్రు
లకు మానసానందకారియు బహిరణాంతకరణపరితోషప్రకీర్ణగోమాంచరుచి
దాయకంబును బ్రభాపూర్తియు క్తంబును నగుమూర్తితోడ నిజసౌందర్యవరకళా
వినిర్జితశ్రీరమణీసౌందర్యభాసమానుం డగుచుఁ బాదచారి యై యఖలవిశ్వ
గురుం డైన సర్వేశ్వరుండు వేంచేసి నప్పుడు.

540

చ. స్థిరశుభలీల నట్లగుగదెంచినయవ్యభువిద్రుమారుణా
ధరనవపల్లవస్ఫురదుదండితకుందరుచి స్థితైకసుం
దరవదనారవిందము ముగ్ధంబునఁ దప్పక చూచి యమ్ముని
శ్వరులు నిజాత్మలం దనివి గ సాలక వెండియుఁ జూచి రిమ్ములన్.

541

చ. సునిశితభక్తిఁ దన్ముఖముఁ గ జూచినచూడ్కులు ద్రిప్ప్ లేకయుం
గనుఁగొని రెట్టకేలకు సరకల్కషభక్తవిధూతభేదముల్
మునిజనచిత్తమోదములు గ ముక్తినివాసకవాటభేదముల్
వినుతవిమూర్తసూపురితరవేదము లమ్మహానీయుపాదముల్.

542

చ. కని నఖపద్మరాగమణికాంతివిభాసితపాదపద్మము
ల్లనములయందుఁ గీల్కొలిపి గలబ్ధమనోరథయుక్తులై పునః

పునరభివందనంబులు విభూతి దలిర్ప నొనర్చి యోగమా
ర్గనిరతచిత్తులు వెదకి శ కానంగ లేనిమహానుభావునిన్.

543

క. మానసమున నిలిపిరి త, ధ్యానాస్పదుఁ డైనవానిఁ ర దత్తజ్ఞులకుం
గాన నగువాని భక్తజ, నానందకరైకమూర్తి ర నలరినవానిన్.

544

వ. మఱియుం జత్సురింద్రియగ్రాహ్యం బగుదివ్యమంగళవిగ్రహంబు ధరియించి.
యున్నపుగుఱోత్తము నుదాత్త తేజోనిధిం జూచి ననకాదు లిట్లని స్తుతియించిరి.

అథ సనకాదులు నారాయణదేవుని స్తుతింపుట. అథ-

చ. వనజదళాక్ష భక్తజనవత్సల దేవ భవత్పుత్రుండు మ

జ్జనకుండు నైనవంక సుహృజాతుండు మాకు రహస్య మొప్పు జె

ప్పినభవదీయమంగళగర్భరపరిగ్రహవిగ్రహంబు నే

మనయముఁ జూడఁ గంటిమి కృతానుల మై తగ మంటి మీశ్వరా.

546

సీ. దేవ దుర్జనులకు శ భావింప హృదయసంగతుండ వై యుండియుఁ ర గానబడవు

కడఁగి నీదివ్యమంగళవిగ్రహంబునఁ జేసి నమంచితాశ్రితుల నెల్ల

జేకొని సంప్రీతరచిత్తులగాఁ జేయు, దతిశయకారణ్యశమిఁ దనర్చి

కమలాక్ష సర్వలోక ప్రజాధిప ¹భవ, దనుదర్శనాభిలాషానుతాప

తే. విదితదృఢభక్తియోగప్రవీణు లగుచు, సరిమై వీతరాగు లైననట్టియోగి

జనమనఃవంకజాతనిఃషణ్ణమూర్తి, వని యెఱుంగుదు రయ్యని రన్నాత్మవిదులు.

క. యుక్తిం నలంప భవద్యృశి, రిక్తము లైనట్టియితరదృఢకర్మంబుల్

ముక్తిదము లగుననీవద, భక్తులు తిత్కర్మములను ర గాటింప రిలన్.

548

ఉ. కావునఁ గీర్తనీయగతిరకల్మషమంగళతీర్థార్థిను

శ్రీవిభవప్రశస్తసుచరిత్రుండ నైనభవత్పదాబ్జనే

వావిమలాంతరంగబుధరవర్గ మనర్గళభంగి నన్యమున్

భావమునం నలంచు నె కృతపాగుణభూషణ పాపశోషణ.

549

చ. పరమతపోవిఘాతభవకపాపుల మై చరించుచుమాకు నే

డరయ భవత్పదాశ్రితుల ర నల్లి శపించిన భూరిమహ్మత

స్ఫురణ ననత్పథైకపరిభూతుల మై నిజధర్మహాని గా

నిరయము నొండఁగా వలసె ర నేరము వెట్టక మమ్ముఁ గావవే.

550

చ. కర మనురక్తి షట్పదము ర గమ్రసుగంధమరందవాంఛచే

దర మిడి శాతకంఠకవృతస్ఫుటనవ్యతరప్రసూనమం

జరులను డాయపోలిక భృశం బగువిఘ్నములన్ జయించి నీ

చరణసరోజముల్ గొలువ శ నమతి వచ్చితి మయ్య కేశవా.

551

చ. అలరుభవత్పదాంబుజయరగార్పిత మై పెను పొందునట్టియూ

తులసి పవిత్ర మైనగతిఁ శ దోయజనాభ భవత్కథానుధా
కలితము లైనవాక్కుల నరక ల్పషయ్య క్తిని విన్నఁ గర్ణముల్
విలసితలీలమై భువిఁ బరవిత్రము లై విలసిల్లు మాధవా.

552

చ. మహితయశోవిలాసగుణానందన సర్వశరణ్య యింద్రియ
స్పృహులకుఁ గాన రాక యతఃసీకుసుమద్యుతి నొప్పచున్ననీ
సహజశరీర మిప్పుడు భృశంబుగఁ జూచి మదీయ¹దృక్కు లిం
దహహ కృతార్థతం బొరసె శ నచ్యుత మొక్కెడ² మాదరింపవే.

553

క. అని సనకాదులు దత్పద, వనజములకు మొక్కి ధ క్తిరవశమానసు లై
వినిపించిన గోవిందుడు, మునివరులం జూచి పలికె త ముదితాత్మం డై.

554

వ. ఈయిరువురు జయవిజయాభిధానంబులు గలమదీయద్వారపాలకులు మీరు మి
మ్ముం గైకొనక మదీయాజ్ఞాతిక్రమము లయి చేసినయపరాధంబునకుఁ దగినదం
డంబు గావించితి రది నాకు నభీమతం బయ్యె నదియునుం గాక భృత్యవర్గంబు
సేయునపరాధంబు స్వామిదియ కాన యీతప్పనకు మాననీయుండ నైననన్ను
మన్నించి ప్రసన్ను లగుదురు గాక యని వెండియు ని ట్లనియె.

555

చ. తనువునఁ బుట్టినట్టిబెడిగడం బగుకుష్మమహాగదంబుచే
వనరి తదీయచ ర్తము విశ్రవర్ణత నొందినరీతి భృత్యు లొ
ప్పనిపని సేసిన విభులు శ బంధురచారుయశంబుఁ బేరు జెం
పును జెడి పోయి దుర్యతముఁ శ బొందుచు నుందురు లోకమందులన్.

556

చ. అలవడ నాకు మీవలన శ నబ్బినతీర్థసుకీర్తనీయన
ల్లలితవిని ర్తలామృతవిరలాసయశోవిభవాభిరామ మై
వెలయువికంఠనామ మపరవిత్రమనశ్శృవచాధమాదిలో
కులచెవి సోకఁ దత్త్వణమ శ కోరి ప్రసీతులఁ జేయు వారలన్.

557

తే. అట్టినేను దలంప మీరయట్టిసాధు, జనుల కపకార మర్థి జేరసిన మదీయ
భాహుసము లైనఁ ద్రుంతు నురత్సాహలీల, నన్న నితరులమీమ్రాల నెన్న నేల.

క. ధరణిసురో త్తమసేవా, పరిలబం బయినయట్టిపాతకనాశం
కరనిఖిలభవనపూత, స్ఫురితాంఘ్రినరోజతోయశములు గలనన్నున్.

559

క. అలఘుమతి విరక్తునిఁ గాఁ, దలఁపక నిజశుభకటాక్షరదామకకలితా
ఖలసంపద్విభవ శ్రీ, లలనారత్నం బురస్థరంబును జెందున్.

560

చ. క్రతువులు సేయుచో శిఖముఖంబున వేలుచునట్టిసద్భృత
పుతచరుభక్షణ ముదముఁ శ బొందదు నిస్సృహధ ర్తమార్గసం
గతుఁ డగుభూసురో త్తముముఖంబున వేడ్క భుజించునయ్యవి
స్తృతకబళంబున మనము శ తృప్తి వహించినరీతి నిచ్చులున్.

561

సీ. సతతంబు సప్రతిహతయోగమాయావిభూతిచే బ్రఖ్యాతిఁ గ బొందునేను
నేమహీసురులసమిదనిర్మలపాద, నలినరజోవితానములు భక్తి
హాటకనవరత్నరసోటీరమునఁ దాల్చు. నట్టి నాచరణాంబుజాంబువులను
దవలి ధరించి సరద్యఃపునీతాత్మలై, రథిఁ జంద్రావతంససాదదేవ

తే. చయము లెవ్వఁడు బ్రాహ్మణజనులు దమకు
సపకృతుల్ సేసిచేని మా ర ఁలుగఁ డతఁడు

విప్రులను నన్నుఁ గాఁగ భావించునతఁడు

ధర్మపద్ధతి నాస్త్రియతముఁడు వాఁడు.

562

ఉ. గోవితతిఁ ధరాదివిజయోటిని నన్నును దీనవర్గమున్

వావిరి భేదబుద్ధిఁ గనుగవార లధోగతిఁ బొంద నందు నా

శీవిషరోపవిస్ఫురణఁ గ జెంది కృతాంతభటుల్ మహోగ్రగృ

ధావ్రవలివోలఁ జంచువుల ర నంగము లుద్ధతిఁ జింత రెప్పడున్.

563

చ. ధరణిసురోత్తముల్ బహువిధంబులఁ దమ్ముఁ బరాధవించినన్

దరహాసితాస్యై యతిముగ్ధంబున నిచ్చులుఁ బూజ సేయుచున్

సరసవచోవిలాసముల ర నన్నుతి సేయుచుఁ దండ్రి నాత్మజుల్

గర మనురక్తిఁ బిల్చుగతిఁ గైకొని పిల్చినవాని నాసముల్.

564

క. వినుఁ డయ్యనఘచరిత్రుల, కనయముఁ బ్రియతిముఁడ నగుచు ర నమ్ముడువోదున్
మును నన్ను భృగువు దన్నినఁ, గనలక పరితోషయుక్తిఁ గైకొంటిఁ గదే.

సీ. పొలుచునాచిత్తమంతలయభిప్రాయంబు, దెలియంగలేక యురద్యృష్టులగుచుఁ
గడఁగి మీయానతిఁ గ గడచిన దగ్ధోష, ఫలము వీరలకు సంతప్రాప్త మయ్యె
మునులార నాచిత్తమున నున్న తెఱఁగును, నిట్టిద భూమిపైఁ ర బుట్టి వీర
లచిరకాలమున నారయంతికంబునకును, నగుదంచునట్లుగా ర ననుమతింప

తే. వలయుననియమ్ముకుందుండురవలుకుటయును, వినిమనంబునసనకాదిరమునివరేఘ్య
లమ్మహాత్మునిమ్మదులభానామృతంబుఁ, దవలి క్రోలియు రోషసంతదష్టు లగుచు.

సీ. మునివరుల్ దమచిత్తములఁ దృప్తిఁ బొందక, పంకజాతాక్షుఁడు ర వలికినట్టి
పరిమితగంభీరబహుళార్థదురవగా, హములును విస్ఫురరదతిసుగోప
మానమాధుర్యసమన్వితమ్ములు విని, గతశబ్దరోషనిరకాయములును
నైనవాక్యములకు ర నాత్మలఁ బరితోష, మంది యుట్లనిరి నెరయ్యమున మనల

తే. నొడయఁ డిప్పుడు నందించితయో తిలంప, నర్థి నిందించితయో మత్కృతైకదండ
మునకు సంకోచమందియోయనుచుసంత, మాత్మ లగుచువివేకించితయంతలోన.

క. నలినాక్షుఁడు దమదెసఁ గృప, గలిగినభావంబుఁ దెలిసి ర కొంతుక మొలయం
బులకీకృతాంగులై యుత్కలికన్ హర్షించి నిలలరఘటితాంజలులై. 568

- క. భరితనిజయోగమాయా, స్ఫురణం దనరారునతివిభూతియు బలముం
బరమోత్కర్షముఁ గలయీ, శ్వరునకు నిట్లనిరి మునులు శ సద్వివయమునన్.
- తే. పాలుపు దీపింప నిత్యవిభూతినాయ, కుండపు భగవంతుడవు ననశఘుండవు నీవు
మత్కృతం బిట్లు నీ కభిరమత మటంటి, వీశ భవదీయచారిత్ర మెఱుంగఁ దరమె.
- ఉ. దేవగణాలి కెల్లఁ బరశదేవత లై తనరారునట్టివి
ప్రావలి కాత్మనాయకుండ శ వై పెను పొందినసీకు నీధరా
దేవత లెల్ల నెన్న నధిరదేవత లై రఱు యెట్టిచోద్యమో
దేవ సమస్తపావన సుఖజనతాపన విశ్వభావనా. 571
- చ. కమలదళాక్ష నీవలనఁ శ గల్గినధర్మము దావకావతా
రముల సురక్షితం బగుఁ దిరంబుగ నీశ్వర నిర్వికారత
త్వమునఁ దనన్పుని స్మరయఁ శ దత్ఫలరూపముఁ దత్ప్రధానగో
ప్యము నని పల్కు చుందురు కృపామయలోచన పాపమోచనా. 572
- చ. మహిఁ దలపోయ నెవ్వనిసగ్రమగ్రహముల్ లభింప ని
స్పృహమతు లై మునీశ్వరులు శ మృత్యుభయంబునఁ బాతు రట్టిన
న్మహితవివేకశాలి గుణమండన నీ కిల నన్యనత్పరి
గ్రహ మది యెట్టిచోద్యము జగత్పరిపాలన నిత్యఫలనా. 573
- నీ. సతతంబు సర్వార్థజనశిరోలంకార, పదరేఖపులు గలరపద్మ¹నేడు
జలజకింజల్కనిరవ్యంధమరందలో, భాగతభ్రమర²నాయకివిధమున
ధన్యజూర్పితో³దంచితతులసికా, దామంబునకు నిజభామ మగుచు
భాసిల్లుభవదీయశపాదారవిందముల్, విలసితభక్తి నేరేవించు చుండఁ
- తే. గమలనయన కృపావలోకనము లొలయ, సర్వి⁴బాడవు భాగవతానురక్తిఁ
జేసి భవదీయమహిమంబు శ చిత్ర మరయ, చిరశుభాకార యిందిరాభిత్తచోర.
- మ. చిరభాగ్యోదయ దేవదేవ లలితశ్రీవత్సలక్షాంగ యీ
వరవిప్రానుపదై కపుణ్యరజమే శ వర్ణింప నీమేని కా
భరణం బంటివి సర్వలోకులకు విశ్రప్తశ్రేణిమాహాత్మ్య మీ
మెఱుంగం జెప్పట కై ధరించితి గదా శ యెన్నం బుసితాకృతిన్. 575
- వ. అదియునుం గాక. 576
- నీ. ధర్మమూర్తివి జగత్కర్తృత్వపు నగునీవు, పోవంగఁ దగువారిఁ శ బ్రోవవేని
నవరశవేదోక్త శ మగుధర్మమార్గ మ, సన్మార్గ మగుఁ గాన శ సత్త్వగుణవి
శిష్టుండ వగుచు నీరజీవరాసులసేమ, మరసి రక్షింతు నీ శ దైవశక్తి
చేతను ధర్మవిభూతుల దండించు, నీకు సంచిత మైనశనిగమధర్మ
- తే. మార్గనాశకరంబులు శ మదికి నింపు, గావు విప్రులయందు సత్కర్మణ మెఱసి

- ఘనతః బలికినవినయవాక్యములునీకు, య క్తమగుచుండునతతంబుభ క్తవరద.
- వ. అ ట్లయినం బరులయెడ వినయంబులు వలికినఁ బ్రాభవహాని యగు నని తలం
చితివేని. 578
- తే. విశ్వమున కెల్లఁ గర్తవు శ విశ్వనిధివి, విశ్వసంరక్షకుఁడవు నై శ వెలయునీకుఁ
గడఁగిప్రాభవహాని యొక్కడిది దలఁప,వినయములునీకు లీల లై శ వెలయుఁ గాన.
- తే. మునుల మగుమమ్ము నతిమోదశమునను నీవు, సత్కరించుట తెల్ల సశజ్జనపరిగ్ర
హార్థమై యుండుఁ గాదె మహాత్మ యొకటి,విన్నవించెద మీజయవిజయులకును.
- తే. అలిగి యేము శపించినయంతకంటె, బెడిన మగునాజ్ఞ సేయ సభీష్ట మేనిఁ
జేయు మది గాక సమధిక్రశ్రీ దసర్వః, జేసి రక్షించితేని రక్షింపుమిశ. 581
- వ. అ ట్లయిన మాకుం బ్రియం బగుం గావున ననవరాధులు నతినిర్మలాంతఃకర
ణులు నై నవీరలకు నన్యతంబులు వలికితి మేనియు మమ్మునునం జి త్తంబుకొలంది
నాజ్ఞాపింపు మని కరకమలంబులు మొగిచి కృతాంజలు లై యున్నమునులం
గనుణార్ద్రదృష్టిం గనుంగొని. 582
- క. అనఘుండు భగవంతుం డి, ట్లనియెన్ మునులార వీర శ లనయము భువికిం
జని యచట నసురయోనిఁ, జనియించి మహోగ్రహాభ సంగతు లగుచున్. 583
- క. దేవజనావళి కువహతిఁ, గావించుచు నిఖిలభువనశకంతుకవృత్తిఁ
జీవించుచు నాయెడ సంభావితవై రానుబంధభావను లగుచున్. 584
- క. ఆహవముఖమున నను నతి,సాహసమున నెదిరి పోరి శ చక్రనిశితధా
రాహతిఁ దెలి వచ్చెద రు,త్సాహ మెల్వంగ నాదుఁసన్నిధి కంతన్. 585
- వ. అదియునుం గాక. 586
- క. నను నై రంబున నై నను, మనమునఁ దలఁచుటను నానశమక్షమున మదా
నన మీక్షించుచు నిల్లుట, ననఘాత్తుకు లై వసించు శ రస్మత్పదవిన్. 587
- క. వినుఁ డిలమీఁద నిఁ కెన్నఁటి,కిని బుట్టువు లేదు వీరికిని మీరలు న
ల్కినయట్లు నాదుచి త్తము,ననుఁ దలఁతుం గాన మీమనసంబుల నింకన్. 588
- ఉ. దీనికిఁ జింతఁ దక్కుండు సురధీజనపుంగవులార నావుడు
న్నానలినానసాత్మజు లనంతనిభావము దా మెఱిగి పెం
పూనిన వేడ్కఁ దేలి తెలి శ వొందినచి త్తములన్ నుతించి రం
భోనిధిశాయి నార్తజనపోషణభూషణఁ బాపశోషణున్. 589
- వ. మఱియును. 590
- ఉ. ఆననకాదు లంతఁ బులకకాంకురముల్ నన లొత్త బాష్పధా
రాసుభగాక్షు లై మునిశరరణ్యన రేఖ్య నగఖ్య దేవతా
క్రేసరుదివ్యమంగళశరరీరముఁ జూతదీయధామమున్

భాసురలీలఁ జూచి నవపద్మదళాక్షునకున్ వినము లై . 591

క. తమపలికినభాషణములు, కమలోదరువాక్యసరణి శ గాఁ దలంచుచు నె
య్యమునన్ వైష్ణవలక్ష్మీం, బ్రమదంబునఁ బ్రస్తుతించి శ పరమేశ్వరుచేన్. 592

క. ఆమంత్రితు లై తగ నిజ, భామములకుఁ జనిరి వారు శ దడయక లక్ష్మీ
రాముఁడు జయవిజయుల నభి, రామంబుగఁ జూచి పలికె శ రయ మొప్పారన్.

క. మీ రసురయోనియం దని, వారితు లై జనన మంద శ వలసెను నే దు
ర్వారబలాఘ్యుడ నయ్యును, వారింపఁగ నోప విప్రశవచనము లెందున్. 594

క. అది గాన దనుజయోనిం, బదపడి జనియించి మద్విరోధముల రై మీ
మది నెపుడు నన్నె తలంచుచు, వదలక నాచేతఁ జచ్చి శ వచ్చెద రిటకున్. 595

ఉ. పొం డని యాన తిచ్చి హరి శ పుల్లనరోరుహపత్ర నేత్రుఁ డా
ఖండలముఖ్యదిగ్విరనికాయకిరీటలసన్నాప్తభా
మండితపాదపీఠుఁడు రశమారమణీమణి దోడ నేగుదే
నిండినవేడ్క నేగె నిజశనిర్కలమందిరపుణ్యభూమికిన్. 596

వ. అంత. 597

క. నిజతేజోహాని గ జయ, విజయులు ధరఁ గూలి రపుడు శ విహ్వలు లగుచుం
ద్రిజగముల సురవిమాన, వ్రజముల హాహరవంబు శ గ్రంధుగఁ జెలఁగన్. 598

క. వారలువో దితిగర్భా, గారంబున నున్నవారు శ గడఁగి తదీయో
దారఘనతేజ మిపు డని, వారణ మీతేజ మెల్ల శ వస్తుగఁ జేసెన్. 599

ఉ. ఇంతకు మూల మాహరి రశమేశ్వరుఁ డర్చి నొనర్చుకార్యముల్
వంతలె సర్వభూతభవశ్రవృద్ధివివాళనహేతుభూతుఁ డా
ద్యంతవికారశూన్యుఁడు దశయానిధి మీయెడ మేలు సేయు నీ
చింత దొఱంగి వే చనుఁడు శ చేకులు మీఁద మనోరథార్థముల్. 600

క. అని వనజాసనుఁ డాడిన, విని తద్వృత్తాంత మెఱిగి శ విబుధులు నాకం
బున కేగిరి దితి నిజనా, ఘనిమాటలు దలంచి యపరితోషముతోడన్. 601

—అఖిలజయవిజయులు దితియగు హిరణ్యాక్షహిరణ్యకశిపు లై పుట్టుట. ఇతి—

తే. ఇంతితననుతుల్ సురలఁగారెరింతురనుచు, దలంచుచుండంగ నంత వశత్సరశతంబు
సనఁగ నటమీఁదఁ గనియెఁ గశ్యపునిదేవి, యఖిలలోకై కకంటకు శ లై ననుతుల.

వ. అయ్యవసరంబున. 603

తే. ధరణి గంపించె గులపర్వతములు వడఁకె
జలధులు గలంగెఁ గారకావళులు డుల్లె
గగన మగలెను మ్రొగ్గె దిశ్కరులు దిశల
మిడుగులు చెదరెఁ బిడుగులు శ పుడమిఁ దొరఁగె. 604

- సీ. హోమానలంబులభూమంబు లడరెను, బ్రతికూలవాయువుల్ శ బలసి వీచెఁ
దరువు లెల్లెడ విటరతాటంబు లై కూలె, గ్రహతారకావళిశకాంతి మాసె
బెరసి మొగిల్లు నెత్తురువాన గురిసెను, మెఱుంగులు దెసల మిగిల్లి గొలిపె
స్వర్భానుఁ డొగి నపర్యమున భానునిఁ బట్టెఁ, నైకొని చిమ్మచీకెట్లు పర్యె
తే. మొనసి కుక్కలు మొటిఁగెనుఁ మోరలె త్తి, పగలునక్కలువాపోయెఁ శఖములార్త
రవములిచ్చెను దేవతాప్రతిమలొరగెఁ, గన్నులనునశ్రుకణములుగ్రంధుకొనఁగ.
క. మొదవులు నెత్తురుఁ జీమును, బిదికెఁ గార్దభరవంబు శ భీషణ మయ్యెన్
మద ముడిగెఁ గరులకటములఁ, బొదివెఁ దురంగములవాలశముల నిప్పు లొగిన్.
క. గుహలు రొద లిచ్చెఁ బాప, గ్రహమిత్రతఁ జెంది నక్రగతులను సామ్య
గ్రహములు వర్తించెను దు, స్సహతేజోదితితనూజఁసుభవవేళన్. 607
- మ. భయదప్రక్రియ నట్లు గోచినమహోత్పాతంబు లీక్షించి సం
క్షయకాలం బని కాని సాధుహననోగ్రకూరదేవాహితో
దయసంక్షోభము గా నెఱుంగక సమస్తప్రాణిజాతంబు స
ద్భయ మందెన్ సనకాదియోగిజనముల్ శ దక్కన్ బుధేంద్రోత్తమా. 608
- వ. అట్లావిర్భవించినయనంతరంబ. 609
- మ. కులశైలాభశరీరముల్ దనర రక్షిం నాథు లత్యుగ్రదో
ర్బల మొప్పం బడఘట్టనన్ ధర సలింపన్ రత్న కేయూరకుం
డలకాంచీకటకాంగుళీయకకిరీటస్వర్ణ మంజీరని
ర్థలకాంతుల్ దులకింప నాత్మరుచిచే శ మందీకృతార్థాంశు లై. 610
- వ. ఉన్నసమయంబునం గశ్యపుండు నిజతనూభవులఁ జూడం దలంచి దితిమందిరంబు
నకుఁ జనుడెంచి సుతులం గనుంగొని వారలకు నామకరణంబు సేయం దలంచి.
- చ. దితిజరంబునందుఁ దనశతేజము ము న్నిడినట్టిపుత్రు న
ద్భుతచరితున్ హిరణ్యకశిపుం డనుపేరుఁ బ్రసూతివేళ నా
దితి మును గన్నపట్టి రవితేజునిఁ గాంచనలోచనండు నా
హితమతిఁ బేరు బెట్టి చనియెన్ నిజనిర్మలపుణ్యభూమికిన్. 612
- వ. అయ్యనసరంబున సతుల తేజోవిరాజితుం డైనహిరణ్యకశిపుండు హిరణ్యగర్భవర
దానగర్వంబునను దుర్వారపరిపంథిగర్వనిర్వాపకాఖర్వభుజావిజృంభణంబునను
నిఖిలలోకపాలాదుల జముంచి (స్వచశం బొనర్చి) సంతృప్తాంతరింగుం డై యెం
దునుం దనకు మృత్యుభయంబు లేక నిర్భయండై సుఖం బుండెఁ దలోద్దరం
డై నహిరణ్యాత్ముండు ప్రతివాసరంబుఁ జండవేదండశుండాదండమండితభుజాదం
డంబున గదాదండంబు ధరియించి తన్ను నెదిరి కదనంబు సేయం జాలినయదివీ
రునిం గానక భూలోకం బెల్లఁ గ్రుమ్మరి దివంబునకు దాడివెట్టి యందు సమరవి
ముఖు లయినబర్హిర్ముఖులం గనుంగొని వనజాననవర ప్రదానంబుఁ జింతించి హి

తులు సెలంగ నహితులు గలంగ సుమహితవైజయంతికాదామం బభిరామం
బై వెలుంగం జరణంబుల మణినూపురంబులు మొరయ నిజదేహద్యుతి దిక్కు
లం చిక్కటిల్లం జనుదెంచువానిం గని విభీతచిత్తు లయి దేవతాగణంబులు గరు
డునిం గని పటచునురగనికరంబులుంబోలె నిజనివాసంబు లర్కనివాసంబులు
గాంచనావాసంబులుం గా నొనగ్ని యెక్కడి కేనియుం జనిన. 618

ఉ. శౌర్యము వోవఁ దట్టి నిజసాధనముల్ దిగ నాడి విక్రమా
దార్యపరాక్రమక్రమము 1 దప్పుగ భీతిలి పాటి రక్కటా
కార్యముఁ దప్పి నాకు లని శ గైకొని యూర్చి సుమేరుపర్వత
సైన్యఁడు వార్ధిఁ బొచ్చె నతిదర్పితభూరిభుజావిజృంభి యై. 614

వ. ఇట్లు సొచ్చిన. 615

క. వరుణునిబలములు దనుజే, శ్వరులేజముఁ దేటి చూడఁ శ జాలక శౌర్య
స్ఫురణము సెడి యెందేనియుఁ, బటచెం దజ్జలధిమధ్యభాగమునందున్. 616

క. అమరారివిపులనిశ్శ్వాసములం బ్రభవించినట్టిజలనిధిక్లో
లములను విపులగదాదం, డమునం బో నడిచె నతిదృఢం బగుశక్తిన్. 617

చ. మఱియును నమృతజలధిమధ్యమునన్ సురవైరి పెక్కువ
త్సరములు గ్రీడ సల్పి రిపుల సైన్యవిదారణశౌర్యఫలనా
పరతఁ జరించి యవ్వరుణపాలిత మైనలసద్విభావరీ
పురమున కేగి యందుఁ బరిపూర్ణత నున్నపయోధినాథునిన్. 618

వ. మఱయును. 619

సీ. యాదోగణాధీశుఁ శ డగుచుఁ బాతాళభు, వనపరిపాలుఁ డై శ తనరు చున్న
వరుణునిఁ గనుఁగొని శ పరిహసితోక్తుల, నిట్లను విశ్వమం శ దెన్నఁ గలుగు
సకలలోకై కపాలకులలో నతిబలా, ధికుఁ డని జగము నురతింపఁ దగిన
శూరుండ విపుడు నీరౌరుష మొప్పుంగఁ, గదనరంగమున న శ న్నెదిరి చూడు

తే. సింహజావిక్రమంబును శ బ్రాభవంబు
నడఁతు నని పల్కుటయు విని శ యభివిభుఁడు
పగజజయమును వృద్ధియు శ బలము నాత్త
బలముఁ దలపోసి దనుజుతో శ బవరమునకు. 620

క. సమయము గా దని తనచి, త్తమునం గలరోషవహ్నిఁ శ దాలిమి యనుతో
యములం దగ నార్చుచు నుప, శమితోక్తులఁ బలికె దనుజున త్తముతోడన్.

చ. మనమున శాంతిఁ బూని నియతంబున సంగర ముజ్జగించి యే
మనయము నున్నవార మిపు శ డాహవకేళిఁ జరింప రాదు నీ
ఘనభుజవిక్రమస్ఫురితగ్రాహవిజృంభణమున్ జయింపఁ జా

- లినప్రతివీరు లెవ్వరును శ లేరు ముకుందుడు దక్క నెక్కడన్. 622
- చ. గొనకొని యమృతాత్మడు విశకుంతపురంబున నున్నవాడు దా
ననిమొనఁ బెక్కుమాటు లభిరయాతుల నోలి జయించి శక్తిపెం
పున సడినన్నవీరుఁ డని శ భూజనకోటి నుతింప విందు వే
చను మతఁ డిచ్చు నీకు నని శ సర్వముఁ దీతెడు సంతమోదటన్. 623
- ఉ. నిందకు నోర్చి యాజమొన శ నిల్వంగ నోపక వీగి పాటునీ
పందల వెంటఁబెట్ట మగఁపంతమె సర్వశరణ్యుఁ డైనగో
విందుడు దీర్చు నీపని విశవేకవిహీన చనంగ నోపుదే
నందుల కేగు మాతఁ డమరారులఁ బోర జయించు నిచ్చలున్. 624
- వ. అదియునుం గాక. 625
- క. పురుషాకృతిఁ బ్రతియుగమునఁ, బురుషోత్తముఁ డవతరించి శ భూరిభూజావి
స్ఫురణన్ దుచ్చనిశాటుల, హరియించుచు నుండు మునిగర్జణార్చితపదుఁడై. 626
- ఉ. కాపున నావిభుం దొడరి శ కయ్యము దయ్య మెటుంగఁ జేసి ర
క్షోవర నీభుజాబలమునాం పటి మేదినిఁ గూలి సారమే
యావలి కాశ్రయం బగుదు శ వచ్చటి కిప్పుడ యేగు దేని నీ
చేవయు లాపు నేర్పడును శ జెప్పఁగ నేటికి మీఁదికార్యముల్. 627
- చ. అని వరుణుండు వల్కిన దుర్రాగ్రహ మెత్తి హిరణ్యోచనుం
డనయము మానసంబున భయం బొకయింతయు లేక సంగరా
వని నెదిరింతు నేఁ డమరవర్ధను దుష్టవిమర్దనుఁ జనా
ర్దను ననుచున్ వికుంతనగరస్ఫుటసంచితమార్గవర్తి యై. 628
- క. చనునవసరమున నారద, మునివరుఁ డెను రేగుదెంచి శ ముదము దలిర్ప
దనుజేంద్ర యెందుఁ బోయెద, వని యడిగిన నారదునకు శ సతఁ డిట్లనియెన్. 629
- చ. సరసిహోదరుం దొడరి శ సంగర మే నొనరించి యిందిరా
వరుని ననంతఁ ద్రుంచి సురశ్రైరికులంబుల కెల్ల మోదవి
స్ఫురణ ఘటింపఁ జేయుటకుఁ శ బూని వికుంతపురానువర్తి నై
యరిగెద నన్న నమ్మునికులగ్రాణి దానవనాథు కిట్లనున్. 630
- చ. గురుభూజఁ డమృతాత్మడు విశకుంతపురంబున నేడు లేడు భూ
భరము వహింప నాదికిటిభావము దాల్చి రసాతలంబునం
దిరపుగ నున్నవాఁ డచటి శ కేఁగఁగ నోపుమవేని నేగు మం
దరయఁగఁ గల్గు నీకు నసురరాంతకుతోడిరణం బవశ్యమున్. 631

—ఘృహిరణ్యాక్షుండు యజ్ఞ కరాహం బగుహరి నెదిరించి పోయెటఁ—

- చ. అనపుడు దానవేంద్రుడు హుతాశనుకై వడి మండి పడ్డలో
చను నెదిరించు వేడుకలు శ సందడిగొల్ప ననల్పతేజఁ డై

ఘనగదఁ గేలఁ బూని త్రిజగదృదాకృతిఁ దాల్చి వ్రేల్చిడిం
జనియె రసాతలంబునకుఁ శ్ర జండభజాబలదర్ప మేర్పడన్.

632

వ. చని జలమధ్యంబున.

633

క. దివిజారి యెదురఁ గాంచెను, నవిరళదంష్ట్రాభిరాము శ్ర నమరలలాముం
గువలయభరణోద్దామున్, సవనమయ స్తబ్ధోము శ్ర జలద శ్యామున్.

634

వ. అయ్యవసరంబున సూకరాకారుం డైనహరియు.

635

క. వనజరుచినన్నిభము లగు, తనలోచనయుగళదీప్తిఁ శ్ర దనరఁ దదాలో
కనముల దనుజాధీశుని, తనుకాంతి హరింపఁ జేసెఁ శ్ర దత్త ణమాత్రన్.

636

వ. మఱియు నయ్యాదివరాహం బవార్యశౌర్యంబున మాటు లేనివిహారంబునం
జరియించునట్టియెడ.

637

సీ. తుద మొదళ్లకుఁజిక్కిఁగ్రమనిసిపాఱఁగమోరఁ, గులశైలములఁజిమ్ముఁగొంతదడవు
బ్రహ్మాండభాండంబురపగిలి చిల్లులుబోవఁ, గొమ్ములఁ దాటించుఁ శ్ర గొంతదడవు
జలధు లేడును బంకశసంకులం బై యింక, ఖురముల మట్టాడుఁ శ్ర గొంతదడవు
నుడురాజసూర్యుడురనొక్క మూలకుఁ బోవఁ, గుఱుచవాలముద్రిష్టఁగొంతద
తే. గునియుఁ గుప్పించు లంఘించుఁ శ్ర గొప్పరించు

ద్రవు

నెగయు ధరఁ ద్రవ్వ బొటియఁగా శ్ర నేపు మిగిలి

దాన వేంస్తునిగుండలు శ్ర దల్లడిల్లఁ

బంది మెల్లన రణపరిస్పంది యగుచు.

638

వ. మఱియును.

639

క. కనుఁగవ నిప్పులు రాలఁగ, సునిశితదంష్ట్రాయుతవసంధరుఁ డగుచుం
దన కెను రేతేరఁగ నీ, వనచర మేరీతి నిపుడు శ్ర వనచర మయ్యెన్.

640

క. అని యాశ్చర్యభయంబులు, దనమనమునఁ దొంగలింపఁ శ్ర దనుజాధిపుఁ డి
ట్లనియెన్ భీకరసూకర, తను వొంది చరించుదనుజశ్రద్ధాపహుతోన్.

641

క. ఘనసూకర మూఢాత్మక, వనరుహసంభూతదత్తవరదానమునం
గనినరసాతలగతభువి, యనయంబును నాయధీన శ్ర మై వర్తించున్.

642

క. గొనకొని నీ వీధరణిం, గొని పోకుము విడుము కాక శ్ర కొని యేఁగెద వే
గొనియెద నీస్తాణముఁ గై, కొను నావచనములు సలము శ్ర కొన నేమిటికన్.

643

క. మాయావి వగుచు నిప్పుడు, వాయక యీపుడమిఁ జోరరభావంబున 1^{ని}
వీయెడఁ గొని పోఁ జూతు నె, యాయతభుజులముచేత శ్ర నడచుక యనుచున్.

644

సీ. అవిరళయోగమాశయాబలంబునఁజేసి, యల్పపౌరుషమున శ్ర నలరునిన్ను
నర్థి సంస్థాపించి శ్ర యస్తత్సహృద్భృత్య, కులులకెల్లను మోదశమెలయఁజేయఁ
జెలు వేది మద్గదాశీర్ణుడ వగునిన్ను, గనుఁగొని దేవతాశ్రణము లెల్ల

అర్జునులై చాల శ నెతి నశించెద రన్న, విని యజ్ఞపోత్రియై శ వెలయుచున్న
తే. హరి సరోజాతభవముభాశమగుల కెల్ల, వచ్చుమరవస్థ కా త్రలో శ వంత నొంది
నిశితదంషాగ్ర¹లసిత యై శ నెగడుధరణి, దేవితో నొప్పె నాదేవరదేవుడంత.
క. సురరిపువాక్యాంకుశముల, గురుకుశితస్వాంతుఁ డగుచుఁ శ గొమరారె వసుం
ధరతోడ భీతి నొందిన, కరిణిం గలకరికులేంపురకరణిం బెలుచన్. 646

తే. నిశితసితదంతరోచులు శ నింగిఁ బర్యఁ, గంధి వెడలి భయంకరాశకారలీల
నగుగుభీషణమఖవరాశహితార, మొసరఁ దాల్చినపర్వలోచనునివెనుక. 647

క. కరివెనుకఁ దగులునక్రము, కరణిం జని దైత్యవిభుఁడు శ గదిసి యిటు లనున్
దురితపయోనిధితరికిం, గిరికిఁ ఖురదళితమేగుగిరికిఁ హరికిన్. 648

క. నిందకు రోయక లజ్జని, జెందక వంచనను రణము శ సేసి జయంబుం
బొందెద నని తలఁచుచు నిటు, వందగతిం బాట బంటుపంతమె నీకున్. 649

వ. అని యాక్షేపించినం బుండరీకాక్షుండు గోపోద్దీపితమానసుం డై. 650

క. తోయములమీఁద భూమి న, నాయాసత నిల్చి దాని శ కాధారముగాఁ
నోయజగభుండు దనబల, మాయతమతిఁ బెట్టె సురలు శ హర్షము పొందన్.

తే. కుసుమములవృష్టి భోరనఁ శ గురిసె సంత
విభవ మొప్పుర దేవదుంధుభులు మొరసెఁ
గడఁక వీతెంచె గంధర్వశాసరవము
నందితము లయ్యె నప్సరోన ర్తనములు. 652

వ. అయ్యనసరంబున నయ్యజ్వలరాహుమా ర్దిధకుం డై నకమలగోచనుండు గనక
కుండలకేయూరగై వేముకటకాంగుళియకభూషణగోచులు నింగిఁ బర్య సమర
సన్నుతుం డై. 653

చ. ఘనగదఁ గేలఁ బూని మణికాంచననన్యనిచిత్రవర్త మిం
పొసరఁగఁ దాల్చి దానవనియుక్తదురుక్తినిశాతబాణముల్
దనఘనమర్తముల్ గలఁచ శ దానవహంత నితాంతశౌర్యుఁ డై
కనలుచు వచ్చునద్దనుజుఁ శ గన్గొని రోషవిభీషణాకృతిన్. 654

వ. ఇ ట్లనియె. 655

మ. వినరా యోరి యమంగళాచరణ యురద్వృత్తిఁ ననున్ నీమది
న్ననయంబున్ వనగోచరం బగుమృగం శ బంచుం దలం తొర నే
నెనయన్ వన్యమృగంబ యాచు బలిమి శ న్నే తెంచునిబోటియూ
శునకశ్రేణి వధింతు నేఁ డనిమొనం శ జోఁ కొర్చి వ ర్తించినన్. 656

క. బలిమి గలదేని నాతోఁ, గలనను నెదిరించి పోరఁ శ గడఁగుము నీగో

1 శోరకవసిధధరణి. 2 'వరబలముత జలచరగణ, పరిపిదాసునిలోల భారముతోవం, మరి చాల
భీతి నొందిన, కరిణిం గల' వ్రా. ప్ర. 3 మదిఁ దలఁ చిటు.

రూలు నేడు దీర్తు నూరక, తలపోయ వికత్తనంబు శ దగదు దురాత్మా. 657

చ. విను మిది గాక సంగరవివేకవిశారదు లైనయట్టిస
జ్జనములు మృత్యుపాశములఁ శ జాల నిబద్ధులు నయ్య నీవలె
గొనకొని యాత్మసంస్తుతులగుకొ ముద మంద రి డేల యీవిక
త్తనములు బంటుపంతములె శ దైత్యకులాధమ యెన్ని చూడఁగన్. 658

మ. ధృతిఁ బాతాళమునందు నీ వనెడిసంధిప్రోగ్నితేప మే
నతిదర్పంబునఁ గొందుఁ జూడు మిదె దేవారాతి న న్నెన్నె నా
గతలజ్జం డన దాఁగి యుండి రణముం శ గావించు యుష్మద్గదా
వితతద్రావితుఁ డన్నన న్నదురుమా శ నే తీర్తు నీకోరికల్. 659

ఉ. ఎన్నఁ బదాతియూధముల శ కెల్ల విభుండవు పోటుబంట పై
నన్ను రక్షార్థి నేఁ డెదిరినక భవదీయబలంబు నాయువు
మిన్నక కొందుఁ జూడు మిది శ మేరఁగ మేదిని వీతదైత్య మై
వన్నెకు నెక్కఁ జేసెద సరవార్యపరాక్రమవిక్రమంబునన్. 660

చ. నను నెదురంగఁ జాలినఘనం బగుశౌర్యము ధైర్యముఁ బలం
బును గలవేని నిల్పు రణభూమిని నీహితు లైనవారికిం
గనుఁగవ బాష్పపూరములు శ గ్రమ్మఁగ మాన్పుఁగ నోపుదేనిఁ జ
య్యనఁ జనఁ బొమ్ము దానవకులూధమ యూరక రజ్జు లేటికిన్. 661

క. నను నిట సంస్థాపించెద, నని పలికితి వంతవాడ శ పొదువు నీకు
నెన రైనచుట్టములఁ బొడ,గని రా యిదె యమునిపురికిఁ శ గాఁపుర మరుగన్.

మ. అని యిబ్బంగి సగోరుహాత్ముడు హిరణ్యాక్షుఁ విడంబించి ప
ల్కినహాసోక్తుల కుల్కి రోషమడసఁగిభూతచేతస్కుఁ డై
కనుఁగ్రేవక మిడుఁగుల్లు నాలఁ బొడమఁగఁగ గిన్నమై దోఁకఁ ద్రా
క్కినకృష్ణారగరాజమాడ్కి మదిలో శ గీడ్పాటు వాటిల్లఁగన్. 662

క. చలితేంద్రియుఁ డై నిట్టూర్పులు నిగిడించుచును బామలు శ ముడివడ రోహ
కులమానసుఁ డై గదఁ గొని, జలజాతున కెదురునడచె శ సాహస మొప్పున్.

వ. అత్తటి హిరణ్యాక్షుఁ డతిభయంకరాకారం డై. 663

మ. గద సారించి మదాసు గేస్తుడు సమగ్రక్రోధం డై మాధవుం
గుడియక వ్రేసిన వ్రేటు గైకొనక రత్నోహంత శౌర్యోన్నతి
గద గెలక ధరియించి దానిఁ మనుకల్ శ గావించినం దైత్యుఁ డు
న్నదుం డై యొండుగదక రమావిభుని భీరమప్రక్రియ వ్రేసినన్. 664

చ. అది దనుఁ దాఁక కుండ దనుఁజారి గదారణికోవిదక్రియా
స్పదకరలాఘవక్రమముఁ శ బైకొని చూపి విరోధపరుం
బదయత వ్రేయ వాడు వివశాకులభావము నొంది యంతలో

మదిఁ దెలివొంది వ్రేసె రిపురమానవిమర్దను నాజనార్దనున్. 667

వ. ఇట్లు దలపడి యన్యోన్యజయకాంక్షల నితరేతరతుంగతరంగతాడితంబు లగు
దక్షిణోత్తరసముద్రంబులరౌద్రంబునఁ బరస్పరశుండాదండఘట్టితమదాంధగంధ
సింధురయుగంబుచందంబున రోషభీషణాట్టోపంబులం దలపడుబెబ్బలులగబ్బున
నతిదర్పాతిరేకంబున నెదిర్చి అంకెలు వైచుమదవృషభంబులరభసంబున నస
హ్యసింహపరాక్రమంబున విక్రమించి పోరునెడ హీరణ్యాక్షుండు సన్యమండల
భ్రమణంబునఁ బరివేష్టించినం బుండరీకాక్షుండు దక్షిణమండలభ్రమణంబు
నం దిరిగి విషక్షుపక్షం బశనిసంకాశం బగుగదాదండంబునం బగిల్చిన వాడు
దెప్పితి తెలివొంది లేచి దనుజపరిపంధిఫాలంబు నొప్పించె నప్పు డమ్మేటివీరులు
శోణితసిక్తాంగులై పుష్పితాశోకంబులం బురుడించుచుం బాయుచు డాయుచు
వ్రేయుచు రోయుచు నొండొగులరంధ్రంబు లాస్మాణిచుచుఁ దిరస్కారపరి
హాసోక్తుల నిచ్చుచఁ బోగునమయంబున నమ్మహాబలులసమరంబుఁ జూచు
వేడ్కఁ బద్మసంభవుండు నిఖిలమునీంశస్థిసాధ్యదేవగణంబులతోడఁ జనుదెంచి
ధర్మత్రీనిమిత్తంబున నసురవరునితోడం బోరుయల్లవరాహున కిట్లనియె. 668

ఉ. అంచితదివ్యమూర్తి పరశ్రమాత్మక యీకలుషాత్ముఁ డైనన
క్తంచరుఁ డస్త్రదీయవరగర్వమునన్ భువనంబు లెల్లఁ గా
రించు మదించి యిట్టివిపరీతిచరణునిఁ గ్రంథ కిట్లుపే
క్షించుట గాదు వీని బలీరసేయు వసుంధరక్షణ శుభం బగున్. 669

క. బాలుండు గరమున నుగ్ర, వ్యాళము ధరించుచి యాడుఁబడువున రక్షణి
పాలునిఁ గ్రంథక యూరికి, పాలాగ్నుట నీతిసా శుభప్రద యింకన్. 670

వ. అదియునుం గాక. 671

మ. అనఘా యీయభిజన్మహూర్తమున దేవారాతి మర్దింపవే
ననయంబున్ మఱి పైత్యవేళ యగుసంరథ్యాకాల మేతించినన్
ఘనమాయాబలశాలి ధైర్యననజున్ శ ఖండింపఁగా రాదు గా
వున నీవేళన త్రింపు నజ్ఞనహితప్రాప్యోగర క్తుండ వై. 672

క. అని సరసిజగ్న్యుండు న, ల్కినవచనము లర్చి విని నిరలించులు గుంపుల్
గొని చూడ సస్థితానన,వనజము సెలువొంద నసురనరు కభిముఖుఁ డై. 673

తే. పుండరీకాక్షుం డయ్యును శ భూరిరోష,నిరతిఁ దరుణానుభాంభోజనేత్రుం డగుచు
ఘనగదాదండ మెత్తి రాక్షసునిహనువు, నుగ్రగతి మొత్తెవాడునుఁ నోసరించె.

క. పరువడి దితిసుతుఁ డతిభీ, కరగదఁ జే బూని చిత్రగతులను బక్తో
దరు డాసి చేతిగద నా, గరమునఁ బడ నడిచె బాహుగర్వ మెలర్పన్. 675

వ. అంత. 676

తే. హరి నిరాయఁడు డైన సురారి సమర, ధర్మమాత్మనుదలఁచియశ్రద్ధంబుఁ దక్కి

నిలిచి చూచుచు నుండెను శనింగి యమర, వరులహాహారవంబుల శ భరిత మయ్యె.

క. సరసిజనేత్రుడు దనుజేశ్వరుసంగరధర్మమునకు శ సమధికశౌర్య

స్ఫురణకుఁ దనచి త్తంబునఁ, గర మాశ్చర్యంబు నొంది శ కడఁక దల్లిర్పన్. 678

మ. కుతలోద్ధర్త మనంబునం దలఁచె రత్నోరాడ్యధార్థంబుగా

దితిసంతానకులాటవీమహితసంరదీప్తప్రభాశుక్రమున్

సతతోద్యజ్యయశ బసన్ముఖభాశస్వచ్ఛక్రమున్ సంతతా

శ్రితనిర్వక్రముఁ బాలితప్రకటధాశ్రితచక్రముం జక్రమున్.

679

వ. అదియునుం బ్రచండమార్తాండమండలప్రభాపటలచటులవిన్యోతమానంబును

బటునటజ్జ్వలికాపాస్తమస్తకుటిలారాతిబలాఖర్వదుర్వారబాహాగర్వాంధకారం

బును ననన్యకహకహనినదాధరీకృతసాగరఘోషంబును సకలదేవతాగణ

జేగీయమానంబును ననంతతేజోవిరాజితంబును నిజప్రభాపటలపూరితబ్రహ్మాండ

కటాహంబును నై రయంబునం జనుదెంచి దనుజారిదక్షిణకరసరోజంబు నలంక

రించిన నాశుభాంగుండు రథాంగపాణి యై దివంబున నమరగణంబులు జయ

జయశబ్దంబులు వలుక నసురవిభున కెరురు గా నడచిన.

680

క. పొడగని దనుజుఁడు పెదవులు, దడుపుచుఁ బొలివోనిబంటుశ్రవణమున బీరం

బుడుగక భీషణగదఁ గొని, యశిచక్ర మఖమయవరాహు శనమితోత్సాహున్.

క. త్రిదశారి దన్ను ప్రేసివ, గదఁ బదమునఁ బోవఁ దన్ని శ కమలాక్షుఁడు పెం

పొదవఁగ మనమున మోదము, గదురఁగ లేనగవు వదనశకమలముఁ బొదువన్.

వ. ఇవ్విధంబున గదఁ బోవం దన్ని యసురవిభునితో ని ట్లనియె.

683

చ. ఘనగదఁ గేలఁ బూని భుజగర్వ మెల్లర్పఁగ నన్ను సంగరా

వని నెదిరింతు రార యనిరవారణ దైత్యకులేశ్వరాధమా

యనవుడు వాడు నుబ్బి గద శ నంబుజరాభుని ప్రేసె ప్రేసినం

దనుజవిభేది వట్టికొనఁ శ దాక్ష్యుఁ డహింస్తునిఁ బట్టుకై వడిన్.

684

క. దితిజుఁడు దనబల మప్రతి, హతతేజం డగుసరోహహాక్షునిశౌర్య

స్థతిమీఁదఁ బెట్ట కుండుట, మతి నెఱిగియుఁ బెనఁగె దురభిమానముపేర్చిన్.

వ. అంత.

686

సీ. కాలానలజ్వలశ్జ్వాలావిలోలక, రాశ మై పెంపొందుశశుల మంది

సురవైరి యశ్చ సూరకరరూపధను డైన, వనజరాభునిమీఁద శ వైవ నదియు

సద్విజోత్తముమీఁదఁ శ జవలత గావించు, నభిచారకర్తంబునెట్ల బెండు

పడి పటలేఁ గని శ పద్మోదరుఁడు దానిఁ, జక్రధారాహతిఁ శ జంఘవిక్ర

తే. మమున నడుమన వడిఁ ద్రుంచెనమరభర్త, మహితదంభోచివే గరురత్తంతుపక్ష

మతిరయంబునఁద్రుంచినగతిఁ జెలంగి, సురలు మోదింప నసురులు శ సొంపుడింప.

- వ. అయ్యవసరంబున నయ్యసుర దనశూలంబు చక్రంబుచేత నిహతం బగుటం గని.
 క. దితిజాడు రోహిణితుండై, యతినిష్ఠురముష్టి బాడిచె శ హరి నాలోకో
 న్నతుండొప్పె గునుమమాలా, హతి దిగ్గజరాజుబోలె శ నతిదర్శితుండై. 689
- మ. హరిమోదక దితిసంభవుండు ఘనమాయాకోట్ల వృట్టించినన్
 ధరణీచక్రము భూరిపాంసుపటలభ్రాంతంబునం గప్పెభీ
 కరపాషాణపురీషమూత్రఘనదగ్ధర్గంధాస్థిరక్తావళుల్
 గురిసెన్ మేఘము లభ్రవీధిని మహాక్షోభక్రియాలోల మై. 690
- వ. మఱియును. 691
- చ. తదిలి విముక్తకేశపరిధానము లుగ్రకరాశదంతతా
 లువులును రక్తలోచనములుం గలభూతపిశాచధాకినీ
 నివహము లంతరిక్షమున నిల్చి నిజాయధపాణు లై మహా
 రవము గ యక్షదైత్యచతురంగబలంబుల గూడి తోచినన్. 692
- వ. అంత. 693
- క. త్రిసవనపాదుం డగునా, బిసరుహనేత్రుండు లోకరభీకర మగునా
 యసురాధిపు మాయావిని. రసనకరం బైన శస్త్రరాజముఁ బనుపన్. 694
- క. ఆచక్రభానుదీప్తి ధ, రాచక్రమునందు నిండి శ రయమున నమ్మా
 యాచక్రము నడగించెను, సిచక్రముండైన యామిరనిచరు నెదురన్. 695
- వ. అంత నిక్కడ. 696
- క. దితి దనవిభువాక్యంబుల, గతి దప్పన యనుచుఁ దలఁపఁగఁ జన్నుల శో
 ణితధార లొలికె రిక్ష, పతి యగుకనకాక్షుపతనశభావము నోపన్. 697
- వ. అయ్యవసరంబున నసురవిభుండు దనచేసినమామూళతంబులు గృతఘ్నునకుం
 గావించినయవకారంబులుంబోలె హరిమోదక బని సేయక విఫలంబు లయినం
 బొలివోవనిబంతుతనంబునఁబుండరీకాక్షుం జేరం జనుడెంచి బాహుయుగళంబు
 సాచి పూచి పొడిచి రక్షోనై రివక్షంబుఁ బీడించిన నయ్యశోక్షజండు దప్పిం
 చుకొని తలంగినం జెలంగి దైత్యుండు నిష్ఠురం బగుముష్టిం బొడిచిన నసురాంత
 కుండు మిసిమింతుండు గాక రోషభీషణాకారంబున వానవుండు వృత్రాసురుం దెగ
 టార్చినచందంబున వజ్రి వజ్రసన్నిభం బగునటచేతం ¹గజకుటసురకటితటంబుఁ
 జటులగతి వ్రేసిన నాహరణ్యాక్షుండు దిద్దిరం దిరిగి యుదస్త్రోచనుండై సోలి
 యెట్టకేలకు నెదుర నిలువంబడె నంత.) 698
- క. దిట చెడి లోబడె దైత్యుండు, సటికిన్ దంష్ట్రావిభిన్నశత్రుమహోర
 స్తటికిన్ ఖరఖరపుటికిం, గటితటహతకమలజాండ్రఘటికిం గిటికిన్. 699
- వ. ఇట్లు లోబడిన. 700

మ. ¹దివి నింద్రాదులు సంతసింప హరి మొరతైం గర్లమూలంబునం
బవిసంకాశకతోరహస్తమున శుంభల్లీల మై వాన దా
నవలోకేశుఁ డుదస్తనేత్రుఁ డగుచు శ నైన్యంబు వాటిల్లఁగా

భవిమీఁదఁ వడిఁ గూలె మారుతహతోరన్నాలావనీజాకృతిన్. 701

క. బుడబుడ నెత్తురు గ్రక్కుచు, వెడహపము దాల్చి గ్రుడ్లు శ వెలి కుటుక నిలం
బడి పండ్లు గీటుకోనుచును, విడిచెం బ్రాణములు పైత్యరవీరుం డంతన్. 702

తే. పడినదనుజేశ్వరునిఁ జూచి శ పక్షస్థంభ, వాదిదివిజులు వెఱఁ గంది శ రాత్తలందు
నితఁడు వొందుట యెట్లొకోరయీయవస్థ, ననితలంచుచు మఱియు నిట్లనిరివరుస.

మ. వరయోగింపులు యోగమార్గముల నెరవ్వార్చి మనోవీధి సు
స్థిరతఁ లింగశరీరభంగమునకై శ చింతింతు రాపంకజో
దరుపాణ్యాహతిఁ దన్ముఖంబురుహముఁ ఁ దర్శించుచుం జచ్చె దు
ర్భరితోత్తంసుఁడు పైత్యనల్లభునిసౌభాగ్యంబు దా నెట్టిదో. 704

చ. సమమతి వీరు పైత్యకులశాసనుపారిషదుల్ మునింగ్ర శా
పమున నికృష్టజన్మమునఁ శ బైకొని పుట్టియు నేడు విష్ణుచే
సమయుటఁ జేసి మీఁద నగురజన్మమునఁ జలజాక్షునిత్యవా
సమున వసింతు రెన్నటికిఁ ఁ జావును బుట్టువు లేవు వీరికిన్. 705

క. అని వెఱఁగందుచుఁ ద్రిసవన, తను వొందినయట్టివికచతామరసాక్షు
న్ననిమిషమనియోగిజనా, వనదక్షుఁ డనుజకరటిరవరచార్యులున్. 706

వ. కనుంగొని. 707

చ. వనజదళాక్ష యీదగతిరవారలమర్కము లీ నెటింగి యీ
సునఁ బగఁ బుట్టినదివిదనూదనుఁ జంపితి గాన యింక శో
భన మగు నంచు హస్తములు శ ఫాలములం గదియించి యందఱుఁ
వినమితు లై నుతించిరి విరవేకవిశాలునిఁ బుణ్యశీలునిన్. 708

వ. అంత. 709

చ. సవనవరాహమూర్తి సురశాత్రవుఁ గ్రుంచినమీఁద భారతీ
ధవముఖ దేవతామునికరదంబము దన్ను నుత్తించునట్టిసం
స్తవమున కాత్మభోనఁ బ్రమదంబునఁ బొంది సమగ్రమంగళో
త్సవము దలిర్ప నందఱు బ్రసాదవిలోకన మొప్పు జూచుచున్. 710

చ. అరిగె వికుంఠధామమున శ కమృహితోత్సవసూచకంబు గా
మొరసె సుపర్యవందుభు ల్రమోఘము లై ధరణీతలంబునం

1 'దివి నింద్రాదులు సంతసింప హరి మొరతైం బనేకంబుగాఁ, బవిసంకాశకతోరహస్తమున శుంభల్లీల మై వ్రాతప్రతులు. 2 తోదాక్షుఁడు. - యీభాగ్యంబు.

గురిసే బ్రహ్మనవృష్టి శిఖరకుండము లెల్లడఁ దేజరిల్లె భా
స్కరశశిమండలంబులు నిరజమృతితో వెలుఁ గొండె నత్తఱిన్.

711

క. అని యీపుణ్యవరిత్రము, వనరుహసంభవుఁడు త్రిదివరవాసులకుం జె
ప్పినయది మైత్రేయుఁడు విదు,రున కెఱిగించినవిధంబు ర రూఢము గాఁగన్.

క. శుకయోగి పరీక్షిత్తున, కకుటిలమతి నెఱుంగఁ జెప్పె ర నని సూతుఁడు శౌ
నకముఖ్యులై నమునివరు,లకుఁ దెలియఁగఁ జెప్పె మఱియు ర లాలన మొప్పన్.

వ. ఇవిధంబున మైత్రేయుఁడు సెప్పిన విని విదురుండు సంతసిల్లె నని. 714

క. అఁఘం బగునిచరితము, వినినఁ బఠించిన లభించు ర విశ్రుతికీర్తల్
వనజోదరుపనభక్తియు, మునుకొని యిహపరసుసౌఖ్యములు జనములకున్.

వ. అని చెప్పి వెండియు సూతుండు మహర్షుల కిట్లనియె నట్లు పరీక్షిన్నరేంద్రుండు
శుకయోగిండు గనుంగొని మునీంద్రా హిరణ్యాక్షవధానంతరంబున వసుం
ధర సమస్థిం బొందినవిధంబును స్వాయంభువమనువుఁ బుట్టించినయనంతరం
బున విరించి దిర్భిక్షాభిజంతుస్సృష్టినిమిత్తంబు లైనమూర్ధంబు లెన్ని సృజించె
మహాభాగవతోత్తముం డగునవిదురుండు గృష్ణున కపకారంబు నలంచినపాప
వర్తను లగుధృతిరాష్ట్రపుత్రులం బాసి జనకుం డగుకృష్ణుఁడై పాయనునకు
సముం డగుచుఁ దనమనోవాక్యాయకరంబులు గృష్ణునంద చేర్చి భాగవత
జనోపాసకుం డై పుణ్యతీర్థసేవాసమాలభయశోవిగతికల్పఘం డగుచు మైత్రేయ
మహాముని నేమిప్రశ్నింబు లడిగె నని యెల్లం డలియ నాఁతి మునిన రాజేం
ద్రునకు శుకయోగిండుం డిట్లనియె.

716

నీ. విమలాత్మఁ డైనయశ్వమేధుండు మైత్రేయ,మునివరుఁ జూచి యీరట్లనియెఁ బ్రీతిఁ
జతురాత్మ నకలప్రజాపతి యైనట్టి, జలజగన్మండల ప్రజానర్థమందు

మును ప్రజాపతులను ర బుట్టించి వెండియుఁ, జిత్తమం దేని సృజింపఁ దలఁచె
మును సృజించిన యట్టిమును లమృతీచ్ఛాన, లబ్ధజనాదేశ ర మాత్మ నిలిపి

తే. యర్చి నెల్లు సృజించిరియఖిలజగము, మెఱసి మఱివాగు భార్యారసమేతు లగుచు
నేమి సృజియించి రది గాకరకామిలను. బాసిదో మిసృజించి రాభద్రయశులు.

క. అండఱుఁ దమలో నై క్యముఁ, జెందినచో నేమి దగ సృజించిరి కరుణా
కందళితహృదయ యున్నియుఁ, బొందుగ నెఱిగింపు మయ్య బుధదుత నాకున్.

—అఖిలచతుర్ముఖం దోషర్ముఖమౌదివతాగణసృష్టిఁ జెలుపుట. అఖిల—

నీ. అనిన మునీంద్రుం డిట్లనియె జీవాదృష్టపరుండు మాయాయుక్తపురుషవరుండుఁ
గాలాత్మకుండు ననురకారణంబున నిర్వి,కారుఁ డైనట్టిజగన్నివాసుఁ

డాది జాతతోభుఁ ర దయ్య నమ్రేటివ,లనను గుణత్రయంబును జనించె

నాగుణత్రయమునం ర దయ్య మహత్తత్త్వ, మది రజోగుణసేతు ర వైన దాని

తే. యం దహంకార మొగిఁ ద్రిగుణాత్మకమునఁ

బాడమె మఱి దానివలనఁ బ్రభూత మయ్యెఁ

బంచతన్నాత్ర లందు సంభవము నొందె

భూతపంచక మీసృష్టిరహేతు వగుచు.

719

వ. అవియును దమలోనఁ బ్రశ్నేకంబ భవననిర్మాణకర్తృంబునకు సమర్థంబులు గాక
యన్నింటిసంఘాతంబునఁ బాంచభౌతికం బైనపిరక్లయూండంబు సృజించె
నదియును జలాంతర్వర్తి యై వృద్ధి బొందు చుండె నందు.

720

సీ. నారాయణాఖ్య నురన్నతి నొప్పబ్రహ్మంబు, సాహస్రదివ్యచరణంబు లోలి
వసియించి యుండె నావాసుదేవునినాభి, యందు సహస్రసూర్యప్రదీప్తిఁ
దనరుచు సకలజీవనికాయయుత మగు, పంచజాతంబు సంభవము నొందెఁ
బరంగంగ నందులో రభగవదధిష్ఠితుం, డై స్వరా ట్టుగుచతుర్రాసనుండు

తే. జనన మండెను దత్పద్మసంభవుండు, ¹నామరూపగుణాదిసంరక్షానమేతుఁ
డగుచు నిర్మాణమొనరించెనఖిలజగము, ననజజండు నిజచ్ఛాయరవలన మఱియు.

సీ. తామిస్రమునుసంధర్తామిస్రమును దమ. మునుమోహనముమహారమోహనంబు
ననుపంచమోహరూరపాతక మైనయ, విద్యుఁ బుట్టించి యశ్వేధఁ దనకు
నది తమోమయదేహ రమని మది కోసి త, త్తనువు విసర్జించె రధాత్మముక్త
దేహంబు సతతక్షురత్తృప్తల కావాస, యును రాత్రిమయము నరయ్యెను దలంప

తే. సంమహో యక్షరక్షస్సరలన జనింప, వారికప్పుడు త్సుత్తృప్తల్ రవలలఁ గొండ
తాచతుర్ముఖ భక్షింత రమనిరి కొండ, అతని రక్షింత మని తగ ర నాడి రంత.

వ. ఇట్లు వలుకుచు భక్షించువార లును ధాతనన్నిధికిం జనిన నతండు భయవిహ్వ
లుండై యేను మీజనకుండను మీరలు మత్స్యస్థులకు నన్ను హింసింపకుం
డనుచు మా మాజక్షత రక్షత యనుశబ్దంబులు వలుకం దన్నిమిత్తంబున వార
లకుం గ్రమంబున యక్షరక్షోనామంబులు ప్రకటంబు లయ్యె వెండియుం బ్రభా
విభాసితం బైనయొక్కకాయంబు ధరియించి సత్త్వగుణగరిష్ఠులుం బ్రభావం
తులు నగుసుపహ్వలం బ్రముఖులంగా సృజించి తత్ప్రభామయగాత్రవిసర్జనం
బు సేసిన నది యహోరూపం బై దేవతాళికి నాశ్రయం బయ్యె మఱియు జఘ
నంబువలన నతిలోలుపు లైనయసురలం బుట్టింప వార (లతికాముకు లగుటంజేసి
య)య్యజుని జేరి మిఘనకర్తృం బపేక్షించిన విరించి నగుచు నిర్లజ్జలయునయసు
రులు దనవెంటం దగులం బఱచి ప్రపన్నార్తిహరుండును భక్తజనానురూపనం
దర్యనుండును నైననారాయణుం జేరి తత్పాదంబులకుం బ్రణమిల్లి యుట్లనియె.

క. రక్షింపుము రక్షింపు ము, పేక్షింపక వినుతనిఖిలరబ్బందారక వి

శ్వప్రేమంకర విను మిటు, దక్షత నీయాజ్ఞ సేను ర దల నిడి వరుసన్.

724

తే. ఈప్రజాసృష్టికల్పనం ర బే నొనర్ప, నందుఁ బాపాత్ములైనయీశయసురు లివుడు

నను రమింపఁగఁ జాయ వశచ్చినఁ గలంగి, యిటకు వచ్చితి ననుఁ గావు కమిగ్ధచరిత.
 వ. అదియునుం గాక లోకంబువారలకుం క్లేశంబు లొనరింపం క్లేశంబునం బొందిన
 వారలక్లేశంబు లపనయింపను నీవ కాక (యితరులు గలరే) యని స్తుతియించినఁ
 బర్హకార్పణ్యం బెఱుంగ నవధరించి వివిక్తాధ్యాత్మదర్శనం డగుచుఁ గమలసం
 భవ భవస్థోరతనుత్యాగంబు సేయు మని యానతిచ్చిన నతండు నట్ల చేసె నంత
 నదియును. 726.

సీ. నవ్యకాంచనరణ్య స్త్రణిచూపురారావ, విలసితపాదారశవినయుగళ
 కాంచీకలాపసంకలతదుకూలవ, స్త్రస్సారపులిననిరతంబబింబ
 రాజితాన్వోన్యకర్మశశపీనకరికుంభ, పృథుకుచభారకంఠపితవలగ్న
 మదిరారసాన్వాదరమగవిఘ్నార్ణితచారు, సితనవవికచరారజీవనయన
 తే. యవరవత్సాప్తమిశశాంశకాభనిటల, మదవదలికులరుచిరోపరమానచికుర
 లలితచంపకకుసుమవిరలాసనాన, హాసలీలావలోకన శ యబ్జపాణి. 727

క. అనఁ దగి సంధ్యాహుపం, బున లలనారత్న మపుడు శ పుట్టిన దానిం
 గనుఁగొని దానపు లుపగూ, హాస మొగిఁ గావించి పలికి శ రందఱుఁ దమలోన్.

క. ఈసౌకుమార్య మివయ, సీసాందర్యక్రమంబు శ సీఘైర్యంబు
 స్నీహిసౌభాగ్యవిశేషము, నేనతులకుఁ గలమ చూడ శ నిది చిత్ర మగున్. 729

చ. అని వెఱుఁ గంది యర్చనజు శ లందఱు నిట్లని రీతిలోదరిం
 గని మన మంతినుండియును క గాముకవృత్తిఁ జరించు చుండఁగా
 మనయెడ దీనిచిత్తమున క మక్కువ లేమికి నేమిసేతువో
 యని బహుభంగులం బలికి శ రాప్రమదాకృతి యైనసంధ్యతోన్. 730.

వ. ఇ ట్లనిరి. 731

క. ఓకనశీ స్తంభోరువ, యేకుల మేజాడదాన శ వెవ్వరినుత వి
 క్లేకాంతంబున నిచ్చట, నేకారణమునఁ జరించె శ డెఱిఁగింపు తగన్. 732

క. భవదీయచారురూప, గ్రవిణలసత్పుణ్యభూమి శ దగుమోహమునం
 దవిలినదుర్భరులను మముఁ, గవయపు పుష్పాస్త్రబాధ శ ఘన మయ్యెఁ గదే.

వ. అని యంతి. 734

సీ. గురుకుచభారసంరకుచితావలగ్నంబు, దన రారునాకాశశతలము గాఁగ
 లలితపల్లవపాణిశతలమునఁ జెన్నొందు, చెండు పతస్పతంతంగుండు గాఁగ
 సలలితనీలపేరశలవృథుధమ్మిల్ల, బంధంబు ఘనతమ శవటలి గాఁగఁ
 బ్రవిమలతరకాంతశభావవిలోకన, జాలంబు దారకాశసమితి గాఁగఁ

తే. గడఁగి మైపూత సాంధ్యరాగంబు గాఁగ
 నంగనాకృతి నొప్పసంధ్యావధూటిఁ

1 సాబస సీవిశేషము. 2. మతీయఁ దపీయసాందర్యం బుగ్గడింప నలవి కాక చింతించుచు.

గదిసి మనముల మోహంబు శ గడలుకొనఁగ

ననురు లందఱుఁ గూడి యి శ ట్లనిరి మఱియు.

735

క. వెలయఁగఁ బద్ధం బేక, స్థలముననే యొప్పు గాని శ త్వత్పదపద్ధం
బిల బహుగతుల ననేక, స్థలములఁ దనరారుఁ గాదె శ తరుణాబ్జముఖి.

736

క. అని దనుజులు దమమనముల, ననురాగము లుప్పతిల్ల శ సందఱు నానం
ధ్యను బట్టికొనిరి వనజా, ననుఁ డప్పడు హృదయమందు శ సంతస మందెన్.

క. సరసిజభవుఁ డయ్యెడఁ దన, కర మాఘాశింప నపుడు శ గంధర్వులు న
ప్సరసలుఁ బుట్టిరి ధాతయుఁ, బరువడి నా త్రియతనువుఁ శ బాసిన నదియున్.

738

వ. చంద్రికారూపంబైనఁ దద్దాత్రంబు (విశ్వావసుపురోగము లగు) గంధర్వాపురో
గణంబులు గైకొనిరి వెండియుం గమలగర్భుండు దందోర్వాదజృంభికానిద్రా
రూపం బైనశరీరంబు దాల్చి పిశాచగుహ్యకసిద్ధభూతగణంబులం బుట్టించిన
వారలు దిగంబరులు ముక్తకేశులు నయినం జూచి ధాత లోచనంబులు ముకు
ళించి తద్దాత్రంబు విసర్జనంబు గావించిన నది వారలు గైకొనిరి వెండియు
నజాండు దన్ను నన్నవంతునిఁ గాఁ జింతించి యన్యశ్యదేహుం డగుచుం బితృ
సాధ్యగణంబులం బుట్టించిన వారలు దమ్ముఁ బుట్టించినయన్యశ్యశరీరంబునకుం
గార్యం బగుదేవభాగంబుఁ గైకొనినం దత్కారణంబునం బితృసాధ్యగణంబుల
నుద్దేశించి శ్రాద్ధంబుల హవ్యకవ్యంబు లాచరింతురు మఱియును.

739

సీ. సజ్జనస్తుత విను శ చతురతఁ బంకజా, ననుఁడు దిరోధానశక్తివలన
సరసిద్ధవిబుధకిన్నరులను బుట్టించి, తవిలి వారికిఁ దిరోధాననామ
ధేయ మైనట్టియూదేహంబు నిచ్చెను, వెండియు భారతీరవిభుఁడు దనకుఁ
బ్రతిబింబ మగుశరీరమునఁ గిన్నరులఁ గిం, పురుషులఁ బుట్టింపఁ శ బూని వారు

తే. ధాతృప్రతిబింబదేహముల్ శ దాల్చివరుస, నిద్దటిద్దఱు గవగూడిర యింపులాదవ
బ్రహ్మపర మైనగీతముల్ శ వాడుచుండి, రంతఁ బంకజసంభవుఁ శ డాత్తలోన.

క. తనస్పృష్టి వృద్ధి లేమికి, గనలుచు శయనించి చింతఁ శ గరచరణాదుల్
గానకొని కడలింపఁగ రా, లినరోమము లుగ్రకుండశలివ్రజ మయ్యెన్.

741

క. వనజఞ్జాడు దన్నుఁ గృతకృత్యునిఁ గా భావించి యాత్మఁ శ దుష్టి వహింపఁ
మనమున నిఖిలజగత్పావను లగు'మనులం ద్రిలోకరవగుల సృజించెన్.

742

సీ. పుట్టించి వారికి శ బురుషరూపం బైన, తనదేహ మిచ్చినఁ శ దగిలి వారు
గనుఁగొని మున్ను పుట్టినవారిఁ గూడి యా, వనజసంభవున కి శ ట్లనిరి దేవ
యఖిలజగత్సృష్ట శ వైససీచేతఁ గా, వింపంగఁబడినయూరవితతనుకృత
మాశ్చర్యకరము యశ్శాదిక్రియాకాండ, మీమనుసర్గ మం శ దీడ్య మయ్యె

1 బ్రహ్మణ్యముఖ్యతయల. 2 మాశ్చర్యకర మయ్యె శ నందు యశ్శాదిక్రియాకాండ మిది నిశ్చ

యంబు నొందె.

తే. దద్ధవిర్భాగములు మాకుఁ శ దవిలి జిహ్వ
లందు నాస్వాదసములు సేయంగఁ గలిగె
ననుచు మనముల హర్షంబు శ లతిశయిల్ల
వినుతి సేసిరి భారతీరవిభుని మఱియు.

743

వ. వరతపోయోగవిద్యాసమాధియు క్తం బగుచు ఋషి వేషధరుండును హృషీకాత్ముం
డునునై ఋషిగణంబులం బుట్టించి సమాధియోగైశ్వర్యతపోవిద్యావిరక్తియు క్తం
బగునా త్రీయశరీరాంశంబు వారికిం గ్రమంబున నొక్కొక్కనికి నిచ్చె నని మైత్రే
యుండు సెప్పిన విని విదురుండు పరమానందంబునం బొంది గోవిందుచరణార
విందంబులు డెందంబునం దలంచి వెండియు మైత్రేయునిం జూచి యిట్లనియె.

సీ. మునినాథ స్వాయంభు శ వనుమనువంశంబు, పరమసమృతము దశప్పదు తలఁపఁ
గొనకొని తద్వింశశ్రమున మిఘసక్రియఁ, జేసి ప్రజావృద్ధిఁ శ జెప్పి తీవు
అదియును గాక స్వాస్థ్యంభువనువుకుఁ, బూని ప్రియవ్రతోత్తానపాదు
లనునందనులు గల శ రంటివి వారు స, ప్రదీప్తవతి యైనభ్రాతృ నెల్ల

తే. ధర్మమార్గంబు లేమియుఁ శ దప్పకుండ, ననఘు లై యెల్లు పాలించి శరయ్య వారి
చరిత మెల్లను సత్కృపానీరతబుద్ధి, నెఱుంగ వినిపింపు నాకు ముగ్ధనిద్రచంద్ర.

వ. అదియునుంగాక తన్మనువుత్రియు యోగలక్షణసమేతయు నగు దేవహూతియను
కన్యకారత్నంబును స్వాయంభువుండు గర్దమునకు నేవిధంబునం బెండ్లి చేసెనా
దేవహూతియందు మహాయోగి యయినకర్దముండు ప్రజల నేలాగునం బుట్టించె
నదియునుం గాక కర్దముండు రుచి యనుకన్యను దక్షప్రజాపతికి నిచ్చె నని
చెప్పితి వారుచియందు సమృహత్తుం డీసృష్టి గోలాగునం బుట్టించె నవి యన్ని
యుం దెలియ నానతీయవలయు నని యడిగిన విదురునకు మైత్రేయుం డిట్లనియె.

— శ్లోకముండు భగవదనుజ్ఞ వడసి దేవహూతిని పెండ్లి యాడుట. శ్లోకం —

క. విను మనఘు కృతయుగంబున, మునినాథుం డగునకర్ద్రముండు ప్రజల సృజిం
పను వసజసంభవునిచే, త నియుక్తుం డగుచు మది ముగ్ధము సంధిల్లన్. 747

తే. ధీరగుఁడు సరస్వతీరతీరమందుఁ, దవిలి పదివేలదివ్యనరత్నరము లోలిఁ
దపముసేయుచునొకనాఁడు శ జపసమాధి, నుండియేకా గ్రచిత్తుండై శనిండువేడ్క.

క. వరదుఁ బ్రసన్ను మనోరథ, వరదానసుశీలు సమరశవంశ్యు రమేశుఁ
దురితవిదూరు సుదర్శన, కరుఁ బూజించిన నతండు శ కరుణాకరుఁ డై. 749

వ. అంతరిక్షంబునం బ్రత్యక్షం బైన. 750

సీ. తరణిసుధాకరరక్తిరణసమంచిత, సరసీరుహోత్పలస్రగ్వీలాసుఁ
గంకణనూపురగై వేయముద్రికా, హరకుండలకిరీటాభిరాముఁ
గమనీయసాగరకన్యకాకాస్తృభ, మణిభూషణోద్భాసశమానవత్సు

సలితదరహాసహచంద్రికాధవళిత, చారుదర్పణవిరాజస్కంధం

తే. శంఖచక్రగదాపద్మచారుహస్తు, నలికులాలకరుచిభాస్వరదలికఫలకుః
బీతకాశేయవాసుః గృహతరంగిత స్థితేక్షుః బంకజోదరుని హరిని. 751

వ. మఱియు శబ్దబ్రహ్మశరీరవంతుండును సదా త్తకుండును జ్ఞానైకవేమ్యుండును నైన
తేయాంసవిన్యస్తచరణారవిందుండును నయినగోవిందుని గనుంగొని సంజాత
హర్షలహరీపరవశుండును లబ్ధమనోరఘుండును నగుచు సాష్టాంగదండప్రణా
మంబు లాచరించి తదనంతరంబు. 752

క. ముకుళితకరకమలుం డయి, యకుటిలసద్భక్తిపరవశాత్తకుఁ డగుచు
వికచాంభోరుహలోచను, నకు నిట్లనియెం దదాననముఁ గనుఁగొనుచున్. 753

సీ. అబ్జాక్ష సకలభూతాంతరాత్ముఁడ వనఁ, దనరు చుండెడిభవద్దర్శనంబుఁ
దలొని సుకృతసత్ఫలభరితంబు లై, నట్టియ నేకజగ్గ్వానుసరణిఁ
బ్రకటయోగక్రియారభ్యాసనిరూఢు లై, నట్టియోగీశ్వరు లాత్మ నిచ్చ
యింతురు యోగీశ్వరేశ్వర యే భవ, త్పాదారవిందసందర్శనంబు

తే. గంటి భవవార్ధి గడవంగఁ గంటి మంటిఁ, గడఁగినాలోచనంబులరకలిమి నేడు
తవిలి సఫలత నొందె మారధవ ముకుండ, చిరదయాకార నిర్మలశ్రీవిహార.

వ. అదియునుం గాక దేవా భవదీయమాయావిమోహితు లై హతమేధస్కు లై
సంసారపారావారోత్తారకంబు లైనభవదీయపాదారవిందంబులు దుచ్చవృత్తి
కాము లయి సేవించి నిరయగతు లై నవారికిం దత్కామయోగ్యంబు లగు
మనోరథంబుల నిత్తు వట్టిసకాము లై నవారి నిందించునేనును (గృహమేధధేను
పునశేషమూలయుం) ద్రివర్గకారణయు సమాసశీలయునయినభార్యం బరిణయం
బుగా నపేక్షించి కల్పతరుమూల(సదృశ)ంబు లై నభవదీయపాదారవిందంబులు
సేవించితి నయిన నొక్కవిశేషంబు గలను విన్నవించెద నవధరింపుము బ్రహ్మ త
కుండ వయినభవద్వచస్తంత్రీనిబద్ధు లై లోకులు కామహతు లైరఁట యేనును
వారల ననుసరించినవాడ నై కాలాత్తకుండ వై ననీకు నభిమతిం బగునట్లుగాఁ
గర్తమయం బైనభవదాజ్ఞాచక్రంబు ననుసరించుటకుఁ గాని మదీయకామంబు
కొఱకుఁ గాదు భవదీయమాయావిని ర్శితంబును (కాలాత్తకభూరివేగసమాయు
క్తంబును నక్షరంబును నై నబ్రహ్మంబునందు భ్రమణశీలంబును) సధిమాససమేత
త్రయోదశమాసారంబును షష్ఠ్యంతరశతత్రయూహారాత్రమయపర్వంబును
ఋతుషట్కసహకలిత సేమియుం జాతుర్మాస్యత్రయవిరాజితనాభియు నపరిమిత
క్షణలవాదిపరికల్పితపత్రశోభితంబునుం గాలాత్తకభూరివేగసమాయుక్తంబును
నై నకాలచక్రంబు సకలజీవనికరాయుర్ద్రీసనతత్పరం బగుం గాని కామాభిభూత
జనానుగతపశుప్తాయు లగులోకుల విడిచి భవపరితాపనివారణకారణం బయిన

భవదీయచరణాతపత్రచ్ఛాయాసమాశ్రయంతై తావకీనగుణకథననుఘాస్వాదన
రుచిరలహరీనిరసితసకలదేహధర్మై నభగవద్భక్తజనాయుర్హరణసమర్థంబు గా
కుండు నని వెండియు. 755

మ. అనఘా యొక్కడ వయ్య నా తక్కుతమా! యాజాతసత్త్వాదిశే
క్తినికాయస్థి నీజగజ్జనవృద్ధికోభహేతుప్రభా
వనియాధిం దగు దూర్ణనాభిగతి విశిష్టస్తుత్య సర్వేశ నీ
ఘనలీలామహిమార్ణవంబుఁ గడవంగగా వచ్చునే యే రికిన్. 756

వ. దేవా శబ్దాదివిషయసుఖకరం బగురూపంబు విస్తరింపం జేయు పెల్ల నస్తదను
గ్రహార్థంబు గాని నీకోజకుం గా దాత్మీయమాయాపరివర్తితలోకతంత్రంబు గలిగి
మదీయమనోరథనుఘాప్రవర్తి నై ననీకు నమస్కరించెద. 757

మ. అని యిబ్బంగి నుతించినన్ విని సరోజాక్షుండు మోదంబునన్
వినతానందసకంధసోపరిచరద్యభాజమానాంగుండు
న్ననురాగస్థితచంద్రికాకలితశోభనాలోకుండు నై మునీం
ద్రునిఁ గారుణ్య మెల్లఁ జూచి పలికెన్ శరోచిష్టుఁ డై వేల్చిడిన్. 758

క. మునినర యేకోరిక నీ, మనమునఁ గామించి నను స్రవించితభక్తిన్
నెననునఁ బూజించితి నీ, కనయము నాకోర్కి సఫల శ్రమయ్యెనుఁ జుష్మా. 759

వ. అని యాన తిచ్చి ప్రజాపతిపుత్రుండును సమ్రాట్టును నై నస్వాయంభువమనువు
బ్రహ్మవర్తదేశంబునను సప్తార్ణవమేఖలామండితమహీమండలంబుఁ బరిపాలించు
చున్నవాఁ డమృతాత్మం! డివరదివసంబున నిండులకు శతరూప యనుభార్యా
సమేతుం డై భర్తృకామ యగుకూఁతుం దొడ్కొని భవదీయసన్నిధికిం జను
డెంచి నిను ననురూపవయస్కీలసంకల్పగుణాకర యైనతనపుత్రిం బరిణయంబు
గావించు భవదీయమనోరథంబు సిద్ధించు ననుం జిత్తంబున సంస్థరించు చుండు
సమృదుకన్య నిను వరించి భవద్వీర్యంబువలన నతిసౌందర్యవతు లంబనకన్యలం
దొమ్మండ్రం గను నాకన్యకానవకంబునందు మునీంస్రులు పుత్రోత్పాదనంబులు
సేయంగిలరు నీవు మదీయశాసనంబును ధరియించి మదర్పితాశేషకర్తుండ వగుచు
నై కాంతికస్వాంతంబున భూతాభయదానదయాచరితజ్ఞాని నై నాయందు జగం
బులు గల వనియు నీయందు నేఁ గల ననియు నెఱింగి సేవింపుము చరమకాలం
బున ననుం బొందఁగలవు భవదీయవీర్యంబువలన నేను నీభార్యాగర్భంబుఁ బ్రవే
శించి మత్కళాంశంబునఁ (బుత్తుండ నై) సంభవించి నీకుం దత్త్వసంహితనుప
న్యసింతు నని జనార్దనుండు గర్దముస కెఱింగించి యతండు గనుంగొను చుండ
సంతర్జితం డై. 760

చ. అతులసరస్వతీసరిదురదంచితబాలరసాలసాలశో

- భితతటతుంగరంగ మగుబిందుసరంబు వినిర్గమించి యం
చితగరుడఃపరోహణము శ సేసి తదీయగరుత్ప్రభూతరు
కృతతివిలక్షణక్రమవిరాజితసామము వించు మోది యై. 761
- చ. అరిగె వికుంఠధామమున శ కంఠ సకామనుఁ డైనకర్ణముం
డరయ విమోహి యై మనమునందలిముండటవచ్చుకోరికల్
పిరిగొనుచుండఁ దత్త్వణమ శ బిందుసరంబున కేఁగి యిందిరా
వరుఁ దలపోయు చుండె జనశ్రవంమ్యుఁడు భక్తినితాంతచిత్తుఁ డై. 762
- వ. అంత స్వాయంభువుండు గనకరథారూఢుం డగుచు నిజభార్యానమేతుఁ డై భర్తృ
వాంఛాపర యైనపుత్రికం దోడ్కొనుచు నిజతనూజకుం దగినవరు నన్వేషిం
చుచు భవనంబునం గలయం గ్రుమ్మరి యెందునుం గానక వచ్చి వచ్చి. 763
- ఉ. ముండటఁ గాంచె నంత బుధశ్రముఖ్యుఁడు విష్ణుఁడు గర్వమున్ దయా
నంద మెల్లర్ప జూడ నయశనంబుల రాలినబాష్పముల్ ధర్మ
బిందువు లై వెనం దొరఁగి శ పేర్చి సరస్వతిఁ జూట్టి పాటుటన్
బిందుసరోవరం బనెడిశ పేరఁ దనర్చినపుణ్యతీర్థమున్. 764
- ఉ. అందుఁ దమాల సాల వకు శ శాస్త్రున నింబ కదంబ పాటలీ
చందన నారికేళ ఘనశసార శిరీష లవంగ లుంగ మా
కంద కుచందన క్రముక శ కాంచన బిల్వ కపిత్థ మల్లి కా
కుండ మధూక మంజులనికుంజములం దనరారి వెండియున్. 765
- క. పరిపక్వఫలభరానత, తరుశాఖానికరనివసితస్ఫుటవిహగో
త్కరబహుకోలాహలరవ, భరితదిగంతములు గలిగి శ భవ్యం బగుచున్. 766
- క. అతినిశితచంచుదళన, క్షతనిర్గతపక్వఫలరసాస్వాదనమో
దితరాజశుకవచోర్ధ్వశ్రుతిఘోషము సెలఁగ శ్రవణానుభదం బగుచున్. 767
- క. లలితసహకారపల్లవ, కలితాస్వాదనకషాయకంఠవిరాజ
త్కలకంఠపంచమస్వర, కలనాదము లుల్లసిల్లఁ శ గడు రమ్యము లై. 768
- క. అతులతమాలమహీజ, ప్రతతిక్షణజాతజలదప్రతిశంకాంగీ
కృతతాండవఘేలనవిల, సితపింఛవిభాసిబాలశిఖసేవ్యం బై. 769
- క. కారండవ జలకుక్కుట, సారస బక చక్రవాక శ పట్నద హంసాం
భోరుహ కైరవ నవక, స్లోర విరాజితసరోరుహాకరయుత మై. 770
- క. కరి పుండరీక వృక కా, సర శశ భిక్షాక హరిణా రచమరీ హరి సూ
కర ఖడ్గ గవయ వలిముఖ, శరభ ప్రముఖోగ్ర వన్యశస్త్రాయ మై. 771
- వ. ఒప్పునప్పరమతాపసోత్తమునియాశ్రమంబుఁ గనుంగొని మితపరిజనంబులతో
డం జొచ్చి యందు. 772
- సీ. అంచిత బ్రహ్మచర్యవ్రతయోగ్య మై, విలసిల్లిఘనతపోవృత్తిచేత

- దేహంబు రుచిరసంఘీర్ష మై చెలువొందఁ, గడుఁ గృశీభూతాత్మకాయుఁడయ్యు
నలినోదరాలాపరవసుధాపూరంబు, శ్రోత్రాంజలులఁ ద్రావి ర్చొక్కి యున్న
కతనఁ గృశీభూతకాయుండు గాక జహ్నువల్కలాజినశ్రీ వెలుంగఁ
- తే. గమలపత్రవిశాలనేత్రములు దనర, నలినసంస్కారసంచితానర్ఘ్యమాత్మ
రత్నమును బోలియున్నకర్దమునిఁ జూచి, భక్తి నమ్మను వెరఁగఁదరత్నాదములకు.
- వ. ఇట్లు వందనంబు గావించినం గర్దముండు దనగృహంబునకు విండై చనుదెంచిన
యమ్మనువు నాదరించి యర్ఘ్యపాద్యాదివిధులం బరితుష్టునిం గావించి పూర్వోక్తం
బైనభగవదాదేశంబు సంస్కరించి స్వాయంభువున కిట్లనియె. 774
- సీ. వరగుణాకర భగవదన్భక్తియుక్తుడ, నై నత్వదీయపర్యటన మెల్ల
శిష్టపరిగ్రహాదుప్తనిగ్రహముల, కొఱకుఁ గదా పుణ్యరపురుష మఱియు
వనజహితాహితవహ్నిసమీరనై, వస్వతివార్ధిపవాసవాత్స
కుండపు హరిస్వరూపుడ నై ననీకును, మానితభక్తి నశమస్కరింతు
- తే. ననఘ సి విష్ణు డే నేమిరయఖిలలోక, జైత్ర మగుహేమమణిమయశస్యందనంబు
నెక్కి కోదండపాణి నై శ యిగ్ధసైన్యపనవిఘట్టనచే భూమిభాగ మగల. 775
- మ. తరణింబోలఁ జరింప కున్న ఘననిర్గం బొంది 'యెందేని భూ
వర వర్షోదరకల్పితంబు లగునీరవర్ణాశ్రమోదారవి
స్తరపాథోనిధిసేతుభూతమహిమారచారక్రియల్ దప్పి సం
కర మై చోరభయంబునక నిఖిలలోకంబుల్ నశించుం జూమి. 776
- వ. అని పలికి భవదాగమనంబునకు నిమిత్తం బెయ్యది యనవుడు సమాహితసకల
నిత్యకర్మానుష్ఠానం డైనముసింఘునకు స్వాయంభువుం డిట్లనియె. 777
- క. సరసిజగద్భుండు దనచే, విరచిత మైనట్టివేదనవితతుల నెల్లఁ
ధర వెలయుంచుటకై బుధ, వర మిమ్ముం దనముఖంబురవలన సృజించెన్. 778
- క. దురితస్వరూపపాలు, చ్చరపీడం బొంద కుండ శ సకలక్షోణిం
బరిపాలించుట కై మము, నరవిందభవుండు భుజములందు సృజించెన్. 779
- క. నెఱి నట్టిజలజభవునకుఁ, 2గర మంత్రకరణగాత్రకము లై వరుసం
బరణినబ్రహ్మత్రిము, లరయ రమాధీశ్వరునకు శ నవనీయంబుల్. 780
- వ. కావున హరిస్వరూపుండ నై దుర్దశదుర్దర్శనుండ వయిననినుం గనుట మదీయ
భాగ్యంబున సిద్ధించె భవత్పాదకంఠకింజల్కపుంజరంజితం బైనమదీయమస్తకం
బును దావకవచనసుధాపూరితంబు లైన శ్రవణంబులును మంగళాకరత్వంబున
సాఫల్యంబునం బొంద నేను గృతాగుండ నైతి దుహితృస్నేహదుఃఖపరిచ్ఛి
న్నాంతఃకరణుండ (నై సకలదేశభృగుణఘ్నుండ) సయిననావిన్నపం బవధరింపు
మని యిట్లనియె. 781

- మ. వరయోగీశ్వర దేవహూతి యనునీరవామాక్షి మత్స్యత్రి దా
వరలావణ్యగుణాఘ్యులక్ వినియు నేరవ్యాధిక్ మదిం గోర కా
తుర యై నారదపంపునక్ మిము వరింతు న్నంచు నేతెంచె నీ
తరుణిభిక్షుఁ బరిగ్రహింపుము శుభోదాత్తక్రియాలోలతన్. 782
- క. అమలినగృహమేధికక, ర్ములకు ననురూపగుణవిరరాజితశీల
క్రమములఁ దనరినతరుణిం, బ్రమదమున వరింపుమయ్య శ భవ్యచరిత్రా. 783.
- క. అనఘ విరక్తుల కై నం, దనయంత లభించుసౌఖ్యతతి వర్జింపం
జన దఁట కాముకులకు న, బ్బిన మానుమరే లభించుప్రియసౌఖ్యంబుల్. 784.
- క. వినుము ఫలారంభుఁడు గృహ, ణుని నడిగినఁ దనయశంబుననుం దగుమానం
బును జెడుఁ గావున నీవును, నెనయ వివాహేచ్ఛఁదగులుల్! టెఱిగి యిచటికిన్. 785.
- క. చనుదెంచితి మస్తత్పార్థనఁ, గైకొని మతనూజఁ శ దగ వరియింపుం
డన ముని స్వాయంభవునిం, గినుఁగొని మరలంగఁ బలికెఁగడుముద మొప్పన్. 786.
- నీ. అనఘ నీచేత నరనన్యతముగఁ బ్రతిష్ఠితం బై నయీరత్నవఁబోడి
కమనీయరూపరేఖావిలాసంబుల, మానితలక్ష్మీనరమాన యగుచు
నొకనాటిరాత్రియం శ దుడురాజచంద్రికా, ధవళినిజసౌధరతలమునందు
మహితహిరణ్మయరమంజీరశోభిత, చరణ యై నిజసఖీనసహిత యగుచుఁ
తే. గండుకక్రీడఁ జరియింప గగనమందు, వరవిమాననుఁ డగుచు విశ్వావసుండు
నాఁగఁదనరినగంధర్వరనాయకండు, తరుణిఁ జూచి విమోహియైరధరణిఁ బడియె.
తే. పుండరీకాక్షు నెఱుంగనిరపురషపశువు, లీతలోదరిఁ బొడగాన శ రేమి సెప్ప
నట్టికొమరాలు భాగ్యోదయమునఁ దాన, వచ్చి కామింపవోల్లనిరవాఁడుగలఁడె.
క. ఈకన్యారత్నమునకు, నాకును గుణరూపవర్తనంబులయెడ నా
లోకింప నమము కావునఁ, గైకొని వరియింతు విగతరకల్పషవృత్తిన్. 789
- క. విమలాత్మ దీని కొకసమ, యము గల టెఱిగింతు విను గుణాకర యగునీ
రమణికి నపత్యపర్యం, తము వర్తింపుదు గృహస్థధర్మక్రియల్. 790
- అ. అంతమీఁద విష్ణునాజ్ఞ యాదలఁ దాల్చి, శమదమాదియోగ(సరణిఁ బొంది
సన్న్యసించువాడ శ జలజనేత్రునివాక్య, కారణమునఁజేసి శ ధీరచరిత. 791
- క. శ్రీవిభునివలన నీలో, కావళి యుదయించుఁ బెరుగు శ నడఁగును విను రా
జీవభవాదుల కతఁడే, భూవర నిర్మాణహేతురభూతుం డరయన్. 792
- వ. అది గావున నమ్మహాత్మునియాజ్ఞోల్లంఘనంబు సేయ రా దని కర్దముండు వలికిన
విని స్వాయంభవుండు నిజభార్య యైనశతరూపతలంపును బుత్రి యైనదేవ
హూతిచిత్తంబును నెఱింగినవాడై మునిసమయంబున కియ్యోని ప్రహృష్టహృ
దయుం డగుచు సమంచితగుణగణాఘ్యం డయినకర్దమునకు దేవహూతిని విధ్య

- క్షప్తకారంబున వివాహంబు సేయించె దదనంతరంబ శతరూపయును బారిబర్హ సంజ్ఞకంబు లై నవివాహోచితదివ్యాంబరాభరణంబులు దేవహూతికర్తముల కొ సంగ నివ్వధంబున నిజకులచారసరణిం బరిణయంబు గావించి విగతచింతాభయం డై స్వాయంభువుండు దుహితృవియోగవ్యాకులితచిత్తుం డగుచుఁ గూతుం గొని లించుకొని చుబుకంబుఁ బుకుచుఁ జెక్కిలి ముద్దుగొని శిరంబు మూర్కొని ప్రే మాతిరేకంబున బాష్పధారాసి క్తమస్తకం జేసి తల్లి పోయినచె్చెద నని చెప్పి కర్త మునిచేత నామంత్రితుం డై నిజభార్యసమేతుం డై రథం బెక్కి సపరివారుండై.
- చ. తరళతరంగవీచినముగ్ధదంచితబిందుసరస్వతీ
సరిదరవిందతుందిలల్గన త్తరుతీరనివాసనమ్మని
శ్వరనికరాశ్రమాకలితశంపదలం గనుఁగొంచు వేడ్క ము
ప్పిరిగొన నేగె నాత్మపుటభేదనవిస్ఫుటమార్గవర్తియై. 794
- వ. ఇట్లు నని చని బ్రహ్మవర్తదేశంబునందు. 795
- నీ. ఎందేనిఁ దొల్లి లక్ష్మీశుండు యజ్ఞసూక్తరమూర్తిఁ గైకొని శ సరభసమున నొడలు జాడించినఁ శ బుడమిపై రాలిన, రోమజాలంబులు శ రుచిరహరిత వర్ణ మై పోలు పాఠశవరకుశకాశమ, యంబును యజ్ఞక్రియాకలాప యోగ్యంబు నై చాలశోప్పరి బర్హిస్సు, సంభవించిన దాన శ సకలఋషులుఁ
- తే. గ్రతువులొనరించితద్విష్ణుకారులైన, యసుగులను గ్రుంచిరట్ల స్వామ్యంభువుండు విష్ణుపరముగమఖముగాఁవించి రుచిర, మేధఃజెలువొందె నట్టియారత్నీయపురము.
- క. జాయం జనఁ బురజనము లు, పాయనములుడెచ్చి యిచ్చి శ బహుగతులనుతుల్ సేయఁగ మంగళతూర్యము, లాయతిగతి మొరయఁ జొచ్చె శ నంతఃపురమున్.
- వ. ఇట్లు ప్రవేశించి తాపత్రయోపశామకం బగుధగవర్చక్తి వృద్ధిఁ బొందించుచుఁ బుత్రమిత్రకళత్రసుహృద్బాంధవసహితుం డై పరమానందంబున. 798
- మ. అతిభక్తిం బ్రతివాసరంబును హరిశ్వాసంగుం డై మాధవాం కీతగంధర్వవిపంచికాకలితసంగీతప్రబంధానుమోదితుం డై యిష్టవిభూతులందు నమృత్కిం జెంద కేగ్రాస్త న చ్యుతసేవైకపరాయణుం డగుచు నశస్తాకప్రభావోన్నతిన్.
- మ. హరిపాదాంబురుహద్వయూర్పితశుభ్రస్యామోదముం గొంచుఁ ద చ్చరితంబుల్ దలపోయుచుం బొగడుచుం శ జర్పించుచు విండు ద త్పరిచర్యావ్యతిరిక్తసంసరణసర్థరార కామంబులం బరిభూతంబులఁ జేసి మోక్షపదసంప్రాప్తిక్రియారంభుం డై.
- క. నిగమార్గోచరుం డనఁ, దగుహరిచరిత్రప్రసంగశతత్పరచిత్తుం డగునతనికి 1 మన్వంతర, మగుయూమము లొగి నయూతశయాముము లయ్యెన్.

సీ. వెండియు నమ్మేటివిష్ణుమంగళకథా, కర్ణనభ్యానానురగాననుతులు
 నలుపుచు దా స్వప్నరజాగ్రతుస్సపులఁ, దలిగించి యాపుణ్యతముఁడు దాను
 జక్రిదాసుఁడు గాన శ శారీరమానస,దివ్యమానుషభౌతికవ్యథలన
 దగులక సన్నుసీంధ్రశ్రేణితోఁగూడఁ, దసరువర్ణాశ్రమధర్మగతులు

తే. దప్ప కుండంగ సడపుచుఁ ర దగిలి సర్వభూతహితవృత్తి సతులవిరఖ్యాతలీల
 నేకసప్తతియుగము లభిస్తోకచరితుఁ, డగుచు వ ర్తించె సమ్మాద శ మతిశయిల్ల.

క. అని యమ్మనుచరితము విను,రన కమ్మైత్రేయమునివసుఁడు దయతోడన్
 వినిపించి కర్దమునికథ, దనరంగ నెఱిగింతు నని మురదంబునఁ బలికెన్. 803

కర్దమప్రజాపతి యోగభావంబుచే విమానంబు నల్పించి భార్యతోఁ గూడఁ
 దాను విహరించుట.

వ. ఇట్లు స్వామ్యంభువుండు దేవహూతిం గర్దమునికి వివాహంబు సేసి మరలిచనినం
 దదనంతరంబ దేవహూతియుఁ బతిభక్తి గలిగి భవునికి భవాని పరిచర్య సేయు
 చందంబునఁ బతియ తనకు నేడుగడయుం గా నెఱింగి యమ్మునీండునిచి త్తవృత్తి
 కొలఁది దినదినంబునకు భక్తితాత్పర్యస్నేహభయంబులు రెట్టింపం బ్రియశు
 శ్రావణంబులు గావించుచు సనూనతేజోవిరాజిత యగుచుఁ గామక్రోధదంభ
 లోభాదిగుణవిరహిత యై శరీరశుద్ధి వహించి చతురసౌహార్దస్నేహంబులు గలిగి
 పతియ దైవంబుగా భావించి మృదుమధురవచనరచన యై పతిభక్తి యేమఱక
 వర్తింప దైవయోగంబు నైననుం దప్పింప నమృతం దైవకర్దముండు నిజసేవా
 యాసక్యశీభూతదేహ యై యున్న దేవహూతిం గరణాతరంగితాపాంగుం డె
 కనుంగొని మంజుభాషణంబుల నిట్లనియె. 804

ఉ. మానితధర్మ మార్గమహిమస్ఫుటభూరితపస్సమాధివి
 ద్యానిభృతా త్తయోగసమురపార్జితవిష్ణుకటాక్షలబ్ధశో
 భానఘదివ్యభోగబహురథస్త్రివితానము లస్తదీయసే
 వానిరతిన్ లభించు సనిరవారణ నిత్తును దివ్యకృప్తియన్. 805

తే. నెలఁత తద్దివ్యకృప్తి సరన్నియును నీకుఁ, గానవచ్చు విలోకింపు శ కమలవత్త్ర
 నయనుబామముడిమాత్ర సరనాశమంకు,నితరమగుతుచ్చభోగంబుర లేమి సెప్ప.

సీ. అనుపమరాజ్యదరర్పాంధచేతస్కులై, పాపవర్తనులై సరపార్థివులకు
 ధృతిఁ గొంద రానియూరిదివ్యభోగంబులు, నీమపాత్రివ్రత్యసన్మఁజేసి
 సంప్రాప్తములు సయ్యె శ సమత భోగింపుము, 2కార్యసిద్ధియు సగురగాక నీకు
 ననుటయు సతివయు శ సనుపమయోగమా,యావిచక్షణశాలి శ యైనకర్ద

తే. మునిగనుంగొనిశివిగతాధీయును సపాంగ,కలితలజ్జానతాస్యపంశకజయసగుచు
 విసయాసౌహార్దములఁజేసి శవిశ్వాంబు, లయిసపలుకులఁ బలికి నిరట్లనియెఁబ్రీతి.

1'లిండగ'అ.ప్ర.2'కార్యసిద్ధియొడుఁగాక'ప్రా.ప్ర.3నిశ్చితయును,4'ప్రణయములంజేసి'ప్రా.ప్ర.

వ. అనఘా(యమోఘ)యోగమాయావిభుండపు¹సమర్థుండపు నయిననీయందు నీయ నుపమదివ్యభోగంబులు గలుగుట నిక్కం బని యెఱుంగును భవత్సంగతి నన్ని యు నాకుం గలుగు నయినను దేవా నీ వానతిచ్చినసంతానపర్యంతం బైనశరీర సంగమనమయంబు చిత్తంబునం దలంచి భవదంగసంగమంబు గృహసేసి మన్నిం పుము భవదీయసంయోగవాంఛాపరతం గృహీభూతం బయిన యీ దేహం బేవిధం బున మజ్జనభోజనపానసుఖంబులం బరిత్యజ్జిం బొందు నట్టిమన్తనోరథంబు దీర్ప రతితంత్రం బగుకామశాస్త్రప్రకారం బుపశిక్షించి యందులకు నుచితంబులయిన వివిధాంబరాధరణమాల్యాదులపన మందిరారామ ప్రముఖనిఖిలవస్తువిస్తారంబు గావించి నన్నుం గరుణింపు మనిన నమృహత్తుండు నిజయోగమాయాబలంబునం దత్త ణంబ.

808

నీ. దివ్యమణి స్తంభరదీప్తి జెక్నొందుచు, మరకతసలములరమహిమ దనర వరవజ్రకుడ్యకరవాటశోభితము లై, విప్రుమదేహ²శ్రీరవిఘ్న లమరఁ గొమ రొప్ప నవశాంతికుంభకుంభములపై, హరినీలశకలవిరస్ఫురణ మెఱయఁ దగఁ బద్మరాగంపురమొగడఁ జెలువొందు, నైదుర్యవలభులు శవన్నైజూపఁ తే. దరళతరధూతకేతుపరతాక లాలయ, మంజుశింజత్సమంచితరమధుపకలిత సురుచిరాలంబమానప్రసూన³రాజి, మాలికల నొప్పు వివిధగృహళిదనరి. 809

క. మఱియును దుకూలచీనాం, బరకౌశేయాదివివిధరవటపరివృతమం దిరసుభగాకారం బై, యరు దార విచిత్రపట్టరకాలంకృత మై.

810

మ. లలితోద్ధానవనాంతసంచరణలీలాలాలహంసాభిరో కిలపారావతచక్రవాకశుక³కేరకీహ్యూహమంచత్సము త్కలికం గృత్తిమపక్షుల⁴ నిజవిహంగశ్రేణి యంచుం గుఱూ హలి యై పల్కుచు నాడు చుండుఁ బ్రతిశాఖారోహణవ్యాపులన్.

811

వ. వెండియు.

812

క. ఘనసౌధాంతరశయ్యా, సన కేళీగేహకృతకరజగతీధరశో భనచంద్రకాంతచారుభ, వనఫలభరితావనిజావంతము లగుచున్.

813

క. సకల ద్దుశోభితంబును, సకలశుభావహము సకలసంపత్కరమున్ సకలోపభోగయోగ్యము, సక లేష్పితకామదంబు శ సదలంకృతమున్.

814

వ. అగుచు నొప్పుదివ్యవిమానంబుఁ గల్పించి తదీయసుషమావిశేషవిచిత్రంబులు నిర్మించినతానును దెలియం జాలనియద్భుతకర్తం బైనవిమానంబు దేవహూ తికిం జూపినం జూచి యమ్ముదియ సంతసింప కుండుట యెఱింగి సర్వభూ తా(ంతరా)శయాభిజ్ఞుండును సంతుష్టాంతరంగుండును నై నకర్దముం డి ట్లనియె.

- తే. అతివ భగవత్కృతంబును శ నఖలమంగ, భాకరంబును నగునీజరలాశయమునఁ
దవిలి క్రుంకినజంతువిఠానములకుఁ, గామ్యఫలసిద్ధి సేకుఱుఁ ॥ గాన నీవు. 816
- క. ఇజ్జలముల నతిభక్తిని, మజ్జన మొనరించి యీవిఠానము వేడ్కఁ
లజ్జావతి యెక్కవె యని, బుజ్జన మొగిఁ దోఁపఁ గర్తముఁడు వల్కుటయున్ .
- వ. విని యాకువలయాశీ. పతిసేవాయాసమలిరాంబరయు వేణీభూతశిరోజయు ధూ
ళిహాసరితాతికృశీభూతాంగయు శబలస్తనయు నై భర్తృనియోగంబున సర
స్వతీనలిసగభూతజలచరాశ్రయం బగుబిందునోవరంబుఁ బ్రవేశించి తజ్జలం
బులఁ గ్రుంకు లిడునమయంబునఁ దద్వాఘ్రాఘ్రమధ్యంబున సుచిరసూక్ష్మాంశుక
ధారిణులుఁ గిశోరవయ పరిపాకశోభితలు నుత్పలగంధులు నగుకన్యాసహస్రం
బులు దేవహూతిం గనుంగొని యిట్లనిరి. 818
- క. తరుణీ సంచితకర్తా, చరణల మగుమేము నీకు శ సకమలభక్తిం
బరిచర్య సేయ సేస్తుము, కరుణాకలితేక్షణములఁ శ గనుంగొను మమ్మున్ . 819
- సీ. అని పల్కి డాసి యరయ్యుతివకు నభ్యంజనోద్వర్తనములు పెం శ సొనరఁ జేసి
మలయజకర్పూరమహితవాసితహేమ, కలశోదకంబుల శ జలక మార్చి
ధవళవస్త్రంబులఁ శ దడియూర్చి సర్వాంగ, ధూపంబు లొసఁగి కశ్మరై యలఁది
మంజుశంజన గిరీమంజీరకింకిణీ, కలరవాకలితమేరఖలు పూర్ణి
- తే. కనకతాటంకముద్రికాశకంకణాది, నముచితానర్హ్యహేమభూతపణము లొసఁగి
భవ్యరూప్యానులేపరాంబరము లిచ్చి, పక్షసోపేతవివిధాన్నరసమితిఁ దనిపి.
- వ. మఱియుం గనకపాత్రరచితంబుల మునకర్పూరసీరాజనంబులనివాళించి రుచిరాస
నంబునఁ గూర్చుండఁ బెట్టి దర్పణంబు సేతి కిచ్చిం దత్ప్రతిఫలితనిజదేరాంబు
గనుంగొని కర్దముని మనంబునం దలంచిన నతండునుం గన్యకాసహస్రంబును
దత్తణంబునఁ దనసన్నిధి నుండుటం జూచి నిజభర్తృయోగమాయూప్రభావంబు
నకు నమ్మతంబు నొందె నంతఁ గర్తముండునుం గృతస్నాన యైన దేవహూతిం
గనుంగొని వివాహంబునకు ముందట నేచందంబునం దనకు చుండె నాచందం
బునం జెన్నొందుచుండుటకు నానందభరితుం డై భార్యాసహితంబుగఁ
దత్తన్యకాసహస్రంబు గొలువ నిజవిమానారూఢుం డై తారాగణపరివృత
రోహిణీయుక్తుం డగుసుధాకరుండునుంబోలె నొప్పుచుం దదనంతరంబ. 821
- చ. చిరశుభమూర్తి యమ్మని యశశేషదిగ్విహారయోగ్యమున్
సురుచిరమండగంధవహాశోభితమున్ నికటప్రధాతుని
ర్ఘ్నరసరిదంబుశీతలతురపారము నై తనరారుమేరుకం
దరమున కేగి దేవవనితాయుతుం డై నకు బేరుచాడ్చునన్ . 822

వ. మఱియును.

823

మ. అమరోద్ధానవనప్రదేశములు సశ్రవ్యారామభూముల్ దళ
త్కుముదాంభోజవిభాసిమానససరశ్రకూలంబులున్ మంజుకుం
జములుం జైత్రరథంబు విస్ఫురితవిశ్రంభంబునం జూచె నె
య్యమునం గర్దమయోగి గామగవిమూలనారూఢుఁ డై చెచ్చెరన్. 824

వ. ఇవ్విధంబున సమస్తభూభాగంబును వాయువేగంబునం గలయం గ్రుమ్మరి నిఖల
వైమానికలోకంబు నతిశయించి (లోకంబులం జరించె) మోక్షదాయకుండుఁ
దీర్ఘపాదుండు నగుపుండరీకాక్షుని నన్నుతించి సేవించుపుణ్యాత్ములకుం బొంద
రానిపదార్థంబులు గలవే యిట్లు కర్దముండు దేవహూతికి నిఖలధరాచక్రం
బంతయుం జూపి మరల నిజనివాసంబునకుం జనుడెంచి కామకేళీవిన్దాత్మిక
యై యున్నభార్య నుపలక్షించి రతిప్రసంగవ్యాసంగంబు గైకొని బహువిధంబు
లయినయిష్టోపభాగంబుల బహువత్సరంబు లొక్కముహూర్తంబు గా జరపుచు
నన్యోన్యసరసావలోకనంబుల నముచితాలింగనసంభాషణంబులం గాలనిరూప
ణంబు సేయ నేరక శతవత్సరంబులు గడపి తదనంతరంబ. 825

క. మునివరుఁ డొకనాఁ డిమ్ములఁ, దననిజదేహంబు నవవిరేధంబులు గావిం
చి నయంబునఁ దద్వీర్యముఁ, దనసతిగర్భమున నవవిరేధంబుగ నిలిపెన్. 826

క. అది కారణంబుగాఁ, బెం, పొదవినమునివలన ¹దేవశహూతియుఁ గూఁతుల్
ముదమునఁ గనె దొమ్మండ్రు, ముదితయు మది సంతసించెఁమునివరుఁడంతన్.

తే. సన్ననిపింపంగఁ గోరుట శ్ర సతి యెఱింగి, యాత్మఁ బొడమినసంతాప శ్ర మగ్గలింపఁ
జింత వాటిల్లఁ జెక్కిటఁజేయు సేర్పి, పదమునను నేల వ్రాయుచుఁబలికెఁ బలికి.

సీ. అనఘ సంతానపర్యంతంబుననుఁ గూడి, వర్తింతు ననుచుఁ బూర్వమునఁ బలికి
కూఁతుల నిచ్చితి శ్ర కొమ రార నిప్పు డీ, తరుణులు పతులను శ్ర దమకుఁ దార
యరసి వర్తింతుకో శ్ర యని భీతి నొందెనఁ, గావున నీపుత్రికలకుఁ దగిన

వరుల సంపాదించి శ్ర పరిణయాంబులు సేసి, తత్త్వసంహిత నాకుఁ శ్ర దవిలి తెలుపు

తే. సుతునిఁ గృప సేసి ననుఁ గావురసుజనవినుత, యృష్టసంసారదుఃఖంబుననవయంప
నర్హుడవు నీవ కావె మోహమున నింత, కాల మూరక పోయె నేరగతియు లేక.

చ. ²జపరతి పుట్టె నై హికసుశోభగతానుభవంబులందు ముక్
చపలతఁ గామభోగరతిసంగముఁ గోరి మహాత్మ నిన్ను న
చ్చపుండలఁ పొప్పఁగా దెలియఁ శ్ర జాలకయున్ పరియించుటన్ భవ
త్కృప ఫలియించె ముక్తి నినుఁ శ్ర గేవలభక్తి భజింపఁ గల్గదే. 830

వ. అదియునుం గాక. 831

1 'దేవశహూతిఁగూఁతు, ద్దవముంచి తొమ్మండ్రు, ముదితయు' వ్రా.ప్ర. 2 'అపరతి పుట్టె
నియహనుభానుభవంబులందు మున్ను నేఁ జపలత' వ్రా. ప్ర.

- చ. సమమతి నొప్పునత్పరుషశసఖ్యము సద్గతికారణంబు నీ
చమతివిలోలదుష్పరుషశసఖ్యము దుర్గతిహేతు వంచుఁ జి
త్తమునఁ దలంచి యోగిజనశతానుత మిమ్ము భజింతుఁ బ్రాణిసం
గమమునఁ బుణ్యపాపములు శ్ర గైకొని పొందవె యెట్టివారలన్. 832
- క. అని యిట్లు వేదనాభర, మున మునుకఁచుఁ బలుకఁ గర్తృముఁడు మనుపుత్రిం
గనుఁగొని సరసిజనయనువ, చనములు మది సం స్మరించి శ్ర సతి కి ట్లనియెన్. 833
- క. మనుసుత నీమది దుఃఖంబునఁ బొందకు మచిరకాలమున భగవంతుం
డనఘం దక్షుఁడు జనార్దనుఁడు భవద్గర్భమందుఁ శ్ర దగ వసియించున్. 834
- క. వరనియమ వ్రతనిసా, చరణనియత్రాంతరంగశసమధిక వై సం
భరితతపోధనదాన, స్ఫురిత శ్రద్ధానుభక్తిపూర్వము గాఁగన్. 835
- మ. హరి నారాయణుపాదప ద్దములు సశమ్యగ్భక్తి బూజింపు త
త్పురుషశ్రేష్ఠుఁడు మానసంబున భవత్పూజానుసంప్రీతుఁ డై
కర మర్చిం దరుణీశిరోమణి భవత్గర్భస్థుఁ డై యుండి తాఁ
గరుణం జేయు భవన్మనోజనితశ్రక్తాగ్రంధిచ్చేదమున్. 836
- శ్లోకం దేవహూతిగర్భంబున విష్ణుండు గపిలానాథుండు గాఁ బుట్టుట. శ్లోకం —
- చ. అనవుడు దేవహూతి హృదయంబున సంతస మంది యమ్మునీం
ద్రునివచనక్రమంబునఁ బరమార్థ భగవంతు ననంతం బద్ధల్లో
చను హరి విష్ణు సర్వనము శ్ర సల్పుచు నుండఁగఁ గొన్నియబ్దముల్
చనునెడ దానవాంతకుఁడు శ్ర సమ్మలిం గార్దమ మైనతేజమున్. 837
- క. ధరియించి యమ్మునీం ద్రుని, తరుణీగర్భంబువలన శ్ర దనుజారి శమీ
తరహోటరమున వైశ్వానరం దుదయించినవిధంబునన్ జనియించెన్. 838
- సీ. అయ్యవసరమున శ్ర నాకాశమున దేవ, తూర్వఘోషంబులు శ్ర దుముల మయ్యె
నందిత దేవతాశబ్దంబు లండండ, కురిసిరి మందారశకునుమవృష్టి
గంధర్వకిన్నరగణాంబు వీతెంచె, సప్సరోగణములరయాట లొప్ప
వావిరి దిక్కులఁ శ్ర గావిరి విరిసెను, దవిలి వాగులకలంఠరులును మానె
- తే. సాధుజనములమనములుశ్రసంతసిల్లె, హోమవహ్నులుప్రభలఁజెరన్నొందివెలిగఁ
గుసుమఫలభారములనొప్పెగగుజములెల్ల, సర్వసన్యాశిఁ జెన్నొండెరజగతియెల్ల.
- వ. ఇట్టిమహోత్సవంబున దేవహూతికిం దత్త్వభోధంబుఁ గావించుకొఱకుఁ దదీ
యగర్భంబున నుదయించినపర బ్రహ్మస్వరూపుం డైననారాయణుని దర్శించు
కొఱకు మరీచిప్రముఖమునిగణసమేతుం డై చతుర్ముఖుండు సనుడెంచి యమ్మహా
త్ముని దర్శించి కర్దమ దేవహూతులం గనుంగొని యి ట్లనియె. 840
- క. నుతచరితులార మీరలు, కృతకృత్యులు విష్ణుపూజఁ శ్ర కేవలభక్తి

- మతి నిష్కపటుల రై చే, సితిరి తదర్చనఫలంబు శ సేకుతె మీకున్. 841
- క. శ్రీతథయహరణుడు మునిజన, నుతచరితుడు పరుడు మీమరనోరథసిద్ధి
వితతంబుగఁ గావించుటఁ, జతురత మీజన్మ మింక శ సఫలతఁ బొందెన్. 842
- క. వినుడు సకామను లై హరి, ననుపమభక్తి భజించునదె ముక్తికిఁ బా
లును మీపుణ్యం బే మని, కొనియాడఁగ వచ్చు నీతికోవిదులారా. 843
- వ. అని వెండియుం గర్దమునిం గనుంగొని యిట్లను భవదీయతనూభవలఁ బ్రకట
శీలవ్రతాచారసంపన్ను లై నమునివర్యులకుం బెండ్లి సేయు మట్లయిన వారి
వలనం బ్రజాసృష్టి బహువిధంబుల వృద్ధిం బొందు నని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె.
- చ. అనఘ భవత్పుతుండు సమురదంచిత తేజఁడు నై నయిమ్మహా
త్మునిఁ బరమేశు నీశు నజితు న్నవికాచు నమేయు నచ్యుతు
న్ననఘుని నక్షుర హరి నరసంతుని నీశునిగాఁ దలంపు మీ
ఘనుఁడు సమస్తచేతననిరకాయహృదీప్సితదాంబు గావునన్. 845
- సీ. మానితజ్ఞానవిరజ్ఞానయోగంబులు, ననునుపాయంబుల శ నొనరఁ జేసి
యోలిమైఁ గర్తవీరుల నుగరించుట, కొఱకు సమృహితాత్మకుఁడు సమగ్ర
హాటకరుచిజహాజ్ఞాంబు నుత్సుల్ల, పంకజనేత్రుండుఁ శ బద్ధవజ్ర
హలకులిశాంకుశరలిత కేళాంకిత, చరణతలుండును శ సత్త్వగుఁడు
- తే. నగుచు నిప్పుడు సరసీరహాక్షి నీను, గర్భమం నుదయించును శ ఘనుఁడు నీకుఁ
దత్త్వబోధంబుఁ గావించు శ దాన నీకు, హృదయమందులసంశయశ మెల్లఁబాపు.
- వ. మఱియును. 847
- క. నుతి కెక్కి సిగ్ధగణసే, వితుఁ డై ఘనసాంఖ్యయోగరవిలసితతత్త్వ
స్థితినిరతుఁ డగుచుఁ గపిలా,ఖ్యతఁ దనరి చరించు నీజగత్ప్రయ మెల్లన్. 848
- క. అని పలికి యమ్మరీచిం, గని యుద్వాహార మునిచి శ కమలజుఁ డంతం
దననందను లగునారద, సనకాదులఁ గూడి యాత్మశనదనము కరిగెన్. 849
- వ. అంత నాకర్దముండు గమలసంభవచోదితుం డగుచు యథోచితంబుగా నాత్మీయ
దుహితల వివాహంబు సేయం దలంచి మరీచికిం గళ యనుకన్యకను సత్త్రికి
ననసూయను సంగిరసునకు శ్రద్ధను బులన్త్యనకు హవిర్భువను బులహనుకు
గతిని గ్రతువునకుఁ గ్రియను భృగునకు ఖ్యాతీని వసిష్ఠునకు నరంధతిని నథ
ర్వునకు శాంతిని గా నిజకులాచారసరణిం బరిణయంబు గావించిన వాడును
గృతదారపరిగ్రహులును గర్దమకృతసంభావనాసంభావితులును నగుచు నతని
చేత ననుజ్ఞాతు లై జాయాసహితు లగుచు నిజాశ్రమభూములకుం జని రిట్లు
వర్తింప యుగత్ప్రయంబు సనుటయుం గర్దముండు (దేవోత్తముం డగువిష్ణుండు
దనమందిరంబున నవతరించి వసించి యుంటం) దనచిత్తంబున నెఱింగి వివిక్తస్థలం

- బునకం జని యచ్చటఁ గపిలునికి వందనం శాచరించి యిట్లనియె. 850
- సీ. చతురాత్మ విను మాత్మ శక్యతము లై నట్టియ, మంగళభూతకర్తంబు లనెడి
దావాగ్నిశిఖలచే శ దండహ్యమాను లై, నట్టిజీవులు దుద శ ముట్ట లేక
పాయక సంసారబద్ధు లై యుందురు, ¹తద్భవ హేతుభూతంబు లయిన
సకల దేవతలుఁ ²బ్ర సన్నులు సగురురు, బహుజన్మ పరిచిత్రస్థాప్తయోగ
తే. చిరసమాధితపోనిష్ఠురచే వివిక్త, దేశముల యోగిజనములు శ ధృతుల నేమ
హనుభావు విహాకింతు శ రిట్టిదవ్య, పురుషరత్నంబ నాయుంటఁ శ బుట్టి తీవు. 851
- వ. మఱియు సంసార చక్రపరిభ్రామ్యమాణుల మగుచు గ్రాముల మయినమావర్త
నంబులును గణింపక మదీయగృహంబునం బూర్వంబునం బ్రతిశ్రుతంబులై నభవ
దీయవాక్యంబులు దప్పకుండ ననుగ్రహింప నుదయించి తని వెండియు నిట్లనియె.
- క. తలపోయఁగ సప్రాకృత, బలయుక్త చతుర్భుజాదిరభవదవతారం
బులు నీ కనురూపము లై, పాలుపాండుం గాదె పరమశ్రుగుష మహాత్మా. 853
- వ. అదియునుం గాక. 854
- క. అనయము భవదీయాశ్రిత, జనసంరక్షణముకొఱకు శ సమృద్ధితోఁ దా
ల్పినమానవరూపంబులు, ననురూపము లయ్యె గాదె శ హా నీ కెపుడున్. 855
- క. సుమహితతత్త్వజ్ఞానార్థము విద్యజ్ఞానగణంబు శ దవిల్ సమస్కా
రము లోలిఁ జేయు³పక్షపీఠము గలనినుఁ బొగడ వశమె శ రవణిల్లంగన్. 856
- సీ. సమధికవృద్ధి శైశ్వర్యకారణుడవు, పరమేశ్వరండువు శ ప్రకృతిపురుష
మహదహంకారతత్త్వతత్త్వోధక, హేతుకాలాత్మవిశ్వాతిధృతివి
జగదాత్మకుడవు చీరచ్ఛక్తివి నాత్మీయ, జఠరనిక్షేప్తనిశ్చలప్రపంచ
మును గలసర్వైకమూర్తివి స్వచ్ఛంద, శక్తియుక్తుండవు శ సర్వపాక్షి
- తే. వగుచుఁ గపిలాఖ్యుఁ దనరాక్షసట్టిసికు, ననఘ మ్రొక్కెదఁ బుత్రుండవగుచునీవు
నాకుఁ బుట్టినకతన ఋణాశ్రయంబు, వలనఁ బాసితి నిక్క మోవరద నేను.
- తే. మానితవ్రతయోగసమాధియతి, జెంది భవదీయపాదారవిందయుగము
డెందమునఁ జేర్చి శోకంబురలండుఁ దొలగి, సంచరించెద సంచిత్రస్థలములందు.
- క. అని యిట్లు విన్నవించిన, మునిపుంగవుఁ డైనకర్తమునివచనంబుల్
విని భగవంతుం డగున, య్యనఘుండు కపిలుండు వలికె శ న ర్చి దోషన్. 859
- సీ. నాచేతఁ బూర్వంబునం బ్రతిశ్రుత మైన, వచనముల్ దప్పక శ వరముసింద్ర
నీయింటఁ బుట్టితి శ నీమనిర్దేతుక, భూరిదయాగుణంబున సవాప్త
సకలకాముడ నేను శ సన్ననివేషంబు, ధరియించు తెల్ల నాకొఱకుఁ గాదు
విను మహాత్మకు లై నరమునులకుఁ బరమాత్మ, గురునద్వివేకంబు శ నరసి చూపు

1 'బహుళ కాలం బిట్లు వఱలు చుండ. 2 బ్రసన్నతనాంసిరి. 3 పదయు, గ్రము గల...గణు
శింశంగాన్' వ్రా. ప్ర.

- తే. తత్త్వబోధంబుకొఱకును శ దాల్పఁబడిన, యంచితవ్యక్తమార్గ మైనట్టిదేహ
మని తలంపుము మత్పదశధ్యానభక్తి, ధీపరాయణమహిమంబు శ దేవరిల్ల. 860
- క. సమధికనిష్ఠం గృతయో, గమునా సన్న్యస్తసకలకర్ముడ వై మో
హముఁబాసి భక్తిచే మోక్షముకై భజియింపు నను విశకారరహితుఁడై. 861
- క. ననుఁ బరమేశుఁ బరంజ్యోతిని ననఘు ననంత దేవదేవు సకలభూ
తనికాయగుహశయు నా, ద్యుని నజ నాద్యంతిశూన్య శ దురితవిదూరున్. 862
- క. తిరముగ భవదీయాంతః, కరణసరోజాతకర్ణి శకాతలమున ను
స్థిరుఁ జేసి యింద్రియంబుల, నిరసించి మనోబకమున శ నెఱిఁ గను మనఘా.
- వ. అట్లేని. 864
- క. తనరినమోక్షము నొందెద, వని పలికినఁ గర్దముండు శ నమ్మునికులచం
ద్రుని వలగొని వందనములు, ఘనముగ నతిభక్తిఁ జేసి శకాతుక మలరన్.
- క. మునిగణసేవిత మగువన, మునకుం జని యందు మానసమున నింస్సగుం
డును వహ్నిరహితుఁడనికే, తనుఁడును నాత్మైకశరణతత్పరుఁడగుచున్. 866
- వ. పర బ్రహ్మంబుఁ జిత్తంబున నిల్పి యహంకారంబు విడిచి మమత్వంబు నిరసించి
దయాగుణంబునంజేసి సకలభూతంబులందు సమత్వంబు భజియించి శాంతశే
ముషిగరిష్ఠుం డగుచు ని స్తరంగం బగువార్ధిచండంబున ధీరుం డై నిఖిలప్రపం
చంబును వాసుదేవమయంబుఁగాఁ దలంచుచు భక్తియోగంబున భాగవతగతిఁ
బొందె నని చెప్పి వెండియు మైత్రేయుండు విదురనిం గనుంగొని కర్దముండు
వనంబునకుం జనినయనంతరంబ మాతృవత్సలుం డయినకపిలుండు బిందుసరం
బున వసియించి యుండ దేవహూతి తత్త్వహార్గప్రకర్మకుం డయినసుతునిం
గనుంగొని బ్రహ్మవచనంబులు దలంచుచు నిట్లనియె. 867
- శ్లోకేవహూతి ఫలం దైవకపిలుంచే దత్కన్ధాంబు రక్షయట్. శ్లోకం
- క. అసదింద్రియఘోర ణమున, వసుమతి నిర్విణ్ణ నగుచు శ వనరెడినా కీ
యసగృహమోహతమోవిని, రసనం బచఘాత్య యేవైరవున ఘటించున్. 868
- క. పుష్పసరసిరంధ్రితమ, పటలపరీవృతజగత్ప్రేమచమునకు నె
క్కటిలోచన మై మహితో, త్కటరుచి వెలుగుచువు భానురక్త నడి ననఘా.
- ఉ. భూరిమదీయమోహతమశముం బెడఁబాప సమగ్ధు లన్య లె
వ్వారలు సేవ కాక నిరశవద్య నిరంజన నిర్వికార సు
సారలతాలవిత్ర బుధశస్త్రమ సర్వశరణ్య ధర్మని
స్తానక సర్వగోకశుభరదాయక నిత్యవిభూతిరాయకా. 870
- చ. నిను శరణంబు సొచ్చెద ననింద్యతిహానిధి నన్నుఁ గానవే
యని తను దేవహూతి వినయంబున సన్నతి సేసి వేడిన

న్ననుపమసత్కృపాకలితుఁడై కపిలుం డనురాగ మొప్పు న
జ్జననిచయూపవర్గఫలసాధన మై తగుతల్లివాక్యమున్. 871

క. విని మందస్మితలలితా, ననకమలుం డగుచు నెమ్మనమునఁ బ్రమోదం
బనయంబుఁ గడలుకొన నిజ, జననికి నిట్లనియెఁ బరమేశ్వరుం డగుచున్. 872

క. విను జీవునిచిత్తము దా, ఘనభవబంధాపవర్గకారణ మది యే
చినఁ ద్రిగుణాసక్తం బయి, నను సంస్మృతిబంధకారణం బగు మఱియున్. 873

తే. అదియు నారాయణాసక్తశ్రమయ్యెనేని, మోక్షకారణ మగు ననిశమునికులాబ్ధి
చంద్రుడన నొప్పుకపిలుడుగ జననితోడ, నర్థి వివక్షెప్పి మఱియునిట్లనియెఁబ్రీతి.

వ. మఱియుఁజిత్తం బహంకారమమకారరూపాభిమానజాతంబులగు (కామలోభాది)
కలుషవ్రాతంబులచేత నెప్పుడు విముక్తంబై పరిశుద్ధం బగు నెప్పుడు సుఖదుఃఖ
వివర్జితంబు (నేకరూపంబు) నై ప్రకృతికంటఁ బరుండును బరమపురుషుండును
నిర్భేదనుండును స్వయంజ్యోతియు సూక్ష్మస్వరూపుండును నితరవస్తవంతరాపరి
చ్ఛిన్నండును నుదాసీనుండును నై నపరమాత్ముని దదీయమహాహతౌజస్యం
బై నప్రపంచంబును (జ్ఞానవైరాగ్యభక్తియుక్తం బగుమనంబుచేఁ) బొడగాంచి
యోగిజనులు పరతత్వసిద్ధికోఱుకు నిఖిలాత్మకుం డైనారాయణునందు సంయు
జ్యమానం బయినభక్తిభావంబువలన నుదయించినమార్గంబునకు నితరమార్గం
బులు సరి గావంపు విద్వాంసులు సంగం బింద్రియాధ్యావ్యసద్విషయంబుగ
నొనరింపఁబడి జీవునకు నశిథిలం బగుబంధంబునకుఁ గారణం బగు ననియు నదియె
నద్విషయం బైన సంతాకరణసంయమన సేతుభూతం బగుచు సాధుజనులకు
ననర్గళమోక్షద్వారం బగుననియుఁ దెలియుదురు (సహనశీలురు) సమస్తకీరణాదు
లకు సుహృత్తులును బరమేశ్వరులును గారుణికులును నై పరిత్యక్తకర్తృఫలస్వ
భావులును (విస్మయస్వభవంభుజనులును) నై మత్పదాశ్రయులును మగ్గుణధ్యాన
పారీతులును మత్కథాప్రసంగసఫలితశ్రవణులును నగుచు (మదీయకథల
నొడువుచు వినుచు) నుండుపరమభాగవతోత్తముల (నాధ్యాత్మికాది) తాపత్ర
యంబు దపింపఁ జేయం జాల దట్టిసర్వసంగవివర్జిత లగుపరమభాగవత (జనుల
సంగం బపేక్షణీయం బది సకలనోషనివారకం బగు నట్టి) సత్సంగంబునను (సర్వ
ప్రాణిహృత్కర్తృరసాయనంబు లగుమదీయకథాప్రసంగంబులు గలుగు) మగ్గుణా
కర్ణనంబునుంజేసి శీఘ్రంబుగఁ (గ్రమంబునం) నై వల్యమార్గదంబులగు శ్రద్ధాభక్తు
లుడయింపు (నదియునుంగాక) యెపురుషుం డైన నేమి మద్విరచితజగత్కల్పనాది
విహారచింతనంబున నుదయించినభక్తింజేసి యింద్రియసుఖంబులవలననుదృష్టశు

1. 'ఇదియు విద్వాంసులు సత్సంగంబునుం గా నజరంబునుగా సంతాకరణసంయమనసాశభూతం
బునుం గా సాధుజనులకు ననర్గళమోక్షద్వారంబునుం గాఁ తెలియుదురు' వ్రా. ప్ర. 2 'నై వల్యమార్గ
దం బగుభక్తి యుదయించు' వ్రా. ప్ర.

తంబులై నయెహికాముష్మికంబులవలనను విముక్తుం డగుచుఁ జత్తగ్రహణార్థంబు
ఋజువు లై నయోగమార్గంబులచే నసంయుక్తుం డగునట్టియోగి ప్రకృతిగుణ
సేవనంబుచేత వైరాగ్యగుణవిజృంభితం బైనజ్ఞానయోగంబుచేతను మదర్పిత
భక్తియోగంబుచేతను బ్రత్యగాత్మకుండ నైననన్ను నంతఃకరణనియుక్తునిం
గావించు నని చెప్పిన విని దేవహూతి గపిలున కి ట్లనియె. 875

క. ఏభక్తి భవన్గుణపర, మై భవపాపప్రణాశ శ మై ముక్తిశ్రీ
లాభము రయమునఁ జేయునొ, యాభక్తివిధంబుఁదెలియ శ నానతి యీవే. 876

వ. అదియునుం గాక భవమదితం బయినయోగంబును దడంగంబులును దగ్గతత
త్వావబోధంబును ససాకల్యంబుగ మందబుద్ధి నైననాకు స్ఫుటంబుగాఁ దెలియ
నాన తి మృనినఁ గపిలుం డి ట్లనియె. 877

నీ. జనయిత్రి విను మఱిసకలపదార్థపరిజ్ఞానతత్త్వపారీణ మగుచు
నామ్నాయవిహితకర్తాచారములు గల్గి, తివుటమై వర్తించు శ దేవగణము
పూని నై సర్గికం శ బై ననిర్దేతుక, మగుభగవత్సేవ శ దగిలి ముక్తి
కంటె గర్వింబు శ గావున నదియు భుక్తాన్నంబు జీర్ణంబు శ సందఁ జేయు

తే. దీప్తజతరాగ్నిగతి లింగశ్రదేహనాశ, కంబు గావించు నదియును శ గాక విష్ణు
భక్తివై భవములఁ దేటఁపలుతు వినుము, సన్గుణవ్రాత యోగలక్షణసమేత.

చ. అమలినభక్తిఁ గొందఱు మరహోత్తులు మచ్చరణారవిందయు
గృము హృదయంబునన్ నిలిపి శ కౌతుకు లై యితరేతరానులా
పముల మదీయదివ్యతనురపౌరుషముల్ గొనియాడు చుండి షా
క్షము మదిఁ గోర నొల్ల రనిశంబు మదర్పితసర్వకర్త లై. 879

నీ. పరికింపఁ గొందఱు శ భగవతోత్తముల్, ఘనత కెక్కించురారాతనము లైన
చారుప్రసన్నవరక్రూరుణాలోచన, ములు గల్గి వరదానకలితములుగఁ
దనకమద్దివ్యావరతారనై భవములు, మది నొప్పు దమయోగరమహిమఁజేసి
యనుభవించుచుఁ దదీరమాలాపములు సంస్తుతించుచుఁ దివుటఁ దర్దీవ్యవిలస
తే. దవయవోదారసుందర సవవిలాస, మందహాసమనోహరమధురవచన
రచనచే నపహృతమనఃప్రాణు లగుచు, నెలమి నుందురు నిశ్చేయిరసేచ్ఛ లేక.

మ. కణఁక వారలు వెండి మోక్షనిరపేక్షస్వాంతు లై యుండియు
న్నానిమాద్యప్రవిభూతిసేవితము నిరత్యాసందసంధానియున్
గణనాతీతము సప్రమేయము సమగ్రశ్రీకమున్ సర్వల
క్షణయుక్తుంబును నైనమోక్షపదవిం శ గైకొందు రభ్యున్నతిన్. 881

వ. ఇట్లు వొంది. 882

1. 'యోగయుక్తుం డగుచుఁ బ్రకృతిగుణంబులఁ గైకొనక జ్ఞానవైరాగ్య...మదర్పితభక్తిం
జేసియు సతినూత్ముకుం బైననన్ను నంతఃకరణ' వ్రా. ప్ర.

- క. తనరుదు రవ్యణ్యాస్థులు, జనయిత్రి మదీయకాలరచక్రగ్రసనం
బును నొందక నిత్యం బగు, ననుపమసుఖవృత్తి నుండు రది యెట్లన్నన్. 883.
- మ. 'సముఁడై స్నేహముచే సుతత్వమును విశ్వాసంబుచేత' సఖ
త్వముఁ జాలక హితవృత్తిచేతను సుశూరత్వంబున్ సుమంత్రోపదే
శముచేతక నిజదేశికుం డనఁగ నిశ్చల్ ప్రోచుచు నిష్పదై
వము నై వారికిఁ గాలచక్రభయముల్ వారింపుమం గావునన్. 884
- వ. అని యిట్లు దెలుపుచు మఱియు నిట్లనియె. 885
- చ. విను మది గాక యీభువి దిశవిం బలుమాఱుఁ జరించురాత్మ దా
ధనపశుపుత్రమిత్రవనితారతిపైఁ దగులంబు మాని న
న్ననఘుని విశ్వతోముఖు నశనన్యగతిక భజియించెనేని వా
నిని ఘనమృత్యుహాపభవనీరధి నేఁ దరియింపఁ జేయుదున్. 886
- నీ. రూఢిఁ బ్రధానపూర్ణమనాయకుండను, భగవంతుండను జగత్ప్రభుఁడ నైన
నాకంటె నన్యులఁ శ గైకొని తగిలిన, యాత్మలు భవభయం శ బండు నెపుడుఁ
గావున నాయుజ్జఁ శ గడవంగ నోడుటఁ, జేసి వాయువు వీచు శ శిఖ వెలుంగు
నినుడు దపించుఁ దా శ నింద్రుండు వర్షించు, భయమంది మృత్యువ్రతపరపుష్పాఁ
- తే. గాన విజ్ఞాననైరాగ్యకలిత మైన, భక్తియోగంబునంజేసి శ పరమపదము
కొఱకునయ్యోగివరులమరచ్చరణభజను, లగుచుఁ జరియింపుదురు నిర్భరయాత్మ
- క. గురుభక్తిం జత్తము మ, త్వర మై విలసిల్లునంతరపర్యంతము న లగుచు.
త్పురుషుల కిహలోకంబునఁ, జరతరమోక్షోదయంబు శ సేకుఱు చుండున్. 888
- క. అని యిట్లు సన్తుసీంపఁడు, జననికి హరిభక్తియోగశసంగతి నెల్లఁ
వినిపించి వెండియును ని, ట్లనియెక సమ్మోగచిత్తుఁ శ డగుచుఁ గడంకన్. 889
- వ. అవ్వా యివ్వధంబున భక్తియోగప్రకారంబు సెప్పితి నింకఁ దత్త్వలక్షణంబు
వేఱువేఱు యెఱింగింతు నేతత్త్వగుణంబుల నెఱింగినరులు ప్రకృతిగుణంబులవలన
విముక్తులగుదురు హృదయగ్రంథవిచ్ఛేదకంబు(నాత్మగర్వసరూపంబు) నగునాజ్ఞా
నం బాత్మకునిశ్చేయసకారణంబుగావున దాని నెఱింగింతు నందు నాత్మకు స్వరూ
పంబెట్టి దనిన ననాదియుఁ బురుషుండను సత్త్వాదిగుణశూన్యుండును ప్రకృతిగుణ
విలక్షణుండును బ్రత్యక్షస్వరూపుండును స్వయంప్రకాశుండును నెవ్వం డెవ్వని
తోడ నీవిశ్వంబు సమన్వితం బగు నతండుగుణాత్మయాత్మకత్వంబున వ్యక్తంబును
శృంగవత్సంబంధియు నగు ప్రకృతియందు యదృచ్ఛచే లీలావశంబునం బ్రవేశించిన
నాప్రకృతి గుణాత్మయమయం బై స్వరూపం బయిన ప్రజాసర్గంబుఁ జేయం గనుం
గొని యప్పడు మోహితుం డు విజ్ఞానతిరోధానంబునంజేసి గుణాత్మయా
త్మకం బయిన ప్రకృత్యధ్యానంబున సన్యోగమేళనం బగుటయు నంతం బ్రకృతి

గుణంబుఁ దనయందు నాగోపించుకొని క్రియమాణంబు లగుకార్యంబులవలనం గర్భత్వంబు గలిగి సంసారబద్ధుం డై పారతంత్ర్యంబు గలిగి యుండుఁ గర్భ త్వహూన్యం డగునీశ్వరుండు సాక్షి యగుటంజేసి యాత్మకుం గార్యకారణకర్తృ త్వంబులు ప్రకృత్యధీనంబు లనియు సుఖదుఃఖభోక్తృత్వంబులు ప్రకృతివిలక్షణం డయినపురుషుని వనియు నెఱుంగుదు రని చెప్పిన విని దేవహూతి గృహితుల నట్లనియెఁ బురుషోత్తమా ప్రకృతిపురుషులు(సదసదా త్మకప్రపంచంబునకుఁ) గారణభూతులు గావున వానిలక్షణంబు సదసద్వివేకపూర్వకంబుగా నాన తిమ్మనిన భగవంతుం డైనకపిలుం డిట్లనియె.

890

క. క్రమమునఁ ద్రిగుణము నవ్యక్తము నిత్యము సదసదా త్మకము మఱియుఁ బ్రధానము ననఁగాఁ బ్రకృతివిశేషము లదియు విశిష్ట మనిరి ర సద్విదు లెఱున్. 891

వ. అందుఁ బ్రకృతి చతుర్వింశతీతత్త్వాత్మకం బై యుండు నది యెట్లనినఁ బంచమహాభూతంబులును బంచతన్మాత్రలును జ్ఞానకర్తాత్మకంబు లయినత్వకృత్తు శ్లోత్త్రజిహ్వసూత్రంబులు వాక్స్పటిపాదపాయూపసంబులు ననుదశేంద్రియంబులును మనోబుద్ధిచిత్తాహంకారంబు లనునంతఃకరణచతుష్టయంబును సనుచతుర్వింశతీతత్త్వాత్మకం బైనసగుణబ్రహ్మసంస్థానంబు సెప్పితి నిటమీఁద 1 గాలం బనుపంచవింశతీతత్త్వంబు సెప్పెద నది గొండలు పురుషశబ్దవాచ్యుం డైన యీశ్వరునిపౌరుషంబు గాలశబ్దంబునఁ జెప్పంబడు నందు రందు నహంకార మోహితుం డై (ప్రకృతి నొందుజీవుం డుభయంబుఁ జెందుఁ) బ్రకృతిగుణసామ్యంబునంజేసి వర్తించి నిర్విశేషం డగుభగవంతునిచేష్టావిశేషంబు (దేవవలన నుత్పన్నంబగు నదియ) కాలం బని చెప్పంబడు 2 నదియు జీవరాశ్యంతర్గతం బగుటంజేసి పురుషుం డనియు వాని బహిర్భాగవ్యాప్తింజేసి కాలం బనియుఁ జెప్పంబడు నాత్మమాయంజేసి తత్త్వాంతర్గతం డయినజీవునివలన త్కుభితం (బయి జగత్కారణం)బగుప్రకృతియందుఁ బరమపురుషుండు దనవీర్యంబు వెట్టిన నాప్రకృతి హిరణ్మయం బైనమహాత్మత్వంబు వుట్టించె నంత సకలప్రపంచబీజభూతుండును లయవిక్షేపహూన్యండును నగునీశ్వరుండు దనసూక్ష్మవిగ్రహంబునందు (నాత్మగతం బైన)మహాదాదిప్రపంచంబుల 4 వెలిగించుచు స్వతేజోవిపత్తింజేసి యాత్మ ప్రస్థావనంబు 5 నేయునట్టితమంబును గ్రసించె నని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె. 892

క. దివ్య మగువాసుదేవా, దివ్యూపాచతుష్టయంబు ర త్రిజగములందున్
సేవ్యం బని చెప్పం బడు, భవ్యగుణా దాని నెఱుంగఁ ర బలికెద నీకున్. 893
సీ. సత్త్వప్రధాన మై ర స్వచ్ఛ మై శాంత మై, యూర్తిషట్కంబుల ర నోసరించి

1 'గాలపురుషుండు పంచవింశకుం డనంబడు. 2 నదియు నంతఃప్రదేశంబునఁ బురుషుం డనియు బహిఃప్రదేశంబునఁ గాలంబనియుఁ జెప్పంబడు. 3 కారణుండును. 4 జూచుచు స్వతేజో. 5 నేను నది తమ స్వయ్య నని చెప్పి వెండియు' వ్రా. ప్ర.

సురుచిరపాద్మణ్యపరిపూర్ణ మై నిత్య, మై భ క్తజనసేవ్య ర మై తనర్చి
వల నొప్పుచుండునరవ్యాసుదేవవ్యాహ, మంత మహాత్మత్వ ర మందు నోలి
రూఢిఁ గ్రియాశ క్తిరూపంబు గల్గున,హంకార ముత్పన్న ర మయ్యె నదియు

తే. సరవి వైకారికంబుఁ దైరజనముఁ దామ
సంబు నా మూఁడుదెఱఁగుల ర జరగు నందుఁ
దనరు వైకారికము మనశస్సునకు నింది
యములకును గగనముఖభూతముల కరయ.

894

వ. అది దేవతారూపంబున నుండుఁ దైజసాహంకారంబు బుద్ధిప్రాణంబులుం గలిగి
యుండుఁ దామసాహంకారం బింద్రియమేళనంబున నర్థమాత్రం బై యుండు
మఱియును.

895

సీ. అట్టియహంకారశమం దధిష్ఠించి సా,హస్ర ఫణామండలభిరాముఁ

డై తనరారునశనంతుఁడు సంకర్ష,ణుం డనఁ దగుపురఃఖండు ఘనుఁడు
మహితభూతేంద్రియశమానసమయుఁడు నై, క ర్తుత్వకార్యత్వరకారణత్వ
ప్రకటశాంతత్వఘోరత్యమూఢత్వాది, లక్షణలక్షితోల్లాసి యగుచు

తే. నుండు నమ్మేటి రెండవవ్యాహ మనఁగ, ఘనవికారంబుఁ బొందువై రకారికంబు
వలనవినుము! మన స్త త్వరమెలమిఁబుట్టె,మఱియువై కారికంబునరమాత వినుము.

వ. 2సామాన్యచింతయు విశేషచింతయు ననం దగుసంకల్పవికల్పంబులంజేసి
కామసంభవం బయ్యె నదియ యనిరుద్ధాఖ్యం బయినవ్యాహం బదియ హృషీ
కంబులకు నధీశ్వరం బయి సకలయోగీంద్రసేవ్యం బగుచు శరదిందీవర
శ్యామం బయి యుండు వెండియుం దైజసంబువలన బుద్ధితత్త్వంబు వుట్టె
దానిలక్షణంబులు ద్రవ్యప్రకాశకం బైనజ్ఞానంబును నింద్రియానుగ్రహంబును
సంశయంబును మిథ్యాజ్ఞానంబును నిద్రయు నిశ్చయంబును స్మృతియు ననం
దగి యుండు మఱియుఁ దైజసాహంకారంబువలన జ్ఞానేంద్రియకర్మేంద్రియంబు
లును గ్రియాజ్ఞానసాధనంబులును గలిగి యుండుఁ బ్రాణంబునకుం గ్రియాశ క్తి
యు బుద్ధికి జ్ఞానశ క్తియు సగుటంజేసి యింద్రియంబులకుఁ దైజసత్త్వంబు గలిగి
యుండు భగవద్భక్తిప్రేరితం బయినతామసాహంకారంబువలన శబ్దతన్మాత్రంబు
వుట్టె దానివలన నాకాశంబును నాకాశంబువలన శ్రోత్రేంద్రియంబును బుట్టె
శ్రోత్రంబు శబ్దగ్రాహి యయ్యె శబ్దం బర్థంబునకు నాశ్రయం బై శ్రోతకు 3జ్ఞాన
జనకం బయ్యె మఱియు శబ్దతన్మాత్రంబువలన నాకాశం బయి యాయాకాశంబు
భూతంబులకు బాహ్యభ్యంతరంబుల నవకాశం బిచ్చుటయు నాత్మప్రాణేంద్రి
యాదులకు నాశ్రయం బగుటయు ననులక్షణంబులు గలిగి యుండుఁ 4గాలగతిచే

1. తమస్తత్త్వ, 2. 'అది యెట్లు లంఛేని సామాన్య... కామసంభవంబనంబడునెద్ది యనిరుద్ధా'

అ. ప్ర. 3. జ్ఞాపకం బయ్యె. 4. నభశబ్దతన్మాత్రంబువలన స్పర్శంబును.

వికారంబు నొందు శబ్దతత్త్వాత్మలక్షణం బగునభంబువలన స్పర్శంబును స్పర్శంబు వలన వాయువును వాయువుచే స్పర్శగ్రాహి యై త్వగింద్రియంబును (బుట్టె) మృదుత్వంబును గఠితత్వంబును శైత్యంబును నుష్ణత్వంబును ననునివి (స్పర్శంబు నకు స్పర్శత్వం బని) చెప్పంబడు మఱియు వాయువునకుఁ జాలనంబును (పరస్పర విభాగకరణంబును ౬) నేత్రశనంబును ¹ ద్రవ్యశబ్దనేతృత్వంబును నగు నందు గంధ వంతం బగుద్రవ్యంబును ఘ్రాణేంద్రియంబు నొందించుట ద్రవ్యనేతృత్వం బు దూరస్థం బగుశబ్దంబును శ్రోత్రేంద్రియగ్రాహ్య మగునట్లొనరించుట శబ్దనేతృత్వంబు సర్వేంద్రియాత్మకత్వంబు ననునవి లక్షణంబు లై యుండు (దైవప్రేరితం బై) ² స్పర్శతత్త్వాత్మగుణకం బగువాయువువలన రూపంబును దాని వలనఁ దేజంబును బుట్టె (రూపంబు నేత్రేంద్రియగ్రాహకం బయ్యె) నేత్ర గతం బయినరూపంబునకు నుపలంభకత్వంబును ద్రవ్యాకార³సమత్వంబును ద్రవ్యంబునకు నుపసర్జనం బగుటయు ద్రవ్యపరిణామప్రతీతియు నివి రూప వృత్తు లనంబడుఁ దైజసంబునకు సాధారణంబు లగుధర్మంబులు ద్యోతం బనం బ్రకాశంబు పచనం బనఁ దండులాదులపాకంబు పిపాసానిమిత్తం బైన పానంబు (క్షున్నిమిత్తకం బైన) యోదనంబు (హిమమర్దనం బగు) శోషణంబు ననునివి వృత్తు లై యుండురూపతత్త్వాత్మంబువలన దైవచోదితం బై వికారంబు నొందుతేజస్సువలన రసతత్త్వాత్మంబు వుట్టె రసతత్త్వాత్మంబువలన జలంబు వుట్టె జిహ్వా యనురసనేంద్రియంబు రసగ్రాహకం బయ్యె నారసం బేకం బై యుండి యు భూతవికారంబునంజేసి కషాయ తిక్త క ట్వష్ణ మధు రాదిభేదంబుల ననేక విధం బయ్యె వెండియు సాంసర్గికద్రవ్యవికారంబునంజేసి యార్ద్రం బగుటయు ముద్గ గట్టుటయుఁ దృప్తిదాతృత్వంబును జీవనంబును దదైవ్యక్లబ్యనివర్తనంబును మృదుకరణంబును దాపనివారణంబును గూఢగతం బయినజలంబు దివియ మఱి యు నుద్గమించుటయు ననునివి జలవృత్తు లనంబడు రసతత్త్వాత్మంబువలన దైవ చోదితం బై వికారంబునం బొందినజలంబువలన గంధతత్త్వాత్మంబు వుట్టె దాని వలనం బృథ్వీయుఁ గలిగె ఘ్రాణంబు గంధగ్రాహకం బయ్యె నందు గంధం (బేకంబయ్యు న్యంజనాదిగతం బయి) హింగాదినిమిత్తంబయిన (మిశ్రగంధం బను కరంభంబును గృంజనాదిగతం బయిన) పూతిగంధంబును ఘనసారాదినిమిత్తం బైననుగంధంబును (శతపత్రాదిగతం బగుశాంతగంధంబును లఘునాదిగతం బైనయుగ్రగంధంబును బహ్యపితచిత్రాన్నాదిగతం బయినయాష్ణగంధంబును ద్రవ్యావయవవైషమ్యంబునంజేసి) యనేకవిధం బై యుండు నదియునుం గాక ప్రతిమాదిరూపంబులంజేసి సాకారతాపాదనం బగుభావనంబును జలూదివిలక్షణ

1. ద్రవ్యసంబంధంబును ద్రవ్యశబ్దంబునంబు బ్రాహ్మత్వంబును సర్వేంద్రియవ్యాపకత్వంబు నను లక్షణంబు లై యుండు. 2 వాయుస్పర్శతత్త్వాత్మంబువలన రూపంబును. 3. సమర్థకత్వంబు.

త్రయాంతరనిరపేక్షం బయినస్థితియు జలాద్యాధారత యనుధారణంబుననాకా
శాద్యవచ్చేదకత్వంబును సకలప్రాణిపుంస్తావభివ్యక్తీకరణంబును ననునివి పృథ్వీ
వృత్తులనంబడు నని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె నభో(సాధారణ)గుణ(శబ్ద)విశేష
(గ్రాహక)ంబు శ్రోత్రంబును వాయు(సాధారణ)గుణవిశేష(గ్రాహక)ంబు స్పర్శం
బును దేజోఽ(సాధారణ)గుణవిశేష(గ్రాహక)ంబుచక్షురింద్రియంబును సంభోఽ
(సాధారణ)గుణవిశేష(గ్రాహక)ంబురసనేంద్రియంబునుభూమ్యు(సాధారణ)గుణ
విశేష(గ్రాహక)ంబు ఘ్రాణేంద్రియంబును నాకాశాదిగుణంబు లగుచు శబ్దాది
కార్యంబు లగువాయాదులందుఁ గారణాన్వయంబున నన్నిటికిం బృథ్వీసంబం
ధంబు గలుగుటంజేసి భూమియందు శబ్దరస్పర్శరూపరసగంధంబులు గలుగుట
మహదాదిపృథివ్యంతంబు లగునీయే డుతే త్వంబులు పరస్పరమిళితంబు లై
భోగాయతనం బగుపురుషునిం గల్పింప నమర్థంబు లై యున్నం జూచి (కాలా
దృష్టసత్త్వదులం గూడి) జగత్కారణుండును (దై)గుణ్యవిశేష్టుండును నశేష
నియామకుండును నిరంజనాకారుండును నగు)సర్వేశ్వరుం డందుఁ బ్రవేశించు
నంత నన్యోన్యక్షుభితంబు లై మిళితంబు లై నమహదాదులవలన నధిష్ఠాత్మ
చేతనరహితం బగునొకయండంబు వుట్టె నందు. 897

సీ. గురుశక్తితో విరాట్పురుషుండు సంభవం, బయ్యె నయ్యండంబు నర్థి బొదివి
యంబుముఖావరణంబు లొక్కొకటికి, దశగుణితంబు లై శ్రీ తవిలి యావ
రణము లై యుండును శ్రీ గ్రమమున లోకంబు,లకు మేలుకట్లపోలికఁ దనన్పు
పంకజోదరునిరూపము విలసించును, లోలత 2జలములోఁ శ్రీ దేలు చున్న

తే. హేమమయమైనయండంబులో మహాను,భావుడభవుండుహరి దేవర దేవుఁ డఖిల
జేత నారాయణుండు ప్రవేశించి యపుడు,విష్ణుపద భేదనంబు గాఠించి యందు.

సీ. కర మొప్పుఁగా విరాట్పురుషుండు వెలుగొందు, నావిరాట్పురుషునిరూపనంబు
వలనను వాణియు శ్రీ వాణితో వహ్నియు, నాసంబువలనఁ 3బ్రాణములఁ గూడి
ఘ్రాణేంద్రియంబయ్యె శ్రీ ఘ్రాణంబువలనను, వాయువులును బ్రాణావాయువులును
నందు నక్షులు చక్షురవందు సూర్యుండును, నం దభిధ్యానంబు శ్రీ నర్థి జేయఁ

తే. గర్ణములు జాత మయ్యెఁ దర్కత్కర్త సమితి
వలన శ్రోత్రేంద్రియంబు దిక్కులును గలిగెఁ
4ద్యక్తుచే శ్చశ్రురోమవిరతానకములు
నోషధివ్రాతమును భవ 5 మొందె మఱియు.

899

తే. దానివలనను మేఘంబు శ్రీ గానఁబడియె, బరంగ రేతంబువలన నాఠంబు వుట్టె

1. 'వాసుదేవ్య'కారంబు లగుటంజేసి శబ్దస్పర్శములు వాయుగతంబు లిన్నింటికిం బృథ్వీ...
గంధంబులు గలుగుట నివి యన్నియు నసంహతంబులై యున్నం జూచి. 2 జలధిలో. 3 ప్రాణమును.
4 బులు రసధారణంబును. 5 ద్యక్తువలనను రోమవిరతానములును' వ్రా. ప్ర.

గుడమువలన నపానంబు శ నుదయమయ్యె, దానివలనను మృత్యువురదగ జనించె.

- క. కరములవలనను బలమును, నిరవుగ నారెంటివలన శ నిండ్రుఁడు బాదాం
బురుహంబులవలన గతియు, నరుదుగ నారెంటివలన శ హరియును గలిగెన్. 901
- క. ఘననాడీప్రంజమువల, నను ర క్తము దానివలన శ నదులును నుదరం
బున నాకలియును దప్పియు, ననయము నారెంటివలన శ నబ్బులు వుట్టెన్. 902
- క. వినుహృదయమువలనను మన,మును మనమునఁదుహినకరుఁడు శబుద్ధియుఁజి త్తం
బున బ్రహ్మయు తే త్రజ్ఞం,డును గలిగిరి యవ్వారాజుఁడం బూగుపతన్. 903
- వ. (మఱియు విరాట్పురుషునం దుదయించినవ్యష్టిరూపంబు లగునాకాశాదిభూతం
బులును శబ్దంబు మొదలగుభూతతత్త్వంబులును వాగాదీంద్రియజాతంబును
దదధిదేవతలును దమంతన సమష్టిరూపుం డగుతే త్రజ్ఞం బ్రవృత్తిప్రవర్తకుం
జేయ నసమర్థంబు లయ్యె నెట్లనిన దేవాధిష్ఠితంబు లగునింద్రియంబులు దాము
వేర్వేఱ యన్యైశ్వర్యం బ్రవృత్తున్ముఖం జేయ నోపక క్రమంబునం దత్త
దధిసానాదుల నొందె నందు నగ్ని వాగింద్రియంబుతోడ ముఖంబు నొంది
ప్రవర్తించిన విరాట్కార్యం బగువ్యష్టిశరీరజాతం బనుత్పన్నం బయ్యె నంత
నానయు స్రావేంద్రియంబుతోడ వాయువుం గూడిన నట్టిదయ్యె నాది
శక్యండు చక్షురింద్రియంబుతోడ నేత్రంబుల నొందిన వృథాభూతం బయ్యె
దిగ్దేవతాకం బగుకర్ణంబు శ్రోత్రేంద్రియంబుతోఁ గూడిన విరాట్కార్య
ప్రేరణాయోగ్యం బయ్యె నోషధులు రోమంబులం ద్విగింద్రియంబుఁ జెంద
విఫలం బయ్యె నద్దేవం బగుమేఘంబు రేతంబు నొందనఁ దత్కార్యకరణా
దక్షం బయ్యెఁ బదంపడి గునంబు మృత్యువుతోడ నపానేంద్రియంబుఁ జేరిన
నది స్రావ్యంబు నొందె విష్ణుదేవతాకంబు లగుచరణంబులు గతితోఁ గూడిన
సనీశ్వరంబు లయ్యెఁ బాణేంద్రియంబు లింద్రద్రవ్యవలంబు లగుచు బలంబు నొం
దిన శక్తిహీనంబు లయ్యె మఱియు నాడులు సనదీకంబు లై లోహితంబు నొం
దిన నిరర్థకంబు లయ్యె నుదరంబు సింధువులతోడం జేరి త్సృజిపాసలం బొం
దిన వ్యర్థం బయ్యె హృదయంబు మనంబుతోడం జంప్ర నొందిన మూరక
యుండె బుద్ధి బ్రహ్మధిదైవతం బై హృదయంబు నొందిన నిష్ఫలంబయ్యెఁ జిత్తం
బభిమానంబుతో రుద్రుని జెందిన విరాట్కార్యజాతం బనుద్భూతం బయ్యె
నంతఁ జైతన్యం డగుతే త్రజ్జండు హృదయాధిష్ఠానంబు నొంది చిత్తంబుతోడం
బ్రవేశించిన విరాట్పురుషుండు సలిలకార్యభూత బ్రహ్మాండంబు నొంది ప్రవృత్తు
న్ముఖముం డయ్యె సుప్తం డగుపురుషునిం బ్రాణాదులు దమబలంబుచే భగవ
దప్రేరితంబు లగుచు సుతాపనాసమర్థంబు లగుచందంబున సగ్నాదులు
స్వాధిష్ఠానభూతంబు లగునింద్రియంబులతోడ దేవాదిశరీరంబుల నొందియు

నశక్తంబులయ్యెనని మఱియు నవ్వారాట్పురుషుని ననవరతభక్తింజేసి విరక్తులై
యాత్మలయందు వివేకంబు గలమహాత్ములు చింతింపుదు రనియు బ్రకృతిపురుష
వివేకంబున మోక్షంబును బ్రకృతిసంబంధంబున సంసారంబును గలుగు నని
యుఁ జెప్పి మఱియు నిట్లనియె. 904

సీ. జననుత సత్త్వరశజ స్తమోగుణమయ, మైనప్రాకృతికార్య శ మగుశరీర వలనఁ
గతుఁ డయ్యెఁ బురుషుండు ఓ గడఁగి ప్రాకృతములు, నగునుఖదుఃఖమోహముల
గర మనురక్తుండు ఓ గాఁడు వికారవిహీనుఁడు ద్విగుణరహితుఁడు నగుచు
బలసి నిర్మలజలప్రతిబింబితుం డైన, దినకరుభంగి వర్తించునట్టి

తే. యాత్మ ప్రకృతిగుణంబులయందుఁ దగులు
వడి యహంకారమూఁగుఁ డై శ తొడరి యేను
గడఁగి నిఖిలంబునకు నెల్లఁ ఓ గర్త నని ప్ర
సంగవశతను బ్రకృతిదోషములఁ బొంది. 905

క. సుర తిర్యజ్జనుజ స్థా, వరరూపము లగుచుఁ గర్మవాసనచేతం
బర పైనమిశ్రయోనులఁ, దిరముగ జనియించి సంస్కరణం గైకొని తాన్. 906

క. పూని చరించుచు విషయ,ధ్యానంబునఁజేసి స్వాప్నికార్థాగమనం
ధానములేటి నసత్పథ,మానసుఁ డగుచు భ్రమించు శ మఱిలోలుం డై. 907

వ. అట్లు గావున. 908

తే. పూని మోక్షార్థి యగువాఁడు ఓ దీనిఁ దీవ్ర,భక్తియోగంబుచేత విరక్తిఁ బొంది
మనమువశముగఁజేసియశమనియమాధి, యోగమార్గక్రియాభ్యాసరయ్యుక్తిఁజేసి.

సీ. శ్రద్ధాగరిష్ఠుఁ డై శ సత్య మైనట్టిమ, ద్భావంబు మత్పదశసేవనంబు
వర్ణితమత్క థాశకర్ణనంబును సర్వ, భూతసమత్వ మశజాతవైర
మును బ్రహ్మచర్యంబు శ ఘనమాన మాదిగాఁ, గలనిజధర్మసంగతులఁజేసి
సంతుష్టుఁడును మితాశశనుఁడు నేకాంతియు, మనసశీలుఁడు వీతరమత్సరుండు

తే. నగుచు మిత్రత్వమునఁ గృపఁ శ దగిలి యాత్మ, కలితవిజ్ఞాన యై బంధరకంబులైన
ఘనశరీరపరిగ్రహోత్కంఠయందు, నాగ్రహముసేసి వర్తింపరనగును మఱియు.

వ. జీవేశ్వరతత్త్వజ్ఞానంబునఁజేసి నివృత్తం బయినబుద్ధి దదవస్థానంబునుం గలిగి
దూరిభూతేతరసర్వనుం డై జీవాత్మజ్ఞానంబునఁజేసి చక్షురింద్రియంబున సూర్యు
ని దర్శించుచందంబున నాత్మనాయకుం డయినశ్రీమన్నారాయణుని దర్శించి

1 'సమ్యహాస్థుని గనన్యభక్తింజేసి విరక్తులై యాత్మలంగు వివేకంబు గలమహాత్ములు చింతింతు
రని చెప్పి వెండియు నిట్లనియెఁ బ్రకృతిపురుషవివేకజ్ఞానంబున మోక్షం బెఱుంగుము ప్రకృతిసంబం
ధంబువలన నైనసంసారస్వరూపం బెఱింగించెద నాకర్ణింపుము' వా. ప్ర.

2 మును నాది, గాఁ గలధర్మసంగతులఁజేసి.

1 నిరుపాధికం బై మిథ్యాభూతం బగునహంకారంబున సద్రూపంబుచే బ్రకాశ
మానం బగుచుఁ బ్రధానకారణంబునకు నధిష్ఠానంబును గార్యంబునకుఁ జక్షు
వుంబోలెఁ బ్రకాశంబును సమస్తకార్యకారణానున్యూతంబును బరిపూర్ణంబును
సర్వవ్యాపకంబును నగుబ్రహ్మంబును బొందు నని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె.

సీ. విను మాత్మ వేత్తకు శి విష్ణుస్వరూపంబు, నెఱుంగఁగఁబడు నది శ యె ట్లటన్న
గగనస్థుఁ డగుదివ్యకరుకిరణచ్ఛాయ, జలముల గృహకుడ్యరజాలకముల
వలనఁ దోచిన ప్రతిఃఫలితంబుచేత నూ, హింపంగఁబడినయశ్చ్యునునిపగిది
నర్థి మనోబుద్ధ్యోహంకరణత్రయ, నాడీ ప్రకాశమునను నెఱుంగ

తే. వచ్చునాత్మస్వరూపంబు శ వలతి గాఁగఁ, జిత్తమునఁ దోచు నంచితశ్రీఁ దనర్చి
యమ్మహామూర్తిసర్వభూతాంతరాత్మఁ, డగుటనాత్మజ్ఞులకుఁగాననగునుమఱియ.

వ. జీవుండు సుషుప్తావస్థవస్థలయందుఁ బరమాత్మానుషక్తుం డైన భూతాదితత్త్వం
బులు లీనంబు లై ప్రకృతియందు వాసనామాత్రంబు గలిగి యకార్యకరణం
బులు గా కున్న సుషుప్తిసమయంబునం దాను నిస్తంభం డగుచు నితరంబు
చేతఁ గప్పంబడినవా డై పరమాత్మానుభవంబు సేయు చుండు నని చెప్పిన
విని దేవహూతి యిట్లనియె.

913

సీ. విమలాత్మ యీర్ష్యభరవికిని గంధమునకు, సలిలంబునకును రశనంబునకును
నన్యోన్య మగునవిరూపావసంబంధ, మైనసంగతిఁ బ్రకృత్యాత్మలకును
సతతంబు నన్యోన్యరసంబంధ మై యుండు, ప్రకృతితో నయ్యాత్మ శ పాయు టెట్లు
దలపోయ నొకమాటయిత త్త్యభోధముచేత, భవభయంబుల నెల్లఁబాయు టెట్లు

తే. చచ్చి క్రమ్మఱు బుట్టనిఁజాడ గోది, యిన్నియుఁ జెలియ నానతిఁయిచ్చి నన్నుఁ
గరుణ రక్షింపవే దేవశరణిపేవ్య, భక్త్యోగానుగంతవ్య శ పరమపురుష. 914

వ. అనిన భగవంతుం డిట్లనియె ననివృత్తం బయినస్వధర్మంబునను నిర్మలాంతఃకర
ణంబునను సునిశ్చితిం బై నమద్భక్తియోగంబునను (సత్కథా) శ్రవణసంపాదితం
బై నవై రాగ్యంబునను (దృఢప్రకృతిపురుషయాధ్యాత్మ్యం బగుజ్ఞానంబునను బలి
వృంబయి కామానభివ్యంగం బగువిరక్తివలనఁ) దపోయ క్తం బయినయోగంబు
నను దీప్తం బయినచిత్తైకాగ్రతంజేసి పురుషుని దగు ప్రకృతి దండహ్యమానం బై
తిరోధానంబునం బొందు నదియునుం గాక యరణిగతిం బై నవహ్ని (చే నరణి
దహింపంబడుచందంబున) జ్ఞానంబునను దత్త్వదర్శనంబుననుంజేసి నిరంతరంబు
బలవంతంబును ³దృష్టానోపంబును నగు ప్రకృతి జీవునిచేత భుక్తభోగ యై విడువం
బడు నని చెప్పె.

915

1 'విముక్తలింగశరీరం డై సర్వాప్రకాశమానజ్ఞానంబు గలిగి సత్పురుషబంధపుండైశశ్రుమిత్రసమ
దర్శనం డైనయాత్మసమాసాధికరహితుండును బ్రహ్మత్వాదిశబ్దనాచ్యుండును సమస్తపదార్థానున్యూతుం
డునునగుచు సచ్చిద్రూపం బొందు నని వెండియు.' 2 'హంకారత్రికయా, శ్రీప్రకాశచేత శరీర నె
ఱుంగ' వ్రా. ప్ర. 3 'దృష్టానోపంబులం గలప్రకృతి' వ్రా. ప్ర.

- క. విను ప్రకృతి వైజమహిమం, బునఁ దనలో నున్నయట్టిరపురుషునకు మహే
శునకు నశుభవిస్ఫురణం, బనయముఁ గావింప జాల ర దది యె ట్లనినన్. 916
- చ. పురుషుడు నిద్రవోఁ గలలఁ ర బొందుననర్థకముల్ ప్రబోధము
దరయఁగ మిథ్య లై పురుషునందు ఘటింపనికై వడిం బరే
శ్వరునకు నాత్మనాథునకు ర సర్వశరీరికిఁ గర్మసాక్షికిం
బహువడిఁ బొంద వెన్నటికిఁ ర బ్రాకృతదోషము లంగనామణి. 917
- వ. అని వెండియు ని ట్లనియె. 918
- సీ. అధ్యాత్మతత్పరుం ర డగువాడు పెక్కుజ, న్నంబులఁ బెక్కుకారలంబులందు
బ్రహ్మపదప్రాప్తిపర్యంతమును బుట్టు, సర్వార్థవైరాగ్యశాలి యగుచుఁ
బూని నాథ క్తులరచే నుపదేశింపఁ, బడినవిజ్ఞానసంరప త్తిచేతఁ
బరఁగఁ బ్రబుద్ధుఁడై ర బహువారములు భూరి, మత్ప్రసాదప్రాప్తి మతిఁ దనర్చు
- తే. నిజపరిజ్ఞానవిచ్చిన్నరనిఖిలసంచ
యుండు నిర్మక్తలింగ దేశహుండు నగుచు
ననఘయోగింగ్రహృద్యైయ ర మగుమదీయ
దివ్యధామంబు నొందు సంరదీ ప్తుఁ డగుచు. 919
- వ. మఱియు సఞ్జిమాద్యప్రైశ్వర్యంబులు మోక్షంబున కంతరాయంబులు గావున
వానియందు విగతసంగుండును మదీయచరణసహోజస్థితలితాంతరంగుండును
నగువాడు మృత్యుదేవత నవహసించి మోక్షంబునం బొందు నని చెప్పి వెండియు
యోగలక్షణప్రకారంబు వినిపింతు విను మని భగవంతుం డైనకపిలుండు నృపా
త్మజ కి ట్లనియె. 920
- క. ధీనిధు లయ్యును యోగవి, ధానంబునఁజేసి మనము ర దగ విమలం బై
మానిత మగుమత్స్వదముం, బూనుదు రాయోగధర్మము న్నెఱిగింతున్. 921
- వ. అది యె ట్లనిన ¹శక్తికొలఁది స్వధర్మాచరణంబును శాస్త్రవినిష్కర్థకర్తృంబులు
మానుటయు దైవికం బై వచ్చినయర్థంబువలన సంతోషించుటయు మహా
భాగవతశ్రీపాదారవిందార్చనంబును గ్రామ్యధర్మనివృత్తియు మోక్షధర్మంబుల
యందు రతియు మితం బై శుద్ధం బయినయాహారంబుసేవయు విజనం బయి
నిర్బాధకం బయినసానంబున నుండుటయు హింసారాహిత్యంబును సత్యంబును
నస్తేయంబును దన కెంతయర్థం బుపయోగించు నంతయర్థంబ స్వీకరించుటయు
బ్రహ్మచర్యంబును దపశ్శౌచంబులును స్వాధ్యాయవ్రతంబును బరమపురుషుం
డైన సర్వేశ్వరునియర్చనంబును మోసంబును నాసనజయంబును దానంజేసి స్థైర్యం
బును ²బ్రాణవాయుస్వవశీకరణంబును నింద్రియనిగ్రహరూపం బైన ప్రత్యాహారం

బును మనంబుచే నిందియంబుల విషయంబులవలన మరలించి హృదయమందు నిలుపుటయు) దేహగతం బైనమాలాధారాదిస్థానంబులలో నొక్కస్థానంబు నందు హృదయగతం బయినమనస్సుతోడం గూడఁ బ్రాణధారణంబును వైకుంఠం డైనసర్వేశ్వరుండు ప్రవర్తించినదివ్యలీలాచరిత్రధ్యానంబును మానసైకాగ్రీకరణంబును) బరమాత్మ యగుపద్మనాభునిసమానాకారత యనుసమాధానంబునుం గావించి యివియునుం గాక తక్కినవ్రతదానాదులంజేసి మనోదుష్టం బయినయస్సార్థంబును బరిహరించి జితప్రాణం డై మెల్లన యోజించి శుచి యైనదేశంబునం బ్రతిష్ఠించి విజితాసనుం డై యభ్యస్తకుశాజినచేతోత్తరాసనం బైనయాసనంబు సేసి ఋజుకాయం డై ప్రాణమార్గంబును గుంభకరేచకపూరకంబులం (గోశశోధనంబు) సేసి కుంభకపూరకంబులచేతం బ్రతికూలంబు గావించి చంచలం బయినచిత్తంబు సుస్థిరంబు గావించి తీవ్రం బయినయమంబునం బ్రతప్తం బయి విగతసమస్తదోషం బగుచామీకరంబుకరణి విరజంబు సేసి జితమారుతుం డగుయోగికిం గ్రమ్మఱం బ్రాణాయామం బనుపావకునిచేత వాతపి త్తశ్లేష్మంబు లనుదోషంబుల భస్మీకరణంబు సేసి ధారణంబుచేతఁ గిల్చిషంబులను బ్రత్యాహారంబుచేత సంసర్గంబులను దహనంబు సేసి ధ్యానంబుచేత రాగంబుల సత్త్వాదిగుణంబులను నివారించి స్వనాసాగ్రావలోకనంబు సేయుచు.

922

సీ. దరదరవిందసుందరపత్నిరుచిరాక్షు, సలలితశ్రీ వత్సకలితవక్షు
నీలనీరదనీలనీలోత్పలశ్యాము, నళికులాలకమాలికాభిరాముఁ
గొస్తుభరుచిరమురక్తాహరయుతకంఠు, యోగిమానసపంకరజోపకంఠు
సతతప్రసన్నసరస్వితవదనాంభోజు, దినకరకోటిసంరదీప్తతేజు

తే. సలలితానర్భరత్నకుంఠడలకిరిట, హారకంకణకటక కేరయూరముద్రి
కాతులారోటిభూషు భరత్ప్రపోషుఁ, గింకిణీయుత మేఖలారక్షీర్ణజఘను.

923

వ. మఱియు.

924

సీ. కంజాతకింజల్కరపుంజరంజితపీత, కేశేయవాసు జరగన్నివాసు
శత్రుభీకరచక్రశంఖగదాపద్మ, విహితచతుర్బాహు శ విగతమోహు
నుతభక్తలోకమనోనేత్రవర్ధిష్ఠు, లాలితసద్గుణాలంకరిష్ఠు
వరకుమారకవయఃపరిపాకు సుశ్లోకు, సుందరాకాకు యశోవిహారు

తే. సకలలోకనమస్కృతశరణకమలు, భక్తలోకపరిగ్రహాప్రకటశీలు
దర్శనీయమనోరథశదాయిఁ గీర్తనీయతీర్థయశోమహానీయమూర్తి.

925

వ. వెండియు.

926

శ. 4లనుపమగుణసంపూర్ణుని, ననఘుని సుస్థితుని గతుని శ నాసీను శయూ

- నుని భక్తహృద్గుహాశయ, నుని సర్వేశ్వరు ననంత శ్రుతసచ్చరితున్. 927
- మ. విమలం బై పరిశుద్ధ మై తగుమనోరవిజ్ఞానతత్త్వప్రబో
ధమతో నిల్చి తదీయమూర్తివిధవరధ్యానంబు గావించి చి
త్తము సర్వాంగవిమర్శనక్రియలకుం శ్రీ దాండ్కొల్చి ప్రత్యంగమున్
సుమహాధ్యానము సేయఁగా వలయుఁ బో శ్రుద్ధాంతరంగంబునన్. 928
- వ. అది యెట్టి దనిన. 929
- సీ. హలకులిశాంకుశరజలజద్వజచ్చత్త్రీ, లాలితలక్షణాలక్ష్మితములు
సలలితనఖచంద్రచంద్రికానిధూత, భక్తమానసతమఃపటలములును
సురుచిరాంగుష్ఠనిర్మూతిగంగాతీర్థ, మండితహరజటామండలములు
నంచితధ్యానపారాయణజనభూరి, కలుషపర్వతదీప్తకలిశములును
- తే. దాసలోకమనోరథద్రావకములు, జారుయోగిమనఃపద్మరేఖద్వజములు
ననఁగఁదనరినహరిచరణాబ్జములను, నిరపమధ్యానమున మది శ్రీ నిలుపవలయు.
- చ. కమలజమాత యై సురనిరకాయసమంచితసేవ్యమాన యై
కమలదళాభనేత్రములు శ్రీ గల్గి హృదీశ్వరభక్తి నొప్పన
క్కమల నిజాంగపీఠమునఁ శ్రీ గైకొని యెత్తుపరేశుజానుయు
గ్గము హృదయారవిందమున శ్రీ మక్కువఁ జేర్చి భజింపఁగఁదగున్. 931
- ఉ. చారువిహంగవల్లభుభుజంబులమీఁద విరాజమానను
శ్రీరుచి నుల్లసిల్లి యతరసీకుసుమద్యుతిఁ జాల నొప్పవం
కేరుహనాభునూరువు లగికిల్బిషభక్తి భజించి మానసాం
భోరుహమందు నిల్పఁ దగుఁ శ్రీ బో మునికోటికి నంగనామణి. 932
- క. పరిలంబితవృదుపీఠాం, బర కాంచీగుణనినాదరథరితం బగున
వ్పరుషోత్తమునినితంబము, దరుణీ భజింప వలయుఁ శ్రీ దద్దయుఁ బ్రీతిన్. 933
- క. విను భువనాధారత్వంబునఁ దగి విధిజనసహేతుభూతం బగున
వ్వనజాతముచేఁ గను మిం, చినహరినాభీసరస్సుఁ శ్రీ జింతింపఁ దగున్. 934
- తే. దివ్యమరకతరశ్నసంరదీప్తలలిత, కుచములను మాత్రికావళిరచుచులఁ దనరి
యిందిరాదేవిసదనమై యెనక మెనఁగు, వత్స మాత్తనుగలపోయరవలయుఁజమ్ము.
- మ. నిరంతంబు భజించునజ్జనమనోరనేత్రాభిరామైకసు
స్థిరదివ్యప్రభ గల్గుకొస్తుభరుచిశ్చిష్టంబు నై యొప్పనా
వరయోగీశ్వరపంద్యమానుఁ డగునరవస్వామి లక్ష్మీశుకం
ధర మాత్తం గదియించి తద్గుణగణధ్యానంబు సేయం దగున్. 936
- క. ఘనమందరగిరిపరివ, ర్తననికపోజ్జ్వలితకనకరత్నాంగదముల్
దనరార లోకపాలకు, లనఁ గలిగినబాహుశాఖలను దలఁపఁ దగున్. 937
- వ. మఱియు విమతజనాసహ్యంబు లై నసహస్రారంబులు గలుగుసుదర్శనంబును.

సరసిజోదరకరసరోరుహంబందు రాజహంసరుచిరం బయినపాంచజన్యంబును న
రాతిభటశోణితకర్దమలిప్తాంగం బై భగవత్ప్రీతికాణి యగుకౌమోదకియును
బంధురసుగంధగంధానుబంధమంధరగంధవహహూయమానపుష్పంధయర్పుంకా
రనినదవిరాజితం బైచవైజయంతీవనమాలికయును జీవతత్త్వం బైనకౌస్తుభ
మణియును బ్రత్యేకంబ ధ్యానంబు సేయం దగు వెండియు భక్తసంరక్షణార్థం
బంగీకరించుదివ్యమంగళవిగ్రహంబున ¹కనురూపంబును మకరకుండలమణి
నిచయమండితముకురోపమాననిర్మలగండమండలంబును ²సంతతశ్రీనివాసలోచన
పంకజకలితంబును లాలితభ్రూలతాజుష్టంబును మధుకరసమానరుచిచికురవిరా
జితంబును నై నముఖకమలంబు ధ్యానంబు గావింప వలయు మణియు శరణాగ
తుల కభయప్రదంబు లగుచు నెగడుపాణిపంకేరుహంబుల మనంబునఁ దలఁప
వలయు.

938

క. గురుఘోరరూపకం బై, ³పరఁగెడుతాపత్రయం బురపశమింపఁగ శ్రీ
హరిచేత నిస్సప్తము లగు,కరుణాలోకములఁ దలఁపఁ గాఁ దగు బుద్ధిన్. 939

క. ఘనరూచి గలమందస్మితమున కనుగుణ మగుప్రసాదశ్రమును జిత్రమున
న్నునిచియు ధ్యానము సేయఁ, జను యోగిజహళి కెపుడు శ సౌజన్యనిధి. 940

తే. పూని సత్యిని లై సట్టిభూజనముల, శోకబాష్పాంబుజలధిసంశోషకంబు
నత్యుదారతమము హరిహాస మెపుడు, దలఁపఁగావలెనిత్త లోఁదవిలివినుము..

సీ. మునులకు మకర కేతనునకు మోహనం, బైనస్వకీయమాయావిలాస
మున రచితం బైనశ్రభ్రూమండలంబును, మునిమనఃకుహరసన్నాదమానుఁ
డగునీశ్వరునిమందహాసంబు నవపల్లవాధరకాంతిచే శ సహజ మైన
మొల్ల మొగ్గలకాంతి శ నల్లసం బాడెడు. దంతపంక్తిని మదిఁ శ దలఁపవలయు

తే. వెలయ నీరీతి నన్నియు శ వేటువేట, సంచితధ్యాననిర్మలస్థానములు గ
మనములోఁ గనుమని చెప్పిరమణియుఁబలికె, దేవహూతికిఁగపిలుండుర దేటపడఁగ.

సీ. ఈప్రకారమున సరద్యేశ్వరునందును, బ్రతిలబ్ధభావసంరపన్నుఁ డగుచుఁ
జరతిరనన్యక్తిచే బ్రవృద్ధం బైన,యతిమోదమునఁ బులకేతిశరీరుఁ
డగుచు మహోత్సృంతరనానందబాష్పముల్, జడిగొనఁ బరితోషజలధిఁ గ్రుంకి
భగవత్స్వరూప మై శ భవగుణగ్రాహక, ⁴మగుచు మత్సంబంధ శ మనుకరించి

తే. సుమహితోధ్యానమునఁ బరంభోజ్యతియందు
మనముఁ జాల నియోజించి శ మహిమఁ దనరు
మోక్షపద మాత్మలోన నశేషేష సేయు
ననఘపర్తనుఁ డైనమరహాత్ముఁ డెపుడు.

943

1 కనురూపం బైననాసంబును. 2 సంతతశ్రీనివాసంబు లైన. 3 జరిగెడుతాపత్రయోపశమ
సార్థము. 4 మగు మత్ప్రబంధంబు 5 ననుకరించి. 6 ధ్యేయమాన.

వ. అది గావున ముక్తి నపేక్షించుమహాత్ముం డగువానిచిత్తంబు విముక్తంబైనభగ
వద్వ్యతిరిక్తాశ్రయంబు గల్గి విషయాంతరశూన్యం బైన విరక్తిం బొందుటంజేసి
పురుషుండు శరీరభావంబుల ననన్యభావం బగునిర్వాణపదంబు సూక్ష్మం బగు
తేజంబు దనకంటె నధికం బగుతేజంబుతోడిసమానాకారంబు నగుచందంబు
నిచ్చగించు వెండియు. 944

సీ. పురుషుండు చరమ మైన భువి నన్యవిషయనివృత్త మైన తగ నివర్తించుచిత్త
వృత్త్యాదులను గల్గి త వెలయంగ నాత్మీయమగుమహిమ సునిష్ఠుఁడై లభించు
సుఖదుఃఖముల మనఃస్పృహ దలంపక యహం, కారధర్మంబులుఁగఁ దలంచి
యనయంబుసాక్షాత్కృతాత్మ తత్త్వముగల్గు, నతఁడు జీవన్ముక్తుఁడగుదు బుధులు
తే. నతఁడు నేచందమున నుండు శ ననిన వినుము

తనశరీరంబు నిలుచుటయును జరించు

టయును గూర్చుండుటయు నిఁ కేరమియు నెఱుంగ

కర్థి వర్తించు విను తల్లి శ యతఁడు మఱియు. 945

వ. మదిరాపానంబునంజేసి మత్తుం డగువాఁడు దనకుఁ బరిధానం బగునంబరంబు
మఱచి వర్తించుచందంబునఁ దనశరీరంబు దైవాధీనం బని నశ్వరం బని తలంచి
యాత్మతత్త్వనిష్ఠుం డై యుపేక్షించు నదియునుం గాక సమాధియోగంబునం
జేసి సాక్షాత్కృతాత్మ తత్త్వంబు గలవాఁ డయి స్వాప్నికశరీరంబుచందంబున
యావత్కర్మఫలానుభవవర్జ్యతంబు పుత్రదారసమేతం బగుప్రపంచంబు నను
భవించి యటమీఁదఁ బుత్రదారాదిసంబంధంబువలనం బొసి వర్తించు. 946

సీ. సుతదారమిత్రానురజలకంటె మన్యుండు, భిన్నుఁ డై వర్తించుచున్నరీతి
విస్ఫులింగోల్లుఖరవిపులఘామములచే, హవ్యవాహనుండు వే శ అయినరీతి
వల నొప్పు దేహంబువలన నీజీవాత్మ, పరికింప భిన్నరూపమున నుండుఁ
దవిలి భూతేంద్రియాంతఃకరణంబుల, భాసిల్లు చున్నయీరప్రకృతిరూప

తే. బ్రహ్మమున కాత్మ దాఁ బృథగ్భావ మగుచు

ద్రష్ట యయి బ్రహ్మసంజ్ఞ చే శ దనరు చుండు

నఖిలభూతప్రపంచంబులందుఁ దన్నుఁ

దవిలి తనయందు నఖిలభూతములఁ గనుచు. 947

వ. వెండియు. 948

సీ. వరుస ననన్యభావంబులఁజేసి భూ, తావళియందుఁ దరదాత్మకత్వ
మునఁ జూచునాత్మీయశునతరోపాదాన,ములయందుఁ దవిలి యిరమ్ములవెలుంగు
నిద్ధదివ్యజ్యోతి శ యేక మయ్యును బహు, భావంబులను దోచురప్రకృతిగతుండు
నగు చున్నయాత్మయుఁ శ బాగ డొందుదేవతి, ర్యజ్ఞనుష్ఠాపరారాదివివిధ
తే. యోనులను భిన్నభావంబునొందుటయును, జాలఁ గల్గునిజగుణవైరపమ్యమునను

- భిన్నుడై వెల్లుంగావునఁ జేర్చియదియు, దేహసంబంధియగుచు వర్తింతుచుండు.
- క. భావింప నదనదాత్మక, మై వెలయుచు దుర్విభావ్యత మగుచు స్వక్రియం
బై వర్తింతుచుఁ బ్రకృతిని, భావమునఁ దిరస్కరించు శభవ్యస్ఫూర్తిన్. 950
- వ. ఈయాత్మ నిజస్వరూపంబునఁజేసి వర్తింతు నని కపిలుం డెఱింగించిన విని దేవ
హూతి వెండియు నిట్లనియె మహాత్మా మహాదాదిభూతంబులకుం బ్రకృతికినిఁ బురు
షునకుం గల్గినపరస్పరవిలక్షణంబులను దత్స్వరూపంబులను నెఱింగించితి వింక
నీప్రకారంబుల సాంఖ్యంబునందు నిరూపింపబడునట్టిప్రకారంబును భక్తియోగ
మాహాత్మ్యంబును బురుషుండు భగవద్భక్తియోగంబునఁజేసి సర్వలోకవిరక్తుం
డగునట్టియోగంబును గ్రాణిలోకంబునకు సంసారం బనేకవిధం బయి యుండుఁ
గావునఁ బరావరుండ వై కాలస్వరూపి వై నసీస్వరూపంబును సేవలనిభయంబు
నఁజేసి జనులు పుణ్యకర్తృంబులు సేయు చుండుదురు మిథ్యాభూతం బైనదేహం
బునందు నాత్మాభిమానంబు సేయుచు మూఘం డై కర్తృంబులందు నాసక్తు
బైనబుద్ధిఁజేసి విభ్రాంతుండగుచు సంసారస్వరూపం బగుమహాంధకారంబునందుఁ
జిరకాలప్రసృప్తుం డైనజనునిఁ బ్రబోధించుకొఱకు యాగభాస్కరుండ వై యా
విర్భవించినపుణ్యాత్ముండవు గావున నాకు నిన్నియుం దెలియ నవిస్తరంబుగా నాన
తియ్య వలయు ననిన దేవహూతికిఁ గపిలుం డిట్లనియె. 951

—ॐॐ కపిలుండు దేవహూతికి భక్తియోగమును తెలియజేయుట. ॐॐ—

- క. నలినాయతాక్షి విను జనములఫలసంకల్పభేదమునఁజేసి మదిం
గలభక్తియోగమహిమం, బలవడఁగ ననేకవిధము శలనఁ దగు నవియున్. 952
- వ. వివరించెదఁ దామసరాజససాత్త్వికాదిభేదంబులం ద్రివిధం బై యుండు నందుఁ
దామసభక్తిప్రకారం బెట్టి దనిన. 953
- తే. సతతహింసాతిదంధమాత్సర్యరూప,తమములను జేయుచును భేదరదర్శియగుచు
బరఁగనాయందుఁగావించుశక్తిదలఁపఁ,దామసం బనఁదగువాడుదామసుండు.
- క. ఘనవిషయప్రావీణ్యము,లను సుమహేశ్వర్యయశములను బూజాద్య
ర్హుని నను నర్థి భజించుట, చను రాజసయోగ మనఁగ శ సాజన్యనిధి. 955
- చ. అనుపమపాపకర్తృపరిహారము కై భజనీయుఁ డైనశో
భనచరితుం డితం డనుచు శ భావమునం దలపోసి భక్తిచే
ననితరయోగ్యతఁ భగవద్రవణబుద్ధి నొనర్చి కర్తముల్
జనహితకారి యై నెగడ శ సాత్త్వికయోగ మనంగఁ జొప్పడున్. 956
- చ. మనుసుతి మద్గుణశ్రవణమాత్ర లభించినయట్టిభక్తిచే
ననఘుండ సర్వశోభనగుణాశ్రయుడం బరమేశ్వరుండ నై
తనరిననన్నుఁ జెందినయుదాత్తమనోగతు లవ్యయంబు లై

వననిధిగామి యైనసురరవాహినిఁబోలె ఫలించు నిమ్మలన్.

957

క. హేయగుణరహితుఁ డనఁ గల, నాయందులభ క్తిలక్షణముఁ దెలిపితి నన్
బాయక నిర్దోతుక మై, చేయు మదీయవ్రతైకచిరతరభ క్తిన్.

958

చ. (నిష్కాము లయినమదీయభ క్తులకు సట్టిభ క్తియోగంబు) సాలోక్య (సార్వి) సా
మీప్యసాహస్యసాయుజ్యంబులకు సాధనంబు గావున మహాత్ము లగువారు నిజమ
నోరథఫలదాయకంబు లయినను మదీయసేవావిరహితంబు లయినయితరక ర్మ
బు లాచరింప నొల్లరు దీని నాత్యంతికభ క్తియోగం బని చెప్పదురు సత్త్వరజ
స్తమోగుణవిహీనుం డయినజనుండు మత్సమానాకారతం బొందు నని చెప్పి
మఱియు నిట్లనియె.

959

సీ. నిత్యనైమి త్తికరనిజధ ర్మమున గురు, శ్రద్ధాగరిష్ఠతఁ శ జతురపాంచ
రాతోక్తహరిసమాశరాధన క్రియలను, నిష్కామనంబున శ నెఱి మదీయ
విగ్రహదర్శనరేనినుతిపూజావంద, సధ్యానసంశ్రవణములఁ గర్త
సంగి గా కుండుట శ సజ్జన ప్రకరాభి, మానంబు నొందుట శ హీనులందుఁ

తే. జాల ననుకంపసేయుట సములయందు, మైత్రి నెఱపుట యమనియశ్మక్రియాది
యైనయోగంబుచేత నాశ్రధ్యాత్మికాధి, భౌతికాదులఁ దెలియుట శ పలుకుటయును.

చ. మఱియును.

961

క. హరిమంగళగుణకీర్తన, పరుఁ డవుటయు నార్జవమున శ భగవత్పరులం

గర మనుర క్తి భజించుట, నిరహంకారమున నుంట్ల శ నిశ్చలుఁ డగుటన్.

962

క. ఇవి మొదలు గాఁగఁ గలుగుభ, గవదుద్దేశాభిధ ర్మకలితుం డై వీ

నివలనఁ బరిశుద్ధగతిం, దవిలినమది గలుగుపుణ్యతముఁ డెయ్యెడలన్.

963

తే. గురుతరానేకకల్యాణగుణవిశిష్టఁ, డనఁగ నొప్పిననినుఁ బొందు నండు గొనక
పవనవశమునఁ బువ్వులపరిమళంబు, ఘ్రాణమున నావరించినరకరణి మెఱసి.

చ. అనిశము సర్వభూతహృదయాయంబుజవర్తి యనం దనగ్గువీ

శు నను నవజ్ఞ సేసి మనురజం డొగి మత్ప్రతిహర్షనావిడం

బనమున మూఢుఁ డై యుచితభ క్తిని నన్ను భజింపఁ డేని న

మ్మనుజుండు భ స్తుకుండమున శ మానక వేల్చినయట్టివాఁ డగున్.

965

సీ. అబ్జాక్షి నిఖిలభూతాంతరాత్ముఁడ నైన, నాయందు భూతగణంబునందు

సతిభేదదృష్టి మారయావు లై సతతంబుఁ, బాయక వై రానురంభనిరతు

లగువారిమనములఁ శ దగులదు శాంతి యెన్నఁటికైన నేను నాశకుటిలజనుల

మానక యెపుడు సామాన్యాదిక స్రవ్య, సమితిచే మత్ప్రదార్పణ మొనర్పు

తే. నర్థినాచి త్తమున ముదంబందకుందు, ననుచు నెఱిగించిమఱియునిర్లబ్ధియెఁగరుణఁ
గలితసస్పృహఁటిలుఁ డరక్కపిలుఁ డెలమి. దల్లితోడ గుణవతీమఃతల్లితోడ.

966

సీ. తరళాక్షి విను మచేరతన దేహములకంటె, జేతనదేహముల్ శ శ్రేష్ఠ మందుఁ

బ్రాణవంతంబు లై శ స్పర్శనజ్ఞానంబు, గలుగుచైతన్యవృక్షములకంటె
ఘనరసజ్ఞానసంగకలితచేతను లు త్తములు రసజ్ఞానంబు శ గలుగువాని
కంటె గంధజ్ఞానకలితభృంగంబులు, గడును త్తములు వానికంటె శబ్ద
తే. వేదు లగునహుల్ శ్రేష్ఠమై శ వెలయు శబ్దవిదులకంటెను సన్త్రాపరవేదులై న
వాయుసాదులు శ్రేష్ఠముల్ శవానికంటె, వరుస బహుపాదులు త్తముల్ శవానికంటె.

క. తలఁప జతుష్పదు లధికులు, బలకొని మఱి వానికంటె శ బాదద్వయముం
గలమనుజు లలఘుతము లి,మ్ముల వారలయందు వర్ణములు నాల్గయన్. 968
వ. అందు. 969

నీ. తలఁప బ్రాహ్మణు లు త్తములు వారికంటెను, వేదవేత్తలు వేదరవిదులకంటె
విలసితవేదార్థవిదులు వారలకంటె, సమధికశాస్త్రసంశయము మాన్పు
మీమాంసకులు మఱి శ మీమాంసకులకంటె, నిజధర్మవిజ్ఞాననిపుణు లరయ
వారికంటెను సంగరవర్జితచిత్తులు, దగ వారికంటె సద్ధర్మపరులు

తే. ధార్మికులకంటె ను త్తమోత్తములు వినుము
మత్సమర్పితసకలధర్మస్వభావ
మహిమములు గల్గి యితరధర్మములు విడిచి
సమత వర్తించునప్పణ్యైతముడు ఘనుడు.

970

వ. అట్టివాని.

971

క. కని సకలభూతగణములు, మనమున నానందజలధిమగ్నము లగుచు
ఘనబహుమానపురస్కర, మనయముఁ బాటిల్ల వినుతుఁ శ లర్చి జేయున్. 972

వ. అంత నీశ్వరుండు జీవస్వరూపానుప్రవిష్టుం డై యుండు నట్టిధగవంతుం జూచి
భక్తియోగంబున (నేని యోగంబున నేని) బుర్రుండు పరమాత్మం బొందుఁ
(బ్రకృతిపురుషాత్మకంబును దద్యోతిరిక్తంబును నైనదైవంబు నై కర్తచేష్టితం
బగుచు నుండు) నదియ భగవద్రూపం (బిట్టిభగవద్రూపంబు భేదాస్పదం
బగుచు నద్భుతప్రభావంబు గలకాలం బనియుఁ జెప్పంబడు, నట్టికాలంబు మహా
దాదితత్త్వంబులకును మహాత్తత్త్వాభిమాను లగుజీవులకును భయావహం
బగుటంజేసి సకలభూతంబులకు నాశ్రయం బయ్యును (సంతర్గతంబై) భూతంబుల
చేత భూతంబుల గ్రహించుచు యజ్ఞ (ఫల)ప్రదాత గావున వశీకృతభూతుం డై
ప్రభుత్వంబు భజించి విష్ణుండు ప్రకాశించుచుండు సతనికి మిత్రుండును
శత్రుండును బంధుండును లేఁ డట్టివిష్ణుండు సకలజనంబులయం దావేశించి యప్ర
మత్తుం డై ప్రమత్తు లయినజనంబులకు సంహారకుం డై యుండు సతనిభయంబు

1. “శ్రేష్ఠములు. 2. అనుగు శ్రేష్ఠంబు లై. 3. తలపోయ బ్రాహ్మణు లుత్తములు వారలకంటె.

4. భగవద్రూపంబు ప్రకృతిపురుషకాలాత్మకంబై యుండుకాలస్వరూపం బొక్కరూపంబై యుం
డు నట్టికాలంబు. 5. మమత్వాభి.” వ్రా. ప్ర.

నంజేసి వాయువు వీచు సూర్యుండు దపియించు నిండుండు వర్షించు (నక్షత్రగణంబు వెలుంగుం) జండుండు ప్రకాశించుఁ దత్తత్కాలంబుల వృక్షలతాదులలో షధులతోడఁ గూడి పుష్పఫలభరితంబు లగు సరిత్తులు ప్రవహించు సముద్రంబులు మేరలు దప్పక యుండు నగ్ని ప్రజ్వలించు భూమి గిరులతోఁ గూడ బరువునఁ గ్రుంగ వెఱచు నాకాశంబు సకలజనంబులకు నవకాశం బిచ్చు మహత్తత్త్వంబు జగత్తునకు నంకురస్వరూపంబు గావున (సప్తావరణావృతం బగులోకం బను) స్వదేహంబు విస్తరింపం జేయు (గుణాభిమాను లగు బ్రహ్మాదులు సర్వేశ్వరునిచేత జగత్సర్గంబునందు నియోగింపంబడి ప్రతిదినంబు నయ్యున్నసర్గంబు సేయ నప్రమత్తులై యుండుదురు పితృదులు పుత్రోత్పత్తి జేయుదురు కాలుండు మృత్యుసహాయుం డై మారకుం డై యుండుఁ (జరాచరాత్మకం బగు సకలప్రపంచంబు భగవదధీనం బై యుండు) నని చెప్పి కపిలుండు వెండియు నిట్లనియె.

973

- క. నెఱి నిట్టినిఖిలలోకే, శ్వరునివరాక్రమముఁ దెలియ శ సామర్థ్యం బె
వ్వరికిని గలుగదు మేఘము, గరువలివిక్రమముఁ దెలియఁ శ గా లేనిగతిన్. 974
- క. మగువా విను సుఖహేతుక, మగునర్థము దొరకమికి మహాదుఃఖమునం
దగులుదు రిది యంతయు నా, భగవంతునియాజ్ఞఁజేసి శ ప్రాణులు మఱియున్.
- సీ. పూని యనిత్యంబు శ లై నగృహక్షేత్ర, పశుధనసుతవధూశబాంధవాది
వివిధవస్తువులను శ ధృవముగా మది నమ్మి, వఱలుదుర్మృతి యగునవాఁడు జంతు
సంఘాత మగు దేహశంబంధమున నిల్చి, యర్థి నయ్యెయోనునలందుఁ జొరఁగ
ననుగమించును వానిరయందు విరక్తుండు, గాక చరించు దుర్గతిగుఁ డైన
- తే. దేహి యాత్మీయదేహంబు శ దివిరి వదల, లేక తన కది పరమసౌఖ్యాకరంబు
గాఁగవ ర్తించునదియునుగక యతఁడు, దేవమాయావిమోహితభావుఁడగుచు.
- క. ఘన మగుతనయవధూపశు, ధనగృహరక్షణమునందుఁ శ దత్తిత్క్రియలన్
మనమునఁ దలపోయుచు దిన, దినమున్ దండహ్యమానఁ దేహలుం డగుచున్. 977
- క. అతిమూఢహృదయుఁ డగుచు దు, రితకర్తారంభమునఁ జగ్గించుచుఁ దరుణీ
కృతగోప్యభాషణములను, సుతకలసంభాషణములఁ శ జోక్కుచు మఱియున్.
- క. విను మింద్రియపరవశుఁ డై, మునుకొని తత్కూటధర్మములు గలదుఃఖం
బనయము సుఖరూపంబు గ, మనమునఁ దలపోసి తదభిరమానుం డగుచున్.
- క. సతతముఁ దమతమసంపా, దిత మగునర్థములచేత శ ధృతిఁ బరులకుఁ గు
త్సితమతి హింసలు సేయుచు, నతిమూఢమనస్కు లగుచు శ నా త్తజనములన్.
- తే. పూని రక్షించుచును వారిరథ క్తశేష
మనుభవించుచు నంత జీవనము వోకఁ
గడఁగి మఱి మఱి యపరార్థకాముఁ డగుచు

సత్త్వ మెడలి కుటుంబపోషణమునందు.

980

సీ. బలిమిసాలక మందరభాగ్యుడై కుమతియై, పూనియప్పడు క్రియారహితుడగుచు
దవిలి వృథాప్రయత్నంబులు సేయుచు, మూఁడు డై కార్పణ్యమున జరించు
నట్టియకించను శ డగువాని జూచి త, ద్వారసుతాదు లాశ్రయ లను వీడు
గడునశక్తుడు ప్రోవణగా జాలఁ డితఁ డని, నెగ్గింతు రర్థి గృహీవలుండు

తే. బడుగుమునలెద్దు రోసివరపగిది సంత

నలఁడు నేవెంటలను సుఖం శ బంద లేక

1తాను బోషించుజనులు దక్ష శ దసరఁ బ్రోవ

బ్రదుకు ముదిమియు మిక్కిలి శ బాధపఱుప.

981

క. వెడరూపుఁ దాల్చి బాంధవు, లడలఁగ నిర్వాణమునకు శ నభిముఖుఁ డై యి
ల్యెడలఁగఁ జాలక శునకము, వషపునఁ గుడుచుచును మేను శ వడవడ వడఁకన్.

సీ. అతిరోగపీడితుం శ డై మంద మగుజర, రాగ్నిచే మిగుల నశ్వాశి యగుచు
మెఱసి వాయువుచేత శ మీఁదికి నెగసిన, కన్నులు కఘమునఁ శ గప్పఁబడిన
నాశంబులను గంతరనాశంబునను ఘుర, ఘుర మనుశబ్దంబు శ దొరయ బంధు
జనులమధ్యంబున శ శయనించి బహువిధ, ములఁ దన్నుఁ బిలువంగఁ శ బలుకలేక

తే. చటులతర కాలపాశవశశంగ తాత్మఁ, డగుచు బిడ్డలఁ బెండ్లాము శ నరసి ప్రోచు
2చింత వికలము లై సహృదీకములును, గలిగి విజ్ఞానమును బాసి శ కష్టఁడగుచు.

వ. అంత మరణావస్థం బొందునమయంబున సతిభయంకరాకారులు సరభ సేక్షణులు
నగుయమదూత లిద్దఱు దనముందట నిలిచినం జూచి త్రస్తహృదయుండై శకృ
న్మూత్రంబులు విడుచుచు యమపాశబద్ధం డై శరీరంబువలన నిష్కమించి యాత
నాశరీరంబు సవలంబించి (బలాత్కారంబున) దీర్ఘం బై దుర్గమం బగుమార్గంబు
ను బొంది రాజ(భటులచే నీయమానుం డగుచు) దండనంబున కభిముఖుం డై
3చనుభటునిచందంబునఁ జను చుండి.

984

చ. అనయము మూర్ఖ నొందు శునకావళిచేతను భక్ష్యమాణుఁ డై

యనుపమకాలకింకరభయంకరతర్జ్వగర్జనంబులఁ

మనము గలంగ దేహము స్రవ స్థముఁ గంపము హిందఁ గాఁ బురా

తనభవపాపకర్మ సముదాయముఁ జి త్తముతోఁ దలంచుచున్.

985

సీ. అనుపమక్షు త్ప్రిష్ఠ శ లంతర్వ్యధిలఁ జేయ, ఝంఝానిలజ్వలజ్వలసంచడ
భానుప్రదీప్తితః స్థం బై సవాలుకా, మార్గానుగతతప్తమాసగాత్రుఁ
డై వీఁపుఁ గళలచే శ సడువంగ వికలాంగుఁ, డగుచుమార్గమునంబునచటనచటఁ
జాలమూర్ఖిల్లు చాశ్రయశూన్యమగునీళ్ల, మునుగుచు లేచుచు శ మొనసి పాప

1 'శోఠ తిరిగినవారల + మాటు తిరిగి, బ్రదుకుచును మది మిక్కిలి. 2 చిత్తము వికలమైనవృత్తి
క్షీ' వ్రా.ప్ర. 3 'చమనపరాధిచంపం' అ.ప్ర.

తే. రూప మయినతమముచే నిరరూఢుఁ డగుచు

వెలయుఁ దొంబదితోమ్మిదిర వేలయోజ

నములదూరంబు గలయమరనగరమునకుఁ

బూని యమభటుల్ గొంపోవఁ శ బోవునంత.

986

వ. ఇట్లు మహాపాపాత్ము డైనవాఁడు ముహూర్తత్రయకాలంబునను సామాన్య
దోషి యగువాఁడు ముహూర్తద్వయంబునను నేగి యాతనం బొందు నందు.

క. పట్టుదురు కొఱపులను వడిఁ, బెట్టుదు రసిపత్రికలను శ బెనుమంటలయం

దొట్టుదు రొడఱు నలియన్, మట్టుదు రప్పపచిత్తు శ మత్తుం బెలుచన్. 988

ఉ. ముంతుగు త ప్తలోయముల శ మొత్తుదు రుగ్రగదాసిధారలం

ద్రెంతురు పొట్టప్తేవులు వక్షధింతురు మీఁద నిభేంద్రపంక్తి తా

ప్పింతురు ఘోరభంగిఁ గఱకపింతురు పాములచేత బిట్టు ద్రా

బ్బింతురు మీఁద గుండ్లు దినిరపింతురు దేహముఁ గోసి కండలన్. 989

వ. మఱియుఁ గుటుంబహావణంబునఁ గుక్షింభరుం డగుచు నధర్మపరుం డై భూత
ద్రోహంబున నతిపాపుం డై నిరయంబునం బొంది నిజధనంబులు గోలుపడి మొఱ
వెట్టునామన్నునిచందంబునం బరస్పరసంబంధంబునఁ గల్పింపంబడినతమిస్రాంధ
తామిస్రరారవాదు లగునరకంబులం బడి తీవ్రంబు లయినబహుయాతనల నను
భవించి క్షీణపాపుం డై పునర్నరత్వంబునం బొందు నని చెప్పి వెండియు ని
ట్లనియె.

990

శ్లోకములుండు దేహమాతికిఁ బిండోత్పత్తిక్రమంబుఁ జెలుపుట. శ్లోకం

నీ. కై కొని మఱి పూర్వకర్మానుగుణమున, శశ్వత్ప్రకాశకుం శ డీశ్వరుండు

ఘటకుండు గావునఁ శ గ్రమ్మట జీవుండు, దేహసంబంధంబుఁ శ దివిరి తాల్చు

దొరఁకొని పురుష రేఖతోబిందుసంబంధి, యె వధూగర్భంబునందుఁ జొచ్చి

కై కొని యొకరాత్రిఁ శ గలిలంబు పంచరాత్రముల బుద్బుదమును శ దశమదివన

తే. మందుఁగ ర్థంధువంతయాశనంతమీఁదఁ, బేశియగునంతమీఁదఁటఁగ బేర్చియండ

కల్పమగునొక్క నెలమస్తరకమునుమాన, యమశ్చ మైననుగరచరశణములుఁబొడము.

వ. మఱియు మానత్రయంబున నఖిరోమాస్థిచర్మంబులు లింగచ్ఛిద్రంబులును గలిగి

నాలవమానంబున సప్తధాతువులును బంచమమానంబున త్సుత్రప్లలును గలిగి

పృష్ఠమానంబున మాచితేతం బాదువంబడి తల్లికుత్సేని దక్షిణభాగంబునం దిరు

గుచు మాతృభుక్తాన్నపానంబులవలనఁ దృప్తిం బొందుచు నేధమానధాతు

వులు గల్గి జంతుసంకీర్ణం బగువిఙ్మాత్రగర్తంబందుఁ దిరుగుచుఁ గ్రిమిభక్షిత

శరీరుం డై మూర్ఖులం బొందుచుఁ దల్లి భక్షించినకటుతిక్తోష్ణలవణాక్షరామ్లా

ద్యుల్బణంబు లై నరసంబులచేతఁ బరితప్తాంగుం డగుచు జరాయువునఁ గప్పంబడి

బహిఃప్రదేశంబునందు నాంత్రంబులచేత బద్ధుండై కుక్షీయందు శిరంబు మోపి
కొని భుగ్నం బైనపుష్కగ్రీవోదరుం డై (స్వాంగచలనంబునందు ననమధుం
డగుచు) బంజరంబునం దుండుశకుంతంబుచందంబున నుండి దైవకృతం బైన
జ్ఞానంబునం బూర్వజన్మదుష్కర్మతంబులం దలంచుచు దీర్ఘోచ్ఛ్వాసంబుసేయు
చు నేనుఖలేశంబునం బొందక వర్తించు నంత నేడవనెలయందు లబ్ధజ్ఞానం
డై చేష్టలు గలిగి విట్కిమిసోదరుం డై యొక్కదిక్కున నుండక సంచరిం
చుచుం బ్రసూతిమారుతంబులచేత నతివేషితుం డగుచు యాచనానుండు
(దేశాత్మదర్శియుఁ బునర్దర్శనాసంబునకు భీతుండు నగుచు బంధనభూతం బగు
సప్తధాతువులచే బద్ధుం డై) కృతాంజలిపుటుండు దీనవదనుండు నై జీవుండు
దా నెవ్వనిచే నుదరంబున వసియింప నియమింపబడె నట్టిసర్వేశ్వరుని నిట్లని
స్తుతియించు. 992

— శ్లోకం గర్భంబుం డగుజీవుండు భగవంతుని స్తుతియించుట. శ్లోకం —

- క. అనయమును భువనరక్షణమున కై స్వేచ్ఛానురూపమునఁ బుట్టెడివి
ష్టని భయవిరహిత మగుపద, వనజయుగం బర్థి గొల్తు శ వారనిధ క్రిన్. 993
- వ. అదియునుం గాక పంచభూతవిరహితుం డయ్యుం బంచభూతవిరచితం బైనశరీ
రంబునందుఁ గప్పంబడి యింద్రియగుణార్థచిదాభాసజ్ఞానం డైననేను. 994
- సీ. ఎవ్వఁడు నిఖిలభూతేంద్రియమయ మగు, మాయా²వలంబనఁమహితకర్త
బద్ధుం డై వర్తించుకపిది దందవ్యామానం బగుజీవచిత్రంబునందు
నవికార మై శుద్ధ శ మై యఖండజ్ఞానమున నుండువానికి శ ముఖ్యచరితు
నకు నకుంతితశౌర్యునకుఁ బరంజ్యోతికి, సర్వజ్ఞునకుఁ గృపాశాంతమతికిఁ
తే. గడఁగియుఁబ్రకృతిపురుషులకంటెఁబరముఁడయినవానికి మౌక్తికవ్రసస్పదీయ
దుర్భిద గ్రభీకరగర్భనరక, వేదనలఁ జూచి శాంతిఁ గాఁవించుకొఱకు. 995
- సీ. ³అనవుడు నుతునకు శ జననియి ట్లనుఁ దగ, మహితాత్మ యెవ్వనిమామచేత
ఘనమోహులై గుణాశక్త నిమిత్తనాం, సారికమార్గసంరచారములను
ధృతి సెడి యలసి యేరదిక్కు నెఱుంగక, హరిపదధ్యానంబు శ నాత్మ మఱచి
యుండువారలకు నేరయుక్తియు నమృతా, పురుషుననుగ్రహాబుద్ధి లేక
తే. తద్గుణధ్యానతన్మూర్తిదర్శనములు, గోచరించుట యెట్లు నాశకును బ్రబోధ
కలితముగ నానతిమృత్నం శ గమింఁ డనియె, నంబతోడను సుగుణాకరదంబతోడ.
వ. అట్టియీశ్వరుండు గాలత్రయంబునందును జంగమస్థావరాంతర్యామి యగుటం
జేసి జీవకర్మమార్గంబులం బ్రవర్తించువారు తాపత్రయనివారణంబుకొఱకు భజి
యింతు రని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె. 997
- క. జనయిత్రి గర్భమందుల, ఘనకృమివిష్కాత్తరక్తగర్తములోన్

మునుఁగుచు జఠరాగ్నిని దీన,దీనమును దంతవ్యమానఁ దేహుం డగుచున్.998:

అ. దీనవదనుఁ డగుచు శ దేహి యీదేహంబు, వలన నిర్గమింపఁ శ దలఁచి చనిన నెలల నెన్నికొనుచు శ నెలకొని గర్భంబు,వలన వెడలఁద్రోయురవారు గలరె.999

వ. అని తలంచుచు దీనరక్షకుం డయినపుండరీకాక్షుండు దన్ను గర్భసరకంబువలన విముక్తుని జేయ నమృహాత్మునికిఁ బ్రత్యుపకారంబు సేయ లేమికి సంజలిమాత్రంబు సేయం దగునట్టిజీవుండ నై ననేను శమదమాదియుక్తం బై నశరీరంబునందు విజ్ఞాన దీపాంకురంబునం బురాణపురుషు నిరీక్షింతు నని మఱియు ని ట్లనియె. 1000

నీ. 1 నెలకొని బహుదుఃఖములకు నాలయ మైన,యీగర్భసరకము శ నేను వెడలఁ జాల బహిఃప్ర దేశమునకు వచ్చిన, ననుపమ దేవమాయావిమోహి తాత్ముండ నై ఘోర శ మైనట్టిసంసార,చక్రమందును బరిశ్రమణశీలి నై యుండ వలయుఁ దా శ నది గాక గర్భంబు,నం దుండుశోకంబునపనఁనుంచి తే. యాత్మ కనయంబు సారథి శ యైనయట్టి,రుచిరవిజ్ఞానమునఁ దమోహూప మైన భూరిసంసారసాగరోత్తారణంబు, సేసి యీయాత్మ నరసి రక్షించుకొందు.

వ. మఱియును. 1002

చ. పరఁగుచు నున్నదుర్వ్యసనభాజన మై ఘనదుఃఖమూల మై యరయఁగఁ బెక్కుతూంట్లు గల శ దై క్రిమిసంభవ మైనయట్టిదు స్తరబహుగర్భవాసములనసంగతి మాన్పుట కై భజించెదఁ నరసిజనాభభూరిభవశసాగరతారకపాదపద్మముల్. 1003

క. అని కృతనిశ్చయుఁ డయి యే,చినవిమలజ్ఞాని యగుచు శ జీవుఁడు గర్భం బున వెడల నొల్లకుండఁ,జనియెడునవమానములును శ జన నట యంతిన్.1004

వ. దశమమాసంబున వాని నధోముఖుం గావించిన నుచ్ఛ్వాసనిశ్శ్వాసంబులు లేక ఘనదుఃఖభాజనండు విగతజ్ఞానండు 2ర క్తదిగ్ధాంగుండు నై విస్తానక్రిమియుంబో లే నేలం బడి యేడ్చుచు జ్ఞానహీనుం డై జపండునుగబోలే నుండి యంత నిజ భావానభిజ్ఞు లగునితరులవలన వృద్ధి బొందుచు నభిమతార్థంబులం జెప్ప నేరక యనేకకీటసంకులం బయినపర్యంకంబునందు శయానుం డై యవయవంబులు గంఢాయమానంబు లై న గోఁక నేరిక యాసనోత్థానగమనంబుల నశక్తుం డై తనశరీరచ ర్తంబు మశకమత్కుణమక్షికాదులు వొడువఁ (గ్రిములచే వృథంబడు క్రిమియుంబోలే) దోహయమానుం డై రోదనంబు సేయుచు విగతజ్ఞానుం డై మెలంగుచు శైశవంబునం ద తత్త్వీయానుభవంబుఁ గావించి పొగండవయోను రూపంబు లగునధ్యయనాదిదుఃఖంబు లనుభవించి తదనంతరంబ యావనంబు ప్రాప్తం బై న నభిమతార్థఫలప్రాప్తికి సాహసపూర్వంబు లగువృథాగ్రహం బులు సేయుచుఁగ్రాముకుం డై పంచమహాభూతారబ్ధం బగుదేహంబందుఁ బెక్కు

1 బలకొని; మనుకొని. 2 రక్తవిఘ్నాతపంకిలుండు నై శేలం. 3. సంకఁ బరులచే వృద్ధిం.

మాటు లహంకారమమకారంబులం జేయుచుఁ దదర్థంబు లై నకర్తంబులొచరించుచు సంసారబద్ధుం డగుచు దుష్టురుషసంగమంబున శిశ్నోదరపరాయణుం డై వర్తించుచు (నజ్జానంబునంజేసి వర్ధిప్యమానరోషుం డగుచుఁ దత్ఫలంబు లగు దుఃఖంబు లనుభవించుచుఁ గాముకుం డై నిజనాశంబునకు పేతువు లగుకర్తంబులం బ్రవర్తించు) చుండు మఱియును. 1005

సీ. జనయిత్రి సత్యంబుశ్రేణిచంబు దయయును,ధృతియు మానంబు బురద్ధియును సిగ్గు ఊమయనుయశమునుశ్రమమును దమమును, మొదలుగాఁగలగుణంబులు నశింజనుల కసత్సంగశ్రమన నని యెఱిగించి, వెండియు నిట్లను శ్ర వినుము మూఢ చువ్వాదయులు శాంతివిరహీనులు దేహోత్పబుద్ధులు సంగనాశ్రమోపాపాశ

తే. బద్ధకేళిమృగంబులరహిడి దగిలి, పరవశస్వాంతముల శోచ్యభావు లైన వారిసంగతి విడువంగవలయు నందు, సంగనాసంగమము దోష శ్ర ముండు గాన.

ప. దీని కొక్కయితిహాసంబు గలదు దొల్లి యొక్కనాఁడు ప్రజాపతి దనకూతురయినభారతి (మృగీరూపధారిణియై యుండగ) జూచి తదీయరూపరేఖావిలాసంబులకు నోటవడి వివశీకృతాంతరంగుండును విగతిత్రపుండును నై ¹తానును మృగరూపంబు నొంది తదనుధావనంబు పోయం బని తలంపక ప్రవర్తించెం గావున సంగనాసంగమంబు వలవ (దస్తదీయనాభీకమలసంజాతచతుర్ముఖనిర్మితమరీచ్యామృద్భూతకశ్యపాదికల్పితదేవమనుష్యాగులందు) నామాయాబలంబునం గామినీజనమధ్యంబున విఖండితమనస్కుండు గాకుండఁ బుండరీకాక్షుం డైన నారాయణముషికిం దక్క నన్యులకు నెవ్వరికిం దీర నని వెండియు నిట్లనియె.

తే. రూఢి నామాయ గామినీరూపమునను

బురుషులకు నెల్ల మోహంబుఁ శ్ర బొందఁ జేయుఁ

గాన పురుషులు సతులసంగంబు మాని

యోగవృత్తిఁ జరించుచు శ్ర నుండవలయు.

1008

క. ధీరతతో మత్స్వదసర,నీరుహసేవానురక్తిఁ శ్ర జెందినవారలో

నారీసంగము నిరయ,ద్వారము గా మనములందుఁ శ్ర దలంపును రెపుడున్. 1009

క. హరిమాయావిరచిత మై, తరుణీరూపంబుఁ దాల్చి శ్ర ధరఁ బరివసం

ధురతృణపరివృతకూపము,కరణి నదియు మృత్యురూపశకం బగు మఱియున్.

చ. ధనపశుపుత్రమిత్రవనితాగృహకారణభూత మైనయీ

తనువున నున్నజీవుఁడు పరదంపడి యెట్టిశరీర మెత్తిన

న్ననుగత మైనకర్తృఫల శ్ర మండక పోవఁగ రాదు మిన్నుఁ బ్రాఁ

కిన భువిఁ దూఱినకా దిశల శ్ర 2గీల్కొని యెచ్చట నైన డాఁగినన్. 1011

ప. అట్టి (పురుషరూపంబునొందిన)జీవుండు నిరంతరస్త్రీసంగంబుచేవితాపత్యగృహది

ప్రదం బగుస్త్రీత్వంబు నొందు నీకమంబున సంగనారూపుం డగుజీవుండు మన్నాయచే బురుషరూపంబు నొంది ధనాదిప్రదుం డగుభర్తను నాత్మబంధ కారణం బగుమృత్యువునుగ నెఱుంగ వలయు మఱియు జీవోపాధిభూతం బగులింగదేహంబుచే స్వావాసభూతలోకంబుననుండి లోకాంతరంబు నొందు చుం బ్రారబ్ధకర్తృఫలంబుల ననుభవించుచు మరలఁ గర్మాదులం దానక్తుండగుచు (మృగయుండు గాననంబున సనుకూలసుఖప్రదుం డైనను మృగంబునకు మృత్యు వగుచందంబున జీవుండు) భూతేంద్రియమనోమయం బైనదేహంబు గలిగి యుండు నట్టిదేహనిరోధంబై మరణంబు నావిర్భావంబై జన్మంబునుం గాన సకల వస్తువిషయజ్ఞానంబు గలుగుటకు జీవునకు సాధనంబు చతురింద్రియంబ కావున న్రష్ట్రదర్శనీయయోగ్యతాప్రకారంబున (జీవునకు జన్మమరణంబులు లేవు గావున) భయకార్యణ్యంబులు విడిచి సంభ్రమంబు మాని¹ జీవప్రకారంబు జ్ఞానం బునం దెలిసి ధీరుం డై ముక్తసంగుం డగుచు యోగవైరాగ్యయుక్తం బైన సమ్యక్జ్ఞానంబున మాయూవిరచితం బైనలోకంబున (దేహదులం దానక్తి మాని) వర్తింప వలయు నని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె.

1012

సీ. గృహమందు వర్తించుగృహమేధు లగువారు, మహితధర్మారకారములకొఱకు. సంప్రీతు లగుచుఁ దత్సాధనానుష్ఠాన, నిరతు లై వేదనిర్ణీతభూరి భగవత్సుధర్మతత్వద్భక్తిపరాఙ్ముఖు, లై దేవగణముల శ ననుదినంబు భజించుచును భక్తిఁ శ బైత్తుకకర్మముల్, సేయుచు నెప్పుడు శ శిష్టచరితు లే. లగుచుఁ దగ దేవపితృసుప్రతాప్య లయిన కామ్యచిత్తులు ధూమాదిశత్రులఁ జంఘ్ర లోకమును జెంది పుణ్యంబు శ లుప్త మయిన మరలి వత్తుగు భవికి జరన్మంబు నొంద.

1013

వ. అదియునుం గాక.

1014

తే. ప్రవిమలానంతభోగితల్పంబునందు, యోగనిగ్రాళు వై హరి యన్నవేళ సఖిలోకంబులను విలయంబు నొందు, నట్టిసర్వేశ్వరునిఁగూర్చియలఘుమతు మ. పరికింపక² నిజభక్తియుక్తిగరిమం శ బాట్లుపంకెరుహో [లు. దరవిన్యస్తసమస్తధర్మముల శాంతస్వాంతు లై సంగముం బరివర్జించి విశుద్ధచిత్తు లగుచుం శ బంకేజపత్రేక్షణ తరధర్మైకనివృత్తు లై సతతముక శ దైత్యారిఁ జింతించుచున్.

1016

సీ. మఱియు సహంకారమమకారశూన్యు లై, యరి వర్తించుచు శ నర్పిరాది మార్గగతుండునుశమహానీయచరితుండు, విశ్వతోముఖుఁడును శ విమలయశుఁడు

జగదుద్భవస్థానసంహారకారణం, డవ్యయుం డజుడుఁ బరరాపరుండుఁ
బురుషోత్తముడు నవరపుండరీకాక్షుండు, నై నసర్వేశ్వరునందుఁ బొంది
తే. మానితాపునరావృత్తిమార్గ మయిన, ప్రవిమలానంద తేజోవిరాజమాన
దివ్యపదముననుఖయించురధీరమతులు, మరలిరా రెన్నటికిని జరన్మములబొంద.
వ. మఱియుఁ (బరమేశ్వరదృష్టిచే హిరణ్యగర్భు నుపాసించువారు సత్యలోకంబున
ద్విపరార్థావసానం బగుప్రళయంబుదనుకఁ బరుం డగుచతురాననం బరహృత్త
హృదంబున ధ్యానంబు సేయుచు నుండి) పృథివ్యస్తేజోవాయ్వాకాశమానసేం
ద్రియ(శబ్దాది)భూతాదులతోడం గూడ (లోకంబును) బ్రకృత్యందు లీనంబు
సేయ సర్వేశ్వరుండు సకలసంహారయగుసమయంబున గతాభిమానంబులు గలిగి
బ్రహ్మలోకవాసు లగునాత్మలు బ్రహ్మతోడం గూడి ¹పరమానందరూపుండును
సర్వోత్కృష్టుండును నగుపురాణపురుషుం బొందుదురు గావున సీపు సర్వభూత
హృదయపద్మనివాసుండును ²శ్రుతానుభావుండును నిష్కళంకుండును నిరంజనుం
డును నిర్ద్వంద్వంబుండును నగుపురుషుని భావంబుచే శరణంబు నొందు మని చెప్పి
మఱియు ని ట్లనియె.

1018

మ. సకలస్థావరజంగమప్రతతికిం శ జర్చింపఁ దా నాధ్యక్షుడై
యకలంకశ్రుతిగర్భుండుం బరముడు శ నై నట్టియీశుండు సే
వకయోగీంద్రకుమారసింధమునిదేవశ్రేణి యోగప్రవ
ర్తక మై తన్ను భజింపఁ జూపు సగుణబ్రహ్మంబు లీలాగతిన్.

1019

సీ. అట్టిసర్వేశ్వరుం శ డయ్యుకాలంబు, లందును దద్గుణవ్యతిరమున
జనియించు చుండు సీరచాఢ్యున ఋషి దేవ, గణములు దమతమరక ర్థనిర్ది
³తైశ్వర్యపారమేశ్వర్యములందుఁబురుషత్వ, మునఁబొందియధికారములువహించి
వర్తించి క్రమ్మట శ వత్తురు మఱికింద, తారూఢకర్మానుసార మైన
తే. మనములను జాలఁ గలిగి ధర్మములయందు, శ్రద్ధతోఁ గూడి యప్రతిరస్థిగమైన
నిత్యనైమిత్తికాచారనిపుణు లగుచుఁ, దగి రజోగుణకలితచిరత్తములు గలిగి.
వ. సకాము లై యింద్రియజయంబు లేక పితృగణంబుల నెల్లప్పుడుఁ బూజించుచు
గృహంబులయందు వర్తించి హరిపరాజ్ఞులు లగువారు శ్రేష్ఠివర్గికుపురుషు లని
చెప్పంబడుదురు.

1021

1 చ. వినుతగుణోత్తరుండు నురుగ్విక్రముఁ డై నహరిక్ భజించి త

1 'యమృతగుణం డగుపురాణ. 2 మహానుభావుని శరణం' వ్రా. ప్ర. 3 తమ లైనయై
శ్వర్యకము లగుపురుషులఁ బొంది యధ్యధికార. 4 చ. వినుతగుణోత్తరుండు నురుగ్విక్రముండు న్నగు
నట్టివిష్ణుకీ, రసరుచిరామృతంబు ప్రచుదంబునఁ గ్రోలుటమాని గుమ్మరలో, వినుత మందువారలు
వివేకవిహీనత నూరఁబంది యా, త్మక మధురాజ్యభక్ష్యములు మాని పురీషము మెక్కుచాడ్చునన్.
అని వ్రా. ప్ర.

- న్యనలసత్కథామృతము శ మానుగఁ గ్రోలుట మాని దుష్కథల్
విని ముద మందు చుందురు విశవేకవిహీనత నూరఁబంది యా
త్మను మధురాజ్యభక్ష్యములు శ మాని పురీషము కేఁగుచాడ్చునన్. 1022
- చ. అలవడ ధూమమార్గగతు శ లై పితృలోకముఁ బొంది పుణ్యముం
బొలసినవారు 'దొంటితమఃపుత్రులకుం దగఁ దాము పుట్టి వి
హ్వలమతి గర్భగోళపతనాదిపరేతధరాగతాంత మై
వెలసినకర్త మిం దనుభవించుతురు గావున నీవు భామిని. 1023
- క. విను సర్వభావములఁ బర,ముని ననఘు ననంత సీశుఁ శ బురుషోత్తముని
న్ననయము భజియింపుము ముద,మునఁ బునరావృత్తి లేనిరము క్తి లభించున్.
- వ. అని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె (భగవంతుం డగువాసు దేవునియందుం బ్రయుక్తం
బగుభక్తియోగంబు బ్రహ్మసాక్షాత్కారసాధనంబు లగువైరాగ్యజ్ఞానంబులం
జేయు)నట్టిభగవద్భక్తియుక్తం బైనచిత్తం (బింద్రియవృత్తులచే సమంబులగు)
సర్థంబులందు వైషమ్యంబును బ్రయాప్రియంబులను లేక నిస్సంగంబు సమ
దర్శనంబు హేయోపాదేయవిరహితంబు నై యారూఢం బైనయాత్మపదంబు
(నాత్మచే) జూచు చుండుజ్ఞానపురుషుండును బరబ్రహ్మంబును బరమాత్మండును
నీశ్వరుండును సగుపరమపురుషుం డేకరూపంబు గలిగి (యుండియు) దృశ్యద్రవ్య
కరణంబులచేతం బృథగ్భావంబును బొందుచుండు నిదియ యోగికి (సమగ్రం
బగు)యోగంబునంజేసి ప్రాప్యం బగుఫలంబు గావున విషయవిముఖంబు లగు
నింద్రియంబులచేత జ్ఞానరూపంబును హేయగుణరహితంబును సగుబ్రహ్మంబు
మనోవిభ్రాంతింజేసి శబ్దాదిధర్మం బగుసర్థరూపంబునం దోచు నది యెట్లు లరా
కారంబునం దోచు నని యడిగితివేని నహంకారంబు గుణరూపంబునంజేసి త్రివి
ధంబును భూతరూపంబునం బంచవిధంబును నింద్రియరూపంబున నేకాదశ
విధంబును నై యుండు జీవరూపుం డగువిరాట్పురుషుండు జీవవిగ్రహం బైన
యండం బగుజగంబునం దోచు చుండు దీని శ్రద్ధాయుక్తం బయినభక్తిచేత
యోగాభ్యాసంబునంజేసి సమాహితమనస్కుం డై నిస్సంగత్వంబున విరక్తుం
డైనవాడు వొడగనుచుండు నది యంతయు బుధజనపూజనీయచరిత్రపు గావున
నీకుం జెప్పితి సర్వయోగసంప్రాప్యం డగునిర్గుణుండు భగవంతుం డని చెప్పిన
జ్ఞానయోగంబును మదీయభక్తియోగంబును ననురెండు నొక్కటియ యింద్రి
యంబులు భిన్నరూపంబులు గావున నేకరూపం బయినయర్థం బనేకవిధంబు
లగునట్లు యేకం బగుబ్రహ్మం బనేకవిధంబులుగఁ దోచు మఱియును. 1025
- సీ. అంబ నారాయణుం శ డఖిలశాస్త్రములను, సమధికానుష్ఠితసవనతీర్థ
దర్శనజపతపోధ్యయనయోగక్రియా,దానకర్మంబులఁ శ గానఁబడఁడ

యేచినమనము బాహ్యేంద్రియంబుల గెల్చి, సకలకర్మత్యాగసరణి నొప్పి
తలకొని యాత్మతత్వజ్ఞానమున మించి, యుడుగక వైరాగ్యరయ్యుక్తిఁ దనరి
తే. మహితఫలసంగరహితధర్మమునఁ దనరు
నట్టిపురుషుండు దలపోయ శ నఖలహేయ
గుణములను బాసి కల్యాణాగ్రగుణవిశిష్టుఁ
డైనహరి నొందుఁ బరమాత్మ శ ననఘుఁ డగుచు. 1026

ప. అది గావున నీకుం జతుర్విధభక్తియోగప్రకారంబుఁ దేటవడ నెఱింగించితి నది
యునుం గాక కామరూప యగుమదీయగతి జంతువులయందు నుత్పత్తివినాశ
రూపంబుల నుండు నవిద్యాకర్మనిర్మితంబు లై నజీవునిగతు లనేకప్రకారంబు లై
యుండు నదియు జీవాత్మ వానియందుం బ్రవర్తించి యాత్మగతి యిట్టి దని
యెఱుంగక యుండు నని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె (నిట్టియతిరహస్యం బగు)
సాంఖ్యయోగప్రకారంబు ఖలునకు నవిసీతునకు జడునకు దురాచారునకు డాబి
కునకు నింద్రియబోలునకు 1 బుద్ధదారాగారాద్యత్యంతాసక్తచిత్తునకు భగవ
ద్భక్తిహీనునకు విష్ణుదాసులయందు ద్వేషపడువానికి నుపదేశింప వలవదు
శ్రద్ధాసంపన్నుండును భక్తుండును విసీతుండును ననసూయుండును సర్వభూత
మిత్రుండును శుశ్రూషాభిరతుండును బాహ్యైర్థజాతవిరక్తుండును శాంతచిత్తుం
డును నిర్మత్సరుండును శుద్ధాత్ముండును మద్భక్తులయందుఁ బ్రేమ గలవాడును
నన్యకాంతావిముఖుండును నిష్కాముండును సగునధికారికి నుపదేశింప సర్వం
బగునీయపాఖ్యానం బేపురుషుం డేనిఁ బతివ్రత యగునుత్తమాంగన యేని
శ్రద్ధాభక్తులు గలిగి మదర్పితచిత్తుంబున 2 వినుఁ బఠింపించు నట్టిపుణ్యాత్ములు
మదీయదివ్యస్వరూపంబుఁ బ్రాసీతు రని చెప్పె నని మైత్రేయుండు విదురునకు
వెండియు నిట్లనియె నీప్రకారంబునం గర్తవ్యమగుత యైనదేవహూతి గపిలుని
వచనంబులు విని నిగ్గుక్తమోహపటల యగుచు సాష్టాంగదండప్రణామంబు
లాచరించి తత్త్వవిషయాంకితసాంఖ్యజ్ఞానప్రవర్తకంబగుస్తోత్రంబు సేయ నుప
క్రమించి కపిలున కిట్లనియె. 1027

నీ. అనయంబు విను మింద్రియార్థమనోమయం, బును భూతచయమయంబును నశే
భూరిజగద్భిజ్రభూతంబును గుణప్రవాహకారణమును శ వలను మెఱయు ప్ర
2 నారాయణాభిఖ్య శ నాఁ గలభవదీయ, దివ్యమంగళయోగ్రి శ దేజరిల్లుఁ
జారుభవద్గర్భసంజాతుఁ డగునట్టి, కమలగర్భుండు సాక్షాత్కరింప
తే. లేక మనమునఁ గనియె సరనేకశక్తి, వర్గములు గల్గి సుగుణప్రవాహరూప
మంది విశ్వంబు దాల్చి సరహస్తశక్తి, కలితుండైన సర్వకార్యములకగలుగఁజేయు.

1 'గృహతేత్రపుత్రదారాసక్తునకు. 2 నాగాదులుంబు ననంగల 3. చె నదియు నానావిధం
బు లై యలరుశక్తి...కలిత మై సర్వ' వ్రా. ప్ర.

వ. అంత.

1029

తే. అతులభూరియుగాంతంబునందుఁ గపట, శిశువ నై యెంటి కుక్షినిరక్షిత్తునిఖల
భువననిలయుండవై మహాంభోభోధినడుము, జారువటప త్ర తల్పసంస్థాయి వగుచు.

తే. లీల నాత్మీయపాదాంగురళివినిర్గ, తామృతము గ్రోలినట్టిమహాత్మ సీవు
గడఁగి నాపూర్వభాగ్యంబుకతన నిపుడు, పూని నాగర్భమున నేడువృట్టితయ్య.

వ. అట్టిపరమాత్ముండ వయినసీవు.

1032

సీ. వరుస విగ్రహపారవశ్యంబుననుజేసి, రఘురామ కృష్ణ వరరాహ నార
సింహాదిమూర్తు లంతచితలీల ధరించి, దుష్టనిగ్రహమును శ శిష్టపాల
నమును గావించుచు శ నయమున సద్గర్భ, నిరతచిత్తులకు వర్ణింపఁ దగిన
చతురాత్మ తత్త్వవిజ్ఞాన ప్రదుండ నై, వ ర్తింతు వనఘ భరవ స్తహత్త్వ

తే. మజన కయినను వాక్రువ్య శలవిగాదు, నిగమజాతంబు లయిన వర్తరింపలేవ
యెఱిగి సంస్తుతిసేయ నే శ నెంతదాన, వినుతగుణశీల మాటలు శ వేయు నేల.

వ. అదియునుం గాక.

1034

క. ధీమహిత భవ స్తంగశ, నామ స్థరణానుకీర్తనము గలహీనుల్

శ్రీమంతు లగుదు రగ్నిష్టోమాదికృదాళికంబై శ శుద్ధులు నలఁపన్. 1035

వ. అదియునుం గాక.

1036

క. నీనామస్తుతి శ్లోపచుం, డైనను జిహ్వగ్రమందు శ ననుసంధింపన్

వానికి సరి భూసురుడుం, గా నేరఁడు చిత్ర మిది జగంబుల నరయన్. 1037

ఉ. ఈవిధ మాత్మలం దెలిసి శ యెప్పుడు సజ్జనసంఘముల్ జగ

త్పావన మైననీగుణకథామృత మాత్మలఁ గ్రోలి సర్వతీ

ర్థావళిఁ గ్రుంకినట్టిఫల శ మందుదు రంచు సమస్త వేదముల్

వావిరిఁ బల్కుఁ గావునను శ వారలు ధన్యులు మాన్యు లుత్తముల్. 1038

వ. అది గావునఁ బరబ్రహ్మంబవును బరమపురుషుండవును బ్రత్యబ్జనోవిభావ్యుండ
వును సమస్తజనపాపనివారకస్వయంప్రకాశుండవును వేదగర్భుండవును శ్రీమహా
విష్ణుండవును నగునీకు వందనంబు లాచరించెద నని స్తుతియించినం బరమపురు
షుండును మాతృవత్సలుండును నగుకపిలుండు గరుడేశ్వరసార్వభౌమదయకమలుం
డైన జనని కి ట్లనియె. 1039

తే. తవిలి సుఖరూపమును మోక్షరదాయకంబు, నైనయియోగామార్గ మేనంబనీకు
నెఱుంగ వివరించి చెప్పితి శ నిది దృఢంబు, గాఁగ భక్తి ననుష్ఠింపు శ కమలనయన.

క. జీవన్ముక్తి లభించుం, గావున నేమఱక తలఁపు శ కైకొని దీనిన్

వావిరి నొల్లనివారికి, దావల మగు మృత్యుభయము శ ద వ్యగు సుఖమున్.

క. అని యిట్లు దేవహూతికి, మన మలరంగఁ గపిలుఁ డాత్మరమార్గం బెల్లన్

వినిపించి చనియె నని విదు,రునకుఁ మైత్రేయమునివరరుం డెఱిగించెన్. 1042

వ. అట్లు కపిలుం డేగినఁ బిదప దేవహూతియుం బుత్త్రుండు సెప్పినయోగమార్గం
బున విజ్ఞానంబు గలిగి యుండియుం బెనిమిటి యైనకర్తమునిం దనయుం డైన
కపిలునిం బాసి విసప్తవత్సంబు గలగోవుచందంబునం దల్లడిల్లుచుఁ గపిలమహా-
మునిం దలంచుచుం గర్దమతపస్సామర్థ్యరచితం బైనయట్టి. 1043.

ఉ. మానిత సౌరభ ప్రసవశ్రమంజులపక్వఫలప్రవాళభా
రాసతచూతపోతవిటశపాగ్రనికేతనరాజకీర¹స
మ్మానిసుఖానులాపవరీరమండితకర్దమతాపసాశ్రమో
ద్యానవసప్రదేశకమరలాకరతీరనికుంజప్రంజముల్. 1044.

వ. వెండియు. 1045.

సీ. అంచితస్ఫటికమ్రయస్తంభదీప్తిచేఁ, గొమరారుమరకతరకుడ్యములను
సజ్జాతవజ్రాలశసజ్జాలరుచులచే, భాసిల్లునీలసోపానములను
దీపించుచంద్రకాంతోపలవేదుల, విద్రుమగేహభీవిలసితముల
హాటకరత్నకరపాటశోభితముల, నలరినసౌధశారలాంగణముల

తే. వరపయః ఘనపటలపాండురకరీంద్రదంతనిర్మితఖట్వాంగరథవళపటవి
రచితతయ్యాఖిలను జతురంతయోన, కనకపీఠాదివస్తుసంరఘముల నెల్ల. 1046

వ. మఱియు వికచకమలకుముదసాగంధికబంధురసుగంధానుబంధిగంధవహశోభితం
బును సరవిందనివ్యంధకందళితమరందరసపానమదవదించిందిరసంవోహర్యం
కారసంకులంబును నై చెలువారుబావులుగలిగి పురందరసుందరీనందితం బైన
కర్దమాశ్రమంబుఁ బరిత్యజించి కుటిలంబులైన కుంతలంబులు జటిలంబులుగా
ధరియించి సరస్వతీబిందుసోపరంబులం ద్రిషవణస్నానంబు గావించుచు నుగ్ర
తపోభారంబునం గృశీభూతశరీర యై నిజకుమారుండును బ్రసన్నవదనుండును
గపిలనామధేయుండును సగునారాయణుని (సమస్తస్వస్థచింతలచే) ధ్యానంబుసే
యుచుఁ బ్రవాహరూపంబైన భక్తియోగంబునను నధికవై రాగ్యంబునను²యుక్తా
నుష్ఠానజాతం బై బ్రహ్మత్వాపాదకం బగుజ్ఞానంబునను విశుద్ధమనంబును గలిగి.

సీ. అనయంబునా త్తనారయకుండునువిశ్వతో, ముఖం దనంతుండు పరశ్రముండు నజుండు
చతురుండు నిజపరీరజ్ఞానదీపాంకుర, మహిమనిర స్తనశ్రమస్తభూరి
మాయాంధకారుఁ డశమేయుఁ డీశ్వరుఁ డగు, నాపర బ్రహ్మాంబురసం దవిరత
బద్ధతత్త్వజ్ఞానశరపరతచే నిర్దుక్త, జీవభావమున విశిష్టయోగ

తే. భవ్యసంప్రాప్తనిర్మలబ్రహ్మభావములను గలిగి సమాధిచే ర నెలమిదనరు
నపునరావృత్తమగుత్రిగురణప్రధాన, తత్త్వముల నొప్పి సంతతోదారనియతి.

తే. కలలఁ వోచినవస్తుసంరఘముల మేలు, కని కనుంగొనఁగా లేనిశ్రమనుజుపోల్కిఁ

1 'కేకీనిక రానులాప పరికీర్తిత... తీరనికుంజ'. 2 'బ్రహ్మజ్ఞానంబునను జ్ఞాన హేతువు లైనయ
క్తానుష్ఠానంబులను విశుద్ధ'. వ్రా. ప్ర.

బొలఁతి దనయా త్తమఱచి యిశ్ములసధామ, మైనపావకుగతినుండెనంతలోన.

క. గురుయోగశక్తిచే నం, బరతలమున కెగసి సత్కృతపామయుఁ డగునా

పరవాసుదేవుచరణాం, బురుహయుగన్యస్తచి త్తమును గల దగుచున్. 1050

వ. ఇట్లు కపిలోక్తమార్గంబున దేవహూతి శ్రీహరియందుఁ గలసె నయ్యంగనార
త్నంబు మోక్షంబునకుం జనినక్షేత్రంబు సిద్ధిపదం బనుపేరం బరఁగి ప్రసిద్ధి
వహించె నంత నక్కడఁ గపిలుండు దల్లిచేత ననుజ్ఞాతుం డై సిద్ధచారణగంధ
ర్వాప్సరోమునినివహసంస్తాయమానుం డగుచు సముద్భునిచేత దత్తార్హణ
పూజానికేతనంబులు వడసి సాంఖ్యాచార్యాభిష్టుతం బగుయోగంబు నవలం
బించి (లోకత్రయ)శాంతికొఱకు సమాహితుం డై (స్వపితృశ్రమంబు విడిచి)
యుదగ్భాగంబునకుం జనియె నని మైత్రేయమహాముని విదురున కిట్లనియెఁ
దండ్రీ యీయుపాఖ్యానంబు నాకు గోచరించినరీతి నీకుం జెప్పితి నిది కపిల
దేవహూతిసంవాదం బత్యంతపావనంబు గపిలప్రణీతంబు నయినయోగంబు
దీనిం బరమభక్తియుక్తుం డై యెవ్వండు పఠించు నెవ్వండు విను నట్టిపుణ్యా
త్ములు విగతపాపు లై గరుడధ్వజుం డై నపుండరీకాక్షునిశ్రీచరణారవిందం
బులం బొందుదు రని మైత్రేయుండు విదురున కెఱిగించినవిధంబున శుక
యోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునకుం జెప్పె నని సూతుండు శౌనకాదిమహా
మునులకు నీకథావృత్తాంతంబు సెప్పిన విని ప్రహృష్టహృదయు లై మునికుఁగో
త్తమా భవద్వాక్పూరం బగుభగవత్కథామృతంబులు గ్రోలు చుండ మామ
నంబులు దనివోవ దింకను దరువాతివృత్తాంతంబులు మాకు విశదంబులు గ
వినిసింప నీవ యర్హుండ వని యడుగుటయు. 1051

చ. జనకసుతామనోవిమలరసారసకోమలచంచరీక చం

దన శరదిందు కుండహర శ తార మరాళ పటీర చంద్రికా

వినుతయశోవిశాల రఘురవీర దరత్నితపద్మపత్రిలో

చన నిటలాంబకప్రకటరచాపవిఖండన వంశమండనా.

1052

తరలము. పరమపావన విశ్వభావన శ బాంధవప్రకరావనా

శరధిశోషణ సత్యభాషణ శ సత్కృతపామయభూషణా

దురితతారణ సృష్టికారణ శ దుష్టలోకవిదారణా

ధరణిపాలన ధర్మశీలన శ దైత్యమర్దనభేలనా.

1053

మాలిని. దివిజగణశరణ్యా శ దీపితానంతపుణ్యా

ప్రవిమలగుణజాలా శ భక్తలోకానుపాలా

భవతిమిరిదినేశా శ భానుకోటిప్రకాశా

కువలయహితకారీ శ ఘోరదైత్యప్రహరీ.

1054

గద్యము. ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలిత కవితావిచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్ర సహజ

పాండిత్యపోతనామాత్యప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభాగవతం బనుమహాపురాణంబు నందు విదురసీతియు విదురునితీర్థాభిగమనంబును యుద్ధవసందర్శనంబును గౌరవ యాదవకృష్ణాదినిర్యాణంబును గంగాద్వారంబున విదురుండు మైత్రేయునింగనుట యు విదురు మైత్రేయసంవాదంబును జగదుత్పత్తిలక్షణంబును మహాదాదులసంభవ ప్రకారంబును మహాదాదులు నారాయణుని నభినందించుటయు విరాడ్విగ్రహప్రకారంబును శ్రీమహాభాగవతభక్తికారణం బగుపద్మసంభవు జన్మప్రకారంబును బ్రహ్మతపంబును బరమేష్ఠికిఁ బుండరీకాక్షుండు ప్రత్యక్షం బగుటయు బ్రహ్మకృతం బయినవిష్ణుస్తోత్రంబును గమలసంభవునిమానససర్గంబును బరమాణుపులపుట్టువును భూర్భువస్సువరాదిలోకవిస్తారంబును గాలదివసమాసవత్సరాదినిర్ణయంబును నాయుఃపరిమాణంబును జతుర్యుగపరిమాణంబును బద్మసంభవునృప్తిభేదనంబును సనకాదులజన్మంబును స్వాయంభువమనువుజన్మంబును శ్రీహరివరాహవతారంబును భూమ్యుద్ధరణంబును సూకరాకారుం డైనహరిని విధాత స్తుతియించుటయు దితికశ్యపసంవాదంబును గశ్యపుండు రుద్రునిం బ్రశంసించుటయుఁ గశ్యపువలన దితి గర్భంబు ధరించుటయుఁ దత్ప్రభావంబునకు వెఱచి దేవతలు బ్రహ్మసన్నిధికిం జని దితిగర్భప్రకారంబు విన్నవించుటయు సనకాదులు వైకుంఠంబున కరుగుటయు నందు జయవిజయుల కలిగి సనకాదులు శేషించుటయు శ్రీహరిదర్శనంబును బ్రాహ్మణప్రశంసయు సనకాదులు హరిని నుతించుటయు హిరణ్యకశిపుహిరణ్యాక్షులజన్మప్రకారంబును హిరణ్యాక్షునిదిగ్విజయంబును నవనవరాహహిరణ్యాక్షులయుద్ధంబును బ్రహ్మస్తవంబును హిరణ్యాక్షవధయు నమరగణంబులు శ్రీహరి నభినందించుటయు హరి వరహావతారవిసర్జనంబు సేయుటయును దేవతిర్యజ్ఞును మ్యోనులసంభవంబును గర్దమమహామునితపంబునకు సంతసించి శ్రీహరి ప్రత్యక్షం బగుటయుఁ గర్దముండు స్వాయంభువమనువుత్రియైన దేవహూతిం బరిణయంబగుటయు దేవహూతిపరిచర్యలకు సంతసిల్లి కర్దముండు నిజయోగకల్పితం బగువిమానంబునందు నిలిచి సహస్రదాసీపరివృత యైన దేవహూతిం గూడి భారతాదివర్షంబులు గలయం గ్రుమ్మరుటయు దేవహూతి గర్దమునివలనఁ గన్యకానవకంబును గపిలునిం గనుటయుఁ దత్కన్యకావివాహంబులును గర్దమునితపోయాత్రయుఁ గపిలదేవహూతిసంవాదంబును శబ్దాదిపంచతన్మాత్రలజన్మప్రకారంబును బ్రహ్మోత్పత్తియు విరాట్పురుషకర్తేంద్రియపరమాత్మప్రకారంబును బ్రకృతిపురుషవివేకంబును నారాయణునిసర్వాంగస్తోత్రంబును సాంఖ్యయోగంబును భక్తియోగంబును జీవున కైనగర్భసంభవప్రకారంబును జంద్రసూర్యమార్గంబును బితృమార్గంబును దేవహూతినిర్యాణంబును గపిలమహాముని దపంబునకుం జనుటయు ననుకథలం గలతృతీయస్కంధము.

శ్రీ రస్తు

శ్రీరామచంద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

చతుర్థ స్కంధము

విలసితధరణీతన

యావదనసరోజవాసరరాధిప సితరా

జీవదళనయన నిఖిలధ

రావరనుతనుగుణధామ శ రాఘవరామా.

1

వ. మహనీయగుణగరిష్ఠు లగునమ్మని శ్రేష్ఠులకు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవై ఖరీసమేతుం
డైననూతుం డి ట్లనియె నట్లు ప్రాయోపవిష్టుం డైనపరీక్షిన్న రేంద్రునకు శుకయో
గీంద్రుం డి ట్లనియె.

2

సీ. జననాథ విను విదురరునకును మైత్రేయ, మునినాథ చంద్రుం డి శ ట్లనియె మఱియు
స్వాయంభువున కర్థి శతరూపవలనను, గూతులు మువ్వ రాశకూతి దేవ
హూతి ప్రసూతులురనొనరఁ బ్రియవ్రతో, త్తానపాదులు ననురతనయయుగము
జనియింప నం దగ్రరసంభవ యైనయా, కూతిని సుమహితర భ్రాతృమణిని

తే. దనకు సంతానవిస్తరార్థరంబుగాఁగఁ, బుత్రికాధర్మ మూడి యాశపువ్వఁబోడిఁ
బ్రకటమూర్తి రుచిప్రజాశపతికినిచ్చె, మనువుముద మొంది శతరూపరయనుమతింప.

చ. అట్లు వివాహం బైనరుచిప్రజాపతి బ్రహ్మవర్చస్వియుఁ బరిపూర్ణ గుణుండును
గావునఁ జత్వైకాగ్రతంజేసి యాకూతియందు శ్రీవిష్ణుండు యజ్ఞరూపధరుం డగు
పురుషుండుగను జగదీశ్వరి యగునాదిలక్ష్మీ యమృతహోత్తునకు నిత్యానపాయని
గావునఁ దదంశంబున దక్షిణ యనుకన్యకారత్నంబుగను మిఘనంబు సంభవించె
నందు స్వాయంభువుండు సంతుష్టాంతరంగుం డగుచుఁ బుత్రికాపుత్రుండును
వితతతేజోధనుండును శ్రీవిష్ణుమూర్తి (రూపుండును నగుయజ్ఞానిఁ) దనగృహంబు
నకుఁ దెచ్చి యునిచె రుచియుఁ గామగమన యైనదక్షిణ యనుకన్యకాలలామం
బును దనయొద్దన నిలిపె నంత సకలమంత్రాధిదేవత యగు శ్రీయజ్ఞుండు (దనుఁ
బతిఁగం గోరెడు) దక్షిణ యనుకన్యకం బరిణయం బయ్యె వార లాదిమిఘనంబు

గావున నది నిషిద్ధంబు గాకుండె నని చెప్పి మైత్రేయుండు వెండియు నిట్లనియె.
 క. ధీమహిత యంత వారల, యామాఖ్యలు గలుగుదేవతావళి గడఁకఁ
 వేమఱు ! నభినందించుచు, నామిశునమువలనఁ బుట్టె శ నతిబలయుత మై. 5
 వ. వారు తోషుండును బ్రతోషుండును సంతోషుండును భద్రుండును శాం
 తియు నిడస్పతియు నిఘ్నంశును గవియు విభుండును వహ్నియు సుదేవుండును
 గోచనుండును ననం బన్నిద్ధులు సంభవించిరి (వారలు స్వాయంభువాంతరంబునం
 దుషితు లనుదేవగణంబు లై వెలసిరి మఱియు) మరీచిప్రముఖు లైనమునీశ్వరు
 లును యజ్ఞుండును దేవేంద్రుండును మహాతేజోరూపసంపన్ను లయినప్రియ
 వ్రతోత్తానపాదులునుం గలిగి పుత్రపౌత్రనప్తృజనసంకీర్ణం బయి యా
 మన్వంతరంబు (పాలితం బగుచు)వ ర్తిల్లె మనువు ద్వితీయపుత్రియైనదేవహూతిం
 గర్దమున కిచ్చి తద్వంశవిస్తారంబు గావించె నని మున్న యెఱింగించితి వెండియు
 నమ్మనువు మూడవచూ లైన ప్రసూతి యనుకన్యకను(బ్రహ్మపుత్రం డగు)దక్ష
 ప్రజాపతికి నిచ్చె నాడత్సువకుం బ్రసూతివలన నుదయించిన ప్రజాపరంపరల
 చేత ముగ్ధోకంబులు విస్తృతంబు లయ్యె మఱియుఁ గర్దమపుత్రికాసముద
 యంబు బ్రహ్మ భార్య లగుటంజేసి వారివలనం గలిగినసంతానపరంపరల
 వివరించెద.

6

శ్లోకార్థచప్రవాసతిసంకల్పి నెలుపుట. శ్లోక

సీ. ఘనుఁ డౌమరీచికిఁ శ గర్దమాత్మజ యగు, కళ యనునంగనశవలనఁ గశ్య
 పుం డనుకొడుకును శ బూర్ణిమ యనునాఁడు, బిడ్డయుఁ బుట్టిరి శ పేర్చి వారి
 వలనఁ బుట్టిన ప్రజావళిపరంపరలచే, భువనంబు లెల్ల నాశపూర్ణ మగుచు
 జరగెను బూర్ణిమ శ జన్మాంతరంబున, హరివదప్రత్యుల్లితాంబువులను
 తే. గంగ యను పేరఁ బుట్టి యశక్త్య దేవ, కుల్యయను పేరఁదగునొక్కశకూతునఖల
 విశ్వసంవ్యాపకుం డగువీరజుఁడ నెడి, తనయు నొక్కనిఁగాంచె మోక్షదంబుతోడ.
 క. అనఘుం డత్రిమహాముని, యనసూయా దేవివలన శ నజహరిపురసూ
 దనులకళాంశంబుల నం, దనులను మువ్వరను గనియె శ దద్వయుఁ బ్రీతిన్. 8
 క. అనవుడు విమరుఁడు మైత్రే, యునిఁ గనుఁగొని పలికె మునిజనోత్తమ జగతిన్
 జననస్థితిలయకారణు, లన వెలసినప గ్గగర్భశహరిహను లెలమిన్. 9
 క. ఏమినిమిత్తం బత్రిమ, హామునిమందిరమునందు శ ననసూయకు ను
 ద్దామగుణు లుదయ మై రన, నామైత్రేయుండు వలికె శ నవ్విడుగునితోన్. 10
 సీ. సుచరిత్ర విను విధిశ్చోదితుం డై యత్రి, దప మాచరింపఁ గాంతానమేతుఁ
 డయి ఋక్షనామకుల్రాద్రితటంబున, ఘమఘమారావనంకలవిఘోల
 కల్లోలజాలసంకలితనిర్వింధ్యాన, దీజలపరిపుష్టరాజితప్ర

- సూనగుచ్చస్వచ్ఛమానితాశోకప,లాశకాంతారస్థలమున కెలమి
 తే. నరిగి యచ్చటనిర్ద్వంద్వదగుచుఁ బ్రాణనియమమున నేకపదమునఁబ్రలిచిగాలిఁ
 దివుటఁ గ్రోలి కృశీభూతర దేహుఁడగుచుఁ, దపము గావించె దివ్యవరత్సరశతంబు.
 వ. ఇ ట్లతిఘోరం బైనతపంబు సేయుచుఁ దనచిత్తంబున. 12
- క. ఏవిభుఁడు జగదధీశ్వరుఁ, డావిభుశరణంబు సాత్తుర నతఁ డాత్మసమం
 బై వెలసినసంతతిని ద,యావరమతి నిచ్చుఁ గాక ర యని తలఁచునెడన్. 13
- చ. మునుకొని యత్తిపోధనునిరమూర్ధజ మైనతపఃకృశానుచే
 తను ద్రిజగంబులుం గరఁగి ర తప్తము లైనను జూచి పంకజా
 సనమురశాసన త్రిపురశాసను లచ్చటి కేఁగి రప్పరో
 జనసురసిద్ధసాధ్యమునిరసన్నతభూరియశోభిరాము లై. 14
- వ. అట్లు మునీంధ్రునాశ్రమంబు డాయం జనునవనరంబున. 15
- చ. అనఘతపోభిరాముఁ డగురనత్రిమునీంధ్రుఁడు గాంచె దప్తకాం
 చనఘనచంద్రితారుచిరశారుశరీరుల హంసనాగసూ
 దనవృషభేంద్ర వాహుల నురదారకమండలుచక్రశూలసా
 ధనుల విరించివిష్ణుపురరదాహుల వాక్కమలాంబికేకులన్. 16
- వ. మఱియుఁ గృపావలోకనమందహాసమందరవదనారవిందంబులు గలమహాత్ముల
 సందర్శించి యమందానందకందలితహృదయారవిందుం డై సాష్టాంగదండ
 ప్రణామంబు లాచరించి పుష్పాంజలి గావించి నిటలతలఘటితకరపుటుం డై
 దుర్నిరీక్షం బైనతత్తేజోవిశేషంబు దేటి చూడం జాలక ముకుళితనేత్రుం డై
 తత్పరాయ త్తచిత్తుం డగుచు సర్వలోకగరిష్ఠంబు లైనమృదుమధురగంభీరభావ
 ణంబుల ని ట్లని స్తుతియించె. 17
- సీ. ప్రతికల్పమందు సరస్వప్రపంచోద్భవ,స్థితివివాశంబులఁ ర జేయునట్టి
 మహితమాయాగుణామయదేహములఁ బొల్పు, నజవాసుదేవశిరవాభిధాన
 ములు గల్గిమీపాదజలజాతములకు నే, నతిభక్తి వందనం ర బాచరింతు
 నఖలచేతనమానరసాగమ్య మన నొప్పు, మూర్తులు గల్గిమీమువ్వరందుఁ
 తే. బరఁగనాచేతఁ బిలువంగఁబడినధీరుఁ, డెవ్వఁడే నొక్కరునిఁ బిల్వరనిపుడుమీరు
 మువ్వ రేతెంచుటకు నాదురబుద్ధి విస్మయంబు గదిరెడిఁ జెప్పరేయనఘులార.
 వ. అదియునుం గాక సంతానార్థంబు నానావిధపూజలు గావించి నాచిత్తంబున ధరి
 యించినమహాత్ముం డొక్కరుండ యనిన నమ్మువ్వరు విబుధశ్రేష్ఠులు సతనిం
 గనుంగొని సుధామధురంబు లయినవాక్యంబుల ని ట్లనిరి. 19
- క. విను మేము ముగుర మయ్యను, ననుపమమతిఁ దలఁప నేక ర మై యుందుము నీ
 మనమందు నేమి గోరితి, వసయము నాకోర్కి సఫల ర మయ్యెడుఁ జమ్మి. 20
- క. మామువ్వరయంశంబుల, ధీమంతులు సుతులు వుట్టి ర త్రిజగము లెల్లఁ

సీమంగళగుణకీర్తి, శ్రీమహితము సేయఁ గలరు శ సిద్ధము సుమ్మి. 21

క. అని మునిచంద్రుఁడు దనమన, మునఁ గామించినవరంబు శ బుధవరులు ముదం
బున నొనఁగి యతనిచేఁ బూజనములఁ బరితృప్తు లగుచుఁ శ జనిరి యభేచ్ఛన్.

ఉ. ఆసుచరిత్రదంపతు లుత్తరదంచితలీలఁ గనుంగొనంగ న
జ్ఞాసనునంశమందు నమృతాంశుఁడు 'విష్ణుకళ' సుయోగవి
ద్యాసుభగుండు దత్తుఁడఁ బుత్రాంతకుభూరికళాంశమందు దు
ర్వాసుఁడు నై జనించి రనశవద్యపవిత్రచరిత్రు లిమ్ములన్. 23

క. అంగిరసుఁ డనెడుమునికిఁ గులాంగన యగుశ్రద్ధయందు శ సంచితసౌంద
ర్యాంగులు గూతులు నలువురు, మంగళవతు లుదయ మైరి శ మాన్యచరిత్రా.

క. వాచు¹సిసీవాలి² యనఁ గుహూరాకానుమతు లనఁగ శ నొప్పిరి మఱియుం
గోర సేతయుగము గలిగెను, స్వారోచిషమనువువేళ శ శస్త్రభ్యాతిన్. 25

వ. వార లెవ్వ రనిన భగవంతుం డగునుచస్యండును బ్రహ్మనిష్ఠుం డగుబృహస్పతి
యు నసం బ్రసిద్ధి వహించిరి పులస్త్యుండు హవిర్భు క్కనునిజభార్యయందు నగ
స్త్యునిం బుట్టించె నాయగ స్త్యుండు జ్ఞాంతరంబున జతరాగ్నిరూపం బై ప్రవ
ర్తించె వెండియు నాపులస్త్యుండు విశ్రవసునిం గలిగించె నావిశ్రవసునకు నిల
బిల యనుభార్యవలనం గుబేరుండును గైకసి యనుదానివలన రావణకుంభ
కర్ణవిభీషణులునుం బుట్టిరి పులహునకు గతి యనుభార్యవలనఁ గర్మశ్రేష్ఠుం
డును వరీయాంసుండును సహిష్ణుండును ననుమువ్వరు గొడుకులు జనియించిరి
మఱియుఁ గ్రతువునకుఁ గ్రియ యనుభార్యయందు (బ్రహ్మతేజంబున జ్వలించు
చున్న) షష్టిసహస్రసంఖ్యలు గలవాలఖిల్య లనుమహిష్టులు గలిగిరి వసిష్ఠుం
డూర్జ యనుభార్యయందుఁ జిత్ర కేతుండును సురోచియు విరజుండును మిత్రుండు
ను నుల్బుండును వసుభృథ్యానుండును ద్యుమంతుండును ననుసప్తములను
భార్యాంతరంబున శక్తిప్రముఖపుత్రులనుం బుట్టించె నధర్వం డనువానికిఁ జిత్తి
యనుభార్యయందు ధృతి వ్రతుండు నశ్వశిరస్కుండు నయినదధ్యంచుండు పుత్రై
మహాత్ముం డగుభృగువు భ్యాతి యనువత్సీయందు ధాతయు విఘాతయు నను
పుత్రద్వయంబును భగవత్పురాయణ యగు శ్రీ యనుకన్యకం బుట్టించె నాధా
తృవిధాత్మలు మేరు వనువానికూతు లయినయాయతనియతు లనుభార్యల
వలన మృకండ్ప్రాణు లనుకొడుకులం బుట్టించి రందు మృకండునకు మార్కం
డేయుండును బ్రాణునకు వేదశిరుం డనుమునియుం బుట్టిరి భృగువునకు నుశన
యనుకన్యయందుఁ గవి యనువాడు పుత్రై నిల్లు కర్దమదుహిత లయినకన్యకా
సవకంబువలనం గలిగినసంతానపరంపరలచేత సమస్తలోకంబులుఁ బరిపూర్ణంబు
లయ్యె నట్టిసద్యఃపాపహరంబును శ్రేష్ఠతమంబును నై నకర్దమకౌహిత్రసంతాన

1. 'విష్ణుకళందుయోగ' వ్రా. ప్ర.

ప్రకారంబు శ్రద్ధాగర్విష్టచిత్తుండ వగునీకుం జెప్పితి నింక దక్షప్రజాపతివంశం జెరింగింతు వినుము.

26

—అథా దక్షప్రజాపతిః తతిని జెలియఁజేయుట. అథా—

క. వనజజనివలన భవ మం, దినయాదక్షప్రజాపతికి మనునిజనం

దన యగుప్రసూతివలనను, ననఘా పదియార్వ రుదయ శ్ర మందిరి కన్యల్. 27

వ. ఇట్లుదయించినయక్కన్యకాహోడశంబునందు శ్రద్ధయు మైత్రియు దయయు శాంతి యుఁ దుష్టియుఁ బుష్టియుఁ బ్రియయు నున్నతీయు బుద్ధియు మేధయుఁ దితిక్షయు ప్రియు మూర్తియు ననునామంబులు గలపదుమువ్వరను ధర్మరాజున కిచ్చె నొక్కకన్యక నన్ని దేవునకును నొక్కతెం బితృదేవతలకును నొక్కతె (జన్మ మరణాదినివర్తకం డగు)నభవునకుం జెండ్లి సేసె నంత నాధర్మనిపత్నులయం దు శ్రద్ధవలన శ్రుతంబును మైత్రివలనఁ బ్రసాదంబును దయవలన నభయంబును శాంతివలన సుఖంబును దుష్టివలన ముదంబును బుష్టివలన స్వయంబును గ్రి యవలన యోగంబును నున్నతివలన దర్పంబును బుద్ధివలన నర్థంబును మేధవలన స్మృతియుఁ దితిక్షవలన జ్ఞేమంబును ప్రివలనఁ బ్రశయంబును మూర్తివలన సకలకల్యాణగుహోత్పత్తిసానభూతు లగునరనారాయణు లనుఋషు లిద్దఱును సంభవించిరి వారలజన్మకాలంబున.

28

సీ. గంధవాహుఁడు మందరగతి ననుకూలుఁడై, వీచె నల్లిక్కులు శ్ర విశద మయ్యె నఖిలలోకంబులుశ్రానానందమునుబొందె, దుములమై దేవదుంరదుభులుమొరసెఁ గర మొప్పు జలధులకలక లడంగెను, మించినగతిఁ బ్రవేశించె నదులు గంధర్వకిన్నరగణముల్ వీతెంచె, నప్పరోజునములారాన్యములు సెలఁగె

తే. సురలు గురియించి రందందఁదఁవిరులవాన, మునిజనంబులు సంతోషమునఁ జెలంగి వినుతు లొనరించి రవ్వేళ శ్రవిశ్వమెల్లఁ, బరమమంగళ మై యొప్పెభవ్యచరిత.

వ. ఆనమయంబున బ్రహ్మాదిదేవతలమహాత్ములకడకుఁజనుదెంచి యిట్లని స్తుతియించిరి.

సీ. గగనమందులఁ దోచురగంధర్వనగరాది, రూపభేదములెల్ల శ్ర రూఢి మెఱసి యేయాత్మయం దేని శ్ర నేపారుమాయచే, నీవిశ్వ మిటు రచియింపఁ బడియె నట్టియాత్మప్రకారశాఢ మై మునిరూపమున ధర్మగృహమునఁ శ్ర బుట్టినట్టి పరమపురుష నీకుం శ్ర బ్రణమిల్లెద మదియుఁ, గాక యీశస్వస్తి దుఃష్కర్మవృత్తి

తే. జరగ నీ కుండుకోఱకు న్నై శ్ర సత్త్వగుణము, చే సృజించినమ మ్మిట్లు శ్ర శ్రీనివాస మైనసరనీరుహప్రభ శ్ర నవహించు, నీకృపాలోకనంబుల శ్ర నెమ్మిఁ జూడు. 31

క. అని యిట్లు దేవగణములు, వినుతింపఁ గృపాకటాక్షరపీక్షణములచేఁ

గని వాకు గంధమాదన,మున కేగిరి తండ్రిముదము శ్ర ముప్పిరిగొనఁగన్. 32

క. ధరణీధర ముడుపుట కా, నరనారాయణులు భువి జరనన మనయము నొం

దిరి యజ్ఞసకృష్టాఖ్యలఁ, గురుయదువంశముల సత్త్వగుణయుతు లగుచున్. 33

వ. మఱియు నగ్ని దేవునకు దక్షపుత్రి యైనస్వాహాదేవి యనుభార్యయందు హుతి భోజను లగుపావకుండును బవమానుండును శుచియు ననుమువ్వకు గొడుగులు గలిగిరి వారివలనం బంచచత్వారింశత్సంఖ్యలం గలయగ్నులుత్పన్నంబు లయ్యె నిట్లు పితృపితామహాయుక్తంబుగా నేకోసపంచాశత్సంఖ్యలు గలయగ్నులు బ్రహ్మవాదులచే యజ్ఞకర్తంబులం దగ్ని దేవతాకంబు లైనయిష్టులు దత్తన్నా మంబులచేతఁ జేయంబడు చుండు (నాయగ్ను లెవ్వ రనిన నగ్నిష్వాత్తులు బర్హిషనులు సౌమ్యులు పితలు నాజ్యపులు సాగ్నులు నిరగ్నులు నన నేకుదెఱంగు లై యుందురు దాక్షాయణి యగు స్వధ యనుధర్మపక్షియందు వారలవలన వయనయు ధారిణియు ననునిద్రలు కన్య లుదయించి జ్ఞానవిజ్ఞానపారగ లగుచు బ్రహ్మనిష్ఠ లయి పర(గిరి) వెండియు.

34

ఈశ్వరునకుచ దక్షప్రజాపతికిని విరోధము సంభవించుట. ఇతి-

- సీ. దక్షప్రజాపతితనయ యాభవునిభార్య యనఁగాఁ దగునతి శ యనులతాంగి సతతంబుఁ బతిభక్తిసలుపు చుండియుఁ దనూజాతలాభము నందఁగజాలదయ్యె భగ్గునిదెనఁ జాలఁ శ బ్రతికూలుఁ డైనట్టి, తమతండ్రిమీఁదిరోషమునఁజేసి వల నేది తా ముగ్ధవలె నిజయోగమా,ర్గంబున నాత్మదేహంబు విడిచె
- తే. నని ముసీంస్తుండు వినిపింపనమ్మహాత్ముఁ డైనవిదురుండుమనమున శ నద్భుతంబు గదురఁదత్తభవిన వేడ్తగడలుకొనఁగ, మునివరేన్యునిజూచియిరట్లనియెమఱియు.
- సీ. చతురాత్మ దుహితృవరత్నలుఁ డైనదత్తుండు, దనకూతు సతి ననారదరము సేసి యనయంబునఖిలచరరాచరగురుండు ని,ర్వైరుండు శాంతవిగ్రహుఁడుఘనుండు జగముల కెల్లను శ జర్చింప దేవుండు, నంచితాత్మారాముఁ శ డలఘుమూర్తి శీలవంతులలోన శ శ్రేష్టుండు నగునట్టి,భవునందు విద్యేషరపమట కేమి
- తే. కారణము సతి దా సేమికారణమున, విడువరానట్టిప్రాణముల శవిడిచెమఱియు శ్వశురజామాతృవిద్యేషరసరణి నాకుఁ, డలియ నానతియిమ్ము సురధివిధేయ. 36
- క. అని యడిగిన నవ్విదురునిఁ, గనుఁగొని మైత్రేయుఁ డనియెఁ శ గౌతుక మొప్పక విను మనఘు లొల్లి బ్రహ్మలు, జననుతముగఁ జేయునట్టిరసత్రముఁ జూడన్. 37
- చ. సరసిజగర్భయోగిజనశరీరస్వసుపర్వమునింగ్రహవ్యభు క్పరమఋషిప్రజాపతులు శ భక్తిమెయిం జనుదెంచి యుండ 4న త్తరణిసమానతేజఁ డగునదత్తుండు వచ్చినఁ దత్సదస్యులం దర మిడి లేచి రవ్వడు పితృతామహాభగ్గులు దక్క నందఱున్. 38
- క. చనుదెంచిన యాదత్తుండు, వనజజనకు మౌక్తి భక్తివశులై సభ్యుల్ దన కిచ్చినపూజలు గై,కొని యర్హాసనమునందుఁ శ గూర్చుండి తగన్. 39
- తే. తన్నుఁ బొడగని సభ్యు లందఱును లేవ, నాసనము దిగనట్టిపురవారివలను

- గన్నుఁగొనలను విస్ఫులింగములు సెదరఁజూచి యిట్లనురోషవిస్ఫురణమెఱయ-
 తే. (వినుఁడుమీరలురొదమానిరేవిబుధమునిహు, తాశనాదిసురోత్తమూలకమోహ-
 మత్సరోక్తులు గావు నారమాట లనుచు, వారి కందఱ కాపురరవైరిఁ జూపి.) 41
- సీ. పరికింప నితఁడు దిశ్కాల్పియశోహాని, కరుఁ డీక్రియాశూన్యరవరునిచేతఁ
 గర మొప్ప నజ్జనారచరితమార్గము దూషి,తం బయ్యె నెన్న గరతత్రపుండు
 మహితసావిత్రీనరమానను సాధ్వీ న, స్తతనూజను మృగరశాబనేత్ర
 ననలభూఘరబంధురజనమక్షమున మ,ర్కటలోచనుఁడు గరగ్రహణ మర్కః
 తే. జేసి తాశివ్యభావంబుఁ ర జెందుటాత్మ,దలఁచి ప్రత్యుద్గతాభివందనములెలమి
 నడప కుండిన మానసి ర నన్నుఁ గన్న, నోరిమాటకుఁ దనకేమి ర గోరవోయె. 42
- సీ. *అనయంబు లు ప్తక్రియాకలాపుండు మాన,హీనుఁడు మర్యాద ర లేనివాఁడు
 మత్తప్రచారుఁ డుర స్తత్ప్రియుండు దిగం,బరుండు భూతప్రేతపరివృతుండు
 దామసప్రమథభూతములకు నాధుండు, భూతిలిప్తుం డస్థిభూషణుండు
 నప్తశౌచుండు నుర స్తదనాధుండును దుష్ట,హృదయుఁ డుగ్రుండును బరరేతిభూని
 తే. కేతనుండు వితతస్త్రస్తర కేశుఁ డశుచి, యయినతన కొక్కశివనామరమనుప్రవాద
 గలిగెఁ గాని యశివుఁ డనిరకాన కెఱిగి,యెఱిగి వేదంబు శూన్యరక్తిచ్చి నలులు.
- వ. ఇతనికి స్తత్తనూజను విధివత్ప్రకారంబున నిచ్చితి. 44
- క. అని యిట్లులు ప్రతికూలన,చనములు దఱ్ఱుండు వలికి శ శపియింతును శ
 ర్వని నని జలములు గొని కర,మున నిలిచి యిటు లనె రోషరమున ననఘాత్తా.
- క. ఇతఁ డింద్రోపేంద్రపరీ,వృతుఁ డై మఖనమయమున హావిర్భాగము దే
 వతలం గూడఁగ మహితని,యతిఁ బొందక యుండుఁ గాక శ యని శపియించెన్.
- వ. ఇట్లు దఱ్ఱుండు వల్క్రినగర్జితవాక్యంబులు వినిందితంబు లగుం గాని యాధా
 ర్థ్యంబున వాస్తవంబు లగుచు భగవంతుం డగురుద్రునందు సనిందితంబు లై
 స్తుతిరూపంబుల నొప్పెఁ దదనంతరంబ రుద్రునకు శాపం బిచ్చినకారణంబున
 దఱ్ఱుండు సదస్యముఖ్యులచే నకృత్యం బని) నిషేధింపబడి ప్రవృద్ధం బయినకో
 థంబుతోడ నిజనివాసంబునకుం జనియె నంత గిరిశానుచరాస్రెనరుం డగునందికే
 శ్వరుండు దఱ్ఱుండు నిటలాత్తుని శపియించినశాపంబు నతినివల్కినయనర్హవా
 క్యంబులును వినికోపారుణితలోచనుం డై యిట్లను నీదఱ్ఱుండు మర్త్యశరీరంబు
 శ్రేష్ఠంబుగాఁ దలఁచి యప్రతిగ్రోహి యైనభగవంతునందు భేదదర్శి యై యప
 రాధంబుఁ గావించె నిట్టిమూఢాత్ముండు దత్త్విముఖుం డగు మఱియుం గూట

1 కవరయశో, హానికరుండు క్రియాశీలుడేత. *42 వ 43వ పద్యములకు నడుమ 'ఇట్లను
 చున్న సమయంబున, క. శివు దఱ్ఱుండు నిందించుటె,గువకు శిర నూచె దుచి భిగ్గుఁడు కనుగీఁటెం.
 గవకవ నగియెను బూషుండు, నిజిజులు బుత్తిజులు ననుమతికై వినుచుండెన్. వ. అంత దఱ్ఱుండు.
 మఱియును,' అని యధికపాఠ మొక ప్రతిని గానిపించుచున్నది.

ధర్మంబు(లయిననివాసంబు)లగ్రామ్యసుఖకాంతలంజేసి సక్తుండై యర్థవాదంబు
లయినవేదంబులచేత నష్టమనీషం గలిగి కర్తృతంత్రంబు విస్తృతంబు సేయు
వెండియు దేహాదికంబు లుపాదేయంబులుగాఁ దలంచుచు బుద్ధిచేత నాత్మత
త్వంబు మఱచి వర్తించుచుఁ బ్రకృత్యుండై స్త్రీకాముండు నగు నిదియునుం
గాక దక్షుం డచిరకాలంబున మేషముఖు డగు నని మఱియు. 47

మ. అనయంబుం దనమానసంబున నవిరద్యత్ ముఖ్యతత్త్వంబు గాఁ
గని శారీరక దిరస్కరించినయనరత్నార్థాత్తు నీదక్షుని
న్ననువర్తించినవాఁడు సంసరణకర్తార్థారంభుం డై నిచ్చలున్
జననం బందుచుఁ జచ్చుచున్ మరల నోరజం బుట్టుచున్ వర్తిలున్. 48

వ. అదియునుం గాక యీహారద్యేషు లైనద్విజు లర్థవాదబహుళంబు లైనవేద
వాక్యంబులవలన మధుగంధసమం బైనచిత్తతోభంబుచేత విమోహితమనస్కు
లయి కర్మాసక్తు లగుదురు మఱియును భక్త్యాభివ్యవహారశూన్యమైన దేహాది
పోషణంబుకొఱకు ధరియింపఁబడినవిద్యాతపోవ్రతంబులు గలవారై లై ధన
దేహేంద్రియంబులయందుఁ బ్రీతిం బొంది యాచకు లై విహరింతు రనంది
కేశ్వరుండు బ్రాహ్మణజనంబుల శపియించినవచనంబులు విని భృగుమహాముని
మరల శపియింపం బూని యిట్లనియె. 49

తే. నసుధ నెవ్వారు ధూర్జటిశ్రుతులు వారు, వారికనుకూలురగుదు రెవ్వారువారు
నట్టిసచ్చాత్రపరిపంశులైనవారు, నవనిఁ బాపండు లయ్యెనరని శపించె. 50

సీ. సకలవర్ణాశ్రమారాచార హేతువు లోక,మునకు మంగళమార్గమును సనాత
నముఁబూర్వముపినవ్యుత్తముజనార్దనమూల,మునునిత్యమునుశుద్ధమునుబరంబు
నార్యపథానుగంఠ బగువేదమును విప్ర,గణము నిందించినకారణమున
నేశివదీక్షయందేని మధ్యమపూజ్యుం డై భూతపతి డైవ శ మగుచు నుండు

తే. నందు మీరలు భక్త్యభిలాషిధార,ణములఁ దగి మాఘబుద్ధులు శ నష్టశౌచు
లైనశింతురు పాపంబులగుచు ననుచు, శాప మొనరించె నాద్విజశ్రుత్తముండు.

వ. ఇట్లనోన్మయంబును శాపంబులగ బొందియు భగవదనుగ్రహంబు గలవార లగుటం
జేసి నాశంబు నొంద రై రట్టియెడ విమనస్కుం డగుచు ననుచరసమేతుం డై
భవుండు సనియె సంత. 52

సీ. అనఘాత్త యేయజ్ఞశ్రమందు సర్వశ్రేష్ఠుఁ, డగుహరి సంపూజ్యుఁడై వెలుంగు
నట్టియజ్ఞంబు సశమ్యగ్విధానమున సహస్రవత్సరములు శ నజఁ డొనర్చె
గర మొప్ప నమరగంఠగాయమునాసంగ,మావనిఁ గలుగుప్రయాగయందు
నవభృథన్నానంబు లతిభక్తిఁ గావించి, గతకల్మషాత్తులై శుభసత కెక్కి

తే. 2తగ నిజాశ్రమభూములందలచి వార,లందఱును వేడ్కతోఁజనిరనుచువిదురు

నకునుమైత్రే యుండనుమునిశనాయకుండు, నెఱుంగవినిపించి వెండయునట్టులనియె..

—అథా దక్షప్రజాపతిఃశ్చ మనకు దాక్షాయశి వోః గోరుట. అథా—

- వ. అంత శ్వశురుండగుదక్షునకు జామాత యైనభగ్గునకు నన్యోన్యవిరోధంబు వెరుంగుచుండ నతిచిరం బగుకాలం బరిగె నంత దక్షుండు రుద్రవిహీనంబగుయాగంబు లేనిది యైనను శర్వతోడిపూర్వవిరోధంబునను బరమేష్ఠి కృతం బైనసకలప్రజాపతివిభుత్వగర్వంబుననుంజేసి బ్రహ్మనిష్ఠు లగుసీశ్వరాదుల ధిక్కరించి యరుద్ర కంబుగా వాజపేయసవనంబు గావించి తదనంతరంబ బృహస్పతిసవననామకం బైనమఖింబు సేయ నుపక్రమించిన నచ్చటికిం గ్రమంబున. 54.
- చ. కర మనురక్తి నమృఖము శ గన్గొనువేడుక దొంగలింపఁగాఁ బరమమునిప్రజాపతిసురపర్వమహర్షి వరుల్ సభార్యులై వరుడడి వచ్చి యండఱు శుశభస్థితి దీవన లిచ్చి దక్షుచేఁ బోరి బారి నచ్చటన్ విహితశ్రుజల నొంది¹రి సమృదంబునన్. 55.
- తే. దక్షతనయ సతీదేవి శ దవిలి యాత్మసదనముననుండి జనకునిశవనమహిమ గగనచరులు నుతింప నాశకలకలంబు, విని కుతూహలిని యయి విశ్లేషించి జూడ. 56.
- వ. అయ్యవసరంబునఁ దదుత్సవదర్శనకుతూహలులై సర్వదిక్కులవారును జనుచుండి రాసమయంబున. 57
- సీ. తనరారునవరత్నరతాటంకరోచులు, చెక్కుటద్దములతోఁ శ జెలిమి సేయ మహాసీయతపసీయశమయపదకద్యుతు, లంసభాగంబుల శ నావరింప నంచితచీనిచీరనాంబర ప్రభలతో, మేఖలాకాంతులు శ మేల మాడఁ జంచలాచంచలశచారువిలోచన, ప్రభలు నల్లిక్కులఁ శ బ్రబ్బికోనఁగ
- తే. మించువేడుక భర్తృనగమేత లగుచు, మానితము లైనదివ్యవిమానయాన లగుచు నాకాశపథమున శ నరుగుచున్న, ఖచరగంధర్వకిన్నరాంగనలఁ జూచి. 58.
- క. సతి దనపతి యగునావశు, పతిఁ జూచి సముత్సుకతను శ భాషించి ప్రజాపతి మీమామ మఖిము ను, వ్రతమతి నొనరించు చున్నరవాఁ డట వింటే. 59.
- క. కావున నయ్యజ్ఞమునకు, నీవిబుధగణంబు లరి శ నేఁగెద రదె వో దేవ మన మిప్పు డివటికిఁ, బోవలె ననువేడ్క నాకుఁ శ బుట్టెడు నభవా. 60
- క. ఆయజ్ఞముఁ గనుఁగొనఁగా, నాయనుజలు భక్తిఁ బ్రాణనాథులతోడం బాయక వత్తురు మనముం, బోయిన నే వారి నచటఁ శ బొడగనఁ గల్గున్. 61
- క. జనకునిమఖిమున కరిం, జని నీతోఁ బారిబర్హస్వశ్రంజ్ఞికతఁ గడుం దనరినభూషణములఁ గైకొన వేడ్క జనించె నీశ శ కుజనవినాశా. 62
- క. నాతోడను స్నేహము గల, మాతను దత్తోద్దరీసరమాజము ఋషిసంఘాలకృతమఖసమంచిత, కేతువుఁ గన వేడ్క గగనశకేశ జనించెన్. 63

- వ. అదియునుం గాక దేవా మహాశ్చర్యకరం బై గుణత్రయాత్మకం బగుప్రపంచంబు
భవదీయమాయావినిర్మితం బగుటంజేసి నీకు నాశ్చర్యకరంబు గా దయినను భవ
దీయతత్త్వం బెఱుంగంజాలక కామినీస్వభావంబు గలిగి కృపణురాల నై మదీ
యజన్మభూమిఁ గనుంగొన నిచ్చగించితి నని వెండియు నిట్లనియె. 64
- చ. ముదమునఁ దన్మఖోద్భవవిభూతిఁ గనుంగొన నన్యకామినుల్
పదువులు గట్టి భూషణవిభాసిత లై నిజనాథయుక్త లై
మదకలహంసపాండురనశమంచితదివ్యవిమానయాన లై
యదె చను చున్నవారు గను శ్రమభిప్రథంబున నీలకంఠరా. 65
- క. అనఘా విను లోకంబుల, జనకుని గేహమునఁ గలుగురనకలసుఖంబుల్
తనయలు నని సంప్రీతిం, గనుంగొన కేరీతి నిలుచుఁ శ్ర గాయము లభవా. 66
- క. అనయముఁ బిలువక యుండం, జన ననుచిత మంటి వేని శ్ర జనకగురుసుహృ
జ్జననాయక గేహములకుఁ, జను చుందురు పిలువ కున్న శ్ర సజ్జను లనఘా. 67
- వ. అని మఱియు నిట్లనియె దేవా నాయందుఁ బ్రసన్నుండ నై మదీయమనోరథం
బు దీర్ప నర్హుండవు సమధికజ్ఞానంబు గలనీచేత నేను భవదీయదేహంబునం
దర్థంబున ధరియింపంబడితి నట్టినన్ను ననుగ్రహింప వలయు నని ప్రార్థించినమం
దస్మితవదనారవిందుం డగుచు 'జగత్స్రీప్థులసమక్షంబున దక్షుండు త న్నాడిన
మర్త్యభేదంబు లై నకుహకవాక్యసాయకంబులం దలంచుచు ని ట్లనియె. 68
- సీ. కల్యాణి సీమాట శ్ర గడు నొప్పు బంధువుల్, పిలువ కుండినను సంరప్రీతిఁ జనుదు
రంటి విదియు లెన్న శ్ర యైనను దేహాభి, మానమదమున నశ్రమర్షమునను
గడఁగి యారోపితశ్రఘనకోపదృష్టులు, గారేనిఁ బోఁ దగుఁ శ్ర గాని వినుము
వినుతవిద్యాతపోవి త్తవయోహుప, కులములు సుజనులనకును గుణంబు
తే. లివియ కుజనులయెడ నోషర సేతుకంబు, లై వివేకంబు సెఱుచు మరహాత్ము లై న
వారిమాహాత్మ్య మాత్మ గ్రర్యమునఁజేసి, జడులు పొడగానఁజాలగు శ్ర జలజనేత్ర.
- క. విను మట్టికుటిలు లగుదు, ర్జనులగృహంబులకు బంధునసరణిని బోవం
జనదు విసీతుల కది గడు, ననుచిత మైనట్ల యుండు శ్ర నది యె ట్లనినన్. 70
- ఆ. కుటిలబుద్ధు లయినశకుజనులయిండ్లకు, నార్యు లేఁగ వా రరనాదరమున
బొములు ముడివడంగరభూరిోపాక్షు లై, చూతురదియుఁగాక శ్ర సుదతివినుము.
- చ. సమదరిపుప్రయుక్తపక్షుసాయకజర్జరితాంగుఁ డయ్య మః
ఖమును వొఱంగి నిద్రఁ గనుఁ శ్ర గాని కృశింపడు మానవుడు నో
యుమ విను మిష్టభాంధవదురగుక్తులు మర్కము లంట నాటఁ జ
త్తమున నహర్నిశంబుఁ బరితాపము నొంది కృశించు నెప్పుడున్. 72
- క. విను లోకోత్కృష్టుండు ద, యునికిఁ దనూభవలలోనఁ శ్ర గూరిమిసుత నై

నను నాసంబంధంబున, జనకునిచే బూజ వడయఁ శ్రీ జాలవు తరుణి. 73

వ. అది యెట్లతనిచేత భవత్సంబంధవశంబునంజేసి పూజఁ బడయలేమికి నతనికి నీకు విరోధంబునకు హేతు వెట్టి దని యంటి వేని. 74

మ. నిరహంకారనిరస్తపాపసుజనానిందోల్లసత్కీర్తి గాం
దఱు కామించి యశక్తు లై మనములఁ శ్రీ దండహ్యమానేంద్రియా
తురు లై యూరక మచ్చురింతురు మహాశక్తుం డీశ్వరుం డైనయా
హరితో బద్ధవిరోధముం దొడరుడై శత్రుశ్లేషచందంబునన్. 75

వ. అదియునుం గాక నీ వతనికిం బ్రత్యుత్థానాభివందనంబులు గావింప కుండుటంజేసి
తిరస్కృతుండ నైతి వంటివేని లోకంబున జను లన్యోన్యంబును బ్రత్యుత్థానాభి
వందనంబులు గావించు రదియ ప్రాజ్ఞ లయినవారు సర్వభూతాంతర్యామి
యైనవరమపురుషుండు నిత్యపరిపూర్ణుండు గావునఁ గాయికవ్యాపారం బయుక్తం
బని తదుద్దేశంబుగా మనంబునంద నమస్కారాదికంబులు గావించురుగాని దేహా
భిమానంబులు గలుగుపురుషులందుఁ గావింపరు గాన యేనును వాసుదేవశబ్దవా
చ్యుండు శుద్ధసత్త్వమయుండు సంతోకరణంబునందు నావరణవిరహితుండు నై
ప్రకాశించువాసుదేవునకు నెల్లప్పుడు నమస్కరించు చుండుదు నిట్లనవరాధి నై
ననన్నుఁ బూర్వంబున బ్రహ్మ సేయసత్త్రంబునందు దురుక్తులంజేసి పరా
భవించి మద్వేషి యైనదత్తుండు భవజ్ఞనకుం డైన నతఁడును దదనువర్తు
లయినవారలును జూడఁ దగరు గావున మద్వచనాతిక్రమంబునంజేసి యరిగితి
వేని నచట నీకుఁ బరాభవంబు సంప్రాప్తం బగు లోకంబున బంధుజనం
బులవలనఁ బూజ వడయక తిరస్కారంబు పొందుట చచ్చుటయ కాదే యని
పలికి మఱియు నభవుండు పొమ్మని యనుజ్ఞ యిచ్చిన నచ్చట నవమానంబునం
జేసి యశుభం బగు ననియు నిచ్చటఁ బొమ్మనక నివారించిన మనోవేదన యగు
ననియు మనంబున దలపోయుచు నూరకుండె సంత. 76

సీ. సతి సుహృద్దర్శనేచ్ఛాప్రతికూలదుఃఖస్వాంత యగుచు సంగములు వడఁక
నందంద తొరఁగెడుశనశ్రుపూరంబులు, గండభాగంబుల శ్రీ గడలుకొనఁగ
నున్నతస్తనమండలోపరిహారముల్, వేడినిట్టూర్పుల శ్రీ వెచ్చఁ గండ
నతిశోకరోహకులత్యంతదోఘాయ, మాన మై హృదయంబు శ్రీ మలఁగుచుండ

తే. మఱియుఁగుపితాక్షియై స్వస్రమానరహితు, నాత్మ దేహంబునగమిచ్చిరనట్టిభవుని
విడిచిమూఢాత్మ యగుచు నశ్వెల్లది సనియె, జనకుఁ జూచెడువేడుకశనందడింప.

వ. ఇట్లతిశీఘ్రగమనంబున. 78

సీ. మానిని చను చుండ శ్రీ మణిమన్దదాదిన, హస్తసంఖ్యాతరుద్రానుచరులు
యక్షులు నిర్భయు శ్రీ వృషభేంద్రుని, మున్నిహోనుచు నశమ్ముదిత దాల్చు
కందుకాంబుజశారిరకాతాళవృంతద, ర్పణధవళాతపత్రప్రసూన

మాలికాసౌవర్ణ్యమణివిభూషణఘన, సారకస్తూరికాశచందనాది

తే. వస్తువులు గొంచు నేగి శర్రావాణిఁ గదిసి, శంఖదుందుభివేణునిశ్చయము లొప్ప
మానితం బైనవృషభేంద్రయానఁ జేసి, యజ్ఞభూమాన్లులై యర్థి శ నరిగి యరిగి.

వ. ముందట.

80

చ. మనమున మోద మందుచు నుశమారమణీమణి గాంచె జారుమృ

త్కనకకుశాజనాయసనిశ్చకాయవినిర్మితపాత్రసీమము

న్ననుపమవేదఘోషనుమశహత్పశుబంధనకర్తృభూమమున్

మునివిబుధాభిరామము సరముజ్జ్వలహోమము యజ్ఞధామమున్.

81

వ. ఇట్లు గనుంగొని యజ్ఞశాలం బ్రవేశించిన.

82

క. చనుదెంచినయమ్మగువను, జననియు సోదరులుఁ దక్క శ సభఁ గలజను లె

ల్లను దత్తువలనిభయమున, ననయము నపు డాదరింప శ రైరి మహాత్మా.

83

క. నెఱిఁ దల్లియుఁ బినతల్లులు, బరిరంభణ మాచరింపఁ శ బరితోషాశ్రుల్

దొరఁగఁగ డగ్గత్తికతో, సరసిజముఖసేమ మరయ శ సతియును నంతన్.

84

క. జనకుం డవమానించుట, యును సోదరు లర్థి దనకు శ నుచితక్రియఁ జే

సినపూజల నందక శోభన మరసిన మాటుమాట శ వలుకక యుండెన్.

85

వ. ఇట్లు తండ్రిచే నాదరింపబడని దై విభుం డైనయీశ్వరునందు నాహ్వానక్రియా

శూన్యత్వరూపం బైనతిరస్కారంబును నరుద్రభాగం బైన యజ్ఞంబునుం గనుం

గొని నిజహోషానలంబున లోకంబులు భస్మంబు సేయం బూనిన తెఱంగున నుద్రే

కించి రుద్రవిద్యేషియుఁ గ్రతుకర్తాభ్యాసగర్విష్టుండు నగుదత్తుని వధియింతు మ

నుచు లేచిన భూతగణంబుల నివారించి హోషవృత్తభాషణంబుల నిట్లనియె లో

కంబున శరీరధారు లైనజీవులకుఁ బ్రియాత్మకుం డైనయీశ్వరునకుఁ బ్రియా

ప్రియులును సధికులును లే రట్టిసకలకారణుండును నిర్మత్సరుండును నైనరుద్ర

నందు నీవు దక్క నెవ్వండు ప్రతికూలం బాచరించు నదియునుం గాక మిము

బోఁటివారలు పరులవలనిగుణంబులందు దుర్గుణంబులన యాపాదింతురు మఱి

యుం గొందఱు మధ్యస్థు లైనవారలు పరులదుర్గుణంబులయందు దోషంబుల

నాపాదింపరు గొందఱు సాధువ ర్తనంబు గలవారలు పరులదోషంబుల నైన

గుణంబుల కా ననుగ్రహింతురు మఱియుం గొంద ఱు త్తమోత్తములు పరుల

యందు దోషంబుల నాపాదింపక తుచ్ఛగుణంబులు గలిగినను సద్గుణంబులుగాఁ

గైకొందు రట్టిమహోత్తములయందు నీవు పాపబుద్ధి గల్పించితి వని వెండియు

నిట్లను మహాత్ము లగువారలపాదఘాతించే నిరస్తప్రభావులై జడస్వభావంబు

గలదేహంబు నాత్మ యని పల్కుచుజను లగువారు మహోత్తముల నిందించుట

కార్యంబు గా దదియు పెరి కనుచితం బగు నని వెండియు నిట్లనియె.

86

సీ. అనయంబు శివ యనుశనక్షరద్వయ మర్థి, వాక్కునఁ బలుక భావమునఁ దలఁప

- సర్వజీవులపాపశంఘముల్ సెడు సట్టిమహితాత్మునందు సకలమంగళుండ
వగునీవు విద్వేషి శ వగుట కాశ్చర్యంబు, నందెద వినుము నీ శ వదియుఁ గాక
చర్చింప నెవ్వనిచరణపద్మంబుల, నరసి బ్రహ్మానంద శ మనుమరంద
తే. మతులభక్తిని తమహృదయంబు లనెడి, తుమ్మెదలచేతఁ గ్రోలి సంతృప్తచిత్తు
లగుదు రత్యంతవిజ్ఞాను శ లట్టిదేవు, నందు గ్రోహంబు సేసి తే శ మందు నిన్ను.
- క. మఱియును సమహితాత్ముని, చరణసరోజాతయుగము శ సకలజగంబుల్
నెఱిఁ 1 గాలువఁ గోగుగోర్కులు, దర మిడి వర్షించు నతనిఁ శ దగునే జెగడన్.
- చ. పరఁగఁ జితాస్థిభస్మస్మకశపాలజటాధరుఁడుం బరేతభా
చరుఁడు పిశాచయుక్తుఁ డని శ శర్వ సమంగళుఁ గాఁ దలంప రె
వ్వరు నొకఁ డీవు దక్క మఱి శ వాక్పతిముఖులు సమహాత్మున
చ్చరణసరోజరేఖులు శ సమృత్తిఁ దాల్చురు మ స్తకంబులన్. 89
- చ. నెలకొని ధర్మపాలనవిరనిర్మలు భర్గుఁ దిరస్కరించున
క్కలుషునిజిహ్వఁ గోయఁ దగు శ గా కటు సేయఁగ నోపఁ జేనిఁ దాఁ
బొలియుట యొప్పు రెంటికిఁ బ్రభుత్వము సాలమిఁ గర్ణరంధ్రముల్
బలువుగ మూసికొంచుఁ జనఁ శ బొడి యటందురు ధర్మ వర్తనుల్. 90
- వ. అది గావున. 91
- మ. జనుఁ డజ్ఞానమునన్ భుజించినజగుశంఖం బై నయన్నంబు స
య్యన వెల్లించి పవిత్రుఁ డైనగతి దుశ్శాస్త్రుండ వై యాశ్వసుఁ
ఘను నిందించిననీతనూభవ యనం శ గా నోర్వ నీహేయభా
జన మై నెట్టిశరీరమున్ విడిచి భాగ్యచ్ఛుద్ధి వాటిల్లెదన్. 92
- వ. అదియునుం గాక దేవతల కాకాశగమనంబును మనుష్యులకు భూతలగమనం
బును స్వాభావికంబు లయినట్లు ప్రవృత్తినివృత్తిలక్షణకర్తంబులు రాగవైరా
గ్యాధికారంబులు గా వేదంబులు విధించుటంజేసి రాగయుక్తులై కర్మతంత్ర
లయినసంసారులకు వైరాగ్యయుక్తు లయి యాత్మారాము లయినయోగిజనులకు
విధినిపేధరూపంబు లయినవైదికకర్తంబులు గలుగుటయు లేకుండుటయు
నైజంబు లగుటంజేసి స్వధర్మనిష్ఠుం డగువాని నిందింపం జన దాయభయకర్
శూన్యుండు బ్రహ్మభూతుండు నయినసదాశివునిఁ గ్రియాశూన్యుం డని నిందిం
చుట పాపం బగుఁ దగ్గీ సంకల్పమాత్రప్రభవంబు లగుటంజేసి మహాయోగి
జనసేవ్యంబు లయినయ స్సదీయంబు లగునణిమాద్యప్తైశ్వర్యంబులు నీకు సంభ
వింపవు భవదీయంబు లగునైశ్వర్యంబులు ధూమమార్గప్రవృత్తులై యాగాన్న
భోక్తలై నవారిచేత యజ్ఞశాలయందె చాల నుతింపబడి యుండుఁగాన నీమనం

- బున నే నధికసంపన్నుండ ననియుఁ జితాభస్మాస్థిధారణం డైనరుద్రుండు దరి
ద్రుం డనియును గర్వింపం జన దని వెండియు నిట్లనియె. 93.
- ఉ. నీలగళాపరాధి యగునీకుఁ దనూభవ నౌట చాలదా
చాలుఁ గుమర్త్య నీదుతనుజాత ననన్ మది సిగ్గు వుట్టెడి
న్నేల ధరన్ మహాత్ములకు శ నె గ్గొనరించెడివారిజన్మముల్
గాలుపనే తలంప జనకా కుటిలాత్మక యెన్ని చూడఁగన్. 94.
- చ. వరవృష కేతనుండు భగవంతుండు నైనహరుండు నన్ను నా
దరపరిహాసవాక్యముల శ దక్షతనూభవ యంచుఁ బిల్వ సేఁ
బురపురం బొక్కచున్ ముదముఁ శ బొందక సర్వ వచఃస్థి లేంబులం
దొఱఁగుదు నీతనూజ ననునమృతముకంటెను జచ్చు టొప్పుగున్. 95.
- వ. అని యిట్లు యజ్ఞసభామధ్యంబునం బ్రతికూలుం డగుదత్తు నుద్దేశించి పలికి
కామగ్రోధాదిశత్రువిఘాతినీ యగునతీదేవి యుదఙ్ముఖి యయి జలంబుల నాచ
మనంబు సేసి శుచియై మానంబు ధరియించి జితానన యై భూమియం దాసీన
యగుచు యోగమార్గంబునంజేసి శరీరత్యాగంబు సేయం దలంచి. 96
- సీ. వరుసఁ బ్రాణాపానరవాయునిరోధంబు, గావించి వాని సేకముగ నాభి
తలమునఁ జేర్చి యంతతల నుదానముదాక, 1 నెగయించి బుద్ధితోహృదయపద్మ
మున నిల్చి వాని మెల్లన కంఠమార్గము, నను మఱిభ్రామధ్యమున వసింపఁ
జేసి శివాంఘ్రిరాశివచింతనముచే, నాథునిఁ దక్క నశన్యంబుఁ జూడ
- తే. కన్యహాత్తునియంకపీఠమునందు, నాదరంబున నుండుదేహంబు దత్తు
వలనిగోపంబునను విద్యవంగఁదలంచి, తాల్చెఁ దనువున ననిలాగ్నిధారణములు.
- వ. ఇట్లు ధరియించి గతకలషం బైనదేహంబు గలసతీదేవి నిజయోగసమాధిజని
తం బయినవహ్నిచేఁ దక్షిణంబ దగ్ధ యయ్యె నంత. 98
- క. అది గనుఁగొని హాహారవ, మొదవఁగ నిట్లనిరి మానవులుఁ ద్రిదశులు నీ
మదిరాక్షి యకట దేహము, వదలఁ గదా దత్తుతోడిరవైరముకతనన్. 99
- వ. మఱియు నిట్లనిరి. 100.
- సీ. సకలచరాచరజనకుఁ డైనట్టియీ, దత్తుండు దనకూర్మితనయ మాన
వతి పూజనీయ యీశసతి దనచే నవ, మానంబు నొంది సమక్షమందుఁ
గాయంబుఁ దొఱఁగంగఁగనుఁగొనుచున్నవాఁడిట్టిదౌరాత్మ్య మెంతదేని గలదె
యనుచుఁ జిత్తంబుల నాశ్చర్యముల బొంది, రదియునుఁగాక యిట్లనిరి యిట్టి
- తే. దుష్టచిత్తుండుబ్రహ్మబంధుండునయిన, యీతఁడనయంబుఁదానపరఖ్యాతిఁబొందు
నిందఁబడిమీఁదదుర్గతిఁజెందుఁగాక, యనుచుజనములు వలుకునశ్యవసరమున.
- క. దేహము విడిచినసతిఁ గని, బాహుల మొప్పు రుద్రపార్షదులును ద

- ద్వోహిం ద్రుంచుటకై యు, తాహంబున లేచి రసిగరదాపానులు నై. 102
- క. ఆరవ మపు డీక్షించి మ, హోహముతోడ భృగుమహాముని క్రతుసం
హరకమారక మగునభి, చారకహోమం బొనర్చె ర సరభసవృత్తిన్. 103
- వ. ఇట్లు దక్షిణాగ్నియందు వేల్చిన నందుఁ దపం బొనర్చి సోమలోకంబున నుండు
సహస్రసంఖ్యలు గలఋభునామధేయులైన దేవతలుదయించి బ్రహ్మతేజంబునం
జేసి దివ్యవిమానులై యుల్లుకంబులు సాధనంబులుగా ధరించి చుడ్రపార్షదు
లయిన ప్రమథగుహ్యకగణంబులఁ బాఠంగోలిన వాగును బరాజితులై రి తదనం
తరంబ నారదువలన సభవుండు దండ్రుచే ననత్కృతురా లగుటంజేసి భవాని
పంచత్వంబు నొందుటయుం బ్రమథగణంబులు ఋభునామక దేవతలచేఁ బరా
జితు లగుటయు విని. 104
- శా. ఆద్యం దుగ్రుండు నీలకంఠుఁ డిభద్రై రత్యారాతి దప్తోష్ఠుఁ డై
మాద్యద్భూరిమృగేంద్రఘోషమున భీరమప్రక్రియన్ నవ్యమన్
విద్యుద్వహ్నిశిఖాసముచ్చయగుచిన్ ర వెల్లొందుచంచజ్జటన్
సద్యోక్రోధముతోడఁ బుచ్చి వయిచెన్ ర త్కౌచక్రమధ్యంబునన్. 105
- వ. ఇట్లు వెఱికి నై చినరుద్రిజటయందు. 106
- ఇతి శివుఁడు వీరభద్రునిచే దక్షశుష్ణంబు భవంసంబు సేయించుట. ఇతి—
- నీ. అభ్రంలిహదభ్రవిభ్రమాభ్రభ్రమ, కృన్నీలదీర్ఘశరీర మమరఁ
బ్రజ్వలజ్వలనదీర్ఘప్రజ్వాలికాజాల, జాజ్వల్యమాన కేశశములు మెఱయఁ
జండది గ్వేదండరశుండాభద్రోర్దండ, సాహస్రధృత సేతిరసంఘ మొప్ప
వీక్షణత్రయలోకరవీక్షణద్యుతిలోక, వీక్షణతతిదుర్నిరీక్షముగను
- తే. గ్రకచకఠనకరాశదంర్పణిలు వెలుంగ, ఘనకపాలాసిసనమాల్లిరకలును దనర
నఖిలలోకభయంకరుఁడగుచు వీర, భద్రుఁ డుదయించె మాఱుటరగున్రఁడగుచు.
- తే. వీరభద్రుండు విహతవిఃద్యేషిభద్రుఁ, డగుచుఁ దనవేయిచేతులురమొగిచి వినయ
మెసఁగ నేనేమి సేయుదుర నెఱుంగనాకు, నాన తిమ్మన నతని కరయ్యభవుఁ డనియె.
- చ. గురుభుజశౌర్య భూరిరణశోవిద మద్యటగోటి కెల్ల నీ
నరయ వరూధినీవరుఁడ ర నై చని యజ్ఞము గూడ దక్షునిం
1బరిపరిసేసి ద్రుంపు మట ర బ్రాహ్మణతేజ మజేయ మంటి వే
నరిది మదంశసంభవుఁడ ర నై తగునీకు నసాధ్య మెయ్యెడన్. 109
- వ. అని కుపితచిత్తుం డై యాజ్ఞాపించిన నట్ల కాక యని. 110
- చ. అనఘుండు రుద్రుఁ జేరి ముద ర మారఁ బ్రదక్షిణ మాచరించి వీ
ఙ్గాని యనివార్యవేగమునఁ ర గుంభిని గ్రక్కదలన్ ఝళంఝళ
ధ్వని మణిసూపురంబులు పరదంబుల మోయియఁగ భీషణప్రభల్

దనరఁ గృతాంతకాంతశితస్ఫుటశూలముఁ బూని చెచ్చెరన్. 111.

చ. సరభసవృత్తి న ట్లరుగునైన వ్యవదాహతపాదధూళిధూ
సరితకుబేరది క్తటము శ సభ్యులు దత్తుఁడుఁ జూచి యెట్టిభీ
కరితమ మం చనం దమము శ గామ రజఃపటలం బటంచు ని
వ్యైటపడి పల్కి రాత్న ల విరవేకవిహీనతఁ బొంది వెండియున్. 112

సీ. ఈధూళి పుట్టుట శ కెయ్యది హేతువో, విలయసమీరమా శ పాలయ దిపుడు
ప్రాచీనబర్హి ధరరావతి మహితోగ్ర, శాసనుఁ డిపుడు రాజ్యంబు సేయఁ
జోరసంఘములకో శ రా రాదు మఱి గోగ,ణాళిరాకకు సమరయంబు గాదు
కాపున నిప్పుడు శ కల్పావసానంబు, గాఁ బోలుఁ గా దటు శ గాక యున్న

తే. నిట్టియాత్పాతికరజమెంర దేనిఁగలదె, యనుచుమనములభయమందిర చటిజనులు
సురలు దత్తుఁడు సంతఁ బ్రసూతిముఖ్య, లయినభూసురకాంత లిరట్లనిరి మఱియు.

క. తనకూతులు సూడఁగ నిజ,తనయను సతి ననపరాధఁ శ దగ వఱి యిట్లై
గ్గొనరించినయాదత్తుని, ఘనపాపవిపాక మిదియుఁ శ గాఁ దగు ననుచున్. 114

వ. అని వెండియు ని ట్లనిరి కుపితాత్తుం డైనదత్తుండు దనకూతులతోడివిరోధంబు
సాలక జగత్సంహారకారణం డయినరుద్రునిం గ్రోధింపం జేసె నమ్మహాత్తుం డెంత
టివఁ డం టేనిం బ్రళయకాలంబున. 115.

సీ. సుమహితినిశితప్రిశూలాగ్ర సప్రోత, నిఖిలదిక్పరిరాజనివహుఁ డగుచుఁ
జుబలోగ్రనిమృరత స్తనితగంభీరాట్ట, హాసనిర్భిన్నాఖిలాశుఁ డగుచు
భూరికరాళివిరస్ఫారదంష్ట్రాహతి, పతితతారాగణాప్రచయుఁ డగుచు
వివిధసేతివాత్రోవిపులప్రభాపుంజ, మండితచండవోరద్దండుఁ డగుచు

తే. వికటగోషభయంకరభ్రుకుటిదుర్ని, రీతుదుస్సహతేజోమరహిమఁ దనర్ని
ఘనవికీర్ణ జటాబంధరకలింగుఁ డగుచు, నఖిలసంహారకారణం దేయినటించు. 116

తే. అట్టిదేవునిఁ ద్రిపురనగరహారకరునిఁ, జంద్రశేఖరు సద్గుణసాంస్రు నభవు
మనము గోషింపఁజేసిన శ మంగళములఁ, బొంద వచ్చునె పన్నగర్భునకు నైన.

వ. అని యివ్వధంబున భయవిహ్వలబోచన లై పలుకు చున్నసమయంబున మహా
త్తుం డైనదత్తునకు భయావహంబు లై సహస్రసంఖ్యాతింబు లైనమహాత్మా
తింబులు భూనభోంతరంబుల గానంబడు చుండ నాసమయంబున రుద్రాను
చరులు నానావిధసాధనంబులు ధరియించి కపిలపీఠవర్ణంబులు గలిగి వామనా
కారులు మకరోదరాననులు నై యజ్ఞశాలాప్రదేశంబునం బరువులు వ్రేలుచుఁ
గదియం జనుడెంచి నత్తోద్ధ్వరవాటంబులు విటతాటంబులు సేయఁచుం గొందఱు
ప్రాగ్వంశంబును గొందఱు పత్నీశాలయుఁ గొందఱు సదస్యశాలయుఁ గొందఱు
తాగ్నీధ్రశాలయుఁ గొందఱు యజమానశాలయుఁ గొందఱు మహానసగృహం

బును విధ్వంసంబులు గావించిరి మఱియుఁ గొందఱు యజ్ఞపాత్రంబుల నగ్నులనుం జెఱచిరి వెండియుఁ గొందఱు హోమాగ్ను లార్పిరి పదంపడి కొందఱు హోమకుండంబులయందు మూత్రంబులు విడిచిరి గొందఱు తరవేదికామేఖలలు ద్రెంచిరి గొందఱు మునుల బాధించిరి గొందఱు తత్పత్నల నెఱపించిరి మఱిగొందఱు దేవతానిరోధంబుఁ గావించి రంత మణిమంతుండు భృగువును వీరభద్రుండు దక్షునిఁ జండ్డిశుండు పూషుని నందీశ్వరుండు భగునిఁ బట్టి రివ్వధంబున సదస్యదేవర్షిక్షి కాయంబుల శిలల టువ్వయు జానువులఁ బొడిచియు నఱచేతుల నడిచియుఁ గూర్పరంబులఁ బొడిచియు వివిధభాధలు వఱచిన వారు కాందిశీకు లై యెక్కడెక్కడేనియుం జనిరి మఱియును. 118

క. మును దక్షుఁ డభవుఁ బలుకఁగఁ, గను గీఁటినభగునిఁ బట్టి శ కన్నులు పెకలిం చెను నందీశ్వరుఁ డచ్చటి, జనములు హోహారవముల శ నందడిఁ బెట్టెన్. 119

తే. కుపితుఁ డైనాడు భవుని దర్శకుండు శశింపఁ, బరిహసించినపూషునిఁ పండ్లు చుల్లఁ గొట్టె బలభద్రుఁ డాకళింగునిరదంబు, లెఱవి చులించినపగిదిఁ జండ్డిశ్వరుండు.

క. తగ వేది దక్షుఁ డాసభ, నగచావుఁ దిరిస్కరించునాఁ డట శ శ్రుల్ నగుచుం జూపుట నాభృగు, పగకై శ శ్రువులు వీరభద్రుండు వెఱికిన్. 121

సీ. అతులదర్శిగ్ధతుం శ డై వీరభద్రుండు, గైకొని దక్షువర్తంబుఁ ద్రొక్కి ఘనసితధారానిఁ శ గొని మేను పొడిచియు, మంత్రసమన్వితమహితశస్త్ర జాలావినిర్భన్నరచర్చంబు గలదక్షుఁ, జంపఁగా లేక విస్తయము నొంది తద్వహోపాయంబు శ దనచి త్తమునఁ జూచి, కంఠనిష్ఠిడనశగతిఁ దలంచి

తే. మత్తకమున్ద్రుంచి యంచితామర్షణమున, దక్షిణానలమున వేల్చెదదనచరులు హర్షమునఁబొంద నచటిబ్రాహ్మణజనంబు, లాత్తలనుజాలచుఁఖంబురలందుచుండ.

వ. ఇట్లు వీరభద్రుండు దక్షునియాగంబు విధ్వంసంబుగావించి నిజనివాసం బైనకైలా సంబునకుఁ జనియె నయ్యవసరంబున. 123

శ్లోకం దేవతలు వీరభద్రానులచే బరాజితు లై బ్రహ్మహో విన్నవించుట. శ్లోకం

చ. హరభటకోటిచేత నిశితాసి గదా కరవాల శూల ము

గ్గరమున లాదిసాధనవిరదారితజర్జరితాఖిలాంగు లై

సురలు భయాకులాత్తు లగుశచుక్ సరసీరుహగర్భుఁ జేరి త

చ్చరణసరోరుహంబులకు శ సన్నతిఁ జూగిలి మ్రొక్కి నమ్ము లై. 124

క. తము ధూర్జటిసైనికు లగు, ప్రముఖులు దయ మాని పెలుచ శ బాధించుట న ర్వముఁ జెప్పి రనుచు మైత్రేయమునీంస్రుండు విదురుతోడఁననియెఁమఱియున్.

తే. ఇంతయును మున్ను మనమున శ నెఱిగి యున్న

కతన విశ్వాత్మకుండును శ గమలహోచ

నుండు నన నొప్పనారాయణుండు నజుడు

- జూడ రాఁరైరి మున్ను దరఁజునిమఖంబు. 126
- వ. అని చెప్పి సుర లిల్లు విన్నవించినఁ జతుర్ముఖుండు వారల కిట్లనియె. 127
- క. ఘనతేజోనిధి పురుషుం, డనయంబుఁ గృతాపరాధుఁ శ డయినను దామ
ల్లన ప్రతికారముఁ గావించినజనులకు లోకమందు శ సేమము గలదే. 128
- వ. అని మఱియు నిట్లనియె. 129
- క. క్రతుభాగాష్టం డగుపశు,పతి నీశ్వరు సభపు శయ్య 1 భగ్గుని దూరీ
కృతయజ్ఞభాగుఁ జేసిన,యతిదోషులు దుష్టమతులు శ సగుమీ రింకన్. 130
- సీ. పూని యేదేవునిబామముడిమాత్రన, లోకపాలకులును శ లోకములును
నాశ మొందుదు రట్టిరయీశుండు ఘనదురు,క్తాస్త్రనికాయవిశ్ధాంతరంగుఁ
డును బ్రియావిరహితుండను నైనవాఁ డవ్వు,హత్తునిఁ ద్రిపురసంహారకరుని
మఖపునస్సంధానమతి నపేక్షించు మీ,రలు సేరి శుద్ధాంతరంగు లగుచు
- తే. భక్తినిష్ఠలఁ దత్పాదకపద్మయుగళ,ఘనపరిగ్రహపూర్వంబు శ గాఁగ నతని
శరణ మొందుఁ డతండు ప్రసన్నుఁడయినఁ,దివిరిమికోర్కి సిద్ధించుశదివిజలార.
- వ. అని మఱియు నిట్లనియె నద్దేవుని జాయం జన వెఱుతు (మని తలంపకుం)డతనిఁ
జేరునుపాయం బెఱింగింపు మంటి రేని నేను నింస్తుండును మునులును మీర
లును(మఱియు దేహధాను లెవ్వరేని)నమ్మహాత్మునిస్వరూపంబు నతనిబలపరాక్ర
మంబులకోలఁదియు నెఱుంగఁ జాల మతిండు స్వతంత్రుండు గావునఁ దదుపాయం
బెఱింగింప నెవ్వఁడు సమర్థుం (డగు నయిన నిపుడుభక్తపరాధీనుండును శరణాగత
రక్షకుండు సగుసేతుని జేరం బోవుడ) మని వినం బలికి వక్త్రసంధవుండును దేవ
సిత్యగణప్రజాపతులం గూడి కైలాసాభిముఖుఁడై చని చని. 132
- ఉ. భాసురలీలఁ గాంచిరి సుశపకవులు భక్తజనైకమానసో
ల్లాసముఁ గిన్నరీజనవిలాసము నిత్యవిభూతిమంగళా
వాసము సిగ్ధగుహ్యకనిశవాసముఁ జానువిరాజమానకై
లాసము గాంతినిర్జితకులక్షితిభృత్సుమహద్విభాసమున్. 133
- సీ. ధాతువిచిత్రితోరదా త్తరత్న! వ్రజ,గుగ్విభాసితతుంగరశ్యంగములును
గిన్నరగంధర్వరకింపురుషాప్సరో,జననికరాక్షిర్ణరసానువులును
మానితనిఖలనైరమానికమిఘనస,ద్విహరణైకశుభప్రదేశములును
గమనియనవమల్లిర కాసుమనోవల్లి. కామతల్లీలసరత్మిందరములు
- తే. సమరసిద్ధాంగనాశోభితా శ్రమములు, విబుధజనయోగ్యసంపన్నిరవేశములును
గలిగి బహువిధపుణ్యభోగములనొప్ప, వినుతసుకృతములకుదండర వెండికొండ.
- వ. అది మఱియును మందార పారిజాత సరళ తమాల సాల తాల తక్కిల కోవి
దార శిరీషాఙ్గ చూత కదంబ నింబ నీప నాగ పున్నాగ చంపక పాట లాశోక

వకుళ కుండ కురవక కన కామ్ర శతపత్రి కింశు కైలా లవంగ మాలతీ మధూక మల్లికా పనస మాధవీ కుట జోదుంబ రాశ్వత ప్లక్ష వట హింగుళ భూర్జ పూగ జంబూ ఖడ్జూ రామ్రాతక ప్రియాళు నారికే శేంగుడ వేణు కీచక ముఖర తరుళో భితంబును గలకంఠ కాలకంఠ కలవింక రాజకీర మత్తమధుకరనానావిహంగకోలా హలనినదబధిరీభూతగోదోంతరాళంబును సింహ తరక్షు శల్య గవయ శరభ శాఖా మృగ వరాహ వ్యాఘ్ర కుర్కుర రురు మహిష వృక సారంగ ప్రముఖవన్యసత్వస మాశ్రయవిరాజితంబును గదభీషండసమావృతమండిత కమల కన్లారకైరవకలిత పులినతల లలితకమలాకర విహారమాణ కలహంస కారండవ సారస చక్రవాక బక జలకుక్కుటాదిజలవిహంగకులకూజితసంకులంబును సలిల కేళీవిహారమాణ సతీర మణీరమణీయ కుచమండలవిలి ప్తమృగమదమిళితహరిచందనగంధసుగంధజలపూ రితగంగాతరంగిణీసమావృతంబును నై నకైలాసపర్వతంబు వొడగని యరవింద సంభవపురంద రాది దేవగణంబు లత్యద్భుతానందంబులం బొంది ముందటఁ దార హీర హేమమయవిమానసంకులంబునుబుణ్యజనమానినీశోభితంబునునై నయలకా పురంబుఁ గడచి తత్పురోబాహ్య(ప్రదేశ)ంబునం దీర్ఘపాదుం డైనపుండరీకాక్షు పాదారవిందరజఃపావనంబును రతి కేళీవ్యాసంగపరిశ్రమనివారకసలిల కేళీవిలోల దేవ కామినీపీననక్షోజవిలి ప్తకుంకుమపంకసంగతపిశంగవర్ణ వారిపూరవిలసితంబును నై నందాలక నందాభిదానంబులు గలనదీద్వితయంబు దాటి తత్పురో భాగంబున వనగజసంఘృష్టమలయజ(పరిమిళిత)మలయపవనాస్వాదనముహుగ్ను హురుస్త్థితమానసపుణ్యజనకామినీకదంబంబును వై డూర్యసోపానసమంచితకన కోత్పలవాపీవిభాసితంబును గింపురుషసంచారయోగ్యంబును సగుసౌగంధికవన సమీపంబునందు.

135

—అంశు బ్రహ్మగులు దక్షిణాయూర్తిరూపుం డగునీశ్వరుని స్తుతించుట. శ్లో—

- సీ. ఉజ్జ్వలం బయి శతశయోజనంబులపొడుపునుఁ బంచసప్తశయోజనముల పటపును గల్గి యేకపృథునఁ దఱుగని, నీడ శోభిల్ల నిర్ణీత మగుచుఁ బర్ణ శాఖాసమార్కకీర్ణ మై మాణిక్యములఁ బోలఁ గలఫలశ్రములఁ దనర్చి కమనీయసిద్ధయోగక్రియామయ మయి, యనఘముముక్షుజరనాశ్రయమును తే. భూరిసంసారతాపనివారకమును, నగుచుఁ దరురాజ మనఁగఁ బెం శ పగ్గలించి భ క్తజనులకునిచ్చులుఁ శ బ్రహ్మద మెసంగ, వలయుసంపద లందునాశ్రవటముపటము.
- వ. ఆవృక్షమూలతలంబున.

137

- సీ. ఇన్ధనసందాదిరసిద్ధసంసేవితు, శాంతవిగ్రహుని వాత్సల్యగుణునిఁ గమనీయఃకోమంతగళదాయకుని శివు, విశ్వబంధుని జగద్రద్వినుతయశుని గుహ్యకసాధ్యరశ్మి యక్షనాథకు, బేరసేవితుని దుశ్శర్వారబలుని నుదితవిద్యాతపోశయోగయుక్తుని బాల, చంద్రభూషణుని మురసీంద్రనుతునిఁ

తే. దాపసాభీష్టకరు భస్మరదండలింగ, ఘనజటాజనధరుని భక్తకృత్రసన్ను
వితతసంధ్యాభ్రచుచివిడంబితవినుత్ప, రక్తవర్ణ సనాతను శ బ్రహ్మయుని. 138
వ. మఱియును. 139

సీ. అంచితవామపారదాంభోరుహము దక్షి, ధోరుతలంబున శ నాయ్య నునిచి
సవ్యజానువుమీఁద శ భవ్యబాహువు సాచి, వలపలిముంజేత శ సలలితాక్ష
మాలిక ధరియించి శ మహానీయతర్కము, ద్రాయుక్తుఁ డగుచుఁ జిత్తంబులోన
సవ్యయం బయిన బ్రహ్మానందకలితస, మాధినిఘ్నఁడు వీత్రమత్సరుండు

తే. యోగపట్టాభిరాముఁ డై శ యుచితవృత్తి, రోషసంగతిఁబాసి కూశర్చున్నజముని
యనువుననుదర్శించితబ్రహ్మస్యాసనమున, నున్నమునిముఖ్యసంచితశ్చయోగనిరతు.

క. అలఘుని సభవుని యోగీంద్రులు విను చుండంగ నారరదునిలోఁ బ్రియభా
షలు జరపు చున్నగుచుని, సలలితపన్నగవిభూషు శ సజ్జనపోషున్. 141

క. కని లోకపాలురును ముని, జనులును సద్భక్తి నతనిరచరణంబులకున్
వినతు లయి రప్ప డజ్ఞాననుఁ గని యయ్యభవుఁ డధికశ్రమంభ్రమ మొప్పన్.

క. అనఘ మహోత్తముఁ డగువా, మనుఁ డాకశ్యపున కొగి నశ్రమస్కారము సే
సిగతి నజనకు నభిసం, దన మొగిఁ గావించె హరుఁడు శ దద్దయుఁబ్రీతిన్. 143

తే. అంత రుద్రానువర్తను శలై నసిద్ధ, *దేవమహాబుషిజనము లరరిని బయోజ
గర్భునకు మొక్కిరంతనాశకమలభవుఁడు, శర్వఁగనిపల్కె మందహాశ్రసంబుతోడ.

తే. జగములకు నెల్ల యోనిబీరజంబు లైన, శక్తిశివకారణుండ నై శ జగతి నిర్వి
కారత త్త్వంబు వగునిన్నుఁ శ గడఁగి విశ్వ, నాఘఁగానెఱిఁగెదనామరసముననభవ.

తే. సమత నది గాక తావకాంశంబు లైన, శక్తిశివహామములఁగ్గి డశనలుపు దూర్ణ
నాభిగతి విశ్వజననవిరనాశవృద్ధి, హేతుభూతుండ వగు చుండు శ వీశ రుద్ర.

సీ. అనఘ లోకంబునశ్రయందు వర్ణాశ్రమ, సేతువు లనఁగఁ బ్రభ్రాంతి నొంది
బలసి మహాజనపరిగృహీతంబు లై, యఖిలధర్మార్థదాయకము లైన
వేదంబులను మఱి శ వృద్ధి నొందించుట, కొఱకు నై నీవ దశఁగుని నిమిత్త
మాత్రునిఁ జేసి యశ్రమఖముఁ గావించితి, వటు గాన శుభమూర్తి శ నై నసేపు

తే. గడఁగి జగముల మంగళశ్రకన్తు లయిన, వారి ముక్తి నమంగళాశ్చాగు లయిన
వారి సరకంబు నొందింతు శ భూరిమహిమ, భక్తజనపోష రాజిత్రఘోషిభూష.

వ. అట్లుగుటం దత్కర్తంబు లొకానొకనికి విపర్యాసంబు నొందుటకుఁ గారణం
బెయ్యదియో భవదీయరోషంబు హేతు నని తలంచితి నేనిఁ ద్వదీయపాదార
విడభజను లై సమస్తభూతంబులయందు నినుం గనుంగొనుచు భూతంబుల
నాత్మకు వేఱుఁగాఁ జూడక చర్చించుమహాత్ములయందు నజ్ఞులైనవారియందుం
బోలె రోషంబు దఱుచు వారయ దఁట నీకుఁ గ్రోధంబు గలదేయని. 148

* 'దేవమహాబుషి' యనియే. వ్రాతప్రతులు.

- సీ. మఱి భేదబుద్ధి గ క్షర ప్రవర్తనముల, మదయుతు లయి దుష్టరహృదయులగుచుఁ
బరవిభవాసహ్యభవమహోవ్యాధులఁ, దగిలి మర్త్యాత్మభేదకము లయిన
బహుదురుక్తులచేతఁబరులఁ బీడించుచు, నుండుమూఢులను దైర్యోపహతులఁ
గాఁ దలపోసి యశక్తపటచిత్తులకు నీ,నంటినత్పురుషు లేరవలన నైన
తే. హింసఁ గావింప కుండు సరమిద్ధచరిత, నీలహోహిత మహితగురణాలవాల
లోకపాలనకలిత గంగాకలాప, హర జగన్నుతచారిత్ర యదియుఁ గాక. 149
- సీ. అమర సమస్తదేశములందు నఖిలకా,లములందుఁదలంప 2గుర్లంఘ్యమహిముఁ
డగుపద్మనాభుమాయామోహితాత్మకు, లై భేదదర్శను శ్చ లై నవారి
వలనను ద్రోహంబు శ్చ గలిగిన నైనను, నది నై నకృత మని శ్చ యన్యదుఃఖ
ముల కోర్వలేక సరత్పురుషుఁడు దయసేయుఁ, గాని హింసింపఁడు శ్చ గాన నీవు
తే. నచ్యుతునిమాయమోహమునందకుంటఁ, జేసి సర్వజ్ఞఁడవుమాయరచేతమోహి
తాత్మలై కర్తవర్తను కలయినవారి,వలన ద్రోహంబు గలిగిన శ్చ వలయుఁ భోవ.
వ. అది గావున యజ్ఞభాగాన్తుండ వయిననీకు సవనభాగంబు సమర్పింపనికతన నీ
చేత విధ్వస్తం బయి పరిసమాప్తి నొందనిదత్తాధ్వరంబు మరల నుద్ధరించి ద
త్తునిఁ బునర్జీవితం జేయుము భగుని నేత్రంబులును (భృగుమునిశ్శశ్రువులును)
బూషునిదంతంబులును గృపసేయుము భగ్నాంగు లయినదేవఋత్విజ్ఞకాయం
బులకు నారోగ్యంబు గావింపు మీమఘానశిష్టంబు యజ్ఞపరిపూర్తి హేతుభూతం
బయినభవదీయభాగం బగుం గాక. 151

శివుఁడు బ్రహ్మనులచేఁ బ్రార్థితుఁడై దక్షుఁడుల ననుగ్రహించుట. శ్లో॥

- చ. అని చతురాసనుండు వినశయంబున వేడిన నిందుహాళి స
య్యనఁ బరితృప్తిఁ బొంది దరశహాసమునం గృప దొంగలింప ని
ట్లను హరిమాయచేత ననశయంబును బామరు లై నవారు సే
సినయవరాధదోషములు శ్చ చిత్తములో గణియింప నెన్నఁడున్. 152
- వ. అ ట్లయ్యుండి. 153
- క. బలియర దండింపను దు,ర్బలులను రక్షింప ధర్మపదతి యగుటం
గలుపాత్మలయవరాధము,కొలఁదిని దండించుచుండు శ్చ గొనకొని యే నున్. 154
- వ. అని దగ్ధశిష్టుండయినదత్తుం డజముఖుం డగుభగుండు బర్హిస్సంబంధభాగంబులు
గలిగి మిత్రనామధేయచక్షుస్సునం బొడగాంచుఁ బూషుండు పిష్టభు క్కగు(చు
యజమానదంతంబులచే భక్షించు) దేవతలు (యజ్ఞావశిష్టంబు నా కొసంగుటం
జేసి) సర్వావయవపూర్ణులై వర్తింతురు ఖండితాంగులై నయధ్వర్యఋత్విగాదిజ
నంబు లశ్వీదేవతలబాహువులచేతను బూషునిహస్తంబులచేతను లభ్యబాహుహ
స్తైజీవింతురు భృగువు బస్తశ్శశ్రువులు గలిగి వర్తించు నని శివుం డానతిచ్చిన

సమస్తభూతంబులు సంతృప్తాంతరంగంబులై తండ్రి తండ్రి యని సాధువాదంబుల నభినందించి రంత (నాశంభునియూమంత్రణంబు వడసి) సునాసీరప్రముఖులగు దేవతలు (ఋషులతోడం గూడి రా) నజంషును రుద్రునిం బురస్కరించుకొని దక్షాధ్వరవాటంబునకుం జని రచ్చట. 155

క. శర్వునియోగక్రమమున, సర్వావయవములుఁ గలిగి శ సన్న నిఋత్విగ్నిర్వాణముఖ్యు లొప్పిరి, పూర్వతనుశ్రీల నార్యభూషణ యంతన్. 156

క. విను దక్షు సంత మేషము, ఖనిఁ జేసిన నిర్దమేలుకొని లేచినదోల్లిన నిలిచె దక్షుఁ డభవుడు, గనుఁగొనుచుండంగ నాత్మగౌతుక మొప్పన్. 157
వ. ఇట్లు లేచి నిలిచి ముందట నున్నశివునిం గనుఁగొనినమాత్రన శరత్కాలంబున నకల్మషం బైనసరస్సునుంబోలెఁ బూర్వదుగ్రవిద్వేషజనితంబులైన నకల్మషంబులం బాసి నిర్మలం డై యభవుని నుతియింపం దొడంగి మృతిఁ బొందినసతీ తనయం దలంచి యనురాగోత్కంఠల బాష్పపూరితాఁగోచమందును గద్గదకంఠండు నై పలుకం జాలక యెట్టకేలకు దుఃఖంబు సంప్రసించికొని ప్రేమాతిరేక విహ్వలుం డగుచు సర్వేశ్వరుం డగుహరున కిట్లనియి. 158

క. విను సీ కవరాధుఁడ నగు, నను నంఢించు టిది నంఢనము గాదు మదిన్నను రక్షించుటగా మనమునఁ దలఁతును దేవ యభవ శ పురహర రుద్ర. 159

సీ. అనఘాత్త తగ సీవు శ నజ్జనాభండును, బరికింప బ్రాహ్మణాభాసు లయిన వారలయెడల నెవ్వలన నుపేక్షింప, రటు దృఢవ్రతచయ్య శ వైనవారి యెడ సీ కుపేక్ష యెక్కడిది సర్గాదిని, నామ్నాయసంప్రదాయప్రవర్తనము నెఱింగించుట శ కమరవిద్యాతపో, వృతపరాయణులై నరబ్రాహ్మణులు

తే. వరుసఁ బుట్టించితివి కాన శ వారి నెప్పుడు, గల నంఢంబుఁబూనిగోరాలకుండు బలసి గోవుల రక్షించురపగిది నీవు, నరసి రక్షించుచుందు గరదయ్య రుద్ర. 160

సీ. తలపోయ నవిదితతత్త్వవిజ్ఞానుండ, నైననాచేత సభాంతరమున నతిదురుక్తాంబక గ్రతుఁడవయ్యును మత్స్య, తాపరాధము హృదయంబునంగుం దలచక సుజననిర్దానోపమున నిధో, గతిఁ బొందు చున్నదురస్కర్తు సన్నుఁ గరుణఁ గాచినసీకుఁ శ గడగి ప్రత్యుపకార, మెఱిగి కావింప నేర నెంతవాడ

తే. నుతచరిత్ర భవత్పరాశనుగ్రహాను, హాపకార్యంబుచేతి నిరహాధ మైన తుష్టి నీచి త్తిమందు నొందుదువుగాక, శుక్రసంహార కరణసరముద్ర రుద్ర.

వ. అని యిట్లు రుద్రక్షమాపణంబు గావించి పగ్గసంభవుచేత సనుజ్ఞాతుం డై దక్షుం డుపాధ్యాయఋత్విగ్గణసమేతుం డగుచుఁ గ్రతుకర్తంబు నిర్వర్తించు సమయంబున బ్రాహ్మణజనంబులు యజ్ఞంబులు నిర్విఘ్నంబులై నాగుటకుఁ బ్రయత్నాదివీరసంసర్గకృతదోషనివృత్తిగ్గంబుగా విష్ణుదేవతాకంబును ద్రికపాలపు ణ్డాశనవ్యకంబును నైనకర్తంబుఁ గావింప నుపాత్తహవిష్యం డగుభృగువు

తోడం గూడి నిర్మలాంతకరణం డగుచు దక్షుడు ద్రవ్యత్యాగంబు గావింపఁ బ్రసన్నుం డై సర్వేశ్వరుండు. 162

అథ దక్షాధ్వరంబునకు వచ్చిన నారాయణుని దక్షుడులు నెఱించుట. శ్లో-

- సీ. మానితశ్యామాయమానశరీరదీ, ధితులు సద్విక్కుల శ్రీ దీటుకొనఁగఁ
గాంచనమేఖలారకాంతులతోడఁ గా, శేయచేలమ్యతుల్ శ్రీ సెలిమి సేయ
లక్ష్మీసమాయుక్తః పరితపక్షంబున, వై జయంతీప్రభల్ శ్రీ వన్నె సూప
హాటకరత్నకిరీటకోటిప్రభల్, బాలార్కరుచులతో శ్రీ మేల మాడ
తే. లలితసేలాభ్రరుచిఁ గుంతలములు దసరఁ, బ్రవిమలాత్మీయదేహజప్రభసరోజ
భవభామరముఖ్యులప్రభలు మాప, సఖలలోకై కగురుండు నారాయణుండు.
చ. సలలితశంఖ చక్ర జలజాత గదా శర చాప ఖడ్గని
ర్మలరుచులన్ సువర్ణరుచిరమస్మణికంకణము ద్రికాప్రభా
వలులును దేజరిల్ల భుజవర్ణ మనర్గళకాంతియుక్త మై
విలసితకర్ణికారవృద్ధివీరుహముం బురుడింపఁ బట్టుగన్. 164

క. సరసోదారసమంచిత. దరహాసవిలోకనములఁ శ్రీ దగ లోకములం
బరితోపము నొందించుచు, బరమోత్సవ మొప్ప విశ్వోబంధుం డగుచున్. 165

చ. మఱియును రాజహంసరుచిరమద్భ్రమణీకృతతాలవృంతచా
మర లిరువంకలన్ దివిజమానిను లీయ సుధామరీచివి
స్ఫురతసీతాతపత్రగుచిరపుంజము దిక్కులఁ బిక్కిటిల్లఁగాఁ
గరివరదుండు వచ్చె సుభగస్తతివర్ణ సువర్ణయానుఁ డై. 166

చ. ఘనరుచి సట్లు వచ్చినవికారవిదూరు ముకుందుఁ జూచి బో
రన నరవిందసందసపురందరచంద్రకళాధరామృతా
శనముఖు లర్థి లేచి యతిఃసంభ్రమ మొప్ప సమో సమో దయా
వననిధి యటంచు సనిరవారణ మొక్కిరి భక్తియుక్తులై. 167

వ. అట్లు కృతప్రణాము లైనయనంతరంబ. 168

ఉ. ఆసలినాయతాక్షునియశనంతిపరాక్రమదుర్నిరీక్ష్యతే
జోనిహతస్వతేజ లగురచన్ నుతి సేయ సశక్తులై భయ
గ్లాని వహించి బాష్పములు శ్రీ గ్రమ్మఁగ గద్గదకంఠులై తనుల్
మానుపడంగ నవిభునిమన్ననఁ గైకొని యెట్టకేలకున్. 169

వ. నిటలతెటఘటితకరపులులై యమ్మహాత్మునియపారమహిమం బెఱింగి నుతియింప
శక్తులు గాక యుండియు భక్తానుగ్రహపరిగ్రహం డగుటంజేసి తమతమ
మతులకు గోచరించినకొలంది నుతియింపఁ దొడంగి రందు (గృహీతంబు లగు
పూజాద్యుపచారంబులు గలిగి బ్రహ్మాదులకు జనకుండును సునందనందాదిపరమ
భాగవతజనసేవితుండును యజ్ఞేశ్వరుండు సగుభగవంతుని శరణుని గాఁ దలం

చి) దక్షుం డి ట్లనియె దేవా నీవు స్వస్వరూపంబునం దున్నయప్పు (దుపర తంబులు గాని) రాగాద్యఖిలుద్యవస్థలచే విముక్తుండవును నద్వితీయుండవును జిద్రూపకుండవును భయరహితుండవును నై మాయం దిరస్కరించి మఱియు నామాయ ననుసరించి నటనకొఱకు లీలామానుషరూపంబుల నంగీకరించి స్వతంత్రుండ వయ్యును మాయాపరతంత్రుండ వై రాగాదియుక్తుండునుబోలె రామ కృష్ణాద్యవతారంబులఁ గానంబడు చుందువు గావున నీలోకంబులకు నీవ యీ శ్వరుండ వనియు నితరులైన బ్రహ్మహుద్రాదులు భవన్తాయావిభూతు లగుటం జేసి లోకంబులకు నీశ్వరులు గా రనియును భేదదృష్టి గలనన్ను రక్షింపు మీవిశ్వ కారణు లైనఫలలోచనుండును బ్రహ్మయు దిక్పాలురును సకలచరాచరజంతు సంతానములును నీవ గానిది లేశంబు లేదని విన్నవించినం దదనంతరంబ ఋత్వి గ్జనంబు లి ట్లనిరి.

170

నీ. వామదేవునిశాపశవశమునఁజేసి క,ర్తానువర్తులము మే శ మైనకతన బలసి వేదప్రతిరపాద్యధర్మపల,క్ష్యం బై నయట్టిమృఖంబునందు దీపింప నింద్రాదిర దేవతాకలితరూపవ్యాజమునఁ బొంది శ పరఁగునిన్ను యజ్ఞస్వరూపుండ శ వని కాని కేవల, నిష్కించనుండవు శ నిర్మలుండవు తే. సరయ నననద్యమూర్తివి శ నై ననీదు, లలితతత్త్వస్వరూపంబు శ దెలియఁ జాల మయ్య మాధవ గోవింద శ హరి ముకుంద, చిన్మయాకార నిత్యలక్ష్మీవిహార.

172

వ. సదస్య లి ట్లనిరి.
నీ. శోకదావాగ్నిశిఖాకులితంబు పృథ్వీక్షేపసదుర్గదుర్గమంబు దండధర క్రూర క్రుండలిశ్లిష్టంబు, పాపకర్తవ్యాఘ్రపరివృతంబు గురుసుఖదుఃఖకారకోలపూరితగర్త, మగుచు ననాశ్రయ శ మైనయట్టి సంసారమార్గసంరచారు లై మృగత్పస్త్తి, కలఁ బోలువిషయసంఘము నహమ్మ తే. మేఘిసేతుక దేహనిర కేతనములు, నయి మహాభారవహు లై నరయట్టిమాధ జనము లేనాట మీపదాఙ్జములు గానఁ, జాలువారలు భక్తప్రసన్నదేవ. 173

174

వ. రుద్రుం డి ట్లనియె.
చ. వరద నిరీహ యోగిజనరవర్గసుపూజిత నీపదాబ్జముల్ నిరతము సంతరంగమున శ నిల్చి ¹సమగ్రభవత్పరిగ్రహ స్ఫురణఁ దనర్చునన్న నతిరమాఘలు సంతతము స్నమంగళా ²చరణుఁ డటంచుఁ బల్కు నది శ సన్తతి నే గణియింప నచ్యుతా. 175

175

వ. భృగుం డి ట్లనియె.
మ. అరవిందోదర తావకీనఘనమాయామోహితస్వాంతు లై పరమం బైనభవ స్సహామహిమముం శ బాటించి కానంగ నో

176

పరు బ్రహ్మదిశరీరధారులును నోవద్దాక్ష భక్తార్చనం

హరణాలోకన నన్నుఁ గావఁ దగు నిశ్చయనందనంధాయి వై.

177

వ. బ్రహ్మ యి ట్లనియె.

178

సీ. సమధికజ్ఞానార్థసత్త్వాదిగుణముల, కాశ్రయభూత మైనట్టిపురుషుఁ

డగ్రపదార్థభేదగ్రాహకము లైన, చక్షురింద్రియముల శ సరవిఁ జూడఁ

గలుగునీరూపంబు శ గాదు మాయామయం, బగునసద్వ్యతిరక్త మైనయట్టి

నిరుపమాకారంబు శ నీకు విలక్షణ, మై యుండు ననుచు నే శ నాత్మఁ దలఁతు

తే. నిర్వికార నిరంజన శ నిష్కళంక, నిరతిశయ నిష్క్రియారంభ శ నిర్మలాత్మ

విశ్వసంపాద్య నిరవిద్య శ వేదవేద్య, ప్రవిమలానంద సంసారభయవిదూర.

179

వ. ఇంద్రుం డి ట్లనియె.

180

మ. దితిసంతానవినిశసాధనసముద్దిష్టాప్త బాహుసమ

న్విత మై యోగిమనోనురాగకరి మై శ వెల్గొందునీదేహ మా

యత మైనట్టిప్రపంచముంబలెను మిశ్రభ్యాభూతముం గామి శా

శ్వతముం గా మదిలోఁ దలంతు హరి దేహ వైవచూడామణి.

181

వ. ఋత్విక్వత్ను లి ట్లనిరి.

182

చ. కడఁగి భవత్పదార్చనకుఁ శ గా నిఱు దత్తునిచే రచింపఁ గాఁ

బడి శీతికంఠగోపమున శ భస్మము నొంది పరేతభూమి యై

చెడి కడుశాంతమేధమున శ జెన్నటి యున్నమఖంబుఁ జూడు మే

ర్పడ జలజాభనేత్రములఁ శ బావన మై విలసిల్లు నచ్యుతా.

183

వ. ఋషు లి ట్లనిరి.

184

మ. అనఘా మాధవ నీవ మావలెనె కర్తారంభి నై యుండియున్

విను తత్కర్తృఫలంబు వొంద వితరుల్ శ విశ్వంబునన్ భూతికై

యనయంబున్ భజించునిందిర మిము శ స్మరించి యేతేరఁ గై

కొన వే మందుము నీచరిత్రమునకున్ శ గోవింద వన్నోదరా.

185

వ. సిన్ధు లి ట్లనిరి.

186

చ. హరి భవదుఃఖభీషణదశవానలదగ్ధతృపార్తమన్తనో

ద్విరదము శోభనంబును బరేత్రిము నైనభవత్కథానుధా

సరిదవగాహనంబునను శ సంస్మృతితాపము వాసి క్రమృణం

దిరుగదు బ్రహ్మముం గనినశ్రద్ధరునిభంగిఁ బయోరుహోదరా.

187

వ. యజమాని యగుప్రసూతి యి ట్లనియె.

188

చ. కరచరణాదికాంగములు శ గల్గియు మస్తము లేనిమొండెముం

బరువడి నొప్పు కున్నగతిఁ శ బంకజలోచన నీవు లేనియ

ధ్వరము ప్రయాజులం గలిగి శ తద్దయు నొప్పక యున్నదయ్య యో

- హరి యిటు నీదురాక శుభ శ మయ్యె రమాధిప మమ్ముఁ గావవే. 189
- వ. లోకపాలకు లి ట్లనిరి. 190
- సీ. దేవాది దేవ యీద్రృశ్యరూపం బగు, సుమహితవిశ్వంబుఁ శ జూచుప్రత్య
గా త్తభూతుండ వై శనట్టినిపు నసత్ప్ర, కాశరూపంబు లై శ కలుగుమామ
కేంద్రియంబులచేత శ సీశ్వర సీమాయ, నొందించి పంచభూతోపలక్షి
తం బగుదేహివిశధంబునఁ గానంగఁ, బడుదువు గాని యేర్పడినశుద్ధ
తే. స త్వగుణయు క్తమైనభాశస్వత్స్వరూప, ధరుడవై కానఁబడవు గా శపరమపురుష
యవ్యయానంద గోవింద శ యట్లు గాన, యెనయమాజీవనము నికర నేమి సెలవు.
- వ. యోగీశ్వరు లి ట్లనిరి. 192
- సీ. విశ్వాత్మ సీయందు శ వేఱుగా జీవులఁ, గనఁ డెవ్వఁ డట వానిరకంఠఁ బ్రియుడు
సీకు లేఁ డయినను శ నిఖిలవిశోద్భవ, స్థితివిలయంబులకతన దైవ
సంగతి నిర్భిన్నశస్త్రాదిగుణవిశి, ప్రాప్తీయమాయచే శ నజభవాది
వివిధభేదము లొందురుదువు స్వస్వరూపంబు, నం దుండుదువు వినిరహితవిమోహి
- తే. వగుచు నుండువుగద ని స్మరనన్యభక్తి, భృత్యభావంబుదాల్చి సంప్రీతిఁగొల్పు
మమ్ము రక్షింపవే కృపాశమయ రమేశ, పుండరీకాక్ష సంతతశ్రభవనరక్ష. 193
- వ. ప్రజాపతు లి ట్లనిరి. 194
- చ. హరి భవదీయత త్వము సరమంచితభక్తి నెఱుంగ నేను నా
సరసిజసంభవాదులును శ జాలము స త్వగుణాశ్రయుండవు
బరుడవు నిగ్గుండవును 1 బ్రహ్మము మున్నగునీకు నెల్ల నిం
దఱముఁ జతుర్విధార్థలరదాయక మ్రొక్కెద మాదరింపవే. 195
- వ. అగ్ని దేవుం డి ట్లనియె. 196
- మ. హవరతోచరఁగుండ వై నెగడుచు శ న్నయ్యగ్నిహోత్రాదిపం
చవిధంబుల్ మఱి మంత్రపంచక²సుపూజ్యాయోగ్యము నైనయా
హవరూపం బగునీకు మ్రొక్కెదను సీయాజ్ఞా భువి³ హవ్యముల్
సవనవ్రాతముల⁴ వహింతు హరి యుశ్శతైజముం బూనుచుకో. 197
- వ. దేవత లి ట్లనిరి. 198
- మ. మును కల్పాంతమునందుఁ గుఱి నఖిలంబు⁵ దాచి నేకాకి వై
జనలోకోపరిలోకవాసులును యుశ్శత త్వమార్గంబు చిం
తనముం జేయఁ బయోధియందు నహిరా⁶ట్రత్పంబునం బవ్వళిం
చిన⁷ సీరూపము నేడు సూపితివి లగ్నీ⁸నాథ దేవోత్తమా. 199
- వ. గంధర్వ లి ట్లనిరి. 200

1 విజయనరాయ్ కాశరూప మై శ పరఁగుమామ. 2 'సుస్పృష్టంబై తగం బొల్పునాహవ'
అ. ప్ర. 3 'సీరూపముఁ జూడఁ గంటి మిదె రాజీవాక్ష సర్వాత్మకా' వ్రా. ప్ర.

- మ. హరపంకేజభవామరాలియు మరీరచ్యాదిప్రజానాథులు
 స్నరవిందాక్ష రమాహృదీశ భవదీరయాంశాంశసంభూతు లై
 పరఃగం దావకలీలకై నెగడు నీరబ్రహ్మాండము న్నటియీ
 శ్వర సీ కే మతిభక్తి మ్రొక్కెదము దేరవా దేవచూడామణీ. 201
- మ. ¹భవదంశాంశజ లీమరీచిముఖరుల్ శ బ్రహ్మమరేంద్రాద్రిజా
 ధవముఖ్యుల్ దివిషద్గణంబుఁ బరమార్తా నీకు విశ్వంబు ను
 త్వవలీలాకరకందుకోపముము నారథా వేదశాఖాశిఖా
 స్తవసీయాంఘ్రికి నీ కొనర్తుము నమరస్కారంబు లశ్రాంతమున్. 202
- వ. విద్యాధరు లిట్లనిరి. 203
- సీ. నలినాక్ష విను భవశ్చాయావశంబున, దేహంబు దాల్చి తరదేహమందు
 నాత్మ సహస్రమేత్ర్యభిమానమునఁ బొంది, పుత్రజాయాగృహాశ్రేత్రబంధు
 ధనపశుముఖవ స్తుతతులసంయోగవి, యోగదుఃఖంబుల శ నొందు చుండు
 ధృతివిహీనుఁడు నసరద్విషయలాలసుఁడును, సతిదుష్టమతియు నైశనట్టివాఁడు
 తే. దవిలి భవదీయగుణసత్కథావిలోలుఁ, డయ్యెనేనియు నాత్మమోహంబువలనఁ
 బాసి ప ర్తించువిజ్ఞానశపరతఁ దగిలి, చిరద యాకార యిందిరాశి త్రచోర. 204
- వ. బ్రాహ్మణజనంబు లిట్లనిరి దేవా యీ క్రతువును హవ్యంబును సగ్నియు మంత్రం
 బులును సమిద్దర్శపాత్రంబులును సదస్సులును ఋత్విక్కులును దంపతులును
 దేవతలును సగ్నిహోత్రంబులును స్వధయు సోమంబును ధరియించి దంష్ట్రాదండం
 బున వారణేంద్రంబు నశినంబు ధరియించుచందంబున రసాతలగత యైసభూమి
 నెత్తితి వట్టియోగిజన స్తుత్యుండవును మఖరూపకుండవును నై నసీపు పరిశ్రష్ట
 కర్తుల మై కాంక్షించుచూకుం బ్రసన్నుండ వగుము భవదీయనామకీర్తనంబుల
 సకలయజ్ఞవిఘ్నంబులు నాశంబు నొందు నట్టి నీకు నమస్కరింతుము. 205
- క. అని తన్ను సకలజనములు, వినుతించిన హరి భవుండు శ విఘ్నము గావించి
 'చినయాదక్షునియజ్ఞము, ఘనముగఁ జెల్లించె గొఱత శ గాకుండంగన్. 206
- క. సకలాత్ముఁడు దా నగుటను, సకలహవిగోక్త యయ్యు శ జలజాక్షుండుం
 స్వోద్యభాగమునను న,య్యకలంకుఁడు తృప్తి బొంది శ యనె దక్షునితోన్. 207
- వ. అనఘా కారణభూతుండును నీశ్వరుండును గ్రస్తయును స్వయంప్ర కాశకుండును
 నై నయేను గుణమయం బునునయాత్మీయమాయం బ్రవేశించి జననవృద్ధివిల
 యంబులకు హేతుభూతంబు లగుత త్త్రియోచితంబు లై నబ్రహ్మరుద్రాది
 నామభేదంబుల నొందు చుండుదు నట్టియద్వితీయబ్రహ్మరూపకుండ నై ననాయం
 దు నజభవాదులును భూతగణంబులను మూఢుం డగువాఁడు వేటుగాఁ జూచు

మద్భక్తుం డగువాఁడు శరీరంబునకుఁ గరచరణాదులు వేఱుగాఁ దలంపనిచందంబున నాయందు భూతజాలంబు భిన్నంబుగాఁ దలంపండు గావున మామువ్వు రయందు నెవ్వండు వేఱుసేయ కుండు వాఁడు కృతార్థుం డని యానతిచ్చిన దక్షుండును.

208

క. విను విష్ణుదేవతాకం, ¹బసఁగాఁ ద్రికపాలకలిత శ్ర మగునాయాగం
బునఁ దగ నవిష్ణునిపద, వనజంబులు పూజ సేసి శ్ర వారనిభక్తిన్.

209

వ. మఱియును.

210

సీ. అంగ ప్రధానకరయాగంబులను జేసి, యమరుల రుద్రుని శ్ర నర్థి బూజ
సేసి విశిష్టేష్టశిష్టభాగమున ను, దవసానకర్తంబుఁ శ్ర దవిలి తీర్చి
దాను ఋత్విక్కులుఁ శ్ర దగ సోమపాను లై, యవభృథన్నానంబు శ్ర లాచరించి
కడఁక నవాప్తసశకలఫలకాముఁ డై, తనరుదక్షునిఁ జూచి శ్ర ధర్మబుద్ధి

తే. గలిగి సుఖవృత్తి జీవితం శ్ర గాక యనుచుఁ

బలికి దివిజలు మునులును శ్ర బ్రాహ్మణులును

జనిరి నిజమందిరముల కారజలజనయన

భవులు వేంచేసి రాత్రి యశభవనములకు.

211

వ. అంత దాతౌయణి యయినసతీదేవి పూర్వకశేవరంబు విడిచి హిమవంతునకు
మేనకయందు జనియించి విలయకాలంబునం బ్రసూప్తం బయినశక్తి సృష్టికాలం
బున నీశ్వరునిఁ బొందుచందంబునఁ బూర్వదయితం డగురుద్రుని వరియించె
నని దతౌధ్వరధ్వంసకుం డగురుద్రునిచరిత్రంబు బృహస్పతి శిష్యుం డయిన
యుద్ధవునకు నెఱింగించె నతండు నాకుం జెప్పి నేను నీకుం జెప్పితి నని మైత్రే
యండు వెండియు విదురున కి ట్లనియె.

212

క. ఈయాఖ్యానముఁ జదివిన, ధీయుతు లై వినినయట్టిరధృతిమంతులకు

న్నాయుఁకిర్తులు గలుగును, బాయును దురితములుదొలఁగు శ్ర భవబంధంబుల్.

వ. అని వెండియు ని ట్లనియె.

214

క. విను సన కాదులు నారదుఁ, ²డునుహంసుఁడునరుణియు ఋభుఁడయతియుఁ గమలా
సనజలు నైష్ఠికు లనికే, తను లగుటం జాఁగ వయ్యెఁ శ్ర దద్వంశంబుల్.

215

వ. మఱియు నధర్మనకు మృష యనుభార్యయందు దంభుండును మాయ యను
కామినియుం బుట్టి రధర్మసంతానం బగుట వారిరువురును మిఘనం బైన వారిని
సంతానహీనుం డగునిర్మతి గై కొనియె నాదంపతులకు లోభుండును నికృతి యను
సతియునుం గలిగి మిఘనం బైరి నామిఘనంబునకుఁ గ్రోధుండు హింస యను
నంగనయుం బుట్టి మిఘనం బైరి నామిఘనంబునకుఁ గలియు దురుక్తి యనునతి

1 'బును ద్రికపాలపురోహమును నగుయాగం' వ్రా.ప్ర. 2 'డును నరుణియు యతియు ఋభువుఁడను నజానకు నం, దనులును' వ్రా.ప్ర.

వయు జన్మించి దాంపత్యంబు గైకొని రాదంపతులకు భయమృత్యువు లను మిథునంబు గలిగె దానివలన యాతనయు నిరయంబునుం బుట్టిరి వీరలు సం సారహేతు వగునధర్మతరుశాఖ లయి నెగడిరి వీని శ్రేయస్కాముం డగుజనుం డీషన్మాత్రంబు ననువర్తింపం జన) దివ్యిధంబున బ్రతిసర్గంబును సంగ్రహం బున వినిపించితి నిష్పణ్యకథ నెవ్వండేని ముచ్చాటు వినిన నతండు నిష్పాపుఁ డగు నని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె. 216

శ్లోక ప్రవోపాఖ్యానము. శ్లోకం

- క. విను నిఖిలభవనపరిపా, లనమునకై చంద్రధరకళాకలితుం డై
వనజజనకు స్వాయంభువ,మను వపు డుదయించె గీర్తిమంతుం డగుచున్. 217
- తే. రూఢి నమ్మనువుకు శతరూపవలన, భానుతు లగుప్రియవ్రతోత్తానపాదు
లనంగ నిడలు పుత్రులై రందులోన, భవ్యచారిత్రు డుత్తానపాదునకును. 218
- క. వినుము సునీతియు సురుచియు, ననుభార్యలు గలరు వారిరయందును ధృవునిం
గనినసునీతియు నప్రియ,యును సురుచియుఁ బ్రియయు నగుచు న్ నున్నట్టియెడన్.
- సీ. ఒకనాడు సుఖలీల న్ నుత్తానపాదుండు, నెఱిఁ బ్రియురా లై నరసురుచి గన్న
కొడుకు నుత్తముఁ దనరతోడలపై నిడికొని, యుపలాలనము సేయుచున్న వేళ
నఱిఁ దదారోహణాపేక్షితుం డైన,ధృవునిఁ గనుంగొని న్ నతిపుట నాద
రింప కుండుటకు గరర్పించి యాసురుచియు, నవతిబిడ్డం డైనధృవునిఁ జూచి
- తే. తండ్రితోడ నెక్కువేడుక న్ దగిలెనేనిఁ, బూని నాగర్భమున నాడ న్ నపుట్టకన్య
గర్భమునఁ బుట్టికోరినఁగలదె నేడు,జనకుతోడయెక్కుభాగ్యంబునవతికొడుక.
౪. అది గాన నీ వధోక్షజు,పదపద్మము బాశ్రయింపు న్ న పాయక హరి నా
యుదరమునఁ బుట్టనిచ్చును, వదలక యట్లయిన ముదము న్ నవలెదె నీకున్. 221
- క. అని యారీతి నసహ్యవ,చనములు పినతల్లి యపుడు న్ జనకుండు వినఁగాఁ
దను నాడినదుర్భాషా,ఘనశరములు మనము నాటి న్ న కాఱియఁ బెట్టన్. 222
- క. తను నట్లుపేక్ష సేసిన, జనకునికడఁ బాసి దుఃఖనజలనిధిలోనన్
మునుఁగుచును దండతాడిత,ఘనభుజగముఁబోలె రోషకలితుం డగుచున్. 223
- క. ఘనరోదనంబు సేయుచు, గనుంగవలను శోక బాష్పరకణములు దొరంగన్
జననికడ కేగుటయు నిజ,తనయునిఁ గని యాసునీతి న్ దద్దయుఁ బ్రేమన్. 224
- వ. తోడలపై నిడికొని. 225
- క. కర మనురక్తిని మోము ని,విరి తదవృత్తాంత మెల్ల న్ న వెలదులు నంతః
పురవాసులుఁ జెప్పిన విని, పఱపుగ నిట్టూర్పు లెసంగ న్ న బాష్పాకుల యై. 226
- తే. సవతి యాడినమాటలురసారెఁ దలచి,కొనుచుఁ బేర్చినదుఃఖాగ్నిఁగందుచుండె
దావపావకశిఖలచే న్ దగిలి కాంతి,వితతిఁ గందినమాధవీరతికవోలె. 227
- వ. అంత నాసునీతి బాలకునిం జూచి తండ్రి దుఃఖంపకు మని యిట్లనియె. 228

క. అనఘా యీదుఃఖమునకుఁ, బనిలే దన్యులకు సౌలయ శ బలవంతం బై
తనపూర్వజన్మదుష్కృత, ఘనకర్మము వెంట నంటఁ శ గా నెవ్వలనన్. 229

వ. కావున. 230

క. పెనిమిటిచేతిను బెండ్లా, మని కాదు నికృష్టదాసి శ యనియును బిలువం
గను జాలనిదుర్భగురా, అనఁ గలనాకుఁ యీ నుదయ శ మందినకతనన్. 231

క. నిను నాడినయాసుగుచివ, చనములు సత్యంబు లగును శ సర్వశరణ్యం
డనఁ గలహరిచరణంబులు, గను జనకునియంక మెక్కఁ శ గాఁ దలఁతేనిన్. 232

వ. కావునగ బినతల్లి యైనయాసుగుచియా దేశంబున నధోక్షజు నాశ్రయింపు మని
వెండియు నిట్లనియె. 233

సీ. పరికింప నివిశ్వోపరిపాలనమునకై, యర్థి గుణవ్యక్తుఁ శ డైనయట్టి
నారాయణునిపాదశసలిచముల్ సేవించి, తగ బ్రహ్మ బ్రహ్మపదంబు నొందె
ఘనుఁడు మీతాతి యోగమనుపు సర్వాంతర, యామిత్య మగునేక శ మైనదృష్టిఁ
జేసి చూగముల యగ్రజించి తా భామసు, ఖములను దివ్యసంఖమున మోక్ష

తే. సుఖములనుభోగ దెసట్టియశ్చమృతనిబంపి, వితతియోగీంద్ర నికరసంఘేష్ట్యమాణ
చరణసరసిజయుగళు శ శ్రవ్యకాశు, భక్తవత్సలు విశ్వసంశ్చామ్య హరిని. 234

వ. మఱియును. 235

క. కరసరసీజగృహీతాం, బురుహయ నరవిందగర్భముఖగీర్వాణుల్
పరికింపం గలలక్ష్మీ, తగుఁజీమణిచేతి వెదకఁ శ దగుపరమేశున్. 236

— యిది ధ్రువుఁడు నాకోపదేశంబు వడసి తపంబు సేయుట. —

వ. నిజగర్భ పరిశోభితం బైననా కాగ్రచిత్తంబున నిలిపి సేవింపు మమ్మహాత్మునికంటె
నీగుఁఖం బవన యంచువాఁ డన్యుఁ డొక్కఁగుండు గలండె యని పలికినఁ బరమార్థ
ప్రాప్తిహేతుకంబు లైనతల్లివాక్యంబులు విని తన్నుఁ దాన నియమించుకొని
పురంబు వెడలి చనునవసరంబున నారదుండు తన్వృత్తాంతం బెఱింగి యచ్చటి
కిం జనుడంచి యతనిచిక్కిరి తంబు దెలిసి పాపనాశకరం బైనతనకరతలంబున నా
ధ్రువునిశిరం బంటి మానభంగంబునకు సహింపనిట్టి త్రియలప్రభావం బద్భు
తంబు గదా బాలకుం డయ్యఁ బినతల్లి యాడినదురుక్తులు చిత్తంబునం బెట్టి
చనుచున్నవాఁ డని మనంబున నాశ్చర్యంబు నొంది యోబాలక సకలసంపత్తి
మృద్ధం బగుమందిరంబు దెగడి యెంటి యెందు నేగెదపు స్వజనకృతం బగు
నవమానంబుచే నిను సంతప్తంగాఁ దలంచెద ననిన ధ్రువుం డిట్లనియె సపత్నీ
మాతృవాగిషుక్షతం బగువ్రణంబు భగవద్ధ్యానయోగరసాయనంబున మాపి
కొందు ననిన విని ధ్రువునికి నారదుం డిట్లనియె. 237

క. విను పుత్రక బాలుఁడ వై, యనయంబును గ్రీడలందు శ నాసక్తమనం

- బునఁ దిరిగెడునిక్కాలం, బున నీ కవమానమానములు లే వెందున్. 238
- తే. కాన మనమునఁ దద్వివేకంబు నీకుఁ, గలిగె నేనియ నంతోషకలితు లయిన
పురుషు లాత్మీయకర్త విశిష్టరణజేసి, వితతసుఖదుఃఖము లనుభవించు రెపుడు.
- వ. కావున వివేకంబు గలపురుషుండు దనకుం బ్రాప్తంబు లగుసుఖదుఃఖంబులు
దైవవశంబులుగాఁ దలంచి తావన్నాత్మంబునం బరితుష్టుం డగు నీవును దల్లి
చెప్పినయోగమార్గప్రకారంబున సర్వేశ్వరానుగ్రహంబునం బొందెద నంటివేని.
- సీ. అనఘాత్త యోగీంద్రు లనయంబు ధరఁ బెక్కు, జన్మంబులందు నిరస్సంగ మైన
మతిని బ్రయోగసరమాధినిష్ఠలజేసి, యైనను డెలియ లే రతనిమార్గ
మదిగాన యతఁడుదురారాధ్యుఁ డగు నీవు, నుడుగుము నిష్ఫలశ్రవ్యోగమిపుడు
గాక నిశ్చేయసకాముఁడ వగుదేనిఁ, దండ్రి వర్తించు తరత్కాలమందుఁ
- తే. బూని సుఖదుఃఖములు రెంటిలోన నెద్ది, దైవవశమునఁ జేకులు ల దానఁజేసి
డెందమునఁజాలసంతుష్టిరొందువాఁడు, విమలవిజ్ఞాని యన ధరరవెలయుచుండు.
- వ. మఱియు గుణాధ్యుం డగువానిం జూచి సంతోషించుచు నాభానుం డగువానిం
జూచి కరుణించుచు సమానునియెడ మైత్రి నలుపుచు వర్తించు చున్నవాఁడు
తాపత్రయాదికంబులం దొఱంగు నని నారదుండు వలికిన విని ధృపుం డిట్లని
యె ననఘా యీశమంబు సుఖదుఃఖహతాత్ము లగుపురుషులకు దుర్గమం బని
కృపాయత్తుండ వై ననీచేత వినంబడె నట్లయినం బరభయంకరం బగుతాత్త్ర
స్వభావంబు నొందినయవినీతుండ నగునేను సురుచిదురుక్తి బాణవినిర్భిన్నహృద
యుండ నగుట మదీయచిత్తంబున శాంతి నిలువదు కావునం ద్రిభువనోత్కృ
ప్తంబు ననన్యాధిష్ఠితంబు నగుపదంబునంబొంద నిచ్చయించిననాకు సాధుమార్గం
బు నెఱిగింపుము నీవు భగవంతుం డగునజనియూగువువలన జనించి వీణావాదన
కుశలుండ వై జగద్ధితార్థంబు సూర్యుండునుంబోతె వర్తించు వనిన విని. 242
- క. నారదుఁ డిట్లను ననఘ కు, మారక విను నిన్ను మోక్షమార్గంబునకుం
బ్రేరేచినవాఁ డిప్పుడు, ధీరజనోత్తముఁడు వాసుర దేవుం డగుటన్. 243
- వ. నీవు నమృహాత్మునిపదధ్యానప్రవణచిత్తుండ వై భజింపుము. 244
- క. పురుషుండు దవిలి చతుర్విధ, పురుషార్థశ్రేయ మాత్మఁ ర బొందెద ననిన
ధరఁ దత్ప్రీతికి హేతువు, హరిపదయుగళంబు దక్కఁ ర నన్యము గలదే. 245
- వ. కావున. 246
- క. పరయమునానదితటమున, హరిసాన్నిధ్యంబు శుచియు ర నతిపుణ్యము నై
పరఁగినమధువనమునకును, సరసగుణా చనుము మేలు ర సమకులు నచటన్. 247
- క. ఆయమునాలెటినీశుభ, తోయములం గ్రుంకి నిష్ఠితో నచ్చట నా
రాయణునకును నమస్కృతు, లాయతమతిఁ జేసి చేయు శయమనియమములన్. 248
- వ. మఱియు (బాలుండ వగుటంజేసి వేదాధ్యయనాద్యచితకర్తానర్హుండ వయ్య

నుచితంబు లగు)కుశాజనంబులందేసి స్వస్తికప్రముఖాసనంబులం గల్పించిఁగొని
త్రివృత్పాణాయామంబులచేతం బ్రాణేంద్రియమనోమయంబు లనుచాంచల్యవో
షంబులం బ్రత్యహరించి స్థిరం బయినచిత్తంబున. 249.

- సీ. ఆశ్రితసత్ప్రసాదాభిముఖుండును, నిగ్ధప్రసన్నానరనేత్రుఁడు
సురుచిరనానుండు శ సుభూయగుండును, సుకపోలతలుండును శ సుందరుండు
హరిసిలసంశోభితాంగుండుఁ దరణుండు, నరుణావలోకనోన్మీసాధరుండుఁ
గరుణాసముద్రుండుఁ శ బురుహార్ధనిధియును, బ్రణతాశ్రయుండు శోభనకరుండు
తే. లలితశ్రీవత్సలక్షణాలక్షితుండు, సర్వకోకశరణ్యుండు శ సర్వసాక్షి
పురుషలక్షణయుక్తుండుఁ శ బుణ్యశాలి, యసితమేఘనిభశ్యాముఁ డవ్యయుండు.
వ. మఱియును. 251.

- సీ. హరికిరీటకేరయూరకంకణఘన, భూషణం డాశ్రితరహోషణుండు
లాలితకాంచీకరలాపశోభితకటి, మండలుం డంచితకరుండలుండు
మహనీయకాస్తుభరమణికిలీతాచ్ఛగై, వేయకుం డానందదాయకుండు
సలలితఘనశంఖరచక్రగదాపద్మ, హస్తండు భువనప్రశస్తృఁ డజుండుఁ
తే. గన్తుసౌరభవనమాలికాధరుండు, హతవిమోహుండు నవ్యవీరతాంబరుండు
లలితకాంచననూపురాలంకృతుండు, నిరతిశయసద్గుణుండు దర్శనీయతముండు.

- క. సరసమనోహరచనము, త్రిమండు సుహృత్సన్ధి కర్ణిరకానివసితవి
స్ఫురదునిసఖమణిశోభిత, చరణసరోజాతుం డతులశాంతుండు ఘనుండున్. 253

- వ. అఘనపురుషోత్తముం బూజించుచు హృదయగతుండును సానురాగవిలోకనం
డును నరదశ్రేష్ఠుండును నగునారాయణు నేకాగ్రచిత్తంబునం ధ్యానంబు సే
యుచుఁ బరమనివృత్తిహార్గంబున ధ్యానంబు సేయంబడ్డపురుషోత్తమునిదివ్య
మంగళస్వరూపంబు చిత్తంబునం దగిలిన మరల మగుడ నేర దదియునుం గాక
యేమంత్రం బేని సప్తవాసరంబులు పఠింపించిన శేచరులం గనుఁగొనుసామ
ర్థ్యంబు గలుగు నట్టిప్రణవయుక్తం బగుద్వానశాక్షరకలితంబును దేశకాలవి
భాగవేది యగుబుధానుష్ఠితంబును నయినవాసుదేవమంత్రంబునంజేసి. 254

- సీ. దూర్వాంకురంబుల శ దూర్వాంకురశ్యాము, జలజంబులను జారుజలజనయనుఁ
దులసీదళంబులఁ శ దులసికాదాముని, మాల్వంబులను సునైర్ద్రల్యచరితుఁ
బత్త్రంబులను బక్షిరవస్తునిఁ గడు వన్యమూలంబులను నాదిరమూలఘనుని
నంచితభూర్జత్వరగాదిని ర్శితవివి, ధాంబరంబులను బీతతాంబరునిని

- తే. దనరుధక్తిని మృచ్చిలార్దారురచిత, రూపములయందుఁ గాని నిరహాళ మైన
సలిలములయందుఁగాని సుఃస్థలములందుఁ, గానిపూజింపవలయు నకృమలనాభు.

- క. ధృతచిత్తుండు శాంతుండు ని, యతపరిభాషుండు సుమహితాచారుండు వ
ర్ణితపారిమంగళగుండును, మితవన్యాశనుండు నగుచురమెలగుచు మఱియున్.

వ. ఉత్తమశ్లోకుం డగుపుండరీకాక్షుండు నిజమాయాస్వేచ్ఛావతారచరితంబుల
చేత నచింత్యంబుగా నెద్ది సేయ నద్దియ హృదయగతంబుగా భ్యానంబు సేయం
దగు మతియుం గార్యబుద్ధింజేసి సేయంబడుపూజావిశేషంబులు వాసుదేవ
మంత్రంబున సర్వేశ్వరునికి సమర్పింప వలయు నిట్లు మనోవాక్కాయకర్తృం
బులచేత మనోగతం బగునట్లుగా భక్తియుక్తంబు లయినపూజలచేతఁ బూజం
పంబడి సర్వేశ్వరుండు మాయాభిభూతులు గాక సేవించుపురుషులకు ధర్మాది
పురుషార్థంబులలోన నభిమతార్థంబు నిచ్చు విరక్తుం డగువాడు నిరంతరభావం
బయినభక్తి యోగంబునంజేసి మోక్షంబుకొఱకు భజియించు నని చెప్పిన విని
ధువుండు నారదునకుం బ్రదక్షిణపూర్వకంబుగా నమస్కరించి (మహర్షిజన
సేవ్యం బై సకలసిద్ధుల నొసంగుచు) భగవత్పాదసరోజాలంకృతం బైనమధు
వనంబునకుం జనియె నంత.

257

తే. పద్మభవసూనుఁ డుత్తానరపాదుకడకు, సరిగి యారాజుచే వివిధార్చనముల
నంది సంప్రీతుఁడై యుచితాసనమున, నెలమిఁగూర్చుండి యాతనిరవలనునూచి.

259

వ. ఇట్లనియె.

శ. భూనాయక నీ విపు డా, న్నూనాస్యఁడ వగుచుఁ జాల శ్ర మనిలోఁ జింతం
బూనుట కేమికతం బన, నానారదుతోడ నాతఁ శ్ర డనియెన్ మరలన్. 260

క. మునివర వివేకశాలియు, ననఘుండు నై దేండ్లబాలుఁ శ్ర డస్తత్ప్రియనం
దనుఁ డదయుఁడ నగునాచే,తను బరిభవ మొంది చనియెఁ శ్ర దల్లియుఁ దానున్.

మ. చని యుగ్రాటవి జొచ్చి యచ్చటఁ బరిశ్రాంతుండు తుష్టిడితుం
డును నాహ్లానముఖాంబుజుండు ననఘుండున్ బాలుండు నై న్నినమ
త్తనయున్ ఘోరవృకాహిభల్లముఖసర్వత్వశ్రేణి నిర్జించెన్
యని దుఃఖించెద నాదుచిత్తమున నార్యస్తుత్య యిట్లాటకున్. 262

తే. అట్టియుత్తమబాలు నారయంకపీఠ,మందుఁ గూర్చుండ నీక నిరరాకరించి
యంగనానక్తచిత్తుండ శ్ర నైనయట్టి,నాదుకారాత్మ్య మిది మునిరనాథచంద్ర.

ఉ. నా విని నారదుండు సరసనాథున కిట్లను నీకుమారుఁ డా
దేవకిరీటరత్నరుచిరదీపితపాదసరోజుఁ డైనరా
జీవదళాక్షరక్షితుఁ డశశేషజగత్పరికీర్తనీయకీ
ర్తివిభవప్రశస్తసుచరరిత్రుండు వానికి దుఃఖ మేటికిన్. 264

ఉ. కావున నమృహస్త్రుండు సుతకర్మముచేత సమస్తలోకపా
లావళి కందరానిసముద్రదంచితనిత్యపదంబునం బ్రభు
శ్రీ విలసిల్లఁ జెందుఁ దులసీదళదాము భజించి యాజగ
త్పావనుఁ డైనసీసుతుప్రభావ మెఱుంగవు నీవు భూవరా. 265

వ, అదియునుం గాక.

266

- క. నీకీర్తియు జగములయందు, దాకల్పము నొందఁ జేయు శ సంచితగుణర
త్నాకరుఁ డిట కేతెంచును, శోకింపకు మతనిఁగూర్చి శ సుభగచరిత్రా. 267
- క. అని నారదుండు వలికిన, విని మనమున విశ్వసించి శ విభుఁడును బ్రియసం
దనుఁ జింతించుచు నాదర, మునఁ జూడం డయ్యె రాజ్యమును బూజ్యముగన్. 269
- వ. అంత నక్కడ నాధువుండు. 269
- క. చని ముందటఁ గనుఁగొనె మధు, వనమును మునియోగి దేవశర్వతగుణపా
వనమును దుర్భవజలదప, వనమును నిఖిలై కపుణ్యైవరభవనంబున్. 270
- వ. అట్లు గని డాయం జని యమునానదిం గృతస్నానం డై నియతుండును సమా
హితచిత్తుండును నై సర్వేశ్వరుని ధ్యానంబు సేయుచుం ¹ద్రిరాత్మత్తిరాత్మం
బుల కొక్కమాటు కృతకపితృబదరీఫలపారణుం డగుచు దేహస్థి సనసురించి
యొక్కమాసంబు హరిం బూజించి యంతనుండి యాజేసిదిసంబుల కొక్కపరి
కృతజీర్ణతృణవర్ణాహారం డగుచు రెండవమాసంబున విష్ణుసమారాధనంబు
సేసి యంతనుండి నవగాత్రంబుల కొకమా టుడకభక్షణంబు సేయుచు మూఁ
డవమాసంబున మాధవు నర్పించి యంతనుండి ద్వాదశదిసంబుల కొకతోయం
బు వాయుభక్షణం డగుచు (జితశ్వాసుం డై) నాలవమాసంబునం బుండరీకా
క్షుని భజియించి యంతనుండి మనంబున (నలయక నిరుచ్ఛ్వాసుం డై) యేక
పరంబున నిలిచి పరమాత్మం జింతించుచు) నచేతనం బైన ఘోషపుంబోలె నై
దవమాసంబును జరపె సంత. 271
- సీ. సకలభూతేంద్రియారశయ మగుహృదయంబు, నందు విషయములఁ శ జెంద నీక
మహాదాదిత త్వసమాజమ్ములకును నా, ధారభూతమును బ్రధానపూరు
షేశ్వరుం డై నట్టిశాశ్వత బ్రహ్మంబు, దన డైనహృదయపరస్కమున నిలిపి
హరిరూపమునకంటె శ నన్యంబు నెఱుంగక, చిత్త మవ్యభునందుఁ శ జేర్చియున్న
- తే. కతనముగ్లోకములుసాలరేగంప మొండె, వెండియును బేర్చియయ్యర్భకుండుధరణి
నొక్కపాదంబు చేర్చి నిల్చున్నవేళఁ, బేర్చి యబ్బాలునంగుప్రవీడఁజేసి. 272
- తే. వసుమతీతల మర్ధము శ వంగఁ జొచ్చె, భూరిమదదుర్నివారణవారణేంద్ర
మెడమఁ గుడి నొరగఁగ నడుగఁడుగుచకును, జలన మగునుదధిస్థితకలమువోలె.
- చ. అతఁడు ననన్యదృష్టిని జరచార దేహశరీరధారణా
స్థితి గలయీశునందుఁ దనశరీరవితమున్ ఘటయింపఁ జేసి యే
కతఁ గనఁ దన్నిరోధమునఁ శ గైకొని కంపము నొంద నీశ్వరుం
డతఁడు చలింప నిజ్జగము శ లన్నియుఁ జంచల మయ్యె భూవరా. 274
- క. ఆలోకభయంకర మగు, నాలోకమహావిపద్రశాలోకను లై
యాలోకపాలు రందఱు, నాలోకశరణ్యుఁ గాన శ సరిగిరి భీతినన్. 275

వ. అట్లరిగి నారాయణు నుద్దేశించి కృతప్రణామము లై కరంబులు ముకుళించుకొని యుట్లనిరి. 276

చ. హరి పరమాత్మ కేశవ చరణాచరభూతశరీరధారి వై
పరఁగుడు వీవు నిట్టులుగఁ శ బ్రాణనిరోధము లేందు మున్ను నే
మెఱుంగ మనాథనాథ జగదీశ్వర సర్వశరణ్య నీపదాం
బురుహము లర్థిమై శరణు శ వొందెద మార్తి హరించి కావవే. 277

వ. అని దేవతలు విన్నవించిన నీశ్వరుండు వారల కిట్లనియె నుత్తానపాదుం డను
వానితనయుండు విశ్వరూపుడ నయిననాయందుఁ దనచిత్తం బై కృముసేసి తపం
బు గావించు చుండ దానంజేసి భవదీయప్రాణనిరోధం బయ్యె నట్టిమరత్యయం
బైనతపంబు నివర్తింపఁజేసెద వెఱవక మీమీనివాసంబులకుం జనుం డని యా
నతిచ్చిన నాదేవతలు నిర్భయాత్ము లై యీశ్వరునకుం బ్రణామంబు లాచరించి
త్రివిష్టపంబునకుం జనిరి తదనంతరంబ. 278

నీ. హరి యీశ్వరుండు విరహాంగకులేశ్వర. యానుఁ డై నిజభృత్యుఁ శ డై నద్రువుని
గనుఁగొనువేడుక శ జనియింప నామధు, వనమున కప్పడు శ సని ద్రువుండు
పరువడి యోగవిరపాకతీవ్రం బైన, బుద్ధిచే నిజమనోంబురుహముకుశ
మందుఁ దటిత్ప్రభాతయతమూర్తి యటఁ దిరో, ధానంబునను బొంది రతత్రణంబ

తే. తనపురోభాగమందు నిల్చినను బూర్వ
సమధికజ్ఞాననయనగోచరసమగ్ర
మూర్తిఁ గనుఁగొని సంభ్రమశ్రమునను సమృ
దాశువులు రాలఁ బులకీకృతాంగుఁ డగుచు. 279

— శుభ్ర సాక్షిత్వంబున భగవంతుని ద్రువుండు స్తుతించుట. శుభ్ర —

తే. నయనముల విభుమూర్తిఁ బాశనంబు సేయు
పగిదిఁ దనముఖమునను జుంభనము సేయు
లీలఁ దగిలి భుజముల నాఁలింగనంబు
సేయుగతి దండవస్సమశస్కృతు లొనర్చె. 280

వ. ఇట్లు దండప్రణామంబు లాచరించి కృతాంజలియై స్తోత్రంబుసేయ నిశ్చయించి
స్తుతిక్రియాకరణసమగ్రుండు గాకయున్నద్రువునకును ¹సమ స్తభూతంబులకు నంత
ర్యామి యైనయీశ్వరుం డాతనితలం పెట్టింగి వేదమయం బయినతనశంఖంబు
చేత నబ్బాలునికపోలతలం బంటిన జీవేశ్వరనిర్ణయజ్ఞుండునుభక్తిభావనిష్ఠుండును
నగుద్రువుండు నిఖిలాంశవిఖ్యాతకీర్తి గలయీశ్వరుని (భగవత్ప్రతిపాదితంబు
లగుచు) ¹వేదాత్మకంబు లైనతనవాక్కు ల నిట్లని స్తుతియించె దేవా విఖలశక్తి
ధరుండవు నంత ప్రవిష్టుండవు నైననీవు లీనంబు లైనమదీయవాక్కులం బ్రా

జేంద్రియంబులం గరచరణశ్రవణత్వగాదులను జిచ్చక్తిచే గృహంజేసి జీవింపం జేసినభగవంతుండవును బరమపురుషుండవును నైననీకు నమస్కరింతు నీవాక్కరుండ వయ్య మహాదాద్యం బైనయాయశేషవిశ్వంబు మాయాఖ్యం బయిన యాత్మీయశక్తిచేతం (గల్పించి యందుం) బ్రవేశించి యింద్రియంబులందు వసించుచుం దత్తదేవతారూపంబులచే నానాప్రకారంబుల దారువులం దున్న వహ్నిచందంబునం బ్రకాశింతు వదియునుం గాక.

281

చ. పరమతి నార్తబాంధవ భరవద్ధునబోధనమేతుండై భవ
చ్చరణముం బొందినట్టివిధిసర్గము సుప్తజనుండు బోధమం
దరయఁగఁ జూచురీతిఁ గను శ నట్టిముముక్షుశరణ్య మైననీ
చరణములం గృతజ్ఞుఁ డగుశనజ్ఞుఁ డెట్లు దలంప కుండెడున్.

282

సీ. మహితాత్మ మణిజన్మమరణప్రణాళన, హేతుభూతుండవు శనిధకల్ప
తరువపు నగునిన్నుం శ దగ నెవ్వరే నేమి, పూని నీమాయావిమోహితాత్మ
లగుచు ధర్మార్థకామాదులకొఱకుం ²దా, మర్పించుచును ద్రిగుణభ మైన
దేహోపభోగ్య మై శ దీపించుసుఖముల, నెనయంగ మదిలోన శ నెంతు రట్టి

తే. విషయసంబంధజన్యమై శ వెలయుసుఖము, వారికి నిరయమందును శ వజలు దేవ
భూరిసంసారతాపనిరవారగుణక, ధామృతాపూర్ణ యీశ మూర్ధవ ముకుంద.

మ. అరవిందోదర తావకీసచరణభ్యానానురాగోల్లస
చ్చరితాకర్ణసజాతభూరిసుఖముల్ శ స్వానందకబ్రహ్మం
దరయన్ లే వంట దండభృద్భటవిచూరనాకీర్ణలై కూలునా
సురలోకస్థులఁ జెప్ప నేల సుజనశస్త్రోమైకచింతామణి.

284

చ. హరి భజనీయమార్గనియతాత్మకు లై భవదీయరూప మై
వజలినభక్తియుక్తు లగుర వారలసంగతిఁ గల్గజేయు స
త్పురుషసుసంగతిన్ వ్యసన సదుర్భరసాగర మప్రయత్నతక్
సరసభవత్కథామృతిరసంబున మత్తుండ నై తరించెదన్.

285

చ. నిరతముఁ దావకీసభజరసీయపదాబ్జసుగంధబుద్ధు లె
వ్వరిమదిఁ బొందఁగాఁ గలుగు శ వారలు తిష్ఠియమర్త్యదేహము
న్నరయఁ దదీయదారతనరయాదిసుహృద్గుహబంధువర్గమున్
మఱతురు విశ్వతోముఖ రరమాహృదయ శ ముకుంద మాధవా.

286

సీ. పరమాత్మ మర్త్యసుప్రవృత్తిర్యజ్ఞగ, దితిజనరీసృప్రద్యజగణాది
సంవ్యాప్తమును సదనసద్విశేషంబును, గైకొని మహాదాదికారణంబు
నైనవిరాడ్విగ్రహంబు నే నెఱుంగుదుఁ, గాని తక్కినసుమంతగళము నై స
సంతతసుమహితై శ శ్వర్యరూపంబును, భూరిశబ్దాదివ్యాపారశూన్య

తే. మైనబ్రహ్మస్వరూప మేనాత్మ నెఱుంగఁ, బ్రవిమలాకార సంసారభయవిదూర
పరమమనిగేయ సంతతభాగధేయ, నలిననేత్ర రమాలలనాకళత్ర. 287

సీ. సర్వేశ కల్పాంతరసమయంబునందు నీ, యఖిలప్రపంచంబు శ నాహరించి
యనయంబు శేషసరహాయుండ వై శేష, వర్యంకతలమునఁ శ బవ్వలించి
యోగనిద్రారతి శ నుండి నాభీసింధు, జన్మరలోకకంఠజాతకర్ణి
కందుఁ జతుర్ముఖు శ నమరఁ బుట్టించుచు, రుచి నొప్పుబ్రహ్మస్వరూపి వై న
తే. నీకు మ్రొక్కెద సత్యంతరనియమ మొప్ప, భవ్యచారిత్ర పంకజరవత్త్ర నేత్ర
చిరశుభాకార నిత్యలక్ష్మీవిహార, యవ్యయానంద గోవింద శ వారి ముకుంద. 288

వ. అట్లు యోగనిద్రాపరవశుండ వయ్యును జీవులకంటె సత్యంతవిలక్షణుండ వై
యుండుదు వది యెట్లనిన బుద్ధ్యవస్థాభేదంబున సఖండితం బయినస్వశక్తింజేసి
చూచులోకపాలననిమిత్తంబు యజ్ఞాధిస్థాతవు గావున నీవు నిత్యము క్తుండవును
బరిశుద్ధుండవును జిద్రూపకుండవును నాత్మవును గూటస్థుండవును (నాదిపురుషుండ
వును భగవంతుండవును) గుణత్రయాధీశ్వరుండవును నైవర్తితువు భాగ్యహీనుం
డైనజీవునియందు నీగుణంబులుగలుగ వేసర్వేశ్వరునందేసేమి విరుద్ధగతులైవివిధ
శక్తియుక్తంబులైనయవిద్యాదు లానుపూర్వ్యంబునంజేసి ప్రలీనంబు లగుచుం
డు నట్టివిశ్వకారణంబు నేకంబు సనంతంబు నాద్యంబు నానందమాత్రంబు
నవికారంబు సగుబ్రహ్మంబునకు సమస్కరించెద మఱియు దేవా నీవు సర్వవిధ
ఫలం బని చింతించునిష్కాము లయినవారికి రాజ్యాధికామితంబులఁగోనఁ బర
మార్థం బయినఫలంబు సర్వార్థరూపుండ వైనభవదీయపాదపద్మసేవనంబు యిట్లు
నిశ్చితంబు యైనను సకాములైనదీనులను గోపు వత్సంబును సస్యపానంబు
సేయించుచు వృకాదిభయంబువలన రక్షించుచందంబునం గామప్రదుండ వై
సంసారభయంబువలనం బాపుదు వని యిట్లు సత్యసంకల్పించును సుజ్ఞాని
యు నయినధృవునిచేత వినుతింపబడి భృత్యామర క్తుం డైనభగవంతుండు సం
తుష్టాంతరంగుం డై యిట్లనియె. 289

క. ధీరవ్రత రాజన్యకు, మారక నీహృదయమందు శ మసలినకార్యం

బాహుధిగా నెఱుంగుదు, నారయ నది వొంద రాని శ దైనను నిత్తున్. 290

వ. అది యెట్టిదనిన నెం దేని మేధియందుఁ బరిభ్రామ్యమాణగోచక్రంబునుంబోలె
గ్రహసత్తత్ర తారాగణజ్యోతిశ్చక్రంబు సత్తత్రరూపంబు లయినధర్మాగ్నికశ్యప
శక్రమును సప్తస్థులును దారకాసమేతులైన ప్రదక్షిణంబు దిరుగుచుండుదు రట్టి
దురాపంబును ససన్యాధిష్ఠితంబును లోకత్రయప్రళయకాలంబునందు సత్వరంబు
గాక ప్రకాశమానంబును నయినధృవక్షితి యనుపదంబు ముందట నిరువది
యాఱువేలేండ్లు ససం గ్రాపింతువు తత్త్వదస్తాప్తిపర్యంతంబు భవదీయజనకుం
డు వనవాసగతుం డైనం దద్రాజ్యంబు పూజ్యంబుగా ధర్మమార్గంబున జితేం

ద్రియుండ వై చేయుదువు భవదనుజుం డగును త్తముండు మృగయార్థంబు వసం
బునకుం జని మృతుం డగుఁ దదన్వేషణార్థంబు తదాహితచి త్తయై తన్మాతయు
వసంబునకుం జని యందు దావదహాననిమగ్న యగు వెండియు. 291

సీ. అనఘాత్త మతి నీవు శ యజ్ఞరూపుం డనఁ, దగునన్న సంపూర్ణ రక్షణంబు
లగుమఖంబులచేత శ నర్పించి సత్యంబు, లగునిహసౌఖ్యంబు శ లనుభవించి
యంత్యకాలమున న శ న్నాత్తఁ దలంచుచు, మతి సర్వలోక సరమస్కృతమును
మహిఁ బునరావృత్తిరహితంబు న వ్తసి, మండలోన్నత మగుమామకీన

తే. పదము దగఁ బొందఁ గల వని శ పరమపురుషుఁ

డతనియభిలషితార్థంబు శ లగ్ని నిచ్చి
యతఁడు గనుఁగొను చుండంగ శ నాత్మపురికి
గరుడగమనుఁడు వేంచేసెఁ శ గౌతుకమున. 292

తే. అంత ధృవుండును బంకేరుహక్షపాద, కమలసేవోపపాదితశ్రుతమనోర

థములఁ దనరియుఁ దనదుచిర త్తంబుఁగోన, దుష్టి బొందక చనియె విశిష్టచరిత.

క. అని మైత్రేయుండు ధృవుఁ డ, ట్లనయము హరిచేఁ గృతానుఁ డైనవిధం బె
ల్లను వినిపించిన విదురుండు, విని మనివరుఁ జూచి పలికె క విసయం బెసఁగన్.

క. మునినాయక విను కాముక, జనదుష్ప్రాప్తంబు విష్ణుచరణంబురుహా
ర్చనమునిజనసంప్రాప్తము, ననఁ గలపంకేరుహక్షురసవ్యయపదమున్. 295

వ. పెక్కుజన్మంబులం గాని పొంద రానిపదంబు దా నొక్కజన్మంబుననే పొంది
యుం దనమనంబునం దప్రాప్తమనోరథుండ నని పురుషార్థవేది యైనధృవుం
డెల్లు దలంచె ననిన మైత్రేయుం డి ట్లనియె. 296

తే. అనఘ పినతల్లి దన్నుఁ బరల్కిననురుక్త

బాణవిధాత్తుఁ డగుచుఁ దరద్యాషణములు

చి త్తమందుఁ దలంచుటఁజేసి ముక్తి

గోరమికి నాత్మలో వగఁ శ గూఁచుండె. 297

వ. అంత నాధృవుండు. 298

చ. అనఘ జితేంద్రియల్ సుమహిరతాత్ములు నై నననందనాను లెం

దనయము నై కజన్మ సమురపార్జితయోగసమాధిఁజేసి యె

వ్వనిచరణారవిందములు శ వారనిభక్తి నెఱుంగు చుందు రా

ఘనుఁ బరమేశు సీశు సవీరకారు సమేయు సజయ్య నాద్యునిన్. 299

వ. ఏను షణ్మాసంబులు భజించి తత్పాదపక్షచ్ఛాయం బ్రాపించియు భేదదర్శ
నుండ నైతి నక్కటా యిట్టిభాగ్యహీనుండ నైనదోను భవనాశకుం డైనయ
తనిం బొడగనియు సశ్వరంబు వైనకామ్యంబు లడిగితి నిట్టిగౌరాత్మ్యం బెం
దేనిం గలదే తమపదంబులకంటె నున్నతపదంబునం బొందుదునో యని సహం

పం జాలనియీదేవతలచేత మదీయమతి గలుపితం బయ్యెం గాక నాఁడు నారదుం డాడినమాట తథ్యంబయ్యె నతనివాక్యంబు లంగీకరింపక యే నసత్తముండ నై స్వస్థావస్థలం బొందినవాఁడు దైవికం బైనమాయం జెంది భిన్నదర్శనం డగుచందంబున నద్వితీయుండ నైనను భ్రాత యనుశత్రువుచేఁ బ్రాప్తం బైన దుఃఖంబు నొంది జగదాత్మకుండును సుప్రసాదుండును భవనాశకుండును నైన యీశ్వరు నారాధించి తత్ప్రసాదంబు వడసియు నాయుర్విహీనుం డైనరోగికిం బ్రయోగించునావధంబుంబోలె నిరర్థకంబు లై నశ్వరంబు లైనయాకామితం బులు గోరితి నని వెండియు.

300

మ. ధనహీనుండు నృపాలుఁ జేరి ¹మిగులఁ శ ధాటిఁ ఫలీకార మి
మృని యర్పించినరీతి ము క్తిఫలదుం శ డైనట్టిపంకేజిఁ
చనుఁడే చాలఁ బ్రసన్నుఁ డైన నతనిఁ శ సాంసారికం బర్హి గో
రిననావంటివిమూఢమానసులు ధాశత్రిం గల్గిరే యెవ్వరున్.

301

—అశ్రువుండు మరలఁ దనపురంబునకు వచ్చుట. —

సీ. అని యిట్లు చింతించె శ ననుచు నమ్మైత్రేయ, ముని విదురునకు నిర్ట్లనియెఁదండ్రి
కమనీయహరిసాదరకమలరజోభిసం, స్కృతశరీరులును యాదృచ్ఛికముగ
సంప్రాప్త మగుదాన శ సంతుష్టచిత్తు లై, వఱలుచు నుండుమీరవంటివారు
తగ భగవత్పాదరదాస్యంబు దక్కంగ, నితరపదార్థమే శ యెడఁదలంను
తే. మఱచియును గోరనొల్లరు మనుచరిత్ర, తవిలి యిట్లు హరిప్రసాదంబు నొంది
మరల వచ్చుచు నున్నకురమారువార్త, జారుచే విని యుత్తానశచరణుఁ డంత.

వ. మనమున నిట్లని తలంచె.

303

క. చచ్చినవారలు క్రమ్మఱ, వచ్చుటయే కాక యిట్టిరవార్తలు గలవే
నిచ్చలు నమంగఱుండ నగు, నిచ్చలు మఱి నాకు శుభము శ లేల ఘటించున్.

క. అని విశ్వసింప కుండియు, మనమున నానారదుండు గురమారుండు వేగం
బున రాఁగలఁ డనుచును బలి, కింపలుకులు దలచి నమ్మి శ కృతకృత్యం డై.

క. తనసుతునిరాక సెప్పిన, ఘనునకు ధనములును మా క్తికపుహారములు
మన మలర నిచ్చి తనయనిఁ, గనుఁగొనుసంతోష మా త్తఁగడలుకొనంగన్.

సీ. వలను మీఱిన సైంధవంబులఁ బూన్చిన, కనకరథంబు నుత్కంఠ నెక్కి
బ్రాహ్మణకులవృద్ధరబంధుజనామాత్య, పరివృతం డగుచు విశస్ఫురణ మెఱసి
బ్రహ్మనిష్ఠోపతూర్యస్వనశంఖకా, హళవేణురవము లంగదంద చెలఁగ
శిబిక లెక్కియు విభూషిత లై సునీతి సు, రుచు లుత్తముండు నారరూఢి నడవ
తే. గరిమ దీపింప నతిశీఘ్రగమన మొప్పు, నాత్మనగరంబు వెలువడియరుగు చుండి
బలసి నగరోపవనసమీరంబునందు, వచ్చుధువుఁ గని మేదినిశ్వరుండు నంత.

- చ. అరదము డిగ్గి ప్రేమ దొలఁగకాడ ననంభ్రముఁ డై రమామనో
హరుచరణారవిందయుగశార్చననిర్దళితాఖిలాఘు నీ
శ్వరకరుణావలోకనసురజాతసమగ్రమనోరభుక్ సుతుం
గర మనురక్తి డాసి పులకకల్ నన లొత్తఁ బ్రమోదితాత్ముఁ డై. 308
- తే. బిగియఁగొఁగిటఁజేర్చి నెరమైగము నివిరి, శిరముమూర్ఛాని చుబుకంబురసేతఁ బుణికి
యవ్యయానందబాష్పధారాభిషిక్తుఁ, జేసి యాశీర్వదింప నాశీరయశుండు.
- క. జనకునియాశీర్వచనము, లనయముఁ గైకొని ప్రవోది శ యై తత్పదముల్
దనఘాలతలము సోఁకఁగ, వినతులు గావించి భక్తిరవిహ్వలుఁ డగుచున్. 310
- తే. అంత నానజ్జనాగ్రణియైనభువుఁడు, దల్లులకు భక్తి వినతులు శ దగ నొనర్చె
సురుచి మ్రొక్కినయర్చకులజూచి యెత్తి, నగుమొగంబున నాలింగనంబుసేసి.
- నీ. కరమొప్ప నానందశిగ్గదస్వరమున, జీవింపు మనుచు నాశీర్వదించె
భగవంతుఁ డెవ్వనిరపై మ్రొత్తి వాఱించు, సత్కృపానిరతఁ బ్రసన్నుఁ డగుచు
నతనికిఁ దమయంత శ ననుకూల మై యుండు, సర్వభూతంబులు శ సమతఁ బేర్చి
మహిఁ దలపోయ నిరమ్మప్రదేశములకు, ననయంబుఁ జేరుతోరయములపగిదిఁ
- తే. గాన ఘను నమృహాత్ముని శ గారవించె, సురుచి పూర్వంబుఁ దలఁపక శ సుజనచరిత
విష్ణుభక్తులు ధరను బ్రవిత్తు లగుట, వారి కలుగరు ధరణి నెరవ్వారు మఱియు.
- వ. కావున నుత్తముండును భువుండును బ్రేమవిహ్వలు లగుచు సన్యోగ్యాల్లింగితు
లై పులకాంకురాలంకృతశరీరులై యానందబాష్పంబుల నొప్పి రంత సునీతియుఁ
దనప్రాణంబులకంటెం బ్రియం బగుసుతు నుపగూహనంబు సేసి తదవయవస్థ
ర్చనంబుచేత నానందంబు నొంది విగతశోక యయ్యె నప్పడు సంతోషబాష్ప
ధారాసిక్తంబు లై చనుఁబాలునుం గురిసె నంత. 313
- నీ. అప్పుడు సంతోష శ ముప్పతిల్లఁగఁ జార, జనము లాభువుతల్లిర నెనయఁ జూచి
తోడరినభవదీయశుభివాశకుఁ డైన, యిట్టితనూజుఁ డెం శ దేనిఁ బెద్ద
కాలంబుక్రిందటఁ శ గడఁగి నష్టం డైన, వాఁ డిట్లు నీభాగ్యవశముచేతఁ
బ్రతిలబ్ధుఁ డయ్యెను శ నితఁడు భూమండల, మెల్లను రక్షించు శ నిధమహిమఁ
- తే. గమలలోచనుఁ జింతించుశునులు లోక, దుర్జయంబైన నయట్టిమృత్యువునుగెల్తు
రట్టిప్రణతాత్తిహరుఁ డైనయజ్ఞనాథుఁ, డర్శి నీచేతఁ బూజితుం శ డగుట నిజము.
- వ. అని ప్రశంసించి రట్లు పారజనంబులచేత నుపలాల్యమానుండును (సంస్తూయ
మానుండును) నగుచు నుత్తానపాదుం డుత్తమసమేతంబుగా భువుని గజారాఘ
నిం జేసి ప్రహృష్టాంతరంగుం డగుచుఁ బురాభిముఖుం డై చనుడెంచి. 315
- నీ. స్వర్ణపరిచ్ఛదశర్వచ్ఛకుడ్యద్వార, రాజతగోపురాఘోటాలకంబు
ఫలపుష్పమంజరీకలితరంభాస్తంభ, పూగపోతాదివిరభాషితంబు
ఘనసారకస్తూరికాగంధజలబంధు, రాసి క్తవిషమీమూర్తాంచితంబు

- మానితనవరత్నమయరంగవల్లీవి, రాజతప్రతిగృహస్రాంగణంబు
తే. శుభనదీజలకుంభసంగళోభితంబు, తండులస్వర్ణలాజాక్షరతప్రసూన
ఫలబలివ్రాతకలితవిభ్రాజితంబు, నగుచు సర్వతోలంకృతమైనపురము. 316
- వ. ప్రవేశించి రాజమార్గంబునఁ జనుడెంచునప్పుడు. 317
- మ. హరిమధ్యల్ పురకామినీజనులు సౌభాగ్యంబులందుండి భా
స్వరసిద్ధార్థఫలాక్షతప్రసవదూరవ్రాతదధ్యంబుపుల్
గరవల్లీమణిహేమకంకణరుణాత్కరంబు శోభిల్లఁ జ
ల్లిరి యాభాగవతోత్తమోత్తమునిపై శ్రీ లీలాప్రమేయంబుగన్. 318
- వ. ఇట్లు వాత్సల్యంబునం జల్లుచు సత్యవాక్యంబుల దీవించుచు సునర్ణపాత్రరచిత
మణిదీపసీరాజనంబుల నివాళింపం (బారజానపదమిత్రామాత్యబంధుజఫపరివృ
తుం డై) చనుడెంచి. 319
- సీ. కాంచనమయమరకతకుండ్యమణిపరి, చ్చదవిరాజస్వచ్ఛసౌధములను
వరసుధాశ్లేషపాండురగు క్షపరికరో, దాతనమంచితశతల్పములను
సురతరుణోభితశుకపికమిఘనాళి, గానవిభాసితోరద్యానములను
సుమహితవైదూర్యసోపానవిమలశోభితజలపూర్ణ వాశపీచయముల
తే. వికచకష్టరనరదరవిందకైర, వప్రదీపితబకచక్రరవాకరాజ
హంససారసకారండ్రవాదిజలవి, హంగనినదాభిరామపద్మాకరముల. 320
- వ. మఱియును. 321
- తే. చారుబహువిధవస్తువిస్తార మొప్పు
నంగనాయుక్త మగుచుఁ బెం శ్ర వగ్గలించి
యర్థిఁ దనరారుజనకుగృహంబు సొచ్చె
నెలమిఁ ద్రిదివంబు సొచ్చుడే వేంపుపగిది. 322
- వ. ఇట్లు ప్రవేశించిన రాజర్షి యైనయత్తైనపాదుండు సుతునియాశ్చర్యకరం బైన
ప్రభావంబు వినియుం జూచియు మనంబున విస్తయంబు నొంది ప్రజానురక్తుం
డును బ్రజాసమృత్తుండును నవయావనపరిపూర్ణుండును నై నధువుని రాజ్యాభి
షిక్తుం జేసి వృద్ధవయస్కుం డైనతన్నుఁ దాన యెఱింగి యాత్మగతిఁ బొంద నిశ్చ
యించి విరక్తుం డై వసంబునకుం జనియె నంత నాధువుండు శింశుమారప్రజా
పతికూఁతులైన భ్రమి యనుదాని వివాహం బై దానివలనఁ గల్పవత్సరులను
నిద్దలు గొడుకులం బడసి వెండియు వాయుపుత్రి యైనయిల యనుభార్యయందు
నుత్కలనామకుం డైనకొడుకు నతిమనోహర యైనకన్యా(రత్నంబు)నుం గనియె
నంతఁ దద్భార్య యైనయత్తముండు వివాహంబు లేకుండి మృగయాధ్యంబు వసం
బున కరిగి హిమవంతంబున యత్సునిచేత హతుం డయ్యె నతనితల్లియుఁ దద్దుః

ఖంబున వసంబున కేఁగునెడ గహనదహనుచేత మృతిం బొందెధువుండు భా
తృమరణంబు విని శోకవ్యాకులితచిత్తుం డై జైత్రం బగురథం బెక్కి యుత్తరా
భిముఖం డై చని హిమవద్దోఁనియందు భూతగణసేవితంబును గుహ్యకసంకులం
బును నైనయలకాపురంబు వొడగని యమృహాబాహుండు. 323

అథ ధ్రువుండు కుశేరానుచరు లై నగుహ్యకులతో యుద్ధము సేయుట. అథ

మ. ఘనశౌర్యోన్నతితోడ సర్వకరుబాశకాశంబులందుం బ్రతి
ధ్వను లోలిన్ నిగుడంగ శంఖము మహోద్యల్లీలఁ బూరింపఁ ద
న్నినదంబున్ విని యక్షకాంతలు భయాశ్చ్యతాత్మ లై రుగ్రసా
ధను లై యక్షభటుల్ పురిన్ వెడలి రుశ్మాహంబు సంధిల్లఁగన్. 324

వ. ఇట్లు వెడలి యాధువునిం దాఁకిన. 325

చ. కరము మహారఘండు భుజశగర్వపరాక్రమశాలియున్ దను
ర్ధరుండును నైనయాధువుండు ర దన్ను నెదిర్చినయక్షకోటిఁ జె
చ్చెరఁ బరుముండువేల నొకరచీరికిఁ గైకొన కొక్కపెట్ట భీ
కరముగ మూండుమూండుశిత్రకాండములం దగ గ్రువ్వు నేసినన్. 326

ఉ. వారు లలాటముల్ వగిలి ర వారక సోలియుఁ దేటి యమృహో
దారుపరాక్రమప్రకటరధైర్యముఁ దత్కరలాఘవంబుఁ బ
ల్లొలు నుతించుచుం గుపిత్రమానసు లై పదతాడితప్రదు
ష్టరగకోటివోలెఁ జురులోగ్రభయంకరరోషమూర్తు లై. 327

ఉ. ఆరధకోత్తముం దొడరి ర యందలు నొక్కటఁ జుట్టి ముట్టి యా
రాటుశిలీముఖంబులమ ర నంగములం బగిలించి వెండి వి
స్ఫారగదా శర ట్టురిక ర పట్టిన తోమర శూల ఖడ్గముల్
సారధియుక్తుం డైనరధసైన్యముపైఁ గురియించి రేవునన్. 328

వ. అట్లు గురియించిన నతండు. 329

క. పెం పటి యుండెను ధారాసంపాతచ్ఛన్న మైనశైలముభంగిన్
గుంపులు గొని యాకసమునఁ గంపించుచు నపుడు సిద్ధరగణములు వరుసన్.

క. హాహాకారము లెసఁగఁగ, నోహో యారీతి ధ్రువపరయోరుహహితుఁ డు
త్సాహము సెడి యిటు దైత్యసమాహర్ణవమంచు నేడూర మునిఁగెనె యకటా.

వ. అని చింతించునవసరంబున. 332

క. తా మాతని గెలిచితి మని, యామనుజాశనులు వలుక ర నట నీహర
స్తోమము సమయించుమహోద్దాముం డగుసూర్యుఁ బోలి ర తద్దయుఁ దోచెన్

వ. అట్లు దోచిన. 334

మ. అరిదుఃఖావహ మైనకార్తుకము శౌర్యస్ఫూర్తితోఁ దాల్చి భీ
కరబాణావళిఁ బింజు పింజు గజవంశగా నేసి ఝంఝానిలుం

దురుమేఘావళిఁ బాటఁ దోలుగతి నశత్యగ్రాహితకూరబం

ధురశస్త్రావళి రూపు మాపె విలసత్సోర్జిల సంధిల్లఁగన్.

335

చ. మఱియును నమృహాత్ముఁ డనమానబలుండు మహాగ్ర బాణముల్
గఱి గఱిఁ దాఁక నేసి భుజగర్వ మెలర్ప విరోధివర్తముల్
పఱిపఱి నేసి యంగములు శ భంగము నొందఁగఁ జేసె వే ల్లిడిన్

1 గిఱిగొని పర్వతంబుల నొరగిం దెగఁ గొట్టెనునిస్తుకై వడిన్.

336

వ. అయ్యవసరంబున.

337

చ. అలఘుచరిత్రుఁ డమృతుకూలగ్రాణిచే వికలాంగు లై నవా

రలసకిరిటకుండలవిరాజితమ స్తకకోటిచే సము

జ్వలమణికంకణాంగదలశనద్భుజవర్గముచేత సంగర

స్థల మతిరవ్య మై తనరె శ సంచితవీరమనోహరాకృతిన్.

338

వ. అంత హతశేషులు.

339

క. వరబలుఁ డగుమనుమనుమని, శరసంఘిన్నాంగు లగుచు శ సమరవిముఖు లై

2 హరిరా జముఁ గని పఱచిన, కరిబృందముఁబోలెఁ జనిరి శ కళవళపడుచున్.

340

క. అప్పడు రాక్షసమాయలు, గప్పిన ధృవుఁ డసురచరులకార్యం బెఱుఁగం

జొప్పడక వారిఁ బొడగని, దెప్పర మగుటయును సారశధిం గని యంతన్.

341

క. తలపోయఁగ భవి మాయా, పులకృత్యం బెఱుఁగ నెవ్వ శ రోపుడు రనుచుం

బలుకుచుఁ దత్పురిఁ జొరఁగాఁ, దలఁపఁగ నది గానరాక శ తద్దయు మా నెన్.

వ. అట్లు పురంబున కరుగుట మాని చిత్రరథం డై నయాధృవుండు సప్రయత్నం
డయ్యును 3 బర ప్రతియోగశంకితుం డై యుండె నయ్యెడ మహాజలధిఘోషంబు
ననుకరించుశబ్దంబు వినంబడె నంత సకలది క్తలంబుల వాయుజనితం బయినరజః
పటలంబు దోఁచెఁ దత్త ణంబ యాకాశంబున విస్ఫుర త్తటిత్వభాకలితగర్జారవ
యు క్తంబు లగుమేఘంబు లమోఘంబులై భయంక రాకారంబులై తోఁచె నంత.

మ. అనయంబుక ధృవుమీఁద దై త్యకృతమాయాజాల ము ట్లేచి బో

రన మ స్తిష్క-పురీషమూత్రపలదుర్గంధాస్థిమేదశ్శరా

సన నిస్త్రంశ శ రాసి తోమర గదా శ చక్ర త్రిశూ లాదిసా

ధనభూభృద్భుజగావళిం గురిసె నురద్దండక్రి యాలోలతన్.

344

వ. మఱియు మ త్రగజసింహవ్యాఘ్రసమాహంబులును నూర్చి భయంకరం బై సర్వ
తఃస్థవనం బయినసముద్రంబును గానంబడియె వెండియుం గల్పాంతంబునందుం
బోలె భీషణం బై నమహాహృదంబునుం దోఁచె నివ్వధంబున నానావిధంబులు
ననేకంబులును నవిరళభయంకరంబులు నయినయసురమాయలుగ్రూరప్రవర్తను

1. 'గిఱిగొనఁ బర్వతంబులఁ బగిల్చుమహాశనిగొటిరూపునక' వ్రా. ప్ర. 2 'హరియక్షముఁ
గని' వ్రా. ప్ర. 3 'బరోదోగళంకితు' వ్రా. ప్ర.

లగుయత్కులచేత సృజ్యమానంబు లై యడరె నానమయంబున. 345

క. అనయంబును నయ్యత్కుల, ఘనమాయ నెఱింగి మునినిరకాయము వరుసఁ
మనుమనుమని మను మనుమని, మనమునఁదలఁచుచును దత్తమక్షంబునకున్.

వ. చనుడెంచి యాధునివునిం గని యి ట్లనిరి. 347

సీ. అనఘాత్త లోకు లెవ్వనిదివ్యనామంబు, సమత నాకర్ణించి శ సం స్థరించి
దు స్తరంబై నమృత్యువునై న సుఖవృత్తి, దరియింతు రట్టియీశ్వరుఁడు వరుఁడు
భగవంతుఁడును శార్ఙ్గపాణియు భక్తజ, నార్తిహరుఁడును శ నై నవిభుఁడు

భవదీయవిమతులఁ శ బరిమార్చుఁ గా కని, పలికిన మునులసంభాషణములు

తే. విని కృతాచమనుఁ డయి మాఁవిభునిపాద

కమలముఁ దలంచి రిపుభయంకరమహోగ్ర

కలితనారాయణాస్త్రంబుఁ శ గార్తుకమునఁ

బూనఁ దడవఁ దదీయసంభాషణమునను. 348

తే. కడఁగి గుహ్యకమాయాంధరకారమపుడు, వెరవు నెడి దవ్వదప్పుల శ విరిసి పోయె
విమల మైనవి వేకోదరయమునఁజేసి, సమయరాగాదికంబులరసరణి నంత. 349

మ. వరనారాయణబాణరాజ్ఞనితదుర్రావృరప్రభాహేమపుం

ఖరుచిస్సారమరాశరాజసితపక్షకూరధారారణ

చ్చరసాహస్రము లోలి భీషణవిపక్షశ్రేణిపై వ్రాలె భీ

కరరావంబునఁ గానఁ జొచ్చుశిఖిసంఘాతంబుచందంబునన్. 350

వ. అ ట్లీసిన. 351

చ. ఖరనిశితప్రదీప్తఘనశకాండపరంపరవృష్టిచేఁ బొరిం

బారి వికలాంగు లై యడరి శ పుణ్యజనుల్ పృథుహేతిపాగు లై

గరుడునిఁ జూచి భూరిభుజశక్రకరంబు లెదిర్చి పేర్చి చె

చ్చెర సడతెంచుచందమునఁ శ జత్తరఘం బలు పూని తాఁకినన్. 352

ఉ. వారలఁ జండతీవ్రశరవర్గముచేత నికృత్తపాదజం

ఘోరుశిరోధరాంబకకశోదరకర్ణులఁ జేసి యోగిపం

కేరుహమిత్రమండలసశక్పద్భిద నెట్టిపదంబుఁ జెందు నా

భూరిపదంబునం బెలుచఁ శ బొందఁగఁ బంపె భుజావిజృంభి యై. 353

వ. ఇవ్విధంబున నాచిత్రరఘు(ండగుధుని)వునిచేత నిహన్యమానులును నిరపరాధులు

ను నయినగుహ్యకులం జూచి యతనిపితామహుండై నస్వాయంభువుండు 2ముషి

గణపరివృతుండై చనుడెంచి ధునివునిం జూచి యి ట్లనియె వత్సానిరపరాధులై న

యీపుణ్యజనుల నెట్టిరోషంబున వధియించితి విట్టినిరయహేతు వై నరోషంబు

సాలు బ్రాతృవత్సల బ్రాతృవధాభిత వృండ వై కాంచించునీయత్నం బుడుగు మని.

క. అనఘా మనుకులమున కిది, యనుచితకర్తృబ యొకనిశక్తై పెక్కం ద్రీ
 ట్లనిమొనఁ ద్రుంగిరి యిది నీ, కనయంబును వలవ దుడుగురమయ్య కుమారా.

వ. అదియునుం గాక దేహాభిమానంబునం బశుస్రాయు లై భూతహింస గావించుట.
 హృషీ కేశానువ స్తు లయినసాధువులకుం దగదు నీవు సర్వభూతంబుల నాత్మ భావం
 బునఁ(దలఁచి)సర్వభూతావాసుండును దురాధ్యక్షుండును నై నవిష్ణునిపదంబులఁ
 బూజించి తత్పరమపదంబునం బొందితి వట్టిభగవంతునిహృదయంబున(ననుభ్యా
 తుండవు) భాగవతులచిత్తంబులకును (సమృతుండవు మఱియు) సాధువర్తనండు
 వన నొప్పునీ వీపావకర్తం బెల్లు సేయ సమకట్టితి వేపురుషుం డైన సేమి మహా
 త్మలయందుఁ దితిక్షయు సములయందు మైత్రియు హీనులయందుఁ గృపయు
 నితరంబు లగుసమ స్తజంతువులయందు సమత్వంబును గలిగి వర్తించువాని
 యందు సర్వాత్మకుం డైనభగవంతుండు ప్రసన్నుం డగు నతండు ప్రసన్నుం
 డయిన వాఁడు ప్రకృతిగుణంబులం బాసి లింగశరీరభంగంబు గావించి బ్రహ్మ
 నందంబునం బొందు నదియునుం గాక కార్యకారణసంఘాతరూపం బయిన విశ్వం
 బయస్కాంతనన్నిధానంబు గలిగినలోహంబుచందంబున నేనర్వేశ్వరుండు నిమి
 త్తమాత్రంబుగాఁ బరిభ్రమించు నట్టియీశ్వరునిచూచునాగుణవ్యతికరంబున నా
 రభంబు లయినపంచభూతంబులచేత యోషిత్పురుషవ్యవాయంబువలన యోషి
 త్పురుషాదిరూప(సంభూతి యగు నివ్వధంబునఁ ద)త్సర్గంబుఁ దత్సంస్థానంబుఁ
 దల్లయంబు నగుచు నుండు నిట్లు దుర్విభావ్యం బైనకాలశక్తింజేసి గుణత్తోభం
 బున విభజ్యమానవీర్పుండు ననంతండు ననాదియు నై జనంబులచేత జనంబులం
 బుట్టించు చుండుటంజేసి జగదాదికరుండును మృత్యుహేతువు లగుజనంబుల ల
 యంబు నొందించుటంజేసి యంతకరుండును ననాది యగుటంజేసి యవ్యయుం
 డును నై నభగవంతుండు జగత్కారణం డగుంగావున నీసృష్టిపాలనవిలయంబు
 లం గర్త గానివాఁడునుంబలెఁ జేయుచుండు నిట్లు మృత్యురూపుండును బరుం
 డును సమవర్తియు నైనయీశ్వరునికి స్వపక్షపరపక్షంబులు లే వతనికిఁ గర్తా
 ధీనంబు లయినభూతసంఘంబును మహావాయువు ననుసరించురజంబులచా
 డ్పున (నస్వతంత్రంబు లగుచు) ననువర్తించునతండును (జంతుచ)యాయురుప
 చయాపచయకరణంబులం దస్పృష్టుండును (నగు జీవుండు) కర్త బద్ధుం డగు(టం
 జేసి కర్తృంబు) వానికి నాయురుపచయాపచయంబులం జేయు చుండు మఱియు
 (సర్వజగత్కర్త సాక్షి యగు)సర్వేశ్వరుని.

356

క. కొందఱు కర్తృం బందురు, కొందఱు స్వాభావ్య మంధ్రు శ్ కొందఱు కాలం
 బందురు కొందఱు దైవం, బందురు కొందఱు ఊగిఁ గామ శ్ మంధ్ర మహాత్మా.

వ. ఇట్లు లవ్యక్తరూపుండును నప్ర మేయుండును నానాశక్తుడయ హేతుభూతుం

డును నై నభగవంతుండు సేయకార్యంబులు బ్రహ్మరుద్రాదు లెఱుంగ రఁట
యతనితత్త్వంబు నెవ్వ రెఱుంగ నోవును 1 రాభగవంతుండు సృష్టిస్థితిలయంబు
లు సేయు చుండియు ననహంకారం డగుట గుణకర్తృబులం బొరయఁడు సర్వ
భూతాత్ముండును సర్వభూతనియంతయు సర్వభూతభావనుండు నై నభగవంతుం
డు తనమాయతోడఁ గూడి భూతసృష్టిస్థితిసంహారంబులు సేయుచుండుఁ గావునఁ
బుత్రా యి ట్లుత్పత్తిస్థితిలయంబులకు దైవంబు కారణం బై యుండ నీధనదాను
చరులు భవదీయభ్రాతృహంత లగుదురే యదియునుంగాక యీ ప్రజాపతులు విశ్వ
సృష్టామంబుల నియంత్రితృ లై ముకుందాస్థి వెట్టినపశువులుంబోలే నెవ్వనియా
జ్ఞాధీనకృత్యులై వ ర్తింతు రట్టిదంష్ట్రజనమృత్యువును సుజనామృతస్వరూపుండును
సర్వాత్మకుండును జగత్పరాయణుండును నైనయీశ్వరుని సర్వప్రకారంబుల
శరణంబు బొందు మదియునుం గాక.

358

- సీ. అనఘాత్త సీవు పరచాబ్దవయస్కుండ, వై పనతల్లి ని శ న్నాడినట్టి
మాటల నిర్భిన్నమహ్నుండ వగుచును, జనయిత్రి దిగనాడి శ వనము కేఁగి
తపమునఁజేసి యరచ్చపుభక్తి నీశ్వరుఁ, బూజించి మహితవిభూతి మెఱసి
రమణఁ ద్రిలోకోత్తరం బైనపదమును, బొందితి వది గాన శ భారిభేద
తే. రూప మైనప్రపంచంబు శ హాథి నేను, హాత్తునందుఁ బ్రతీత మై శ యలరు నట్టి
యగుఁడద్యోతీయుండునుశనత్తురుండు, నైనయీశ్వరుఁ బరమాత్మననుదినంబు.
- సీ. కైకొని శుద్ధంబు శ గతమత్సరంబును, నమలంబు నగుహృదయంబునందు
సొలవ కన్వేషించురచును బ్రత్యగాత్తుండు, భగవంతుండును బరశ బ్రహ్మమయుఁడు
నానందమాత్ముండునవ్యయుఁ డుపపన్న, సకలవీర్యుండును శ సగుణఁ డజుఁడు
నయిన సర్వేశ్వరగురనం దుత్తమం బైన, సదృశ్య క్షిఁ జేయుచు శ నమత నొప్పి
- తే. రూఢి సోహమ్మ మేత్రిప్రరూఢమగుచు, ఘనత కెక్కువవిద్య యశోగ్రంథి సీవు
ప్రంచివైచితి కావున శ ధీవరేణ్య, సర్వశుభహాని యైనరోహంబు వలదు. 360
- క. విను రోషహృదయచేతను, ననయము లోకము నశించు శ నౌషధములచే
ఘనరోగములు నశించిన, యనువున నది గాన రోష శ మడఁపు మహాత్మా. 361
- తే. అనఘ సీదుసహోదరహంత లనుచుఁ, జెనఁచి యీపుణ్యజనులఁ జంరపితికడంగి
పరఁగ నిదియె సదాశివరభ్రాత యైన, యర్థవిభునకు సపరాధ శ మయ్యె గాన.
- క. సతినుతులచేత సీవిపు, డతనిఁ బ్రసన్నునిగ జేయు శ మని మనువు దయా
మతిఁ జెప్పి ధృవునిచే న, త్కృతుఁ డైనయ మొప్పఁ జనియె శ ఋషియుక్తుండై .
వ. అంత.

364

2 'భూతాత్మకుండు భూతేశుండు భూతభావనుండు సర్వేశ్వరుండుఁ బరాపరుఁడనగునీశుండ
మాయాత్మం డై స్వకక్షితే సృష్టిస్థితిలయంబులం జేయు నయిన నహంకారంబునంజేసి గుణకర్మం
బులచే నస్పృశ్యం డగుచు వర్తించు నదియునుం గాక' అ. ప్ర.

- తే. యక్షచారణసిద్ధవిరద్యాధరాది, జనగణస్తాయమానుఁడై శ ధనదుఁడంతఁ
బుణ్యజనవైశసనివృత్తు శ భూరిరోష, రహితుఁడై నట్టిధునివుని జేరంగ వచ్చె.
- సీ. చనుదెంచి వెనఁగ్యతాంబలియైనధునివుఁజూచి, తివుటనిట్లనియె ఊర త్రి యకుమార
తగ భవదీయపీతామహాదేశంబు, నను దు స్త్యజం బై నశఘనవిరోధ
ముడిగితి వటు గాన శ యొనరంగ నిపుడు నీ, యందుఁ బ్రసన్నుండ శ నైతి భూత
జననలయంబుల శ కనయంబుఁ గాలంబై, క ర్త యై వ ర్తింతుఁ శ గాన యుష్మ
- తే. దనుజుఁ జంపినవార లీరయక్షవరులు, గారు తలపోయ నీయక్షగణము నిల్లు
నెఱి వధించినవాఁడవు శ నీవు గావు, వినుతగుణశీల మాటలు శ వేయు నేల. 366
- వ. అదియునుం గాక యేబుద్ధింజేసి క ర్తసంబంధదుఃఖా (దిక)ంబులు దేహాత్మానుసం
ధానంబునంజేసి సంభవించు నట్టియహంత్య మ్మనునపార్థజ్ఞానంబు స్వప్నమందుం
బోలెఁ బురుషునకుం దోచు నది గావున సర్వభూతాత్మవిగ్రహుండును నధోక్ష
జుండును భవచ్ఛేదకుండును భజనీయపాదారవిందుండును నసంతామేయశక్తి
యుక్తుండును గుణమయాత్మమాయావిరహితుండును నై నయీశ్వరుని సేవింపుము
నీకు భద్రం బయ్యెడు భవదీయమనోగతం బైనవరంబుఁ గోరుము నీ వంబుజ
నాభపాదారవిందసేవనంబుఁ దిరంబుగఁ జేయుదు వని యెఱుంగుదు ననిన రాజ
రాజుచేత నట్లు మహామతియు భాగవతోత్తముండు నై నధునివుండు ప్రేరేపింపం
బడి యేహారి స్మరణంబుచేత నప్రయత్నంబున దురత్యయం బైనయజ్ఞానంబుఁ ద
రియింతు రట్టిహరి స్మరణం (బచలితం బగునట్లొనంగు మని యడిగిన నట్ల కాక
యని) యంగీకరించి యంతం గుబేరుండు సంప్రీతచిత్తుండు ధునివునికి శ్రీహరి
స్మరణం బట్లుపదేశించి యంతర్ధానంబు నొంద నంత ధునివుండు (యక్షకిన్నర
కింపురుషగణసంస్తాయమానవై భవుం డగుచు) నాత్మీయపురంబునకు మరలి
చనుదెంచె నంత.
- 367
- సీ. గణుతింప భూరిదర్శిణలచేఁ గడు నొప్ప, యజ్ఞముల్ సేయ నశయ్యజ్ఞవిభుండు
ద్రవ్యక్రియాదేవతాఫలరూపన, త్కర్మఫలప్రదాతయును నై న
పురుషోత్తముని సర్గి శ బూజించి మఱియు స, ర్వోపాధిసర్జితఁ శ డుత్తముండు
సర్వాత్మకుండు నగుజలజాక్షునందుఁ దీ, వ్రం బై ప్రవాహరూపంబు నై న
- తే. భక్తిసలుపుచు నఖిలప్రపంచమందు, నలరఁ దనయందు మన్నమరహాత్ము హరిని
జదచిదానందమయునిల్గొవ్వఁ బరము, నీశ్వరేశ్వరుఁ బొడగ నె శ నిధచరిత.
- వ. ఇట్లు సుశీలసంపన్నుండును బ్రహ్మణ్యుండును ధ ర్మసేతురక్షకుండును దీనవత్సలుం
డు నయి యవని పాలించుధునివుండు దన్నుఁ బ్రజలు దండ్రి యని తలంప నిరువ
దియాలువే లేండ్లు భోగంబులచేతం బుణ్యక్షయంబును నభోగంబు లైనయా
గాదులచేత నశుభక్షయంబునుం జేయుచు బహుకాలంబుదనుకఁ ద్రివర్గసాధ
నంబుగా రాజ్యంబు సేసి కొడుకునకుఁ బట్టంబు గట్టి యచలితేంద్రియుం డై య

విద్యారచితస్వప్నగంధర్వనగరోపమం బయినదేహాదికం బగువిశ్వంబు భగవన్నా,
యారచితం బని యాత్మం దలంచుచు వెండియు. 369

చ. మనునిభుఁ డంత భృత్యజనశ్రమంత్రి పురోహితబంధుమిత్రనం
దనవశువి త్తరత్నవనితాగృహరమ్యవిహారశైలవా
రినిధిపరీతభూతలహారదిద్విపముఖ్యపదార్థజాలముల్
ఘనమతిచే ననిత్యములు ర గాఁ దలపోసి విర క్తచిత్తుఁ డై. 370

సీ. పురము వెల్వడి చని ర పుణ్యభూబదరికా, ఘనవిశాలానదీరకలితమంగ
ళాంబుపూరంబుల ర ననుర క్తిమైఁ గ్రుంకి, కమనీయపరిశుద్ధరకరణుఁ డగుచుఁ
బద్ధానసన్ధుఁ డై ర పవనుని బంధించి, నెలకొని ముకుళితరనేత్రుఁ డగుచు
హరిరూపవై భవభావనంబు సేయుచు, భగవంతు నచ్యుతుఁ ర బద్ధ నేత్రు
తే. నందు సతతంబు నిశ్చల ర మైనయట్టి
భ క్తిఁ బ్రవహింపఁ జేయుచుఁ ర బరమమోద
బాష్పధారాభిషి క్తుండు ర భవ్యయశుఁడుఁ
బులకితాంగుండు నగుచు నిశ్చలఁ దనర్చి. 371

వ. మఱియు విగతక్లేశుండును ము క్తలింగుండునునై ధృప్తుండు తన్నుఁ దా మఱచి
యుండునమయంబున దశదిక్కుల నుద్యద్రాకానిశానాయకుండునుంబోలె వెలిం
గించుచు నాకాశంబుననుండి యొక్కవిమానంబు ననుదేర నందు దేవశ్రేష్ఠులు
ను జతుర్భుజులును రక్తాంబుజేక్షులును శ్యామవస్థలును గదాధరులును సువా
సులును గిరిటహారాంగదకుండలధగులును గౌమారవయస్కులును నుత్తమశ్లోక
కింకరులు నఘనవారల నిద్రఱం గని సంభ్రమంబున లేచి మధుసూదనునామం
బులు సంస్మరించుచు వారల భగవత్కింకరులం గాఁ దలంచి దండప్రణామంబు
లాచరించినం గృష్ణపాదారవిందవిన్యస్తచిత్తుండుఁ గృతాంజలియు వినమితకంధ
రుండు నై నధృప్తుని గనుంగొని పుష్కరనాభభక్తు లై నసునందనందులు స్త్రీ
తియుక్తు లై మందస్థితు లగుచు ని ట్లనిరి. 372

ఉ. ఓనృప సీతు భద్ర మగు ర నొప్పగు చున్నమదీయవాక్యముల్
వీనులయందుఁ జొన్నము విశేషముతో నఘదేండ్లనాఁడు మే
ధానిధి నై యెనర్చినయూరదా త్తతపోప్రతినిష్ఠచేతఁ దే
జోనయశాలి యైనమధురసూదనుఁ దృప్తి వహింపఁ జేయవే. 373

ఆ. అట్టిశార్ఙ్గరాణి ర యఖిలజగద్భర్త, దేవదేవుఁ డతులరదివ్యమూ ర్తి
1మమ్ముఁ బనుప మేము ర మాధవపదమున, కర్థి నిన్నుఁ గొనుచురసగుటకును.

వ. వచ్చితిమి యేపదంబునేని సూరిజనంబులు (సర్వోత్తమంబని) పొందుదురు దేనిఁ
జంద్రదివాకరగ్రహనక్షత్రతారాగణంబులు ప్రదక్షిణంబుగాఁ దిరుగు చుండు

(మఱియు నీదుపితరులచేతను సన్యులచేతను సనధిస్థితంబును జగద్వంద్యంబును భక్తజనాతి(1)దుర్జయంబును సయినవిష్ణుపదంబుం బొందుదువు ర స్మిదే విమాన శ్రేష్ఠం బుత్తమశ్లోకజనమాళిమణి యైనశ్రీహరి పుత్రైంచె దీని నెక్క నర్హుండ వనిన నురుక్రమప్రియుం డయినధునివుండు తత్తధురవాక్యంబులు విని కృతాభిషిక్తుం డయి యచ్చటిమునులకుఁ బ్రణమిల్లి తదాశీర్వాదంబులు గైకొనివిమానంబునకుం బ్రదక్షిణార్చనంబులు గావించి హరిపార్శ్వదు లై నసునంసనందులకు వందనం బొచరించి భగవద్రాపవిన్యస్తచక్షురంతఃకరణాదికుం డగుచు విమానాధికోహణంబు గావించుటకు హిరణ్యయూహంబు ధరియించె నప్పుడు. 375

క. సురదుందుభిపణవానక, మురజాదులు మొరసె విగులరముసుగు గురిసెఁ గి
న్నరగంధర్వులపాటలు, భరితము లై చెలఁగె నపుడు శ భవ్యచరిత్రా. 376

వ. అట్టిసమయంబున ధునివుండు దుర్గమం బగుత్రివిష్టపంబునకు నేఁగువాఁ డగుచు దీన యగుజనని దిగనాడి యెట్లు వోవుదు నని చింతించువానిం బార్శ్వదు లవలొకించి యగ్రభాగంబున విమానారూఢ యై నేఁగుచున్నజననిం జూపిన సంతుష్టాంతరంగుం డగుచు. 377

క. జనని సునీతిని మున్నిడి, కొని యతులవిమాన మెక్కి శ గొనకొని విబుధుల్
దనమీఁదఁ బుష్పవర్షము, లనయముఁ గురియింప ధునివుఁడుహిరణ్యముతోడన్.

క. చని చని వెనగ్రహమండలమును దైలోక్యంబు సప్తమునిమండలమున్
ఘనుఁ డుత్తరించి యవ్వలఁ, దనరెడుహరిపదము నొండె శ దద్దయుఁ బ్రీతిన్.

వ. అది మఱియు నిజకాంతిచేతం ద్రిలోకంబులం బ్రకాశింపం జేయుచు నిర్దయాగమ్యంబును శాంతులు సమదర్శనులు శుద్ధులు సర్వభూతానురంజనులు సచ్యుతభక్తబౌంధవులు సయినభద్రాచారులకు సుగమ్యంబును ను గంభీరవేగంబు ననిమిషంబు నగుజ్యోతిశ్చక్రమంబు సమాహితం బై గోగణంబు మేధియందుం బోలె నెందుఁ బరిశ్రమించు చుండు నట్టియచ్యుతపదంబునం బొంది విష్ణుపరాయణుం డైనధునివుండు త్రిలోకచూడామణి యై యొప్పు చుండె నప్పుడు భగవంతుం డైననారదుండు ధునివునిమహిమం గనుంగొని ప్రచేతస్సత్త్వంబునందు వీణ వాయింపుచు. 380

సీ. పతియె డైవంబుగా శ భావంబులోపలఁ, దలఁచుసునీతి సంతదనుతప్తప్ర
భావముక్రియ ధర్మభవ్యవిష్టలఁ బొందఁ, జాలన బ్రహ్మ శ జనము లనిన
తత్త్రియకులు నెన్నఁ శ గా నేల యెవ్వఁడు, పంచసంవత్సరశ్రవాయమునను
సుగుచిమరు క్ష్యగ్రశరభిన్నహృదయుఁ డై, మద్వాక్యహితబోధశమతిఁ దనర్చి
తే. వనమునకు నేఁగి హరిభక్తిరవశత నొంది, యజితుండగుహరితనవశురై డై చరింప
జేసి వెనఁ దత్పదంబును శ శెందె నట్టి, హరిపదంబును బొంద నైవ్యరికిఁ దరము.

- క. అని పాడె ననుచు విచుగున, కనఘండు మైత్రేయుఁ డనియె ర నంచితభక్తి
వినుతోద్దామయశస్కుం, డనఁ గలచూఁద్రువునిచరిత ర మార్యస్తుత్యా. 382
- సీ. మహితసత్పురుషసరస్వతమును ధన్యంబు, స్వర్గప్రదంబు యశస్కురంబు
నాయుష్కురంబుఁ బుణ్యప్రదాయకమును, మంగళకర మఘోమర్షణంబు
సౌమనస్యముఁ బ్రశంసాపాద్యమును శాపహరమును ధ్రువపదర ప్రాపకంబు
నై యొప్పునీయుపాఖ్యానంబుఁ దగ నీకు, నెఱిగించితిని దీని ర నెవ్వఁ డేనిఁ
- తే. దివుట శ్రద్ధాగరిష్ఠుఁ డై ర తీర్థపాద
చరణసరసీపహద్వయారత్రయుఁడు నైన
భవ్యచరితుఁడైనాంతప్రభాతవేశ
నలఘుమతిఁ బూర్ణిమావాన్యరలందు మఱియు. 383
- తే. ద్వాదశిని బద్ధశాంధవవాసరమున, శ్రవణనక్షత్రమున దినశత్రుయమునందుఁ
బరఁగ సంక్రమణవ్యతీరపాతలందు, సభల భక్తిని వినునట్టిరసజ్జనులకు. 384
- ప. క్లేశనాశంబును మహాప్రకాశంబును నైనభగవద్భక్తియు శీలాదిగుణంబులును
గలుగు మఱియుఁ దేజఃకామునకుఁ దేజంబును మనఃకామునకు మనంబును
నిష్కామునకుఁ దత్త్వవిజ్ఞానంబును గలుగు దీని వినిపించువారికి దేవతానుగ్ర
హంబు గలుగు నిట్టియుపాఖ్యానంబు నీ కెఱిగించితి సని మైత్రేయుండు
విచుగునకుఁ జెప్పినక్రమంబున శుకయోగి పరీక్షితున కెఱిగించిన తెఱంగు సూ
తుండు శౌనకాదులకు వినిపించి వెండియు నిట్లనియె నట్లు చెప్పినమైత్రేయు
నిం గని విచుగుం డి ట్లనియె. 385
- సీ. అనఘాత్త నారదగమునివతి ధునివచరిత్రము ప్రచేతనులనర్తత్రంబునందు
నరిమైఁ గీర్తించె ర నంటి ప్రచేతసు, లన నెవ్వరెవ్వరికెఱియు పెట్టి
వంశజుల్ సత్త మెవ్వలనను జేసి ర,ధ్వరమందు నిజకులధర్మములు
రగుప్రచేతనులచే ర యజ్ఞుంపలబడునట్టి,యజ్ఞపూనుషుం డగునచ్యుతాంఘ్రి
- తే. భక్తియుక్తుండు విదితసరద్భాగవతుండు, దివిరి హరిపాదసేవావిధిప్రయుక్త
దేవదర్శనుఁ డగునట్టిరదివ్యయోగి, నారదుం డెల్లు గొనిచూడె ర శౌరికథలు.
- క. నా కిప్పు డెఱిగింపుము సు,శ్లోకునిచరితామృతంబు ర భక్తాంజలులం
బైకొని జాఱియుఁ దనివిం, గైకొన కున్నది మనంబు ర గనుఁగోపేజా. 387
- క. అని యడిగిన విచుగునిఁ గనుఁగొని మైత్రేయుండు వలికెరగానకొని ధునివుండు
వనమునకుఁ జనిన నాతని,తనయుం డగునుత్కలుండు ర ననపాఘుం డై. 388
- సీ. చతుగుఁ డాజన్మప్రశాంతుండు నిన్యంగుఁడును సమదర్శనుంగడును ఘనండు
నై యాత్మయందు భోగకావలీ భోగంబు,లందు నాత్మను జూచు ర చనఘమైన
యనుపమయోగక్రియాపావకానగ్ధ,కర్తమలాశయశకలనఁ బేర్చి

జడున్తికై వడిఁ జీకురచందంబునను మూఁడు, పగిది ను న్నఱున్విధంగిఁ జెవిటి

తే. వడువునను గానఁబడుచు సురర్వజుఁడై ప్ర, శాంతకీలహుతాశనుఁసరణిఁ బొల్పి
సతతశాంతంబు సంచిత్రజ్ఞానమయము, నై న బ్రహ్మస్వరూపంబు నాత్మఁదలఁచి.

క. తనకంటె నితర మొక తెలుఁగనికతమున సార్వభౌమరకశ్రీఁ బొందఁ
మనమునఁ గోరక యుండుటఁ, గని కులవృన్ధులును మంత్రిగణములు సంతన్.

ప. అతిని నున్మత్తునిం గాఁ దెలిసి తదనుజుం డై నవత్సరునికిఁ బట్టంబు గట్టి రావత్స
రునికి సర్వర్థి యనుభార్యయందుఁ బుష్పాన్ధుండును జంద్ర కేతుండును నిఘండును
సూర్యుండును వసువును జయుండును సన నాన్వసతసయులు గలిగి రందుఁ బు
ష్పాన్ధుం డనువానికిఁ బ్రభయ దోషము ననునిగ్దలు భార్య లై రందుఁ బ్రభ
యనుదానికిం బ్రాత ర్ధ్యుండిపసాయంబు లనుసుత్రత్రయంబును దోష యను
దానికిం బ్రదోషనిశేధవృష్టు లనువారు ముగ్గురును బుట్టి రందు వృష్టుఁ డ
నువానికిఁ బుష్కరిణి యనుపత్నియందు సర్వతేజుం డనుసుతుండు పుట్టె వానికి
నాకూఱి యనుమహిషివలనఁ జక్షుస్సంజ్ఞం డయినమనువు జనియించె వానికి
నడవల యనుభార్యయందుఁ బురువును గుత్తుండును ద్రితుండును ద్యుమ్నుం
డును సత్యవంతుండును ఋతుండును న్రతుండును సన్నిహితుండును సతిరాత్రుం
డును సుద్యుమ్నుండును శిబియును నుల్లుకుండును సనుపన్నిగ్దలు తనయులు గ
లిగి రందు నుల్లుకునికిఁ బుష్కరిణి యనుదానివలన సంగుండును సుమనసుండును
ఖ్యాతియుఁ గ్రతువును సంగిరసుండును గయుండును సత్యవంతుండును సనునాన్వ
రు గొడుగులు పుట్టి రందు సంగునికి సునీధ యనుధర్మపత్నివలన వేనుం డనువు
త్రుం డుదయించిన.

391

మ. ట్టినినాగోష్ఠముఁ డా శ్శనందనునిదురశ్శీలంబు వీక్షించి చుఁ
ఖతుఁడై యొంటిగఁ నత్పురిన్ వెడలి యేఁతగన్ వేగ మెందేనిఁద
గ్గతి వీక్షించి మునీశ్వరుల్ గుపితు లై శ దంభోళినంకాశవా
క్యతతిన్ జాన శపింప వాఁ డవును వీఁతకం గూలె నమ్మేదినిన్.

392

నీ. కైకొని యపుడు లోకం బరాజక మైనఁ, బ్రజలు దస్కరపీడఁ శ బల్లటిల్ల
గనుఁగొని చుఁఖించి శ మునులు గతానుఁడై, వడినవేనునివలరపలిభుజంబు
నర్థి మధింప నారాయణాంశంబున, నాదిరా జన నొప్పునట్టిప్పుడు
జనియించె సనపుడుఁబిని వినుకుండు మునిఁ, గనుఁగొని పలికె నోశయనఘచరిత

తే. సాధువు సుశీలనిధియును శ సజ్జనుండు, నలఘుబ్రహ్మణ్యుండును నై సరయట్టియంగ
ధరణినిభునకు దుష్టసంరణింప మెల్లు, గలిగె నయ్యంగవతి యేమికారణమున.

ప. విమనస్కుం డగుచుఁ బురంబు విడిచె ధర్మకోవిదు లై నమునులు దండవ్రతధ
గుండును రాజు నగు వేనునియందు నేపాపంబు నిరూపించి బ్రహ్మదండం బొనర్చిరది
యనుంగాక లోకంబున రాజులు లోకపాల తేజోధరులుఁ (బ్రజాపాలనాసక్తులుఁ)

గావున గల్గెమంబు గలిగినం బ్రజలచేత ¹నవజ్ఞానర్థులై యుందురు గావున నా వేనునిచరిత్రంబు శ్రద్ధాగరిష్ఠుండు భక్తుండు నైననాకుం బరావరవిదగ్గేన గుండ వయినని వెఱింగింప నన్తుండ వనిన మైత్రేయుం డతని కిట్లనియె. 393

—ఐఐఐ అంగపుత్రుం డగువేసుచరిత్రము. ఐఐఐ—

- సీ. అనఘాత్తి రాజ్వి. శ యైనట్టియయ్యంగ, మేదినివిభుఁ డశ్వశ్రమేధమఖము
గావింప ఋత్విజ్ఞశ్రకాయంబుచేత నా, హూత మయ్యను సురశ్రాత మంత
నాత్తహవిర్భాగ శ మంద రా కుండిన, నప్పడు ఋత్విక్కు శ లన్బుతంబు
నందుచు యజమానుఁ శ డైనయయ్యంగమ, హీవరుఁ జూచి రాశేంద్ర యిట్లు
తే. త్రిదిశు లిదె పిల్వబడియ నంశ్రీతి నాత్త
భాగములఁ బొంద రా రైరి శ భవ్యచరిత
యేమి హేతువొ యిది మాకు శ నెఱుంగఁబడదు
కనఁగ హోమంబు దుష్టంబు శ గాదు మఱియు. 394
- వ. శ్రద్ధాయుక్తులై దృఢవ్రతులైనయీ బ్రహ్మవాదులచేత సంప్రయుక్తుంబులైన
యీ ఛందస్సులు వీర్యవంతింబులయి యున్నయవి యిందు దేవతాపరాధం
బణమాత్రం బయిన నెఱుంగ మిట్టిచోటం గర్తసాక్షు లయినదేవతలు స్వకీయ
భాగంబు లంగీకరింపకుండుటకుఁ గతిం బెయ్యదియో యనిన నయ్యంగుండు
దుఃఖితస్వాంతుం డై తన్నిమిత్రంబు నదస్యుల నడుగం దలంచి వారలయను
మఱిం బడిసి చూసంబు మాని యిట్లనియె. 395
- ఆ. అనఘచరితులార శ యాహూతు లయ్యను, పర్వగణము లాత్మశ్రభాగములను
స్వీకరింప గేను శ జేసినయపరాధ, మెట్టి దనిన వార శ లిట్లు లనిరి. 396
- క. సరనాథా యిది యప్పడు, వొరసినదుష్కృతము గాదు శ పూర్వభవమునం
బరఁగినదురితం బిది యా, దరమున నెఱింగింతు మింత శ భవ్యచరిత్రా. 397
- క. నీ వితివాడ వయ్యను, భూవర సంతానలాభశ్రమును బొందమి నా
దేవతలు యాగభాగము, లీవేళ భుజింప రైరి శ యిందుకు నీవున్. 398
- తే. పుత్రకామేష్టిఁ గావించి శ పుత్రుఁ బడయు, మట్లు సేసిన దేవత శ లాత్మభాగ
మరి నంగీకరింతు రయ్యజ్ఞ పునఘ, హరి భజించిన సకలకార్యములుఁ గలుగు.
- వ. అనిన నాతండు సంతానార్థంబు శిషివిప్రు దేవతాకరి బయినపురోహితంబుచే హో
మంబు గావించినం దదీయహోమకుండంబునంచు హేమమాల్యాంబరాభరణం
డయినపురుషుండు హరిణ్యయపాత్రంబున స్థిగపాయసంబు గొనుచు నుడయిం
చిన నప్పడు విప్రానుమతంబున నారాజు దత్తవయసంబు నంజలిచే గ్రహించి
సంతోషయుక్తుం డగుచు భార్య కొసంగె నంత. 400
- చ. కమలదళాక్షి పాయసము శ గౌతుక మొప్పు భుజించి భర్తృసం

గమమునఁజేసి తత్త్వణమ శ్ర గర్భముఁ దాల్చి కుమారుఁ గాంచె న
కొమరుఁడు నంత మాతృజనశ్రకుం డగుమృత్యువుఁ బోలి తా నధ
ర్మమునఁ జరించు చుండె గుణశ్రమండన వేనుఁ డనంగ నిచ్చులున్. 401

చ. ఏనయఁగ బాల్యమందుఁ దనశ్రయిండుకుమారులఁ గ్రీడఁబోలె నె
మ్మనమున భీతి లేక కృపశ్రమాలి పశుప్రకరంబు నొంచుపో
ల్కిని సరికట్టి చంపుచును శ గిల్చిపలుబ్ధకవృత్తిమై శరా
సనశరముల్ ధరించి మృగశ్రజాతి ససాధుగతిన్ వధించుచున్. 402

వ. ఇట్లు మాతామహాదోషంబునం బాపప్రవర్తనం డై చరియించుకొడుకుం జూచి
యంగుండు వివిధశాసనంబుల దండించియు నతనిదుశ్చేష్టితంబులు మానుపం
జాలక దుఃఖితాత్ముం డై మనంబున. 403

క. అనయము నిట్టికుపుత్రునిఁ, గని పగితాపంబుఁ బొందుశ్రకంఁబెను ధరణి
న్ననపత్యం డగు టొప్పను, వనజాక్షు భజించునట్టివాఁ డగువాఁడున్. 404

వ. అని వెండియు ని ట్లనియె. 405

సీ. జనులకు దుష్పుత్రశ్రకునిచేత నపకీర్తి యు నధర్మమును సర్వశ్రజనవిరోధ
మును మనోవ్యధయును శ ననయంబుప్రాపించు, నట్టికుపుత్ర మోహమున విడువఁ
జాలక బహుమానశ్రసంగతిఁ గను నెవ్వఁ, డతనిగేహంబు దుఃఖాలయంబు
నగు నని మఱియు ని శ ట్లను మనుజుండు శోకస్థాన మగుపుత్రశ్రకతనఁజేసి

తే. యనుపమ క్షేత్రభాజనం శ బయినగృహము

విడుచుఁ గావున నిట్టివిశేషహీనుఁ

డగుకుపుత్ర సుపుత్రుఁగా శ నాత్మి దలఁతు

ననుచు నారాజు బహుదుఃఖితాత్ముఁ డగుచు. 406

క. తగుసుమహైశ్వర్యోదయ, మగుగృహమును బ్రజల నిద్ర శ నందినభార్య
దిగవిడిచి యెక్క డేనియు, జగతీశుండు సనె నిశీధ సమయమునందున్. 407

వ. అంతఁ దద్యుత్తాంతం బంతయు సుహృద్బాంధవపురోహితామాతృప్రభృతు
లయినప్రజ లెఱిగి దుఃఖించు చున్నసమయంబున భూమియం దెల్లయెడలఁ
దదన్వేషణం బాచరించి గూఢుం డయినపరమపురుషునిం గూన లేనికుయోగి
చందంబున నారాజుం బొడగాన లేక విఘ్నోద్యోగు లయి మిగిడి పురంబునకు
వచ్చిరి తదనంతరంబ. 408

సీ. సమధిక బ్రహ్మనిరస్థాతిగరిష్ఠ తా, భృగ్వాదిమాసింక్రశబ్దం ద మపుడు
లోకావస్థై కావలోకనోత్సుకు లైన, జనులు స్వరక్షకశ్రజనవిభండు
లేమిఁ బశుప్రాయ శైలై మెలంగుటఁ గని, యంత వేనునిమాత శ్ర యగుసునీధ
యనుమతి సఖలప్రజావళి కప్రియుం, డైన నవ్వేనుఁ బరశ్చాభిషిక్తుఁ

తే. జేసి రంతట మహితోగ్ర శాసనుఁ డగు, వేనుఁ బట్టుంబు గట్టుట శ విని సమస్త
1 తస్కరులు సర్వభీతిచేరదలఁగుమాషి, కములకై వడి నడఁగిరి శ గహనములను.

వ. అంత నతండు.

410

చ. పరువడి నప్పలోకపరిపాలకముఖ్యవిభూతియొక్క డై
పరగి నృపాసనంబున విశ్రభాసితుఁ డౌట స్వభావసిద్ధ మై
వఱుమహావలేపమున శ వారక సంతతమానసియస

త్పురుషుల నెల్ల నెందుఁ బరిభ్రాతులఁ జేయుచు నుండె నిచ్చలున్.

411

చ. మఱియు నతండు భూగగనశూరములం గొకవేళ నొక్కఁడు
న్నరదము నెక్కి క్రమ్ము నిరంకుశవృత్తిఁ జరించు మత్తసిం
ధురవిభుపోల్కి సత్పురుషదూషితవర్తన నొప్పుచుక నిరం
తరసుజనాపరాధకృతతత్పరమానసుఁ డై క్రమంబునన్.

412

క. దివ్యులు వెఱఁ గండఁగఁ బృథ్వీవ్యోమము లగల భేరి శ వ్రేయించె నయ
ప్రవ్య మదాతవ్య మహోతవ్యం విప్రాయనుచు నురదాత్తిధ్వనులన్.

413

క. అని యిట్లు భేరిరవమునఁ జేసి సమస్తధర్మములు వారింపఁ
మును లవినీతుం డగువే, నునిమత్సరితంబు జనమరణోధయ మగుటన్.

414

తే. కని కృపాయుక్తు లగుచు ని శ ట్లనిరి యిట్టి
రాజచోరభయంబు లీశభూజనులను
బలసి యురువంకలను బాధఁవఱుపఁ జొచ్చె
దాగువందులవహ్ని చందమునఁ జెలుచు.

415

చ. అరయ నరాజకం బగుమరణోధయముం గొలఁగింపఁ గోరి యి
ట్లెఱుంగక యాయనస్సుని మరహిపతిఁ జేసినయట్టిరోషముం
బగువడిఁ జెందె దుగ్ధచయశాసమునం బరివృద్ధి నొందున
య్యురగముభీతి పోషకుని శ నొందినరీతి ననర్హహేతు వై.

416

వ. అదియును గాక.

417

క. మునుకొని సునీధగర్భంబున జనియించియు స్వభావశ్రమున దుర్జనుఁ డై
యెనయఁ బ్రజాపాలనమునకును బొల్పుడి ప్రజల మన్నిగొనఁ జొచ్చె గడే.

వ. అదిగాన యీవేనుండు పూర్వంబున జ్ఞానసంపన్నులచేత రాజుగాఁజేయంబడియె
గావున నిట్టివాని మన మంగఱమును గూడ ప్రార్థింతము లోకరక్షణార్థం బగు
టఁ దర్హింపంబు మనల స్పృశింపరు సమీచినోక్తులంజేసి వీని ననున యింప వాని
గ్రహింప కుండ నేని మున్న లోకధిక్కారాగ్నిసంగ్రహం డగువీని మన తేజోమ
హాగ్నిచేత భస్మీభూతుం జేయుక మని చూలొచించి గూఢమన్యులగుచు వేను
నిం గదియం జని యతిని కి ట్లనిరి.

419

క. సరపాలక నీ కాయపు, సిరియును బలమును యశంబుఁ ॥ జేకులు వృద్ధిం
బొరయుదు గాకనుచు మనో, హరముగ నాశీర్వాదించి ॥ యతివినయమునన్. 420

వ. ఇట్లనిరి సరేంద్ర యే మొక్కటి విన్నవించెన మవధరింపుము పురుషులకు వా
జ్ఞనకాయవృత్తులవలన నాచరించుధర్మంబు సమస్తలోకంబులను విశోకంబులం
జేయు ససంగు లయినవారికి మోక్షంబు నిచ్చు నట్టిధర్మంబు ప్రజలకు ధేమ
కారణంబు గావున నీయందుఁ జెడ కుండుం గాక యని పలికి మఱియు
ధర్మంబు నాశంబునొందిన నైశ్వర్యంబువలన మోసపోవుటచే రాజు విడువంబడు
నని చెప్పి వెండియు నిట్లనిరి కుష్టచిత్తులగునమాత్ములవలనను దస్కరులవలనను
బ్రజలు నాశంబు నొందకుండ రక్షించుచు యథాన్యాయంబుగ వారలచే గరం
బు గొనుచు నుండుమహిపతి యిహపరసౌఖ్యంబుల నందు నదియునుం గాక
యెవ్వనిరాష్ట్రంబున సేపురంబున యజ్ఞేశ్వరుం డయినపురుషోత్తముండు నిజవ
ర్ణాశ్రమోచితం బయినధర్మంబు గలవారిచేత యజ్ఞింపంబడు నట్టినిజశాసన
వర్తి యగురాజువలన సర్వభూతభావనుండును మహాభాగండును భగవంతుం
డును నగునర్వేశ్వరుండు సంకుష్టుండగు నట్టిసకలజగదీశ్వరుం డైనసర్వేశ్వరుండు
సంతోషించిన రాష్ట్రాధిపతికి సర్వసౌఖ్యంబులుఁ బ్రాపించు లోకపాలకు లగు
వారు సర్వేశ్వరునికొఱకు బలిప్రదానంబులు సేయుదురు సమస్తలోక దేవతా
యజ్ఞాదిసంగ్రహుండును వేదమయుండును ద్రవ్యమయుండును దపోమయుండు
నగువారాయణుని విచిత్రంబు లైనయజ్ఞంబులచేత యజనంబు సేసిన నీకు నభ
యం బగు మోక్షంబునుం గలుగుం గావున నీరాజ్యంబున మఖంబులు సేయు
మని యాజ్ఞాపింపుము నీదేశంబునఁ జేయంబడినయజ్ఞంబులచేత హరికళాయు
క్తంబు లగుదేవగణంబులు స్విప్తంబు లై తుప్తంబు లగుచు భవదీయవాంఛితా
ర్థంబుల నిత్తురు గావున దేవతాతిరస్కారంబు నీకు యుక్తంబు గాదు వేదచోది
తంబు లగుధర్మంబులం దాసక్తుండవు గ మ్మనిన వేనుం డిట్లనియె. 421

క. మునులార మీర లిప్పుడు, నను నీగతిఁ బడుచుఁదనముననం బలికితి రై
నను నది యధర్మ మందుల, నెనయఁగ ధర్మ మనఁ గలదె ॥ యెచ్చటనైనన్. 422

వ. అదియునుం గాక.

423

చ. ఎనయఁగ జారకామిని నిశేషుని మ్రచ్చిలి జారపూరుషుం
దనవతి గాఁ దలంచుగతిఁ ॥ దద్దయు మూఢమనస్కులై తన
ర్చినసరపాలహుపము ధరించినయీశ్వరు న న్నెఱుంగ క
న్యుని భజింప మీ రిహపరోన్నతసౌఖ్యము లంద రెన్నడున్. 424

వ. అని మఱియు నిట్లనియె యజ్ఞపురుషుం డన నెవ్వం డెవ్వనియందు మీకు భక్తి
స్నేహంబు లుదయించె భర్తృస్నేహవిదూరము లై నకుయోషిద్గణంబులు జారు
నందుఁ జేయుభక్తిచందంబునఁ బలికెద రదియునుం గాక. 425

- క. హరి హర హిరణ్యగర్భ, స్వరధీశ్వర వహ్ని శమన శ జలధిపతి మరు
న్నరవాహన శశి భూ రవి, సురముఖ్యులు నృపశరీరసూచకు లగుటన్. 426
- క. పరికించి నను భజింపుడు, ధరణీశుడు సర్వదేవతామయుఁ డగు మ
త్సర ముడుగుడు నాకంటెను, బురుషుడు మతియెవ్వఁ డగ్రపూజాహ్వాదిలన్.
- వ. అది గాన మీగు నాయందు బలివిధానంబులు సేయుం డని పాపకర్తుండు నన
త్ప్రవర్తకుండు విపరీతజ్ఞానుండు నష్టమంగళుండు నగువేనుండు పండితమానియ
గుచుం బలికి మునులవచనంబులు నిరాకరించి యూర కున్న నమ్మునులు భగ్నమ
నోరథు లై తమలో నిట్లని రీదారుణకర్తుం డయినపాతకుండు హతుం డగుం
గాక వీడు జీవించెనేని వీనిచేత నీజగంబులు భస్మంబులు గాఁగల విది నిశ్చితంబు
దుర్వృత్తుం డగువీడు మహారాజసింహాసనంబున కర్తుండు గాఁడు వీడు మున్ను
నేనర్హ్యైవరుననుగ్రహంబున నిట్టివిభూతియుక్తుం డయ్యె నట్టియజ్ఞపతి యైనశ్రీ
మహావిష్ణుని నిందించు చున్నవాడు గావున నిర్లజ్జుం డైనహరినిదకుని హననంబు
సేయ వలయు నని మును లుద్యోగించి యాత్మప్రకాశితం బైనక్రోధంబునజేసి
హుంకారమాత్రంబున నాయీశ్వరనిందాహతుం డగువేనుని బాలియం జేసి
రంత. 428
- క. అరసి సునీధయు శోకాతుర యై తనసుతుఁడు దనువుఁ శ దొఱగినఁ దదనం
తరమునను యోగశక్తిం, బగువడి నిజరాజ్య మరసి శ పరిపాలించెన్. 429
- వ. అంత నొక్కనాఁడు. 430
- నీ. మునివ ర్షెస్యులు భక్తి శ దనర సరస్వతీ, సలిలంబులను గృతరస్నాను లగుచు
మునుకొని తత్తీరమున నగ్నిహోత్రముల్, విలసిల్ల నియతిఁ గావించి యచటఁ
దవిలి సత్పురుషకరథావిశేషంబులు, సలుపుచు నుండంగ శ సకలలోక
భయదంబు లగుమహోరత్పాతముల్ వోచిన, మసలి లోకంబు లభిమంగళములు
తే. వారయకుండెడుఁ గాకనిరబుద్ధిలోనఁ, దలంచుచుండఁగఁ బలుచ నుదగ్రమగుచు
సర్వదిశలను బాంసువర్షంబు గురిసె, దస్కగులు సర్వజనులవిరత్తములు గొనిరి.
- వ. ఇట్టిలోకోపద్రవం బెఱింగి జననాథుం డుపరతుం డగుటంజేసి జనపదంబు లరాజ
కంబులై యన్యోన్యహింసల నొందుచుం దస్కర బాధితంబు లగుచునుండట యె
ఱింగియుఁ దన్నివారణంబునకు సమగ్రు లయ్యునుజోరాదిబాధలం గనుంగొనుచు
మునులు వారింపక యుండిరి మతియు సమదర్శనుండు శాంతుండు మనసశీలుం
డు నగుబ్రాహ్మణుండు దీనుల నుపేక్షించిన సతనితపంబు భిన్నభాండగతిం బయిన
క్షీరంబుచందంబున క్షయించుం గావున సంగవసుధాధీశవంశోద్భవులు హరిపదా
శ్రయ లగుటంజేసియు నమోఘసత్త్వనిష్ఠు లగుటంజేసియు వీరలవంశంబు వి
చ్ఛిత్తి నొందింప ననర్హుంబు గాన స్థాపనీయం బగు నని నిశ్చయించి మృతుం
డైనవేనునిక శేబరంబు డగ్గఱ వచ్చి తదూరుమథనంబు గావింప నందు. 432

- సీ. ఘనకాకకృష్ణసంకాశవర్ణండును, స్రాస్వావయవుడు మరహాహనుండు
స్రాస్వబాహుండును శ్రీ స్రాస్వపాదుండును, నిమ్ననాసాస్థండు శ్రీ నెలయర క్త
నయనుండు దాప్రవర్ణశ్రేణుకేశుండు, నతిదీనవదనుండు శ్రీ నై నయట్టి
యొక్కనిపాదకుండుదయించి నోమి సేయను నని పలుకుచు శ్రీ నున్న జూచి
తే. వరమునులు నిషీద యనుచు శ్రీ బలుకుటయును
దాస వాడు నిపాదాభిరథానుఁ డయ్యె
సతనివంశులు గిరికాననాళి వేను
కల్పమముఁ డెల్పు చుండిరి శ్రీ కడగి మణియు. 433
- క. అనయము ననవత్తుం డగు, మనుజేంద్రనిబాహు లంత శ్రీ మథియించిన నం
దనఘం బగునొకమిహనము, జనియించెను సకలజనులు శ్రీ సమద మందన్. 434
- వ. అందు నోకరక్షణారంబు గా నారాయణాంశంబున నొక్కపురుషుండును హరికి
నిత్యానపాయని యు లక్ష్మీకళాకలిత (యై గుణంబు లనుభూషణంబులకు నలం
కారప్రదాత్రి) యునుగామినియు జనియించె నందుఁబృథుశ్రవండును బృథుయ
శుండు నగుట సతండు పృథుచక్రవర్తి యనుపేరం బ్రసిద్ధం డయ్యె నయ్యంగన
యు సర్పి యనునామంబునం దనగుచు సతని వరియించె నానమయంబున. 435
- సీ. అందంద కురియించి శ్రీ రమణులు మునినాథ, వితతి మోదం బంద శ్రీ విరులవానఁ
బరమానురక్తి శుంభల్లీలఁ జూపట్టె, సురపతివీట సరచ్చరలయాట
కర్ణరసాయనశ్రమముగ వీణించె, బట పై నతేటికిరన్నరులపాట
యనిమిషకరసాతం శ్రీ బై చాలఁ జిలఁగెను, విభవోత్సవంబు దుంధుభిరవంబు
తే. మునినుతి సెలంగె శిఖ గుండ్రముల వెలింగె, నంత నచటికి సరసీరహాసనుండు
గగుడగంధర్వదేవతాగణముతోడ, నర్థి జనుడెంచె సమ్మోద శ్రీ మతిశయిల్ల. 436
- వ. అంత. 437
- కవిరాజవిరాజితము. అరయఁగ వై న్యునిదక్షిణహస్తమునందె రమారమణీయమనో
హరలలితాయుధచిహ్నము లంఘులరయందు సమగ్ర హలాంకుశభా
స్వరకులితధ్వజచాపసరోసుహాశంఖవిరాజిత రేఖలు వి
స్ఫురగతి నొప్పఁ బితామహముఖులు శ్రీ నూచి నవిస్తయు లైరి తగన్. 438
- వ. (ఇలిందు నారాయణాంశసంభూతుండు నితనియంగన రమాంశసంభూతయుం గా
నోపును రని తలంచి) యయ్యనసరంబున బ్రహ్మవాదు లగుబ్రాహ్మణోత్తము లత
నికి విధ్యుక్తప్రకారంబున రాజ్యాభిషేకంబు గావించిరి తదనంతరంబ. 439
- క. సరిదంభానిధిఖగమృగ, ధరణీసురవ ర్తృపర్వతప్రముఖము లై
పరగినభూతశ్రేణులు, సరవరునకుఁ దగ నుపాయనము లిచ్చె నొగిన్. 440
- తే. సమధికఖ్యాతి నాప్రభుచక్రవర్తి.

దేవి యగునర్చితోఁ గూడ ॥ దివ్యనస్త్ర
గంధమాల్యవిభూషణాకలితుఁ డగుచుఁ
బావకుఁడుఁబోలె సత్పీఠభారభాసి యయ్యె.

441

సీ. రాజరా జావృక్షురరాజుకు పేమమయం బైనవీరవరరాసనంబు
జలపతి జలకణస్రావకం బగుపూర్ణ, చంద్రసన్నిభసితఃచ్ఛత్రీకమును
బవమానుఁ డతులశోభన మగువాలవ్య, జనసమంచితసితఃచామరములు
ధన్తుండు నిర్మలోద్యత్కీర్తిమయ మగు, మహనీయనవపుష్పరమాలికయును .
తే. జంభవైరి కిరీటంబు శ శమనుఁ డఖిల, జననియామకదండంబు శ జలజధవుఁడు
నిగమమయకవచంబు వాణీలలామ, స్వచ్ఛమగునవ్యహారము శ సమత నిచ్చె.

సీ. దామోదనుండు సురదర్శనచక్రంబు, నవ్యాహతైశ్వర్య శ మజ్జపాణి
చంద్రార్ధధనుఁ డర్ధచంద్రరేఖాంకిత, కమనీయకోశసంరకలితఖడ్గ
మంబిక శతచంద్రశమనుఫలకముఁ జంక్ర, డమృతమయశ్వేతహోయచయంబు
ద్వష్ట రూపాశ్రయోదాత్తరధంబును, భానుండు ఘృణీమయరబాణములను

తే. 1 శిఖియు నజగోవిషాణసంఛితమహాజగవ మనం దగుచాపంబు శ నవనిదేవి
యోగమయ మైనపాదుకాయుగము గగన, చగులు గీతంబు లిచ్చిరిసంతసమున.

వ. వెండియుం బ్రతిదివసంబు నాకాశంబు పుష్పంబులు గురింప మహద్దులు
సత్యంబు లై సయాశీర్వచనంబులు సలుప సమున్ద్రుండు శంఖంబును నదంబులు
పర్వతంబులు నదులును రథమార్గంబు నొసంగెఁ దదనంతరంబ సూతమాగధ
వందిజనంబులు దన్ను నుతియించినం బ్రతాపశాలి యగునవైశ్వన్యండు మంద
స్థితసుందరవదనారవిందుం డై చతురవచనుం డగుచు మేఘగంభీరభాషణం
బుల వారల కిట్లనియె.

444

సీ. వందిమాగధనూతనపల్లార నాయందుఁ, గమనీయగుణములు శ గలిగె నేని
నర్హంబు నుతిసేయ శ నవి తేవు నాయంచు, నది గాన మీనుతి శ వ్యరమయ్యె
నిటమీఁద గుణముల శ నేపారి యుండిన, నపుడు నుతించెద ॥ మంటి లేని
చతురభాషు లై నశనభ్యులు నుత్తమ, శ్లోకునిగుణము లస్తోకభూప్ర

తే. సిద్ధములు గాన సన్నతిరసేయుఁ 2 డజుని, నతనిబహువిధభావంబు ॥ లభినుతింప
నలవిగాకయె యుండుచురదియుఁ గాక, చతురమతులార మాగధరజనములార.

వ. మఱియు మహాత్ములగుణంబులు దనయందు సంభావితంబులు సేయుసామర్థ్యం
బులు గలిగిన నందు మహాత్ములగుణంబులు ప్రసిద్ధంబులు గావునం దత్సమంబు
గా నెట్లు నుతింప వచ్చు నెవ్వం డే నొకండు శాస్త్రాభ్యాసంబునం దనకువిద్యా
తపోయోగగుణంబులు గలుగు నని పలికిన వానిం జూచి సభ్యులు పరిహసించు
రది కుమతి యగువాఁ డెటులం డదియునుం గాక.

446

- క. అతిపరిశుద్ధులు లజ్జా, నివృత్తులు స్వగునట్టిసభ్యనికరము లాత్మ
స్తుతిపరనిండల దోషము, అతిహేయము అని తలంతు శ రాత్మ ల నెపుడున్. 447
- క. వందిజనంబులు లోకము, లందును బరిశిష్టకర్తు శ లగుభూపతులక
నందించు టవశ్యం బై, నం దగడు నుతింప శిశుజనంబులపగిదిన్. 448
- క. అని సూతవందిమాగధ, జను లానరనాయకునివరచనములు వినియున్
మునిచోదితు లై క్రమ్యుఁ, సనురాగము లుప్పతిల్ల శ నమ్మనుజేండున్. 449
- వ. అమృతోపమానంబు లయినమధురవాక్యంబుల ని ట్లనిరి. 450
- క. వేనాంగసూభవ్రుండవు, శ్రీ నాథకళాంశజుడవు శ చిరతరగుణన
మ్మానాహ్లాండు వతర్కిత, మైనభవ స్తహిమఁ బొగడ శ నలవియె మాకున్. 451
- క. అని వెండియు ని ట్లని రై, నను నొకమార్గంబు గలదు శ నందింప భవ
ద్ధనచరితామృతపానం, బునఁజేసియు మునులవచనములఁ జేసి తగన్. 452
- వ. శ్లాఘ్యంబు లై నభవదీయచరిత్రంబుల స్తోత్రంబులు సేసెద మని యి ట్లనిరి. 453
- సీ. ఈవైన్యఁ డఖిలలోకావలి ధర్మాను, వర్తనముల నెత్తు శ వఱలఁ జేసి
ఘనధర్మమార్గవర్తనులతోఁ దుల్యుఁడై, ధర్మసేతువుఁ బ్రీతిఁ శ దగిలి ప్రోచు
ధరను శాస్త్రపులను శ దండించు నష్టది, క్షాల్పకావయవసంకలితుఁ డగుచు
నయ్యుకాలంబులందు భాషణదాన, ములఁ బ్రజారంజనములఁ దనర్చు
- తే. 1. సవనసద్వృష్టికరణాదిసక్తుఁ డగుట
నుభయలోకంబులకుఁ బ్రీతి శ నొదవఁ జేయు
న్యాయమార్గంబునను భూజనాశీధనముఁ
బుచ్చుకొని యిచ్చు సూర్యుఁడగుబోలె నితఁడు. 454
- వ. మఱియును. 455
- సీ. సర్వభూతములకు శ సముఁడు2ను బర్యతి, క్రమమున లోకాపరాధములను
నతిశాంతనయ్యుక్తుఁడై సహించుచునాన్తు, లగువారియెడఁ గృపారయత్తుఁడగుచు
సరరూపు దాల్చినఁహరిమూర్తి గావున, నింపుండు వన్నించి శ యెల్లప్రజల
రక్షించుగతిఁ దాను శ రక్షించు నమృతాంశు, సన్నిభవదనాజ్ఞసన్నితాను
- తే. రాగమిళితావలోకనరరాజఁజేసి, సకలజనులకు సంప్రీతి శ సంభవింపఁ
జేయు సంతతమును గూఢశచిత్తుఁ డగుచు, శత్రువరుల కగమ్యుఁడై శ సంచరించు.
- వ. అని వెండియుఁ బ్ర వేశనిర్గమగూన్యమార్గనిరూఢ కావ్యండును సపరిమితమహత్వా
దిగుణగైకధాముండును సముద్రనిధింగి గంభీరచిత్తుండును సుగుప్తవిత్తుం
డును వరుణుండునుంబోలె సంవృతాత్ముండును శాస్త్రవాసహ్యప్రతాపయుక్తుం
డును దురాసదుండును సమీపవర్తి యయ్యును దూరస్థనిధింగి వర్తించుచు
వేనారణిజనితహుతాశనుండు గావున హుతాశనుచందంబున నన్యదుస్పృహను

డును నై చారులవలన సకలప్రాణిబాహ్యభ్యంతరకర్తృబులం దెలియుచు (దేహ ధారులకు నాత్మభూతుం డై సూత్రాత్మకుం డైన) వాయుపుభంగి వర్తించుచు నాత్మస్తుతిపరనిందలవలన నుదాసీనుం డగుచు (ధర్మపథంబున వర్తించుచు) నాత్మీయసుహృద్బంధువులవలనం దప్పు గలిగినను దండించుచు నాత్మకత్తువుల నైన నదండ్యుల దండింపక ధర్మమార్గగతుం డగుచుఁ దనయాజ్ఞాచక్రం బప్రతి హతంబగుచు మానసాచలపర్యంతంబు వర్తింప సూన్యండు నిజకిరణంబులచేత నెంతపర్యంతంబు భూమిం బ్రకాశింపం జేయు నంతపర్యంతంబు నిజగుణంబులచేత లోకంబుల రంజిల్లంజేయు నదియునుంగాక ప్రకృతిరంజకంబు లైనగుణంబులచేత దృఢవ్రతుండును సత్యసంధుండును బ్రహ్మజ్ఞుండును సర్వభూతశరణ్యుండును వృద్ధసేవకుండును మానవప్రదుండును దీనవత్సలుండును బరవనితామాతృభావ నుండును దనపత్ని సర్వశరీరంబుగాఁ దలంచువాఁడును నగుచుం బ్రజలయెడఁ దండ్రివలెఁ బ్రీతి సేయుచు రక్షించు చుండు మఱియును.

457

సీ. తలపోయ బ్రహ్మవిద్యానిష్ఠజనముల, కనయంబుఁ గింకరుం శ్రీ డైనవాఁడు
నఖిలశరీరగుఁ శ్రీ డాప్తుహృజ్జన, తానందకరుఁ డన శ్రీ నలరువాఁడు
సంసారఘనకర్తృసంగహీనులయందు, సంగసంప్రీతుఁ డై శ్రీ జరగువాఁడు
దుర్మార్గమనుజసంరదోహంబునకు నుగ్ర,దండధరుం డనఁ శ్రీ దనరువాఁడు

తే. బ్రకృతిపురుషకావేశుఁ డై శ్రీ పరగువాఁడు
భగవదవతారయుక్తుఁ డై శ్రీ నెగడువాఁడు
నగుచు వర్తించు సమ్మోద శ్రీ మతిశిలుల్లఁ
జారుతరమూర్తి యారాజ్యచక్రవర్తి.

458

వ. మఱియుం (ద్రవ్యభీశుండుం) గూటసుండుఁ బరమాత్మయు బ్రహ్మకళారూపుండు నగువాఁడును నై యుదఘుంచెం గావున నితనియందు నవిద్యారచితం బైన భేదంబు నిరర్థకం బగు నని పద్ద లగువారలు చూతు రని మఱియు నిట్లనియె.

సీ. ఉదయాద్రిపర్యంత శ్రీ ముర్వీతలం బేక,వీరుఁ డై రక్షించి శ్రీ వెలయునీతఁ
డొకనాఁడు విజయయాత్రతోత్సవం బేపార, సన్నద్ధుఁ డై మణిస్వందనంబు
నెక్కి చాపముఁ బూని శ్రీ దిక్కుల సూర్యుని,పగిదిని శత్రుభూతపాలతమము
విరిఁగుంతు నని చాల శ్రీ వెలుఁగొందుచును ధరా,చక్రప్రదక్షిణశాలి యగుచుఁ

తే. దిరుగునెడ సర్వదిక్పాలవరసమేత, పార్థివోత్తమనికర మురపాయనంబు
లిచ్చి తనుఁ జక్ర పాణినిర నెనయునాది, ధరణివిభుఁ డని నుతిఁగించిరతలఁతు రెదల.

క. ఈనృపతి ధరాచక్రము, ధేనువు గాఁ జేసి పిదుకు శ్రీ ధృతి నఖిలపదా
ర్థానీకము విబుధులు స,న్మానింపఁగఁ బ్రజకు జీవరసప్రదుఁ డగుచున్.

461

చ. అమరవరేణ్యుఁ బోలి యనయంబును నీతఁడు గోత్రభేదన

త్వమునఁ జెలంగు చున్నజగవప్రదరాసనశింజినినా

దమున విరోధిభూపతులు శ దల్లడ మంద నసహ్యసింహవి

క్రమమున సంచరించు నని శ కాతుక మొప్పంగఁ బల్కి వెండియున్. 462

వ. ఇ ట్లనిరి. 463.

చ. సకలదిగంతరాశములఁ శ జారుయశోనిధి యశ్వమేధముల్

ప్రకటము గా ¹శతంబు దగఁ శ బావన మైనసరస్వతీతటీ

నికటధరిత్రిఁ జేయుతటి శ నేర్పున నంతిమయాగమందుఁ గొం

జక మఖిసాధనాశ్వమును శ జంభవిరోధి హరించు నుద్ధతిన్. 464

సీ. ఒకనాఁడు నిజమందిరోపాంతవనముకుఁ, జని యందు సద్గుణశాలి యైన

ఘనుని సనత్కుమారగునిఁగాంచి యమ్ముని,వరు బ్రహ్మతనయుఁగా శ నెఱిగిభ క్తి

బూజించి ²విజ్ఞానమును బొందు నచ్చటి, బ్రహ్మవేత్తలు మునిశ్రవణవలన

మానితలబ్ధివిశ్వాను లై వర్తింతు, రివ్వహారాజు మరహితలంబు

తే. నందు విశ్రుతివిక్రముఁ శ డైనయట్టి,తనకథావళి భూప్రజాశ్రతి నుతింప

నక్కడక్కడవినుచు శౌర్యమున నఖిల,దిక్కులనుగెల్చివర్తించురధీరయశుఁడు.

వ. ఇట్లు విపాతితవిరోధిశత్రులుండు సురాసురజేగీయమాననిజవైభవండు నై ధరా

చక్రంబున కీతండు రా జయ్యెడి నని యివ్వధంబున స్తోత్రంబు సేసినవందిమా

గధసూతజనంబులం బృథుచక్రవర్తి పూజించి మఱియుం బ్రాహ్మణభృత్యా

మాత్యపురోహితపారజానపద శైలికతాంబూలికనియోజ్యప్రముఖాశేషజనంబు

లం దత్తదుచితక్రియలం బూజించె నని మైత్రేయుండు సెప్పిన విని విదురుం డి

ట్లనియె. 466

—ఇతి పృథుచక్రవర్తి గోరూపిణి యగుభూమివలన నోషధులఁ బినుకుట.ఇతి—

సీ. ఏమినిమిత్త మై శ భూమి ³గోరూపిణి, యయ్యె దానికి వత్స శ మయ్యె నెద్ది

గొనకొని దోహదశ్రమునకు నర్హం బైన,పాత్ర మెయ్యది దలఁపంగ దోగ్ధ

యైనయాపృథు వేపరదార్థముల్ పిదికెను, బరికింప నవని స్వరభావమునను

విషమ మై యుండియు శ వెలయంగ నేరీతి, సమగతిఁ ⁴జెందెను శ జంభవైరి

తే. క్రతుహయంబునుగొనిపోవఁగార్యమెద్ది,ధీరనిధియాతండు సనశ్చరమారువలనఁ

గలితవిజ్ఞానుఁ డగుచు నేరగతిని బొందె,ననఘచారిత్ర మైత్రేయరయదియుఁగాక.

వ. మఱియుఁ (బర బ్రహ్మంబును) భగవంతుండును బుణ్యశ్రవణకీర్తనండును సర్వ

నియామకుండును నగుకృష్ణనియనశారాంతరాశ్రయం బగుదిన్యకథలను భగ

వంతుం డైనపుండరీకాక్షుండు పృథ్వీవశారంబు ధరింపించి గోరూపిణి యగు

1 'నొనర్చుటకు' భారతి సన్నిధిమండి వెండియు న్నకుటిలభక్తిఁ దత్సవనమాదర మొప్పంగఁ జేయుచుండఁ గొంజక' వ్రా. ప్ర. 2 తత్ఫలములఁబొందు. 3 'గోరూపయే వలెదానికి వత్సమెద్ది' వ్రా. ప్ర 4. జేఁపెను.

వృధివిం బిడికినది మొదలగుకథలన్నియు నీకు నభోక్షజనకు దాసుండ నయిన నాకు నెఱిగింపు మనిన వాసుదేవకథాసంప్రీతచేతస్కుం డగువిదురుం బ్రశంపించి మైత్రేయుం డిట్లనియె నట్లు బ్రాహ్మణజనంబులచేత రాజ్యంబునం దభిషిక్తుం డగుచు నకలప్రజాపాలననియుక్తుం డై పృథువు రాజ్యంబు సేయుచుండునంత (నీరస యగుధరిత్రీయం దన్నరహితు లగుచుం) బ్రజలు తుట్పిడాక్షీణ దేహులై వైన్యనిం జూచి యిట్లనిరి. 468

క. అరయఁగ నేము బుభుక్షా, పరిపీడం బడితి మయ్య శ పైకొని తగుకోటరజనితవహ్నిచేతను, దరికొనువృక్షములుఁబోలె శ ధరణీనాథా. 469

క. శరణశరణ్యుండ వగునిను, శరణము వేఁడెడము మాకు శ సత్కృప నన్నంబరసి కృప సేసి పోవుము, సరనాయక యనుచుం బ్రజలు శ సత్తులై పలుకన్.

క. విని దానికి నదుపాయము, జననాయకుఁ డాత్తఁ దలఁచి శ సక్రోధుం డై ధనువున గాణముఁ దొడిగెను. ఘనశాస్త్రం డైనస్త్రిపురఃపుష్పరుపగిదిన్. 471

వ. ఇట్లు దొడిగిన. 472

క. మహిపతి నప్పుడు గనుఁగొని, మహి గోరూపమునఁ గంప్యనూనయు నగుచుఁ గుహకుం డగులుబ్ధుఁ గని, గహనంబునఁ గాటుహరిణిరకై వడిఁ బాఱెన్. 473

వ. ఇట్లు ధరణి వాఱిన సతండు కుపితాగుణేక్షుండుడై వెంటం దగిలి నలుదిక్కులను విదిక్కులను భూభాగనభోభాగంబుల నెక్కడఁ జనియె నక్కడికి వెనుతగిలి యుద్యతాయుధుం డై చనుచుండ సవైన్యనిం²గని మృత్యుగ్రస్తు లగు ప్రజలచందంబున ననన్యశరణ్యయై యతిధయంబునఁ బరితప్యమానహృదయ యగుచు వైన్యా ధర్మవత్సలుండవును నాపన్నరతుకుండవును మహాత్ముండవును నకలప్రాణిపరిపాలనాసేతుండవును నయిననీ వీదీనయుం బాపరహితయుం గామినియు నగునన్న వధియింపం బూని నీల వెనుతిగులు చున్నవాడవు (ధర్మతత్త్వం బెఱుంగువారు) సతీజనులు గృతాపరాధులైనం దీనవత్సలతంజేసి వధింప రని పలికి మఱియు నాధరణీదేవి పృథుచక్రవర్తికి ట్లనియె. 474

క. జననాథచంద్ర యీభూ, జనకోటికి యానపాత్ర సదృశసితితో¹ ఘనదృఢశరీర నగుచును, ననయము నాధారభూత శ నగుచుం జరింతున్. 475

తే. ఇట్టివన్నుఁ గృపామతి శ యెడలి యిటు వి, పాటనముసేసి త్రుంచెడు శ ప్రజలు నీటమునుఁగ కుండంగ నేరీతిరసనఘచరిత, యరసి రక్షింతు వన సతం శడవని కనియె.

వ. ధరిత్రీ మదీయాజ్ఞోల్లంఘనంబు సేయుచున్నదాన వదియునుం గాక నీవు యజ్ఞంబులందు హవిర్యాగంబుల ననుభవించుచు ధాన్యాదికంబుల విస్తరింపం జేయక గోరూపంబు ధరియించి యనయంబుఁ దృణభక్షణంబు సేయుచుం బాలం బిదు

1 మహిపతియు కంపమానమానఁ. 2 'మృత్యుసమునిఁగా బావించి విత్రాసంబు నొందుచుండ నానయంబునఁ గంపమానహృదయ యై కసుంధర యిట్లనియె వైన్యా'.

- కక నీయంద యడంచికొంటివి నీయం దున్నయోషధీబీజంబులు బ్రహ్మచేతం
బూర్వంబునందె కల్పింపంబడినయవి వానిని నీదేహంబునంద యడంచికొని
యిప్పు డీయక మూఢహృదయపు మందమతివియు నై యపరాధంబు సేసినదు
రాత్తురాల వగునిను నాబాణంబులచే జర్జరీభూతశరీరం జేసి వధించి నీమేని
మాంసంబునంజేసి త్సుదృఢాధితులు దీనులు నగునీప్రజలయూర్తి నివారించెద నీవు
కామిని నంటివి శ్రీపురుషసపుంసకులలో నెవ్వని భూతదయ లేక స్వమాత్ర
పోషకు లగుచు నిరనుక్రోశంబుగ భూతస్రోహులై వర్తింతురు వారిని రాజు
లు వధించినన్ వధంబు గాదు గాన దానఁ బాపంబు మోరయదు నీవు కామిని
వైనను దుర్మదపు స్తబ్ధపు నగుచు మాయాగోరూపంబునం బాటి పోవుచున్న
నిన్నుఁ దిలలంతలఖండంబులు సేసి నాయోగమహిమం బ్రాణికోటి నుద్ధరించెద
నని పలికి రోషభీషణాకారంబు ధరియించి దండధరునినడుపున వర్తించువృక్షునిం
జూచి వడంకుచు మేదిని ప్రాంజలియై యిట్లని నుతియింపం దొడంగె. 477
- క. ఓనాథ పరమపురుషుండ, నై నిజమాయాగుణంబు శ్రీ లందినకతనన్
నానావిధదేహములం, బూనుదు నగుపండ వగుచు శ్రీ బుధనుతచరితా. 478
- వ. అట్టిసీపు. 479
- క. నను సకలజీవతతికిని, మును నీ వాధారభూతశ్రముగ నిర్మింపన్
విను నాయందుఁ జతుర్విధఘనభూతవిసర్గ మర్థి శ్రీ గైకొన వలసెన్. 480
- వ. అట్లయి యుండ. 481
- క. నను నుద్యతాయుధుండ నై, మనుజేంద్ర వధింపఁ బూని శ్రీ మనలెదు నీకం
తెను నన్యుని నెవ్వని నే, ఘనముగ శరణంబు సొత్తుం శ్రీ గరుణాభరణా. 482
- వ. అడయునుం గాక. 483
- సీ. అసఘ స్వకీయంబు శ్రీ నై యతర్కితము నై, మహిమ నొప్పినభవత్ప్రాయచేత
సకలచరాచరశరణంబు నిర్మించి, ధర్మార్థపరుండ నై శ్రీ తనరు దీత
నివిక్రమము సవరసీరజలోచన, సకలలోకులకు దుర్జయము దలంపఁ
దగు సట్టిసీపు స్వతంత్రుండ వగుటను, బ్రహ్మ బుట్టించి యాశ్రయచేత
- తే. సకలజగములఁ జేయింతు శ్రీ సమతఁ బేర్చి
దేవక మయ్య మహాత్మ యశ్రనేకవిధము
లగుచు వెలుంగొందు చుండు వీరయశులమందుఁ
జారుతరమూర్తి యోవృషరచక్రవర్తి. 484
- వ. మఱియు మహాభూతేంద్రియకారకచేతనాహంకారంబు అనుశక్తులంజేసి యీ
జగంబుల కుత్సత్ప్రీతివిలయంబులఁ గావించుచు సముత్కటవిరుద్ధశక్తులు గల
పురుషునకు సమస్కరించెద సట్టిపరమపురుషుండ వయినసీపు నిజనిర్మితంబును
భూతేంద్రియాంతరికరణాత్మకంబును నై సయావిశ్వంబు సంఘాపింపం బూని. 485

- సీ. ఆదివరాహంబ శ వై యారసాతల, గత వై సనన్ను ¹నరక్కటికతోడ
నుద్ధరించితి వట్టియుద కాగ్రభాగంబు, సం దర్శి నున్న నే శ ననడినావ
యం చున్న నిఖిల ప్రజావళి రక్షింపఁ, గోరి యీపుష్పరూపరధారి వైతి
వట్టిభూభరణుండ శ వై సనీ విపుడు ప, యోనిమి త్తంబుగా శ నుగ్రచరుడ
తే. వగుచు సన్ను వధించెదననుచు బుద్ధి, దలచుచున్నాడ విది విచిత్రంబుగాదె
విశ్వసంపాద్య నిరవద్య ² వేదవేద్య, భవ్యగుణసాంద్ర వైస్యభూతపాలచంద్ర.
వ. కాపున నీశ్వరగుణసర్గరూపం బైనమాయావిమోహితాంత, కరణుల మైనమా
వంటివారలచేత హరిభక్తులచేష్టితం బెఱుంగఁబడ దన్న హరిచేష్టితం బె
ఱ్ఱెఱుంగఁబడు నట్టిజితేంద్రియయశస్కులు లయినవారలకు సమస్కరింతు నను
చు నివ్విధంబునం గోపప్రస్ఫురితాధరుం డైనవృషుని నభినుతించి ధైర్యం బవ
లంబించి వెండియు నిట్లనియె. 487
- క. విమలాత్మ నాకు సభయము, సమకూరెడున్లు గాఁగ శ సన్నతి నీకో
ధము నుపశమించి కనుకెం. పుము నావిన్నపము వినుము శ పురుషనిధానా. 488
- క. ధర విరులు గంగ కుండఁగ, సరసగతిం బూవుఁదేనె శ జవి గొనునిదిం
దిరవిభుకై వడి బుధుం డగు, పురుషుడు సారాంశ మాత్మత్రేబూని గ్రహించున్.
- సీ. విసవయ్య తత్త్వనరర్కను తై నయట్టిస, న్మునులచే నై హికాశముష్టి కంబు
తై నఫలప్రాప్తి శ కర్థి కృష్ణాన్యగ్ని, హోత్రాద్యపాయంబు శ లుర్విహిఁద
దృష్టంబులును నాచరిణిములు నగుచుఁ దా, నెనయఁ దగునుపాయశ మెవ్వఁడాచ.
రించును వాడు ప్రారించుఁ దత్ఫలమును, విద్వాంసుఁ డైనను శ వెలయ దీని
తే. నాదరింపక తనయంత శ నాచరించె, నేని నాచూసమే యగుఁ శ గాని తత్ఫ
లమునఁ బొందఁడు బహుళకాశలమున కై న, వినుతగుణశీల మాటలుర వేయునేల.
వ. అని మఱియు మహి యిట్లనియె. 491
- చ. జలసహగర్భుచేత మును శ చాల సృజింపఁగఁ బడ్డయోషధుల్
కలుషమర్తి¹ ధృత వ్రతులు శ గానియసజ్జనభుజ్యహూన మై
²వెలయుటఁ జూచి యేనృపతిప్రీతులు మాస్పమిఁ బోర శాధల³
బలుమఱుఁ బొందుచు స్వవరేశపాలిత నై కృశియించి వెండియున్. 492
- క. అనుపమమఖక ర్మక్రియ, లనయము లే కుంట నే నరనాదృత సగుచున్
జననాయక యీగోకము, ఘనచోరీభూత మగుటఁ శ గనుఁగొని యంతన్. 493
- క. సవనాదిసిద్ధికొఱ కై, తవిలి తదీయాషధీవితతులను ధరణి
ధవ నే నపుడు గ్రసించితి, నవియును నాయంబు జీర్ణ శ మయ్యె గడంకన్.
- క. విను వాని నొకయుపాయంబునఁ గ్రమ్మఁ బడయ వచ్చు శ భూవరచంద్రా
విను మది యెఱిఁగించెద నీ, కను వత్సలురాల నగుట శ గునుతరచరితా. 495

- క. అనయము నా కొకవత్సము, ననురూపసుదోహనమ్ము శ ననురూపకదో
గ్ధను గల్పింపుమ య ట్లయి, నను సీభూతముల కవనిశనాయక దానన్. 496
- క. పరగ్ర సభీష్ఠితములు బల, కరములు నగునన్నదుగ్ధకలితము లగుభా
సురకామంబులఁ బిదికెడ, నరనాయకచంద్ర వినుము శ నావచనంబుల్. 497
- చ. మనుజవరేణ్య యేను విషమస్థలి నై యిపు డున్నదానఁ గా
పున జలదాగమోదితపరయోనివహంబు తదాగమంబు వో
యినను దదంబువుల్ పుడమి శ నింకక యంతట నిల్చునట్లు గా
మనునిభ నన్న నిప్పుడు సమస్థలి నై పెను పొండఁ జేయవే. 498
- క. అని యివ్విధమున నాభూ, వనితామణి వలుకుమధురరవచనంబులు దా
విని యనురాగము దనమన, మునఁ గడలుకొనంగ రాజరముఖ్యుం డంతన్. 499
- చ. మనువును ¹దూడఁ జేసి గరిరమన్ నిజపాణితలంబు లీల దో
హనము గఁ జేసి యందు సకశతాషధులం బిదికెం గ్రమంబునం
దనరఁగఁ దద్విధంబునను శ దత్ప్రేక్షవత్సల ధైవభూమియం
దనయము వారువారును బ్రేయం బగుకోర్కూలు పొంది గున్నతిన్. 500
- సీ. బలసి ఋషుల్ బృహాస్పతిని వత్సంబు గా, నర్థించి తమయింద్రియంబులందు
నంచితచ్చందోమయక్షీరమును దేవ, తలు సురరాజవత్సకము గాఁగఁ
గనకపాత్రమునందుఁ శ దనరునోజోబల, ²వీర్యామృతంబు నై శ వెలయుపయను
దైత్యదాసవులు దైత్యశ్రేష్ఠుఁ డగుగుణ, శాలిఁ బ్రహ్లాదు వత్సంబుఁ జేసి
- తే. ఘనసురానవహుపదుగ్ధంబు వరుస, నప్పరోజునగంధర్వు లలరి యపుడు
³దనర విశ్వావసువు వత్సమునుగఁ జేసి, పల్లమయనిర్మితం బైనరపాత్రమందు.
- వ. మాధుర్యసౌందర్యసహితగాంధర్వక్షీరంబును చిత్తదేవతలుసూర్యవత్సకంబుగా
నామపాత్రంబునందుఁ గవ్యం బనుచుగ్ధంబును సింహులు గలవత్సకంబుగా నాకా
శపాత్రమందు సంకల్పనారూపాణిమాదిసిద్ధి యనుక్షీరంబును విద్యాధరాదులు
తన్వత్సకంబును దత్పాత్రకంబునుం గా భేచరత్వాదివ్యాపారరూపక్షీరంబును
గింపురుషాదులు మయవత్సకంబుగా నాత్మపాత్రంబున సంకల్పమాత్రప్రభవంబు
నంతర్ధానాద్యుత్పత్తి ⁴సంబంధియు నగుమాయ యనుక్షీరంబును యక్షరతో
భూతపిశాచంబులు భూతేశవత్సకంబుగాఁ గపాలపాత్రంబుగా నుధిరాసవం బను
చుగ్ధంబును సహిదంధశూకసర్పనాగంబులు దక్షవత్సంబు చిలపాత్రంబునుం
గా విషహుపక్షీరంబును గుశువులు గోవుపవత్సకంబుగ నరణ్యపాత్రంబునందుఁ
దృణం బనుక్షీరంబును గ్రవ్యాదమృగంబులు మృగేంద్రవత్సకంబును నాత్మకళే
బరపాత్రకంబునుంగాఁ గ్రవ్యం బనుచుగ్ధంబును విహంగంబులు సువర్ణవత్సకంబు

గా నిజకాయపాత్రంబులందుఁ గీటకఫలాదికం బనుదుగ్ధంబును వనస్పతులు వట వత్సకంబుగా భిన్నరోహరూపపయస్సును గిరులు హిమవద్వత్సకంబుగా నిజనాను పాత్రలయందు నానాధాతువు లనుదుగ్ధంబునుగా నివ్వధంబున సమస్తచరాచర వర్గంబు స్వముఖ్యవత్సకంబు స్వస్వపాత్రకంబునుం గా భిన్నరూపంబు లైనక్షీరం బులఁ బిదికె నని చెప్పి మఱియును.

502

క. క్రమమున నిటు పృథ్వాదులు, దమతమకామితము లనఁగఁ ర దగుభిన్నక్షీరము దోహదవత్సకభేదమునం దగఁ బిదికి రంత ర ధరణీధవుఁడున్.

503

తే. సముచితానందమునుబొందినర్వకామ,దుఘయనందగుభూమినీరుహితఁగాఁగఁ గోరి కైకొని నిజధనుఁకొటిచేత, భూరిగిరికూటములఁ జూర్చొములు గఁ జేసి.

తే. చండకోర్దండలీల భూమండలంబు, సమతలంబు గఁ జేసి శరశ్వత్ప్రసిద్ధి నొంది యవ్యభుఁ డీలోకమందు నెల్ల, ప్రజకుఁ దండ్రియు జీవనప్రదుఁడునగుచు.

తే. అక్కడక్కడఁ బూర్వంబునందు లేని, గ్రామపట్టణమర్గభరవృత్తులంద ఘోరబరాలయప్రజరవాటఘోష,వివిధనిలయము లధిఁ గావించె నంత.

506

క. వారును భయవిరహితు లై, బోరనఁ దత్తన్నివాసములయందు సుఖ శ్రీసుచి నొప్పుచు నుండిరి, వారక యాప్యసనిఁ బొగడి ర వశమె ధరిత్రిన్.

సీ. అని చెప్పి మునినాసఁ ర డైనమైత్రేయుఁ డ,వివిదుగున కిట్లున ర వేడ్కతోడ ననఘాత్త రాజన్ని ర యైనవైన్యం డశ్వ,మేధశతంబు సకన్తేధతోడఁ గావించు నని దీక్ష ర కైకొని ప్రతినిష్ఠఁ, దివిరి బ్రహ్మవర్తదేశమందు నలరుమనుక్షేత్రమందు సరస్వతీ,నదిహంతఁ దా మహోన్నతి నొనర్చు

తే. సవనకర్క్రమము నభిరయవిశేష ఫలము గలిగెడి నని బుద్ధిఁ ర నలఁచి యచట వసునఁ గావించునతిశ యోధ్యరమహోత్సవము సహింపక యుండె నశయ్యమరవిభుఁడు.

508

అథ పృథుచక్రవర్తి మత్స్యమేధంబున నింగుం డశ్వము నపహరించుట. అథ-

సీ. అట్టియధ్వరకర్తృమందు సాక్షాద్భగ,వంతుఁడు, సారి రమేశ్వరుఁడు లోక గురుఁడును సర్వాత్మకమందును విభుఁడును, నీరజభవభవార్తన్వితఁడు లోక పాలకనిఖిలసుఖపంక్తునగుండును, యజ్ఞాంగుం డఖిలాధ్వరరాదివిభుఁడు గంధర్వ ముని సిద్ధరగణ సాధ్య విద్యాధి, రాష్ట్రకోష్ఠత్వ గురహస్యభిదాన

తే. వాదిజేగీయమానుఁ డత్యైలఘుయశుఁడు, ప్రకటనందనునందాదిరేవార్షదుండు కపిలనారదసనకాదిక ప్రముఖ్య,మహితయోగీంద్రసంస్థాయశమానుఁ డజుఁడు.

వ. మఱియుం బరమభాగవతసేవితండును నారాయణాంశప్రభవుండును నై నవృథు చక్రవర్తికి భూమి సావిరాదిరోగ్ధి యయ్యును సర్వకామమఘయై సమస్తపదార్థంబులం బిడుకు చుండె మఱియుఁ దగువులు ఘనతరాకారంబులు గలిగి మకరం

దస్త్రాపు లగుచు నిక్షుద్రాక్షాదిరసంబులును దధిక్షీరాజ్యతక్రపానకాదికంబులును వర్షింప నవియెల్ల నదులు వహించె సముద్రంబులు హీరాదిరత్నవిశేషంబుల నీ నుచుండఁ బర్యవంతులు భక్ష్యభోజ్యలేహ్యవోష్యంబు లనుచతుర్విధాన్నంబులు గురియు చుండఁ లోకపాలనమేతు లై సనకలజనంబులు నుపాయనంబులు దెచ్చి యిచ్చు చుండి రిట్టిపరిపూర్ణవిభవాభిరాముం డై యథోక్షజసేవాపరాయణుం డగువృక్షచక్రవర్తి యే కోసతతాశ్వమేధంబులు సన్నేధంబునం గావించి నూటవ యాగంబునందు యజ్ఞపతి యైనపుండరీకాక్షుని యజించు చుండఁ దదీయపర మోత్సవంబు సహింపం జాలక.

510

క. అమరేంద్రుడు ఘనరోషోద్గముఁ డై పాపండు వేషకలితతిరోభా వమునం దన్నభివశువుం, గ్రమ మేది హరించి చనియె శ గగనంబునకున్. 511

వ. అట్లు సనునప్పడు. 512

క. అనఘం డగునత్రిమహా,మునిచోదితుఁ డగుచుఁ బృథునిరపుత్రుఁడు బాణా సనతూణీరధంుం డై, యనిమిషపతివెనుకఁ జనియె శ నతిదర్పమునన్. 513

వ. అట్లు సని చని ముండట. 514

సీ. యజ్ఞసాధనపశురహరణుని వధియించు,ధర్మంబునందు నరధర్మ మనెడి బుద్ధిఁ బుట్టఁగఁ జేయ శ భూరిమాయూవేష,ధారి యై యరుగుసురత్రాముఁ గదిసి నిలు నిలు మని యార్చి శ విలుగుణధ్వని సేసి, ఘనజటాభస్మాస్థికలిత మయిన మూర్తిఁ గనుంగొని శ మూర్తీభవించిన, ధర్మంబ కా బుద్ధిఁ శ దలంచి యమర

తే. నాయకునిమీఁద సాయకశ్రమేయఁ జాల,కున్నఁ గనుంగొని యత్రివిశ్వన్నతుండు వై న్యజ్ఞాన కనె వాసపురవలను సూపి, మనముఁగోపల రోషంబు శ మల్లజింప.

క. విను మితఁడు యజ్ఞహంతయు, ననిమిషనికరాధముండు శ నగునింపుఁడు గా పున నితిని జయింపుము నీ, వని ముచ్చాఁ టుచ్చరింప శ నవై న్యజ్ఞాడున్. 516.

మ. వినువీదిం జనుదేవవల్లభున్ని శ వీరుండు గ్రోధాంతరం గనిపూఢిక్ మృగరాట్కిశోరము మహోరగంధద్విపేంద్రంబుమీఁ దను లంఘించువిధంబునం బడిన నారతం డశ్వచౌరైశ్చకసా ధనచూపంబుఁ దదశ్వముఁ విడిచి యంతరిథానముం బొందినన్. 517

క. వీరుఁడు పృథుభూపాలకు,మానుఁడు నిజయజ్ఞపశువు శ మరలం గొని దు ర్వారబలుఁ డగుచు జనకుని,భూరిసవనరాజపుణ్యభూమికి వచ్చెన్. 518

వ. అయ్యవసరంబున నచ్చటనున్నపరమర్షిపుంగవు లతినియద్భుతకర్మంబు గనుం గొని యాశ్చర్యంబు నొంది యతనికి జతాశ్వుం డనునన్వర్థనామంబు వెట్టి యున్నసమయంబున. 519

చ. మఱియును దేవతాపతి తక్రమఁపటలంబు జనింపఁ జేసి యె వ్వఁ దనుఁ గాన కుండ ననిరవారణఁ గాంచనపాశబద్ధ మై

సురుచిరయాపదారుపరిశోభిత మైనహయంబుఁ గొంచుఁ జె

చ్చెర వినువీది నేఁగఁగ ఋశిప్రవరుం డగునత్రి సెప్పినన్.

520

క. విని పృథుభూవరతనయుఁడు, ఘనబలమునఁ జని కపాలఖట్వాంగము లో
లిని ధరియించి రయంబునఁ, జనునిండ్రునిఁ గాంచి నొంపఁ శబలక యంతన్.

ఉ. క్రమ్మట నత్రిచేఁ దెలుపఁ శ గాఁ బడి వై న్యతనూభవుండు రో
షమ్మునఁ దోఁకఁ ద్రొక్కినభుజంగమపుంగవుఁ బోలి యుగ్రుఁ డై
య మ్మరిబోసినం గని సురరాధిపుఁ డెప్పటియట్లఁ బాతె న

శ్వమ్మును రూపమున్ విడిచి శ చాలఁ దిరోహితుఁ డై రయంబునన్.

522

వ. అట్లు సనినం బశువుం గొని మరలి యవ్వీరో త్తముండు పితృయజ్ఞశాలకుం జను
డెంచె నంత.

523

సీ. హరిహాయుం డధ్వరహాయహరణార్థ మై, మించి కైకొని విసర్జించినట్టి
భూరియమంగళభూతమాయారూప,ములను ¹ధరించిరి శ మాధజనులు
పాపండుచిహ్నుముల్ శ పరఁగుట వారలు, జగతిపై నగ్న వేషములు గలుగు
జైనులు భూరికాశపాయవస్త్రంబులు, ధరించుచౌన్దులు శ దగ జటాశ్ఠి

తే. భస్మధారులు నయినకాశపాలికులును, ననఁగ వెలసిరి లోకంబురలందుఁ జాలఁ
దలఁప ధరోపమం బనఁ శ దగునధర్మ,మందు నభిరతి వొడమిన్యజ్ఞ జనులు.

వ. తదీయచిహ్నుంబులు పారంపర్యంబు గా ధరియింపగదొడంగిరి తద్వృత్తాంతంబు
భగవంతుం డయినప్పశుచక్రవర్తి యెఱింగి కుపితుం డై యుద్యతకార్ముకుం
డగుచు నిండ్రునిమీఁద బాణంబు నేయ నుద్యమించిన ఋత్విక్కులు శక్రవధో
ద్యుక్తుండు ననహ్యారంహుండు నయినప్పశుచక్రవర్తిం గనుంగొని యిట్లనిరి.

క. జననాయక యజ్ఞములం, దనుపమవిధిచోదితంబు శ లనఁ దగుపశుబం

ధనహింస²ల కా కిత్తుల, ఘనదీక్షితునకు వధింపఁ శ గా దంష్ట్ర బుధుల్.

526

వ. కావున నీ విపు డింద్రవధోగ్యోగం బుపసంహరింపుము భవదీయధర్మవిరోధి
యైనయట్టి యిండ్రుని.

527

క. జనపాల వీర్యవంతము, లనఁ దగుమంత్రములచేత శ నాహ్వనము నీ

సిన నలెఁ డిచటికి వచ్చును, జనుడెంచినయమరవిభుని శ సరభసత దగన్.

528

క. ధృతి సెదరఁ బట్టి శిఖ కా,హుతిఁ గా వేల్చెదము దాన శ నుర్వీవర నీ

వితతమహోహతవీర్యోన్నతుఁ డై చెడి పోవు నమరరనాసుం డంతన్.

529

వ. అని పృథుని వారిచి ఋత్విగ్గనంబులు గుపితస్వాంతు లై హస్తంబుల స్తుక్కు
వంబులు ధరించుచి వేల్పునమయంబునం జతుష్కఘండు ననుడెంచి ఋత్విజ్ఞులం
గనుంగొని యిట్లనియె యజ్ఞంబులందు యజింపంబడుదేవత లెవ్వనియంశంబు
లెవ్వండు యజ్ఞనామకం బగుభగవదంశం బగు నట్టి యింద్రుడు మీచేత వధా

ర్హండు గాఁ డితండు భగవదంశసంభవుం డగుట నీయజ్ఞకర్తవిధ్యంసనేచ్ఛుం
డయి కావించుధర్మవృత్తికరంబులు నూచు చుండ వలయుం గాని ప్రతికారం
బులు గర్తవ్యంబులు గావు పృథుకీర్తి యగునీపృథునకు నేకోనశతం బగునధ్వర
ప్రయోగఫలంబు సిద్ధించుం గాక యని పృథుచక్రవర్తి కిట్లనియె. 530

సీ. మనుజేంద్ర మోక్షధర్మము నెఱింగిననీకు, నననముల్ సేయుట శ సాలు వినుము
నేవిధంబున నైన శ దేవేంద్ర మనమునఁ, గైకొని రోషంబు శ గదురకుండ
వర్తింప వలయును శ వానవుండును నీవుఁ, బూని సుశ్లోకులు శ గాన మీకు
మంగళం బగుఁ గాక శ మానవనాథ నీ, చిత్తంబులోపలఁ శ జింతఁ దొఱఁగి

తే. మించిమద్యాకృముల నాదరించివినుము, దైవహతమగుయజ్ఞంబుఁదగిలిచేయు
కొఱకు భవదీయచిత్తంబు శ గుంది రోష, కలుషితం బైన నజ్ఞానశకలిత మగును.

వ. భవదీయయజ్ఞహననార్థం బశ్వహరణుం డైనయింద్రుండు దేవతలలోన దురా
గ్రహుం డగుటంజేసి యతనిచేత నిర్దింపంబడి చిత్తాకర్షకంబు లైనయీపా
షండధర్మంబులచేత ధర్మవృత్తికరంబు గలుగుం గాన యీయజ్ఞంబు పాలింపు
మని మఱియు నిట్లనియె. 532

సీ. అది గాక వినుము వేరనాపచారంబునఁ, బూని విలుప్తంబు శ లైనయట్టి
యలఘునానాసమర్యూనుధర్మంబులఁ, బరిపాలనము సేయఁ శ బరఁగి వేను
దేహంబువలనను శ దివిరి జనించి యు,న్నాడవు నారాయణాంశజుడవు
గావున నీనరశకలితలోకంబునఁ, బుట్టిన జెఱఁగు నిరబుద్ధి దలఁచి

తే. యెవరిచే నేమిటికి నృజరయింపఁబడితి, వట్టియీబ్రహ్మసూకల్ప శ మవనినాథ
తప్ప కుండంగఁ శాలింపు శ ధర్మగతిని, జారుశుభమూర్తి యోప్యశుశ్రవక్రవర్తి.

వ. అని మఱియు నిట్లనియె నుపధర్మమాతయుం బ్రచండపాషండమార్గంబు నైన
యీయింద్రకృతం బగుమాయను జయింపు మని వనజసంభవుం డాన సిచ్చినం
బృథుచక్రవర్తియుఁ దదాజ్ఞాపితం డై దేవేంద్రునితోడ బద్ధసఖ్యం డయ్యె నంత
నవభృథానంతరంబున. 534

చ. సురుచిరలబ్ధక్షీణలశసాంపునఁ బొంపిరి వోయి భూసురుల్
వరుసను బెక్కుదీవన లశవారణ నిచ్చిరి సర్వదేవతల్
భరితముదంతరంగములఁ శ శాయనివేడ్క నరంబు లిచ్చి రా
నరవరుఁ డైనవై న్యునకు శ నందితకీర్తికిఁ బుణ్యమూర్తికిన్. 535

వ. అంత సచ్చటిజనంబు లిట్లనిరి. 536

తే. అనఘ నీచేత నాదృతు శ లైరి సర్వజనులు మఱి దానమానోపరచారములను
బిత్తుక దేవర్షిమానవరవితతి పూజ, నొంది యంచితమోదంబు శ నొండ నయ్యె.

శ్లోకం నారాయణుండు పృథుచక్రవర్తి ననుగ్రహించుట. శ్లోకం

వ. అని పలుకుసమయంబున యజ్ఞభోక్తయు యజ్ఞవిభుండును భగవంతుండు నైన

సర్వేశ్వరుం డింద్రసమేతుం డై యచ్చటికిం జనుడెంచి యావృక్షున కిట్లనియె.

క. జనవర భవదీయం బై, జననత మగునశ్వమేధశతమున కిపు డీ
యనిమిషపతి భంగము సేసినకతన త్తమాపణంబు శ సేసెడిఁ గంట. 539

వ. కావున నితని త్తమింపుము సత్పుగుఱు లగువారు దేహాభిమానులు గా కుండుటంజేసి భూతంబులయెడ ద్రోహం బాచరింప ర ట్లగుటంజేసి నీవంటిమహాత్ములు దేవమాయామోహితు లై పరోపతాపంబులు సేసిరేని దీర్ఘ తరంబై నవృద్ధజన సేవ వ్యర్థంబు గాఁబె యదియునుం గాక యీశరీరం బవిద్యాకామకర్తంబులచేత నారబ్ధం బని తెలిసినభూత ద్రోహి గానిపరమజ్ఞాని యీదేహంబునందు ననుష క్తుండు గాకుండుట సహజం బన దేహోత్పాదితంబు లై నగృహదారాదులయం దు మమత్వంబు లేకుండుటం జెప్ప నేల యిట్టిదేహంబునం దున్నయాత్మ యోగం బును శుద్ధస్వరూపంబును స్వయంజ్యోతియు నిర్గుణంబును గుణాశ్రయంబును వ్యాప్యవ్యాపకంబును ససంవృతంబును సాక్షిభూతంబును నిరాత్మంబును నగు దీని దేహంబుకంటె వేఱుగా నెవ్వండు డెలియు వాఁడు మత్సరం డగుటంజేసి దేహధారి యై యుండియుఁ దద్గుణంబులు బోరయక వర్తించు మఱియు నెవ్వం డేని స్వధర్మాచారపగుండును నిష్కాముండును శ్రద్ధాయుక్తుండు నై న నైల్లప్పు డు భజియించు నట్టివానిమనంబు క్రమంబునఁ బ్రసన్నం బగు నట్లు ప్రసన్నమన స్కుండును ద్రిగుణాతీతుండును సమ్యగ్దర్శనుండును నైనయతిండు మదీయన మవసానసూపశాంతి కౌండు నదియ కైవల్యపరం బనంబడుఁ గూటస్థం బైన యీయాత్మ యుదాసీనభూతిం బైనను దీనిద్రవ్యజ్ఞానక్రియామనంబులకు నీశ్వ రుం గా నెవ్వండు డెలియు వాఁడు భవంబు నొంద కుండు నీసంసారంబు ద్రవ్యక్రి యాకారకచేతనాత్మ కం బగుటంజేసి ప్రభిన్నదేహోపాధికంబు గావునఁ బ్రాప్తం బు లై సమాపత్నింపవలయందు మత్సరు లై సమహాత్ములు వికారంబు నొందరు గావున నీవు సుఖదుఃఖంబులయందు సమచిత్తుండవును సమానోత్తమమధ్యమా ధముండవును జితేంద్రియూశయుండవును నై వినిష్పాదితాఖిలామాత్యాదిసంయు తుండ నై యఖిలాలోకరక్షణంబు సేయు మని వెండియు ని ట్లనియె. 540

సీ. పారీవోత్తములకుఁ శ బ్రజల రక్షించుట, పరమధర్మం బగు శ సరవరేణ్య
ధరణీశులకుఁ బ్రజాశపరిపాలనంబునఁ, బూని లోకులు సేయరపుణ్యమందు
మృతాంత మర్చిని సంప్రాప్త మగు నట్లు, ప్రజల ద్రోవనిరాజు శ ప్రజలచేత
నపహృతనత్పుణ్యం శ డై వారు గావించు, ఘనపాపఫలముఁ దా శ సనుభవించుఁ

తే. గాన నీవును విప్రవక్తరానుమతము, సాంప్రదాయకవిధము నై శ జరగుధర్మ
మహిమఁ జేపట్టి యర్థకాశమములఁజెందు, నమత సమ్మాంటియందు నానెక్కితేక.

వ. ఇవిధంబున.

542

క. జనులకు ననురక్తుండ వై, జననాయక నీవు ధరణి శ సమచిత్తుండ వై

యనయముఁ బరిపాలించిన, సనకాదులఁ గాంతు వాత్సరసదనమునందున్. 543

వ. అని వెండియు ని ట్లని యాన తిచ్చె.

544

సీ. భూవర యోగతరపోమఖంబులచేతఁ, గైకొని సులభుండఁ శ గానియేను

సమచిత్తు లై ససృజ్జనులచిత్తంబుల, వర్తించు చుండెడిరవాడ నగుటఁ

జేసి తావకశమరశీలవిమత్సర, 1 కీర్తనముల వశీకృతుండ నైతి

నే నీకు నొకవరం శ బిచ్చెద వేడుము, నావుడు విని మేదిరసీవరుండు

తే. లోకగురుఁ డైనయప్పండరీకనయనుఁ, జాన తిచ్చినమృదులలిశతామృతోప

మానవాక్యములాతీయశమస్తకమునఁ, దాల్చి సమ్మోదితాత్ముండై రధరణీవిభుండు.

క. తనపాదములకు భక్తి, వినతుం డై యాత్మకర్త వితతికి లజ్జం

దనరుచు నున్నసురేంద్రునిఁ, గనుఁగొని సత్ప్రేమ మొనవఁ శ గాఁగిటఁ జేర్చెన్.

వ. ఇట్లు గాఁగిటం జేర్చి గతద్వేషం డై యున్నయనంతరంబ.

547

మ. భగవంతుండును విశ్వరూపకుండు నై శ భాసిల్లునవిష్ణుఁ డా

జగతీనాథకృతార్చనానతులచే శ సంప్రీతచేతస్కుండున్

నిగృహీతాంఘ్రిసరోగుహద్వయుండు నై శ నిల్చెం బ్రయాణాభిము

ఖ్యగరిష్టాత్మకుఁ డయ్య నాపుఁగునిపైఁ శ గారుణ్య మే పారఁగన్.

548

వ. ఇట్లు దనవీఁదియనుగ్రహంబునంచేసి విలంబితుం డగుటయు నయ్యాదిరాజ

న్యూం డైనపుఁగుచక్రవర్తి యమ్ముకుండసందర్శనానందబాష్పజలబిందుసందోహ

కందళితసయనారవిందుం డై యవిభ్రమూర్తిం గనుఁగొని కనుఁగొన లేక గగ్గ

దకంసుం డై పలుకలేక యుండియు నెట్టకేలకుఁ దనహృదయంబునదేవుని నుప

గూహనంబు గావించి తన్నూర్తి ధరియించి కన్నులం నొరఁగినానందబాష్పం

బులు నుడిచికొని విఱోకనంబు సేయుచు సత్ప్రగృహోచరండును గరుడస్కంధ

విన్యస్తహస్తుండును వసుధాతలస్థితపాదకమలుండును నై యొప్పునద్దివ్యపురుషున

కి ట్లనియె.

549

క. వరదా యీశ్వర నిను సత్పురుషుండు దేహాభిమానరహితములకు నీ

వర మెట్లు గోరు నిహసుఖ,వరములు నారకుల కై న శ వజలవె చెపుమా. 550

చ. ఘన మగుదేవ యీవరమె శ కాదా మహాత్మక వాగ్వినిర్గతం

బనఁ దగుతావకీనచరశాంబుజచారుమరందరూప మై

తనరినకీర్తియున్ విని మురదంబును బొందఁగ లేనిమోక్ష మై

నను మదిఁ గోర నొల్ల నఘరనాశ రమేశ సోజుఱోచనా.

551

క. అది గాన పక్షలోచన. సదమలభవదీయఘనయశము వినుటకు నై

పదివేలచెవులు కృప ని, ముదిఁగె నా కభిమతంబు శ నగును ముకుందా. 552

చ. అనఘ మహాత్మ వాగ్గళిత శ మైనభవత్పదపంకజాతనం

జనితసుధాకణానిలవరశంబున విస్తృతతత్త్వమార్గవ
ర్తను లగుదుష్టయోనులకుఁ శ్రగ్మృత దత్త్వముఁ జూపఁ జాలుఁ గా
వున నిది దక్క నన్యవర శ మొల్లఁ బయోరుహపత్తిలోచనా.

553

సీ. వినుతమంగళయశోరవిభవ సర్వేశ్వర, యిందిర గుణసంగ్రహేచ్ఛజేసి
యే నీదుశివతరం శ బై నసత్కిర్తిని, నర్థిమై వరియించె శ సట్టికీర్తి
చతురసత్పురుషసంగతము గల్గుచు నుండ, ధృతి నెవ్వఁడేని యారదృచ్చికమునఁ
జేసియు నొకమాటు శ చెవులార విన్నవాఁ, డనయంబును గుణజ్ఞుఁ శ డయ్యేనేని
తే. విరతి నేరీతిఁ బొందును శ ధరణిఁ బశువుఁ, దక్కఁ దక్కినతజ్ఞుండు శ దనుజభేది
గాన యుత్సుకమతి నైన నేను లక్ష్మీకరణి నిన్ను భజింతు నోపరమపురుష.

వ. ఇట్లు భవదీయసేవాతత్పురుల మైనయిందిరయు నేను నేకపదార్థాభిలాషంజేసి
స్ఫుర్ధమానుల మగు చున్నమాయద్వితకును బర్యాయసేవంజేసి కలహంబు లే
కుండ ని మ్మట్లు గాక భవదీయచరణసరోరుహసేవాసక్తమనోవిస్తారుల మగుటం
జేసి గోన గోన మున్ను భజియింతు ననుతలంపులం గలహం బయిననుం గా
నిమ్ము దేవా యని వెండియు ని ట్లనియె.

555

సీ. జగదీశ దేవ యుత్కృత్యుత్పదకైంకర్యపరతం ననర్గుసారగరతనూజ
కృత్యంబునందు సరేకల్పిషబుద్ధి నేఁ, బ్రీతిఁ గోగుట జగత్సాత యైన
యూరమాసతితోడ శ వైర మవశ్యంబుఁ, గల్లు నైనను దయారకార సీవు
దీనవత్సలుడవు శ గాన స్వల్పంబును, సధికంబు నేయుచు శ వట్లు గాన

తే. భవ్యచరిత నిజస్వరూపంబునందు, సభిరతుండ వైనసీవు న శ న్నాదరించు
పగిది నిందిర నాదరింపువు మహాత్మ, భ క్తజన్మోకమందార శ భవవిమార.

556

వ. ఇట్లుగుటంజేసి సత్పుగుఘు లైనవారలు నిరస్తమాయాగుణసముదయంబు గల
నిన్ను భజియింతురు వారలు భవత్పాదానుస్మరణరూపం బయినప్రయోజనంబు
దక్క నితరప్రయోజనంబుల నెఱుంగు దేవా సేవకజనంబులను వరంబులు
వేడు మని జగద్విమోహనంబు లైనవాక్యంబులు పలుకుచు వట్టిభవదీయవాక్య
తంత్రినిబద్ధులు లోకులు గా కుండిరేని ఫలకాము లై కర్మంబుల నెట్టు లాచరిం
తు రిశా భవదీయమాయావిమోహితు లై జను లేమికారణంబున సికంఠ నిత
రంబులఁ గోరు చుండు రిట్లుగుటంజేసి తండ్రి దనంతన బాలహితం బాచరించు
నట్లు మాకు నీవ హితాచరణం బాచరింప నన్తుండ వని పలికిన నాదిరాజుర్ని యైన
పృథుచక్రవర్తియర్థవంతంబు లయినవచనంబులు విని విశ్వద్రష్ట యగునారాయ
ణుండు సంతుష్టాంతరంగుం డై యి ట్లనియె మహారాజా దైవప్రీతుండ వై నా
యెడ నిట్టిబుద్ధి గలుగుటంజేసి యచలాచలంబగుభక్తివౌడముదానిచే దుస్తరం
బగుమదీయమాయం దరింతువు సీవు నాచే నాదిష్టం బగుకృత్యం బప్రమత్తుండ

వగుచు నాచరించిన సకలశుభంబులం బొందుదువు మదీయభక్తజనంబులు స్వ-
ర్గావవర్గనరకంబులం దుల్యంబులు గా నవలోకింతురు గావున సీయధ్యవసాయం
బు నట్టిదియ మతీయు మదీయాదేశంబున దుస్త్వజం బగురోషంబును ద్యజించి
నాయెడ భక్తిసలిపితివి గాన యిదియె నాకుఁ బరమహర్షదం బగు నని యభినం
దించి యనుగ్రహించి యతండు గావించుపూజలు గయికొని గమనోన్ముఖుం
డయ్యె నయ్యవసరంబున. 557

సీ. నర సిద్ధ చారణ శ సుర ముని గంధర్వ, కిన్నర పితృ సాధ్య శ పన్నగులును
సఖలజనంబులు శ హరిపార్శ్వవర్తులు, నానందమగ్నాంగు శ లగుచు వేడ్కు
యజ్ఞేశచింతనుం శ డై నయాపృథువుచే, సత్కారములఁ బొంది శ సమృద్ధమునఁ
జనిరి నిజాధివాసములకు భగవంతుఁ, డై ననారాయణుం శ డచ్యుతుండు

తే. తగ నుపాధ్యాయసహితుఁ డై శ తనరుప్యసని
విమలమతు లయి చూచుచు శ నమరవరాలు
దన్ను జయజయకలితశ్రద్ధములఁ బొగడ
జనియె నప్పడు నై కుంఠశ్రద్ధనమునకు. 558

వ. అంతఁ బృథుచక్రవర్తియు నింద్రియాగోచరుం డయ్యును దర్శితాత్ముండును దేవ
దేవుండును నయినవాను దేవునకు నమస్కరించి నిజపురంబునకుం జనుడెంచుసమ
యంబున మాక్షికకుసుమమాలికాదుకూలస్వర్ణతోరణాలంకృతంబును లలితసు
గంధఘాపవిలసితంబును రత్నమయరంగవల్లికావిరాజితంబును ఫలపుష్పలాజా
క్షతదీపమాలికాస్తంభపూగపొతాభిరామప్రతిగృహప్రాంగణంబును మృగమద
ఘనసారచందనాగరువాహూరసంసిక్తరథ్యావళివిభాసితంబును దరుపల్లవాభి
శోభితంబును నై నపురంబుఁ బ్రవేశించి రాజమార్గంబునం జనుదేర మండిత
రత్నకుండలమణిమరీచులు గండఫలకంబులం దాండవంబులు నలుపం బురకామి
నులు గనకపాత్రవిరచితంబు లయినయశేషమంగళసీరాజనంబుల నివాళింప శం
ఖదుందుభిప్రముఖతూర్యఘోషంబులును ఋత్విశ్వీకాయాశీర్వచనంబులును జె
లంగ వందిమాగధజనసంస్తూయమానుం డగుచు విగతగర్వం డై యంతఃపు
రంబుం బ్రవేశించి యనంతరంబ. 559

సీ. సమధికమతిఁ జారశ్రజనజానపదులచే, దనరారువివిధపూజనము లొంది
రాజు సంతృప్తాంతరంగుండుఁ బ్రియవర, ప్రదుండు నై వారల శ బహువిధములఁ
బూజించె నివ్వీధంబున మహాత్మరము లై, నట్టికర్తృబుల శ నాచరించు
చును నిరవద్యచేష్టుం డై మహాత్తముఁ, డన నొప్పనాపృథుమనుజవిభుండు

తే. మించి భూమండలంబుఁ బాశ్రవించి విశద, యశము సర్వధరాచక్రమందు నిలిపి
చారుశుభమూర్తి రాజస్యచక్రవర్తి, పరమమోదమునఁ బరమశుభమునొందె.

క. అని మైత్రేయమహాముని, యనఘుండు విదురునకుఁ జెప్పె శ నని శుకుఁ డభిమ

న్యూనిసుతునకుఁ జెప్పినతెఱఁ, గని సూతుఁడు సెప్పె శౌనరకాదులతోడన్.

అప్పుడుచక్రర్థి సభాసనులకు సద్ధర్మము నుపదేశించి బ్రాహ్మసంప్రశంస సేయుట. ఇంక

వ. అ క్లెటింగించి వెండియు నిట్లనియె నివ్విధంబున నాదిరాజన్యఁ డైనపృథుచక్రవర్తియశేషగుణవిజృంభితంబును నిర్దోషంబును సత్పురుషసత్కృతంబును సగుయశంబును బ్రకటంబుగాఁ జేయఁ జాలుమైత్రేయునిం జూచి మహాభాగవతుం డైనవిదురుం డి ట్లనియె.

562

సీ. మునినాథ విను పృథుశజనపాలచంద్రుండు, సాబ గొప్ప మేదినిరసురులచేత రాజ్యాభిషేకసంరపూజ్యుఁడై దేవతా, గణముచే లభార్హరగుఁడు సగుమ వైష్ణవతేజంబు శ వల నొప్ప ధరియించి, యర్థి నేయకర్త శ మాచరించె నది రాకు నెఱిగింపు శ మనఘాత్త భూమి యే, రూఢి గవాక్మతిరూఢ యెవని తే. విక్రమోద్భిష్ట మై యొప్పిర వెలయునట్టి, కర్తమున నిష్ఠ రాజన్యగణముబ్రదుకు నట్టిపృథుకీర్తి ధరల్గన శ సతివివేకి, దవిలి యెవ్వఁడువిన కుండు శ ధన్యచరిత. క. నావుడు విని మైత్రేయుం, డావినురునిఁ జూచి పలికె శ సతివినయమునం బావనచరితుండు పృథుఁడు ధ, రావరనుతుఁ డలఘుయశుండు ప్రమదం బలరన్.

సీ. రంగచుత్తుంగతరంగగంగాయము, నామధ్యమందు నుగన్నతి వసించి కైకొని ప్రారబ్ధకర్తృక్షయార్థ మై, యఖిలపుణ్యంబుల శ ననుభవించు చును సర్వదేశంబులను దనమూఞ్చ య, ప్రతిహతసత్ప్రీతాశ్రవమునఁ జెల్లఁ బూని సప్రద్యోహములకుఁ దా నొక్కండ, నైష్ణవభూసురాశ్రవలికె దక్కఁ తే. దక్కుఁ గల్గినప్రజకెల్ల శ దండధరునిఁ, బోలి వర్తించుచును గొంతరకాల మరుగఁ దవిలి యొకనాఁడు దీర్ఘస్తత్త్రింబు సేయ, సర్ది కైకొని దీక్షితుండయ్యె నందు. తే. రాజముషి దేవముషిపితృప్రస్థములు, జనమనిచేత విహితపూరజనములొంది సమధికై శ్వర్యగతి నున్నరసమయమునను, జరశుభాకారుఁ డారాజశ్రేఖరుండు.

సీ. ఉన్నతోన్నతుండు సరముత్తుంగభుజుడు స, స్త హాసీయతరశోభరమానముఖుండుఁ జారుసంపుల్లకంఠజారుఁడేక్షుండు ను, నాసామ్రాటుండు మంగదస్థితుండు వక్రసూక్ష్మస్నిగ్ధవరసిలకేశుండుఁ, గమనియచుచికంబురకంధరుండు సుధగవిశాలవశ్కుండును ద్రివళిశో, భితమధ్యభాగుండు శ బృథునితంబ

తే. మండలుండు నావర్తసరమాననాభి వివరుండును గాంచనస్తంభరవిలసదురూఢ రాజితుండును సరుణచరణుండు లలిత నవమకూల్గో త్తరీయుఁ డురన్నతయశుండు.

567

౧. మఱియు నియమనిమి త్తంబునం బరిత్యక్తభూషణం డగుటంజేసి వ్యక్తాశేషగా త్రశ్రీకుండును గృష్ణాజనధరుండును శ్రీమంతండును గుశహస్తుండును గృతో చితుండును శిశిరస్నిగ్ధతారాక్షుండును నైనపృథుచక్రవర్తి సభామధ్యంబునం

దారాగణమధ్యవిభాసితుండును సకలజనాహ్లాదకరుండును సగునుభాకరుండునుం బోలె వెలుంగుచు లేచి నిలుచుండి సదస్యసంతోషదాయకంబులును జిత్రపద విరాజితంబులును బ్రసన్నంబులును బరిశుద్ధంబులును గంభీరార్థంబులును సవ్యా కులంబులును నైవభాషణంబుల నిట్లనియె. 568

క. వినుఁడీ సభ్యులు ధర్మము, ననయము నెఱుంగంగఁ గోరునట్టిజనుఁడు దాఁ దనతలఁపునఁ గలయర్థముఁ, జను నెఱిగింపంగ ధీరసత్పురుషులకున్. 569

సీ. ఏను నీలోకవిశ్రాంతానంబు నెల్లను, శాసించి భూప్రజానంతతులను దత్తద్విహితవృత్తిరదానంబులను జేసి, రక్షింప వివిధమర్యాదఁ దప్పి పోకుండ నిలుపుట శక్తై కమలజుచే ని, యోగింపఁబడితి ని శ్రద్ధానరి యుంట నిట్టిప్రజాపాలనాద్యనుస్థానవ, శంబునఁ బ్రాకర్మరూపాక్షి యీశుఁ

తే. డెట్టివానికి సంతృప్తి శ నెనఁగు చుండు, నట్టివానికి నేలోక శ మండ్రు బుధులు గామదుఃఖములు నైవలోకములు నాకు, సరవిఁ గలుగు ననుస్థానశపరుఁడనగుట.

వ. ఇట్లు ప్రజలను ధర్మంబులయందు ననుశాసింపక యర్థకాముం డై వారివలననప్ప నంబులు గొనె నేని వారలపాపంబు దనకుఁ బ్రాపింపం దేజోహీనుం డై భూవి భుండు సెడుఁ గావునం బ్రజలు భూపతిహితార్థంబునకు స్వార్థంబునకు నసూ యారహితు లై వాసుదేవార్పణబుద్ధింజేసి ధర్మంబు నెప్పుడు నాచరింప వలయు నిదియు నన్ను ననుగ్రహించుట యదియునుం గాక పితృదేవర్షితుల్యులగుమీర లనుమోదించి కర్తయు ననుశాసకుండు ననుజ్ఞాతయు ననుననాకుఁ బరలోకం బున నేఫలంబు గలుగు నట్టిఫలంబునకు నదృశం బైనకర్తం బాచరింప వలయు నట్లయిన సంతోషంబు నొందుదు ననిన వార లారాజేంద్రున కిట్లనిరి. 571

క. జననాయక ప్రజ లిర వొం, దినధర్మము లెల్ల వాసుదేవార్పణబు ద్ధిని జేయ వలయు నంటివి, యనయంబును వాసుదేవుఁ శ డనఁ గలఁడె మహిన్.

సీ. అన విని వారికి శ మనుజేశుఁడను నర్హ, తములార వినుఁడయ్య శ తవిలిమీరు యజ్ఞాధిపతి యై నరయభితేజ్వరుండు గొన్ని, మతములఁ గలఁడు ధీరమంతులార యజ్ఞై న మీరలు శ నందుకు విప్రతి, పత్తి గల్గుటను బ్రపన్న మరయఁ గా దంటి రేని నాశునునిచే రచిత మై, కాంతిమంత మగుజగంబు గానఁ

తే. బడుచు నున్నది యిట్టిప్రపంచరచిత

కర్తవైచిత్ర్య మష్టేటి శ గలుగ కున్న

నమర నది తదుక్తులుఁ బ్రపన్నములు గావు

గాన యవ్యాసుదేవుండు శ గలఁడు మఱియు.

573

వ. అదియునుం గాక యీజగద్వైచిత్ర్యంబు గర్త యైనయీశ్వరుండు లేకున్నం గర్తవశంబునంజేసి యుపపన్నం బగు నంటి రేని. 574

- సీ. పూని ప్రియవ్రతాశ్రతానపాదధ్రువ, మనుల కన్తప్పితాశ్రమహుఁ డనంగఁ
దగునంగ మేదిసీధవునకు మఱియును, వినుతి కెక్కినవృధివీపతులకుఁ
బర్హ సంభవభవప్రస్థాదబలిచక్ర, వర్తిప్రముఖభాగవతుల కర్థి
వర్గసుస్వర్గావరవర్గంబులకు నను, గతకారణం డన శ ఘనత కెక్కి
- తే. హీను లగుమృత్యునాహిత్రుడైనవేన, ముఖదురాత్ములుధర్మ విమోహితులును
దక్కఁ దక్కినవారికిఁదాఁ బ్రసన్న, వరదుఁ డై యిచ్చు నభిమతావళుల నతఁడు.
- వ. ఇట్టివిద్వదనుభవంబున భువనహీతుం డగువాసుదేవుండు లేఁ డనుట యుప
పన్నంబు గా దదియునుం గాక. 576
- ఉ. భూరితపోభిరామమునిశ్రీపూజన మెవ్వనిపాదపద్మ సే
వారతి వృద్ధి బొంది యనిశవారణః బూర్వభవానుసారసం
సారమహోగ్రతాపము భ్రౌశంబుగఁ బాపగ నోపుఁ దత్పదాం
భోరుహజాత దేవనది శ బోలి యశేషమనోఘహారి యై. 577
- వ. మఱియు.
- చ. అనుపమభక్తి నెవ్వనిపదాంబుజమూలము మందిరంబు గా
ననయుఁ బొందువాఁడు నిహతాఖిలభూరిమనోమలుండు స
ద్వినుతవిరక్తిబోధధృతివీర్యవిశేష²సమన్వితుండు దా
ననఁ దగి భూరిసంస్కృతిమహాత్మరచుఃఖము నందఁ డెన్నఁడున్. 578
- క. నారాయణుండు జగదా, ధారుం డగునీశ్వరుండు శ దలఁప నతనికిఁ
లే రెండు సములు నధికులు, ధీరోత్తముఁ డతఁడు నద్విరతీయుం డగుటన్. 579
- వ. అదియునుం గాక. 580
- ఉ. కర్మవశంబునక జగము శ గల్గును పాచ్చు నడంగు కనన్నచోఁ
గర్హముఁ బుద్ధి జూడ జడశకార్యము గాని ప్రపంచకల్పనా
కర్మమునందుఁ గర్త యనఁ శ గా విలసిల్లఁగఁ జాల దీజగ
త్కర్తకకార్యకారణము శ గావున నీశుండు విష్ణుఁ డారయన్. 581
- వ. కావున మీర లవ్యాసుదేవుని నధికారానుసారంబున నిశ్చితార్థఫలసిద్ధి గలవార
లై మనోవాక్కాయకర్మంబుల నిష్కవటవృత్తి దగిలి వినుతినతిపరిచర్యా
పూర్వకంబు గాఁ గామదుఃఖంబు లయినయతనిపాదపంకజంబులు భజియింపుం
డదియునుం గాక. 582
- సీ. రూఢి నీశ్వరుండు స్వరూపంబునంజేసి, పూని విశుద్ధవిజ్ఞానఘనుండు
నగుఁడు నయినఁ దా శ నరయనికర్తమా, ర్గమునందు ప్రహృదిర్ద్రవ్యములను
శుక్లాదిగుణము విస్ఫురదవఘాతాది, సత్క్రియలును మంత్రశ్రవంచయంబు
సంకల్పమును యాగశాధ్య మైనట్టియ, ఖండోపకారంబు శ ఘనపదార్థ

తే. శక్తియు మఱిజ్యోతిష్టోమశవనముఖ్య, నామత బహువిశేషగుణతను మెఱయు
నట్టియద్వరరూప మై శ యఖిలజగము, నందు ననిశంబుఁ బ్రఖ్యాతిని నొందుచుండు.

వ. అదియునుం గాక దారుసంస్థితం బైనయనలంబు తద్దారుగుణంబు లయినదైర్ఘ్య
వక్రత్వాదికంబుల ననుసరించుచందంబున నవ్యక్తంబు తత్తోభకం బయినకాలం
బును వాసనయు నదృష్టంబు ననుకారణంబులచేతం బుట్టినశరీరంబునందు విష-
యాకారం బయినబుద్ధి నొంది తద్విషయాభివ్యంగ్యం బైనయానందస్వరూపుం
డగుచుఁ గ్రియాఫలంబునం బ్రసిద్ధి నొందు నని చెప్పి వెండియు నిట్లను మదీ
యజనంబు లిమ్మేదినీతలంబున దృఢవ్రతు లై యజ్ఞభుగీశ్వగుండును గురుండును
నయినసర్వేశ్వరుని హరిని నిరంతరంబును స్వధర్మయోగంబునం బూజించు
చున్నవారలు వారు న న్నాశ్చర్యకరంబు గా ననుగ్రహించువారని హరిభక్తి
రతు లై నమహాత్ముల నుతియించి వెండియు నిట్లనియె. 584

మ. వరసంపద్విభవప్రతాపసుమహైశ్వర్యంబులం బొల్పునీ
ధరణీనాథులతేజ మంచితతపోదాంతిక్షమావిద్యలం
గర మొప్పారు ధరాసుపర్వహరిభరత్తశ్రేణులం దెప్పుడు
ధరలోనం బ్రభవింప కుండు నని యద్రాత్రీవిభుం డిట్లనున్. 585

చ. అరయఁగ నేధరామరపరదాంబుజరేఖువు లర్ధి దాల్చి య
ష్టరమపురాణపూగుఘండు శ బ్రాహ్మణదేవుడు నైనయట్టియీ
శ్వరుడు సదానపాయినిని శ సాగరకన్యను సర్వలోకవి
స్ఫురితపవిత్రకీర్తియును శ బొంది విభూతిఁ దనర్యై గావునన్. 586

నీ. ఏవసుధామరరసేవను జేసి య, శేషగుణాన్వితస్థితిఁ దనర్చు
సర్వేశ్వరుడు మఱిశనంతుష్టుఁ డగు నట్టి, ధరణీదివిజలఁ దగ్ధర్మపరులు
నలఘువినీతులు శ నై యవశ్యంబును, సేవింపరే ధరారదేవనిత్య
సేవచేఁ బురుషుండు శ చిరతరజ్ఞానవి, ద్యాభ్యాసి గా కున్న శ నైన సతఁడు

తే. వేగమున నంతరంగంబు శ విశద మగుటఁ, జేసి కై వల్యపదమును శ జెందునట్లు
గాన లోకులు భూదేవతానికరముఁ, దగిలి భజి యుంపవలయు నురదాత్మమతిని. 588

వ. మఱియు.

నీ. విజ్ఞానఘనుఁ డగు శ వెలయునీశ్వరుండు త, త్వజ్ఞానయుతు లైననరవారిచేత
దీపింప నింద్రాదిశదేవతోద్దేశంబు, నను భూమిసురముఖులను హుతంబు
లగుచువిస్ఫులఁ దృప్తి శ నందినగతి నచే, తన మైనయాహుతాశనముఖంబు
వలన వేల్చినహవిస్ఫులచేతఁ దృప్తుండు, గా కుండుఁ గావున శ లోకమందు

తే. నగ్నిముఖమునకంటె ధరరామరేంద్ర, ముఖముపరిశుద్ధ మత్యంతరముఖ్యమనఁగఁ
దనరునదిగానభూసురార్యసము సకల, జనులుఁ గావించఁదగునార్యజనములార.

వ. అదియునుం గాక.

590

సీ. ఏవేదముం దేని శ్రయి విశ్వ మెల్లను, దర్పణప్రతిబింబితప్రభావ
నివహంబుకై వడిఁ శ్ర దవిలి ప్రకాశించు, నట్టివిరజమును శ్ర నవ్యయమును
నగుచు సనాతనం శ్ర బగువేద మేధరా, దేవతాజన మనురదినముఁ దగిలి
మహిత శ్రద్ధాతపోహిమంగళహాసనం, యమనమాంధులఁ బాలురపారు చుండి

తే. యర్థిసదసద్విచారు లై శ్ర యధికరింతు. రట్టివారల పదరజం శ్ర బర్ధి దాల్చు
సలఘులకు సర్వపాపక్షయంబు నఖిల, సద్గుణావాప్తియును సగుఁ శ్ర జతురులార.

వ. కావున నట్టివిప్రపాదసరోజరేణువు లేనును గిరీటంబున ధరియింతు నిట్లు బ్రాహ్మణ
భజనంబునంజేసి యవాప్తసకలగుణుండును శీలధనుండును గృతజ్ఞుండును శ్రద్ధా
యుక్తుండును నై సమహాత్ము సఖిలసంపదలు ప్రాపించుం గావున గోబ్రాహ్మణ
కులంబును సనుచరసమేతుం డయిన జనార్దనుండును నాయెడం బ్రసన్ను లయ్యె
దరు గాక యని పలుకు చున్నప్పుడు చక్రవర్తి గనుంగొని పితృ దేవద్విజనత్పురు
షులు సంతృప్తాంతరంగు లై సాధువాదంబుల నభిసందించి యిట్లనిరి. 592

క. మనుజేంద్ర సికతంబున, ననుపమఘన బ్రహ్మాండోహతుఁ డత్యఘన
ర్తనుఁడు నగునట్టివేనుం, డనయము సరకంబువలన శ్ర సర్ధి దరించెన్. 593

వ. కావునం బుత్రేణ లోకాన్ జయతి యను వేదవచనంబు నిశ్చయం బదియునుం
గాక. 594

చ. పుగుషవరేణ్య హేమకశితపుండు రమాలలనేసునిండచే
సరకము నొండఁ గోరియు గురణజ్ఞుఁడు భాగవతుండు నై సమా
వరతనయప్రభావమున శ్ర వానికి నెక్కి విధూతపాపుఁ డై
నిరయముఁ బొందఁ డయ్యె సతిని ర్తలక్ష్మి ర్తి దనర్చె గావునన్. 595

క. అని పలికి వీరవర్యుం, డనఁ దగువృషశాశ్వతంబు శ్ర లగుహాయసముల్
దనరఁగ జీవింతువు గా, కని తగ నాశీర్వాదించి శ్ర యభిమత మొప్పన్. 596

వ. వెండియు నిట్లనిరి దేవా నీకు సకలలోకభర్త యగునారాయణునందు నిట్టిభక్తి
వొడముటంజేసియు బ్రహ్మణ్యదేవుండు నుత్తమశ్లోకుండు నై సనర్వేత్వరుని
సత్కథాజాలంబు వ్యక్తంబు నేయు చున్నసీపు మాకు నాఘండ్ వగుటంజేసి
యు నేము ముకుందదాసుల మైతి మీభవదీయప్రజానుశాసనంబు ప్రజానురా
గంబు గలకారుణ్యమూర్తు లై సమహాత్ములకు స్వభావంబులు గావున నాశ్చర్యం
బు గాదు ప్రవసంజ్ఞి తంబు లగుసక ర్తంబులచేత విసప్తజానుల మై పరిభ్రమించు
మాదగుతమఃపారంబుఁ గంటి మేనర్వేత్వగుండు బ్రాహ్మణజాతి సధిష్ఠించి త్స
త్త్రియులను త్సత్త్రియజాతి సధిష్ఠించి బ్రాహ్మణులను నీయుభయంబు సధిష్ఠించి
విశ్వంబును భరియించు నట్టివివృద్ధసత్త్వగుండు సర్వరూపుండు మహాపురుషుండు

- నై నపృథునకు నీశ్వరబుద్ధింజేసి యేము సమస్కరింతు మనుసమయంబున. 597
- క. వినువీధినుండి మెల్లన, చనుడెంచిరి బాలనూర్యసంకాశతనుల్
జనవినుతసిద్ధవర్మలు, సనకాదులు శేముషీవిశచక్షులు లంతన్. 598
- వ. ఇట్లు సనుడెంచి. 599
- క. అనఘాత్తు లతిధిరూపంబున రా గృహమేధి ప్రాణములు నుద్గతిచే
దనరినఁ బ్రత్యుద్గతివం,దనముల 'మరలం బ్రతిష్ఠితము లగు సనుచున్. 600
- క. వినఁబడువచనన్యాయంబున నుద్గతము లగుప్రాణములఁ గ్రమ్మఁ బొం
దను గోరువాఁడునుంబలె, సనుచరఋత్విక్సదన్యుఁ డై పృథుఁ డంతన్. 601
- తే. ఇంద్రియేశుఁడు గంధాదిరకేష్టగుణముఁ, గూర్చి యుద్గమనక్రియఁ శ గోరి చేయు
పగిదిఁ బృథుచక్రవర్తిసంశ్రమముతోడ,మహితభక్తిని బ్రత్యుద్గమంబునెనె.
- క. ఘనగౌరవమున నమ్ముని,జనచిత్తవశీకృతుండు శ సభ్యుఁడుఁ బ్రియుఁడుఁ
వినయానతకంధరుఁ డై, జనవరుఁ డాపరమయోగిశచంఘ్రుల నెలమిన్. 603
- సీ. పూని యవ్తానసారసీనులఁ గావించి, కర మర్థి విధివత్ప్రకారమునను
బూజించి తత్పదాంశభోరుహతౌళన,నలింబు లాత్తమశ్రమునఁ దాల్చి
హాటకకలితసింహాసనాసీనులై, విహితాగ్నులను బోలి శ వెలుగు చున్న
శర్వాగ్రజన్మల శ సనకాదులను జూచి, యతులశ్రద్ధాసంయమాన్నివృత్తుండుఁ
తే. బరమసంప్రీతమతియు నై శ పలికె రాజు, గోరి యోమంగళాయనూలార పూర్వ
భవమునం దెద్ది మంగళశ్రవదనుకర్త, మేను జేసితి మిముఁ జూడ నిపుడు గలిగె.
- వ. అని వెండియు. 605
- క. భువి నెవ్వనియెడ విప్రులు, భవుఁడును విష్ణుఁడుఁ దదీయభక్తులును బ్రస
న్నవదను లగుమరు వానికి, భువి దివిని ససాధ్యకర్తములు లే వరయన్. 606
- వ. అని మఱియు సనఘాత్తులారా లోకంబుల నీక్షించుచుం బర్యటనంబు సేయు
మిమ్ము సర్వదర్శనుం డయినయీత్తం గనుంగొనఁ జాలనిసర్వదృశ్యంబుచందం
బున నీలోకంబు గనుంగొనఁ జాలకుండు నట్టిమహాత్ముల రయినమీదర్శనంబునం
జేసి యేను ధన్యుండ నైతి నదియునుం గాక. 607
- చ. అరయ ధరిత్రి నెవ్వనిగృహంబు మహార్హజనోపయోగ్యవి
స్ఫురితతృణాంబుభృత్యగృహభూముల సారె దనర్పు నట్టిమం
దిరపతి పేద యైన జగతిం గడు ధన్యు డటంఘ్రు గాన సు
స్థిరమతి మీరు వచ్చుట నశ్రేయశుభంబుల నేను బొందెదన్. 608
- వ. అదియునుం గాక. 609
- చ. వరమతులార యెవ్వనినిగ్రవాసముఁ దీర్గపదాంతరంగులై

పరఃసయట్టిభాగవతశపాదజలంబులు సోక వేనిఁ ద

త్పురుషుఁడు భూరిసంపదలఁ శ బొంపిరిపోయిన నైన వానిమం

దిర మురగ ప్రక్షీర్ణజగ్రతీజముఁ బోలు నటండ్లు కోవిదుల్.

610

వ. అని పలికి వెండియు ని ట్లనియె.

611

సీ. పరమపావనులార శ బాల్యంబునందుండి, మానితశ్రద్ధాసమన్వితులును

గుణనిధుల్ ధైర్యయుక్తులు ముముక్షువులు నై, యధిక ప్రతంబుల శనాచరితు

రట్టిపుణ్యుల భవశదాగమనంబు స్వాగత మయ్య సత్కృపాశలితులార

యనివారితివ్యసనారణ్యం బయినట్టి, భూరిదుర్లంఘ్యసంసారమందు

తే. మతివిహీనస్వకీయకర్తృములఁజేసి, యడరి మగ్నుల మై యింద్రియాధములనె

తివిరిపురుషార్థములుగాఁగఁదెలియుమాకుఁ, గుశలమున్నదెలోకై కకుశలులార.

వ. మీర లాత్మారాము లగుటంజేసి మీయందుఁ గుశలాకుశలరూపంబు లయిన

మతివృత్తులు సంభవింపవు గావునం గుశలప్రశ్నం బుపపన్నంబు గాదు నేను

గృతవిశ్వాసుండ నై సంతప్తు లయినవారలకు సుహృత్తులై నమిమ్ము నాకు నీసం

సారంబునందు నేమిట వేగంబై తేమంబు గలుగు నని యడిగెద నాత్మవంతులకు

నాత్మయు నాత్మభావమందు నయినయీశ్వరుండు భక్తానుగ్రహంబుకొఱకు నీ

లోకంబుల మీవంటిసిద్ధరూపంబున వర్తించు చుండు నని పలికినయతనిగంభీ

రార్థకారవంబులును శుభకరంబులును న్యాయసహితంబులును మితాత్మరంబు

లును శ్రోత్రస్త్రియంబులును సయినవచనంబులు విని సంప్రీతచేతస్కుండును

మందస్మితుండును నై సనత్కుమారుం డి ట్లనియె.

613

మ. ధరణీశోత్తమ సర్వభూతహితచేతస్కుండ వై ధర్మసు

స్థిరభాగ్యోదయశాలి వై యెసఁగునీరచే సాధులోకోత్తరో

త్తరసంప్రశ్నము సేయఁగాఁబడె మహాశత్రు సాధులోకై కన

చ్చరితంబుం దలపోయ నిట్టిద కదా శ చర్చింప లోకత్రయిన్.

614

తే. ధరణి సజ్జనసంగంబు శ దలఁప నుభయ, సమ్మతం బగువారలు శ సలుపునట్టి

సరససంభాషణప్రశ్నసరణి నిఖిల, జనములకు సుఖకర మగు శ జనవరేణ్య.

వ. అని యభినందించి మోక్షసాధనోపదేశకాముం డైనపునుచక్రవర్తికి వెండియు

ని ట్లనియె.

616

సీ. ధరణీశ మధునిఘోరననుఁ డైనయట్టినా, రాయలులితపాదారవింద

పరగుణధ్యానధీరపరిణతత్వంబున, సకలాత్మమలవిమోచనము లై న

రతియును నిత్యవైరాగ్యంబు మొదలు గా, లోకోత్తరుండ వైననీకుఁ గలవు

సమ్యక్చారశాస్త్రములందు జనులకు, సేమంబుచకును నిశ్చితము లయిన

తే. యాత్మవ్యతిరిక్తవస్తువ్రతలందు వీత, రాగతఁ దలంప నిర్గుణబ్రహ్మ మయిన

యాత్తయందులరతియును శననగ నివియ, హేతువులు బుద్ధిఁ జింతింపఁగనిచ్చఁచరిత.

వ. కావున శ్రద్ధయు భగవద్ధర్మచర్యయుఁ దద్విశేషజ్ఞానయు నాధ్యాత్మికయోగ నిష్ఠయు యోగీశ్వరోపాస్తియుఁ బుణ్యోపాశ్రయందును బుణ్యశ్రవణుండును నైననారాయణకథాలాపంబులు సత్కేంద్రియారాము లైనవారలతోడిసంగతుల యందు విరక్తియు వారల కభిమతంబులైనయర్థకామంబులందు ననాకాంక్షయు సర్వేశ్వరునిగుణకీర్తనామృతపానంబు దక్క నితరపదార్థంబులందు నైరాగ్యంబు నొంది యాత్మారామత గలిగి విజనస్థలంబులందులగుచి గలుగుటయును సహింసయు శమాదిప్రధానవృత్తియు నాత్మహితానుసంధానంబును భగవత్కథాను స్మరణంబును సకామ్యంబు లయినయమనియమంబులును నితరభక్తిమార్గాగర్హణంబును యోగక్షేమార్థక్రియారాహిత్యంబును శీతోష్ణాదిద్వంద్వసహిష్ణుతయు భాగవతకర్ణాలంకారభూతం బగుభగవద్గుణాభిధానంబును వీనిచేత విజృంభమాణం బయినభక్తియోగంబునంజేసి యనాత్మయందు ససంగంబును గార్యకారణ రూపం బగునిర్గుణబ్రహ్మంబునందు రతియును నెప్పుడు గలుగు నప్పుడ సదాచార్యానుగ్రహవంతుం డయినపురుషుండు బ్రహ్మానిష్ఠులతోడఁ జెలిమి సేయుచు నీషణత్రయంబు వర్జించి ప్రకృతిం జేరక జ్ఞానవైరాగ్యవేగంబునంజేసి. 618

నీ. అనఘ సాక్షాత్కార శ్రమగుభక్తియోగాగ్నిఁ, గడఁగి జీవాధారకమును బంధ భూతాత్మకంబు నై శ్రీ పాలుచున్నాన్ధ్రంధిని, బూని స్వకారణభూత మయిన యరణి దహించుహూతాశనుకై వడి, నిర్దహించిన నిల్లు శ్రీ నెలసి దగ్ధ చిత్తుఁ డై ముక్తినిశ్చేషాత్కగుఁడు¹న, ధర్ముండు నైనయర్థండు మిగుల

తే. సర్థిబాహ్యంబులయినఘోటాదికములు, నాంతరములైన సౌఖ్యమఃఖాదికములు ననువిభేదము లాత్మ²భేదనము లగుట, నయ్యుపాధివివాశంబు శ్రీ సందఁగలఁడు.

వ. అది యెట్లనిన.

620

చ. పురుషుండు నిద్రవోఁ గలలఁ శ్రీ బొందినయాత్మస్థుఁడై హేతు వై పరఁగిన రాజభృత్యజనశ్రభావగుణంబులు సంప్రబోధమం దరయఁగ మిథ్య యైనగతి శ్రీ నాంతరబాహ్యగుణప్రభేదముల పరువడిఁ గాన కుండు జనశ్రపాలనశీలన నిత్యభేలనా.

621

వ. మఱియును ద్రష్ట యైనయాత్మయు దృశ్యం బయినయింద్రియార్థంబు ననువీనికి నసాంకారంబు సంబంధహేతు వగుటంజేసి యది యంతఃకరణంబునం గలుగు చుండు జాగ్రత్స్విప్నంబులయం దీభేదంబు గనుంగొను చుండు నిట్టియంతఃకరణంబు లేనిది యగునుషుప్తికాలంబునం బుగుషుండు జలదర్పణాదినిమిత్తాభావం బగునప్పుడు బింబప్రతిబింబభేదంబు గనుంగొననిచందంబున దృశ్య భేదంబు గనుంగొన కుండుం గావున సంతఃకరణవిలయంబు నొందిన బాహ్యం

తరభేదంబు గన కుండుట నిశ్చయం బని వెండియు నిట్లనియె.

622

సీ. భువి విషయాకృష్టభూతంబు లయినయిం, ద్రియములచేతను శ దివిరి మనము
దగ విషయాసక్తి శ దగిలి యాంతర మైన, మహితవిచారసారమర్థ మెల్ల
శరకుశాది స్తంబజాలంబుపూదతోయ, ములు గ్రోలుగతిఁ గ్రమంబున హరించు
నీరీతి నంతర్విచారసామర్థ్యంబు, నపహృతం బయినఁ బూర్వార్థపరాను

తే. మేయసంధానురూపసంస్కృతి నశించు, నది నశించిన విజ్ఞాన శ మంతఁదొలఁగు
నట్టివిజ్ఞాననాశంబు శ నార్యజనులు, స్వాత్మ కది సకలాపహ్నావం బటండ్లు. 623

వ. అదియునుం గాక యాత్మన స్తు కామాయ సర్వం ప్రియం భవతి యనువేద
వచనంబునంజేసి విషయంబులకుం బ్రియతమత్వం బైనయాత్మోపాధికంబు నొంది
యాత్మోపహ్నావంబునం బాటిల్లుస్వార్థనాశం బెద్ది గలుగు దానికంటె లోకంబున
సధికం బైనస్వార్థనాశంబు లేదది యెట్లనిన సర్వార్థనాశంబునకు సైర్యంబు

నొందించునట్టియర్థకామాభిధానంబునం దధేతుకం బైనస్వార్థనాశంబునం
బరోక్షాపరోక్షరూపజ్ఞానంబునంజేసి నశించుం గావున నాత్మోపహ్నావంబున
కంటె సధికతరం బైనసస్వార్థనాశంబు లేదని వెండియు నిట్లనియె. 624

సీ. అనఘ యీసంసార శ మతిశయంబునఁ దరి, యింపంగ మది నిశ్చయించువాఁడు
గైకొని ధర్తారకామమోక్షములకు, నతివిఘాతుక మెద్ది శ యట్టిదాని
వలన సంగము సేయ శ వలవ దాధర్మాను, లందుఁ ద్రివర్గంబు శ సంతకోగ్ర
భయయుతంబగుటనురబరమమోక్షంబె ము, ఖ్యాత మై విలసిల్లునంగు బుధులు

తే. భువి గుణవ్యతికరమునఁ శ బుట్టినట్టి, యబ్జజాతాదులకు సస్త్రదాదులకును
గాలవిధ్వంసితాఖలక్రమము గల్గుఁ, గలుగ దెన్నఁడు సేమంబు శ గాని వినుము.

వ. కావున మోక్షంబె పరిమపుగుపార్థం బని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె నరేంద్రా
దేసేంద్రియప్రాణబుద్ధ్యహంకారపరివృతంబు లయినయీసావరణంగమంబుల
హృదయంబులందు వ్యాపకుండుఁ బ్రత్యక్షభూతుండుఁ బ్రత్యక్షాశ్రుండు భగవం
తుండు నయినయీశ్వరుం డంతర్యామిరూపంబునం బ్రకాశించు చుండు నది
నారాయణునిసమాప్రపంబు గాఁ దెలియు మని వెండియు నిట్లనియె. 626

ఉ. భూవర గోమహాపురుషభూషణునందుల నీసమస్తవి
శ్వావళి లీలమై సదసదా త్తకభావము నొంది భూరిమా
యావిభవంబులం దగి సరమగ్రవివేకనిరోధిస్తగ్గునా
శీవిమబుద్ధిఁ దోచుచు విశశేషగతి వెలుఁ గొందు నెప్పుడున్. 627

చ. సుమహితనిత్యము క్తపరిశుద్ధవిబుద్ధసుతత్త్వం దై యుగు
క్రముఁ డభిభూతసత్ప్రకృతి² ర్తకళంకుడు నైనయట్టియు
త్తమచరితుం గృపాకరు నురదాత్తగుహోన్నతు నీశ్వరేశుఁ జ

త్తమునఁ దలంపు మయ్య జనతాపరిరక్షణ దుష్టశిక్షణ.

628

సీ. వసుమతీనాథ యోగ్యనిపాదపద్మప,లాశవిలాససర్వలలితభక్తి
సంస్థరణంబుచే శ సజ్జనప్రకరంబు, ఘనకర్తసంచయగ్రధిత మగున
హంకార మనుహృదయగ్రంథిఁ జెఱుతురు, వివరింప నిట్లు నిరర్విషయమతులు
మహి నిరుద్ధేంద్రియశ్రమాద్గులు నై నట్టి,యతులకుఁ జేరంగ శ నలవి గాని
తే. యట్టిపరమేశుఁ గేశపు శ నాదిపురుషు, వాసుదేవుని భువనపారవసచరిత్రు
సర్థి శరణంబు గాఁదత్పరదాంబుజములు, భక్తి సేవింపు గుణసాంద్ర శ్రవార్థివేంద్ర.
మ. అరిషడ్వర్గమహోర్ధ్వక్రనికరశ్రవ్యాకీర్ణసంసారసా
గర మజ్జోదరకీర్తనాతరణిసాంగత్యంబునం బాసి తా
మరు దారంగ సఖాపహప్రకటయోగాది క్రియాయుక్తిచేఁ
దరియింపఁ మదిఁ గోరువారలకు దుర్ధంతం బగుం గావునన్.

630

మ. ధరణీశోత్తమ నీవు కేవలసముద్యద్యభక్తి ధీయుక్తిమై
వరగోవిందపదారవిందయుగభాశస్వన్నావ సంధించి దు
స్తరభూరివ్యసనాకోల్లసితదుర్ధంతోగ్రగంభీరసం
సరణాంభోధిఁ దరింపవయ్య పరమోత్సాహంబు దీపింపఁగన్,

631

క. అని యీగతిఁ బంకరుహా,ననసుతుఁడును బ్రహ్మబోధశాలియు నగునా
ఘనయోగివల్ల భునిచే,తను దెలియఁగఁబడిన బ్రహ్మతత్త్వం డగుచున్.

632

క. జనపతి మునిఁ బొగడి ముదం,బున నిట్లనుఁ బూర్వజన్మమున నే దీనా
వనుఁ డైనయీశ్వరునిచే,తను నిక్క మనుగ్రహింపఁ శ దగతి మునీంద్రా.

633

క. వినుఁ డట్టియనుగ్రహసా,ధనమున కై మీర లిపుడు శ దగ నిచ్చటికిం
జనుడెంచితిరి దయాళురు, ననఘులు భగవత్తములును శ నగుమీచేతన్.

634

సీ. నిరతంబు నాయందు శ నిష్పాదితము లగు, దేహసమేతమరదీయరాజ్య
సర్వసంపదలును శ సద్విజడ త్తముల్, గావునఁ బ్రాణకాంతావిభూతి
మందిరసుతరాజ్యమహిబలకోశప,రిచ్ఛదంబుల నెల్ల శ ధృతిఁ దలంప
రాజుకు భృత్యుండు శ రాజకీయము లగు,తాంబూలముఖపదార్థములఁజేసి

తే. రమణసంతర్పణోపచారములు నడపు,గతిని వారల కవి నివేదితము లయ్యెఁ
గాన మీకుపచార మేగతి నొనర్చు, నతులగుణసాంద్ర యోగికులబ్ధిచంద్ర.

వ. అది యెట్లు బ్రాహ్మణాధీనం బంటి రేని సేనాధిపత్యరాజ్యదండనేతృత్వసర్వలో
కాధిపత్యంబులు వేదశాస్త్రవేది యైనబ్రాహ్మణునక కాని యితరులకు యోగ్యం
బులు గావు గావున బ్రాహ్మణులకు భోజనవసనదానంబులు స్వకీయంబులై
యుండు ఊత్తియూదులకు బ్రాహ్మణానుగ్రహంబున నన్నమాత్రంబు దక్కం
దక్కినవస్తుస్వాతంత్ర్యంబు లేదు గావున మీకు గురుదక్షిణ యేమి సమర్పించు

వాడ నదియునుం గాక స్వాతంత్ర్యంబు గలిగిన నిట్టి యధ్యాత్మవిచారులు
వేదాంతవేదులు నై భగవద్భక్తి నుపదేశించెడుమివాంటిపుణ్యాత్మలకుం బరి
హాసాస్పదుండు దక్కఁ దక్కినవాఁ డెవ్వం డంజలిమాత్రంబు దక్కఁ దక్కిన
ప్రత్యుపకారంబు సేయం దలంచు నది గావున దయాళువు లైనమీరలు స్వకృ
తోపచారంబులంజేసి సంతృప్తాంతరంగు లగుదురు గా కని పలుకు చున్నయాది
రా జయినపృథుచక్రవర్తిచేతఁ బూజితు లై యాత్మయోగనిష్ఠు లైనసనకాదు
లతనిస్వభావంబుఁ బ్రశంసించుచు సమస్తజనంబులుఁ జూచు చుండ నాకాశ
గమనంబునం జనిరయ్యవసరంబున.

636

అథ పృథుచక్రవర్తి జ్ఞానవైరాగ్యవంతుఁడై ముక్తి నొందుట.

ఆ. విను మహాత్మముఖ్యుడన నొప్పవైనట్లుఁ డే, కాగ్రచిత్తుఁ డగుచు నాత్మనిష్ఠుఁ
డైనయట్టితను నశవాప్తకామునిఁ గాఁగ, బుద్ధిలోనఁ దలఁచె న భూవరుండు.

637

వ. అంత.

సీ. కర్తృబులను యథాశకాలదేశోచిత, బలవిత్తములు గాఁగఁ న బరఁగుధర్మ
ములను బ్రశ్నార్పణబుద్ధిని జేసి కర్తాసక్తుఁ డగుచు సమాహితండు
ప్రకృతికంటెను దన్నుఁ న బరమైనయాత్మను, గర్తృసంచయసాక్షిఁగాఁగ బుద్ధి
నర్థిఁ దలంచుచు నాచరించుచు నట్ల, మెఱసి సామ్రాజ్యలక్ష్మీసమేత

తే. మందిరోద్యానవనభూములందు రాజ్య
గరిమ వర్తింపఁగా నహంశకారరహితుఁ

డగుచుఁ దనచిత్తమున నింద్రియార్థములను

దగులకయ యుండె సస్పృహశ్రదాదుఁ డగుచు.

639

వ. ఇట్లధ్యాత్మయోగనిష్ఠుం డై కర్తృబుల నాచరించుచు నర్చియనుభార్యయందు
విజతాశ్వుండు ధూమ్రకేశుండు హర్యశ్వుండు ద్రవిశుండు వృకుండు ననునాత్మ
సము లైనవృత్తుల నేవురం గనియె నంత.

640

క. జనవినుత భూమివలనను, ధనముల మగ్నాదఁ గొనుచు న దాననిమిత్తం
బునఁ గ్రమ్ముట దా నిచ్చుచు, దిననాయకుఁ బోలి వసుమతీపతి యొప్పెన్.

వ. అతండు మఱియు నగ్నిచందంబునం దేజోదుర్గమండును మహేంద్రనిపగిది దుర్జ
యుండును ధరణికరణి సతతక్షమాయుక్తుండును స్వర్గంబునుంబోలె నభీష్టదుం
డును బర్జన్యనిభాతిఁ గామితప్రవర్ణుండును సముద్రరీతి గాంభీర్యయుక్తుం
డును మేరువువోలికి ధైర్యవంతుండును ధర్మరాజుకై వడి ననుశాసకుండును మ
హేంద్రనివిధంబున నైశ్వర్యవంతుండును గుబేరునిమాడ్కి ధనవంతుండును
వరుణునిసరణి గుప్తార్థుండును సర్వాత్మకుం డగువాయువుచెలువున బలాజస్తేజో
యుక్తుండును దుద్రునిపగిది నసహ్యతేజుండును గందర్పునియనువున సౌందర్యవం
తుండును మృగరాజునోజ నధికశౌర్యోపేతుండును మనువుననువున వాత్సల్య

యుక్తుండును సజనిచందంబునం బ్రభుత్వసమేతుండును బృహస్పతిగరిమ బ్రహ్మ
వాదియు సర్వేశ్వరునిజాడ జితేంద్రియుండును నై విష్వక్సేనానువర్తనులైన
గోగురువిప్రజనంబులందు భక్తిగలిగి లజ్జావినయశీలంబులందు బరోపకా
రంబునందును నిరుపముం డై యివ్వధంబున సర్వలోకపాలకపృథగ్విధగ్గుణంబుల
నన్నింటిని దా నొక్కరుండ ధరించి. 642

క. అనఘాత్మక లోకత్రయమున సజ్జనకర్ణరంధ్రముల వినబడు నా
వినుతయశోమహానీయుండు, జనవినుతుం డైనరామరచంస్రనిమాడ్కిన్. 643

చ. సరసవచోర్థసత్పురుషసంఘసమంచితగీయమానసు
స్థిరవరకీర్తిపూరముల శ దిగ్గజకర్ణములందు నించి తా
నిరుపమసౌమ్యభాషణమృసీపలచేతఁ బ్రజానరంజి యై
ధరణిని రాజనామమునఁ శ దాఁ దగు రెండవచంస్రఁడో యనన్. 644

వ. మఱియు నమృతాత్ముండు విజ్ఞానియు వర్ధితాశేషస్వానుసంగుండును బ్రజాపాలకుం
డును స్థావరజంగమవృత్తిదాయకుండును సత్పురుషధర్మవర్తనుండును నిష్పాది
తేశ్వరాదేశికుండును నై నవృక్షం డొక్కనాఁడు దనవార్ధకంబు నీక్షించి నిజా
త్మజ¹నాత్మజులయందు నిలిపి ప్రజలు చింతాతురచిత్తులగు చుండ నిజభా
ర్యానమేతుం డై యప్రతిహతనియమంబున నైఖానససమ్మతిం బైనయగ్రతపం
బునందుఁ బూర్వంబున దిగ్విజయప్రవృత్తుం డగుచందంబునం బ్రవృత్తుం డై
తపోవనంబునకుం జని యందు. 645

మత్తకోకిలము. కందమూలఫలాశి యై బహుశకాల ముగ్రతప పరి
స్పందుఁ డై యటమీఁదటం దృణాపర్ణభక్షణ సేసి యీ
చంద మేది జలాశి యై నృపసత్తముం డది మాని తా
మందగంధవహాశి యయ్యె గ్రహంబున² దృఢచిత్తుం డై. 646

వ. ఇట్లు వర్తించుచు. 647

సీ. మెండుగా మిటమిటమందు వేసవియందు, దప్తపంచాగ్నిమరధ్యమున నిలిచి
మానక జడి గొన్నరవానకాలంబునఁ, బైఁ గోక వేయక శ బయట నిలిచి
జనులు హూహూ యనుచలివేళఁ గుత్తుక, బంటితోయములలోపల వసించి
శిశిరంబు సాల నర్దశిలఁ బర్వినవేళ, వెలయ భూశయను డై శ విశ్రమించి
తే. మహితనియతిఁ దితితొనరమన్నితుండు

నియతపరిభాషణుండు జితాశనిలుండు దాంతుఁ

డిగ్గమతి యీశ్వరార్పితరబుద్ధి యనఘుఁ

డూర్ధ్వరేతస్కుండును నై క్రమోచితముగ. 648

వ. అతిఘోరం బయినతపం బాచరించె నివ్వధంబునం గ్రమానిరుద్ధం బయినత

పంబున విధ్వస్తాశేషకర్మమలాశయుండును బ్రాణాయామంబులచే జితారిషడ్వ్యగ్గుండును చిన్నబంధనుండును నై పురుషశ్రేష్ఠః ధైర్యపుష్పచక్రవర్తి భగవంతుం ధైర్యననత్కుమారుం డెఱింగించినయోగమార్గంబున సర్వేశ్వరభజనంబు గావించె నిట్లు భగవద్ధర్మపఠండును సాధువర్తనుండును శ్రద్ధాసమన్వితుండును నైన పృథునకు నారాయణునందు భక్తి యనన్యవిషయం బై ప్రవృద్ధ బయ్యె నివ్విధంబున.

649

క. నరహోకోత్తర భగవత్పురిచర్యారాధనమునఁ శ్రీ దత్తశుద్ధాంతః
కరణుం డగునాపుష్పనకు, సరసిరుహోదరుకథానుసం స్మరణమునన్.

650

క. పరిపూర్ణం బగుభక్తిని, గరి మనిశము సంశయూత్సరకం బై చాలఁ
వఱలినహృదయగ్రంధిని, నిరసిచువిరక్తియుతమరసిష జనించెన్.

651

వ. దానంజేసి యతండు సంభిన్నదేహోత్తజ్ఞానుండు నధిగతాత్మస్వరూపుండు నై
గదాగ్రజం డయినశ్రీకృష్ణునికథాసక్తి నొంది సమస్తయోగసిద్ధులందు నిస్సృప్త
హుం డగుటను హృదయగ్రంధివిచ్ఛేదకం బయినజ్ఞానయోగంబును విడిచి
యాత్మయందు నాత్మయోగంబుఁ గావించి బ్రహ్మభూతుం డయి నిజకళేబరంబు
విషవ నిశ్చయించి.

652

సీ. కోరి మడమలచే శ్రీ గురవీడనము సేసి, పూని యుక్తాసనాశీనుఁ డగుచుఁ
దనచుమూలాధారముననుండి వాయువు, నొయ్యన నెగయించి శ్రీ యెనర నాభి
కలితంబు గావించి శ్రీ క్రమమున హృద్వత్స, కంఠశిరఃకోష్ఠకములఁ జేర్చి
త్తై కొని మూర్ధభాగమునకు నెగయించి, ప్రాణముల్ విడిచి యాశంపననుఁ బవను
తే. నందు నాకాశ మాకాశరమందుఁ దేజ,మందు దేజులు నుదకంబునందు నుదక
మర్ధిఁ గాయంబు మేదినిరయందుఁ గలిపె, బూని వానియథోచితశ్శాసములుగ.

వ. మఱియు భూమి నుదకంబునందును నుదకంబును దేజమందుఁ దేజంబును వా
యువున వాయువు నాకాశంబునందు నాకాశంబును మనంబున మనంబు నిం
ద్రియంబుల నింద్రియతత్త్వతల భూతాది యైనయహంకారంబునందు నహంకా
రంబు మహత్త్వత్త్వింబునందును గూర్చి యట్టిసర్వకార్యసాతుభూతిం బైన
మహత్త్వత్త్వింబును జీవోపాధిభూతిం బయినప్రకృతియందుఁ గలిపి జీవభూతుం
డయినపృథుండు జ్ఞానవైరాగ్యంబులచేత బ్రహ్మనిష్ఠఁ డై మాయోపాధిం బాసి
ముక్తుం డయ్యె నని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె.

654

సీ. అంత నాపుష్పనిభాగర్యామణి యగునర్చి, పుడమిపై నడి నడుశ్రగిడినఁ గందు
సుకుమారపాదాబ్జరసుందరీర్పంబు, నతులపతివ్రత శ్రీ యగుటఁజేసి
యాత్మేశకృతసువ్రతాచరణంబును, సుమహితభక్తిశుభ్రతృప్తాణుము
నార్వేయ మగుదేహాత్మాత్మయు ననువీని, చేత మిక్కిలికృతీభూతదేహ

తే. యయ్యఁ బ్రియనాథకృతకరుణావహిక

కరతలస్పర్శనాదిసత్కారములను

నబల సుఖవృత్తిఁ జెంది యోయ్యడవులందుఁ

గృశత మదిఁ దోఁప కుండఁ జరచించునపుడు.

655.

క. తనమనమున నేడుఁగిము, ననయంబు నెఱుంగనట్టియర్చి నిజాధీ

శునిప్రాణరహితదేహము, గనుఁగొని విలపించి విగతశక్తౌక యగుచున్. 656.

సీ. మానితమందరసానుప్ర దేశంబు, నందుఁ జితారోప ర మర్థిఁ జేసి

లలితమహానదీశనలలసున్నాన యై, కలితమహాదారశక్తుఁ డయిన

నాథున కుదకదానక్రియల్ గావించి, యతిభక్తి సురలకు శ నతు లొనర్చి

వహ్నికి ముమ్మాటు శ వలగొని పతిపాద, కమలయుగంబుఁ జర త్రమున నిలిపి

తే. వీరవరుఁ డైనపృథ్వీపుంధరవీరేశు, నందు ననుగమనము సేయ్యనట్టిసాధ్వీ

నర్చిఁ గనుఁగొని దేవభార్యాసహస్ర, మా త్తనాథులఁగూడి నెఱయ్యంబుతోడ.

క. పరమోత్కంఠను నమ్రందరగిరిసానుప్ర దేశరతలమున పరుసం

గురియించిరి నవసురభీత, వరమందార ప్రసూనశర్వము లంతన్.

658

క. తర మిడి యచ్చర లాడిరి, మొరయించిరి శంఖతూర్యములు దివిజులు వా

డిరి కిన్నరజనులు పర, స్పరనుతు లొనరించి రాసురపర్వాంగనలున్.

659

వ. మఱియు ని ట్లనిరి.

660

సీ. చర్చింప నిట్టియారశ్చర్య మెం దేనిని, గనుఁగొంటిరే యర్చి శ యనులతాంగి

ధన్యాత్మరాల్ గదా శ తనవిభుతోఁ గూడి, యిందిరారమణి యశ్శేషుఁ గూడి

వెనుచునై వడి శ ననుగమనము సేసె, నియ్యమ నిజహృదయేశుఁ డయిన

ఘను వైన్య సూర్యలోకమును బొందును, నేఁ డింతవట్టును శ నిశ్చితంబు

తే. పరమయోగీంద్రులకు దుర్విభావ్య మైన, దృఢసుక ర్తమువలన నరత్రిక్రమించి

వైన్యభూమిశు వెనుచనిరవరుససూర్య, గామినియునయ్యెనీ ముంతిరఘనతనొంది.

వ. కాన పతిస్త్రతలకు నసాధ్యం బెందునుం గలదే యని మఱియును.

662

క. పరికింపఁగ నేమనుజాడు, హరిపదమును బొందఁ జేయ్యనట్టివివేక

స్ఫురణం దనర్చు వానికి, బరువడి నిలఁ బొంద రానిరపదముం గలదే.

663

తే. అట్టియవవర్గసాధన శ మైనమనుజ, భావ మొందియు విషయసంబంధం డగుచు

పనుధనెవ్వఁడువ ర్తించు శ వాఁడుధరణి, ననయమునిజా త్రవంచకుండనగఁబరఁగు.

క. అని వారలు డ న్నరిని, వినుతింపఁగ నర్చి యా త్రోవిభుఁ డగువృథుఁ డొం

దినయచ్చుతలోకంబున, ననుపమవిభవమును బొందె శ నని విమరునకున్. 665

క. మునివరుఁ డగుమైత్రేయుఁడు, వినయంబువ నెఱుంగఁ జెప్పి శ వెండియుఁ దగ ని

ట్లను నమ్రహానుభావుం, డనఘుఁడు భగవద్వరుండు శ నగుఁ బృథుఁ డనఘా. 666

క. ఏ నీ కిప్పుడు సెప్పితి, మాను గ నీపుణ్యకథను శ మహిత శ్రద్ధా

ధీనుం డై విస్ఫురదవ, ధానుం డై యెవ్వఁ డేనిఁ శ దనరినభక్తిన్. 667

క. వినినఁ బఠించిన వ్రాసిన, వినిపించిన వాఁడు వృథుఁడు శ విమలగతిం బొందిన క్రియ హరిపద మొందెడు, ననయము నిరూతపాపుఁ శ డగుచు మహాత్మా.

సీ. బ్రాహ్మణుఁ డంచిత్రభక్తిఁ బఠించిన, బ్రహ్మవర్చసము సంప్రాప్త మగును త్కత్తియుం డధిమైఁ శ జదివిన విన్నను, జగతీవిభుత్వంబు శ సంభవించు నైశ్యుండు విని ధనవంతుఁ డై యుష్మను, శూద్రుండు వినిన సుశ్లోకుఁ డగును మఱియును భక్తి ముగ్ధుఁ డు పఠించిన, విత్తవిహీనుండు శ విత్తపతియు

తే. నప్రసిద్ధుఁడు ప్రఖ్యాతరయశుఁడుఁ బ్రజలు లేనియధముఁడు వితతసంతానయుతుఁడు

మూర్ఖ చిత్తుండు విజ్ఞానభోధమతియుఁ

నగుచు నుతి కెక్కుదురు మహిమ తాత్త మఱియు.

669

వ. ఈలోకంబునం బురుషులకు స్వస్వయనంబును నమంగళనివారణంబును ధనప్రదంబును యశస్కరంబును నాయుష్కరంబును స్వర్గదాయకంబులు గలిమలాపహంబును నై నయీపుణ్యచరిత్రంబు చతుర్విధపురుషార్థకాములై నవారికిఁ జతుర్విధపురుషార్థకారణం బగుం గావున వినం దగు సంగ్రామాభిముఖుం డైనరాజీచరిత్రంబు ననుసంధించి విరోధి నెదిర్చిన నవ్వీరోధి పృథునకుంబోలఁ గప్పంబు లిచ్చు ముక్తాన్యసంగుండును భగవద్భక్తుండును నై నవాఁడు పుణ్యంబును వైన్య మాహాత్మ్యసూచకంబును నై నయీచరిత్రంబు వినుచుం బఠించుచుం గృత మతి యై దినదినంబును నాదరంబునం బ్రకటంబు సేయువాఁడు భవసింఘపాత పాదుం డైన సర్వేశ్వరునియందు నచలం బయిన భక్తి గలిగి వృథుచక్రవర్తి వొందినవిష్ణువనంబుం బొందు నని యిష్టపుణ్యచరిత్రంబు మైత్రేయుండు విదురున కెఱింగించి వెండియు నిట్లనియె.

670

క. పృథునకు నర్చికిఁ బుట్టిన, పృథుకీర్తిధనుండు ఘనుఁడు శ పృథుతుల్యుం డై 'పృథుశౌర్యధైర్యధుర్యుఁడు, పృథివి' విజితాశ్వఁ డొప్పై శ బృథివీపతి యై.

క. (విను మంత్రానగతిం, దనరునునాసీరువలనఁ శ దగ విజితాశ్వం డును మఱి యంత్రానుం, డనుపేరఁ బ్రసిద్ధుఁ డయ్యై శ నతిచతురుం డై). 672

సీ. సిరమతి రాజ్యాభిషేక్తుఁ డై యమ్మేటి, సమమతి నయ్యనుజన్తు లైన హర్యశ్వనకు సమారదరమునఁ దూర్పు ద, ష్టిణదిశఁ దగ ధూమ్ర కేశునకును బరఁగంగ వృకునకుఁ శ బశ్చిమభాగంబు, ద్రవిణున కధి నుత్తరపుదిశను గొమ రొప్ప నలుపురకును బంచి యిచ్చి స్వ, కాంత యైనట్టిశిఖండినికిని

తే. మనుజయోనిని జనియింపుఁ శ డనుచు మున్ను, పలికినట్టివసిష్ఠుశాపమునఁజేసి పూని త్రేతాగ్ను లతనికిఁ శ బుత్రు లగుచు, జనన మొందిరి నజ్జన స్తవ్యచరిత.

- వ. వారలు పావకుండుఁ బవమానుండు శుచియు ననునామంబుల మనుష్యయోనిం
బుట్టియు నాత్మప్రభావంబునం గ్రమ్మట నగ్ను లయి చనిరి తదనంతరంబ. 674
- క. అతఁడు నభస్యతి యనియెడి, ద్వితీయపత్నివలనను హవిర్ధానుఁడు నా
సుతుఁ గని విజతాశ్వం డా, నతివిమతుఁడు రాజ్యవర్తనము దలపోయున్. 675
- క. విమలాత్మ కరాదానము, దమశుల్కాదికము గరము శ దారుణ మని డై
ర్యమునం దీర్ఘమఖివ్యాజమునం దద్వర్తనంబు శ సమమతి విడిచెన్. 676
- వ. ఇట్లు విడిచి. 677
- క. అతఁ డాత్మదర్శనం డయి, చతురతఁ బరమాత్మ హంసు శ సర్వేశ్వరుఁ ద
త్ప్రతువున యశించి కుశలా,న్యుతయోగసమాధి ముక్తిఁ శ బొందె మహాత్మా.
- వ. అంత విజతాశ్వండు పరలోకగతుం డయిన హవిర్ధానుండు హవిర్ధాని యను
భార్యవలన బర్హిష్ఠుండు గయండు శుక్లుండు గృష్ణుండు సత్యుండు జితవ్ర
తుండు సనుపుత్రుల నాగ్వరం గాంచె నందు బర్హిష్ఠుండు. 679
- సీ. సంతతసవనదీర్ఘతాళి యగుచు ధ,రాతలం బెల్లను శ గ్రతువులకును
విలసిల్లుయజనశారలలు వేటువేట క,ల్పించి యజ్ఞములు గావించు చుండి
చిరకీర్తి యతఁడు ప్రాచీనాగ్రకుశలచే, క్షీతితలం బెల్ల నాశ స్తృతము సేయ
వసుధయెల్లను యజ్ఞరవాట మై విలసిల్ల, సత్క్రియాకాండనిర్ఘానుఁ డగుచు
- తే. సుభగయోగసమాధినిర్ఘండుప్రజాప,తియగుననితన్నుజనము నురళింప వెలయు
¹నట్టిఘనుఁడు హవిర్ధాని శ యఖిలజగతిఁ, బటపి కుశలను బ్రాచీనబర్హి యయ్యె.
- వ. మఱియు నతండు. 681
- చ. అలవడ నేసతీమణి స్రవంచితలీల వివాహవేళ ను
త్కలికఁ బ్రదక్షిణంబు లిడఁగఁ గని హవ్యవహుండు దొల్లి యి
మ్ముల శుకిఁ జూచి మోహమును శ బొందినరీతి విమోహి యయ్యె నా
లలితవిసూత్నభూషణ యరలంకృతచారుశుభాంగి వెండియున్. 682
- చ. సురుచిరభంగి నాసతి గిశోరవయఃపరిపాక యై రణ
ద్వరమణిహేమనూపురరవంబు సెలంగఁ గ నాడుచుం దివా
కరరుచిరేఖ నొప్పెసంగఁ శ గాఁ గని నిర్జితు లైరి దేవకి
న్నరసరస్థి సాధ్యమునిరనాగనభశ్చరముఖ్యు లందఱున్. 683
- వ. అట్టిసౌందర్యఖనియు సముద్రపుత్రియు నయినశతధృతి యనుకన్యం బ్రహ్మదే
శంబునం బాణిగ్రహణంబు సేసె నాశతధృతివలనం బ్రాచీనబర్హికిఁ బదుగురు
గొడుగులు జనియించిరి వారలు తుల్యనామ వ్రతులును ధర్మపారగులును నయిన
ప్రచేతనులు ప్రజాసర్గంబునందుఁ దండ్రిచేత నాజ్ఞాపితు లయి తపంబు గావింప
నర్ణవంబునకుం జనుసమయంబునం దన్తార్గంబునఁ బ్రసన్నుం డగుచు దృశ్యమా

1 నట్టిఘనుఁడు హవిర్ధానుఁ డనెడి పేరఁ, బరఁగ జనియించె బ్రాచీనబర్హి యనఁగ వ్రా. ప్ర.

నుండైన శ్రీరుద్రునిచేత నేది యుపదేశింపబడె 1 దానివస్తుధ్యానపూజానియ
మంబునఁ దపంబు నేయు చుండఁ దపశిపతి యైననారాయణుం బదివేలదివ్యసం
వత్సరంబులు పూజించి రని చెప్పిన విని విదురుండు మైత్రేయున కిట్లనియె.

సీ. తాపసోత్తమ ప్రచేతనులకు నర్హవ, మార్గంబునందు నాశభర్గుతోడ
సంగ మెట్లయ్యెఁ బ్రసన్నుడై హరుఁ డెద్ది, తివుట వారల కుపశదేశ మిచ్చె
జీవరాసులకు నాశశివులొడిసంగంబు, గడుచుర్లభం బీజశగంబునందుఁ
జర్చింప నమ్రేటి శ సన్తునీంద్రులకును, సంచితధ్యానగోశచరుఁడు గాని
తే. పుడమిఁ బ్రత్యక్షమునఁగానరబడఁడుమతియు, సంచితాత్మసదా రాముఁడఖిలలోక
రక్షణార్థంబుగా విరూపాక్షుఁ డాత్మశక్తితోఁ గూడి జగతిపై సంచరించు.

అక్షయ భుక్తుల ప్రచేతనులకు మోగాదేశ మనస్తోత్రముం బెల్లుట. ఇతి-

క. కావ్యస భగవంతుండును, దేవ స్తుతుఁ డయినదేవర దేవునిసంగం
బేవెరవున ఘటియించెనొ, యావిధ మంతయును డెలియ శ నానతి యీవే.

క. అనవుడు విదురున కమ్ముని, జననాయకుఁ డనియె నట్టిసాధుమనీషం
దనరుప్రచేతనులును నిజ, జనకునిపరిభాషణములు శ సమ్యక్తోడన్. 687

క. శిరసా వహించి ప్రాగ్విశ, కరిగెడుసమయమున నెదుర శ సంబుధికంఠం
బట పగునొకసరసి మనో, హరనిర్మలసలిలపూర్ణ, యైనది మతియున్. 688

సీ. రక్తోత్పలేందీవర ప్రపుష్టాంభోజ, కమనీయకస్లేరికలిత మగుచుఁ
గంజాతకింజల్క శపుంజవిశేషక, మందగంధానిలారనంద మగుచు
రమణీయహంససాశరసచక్రవాక కా, రండవనినదాభిరామ మగుచు
వరమత్తమధుపసురస్వర మోగవల్ల వాం, కురితలతాతరుధరిత మగుచు

తే. 2 సిగ్ధచారణగంధర్వరసేవ్య మగుచుఁ
బుణ్యముల కాలయం బు శ నాలుపు మిగిలి
లలిత మై చూడ నొ పృగురలక్షణములఁ
బరఁగి శుచిలఘమధురాంబురభవ్య మగుచు. 689

తే. 3 సజ్జనునిశృదియముఁ బోలిరస్వచ్ఛమగుచు, హరిపదాకృతిదివిజవిరహరమగుచు
ఘనునిసిరిభంగి నర్హ జీవనము నగుచు, మానవతివృత్తిగతిని నిరమ్నంబునగుచు.

తే. (శశికరంబులుఁబోలె విశదము లగుచు
హరికథలఁ బోలి కల్ప మశహరము లగుచు

1 'దాని జపధ్యానపూజానియమంబుల నేనించుచు'. 2. ప్ర. 2 'భువనపాలననిర్మలతస్సాత్రి
మెఱసి, నిర్మలం బైనదేవనాశివీతలు నగుచు, చురీతయోగీంద్రులం వేదవ్యూహన నగుచు, లోకపావన
మన నొత్పానొకరస్సు' అని యొక ప్రతి. 3 'జ్ఞానిశృదయముఁబోలె' రస్వచ్ఛమగుచు, చుత్సృక్చు
పమకరసంపాది యగుచు, శేకదర్శిక రావలీధిమ మగుచు, మదధిపదన కనిశంబు నునికి యగుచు—
అని పాఠాంతరము.

వహ్నులునుబోలె భువనపావనము లగుచుఁ

బాగడఁ దగునీరములచేఁ బ్రపూర్ణ మగుచు.)

691

వ. ఒప్పునట్టిసరోవరంబుఁ బొడగని యందు నొక్కదివ్యపురుషునిం గని రతండు. 692

మ. సమదశ్రీకమృదంగ వేణుముఖభాస్వన్నాద మై దివ్యమా

ర్గమనోరంజక మై తనర్చువిలసత్సాధార్యగానంబు నె

య్యము సంధిల్లఁగ వించుఁ ద న్నహిమ కశత్యాశ్చర్యముం బొంది వే

గమునం దత్కమలాకరంబు వెడలెం శ గౌతూహలోల్లాసి యె.

693

వ. ఇట్లు వెడలి వచ్చిన.

694

మ. కని రాతాపసపుంగవుల్ దివిజూతకశ్రేష్ఠునిం దప్తకాం

చనవల్లుక సనకాదియోగిజనభాస్వద్దీయమానుం ద్రిలో

చను భక్తానుగుణానుగుణ సుమహితైశ్వర్యైక బ్రసాదాభిశో

భవవక్త్రుల్ నిసాతాఘకర్తృజనసంప్రద్యద్భునిక్ రుద్రునిన్.

695

క. కని వారలు దమమనముల, ననురాగము నద్భుతంబు శ ననయముఁ బొడమక

వినయము దోఁపఁగఁ దత్పద, వనజములకు మ్రొక్కి భక్తిరవశగతు లగుచున్.

వ. భగవంతుండును (సఖిలధర్ముండును గృపాళుండును) ధర్మవత్సలుండును (సఖిల

పాపహరుండును) నయినహరుండు (ప్రీతుం డగుచుం) బ్రసన్నాంతఃకరణులు

ధర్మజులు శీలసంపన్నులు సంప్రీతులు నయినవారల కి ట్లనియె.

697

సీ. వినుడు నృపాలనందనలార మీమదిఁ, గలతలం పెల్లను శ గాన వచ్చె

మీకు భద్రం బగు శ మీయెడ నే నను, గ్రహబుద్ధిచే నిటు శ గానఁబడితిఁ

గైకొని యిపుడు సూరత్నముఁ ద్రిగుణాత్మకము నగునాప్రకృతికంఠతెను ధరణిని

బరఁగుజీవునికంటఁగ శ బరుఁ డైనవాసుడే, పునిచరణాబ్జముల్ శ దనరుభక్తి

తే. సర్థి నెవ్వరు భజియింతు శ రట్టివారు

నాకుఁ బ్రియతముల్ వారికి శ నయచరిత్రు

లార యెను బ్రియుండ నై శ భూరిమహిమ

వెలయు చుండుదు నది గాక శ వినుడు మీరు.

698

వ. స్వధర్మనిరతుం డైనపురుషుం డనేకజన్మాంతరసుకృతవిశేషంబులం జతుర్ముఖ

త్వంబు నొంది తదనంతరంబునం బుణ్యాతిరేకంబున నన్నుం బొంది యధికా

రాంతంబున నేనును దేవతాగణంబులును నవ్యాకృతం బైనయేహరిపదంబును

బొందుదు మట్టిపదంబు భాగవతుండు దనంత నె పొందుం గావున మీరు భాగ

వతత్వంబు నొందియు నాకుం బ్రియంబు ఘటియింపుడు భాగవతజనంబు

లకు నాకంటె నధికప్రియుండు లేడు గాన వివిక్తంబును జవ్యంబును బవిత్రం

బును మంగళంబును నిశ్చేయసకరంబును నైననావచనంబు నాకర్ణింపుడు

సర్గాదిని బ్రహ్మ నిజనందనుల కెఱింగించినశ్రీహరిస్తోత్రంబు మీకు నెఱింగింతు

వినుండది యెట్టి దనిన.

699

క. వనజాసనుఁ డాత్మజులగు, ననకాదులఁ జూచి పలికె శ సమృత్తితోడఁ
వినుండు కుమారకులారా, వనజోదరుమంగళ స్తవం బెఱిఁగింతున్. 700

ప. (అని హరినుద్దేశించి వారలు విన నిట్లనియె) నోయీశా యాత్మ వేదులైనవారలకు
భవదీయోత్పన్న స్వానందలాభకరంబు గావున నట్టిస్వానందలాభంబు మాకుం
గలుగ వలయు నీవు పరిపూర్ణానందస్వరూపుండ విట్టిసర్వాత్మ కుండ టైననీకు
నమస్కరింతు నని వెండియు నిట్లనియె. 701

సీ. పద్మజనాభాయ శ సజ్జర్ణణాయ శా, న్తాయ విశ్వప్రబోధాయ భూత
సూక్ష్మేంద్రియాత్మ నే శ సూక్ష్మాయ వాసుదే, వాయ పూర్ణాయ పుణ్యాయ నిర్వి
కారాయ కర్తృనిస్తారకాయ త్రైతపాలాయ త్రైలోక్యపాలకాయ
సోమరూపాయ తేజోబలాధ్యాయ స్వయంజ్యోతిషే దురత్నాయ కర్త

తే. సాధనాయ పురాపురుషాయ యజ్ఞ, రేతసే జీవత్పతాయ శ పృథ్వీరూప
కాయ లోకాయ నభసే స్తకాయ విశ్వ, యోనయో విష్ణవేజ్జ్యోతే నమోఽస్తు.

సీ. సర్గావర్గసురద్వారాయ సర్వర, సాత్మనే పరమహంసాయ ¹కర్త
పాకాయ తదితర శఫలరూపకాయ కృష్ణాయ ధర్మాతనే శ సర్వశక్తి
యక్తాయ ఘనసాక్ష్యోయోగీశ్వరాయ హి, రణ్యపీఠ్యాయ రుద్రాయ శిష్ట
నాథాయ దుష్టవినాశాయ శూన్యప్ర, వృత్తాయ కర్త నే శ మృత్యవేది

తే. రాట్ఫరీరాయ నిఖిలధర్మాయ ²వాగ్వి, భూతయే నివృత్తాయ సత్సృజ్యభూరి
వర్చసేఽఖిలధర్మ దేవాయ చాత్మ, నే నిరుద్ధాయ నిభృతాత్మ నే నమోఽస్తు.

తే. సర్వసత్త్వాయ దేవాయ శ నన్నియామ, కాయ బహిర స్తరాత్మ నే శ కారణాత్మ
నే సమస్తార్థలిక్ష్ణాయ శ ³నిస్సణాయ, వేధసే జితాత్మకసాధరవే నమోఽస్తు.

ప. అని మఱియుఁ బ్రద్యుమ్నండవును సంతరాత్మవును సమస్తశేషకారణుండవును
జాతుహోత్రరూపుండవును సంతకుండవును సర్వజ్ఞుండవును జ్ఞానక్రియారూపుం
డవును సంతఃకరణవాసివియు నైననీకు నమస్కరింతు నని. 705

క. అనఘా దేవ భవత్పద, వనరుహానందర్య నేచ్ఛ శ వఱలిన మాకుఁ
విను వైష్ణవసత్కృత మై, యెనయుభవద్దర్శనంబు శ నీవె మహాత్మా. 706

ప. అది యెట్టి దనిన. 707

క. అనఘ సక లేంద్రియగుణాం, జనమును భక్తప్రియంబు శ జలదశ్యామం
బును సౌందర్యసమగ్రము, ననుపమమును నిఖిలమంగళశాహ మగుచున్. 708

ప. మఱియును. 709

1 ధర్మపాలాయ సద్ధితఘట' అ. ప్ర. 2 'భూతివర్చసే పితృదేవాయ వాగ్విభూత, మే నివృత్తా
య వరహృషీకేంద్రియాత్మ, నే నిరుద్ధాయ నిభృతాత్మ నే నమస్తే' వ్రా. ప్ర. 3 నిర్వికల్పమేధసేహం
కృతాత్మ నే' వ్రా. ప్ర.

సీ. అళికులొపమలసదలకశోభిత మగు, సమృతాంశు రేఖాన్విభాననమను

సమకర్ణదివ్యభూషాప్రభాకలితంబు, సుందరభూనానసరుచిరంబు

సలలితకుండకుర్టులసన్నిభద్విజ, పూరితస్నిగ్ధకరహలయుగము

పద్మపలాశశోభనలొచనంబును, మందస్మితాపాంగరసుందరమును

తే. సస్మితాలోక సతతప్రసన్నముఖము, గంబుసుందరరుచిరమంగళగళంబు

హారమణికుండలప్రభాతపూరకలిత, చారుమృగరాజసన్నిభస్కంధయుతము. 710

వ. వెండియు శంఖచక్రగదాపద్మకలితాయతబాహుచతుష్టయంబును వైజయంతీ
వనమాలికాకాస్తుభమణిశ్రీవిరాజితంబును నిత్యాసపాయిని యయినయిందిరా
సుందరీరత్నపరిస్పదంబునం దనరి తిరస్కృతనికపోవలం బైనవక్షస్థలంబును
నుచ్చాస్వసనిశ్వాసంబులం జంచలంబు లైనవళిత్రయగుచిరప్రకాశమానదళోద
రంబును బూర్వవినిర్గతసిఖిలవిశ్వంబునుం బ్రవిష్టంబు నేయు రీతి నొందు
సలిలావర్తసన్నిభగంభీరనాభివివరంబును బంకజకింజల్కవిభాసితదుకూలనిబద్ధ
కనకమేఖిలాకలాపశోభితశ్యామప్రభునితంబబింబంబును నీలకదళీస్తంభరుచిరోరు
యుగళంబును సమచారుజంఘంబును నిమ్నజానుయుగళంబును బన్దపత్రభా
సురపాదద్వయంబును మదీయాంతరంగతమోనివారకనిర్మలచంద్రశకలసన్నిభ
సఖింబును గిరిటకుండల కైవేయ హార కేయూర వలయముద్రికామణినూపు
రాదివివిధభూషణభూషితంబును నిరస్తసమస్తసతజనసాధ్వసంబును భక్తజన
మనోహరంబును సర్వమంగళాకరంబును నైనభగవద్దివ్యరూపంబు దామసజన
సన్తారపరివర్తకుండ వైనసీపు మాకుఁ జూపి మమ్ముఁ గృతాంకులం జేయు మని
వెండియు నిట్లనియె.

711

సీ. ఆత్మకుఁ బరిశుద్ధి శ్రీ నర్థించువారికి, ధ్యేయవస్తువు భవదీప్యమూర్తి

యంచితస్వర్గరారజ్యాభిషిక్తున కైన, సమధికస్పృహణీయశతముండ వీవు

సద్భక్తియుతభక్తజనసులభుండవు, దుష్టాత్మలకుఁ గడు శ్రీ దుర్లభుండ

వాత్మదర్శనులకు శ్రీ సరయ గమ్యుండవు, నై యర్థి విలసిల్లు శ్రీ దనఘచరిత

తే. యిట్టిసిఖిలదురారాధ్యు శ్రీ నీశు నిన్ను, నెఱయ సుజనుల కైన వర్ణింప రాదు

వఱల నెవ్వఁడు పూజించునవాఁడు విడువఁ, జాలునే పద్మదళనేత్ర శ్రీ సచ్చరిత్ర.

చ. ఎనసినభక్తియోగమున శ్రీ నే భవదీయపదాబ్జమూలము

న్ననయముఁ బొందువాఁడు చూరలగ్రహభీషణవీర్యశౌర్యత

ర్జనములచే ననూనగతి శ్రీ సర్వజగంబులు సంహరించున

య్యనుపముఁ డైనకాలునిభయంబును బొందఁడు దాను గావునన్.

713

తే. ఇట్టినిపాదమూలంబు శ్రీ లెవ్వఁడేనిఁ, బొంది ధన్యాత్ముఁ డౌ నట్టిరపుష్కండు

మనములొపలఁ గోరునేరమఱచియైన, నవ్యయానందగోవింద శ్రీ హరి ముకుంద.

- క. హరి సింధులతోడను, నిరుపమగతిఁ జెలిమి సేయునిమిషార్థముతో
సరి గాదు మోక్ష మనిన న, చిరశుభ మగుమ ర్త్యసుఖముఁగ జెప్పఁగ నేలా. 715
- క. దురితవినాశకపదపం, కరుహ భవత్కిరీతీర్థకణచయబాహ్యం
తరనేకధూతకల్మష, పురుషులు ధరమిందఁ దీర్థభూతులు గారే. 716
- వ. అట్టిభూతదయాసమేతులును రాగాదివిరహితచిత్తులును నార్జవదిగుణయుక్తులు
ను నయినభాగవతజనులసంగంబు మాకుం గలుగఁజేయు మిదియ మ మ్మనుగ్ర
హించుట యని వెండియు ని ట్లనియె. 717
- చ. సరసిజనాభ సత్పురుషసంగసమంచితభక్తియోగవి
స్ఫురణ ననుగ్రహింపఁబడి శ శుద్ధము నొందినవానిచిత్తమ
స్థిరబహిరంగముం గనదు శ చెందదు భూరితమస్వరూపసం
సరణగుహాగతంబుఁ గనఁ శ జాలు భవ స్సహనీయత త్వమున్. 718
- వ. అది యెట్టి దనిన. 719
- సీ. అరయంగ నేమిటియందు నీవిశ్వంబు, విదిత మై యుండు నీరవిశ్వమందు
నేది ప్రకాశించు శ నెప్పుడు నట్టిస్వయంజ్యోతి నిత్యంబు శ నవ్యయంబు
నాకాశమును బోలి శ యవిరళవ్యాపక, మగునాత్మతత్త్వంబు శ నధికమహిమ
నమనవరబ్రహ్మ శ మగు నని పల్కి యి, ట్లనియె నవిక్రియం శ ధైరవాదు
తే. నెవ్వఁ డాతఁడు దనయందు శ నెపుడు నాత్మ, కార్యకరణసమర్థంబు శ గానిభేద
బుద్ధిజనకంబు నాఁ దగుభూరిమాయఁ, జేసి విశ్వంబు సత్యంబు శ గా సృజించె.
- ఆ. మరల మరలఁ బెక్కునూలు లీవిశ్వంబు, జననవృద్ధివిలయసంగతులను
నందఁజేయుచుండు శ నట్టియాశ్వగుఁడ నై, తననునిన్ను నాత్మరత త్వము గను.
- వ. తెలియుదు మని వెండియు ని ట్లనియె యోగపరాయణు లగువారు శ్రద్ధాసమ
న్వితు లై క్రియాకలాపంబుల సంతఃకరణోపలక్షితం బునభవదీయరూపంబు
యజింతుని వారు వేదాగమత త్వజ్ఞానులు నీ వాద్యుఁడవును ననాదియు నద్వి
తీయుండవును మామూళక్తియుక్తుండవు నై విలసిల్లుచుండుదు పట్టిమాయా
శక్తిచేత. 722
- సీ. చతురాత్మ సత్త్వరజస్తమోగుణములు, వరుస జనించెను శ వానివలన
మహాదహంకారతన్మాత్రసభోమరు, దనలజలావనిరమునిసుపర్వ
భూతగణాత్మకరస్ఫురణ నీవిశ్వంబు, భిన్నరూపమున నుత్పన్న మయ్యె
దేవ యీగతి భవదీయమాయనుజేసి, హఠిఁ జతుర్విధరూప మైన
తే. పురము నాత్మాంశమునఁ జెందురపుగుఱుఁ డింద్రి
యములచే విషయసుఖము శ లనుభవించు
మహిని మధుమక్షి కాకృతరమధువుఁ బోలి

- యతనిఁ బురవర్తి యగుజీవుఁ ఁ డండ్లు మఱియు. 723
- వ. ఇట్టిజగత్సర్వకుండ వై ననీవు. 724
- క. భూతగణంబులచేత నె, భూతగణంబులను మేఘురపుంజంబుల ని
 ర్ధూతముగఁ జేయుననిలుని, భూతిని జరియింపఁ జేసి ర పౌరుష మొప్పన్. 725
- తే. రూఢిఁ ద త్తక్రియాలభ్యరూపుఁడవును, సుమహితస్ఫురదమిత తేరజుఁడవుఁడ
 వేగుఁడవు నయి ఘనభుజావిపులమహిమ, విశ్వసంహార మర్థి గాఁవెంటు వీశ.
- వ. అది యెట్లనిన. 727
- క. ఇతికర్తవ్యవిచారక, మతిచేత ననూనముగఁ బ్రమత్తంబును సం
 చితవిషయాలాలసము నూర్జితలోభము నైనయట్టిరసృష్టి గడంకన్. 728
- తే. అప్రమత్తుండ వగుచుఁ బరద్వాక్ష నీవు, మ్రింగుదువు చాలనాఁకటరమేఁగుచుండి
 నాలుకలు గ్రోయుభూరిపరన్నగమువారతఁ, బడినయెలుకను భక్షించురవగిది ననఘ.
- చ. అనిశము నస్పదీయగురుఁ ఁ డైనసరోరుహసంభవుండు న
 మ్మనువులు నాత్మసంశయము ర మాని భజించుభవత్పదాబ్జముల
 మనమున నిల్పి యేమ్మనవరమానమహావ్యథఁ జెందునట్టిస
 జ్జనుండు పరిత్యజించునె భురజంగమతల్పక భక్తకల్పకా. 730
- క. కావున నాకును సూరిజ, నావళికిని సర్వసంశయంబులు వాపం
 గావను బోవను దగుగతి, నీ వని వినుతించినట్టిరయీస్తవ మెలమిన్. 731
- వ. రుద్రుండు ప్రచేతసుల కెఱింగించి వెండియు నిట్లనియెఁ బ్రచేతసులారా యిట్టి
 యోగాదేశనామకంబైనయీస్తోత్రంబు ¹బహువారావృత్తిచేఁబరించి మనంబున
 ధరియించి సమాహితచిత్తులై మీరందఱు నాదరంబున విశ్వాసయుక్తులును స్వధ
 ర్మాచారవంతులును భగవదర్పితాశయులును నై జపియించుచు సర్వభూతావస్థి
 తుండు నాత్మారాముండు నైనసర్వేశ్వరుని ²నుతించుచు ధ్యానంబు సేయుచుఁ
 బూజించు చుండుడు తొల్లి యీస్తోత్రంబు భగవంతుం డైనపద్మసంభవుండు
 (సిస్సత్తు వగుచు) నాత్మజుల మైనమాకును (సృజియింప నిచ్చుగించు) భృగ్వాదుల
 కును నెఱింగించె నేము (నాభృగ్వాదులును) బ్రజాసర్గంబునందు బ్రహ్మాదిచోతు
 లమై యీస్తోత్రంబునంజేసి వివిధస్తవమస్తతమోగులల మై వివిధప్రజాసర్గంబు
 గావించితిమికావున నీస్తోత్రంబు నెల్లప్పుడు సేకాగ్రచిత్తుండును వాసుదేవపరాయ
 ణుండు నై యెవ్వండు జపియించు వాడు వేగంబై శ్రేయస్సును బొంది తదీయ
 జ్ఞానప్లవంబున వ్యసనార్ణవరూపం బయినసంసారంబును సుఖతరంబుగఁ దరియిం
 చు నట్టిమదుపదిష్టం బయినయీహరి స్తవంబు నెవ్వండు నడుపుచు దురారా
 ధ్యుండైనశ్రీహరిం బూజించు వాడు మదుక్తస్తోత్రగానసంతుష్టుండును శ్రేయ
 స్సులకు సేకాశ్రయభూతుండును నగుశ్రీమన్నారాయణునివలన సమస్తాభీష్టం

బులం బొందు నెవ్వం డేనిఁ బ్రభాతంబున లేచి ప్రాంజలియు శ్రద్ధాసమన్వి-
తుండు నై యీమంగళ స్తవరాజంబును వినును వినిపించును వాడు గర్త బంధ
విముక్తుం డగు నని మఱియు ని ట్లనియె. 732

క. సర దేవతనయులారా, పురుషాధీశుండు పరమేశ్వరుఁడు నగునీ
శ్వరుసుస్తోత్రము మీ కే, నెఱిఁగించితి మీరు మదిని శ నెడపనిభ క్తిన్. 733.

క. ఏకాగ్ర చిత్తులును సు, శ్లోకులు నై జపము సేయుచును ఘనతపముం
గైకొని చేసిన మీకును, జేతులు మహితేష్వితార్థసిద్ధి గడంకన్. 734.

క. అని యీగతి నుపదేశం, బొనరించి సదాశివుండు శ నొగి వారలచే
తను బూజితుఁ డై వారలు, గన నంతర్ధానుఁ డయ్యె శ గౌతుక మొప్పన్. 735.

వ. అంత. 736

తే. తివుట వారలు రుద్రోపదెట్ట మైన, యచ్యుత స్తవము జపించు శ చయతనంఖ్య
వత్సరము లుగ్రతపము దుశర్వారవారి, మధ్యమునఁ జేయుచున్న సమయమునందు.

—ఇతి నారదుండు ప్రాచీనబర్హి కి జ్ఞానమార్గమున వెలియఁజేయుట. ఇతి—

వ. ఘనకర్తాన క్తచిత్తుం డై యున్నప్రాచీనబర్హి కడకు సభ్యాత్త వేదియుం గృపాశువు
నై ననారదుండు సనుదెంచి యారాజునకు జ్ఞానబోధంబు సేయుకొఱకు సతనితో
ని ట్లనియె రాజా యీక ర్తంబునంజేసి యెట్టిశ్రేయస్సు నభిలషించు చున్నవాడ
వట్టియనిష్ఠనిరసనేష్టప్రాప్తికరంబు నయిన శ్రేయం బీక ర్తంబువలన లభింప దని
నం బ్రాచీనబర్హి నారదున కి ట్లనియె. 738.

నీ. అనఘ మునీంద్ర మశోభాగ యేను గ, ర్తాపవిగ్రజాని శ నగుచు మోక్ష
మెఱుంగంగ లే నైతి శ నిట్టి నా కిప్పుడు, గడువిమలంబును శ గర్త బంధ
నాశకంబును సగురజ్ఞానోపదేశంబు, గావింపు మతిదయారకార కూట
ధ ర్తంబు లగు గేహాతతులందుఁ జెంది జా, యాతనూజాతధరనాదికములే

తే. భూరిపురుషార్థములు గాఁగర్తబుద్ధిఁదలఁచు, మతివిహీనుండు సంసారమార్గములను
దగఁ బరిభ్రామ్యమాంఁడై శ నొగిఁగి! మోక్ష, పదమునొందంగఁజాలఁడు శ భవ్యచ

క. అనవుడు సతినికి సతఁడును, ననఘా యీయధ్వరంబుశలందును గృపమా ర్థిత.
లిననీచే విశసింపం, జని కూలినపసుల వేలసంఖ్యలఁ గనుమా. 740

వ. కావునం బశువ్రాతంబులు ద్వదీయవై శసంబును స్కరించుచున్న వై లోహాయం
త్రమయశృంగంబులచేత నెప్పుడు నీవు పరలోకంబు నొందద వప్పుడ నిన్ను
హింసించు మని భవదీయమృతికి నెదురుచూచు చున్న విట్టిసంకటంబు నొందం
గలనీకు నిస్తారకం బయినయొక్కయితిహాసంబు గల డెఱింగింతు విను మని
యి ట్లనియె. 741

—ఇతి పురంజనోపాఖ్యానము. ఇతి—

నీ. భూమిశ వినవయ్య శ పూర్వకాలమునఁ బు, రంజనుం డనునొక్క శ రాజు గలఁడు

నతనికి విజ్ఞాతుఁ డగుపేరఁ దగినవి, జ్ఞాతచేష్టితుఁ డగుఁసఖుఁడు గలఁడు
నాపురంజనుఁడు పురరాన్వేషి యై ధరా, చక్రంబు గలయంగ ర సంచరించి
తన కనురూప మై ర పెను పొందుపుర మెందు, వీక్షింపఁ జాలకరవిమనుఁ డగుచు

తే. నేపురము లుర్విఁ బొడగ నె ర నాపురములు
గామములఁ గోరుతనకు నశక్కామములను
బొందుటకు వానిని ననర్హములు గఁ దనమ
నమునఁ దలఁచి యొకానొకరైనఁ డతండు.

742

వ. చనుచున్న సమయంబున హిమవత్పర్వతదక్షిణసానువులందు.

743

సీ. వరనవద్వారకరవాటగవాక్షతో, రణదేహాళిగోపురముల నొప్పి
ప్రాకారయంత్రవస్త్రప్రతోళిపరి, ఖాట్టాలకోపవరనాళిఁ దనరి
సౌవర్ణ రాష్ట్రాయశసఘనశృంగంబుల, రమణీయవివిధగేరహముల మించి
రథాశ్వాభాచత్వరధ్వజక్రీడాయ, తననుచైత్యాపణతతిఁ దనర్చి

తే. మరకతస్ఫటికవిదూరరమణివినూత్న, మాక్తికాయుతఖచితహార్యములు గలిగి
విస్త్రమస్త్రమవేదుల ర వెలయునొక్క, పురముఁ గ నె భోగవతి కెనఁగబోలుదాని.

వ. ఇట్లు గనుంగొని యనంతరంబ ముందటం బుర బాహ్యంతరంబున దివ్యస్త్రమ
లతాకుంజపుంజంబును సమదనదద్విహంగమత్తమధుకరకులకోలాహలసంకులజ
లాశయశోభితంబును హిమనిర్ఘ్న రబిందుసందోహపరిస్పందకందలితమందమలయ
మరుదుచ్చలితప్రవాళవిటపనళిసితటంబును బాంధజనమనోరంజనాహ్వనబుద్ధిజ
నకకలహంసరాజకీరకోకిలాలాపవిరాజమానంబును మునివ్రతనానావిధవనమృగ
వ్రాతబాధారహితంబును నై నపుర బాహ్యోద్యానవనంబునందు యాదృచ్ఛికం
బుగ నేకైకతనాయకం బై నయనుచరదశకంబును బంచమస్తకసర్వప్రతీ
హారుండును దోడ రాఁ జనుడెంచు చున్న భర్త్రీస్తేషిణియుం గామరూపిణియు
నవోధయు నయినయట్టి.

745

సీ. ఘనసమవిన్యస్తకర్ణకుండలరుచుల్, గండభాగంబుల ర నిండి పర్వఁ
దమ్మితేకులసిరిఁ ర దటమటింపఁగఁ జాలు, మెఱుంగుంగన్నలు దలఁ ర దిరిగి రాఁగ
జఘనసంకలితపిశంగసివిమృత్తి, కనకకాంచీరుచిఁ ర గరము పెనుపఁ
జరణసరోజభాసురచలన్నాపుర, ఝణఝణధ్వని నర్హరసరఁగి జూప

తే. లలితయాననలక్ష్మీవీరలాసభాసు, రోదయవ్యంజితప్రభాఁయు కృషి
సమనిరంతరకుచకుట్టరలముల వ్రీడఁ, జెంది పయ్యెనఁ గప్పబాఁలేందుముఖిని.

వ. మఱియును బాలయు సుదతియు గజగామినియు నయినయొక్కప్రమదోత్తమం
గాంచి.

747

క. తర మిడి ప్రేమోగ్ధత మై, మరువిండులకోమరు సగుభాఁములు గలతరుణీ
సరసాపాంగవిలోకన, శరపరివిధాంగుఁ డగుచు ర జనవిభుఁ డనియెన్.

748

- క. ఎవ్వరిదానపు జనకుం, డెవ్వఁడు పే రేమి భృత్యు శ్రీపదియొక రిం
డెవ్వరు సతు లెవ్వరు మఱి, యివ్వనమున నుండఁ గార్య శ్ర మెద్ది మృగాక్షి. 749
- క. భవదీయపురస్కరఁ డగు, పవనాశనుఁ డెవ్వఁ డతికృతపామతి నాకుఁ
వివరింపు మనుచు వెండియు, ధవళేక్షణఁ జూచి ధరణిధవుఁ డిట్లనియెన్. 750
- సీ. తరళాక్షి పతి యగురధన్యు నన్వేషింపఁ, జరియించుప్రీ యనుశసతివొ కాక
రున్దు నన్వేషించురద్రాణివో కాక, బ్రహ్మను వెనకుభారరతివొ కాక
నారాయణుని భక్తిఁ శ్ర గోరి యన్వేషించు, నిందిరవో కాక శ్ర యెవ్వ రీవు
త్వత్పాదకామనోత్పమునను సంప్రాప్త, సకలకాముం డగుశరసు నెట్టి
- తే. వాని వెనకెను తరుణి భవతక్కరాగ్ర, పక్షకోశం బ డెక్కడఁ బరిత మయ్యె
నాకు నెఱిగింపఁదగుదు పిరవేకచరిత్ర, యని స్మృపాలుఁడు మఱియునిట్లనియెనతికి.
- క. కర మొప్పఁగ నీ విటు భూ, చర వగుటను స్త్రీవి శివపు శ్ర శారదవును సా
గరకన్యపుఁ గాకుండుటఁ, దరుణి సౌడగంటి నని పరదంపడి పలికెన్. 752
- సీ. మొనసి యదభ్ర కర్షుఁడ నైననాచేత, నిపుడు పాలిత మైనరయీపురంబు
సరసిజోదరునిభురజాపాలితోదాత్త, లలితవైకుంఠ మరలంకరించు
నిందిరాసుందరిచందంబునను నీ వ, లంకరింపఁ గడంగురవంకజాక్షి
యది గాక తావకీనాపాంగరుచి మోహి, తాంతరంగుండు నైరనట్టివన్ను
- తే. మహితస ప్రీడభావసరస్వంకహాస, చాచవిభ్రమభ్రాలతాశ్రీ రిలఁడుగఁ
దనరుభగవంతుఁడగునట్టిరమనసిజుండు, పడఁతి యుడుగక పీడింపఁదొడఁగెనిపుడు.
- వ. కావున. 754
- చ. తరుణి సుతారలోచనయుతంబును మంజుసుధాసమానభా
సురమృదువాక్యయుక్తమును శ్ర శోభితకోమలంబమానసుం
దరచికురాభిరామము సురదారము నైనభవన్ముఖాబ్జమున్
సురుచిరలీల నెత్తి ననుఁ శ్ర జూపము సిగ్గునఁ జెంద నేటికిన్. 755
- వ. అని యివ్విధంబున నధీసుం డై పలుకుపురంజనుం జూచి యాప్ర మనోత్తమ వీర
మోహిత యై సన్నితానన యగుచు నానందంబు నొంది యిట్లనియె. 756
- క. పురుషవర నాకు నీకును, గురువును నామమును గులముఁ శ్ర గోరి యెఱుంగ నీ
పురమున నుండుదుఁ గా కీ, పురమును నిర్మించినట్టిపురుషు నెఱుంగన్. 757
- క. వీరలు నాసఖు లీలల, నారత్నము లార్యవినుత శ్ర నాచెలు లీవు
ధోరగ మే నిద్రింపఁగ, ధీరత మేల్కొంచి పురము శ్ర ధృతిఁ బాలించున్. 758
- వ. అని వెండియు నిట్లనియె. 759
- సీ. మనుజుఁడయక నీవు శ్ర మద్భాగ్యవశమున, నిటకు నే నొంచితి శ్ర విపుడు నీకు
మంగళం బగు నీవు శ్ర మహితేంద్రియగ్రామ, భోగ్యంబు లగుకామరపుంజములను
నర్థి సంపాదింతు శ్ర వనఘాత్తి యీనవ, ద్వారప్రయుక్త మై శ్ర తనరుపురము

1నీవు నైకొని యేలు శ నీకంటె దీనికి, నధిపుఁ డన్యుండు లేఁ శ డనఘ యిందు
తే. మదుపసితము లై నకారములుననుభ, 2వింపఁగా నమాశత మధిరప్థింపు మెలుమిఁ
గోరినీకంటె బ్రియులు నైవ్వారునాకు, నరసిమాడంగమనుజేంద్రయదియుఁగాక.

వ. మఱియు రతిజ్ఞానవిహీనుండు నకోవిదుండు నిహపరచింతాశూన్యుండుఁ బశుప్తా
యుండుఁ ద్వదన్యుండునై నవాని నెవ్వని వరియింతు గృహస్థాశ్రమమందు ధర్మార్థ
కామమోక్షప్రజానందంబులును యశంబును 3యతివేద్యంబులు గానిరజస్తమో
విహీనపుణ్యలోకంబులును గలుగుఁ బితృదేవర్షిమర్త్యభూపగణంబులకుం దనకు
నీలోకంబున గృహస్థాశ్రమంబు సర్వక్షేమార్థం బయినయాశ్రమం బంధ్రు గా
వున వదాన్యుండవు వీరవిఖ్యాతుండవుఁ బ్రియదర్శనుండవు స్వయంప్రాప్తుండవు
నయి భోగిభోగసదృశభుజాదండంబులచే నొప్పభవాదృశుం దగిలి మాదృశ
యగుకన్య వరియింప కుండునే యని వెండియు. 761

క. కరుణారసపరిపూర్ణ, స్ఫురితస్థితరుచివిలోకరపుంజముచేతం
గర మర్చి దీనజనభయ, హరణుండ వై సంచరింపు శ మఖలజగములన్. 762

క. అని యీగతిఁ బలికినయా, వనజాక్షిఁ బురంజనుండు శ వరియించి ముదం
బున నన్యోన్యము మైత్రిం, దనరుచుఁ దత్పురము సొచ్చి శ ధన్యుం డగుచున్.

చ. శతసమకాల మప్పురి నజస్రము భూరిసమ స్తసౌఖ్యసం
గతులఁ దనర్చి వందిజనశ్రగాయకసద్వినుతోరుగానమో
దితమతి నొప్పి సుందరసరీరజనసేవితఁ డై నృపాలతో
చితలలితస్థలంబుల వరసించుచుఁ గ్రీడలు సల్పుచుండఁగన్. 764

క. నరనాథుండు లోకభయం, కరగతి వర్తించు గ్రీష్మశకాలము దోషం
దరశలహరోమనోహర, వరహాదినిసలలమందు శ వసించెఁ దగన్. 765

వ. ఇట్లు వసియించి కతివయదినంబు లగుగుసమయంబున. 766

సీ. అవనిశ్వరోత్తమ శ యప్పురంబున నాల్గు, వంకల నున్నగరవఁకులు వినుము
తూర్పుదిక్కునను నైశరసున దక్షిణోత్తరం, బుల రెండుఁ బశ్చిమంబుననురెండుఁ
గాఁగ నాతోమ్మిదిగరవఁకుల నుపరిదిక్కున నేడుఁ గ్రిందిదిక్కునను రెండు
నయి యుండు మఱి వానిరయండుఁ బృథగ్విధ, విషయగత్యర్థ మై శ వెలయునీశ్వ
తే. గుం డొకం డరయఁ గలండు శ రూఢిఁదత్పు, రంబుఁ బాలించునట్టిపురంజనుండు
నాపురద్వారవవకంబుశనందులోన, నర్థిఁ బ్రాద్వారపంచకరమందు వగున. 767

వ. ఖగ్యోతయు నావిక్తఖయు ననునామంబులు గలద్వారయగంబున ద్యుమ
త్సఖుం డై విభ్రాజితాఖ్యజనపదంబును బొందు వెండియు సళినియు నాళినియు

1 నందును వసియించి యనుదినంబును మన్మ, గోభీష్టవిరత మైఁ బ్రాధికమున; నందు నాచెలవచే
నభిమత కామముల్, నెచ్చి నందిదమ నీరుఁ గూరు. 2 బించుచును సమశత. 3 స్వాధ్యంబులు గాని.
4 యతఁడో, హరశీతలసలలద్రాదమనంగు వసించెన్.

నను పీల్లు గలవాకిల్లు రెంటియందు నవధూతసఖుం డై సౌరభరూపంబు లయిన విషయంబులం బొందు మఱియు ముఖ్యానామకం బైనప్రధానప్రాద్భావరంబున రసజ్ఞవివేకాన్వితం డై యావణబహూదనంబు లనువిషయంబుల నొందుఁ బితృ హూనామకం బయినదక్షిణద్భావరంబున శ్రుతధరాన్వితం డై దక్షిణపాంచాలం బనురాష్ట్రంబు నొందు దేవహూనామకం బయిన యుత్తరపువాకిట శ్రుతధరాన్వితం డై యుత్తరపాంచాలం బనురాష్ట్రంబు నొందు వెండియుం బడమటి వాకిల్లు రెంటియందు నానురీనామకం బైనవాకిట దుర్దశసమేతుం డై గ్రామక నామకంబైనవిషయంబును నిర్మతినామకం బయినవాకిటియందు లుబ్ధకయుక్తుం డై వైశసం బనువిషయంబు నొందు చుండు వెండియుం బురంజనుం డప్పరం బునం శౌరజనంబులందు నిర్వాగ్యశస్కరు లన నిద్ద ఊంధులు గలరు వారల చేతి గమనకరణంబు లనుక్రియల నొందుచు నంతఃపురగతుం డగునప్పడు విషూచీసమన్వితం డై జూయూత్త శోద్భవంబు లైనమోహప్రసాదహర్షంబుల నొందు చుండు నవ్విధంబునం గర్హాసక్తుండుఁ గామాత్మకుండు నై బుద్ధి యను మహిషిచేత వంచితం డయ్యె నక్కామినియు.

768

సీ. పానంబుసేసినఁ శ దానుఁ బానముసేయుఁ, గుడిచినఁ దానునుగగుడుచు మఱియు భక్షింపఁ దానును శ భక్షించు నడచిన, నడచును నవ్విన శ నవ్వ నేడ్వ నేడుచుఁ బాడినఁ శ బాడు పిన్నను వినుఁ, జూచినఁ జూచుఁ గూరెచ్చున్న నుండు దుఃఖింప దీనుఁ డై శ దుఃఖించు నిలిచిన, నిలుచు నిద్రింపంగ శ నిద్ర వోపు

తే. ముట్టినను ముట్టు మూగొన్న శ మూచుకొనును

బలుకఁ బలుకును బవళింపఁ శ బవ్వళించు

హర్షమును బొంద నాత్మను శ హర్ష మొందు

మోదమును బొంద దానును శ మోద మందు.

769

వ. ఇవ్విధంబున నతండు మహిషీవిప్రల్బుండును వంచితస్వభావుండును నై పారవ శ్యంబునంజేసి యజ్ఞుండును నితరేచ్ఛావిరహితుండును నై క్రీడామృగంబుచా డ్వున వర్తించుచు నాపురంబునఁ గాఁపురం బుండఁ గొన్నిదినంబుల కాపురంజ నుండు ధనుర్ధరుం డై.

770

సీ. పంచాశ్వయుక్తంబు శ పంచబంధనముఁ జ, క్రద్వితయమును యుగద్వయంబు నాశువేగంబు నేకకాక్షంబు కూబర, ద్వయముఁ బతాకాత్మితయయుతంబు నేకప్రగ్రహమును శ నేకసారథికంబు, సప్తవహుధంబు శ స్వర్ణభూష మును బంచవిక్రమశమును నేకనీడంబు, బ్రకటపంచప్రహారణము నయిన

తే. రథము కాంచనరచితవర్తము ధరించి, విలసదక్షయహూణీరథకలితుఁ డగుచుఁ గడఁక దీపింప నెక్కి యేకకాదశప్ర, సంఖ్యసేనాసమేతుం డై శ సరథసము గ.

వ. పురంబు వెడలి పంచప్రస్థం బనువనంబునకుం జని యందు విడువ రానిమహిషిని విడిచి మృగయాసక్తుం డై తృప్తుం డగుచు ధనుర్భాణంబులు ధరియించి సంచరించుచు నాసురవర్తనంబునం దగిలి ఘోరాత్ముండు నదయుండు నై నిశా తసాయకంబులచేత నమ్ముగవ్రాతంబులం బరిమార్చె రాజులకు మృగయావినోదంబు విహితానుస్థానం బగు చుండ నాసురవృత్తి యెట్లయ్యె నని యంటివేని నిది రాగస్రాప్తం బగుటను విహితంబు ¹గాదు వినుము శ్రాద్ధాదులందే ప్రఖ్యాత శ్రాద్ధదివసంబులయందే రాజైనవాడే మేధ్యంబు లయినపశువులనే వనంబు నందే యథోపయుక్తంబుగానే వధియింపం జను ననునియమమాత్రంబు గలదు గావున జ్ఞానియైనవిద్వాంసుండు యాచరింపండుగాక యాచరించినం గర్తానుస్థానజనితం బయినజ్ఞానంబునంజేసి యందుఁ బొరయం డట్లుగాక నియమోల్లంఘనంబునం గర్తాచరణుం డగువాఁ డభిమానంబు నొంది కర్త బద్ధుం డై గుణప్రవాహపతితుండును సప్తప్రజ్ఞుండును నై యథోగతిం గూలు నిట్లగుటంజేసి సాధుజనులకు సర్వప్రకారంబుల నాసురవృత్తి మానం దగు నని వెండియు నిట్లనియె నంతం బురంజనుం డవ్వనంబున.

772

క. వరచిత్రపక్షసునిశిత, శరములచే శశ వరాహ శ చమరీ రురు కా
సర గవయ శల్య హరిణీ, కరి హరి వృక పుండరీక శ కపి ఖడ్గములన్. 773

వ. వధియించి మఱియును. 774

సీ. వరుస మేధ్యామేధ్యవనమృగంబుల²ఘృణ, సన దుస్సహక్రీడ శ సహరించి శ్రమయుక్తుం డై వేట శ సాలించి మరలి మం,దిరమున కర్థి నేర తెంచి యందు సముచితస్నానభోజనకృత్యములు దీర్చి, యతివిశ్రమమున శరయానుండగుచుఁ బరిమళమిళితఘోషవ్రాతవాసిత, సర్వాంగుఁ డగుచు స్రవకృందనములు

తే. వివిధభూషణచేలముల్ శ వెలయఁ దాల్చి
తనమనోహరియందుఁ జిత్ర తంబు వెట్టి
తుష్టుండును హృష్టుండున్ మఱి శ ధృష్టుం డై య
నన్యజాకృప్తచిత్తుండు శ నై రతిప్ర
సంగకౌతుక మాత్మను శ దొంగలింప.

775

వ. అంత స్వకీయస్రాణవల్లభ యగుమహిషియందు మనంబు నునిచిన నావరాహో హయ గృహమేధినియు నయినగృహిణిం గానక విమనస్కుం డై నిజాంతఃపుర కామినులం గనుంగొని యిట్లనియె.

776

క. రామాజనసంఘములూ, రా మానవతీలలూమ శ రామామణి నా
రామకృప వడసి మెలఁగుదు, రా మానుగఁ గుశలమా పరరామర్చింపన్. 777

ఉ. సారవివేకలార గృహానంపద ³లీయెడఁ బూర్వరీతిచే

¹గాదమునను బ్రఖ్యాతశ్రీధరదివసంబులయందే'వా.ప్ర.2.గృహజనదుస్సహ.రిలండుఁబూరాతనక్రియక

- నారాయణ గారుచింపవు గృహస్థునకుం గృహమందు మాత గా
నీ గమణానుకూలరమణీమణి యై తన రామభార్య గా
నీ రుచి నొంద కున్న గన శ నేర్చునె తన్మహామేధి సౌఖ్యముల్. 778
- వ. అదియునుం గాక. 779
- క. పొగ డొందుజనని గానీ, తగవున వర్తించునట్టిదయితయ కానీ
తగ నుండనిగృహమున నుం, టగుం జక్రవిహీనరథమునం దుం టరయన్. 781
- వ. కావున.
- చ. తలకొని నాకుం దాను సుపరధంబునం బ్రజ్ఞ జనింపఁ జేసి సం
చలదురుదుర్భరవ్యసనసాగరమగ్నుడ నైననన్ను ని
శ్చలమతి నుద్ధరించి యనిరశంబును మత్స్యీయ యైనభార్య యే
వలనఁ జరించు చున్న దనిరవారణ నా కెఱిగింపరే దయన్. 782
- క. అనవుడు విని యక్కాంతలు, జనపతి కి ట్లనిరి రాజరస త్తమ యిదిగోఁ
దనకొం దైనను బ్రపు గ, నొనరింపక నేలఁ బొరలు శ చున్నది వగలన్. 783
- తే. ఏమికతమున నున్నదో శ యెఱుంగ మేము, నీవు సూడు మటన్న నాభూవరుండు
నేలఁబడి పొరలెడుభార్య శ బోలఁజూచి, మనములో దుఃఖతాపంబురమల్లడింప.
- వ. అంత. 785
- ఆ. జలజనేత్ర ప్రణయరసంజాతరోషభావమున నయినయట్టిరవక్రదృష్టి
జనవిభుండు సూచి శ యనునయకోవిదుం, డగుచు నప్పయోగహాక్షిఁ జేరి. 786
- క. పొలఁతుకఁ దనయుత్సంగం, బుల నిడి తత్పాదయుగళరమును సంటుచు మం
జులమృచుభాషణముల నా, లలనామణిఁ జూచి పలికె శ లాలన మొప్పన్. 787
- చ. రమణిరొ భృత్యులందు నపరరాధము గల్గిన నాయకుల్ స్వప
క్షముఁ దలపోసి యుగ్రతరశాసనముం దెగి చేయ రట్లు గా
క మనములోనికిన్కఁ దమరకంబున నాజ్ఞ యొనర్చి రేని ని
క్కముగ ననుగ్రహించుటయ శ కాక తలంపఁగ నాజ్ఞ నేయుటే. 788
- క. కమలానన బాంధవకృత్యముఁ దలంపక రోషచిత్తుం శ డగుకుటిలాత్మ
సమదామన్నుండు నీలి, క్రమరహితుండు నైనబాలుఁ శ గా నెన్నఁ దగున్. 789
- వ. అని వెండియు ని ట్లనియె సుదనీ హృదయోత్పరి వైననీవు. 790
- మ. సరసోదారసుధారసోపమవచరశ్చాతుర్యసౌభాగ్య మై
హరినీలోపమకోమలాలకయుతం శ బై విభ్రమభూలతా
పరిజుష్టస్థితసద్విలోకనము నై శ భాస్లియుష్కన్తుఖాం
బురుహంబుక భవదీయదానునకుం బూర్ణబోధి కృపం జూపవే. 791
- క. ఎను వీరపత్ని నీయెడ, సనయంబును బ్రాప్తాణులును శ హరిభక్తులుం ద

- క్కను నితరు లెగు నేసిన, వనితా శిక్షింతు నెంతవారల నయినన్. 792
- క. ఈముగ్ధోకములందును, నామనమున రోష మొదవిరనన్ భయరహితుం
డై మదిలోఁ బరితోషము,తో మెలఁగెడువానిఁ గానఁ శ దోయజనేత్రా. 793.
- సీ. ఇందీవ రేక్షణ శ యే నెందు భవదీయ,తిలకవిరహితము శ మలినయతము
హర్ష శూన్యంబు మననోప్రకాశకము నై, యత్యమర్ష యుతంబునయినముఖము
గళితాశ్రుబిందుసంకలితసంచితశోభ,మానపీన స్తనరమండలమును
రమణీయతాంబూలరరాగవిహీన మై,నట్టిసుపక్వచిరబాధరంబు
- తే. గాఁగ నిట్లుంట కిపు డేమిరకతమునాకు, నర్థి నెఱిగింపవే మృగశవ్యసనమంది
యబల నీ కెఱిగింపక శ యరిగినట్టి,తప్ప సైరించి కావంగఁ శ దగుదు నేను.
- క. వనితాజనపరవశుఁ డై, మనసిజశరబాధ్యమానమాననుఁ డగువా
నిని దగఁ గ ర్తవ్యార్థము,లను భజియింపక తొలంగురలనలు గలరే. 795
- వ. అనుచుం దదీయవిభ్రమవశంగతుం డై పలికిన విని. 796
- క. కంజాతపత్ర నేత్ర పు,రంజనుడెన గోష ముడిగి శ రమణీయశ్రీ
మంజులమృదూక్తుల మనము, రంజించుచుఁ బలికె సదనురరాగ మెలర్పన్.
- వ. అంత. 798.
- సీ. అన్యహాదేవి నెరయ్యంబున మంగళ,స్నాత యై మృదులవర్త్రుంబు గట్టి
స్రక్ష్పందనాదిభూషణములు ధరియించి, కమనీయమోహనారకార యగుచుఁ
బతికడ నిలిచిన శ నతఁడు సంతృప్తాంత,రంగుఁ డై యభ్యంతరమున నుండి.
యన్యోన్యసరసగార్హాలింగనంబులు, గావించి గోప్యవారక్యములచేత
- తే. నతఁడు ప్రమదాపరిగ్రహశవ్యసనమునను
గడఁక నపకృష్టఘనవివేకంబు గలిగి
పగలు రే యని ప్రాద్దు లేరర్పణుప రాక
యెనసి యాయుర్వ్యయంబు దా శ నెఱుంగఁ డయ్యె. 799.
- వ. మఱియు నతం డున్నగ్రమడుండును మహామనుండును స్వశయ్యాశయానుం
డును మహిషీభుజోపధానుండును నై యజ్ఞానాభిభూతుం డగుటంజేసి స్వరూప
భూతపరమపురుషార్థంబు నెఱుంగర నిజమహిషియె పరమపురుషార్థంబు గాఁ
దలంచుచు రమించుచుం గామకశ్మలచిత్తుం డైన నతనికి నవయశావసం బైన
కాలంబు క్షణార్థంబునుంబోలె గతిం బయ్యె నంత. 800
- క. విశదయశోజలనిధి యా, శశిముఖ యగుభార్యవలన శ సమ్మతి నేకా
దశశతపుత్రుల రణక,ర్మశరదేహులఁ గాంచి కౌతుకంబున మఱియున్. 801
- క. గురుశీలాదార్యగుణో, త్తరలను సల్లలితగుణకరదంబుల బ్రియల్
వరకులపావనల దశో, త్తరశతదుహితలను గాంచె శ దత్సత్తివలనన్. 802
- వ. ఇట్లు పుత్రపుత్రికాజనంబులం గని యున్నంత. 803

- క. విను మాతనియాయువునో, నను సర్ధం బరిగె నంత శ సరపతికులవ
ర్ధను లగుసుతులకుఁ బరిణయ, మొనరించెన్ సదృశ లయినరయువిదలతోడన్.
- క. సరనాథుఁ డాడుబిడ్డల, వరరూపవయోవిలాసరవైభవములచేఁ
బరఁగిననిజతనయసదృశ, వరులకు సంప్రీతితో విశవాహము చేసెన్. 805
- వ. అట్లు వివాహంబులు గావించి యున్నసమయంబున. 806
- క. విను తత్పుత్రు లొక్కొకనికి, ననయముఁ బాంచాలదేశరమందులఁ జారం
జనకులవర్ధను లగుచున్, జనియించిరి నూర్పు రేసి శ శౌర్యబలాభ్యుత్. 807
- ఆ. అనఘ యట్టిరిక్రూరహారులు గేహకో, శానుజీవయుతులు శ నయినయట్టి
నందనాదులందుఁ శ జెందినమమత ని, బద్ధుఁడయ్యె నంతఁ శ బార్ధిపుండు. 808
- చ. తిర మగునిష్ఠతో నతఁడు శ దీక్షితుఁడై పశుమారకంబులు
న్నరిది భయంకరంబులును శ నైసమఖంబులఁ బెక్కు సేసి యా
దరమున నివునుంబలెను శ దత్తదనూనఫలాప్తికాముఁడై
సురపితృభూతసంఘము సరసూయఁ దనర్ప భజించె భూవరా. 809
- వ. ఇట్లాత్తహితంబు లైనకర్మంబులయం దనవహితుండును గుఱుంబాసక్తమాన
సుండును నై యున్నయతనికి విరోధియై ప్రియంగానాజనంబులకు నప్రియం
(బగుకాలంబు సంభవించినం) జండవేగవిఖ్యాతుం డనుగంధర్వాధీశుండు షష్ట్య
త్తరశతత్రయసంఖ్యకు లైనగంధర్వులను సంగట గంధర్వజనంబులును (సితా
సితవర్ణంబులు గలిగి మిససిభూతు లగుచు) ననుగమింపం జనుడెంచి (స్వపరి
భ్రమణంబుచేతనే సర్వకామంబుల నిర్మితం బగు) నాపురంబు నిరోధించిన నప్పు
డాచండవేగానుచు లైనగంధర్వులాపురంజనుపురంబు! వ్యాకులత్వంబునొందిం
చుచు సపహరింప నుపక్రమించునమయంబునఁ బురంజనుపురాధ్యక్షుం డైనప్ర
జాగరుం డనువాడు వింశత్యుత్తరసప్తశతంబు లైనగంధర్వగంధర్వజనంబుల
నివారించి బలనంతం డై సంవత్సరశతంబు యుద్ధంబు గావించి యొక్కఁగుం డ
య్యు సప్తెక్కుండ్రతో నిట్లు పోరి క్షీణుం డైనం బురంజనుండు దాన నిలిచి
తత్పురంబున నల్పసుఖంబు లనుభవించుచుఁ గాంచాలదేశంబులను నిజపార్ష
దులచేత నాసీతంబు లైనపదార్థంబుల నొందుచుం గామినిజననమేతుం డై
భయపర్యాలోచనంబు సేయ నేరక రాష్ట్రపురపాంధవనమేతుం డై యార్ది
నొంది చింతాక్రాంతం డై యుండె నంత. 810
- క. అనయంబుఁ గాలపుత్రిక, యనునొక కామిని వరేచ్ఛ శ సఖలజగంబుం
దనయంతఁ గలయఁ దిరుగుచు, జని చని యొకనాడు రాజరస త్రమ విం ట.
- సీ. అనఘాత్త రాజ్ని శ యైనయయాతికు, మారకుం డయినట్టిపూరుచేత
వరియింపఁగాఁ బడి శ వల నొప్ప నతనికి, వర మిచ్చి శార్యాగ్ర్యవశత నొంది

ప్రఖ్యాతి గనుట దుర్భగ యనుపేరను, బరంగునక్కాంత నేత్రపురుషవరుడు
వరియింపఁడయ్యె నాతరుణియు నొకనాఁడు, గరమొప్పు బ్రహ్మలోకముననుండి
తే. వసుధ కేతెంచి విను బృహద్రస్వీతుండ నయిన

నన్ను వరియింపఁ గోరి మరణమునఁ గామ
శరవిమోహిత యై వేడఁ ర గరము సేను
సమృతింపక యున్న రోశమున నలిగి.

812

వ. ఇట్లను మునీంద్రా మదీయాశావిముఖుండ వై ననీకు నేకత్రావస్థానంబు లేక
యుండుం గాక యని శేసించి విహతసంకల్ప యై మనుపదేశంబునం జని యవ
నేశ్వరుండును భయనామకుండును నయినవానిం గదిసి యిట్లనియె. 813

క. అవనీపతి భయనామక, యవనకులాధీశ్వరుండ ర వగునినుఁ బతిఁ గాఁ
దవిలి వరింపఁగ వచ్చితి, సవినయముగ వినుము భూతశంకల్పమునన్. 814

వ. కలుగు మత్కామితంబు వృధ గాదు లోకంబున వేదంబులందు దేయగ్రాహ్యరూ
పంబై నవస్తువు యాచ్యమానం బగుచుండ నెవ్వండీడెవ్వండిందు దీయమానం
బగు చుండఁ గోరం డట్టివీర లిద్దఱును జడస్వభావు లని సత్పురుషులు శోకంబు
నొందుదురు గావున నిన్ను భజించుచున్న నన్నుం గరుణార్ద్రచిత్తుండ వై భరి
యింపు మిట్టియార్తానుకంపయుఁ బురుషధర్మం బని పలికిన నక్కాలపుత్రిక
వచనంబులు విని యవనేశ్వరుండు దేవగుహ్యచిక్కిన వగుదానిం గనుంగొని
మండస్మితవదనుం డగుచు నిట్లనియె. 815

క. విను తరుణి యాచ్యమానం, బనఁ దగునీలోకమందు ర సత్యశుభవు స
జ్జనముల కసమృతపు నగు, నిను నభినందింప కుండు ర నెఱి నెవ్వారున్. 816

వ. కావున సేను జ్ఞానదృష్టింజేసి నీకుం బతినిరూపణంబు సేసెద నది యెట్లనిన మదీయ
సేనాసాహాయ్యంబు వడసి ప్రజానాశం బొనరించునట్టి నీ వవ్యక్తగతి వై కర్మనిర్మి
తం బై నలోకంబు ననుభవింపు మీప్రజ్వాలం డనువాడు నాకు సహోదరుండు
నీవు మదీయభగినివి మీ రిద్దఱం గూడి యీలోకంబునందు నవ్యక్తుండును భీ
మసై నికుండును నై యేను వర్తింతు ననిన నాభయనామకుం డయినయవ
నేశ్వరునిదిష్ట కాదు లై నసై నికులు ప్రజ్వారకాలకన్యాయుక్తులై భూమండలంబె
ల్లఁ దిరుగుచు నొక్కనాఁ డతివేగంబున భ్రామభోగాఢ్యంబును జరత్పన్నగపాలి
తంబును నయినపురంజనుపురంబు నావరించి యున్నంత స్వాభిభూతుం డయిన
పురుషునకు నిస్సారత్వంబు గలిగించునట్టికాలకన్యక బలాత్కారంబున నాపు
రంజనుపురంబు ననుభవించె నట్లు కాలకన్యకోపభుజ్యమానం బైనపురంబు
సర్వద్వారంబులందును సర్వతోధికంబు గా నయ్యవనులు ప్రవేశించి తత్పు
రంబు సమస్తంబును బీడింప నిట్లు పురంబు ప్రవీడ్యమానం బగు చుండ నభి
మాని యైనపురంజనుండు. 817

సీ. అనఘ యెంతయు మమరతాకులచిత్తుఁ డై; బహువిధభారితాపములఁ బొందె
ఘనకుటుంబియుఁ గాలకన్యోపగూఢుండు, నప్తసంపదుండు విరనప్తమతియు
విషయా త్మకుండును ర వినిహతైశ్వర్యుండు, గృహుండు సాలనరకించనుండు
సగుపురంజనుండు శోరకావలభావుఁ డై, గంధర్వయవనసంఘములచేత

తే. నోజ సెడి వికలత నొందునై జపురముఁ
దవిలి ప్రతికూలురును ననారదరణయుతులు

• నయినపుత్రుల జాతుల ర ననుచరులను
సచివపారోహితుల నిజరసతిని జూచి.

818

వ. మఱియుం గాలకన్యగ్రస్తుం డయినతన్నను నరిదూషితంబు లైనసాంచాలబ
లంబులనుం జూచి యపారచింత నొంది తత్ప్రీతికారంబు సేయ నెఱుంగక
కాలకన్యపహృతవీర్యంబు లయిన గామంబుల నభిలషించుచు దీనుండును విగ
తాత్మగతికుండును స్నేహంబునంజేసి పుత్రదారోపలాలనపరుండును నై కాల
కన్యోపమద్దితంబును గంధర్వయవనాక్రాంతంబును నైనపురంబు విడువ నిచ్చ
లేకయు విడువ నుపక్రమించె నప్పుడు.

819

క. అనఘ భయనామాగ్రజుఁ, డనఁ గల ప్రజ్ఞానుఁ డపుడ ర యరుడంచి పురం
బును సకలంబును భయనా,మునికిం బ్రీతి గ దహించె ర మునుకొని యంతన్.

వ. అట్లు పురంబు దహ్యమానం బగు చుండఁ జౌరభృత్యవర్గాదిసమన్వితండును
గొట్టుంబికుండును బుత్రాదిసమన్వితండును యవనోపగూఢాయుండును గాల
కన్యగ్రస్తుండును నయినపురంజనుం డప్పరంబునందుఁ బ్రజ్ఞాసంస్పృష్టుండై
యనుతాపంబు నొంది తత్పురపాలనంబునందు సమధుండు గాక పురుకృచ్ఛో
గువేషణుం డయి యగ దుండ నశక్తుం డయ్యె నంత.

821

క. దవశ్శియతెగుకోటర,నివసితవన్నగముపగిది ర నిజపురి వెడలం
దివురుచు నతఁడు శిథిలనవ,యవుడును గంధర్వగణవిహతశౌర్యుండున్. 822

సీ. అయిచాల ఘురఘురశ్రమనుశబ్ద మడరంగ, మనమునఁ జింతానిరమగ్నుడగుచుఁ
గొడుకులఁ గోడండ్రఁ ర గూఁతుల నల్లర, మనుమల నా ప్పుల ర ననుచరాభి
ననయంబు నల్పమాశ్రతావశిష్టం బైన,గృహకోశనివహపరరిచ్ఛదముల
మసలునహంకారశ్రమమకారములఁజేసి, మతిహీనుఁ డగుచు నెరఘ్నములోనఁ

తే. గడఁకఁదలంచుచు విప్రయోగమునఁదాను,గటకటాయిల్లునరలోకరగతుండనైన
యిట్టిభార్య యనాధయైయీకుమార,వరుల నేరితిఁబ్రోచునోరయరసి యనుచు.

824

వ. మఱియు ని ట్లని తలంచు.

సీ. పడఁతి యే మును భుజింపక భుజింపదు నేను, నిద్రవోవక మఱి ర నిద్రవోదు
నేను నీల్లాడక ర నీల్లాడ నొల్లదు, పదరి యేఁ గోపింప ర భయము నొందు
భర్జించినను మాఱు ర పలుకక వా యోడు, బుద్ధిహీనుండ నైన ర బుద్ధి సెప్పు

లలి మిఱ నిట్టికరళత్రంబుతో నేను, గడఁగి దేహాంతరగతుఁడ నైన
 తే. ననయమును దాను బుత్రిణి శ యగుటఁజేసి
 యాత్మశోచిని యగుచు గృహస్థధర్మ
 మాచరించుచు నుండునో శ యనుగమనము
 సేయునో యని మనమునఁ శ జింత నొంది.

825

క. తనపుత్రులు దత్తనయులు, ననయముఁ దాఁ జనినయెడ నిరరాశ్రయు లగుచున్
 వననిధిమధ్యంబున నవి, సినకలముంబోలె నెట్లు శ జీవించెదరో.

826

క. అని యివ్వధమునఁ గృపఁబని, యనువున ఘనదుఃఖవివ్వారలానన్లుం డ
 య్యును దుఃఖించుపురంజను, ననయముఁ గొనిపోవ నిశ్చిరతాత్మం డగుచున్.

క. చనుదెంచెను భయనాముం, డనువాఁ డప్పడు పురంజనాఖ్యుఁడు పెలుచన్
 వినుతాత్మ పశువుభంగిని, మనము గలఁగ యవననీయమానుం డయ్యెన్.

828

వ. అనుచరవర్గంబు భృశాతురులును దుఃఖితులు నై వెనుచను చుండ నుపరుద్దం
 బగుభుజంగమం బప్పురంబు నెపుడు వాసె సప్పు డాపురంబు పురంజనుం బొసి
 విశీర్ణంబై ప్రకృతిం బొందె బలవంతుం డయినయవనునిచేత బలాత్కారంబున
 వికృప్యమాణుం డైనపురంజనుండు దమఃపిహితుం డై పూర్వనుహృత్తగు
 సఖు నీశ్వరు నెటుంగ కుండె నంతం బరలోకగతుం డైనపురంజనుం గదిసి
 పూర్వంబున నదయుం డైనయతనిచేత హింసింపం బడినయజ్ఞపశువులు క్రోధో
 ద్రేకంబునఁ గుఠారంబుల నతని నఱకె నివ్వధంబునఁ బ్రమదాసంగదోషదూషి.
 తుండును నపారతమోనిమగ్నుండును నష్టజ్ఞానుండును నయి పురంజనుం డనేక
 కాలంబు పరలోకంబున నార్తి ననుభవించి తద్భార్య యైనప్రమదోత్తమం
 జిత్తంబున నశ్రాంతంబును దలంచు చుండం నదీయసంస్కరణంబునంజేసి తరు
 వాతిజన్మంబున విదర్భరాజగృహంబునం బ్రమదోత్తమ యై జన్మించె నంత.

సీ. అవనిశ వీర్యపూణాత్త యైనట్టివై, దర్శిని మలయ కేరతనుఁ డనంగఁ
 బరపురంజయుఁ డై సరపాండ్యభూమిఁగూడు, దారుణసంగరరస్థలమునందు
 శక్తి ననేకరాజన్యుల నిర్జించి, పరిణయం బయ్యె నాగురుభుజండు
 నావిదర్భాత్మజరయం దసి తేక్షణ, యైనకూఁతును ద్రవిరడాధినాథు

తే. లైనకొడుకుల నేడ్వర శ సర్థి గనియె, వారలకు నెల్ల నొక్కొక్కరవరున సన్ను
 దాన్నుదనుతులు సంజాతురైరి యతని, సుత ధృతవ్రత నాయగరస్త్వఁడువరించె.

క. అతఁ డాకస్యకవలనను, జతురుం డై యిద్ధవాహజనకుఁ డగుదృఢ
 చ్యుతుఁ డనుముసింస్రుఁ గనియెను, మతి సంతవిరక్తుఁడగుచురమలయధ్వజుడున్.

తే. త్కాతలం బెల్ల నిజతనూజాతులకును, బంచి యిచ్చి సరోజాక్షరపాదపంక
 జార్చనాయత్తుఁ డగుచుఁ గురలాద్రికరుగ, నంత మదిరాక్షి సతియగునావిదర్భి.

తే. కడఁక గృహములు నఖిలభోగములు విడిచి

చంద్రు వెనుచనుచంద్రికశచందమునను

భక్తి దళు కొత్త బాండ్లభూతపాలుఁ డయిన

మలయకేతను వెనుకొని ర మగువ సనియె.

833

వ. ఇట్లు ధర్మపత్ని వెంట రాఁ జని యందుఁ జంద్రమసాతామ్రపక్షి నవోదక లను నదులపుణ్యజలంబుల సున్నాతుం డయి ప్రతాపితబాహ్యభ్యంతరమలుండును గండమూలఫలబీజపుష్పపర్ణతృణతోయాహారుండు నై కాయకర్మనం బైనతపం బాచరించుచు శీతోష్ణవర్ష వాతంబులు తుత్తిపాసలుఁ బ్రియాప్రియంబులు సుఖ దుఃఖంబులు సనుద్వంద్వంబులు సమదర్శనం డై జయించి తపోవిద్యాయమని యమంబులంజేసి పక్ష్యకపాయుం డై బ్రహ్మంబునందు నిజాత్మ ననుసంధించివిజి తేంద్రియస్థానచిత్తుం డై స్థానానుభోతే దివ్యవర్షశతంబు దవంబు సేసి భగవం తుం డయినవానుడేవునియందుఁ బ్రీతి వహించుచు నస్యం బెఱుంగక వర్తించు చుఁ దన్ను స్వప్నమందు మ మేదం శిరశ్శిన్న మిత్యాది ప్రతీతియందుంబోలె వ్యతిరిక్తునిఁ గా వ్యాపకునిఁ గా సంతకరణవృత్తిసాక్షినిఁ గా నెఱింగి.

834

సీ. సాతాత్మతండును ర సర్వేశ్వరుండును, భగవంతుండును గృహారపరుండు నైన హరి యనులోకై కరగురునిచే నుక్తమై, సర్వతోముఖమును ర స్వప్రకాశి తము నగుమహితశుభ్రజ్ఞానదీపప్రభాతతిచేఁ బరబ్రహ్మమందుఁ దన్నును దనయందుఁ ర దగఁ బరబ్రహ్మంబు, నెనయంగొనుచు దరశ్శేధనాన్ని

తే. భంగి నీపణములఁ పెడఁగఁగాసి భూరి,వ్యసననాగరసంసృతిరవలఁ జాల నుపరతుండయ్య నామహిమోన్నతుండు, నవనిరాయక విను మహ్మదతనిభార్య.

క. పత్తిపై వతి శీలసమం,చిత వేణీభూతచికుర ర చిరాంబర సు

ప్రతిచర్యాకౌమాంగి వి,గతదోష విదర్శరాజరకన్యక యచలన్ .

836

తే. కమలభోచన నిఖిలభోగములఁ దాఱఁగి, మలయకేతనుఁ బరమధర్మజ్ఞుఁ జేరి నిరుపమైకపరిప్రతానియమ మొప్పు, నాధ్వయై భక్తిఁ బరిచర్యరసలుపుచుండె.

క. విమలమతి నిశేతుసమీ,పమునక సమీ ఘామరహితై¹పనమానసఖా

గ్రమున వెలుఁ గొందుకీలవి,ధమునఁ బ్రకాశించుచుండె ర వర్షయు వేడ్కన్ .

క. సతి దనప్రాణేశ్వరుం డుపరతుం డగుట మనంబులో ²సరయకయై పూర్వ స్థితి నుపచారక్రియ లం,చితమతిఁ గావింపఁ గలఁచి ర చిరతిరభక్తిన్ .

839

క. అనుపమసుస్థిరనియమా,సనుఁ డగునిజనాఘ ఙాయఁ ర జని పూర్వగతి³ వినమిత యై సతి తత్పద,వనజము లర్పించునపుడు ర వరుపాదములన్ .

840

క. విను మూచ్చిత లేకున్నను, గని యూధభ్రష్టహరిశ్రైవడి సతి నె మ్మనమున బెగడుచు దీనత, ననయంబును బంధురహిత ర యై శోకించెన్ .

841

- చ. అనయము నిట్లు శోకవిపురలాశ్రుపయఃకణసిక్తమానిత
స్తనయుగ యై వియోగపరితాపమునన్ హృదయంబు మాడ శో
భనలలితాధరోష్ణనవప్రస్థము గండంగ సుస్వరంబు గా
వనజఃశాఖీ యెడ్యె ననిరవారణ దద్విపినాంతరంబునన్. 842
- ఉ. హా నరనాథ హా సుమహితాత్మక హా గుణశాలి యింక నం
భానిధిమేఖలాకలితరభూతల మెల్లను నుగ్రచోరపీ
డానిరతిం గృశింప నకటా తగు నయ్య యుపేక్ష సేయ శో
భానయశాలి నీవు పరిపాలన సేయుదు లెమ్ము భూవరా. 843
- చ. అని విలపించుచున్ సరసిరజాక్షి నిశేషుపదారవిందముల్
దననిటలంబు సోకఁ బరితాపమునం బడి బిట్టు చాల రో
దన మొనరించుచుం గఠినరదాసువులం జటిఁ బెర్చి యందులోఁ
బెను పగుతత్కేబరముఁ శ బెట్టి శిఖం దరికొల్పి యిమ్ములన్. 844
- క. తా ననుగమనము సేయం, బూనుటయును నంతలోనఁ శ బూర్వసఖుండు వి
జ్ఞానస్వరూపకుండును, నైన ధరాదివిజ్ఞుఁ డొక్కఁ శ డబలం గనుచున్. 845
- క. చనుడెంచి యత్తిలోదరి, సునయోక్తుల ననునయించుచుం దగ ననియె
వనితా నీ నెవ్వతె నెవ్వనిదాన వితం డెవండు శ వగచెద వేలా. 846
- క. అని యడిగి వెండియును ని, ట్లనియెను నీసృష్టిపూర్వమందును నీ వె
వ్వనితోడిసఖ్యసౌఖ్యం, బనయంబు న్ననుభవించి శ తట్టిసఖుండన్. 847
- క. న న్నెఱుంగు దేని మనమున, న న్నెఱుంగక యున్న నైన శ నలినదళాక్షి
నన్ను బురాతనసఖుఁ గా, నెన్నం గలదాన నైన శ నెఱుంగవె చెపుమా. 848
- వ. కావున నీవును సేనునుం బూర్వంబునందు మానసనివాసుల మైనహంసల మై
యుండి గృహంబుఁ గాసి సహస్రవత్సరంబులు సఖుల మై వర్తించునంత నీవు
నన్నుం గాసి భామభోగరతుండనై మనంబున నివాసంబు నిచ్చయించుచు మ
హీమండలంబు గలయం గ్రుమ్మరునప్ప డొక్క కామినీనిర్మితంబుం బంచారామం
బు ననద్వారసమేతింబు లేకపాలకంబుఁ ద్రికోష్ఠంబు షట్కులంబుఁ బంచవివ
ణంబుఁ బంచప్రకృతియు స్త్రీనాయకంబు నై నయొక్కపురంబు వొడగంటి వది
యెట్టి దనినం బంచారామంబు లనం బంచేంద్రియార్థంబులు నవద్వారంబు లన
నాసికాదిద్వారంబు లేకపాలకం బనం గ్రాణపాలనంబు త్రికోష్ఠంబు లనం దేజో
భిన్నంబులు షట్కులంబు లన వింద్రియసంగ్రహంబు వివణంబు లనం గర్తేంద్రి
యంబులు పంచప్రకృతి యనం బంచభూతంబులు ప్రకృతి యను కామిని యన
బుద్ధి యిట్టిపురంబునకుం బ్రవిష్టుం డైనపురుషుం డంగరాపరతంత్రుండు నజ్ఞుండు
నైననీవ యవ్వరంబునం గామినీసంస్పృష్టుండ వైరమియించుచుఁ దత్సంగమం

బున నప్తస్మృతి వై వైదర్భీజనసంభావితసుఖాభాసంబు లగుదుఃఖంబులచే నిట్టి పాపిష్ఠం బైనదశం బొందితిని గావున.

849

సీ. నీవు వైదర్భీవి ర్ గావు వీరుఁ డితండు, వివరింపఁగాఁ గాఁడు ర్ విభుఁడు నీకు నొగి మున్ను పురమున ర్ నుపరుద్దుఁ జేసిన, యాపురంజనపతి ర్ వరయఁ గావు మఱియు నీ వన్యసీరమంతిని యనియును, జర్చింపఁగాఁ బూర్వరజ స్తమందుఁ బురుషుండు ననియును ర్ బుద్ధిఁ దలంచుట, యరయంగ నీయభయము నసత్య

తే. మింతయును మామకీన మై ర్ యెసఁగుమాయఁ

జేసి కల్పిత మయ్యెఁ జర్చింప మనము

పూర్వమున హంసలమ యని ర్ పూని యెఱుఁగఁ

బలికితిఁ దెలియ మనలరూపంబుఁ జూడు.

850

వ. ఏనే నీవు గాని యన్యుండవు గావు నీవే నేఁ గాని యన్యుండం గా నిట్లని యెఱుంగుము విద్వాంసులు మనయిద్దఱయందు సంతరంబు నీక్షింపకు పురుషుండు దను నొక్కనినె యాదర్శచక్షువులందు భిన్నరూపునిం గాఁ దలంచు చందంబు మనయిద్దఱికిని భేదంబు గతిగినయట్ల తోఁచు నని యివ్వధంబున సతం డతనిచేత నీవు పూర్వంబున మదీయసఖుండ వై నహంస వని తెలుపంబడి స్వస్థుం డై తద్వియోగనష్టం బైనజ్ఞానంబు గ్రమ్మఱం బొందె నని చెప్పి నారదుండు ప్రాచీనబర్హిం జూచి యాయధ్యాత్మతత్త్వంబు రాజకథామిషంబున నీకు నెఱింగించితి ననిన.

851

క. విని భూమిశుభం నారద,ముని కను భవదీయవచనములు సూరులు ద

క్కను గర్తమోహితుల మై, వనరెడునే మెట్లు దెలియరవారము చెపుమా.

వ. అనిన యోగీంద్రుండు రాజేంద్రున కిట్లనియె నరేంద్రా యేమికతంబున నాత్మచేత నేకద్విత్విచతుష్పాదంబును బహుపాదంబును నపాదంబు నగుచుఁ బురంజను దేహంబు ప్రకటం బగు చుండు నాకతంబునం బురంజనుండు పురుషుం డయ్యె నట్టిపురుషునకు నామక్రియాగుణంబుల విజ్ఞానమానుండు గా కుండుటంజేసి యవిజ్ఞాతశబ్దంబునం జెప్పంబడుసఖుం డీశ్వరుండు పురుషుండు సాకల్యంబునంజేసి దేహపరిగ్రహంబు సేయ నిచ్చయించునప్పుడు నవద్వారకలితంబును ద్విహస్త చరణయుక్తంబును నయినపురం బేది గల దదియ లెస్స యని తలంచి యప్పురం బను దేహంబునందుఁ బురుషుం డింద్రియంబులంజేసి యేబుద్ధి నధిష్ఠించి విషయంబుల ననుభవించు నహంకారమమకారంబులకు నేబుద్ధితత్త్వంబు గారణం బగు నట్టిబుద్ధి ప్రమదోత్తమ యనంబడు దానికి సఖులు జ్ఞానకర్తకారణంబులైనయింద్రియగుణంబులు సఖిజనంబులు దదీయవృత్తులు పంచముఖోరగం బనం బంచవృత్తి యైనప్రాణంబు నేకాదశమహాభటు లన బృహద్బలుండు నుభ

యేంద్రియనాయకుండు నైనమనంబు నవద్వారసమేతం బైనయష్టరంబు చుట్టి వచ్చినపాంచాలదేశంబు లనం బంచవిషయంబులు నవద్వారంబు లన నక్షీనాసి కాకర్ణముఖగుదశిత్నంబులు నందు నక్షీనాసాస్యంబు తైదునుం బ్రాద్వారపు రస్కృతంబులు దక్షిణోత్తరకర్ణంబులు దక్షిణోత్తరద్వారంబులు గుదశిత్నంబులు పశ్చిమద్వారంబు లందు ¹నేకస్థలనిర్మితంబు లయినఖద్యోతావిర్ముఖులు నేత్రంబులు విభ్రాజితం బన రూపంబు ద్యుమంతుం డనం జక్షురింద్రియంబు నళినాళిను లన నాసికాద్వారంబులు సౌరధం బన గంధంబు నవభూత యన స్రాణేంద్రియంబు ముఖ్య యన నాస్యంబు విషణం బన వాక్కు రసజ్ఞం డన రసం బావణం బన వ్యవహారంబు బహూదనం బన వివిధాన్నంబు పితృహు వన దక్షిణకర్ణంబు దేవహు వన నుత్తరకర్ణంబు చండవేగుం డనం గాఢోపలక్షకం బైనసంవత్సరంబు గంధర్వ లన దివంబులు గంధర్వజనంబు లన రాత్రులు పరీవర్తనం బన నాయుర్వరణంబు గాలకన్యక యన జరయవనేశ్వరుం డన మృత్యు వతనిసైనికు లన నాధివ్యాధులు ప్రజ్వరం డనం బ్రాణిహింస యందు శీఘ్రవేగంబు గలిగి శీతోష్ణభేదంబులం ద్వివిధం బైనజ్వరంబు దక్షిణపాంచాలం బనంబితృలోకప్రాపకంబును బ్రవృత్తిరూపకంబును నైనశాస్త్రంబు త్తరపాంచాలం బన దేవలోకప్రాపకంబును నివృత్తిసంజ్ఞికంబు నయినశాస్త్రంబు శ్రుతధరుం డన శ్రోతంబు నాసురీనామకం బనం బశ్చద్వారం బైనమేధ్రంబు గ్రామకం బన సురతసుఖంబు దుర్మదుం డన గుహ్యేంద్రియంబు నిర్మతినామకం బైనపశ్చిమద్వారం బన గుదంబు నైశసం బన నరకంబులుబధకుం డనం బాయువు సంధు లన హస్తపాదంబు లంతఃపురం బన హృదయంబు విషూచి యన మనం బని వెండియు నిట్లనియె.

853

సీ. అనఘాత్త వినుము జాత్రయాత్మజు ²ననుగుణా, క్తం బగు మతి సుధిర్మతి త్వమగ్ని వెలయ నేగోగతి ర ³వికృతి సేయంబడు, నేగోతెఱంగుల ర నింద్రియములు వికసించు నాయాయీవిధమునఁ దద్గుణా, నివృత్తుడును వరుసఁ దదవృత్తులకును ఘనుడు నుపద్రవ్యయును దగునాత్మయుఁ, దదవృత్తులును బలాత్కారమునను

తే. ననుకరింపంగ నర్హి జేరయంగఁ బడుట

ననయమును నాత్మమహిషిని ర ననుసరించు

టయు నెఱుంగఁ జెప్పి యిట్లు లగ్నియెను మఱియు

జనవరేణ్యనితో యోగిరస త్తముండు.

854

ప. మఱియు నరదం బన దేహంబు దురంగంబు లన నింద్రియంబు లీషాద్యయం బన సంవత్సరంబునుం దత్కృతవయస్సును జక్రద్యయం బనం బుణ్యపాపకర్మ

1 'నేకస్థలనిర్మితం' వ్రా. ప్ర. 2 'అన గుణశ్రయ మగు మతి బుద్ధి. 3 వివరింపఁగాఁబడు' వ్రా. ప్ర. 4 'వికృతిని బొందు నావిధము' అ. ప్ర.

ద్వయంబు వేణుత్రయం బన గుణత్రయంబు పంచబంధురం బనం బంచస్రాణం
బులు రశ్మి యన మనంబు సారథి యన బుద్ధి రథికోపవేశస్థానం బన హృదయం
బు గూబరంబు లన శోక మోహంబులు పంచప్రవరణంబు లనం బంచేంద్రియా
రథప్రత్యేవంబు పంచవిక్రమం బనం గర్తేంద్రియంబులు సప్తవరూఢంబు లన
ధాతువులు సైమోపస్కరం బన రజోగుణం బక్షయతూణీరం బన ననంత
వాసనాహంకారోపాధి యేకాదశచమూపతి యన నేకాదశేంద్రియం బైనమనం
శాసురీవృత్తి యనం శాహ్యవిక్రమంబు పంచేంద్రియంబులచేత మృగయావినో
దంబు¹ చందంబున హింసాదులం జేసి పంచవిషయంబు లనుభవించుటయ మృ
గయాచరణంబును గా నీప్రకారంబున నుండ జీవుండు దేహంబున స్వప్నసుషు
ప్తిజాగ్రదవస్థలయందు నాధ్యాత్మికాధిదైవికాధిభౌతికంబు లైనబహువిధదుః
ఖంబులం జేసి క్లేశంబుల ననుభవించుచు నజ్ఞానావృతం డయి వర్షతంబు నిర్గు
ణుం డయ్యును బ్రాచేంద్రియమనోధర్మంబులం దనయందు నధ్యవసించి కామల
వంబుల ధ్యానంబు సేయుచు సహంకారమమకారసహితంబు గాఁ గర్తాచరణం
బు చేయు చుండు.

855

క. పురుషుండు నిజప్రకాశతఁ, బరఁగియు నలఘుండుఁ బరుండు శ భగవంతుండున్
గురుండును నగునయ్యత్కిను, బరువడి నెఱుంగంగ లేక శ ప్రకృతిగుణములన్.

క. విను మెపుడు దగులు నప్పడ, యొనరంగ గుణాభిమానిరయును గర్వవశుం
డనఁ దగునాపురుషుండు దా, ఘన మగుతైగుణ్యకర్తృకలితుం డగుచున్.

సీ. ధృతి నొప్పు చున్నసారత్త్వికకర్తమునను బ్ర, కాశభూమిపలోకముల భూరి
రాజసప్రకటకర్తమున నుఃఖోదర్క, లోలక్రియామీనలోకములను
నైకొని తామసకర్తంబునను దమ, శ్లోక మోహోత్కటలోకములను
²బొందుచుఁ బుంస్త్రీనపుంసకమూర్తుల, దేవతిర్యక్తర్వ్యభావములను

తే. గలుగుఁ గర్తానుగుణములగఁగ జగతిఁ, బుట్టి చచ్చుచుఁ గ్రమ్మఱబుట్టు చిట్లు
దివిరి కామాశయుం డైనదేహి యెల్లు, నున్న తానతపదముల శ నొందుచుండు.

వ. అని మఱియు ని ట్లనియె.

859

మ. ఎనయన్ యుత్పరిపీడఁ గుంది శునకం శ చింటింటికిం బోవఁ బూ

నినఁ దద్దైవిక మైనదండహతి గానీ కాక చౌర్యాన్న మై

నను గానీ తగఁ బొందుచందమున నెరన్నన్ దైవయోగంబుపెం

పున నీజీవుండు దాఁ బ్రియాప్రియములం శ బొందుం ద్రిలోకంబులన్. 860

చ. గొనకొని యట్టిదుఃఖములకనుం బ్రతికారము మానవేంద్ర క

ల్లిన విను తత్ప్రీతిక్రియ నరకించనవృత్తి జనుండు మస్తకం

1 'న నన్యాయంబునంజేసి' వ్రా. ప్ర. 2 'గడఁకనొందుచుఁగ్రలింగస్వరూపములను' వ్రా. ప్ర.

- బాస నిడుమోపు మూపునను శ బూనినఁ దద్భరదుఃఖ మాత్మఁ బా
యనిగతి జీవుఁడుం ద్రివిధ శ మై తగుదుఃఖముఁ బాయఁ డెన్నఁడున్. 861
- క. ఘనదుఃఖహేతుకర్త, బును దత్ప్రతికారకర్తమును నన మాయా
జననము లగుటను బురుషుఁడు, గనుఁ గలలోఁ గోచినట్టిరకలచందమునన్. 863
- వ. సవాసనోచ్ఛేదకంబు గా దని వెండియు ని ట్లనియె. 863
- సీ. సరనాథ వినుము స్వప్నంబుచందంబున, నజ్ఞానవిలసింత శ బగుటఁజేసి
తివిరి మిథ్యాభూతర దేహాదికమునకు, సరయ నివర్తనారయాస మేటి
కని యంటి వేనియు శ నర్థంబు లేకున్న, నర్థి సోపాధికం శ బై నమనము
వాంఛతో స్వప్నము శ వర్తింపఁ బురుషునిఁ, బూని జాగ్రద్బోధశచే నుపాధి
తే. చెడక స్వాప్నికసంస్మృతి శ విడువనట్లు, తత్త్వవిజ్ఞానమున నవిరద్యానివృత్తి
దారదేహాదికనివృత్తి శ దగుల కున్నఁ, దివుట సంస్మృతి దా నివర్తంప కుండు. 865
- చ. ఘనపురుషార్థభూత మనఃకాఁ దగునాత్మకు నేనిమిత్త మై
యొనర ననర్థహేతు వన శ మూల్కానుసంస్మృతి సంభవించిన
ట్లనయముఁ దన్నిమిత్తపరిహారక మర్థి జగద్గురుండు నాఁ
దనరినవాసు దేవపదరతామరసస్ఫుటభక్తి యారయన్. 865
- క. పూనినతద్భక్తి సమీచీనగతిం దెలియ ననఘ శ చిరవైరాగ్య
జ్ఞానకరం బగుభక్తిని, దానము గోవింద వరకరభాశ్రయమ యగున్. 866
- వ. కావున నది తత్కథాకర్ణనగాననిరతుండు విశ్వాససంయుక్తుండు నై నవానికి
సంభవించు మఱియును. 867
- క. ధర సాధులు విమలాంతఃకరణులు భగవద్గుణానురక్తధనశ్రవణ
స్ఫురితస్వాంతులు ననఘులు, 1వరధిషణులు నై నభాగవతజనులనభన్. 868
- క. సరసోదారమహాత్మము, ఖరితము లగుమఘవిరోధిరకమనీయగుహా
త్కరసురుచిరచరితామృత, పరిపూరితవాహినులను శ బరమప్రీతిన్. 869
- క. మన మలరంగ శ్రోత్రాంజలు, లను బాసము సేయుపుణ్యులకు యుత్తృష్టా
ఘనభయశోకవిమోహము, లనయంబును సోక కుండు శ నవసినాథా. 870
- వ. కావున నిట్టిభాగవతసహవాసంబులేకయున్న (దనంతన భగవద్భాగవతగుణాభి
వర్ణనకథానుచింతనాదులయందుం బ్రవర్తించిన) నాలస్యాదికోపంబు లొంది
యోజీవలోకంబు సహజక్షుదాదికంబున నుపస్మృతం బై సర్వేశ్వరకథామృత
వాహినియందు రతిం జేయ దిది నిశ్చితం బని మఱియు ని ట్లనియె. 871
- సీ. పద్మసంభవుఁడును శ భవుఁడును మనుకుల, సమితి దత్తాదిప్రజాపతులును
నైష్ఠికలై నసరసకముఖ్యమునులుఁ బు, లస్త్యుండుభృగువుఁ బురలహుఁడుఁ గ్రతువు
నత్రి మరీచియు శ నంగిరసుండు స, రుంధతీవిభుఁడును శ రూఢి మోఱయ

బహుపుణ్యలే కడపలగాఁగఁ గల బ్రహ్మ, వామలు నందఱు క్క వాక్కులకును
తే. నెనయ నీశ్వరులై యుండియును సమగ్ర, మతిఁ దపోయోగవిద్యాసమాధివరవి
చారు లై యుండియును సర్వసాక్షి యైన, యీశ్వరునివెదకియుఁ గానరెన్ద్రచరిత.

వ. అది యెట్లం టేని. 873

మ. ఘనవిస్తార మపార మద్వయ మనంగగా నొప్పనివేదము
న్ననువర్తించుచు మంత్రయుక్తి వివిధం ర బై నట్టిదేవాఖ్యశో
భససామర్థ్యముచేత నింద్రముఖరూపం బిష్టదైవంబు గాఁ
గని వేడ్క భజించువారలు గనంగగా నేస్తురే యీశ్వరున్. 874

క. విను మాత్మభావితం డెన, నెనసినభగవంతుఁ డెప్పు ర్ డెవ్వనిఁ గనుట
నన్నయము ననుగ్రహించును, మనుజేశ్వర యపుడ వాడు క్క మహితాత్మకుఁ డై.

క. ధీరత సోకవ్యవహారంబును నైదికంబు క్క ననఁ దగుకర్తా
చారములందు వినిపిత, మై రూఢిఁ దనర్చుబుద్ధి క్క సర్వి విమచున్. 876

సీ. కావున రాజేంద్ర క్క సీవును బరమార్థ, రూపంబు లగుచుఁ బ్రరోచమాన
ములును గర్ణప్రియంబులును క్క స్పృష్టవ, స్తువులును నై నయీశవివిధకర్త
ములయందుఁ బురుషార్థబుద్ధి గావింపకు, మతిఘనస్వాతు లై నట్టివారు
పరగుజనార్దనశ్రుతిపాదకం బై న, శ్రుతి గర్తవర మని క్క చూపు చుండు
తే. వారు వేదజ్ఞు లనఁ దగువారు గారు, రూఢి మతి వారు నిత్యస్వరూపభూత
మైనయీయాత్మతత్త్వంబునలరువేద, కలితతాత్పర్యమనియాత్మకదెలియలేరు.

వ. కావునం బ్రాగ్గంబు లై నదర్శలచేత సకలకీర్తిమండలాస్తరణంబు గావించి
యహంకారయుక్తుడవు నవినితుండవు నై పెక్కువశువులఁ జంపనే కాని కర్త
స్వరూపంబును విద్యాస్వరూపంబును నెఱుంగ వాకర్తవిద్యాస్వరూపంబు లే
ట్టి వనిన సర్వేశ్వరపరితోషకం బేది యదియ కర్త, గానర్వేశ్వరునియందు
నేమిట మతి సంభవించు నదియ విద్యయతండే దేహులకు నాత్మయు నీశ్వరుండు
నగు చుండుఁ గావునఁ బురుషులకు క్షేమకరం బైనయాశ్రయంబు దత్వాద
మూలంబ యతండు ప్రియతముండును సేవ్యమానుండును నగు చుండ నణమా
త్రం బయిన దుఃఖంబు లే దట్టియాభగవత్స్వరూపం బెవ్వం డెఱుంగును వాడు
విద్వాంసుండును గురుండును హరియు నని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె. 878

క. అవసీత యీవిధంబున, భవదీయప్రశ్న చుట్టర పరిపూత మయ్యెం
దవిలి యింక నొక్కగోవ్యము, వివరించెగఁ జిత్తగింపు క్క విమలచరిత్రా. 879

సీ. లలి సుమనోవాటికలయందు కల్పప్ర, సూనమరందగంగధానుమోద
సంచారియును మృగీరసహితముఁ దన్ని వే, శితచి త్తమును మధురప్రతనినాద
మేదురశ్రవణానురూపాదితమును బుగో, భాగచరన్నిజప్రాణహారి

దీపితవృక్షగణాధిష్టితమును బుద్ధకర్మరఘునసాయకప్రభిన్న

తే. వృష్టభాగంబు నై¹తగరనెదను మృత్యుభీతి వాటిల్ల నొండు దరప్రింప వెరవు.
గాన కడవిఁ జరించుమృగంబుపగిది, భూవరోత్తమ వివవయ్యోపురుషుఁ డెపుడు.

వ. అంగనానివాసంబులయందు త్సుద్రతనుం బగుకామ్యకర్తపరిపాకజనితం బైన
జిహ్వోపస్థాదికామజనితసుఖలేశంబుల సన్వేషించుచుఁ గామినీయుక్తుండును
దన్ని వేశితమాసనుండును సతిమనోహరవాంఛితవనితాజనాలాపశ్రవణతత్పరుఁ
చిత్తుండును బ్రత్యక్షంబున నాయుర్వారణకారణాహారాత్పాదికాలవిశేషగణనా
పరుండును గాక పరోక్షంబునఁ గృతాంతశరనిర్భిన్నగాత్తుండును సగుచు నీజీ
వుండు విహరించు చుండుం గావున నీవు నీజీవుని² మృగచేష్టితంబుగా విచారించి
శ్రోత్రాదులం దున్న³ శబ్దాదులంబోలె బాహ్యవృత్తు⁴ లగుశ్రోతస్సార్థాదిరూప
కర్తంబులను హృదయంబునందు నియమించుచు సనజ్జనయాధవార్తాసహితం
బైనగృహశ్రమంబు విడువుము సకలజీవాశ్రయం డైనసూర్యుని భజియింపు
మిట్లు సర్వతోవిరక్తుండవు గ మ్మని నారదుండు వలికినం బ్రాచీనబర్హియుట్లనియె.

క. మునివర భగవంతుండవు, సనుపమవిజ్ఞానిధివి శ సుందగునిచే
తను వివరింపంగాఁ దగి, యెససినయీయా త్తతత్త్వ శ మిట నాచతన్. 882

వ. శ్రుతంబును విచారితంబును సయ్యోగ ర్థనిష్ఠు లగునుపాధ్యాయు లైసవార
లీయాత్తతత్త్వంబు నెఱుంగ రెఱింగి రేని నుపదేశింపకు గావునఁ దత్కృ
తం బలునమహాసంశయంబు నీచేత నివృత్తిగ బయ్యె నని వెండియు నిట్లనియె.

సీ. అనఘాత్త గోమిటీరయందు నీగింద్రియవృత్తులు దగఁ బ్రవర్తరింప కుండు
టనుజేసి ఋషు లైస శ ఘనముగ మోహంతు, రట్టియరమునందు శనాత్మ సంశ
యము గల్గుచున్నది శ యది యెట్టి దనినను, బుగుషుఁ డేయదేహముననుజేసి.
కర్తముల్ సేసి తరత్కాయంబు నీలోక,మందునే విడిచి తా శ సన్యదేహ

తే. మరితో ఘటియించి లోకకాంతరమునఁ
బొంది తత్కర్తృఫలమును శ బొందు సనుచుఁ
బ్రకటముగ వేదవేత్తలు శ వలుకు చుందు
రన్న నది యెట్లు విస నుపరపన్న మగును. 884

వ. అదియునుం గాక యాచరితం బైనకర్తృంబు తత్త్వణంబు విసప్తం బగుటంజేసి దే
హాంతరలోకాంతరభావి యైనఫలం బెట్లు సంభవించు ననినఁ బ్రాచీనబర్హికి
నారదుం డి ట్లనియె సగేంద్రా స్వప్నావస్థయందు లింగశరీరాధిస్థాత యైనజీవుం
డు జాగ్రద్దేహభిమానంబు విడిచి తాదృశంబ కాని యతాదృశంబ కాని యైన
శరీరాంతరంబు నొంది మనంబునందు సంస్కారరూపంబున నాహితం బైనక

1. మనంబునను 2. యొక్కమృగ. 3. నదులంబోలె. 4. లు ధరించుచు నీచిత్తంబునంగు
నియ. 5 నిష్కేపదేష్ట లైసవాగు.

నాచరించు నాలింగశరీరంబున లోకాంతరంబున దేహవిభేదంబు నొందక తత్ఫలం బనుభవించు నదియునుం గాక దానప్రతిగ్రహాదులయందు స్థూలదేహంబున కుం గర్భత్వంబు గలదంటివేని నహంకారమమకారయుక్తం డయినపురుషుండు మనంబునంజేసి యేయేదేహంబు పరిగ్రహించు నాయాదేహంబువ సిద్ధం బైన కర్మం బాజీవుం డనుభవించు నట్లు గా కున్న గర్మంబు పునర్భవకారణం బగుట యుపపన్నంబు గా కుండుఁ గావున మనఃప్రధానం బైనలింగశరీరంబునకే కర్మత్వం బుపపన్నం బగు నని వెండియు నిట్లనియె. 885

క. ఖీతి నుభవేంద్రియకర్మసిత్తు లనుభవ మందఁబడినశీత త్తముపగిడిఁ
ధృతిఁ జిత్తవృత్తులను లఘి త మగుఁ దత్సూర్యదేహశక్యతకర్మంబుల్. 886

వ. అది యెట్లనిన నీదేహంబునంజేసి యేహంబు నేప్రకారంబున నెప్పు డెచ్చుట నగు నది యననుభూతంబును నదృష్టంబును నశ్చుతంబును నై యుండు నట్టిది యొకానొకకాలంబున వానవాశ్రయం డయినపురుషునకుఁ (దదనుభవాదియుక్తం బగు)పూర్వదేహంబున ననుభూతంబును దృష్టంబును శ్చుతంబును నని విశ్వసింపు మీమనంబున ననుభూతార్థంబు గోచరింపఁ జాల దీమనంబె పురుషులకు శుభాశుభనిమిత్తంబు లైనపూర్వార్థదేహంబులం బ్రకాశింపం జేయుచుండు నీమనంబునందు నదృష్టంబు నశ్చుతంబు నైనయర్థంబు స్వప్నాదికమందుం దోచు నంటి వేని నది దేశకాలక్రియాశ్రయం బని తలంపం దగు సీసమస్తవిషయంబులుఁ గ్రమానురోధంబున మనంబునంజేసి భోగ్యంబు లగు నని మఱియు నిట్లనియె. 887

చ. సుమహితశుద్ధసత్త్వగుణశోభితమున్ సరసీరుహోదయో
త్తమగుణచింతనాపరము శ ధన్యము నైనమనంబునందు భూ
రమణ సుఖాంశునందు నుపరాగమునన్ దివిఁ దోచురాహుచం
దమునను గోచరం బగు నురదారత నీయఖిలప్రపంచమున్. 888

వ. అని వెండియు నిట్లనియె లింగదేహమునకుఁ గర్మత్వభోక్తృత్వంబులు స్థూలదేహద్వారకంబు లగుటంజేసి స్థూలదేహవిదేశంబు గలుగిఁ జీవునకుఁ గర్మత్వభోక్తృత్వంబులు లే కుండుటంజేసి ముక్తి గలుగు నంటి వేని నీస్థూలదేహసంబంధంబు జీవునియందు బుద్ధిమనోమోక్షార్థగుణవ్యూహరూపాదిలింగశరీరభంగపర్యంతంబు గలుగు చుండును సుషుప్తిమూర్ఛాదులయందు (నిష్ఠవియోగాదిమగ్నమందు) నహంకారంబు గలిగి యుండు నది యింద్రియోపహతింజేసి యమావాస్యయందలిచంద్రుండునుంబోలె దరుణపురుషునకు గర్భబాల్యావస్థలయందు నింద్రియపామ్యుల్యంబు లేకుండుటంజేసి యే.కాదేశేంద్రియస్ఫురణసమర్థం బైనయహంకారంబు (గర్భాదులకుఁ) బ్రకాశింపనిచందంబునం దోషకుండుఁ గావున స్థూలదేహవిచ్ఛేదకంబు లే కుండుటంజేసి వస్తుభూతార్థంబు లే

కున్న నీసంసారంబు (విషయంబులయం దానత్తుం డగుజీవునకు) స్వాప్నికాస
ర్థాగమనంబునుంబోలె నివర్తింప దీతీరునఁ బంచతన్మాతృత్వకంబును (ద్రిగుణా
త్వకంబును) పోడశవికారయుక్తంబును నయినలింగశరీరంబు నధిష్ఠించి చేతనా
యుక్తుం డైనజీవుం డని చెప్పబడు మఱియును. 889

సీ. తివిరి యప్పురుషుండు శ దేహంబునను జేసి, యనయంబుఁ బెక్కు దేహాంతరముల
సంగీకరించుచు శ నవి విసర్జించుచు, సుఖదుఃఖభయమోహాశోకములను
బాలుపాండుతద్దేహములనె పొందుచు నుండు, నది యెట్లు లన్ననునగ్రభాగ
తృణమూఁదిమఱిపూర్వతృణపరిత్యాగంబు, గావించుతృణజలూశకయునుబోలె
ఆ. జీవుఁ డవనిఁ గొంత శ జీవించి మ్రియమాణుఁ, డగుచు నొందు దేహామర్శిఁ జెంది
కాని పూర్వ మైనశకాయంబు విడువఁడు, గాన మనమె జన్మకారణంబు. 890
తరలము. సరవరోత్తమ యల్లు గాన మననంబె జీవుల కెల్ల సం

సరణకారణ మట్టిక ర్తవశంబునక నకలేంద్రియా
చరణుఁ డౌట నవిద్య గల్గును శ సంతతంబు నవిద్యచే
బరఁగుటక బహుదేహక ర్తనిరబంధముల్ గలుగుం జూచి. 891

చ. విను మది గాన భూవర యవిద్య లయించుట కై రమాపతిఁ
ఘనజననస్థితిప్రళయశకారణభూతుఁ బయోజపత్రలో
చనుఁ బరమేశు నీశ్వరుని శ సర్వజగంబుఁ దదాత్మకంబు గాఁ
గనుఁగొనుచుం దదీయపదశకంజము లర్థి భజింపు మెప్పుడున్. 892

క. అని యీగతి భగవంతుం, డనఘుండు ఘనభాగవతుండు శ నగునారదుఁ జా
ఘనునకు జీవేశ్వరగతి, ఘనకృప నెఱిగించి సిద్ధశగతిఁ జనినయెడన్. 893

సీ. రాజ్ఞి యైనట్టిప్రాచీనబర్హి దాఁ, దగఁ బ్రజాపాలనార్హంబు సుతుల
ధరకు నియోగించి శ తపము సేయుటకు నై, కపిలాశ్రమంబున శ కపుడువోయి
యచ్చట నియతి నేకాగ్రచిత్తుండును, ముక్తసంగుండును శ భూరిధైర్య
యుక్తుండు నగుచు సరద్భక్తియోగంబున, ననఘ గోవిందపరదారవింద

తే. చింతనామృతపానవిశేషచిత్తుఁ, డగుచు విధిసగ్రముఖ్యుల శ కంద రాని
యవ్యయానందమయపదశమం దనప్ప, డనుచు మైత్రేయముని విమరునకుఁజెప్పి.

వ. వెండియు నిట్లనియె నిల్లు ముకుందయశంబునంజేసి భువనపాపనంబు మనశ్శుద్ధి
కరంబు సర్వోత్కృష్టఫలప్రదాయకంబు దేవర్షివర్ణముఖవిస్మృతంబు నైన
యీయధ్యాత్మపారోక్ష్యంబు నెవ్వండు పఠించు నెవ్వండు విను నట్టివారు
లింగశరీరవిఘాననంబు గావించి ముక్తసమస్తబంధు లయి (విదేహాకై వల్యంబు
నొంది) సంసారంబునందుఁ బరిభ్రమింప రనిన మైత్రేయునకు విదుగుం డి
ట్లనియె. 895

- క. మునినాథ ¹ప్రచేతసు లా, ఘన మగురుద్రోపదిష్టకమలోదరకీ
 ర్తనమున నేగతిఁ బొందిరి, వనజాక్షుఁడు సంతసింప ర వారసఘాతా. 896
- ఐతిహాసప్రచేతసులతపంబునకు భగవంతుండు మెచ్చి వరంబు లిచ్చుట. ఇతి—
- తే. కడగి మఱి వారుయాగృచ్ఛికమునఁజేసి, హరికినిత్యస్త్రియుండగుహరునిఁగాంచి
 యతనివలనియనుగ్రహమందిమోక్ష, మందిరని చెప్పితది నిశ్చయంబుమఱియు.
- క. హరిదర్శనపూర్వం బిహ, పరలోకములందు నాన్యరపాలతనయు లం
 దఱు నేఫలముల నందిరి, యెఱిఁగింపు మటన్న నమ్మనసింపఁడు వలికెన్. 898
- క. విను జనకాదేశము ముద, మునఁ దాల్చి నృపాత్మజులు సరముగ్రోదరమం
 దనుపమజయచ్ఛంబున, నొసరఁ దపం బూని ముదము ర నొందుచు నుండన్.
- క. పదివేలేడులు నిష్ఠను, వదలక తప మాచరింప ర వారల కరిగ్
 సదయాంతరంగుఁ డభయ, ప్రసాదు సనాతనుఁడు నై నరపక్షోదరుఁడున్. 900
- క. అనుపమశాంతము లగునిజ, తినురశ్శులచే నృపాలతనయతపోవే
 దనలు శమింపఁగఁ జేయుచు, ననయముఁ బ్రత్యక్షమయ్యె ర నచ్యుతుఁడంతన్.
- సీ. ఘన మేరుశృంగసంగతనిలమేఘంబు, నెఱి గరుడస్కంధరనివసితండు
 గమనీయనిజ దేహా కాంతివిపాటితా, భీలాఖిలాశాంతర రాశతముఁడు
 సుమహితాస్థాయుధరసుమనోమునీశ్వర, సేవకపరిజనరసేవితండు
 మండితకాంచనఁకుండలరుచిగోప, లాలితవదనకరవోలతలుఁడు
- తే. చారునవరత్నదివ్యకోశటీరధనుఁడు, కౌస్తుభప్రవిలంబమంగళగళిండు
 లలితపీతాంబర ప్రభాశలంకృతుండు, హార కేయూరవలయమంజరయుతుండు.
- క. లలితాయతాప్తభుజమం, డలమధ్యస్ఫురితరుచివిడంబితలక్ష్మీ
 లలనాకాంతిస్సర్ధా, కలితలనద్వైజయంతి కాశోభితుఁడున్. 903
- క. సురగరుడయక్షకిన్నర, నిరుపమ జీగీయమానరనిఖిలాశాసం
 భరితయశోమహానీయ, స్ఫురఁగిం డగునప్పరాణాపుంఘం డలమిన్. 904
- క. కరుణావహికనంబుల, నిర హంద నృపాలసుతుల ర సిక్కించి రమా
 వరుఁ డంబునగంభీరమ, ధురభాషలఁ బలికెఁ బ్రియమురదూఁగొనుచుండన్. 905
- తే. తాపసోత్తము లగుప్రచేతసులు వేడ్క, వినుఁడుమీరలు సౌహార్ద్రమున నభిన్న
 ధర్మలగుట భవత్స్పృహదమున కేను, జాలఁ బరితోష మందితి ర సమత నేడు.
- క. అనయమును మీమనోరథ, మొనరింతు నొంగుఁ బలుకుఁ ర డుత్తము లగుమి
 మ్మనుదినము నెవ్వఁడు సుఖశ, యనుఁడై మదిగోనఁ దలంచునానకు డెపుడున్.
- క. భాగ్యజనసౌహృదంబును, భూతిదయాగుణము విమలబుద్ధియు సుజన
 ప్రీతియుఁ గల్గి ముఖించును, వీరిసమస్తాఘం డగుచుఁ ర విశ్వముగోపన్. 908

1 ప్రచేతస్కులు; 'ప్రచేతస్కులు' అనియే నారదుఁడయ్యెను. 2 యతనిచే నమగ్యహీతులై

వ. మఱియు రుద్రగీతం బయినమదీయస్తవం బెవ్వ రనుదినంబును స్తోత్రంబు సేయుదురు వారల కభిమతవరంబులు శోభనకరం బగుప్రజ్ఞయు నిత్తు మీరలు ముదన్వితు లై జనకాదేశం బంగీకరించుటంజేసి మీకీర్తి లోకంబుల విస్తరిల్లు మీకు సనూన బ్రహ్మగుణుండు నాత్మ సంతతింజేసిలోక త్రయపరిపూర్ణ గుణాకరుండు నై నపుత్తుండు సంభవింపం గలండు కండుమహామునితపోవినాశారంబు గా నింద్రప్రేషిత యగుప్రణ్ణాచ యనునవ్వరస గర్భంబు దాల్చి యమ్మనీంద్రుని వీడ్కొని దివంబునకుం జనునమయంబునం బ్రసూత యై తత్పుత్రిని వృక్షంబు లందుఁ బెట్టి చనిన.

909.

సీ. ఆశిశు వపుడు పేరరాకలిచేఁ గుంది, వావిచ్చి బిట్టి వాహోపు చుండ నాలించి యటకు రాశజై నసోముండు వచ్చి, వల నొప్ప నవసుధావర్షి యైన యాతీ యతర్జుని శ సర్థి బాసమ్ము సే, యింపంగఁ బెరిగి యశ్రయ్యందువదనఁ గన్య వరాహోహఁ శ గడక మారిష యను, చెలువఁ బుణ్యండు ప్రాచీనబర్హి

తే. ¹యన్నపునిచేఁ బ్రజావిసర్గరావసరము నందు వేడ్కఁ దదాదిష్టు శ లై నమీర లందఱును నెయ్యమున వివారహంబు గండ్ర యని సరోరుహనయనుఁ డి శ్రీ ట్లనియె మఱియు.

910

వ. అనఘాత్తులారా యభిన్నధర్మ శీలనాముల రయినమీకు నందఱకు నాసుమధ్య యైనకన్య యభిన్నధర్మ శీలయు భవదర్పితాశయయు నయినభార్య యగు మీర లప్రతిహత తేజస్సుల రై దివ్యనర్మసహస్రంబులు భామదివ్యభోగంబులు మదను గ్రహులై యనుభవించెద రంత నాయందులభ క్తింజేసి నిర్మలాంతఃకరణు లై యీభోగంబులు నిరయప్రాయంబులు గాఁ దలంచి మదీయస్థానంబు నొండెద రని వెండియు ని ట్లనియె.

911

చ. అరయ గృహస్థు లయ్యును మరదర్పితకన్తులు నన్నదీయసుం దరచరితామృత శ్రవణతత్పరమానసయాతయాములున్ సరసగుణాఘృతై తనరుసాధుల కీగృహముల్ దలంప దు మ్మరభవబంధపేతువులు శ గావు నృపాత్మజులార యెన్నఁడున్.

912

వ. అది యె ట్లంటి రేని.

913.

చ. అనువమబ్రహ్మవాదు లగునెంచితియోగిజనానుగీయమా ననిజకథాసముత్సృకుఁ డశనం దగునేను ²మదీయులం దనూ తనము గ నుండుఁ గావున నురదారత వారికి నీగృహవళుల్ ఘనభవబంధపేతువులు శ గా విది యంతయు నిక్క మారయన్.

914

క. సరసుండ నగుననుఁ బొందిన, పురుషులు ఘనశోక మోహామోదంబులఁ బొం

- దరుగావున ¹ నెనయఁగను ద్రిపురుషాధీశ్వరుఁడ బ్రహ్మభూతుఁడ సగుమన్. 915
- వ. అని యిట్లు వలకు చున్నపురుషార్థభాజనుం డగుజనార్దను దర్శించి తద్దర్శనవిధ్య
స్తరజ స్తమోగుణు లయినప్రచేతస్కులు. 916
- చ. కరసరనీరుహంబు లెసఁకం బెసఁగన్ ముకుళించి గద్గద
స్వరములఁజేసి యిట్లనిరి శ సర్వశరణ్య సగణ్య నిందిరా
వను సజతు న్ననంతు ననరవద్యచరిత్రుఁ బవిత్ర సమ్యతుం
బగుఁ బరమేశు నీశు భవఁబంధవిమోచనుఁ బక్ష లోచనున్. 917
- నీ. కేశవ సంతతశక్తేశనాశనుఁడువు, కోరి మనోవాగ్ధగోచరుఁడవు
నిశ్చయనోరధరహేతుభూత²దార, గుణరాముఁడవు సత్త్వగుణుఁడ వఖిల
విశ్వోన్నతస్థితివిలయార్థధారిత, విపులమాయాగుణవిగ్రహుఁడవు
మహితాఖిలేంద్రియశూన్యనిరధిగత. మాన్యుఁడ వతిశాంతశమాననుఁడవు
తే. తవిలి సంసారసోరిమేరధస్కుఁడవును, దేవదేవుఁడవును వాసురదేవుఁడవును
సర్వభూతనివాసివి శ సర్వసాక్షి, వైవస్వతు సమస్కార శ మయ్య కృష్ణ. 918
- వ. మఱియును. 919
- ఉ. తోయగుహోదరాయ భవరమృఖహరాయ సమో సమః పరే
శాయ సరోజకేసరపితృశ్రద్ధావినిర్మలదివ్యవవ్యస
స్త్రాయ పయోజనన్నిభవరదాయ సరోగుహనూలికాయ కృ
ష్ణాయ పరాపరాయ సుగుణాయ సురారిహరాయ వేదసే. 920
- వ. అని వినుతించి. 921
- చ. కమలదళాక్ష దుఃఖిలయశకారణ మైతగుతావకీసరూ
పము ననివార్యచర్మరవిశ్పదశ దుఃఖము నొందునూకు నీ
సుమహతిసత్కృపాగరిమం శ జూపుటకంటె ననుగ్రహంబు లో
కమునఁ దలంప నొం డొకటి శ గల్గునె భక్తఫలప్రదాయకా. 922
- ఉ. భూరిశివేతరాపహ విశ్భుత్విసమేత మహాత్మి నీనర
క్షారతి నొప్పనీవు చిరశకాలమునక³ సుఖవృత్తి మీను మా
వార లటంచు బుద్ధి సనరవద్య తలంచినయంతిమాత్రస
త్కారమె చాలు నట్లగుట శ గా కిలు నన్నిధి వైతి వీశ్వరా. 923
- చ. అరయఁగ యుగభూతహృదయంబులయందుల సంతరాత్మ వై
తిరముగ నుండునివు భవరదీయపదాంబుగుహద్వయార్పణ
పరమతు లై సమామకశుభప్రదభూరిమనోరథంబు లీ
వెఱుఁగవె భక్తలోకహృదయెప్పితదాయక ముక్తినాయకా. 924
- నీ. అయినను విను సరోజాయతలోచన, తగుమోక్షమార్గప్రదదర్శకుఁడవుఁ

బురుషార్థభూతవిరస్తరుడవు నగునీవు, దగిలి ప్రసన్నుడై వగుట మాకు
నర్థి మనోభీష్ట శ మైనవరం బయ్యె, నైనను నాథ పరరావరుండ
వైనని న్నొకవరం శ బర్థింతు మనినను, భువి దావకీనవిభూతు తెన్న

తే. సంత మెఱుంగంగ రామి నశనంతుఁ డనుచుఁ

బలుకుమరు నిన్ను నది గాన శ పరమపురుష

యేవరం బని కోరుదు శ మేము దప్పి

గొన్నబాలకుఁ డబిని శ ల్లెన్ని గోలు.

925.

వ. అదియునుం గాక.

926

ఉ. పూని భవత్పదాంబురుహశమూలనివాసుల మైనమేము మే
ధానిధి నీవిలోకనముఁ శ దక్కఁగ నన్యముఁ గోర నేర్తుమే
మానితపారిజాతకుసు శమస్ఫుటనవ్యమరందగంధశో
భానయశాలి యైనమధుఁపంబు భజించు నె యన్యపుష్పముల్.

927

చ. హరి భవదీయమాయ ననయంబును జెందిననేము నిచ్చలుం
గర మనురక్తి నేటితుదరగా భవకర్ముల మై ధరిత్రిపైఁ
దిరుగుదు మంతదాఁక భవదీయజనంబులతోఁడిసంగతిఁ

గురుమతి జన్మజన్మములకుఁ సమకూరఁగఁ జేయు మాధవా.

928.

మ. కమలాధీశ్వర తావకీనపదభ శక్తవ్రాతసంసర్గలే
శముతోడఁ సరిగాఁ దలంప మెలమిఁ శ స్వర్గాపవర్గాదిసౌ
ఖ్యము లన్నఁ విను మానుషంబు లగునీశ కామంబులం జెప్ప నే
ల ముని ప్రస్తుతపాదపద్మ సుజనాశలాపానుమోదాత్తకా.

929.

వ. మఱియు భగవద్భక్తసంగంబులయందుఁ దృష్ణాప్రశమనంబు తైనమృష్టకఫలు
చెప్పఁబడు(టచేత భూతంబుల)యందు వైరంబును లే కుండు సని.

930

చ. వనముల ముక్తసంగు లగుశవారు నుతింపఁ దనర్తు వీవు గా
వున నిలఁ బుణ్యతీరముల శ నోప్పఁ బునీతము సేయఁ బూని య
ర్థి బదచాగు తై ధరఁ జరఁచు భవత్పదభక్తసంగమం
బనుపమభూరిసంస్మృతి భశయస్థునిబుద్ధి రుచింప కుండునే.

931

వ. కావున.

932.

చ. వనగుహపత్రిలోచన భవత్పాదై డైనసుధాంశుమాళితో
డినిమిషమాత్రసంగతిఁ గరడిందివ్రణంబును దుశ్చికిత్సము
న్ననుభవకుష్మరోగమున శ కర్ణిలైనైద్యుడ వైనవిన్ను నే
మనయముఁ జూడఁ గంటిమి కృతార్థుల మై తగ మంటి మిశ్వరా.

933

వ. దేవా మదీయస్వాధ్యాయాధ్యయనంబులును గురుప్రసాదంబును విప్రవృద్ధాను

వర్తనంబును నార్యజననమస్కరణంబును సర్వభూతాననూయయు నన్నవిరహితంబు గా ననేకకాలం బుదకంబులయందు సుతప్తం బయినతపంబు సేయుటయు విని యన్నియును బురాణపురుషుండ వైనభవదీయపరితోషంబుకొఱకు నగుం గాక యని విన్నవించెడ మని వెండియు నిట్లనిరి.

934

మ. మనుపద్మాసనధూర్జటిప్రముఖధీశమంతుల్ తపోజ్ఞానస

త్త్వనిరూఢిం దగువాను సీమహిమముల్ శ వర్ణింపఁ బారం బెఱుం

గనివారయ్యును నోపినంత వినుతుల్ శ గావించు ర ట్లాట నే

మును ని స్ఫర్షి నుతింతు మీశ వరదా శ బుద్ధ్యాదిమూలంబు గన్.

935

వ. అని మఱియు నముండవు నాదిపురుషుండవుఁ (బరుండవు బుద్ధుండవు వాసుదేవుం డవు) స త్వమూర్తివియు భగవంతుండవు నై ననీకు నమస్కరించెదము (అని యట్లు ప్రచేతనులచేత నుతింపబడి శరణ్యవత్సలుం డగువారి సంతృప్తాంతరంగుం డై వారలకోరినయట్ల వరంబు లిచ్చిన).

936

తరలము. అనుచు నాస్పృహనందనుల్ ముడ శ మార సన్నుతిఁ జేయఁగాఁ

మనముఁ బరితోష మంది రశమాహృదీశుఁడు భ క్తపా

లనకరుండు తదీయదర్శనశలాలసా త్తకు లా త్తలం

దనివి సాలక చూడ నాత్మ పరదంబు కేఁగె రయంబునన్.

937

వ. తదనంతరంబ ప్రచేతనులు భగవదాజ్ఞ శిరంబుల ధరియించి నముగ్రసలిలనిర్గతు లయి.

938

క. భూరిసమున్నతినాక, ద్వారనిరోధంబు గాఁగఁ శ దగఁ జెరిగినయా

భూరుహానంపితాశ్శల, భూరుణి సీక్షించి రాజరీతనయులు వరుసన్.

939

చ. ఘనకుహిన్ముత్తై విలయకాలభయంకరహవ్యవాహలో

చనుగతి నుగ్రు బై ధరణీచక్రము నిర్వసుధాబాహంబు గా

ననయముఁ జేయఁ బూనిన జగన్సాధపసూనులమోముఁదమ్ముల

న్నలనమీరముల్ జనన శ మంది కుజంబులఁ గాల్పఁ జోచ్చినన్.

940

క. నలినభవుఁ డామహీజ, ప్రళయముఁ గని వచ్చి ధరణీశాలతనూజా

తుల మధుగోక్తుల నుపశాం, తులఁ గావించుచును నయము క దూఁకొనఁ బలికెన్.

వ. అట్లు పలికి వారల నుపశమితక్రోధులం జేసినయనంతరంబ.

942

సీ. అనశిష్టధరణీశశహంబులు భయ మంది, తివిరి చతుర్ముఖాశ దేశమునను

మారిష యనుసతీశమణిఁ దమకూతును, నాప్రచేతనులకుఁ నర్థి నిచ్చె

నానరపాలకశసూనులు దక్షున, కరయంగ ము స్మిశ్వరపరాధ

మునఁ బ్రాప్త మైనట్టిజనపాలజన్మంబు, నకుఁ గారణం బై నశనలిననయన

తే. నాదరంబునఁ గమలజగన్సాజ్ఞఁజేసి, కడఁక దీపింప విధివత్ప్రకారమునను

వరుస నందఱుఁ గూడి విశ్వాహ మైరి, గడవ వచ్చునె దైవసంరక్షల్ప మెందు.

క. కలదే జగతిం బదురు నృపుల కిల నొకభార్య యెందుఁ శ బాసఁగునె వినఁగా
నలినోదరుఁడునుమానా, కలితాద్భుతములకు నతులు శ గవింపఁ దగున్. 944

వ. అంతఁ జాక్షుమమన్వంతరంబున దైవచోదితుం డై యిష్టప్రజాసర్గంబు గావిం
చుచుఁ బ్రసిద్ధుం డైనదక్షుండు పూర్వదేహంబు గాలవిస్త్రుతంబుగాఁ బ్రచేతను
లకు నమూరిష యనుభార్యయందు సంభవించి నిజకాంతింజేసి సమస్తతేజో
ధనులతేజంబును బిహితంబుగాఁ జేయుచుఁ గర్తృదాక్ష్యంబున దక్షుం డనునామం
బు వహించి బ్రహ్మచేతం బ్రజాసర్గరక్షయందు నియోగింపఁబడి మరీచ్యాదులం
దత్తద్వాప్యపారంబులందు నియోగించి యండె నంత. 945

సీ. ఒనరఁ బ్రచేతన్ము శ లుత్పన్నవిజ్ఞాను, లగుచు వేగంబ నాశరాయశోక్తిఁ
దలఁచుచు నాత్మసంరక్షనుకడ నిజభార్య, నిడి వనవాసులై శ కడఁగి మున్ను
జాబాలి యనుమునీశ్వరునాశ్రమం బైన, భూరిపశ్చిమవార్ధిరతీరమునను
సర్వభూతాత్మవిజ్ఞానంబు గలయాత్మ, ఘనవిమర్శకృతసంరక్షల్పులైరి

తే. యంతి నచటికి నమ్మోద శ మతిశయిల్ల, నరసురాసురయక్షకిన్నరవరేణ్య
మానితోన్నతసంపూజ్యమానుఁ డైన, నారదుండు వివేకవిశారదుండు. 946

వ. చనుడెంచి నిర్జితప్రాణమనోవాగ్దర్శనులును జితాననులును శాంతులును నస
మానవిగ్రహాలును నిర్మలం బైనపరబ్రహ్మంబునందు నియోజితం బైనయంతః
కరణంబు గలవారును నై నరాజసందనులకడ నిలిచిన. 947

క. చనుడెంచిననారదమునిఁ, గనుఁగొని నృపమతులు లేచి శ కాతుక మొప్పు
వినమితులై సముచితపూజనములఁ బరితృప్తుఁ జేసి శ సద్వినయమునన్. 948

చ. అనఘ ముసింద్రచంద్ర భవదాగమనంబు సమస్తహోకశో
భన మగు నస్త్రదీయ మగుభాగ్యవశంబున నేడు విశ్వపా
వన నినుఁ జూడఁ గంటి మనిశ్చార్యభవద్భ్రమణంబు లోకలో
చనుగతివోలెఁ బ్రాణులకు శ సర్వభయాపహరంబు గావునన్. 949

వ. అని మఱియు నిట్లనిరి. 950

సీ. అనఘాత్మ భగవంతు శ బైన కేశవవామ, దేవులచే నుపశ్రిష్ట మైన
యాత్మతత్త్వంబు గ్రూహస్థుల మగుమాకు, ననయంబు విస్తృతం బయ్యె నట్టి
కలితతత్త్వోపప్రకాశకంబును భూరి, తరళసంసారాధీతారణంబు
నై కర మొప్పారనాత్మతత్త్వము నేడు, చిరదయామతిఁ బ్రకాశింపఁజేయు

తే. మని ప్రచేతన్ము లర్థి బల్కినఁ జెలంగి, భగవదాయత్తచిత్తుండుభవ్యగుణుడు
నఖిలలోకవిహరుండు శ నై నయట్టి, నారదుండు వల్కె నారాకుఁమారులకును.

సీ. చర్చింప నరుల కేరజనకర్తాయుర్క, నోవచనంబుల శ దేవదేవుఁ
డఖిలవిశ్వాత్మకుం శ డైనగోవిందుండు, విలసిల్లుభక్తి సేవింపఁబడును

నవియ పో జన్మ కర్తాయర్థ నోవచ, నములను ధరణి నెరన్నంగఁ దగును
వనరుహనాభ సేవారహితము లైన, జననోపనయనదీర్ఘకృతంబు

తే. లైన జన్మంబు లేల దీర్ఘాయు లేల, వేదచోదిత యగుకర్తృవితతి యేల
జపతపస్సృతవాగ్విలాశంబు లేల, మహితనానావధానసారముర్య మేల. 952

చ. మఱియు హరివిరహితం బైనయింద్రియపాటవంబును నిపుణ యైనబుద్ధియుఁ
బ్రాణాయామాదియోగంబును దేహాదివ్యతిరిక్తాత్మజ్ఞానంబును సర్వాసాధ్య
యనంబులును దక్కినవ్రతవైరాగ్యాదిశ్రేయస్సాధనంబులును నేల సర్వేశ్వరుం
డును సమస్తశ్రేయస్సవూపుండును సమస్తశ్రేయోపధిభూతుండును సర్వభూ
తావాసుండును సర్వభూతాత్మప్రపంచుండును సర్వభూతప్రియుండును (సర్వవ్యా
పకుండును) గావున. 953

మ. కమలాధీశ్వరుఁ బూజ నేయుట సమగ్రగ్రస్తీతిఁ బ్రాచీనపహా
రము సర్వేంద్రియతృప్తిహేతువును సర్వవికాసమాలాభిణే.
కము శాఖాభుజపుష్పిదంబు నగురేఖన్ సర్వదేవార్హణ
క్రమ మై యొప్పు ధరావ రేణ్యసుతులాశరా బుద్ధి నూహించినన్. 954

వ. అదియునుం గాక. 955

క. పెను పగువహ్లాకాలం, బున దిననాయకునివలనఁ శ బొడమినసలిలం
బనయముఁ గ్రమ్మఱ శ్రీష్టంబున సూర్యవియండుఁ జెందుఁబోలిక మఱియున్.

క. ధరణిఁ జరాచరభూతము, లరయఁగ జనియించి యందఁ శ యడఁగినపగిదిఁ
హరిచేఁ బుట్టినవిశ్వము, హరియందె లయంబు నొందు శ నది యెట్లన్నన్. 957

మ. 1 అను శాసనభ్రతము ప్రభల్ మును నభంగంబం దొప్పఁగాఁ దోచి క్ర
మ్మఱ నీక్షింపఁగ నందఁ లేనిగతి బ్రహ్మాంబును సేతక్తులుం
బరికింపం ద్రిగుణప్రవాహమున నుత్పన్నంబు లై క్రమ్మఱన్
వీరతిల బొందుచు నుండుఁ గావున హరిన్ శ విష్ణున్ భజింపం దగున్. 958

వ. మఱియును సమస్తదేహులకు నొత్తయు (నిమిత్తభూతుండును) నద్వితీయుండును
శశ్వత్ప్రీతాశుండును బ్రధానపురుషుండును స్వతేజోవిధ్వస్తగుణప్రవాహుం
డును (మానసబుద్ధిసుఖేచ్ఛాద్వేషాదివికల్పరహితుండును సగుణుండును దేహా
త్తభ్రమనివృత్త్యుపలభ్యుండును నాదిమభ్యాంతరహితుండును నిత్యానందస్వ
రూపుండును సర్వజ్ఞుండును) బరమేశ్వరుండును నై ననారాయణు నభేదబుద్ధిం
జేసి భజింపుఁ డతిండు సర్వభూతదయయు నెంతమాత్రంబు సంభవించు నంత
మాత్రంబున సంతృప్తుం డగుటయును సర్వేంద్రియోపశాంతియు ననునగుణంబు
లు గలిగినయెడ సంతృప్తుం డగు నని వెండియు నిట్లనియె. 959

చ. చతురత నట్టియీశ్వరుండు శ సజ్జనలోకనిరస్తసర్వకా

మితవిమలాంతరంగమున శ మిత్రభావనఁజేసి సన్నిధా

పితఁ డగుచుఁ దయాకరగర్భిరగుణంబులఁ జాల నొప్పి యా

శ్రితజనపారతంత్ర్యమును శ జేసి పాయక యుండు నిచ్చలున్. 960

క. శ్రితధనకులకర్తృసము, న్నతమదములఁజేసి సజ్జనప్రతతికి సు
తతమును నెగ్గొనరించుకు, మతు లర్థిం జేయుపూజ శ మతిఁ గొనఁ డెందున్.

వ. అది యెట్లనిన. 962

సీ. వల నొప్పఁ దను ననుభవ ర్థించునిందిరా, కామిసీమఁజిఁ దదాశాంక్షు లగుచు
ధృతి ననువ ర్తించుదేవేంద్రముఖుల, నే ననువ ర్తింప శ కెప్పు డాత్మ
నిత్యస్వతంత్రుఁడు శ నిజభ క్తవరదుఁడు, దీనవత్సలుఁడును శ నైనయట్టి
పురుషోత్తముని జగదభ్యుత్థ సర్వేశ్వరు, నారాయణునిఁ జిదాశనందమయుని
తే. నజతు నచ్యుతుఁ బుండరీకాయతాక్షుఁ, దవిలి సేవింప కుండునే శ ధరఁ గృతజ్ఞుఁ
డైనపురుషుండు సమ్మోదితాత్ముఁ డగుచు, జాతుమతులార రాజకుమారులార.

వ. (అని మఱియు నిట్లనియె భవదీయవంశధుర్యండుఁ జిత్రరఘుండు సగభ్రాతృండు
సపత్నీమాతృవాగ్దానిని హృదయుం డై పంచవర్షార్థకుం డగుచుఁ దపోవనం
బున కరుగునపుడు మార్గంబున నాచే నుపదిష్టం బైన క్రమంబున భగవంతుం
డగుపుండరీకాక్షు నారాధించి యితరులచే నొంద రానిస్వోత్తమం బగుపదంబు
నొండె గాన మీరును దుగ్రోపదేశక్రమంబున సర్వభూతాంతర్యామి యగు
నీశ్వరు భవచ్ఛేదంబున కై భజియింపుఁడు.) 964

క. అని యివ్వధమున నారద, ముని రాజకుమారులకును శ మునము దలిర్పఁ
వనజోదరునచ్చరితము, వినిపించి సరోజభవునిఁ పీటికిఁ జనియెన్. 965

వ. ఇట్లు నారదుండు సనిసయనంతరంబ. 966

చ. సరవరనందనుల్ గడఁక శ నారదవ క్త్రివినిర్గతంబు సుం
దరమును మంగళావహము శ ధన్యము లోకమలాపహంబు నై
పరఁగినవిష్ణుకీర్తి విని శ పాయక తిత్పదపద్మచింతనా
నిఃపమధ క్తిఁ జెంది సారినీత్యుపకంబునఁ బొంది గున్నతిన్. 967

వ. అని మైత్రేయుండు విమరున కిట్లనియె మహాత్మా నీవు న న్నగినప్రచేతోనార
దసంవాదరూపం బైనసారీకీర్తనంబు మనుప్రస్థం డైనయుత్తానపాదునివంశ
ప్రకారంబును జెప్పితి నని వెండియు నిట్లనియె నారదువలనం బ్రియవ్రతుం
డాత్మవిజ్ఞానంబు నొంది 'మహీమండలంబుఁ బరిపాలించి యనంతరంబునఁ
బుల్లెలకు రాజ్యంబుఁ బంచి యచ్చి పరలోకగతుం డయ్యె ననిన. 968

క. విని విమరుం డాతాపసు, ఘనచరణము లాత్మమంత్రకంఠంబు మధుసూ
దనుచరణాంభోరుహములు, మనమునఁ దగఁ దాల్చి పలికె శ మైత్రేయునితోన్.

- క. మునినాథచంద్ర కరుణా, వననిధి నీచేత భక్తవత్సలుఁ డగునా
వనజాక్షుత త్త్వ మెఱింగితి, ని తత్పదములకు వినతుఁ డై వినయమునన్ .970
- క. ఆమునిచే నామంత్రితుఁ, డై మనమున బంధుదర్శనాకాంక్షితుఁ డై
ధీమహితుఁ డైనవిమరుఁడు, సామజపురమునకుఁ జనియె న సమృద మొప్పన్ .
- క. అని శుకుఁడు పరీక్షిత్తున, కనుకంపం జెప్పె నీయశపాఖ్యానంబున్
వినువాఁ డై శ్వర్యాయు,ధనకీర్తిస్వస్తిగతులఁ న దగఁ బ్రాపించున్ . 972
- క. అని శుకయోగి పరీక్షి,జ్ఞనపాలనుధాపయోధిశచంద్రున కర్చి
వినిపించినకథ మోదం,బున సూతుఁడు శౌనకాదిశ్రమనులకుఁ జెప్పెన్ . 973.
- చ. సరసవచోవిలాసగుణసాగర సాగర మేఖలామహీ
భరణధురంధర ప్రకటభవ్యభుజాభుజగేంద్ర రాజశే
ఖర ఖరదూషణప్రముఖశ్రగాఢతమ పటలప్రచండభా
స్కర కఱకంఠ కార్ముకవిశ్ఖండనఫలన భక్తపాలనా . 974
- క. శరవిదళితసారంగా, సరసదయాపాంగ భక్తజలధితరంగా
దురితధ్వంతపతంగా, వరజనకసుతాభిషంగ న వననిధిభంగా . 975
- మాలిని. సురవిమతవిదారి న సుందరీశంబరారి, సరసవిమతసూరి న సర్వలోకోపకారి
నిరుపమగుణహారి న నిర్మలానందకారి, గురుసమరవిహారి న ఘోరదైత్యప్రహారి.
- గద్యము. ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్ర కేసవమంత్రిపుత్ర సహజపాం
డిత్య పోతనామాత్యప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభాగవతం బనుమహాపురాణంబు
చందు స్వాయంభువమనువునకు నాకూతి దేవహూతిప్రసూతిస్త్రియవ్రతోత్తాన
పాదులు జన్మించుటయు నందు నాకూతిని రుచిప్రజాపతికి నిచ్చుటయు నారుచి
ప్రజాపతికి నాకూతిదేవియందు శ్రీవిష్ణుమూర్త్యంశజం డైనయజ్ఞాండును లక్ష్మీ
కళాంశజ యగుదక్షిణ యనుకన్యకయు నుద్భవించుటయు మనుపుత్రి యైనదేవ
హూతిని గర్దమున కిచ్చుటయుఁ బ్రసూతిం దక్షప్రజాపతి కిచ్చుటయు బ్రసూతి
దక్షులవలనం బ్రజాపరంపరలు గలుగుటయు మఱియుం గర్దమప్రజాపతి
పుత్రికాసముదయంబును త్తత్త్రిబ్రహ్మగల కిచ్చుటయుఁ గర్దమపుత్రి యైనకళ
వలన మరీచికి గశ్యపుం డనుపుత్రుండును బూర్ణిమ యనుకూతుఁడుం బుట్టు
టయును బూర్ణిమవలన గంగయు విరజుం డనెడుకుమారుండును జన్మించుట
యుఁ గశ్యపప్రజాపతివలన నయినప్రజాపరంపరలచే ముగ్ధోకంబు లాపూర్ణం
బు లగుటయు నత్రిమహామునితపంబును నతనికి హరిహరబ్రహ్మలు ప్రత్యక్షం
బగుటయు ననసూయాపాత్రివ్రత్యచూహాత్వంబునలన ననసూయాత్ములకుం
ద్రిమూర్తులకళాంశజు లయినచంద్రదత్తాత్రేయదుర్వాసులజన్మంబును దత్తా
త్రేజులజన్మంబును భృగువువలన ఖ్యాతి యనునంగనకు శ్రీమహాలక్ష్మి జన్మించు
టయును భృగుపాత్రుం డయినమార్కండేయుజన్మంబును ధన్వంతకు మూర్తివల

న నరనారాయణులు సంభవించుటయును సత్త్రియాగంబునందు దత్తుండు శివుని నిందించుటయును దత్తోద్వరధ్వంసంబును బ్రహ్మచే బ్రాహ్మితుండై శివుండు దత్తుడుల ననుగ్రహించుటయును దత్తోదికృతశ్రీహరి స్తవంబును శ్రీహరి ప్రసన్నుండై దత్తునియజ్ఞంబు సఫలంబుగా ననుగ్రహించుటయును సతీదేవి హిమవంతునకు జనించి హరునకుం బ్రాప్తించుటయు నుత్తానపాదునివృత్తాంతంబును ధృవోపాఖ్యానంబును ధృవుండు దండ్రిచేత నవమానితుండై నారదోపదేశంబున మధువనంబునకుం జని తపంబు సేయుటయు హరి ప్రసన్నుండై యతని మనోరథంబు లిచ్ఛుటయును నతండు మరలఁ బురంబునకు వచ్చుటయుఁ గుబేరానుచరులైన యక్షులతోడియుద్ధంబును ధృవుండు యజ్ఞంబులు సేయుచు రాజ్యభోగంబులం దనిసి తనయు నుల్కలునిం బట్టంబు గట్టి హరియనుగ్రహంబున ధృవక్షీతిని నిలుచుటయు నుల్కలుండు వత్సరుం డనుతనసుతునిఁ బట్టంబు గట్టి హరిం జేరుటయు వత్సరునివంశపరంపరయు నందు నంగునిసుతుండయిన వేనుక శేబరంబున లక్ష్మీనారాయణులయంశంబున నర్చియుఁ బృథుండును జన్మించుటయుఁ బృథుండు భూమిం గామధేనువురీతి నఖిలవస్తువులుం బిడుక నియమించి సమస్థలిం జేసి యింగుండు నశవర్తియై యుండ బహుయజ్ఞంబులు సేసిన నతనికి హరి ప్రత్యక్షం బగుటయు సద్యాత్ప్రప్రబోధంబును నింగుని వలనఁ బాపండుసంభవంబును నింగుని జూంచినవిజితాశ్వుని సతనితమ్ములను బృథివీపాలనంబునకు నిలిపి పృథుండు సర్పియుం బరమపవప్రాప్తు లగుటయు వసిష్ఠశాపంబున ద్రేతాగ్నులు విజితాశ్వునికిఁ దనయులై జనియించుటయుఁ బృథునిపౌత్రుం డయినప్రాచీనబర్హిరాజ్యంబును సతనియజ్ఞంబు లసంఖ్యాతంబులైన నారదుండు మాన్వం దలంచి పురంజనుకథ సద్యాత్ప్రప్రపంచంబుగాఁ దలుపుటయుఁ బ్రాచీనబర్హి నుతు లయిన ప్రచేతనులు పరువురకు శ్రీమహాదేవుండు ప్రత్యక్షం బై హరి స్తవం బుపదేశించుటయుఁ బ్రచేతనులతపంబునకు మెచ్చి హరి ప్రత్యక్షం బగుటయు వారికి మారిషవలన దత్తుండు పూర్వకాలంబున శివవిద్యేష్టప్రయుక్తశాపంబునం బుత్రుండై జనియించుటయును బ్రచేతనులు ముక్తికిం జనుటయును విరుగుండు మైత్రేయుని వీడ్కోని హస్తీపురంబున కరుగుటయు ననుకథలు గలచతుర్థస్కంధము.

977

ఓం తత్సద్బ్రహ్మర్పణ మస్తు.

శ్రీ రస్తు

శ్రీరామచంద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

పంచమ స్కంధము

ప్రథమాశ్వాసము.

1కర కరుణాసాగర

ప్రాకటలక్ష్మీకళత్ర శభవ్యచరిత్రా

లోకాతీతగుణాశ్రయ

గోకులవిహార సందశగోపకుమారా.

1

2వ. మహానీయగుణగరిష్ఠు లగునమ్మునిశ్రేష్ఠులకు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖరీసమేతుం డైననూతుం డి ట్లనియె.

2

క. భూనాథుఁ డుత్తరాత్మజుఁ డైనపరీక్షిన్నరేంఝుఁ శ డభిమన్యుసుతుం డానంద మంది ఘనసు, జ్ఞానం డగుశుకునిఁ గాంచి శ సరసతఁ బలికెన్.

3

వ. మునీంద్రా పరమభాగవతుండు నాత్మారాముండు నై సప్రియవ్రతుండు గృహంబుననుండి యెట్లు రమించె గర్భబంధంబు లయినపరాభవంబులు గలగృహంబులయందు ముక్తసంబంధు లైనపురుషులకు సంతోషంబు కానేర దుత్తమశ్లోకుం డైనపుండరీకాక్షునిపాదచ్ఛాయంజేసి నిర్వృతిచిత్తు లయినమహాత్ములు కుటుంబంబునందు నిస్సృహత సేయుదుఁ గాన సప్రియవ్రతునికి సంసారంబునందుఁ దగులంబు గలుగు టెట్లు దారాగారసుతాదులందుఁ దగులంబు గలవానికి నెట్లు సిద్ధి గలుగు శ్రీహరియం దష్టలితమతి యెట్లు గలుగు సీసంశయంబుఁ దేటపఱపు మని పరీక్షిన్నరేంఝు డడిగిన శుకయోగీంద్రుం డి ట్లనియె.

4

క. హరిచరణాంబుజమకరం, దరసావేశితమహాప్రథానుం డగున

1 'శ్రీసీతానయనోత్పల, శ్రీసతిసహజన్మ త్రిదిశశశీవిత యాళా, వాసప్రకాశజయభాసాసుకపతిహరణ రామశచంద్రవృషాలా' 2 'సకలపురాణార్థజ్ఞానవిఖ్యాతుం డగునూతుండు శౌనకాదిమహామునల కి ట్లనియె' వ్రా.ప్ర.

- త్పరుషుఁ డొక వేళ విఘ్నముఁ బొరసినఁ దనపూర్వచూర్గముచు విడువఁడిలన్.
- క. ధరణీవల్లభ వినుమా, నరవరుఁడు ప్రియవ్రతుండు శ నారదమునిన
చ్చరణోపసేవఁ జెందుచు, నరుదు గ నధ్యాత్మసత్త్రియాగంబందున్. 6
- సీ. దీక్షితం డై ధరిత్రీపాలనముఁ దండ్రి, పనిచిన సుజ్ఞానభంగ మనుచు
నంగీకరింపమి శ నంతయుఁ దెలిసి ప,దాసనుఁ డతనికి శ నతులరాజ్య
మందుల మిక్కిలిశయానక్తిఁ బుట్టింతు, ననుచును దనచిత్తమందుఁ దలఁచి
తారకాపరివృతతారాధిపునిమాడ్కి, శ్రుతులతోఁ గూడి యశచ్యుతవిభూతి
తే. హంసవాహనుఁ డగుచునిండ్రాదులెల్లఁ, గదిసి సేవింప బ్రహ్మలోకముననుండి
సన్తుసీంధ్రులు దన్నుఁ బ్రశంస సేయ, నల్లనల్లన యుడువీధి శ నరుగుదెంచె. 7
- వ. మఱియు నాయూయిమార్గంబులయందు సిద్ధసాధ్యగంధర్వచారణగరుడకింపురు
షు లిరుదెసల స్తోత్రంబులు సేయు చుండ గంధమాదనక్రోములం బ్రకాశంబు
నొందించుచుఁ జనుదెంచినపద్మాసనునకు నారదుండు స్వాయంభువప్రియవ్రతు
లతోఁ గూడి ముకుళితకరకమలుండ్ల యెదురు చనుదెంచి సంస్తుతి స్తవకంబులం
బూజించిరి విరించి సంతసించి ప్రియవ్రతునిం జూచి నవ్వుచు నిట్లనియె. 8
- క. హరి నాముఖమున నీకును, ¹గర మెఱిగింపంగఁ బనిచె శ గావున నిజె ను
సిరమతి విను మంతయు శ్రీహరివాక్యము గా నెఱింగి శ యవసినాథా. 9
- ఆ. కోరి వేడ్క నీవు శ నారదుండును నేను, నందఱియును నీశ్వరాజ్ఞఁ బూని
యుడుగ కెపుడుఁ జేయిశనున్నవారము గాన, యతనియాజ్ఞఁ దప్ప శ నలవిగాదు.
- వ. మఱియు శ్రీహరియాజ్ఞను జీవుండు తపోవిద్యలను యోగజ్ఞానదానార్థరంబు
లను దనచేత నొగులచేతం దప్పింప నమర్థుండు గాఁ దుత్పత్తిస్థితివాళంబులకు
శోకమోహాధయసుఖదుఃఖంబులకు నీశ్వరాధీనుండ కాని జీవుండు స్వతంత్రుం
డు గాఁడు శ్రీహరి వాగ్రూపంబు లయినశ్రుతులందు గుణత్రయం బనురజ్ఞు
వున బంధింపంబడినయ స్తదాదులము ముకుంద్రాటిచేఁ బశువు మనుష్యులకు
వశం బయినచందంబున నీశ్వరాజ్ఞం బ్రవర్తించు చుండుము నరుండు సుఖదుః
ఖానుభవంబులకు నీశ్వరాధీనుండు నేత్రంబులు గలవానిచేతఁ దివియంబడిన
యంధుండునుంబోలె నీశ్వరుం డిచ్చినసుఖదుఃఖంబు లనుభవించు చున్నవారము
స్వప్నంబునం గన్నపదార్థంబు మేల్కొంచి మిథ్యగాఁ దలఁచినకరణి మోక్షార్థి
యైనసుజ్ఞానవంతుండు స్తాప్తసుఖదుఃఖంబు లనుభవించుచు దేహారబ్ధకర్తరంబు
లం బాయనొల్లఁడు వనవాసి యైనను జితేంద్రియుండు గాకుండనేనిఁ (గామా
దిసహితం డగుటంతేసి) సంసారబంధంబులు సిద్ధించు గృహస్థాశ్రమంబందు
జితేంద్రియుండై యాత్మజ్ఞానంబు గలపురుషునకు మోక్షంబు సిద్ధించు శత్రువుల
గెలువ నిచ్చయించినపురుషుండు దుర్గం బాశ్రయించి శత్రువుల జయించిన

మాడ్కిని మోక్షార్థి యగుపురుషుండు గృహశ్రయం డగుచు శ్రీనారాయణ చరణారవిందంబు లనుదుర్గం బాశ్రయించి యరిషడ్వర్గంబుల జయించు నీవును ముక్తసంగుండవై యీశ్వరకల్పితంబు లగుభోగంబుల ననుభవించి ముక్తిం జెందు మనినఁ బ్రయత్నతుండు శ్రీభవనగురుం డయినచతురాననువాక్యంబు లవసతమ స్తకుం డై బహుమానపూర్వకంబున నంగీకరించె సంత. 11

అ. సరసిజాననుండు శ్రీస్వామయంభువునిచేత, సధిక మైనపూజ శ్రీ లంది నార దుండు నాప్రియప్రతుండును జూడంగఁ, జనియెఁ దనదుపూర్వసదనమునకు.

ఆ. సత్యసంఘఁ డైనశ్రీస్వామయంభువుం డను, మనువు బ్రహ్మచేత శ్రీ మన్ననఁ దగ నంది యంత నారశ్రదానుమతంబునఁ, దనదుసుతుని రాజ్యమునను నిలిపె. 13

వ. ఇట్లు స్వామయంభువనువు భూచక్రపరిపాలనంబునకుం బ్రయత్నతునిఁ బట్టంబు గట్టి విషమంబు లగువిషయంబులవలన విముక్తుండై వనంబునకుం జనియె సంత.

మ. ధరణీవల్లభుఁ డాప్రియప్రతుండు మోక్షదం బంచుచు లీల నీ శ్వరవాక్యంబునఁ గర్తంత్రపరుం డై శ్రీ సంగంబులం బాపుత్రీ హరిపాదంబుజచింతనం దగిలి నిశ్చింతానందముం బొంది దు ర్భరరాగాదులఁ బాటఁ గోలి ప్రజలం శ్రీ బాలించె సత్యస్నాతిన్. 15

వ. ఇట్లు ప్రియప్రతుండు రాజ్యంబు సేయుచు విశ్వకర్మప్రజాపతిపుత్రిక యగు బర్హిష్మతి (యనుదానిం బన్నిఁగాఁ బడసి యాసతి)వలన శీలవృత్తగుణూహవపీ ర్యోదార్యంబులం దనకు సమాను డైనయాగ్నిధేన్వజిహ్వయజ్ఞ బాహుమహా వీరహరణ్యరేతోఽస్తుతపృష్ఠనవనమేధాతిథివీతిహోత్రకపు లనుకామంబులు గల పుత్రదశశకంబును నూర్జస్వతి యనునొక్కకన్యకను గాంచె నందుఁ గవిమహా వీరసవనులు మువ్వఁ బాలకు లయ్యు నూర్జ్వరేతస్కులై 'బ్రహ్మవిద్యానిష్ఠా తు లై యుపశమనశీలు రగుచుం బారమహంస్యయోగం బాశ్రయించి సర్వ కీవనికాయవాసుండు భవభీతజనశరణ్యుండు సర్వాంతర్యామియు భగవంతుండు నగు వాసుదేవునిచరణారవిందావిరత స్థరణానుగతపరమభక్తియోగానుభావంబు న విశోధితాంతరికరణంబు లగుచు నీశ్వరుతాదాత్మ్యంబు నొంది రంత. 16

నీ. వసుధేశ యాప్రియప్రతుం డొందుకాంతయం, దధికుల మన్వంతరరాధిపతుల మజ్జియు నుత్తముండుతామసుండులై వతుండను, సుతులను బుట్టించె శ్రీ సుమహి మున్ను జన్మించినమువ్వసపుత్రులు, సవ్యయపదవికి శ్రీ నగుగుటయును త్రులను నంతఁ బ్రయత్నతుం శ్రీ డిఖలశాస్త్రవకోటిఁ, దనబాహుబలముచేతను జయించి తే. యతండు బర్హిష్మతీకాంతరయంబుం బ్రీతి, గలిగి యావసలీలావిరకానహాస హేలనాదులఁ జిత్తంబురగీలుపజ్జిచి, గతవివేకుండుఁబోలె భోగములం బొందె.

1. 'బ్రహ్మవిద్యావాసనం జెంది పరమహంసయోగం బాశ్రయించి కీవాంతర్యామియగునీశ్వ రుం బొంది రంత' వ్రా. ప్ర.

- వ. ఇట్లు ప్రియవ్రతుం డేకాదశార్బుదపరివత్సరంబులు రాజ్యంబు సేసి యొక్క నాడు మేరునగప్రదక్షిణంబు సేయుసూర్యునకు నవరభాగంబునం బ్రవర్తించు నంధకారంబు నివర్తింపం బూని ¹భగవదుపాసనాజనితాతిపుగుప్రభావుం డై సవితృరథసదృశు వేగంబు గలిగి తేజోమయం బైనరథంబు నారోహణంబు సేసి (రాత్రుల నెల్ల దివంబు లొనర్తు నని) సప్తరాత్రంబులు ద్వితీయతపమండునుం బోలె నరదంబు వజ్రపుటయుఁ గని చతురాసనుండు వారించె నారథ సేమీమార్గం బులు సప్తసముద్రంబులును నామధ్యభూసంధులు సప్తద్వీపంబులు నయ్యె నందు.
- సీ. వరుస జంబూష్టకీవరకుశక్రాంచముల్, శాకశాల్మలులు పుష్కరము ననఁగ నలరునాద్వీపంబులందు జంబూద్వీప, మొనరంగ లక్షయోజనము లయ్యె నట యుత్తరోత్తరాయతసంఖ్యుఁ దాద్విగుణితమయి యెండ్రికిఁగతిశయిల్లు టౌరేక్షురససురాభ్యక్షీరదధ్యుద, కంబులు గలుగుసాగరము లేడు
- తే. ద్వీపపరిమాణములు గల్గి శ విస్తరిల్లు, సంధిసంధిని బరిఖలశచందమునను గ్రునుముదప్పక యెండ్రికిఁగలయకుండు, సకలజీవులకెల్ల నాశ్చర్యముగను.
- వ. అట్టిద్వీపంబులందుఁ బరిపాలనంబునకుం బ్రియవ్రతుం డాత్మధవులు (నాత్మసమానశీలురు) నై నయాగ్నీధేయశ్శిష్యులై భాషు హిరణ్యరేతోఃఘృతవృష్ట మేధాతిథి వీతిహోత్రుల (నొక్కొకని నొక్కొక్క ద్వీపంబునకుం) బట్టంబు గట్టి యూర్జస్వతి యనుకన్యకను భార్గవున కిచ్చిన నాభార్గవునకు సూర్జస్వతియందు దేవయాని (యనుకన్యారత్నంబు జనించె) నట్టిబలపరాక్రమవంతుండైనప్రియ వ్రతుండు విరక్తు డై యొక్కనాడు నిజగురు వగువారమని (చరణానుసేవా నుపతితరాజ్యాదిప్రపంచసంగ్రంబు)ఁ దలంచి (దుఃఖించి) యిట్లనియె. 20
- సీ. లక్కట యే నింద్రియములచేఁ గట్టంగఁ, బడి యుండి యందులఁ శ బాహు లేక యజ్ఞానవిరచితం శ బగువిషయము లను, నంధకూపంబున శ నడఁగియుండి తరుణులకే వినోదమృగంబ నై యుండి, యవి యెల్ల నే నొల్ల శ ననుచు రోసి హరికృపచే నప్పు శ డచ్చినయాత్మవిగ్రహు గల్గి తనవెంట శ నగుగుడెంచు
- తే. కొడుకులకు నెల్ల రాజ్యముఁగ్రుమరుపఱిచి, తనదుపత్నుల దిగనాడిరథసమువిడిచి హరివిహారంబు చిత్తంబునందు నిలిపి, పరఁగ నల్లన నారదరపదవి కరిగె. 21
- వ. ఇట్లు దనరథమార్గంబులు సప్తద్వీపసాగరంబులు గాఁ జేసి సూర్యునకుఁ బ్రతి సూర్యుండై సరిదిరివనాదిచిహ్నములచేతి (భూతనిర్వృత్తికిఁజకుఁ బ్రతిద్వీపంబు నకు నవధులు గల్పించి) ద్వీపవర్షనిర్ణయంబులం బుట్టించి పాతాళభూస్వర్గాది సుఖంబులు నరకసమానంబులు గాఁ దలంచి విరక్తిం బొంది ²నిరంతరభగవద్ధ్యానవిమలీకృతాశ్రయం డగుచు హరిభక్తిప్రియుం డైనప్రియవ్రతునిచరిత్రం బు లీశ్వరునకుఁదక్క నన్యుల కెఱుంగఁదరంబు గా దతనిమహిమంబులు నేడునుం

1 భగవదుపాసనాశ్రభావజనిత వేగంబు. 2 'హరిధ్యానపరుండైనప్రియవ్రతునిచరిత్రంబు' వ్రా.ప్ర.

గొనియాడుదు రని శుకుండు మఱియు ని ట్లనియె.

22

క. హరిసేవ నాప్రియవ్రతుఁ, డరయఁగఁ గై వల్యపదవి శ నందుట యరుదే

ధరఁ జండాలుం డైనను, హరినామస్తరణఁ జెందు శ నవ్యయపదమున్.

23

వ. అని పలికి శుకుండు మఱియు ని ట్లనియె.

24

మ. జనకుం డిట్లు విరక్తుఁ డై¹నను దదాజ్ఞంజేసి యాగ్నిధుఁడే

పున ధర్మప్రతిపాలనుం డగుచు జంబూద్వీపము స్నేలుచుం

దనసత్పుత్రులమాడ్కి నెల్లప్రజలం శ దాత్పర్యచిత్తంబునన్

ఘనతం బోచె ననేకకాల మిలఁ బ్రశ్నాశ్రయంబు గా భూవరా.

25

వ. ఇ ట్లాగ్నిధుండు రాజ్యంబు సేయుచు నొక్కనాడు పుత్రకాముం డై మంద
రాద్రిసమీపంబున నఖిలవచారంబుల నేకాగ్రచిత్తుం డై యర్పించినం గమల
సంభవుండు సంతసిల్లి తనసమ్ముఖంబున సంగీతంబు సేయుపూర్వచిత్తియనునప్ప
శోంగనం బంపుటయు నాయప్పశోంగన సనుడెంచి²రమణీయవివిధనిబిడవిటపి
విటపసమూహిస్తనమీపనువర్ణ లతికారూఢ స్థలవిహంగమమిథు నోచ్ఛార్యమాణ
షడ్జాదిస్వరంబులచే బోధ్యమానసలిలకుక్కుటకారండవబకకలహంసాదివిచిత్ర
కూజితసంకులంబు లయిననిర్మలోదక కమలాకరంబులు గల తదాశ్రమవనోప
వనంబునందు³విహరించుచు విలాసవిభ్రమగతివిశేషంబులం జలనంబు నొందు
స్వర్ణచరణాధరణస్వనం బన్నరదేవకుమారుం డాలించి యోగసమాధింజేసి
ముకుళితనేత్రుం డై యుండి యల్లన కను విచ్చి చూచి తనసమీపంబున మధు
కరాంగనయుంబోలె బుష్పాఘ్రాణంబు సేయుచు దేవమానవులమనోనయనం
బుల కాన్లొదంబుఁ బుట్టించు చున్నగతి విహారవినయావలోకనసుస్వరావయవం
బుల మన్మథశరపరంపర నొందించుచు⁴ముఖకమలవిగళితామృతసమానహాస
భాషణామోదమదాంధంబు లయినమధుకరమిథునంబుల వంచించి శీఘ్రగమ
నంబునం జలించుకుచకచమేఖలలు గలదేవిం గనుంగొని చిత్తచలనంబు నొంది
మన్మథపరవశుం డై జడునిచందంబున ని ట్లనియె.

26

క. సతి నీ వెవ్వతె వీవ,ర్వతమున కేమేనిఁ గోరి శ వచ్చినవనదే
వతవో శారదవో రతి,పతి పంచినమాయవో తరపస్సారమవో.

27

ఉ. అంగజుఁ డెక్కు డించినశరరాసనమున్ ధరియించి యంత నా

యంగజువెంట మానవమృగగావళిఁ జూచుచు నున్నదానవో

రం గగునీచర్యలతేజుంగు నెఱుంగఁగ నాకుఁ బల్కుమా

యంగన నిన్నుఁ గన్గొనినశ్రయంత నసంగుండు సందడించెడున్.

28

1 న సత నాజ్ఞంజేసి. 2 'రమణీయవివిధశాఖానికరవిటపసమూహనువర్ణలతికారూఢస్థలవిహంగ
మమిథునసంచారంబున సలిలకుక్కుట... కలహంసాదికమంబులంబున గలనిర్మల' వ్రా. ప్ర.
'8 మోదించుచుండ నన్నరదేవకుమా' వ్రా. ప్ర. 4 'ముఖకమల మదిరామోదమదాంధ' వ్రా. ప్ర.

- క. పాలు పగుచున్న విలాసం, బులు గలయంగజునిబాణములఁ బోలెడిచం
చలనత్కటాక్షవీక్షణ, ముల నెవ్వనియింతి చిత్తముం గలఁచెదవే. 29
- చ. చెదరఁగ వేదముల్ సదుపురశిష్యులపైఁ దగఁ బుష్పవృష్టి స
మృదమున సంతలోఁ గురియ్యమాడ్కిని మన్మథసామగానముల్
సదివెడుశిష్యులో యనఁగ శ పట్టదపంక్తులు సేరి మ్రోయఁగాఁ
బదపడి మీఁద రాలుఁ గచరభారమునందుల జాటు క్రొవ్విరుల్. 30
- క. ¹అందియలు డిండిమంబుల, చందమునం బాదపంకజంబులయందు
న్నందంద మ్రోయుచును నా, డెందంబునఁ దగిలి సందడించెడిఁ దరుణీ. 31
- క. పాయక కదంబపుష్ప, చ్ఛాయం గలవస్త్రకాంతి శ సల్లెడుఁ గంట
యాడెడ నితంబరోచులు, గాయుచు నెడతెగక తటిమి శ కప్పెడుఁ దన్వీ. 32
- క. నిరతము సీతనుమధ్యము, గర మరుదుగ సరసి చూడఁ శ గానంబడ దీ
కరికుంభంబులఁ బోలెడి, గురుకుచముల నెల్లు నిలుపురకొంటి లతాంగీ. 33
- క. పొంకము లగుకుచములపైఁ, గుంకుమపంకంబు సొంపురగొని వాసనలం
గొంకక వేదచల్లెడునీ, బింకం బగుచన్నదోయి శ పెంపొ సొంపొ. 34
- శా. ఏలోకంబుననుండి వచ్చితివి నీ శ విచ్ఛేటికిన్ మున్న నే
నేలోకంబునఁ జెప్పఁ జూప నెఱుంగ శ న్నినుందరాకారము
న్నీలాలిత్యము లీవినోదములు నీ కి శ ట్లాప్సనే కామినీ
భూలోకంబున కెల్లు వచ్చితివి నాశపుణ్యం బగణ్యంబు గన్. 35
- క. హాసావలోకనంబుల, భాసిల్లెడునీముఖంబు శ పలుమఱు నిపుడే
యాసలు పుట్టింపఁగ నే, నాసగొనెద నిన్నుఁ జూచి శ యంబుజనేత్రా. 36
- ఆ. ²కందులేనియిందురకళ మించి నెమ్మోము, కాంతియుక్త మగుచుఁ శ గానిపించె
గాన విష్ణుకలయుఁ శ గాఁబోలు నని నామ, నంబునందుఁ దోచె శ సళిననేత్ర.
- మ. పటుతాటంకరథాంగయుగ్మమునకుం శ బల్కాఱు భీతిల్లుచున్
నటనం బందెడుగండుమీనములతో శ నాసన్ననీలాలకో
త్కటభృంగావళితో ద్విజావళి లనశత్కాంతిక విడంబించుమా
ఱటకాసారముఁబోలె నెమ్మెగము దా శ రంజిల్లు నత్యున్నతిన్. 38
- చ. కరువలఁ బాయువస్త్రమును శ గట్ట నెఱుంగవు చూడ్కి దిక్కులం
బరపుచుఁ జంచరీకములభాతిఁ జెలంగెడుఁ గంధరంబునం
బారలెడుముక్తకేశభరముం దఱుమంగఁ దలంప విప్పు డి
ట్లరుదు గ రత్నకందుకవిహారము సల్పెడు సంభ్రమంబునన్. 39

1 అందియలు టిట్టిధింబుల; అందియల వెలయురత్నము, లందంబుగ అలితపదములన్ సుభగ
ము లై యందంద మ్రోయుచును నా, డెందంబునఁ దగిలి సందడించుచు నున్నన్. 2 'కందు లేక
యాండి కడుమంచికహ్యని.

వ. మఱియు ని ట్లనుఁ దపోధను లగువారలతపంబులను నీరూపంబున నపహ్నావించి నదాన వీచక్కఁదనం బేమితపంబున సంపాదించితి నాతోడం గూడి తపంబు సేయుము సంసారంబు వృద్ధిఁ బొందం జేయుము పద్మాసనుండు ¹నాకుం బ్రత్యక్షుంబై నిన్ను నిచ్చినవాడు గావున నిన్ను విడువం ²జాలను నీసఖీజనంబులు ³నావాక్యంబులకు ననుకూలించురు గాక నీవు చనుచోటికి ⁴నన్నుం దోడ్కొని చను మని ప్రీతిలకు ననుకూలంబుగాఁ బలుక నేర్చినయాగ్నిధునిండు పెక్కుభంగులం బలికి(న)నాపూర్వచిత్తి(యు నతనియనునయవాక్యంబులకు సమ్మతించి వీర శ్రేష్ఠుం డగునారాజవర్షుని బుద్ధిరూపశీలాదార్యవిద్యావయస్కీలచేఁ బరాధీన చిత్త యగుచు జంబూద్వీపాధిపతి యగునారాజశ్రేష్ఠుని తోడం గూడి శతసహస్రసంవత్సరంబులు భూస్వర్గభోగంబు లనుభవించి యాపూర్వచిత్తివలన నాభికింపురుష హరివర్షలావృత రమ్యక హిరణ్మయ కురు భద్రాశ్వ కేతుమాలసంజ్ఞలు గలకుమారులఁ (బ్రతిసంవత్సరంబు నొక్కొక్కనిఁగఁ) దొమ్మండ్రం గాంచె నంత నాపూర్వచిత్తి (యాయర్థకుల గృహంబున విడిచి) యాగ్నిధుని బాసి బ్రహ్మలోకంబునకుం జనిన నాయాగ్నిధిపుత్రులు మాతృసామర్థ్యంబునంజేసి ⁵స్వభావంబునన శరీరబలయుక్తు లగుచుఁ దండ్రిచేత ననుజ్ఞాతులై తమతమనామంబులఁ బ్రసిద్ధంబు లయినజంబూద్వీపవర్షంబులం బాలించు చుండి రంత నాగ్నిధునిండు నాపూర్వచిత్తివలనం గామోపభోగంబులం దృష్టింబొందక పూర్వచిత్తిదలంచుచు ⁶వేదోక్తంబు లగుకర్తృంబులంజేసి (తత్సలోకంబగు) బ్రహ్మలోకంబునకుంజనియె నిట్లుదండ్రి పరలోకంబునకుంజనిన నాభిప్రముఖు (లగునాగ్నిధి)కుమారులు దొమ్మండ్రును మేరుదేవియుఁ బ్రతిరూపయు నుగ్రదంష్ట్రయు లతయు రమ్యయు శ్యామయు నారియు భద్రయు దేవియు ననునామంబులు గల ⁷మేరుపుత్ర క లగుబొమ్మండుకన్యకలను వివాహం బై రంత. 40

అథాభగవంతుం డగునారాయణుండు ఋషభావతార మెత్తుట. అథా-

- ఆ. సరవరేష్యుఁ డైననాభి సంతానార్థ, మంగనయును దాను శ నధికనియతిఁ
యజ్ఞ పురుషుఁ డయిననయావాసుదేవుని, శ్రద్ధతోడఁ బూజి శ సరవిఁ జేసి. 41
- వ. మఱియుం (బ్రవర్ణ్యసంజ్ఞకంబు లగుకర్తృంబులు శ్రద్ధావిశ్మద్భద్రవ్య) దేశకాల మంత్ర ర్విగ్రహీణావిధానయోగంబులం బరమేశ్వరుని మెచ్చించిన నెవ్వరికిం బ్రసన్నుండు గానిపుండరీకాక్షుండు భక్తవత్సలుం డైనసురుచిరావయవంబులతో యజనశీలం బయినయాతనిహృదయంబునందుఁ బాయనిరూపంబు గలిగి ⁸మనోనయనానందక రావయవంబులు గలతనస్వరూపం బాతనికిఁ జూపం దలంచి. 42

1 'మాకుం. 2 జాలము. 3 మావాక్య. 4 మమ్ముం. 5 సారూప్యంబునంజేసి వయోబలయు కు
త్రా. ప్ర. 6 'వేదోక్తంబున జన్మంబు నేసి. 7 'మేరుదేవిద్దల వివాహం. 8 మనోనందకరం బైన
తనస్వరూపంబు' త్రా. ప్ర.

- సీ. అంత నావిష్కృతశకాంతచతుర్భుజం, బులును బీతాంబరంబును వెలుంగ
శ్రీవత్సకాస్తుభశ్రీరమాచిహ్నుంబు, లురమందు రమ్య మై శ యిరవుడంగ.
శంఖచక్రగదాంబురజాతఖడ్గదిది, వ్యాయుధంబులు సేతురలందు మెఱయ
నతులితనవరత్నరహితకాంకితనూత్న, ఘనకిరీటద్యుతుల్ శ గడలుకొనంగఁ
- తే. గర్జకుండలకటిసూత్రశకనకరత్న, హారకేయూరవరనూపురరాదిభూష
ణముల భూషితుడై నశ్రీరనాయకుండు, దంపతులకప్పుడెదురఁ బ్రత్యక్షమయ్యె.
తే. ఇట్లు ప్రత్యక్షమయినరశమేశ్వరునిని, బెన్నిధానంబుఁ గనుఁగొన్నశపేదమాడ్కి
హర్ష మొందినఋత్విక్కు శలవనతాస్య, లగుచు నభినుతిసేసిరి శట్టనుచు నపుడు.
- క. పరిపూర్ణుడ నై యుండియు, మఱవక మాపూజ లెల్ల శ మన్నింతువు నీ
చరణారవిందసేవయు, ధరఁ బెద్దలు వినిచినటులు శ దగఁ జేసెద మా. 45
- క. ఏ మిపుడు సేయనంస్తుతి, నీమహిమ నెఱింగి కాదు శ నిరతముఁ బెద్దల్
దా మెది యుపదేశించిరొ, యామతమునఁ బ్రస్తుతింతు మయ్య శ మహాత్మా. 46
- వ. మఱియు నీవు సంసారాన క్తమతి గలిగినవారికి వశ్యుండవుగా వీశ్వరుండవును
బ్రకృతిపురుషవ్యతిరిక్తుండవును బరమపురుషుండవును నయిననిన్నుఁ బొందని
ప్రపంచాంతర్గతంబు లయిననామరూపంబులు గలయస్త్రదాదులచేత నిరూపింప
నశక్యం బగు సర్వజీవులం జెందినదురితసంఘంబుల నిరసించుస్వభావంబు గల
నీయుత్తమగుణంబులయందు నేకదేశంబు గాని సర్వగుణనిరూపణంబు సేయ
నెవ్వరికి శక్యంబు గా నేరదు నీభక్తులు మిక్కిలి భక్తింజేసి సంస్తుతించుగద్గదా
క్షరంబులను సలిశుద్ధపల్లవతులసీదశదూర్వాంకురంబులను సంపాదించినపూ
జను సంతసిల్లెడినీకు బహువిధద్రవ్యసంపాదనంబు గలిగి విభవయుక్తంబు లయిన
యశ్వమేధాదులును దృప్తికరంబులు గానేరవు స్వభావంబున సర్వకాలంబు
లందును నాతోత్కరించి యతిశయం బై వర్తించుచు నశేషపురుషార్థస్వరూప
మవు పరమానందరూపమవు నైనవాడ వగుటంజేసి యజ్ఞాదులయందు నీకుఁ
దృప్తిలేక యున్న నస్త్రదాదులకోరికల నాపాదించుకొఱకు యజ్ఞాదుల నొసరిం
తు మని మఱియు నిట్లనిరి. 47
- క. బాలిశుల మగుచు మిక్కిలి, మే లెఱుంగనిమమ్ము నీదుశమించినదయచేఁ
బాలించి యిత్తు వెప్పుడు, జాలంగ నిహవరములందు శ సకలసుఖములున్. 48
- ఆ. ఇపుడు మేము నీకు శ నిచ్చుంబు లగుపూజ, లాచరింప కున్న శ నైన నధిక
మయిననీకృపాకరటాక్షవీక్షణములఁ, జక్కఁ జూచి తగఁ బ్రసన్నుఁ శ డగుచు.
- క. వర మీయఁదలంచి మమ్ము, గరుణించితి గాక నిన్నుఁ శ గనుఁగొనుటకు నై
యరసి నుతింపఁగ మాకుం, దర మగునే వరద సీరదశ్యామాంగా. 50

1 గలిగి వకుండు గాని జీవుండు నీశ్వరుండవు నై ననీస్వరూపంబు నిన్ను ముట్టి నీప్రపం...
రూపంబుల నిరూపింప శక్యండు గాఁడు.

వ. మఱియు నిన్నంగులై నిశితజ్ఞానంబునంజేసి దోషరహితులై భగవత్స్వభావులు నాత్మారాములు నగుమునులకు స్తుతియింపఁదగినగుణంబులు గలవాఁడ వగుచుం డియుఁ బ్రసన్నుండవు ¹స్థలనక్షుతపతనజృంభణాదిదురవస్థలందును జ్వరమరణా దిదుర్దశలందును (వివశుల మగుమాకుఁ; గల్గషనాశకరంబు లయినభవద్దివ్య నామంబులు మావచన²గోచరంబు లగుం గాక మఱియు నీరాజుని పుత్రకా ముం డై నీతోడ సమానుం డయినకుమారునిం గోరి కామంబుల స్వరాపవర్గం బుల నీ నోపిననినుం బూజించి ధనకాముం డైనవాఁడు ధనవంతునిం జేరి తుష మాత్రం బడిగినచందంబున మోక్షనాథుండ నైననీవలన సంతానంబు గోరుచు న్నవాఁడు జయింప రానినీమాయచేత నెవ్వండు మోహంబు నొంది విషయాస క్తుండు గాక యుండు³ సర్థకాములము మదాంధులము నగుమేము నిన్ను నా హ్వనంబు సేసినయపరాధంబు (సర్వాత్కండు వగుటంజేసి సామ్యంబుచే) మన్నింపం దగుదువు మమ్ము దయఁ జూడు మని ప్రణమిల్లిన సర్వేశ్వరుండు వర్షా ధిపతి యగునాభిచేతను ఋత్విక్కులచేతను వంద్యమానుం డై దయాకలితుం డగుచు నిట్లనియె.

51

క. మునులార వేదవాక్యములను బ్రస్తుతి సేసి సర్వలక్షణముల నా కెన యగుపుత్రుని నిమ్మని, వినఁ బలికితి రిపుడు మిగుల శ వేడుకతోడన్. 52

క. ⁴నాకాదిలోకములలో, నాకు⁵ సరివచ్చునట్టిరసందను నెటు నా లోకింప లేరు గావున, నాకు⁶ సరి నేన కా మరసమున నెఱుంగుఁడి. 53

వ. అదియునుం గాక భూసురోత్తములు నాముఖం బగుటంజేసి విప్రవాక్యంబు దప్పింపరాదు మీరు నాయీడుకుమారు నడిగితిరి గావున నాభివత్ని యగుమేరు దేవియందు నేన పుత్రుండనై జనియించెద నని పలికి పరమేశ్వరుం ⁷జాగ్నీధీ⁸ యపత్ని యగుమేరుదేవి సూచించుండ నాయజ్ఞంబున సంతర్ధానంబు నొంది యానాభిమీఁదిదయంజేసి (దిగంబరులును దవస్త్వంబును జ్ఞానులును సూర్యరేత స్కులును సగునైష్ఠికులకు) యోగధర్మంబుల నెఱింగింపఁ దలంచి పుండరీకా త్కుండు నాభివత్ని యగుమేరుదేవిగర్భాగారంబునం బ్రవేశించె సంత. 54

ఆ. మేరుదేవియందు శ మేరుధీరుం డగు,హరి సమస్తలక్షణాన్వితుండు శమదమాదిగుణవిశారదుం డుదయించె, సకలజనుల కపుడు శ సంతసముగ. 55

ఆ. అతనికాంతియై క్త శ మయినదేహంబును, మహితబలపరాక్రమంబు వీర్య మును దలంచి చూచిఁజనకుండు పేరిడె, సుతుని ఋషభుఁ డనుచురసాంపుతోడ.

క. ధరణీసురులును మంత్రులు, బరివారము హితులుఁ బ్రజలు శ బాంధవులును సు స్థిరమతి నాబాలకునిం, గర మనురాగమున రాజుగఁ జూచి రిలన్. 57

1 స్వప్నాదిదురవస్థం. 2 బులకు గోచరంబులు గాకున్నను నీతోడ. 3 మనుల మగుమేము. 4 లోకాలోకములందును...నందనులను నెట్లా కాంక్షింపరు. 5 డు హోమగుండంబునందు సంతర్ధానంబు

క. పురుహూతుఁ డతనిమహిమలు, సరగున విని చిత్తమునకు శ సహ్యము గామిం
బరికించి ఋషభుఁ డేలేడి, ధరణి ననావృష్టి మిగులగదట్టము సేసెన్. 58

ఆ. అది యెఱింగి ఋషభుఁ శ డంతట యోగమా, యాబలంబుకతన శ సఖలరాజ్య
మందుఁ గురియఁజేసె శ సత్యంతసంపూర్ణ, వృష్టి దినదినంబునృవృద్ధి బొంద. 59

వ. ఇట్లు ఋషభుండు పురందరుండు సేయు¹ దౌష్ట్యంబునకు నవ్వి (యజనాథం బను)
తనమండలంబు సుభిక్షంబుగాఁ జేసి నాభియుం దనకోరినచందంబునం బుత్త్రండు
జనియించి వర్ధిల్లుటకు సంతుల్యి తనచేత సంగీకరింపంబడునరలోక ధర్మంబు గల
పుండరీకాక్షునిమాయావిలసితంబునం జేసి బాలక నాతండ్రి యని మోహంబున
నువలాలించుచుఁ బ్రజానురాగంబున సర్వసమ్మతుం డయినపుత్త్రుని (సమయసే
తురక్షణంబునకుఁ) బూజ్యం బయినరాజ్యంబునం దభిషిక్తుం జేసి భూసురులకుఁ
బ్రధానవర్గంబునకు నప్పగించి మేగుదేవింగూడి నరనారాయణస్థానంబయినబద
రికాశ్రమంబునకుం జని యచ్చట మహాయోగసమాధిచే² నరనారాయణాఖ్యం
డుఁ బురుషోత్తముండు నగువానుదేవు నారాధించి క్షీణదేహుం డై యానాభి
హరితాదాత్మ్యంబు నొందె సంత. 60

చ. సరసత నేనృపాలకునిరజన మునందు భూసురోత్తముల్
సరసిజనాభునిం దగఁ బ్రసన్నతఁ బెట్టిన సంత మెచ్చి యీ
శ్వగుండు దసంత గర్భమున శ వచ్చి తనూభవుఁ డై జనించె నా
నరపతి నాభికి³ సరి యుగం దగునే నరనాథ యన్యులన్. 61

వ. అంత. 62

సీ. భూవరుఁ డగుఋషభుండు దనరాజ్యంబుఁ, గర్మభూమిఁగ నాత్మఁగఁగాంచి జనుల
కందఱకును బ్రియం శ బగునట్లు కర్మతం, త్రంబెల్లఁ దెలుపంగఁ శ దలఁచి కర్మ
ములు సేయుటకు గురుపులయొద్ద వేదంబు, సదివి వారలయనురజ్ఞును వహించి
శతమన్యుఁ డిచ్చినశసతి జయంతీకన్య, బరిణయం బై యట్టిరపడఁతివలన

తే. భరతుఁ డాదిగ సుతుల నూర్హ్వరను గాంచె, నట్టిభరతునిపేరనుశసవనితలము
పురవరాశ్రమగిరి⁴తరుహూర్ణ మగుచు, నమరి భారతవర్ష నాశ్రమమున మించె.

వ. ఆమహాభారతవర్షంబునందుఁ దమతమపేరం బరంగుభూములకుం గుశావర్త ని
లావర్త బ్రహ్మవర్త నార్యావర్త మలయకేతు భద్రసేన నిద్రస్థు గ్విదర్భ కీక
ఁబు లనుతోమ్మండు కుమారులను⁵ దక్కుం గలఁబండు పుత్రులకుఁ బ్రధా
నులం జేసె సంతం గవి హరి సంతరిక్ష ప్రబుద్ధ పిష్పలాయ నావిష్టోత్త న్నమిఠ
చమన కరభాజను లనువారు దొమ్మండును⁶ భాగవతధర్మప్రకాశకు లైరి (భగ
వన్మహిమోపబృహితంబు లగు) వారలచరిత్రంబులు ముంద రెఱింగించెదఁ

1 గుర్భుద్ధికి. 2 నిశ్చిన్తోపానీ సేయుచు క్షీణ. 3 కుంజపుంజ మగుచు. 4 గాజులుగాఁ జేసె.

5 భగవద్ధర్మంబు గలవారైరి.

దక్కినయెనుబదియిద్దఱుకుమారులు(పిత్రాదేశకరులు నతివినీతులు)మహాశ్రోత్రి
యులు యజ్ఞశీలురుఁ గర్కనిష్ఠులు నగునబ్రాహ్మణోత్తములైరి ఋషభుండు స్వతిం
త్రుండై సంసారధర్మంబులం బొరయక కేవలానందానుభవుం డయినయూశ్వరుం
డై యుండియుఁ బ్రాకృతుండునుంబోలెఁ(గాలానుగతంబు లగు)ధర్మంబుల నాచ
రించుచు(ధర్మప్రవర్తకులకు సముండును నుపశాంతుండును మైత్రుండును గారు
ణికుండును నై ధర్మారయశఃప్రజానందామృతావరోధంబుచే గృహస్థాశ్రమంబు
లం బ్రజల నియమించుచుఁ)గొంతకాలంబు నీతిమార్గంబు దప్పక ప్రజాపాలనంబు
సేయుచు (వేదరహస్యంబు లగుసకలధర్మంబులు స్వవిధితంబు లయినను) బ్రాహ్మ
ణోపదేశపూర్వకంబుగా గ్రవ్యదేశకాలవయశ్చిద్ధర్మిద్విధోద్దేశోపచితంబులు
గ నొక్కొక్కక్రతువును శతవారంబు యథావిధి గఁ జేసి సుఖం బుండె నంత.

క. జనవర ఋషభునిరాజ్యంబున నైహికఫలముఁ గోరురపురుషుని నొకనిం
గనుఁగొన నెఱుంగ మెన్నడు, నిసలేజుం డతనిమహిమ శ్ లే మని చెప్పన్. 65

—శ్లో॥ ఋషభుండు పుత్రులకు నీతి యుపదేశించుట. శ్లో॥

సీ. ఆఋషభుండు రాజ్యంబు సేయుచు నుండి, యంతట నొక్కనాఁడత్యయందుఁ
దలపోసి భూలోకశ్రఫల మపేక్షింపక, మోహంబు దిగనాడి శ్ పుత్రులకును
దనరాజ్యమెల్ల నశపునచేసి వెనువెంటఁ, గొడుగులు మంత్రులుఁ శ్ గొలిచి రాఁగ
నల్లన యరిగి బ్రహ్మోవర్తదేశంబు, సందుల నపుడు మరహాత్ము లయిన

తే. యట్టిమునిజనసమ్ముఖంబందుఁ జేరి, తనదుపుత్రుల నందఱ శ్ దాయఁ బిలిచి
పరమపుణ్యాండుఋషభుండుఁ ప్రణయ మొప్ప, హర్ష మందుచు నవ్వడిరేట్లనుచుఁ బ
ఆ. తనయులార వినుడు శ్ ధరలోనఁ బుట్టిన, పురుషులకును శునకశములకు లేని బ్రికె.
కష్టములను దెచ్చుఁగనా కామంబుల, వలన బుద్ధి సేయ శ్ వలదు మీరు. 67

చ. నరులకు నేతిపంబున సశనంతసుఖంబులు గల్గు చుండు శ్రీ
కరమతి నాతపంబుఁ దగఁ శ్ గైకొని చేసిన బ్రహ్మసాఖ్యముం
దిరముగఁ గల్గు వృద్ధులను శ్ దీనులఁ బోవుండు దుష్టవర్తన
జరుగుచు నుండుకాముకులశసంగతిఁ బోకుండు మీఁద మే లగున్. 68

వ. మఱియు (సంగనాసక్తు లగుకాముకులసంగంబు నిరయరూపం బయినసంసారం
బగు మహత్సంగంబు మోక్షద్వారం బగు నట్టిమహాత్ము లెవ్వ రనిన) శత్రు
మిత్రవివేకంబు లేక సమచిత్తులును శాంతులును (గ్రోధరహితులును) సకలభూ
తదయాపరులును సాధువులును నగువారలు మహాత్ము లనందగును రట్టిమహాత్ము
లు నాయందలిస్నేహంబె (ప్రయోజనంబుగాఁ) గలిగియుండుటంజేసి(విషయవా
ర్తాప్రవృత్తు లగుకుజనలందుఁ) దమదేహగృహమిత్ర దారాత్మ జూదులందుఁబ్రీతి
లేక యుండుదుగు విషయాసక్తుఁ డయినవాఁడు వ్యరకర్మంబులం జేయు నట్టిదు

మృతకర్తృబులం జేయవాఁడెప్పుడును బాపకర్తృ డగుచుం (క్లేశదం బగు దేహంబు నొందు) చుండుఁ గావునఁ బాపమూలంబు లయినకామంబులు గోరకుఁడిజ్ఞానం బెంతకాలంబు లేకయుండు నంతకాలంబు నాత్మతత్త్వం బెఱుంగ (ఒకదాతత్త్వం బెఱుంగ) కుండుటంజేసి దేహికి దుఃఖం బధికం బైయుండు లింగదేహం బెంతదడవుండు నంతదడవును మనంబు కర్తృవశంబై జ్ఞానవంతంబు గాక యవిద్యం బాయ కుండు శరీరంబు గర్తృమూలం బగుటవలనఁ గర్తృబులు సేయఁ జనదు (వాసుదేవుం డగు) నాయందుఁ బ్రీతి యెంతదడవు లేక యుండు నంతదడవును దేహధర్మంబులు బాధించు విద్వాంసుం డైనను దేహేంద్రి యాదులయందుఁ బ్రీతిసేసిన (మిథునీభావనుఖప్రధానం బగు) గృహస్థాశ్రమంబు నంగీకరించి (స్వరూపస్మృతిశూన్యం డై మూఢుం డగుచు) నందు సంసారతాపంబులఁ బొందుఁ బురుషుండు స్త్రీతోడం గూడి యేకీభావంబు నొందుట) ద (నకు హృదయగ్రంథియై యుండు) నందు (జనునకు గృహక్షేత్రసుతాప్రవీర్తం బులందు నేను నాయది యనియెడి మోహంబు గలుగు నట్టి స్త్రీపురుషమిథునీ భావంబుచే) సంతానంబు గలుగు నాసంతానకారణంబున గృహక్షేత్రవిత్రాదులు సంపాదించుట నందు మోహం బధికం బగుటంజేసి మోక్షమార్గంబు ద వ్యగు నిట్లు సంసారంబునం దుండియు మనంబున నెప్పుడు ముక్తిచింతం జేయు నప్పుడు సంసారంబునుం బాయ మోక్షోపాయంబులు పరమగురుండ నైననాయందుల భక్తి సేయుటయు విగతతృష్ణయు ద్వంద్వతితిక్షయు² సర్వలోకంబులందులజంతువ్యసనావగతియు³ నీశ్వరవిషయజ్ఞానాపేక్షయుఁ (దపంబును) విగతేచ్ఛయు (మత్కృతకర్తృబులు) మత్కథలు వినుటయు నన్నెదైవంబు గా నెఱుంగుటయు న స్థగుణకీర్తనంబులును⁴ నిరైవరత్యసామ్రాప్తశ్రమంబులును దేహాగేహంబులందు నాత్మబుద్ధిజహానయు నధ్యాత్మయోగంబును నేకాంతసేవయుఁ⁵ బ్రాణేంద్రియాత్మల గెలుచుటయుఁ గర్తవ్యపరిత్యాగంబును సచ్చిద్రు బ్రహ్మచర్యంబును గర్తవ్యకృత్యంబులందుల సప్రమత్తుం డగుటయు వాఙ్మయ మనంబును సర్వంబు నన్న కాఁదలంచుటయు జ్ఞానంబును విజ్ఞానవిజృంభితం బైన యోగంబును (ధృత్యుద్యమంబును) సాత్త్వికంబును నాదిగాఁ గల తెఱంగులచేత లింగదేహంబు జయించి దేహి గుశలుం డగుచు నుండ వలయు. 69

- ఆ. అరయఁ గర్తృరూప శ్రమగునవిద్యాజన్మ, మైనహృదయబంధరనాదిలతల
సప్రమత్తయోగరమనుమహాచ్ఛురికచేఁ, ద్రైప వలయు నంతః శ్రద్ధైపుతోడ.
ఆ. ఒనర నిట్లు యోగరయత్తుండు గురుఁ డైన, భూపుఁ డైన శిష్యరపుత్రవరుల

1 కర్మంబులం గానుండు. 2 సర్వజంతువ్యసననిరీక్షణంబును. 3 నీశ్వరదర్శనాపేక్షయు. 4 నిరహంకారంబును గర్మత్యాగేచ్ఛయు నధ్యాత్మ. 5 నాత్మజయంబును శ్రద్ధయు. 6 మహాసురి యచే. 7 సరప తైన శిష్యవరుల నిట్లు.

- యోగయుతులఁ జేయ శ నొప్పగా వలయును, గర్భపరులఁ జేయఁ గాదు కాదు.
- సీ. జను లెల్ల నర్థవాంఛలఁజేసి యత్యంత, మూఢు లై యైహికంబును మనంబు
లందును గోరుదు శ రల్పసౌఖ్యములకు, నన్యోన్యవైరంబు శ లంది దుఃఖ [నెంత
ములఁబొందుదురుగానమునుకొని గురుఁడైన, వాడు మాయామోహశవశుఁడు
జడుఁడును నై నట్టిరజంతువునందును, దయ గల్గి మిక్కిలిభర్తబుద్ధిఁ
- ఆ. గన్ను లున్నవాడు శ గాననివానికి, దెరువుఁ జూపినట్లు శ దెలియఁ బలికి
యతులమగుచు దివ్యశమైనయామోక్షమార్గంబుఁ జూపవలయు శ రమణతోడ.
- వ. మఱియుఁ బితృగురుజనసేవంధుపత్తిదైవతంబులలో నెవ్వ రై నను (సంసారరూప)
మృత్యురహితం బైనమోక్షమార్గంబుఁ జూప కుండి రేని వా రెవ్వరును హితు
లు గానేరరు నాదుశరీరంబు (దుర్విభావ్యంబు నాదుమనంబు) సత్త్వయుక్తం
బును ధర్మసమేతంబును బాపరహితంబును నగుటంజేసి పెద్దలు నన్ను ఋషభం
డండ్లు గావున (శుద్ధసత్త్వమయం బైన) నాశరీరంబునం బుట్టినకుమారు లంద
ఱును (సోదరుండును మహాత్ముండును నగ్రజుండును) నైనభరతు నన్నెకాఁ
జూచి (యక్లిష్టబుద్ధిచే భజింపుం డదియ నాకు శుశ్రూషణంబు) ప్రజాపాలనంబు
సేయుట మీకును బరమధర్మం బని మఱియు ని ట్లనియె. 73
- సీ. భూతజాలములందు శ భూజముల్ వర్మముల్, భూరుహములకంటె శ భోగికులము
భోగినంతతికన్న శ బోధనిష్ఠులు బోధ, మాన్యులకన్నను శ మనుజవసులు
వీరికన్నను సిద్ధశ్రవిబుధగంధర్వులు, వారికన్నను సురల్ శ వారికన్న
నింద్రాచి దేవత శ లిండఱికన్నను, దఱ్ఱోదినన్దులుల్ శ నలఁప నెక్కు
- తే. డంతికన్నను భగ్గుఁ డాశయభవుకన్న, గమలభవుఁ డెక్కు డాతనిరకంటె విష్ణుఁ
డధికుఁ డాతఁడు విప్రుల శ నాదరించుఁ, గాన విప్రుండు డైవంబు శ చూనవులకు.
- క. భూసురులకు సరిదైవం, బీసచరాచరమునందు శ నెఱుంగను నాకుఁ
భూసురులు గుడుచునప్పటి, యాసంతోషంబు 2నోచ శ దగ్గులయంచున్. 75
- సీ. మంగళం బైనబ్రహ్మస్వరూపంబును, వేదరూపంబు నశనాదిరూప
మగు చున్ననాదు దేశహము బ్రాహ్మశాస్త్రముల్, ధరియింతు రెప్పుడుఁగద త్వబుద్ధి
శమదమానుగ్రహశత్యతప స్తితి, ఊటు గల్గువిప్రుండు శ సద్గురుండు
గాన మిక్కిలిభక్తి శ గల్గి యకించను, లైనభూసురుల దేశహములవలన
- తే. నందు చుండును నాదు దేశహంబు గాఁగ, నెఱిగి 3వగు లగువిప్రుల శ నెల్ల భక్తిఁ
బూజసేయుటయే నన్నుఁగ్రబూజసేయు, టనుచువినిపించిమఱియునిట్లనుచుఁబలికె.
- క. ఈ తెఱఁగు దెలిసి భూసుర, జాతిం బూజించునట్టిరజనుఁడును మాయా
4తీతుం డై నిక్కంబుగ, భూతలమున మోక్షమార్గమును 5బాడగాంచున్. 77

వ. ఇట్లు సదాచారు లగుకుమారులకు లోకప్రదర్శనార్థం బాచారంబులు పదేశించి మహాత్ముండును బరమసుహృత్తును నగుభగవంతుండు ఋషభాపదేశంబునం గర్వత్యాగంబు సేసి (యుపశేమశీలు రగు)మునులకు భక్తిజ్ఞానవైరాగ్యలక్షణంబులు గలపారమహంస్యధర్మం బుపదేశింపఁ గలవాఁ డగుచుఁ బుత్రశతంబునం దగ్రజుండును (బరమభాగవతుండును భగవజ్జనపరాయణుండును) నగుభరతుని (ధరణీపాలనంబునకుఁ) బట్టంబు గట్టి (తానుగృహమందె) దేహమాత్రావలంబునంబు సేసి దిగంబరుం డై యున్నతాకారుం డగుచుం (బ్రహ్మ కేశుండై)యగు నాత్మారోపణంబు సేసి బ్రహ్మవర్తదేశంబును బాసి జడాంధబధిరమూకపిశాచోన్మాదులుంబోలె నవధూత వేషంబు నొంది జనులకు మాటు వలుకక మానవ్రతంబునం బుర గ్రామకర జనప దారామ శిబిర వ్రజ ఘోష సార్థగిరి వనాశ్రమాదులయందు వెంటఁ జనుడంచు దుర్జనతర్జన తాడ నావమాన మేహన నిష్ఠీవన పాపాణశకృద్రజప్రక్షేపణ పూతివాత దురుక్తులం బరిభూతుం డయ్యును గణనం బెట్టక వనమదేధంబు మక్షికాదికృతోపద్రవంబునుంబోలెఁ గైకొనక దేహభిమానంబునం జిత్తచలనంబు నొందక యోకాకియై చరియించుచుండ నతిసుకుమారంబు లగుకరచర శోరస్థలంబులు విపులంబు లగుబాహ్వానకంఠవదనాద్యవయవవిన్యాసంబులు గలిగి ప్రకృతిసుందరం బగుచు స్వతస్సిద్ధదరహాసగుచిరముఖారవిందంబై నవనశినదళంబులం బోలి శిశిరకనీనికలం జెలువొంది యరుణాయతంబు లగునయనంబులచే నొప్పి యన్యూనాధికంబు లగు) కపోలకర్ణకంఠనాసాగండంబులచే దేజర్ణుచు) నిగూఢస్థితవదనవిభ్రమంబులం బ్రకాశించుతనదివ్యమంగళవిగ్రహంబుచేఁబరకాంతలచిత్తింబుల¹కత్వంతమోహంబు గలుగఁ జేయుచు.

78

- ఆ. ధూళిచేత మిగులరహాసరితంబు నై, జడలు గట్టి కడుఁ బిశేంగవర్షము నగుకేశపాశశ్రమును వెలిగించుచు, నితరు లెవరుఁ దన్ను శ నెఱుంగకుండ.
- క. అవధూత వేషమున ని, ట్లవనికా మలిసంబు లై నరయవయవములతోఁ దవిలి చరించుచు నుండును, భువి భూతాక్రాంతుఁ డయినశ్రపురషునిమాడ్కిన్.
- ఆ. జనుల కిట్లు యోగరసంచార మెల్ల విరుద్ధ మనుచు నాత్మోబుద్ధిఁ జూచి యజగరంబుమాడ్కి శ నవనిపై నుండె బీభత్సకర్తమునకుఁ శ బాలుపడుచు. 81
- వ. ఇట్లు బీభత్సరూపంబున ననుంధరం బడి యుండి యన్నంబు భుజించుచు నీరుద్రావుచు మాత్రపురీషంబులు విడుచుచు నవి శరీరంబున నంటం బొరలుచుండు మఱియుఁ దత్పురీషసాగంధ్యముక్తం బగువాయువు దశదిశల దశయోజనపర్యంతంబు పరిమళింపఁ జేయుచుండ గోమృగకాకచర్యలం జరియించుచు భగవదంశం బై నఋషభుండు మహానందంబు ననుభవించుచుఁ దనయందు సర్వభూతాం

1 మన్మథశరపరంబులు. 2 ధూళిరహాసరములతోఁ గుడిలంబు లై. 3 గోసి.

తస్యామి యగువానుదేవునిం బ్రత్యక్షంబుగాఁ గనుంగొనుచు సిద్ధిం బొందిన
వైహాయసమనోజవపరకాయప్రవేశాంతర్ధానదూరగ్రహణశ్రవణాదియోగసిద్ధి
లు నమంత వచ్చినం గైకొనక యుండె నని పలికిన శుకయోగిండునకుం బరీ
క్షిన్న రేంద్రుం డి ట్లనియె. 82

క. మునివర యోగజ్ఞానంబునఁ జెఱుపం బడ్డక ర్తృములు గలపెద్దల్
గని యుండెడియైశ్వర్యంబును ఋషభుం డెఱిగి యేల శ పొందక యుండెన్.
వ. అనిన శుకుం డి ట్లనియె. 84

మ. ధరణీవల్లభ నీదువాక్యములు తరఫ్యం బింతయుం దప్ప డె
ట్లరయన్ వన్యమృగంబు పట్టువడి తా శ నావేశ నాలుబుకున్
ధర వంచించినమాడ్కి నింద్రియములన్ శ దండించి చిత్తంబు ని
ర్భరకామాదుల కాస యిచ్చుఁ గడు సంరంభంబుతోఁ గ్రమ్మఱన్. 85.

క. చిరకాలతపము నైనను, హరియింపఁగ నోపుఁ జిత్త శ మని పెద్దలు న
మ్మరు జారులకున్ జారిఁచి, కరణిని నడరించు మనసు శ కామాదులకున్. 86

క. కామక్రోధాదికముల్, భూమిశ్వర కర్తృబంధములు మఱియును జే
తోమూలము లగుటను దా, రీమహిలో మనసు నమ్మర రెప్పడుఁ బెద్దల్. 87

సీ. అది గాన యెన్నఁడు శ నైశ్వర్యములను జేవట్టఁ జూడఁడు లోకశ్రధృప్తులైన
వారలచే నభీరవందనంబులు పొంది, వెలయంగ నవధూతరవేషభాష
ణంబుల నెఱిగిశోనఁగవానిభగవత్స్వరూపంబు గలిగి యాశ్రూపమందుఁ
బరమయోగధ్యానఃపరులకు నెల్ల దేహత్యాగసమయంబు శ సంతోనఁ
తే. జూపుచుండియు దేహంబుఁ బాపనిచ్చ, యించెనచ్చట దివ్యయోగిండుఁజాద్యుఁ
డతులదివ్యప్రకాశకుఁడమరగురుఁడు, పరమపురుషుండు ఋషభుండుఁడ్రాపార్థివేంద్ర.

వ. అంత (విముక్తులగుండును భగవంతుండును నగుఋషభుండు మనంబునందేహాభి
మానంబు విసర్జించి కులాలచక్రంబు గులాలునిచేత భ్రమియింపబడి విసృష్టం
బయ్యును భ్రమియించుగతిం బ్రాచీనసంస్కారవిశేషం బగునభిమానాభాసం
బున దేహచలనాదికంబుల నొప్పియుండియు యోగమాయావాసనచే యుక్తుం
డయ్యె మఱియు నాఋషభుం డొక్కదినంబునం గోంకణవంకపటంబు లను
దక్షిణగర్జ్వాటక దేశంబులకు యదృచ్ఛం జని కుటకాచలోపవనంబున నిజాస్య
కృతశిలాకబళుం డగుచు నున్నట్లునిచందంబున వికీర్ణ కేశుండు దిగంబరుండు నై
సంచరింప వాయువేగవిధూతరేణుసంఘర్షణసంజాతం బగునుగ్రదావాసలంబు
తద్వనంబు దహింప నందు దగ్ధుం డయ్యె సంత సతనికృత్యంబులు తద్దేశవాసు
లగుజనంబులు సెప్ప నర్హున్నామకుం డగుతద్రాష్ట్రాధిపతి విని నిజధర్మంబులం
బరిత్యజించి స్వదేశస్థులతోడం గూడి దా నాయాచారంబుల సంగీకరించి యధ

ర్భవహుళం బగుకలియుగంబున భవితవ్యతచే విమోహితం డై మనుజుల సస
మంజనం బగుపాపండుమతాభినివేశులం జేసి) మఱియును గలియుగంబునం ద
ర్హస్తతముల మనుజాధములు దేవమాయామోహితైశాస్త్రోక్తశౌచాచారం
బులు విడిచి (నిజేచ్ఛంజేసి) దేవతానిందలు సేయుచు నన్నానాచమనాశౌచకే
శోల్లంఛనాదికాపవిత్రవ్రతంబులంజేయుచు ¹నధర్మవహుళం బగుకలియుగంబు
నం జెఱుపంబడ్డబుద్ధిధర్మంబులు గలిగి వేదబ్రాహ్మణాయజ్ఞపురుషుల దూషించుచు
లోకంబులం²దమతమమతంబులంకుండామె సంతసిల్లుచు (నవేదమూలం బగుస్వే
చ్ఛంజేసి ప్రవర్తించి యంధపరంపరచే విశ్వాసంబుసేసి తమంతన) యంధతమ
సంబునం బడుచునుండుదు రీఋషభునియవతారంబు ³రజోవ్యాప్త లగుపురుషుల
కు మోక్షమార్గంబు నుపదేశించుటకు నయ్యె నదియునుంగాక⁴ సప్తసముద్రపరి
వృతంబు లగుసింధూద్వీపవర్షంబులందలిజనంబులు దివ్యావతార ప్రతిపాదకంబు
శుద్ధంబు నగునెవ్వనికృత్యంబులు గీర్తింతురు మఱియు నెవ్వనియంశంబున నతి
కీర్తిమంతుం డగుప్రియవ్రతుండు గలిగె నెందు జగదాద్యం డగుపురాణపురు
షుం డవతారంబు నొంది కర్మహేతుకంబు గానిమోక్షధర్మంబుం దెలిపె వెండి
యు నెవ్వండు యోగమాయాసిద్ధుల నసదృశ్యతంబు లగుటంజేసి నిరసించె నట్టి
ఋషభునితోడఁ దత్సిద్ధికృతప్రయత్ను లగునితరయోగీశ్వరులు మనోరథంబున
నైన నెట్లు సరియగుదు రిట్లు సకలవేదలోకదేవబ్రాహ్మణులకు గోవులకుం బరమ
గురుండు భగవంతుండు నగుఋషభునిచరిత్రం బెవ్వరు వినినను దుశ్చరితంబులు
దొలంగు మంగళంబులు సిద్ధించు మిక్కిలి శ్రద్ధతో నెవ్వండువిన్నను వినిపించినను
హరిభక్తి దృఢంబగు నట్టిహరిభక్తితాత్పర్యమునం(బెద్దలు భాగవతులగుటంజేసి
సంప్రాప్తసర్వపురుషార్థు లగుచు వివిధవృజనసేతుకం బగు)సంసారతాపంబును
బాసి ⁵యవిరతంబుఁ దద్భక్తియోగామృతస్నానంబు సేసి పరమపురుషార్థం బ
యినమోక్షంబును జెందుదు రని సప్రదీప్యపంబులవారు నేడును గొనియాడు
చుండుదురు.

89

ఆ. యాదవులకు మీకు శ్రీ నత్యంతకులగురు, వై నకృష్ణుఁ డెచటరైనైన గలఁడు
కొలుచువారికెల్ల శ్రీ సులభుఁ డై మోక్షంబు, నిచ్చుఁ జింతసేయ శ్రీ నేల నీకు.90

1 నధర్మలక్షణంబులం గలిగి కలియుగ. 2 దంధపరంపరను దమతమ. 3 బ్రాహ్మణక్షత్రియ
లగు మోక్ష. 4 నతనియంశంబున సప్రదీప్యములంకుం బ్రచినునకునియంశంబునకు సరిచెప్ప నలవి
గా దేవంశంబున శ్రీహరి యంతరించి మహాయోగధర్మప్రకాశంబు సేసి నాఋషభునిచరితంబు మ
నోరథంబుననైన బొందలే రతంకు యోగమాయను నిరసించి మాయాకల్పితసకలసిద్ధుల నసత్యంబు
గాఁ దలఁచె నిట్లు సర్వలోకపూజ్యులైనదేవబ్రాహ్మణులకు. 5 హరికి ధామృతపానంబున నిర్విరు
లైన పరమపురుషార్థంబైన మోక్షంబు నశేషంప రని సప్రదీప్య:—ఇది 'మోక్షంబు నశేషంప' గ
నుటకు 'తరున నిర్వృత్యా పరయా హ్యపవర్గ మాత్యంతికం పరమపురుషార్థ మపి నో ఏవాద్యుస్తే'
అని మాలము. 6 డెక్క డైన.

సీ. నిత్యానుభూత మాశ్రానిజరూపలాభని, వృత్త మై తగుమహాశతృష్ణ గలిగి
యతులితవిపులమాశ్రయారచితం బై న, లాభంబునకుఁ దగురలంబు లేని
మతి గల్గి లోకుల శ సతివేడ్కఁగరుణించి, యథయదానం బిచ్చి శ యందఱ కిల.
²వ్యయం బై దివ్య శ మై మహానంద మై, యత్యంతసేవ్య మై శ యతుల మైన
తే. తనదులోకంబు సూపంగఁ శ దగినయట్టి
మోక్షమార్గంబు నెఱిగించి శ ముక్తదేహుఁ
డగుచుఁ దాదాత్మ్య మొండెఁ బ్రత్యక్షవిష్ణు
వై నఋషభుండు జనులకు శ నద్భుతము గ.

91

శ్రీ భరత తో పా ఖ్యా న మః శ్లోకం

మ. భరతుం డంత ధరాతలంబుఁ గడఁకం శ బాలించుచున్ ధారుణి
శ్వరచంద్రుం డగువిశ్వరూపునకు మున్ శ సంజాత యై యుండి ని
ర్భరకాంతిన్ విలసిల్లుపంచజనిపేరరం గల్గుకాంతామణిం
గర మర్థి ధరఁ బెండ్లి యాడె శుభలగ్నంబందు భూవల్లభా.

92

వ. ఇట్లు (వివాహితుం డై) యాపంచజనివలన నహంకారంబునం బంచతన్మాత్ర
లు జనించిన తెఱంగున సుమతి రాష్ట్రభుక్కుగర్భ నాచరణ ఘాత్రుకేతువు లను
సేవుచు పుత్రులం బుట్టించె నట మున్నజనాభం బనుపేరం బరఁగువర్షంబు
భరతుండు పాలించుకతంబున భారతవర్షంబు నాఁ బరఁగె నంత.

93

క. భరతుండు పూర్వజ తేలిస, కరణిని గర్తముల నెల్లఁ శ నైకొని ప్రజల్
హరికృప నొందుచు నేలెను, ధరణీసురవగులు మాగడ శ ధరణీనాథా.

94

సీ. భగవంతుఁ డగుజగత్సర్పరితు ³నల్పంబులు, నధికంబు లై నపైకకర్తవ్యరముల
దిర్ఘపూర్ణములచేత శ దగను జాతుర్వాన్య, ¹ముల నగ్నిహోత్ర ముశవలనఁ గడఁకఁ
బశుసోమములచేతఁ శ బలమాఱుఁ బూజించి, వేదోక్త మైనయారవిమలకర్త
ములఁగల్గుధర్తంబుఁబురుషోత్తమార్పణం, బుగఁజేయుచును మఖంశబులనుమంత్ర
తే. ములను బలికెడునాడై వములను శ్రీశు
నవయవంబులు గాఁగ భూధవుండు ప్రేమ
ననుదినంబును శాయక శ ఘనతఁ దలఁచి
యఖిలరాజ్యానుసంధానుఁ శ డగుచు నుండె.

95

క. ఈరితిఁ గర్తవ్యుల, నారయ సత్యంతశుద్ధ శ మగుచి త్తముతో
నారాచవట్టి భరతుండు, ధారుణి బాలించె నధికశత్రుత్వాన్ని తుం డై.

96

వ. మఱియు నాభరతుండు శ్రీవత్సకౌస్తుభవనమాలాలంకృతుండును సుదర్శనా
ద్యాయుధోపలక్షితుండును నిజభక్తజనహృదయారవిందనివాసుండును బరమ

1 నిజరూపుచేత నివృత్త. 2 నవ్యయంబును మహానందకరంబును, దివ్యంబు సత్యంతసేవ్యమైన.

3 ని గణనాధికము లై న పెక్కుమఖములచేత. 4 అగ్నిహోత్రములచే నతిథిజనము. 5 మనంబందు.

పురుషుండును నైనవాను దేవునియందు సధికభక్తి ననుదినంబును జేయుచు
నేబదిలక్షలవేలేండ్లు రాజ్యంబుసేసి ¹పితృపితామహాద్యాయాతం బగునాధనం
బును యథార్థంబు గల బుత్రులకుఁ బంచి యిచ్చి బహువిధసంపదలు గలగృ
హంబును బాసి పులహాశ్రమంబున కరిగె నంత. 97

సీ. ఏయాశ్రమంబున శ నిందిరాధీశ్వరుఁ, డచ్చటివారల శ నాదరించి
ప్రత్యక్షమున వచ్చి శ పాయ కెప్పుడు నుండు, నట్టిరమ్యం బైనయాశ్రమమున
నిలిచి సాలగ్రామశ్రములు గల²గండకీ,నది యెందు నెంతయుఁ శ గదిసి యుండు
నచ్చీట నేకాకి శ యగుచును భరతుండు, బహువిధసవపుష్పపల్లవముల

తే. సతులతులనీడశంబుల శ నంబువులను, గండమాలాదిఫలములఁ శ గంజములను
ఘనత నర్పించి నిచ్చులు శ దనివి లేక, సేవసేయుచు నుండె నాశ్రీశుఁ జేరి. 98

వ. దానంజేసి విగతవిషయాభిలాషుండై శమదమాదిగుణంబులు గలిగి యభేచ్ఛం
జేసి యెడతెగక పరమపురుషునిపరిచర్యాభక్తిభరంబున శిథిలీకృతహృదయ
గ్రంథి గలిగి సంతోషాతిశయంబునం బులకితాంగుండు నానందబాష్పనిరుద్ధావ
లోకనయనుండు నగుచు నిజస్వామి యైనహరి(చరణారవిందానుభ్యాస(పరిచిత)
భక్తియోగంబునం బరమానందగంభీరహృదయం బనునమృతకాసారంబున ని
మగ్నుండగుచుఁ దా నపుడు పూజించుపూజ నెఱుంగక యిట్లు భగవద్వ్రీతంబు
ధరియించి యేణాజనవాసస్త్రిషవణస్నానంబుల నార్ద్రకుటిలకపిశవర్ణజటకలా
పంబులు గలిగి మార్తాండాంతర్గతుం డయినపరమేశ్వరుని హిరణ్మయపురుషు
నింగాఁ దలంచుచు నిట్లనియె. 99

సీ. కర్మఫలంబులఁ శ ³గడఁక నిచ్చుచు మనో, వ్యాపారమున నిట్టిరయఖలలోక
ములఁజేసి యాలోకశ్రములకు నంతర్యామి, యగుచుఁ బ్రవేశించి యంతమీఁద
నానందరూప మై నట్టిబ్రహ్మముఁగోరు, చున్నజీవుఁ దనయం శ దున్నయోగ
శక్తిచేదగ ననిశంబుఁ బాలనసేయు, చుండియంతటను మాశ్రుండమధ్య

అ. వర్తి యగుచు నిట్లుశోవఱులచు జగముల,యందు నుండి ప్రకృతిభౌంద కంత
సతులదివ్యమూర్తియైనయానందరూ, పమును శరణ మొందె శ భరతవిభుఁడు.

వ. అంత నాభరతుం షొక్కనాఁ ⁴హమహానదిం గృతాభిషేకుం డయి ముహూర్త
త్రయం బంతర్జలంబులందుఁ బ్రణవోచ్ఛారణంబు సేయు చుండునమయంబున
నిర్భరగర్భిణి యగునొక్కహరిణి జలార్థిని యై యొంటి జలాశయసమీపంబునకు
వచ్చి జలపానంబు సేయునెడ నాసమీపంబున మృగపతి గర్జించి లోకభయం
కరంబుగ నాదంబుసేయ నాహరిణి స్వభావంబున భీత యగుటంజేసి బెగ్గడిలి

1 సామ్రాజ్యంబు పుత్రులకుం. 2 చక్రతీ, ర్థంబుఁ జేయును బనిత్రంబుగాఁగ' వ్రా. ప్ర.
3 గడునవర్చన. 4 వాగ్రూపమున నరు, అందు నుండి. 5 దాచక్రతీర్థంబునం.

(హరివిలోకనవ్యాకులచిత్తయై) దిగ్గన నుదరి గగనంబునకు ¹ నెగిరి యపగతతృష
యగుచు నది నుల్లంఘించునెడ నధికభయంబునంజేసి యాగర్భంబు యోనిద్వా
రంబున గళితంబై జలంబులం బడియె నాహరిణి (యుల్లంఘనాదిభయంబునంజేసి)
తత్తీరంబున (నుండుగిరిదరిం బడి) శరీరంబుఁ బాసె నంత నాహరిణిపోతంబు జ
లంబులం దేలుచున్న భరతుండు గను విచ్చి చూచి కరుణార్ద్రచిత్తుండై (మృత
జనని యగునా) హరిణిపోతంబును దనయాశ్రమంబునకుం గొంపోయి మిక్కిలి
ప్రీతి సేసి యుపలాలనంబుసేయుచుండఁ బోషణపాలన ప్రీణనలాలనానుభ్యానంబు
ల భరతునకు నాత్మనియమంబు లై నయస్థాంగయోగంబులును ² బరమపురుష
పూజాపరిచర్యాదులు నొక్కొక్కటిగఁ గ్రమక్రమంబునం గొన్నిదినంబులకు
సమస్తంబును నుత్సన్నం బయ్యె నంత.

101

క. ఘనతపము చలన మొందుట, యును భరతుం. డెఱుంగ కాత్రయోగంబునఁ జ
య్యనఁ బాసె హరిణిపోతముఁ, దనమదిగోఁ బ్రీతిఁజేసి శత్రువుక వలికెన్. 102

ఉ. అక్కట తల్లిఁ బాసి హరిశార్భక మాప్తులు లేమిఁజేసి యే
దిక్కును లేక యున్న నిట శత్రుచ్చితి నాయెడ నీమృగార్భకం
బెక్కుడుప్రేమ సేసి చరియించుచు నున్నది నాదుసన్నిధి
మక్కువచేసి దీని గడుగుమన్ననలం దగఁ బోతు నెంతయున్. 103

క. శరణి వచ్చినజంతువుఁ, గరుణం గను విచ్చి చూచి శ కాంచినఁ బుణ్యం
బరయఁగ నధికం బని ము, న్నెఱిగించిరి సన్మనీంద్రు శ లెల్లం బ్రేమన్. 104

న. అని యిట్లు హరిణిపోతంబుం దనయాశ్రమంబున ³ సత్కాంతింజేసి యాననశయ
నాటనన్నానసమిత్కుశకుసుమఫలఫలాశమూలోద కాహరణదేవపూజాజపాదుల
యెడం దనయొద్దన యునిచికొనుచు వృకసాలావృకాదిక్రూరమృగంబులవలని
భయంబున వనంబుల వెనువెంటం దిరుగుచు (నధిక ప్రణయభరపరీతహృద
యుం డగుచు సతిస్నేహంబునంజేసి కొంతసేపు స్కంధంబుల వహించుచు మఱి
కొంతతడ వురంబున నుత్సంగంబున నుంచికొని లాలించుచు సంతసంబు
నొందు మఱియు నాభరతుండు నిత్యనైమిత్తికాదిక్రియాకలాపంబు నిర్వర్తించు
నెడ నంత నంత లేచి హరిణకుణకంబుఁ జూచుచుఁ గించిత్స్వస్థహృదయుండై
దాని నాశీఃపరంపరల నభినందించుచుఁ జంబనాదులం బ్రీతిసేయుచు) సతిమో
హంబునం బెంచు చుండునెడ.

105

చ. ⁴ గురువులువాటి బిట్టటికి శ కొమ్ములఁ జిమ్ముచు నంత నంత డ
గ్గఱుచును గాలుర్రవ్వచు నశఖంబుల గీటుచు గాసి సేయుచు
న్నొకగుచు ధారుణీశ్వరునిరయూరువుల్ శయనించి యంతలో

1 'నెగిరిపడిన గర్భంబు స్రవించి జలం. 2 జలనంబు నొందె నంత' వ్రా. ప్ర. 3 కుం గొని
చని ప్నానసమి. 4 ఇది యచ్చుప్రతుల లేదు.

నజకడ మెక్కుచుం బొదలి శ యాడుచు నాహరిణంబు లీలతోన్. 106

తే. గరిమ నీగతి మెల్లనశకరలు వొడిచి, చెలగి యాడంగ భరతుండుశచి త్రమందు
సంతసిల్లుచునుండె నాశ్రమముఁబాసి, హరిణడింభక మంతలో శ నుటికి చనియె.

వ. భరతుం డంతం దన్త్యగశాబకంబు గానంబడమికి (వ్యాకులితచిత్తుం డగుచు
నష్టధనుండునుంబోలె నతిదీనుం డై కరుణతోడం గూడి తద్విరహావిహ్వలమతి
యై దానిన తలంచుచు నతిశోకంబుతో) మనంబున దుఃఖించి యిట్లనియె. 108

తే. హరిణపోతంబ నీకు వశనాంతమందుఁ

గూరమృగశాధ లేకుండఁ శ గోరు చుండఁ

దలగి పోయి తె యనుచుఁ జిత్తంబునందు

రాజవృషభుండు భరతుఁ డాశ్రయ మంది. 109

తే. తల్లి చచ్చినహరిణ్యపోతంబు వచ్చి, పుణ్యహీనుండ నగునన్నుఁ శ బొంది పాసె
నేమి సేయుదు నే నింక శ నెట్లు గందుఁ, జేరి యేరితిఁ గాంచి రరక్షించుకొందు.

క. కట్టా యీయాశ్రమమునఁ, బుట్టినతృణవల్లి మేసి శ పొదలినహరిణం
బిట్టలు దిరుగు చుండఁగఁ, బట్టి మృగేంద్రుండు గొట్టి శ బాధించె నొకో. 111

వ. ఇట్లు భరతుండు హరిణకుణకక్షేమంబు గోరుచు నెప్పుడు వచ్చి నన్ను సంతోష
పఱచు నానాప్రకారంబు లై నతనగతులచేత నన్ను నెప్పు డానందంబు నొందిం
చు ధ్యానసమాధి నున్నప్పుడు నన్నుఁ గొమ్ముల గోరుచు నుండునట్టివినోదంబు
లెప్పుడు గనుఁగొందు దేవపూజార్థవ్యంబులు ద్రోక్కి మూర్ఖానినం గో
పించి చూచినం గుమారుండునుంబోలె దూరంబునకుం జని నిలిచి మరల
నేఁ బిలిచిన వెనుక నిలిచి యుండు నిట్టిమెలఁకువస్వభావంబులు గలుగుట
యెట్లు లీభూదేవి యెంతతపంబు చేసినదియో యాహరిణపాదస్పర్శంబులం
బవిత్త్రయై నభూమి స్వర్గాపవర్గకాము లై నమునులకు యజ్ఞార్థ యగు నట్టిహరిణ
పోతంబు నెట్లు గనుఁగొందు .నదియునుం గాక భగవంతుం డగుచంద్రుండు
1 మృగపతిభయంబున మృతజననియు స్వాశ్రమపరిభ్రష్టంబు నై నమృగశాబకం
బును గొనిపోయి పెంచుచున్నవాఁడో మున్ను పుత్రవియోగతాపంబునం జం
గ్రకిరణంబులం బాపుడు నిపుడు హరిణపోతంబు దనశరీరస్పర్శంజేసి కళానిధి
కిరణంబులకన్న నధికం బగుచుం బుత్రవియోగతాపంబునివర్తింపం జేసె నను
చుం బెక్కుభంగుల హరిణనిమిత్తంబులై నమనోరథంబులచేతం బూర్వకర్త వశం
బున యోగ భ్రష్టం డగుభరతుండు 2 భగవదాశాధనంబువలన విభ్రంశితుం
డగుచు నితరజాతిం బుట్టినహరిణపోతంబుమీఁదిమోహం బగ్గలం బగుచుండ
నుండె నని పలికి శుకయోగీంద్రుండు మతియు నిట్లనియె. 112

నీ. జననాథ మున్ను మోక్షవిరోధ మని పాయఁ, గారానిపుత్రాదిశకంబు నెల్లఁ

- బాసి తపస్వియై శ భరతుండు హరిణశా, బకపోషణంబునఁ శ బాలసమున
నటలాలనప్రీణనానుషంగంబుల, మూషికచిల మతిశోషమునను
సర్పంబు సొచ్చినచందంబునను యోగ, విఘ్నంబు మిక్కిలి శ విస్తరిల్లెఁ
- ఆ. గాన యెంతవాని శ కై నను గాలంబు, గడవ రామి న్లు శ గాక పోదు
పరమమునుల కై నఁ శ బాయపు కర్కంబు, లొరు లనంగ నెంత శ నరవరేణ్య.
- వ. ఇల్లు భరతుండు మృగవియోగతాపంబు నొందు చుండునెడ నామృగశాబ
కంబు సనుడెంచిన సంతస్థి చుండె నంత నొక్కనాడు. 113
- మ. భరతుం డల్లన యంత్యకాలము వెసం శ గ్రాసింపఁగా నప్పు డా
హరిణంబుం గడుభక్తి¹ బుత్తుగతి నశత్యాసక్తి వీక్షింప నా
హరిణంబుం దనయాత్మలో నిలిపి దేశహం బంతటం బాసి తా
హరిణగర్భమున² జనించి హరిణం శ బై యొప్పెఁ బూర్వస్మృతిన్. 114
- వ. ఇల్లు భరతుండు హరిణగర్భంబునం బుట్టియు భగవదారాధనసామర్థ్యంబునం
దనమృగత్వకారణంబుఁ దెలిసి కడుం దాపంబు నొందుచు నిట్లనియె. 115
- ఉ. రాజులు ప్రస్తుతింప సురరాజసమానుడ నై తనూజుల³
రాజులఁ జేసి తాపసులు శ రాజయుషీండుఁ డటంచుఁ బల్కుఁగాఁ
దేజము నొంది యాహరిణదేహమునందలిప్రీతిఁజేసి నా
యోజ 2నడంగ నేఁ జెడితి శ యోగిజనంబులలోన బేల నై. 116
- వ. ఇల్లుశ్రీహరిశ్రవణమునసంకీర్తనారాధనానుసరణాభియోగంబులంజేసియశూన్య
సకలమామం బగుకాలంబు గలనాకు హరిణపోతస్కరణంబుకతంబున యోగ
విఘ్నంబు ప్రాప్తం బయ్యె మోక్షదూరుండ నైతి నని (నిగూఢనిర్వేషం
డగుచుఁ) దల్లిం బాసి క్రమము (నువశమశీల)మునిగణసేవితం బయి భగవ
త్తేత్రం బైన సాల (తనునిబిడతమ) గ్రామపర్వతసమీపపులస్త్యపులహోశ్రమం
బులకుం (గాలాంజనపర్వతంబువలనఁ) జనుడెంచి యందు మృగత్వావసానంబు
గోరుచు (సంగంబు విడిచి యోకాకి యగుచు) శుక్కువర్ణతృణవీరుదాహారుండై
(మృగత్వనిమిత్తం బగునానదీ)తీర్థంబునందు (నవసానంబుగోరుచుండ త్రీలోదక
క్లిన్నం బగుచు నుండు)శరీరంబు విడిచె నని శుకయోగీండు పరీక్షిన్నరేం
ద్రునకు వినిపించి మఱియు నిట్లనియె. 117

భరతుండు హరిణజన్మంబు విడిచి బ్రాహ్మణుం డై జనించుట. ఇతి-

- సీ. హరిణదేహముఁ బాసి శ యంత నాంగీరసా, న్వయుండు పవిత్రుండు శవంశకరుండు
శమదమఘనతపస్వాధ్యాయనిరతుండు, గుణగరిష్ఠుండు నీతిశోవిదుండు
నై నబ్రాహ్మణునకు శ నాత్మజుం డై పుట్టి, సంగంబువలనను శ జకితుఁ డగుచుఁ

1 'బుత్తుగతి న్నాలించి వీక్షింపుచు'. 2. 'న యొడితి' ధరమ' వ్రా. ప్ర. 3 'యా
రాధనానుసరణయోగంబులంజేసి యెల్ల కాలంబునం గలనాకు.

- గర్భబంధంబుల శ ఖండింపఁ జాలునీ, శ్వరుని నచ్యుతు నజు శ శ్రవణమునన న్నిక
తే. ములను హరిచరణధ్యానములను విఘ్న, భయముననుజేసి మనమందుఁ శ బాయ
నిలిపిసంస్తుతిసేయుచు శ నిలిచియుండె, భరితయశుఁ డైనభరతుండుఁ పార్థివేంద్ర.
- వ. ఇట్లాంగిరసుండు ప్రథమభార్యయందుఁ బుత్రసవకంబును గనిష్ఠభార్యయందు
స్త్రీపురుషుల నిర్దటను గలుగఁజేసిన నందుఁ బురుషుండు పరమభాగవతుండును
రాజర్షిప్రపరుండును సుతృప్తమృగశరీరుండునుం జరమశరీరంబునం బ్రాప్తవిప్ర
శరీరుండును నగుభరతుం డయ్యె సతం డాజన్మంబున నన్యజనసంగంబు జన్మ
పరంపరలకుఁ గారణం బని యత్యంతభయంబు నొంది కర్మబంధవిధ్వంసనశ్రవణ
స్మరణాదుల శ్రీహరియనుగ్రహంబునం బూర్వజన్మపరంపరల సంస్మరించుచుఁ
దనస్వరూపంబు నున్న త్తజాంధబధిరరూపంబుల లోకులకుం జూపుచుండె సంత.
- మ. జనకుం ¹డాంగిరసుండు నాత్మజుని వాత్సల్యంబునం బెంచుచుం
దనరం ²జ్వాలముఖాగ్రకర్మములచేతన్ సంస్కృతుం జేసి పా
యనిమోహంబున నిచ్చలుం గడఁక శౌచాచారముల్ సెప్పినన్
ఘనుఁ ³డాభాగవతుం డనమృతిని దత్కర్మంబులం గైకొనెన్. 120
- వ. ఇట్లు బ్రాహ్మణకుమారుండు గర్మంబులయందు నిచ్చ లేక యుండియును బితృ
నియోగనిర్బంధంబునంబిత్వసన్నిధియందె యసమీచీనంబుగా వ్యాఘృతిప్రణవ
శిరస్సహితం బగునట్లు గాయత్రీమంత్రోపదేశంబు నొంది ⁴చైత్రాదిచతుర్థాసం
బుల సమవేతంబుగ వేదంబుల నధ్యయనంబు నేయు చుండె జనకుం డాత్మజుని
శిష్టాచారంబుచే శిక్షింప వలయు ననుగోకాచారంబు ననువర్తించి (యాత్మ
భూతుం డగునాత్మజునందు నభినివేశితచిత్తుం డగుచు శౌచాచరమగ్రాధ్యయన
వ్రతనియమగుర్వసలశుశ్రూషణాదికంబు లనభియుక్తంబు లగునం బుత్తునిచే
నొనరింపించుచు సప్రాప్తమనోరథుం డయ్యె సంత). 121
- క. ఈరీతిని గొడుకున కాచారంబులు గఱపి చింత శ సద్గృహమున సుం
సారి యగు చుండి విప్రుడు, బోరన దేహంబుఁ బాసి శ పోషనమీదన్. 122
- ఆ. తల్లి తండ్రితోడఁ శ దా నన్నిఁ జొచ్చిన, సతనిమహిమ లెఱుంగ శ కంతలోన
సవతితల్లిగొడుకు శ లవినీతు లగుచును, శాస్త్రవిద్య లానిఁ శ జమవ నీక. 123
- వ. ఇట్లు బ్రాహ్మణకుమారుని సవతితల్లిగొడుకులు వేదవిశ్వలవలసం బాపి గృహ
కర్మంబుల సతని నియమించిన. 124
- క. ధరణీసుగో త్తముండు దా, నగుదుగఁ దమవారు సెప్పినవి యెల్లను నే
మఱ కందుఁ బ్రీతి సేయక, నిరతము గృహకర్మమ్లు శ నెఱపుచు నుండెన్.
- వ. ఇట్లు గృహకర్మప్రవర్తనం డగుచు (నుండ మూఘు లగుద్విపాత్మశువులచే

1 'డాటను విప్రుఁ డాతనిని వాత్స. 2 గాఁ జవ్రలాదికర్మములచేతం బ్రీతిఁ బుట్టించి. 3 దాని ప్రమతుండు గైకొనియె కర్మకంబులన్ భూషణ' 4 యనుష్ఠిత యై యధ్యయ. బ్రా. ప్ర.

ను స్మృత జడ బధిర యని యాహూయమానుం డగునపుడు తదనురూపంబు
లగుసంభాషణంబుల నొనర్చుచుఁ బరేచ్ఛాయదృచ్ఛలంజేసి విప్రివేతనయాహ్వా
దులవలన నియుక్తకర్తృంబులం బ్రవర్తించుచు.) 126

తే. అతులమృష్టాన్న మైన శుశ్మాన్న మైన

నెద్ది వెట్టిన జిహ్వకు శ హితవు గానె

తలఁచి భక్షించుఁ గా కొండుఁ శ దలఁచి మిగులఁ

బ్రీతి సేయఁడు గుచులందుఁ శ బెంపుతోడ.

127

వ. మఱియు నావిప్రంజాత్మనిత్యానందనుఖలాభంబు గలిగి యుహసుఖదుఃఖంబుల
యందు దేహభిమానంబు సేయక శీతోష్ణవాతవర్షాతపంబులకు నోడి పైచీర
గప్పక వృషభంబునుంబోలెఁ (బీనుండును గౌరంగుండును నగుచు) స్థండిలశాయి
మై 1 రజఃపటలంబునం గప్పంబడినదివ్యమాణిక్యంబునుంబోలె ననభివ్యక్తబ్ర
హ్మనర్చనంజై మలినాంబరపరీతకటితోనుండు నతిమఘీలి ప్రయశ్నోపవీతుండు నగు
టంజేసి యజ్ఞజనంబు లతండు బ్రాహ్మణాభాసుండు మందండు నని పలుక సంచ
రించుచు(ండం గర్తృమూలంబునం బహులవలన నాహారంబు గొనునపుడు) దమ
వారును నియమించినవ్యవసాయకర్తృంబునంబు 2 క్షేత్రవిహితసమవిషమన్యూ
నాధికంబుల నెఱుంగక ప్రవర్తించు నూఁక తివుడు వెలికపిండి పొట్టు మాడు
త్రబ్బెడ యాదిగాఁ గలద్రవ్యంబులయందు నరుచి సేయక యమృతసమానం
బుగా భక్షించుచుం జేసికావలి యుండు నెడ నొక్కనాడు. 128

శ్లో. పృథులరాజభృత్యులు కాళిబలికి భరతునిఁ గొంపోవుట. శ్లో.

క. పురిలోన వృషలపతి దా, నరుదుగ సంతానకాముఁ శ జై వేడుకతోఁ

బురుషుఁ డగుపశువుఁ గాళికె, నెఱుముక గొనిపోవఁ బశువు శ దలఁగిన భృత్యుల్.

ఆ. అరసి కాన లేక శ యారాత్రి వీరాన, నమునఁ జేసికాపుర విమలబుద్ధి

నున్నవిప్రయోగి శ నొయ్యన పొడగాంచి, పశువు మంచి దనుచుఁ బట్టి రతని.

క. ఆరీతిని భూసురనిఁ, నారయ నాకాళికాగృహమునకు భృత్యుల్

బోరనఁ గొనిచని న్నిరి, చాంతిరాభ్యంజనాదిరసంస్కారంబుల్.

131

వ. ఇట్లధ్యంబసాదికృత్యంబులు దీర్చి నూతనసనసంబు గట్ట నిచ్చి గంధపుష్పాభ
రణాక్షతాలంకృతునిం జేసి మృష్టాన్నంబులు భుజి యుంపం బెట్టి ధూపదీప(మాల్య
బాజకిసలయూంకుర ఫహాపహారా)దులు సమర్పించి పంచమహావాద్యసూర్యంబుల
తోడ నాపురుషపశువుం గాళికాదేవిసమ్ముఖంబున నాసీనుం గావించి రావృషల
పతి పురుషపశువురక్తంబున భద్రకాళి సంతోషపెట్టం దలంచి కాళికామం

1. రజోనికరంబునఁ గప్పంబడినవాణి యుంబోలె బ్రహ్మవిద్విగలిగి సర్వజనులు లెకండు నష్ట
బ్రహ్మణ్యుండు మంగుం డని పలుక, 2. కై పుత్యపక్షిపాతంబు లెఱుంగక.

త్రాభీమంత్రితంబు (నతికరాళంబు) నైనఖడ్గం బంది (నిజాభీష్టసిద్ధికి) హింసింపం దలంచిన.

132

సీ. సర్వభూతములకు శ్రీ సఖుండును బ్రహ్మభూతాత్ముండు నిర్వైరుధ్యంబున బ్రహ్మ సుతునితేజం బంతర జూడ దుస్సహ మైన, భయ మంది వడలుచు శ్రీ భద్రకాళీ క్రోధంబు ముమ్మడిగొనంగ హుంకారంబు, నలుపుచు నట్టహాసంబు సేసి పాపాత్ములును దౌష్ట్యపరులును రాజున, తామసకర్మసంధాను లగుచు

తే. విప్రవరు నట్లుహింసింపురవృషలవతిని, భృత్యవర్గంబుడోడలల్ పృథ్వీగూల్చి యపుడు వృషలాధిపునిశిరమంది లీలఁ, బాడి యాడుచు నందంద క్రీడింపలిపె.

క. ధరలోన నెవ్వ రేనియు, ధరణీసురవరుల కెన్నఁ శ్రీ దలఁచిరయేనికా నెరయంగఁ దార చెడుదురు, హరి ధరణీసురవరేశ్వరలం దుండుటచేన్. 134

వ. మఱియును.

135

ఉ. అచ్చట విప్రసానుండు భరయం బొకయింపుక లేక చంపఁగా వచ్చినవారియందుఁ గరరవాలమునందును గాళియందుఁ దా నచ్యుతభావ ముంచి హృదయంబునఁ బగ్గదళాక్షు నెంతయున్ మచ్చికతోడ నిల్చి యనుగ్రహానము నొందక యుండె నెంతయున్. 136

వ. మఱియు నావిప్రవరుండు చండికాగృహంబు వెలువడి క్రమ్మటం జని కావలి యుండునెడ.

137

సీ. అంతటఁ గొన్నిహారయనములు సన సింధు, భూపాలనము సేయఁభూవరుండు ధీరత నిత్యమరతీతీరమున నున్న, కపిలమహామునిఁ శ్రీ గాంచి తత్త్వ విజ్ఞాన మెఱిఁగెడురవేడ్కతోడుత శిబి, కాగోహణము చేసి శ్రీ యగుగు చుండ నాలోన నాశిబిర¹ కావహు లాచేసఁ, గా పున్నవిప్రునిఁ శ్రీ గాంచి తెచ్చి

తే. శిబిక మోపింత మీతనిచేత ననుచు, బట్టి మూఁపునఁ బల్లకిఁ శ్రీ బెట్టి మోపు మనుచు మోపించునంత ధరరామరుండు, శిబిక మూఁపున నిడి యంచుగ్రజంత లేక.

క. తనమనసుకొలది నప్పుడు, మునుకొని యట్లప్రయత్నమున నడవఁగ నా జనపతి నిన్నొన్నత మై, చనుట యెఱిగి శిబిక మోచురజనులకు ననియెన్.

ఆ. మీర లిప్పు డిచటఁ శ్రీ జేరి మిక్కిలి ప్రయత్నంబుతోడఁ గగిలి శ్రీ నడచు చుండ విషమ మగుచు గమనరవేగంబు నను బాధఁ, బెట్టుచున్న దనిన శ్రీ బెస్తలనిరి.

వ. దేవా యీవిషమగమనంబు మావలన నైనది గా² దీపరీయవాహకుండు సుఖ గమనంబు గా³ నడవ నేరండు వీనితోడ మేము నడవ నేర మనిన రహూగణుం డనునారా జు(పాసితవృద్ధజనుం డైనను బలాత్కారంబునం బుట్టినకోపంబునం) గోపించి విమర్శ దప్పి నీటు గప్పినవిప్రునుగబోలె నెఱుంగ రానిబ్రహ్మతేజంబు

1 'సముద్రనెచ్చెలియును, నాబ్రహ్మయును' అనుటం దై నివిప్ర. 2 కాగోహనుల చేసికాపున్న

3 దీపింతవాడు. 4 నడవం దనిన నారాజు' వ్రా. ప్ర.

గలబ్రాహ్మణునికిం గంటంకంబుగా నిష్ఠురవాక్యంబుల ని ట్లనియె.

141

చ. అలసితి వెంతయున్ ముసలి శ వాఁకట డస్సితి ¹వెన్న మిక్కిలిం
బలుచన యన్న దీశిబికశభారము దూరము మోసి తేగతిన్
నిలిచెద వంచు భూవరుడు శ నిష్ఠురముల్ దగఁ బల్క నాయెడం
బలుకక మోసె నాశిబిక శ బ్రాహ్మణవర్యుడు పార్థివేశ్వరా.

142

వ. అప్పు డావిప్రవరుండు దనకుం గడపటిశిరీరం బయినకళేబరంబునందు నహం
కారమమకారంబులం బొంద నీక మిథ్యాజ్ఞానరహితుం డై బ్రహ్మభూతుం డై
మానవప్రతిబంధన నాశిబిక మోచు చున్నవిషమగమనంబుఁ జూచి యతికుపితుం
డగుచు నాభూవరుండు వెండియు నిట్లనియె.

143

నీ. ఓరిమర్తద విన శ రోరిజీవస్మృత, నాయాజ్ఞఁ దప్పించి నడచె దీవు
సీవక్రమార్గంబు శ లిన్నియు విడిపించి, నడపింతు నిన్ను సర్వార్థమందు
నని రాజగర్వాంధుఁ శ డగుచు గుణత్రయంబున వృద్ధి బొందినభూవరుం డ
బద్ధప్రలాపముల్ శవల్కుచుండినఁ జూచి, శమదమాదులచే బ్రశస్తుఁ డగుచు
తే. జగతి బ్రహ్మస్వరూప మై శ సకలభూత,ములకు నత్యంతహితుం డై సర్వభూసురుండు
యోగివర్తన డెలియ లేరకున్నరాజ, సంత వీక్షించి యల్ల ని రట్లనుచుఁ బలికె.

అథ ధరతుండు రహాగణునిమటలకుఁ బ్రత్యుత్తరంబు లిచ్చుట. అథ-

వ. సరేంద్రా సీవు నెప్పునది సత్యంబు భారం బీశరీరంబునకే కాని నాకుం గలుగ
నేర న్దేహను స్థౌల్యకార్యంబులు వ్యాధులు నాధులు త్సుతృష్ణలు నిచ్చావిరోధ
భయంబులు జరామరణంబులు రోషనిద్రాజాగరణంబులు సహంకారమమకార
మదశోషణాదులును దేహంబుతోడన జనియించు గాని నాకుం గలుగ నేరవు
జీవస్మృతుండ నేన కా(దాద్యంతంబులు గలుగుటంజేసి)యందఱయందును గలిగి
యుండు స్వామిభృత్యసంబంధంబులు విధికృతంబు లగుచు వ్యవహారంబులం
జేసి శరీరంబులకుం గలుగుం గాని జీవునికి లేకయుండు నదియునుం గాక రాజాభి
మానంబున సీవు నన్నాజ్ఞాపించెదవేనిం బ్రమత్తుండ వై ననకుం బూర్వస్వభావం
బెల్లుండె నట్లు గాకక నీ సేమి సేయును నెఱింగింపు మున్నతి(మూకాంధ)జమ
లుంబోలె సహజస్వభావంబునం బొందిననాయందు నీశిక్ష నేమిలాభంబుఁ
బొందింప నేర్పు నదియునుం గాక స్తబ్ధుండు మత్తుండు నై సవాకు నీశిక్ష వ్యర్థం
బగు నని పలికి యుపశమశీలం డైనమునివరుండు పూర్వకర్మకేషంబునం గల్లు
భారవాహకత్వంబుం దలంగం గ్రోయుటకు భారంబు వహించి శిబిక మోచు
చుం జనునెడ నారాజవల్లభుండు దత్త్యజ్ఞానాపేక్షితుం డై చనియెడివాఁ డగు
టం దనహృదయగ్రంథివిమోచకంబులును బహుయోగ గ్రంథసమృతంబులును
నగుబ్రాహ్మణవాక్యంబులు విని యాశిబిక దిగ్గన డిగ్గ నుటికి యావిప్రునికి

సాష్టాంగదండప్రణామంబు లాచరించి సర్వగర్వవర్జితం డై ముకుళితహస్తం
డగుచు నిట్లనియె. 145

- సీ. ధరణీసుఖలోనఁగ దలఁచ నెవ్వఁడవు నీ, వవధూతవేషి వై శ యవనియందు
నేమిటికై చరియింపంగ వచ్చితి, చట నొక్కఁడవు నొంటి శ సనుట నేడు
ననుఁగృతార్థునిఁ జేయశననుకూలుఁడగుచున్న, యట్టియాకపిలమహామునీంద్రుఁ
డవా నీమహాత్వంబు శ దవిలి విచారింప, నెఱుంగక చేసితిఁ శ గరుణఁ జూడు
తే. తప్పు సైరింపు నే యమఁదండమునకు, హరునిశూలంబునకును వశ్రాధమున
కనలచంద్రార్కధనదశశస్త్రాస్త్రములకు. వెఱవ పుపుని కే మది శ వెఱచినట్లు.
వ. మఱియు నిస్సంగుండ వయి జడుండునుంబోలె నిగూఢవిజ్ఞానంబు గలిగి చరి
యించుచు నున్నవాఁడవు నీవచనంబులు యోగశూన్రమానంబు లై వాఙ్మ
నసంబులకు సభేద్యంబు లయి యున్న వే (నవ్విష్టుకళానతీగ్గుండు సాక్షాద్ధరియు
నగు)కపిలమహామునివలన బ్రహ్మవిద్యఁ దెలియం గోరి చను చున్నవాఁడ నీవు
లోకనిరీక్షణారం బవ్యక్తలింగుండ వై చరియించు చున్నకపిలమహామునీంద్రుం
డవు గాఁ బోలుదువు మందుం డైనగృహసుండు యోగీశ్వరచరిత్రంబు లెట్లు
లెఱుంగ నేర్చు గర్త వశంబున దృష్టంబై శ్రాంతి వహించుచు (నడుచుచు)నున్న
యాయా శ్రమంబు నాకు(నుంబోలె) నీకు నగు ననితోచుచున్న దది యెట్లనిన
ఘటంబు లేక జలంబు దేరానిఁజెఱంగున లేనివి గలుగనేరవు గావునం బ్రమాణ
మూలం బయినలోకవ్యవహారంబు సత్పథంబున సమృతం బై యుండుటంజేసి
నీ వాడువాక్యంబులు నాకు సమృతంబు గానేర వని సింధుదేశాధీశ్వరుండు విని
పించిన నావిప్రుండు లోకవ్యవహారంబునకు నిత్యత్వం² బాపాధికం బగుం గాని
నిత్యంబు గా నేర దని దృష్టాంతనిదర్శనంబు గా నిట్లనియె. 147
- సీ. పానకశిఖిలచే శ భాండంబు దాఁ నత్త, మగుఁ దత్తఘటముచే శ నందు నున్న
జలము తిపించు నాశజలముచేఁ దండులంబులు తత్త మొంది యశేష్ఠుడు విశిష్ట
మైనయన్నం బగునాచందమునను దా, దేహేంద్రియంబులఁ శ దెలివితోడ
నాశ్రయించుక యున్నరయట్టిజీవునకు దేహంబునఁ బ్రాణేంద్రియాదికమున
ఆ. జరుగు చుండు నిట్లు శ సంసారఘటశిక్ష, రక్షకుండు నయినరరాజు దుష్ట
కర్తములకుఁ బాసి శ కంజాక్షపదసేవఁ, జేసె నేని భవముఁ శ జెంద కుండు. 148
- ఆ. అనుచు ధారుణీసురరాత్మజుఁ డీరీతిఁ, బలుకుటయును రాజు శ పరిణమించి
వినయవాక్యములను శ వినఁపించి క్రమ్మఱఁ, బుష్కర డై నసింధురభూవరుండు.
- వ. మహాత్మా నేను రాజు సనియెడియభిమానమదాంధుండ నై మహాత్ములం దిరస్కరించిననన్నుఁ గరుణింపుము నీ వార్తబంధుండవు నీకృపాదృష్టింజేసి మహాత్ముల
నవమానంబు సేసినదురితంబువలన విముక్తుండ నయ్యెద విశ్వసుహృత్త వైన

నీకుం గోపంబు గలుగనేర దసమర్థు లయినమాబోటివారలు మహాజనావ
మానంబున శీఘ్రంబ నశింతురు గావున నీవు కృపాదృష్టి వయి నన్ను మన్నింపు
మనిన నావిప్రుం డి ట్లనియె. 150

క. కడువేడ్క నీ పవిద్యాం, సుండ వై యుండియును మిగులఁజోద్యము విద్యాం
సుండుఁబోలెను బలికెద వి, ప్పడు మే లన వచ్చుఁ గొంత శ పురుషులలోనన్.

ఆ. పరఁగఁ బెద్ద లీప్రపంచ మంతయుఁ దధ్య, మనరు నీవు తధ్య శ మనుచుఁ బలికి
తల్లు గాన నిన్ను శ సధికుండ వని పల్కు, రాదు నాకుఁ జూడ శ రాజచంద్ర. 152

సీ. యజ్ఞాదికములందుఁనాహ్వానములయందుఁ, దఱుచుగాఁ ద త్వవారదంబులేదు
స్వప్నంబునందుల శ సౌఖ్య మాకారంబు, నందుల నిత్య మై శ యంత లేని
యట్టిచందమున వేరదాంతవాక్యంబులు, త త్వంబు నెఱిగించి త తలఁగుఁ గాని
నిత్యంబు లై యుండఁ నేరపు పురుషుని, చిత్తంబు గుణముల శ జెంది యెంత

తే. కాల ముండును మఱి యంతఃకాలమందు, సరయ విజ్ఞానక ర్తేంద్రియములచేత
మరగి ధర్మంబులను సధర్మంబులట్లు, దగిలి పుట్టించుచుండు సత్త్వంతమహిమ.

వ. మఱియు ధర్మాధర్మ వాసనాయుక్తంబు విషయానురక్తంబు నైనచిత్తంబు గుణ
ప్రవాహంబులచేత వికారంబు నొంది దేవత్విర్భజ్నుష్యరూపంబు లయినదే
హంబులం బుట్టించుచుఁ గాలస్తాప్తంబు లై నసుఖదుఃఖితదుఃఖయఫలంబుల
ననుభవించుచు ననవరతంబు జీవునికిం బ్రత్యక్షం బగుచు స్థూలసూక్ష్మరూపం
బుల నుండు స్వాంతంబు గుణరహితం బైన ముక్తికారణం బగు ఘృతవర్తులు
గలదీపంబు సహామశిఖిలం బుట్టించు ఘృతవర్తులు నాశంబు నొందిన స్వరూపం
బుఁ బొందు నీజెఱుంగున మనంబు గుణకర్తానుబంధం బైన నీజగ్దలం బుట్టించు
గుణకర్తంబులం బాసె నేనిం బరతత్త్వంబు నొందు జ్ఞానేంద్రియంబు లే
నును విషయంబులమీఁదఁ దోచు బుద్ధు లేమను నభిమానంబును ననునేకా
దశవృత్తులం గూడినమనంబు జీవునికి ససంఖ్యంబు లయినజన్మంబులఁ బొందించు
మనోవృత్తుల సతిక్రమించిన జీవుండు పరంజ్యోతి యైననారాయణస్వరూపంబు
గా నెఱుంగుము స్థావరజంగమంబు లయినజీవులకుం బవనుండు ప్రాణం బై
యున్నచందంబున నీశ్వరుండు సర్వభూతాంతర్యామి యగుచు జీవాత్మస్వరూ
పంబున నుండు జీవాత్ముండు జ్ఞానోదయంబునంజేసి మాయ నెంతకాలంబు
గెలువ కుండు నంతకాలంబు ముక్తసంగుడు గాఁ డరిషడ్వర్గంబును జయించి
పరతత్త్వంబు నెఱిగిన నీశ్వరుం డగుఁ జిత్తం బెంతకాలంబు విషయాసక్తం
బగు నంతదడవు సంసారచక్రంబునందు సంచరించుం గావున మహావీరుండైనను
దనకు శత్రు వైనమనంబు సప్రమత్తుం డయి యిచ్చావిహారంబున జరగ నీక
పరమగురుం డైనశ్రీహరిచరణోపాసనాస్రంబునం జిత్తంబు గెలిచినం బరత
త్త్వంబు నొందు నని విప్రుండు వలికిన సతనిమహిమకు వెఱు గంది బ్రాహ్మణు

నకు నమస్కారంబు సేయుచు భూవరుం డి ట్లనియె.

154

ఉ. కారణవిగ్రహంబు నుర్రకాయము నీయవధూత వేషమున్
భూరిధరామరత్నమును శ బూర్వసమాగమ మా త్మభావముం
జారువిహారము న్నతులశశాంతిగుణంబును గూఢవర్తనం
బారయఁ గల్గునీకు ననరయంబును మ్రొక్కెదఁ జెక్కుభంగులన్.

155

మ. జ్వరితార్తుం డగుఁగి కాషధ మతీరప్తం బై నచందంబునన్
ధరలో నాతపత ప్తదేహి కడుశీతలం బై నతోయంబునున్
గరిమం గోరినరీతి నెంతయు నహంకారాహినప్తుండ నై
పరఁగున్ నాకును నీవచోమృతము దశర్పణ మందు వే టున్నదే.

156

ఆ. విప్రవర్య నేను శ వేడ్కతో నాసంశయంబు లెల్ల నిన్ను శ నడిగి తెలియఁ
దలఁచి యున్నవాడఁ శ దప్పక యెఱిఁగింపు, ముచితవృత్తిఁ దత్త్వయోగ మెల్ల.

వ. (అని యడిగినయారాజునకు విప్రుం డి ట్లనియె.)

158

తే. కాన వచ్చినఫలములు శ కర్మమూల, మగుటఁజేసియు సంసారమందుఁ జిత్త
మెవునువర్తించుచుండఁగార్ నెఱుంగ లేవు, తత్త్వయోగంబుమిగులనిత్యంబటంచు.

వ. 2మటియు నీవసుంధర నున్నచరణంబులకు నెక్కుడు జంఘ లామీఁద జానువు
లాపొడవున నూరువు లందులకు నుపరిప్రదేశంబున మధ్యం బటమీఁద నుర
మందులకు నెక్కువ కంఠం బటమీఁద స్కంధం బందుల దారు వాదారువున
శిబిక శిబికయందు రాజ ననియెడియభిమానంబు గలిగి నీవున్నవాడ విట్టిశోచ్యు
లయి కష్టదశం బొంది జనుల దయలేక నిగ్రహించినీవు ప్రజాపాలనంబుసేయు
చున్నవాడ ననుగర్వంబున మావంటిమహాత్ములసభలలోనం బూజ్యుండవు గాక
యున్నవాడ వీస్థావరజంగమంబులకు నివాసస్థానంబు వసుంధర యైనచందంబున
నత్క్రియలచేత నెఱుంగం దగినజగత్కారణం బై నతత్త్వంబు నెఱింగించెదఁ
బరమాణుసముదయం బీధరిత్రి యైనచందంబున 4నవిద్యామనంబులచేతం
గల్పితం బయినకృత్యకూలబృహదణుసదసజ్జీవాజీవ గ్రవ్యస్వభావాశయకాలనామ
బుద్ధిరూపం బై నమాయచే జగత్తు రెండవది యై కల్పింపబడియె 5బాహ్యభ్యం
తరంబులం గలిగి స్వప్రకాశంబై భగవచ్ఛబ్దవాచ్యంబును విశుద్ధంబును బరమా
ర్థంబును జ్ఞానరూపంబును నై నబ్రహ్మం బొకటియ సత్యంబు జగత్తనత్యం

1 స్వరయ న్నాతపత ప్తదేహి గడుశీతలం బై నతోయంబునన్. 2 అని యభ్యర్థించిన విప్రుం
డి ట్లనియె మఱియు. వ్రాతప్రకుల 158-వ వచనము లేను. 158-వ పద్యము రహస్యగుణం జెప్పినది
గాను నవ్యలీలచనము విప్రునిదిగాను గానిపించుచున్నది. 3 కచ్చినవ్యవహారమూలంబు గలిగె నేని నెఱిం
గింపుము. 4 నవిద్యామయం బై నమనంబుచేతఁ. 5 బాహ్యభ్యంతరపరిపూర్ణంబును శుద్ధజ్ఞానస్వరూపం
బును బరమార్థంబు నేకంబును సత్యంబును బ్రత్యగూపంబును భగవచ్ఛబ్దసంజ్ఞికంబు నై నతత్త్వంబు
వాగుదేవుం డని పెద్దలు వలకుదు రని శూర సేనసింధుదేశాధీశుం డై నరాజున కెఱింగించి మఱియు.

బగు నని పలికి మఱియును.

160

సీ. ధరలోన బ్రహ్మంబుఁ గదపమున దానంబులను గృహధర్మంబులను జలాగ్ని
సోమసూర్యులచేత శ్రుతులచే నైనను, బరమభాగవతులపాదసేవఁ
బొందినమాడ్కిని శ్రీ బొందంగ రాదని, పలుకుదు రాక్షసులు శ్రీ బరమమునులు
ఘనతపోబాహ్యసౌఖ్యములకు విముఖులు, నయినట్టిపూర్వులు శ్రీ హరిగుణాను
తే. మోదితాత్ములు సగుబుధరపాదసేవ, ననుదినంబును జేసిన శ్రీ సంతమీఁద
మోక్షమార్గంబునకును బరద్వాక్షునందుఁ బట్టు'వడియుండు నెవ్వడుఁ బరఁగ బుద్ధి.
వ. సరేంద్రాదేను బూర్వంబున భరతుం డనురాజును సర్వసంగపరిత్యాగంబు సేసి
భగవదారాధనంబు సేయుచు మృగంబుతోడిన్నేహంబుకలన మృగంబు నై పు
ట్టియు నందును హరిభక్తి నప్పకుండినకలంబున నివ్వడు మనుష్యుండు నై
మనుష్యసంసర్గంబును బాసి నెఱకాకి నై చరియుంచు చున్నవాడ నగుండు వృధ
సంసేవంజేసి సంసారమోహంబును బాసి హరిభ్యాసకథలచే లబ్ధజ్ఞానం దై పుం
డకోకాక్షునిం బూజించుచుం బరలోకంబునం బొందు నని పలికి విప్రుండు
మఱియు నిట్లనియె.

162

సీ. ధరణీశ మాయచేతను దాటగా రాని, పదమునఁ బెట్టంగఁబడజీవుఁ
డెలమిమై గుణకర్తృములఁ జేయుచును లాభ, మాశించి తిరుగు బేహరిమాడ్కి
ఫల మపేక్షించుచు శ్రీ బాయక జీవుండు, సంసారగగనసంఘచారి యగుచు
ననవరతము నుండునామహావనమందుఁ, గామలోభాదితీర్థస్కరులు గూడి
తే. ధరణి విజితేంద్రియుఁడుగానినసరని బట్టి, ధర్మమనియెడియామహాధనము నెల్ల
సరసి కొనిపోవుచుండుదురనుదినంబుఁ, గాన సంసారమందు నాకాంక్ష వలదు.
క. అరయఁగ సంసారాటవిఁ, దరలక యాపుత్రమిత్తరదారాదు లనం
2 బరఁగుచు నుండెడువృకములు, పరువడి సరబస్తములను శ్రీ భక్షించు వడిన్. 164
తరలము. మలసి సంసృతిఘోరకాననమందిరంబుల నెల్లచోఁ

జెలఁగి గుల్కలతాత్మిణాదులచేత గహ్వర మైనని
శృంపనికుంజములందు దుర్జనసంజ్ఞలం గలమక్షికం
బులనిరోధము దన్ను సోకినఁ శ్రీ బొందు దుర్దశ నెవ్వడున్.

165

ఆ. మఱియు నీగృహస్థమార్గంబునం దెల్లవిషయములను బొంది శ్రీ విశ్వ మెల్లఁ
గడఁకతోడ నిట్లు శ్రీ గంధర్వసగరంబుఁ, గాఁ దలంచి మిగులమోద మందు.
ఆ. మరగి కాననమునఁ గొఱవినయ్యముఁగాంచి, యగ్నిగోరివెంటనరుగుమాడ్కిఁ
గాంచనంబు గోరి శ్రీ కలవారియిండ్లపం, చలను దిరుగు నరుండు శ్రీ చలన మంది.
ఆ. బహుకుటుంబి యగుచురబహుధనాపేక్షచే, నెండమావులఁ గనిరదేఁగుమృగము

1 బుద్ధి నెవ్వడు భక్తి గలిగి. 2 బరఁగడు-గోమాయువృకముల-మాయకవృకముల-పరువడి
మానవుని బట్టి భక్షించు.

కరణిఁ బ్రేమఁజేసి ర గురువులువాఱుచు, నొక్కచోట నిలువరకుండు నెపుడు.

- అ. మఱియు నొక్కచోట ర మత్తుఁడై పవనర, జోహతాక్షుఁడగుచుఁ ర జూపు దప్పి
ది క్కెఱుంగ కొండురదిత కేగుపురుషుని, కరణిఁ దిరుగు నరుఁడు ర నరవరేణ్య.
- వ. మఱియు నొక్కచోట నులూకర్చిల్లీస్వనంబులతోడ సమానంబు లయినశత్రు
రాజతిరస్కారంబులకు దుఃఖపడుచు నొక్కచోట యుద్ధార్థితుండు యపుణ్యఫల
వృక్షంబుల నాశించుమాడ్కిఁ బావకర్తులు ద్రవ్యహీనులు సగువారి నాశ్ర
యించుచు నొక్కయెడఁ బిపాసాతురుం డై జలహీనం బయిననదికిఁ జనినరీతి
నిహపరదూరుం డై సపాపండుని సేవించుచు మఱియు నొక్కప్రదేశంబునం
దగ్నిచేతం దస్తుం డయినవాఁడు దావాగ్నిం జేరి వ్యథ నొందురీతి నన్నార్థి
యగుచు దాయాదులం జేరి దుఃఖించుచు మఱియు నొక్కచోటఁ బరభాధంజేసి
మున్ను గానక రాజ్యాభిలాషం బ్రాణసఖు లై నపితృప్రతృభ్రాతృజ్యేష్ఠుల నైనను
వధియించుచు మఱియు శూరులచేతం గొట్టువడి సర్వధనంబును బోనాడి చింతా
పరవశుం డై దుఃఖించుచు నున్నంత గంధర్వనగరస్థాయం బైనసంసారసుఖం
బు ననుభవించి మోదించుచు మఱియు నగారోహణంబు సేయునరుండు గంటక
పాషాణాదులవలనం బాదపీడితుం డగుచు దుఃఖించుచందంబున గృహశ్రమో
చితమహానుస్థానంబునకు నుపక్రమించి వ్యసనకంటకశర్కరాపీడితుండు దుః
ఖించుచు నొక్కచోటఁ జరరాగ్నిపీడితుం డై కుటుంబంబుమీఁద నాగ్రహిం
చుచు వనంబున నజగరదష్టుం డై నిగ్గింఁ డైనచందంబున రాత్రి గృహటవి
యందు నిద్రాపరవశుం డై యెఱుంగక వర్తించుచు మఱియును వనంబునఁ
దృణచ్ఛన్నకూపపతితుం డగుచు సర్పదష్టుం డైనతెఱంగున సంసారియై దుర్జనుల
చేత వ్యధితహృదయుం డగుచు నంధుండు యజ్ఞానాంధకూపంబునం బడుచు నొ
క్కయెడ జుంటి తేనియకు నై మక్షికాభాధ సత్యంతదుఃఖితుం డయినమాడ్కిని
సంసారకాముం డై పరదారగ్రవ్యాభిలాషి యగుచు భూపాలకులచేత నైనను
గృహపతిచేత నైనను దాడితుం డయి సరకంబునం బడుచు యావనంబున
సంపాదించినద్రవ్యంబులు పరులచేతం బోనాడినవిధంబున శీతవాతాద్యనేక
ప్రయాసలబ్ధం బైనధనంబు వోనాడి సంసారి యతిచింతాక్రాంతుం డై యుండు
మఱియును వనంబున లుఘుకులు సంస్పృష్టం బయినయల్పమిషంబునకు నన్యోన్య
వైషమ్యంబునం గలహించినవిధంబున సంస్పృష్టవ్యవహారియై యల్పద్రవ్యంబుల
కుం బోరాడు చుండు నని భూపాలునకు విప్రుండు సంసారాటవితేజం గెఱిం
గించి వెండియు ని ట్లనియె.

170

- ఆ. అల్పధనుఁడు విశ్రమాస్థానములఁ దృప్తిఁబొంద కొలులధనముఁ ర బొందఁ గోరి
యరిగి వారివలన ర నవమానములఁ బొంది, యధిక మైనదుఃఖి ర మనుభవించు.
- ఆ. అంతఁ గొంద అల్ల ర నన్యోన్యవిత్తాది, వినిమయమునఁ గడుఁ బ్రవృద్ధ మైన

వైరములను బొంది శ పోరాట వొందుదు, రాత్న చింత లేక శ యనుదినంబు.

సీ. సంసారమార్గసంశ్చారుఁ డై యధిక ప్రయాసంబునను గూర్చునరములను విహరించుచును గొంద శ తిహలోకఫలములఁ, గోరుచు మోక్షంబునగోర కంతఁ జెడి పోవు చుండు రెళ్ళప్పుడు గాని యందుకుఁ, గడపటియోగంబు శ గానలేరు మానవంతులు ససరమానశౌర్యులు నగు, వారు మిక్కిలి యైనరైరబుద్ధి

తే. నాహవంబున మడియును శ రంతెకాని, మోక్షమార్గంబు గానరు శ మూఢవృత్తి ననుచు సంసారగహనవిరోహం మెల్లఁ, జెలిసి క్రమ్మట ననియె ధారత్రీసురుండు.

వ. మఱియుం గాలచక్రనియంత్రితం డై చక్రాయుధునిం గొల్వక కాకగృధ్రబక సమాను లైననాపండులతోడిసఖ్యంబునంజేసి వారలచేత వంచితండ్లై బ్రాహ్మణ కులంబునంజేసి శ్రౌతస్తూతకర్త్యానుష్ఠాన¹పరుండ్లై విషయసుఖంబులందుఁదగులము వడి కాలంబుతుద నెఱుంగక వృక్షంబులుంబోలె నైహికారంబులయందుఁదృష్ట గలిగి మైఘననిమిత్తంబు సుతదారాదులయందు స్నేహంబుసేయుచుఁ బధి కుండు మాతంగంబులయందు భయంబున దీర్ఘనిమ్నకూపంబునం²బడినతెఱం గున సంసారమృత్యుగజభయంబున గిరికందరస్థాయం బయినయజ్ఞానతమంబు నం బడుం గావున మాయచేత సంసారమార్గం బైనరాజభావంబు విడిచి సర్వ భూతమైత్రి గలిగి జితేంద్రియుండ వై జ్ఞానానిచే మార్గంబుకడపల గను మని పలికిన భూపాలుం డి ట్లనియె.

174

క. అక్కడ మానుషజన్మము, పెక్కువ యై యుండు నెపు డరభేదమతిం బెం పెక్కినయోగిసమాగమ, మక్కజముగఁ గలిగినేని శ సఖలాత్మలకున్. 175

క. ధరణీసురవర సీత్రీ, చరణంబుజయుగశరేణుసంస్పర్శము నా దురితంబు లడఁచె నింతట, హరిభక్తియు సంతకంత శ కధికం బయ్యెన్. 176

వ. మఱియు విప్రవరులయందు యోగీశ్వరు లవధూతవేషంబునం జరియించు చుం దురు గావున విప్రులు పిన్నపెద్ద లనక యండఱకు నమస్కారం బని స్తుతియిం చిన నాయోగీశ్వరుండును సింధుపతికిఁ గరుణాన్వితం డగుచుఁ దత్త్వజ్ఞానంబు పదేశించి యారాజుచేత వందితచరణుండ్లై పూర్ణార్చనంబునుంబోలె సంపూర్ణ కరుణారసపూరపూరితస్థానం డై వసుంధరం జరియించు చుండె సింధుభూపతి

1 'పరత్వంబున భగవదారాధనంబు సేయక విషయ. 2 బడుమండి తత్కూపగతలతాగ్రహణంబున నాపద్విమక్తం డైనచందంబున సంసారమయమృత్యుగజభయంబున గిరికందరస్థాయం బైనయజ్ఞానతమంబునం బడి కర్మవల్లు అవలంబించి పునర్భవంబునొంగు సంసారప్రవర్తకుండు గావున మాయచేత-ఇట్ల 'కర్మవల్లీ మవలంబ్యతత ఆపవః కథం చిన్నరకాద్విమక్తః పునరప్రేవం సంసారాధ్వని వర్తమానః' అనుమాలమానకుఁ జెనుఁగు గానిపించుచున్నది. అచ్చుప్రతులంగు శోధకులఁగినిని గబళించిరి కాఁబోయి. 8 జన్మం, పెక్కువ యై యుండుఁ జాలహితమతితోఁ బెం' వాగ్. పృ.

యును సుజనసమాగమంబున లభిత త్వజ్ఞానం డయి దేహ త్తభ్రమం బాసె
నని పలికిన శుకయోగీంద్రునకుం బరీక్షింపఁ దీ ట్లనియె. 177

చ. అరయఁగ మక్షికంబు విసృతా త్తజః గూడఁగ లేనిరీతి యీ
భరతునిసచ్చరిత్రములు శ్రీ ప్రస్తుతి సేయఁగ నీవసుంధర
నరపతు లెల్ల నోపరు మనంబున నైనను నెంచ నింక నా
భరతునిపుణ్యవర్తనముఁ శ్రీ బ్రస్తుతి సేయఁగ నాకు శక్యమే. 178

వ. నరేంద్రా భరతుండు సుతదారరాజ్యాదులను బూర్వకాలంబునంద విడిచి భగ
వత్పురుం డగుచు యజ్ఞరూపంబును ధర్మస్వరూపంబును సాంఖ్యయోగంబును
బ్రకృతిపురుషస్వరూపంబును నైననారాయణునకు నమస్కారం బుచు మృగ
రూపంబును బాసె నట్టిభరతునిచరిత్రం బెవ్వరు సెప్పిన నెవ్వరు వినిన నట్టి
వారలఁ బుండరీకాక్షుండు రక్షించు నాయురభివృద్ధి యగు ధనధాన్యసమృద్ధియు
నగు చుండ స్వర్గోపభోగంబులం బొందుదు రని. 179

మ. 1 నర దేవాసురయక్షరాక్షసమునీం ద్రస్తుత్య దివ్యాంబరా
భరణాలంకృత భక్తవత్సల కృపారపరీణ వైకుంఠవం
దిర బృందావనభాసురప్రియ ధరిత్రీనాథ గోవింద శ్రీ
కర పుణ్యాకర వాసుదేవ త్రిజగత్కల్యాణ గోపాలకా. 180

క. పరమపదవాస దుష్కృత,హర కరుణాకర మహా త్త శ్రీ హతదితిసుత భా
సురగోపికామనోహర, సరసిజదళనేత్ర భక్తరజనతుతగాత్రా. 181

మాలిని. సరసహృదయవాసా శ చారులక్ష్మీవిలాసా
భరితశుభచరిత్రా శ భాస్కరాబ్జారినేత్రా
నిరుపమఘనగాత్రా శ నిర్మలజ్ఞానపాత్రా
గురుతరభవదూరా శ గోపికాచిత్తచోరా. 182

గద్యము. ఇది సకలసుకవిజానందకర బొప్పనామాత్యపుత్ర గంగనార్యప్రణీతం
బైన శ్రీ మహాభాగవతపురాణంబునందుఁ బ్రియవ్రతునిసుజ్ఞానదీక్షయు బ్రహ్మ
దర్శనంబును నాగ్నీధ్రాసులజ స్థంబును నుత్తమతామసరై వతులజ స్థంబును
ప్రియవ్రతుండు వనంబునకుం జనుటయు నాగ్నీధ్రుం డప్పరసం బరిగ్రహిం
చుటయు వర్షాధిపతులజ స్థంబును నాగ్నీధ్రుండు వనంబునకుం జనుటయు నాభి
ప్రముఖులరాజ్యంబును నాభియజ్ఞంబును ఋషభునిజ స్థంబును ఋషభునిరాజ్యా
భిషేకంబును భరతునిజ స్థంబును ఋషభుండు దపంబునకుం జనుచు సుతులకు

1 ఈయాశ్వాసాంతగద్యపద్యములు పెక్కుచోతులను గానిపింపవు. 179 వ గద్యమున 'బాం
రుదు రని' యన్నపిదప 'సకలపురాణార్థవిజ్ఞాతుం డగునాకుం డి ట్లనియె' నని యున్నది. కాన
యాస్కంధ మేకాశ్వాసముగానే కొన్నిటఁ జూపట్టుచున్నది.

నతులజ్ఞానం బువదేశించుటయు భరతునిపట్టాభిషేకంబును భరతుండు వనంబు-
నకుఁ జనుటయు భరతుండు హరిణపోతంబునందలిప్రీతింజేసి హరిణగర్భంబున
జనియించుటయు మరల విప్రసుతుం డై జనియించుటయు విప్రుండు చండికా
గృహంబున బ్రదికి వచ్చుటయు సింధుపతివిప్రసంవాదంబును సమకథలు గల.
పంచమస్కంధంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము. 183.

ఓం తత్సద్బ్రహ్మే శానతిః.

శ్రీ రస్తు

శ్రీరామచంద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

పంచమస్కంధము

ద్వితీయాశ్వాసము.

కాంతాహృదయప్రియ
బోకాలోకప్రచార శ్రీ లోకేశ్వర సు
శ్లోక భవభయనివారక
గోకులమందార సందరగోపకుమారా.

1

వ. సకలపురాణార్థజ్ఞానవిఖ్యాతం దగుసూత్రం డిట్లనియె.

2

క. మునులార బాదరాయణి, యనఘాత్మకుఁ డైనయుత్తరరాత్మజునకు ను
ద్వినయోక్తి భరతుచరితము, వినిపించుచు మఱియు నిట్లు శ్రీ వినిపించెఁ దగన్.

ఆ. పార్థివేంద్ర యట్లు శ్రీ భరతాత్మజుం డైన, సుమతి ధర్మనర్తనమునఁ దిరుగ
నది యెఱింగి దుష్టు శ్రీ వైనపాపండులు, దమమతంబు మిగులఁదలఁచి పొగడి.

క. ధరణీవల్లభ నిన్నును, నిరతంబును బుద్ధదేవునిం గొలిచినయా
తెఱఁగునఁ గొలిచెన మని భా, సురమతి బోధించి రపుడు శ్రీ సుమతిం బ్రీతిన్.

వ. ఇట్లు పాపండ్బోధితం డైనసుమతికి ధ్రువసేనయందు దేవతాజిత్రనుపుత్రుండు
జనించె వానికి దేవద్యుమ్నం డనునత్పుత్రం డాసురియం దుదయించె నమ్మహా
త్మునకు ధేనుమతయందుఁ బరమేష్ఠి జనియించె నానత్యసంఘనికి సువర్చలయందుఁ
బ్రతీహుండు జనియించె నప్పరమపురుషుండు సకలజనులకు బ్రహ్మోపదేశంబు
సేసి తాను శుద్ధాత్మం డై హరినామస్మరణంబు సేయుచు ¹యజ్ఞకరణనిపుణు
లగుప్రతిహర్షప్రస్తోత్రోద్ధాతృ లనునత్పుత్రత్రియంబుం గాంచె నాప్రతిహర్షకు
స్తుతియందు ²వ్యోమభూమనామకపుత్రద్వయం బుత్పన్నం బయ్యె నందు

1 సువర్చలాదేవకుల్యాదికుత్సలయందు యజ్ఞకర్తలగున. 2 బ్రతిభూషం దనుతనయుండయ్యె
నాదైర్ఘ్యవంతునకు ఋషికుల్యయం దుగ్గీతి పుత్రుం డయ్యె నాధర్మాత్మనకు దేవకుల్యయందుఁ
బ్రహ్మపుండ్రునాఁడు జనన మందె నాప్రస్తోతునకు వికుత్సయందు నతిపుణ్యుం డైనవిభుండు గలిగె
నాఃభివనకు జరంతియందు హనుశీర్షణుం డనువాఁడు పుట్టె నాపుణ్యాత్మునకు నాకూతియందు న
త్తం దనువాఁ డవరకుమారుం డయ్యె నాకీర్తియంతునకు ధృతి యనువాఁడు మహాధీరుం డై పుట్టె
నాధృతికి గయుం డనురాజవృషభుండు పుట్టె నంత.

భూమునకు ఋషికుల్యయందు నుగ్గీఘం ఉనుసుతుండు జనించె నతనికి దేవకుల్య
యందుఁ బ్రస్తోత గలిగె నాప్రస్తోతకు వరగుత్సయందు విభుం ఉనుతనయుం
డుద్భవించె నతకిని భారతియందుఁ బృథుపేణుం ఉదయించె నతనికి నాకూతి
యందు సత్తుండు గలిగె నానత్తునకు రాజర్షిశ్రేష్ఠుం డగుగయుం ఉనుమహాకీర్తి
సంపన్నుం ఉదయించె.

6

- ఆ. అట్టిగయునివలన శ సఖలజీవులఁ బ్రోవఁ, దలఁచి సాత్త్వికప్రధాన మయిన
యట్టిమేను దాల్చి శ యాత్మతత్త్వజ్ఞానుఁ, డగుచునుండె హరి నిరజాంశమునను.
- వ. (ఇట్టిమహాసీయనుగుణాకరుం డగుగయునిగాధానువర్ణనంబు పురాణవిమ లగు
మహాత్ములచే నీతైఱంగున నుతింపబడుచున్నది సావధానమనస్కుండై యై యాల
కింపు మని యిట్లనియె.)

8

- సీ. ధర్మమార్గంబున శ ధారుణీజనులను, బ్రేమతోఁ బోషణప్రేషణోప
లాలనశాసనశలక్షణాదులఁ బ్రీతిఁ, బోషించుచును యజ్ఞశ్రములను యజ్ఞ
పురుషు నీశ్వరుఁ జిత్తమున నిల్పి సేవించి, స్వాంతమం దున్నయీశశ్వునిఁగాంచి
యఖలజీవతతికి శ నానంద మొనఁగుచు, నిరభిమానతమెయిర నేల నేలె
- ఆ. సత్యమందు మిగులశనత్సేవయందును, ధర్మమందు యజ్ఞశ్రకర్తమందు
గయుండు వసుధలోనఁ శ గంజాక్షుండేకాని, మానవుండు గాఁడు శ మానవేంద్ర.

- వ. అట్టి(మహాపురుషగుణగణపరిపూర్ణుం డగు)గయునికి (దక్షశక్యక లగు)శ్రద్ధామై
త్రీదయాదులు దమయంతిన వచ్చి కోరిక లొసంగ నతనిప్రజలకు వసుంధర
కామధేను వై పిదుక వేదంబులు సకలకామంబుల నిచ్చు చుండ సంగరంబున
భంగంబు నొందినరాజు లప్పనంబు లొప్పనంబు సేయ విప్రులు ధర్మం బాటవ
పాలు పంచి యిడ నిరింతరసోమపానంబును శ్రద్ధాధక్తియోగంబులుఁ గలిగి
మొనఁగ్గుయజ్ఞంబుల నింద్రాదిదేవతలు దృష్టులై యజ్ఞఫలంబుల నొసంగ
బ్రహ్మాదితృణగుల్లలతాపర్యంతంబు సకలలోకంబులవారినిం దృష్టిం బొందిం
చుచు శ్రీహరిం దృష్టిం బొందఁ జేయుచు గయుండు పెక్కుకాలంబు రాజ్యంబు
సేసె నట్టిగయునికి జయంతియందుఁ జిత్తరథస్వాత్యవరోధను లనుమువ్వసు
గొడుకులు పుట్టిరి నాచిత్రరఘునికి మూర్ధయంపు సామ్రాట్టను వానికి నుత్కళ
యందు మరీచియు నామేటికి బిందుమతియందు బిందుమంతుండును నాబిందు
మంతునకు సరఘయందు మధువును మధువునకు సుమనస యనుదానియందు
వీరవ్రతుండును నావీరవ్రతునకు భోజయందు మన్యుప్రమన్యువు లనునిరువు
రును నందు మన్యువునకు సత్యయందు భవనుండును నతనికి భోషయందుఁ
దృష్టయు నాధర్మాత్మునకు విరోచనయందు విరజుం డనువాఁడును జనియించె
నంత విఘాచియందు.

10

- క. ఆవిరజున కుదయించిరి, భూవినుత జితారిలోకరపుత్రశతంబున్
ఆవల నొకకన్యకయును, నావేళ సమ స్తజనులు శ్రహర్షం బందన్. 11
- క. ఘనుడు ప్రియవ్రతువంశం, బునకుం దుద యై విరజుడు శ్ర భూపతి వంశం
బును దా నలంకరించెను, విను మిందాచరజుడ యినశవిష్ణునిమాడ్కిన్. 12
- క. అని పలికిన శుకయోగిం, గనుఁగొని యభిమన్యుసుతుఁడు శ్ర గడు మోదముతో
వనజదళాక్షునిమహిమలు, విని సంతస మంది యనియె శ్ర వేడుక మఱియున్. 13
- వ. మునీంద్రా సూర్యర శ్చి యెందాఁకం బ్రవ ర్తిల్లు నక్షత్రయుక్తం బై నచంద్రకిర
ణంబులెంత మేరఁ దిగుగు సంతదూరంబుప్రియవ్రతునిరథ నేమిఘట్టనలచేత సప్త
ద్వీపంబులును సప్తసముద్రంబులు నయ్యె నని పలికితివి నాద్వీపసముద్రంబుల
పరిమాణంబులు నవి స్తరంబుగా నెఱింగింపుము గుణమయంబును స్థూలరూ
పంబును నయినశ్రీహరిశరీరం బగునీలోకంబునండు నిలిసినచిత్తం బగుణంబును
సూక్ష్మంబును నాత్మజ్యోతియు బ్రహ్మంబును నై నవాసుదేవునియందు నిల్చుం
గావున ద్వీపపర్వాదివిస్తారంబు వినిపింపు మనిన శుకయోగింద్రం డిట్లనియె. 14
- క. ధరణీవల్లభ విను శ్రీ, హరిమాయాగుణవిభూతు శ్ర లగుజలనిధులుం
బరఁగినదీపులు వర్షము, లరయంగాఁ గొలఁదివెట్ట శ్ర నలవియె జగతిన్. 15
- ఆ. తెలిసినంత నేను శ్ర డెలిపెద సంక్షేపమునను జిత్తగించి శ్ర వినుము డెలియ
ననుచుఁ జెప్పఁదొడఁగెనభిమన్యుసుతునకు, 'నింపుగాను శుకమురసింద్రుఁ డిట్లు.
- ఐఁఁ శుకయోగి యుపదేశరూపమునఁ జెల్పుభూగోళంబునిర్ణయము. ఐఁఁ—
- వ. సరేంద్రా జంబూద్వీపంబు భూపద్మంబునకు మధ్యప్రదేశంబున లక్షయోజనం
బులవెడల్పు సంతియ నిడుపునుం గలిగి కమలపత్రంబునుంబోలె వర్తులాకారం
బయి (నవసహస్రయోజనపరిమితాయామంబు గల) నవవర్షంబులు సప్తమర్యా
దాగిరులునుం గలిగి విభక్తం బయి యుండు నందు మధ్యవర్షం బిలావృతవర్షం
బగు నందు మధ్యమప్రదేశంబున సువర్ణమయం బయి. 17
- క. భూపద్మమునకు మేఘపు, దీపించుచుఁ గర్ణికాకృత్తిని బెం పగుచుం
బ్రాపై కులగిరిరాజు గఁ, జూపట్టును సురగణాళిశ్రచోద్యం బందన్. 18
- సీ. మఱియును నామేఘగిరి లక్షయోజనోన్నత మగు చుండి కియానడిమిదశము
విదిత మై పదియాఱువేలయోజనములు, సంతియ పాఁతు నై శ్ర యతిశయిల్లు
నామిఁద విస్తార శ్ర మరయ ముప్పదిరెండు, వేలయోజనముల శ్ర వెలసి యుండు
నాగిరి కుత్తరంబందు నీలశ్వేత, శృంగవర్వతములు శ్ర నింగి ముట్టి
- ఆ. యుండు రెండువేలయోజనంబులదాఁకఁ, బఱపు గలిగి పూర్వరపశ్చిమాయ
తంబు దక్షిణోత్తరంబును విస్తార, మగుచు మిగులరమ్య శ్ర మై సరేంద్ర. 19

వ. ఇట్లు పూర్వపశ్చిమంబులు లవణసాగరాంతంబు లై యున్నసీమాపర్వతంబుల
యందు ¹నీలశ్వేతశృంగవత్పర్వతంబులు నిడివిని యథాక్రమంబుగ దశమాంశ
న్యూనప్రమాణయోజనంబులు గలవిగా నుండు వీనిమధ్యప్రదేశంబున రమ్యక
హిరణ్మయకురువర్షంబు లనునామంబులు గలవర్షంబు లుండు వానివిస్తారం
బులు నవనసాస్రయోజనంబులు గలిగి లవణసముద్రాంతంబు లై క్రమంబున
నీలాదిపర్వతద్వీపరిమాణంబుల నుండు నిలావృతవర్షంబునకు దక్షిణంబున
నిషధహేమకూటహేమవత్పర్వతంబు లనుసీమాపర్వతంబులును బూర్వపశ్చిమం
బులు నిడుపును దక్షిణోత్తరంబులు విశాలంబును నగుచు నానీలాదిపర్వతంబుల
తీరున నుండుగాగిరులమధ్యప్రదేశంబున హరివర్ష కింపురుషవర్ష భారతివర్షంబు
లనునామంబులు గలవర్షంబు లుండు నాయిలావృతవర్షంబునకుఁ బశ్చిమంబున
మాల్యవత్పర్వతంబును బూర్వభాగంబున గంధమాదనంబును సీమాపర్వతం
బులు పూర్వపశ్చిమంబులు నిడుపును దక్షిణోత్తరంబులు విశాలంబులు నగుచు
నీలపర్వతనిషధపర్వతంబులం గదిసి ద్వీపసాస్రయోజనంబులవిస్తారం బై యుండు
మాల్యవత్పర్వతంబు పశ్చిమసముద్రాంతం బై కేతుమాలవర్షంబును గంధమా
దనపర్వతంబునకుఁబూర్వభాగంబున సముద్రాంతం బగుచు భద్రాశ్వవర్షంబును
మేరువునకుం దూర్పున మందరపర్వతంబును దక్షిణంబున మేరుమందరపర్వతం
బులును బడమటిపార్శ్వంబుల నుత్తరమునం గుముదపర్వతంబులు ననునామం
బులు గలిగి యయుతయోజనోన్నతంబు లయి మేరునగం బనుమధ్యోన్నతమే
ధిస్తంభంబునకుం జతుస్తంభంబుల స్రాస్వస్తంభములుంజోలె నుండు నాచతు
స్తంభంబులయందును బర్వతశిఖరంబుల వెలుఁ గొందు కేతువులునుంజోలెఁ
జూతజంబూకదంబన్యగ్రోధంబు లనువృక్షరాజంబులు గ్రమంబున నొండొంటికి
నేకాదశశతయోజనాయతంబును శతయోజనవిస్తారంబును గలిగి యుండు మఱి
యు నాపర్వతశిఖరంబులం గ్రమంబునం బయోమధ్యిక్షురసమృష్టజలంబులు
గలిగి శతయోజనవిస్తారంబు లయినసరోవరంబులు దేశరిల్లు నందు సున్నాతు
లగువారలకు యోగైశ్వర్యంబులు స్వభావంబునం గలుగు మఱియు నందన
వైత్రరథ వైభ్రాజక సర్వతోధగ్రంబు లనునామంబులు గలదేవోద్యానంబు
లాపర్వతశిఖరంబుల వెలుఁగొందు చుండు నందు దేవతాగణంబులు దేవాంగ
నలం గూడి గంధర్వలగీతనృత్యంబులు గనుంగొనుచు విహరింతు రంత. 20

ఉ. మందరపర్వతంబులుది శ మామిడిపం క్లమృతోపమాన మై
మందరశైలశృంగసుశరూపము లై గిరిమీఁద వ్రాల మా
కందఫలామృతంబు గలఁగఁబడి జాతీ మహాప్రవాహ మై

1 నీలపర్వతంబు పాదపులోతు తొంబదివేలయోజనంబులు శ్వేతపర్వతం బెనుబదివేల శృంగ
పర్వతంబు దెబ్బదివేలు వీనిమధ్య.

- యం¹ దరుణోదనామమున శ నద్భుత మై విలసిల్లు నెంతయున్. 21
- చ. కడుమధురంబునన్ సురభిరంగంధముచే నరుణప్రకాశతన్
వడిగాని మందరాచలము శ వ్రంతలచెంతల జాటి యంతలోఁ
దొడితోడి నాయిలావృతముఁ శ దోచుచు వింతగఁ బూర్వవాహి యై
యడరుతరంగసంతతుల శ నందటి నచ్చటఁ జేయు ధన్యులన్. 22
- ఆ. అనదీజలంబు శ లాడిన² యచ్చటి, యంబికానుచరులయంగగంధ
మంది పవనుఁ డంత శ మనుజేశ శ పదియొజ, నములు స్పృహ బరిమళముల నింపు.
- ఆ. మేఘమందరములమీఁద జంబూఘలంబులు మహాగజోపరములు గ వ్రాలి
యవిసి యంతఁ దగ్రసామృతం బల్లన, యమృహానగంబురనందుఁ బొడమి. 24
- క. అనుపమ మగుజంబూనది, యనుపేరను వెలసి లీల శ సరుగుచు సంతన్
ఘనత నిలావృతవర్షముఁ, బనుపడఁదడుపుచును ధరణిఁ శ బ్రవహించుఁ దగన్.
- ఉ. ఆనదినీటఁ దోగి పద శ³ నై యటు మృత్తనిలార్క-సంగతిం
బూని కడున్ విపాకమునఁ శ బొందుచు శుక్లసువర్ణజాతి జాం
బూనదనామ మొంది సురముఖ్యుల కెల్లను భూషణార్హ మై
మానుగ వన్నె మించి కడు శ మంచిది యై విలసిల్లు నెంతయున్. 26
- వ. మఱియు సుపార్శ్వనగాగ్రంబు⁴నందుఁ బంచవ్యామపరిణాహబంధురంబు లగు
నైదుమధుధారాప్రవాహంబులు పంచముఖంబుల వెడలి సుపార్శ్వనగశృంగం
బులం బడి యిలావృతవర్షంబు పశ్చిమభాగంబుఁ దడుపుచుం బ్రవహించు నా
తేనియ ననుభవించువారలముఖమారుతసంగంధంబు శతయోజనపర్యంతంబు
పరిమళించు. 27
- సీ. కుముదపర్వతశిఖాశ్రగమున నుత్పన్న మై, కనువృష్టవటతరుస్కంధమునను
నుదయించునట్టిపరయోదధిఘృతమధు, గుడవిశిష్టాన్నంబు శ లొడిక మైన
యంబరశయ్యాసనాభరణాదివ, స్తువులఁ గోరికలు దీర్చుచును గుముద
పర్వతాగ్రంబునఁ శ బడి యిలావృతవర్షమున జనులకు నెల్లభోగ్యములను
- ఆ. వదల కొనఁగు వారిరవళివలితంబులు, దలఁగు దుష్టగంధరములును బాయు
మరణభయము ముదిమిరసారయ దెన్నెడును శీ, తోష్ణబాధ సెందకుండు నధివ.
- ఆ. దేవదానవులును శ దివ్యముసింద్రగం, ధన్వలాది గాఁగఁ శ దగిలి యాశ్ర
యించి యుందు రాగిరీంద్రమూలమునందు, హర్ష మంది ఘనవిరహారలీల. 29
- వ. నరేంద్రా⁵ కురంగ కురర కుసుంభ నైకంకత త్రికూట శిశిర పతంగ రుచక నిషధ

1 'గు రసోదనామమున. 2 వారలు, సుఖులు చలులపుణ్యశుభము వృద్ధి, బొంది దివ్యగంధ మందంద శతయోజ, నములఁ బరిమళించు రమణికోడ.' వ్రా. ప్ర. 3 నందినమేదిని యర్కదీప్త మై. 4 లంఘనగంబుగోటరంబుల వెడలిన మధుప్రవాహంబు లేమను సుపార్శ్వ. ఇట 'మహాకదంబు స్ను పార్శ్వనిరూఢ స్వశ్లోకోటకే వినిస్ఫుతాః పంచమధుధారాః' అని మూలము. 5 ఇట 'కురంగ కురర

శితివాస కపిల శంఖాదు లయినపర్వతంబులు మేరుపర్వతకర్ణికకుఁ గేసరంబు లై పరివేష్టించి యుండు నామహామేరునగంబునకుఁ బూర్వభాగంబున జతరదేవ కూటంబులును బశ్చిమంబునం బవనపారియాత్రంబులు ననుపర్వతంబులు నాలుగు నొంజొంటికి దక్షిణోత్తరంబుల నష్టాదశసహస్రయోజనంబులనిడుపును బూర్వపశ్చిమంబులు ద్విసహస్రయోజనంబులవెడల్పు నగుచును దక్షిణంబునఁ గైలాసకరవీరంబులు నుత్తరంబునఁ ద్రిశృంగమకరంబు లనుపర్వతంబులు నాలుగును బూర్వపశ్చిమంబుల నష్టాదశసహస్రయోజనంబులనిడుపును దక్షిణోత్తరంబుల ద్విసహస్రయోజనంబులవెడల్పు నగుచును నగ్నిపురుషునకుం బ్రదక్షిణం బగు చున్నపరిస్థరణంబులచందంబున మేరుపునకుం బ్రదక్షిణంబుగా నష్టనగంబులు నిలిచి యుండు మేరుశిఖరంబున దశసహస్రయోజనంబులనిడుపు నంతియ విస్తారంబు నగుచు సువర్ణమయం బైన బ్రహ్మపురంబు దేబరిల్లుచుండు నాపట్టణంబునకు నష్టదిక్కులయందును లోకపాలురపురంబు లుండు. 30

క. పరమేష్ఠిపట్టణంబున, హరి మున్ను త్రివిక్రమణము శ్ లందఁ సర్వే శ్వరచరణాగ్ర సఖాహతిఁ, బరువడి నూర్ధ్వాండ మంతః బగిలె సరేంద్రా. 31

వ. ఇట్లు చరణనఖస్పర్శంజేసి భేదింపంబడ్డయూర్ధ్వకటాహవివరంబువలన నంతః ప్రవేశంబు సేయు చున్నభాహ్యజలధార శ్రీహరిపాదస్పర్శంజేయుచుఁ జనుదెంచి సకలలోకజనంబులరుతింబులు వాపుచు భగవత్పాద యనుపేరం బరఁగి దీర్ఘకాలంబు స్వర్గంబున విహరించుచు విష్ణుపదంబున నుత్తానపాదపుత్రుండును బరమభాగవతుండును నై నధునిండు ననుకులదేవత యైనశ్రీహరిపాదోదకప్రభావంబుఁ బ్రతిదిసంబును భక్తినిలిపి యోగంబున నిమిలితినేత్రం డై యానందభాష్పంబులఁ రోమాంచితి గాత్రం డై యత్యాదరంబున నేడును శిరంబున ధరియించు చున్నవాఁ డతనికి నగోభాగంబున నుండుమండలాధిపతు లైన ససప్తగులును హరిపాదోదకప్రభావంబు నెఱింగి తాము పొందుతప సిద్ధి యాకాశగంగాజలంబుల స్నాతు లగుటగో యని సర్వభూతాంతర్యామి యగునీశ్వరునియందు భక్తి సలిపి యితరపదార్థావేక్ష సేయక మోక్షార్థముక్తి మార్గంబు బహుమానంబు సేయు తెఱంగున (బహుమానయుక్తంబు గాఁ) దమ జటాజూటంబులయందు నేడును ధరియించు చుండును. 32

సీ. అంత నసంఖ్యంబు శ్ లై నదివ్యవిమాన, సంకులంబుల సువిశాల మైన దేవమాన్దంబున శ్ దిగి వచ్చి చంద్రమం, డలముఁ దోచుచు మేరునగశిఖాగ్ర

కుసుంధ వైకంకత త్రికూట శిశిర పతంగ రుచక నిషధ శితివాస కపిల శంఖ వైడూర్య... నారదా దయోమేగోః కర్ణికాగూః ఇన కేసరాః' అని మూలము. దీనితెనుఁ గచ్చుప్రతులందుఁ గానిపింపదు.

- మునను నాబ్రహ్మదేశపునిపట్టణమునకు, వచ్చి యందులఁ జతుశ్రద్ధావరములను వరుసతో దీర్ఘప్రవాహంబు లగుచును, బ్రవహించి యమలప్రభావములను
- ఆ. నరుగు లవణసాగరారంతంబులు గ నాల్గు, మోములందు నాల్గునామములను దన్నుఁ గన్నవారిఁ శ దనవారిఁ దోఁగిన, వారి కెల్ల నమృతశ్రవారి యగుచు. 33
- వ. ¹ఇట్లు సీత యనుపేర వినుతినొందినయమృహానదీప్రవాహంబు బ్రహ్మసదనపూర్వ ద్వారంబున వెడలి కేసరావలయంబుఁ దడుపుచు గంధమాదనాద్రికిం జని భద్రా శ్వవర్షంబు బావనంబు సేయుచుఁ బూర్వలవణసాగరంబునం బ్రవేశించుఁ జక్షు వనుపేరం దేజరిల్లెడుదీర్ఘప్రవాహంబు పశ్చిమద్వారంబున వెడలి మాల్యవ త్వర్వతంబు నుత్తరించి కేతుమాలవర్షంబుం బవిత్రంబు సేయుచుఁ బశ్చిమలవణార్ణవంబునం గలయు భద్ర యనుపేర వెలుఁ గొందినయతులప్రవాహం బుత్తరద్వారంబున వెడలి కుముద నీల శ్వేతాఖ్యపర్వతశిఖరంబులం గ్రమం బునఁ బ్రవహించుచు శృంగనగరంబునకుం జని మానసోత్తరంబు లగునుత్తర కురుభూములఁ బవిత్రంబు సేయుచు నుత్తరలవణసాగరంబుఁ జేరు నలకనంద యనం (బ్రహ్మోతి గాంచిన) యమృహానదీప్రవాహంబు బ్రహ్మసదనదక్షిణ ద్వారంబున వెడలి యత్యంతదుర్గమంబు లైనభూధరంబులఁ గడచి హేమకూట హిమకూటనగంబుల నుత్తరించి యతివేగంబునఁ గర్తవ్యేత్రం బగుభారత వర్షంబుఁ బావనంబు సేయుచు దక్షిణలవణంబుధిం గలయు నంత. 34
- సీ. జగతిలో మేరు వాదగిఁ బర్వతములకుఁ, బుత్రిక లైనట్టిపుణ్యతీర్థములు వేలసంఖ్యలు శ గలవు జంబూద్వీప,మంచు భారతవర్ష శ మరయఁ గర్త భూమి దక్కినవర్షముల దివంబుననుండి, భువికి వచ్చినవాని శ పుణ్యశేషములు భుజించుచు నుండు శ భూస్వర్గ మనఁ దగు, నావర్షముల నుండొనట్టివార
- ఆ. లయతసంఖ్యవత్సరాదువు లయతమా, తంగబాలు దేవతాసమాను లతులవజ్రదేహు శ లధిక ప్రమోదితు, లప్రమత్తు లార్య శ లసంఘు లధిప. 35
- వ. మఱియు సురతసుఖానందంబున మోక్షంబు నైనం గైకొనక సకృత్సూతు లగుచు ననవరతంబును ద్రేతాయుగకాలంబు గలిగి ప్రవర్తింతు రీయష్టవర్షం బులయందు దేవతాగణంబులు దమభృత్యవర్గంబు లత్యవచారంబులు సేయుచుండ నెల్ల ఋతువులయందుం గిసలయకుసుమఫలభరితంబు లైనలతాదుల శోభితంబు లగువనంబులు గలవర్ష నిధిగిరిగ్రోణులయందును జలకుక్కుటకారండవ సారసవినోదంబులు గలిగి మత్తాశిరుంకృతిమనోహరంబు లై నానావిధంబు లయినకొలంకులయందును దేవాంగనలకామోదోకజంబు లయినవిలాసహాస లీలావలోకనంబులం దివియంబడినమనోదృష్టులు గలిగి విచిత్రవినోదంబులం

దగిలి యిచ్చావిహారంబులు నలుపు చుండుదురు.

36

క. ఈనవవర్షంబులయం, దానారాయణుడు వచ్చి యనవరతము లో

కానుగ్రహమునకై సుజ్ఞానం బీఁ దలచి లీలఁ జరియించు దగన్.

37

సీ. వసుధ నిలావృతవర్షాధిపతి యైన, పురహరుం డావర్షమున వనంబు

నందు నుండుటకు నారయంబికాశాపవ, శంబున నావనస్థలములందు

నెవ్వరు వచ్చిన శ నింతు లై యుందు రా, వనమందుఁ బౌర్వతి యనుదినంబు

నంగనాజననహస్తాస్పదంబులతోడ, ననమహాననుఁ గొల్చు శ నతులభక్తి

ఆ. నట్టిశివునిఁ గోరి శ యాయులావృతవర్ష, మునఁ జరించుజనులు శ మోదమునను

గదిసి తత్ప్రకాశకములై నమంత్రతం, త్రములఁ బూజ సేసి శ తలఁతు రెపుడు.

క. భద్రాశ్వవర్షమందుల, భద్రశ్రవుఁ డనెడిపేరఁ శ బరఁగుచుఁ దపసి

యాద్రిసమధైర్యుఁ డగుచు న, ముద్రాంతం బై నజగతిఁ శ బాలుపు గ నేలున్.

క. ఆనరవననకుఁ బ్రియతముఁ, డైనహయగ్రీవమూర్తి శ ననవరతంబున్

ధ్యానస్తోత్రజపాను, షానాదులఁ బూజ సేసి శ నజ్ఞు లంతన్.

40

ఆ. తత్ప్రకాశకృత్ప్రధానమంత్రార్థసం, సిద్ధిజేసి ముక్తిఁ శ జెంది రప్ప

ఙ్గట్టివర్షమందు శ నాహయగ్రీవునిఁ, దలచి కొలిచి మిగులభక్త్యు లగుచు. 41

సీ. హరివర్షపతి యైసరసరహరి ననిశంబు, నం గున్నజనులు మరహాత్ము లయిన

దైత్యదానవకులొత్తిములు ప్రహ్లాది, వృద్ధులఁ గూడి సంశ్రీతితోడ

సున్నాతు లై భక్తిఁ శ జూచుచు నుందురు, రమ్యకులాలంబరములు దాల్చి

తత్ప్రకాశకమంత్రతంత్రజప్తస్తోత్ర, పఠనసుధ్యానతప్రధాన

తే. మైనసత్పుజలను జేసి శ యచలబుద్ధి, శ్రీనృసింహునిఁ జేరి పూజించి యతని

కరుణ నొందుచు నతులప్రకాశు లగుచు, భుక్తిముక్తులఁ గైకొనుభూపవర్య.

వ. మఱియుఁ గేతుమాలవర్షంబునందు భగవంతుండు శ్రీదేవికి సంతోషంబు నొసం

గుటకు గామదేవరూపంబున ¹నుండు సమృహాపురుషునియస్త్రతేజఃప్రకాశం

బునఁ బ్రజాపతిమహిత లగురాత్ర్యధిదేవతలగర్భంబులు సంవత్సరాంతంబున

నిర్జీవంబు లై స్రవించు నాకామదేవుండును దనగతివిలాసలీలావిహారనసుందర

భూమండలనుభగవదనారవిందకాంతులంజేసి శ్రీరమాదేవిని రమింపం జేయు

²భగవద్దాయారూపిణి యగుశ్రీదేవియుఁ బ్రజాపతిపుత్రికలును బుత్రులు నైన

రాత్రులం బగల్గం గూడి కామదేవుని స్తోత్రపఠనపూజాధ్యానాదులం బూజించు

చుండు మఱియును.

43

1 'నుండుటయు సమృహాపురుషునినుదర్శనప్రకాశతంజేసి ప్రజాపతిమహితలను బుత్రులు నగు సహారాత్రాద్యధిపతులగర్భంబులు. 2 భగవంతునియారూపం బగు శ్రీదేవియుఁ బ్రజాపతిపుత్రికలం గూడి' వ్రా. ప్ర.

- క. విమలమతిఁ జిత్తగింపుము, రమణీయం బైనవిమలరమ్యక మనువ
ర్నమునకు నధిదేవత దా, నమరం గా మత్స్యరూపుఁడగుహరి దలఁపన్. 44
- ఆ. అట్టివర్ణమునకు శ నధిపతి యగుచున్న, మనువు పుత్ర పౌత్రశ్రమంత్రివరులఁ
గూడి మత్స్య మైనరకుంభినిధరుఁ జిత్త, మతులభక్తియుక్తి శ హత్తఁ గొలుచు.
- ఆ. తత్ప్రకాశకృత్ప్రధానమంత్రస్తోత్రములను ధర్మకర్మములను హోమ
ములను జనులు సేసిరపుణ్యలై భుక్తియు, క్తులను బొందుచుండు శ రెలమిలోడ.
- క. వినుము హిరణ్యవర్షంబున శ్రీకూర్గావతారమును దాల్చినయా
వనజోదరుఁడధిదేవత, యనఘుండు పితృపతి మహాత్ముఁడ ర్యముండు నృపా.
- క. ఆవర్ణమందు నర్యముఁ, డావర్ణజనంబు గూడి శ హరిఁ జిత్తములో
భావించి సంస్తవంబులు, గావించుచు భుక్తి ముక్తి శ గాంతురు గడఁకన్. 48
- క. ఉత్తరకురుభూములఁ దను, హత్తుకొని వరాహదేవుఁడధిపతి యైనక
నత్తు గ భూపతి యతనిం, జిత్తములో నిలిపి పూజ శ సేయుచు నుండున్. 49
- క. ఆవర్ణమందులను బ్రజ, లావిపులవరాహమూర్తి శ ననవరతంబు
సేవించి కొలిచి సంస్తతిఁ, గావించుచు గాంతు రంతఁ శ నైవల్యంబున్. 50
- క. అరయఁగ సీతాలక్ష్మణ, పరివృతుఁడై వచ్చి రామభద్రుండు గడిమిం
బరఁగు నధిదేవతగఁ గిం, పురుషమహావర్ణమునకు శ భూపవరేణ్య. 51
- ఆ. అట్టిరామభద్రు శ నంజనీనుతుండు గిం, పురుషగణముఁ గూడి శ పూజ సేసి
తత్ప్రకాశక ప్రధానమంత్రస్తోత్ర, పఠనములను దగ నురపాప్తి సేయు. 52
- సీ. భారతవర్షాధిపతి యైనబదరికా, శ్రమమున నున్నచారాయణుండు
భూనాథ యామహాత్ముని నారదాదులు, భారతవర్షంబురప్రజలఁ బ్రేమఁ
బాయక చేరి యురపాప్తి సేయుచు సాంఖ్య, యోగంబు నుపదేశ శ్రముచితవృత్తి
నంది యందఱను గృతార్థులై యట్టినారాయణదేవు నారాధనంబు
- ఆ. సేసి యాత్మఁ జాలఁ శ జింతించి తత్ప్రకాశకము లయినమంత్రశ్రసంస్తవములఁ
బూజ సేసి ముక్తి శ బొందుచు నుండుడు, రచల మైనభక్తి శ ననుదినంబు. 53
- క. భారతవర్ణమునందుల, సారాంశము లైనపుణ్యశైలంబులు గం
భీరప్రవాహములు గల, వారయ నెఱిగింతు వాని శ నవసినాథా. 54
- వ. మలయపర్వతంబును మంగళ ప్రస్థంబును మైనాకంబును ద్రికూటంబును ఋషభ
పర్వతంబును గూటరంబును గోల్లంబును సహ్యాపర్వతంబును వేదగిరియును
ఋశ్యమూకపర్వతంబును శ్రీశైలంబును వేంకటాద్రియును మహేంద్రంబును
వారిధరంబును వింధ్యపర్వతంబును శుక్తిమత్పర్వతంబును ఋక్షగిరియును బారి

1 ఇట 48-వ పద్యమున 'గావించుచు' మొదలుకొని 50-వ పద్యమున 'సంస్తతి' అను
తరువాత గాంధారి మచ్చునకులంగుఁ గానిపింపగు, ఇంగులప 'ఉత్తరేషు పురుష భగవాన్' యజ్ఞ
పురుషః కృతవరాహః పః...' అని మూల మున్నది.

యాత్రంబును ద్రోణపర్వతంబును జిత్రకూటంబును గోవర్ధనాద్రియును రైవత
కంబును గుకుంధంబును సీలగిరియును గాకముఖంబును నిండ్రకీలంబును రామ
గిరియును నాదిగాఁ గలపుణ్యపర్వతంబు లనేకంబులు గల వాపర్వతపుత్రిక
తై నచంద్రపటయుఁ దామ్రపర్ణియు నవటోదయుఁ గృతమాలయు వైహాయసి
యుఁ గావేరియు వేణియుఁ బయస్వినియుఁ బయోదయుశర్కరావర్తయుఁ దుం
గభద్రయుఁ గృష్ణవేణియు భీమరథయు గోదావరియు నిర్వింధ్యయుఁ బయోష్ణి
యుఁ దాపియు రేవానదియు శిలానదియు సురసయుఁ జర్మణ్యతియు వేదస్త్మతి
యు ఋషికల్యయుఁ ద్రిసమయుఁ శౌశికియు మందాకినియు యమునయు సర
స్వతియుఁ దృపద్వతియు గోమతియు సరయువును భోగవతియు సుపమయు శత
మ్రువును జంద్రభాగయు మరుద్వృథయు విత్స్తయు నసిక్నియు విశ్వయు నను
సీమహానదులును సింధుశోణంబు లనునదంబులు నిట్టిమహాప్రవాహంబు లీభార
తవర్షంబునఁ గల వందు సుస్నాతు లై నమానవులు ముక్తిం జెందుదురు మతి
యు సీభారతవర్షంబున జన్మించినపురుషులు ¹శుక్లలోహితకృష్ణవర్ణరూపంబులగు
త్రివిధకర్తృంబులంజేసి క్రమంబుగ దేవమనుష్యనరకగతు లను(త్రివిధగతులం)
బొందుదురు వినుము ²రాగ ద్వేషాదిశూన్యండు నవాజ్ఞానసగోచరండు ననాధా
రుండు నగుశ్రీవాసుదేవమూర్తియందుఁ జిత్తంబు నిలిపి భక్తియోగంబున నా
రాధించెడుమహాత్ము లవిద్యాగ్రంథి గహనంబు గావించుటంజేసి పరమభాగవతో
త్తములు పొందెడును త్తిమగతిం జెందుదురు గావున భారతవర్షంబు మిగుల
నుత్తమం బని మహాపురుషు లిట్లు స్తుతించు చుండుదురు.

55

ఉ. భారతవర్ష జంతువులభాగ్యము లే మని చెప్ప వచ్చు నీ
భారతవర్ష మందు హరి శ పల్లఱుఁ బుట్టెచు జీవహాటికిఁ
ధీరతతోడఁ దత్త్వ ముపశ దేశము సేయుచుఁ జెల్లి సేయుచు
న్నారయ బాంధవాకృత్తి గృతాస్థులఁ జేయుచు నుండు నెంతయున్.

56

క. తనజన్మ ³కర్త ములనుం, గొనియూడెడివారి కెల్లఁ శ గోరిన ⁴వెల్లం
దనియుఁగ నొసఁగుచు మోక్షం, బనయముఁ గృపసేయుఁ గృష్ణుఁ శదవసీనాథా.
వ. ఇట్లు భారతవర్షంబునందులజనంబులకు నెద్దియు నసాధ్యంబు లేదు నారాయణ
స్మరణంబు నకలదురితంబుల నడంచుఁ దన్నామస్మరణరహితంబు లై నయజ్ఞతపో
దానాదులు దురితంబుల నడంపలేవు బ్రహ్మకల్పాంతంబు బ్రతికెడియితరస్థానం

1 సాత్త్విక రాజసతామసకర్మంబులంజేసి. 2 బ్రహ్మవిద్యానిరతు లై నపురుషులు సామజ్యంబు
నొందుదురు సర్వభూతాంతర్యామియు బ్రహ్మస్వరూపము నై నవాసుదేవునియందుల నిరతితభక్తి
యోగంబున నవిద్యను గెలిచి క్షిప్తులోకముఁ జెందుదురు. కావున నాభారతవర్షం బుత్తమం బను.

3 కర్మఫలమును. 4 పరమల్. 5 గాని హరిఃరహితంబు లయినయజ్ఞు.

బునం¹ బునర్జన్యభయంబున భీతిల్లుచు నుండుటకన్న భారతవర్షంబునందు ఊణ మాత్రంబు మనంబున సర్వసంగపరిత్యాగంబు సేసినపునుష్కృష్టునకు శ్రీమ న్నారాయణపదప్రాప్తి యతిసులభంబుగ సంభవించుం గావున నట్టియుత్తమం బగుసీభారతవర్షంబె కోరు చుండుదురు మఱియు నెక్కడ నై కుంతునికథావాస న లేకుండు నేదేశంబున నత్పురుషు లై నవరమభాగవతులు లేకుండుదు రేభూ మిని యజ్ఞేశ్వరునిమహోత్సవంబులు లేక యుండు నది సురేంద్రలోకం బైన నుండం దగదు జ్ఞానానుస్థానగ్రవ్యకలాపంబులచేత మనుష్యజాతిం బొంది తపంబున ముక్తిం బొంద కుండెనేని మృగంబులమాడ్కి నతండు దనకుం దానె బంధనంబు నొందు భారతవర్షంబునందు బ్రజలచేత² శ్రద్ధాయుక్తంబుగా ననుష్ఠింపంబడినయజ్ఞంబులయందు వేల్వంబడుహవిస్సులను బెక్కునామంబులం బుం డరీకాక్షుం డందితనమీదిభక్తి యధికంబుగాఁ జీయునట్టిభారతవర్షంబునందలి ప్రజలమీఁదం గరుణించి సర్వేశ్వరుం డిహపర సౌఖ్యంబుల నొసంగుచుండు జం బూదీప్యంబున సగరాత్మజు లశ్వమేధాశ్వంబు నస్వేషింపం బూని భూఖననంబు సేయుటంజేసి స్వర్ణప్రస్థ చంద్రశుక్లావర్తన రమణక మందేహారుణ పాంచజన్య సింహళ లంకాదీప్యంబు లన నెనిమిదియపదీప్యంబులు గలిగె. 58

సీ. లక్షయోజనముల శ్రీ లవణాబ్ధిపరివృత, మగుచు జంబూదీప్య శ్రీ మతిశయిల్లు విను రెండులక్షలశ్రీవిస్తృతము గను బ్లక్షదీప్య³ ముండు నాశతౌరసాగ రముఁ జుట్టి యందులరమ్యమై యొప్పెడు, వృక్షంబు ప్లక్షంబు శ్రీ విదితముగను దనరు నాదీప్యంబు శ్రీ దరునామమహిమచే, మిగులఁ బ్లక్షం బన శ్రీ మించి రహిని
ఆ. నందు సంచరించు శ్రీ నట్టివారల కగ్ని, దేవుఁ డిమరు నాదిదేవతయుఁ గ నందులోన నాప్రియవ్రతపుత్రుండు, నిర్భజహ్వం దగుమరహీవరుండు. 59
వ. నరేంద్రా యాయిర్భజహ్వం డాప్లక్షదీప్యంబు⁴ నేడువర్షంబులుగ విభజించి యందు నావర్ష నామధారులుగా నుండుతనపుత్రు లగు శివ యశస్య సుభద్ర శాం త ఊమాభయామృతు లనియెడునేడుగుర నేడువర్షంబుల కధిపతులం గావించి తపంబునకుం జనియె నావర్షంబులయందు మణికూట వజ్రకూట నింగ్రసేన జ్యోతి

1 బొరలుజనులు పునర్జన్యభయంబున భీతిల్లుచుండురు. భారతవర్షంబునందు ఊణమాత్రంచేసి మనంబునఁ గర్మరహితుం డైనవానికి మన్నోధైర్యంబున నామస్మరణ సేసిన ముక్తి లభించు నని భారతవర్షంబె కోరుచుండురు.

2 శ్రద్ధాయుక్తంబు లైనవజ్రంబులందు వేల్వంబడుహవిస్సులను బెక్కురూపంబులను బుం డరీకాక్షునకు సమర్పణంబు సేయుపురుషు నిహపరంబు లొసంగుచుఁ దనమీదిభక్తి . 3 ఓషుసాగర ముఁ జుట్టి, యందుల రమ్యమై యుండు నేకాదశశతయోజనములయున్నట్టి రహింబి, యాతరునా మాంక మగుచు నన్యగ్రీష్ట, క్షదీప్య మనఁగఁ బ్రశస్త మయ్యె. 4 డిక్షుల మైనదైవ మయ్యె. 5 నందుఁ దనపుత్రులనామంబులు గల శివ యశస్య.

ష్ట ధూమ్రవర్ణ హిరణ్యగ్రీవ మేఘమాల లనునామంబులు గలసప్తకులపర్వ
తంబులును నరుణయు సృమణయు నాంగిరసయు సావిత్రియు సుప్రభాతయు ఋ
తంభరయు సత్యంభరయు నన సప్తమహానదులును నానదులయందు సున్నాతు
లగుచు గతపాపు లై నహంసపతంగోర్ధ్వాయనసత్కాంగు లనునామంబులు గల
చాతుర్వర్ణ్యంబును గలిగి యుండు నందుఁ బురుషులు సహస్రవత్సరజీవులును దే
వతాసములును దృష్టిమాత్రంబునం ¹గ్లమస్వేదాదిరహితం బగునపత్యోత్పాద
నంబు గలవార లగుచు వేద త్రయాత్మకుండును ²స్వర్గద్వారభూతుండును భగవ
త్స్వరూపియు నగునూగ్యుని వేదత్రయమ్మున నేనింపుచురు ప్లక్షదీప్తిపం బాది గా
మీఁదటిదీప్తిపపంచకంబునందలిపురుషులకు నాయురింద్రియపటుత్వంబులును దేజో
బలంబులు దోడ నె జనియించు చుండు.

60

క. ప్లక్షదీప్తిపము ³ద్విగుణిత, లక్షేక్షురస్థాని సుట్టి శ రా విలసిల్లు
న్నిక్షుంసోదద్యుగణం, బక్షయము గ శాల్మలీమహాదీప్తిప మిలన్.

61

వ. అందు ⁴శాల్మలీవృక్షంబు ప్లక్షయోమామం బై తేజరిల్లు నావృక్షరాజంబునకు
నధోభాగంబునం బత ప్రిరాజుగా నుండుగరుత్మంతుండు నిలుకడగా వసించు నా
శాల్మలీవృక్షంబుపేర నాదీప్తిపంబు శాల్మలీదీప్తిపం బన విలసిల్లు నాదీప్తిపపతి యైన
(ప్రియవ్రతాత్మజుం డగు)యశ్శబాహువు దనపుత్రు లగునుగోచన సౌమనస్య
రమణక దేవబర్హి పారిబర్హాప్యాయ నాభిజ్ఞాతు లనియెడువారిపేర నేడువర్షం
బుల నేర్పటిచి యావర్షంబులయం దేష్వరఁ గుమారుల నభిషిక్తులం జేసె నావ
ర్షంబులయందు స్వరస శతశృంగ వామదేవ కుముద ముకుంద పుష్పవర్ష శత
శ్రుతు లనుపరవ్రతసప్తకంబును ననుమతియు సినిపాలియు సరస్వతియుఁ గుహు
వును రజనియు నందయు రాకయు ననుసప్తమహానదులును గల వందు శ్రుత
ధర విద్యాధర వసుంధ రేధ ధరసంక్కులగునావర్ష పురుషులు భగవత్స్వరూపుండు
వేదమయుండు నాత్మస్వరూపుండు నగుసోముని వేదమంత్రంబులచే నారాధింపు
దు రాదీప్తిపంబు లక్షచతుష్టయపరిమితయోజనవిస్తృతం బయినసురాసముద్రం
బుచే నావృతం బై తేజరిల్లు నందు.

62

నీ. భూనాథ యానురాంభోధికఁ జుట్టుగా, నుండుకుశదీప్తిప శ ముద్విమీఁదఁ
దోర మై తా ద్విచిత్రుల్లక్షయోజనంబులను విస్తార మై శ పొలుపు మిగుల
నందుఁ గుశస్తంభ శ మనిశంబు దేవతా, కల్పితం బై నట్టిశ కాంతిచేత

1 గోభీశ్రుతు లగుచు. 2 స్వర్గద్వారంబు వై నమార్యధగి వాసుల వేదత్రయమ్మున. 3 గా ద్విర్ల
క్షే. 4 అట్టిశాల్మలీవృక్షం బేకావశశతయోజనోన్నతంబున నుండు నాశాల్మలీవృక్షంబుపేర. 5 వేద
మయుం బై సోముని వేదాధ్యంబులఁ గొలుచు శ్రుతధర...ధర్మలననామంబులు గలచాతుర్వర్ణ్య
లు గలిగి యుండు రాదీప్తిపంబుఁ దిరిగి ద్విచతుర్లక్షయోజనవిస్తారం బై సురాసముద్రం బుండు.

- దిక్కులు వెలిగించు శ ద్వీపంబునకుఁ దన, పేరను సత్కీర్తి శ పెంపు సేయు
తే. నట్టిదీవికి నధిపతి శ యగుప్రియప్ర,¹తతనయుండు హిరణ్యరేతనుఁ డనం ద
నరెడిభూపతి తనసుతరనామములను, వర్షములు సేసె నత్యంతరహర్షమునను.
- వ. ఇట్లు ²హిరణ్యరేతనుండు ననుదాన దృఢుఁచి నాభి గుప్త సత్వవ్రత విప్ర వామ
దేవు లనునామంబులు గలపుత్రులనామంబుల సప్తవర్షంబులం గావించి యా
కుమారుల నందు నిలిపి తాను దపంబునకుం జనియె నావర్షంబునందు బభ్రు
చతుశ్శృంగ కపిల చిత్రకూట దేవానీ కోర్ధ్వరోమ గ్రవిణంబు లనునామంబు
లు గల సప్తగిరులును రసకుల్యయు మధుకుల్యయు శ్రుతవిందయు మిత్రవింద
యు దేవగర్భయు ఘృతచ్యుతయు మంత్రమాలయు ననుసప్తమహానదులును
గల వానదీజలంబులఁ గృతమజ్జను లగుచు భగవంతుం డగుయజ్ఞపురుషునిఁ
³గుశలకోవిదాభియుక్తు లనుకులంబులు గలవర్ష పురుషు లారాధించు చుందురు.
- సీ. ఆకుశద్వీపంబు శ నరికట్టుకొని యుండు, నెనిమిదిలక్షలరఘునఘృతాగ్ని
యాఘృతసాగరం శ బవ్వల షోడశ,లక్షయోజనముల శ లలిత మగుచు
నుండుఁ గ్రొంచద్వీప శ మురీశ యందు మధ్యప్రదేశంబున శ నట్టిదీవి
పేరుగాఁ దనపేరి శ బెద్దగాఁ జేసిన, క్రౌంచాద్రి గల దానగంబు ఋన్ను
- ఆ. పల్లుఖుండు దివ్యరశరమున ఘననిలం, బంబు దూయ నేయఁ శ బాలవెల్లిఁ
గరిమఁ దడుపుచుండుశవరుణుండు రక్షింప, నందు మిగులభయమునొందకుండె.
- వ. నరేంద్రా యా క్రొంచద్వీపపతి యగుఘృతపృష్ఠుండు దనకుమారుల నాపేల్లంగల
యామోద మనువహ మేఘవృష్ట సుదామ ఋషిజ్యోతిహితార్ణ వనస్పతు లను
వర్షంబుల కభిషిక్తులం జేసి పరమకల్యాణగుణయుక్తుం డయిన శ్రీహరిచరణార
విందంబుల సేవించుచుం దపంబునకుం జనియె నావర్షంబులయందు శుక్ల వర్షమా
న భోజ నోపబర్హణానంద నందన సర్వతోభగ్రంబు లనుసప్తసీమాపర్వతం
బులును సభయయు నమృతౌఘయు నార్యకయుఁ దీర్థవతియుఁ దృప్తిరూపయుఁ
బవిత్రవతియు శుక్లయు ననుసప్తనదులును గల వందలఁ బవిత్రోదకంబు లను
భవించుచు గురు ఋషభ గ్రవిణక దేవక సంజ్ఞలు గలిగి వరుణదేవుని నుదకాం
జలులం బూజించు చున్నచాతుర్వర్ణులు గలిగి యుందురు. 66
- సీ. జగతీత వినుము క్రొంచద్వీపమును జుట్టి, యుండు షోడశలక్షరయోజనముల
విస్తార మై పాలరవెల్లి యందునను శా, కద్వీప మతులప్రకాశ మొందు
దండిమై ముప్పదిరెండులక్షలయోజ, నములవిస్తార మై శ యమరి యుండు
నందులశాకవృక్షమోద మాద్వీప, మును సుగంధంబునఁ శ బెనఁగఁ జేసి

1 'తాత్పర్యంబును బుణ్యుండు † నగుహిరణ్య,రోమఁ డనువాఁడు పుత్రులఁ నామములను.

2 హిరణ్యరోమండు కుశద్వీపమునను. 3 సేవించుకుశలకోవిదాభియుక్తకుశకసంజ్ఞలు గలచాతుర్వర్ణంబులు గలిగియుందురు' వ్రా. ప్ర.

తే. ¹యంతః దనపేర దీవి ప్రఖ్యాత మగుటఁ, జేసి యందుల మిగులఁబ్రసిద్ధి కెక్క నందు మేధాతిథియుఁగ ర్తయగుచునుండఁ, దవిలివేడుకఁదనదునంద్రదనులఁజూచి..

ప. మఱియు నాప్రియవ్రతపుత్రుం డయినమేధాతిథి దనపుత్రులపేరం గలపురోజవ మనోజవ వేషమాన ఘామ్రాసీక చిత్రరథ బహురూప విశ్వచారంబు లనుసం జ్ఞులు గలనప్తవర్షంబులయందు వారలకుఁ బట్టంబు గట్టి శ్రీహరిపాదసేవ సేయు చుఁ దపోవనంబునకుం జనియె నాశాకద్వీపంబునందు సీశా నోరుశృంగ బలభ ద్ర శతకేసరసహస్రస్తోతో దేవపాల మహానసనామంబులు గలసీమాగిరులును నన ఘాయుర్దోభయస్థు ప్త్యవరాజిత పంచపరీ సహస్రస్థుతి నిజధృతు లనునప్త నదులును గల వానదీజలంబు లుపయోగించి ²యచ్చటివారలు ప్రాణాయామం బు సేసి విధ్వస్తరజస్తమోగుణు లయి పరమసమాధిని వాయురూపం బైన నభగ వంతుని సేవించుచు ఋతవ్రత సత్యవ్రత దానవ్రత సువ్రత నామంబులు గల చాతుర్వర్ణ్యం బందుఁ గలిగి యుండు.

68.

సీ. లట్టిశాకద్వీప 1 మరికట్టి తత్ప్రచూ,ణంబున దధిసముగ్రంబు వెలుగు నందుకుఁ బరివృతం శ బు పుష్కరద్వీప, మిలఁ జతుష్స్పృతక్షలవిశాల 3మమృహాద్వీపమం శ దయతకాంచనపత్త్ర, ములు గల్గి కమలగర్భనకు నాన నం బగుపంకేనూహం బుండు నాద్వీప,మధ్యంబునను నొక్కమానసోత్త

ఆ. రం బనంగఁ బర్వతం బుండుఁ దనకుఁ బూ, ర్వాపరముల నుండునట్టివర్ష మునకు రెంటి కట్లు శ నిలిచినమర్యాద, నగ మనంగఁ జాలఁబోగడ నెగడు.69

ప. ఇట్లు దనకు లోపలివెలుపలివర్షంబులు రెంటికి మర్యాదాచలంబునుంబోలె నున్నమానసోత్తరపర్వతం బయితెయోజనవిస్తారంబును సంతియమాన్నత్యంబు నుం గలిగియుండు నానగంబునకు నలుదిక్కులయందు నాలుగులోకపాలరపు రంబు లుండు నామానసోత్తరపర్వతంబుతుక సూర్యరథచక్రంబు సంవత్సరా త్తకం బయి యహోరాత్రంబులయందు మేగుప్రదక్షిణంబుసేయు నందు నాపుష్కరద్వీపాధిపతి యగువీతిహోస్రుండు రమణకథాతకనామంబులు గలపుత్రుల నిరువుర వర్షద్యయంబునం దభిషిక్తులం జేసి తాను బూర్వజు లేఁగినతెఱుంగున భగవత్కర్మశీలుం డగుచుఁ దపంబునకుం జనియె నంత.

70

క. మనుజేశ్వర యావర్షంబున నప్పుడు సంచరించుపురుషులు పద్మా సనునిఁ దగఁ గర్తకారాధన సేయుదు రచలబద్ధితాత్పర్యమునన్.

71

క. ధరణీవల్లభ విను పు, 4ష్కర మనుద్వీపమున లేచు శ చాతుర్వర్ణ్యల్

1 'యరయ సాంసాంసియుండుఁ బ్రఖ్యాత. 2 వామరూపుఁ డైనభగవంతుని సేవించు చుం బ్రాణాయామంబునంజేసి విధ్వస్తరజస్తమోగుణంబులం గలిగి ఋతవ్రత...చాతుర్వర్ణ్యులు గలిగియుండు. 3 మమృహాదధిమం. 4 ప్కరదీవిం దలంప లేచు శ చాతు' వ్రా. ప్ర.

పరఃగఃగ¹భేదము లేకే, సరసత సము లగుదు రందు శ సకలజనములున్ . 72

వ. మఱియుఁ బుష్కరద్వీపంబు చతుష్పతిలక్షయోజనవిస్తారం బైనశుద్ధోదకసముద్రముద్రితం బగు చుండు నవ్వల లోకాలోకపర్యతం బుండు శుద్ధోదకసముద్ర లోకాలోకపర్యతంబులనడుమ రెండుకోట్లయోజనవిస్తారం బయిననిర్జనభూమి దర్పణోదరసమానం బైన (దేవతావాసయోగ్యంబుగా) నుండు (నాభూమిం జేరిన పదార్థంబు మరలఁ బొంద నశక్యంబుగా నుండు) నటమీఁద లోకాలోకపర్యతం బెనిమిదికోట్లయోజనంబులు సువర్ణభూమియు² సూర్యాదిధ్రువాంతంబు లగు జ్యోతిర్గణంబులమధ్యంబున నుండుటంజేసి లోకాలోకపర్యతం బనం దగి యుండుఁ బంచాశత్కోటి (యోజనవిస్తృతం బగు) భూమండల (మాన)ంబునకుఁ³దురీయాంశ ప్రమాణంబు గలమూలోకాలోకపర్యతంబుమీఁద నఖిలజగద్గురు వగు బ్రహ్మచేతఁ జతుర్దిశలయందే ఋషభపుష్కరచూడవామనాపరాజితసంజ్ఞలు గలదిగ్గజంబులు నాలుగును లోకరక్షణార్థంబు నిర్మితం బైన యుండు మఱియును.

సీ. తనదువిభూతు లైన శ తనరినయాదేవ, బృందతేజశ్శౌర్యశ్రబ్దంహణార్థమై భగవంతుండు శ నాదిదేవుండును, నైనజగద్గురుం శ డచ్యుతుండు సరి లేనిధర్మవిజ్ఞానవైరాగాదు, లయినవిభూతుల శ సలరి యున్న యట్టివిష్వక్సేనుఁ శ డాది గాఁ గలుగుపార్శ్వదులతోఁ గూడి ప్రశస్త మైన

తే. నిజవరాయుధవోర్ధ్వండరనిత్యసత్త్వః, డగుచు నాపర్యతంబుపై శ నఖిలలోక రక్షణార్థంబుకల్పపర్యంత మైన, యోగమా మావిరచితుఁడైన యొప్పుచుండు. 74

వ. ఇట్లు వివిధమంత్రగోపనార్థం బానగాగ్రంబున నున్నభగవంతుండు దక్క లోకాలోకపర్యతంబునకు నవ్వల నొరులకు సంచరింప నశక్యం బయి యుండు బ్రహ్మాండంబునకు సూర్యుండు మధ్యగతుం డై యుండు నాసూర్యునకు నుభయ పక్షంబులయందు నిగువదేనుకోట్లయోజనపరిమాణంబున నండకటాహం బుండు నట్టిసూర్యునిచేత నాకాశదిక్స్వగ్రాపవర్గంబులును సరకంబులును నిర్మయింపం బడు దేవ తిర్యజ్జనుష్య నాగ పక్షి తృణ గుల్మతాదిసర్వజీవులకును సూర్యుం డాత్మ యగుచు నుండు. 75

క. కర మనురాగంబుల సీ, ధరణీమండలముసంవిరధానం బెల్ల

⁵న్నెఱిగించితి నింతియ కా, ⁶దెఱిగించెద సర్గమాన శ మెల్ల నరేంద్రా). 76

1 'సెక్కువతక్కువ, రెఱుంగరు సము లగుచు నుండు' రెల్ల జనంబు. 2 మఱియు వందరి జనంబులు సంకల్పసిద్ధులు నయుతాయుష్కులు నిత్యసత్కులగుచుదేవతలతోడ సంభాషణంబులు సుఖుచుండు రట్టిపుష్కరద్వీపంబు. 3 x లిగియుండు సూర్యాదిగ్రహతేజోంధతమోమధ్యంబున నుండుటంజేసి లోకాలోక. 4 చతుర్థభాగం బైన యుండు నాపర్యతంబుమీఁద నఖిలజగద్గురు వగుబ్రహ్మచేత నిర్మితం బైన ఋషభపుష్కర...లోకరక్షణార్థం బుండు మఱియును. 5 సరవ రెఱుంగం జెప్పితి, ఎఱి వినిచెద వినుము దివ్యమానం బెల్లన్. 6 రెఱుంగును సర్గప్రమాణ మెల్ల.' వా. ప్ర.

అథ ధాన్యం గాఢం విషయము.

- ఆ. కమలజాండమధ్యగతుఁడైనసూర్యుండు, భరిత మైనయాత్రపంబుచేత
మాఁడులోకములను శ్రమించి తపింపంగఁ, జేసి కాంతి నొందఁజేయుచుండు. 75
- వ. అట్టిభాస్కరుండు త్రైతాయణ దక్షిణాయన విషువు లనునామంబులు గల
మాండ్యతీవ్రసమానగతుల నారోహణావరోహణస్థానంబులయందు దీర్ఘస్రాస్వ
సమానంబులు గాఁ జేయు చుండు. 76
- ఆ. మేషతులలయందూమిహిరుం డహోరాత్ర,మందుఁ దిరుగు సమవిరోహరములను
బరంగఁగవృషభాదిరపంచమాసముల నొక్కొక్కగడియ రాత్రిదక్కినడచు.
- ఆ. మించి వృశ్చికాదిరపంచమాసముల నొక్కొక్కగడియ రాత్రి శనిక్కినడచు
దివములందు నెల్లర దిగజాఱునొక్కొక్కగడియ నెలకుఁదత్పరకారిమునను. 78
- వ. మఱియు నివ్వధంబున దివసంబులు త్రైతాయణదక్షిణాయనంబుల వృద్ధిక్షయం
బుల నొంద నొక్కయహోరాత్రంబున నేకపంచాశదుత్తర సవకోటియోజనం
బులవరిమాణంబు గలమానసోత్తరపర్వతంబున సూర్యరథంబు దిరుగు చుండు
నామానసోత్తరపర్వతంబునందుఁ దూర్పున దేవధాని యనునింగ్రపురంబును
దక్షిణంబున సంయమని యనుచుమనగరంబును బల్లిమంబున నిల్లెఱచని యను
వరుణపట్టణంబును నుత్తరంబున విభావరి యనుసోమునిపుటభేదనంబును దేజరి
ల్లుచుండు నాపట్టణంబులయందు నుదయమధ్యాహ్నస్తమయనిశీధంబు లనియెడు
కాలభేదంబులను భూతప్రవృత్తినివృత్తినిమిత్రం బచ్చట జనులకుఁ బుట్టించు
చుండు సూర్యుం డెపు డింద్రనగరంబుననుండి గమనించు నది యాదిగాఁ బది
యే నుగడియలను రెండుకోట్లముప్పదియేడులక్షలడబ్బదియైదువేలయోజనంబులు
నడచు నివ్వధంబున నింగ్రయమవళిపురంబులమీఁదఁ జంద్రాదిగ్రహనక్ష
త్రంబులం గూడి సంచరించుచుఁ బండ్రెండంచులు నాఱుగమ్ములును మాఁడు
దొలులుం గలిగి సంవత్సరాత్తకం బయి యేకచక్రం బయినసూర్యనిరథంబు
ముహూర్తమాత్రంబున ముప్పదినిలగులక్షలు నెనమన్నాఱుయోజనంబులు
సంచరించు. 79
- సీ. ఇనురథంబున కున్నరయిరు సొక్కటియు మేను, శిఖరంబునందును శ్ర జేరియుండు
నొనరఁ జక్రము మానసోత్తరపర్వతం,బంబులఁ దిరిగెడునారథంబు
నిరుసున నున్నరెం శ డినులు దగులంగఁ, బవనపాశంబుల శ బద్ధ మగుచు
ధ్రువమండలంబునంబుల సంతి యుండఁగా, సంచరించుచు నుండుర సంతతంబు
- తే. నట్టియరదంబు ముప్పదిరయాలులక్ష, లందు నంటినకాడియు శ నన్నియోజ
నములవిస్తారమైతురంగములకంధ,రములఁదగులుచు వెలుఁగొందురమణతోడ.

1 రాసులకు. 2 రాసులకు. 3 నొంబుకోట్లయెనుబదియొక్కలక్షలయోజనంబులు. 4 నెమ్ములును.

5 నాభులుం. 6 'నిరుసునందున నున్నయిరుసులు. 7 దగిలుండు మిగులంగ రమణ' వ్రా. ప్ర.

వ. ఆరథంబునకు గాయత్రీచ్ఛందంబాదిగా సప్తచ్ఛందంబులు నశ్వంబులై సంచరించు భాస్కరునకు నగ్రభాగంబున నగుఁడు నియంతుండై రథంబు గడపుచుండు వెండియు సంగువృథవర్వమాత్రశరీరంబులు గలయఁజువదివేలవాలఖల్యాఖ్యలగుఁబుసివరులు సూర్యునిముందట సౌరసూక్తంబుల స్తుతియుపమతీయు ననేకమునుబును గంధర్వకిన్నరకింపురుషుఁగావృరఁపతంఁగాదులును నెలనెల వరుసక్రమంబున నేవింపం దొమ్మిదికోట్లనేబదియొకలక్షయోజనంబులపరిమాణంబు గల భూమండలంబునం (దొకక్షణంబున సూర్యుండు రెండువేలయోబదియోజనంబులు సంచరించుచు) నొకయహోరాత్రంబునందే యీభూమండలం బంతయు సంచరించు ననిన శుకయోగీంధ్రునకుఁ బరీక్షింపఁజేయు డిట్లనియె. 81

క. మునివర మేరుధ్రువులకు, నొనరఁ బ్రదక్షిణము దిరుగు శ్చుండేశు'నజుఁ డా యినుఁ డభిముఖుఁ డై రాసుల, కనుకూలత నేగు నంటి శ్చ వది యెల్లాప్పున్.

క. అని పలికినభూవరునిం, గనుఁగొని శుకయోగి మిగులఁ శ్చ గరుణాన్వితుఁ డై మనమున శ్రీహరిఁ దలఁచుచు, విను మని క్రమ్మఁగ నిట్లు శ్చ వినిపించె దగన్.

వ. నరేంద్రా¹యతివేగంబునఁ దిరుగు చుండుకులాలచక్రంబునందుఁ జక్రభ్రమణంబునకు వేతైనగతి నొంది బంతి సాగి తిరిగెనుపిపీలికాదులచందమున నక్షత్రరాసులతోడం గూడినకాలచక్రంబు భ్రువమేరువులం బ్రదక్షిణంబు దిరుగునపు డాకాలచక్రంబువెంట సంచరించుసూర్యాదిగ్రహంబులకు నక్షత్రాంతరంబుల యందును రాశ్యంతరంబులయందును నునికి²గలుగుటంజేసి సూర్యాదిగ్రహంబులకుఁ జక్రగతిస్వగతులవలన గతివ్యయంబు గలుగుచుండు మతీయు నాసూర్యుం డాదినారాయణమూర్తి యగుచు లోకంబులయోగక్షేమంబులకు వేదత్రయాత్మకం బై కర్మసిద్ధినిమిత్తం బై³ దేవర్షిగణంబులచేత వేదాంతార్థంబుల ననవరతంబు వితర్కనూహంబగుచున్నతనస్వరూపంబును ద్వాదశవిధంబులుగ విభజించి వసంతాదిముతువుల⁴నాయాకాలవిశేషంబులయందుఁ గలుగఁజేయుచుండు (నట్టిపరమపురుషునిమహిమ నిలోకంబున మహాత్ము లగుపురుషులు దమ తమవర్ణాశ్రమాచారములచొప్పున వేదోక్తప్రకారంబుగా భక్త్యతిశయంబున నారాధించుచు క్షేమంబునొందుచుండు రట్టియోదినారాయణమూర్తి జ్యోతిశ్చక్రాంతర్వర్తియై స్వకీయ తేజఃపుంజదీపితాఖిలజ్యోతిర్గణంబులు గలవాఁ డై ద్వా

1 నాసూర్యునకును రాసుల కెను ర, య్యనుచందముఁ దేటపడఁగ † నెఱిఁగింపు శ్చగన్.

2 కులాలచక్రంబుతోడఁ దిరుగుపిపీలికాదులకు భ్రమణవేగంబున స్థానాంతరంబునం గునికి దోఁపనిచందంబున నక్షత్రరాసులతోడం గూడిన. 3 దోఁచుం గాని రానికి నెరుగుననుట లేదట్టిసూర్యుం డాదినారాయణ. 4 న తనస్వరూపంబు దేవర్షి గణంబులచేత ధ్యానంబు నేమంబుడఁ దగుమండుఁ దనస్వరూపంబును ద్వాదశవిధంబులఁ బుట్టించు వసం. 5 నాకాశగతుం డై ద్వాదశరూపంబుల ద్వాదశరాసుల ననుభవించు చుండు.

దశరాసులయందు నొకసంవత్సరంబున సంచరించు చుండు నట్టియాదిపురుషుని గమనవిశేషకాలంబును లోకు లయనముతుమాసపక్షతిథ్యాదులచే వ్యవహరించుచుందురు మఱియు నప్పరమపురుషుం డారాసులయందు షష్ఠాంశసంచారంబు నొందినసమయంబును ఋతు వని వ్యవహరింపును రారాసులయందు నర్థాంశ సంచారమ్మున రాశిషట్కభాగం బొందినతఱి యయనం బని చెప్పదురు సమ గ్రంబుగా రాసులయందు సంచార మొందినయెడల నట్టికాలంబును సంవత్సరం బని నిర్ణయింపును రిట్టిసమగ్ర రాశిసంచారంబునందు శీఘ్రగతి మందగతి సమగతు లనియెడుప్రివిధగతివిశేషంబులవలన వేఱుపడెడునావత్సరంబును సంవత్సరంబు పరివత్సరం బిడావత్సరం బనువత్సరం బిడ్వత్సరం బని పంచవిధంబులఁ జెప్పదురు) చంద్రుండు నీశేఱంగున నాసూర్యమండలంబుమీఁద లక్షయోజనంబులనుండి సంవత్సరపక్షరాశిపక్షత్రాభుక్తులు గ్రహించుచు నగ్రచారియై శీఘ్రగతిం జరించునంత వృద్ధిక్షయహంబునం బిత్యగణంబులకుఁ బూర్వపక్షాపర పక్షంబులచేత నహారాత్రంబులఁ గలుగఁజేయుచు నకలశీవప్రాణం బై యొక్క నక్షత్రంబు శ్రింశన్మూలార్థంబు లనుభవించుచు పోడతకళలు గలిగి మనోమయాన్నమయామృతమయదేహుం డై దేవపితృమనుష్యభూతపశుపక్షిసరీసృప వీరుత్పాద్యతులకుఁ బ్రాణాప్రాయనశీలుం డగుటంజేసి సర్వసముం డనం బడు.

- క. చంచురునకు మీఁదై మానందంబున లక్షయోజనంబులఁ దారల్ గ్రంభకొని మేరుశైలం, బంది ప్రదక్షిణము దిరుగు శ నభిజిత్సముతోన్. 85
- సీ. అటమీఁదఁ దారల శ కన్నిటి కుపరి యై, రెండులక్షల శుక్ర శ డుండి భాస్కరునిముందఁబిలువడనునామృత్యుదుశీఘ్ర, సంచారములనుభాశ్కరునిమాడ్కి జరియించుచుండును శ జనులకు ననుకూలుఁ డై వృష్టి నొసఁగుచు శ నంతనంతఁ జతురత వృష్టివిశేషంబుభక్తగ్రహశాంతి, నొనరించువారల శ కొనఁగు శుభము
- తే. లుండు నామీఁద బుధుండు దారరెండులక్ష, లనుజరించుచురవిమండ్రలంబుఁబాసి కానఁబడినను జనులకుఁగొమఱంబ, రాదిభయములఁ బుట్టించు శనతులమహిమ.
- సీ. ధరణీతనూజుఁ డంశ్రుతిటిమీఁద రెండుల,క్షలనుండి మూడుపక్షముల నొక్క రాశి దాఱుచునుండుఁగ్రమమున ద్వాదశ, రాసులు భుజియించు శ రాజసమున వక్రించి యైన నశనక్రతి నైనను, దఱుచుగాఁ బీడలు శ నరుల కొనఁగు నంగారసినకును శ నటమీఁద రెండుల,క్షలయోజనంబుల శ ఘనత మించి
- తే. యొక్క రాశినుండియొక్కొక్కవత్సరం, బనుభవించుచుండు శ నమరగురుండు వక్రమందునైన శ వసుధామలకును, శుభము నొసఁగు నెపుడు శనభిసవముగ.

2 బురువులు పుచ్చుకొనుచు నగ్ర... బిత్తదేవగణంబులకు భుక్తి నిచ్చుచు నకలశీవప్రాణంబై పశుపక్షిసర్వరసతాగుల్తారులకు. 2 నభిజిత్సహితమ. 3 మ్రంభగ్రహోపశాం. తొనరించుచును జను లతనఁ డనఁగ.

- ఆ. సురగురునకు మీఁదై భా, స్మరసుతుఁ 1 డిరులక్షలను జరగములకుఁ బీడల్
జరపుచుఁ ద్రింశన్నానము, లరుదుగ నొక్కొక్కరాశియందు వసించున్. 88:
- క. ప్రాకటముగ రవిసుతునకు, నేకాదశలక్షలను మరహీనుగులకు నీ
లోకులకు మేలు గోరుచుఁ, జోకగ మునిసప్తకంబు ర సాంపు నహించున్. 89
- క. మునిసప్తకమున 2 కెగువం, దనరుచు నామీఁదఁ ద్రియతరదశలక్షలఁ బెం
పున శింశుమారచక్రం, బనఁగా నిన్నిటికి నుపరి ర యగు చుండు నృపా. 90
- సీ. 3 ఆశింశుమారాఖ్యైరమగుచక్రమున భాగ, వతుఁడైనధ్వుఁ డింద్రవరుణకశ్య
పప్రజాపతియమరప్రముఖులతోఁ గూడి, బహుమానముగ విష్ణురవదముఁ జేరి
కణాకనిచ్చలుఁబ్రశస్తిఁగముగాఁదిరుగుచు, జెలఁగియుండును గల్వరజీవియగుచు
ననఘుఁడుతానపారదాత్మజుఁడార్జునుడు, నయినయాధుప్రనిమరహాత్వ మెల్లఁ
తే. దెలిసి వర్ణింప బ్రహ్మకు ర నలవి గాదు, నే నెఱింగినయంతయు 4 నీకు మున్న
తెలియఁబలికితిఁ గ్రమ్మఁగదలఁచికోనుము, జితరిపుత్రాత శ్రీపరీక్షిన్నరేంద్ర.
- వ. మఱియు నాధుప్రంబు కాలంబుచేత నిమిషమాత్రం బెడ లేక సంచరించుచు
జ్యోతిర్గ్రహనక్షత్రంబులకు నీశ్వరునిచేత (ధాన్యాక్రమణంబునఁ బశువులకై
దేవర్పణచినమేధిస్తంభంబుతెఱంగున) మేటి గాఁగల్పింపబడి ప్రకాశించు
చుండు గగనంబునందు మేఘంబులును శ్యేరాదిపక్షులును వాయువశంబునం గ
ర్కసారథులై చరించుతెఱంగున జ్యోతిర్గణంబులును బ్రకృతిపురుషయోగగృ
హీతాశులై కర్కనిమిత్తగతి గలిగి వసుంధరం బడ కుండురు. 92
- క. పొందుగ జ్యోతిర్గణముల, నందఱ నాశింశుమారరమంబుల నుండం
గొందఱు దఱచుగఁ జెప్పచు, నుండురు నెఱుంగంగ విను మరహాన్నతచరితా.
- క. తలక్రిందై వక్రవ యై, సలలిత మగుశింశుమారరచక్రమునందున్
నెలకొని పుచ్చాగ్రంబున, నిలిచి ధ్వుండు నెపుడు ర నిర్మలచరితా. 94
- వ. మఱియు నాశింశుమారచక్రపుచ్ఛంబునఁ బ్రజాపతియు నగ్నింద్రధన్వులును
బుచ్చమూలంబున ధాతృవిధాతలును గటిప్రదేశంబున ఋషిసప్తకంబును
దక్షిణావర్తకుండలీభూతభూతశరీరంబునకు నుదగయననక్షత్రంబులు దక్షిణ
పార్శ్వంబున దక్షిణాయననక్షత్రంబులును బృథంబున దేవమార్గంబును నాకాశ
గంగయు నుత్తరభాగంబునఁ బునర్వసుపుష్యంబులును దక్షిణభాగంబున నార్ద్రా
శ్లేషలును దక్షిణవామపాదంబుల నభిజిదుత్తరాషాఢలును దక్షిణవామనాసారం
ధ్రంబుల శ్రవణపూర్వాషాఢలును దక్షిణవామహోచనంబుల ధనిష్ఠామూలలును
దక్షిణవామకర్కంబుల మఘాద్యప్రనక్షత్రంబులును వామపార్శ్వంబునదక్షిణాయ
నంబును దక్షిణపార్శ్వంబునఁ గృత్తికాదినక్షత్రత్రయంబును నుత్తరాయణంబు

1 డిరులక్ష నుండి జగతికిఁ బీడల్. 2 కెగువం, దనరుచు శ్రీవిష్ణుపదము దశలక్షల. 3 ఆశింశుమారాఖ్యైరమగుచక్రమనఁగి శ్రీభాగ.

ను వామదక్షిణస్కంధంబుల శతభిషక్జ్యేష్ఠులును నుత్తరహనువున నగస్త్యుండును
నపరహనువున యముండును (ముఖింబున సంగారకుండును గుహ్యంబున శనై
శ్శరుండును మేఘంబున బృహస్పతియును వక్షంబున నాదిత్యుండును నాభిని
శుక్రుండును మనంబునఁ జన్మండును స్తనంబుల నాశ్వినులును బ్రాణాపానం
బుల బుధుండును) గళంబున రాహువును సర్వాంగంబులఁ గేతుగ్రహంబును
గోమంబులఁ దారలును నుండు 1నది సర్వదేవతామయం బైనపుండరీకాక్షుని
దివ్యదేహంబు ధృవునిం గా నెఱుంగుము. 95

సీ. ఇట్టిదివ్యశరీరమెవ్వఁడు ప్రతిదినం, బండు సంధ్యాకాల 2 మతులభక్తి
మనమందు నిలిపి యోగములక మిక్కిలి ప్రయత్నంబున నియతుఁడై తతత్వబుద్ధి
మానస్తతంబునఁ బ్రాని వీక్షించుచు, నీసంస్తవంబు దా 3 నెంతో ప్రేమ గు
జపియించికడుఁ బ్రశస్తమును 3మునీంద్రనే, వ్యమునుజ్యోతిస్స్వరూపమున వెలుఁ

ఆ. విపులశింశుమారతవిగ్రహంబునకు వందనము వందనంబు 4 లనుచు నిలిచి
సన్నుతించె నేని 5 సకలార్థసన్ధులఁ, బొందు మీఁద ముక్తిఁ 6 జెందు నధిప. 96

క. ఇనమండలంబునకుఁ గ్రిందను దశసాహస్రయోజనంబుల స్వర్భా
నునిమండలంబు గ్రహ మై, ఘనముగ నవసవ్యచార్ద్రగతి నుండు నృపా. 97

క. అసురాధముఁ డగురాహువు, చిసగుహసంభవునివరముఁ పెంపున నెంతో
పస యగునమరత్వంబున, నసమానం బైన గ్రహవీరహారముఁ బొందెన్. 98

సీ. జననాథ రాహువుఁ జన్మకర్తంబులు, వినిపింతు ముందట 7 విస్తరించి
యయతయోజనవిస్త్రోత్కర్కమండలము ద్విపట్నహస్రవిశాలచంద్రమండ
లముఁ బర్వకాలంబులను ద్రయోదశసహస్రవిశాల మై 8 మీఁదరరాహుగవృ
నది సూచి యుపరాగరమనుచును బలుకుదు, రెల్లవారును స్వధర్మచ్ఛల్గులగుచు

ఆ. నంతలోన నినశరశాంకమండలములఁ, గగణం బ్రోవఁ దలచి 9 హరి సుదర్శ
నంబుఁ బుచ్చు ననుభవయంబున నై దాటు, గడియలకును రాహునడిఁకితొలగు.

క. నరవర యారాహువునకు, సరసత నాక్రింద స్థిరచారణవిద్యా
ధరు లయతయోజనంబులఁ, దిరముగ వసియించి లీలఁ 10 దిరుగుచు రచటన్.

క. పరికింప సింహవిద్యా, ధరులకుఁ బదిపేలుక్రిందఁ 11 తరలక యక్షుల్
మఱియును భూతప్రేతులుఁ, జరియింతురు రాక్షసులు పిశాచులు గొలువన్.

ఆ. వారిక్రిందఁ దగిలి 12 త వాయువశంబున, మలయు చుండు మేఘమండలంబు
మేఘమండలంబు 13 మీఁ దగుచుండు భూమండలంబు క్రింద 14 నుండు నధిప.

వ. అట్టిభూమండలంబుక్రింద 15 యోజనాయుతాంతరంబున నండకటాహాయామం

1 నిది....ధృవంబు గా నెఱుంగుము. 2 ముతులభక్తి. 3 జ్యోతిస్స్వరూపంబున నై పు
చ్చుమైన, విపుల....విగ్రహంబునకును, నధికవందనంబు 4 లాచరించి, సన్నుతించె నేని. 5 రాహు
కవృ, నది....మనుచుఁ బలుకుదు రెల్లవారును స్వధర్మచ్ఛల్గులగుచు. 6 విడిచి తలఁగు. 7 ధరు
చునుదుర్. 8 లక్షయోజనంబులవిస్తారంబు గలిగి కృమంబున.

గలిగి క్రమంబున నొండొంటికిం గ్రిందగుచు నతల వితల సుతల రసాతల తలాతల మహాతల పాతాళలోకంబు లుండు నట్టిబిలస్వర్గంబులయందు నుపరి స్వర్గంబున కధికం బైనకామోపభోగంబుల నైశ్వర్యానందంబులను సుసమృద్ధ వనోద్యాన క్రీడావిహారస్థానంబుల (ననుభవించుచు) దైత్యదానవకాండ్రవే యాదిదేవయోనులు నిత్యప్రముదితానురక్తులగుచుఁ గళత్రాపత్యసుహృద్బంధు దానీదానపరిజనులతోఁ జేరుకొని మణిగణఘచితంబు లగునతిరమణీయగృహం బులయందు నీశ్వరునివలనం జేటు లేనికాయంబులు గలిగి వివిధమాయావిశేష వినిర్మితనూతన కేళీనదనవిహరణమండపవిచిత్రోద్యానాదులయందుఁ గేళీవినోదం బులు సలుపుచుఁ జరియింతు రంత.

103

నీ. అట్టిపాతాళంబులందును మయకల్పితము లగుపుటభేదరసములయందు బహురత్ననిర్మితశాకారభవనగోపురసభాచైత్యచరత్వరవిశేష ములయందు ²నానురారదులమిథునములచే, శుకపికశారకానికరసంకు లముల శోభిల్లుకృత్రిమభూములను గల, గృహములచే నలంకృతము లగుచుఁ
ఆ. గునుమచయసుగంధిరకినలయ స్తబకసం, తతులచేత ³సలవిత్తతులచేత నతులరుచిరనవలత తాంగనాలింగిత, విటపములను గలుగురవిభవములను.

104

వ. మఱియు మానసేంద్రియంబుల కానందకరంబు లైననానావిధజలవిహంగమ మిథునంబులు గలిగి నిర్మలజలపూరితంబు లై మత్స్యకులసంచారక్షుభితంబు లైన కుముదకువలయకన్గరలోహితశతపత్రాదికంబులఁ (దేజరిల్లెడుసరోవరంబులు గలయుద్యానవనంబులయందు) గృతనికేతను లై ⁴స్వర్గభూముల సతిశయించినవివిధవిహారంబులు గలిగి యహోరాత్రాదికాలవిభాగభయంబులు లేక మహాహిప్రవరు లయినశేషానులశిరోమణిగోచులచే ⁵నందకాగోపద్రవంబు లేక యెల్లప్పుడు దివసాయమానంబుగా నుండు నాలోకంబునందు సఖిలజనులు దివ్యోషధిరసరసాయనంబుల ననవరతంబు నన్నపానంబులుగా నేవించుటంజేసి యచ్చటివారలకు నాధివ్యాధులును వలితపలితంబులును జరగాగోగంబులును శరీరవైవర్ణ్యంబులును స్వేదదాగ్ధంధ్యంబులును గలుగక పరమకల్యాణమూర్తు లగుచు హరిచక్రభయంబుదక్క నన్యం బగుమృత్యుభయంబు నొందక యుందు రదియునుం గాక.

105

1 దనుచరులం గలిగి గృహపతు లైగలిగి మాయావినోచు లగుచుఁ జరియిం. 2 నాగాను రులమిథునములచే. 3 నవనతంబు లైన, సాదవముల నొప్పిబహువ నావకులచేఁ, బుణ్యనదులచేతఁ బొంపు మిగిలి. 4 యశేకవిహారంబులు గలిగి నిర్మలజలపూరితంబు లగుచు మధుకరనికరవివిధస్వనం రమణీయంబు లయినస్వర్గభూముల సతిశయించి యహోరాత్రాది. 5 సర్వతోధికం లైనతమం బుపంబుచుండు నంగులపురుషులకు దివ్యోషధంబులు రసాయనంబులుగా నాధివ్యాధులు.... హర్తు లగుచుండురు పాతాళపురనాగులకు హరిచక్రభయంబు దక్క నేకెంటు నన్యభృమంబు

తే. అట్టిపాతాళలోకంబునందు విష్ణు, చక్ర మెప్పు డేనియుఁ బ్రవేశంబు నొందు నప్పు డెల్లను దైత్యకులలాంగనలకు, గర్భసంపద లందంద శ కరఁగు చుండు. 106

చ. అతలమునందు నమ్మయునిశ్రయా త్తజఁ డైనబలాసురుండు స మ్మతిఁ జరియించు మణ్ణవతిశ్రమాయలఁ గూడి వినోద మందుచుం గుతలములందు నేడు నొకకొందఱు నచ్చటిమాయఁ జెంది సం తతముఁ జరించు చుండురురు శ దప్పక మోహనిబద్ధచిత్తు లై. 107

వ. అట్టిబలునియావలింతలను స్వైరిఁగులు కామినులు పుంశ్చలు లనుప్రీగణంబులు జనియించి రాకామినీజనంబులు పాతాళంబుఁ బ్రవేశించిన¹పురుషునికి హాటక రసం బనియెడుసిగ్ధరసఘటిక నిచ్చి రససిగ్ధునిం గావించి యతనియందు స్వవిలా సావలోకనానురాగ స్థితస్య²సోపగూహనాదుల నిచ్చావిహారంబులు నలుపు చుండ³నాపురుషుండు మదాంధుం డై తానె సిగ్ధుండ ననియును నాగాయుత బలుండ ననియును దలంచి నానావిధరతిక్రీడలఁ బరమానందంబు నొందు చుండు. 108

సీ. హాటకేశ్వరుఁ డైనరయంబికాధీశుండు, వితలంబునందుల శ వేడ్క నిలిచి తనదుపార్షదభూతరతతులతో⁴ బ్రహ్మస్యగోపబృంహణమున శ నొక్కచోటఁ బార్వతీసంభోగశపరుఁ డగు చుండఁగా, వారలవీర్యంబురవలనఁ బుట్టి⁵నట్టిది హాటకి శ యనియెడినది యని, లాగులు భక్షించి శ యందు నుమియ

తే. నదియు హాటక మనుపేర శ నశితయిల్లి, వన్నె మీఱుచు శుగ్ధసురవర్ణ మయ్యె నాసువర్ణంబు నాలోకమందు నున్న, జనుల కెల్లను వినుతభూషణము లయ్యె.

సీ. ఆక్రింద సుతలంబు శ నందు మహాపుష్కర, డగువిరోచనపుష్కర శ డైనయట్టి బలిచక్రవర్తి యాశాకశాసనునకు, ముద మొసంగఁగఁ గోరి శ యదితిగర్భ మున వామనాకృతిఁ శ బుట్టి యంతటఁ ద్రివి, క్రమహాపమునను లోక త్రయంబు నాక్రమించినదానరవారాతిచేత ముం, దటన యీఁబడినఁగుంర న్రత్వ మిట్లు

ఆ. గలుగువాఁడు పుణ్యశ్రీకర్త సంధానుండు, హరిపదాంబుజార్చనాభిలాషుఁ డగుచు శ్రీరమేశు శ నారాధనము సేయు, చుండు నెపుడు సతిమరహోత్సవమున.

వ. సరేంద్రా సకలభూతాంతర్యామియుఁ దీర్థభూతుండును నగునవాసుదేవునియందుఁ జిత్తంబు గలిగి యిచ్చినభూదానంబునకు సాక్షాత్కరించిన మోక్షంబు ఫలం బగుం గాని పాతాళస్వర్గరాజ్యంబులు ఫలంబులు గా నేర వయిన నెవ్వరికిని మోక్షంబు సాక్షాత్కృతంబు గా కుండుటంజేసి లోక ప్రదర్శనార్థంబు పా

1 పురుషులందు స్వవిలాసావలోకన. 2 నాపురుషులు తామే యీశ్వరు లనియు సిగ్ధు లనియు నాగాయుతబలు లనియుఁ దలంచి గర్వించి మదాంధులై యుండురు. 3 భూతసంగోపబృంహణముకై 4 హాటకి యనియెడునది యనిలాగులు, భక్షించి యెంతయుఁ బాఠముమియ. 5 హరిపదార చిలాఘఁడగుచు, శ్రీరమేశుఁ బూజిసేయుచు నుండును, నొసర నెపుడు.

తాశస్వరరాజ్యంబుల నిచ్చె యుతపతనప్రస్థలనాదులందును వివశుం డైనయెడల హరినామ స్మరణంబు సేయుపురుషుండు గర్హబంధంబువలన విముక్తుం డగుచు సుజ్ఞానంబునం బొందు నట్టివాసుడేవుం డాత్మజ్ఞానప్రమాదణంబు సేయు మా యామయంబు లైనభోగైశ్వర్యంబుల నెల్ల నెట్లొసంగు నన వలవదు భగవం తుండు యాచనసేసి సకలసంపదలఁ జేకొని శరీరమాత్రావశిష్టుని జేసి వారుణ-పాశంబులం గట్టి విడిచినప్పుడు బలీంద్రుం డిట్లనియె. 111

సీ. పరమేశ్వరునకు నెఱప్పటివదార్థములందుఁ, దృష్ట లేకుండుట శ దెలిసినాఁడ నింద్రాదు లెల్ల నుశపేంద్రునిఁ బ్రార్థించి, యడిగిరి గాని శ్రీహరికిఁ గోరి కలు లేవు మిక్కిలిశగంభీర మగుమహా, కాలస్యభావంబు శ గలుగు చుండు నరయంగ మన్వంతరరాధిపత్యమును లోక త్రయంబును నెంత శ గాన తలఁచ

ఆ. మత్పితామహుండు శ మానవంతుండు ప్ర, స్తోదవిభునిఁ జూచి శ హర్ష మంది యెద్ది యైనఁ గోరు శ మిచ్చెద ననుటకు, నంతలోన నీశ్వరరాజ్ఞఁ డెలిసి. 112

వ. ఇట్లు ¹కృతార్థుం డై పితృత్వం బయినరాజ్యంబు నొల్లక పరమేశ్వరదాస్యంబ కోరె నట యాప్రస్తోదచరిత్ర ²కథనావసరమున నీతండ్రికిని నీకును విశేషంబుగా నేపురుషుండు భగవదనుగ్రహంబుఁ బొంద నోపు నని పుండరీకాక్షుం డానతిచ్చిన వాక్యంబులు ³వక్ష్యమాణగ్రంథంబున విస్తరించెద నాబలిచక్రవర్తిగృహద్వా రంబున నఖిలలోకగుం డయినశ్రీమన్నారాయణుండు గదాపాణియును నిజ జనానుకంపితుండును శంఖచక్రాద్యాయుధధరుండును నగుచు నేఁడు నున్నవాఁ డట్టిబలిద్వారంబున నున్నగుడధ్వజుండులోకంబుల గెలువ నిచ్చయించిన దశగ్రీవుం (డుల్లంఘితశాసనం డై ప్రవేశంబు గావింపఁ) దనపాదాంగుష్ఠంబున యో జనాయుతాయుతంబులం బొఱుం జిమ్మె వినుము. 113

క. ఆసుతలమునకుఁ గ్రిందై, భాసిల్లుఁ దలాతలంబు శ ప్రభు ⁴వందు మయుం డాసురపురనిర్మాతగ, వాసిగఁ బొగ డొంది యేలు శ పసుధాధీశా. 114

చ. పురహరుచే రమేశ్వరుండు శ భూతహితార్థముగాఁ బురత్రయం బరుదుగ నీటు సేసె శరణాగతు నామయుఁ గాంచి యెంతయుం గరుణఁ దలాతలంబునకుఁ శ గర్తగ నిల్పిన నున్నవాఁడు శ్రీ ధరునిసుదర్శనంబునకుఁ శ దప్పి విముక్తభయుండు గాఁ దగన్. 115

క. తలఁపఁగ నాక్రింద మహా, తలమునఁ గద్రూపధూటిశతయులు సర్పం బులు గలపు పెక్కుశిరములు, నలరంగాఁ గ్రోధవశగణావళి యనఁగన్. 116

వ. మఱియును గుహక తక్షక కాళియ సుపేణాదిప్రధాను లయినవార లతులశరీ

1 సర్వతోభయం లై సకలసంపదలు గలరాజ్యంబు. 2 ంబు నమనరించి తమతండ్రి నాతని వదనుగ్రహంబు నెప్పుడు పొందనోపు నని. 3 ఉత్తరోత్తరంబుగా వినిపింతు, 4 వందులకు. 5 క్రయంబును, వాసిగ నిర్మించె మయుండు 6 పసుధాధీశా.

రంబులు గలిగి యాదిపురుషునివాహనం బైనపతగరాజభయంబున ¹ననవరతంబు నుద్వేజితు లగుచు స్వకళత్రాపత్యసుహృద్భాంధవసమేతు లయి యుండుదురాక్రింద రసాతలంబున దైత్యులు దానవులు నగునివాతకవచకాలకేయు లను హిరణ్యపురనివాసు లగుదేవతాశత్రువులు మహాసాహసులును దేజోధకులును నగుచు సకలలోకాధీశ్వరుం డైనశ్రీహరితేజంబునం బ్రతిహతు లై వల్లీకంబునందు నడంగి యున్నసర్పంబులచందంబున నింద్రదూత యగుసరమచే జెప్పఁబడెడుమంత్రాత్మకవాక్యంబులకు భయంబు నొందు చుండుదురు. 117

క. ఇందుకులోద్భవ వినుమా, క్రిందటిపాతాళమునను శ్రీగీడించుచు నానందము నొందుచు నుండును, సందడిఁ బడి నాగకులము శ్చతురతతోడన్. 118

వ. ఇట్లు వాసుకిప్రముఖు లైనశంఖ కుళిక మహాశంఖ శ్వేత ధనంజయ ధృతరాష్ట్ర శంఖచూడ కంబ శాశ్వతర దేవదత్తాదు లయినమహానాగపుంగవులు దీర్ఘమర్షణంబున నైదు నేడు పది నూలు వేయి శిరంబులు గలిగి ఫణామణికాంతులంజేసి పాతాళతిమిరంబును బాపు చుండుదురు. 119

నీ. పాతాళలోకంబురపాత్రున శేషుండు, వెలయంగ ముప్పదిర వేలయోజనంబులవెడలుపురనను దోఁకఁ జుట్టగాఁ, జుట్టుక యుండు విశ్ణుని మహోగ్ర మైనతాను శరీర శ్ర మైనయంతాఖ్య, సంకర్షణుండు శ్ర సంతతింబు నట్టియనంతనారమాభిధానునిమస్తకమున సింధారంబురకరణి ధరణి

ఆ. ²యంత నావిభుండు శ్ర సఖలలోకంబుల, సంహరింపఁ గోరి శ్ర చండకోపవశత సృజనఁజేయు శ్ర పరుస నేకాదశ, రుద్రమూర్తు లనెడురౌద్రమతుల. 120

ఆ. అట్టిరుద్రమూర్తు శ్ర లతులత్రినేత్రులు, సఖలశూలహస్త శ్ర లగును నుండు రందు నున్నఫణికురలాధిపుల్ శేషుని, పాదపంకజముల శ్ర భక్తిఁ జేరి. 121

ఆ. సము లగుచు ననుదిరనంబును మాళిర, త్నములచేతఁ గడుమూరదంబు నొంది కోరికలు దలిర్ప శ్ర సీరాజనంబుల, నిచ్చుచుండు రెపుడు శ్ర మచ్చికలను. 122

వ. మఱియు నాసంకర్షణమూర్తిం జేరి నాగకన్యకలు కోరికలు గలవార లగుచు నొప్పెడిశరీరవిలాసంబులంజేసి యగరుచందనకుంకుమపంకంబు లనులేపనంబులు సేయుచు సంకర్షణమూర్తిదర్శనస్పర్శనాదుల నుద్బోధితమకరధ్వజావేశితచిత్తంబులు గలిగి చిటునవ్వు లొలయ నధికాభిలాషంజేసి ³స్థితావలోకనంబులసప్రీడిత లై యవలోకించు చుండ ననంతగుణంబులు గలయనంతదేవుండుపసంహరింపఁబడినకోధంబు గలిగి లోకంబులకు క్షేమంబు గోరుచు సురాసురసిద్ధ గంధర్వవిద్యాధరమునిగణంబు లనవరతంబు ధ్యానంబు సేయ సంతతసంతో

1 జకితులై స్వకళత్రాపత్యసుహృద్భాంధవసమేతులై. 2 దేవియుండుబ్రహ్మశివునిఁజెందిన, నందుఁ బ్రశయ మైననాగవిభుని, కలన నుదయ మైనవార లేకాదశ, రుద్రమూర్తు. 3 మదముదిత చిహ్నుల్లి తారుణకరుణావలోకననయనపదనారవిందంబులను సంప్రీతిఁ జేయుచుండ ననంతగుణంబులు.

పాతిశయంబున ప్రాగన్న వెట్టుచు సలలితగీతవాద్యంబుల నానందంబు నొందుచుఁ దనపరిజనంబుల నతిస్నేహంబున నవలోకించుచు నవతులసీగంధ పుష్పరసామోదితమధురవ్రాతమధురగీతంబులు గల వైజయంతీవనమాలికల ధరియించుచు నీలాంబరధరుండును హలధరుండును నగుచు నితండు (మహేంద్రుండొ) హరుండొ యనుచు జనంబులు వలుకు చుండఁ గాంచనాంబరధరుండై ముముక్షువులు ధ్యానంబులు సేయ సభ్యాత్మవిద్యాయుక్తం బయినయానంద హృదయగ్రంథిని భేదించునట్టిశేషుని స్వాయంభువుం డగునారదుండు తుంబురు ప్రభృతు లగుముషిశ్రేష్ఠులతోఁ జేరుకొని కమలాసనునిసభాస్థానంబునందు నిట్లు సుతీయించు చుండు.

123:

- సీ. ఓలిమై నెవ్వనిరీలీలావినోదముల్, జన్మసంరక్షణాక్షయములకును
 హేతువు లగు చుండు ర నెవ్వనిచూపుల, జనియించె సత్త్వరజస్తమంబు
 లెవ్వనిరూపంబు ర లేక మై బహువిధం,బులను జగత్తులఁ ర బోచు చుండు
 నెవ్వనినామంబు ర లెఱుఁగక తలఁచిన,యంతన దురితంబు ర లడఁగు చుండు.
- తే. నట్టిసంకర్షణాఖ్యుండు ర నవ్యయండు, నై నశేషుని వినుతి సేయంగఁ దరమె
 తలఁప నెప్పుడు వాఙ్మనంబులకు నింక, మూఁడులోకంబులందును ర భూతతతికి.
- ఆ. మఱియుఁ బెక్కుగతులరమాబోఁటివారలఁ, బ్రోవఁదలఁచి శేషరమూర్తి సాత్త్వి
 కస్వభావ మొందె ర గడఁకతో నట్టిశేషునకు మ్రొక్కు చుండు ర ననుదినంబు.
- వ. మఱియు నాశేషుని నెవ్వం డేని నాక స్థికంబుగ నయినను నార్తుం డగుచు నయి
 నను స్మరించినమాత్రన యఖిలపాపంబులం బాసి సకలశ్రేయస్సులం బొందు నట్టి
 శేషునినే ముముక్షువు శ్రాశ్రయించి ధ్యానం బొనర్చి భవబంధనిర్మక్తు లగుదు
 రతనిఘణంబులయందు భూగోళం బణుమాత్రం బగుచు నుండు సతనిమహా
 మహిమలు గణుతింప సహస్రజిహ్వలు గలపురుషుండైన నోపం డని పలుకుచుం
 దు రాయనంతుండు పాతాళంబున నుండి సకలలోకహితారంబు భూమిని ధరి
 యించు నని లోకతిర్యజ్మనుష్యగతులను లోకస్థితియును శుకయోగీంద్రుండు
 వినిపించి యింక నేమి విన వలతు వెఱింగింపు మనినం బరీక్షింప రేంద్రుండు
 శుకయోగీంద్రున కి ట్లనియె.

126

- క. మునివర లోకచరిత్రం, బనుపమము మహావిచిత్ర ర మగునట్లుగ నా
 కును వినిపించితి వంతయుఁ, బనుపడి నాచి త్తమందుఁ ర బాయక నిలిచెన్.
- 127
- వ. అనిన శుకయోగీంద్రుం డి ట్లనియె.
- 128
- ఆ. జంతుజాలములకు ర శ్రద్ధలు త్రిగుణాత్మకములు గాన వారిక ర్గతుల

1 శయవిలోకంబునఁ గ్రేగన్న వెట్టుచు. 2 విద్యావయం బయిన హృదయగ్రంథిని భేదించు నట్టిశేషభగవంతుని బ్రహ్మదేవుండు తుంబురునారదాదులం గూడి బ్రహ్మలోకంబునందుండి యిట్లు నితీయించుచుండు. 3 లాశ్రయింతు రతనిఘణ. 4 యజుండు వలుకు నాయనంతుండు.

తారతమ్యములును శ దగిలి యిన్నియు ¹వివిధంబు లగుచు సంతతంబు నుండు.

వ. సరేంద్రా ప్రతిష్ఠిద్ధలక్షణం బగునధర్మం (బాచరించునరునిశ్చద్ధ విపరీతంబుగాఁ బ్రవర్తిల్లు నట్టివానికిఁ గలిగెడికర్మఫలంబును విపరీతంబుగానె యుండుం గావున ననాద్యవిద్యాకామప్రసర్తవలవలనఁ బెక్కుతెఱంగులఁ గలిగెడుకర్మగతుల సంగ్రహంబుగ) నెఱింగించెద ననిన (శుకునితోఁ బరీక్షి)న్నరేంద్రుం డి ట్లనియె.

ఆ. మునివరేణ్య సరకశములు ముజ్జగంబుల, యందో యంతరాళశమందో వెలిసో యదియుఁగాక ²దేశశమం దుండుభూవిశేషములయందో తెలుపు శ సంతసమున.

వ. అనిన శుకయోగీంద్రుం డి ట్లనియె. 132

—శ్లో॥ శుకయోగి పరీక్షిత్తునకుఁ జెలిపెడిసరకలోకవర్ణ నము. శ్లో॥

క. ఎడతెగక ముజ్జగంబుల, కడపల సయ్యామ్యదిశను శ గదలక ³నిలుచుం గడుఘోరములుగ సరకము, లడరంగా సంతరాళశమందుల నధిపా. 133

వ. మఱియును దక్షిణంబున నగ్నిష్వాత్మాదిపితరులు దమతమగోత్రజులకు (మేలు గలుగుటకొఱకు సత్యంబు లగు)నాశీర్వాదంబుల నొసంగు చుండుదు రచ్చటి పితృపతి యగుశమనుండు దనలోకంబునకుం జనుదెంచుజంతువులకర్మంబులకుం దగినఫలంబుల నిచ్చి శిక్షించుచునుండు నందుఁ దామిస్త్రంబును సంధతామిస్త్రం బును శారవంబును మహాశారవంబును గుంభీపాకంబును గాలసూత్రంబును నసి పత్రవనంబును సూకరముఖంబును సంధకూపంబును గ్రిమిభోజనంబును సందం శంబును నప్రోక్తియు వజ్రకంటకశాల్మలియు వైతరణియుఁ బూయోదంబును బ్రాణరోధంబును విశేషసంబును లాలాభక్షంబును సారమేయాదనంబును నవీచి రయంబును రేతఃపానంబును ననునేకవింశతిమహానరకంబులును మఱియును తొరకర్దమంబును రక్షోగణభోజనంబును శూలప్రోతంబును దందశూకంబును నవటనిరోధనంబును బర్యావర్తనంబును సూచీముఖంబును నన సప్తవిధనరకంబు లతోడం గూడి యస్తావింశతినరకంబులు గల వని కొందఱు నొడువుదు రందు.

క. పరపుత్రకళత్రంబుల, బరికింపక యపహసించురపాపాత్ముడు దుష్కరపాశబద్ధుఁడై యమ, పురుషులచే నధిక బాధక శ బొందుచు నుండున్. 135

వ. మఱియు నివ్వీధంబున బాధితం డగుచుఁ దామిస్త్రనరకంబునం బడి యనశ నాద్రిపాతనదండతాడనతర్జనాదిబాధలం జెంది కడుభయంబున మూర్ఛలం బొందు చుండు. 136

క. పరకాంత నెవ్వఁడేనియుఁ, బురుషుం డుండంగ మొఱుగి శ పొందిన యమకిం కరు లతనిఁ బట్టి వడిఁ ద, త్తఱమునఁ బడవైతు రంధ్రతామిస్త్రమునన్. 137

వ. సరేంద్రా యెవ్వఁడేనిం గుటుంబపోషణార్థంబు పరులకు ద్రోహంబు సేయు నాన

1 ద్రివిధంబు. 2 మఱియు నందులభూవిశేషములఁ జెలియఁ బలుకు. 3 నిలి చె, స్పృశుఁ బాయ కుండునరకము. 4 బురుషుఁడు దగ మోహమునను బొందిన. 5 రడిగాఁ దఱుచుచు బడవైతు.

రుండు రౌరవనరకంబునం బడు నెవ్వం (డిహలోకంబునందు స్వేచ్ఛావిహారం
బున సంచరించుచు బరోపద్రవపరాజ్ఞుఖంబు లయి యుండు) పశుపక్షిమృగా
దుల బాధించు నాయామృగంబులు రురురూపంబులఁ దాల్చి ¹యట్టిపాపజనుల
నానావిధయాతనల బాధించుటంజేసి రౌరవమహారౌరవనరకంబు లనంబడు
నెవ్వం జేసి ²దేహపోషణార్థంబు మూషికాదుల బిలనిరోధంబుఁ జేసి వధించు
నానిష్కరుణుం డైనపురుషుని గుంభీపాకనరకంబులయందుఁ గలతప్తతైలం
బులం బెక్కుబాధల నలయింతురు. 138

- సీ. తల్లిదండ్రులకును శ్రీ ధరణీసురులకును, సహితంబు సేసినశయట్టివాడు
కాలసూత్రం బనుశకడుఁదీప్తనరకంబు, నందును నందంద శ్రీ యయుతయోజ
నాయతపాత్రాదురలందుల సూర్యుఁడా, మీఁదఁగ్రిందను వహ్ని శ్రీ మిగుల మండ
నత్యంతక్షుత్పిపారసాదులచేతను, బాధితుం డగు చుండుఁ శ్రీ బాయ కెపుడుఁ
ఆ. బరువు వెట్టుచున్న శ్రీ బడి యున్న నిలిచినఁ, గదల కున్నజాల శ్రీ నొదిగియున్న
బాధఁబొందుచుండుఁ శ్రీ ⁴బశురోమములలెక్క, వరుస నపరిమేయశ్రవత్సరములు.
వ. మఱియు వేదమార్గంబు విడిచి పాపండమార్గంబు లాదరించుపురుషుని నసిపత్ర
వనంబునందు యమకింకరులు తఱుల్ల నడుచుచుఁ బరిహసించుచు దోలునెడ
నాయసిపత్రంబు లిరుగెలంకుల శరీరంబు ద్రెంచుచుండు నడుగడుగునకు బిట్టు
మొఱవెట్టు చుండ బాధించు చుండుదురు. 140
- క. దండింపఁ దగనివారల, దండించిన విప్రవరులశతనువులు ముట్టక
దండించిన దుర్మతుల, న్దండింతురు కాలసూత్రశ్రీనరకములందున్. 141
- ఆ. మఱియు నట్టిదుష్టశ్రమానవుఁ గింకరుల్, విడిచి చెఱకుఁగోల శ్రీ విఠించిన్లు
బాధపెట్టుచుండఁ శ్రీ బడి మూర్ఛ జెందుచు, మొఱలువెట్టుచుండఁ శ్రీ భూపవర్య.
- వ. సరేంద్రా యెవ్వం జేసి నీశ్వరకల్పితవృత్తి గలజంతువుల హింసించు ⁵నట్టివాని
నంధకూపం బనునరకంబునం బడవైచిన నందు నతండు దొల్లితాను జేసినభూత
ద్రోహంబున నచ్చల వివిధకూరపక్షిమృగపశుసర్పమశకమత్కుణముతీకాదుల
చేత హింసం బొందుచు మహాంధకారంబునందు నిద్రానుభవమఖలేశంబును
లేక కుశరీరంబునందులజీవుండునుంబోలె మృతప్రాయుం డై యుండునంత. 143
- క. తనకలిమి నెవ్వఁజేనిం, దనబాంధవవరులఁ గూడి శ్రీ తగఁ గుడువక తా
నును వాయసంబు భక్షిం, చినమాడ్కిం దిన్నవాని శ్రీ శీఘ్రమె యచటన్. 144
- క. క్రిమిభోజన మనియెడినర, కమునం బడి క్రిములె కూడురగాఁ గుడుచుచుఁ దాఁ
గ్రిమి యగుచు లక్షపరిమా,ణముఁగలక్రిమిగుండమందు శ్రీ నాటుక యుండున్.

1 యట్టివాని బాధించుట. 2 పశుమృగాదులఁ బ్రాణనిరోధంబు చేసి. 3 నాయసిపత్రాదు.

4 బశువురోమును లెన్ని, వగున నన్ని వేలవత్సరములు. 5 లదరంట నడుచుచు. 6 నెడ వానికిం దన
బుద్ధిబలంబునఁ బ్రతిహింస చింతించు.

చ. మఱియు నీభూలోకంబున నెవ్వఁ డేని నవిపన్నుం డై చౌర్యవృత్తిచే బ్రాహ్మణాదులహిరణ్యరత్నాదిద్రవ్యంబు లపహరించినను బ్రాహ్మణుం డితరజాతివారల హిరణ్యద్రవ్యంబపహరించినను నట్టిపురుషుని నగ్నివర్ణంబు లగు¹సయఃపిండంబుల నగ్నితప్తంబు లగుశూలంబుల సతనిశిరీరంబునం దివియుచుండుదురు మఱియును మదనాతురు లగుచు స్త్రీపురుషు లగమ్యాగమనంబు సేసిరేని నట్టివారిని యమ లోకంబున కిసతితీక్షణకశాతాడితులం జేసి యగ్నిమయంబు లయినయక్కుప్రతిమల నాలింగనము సేయింతురు.

146

ఆ. ⁴సర్వజంతుజాలశంగమ మొందెడు,వానిఁ బట్టి కట్టి శ్రవజ్రదంష్ట్ర) కములు గలుగునట్టిరఘునతరశాల్వలీ,⁵తరువులందుఁ జేర్చి రదంతు రెపుడు. 147

ఆ. పార్థివేంద్ర నరుడు శ్రపాపండదర్శనుఁ, డగుచు ధర్మమార్గ శ్రమడఁచె నేని వాడు సరకమందు శ్రవైతరణీనది, నుడుగ కెప్పుడుఁ బొరలిఁపడుచు నుండు. 148

వ. మఱియు నట్టివై తరణీనదియందు జలగ్రాహంబులు దిగిచి భక్షింపం బ్రాణంబులు నిర్గమింపఁ దనపాపంబు లుచ్చరించుచు విష్ణుత్రపూయశోణిత కేశసఖాస్థిమేధో మాంసపసాదులం దప్తం డగుచు నుండు విప్రుండు శూద్రకామినులం బొంది శౌచాచారంబులం బాసి గతలజ్జుం డై పశువుంబోలెఁ జరియించె నేని నతండు సరకంబునం బొంది యందుఁ బూయవిష్ణుత్రలాలాశ్లేష్టపూర్ణాణ్ణ (ద్రౌబ్యం)బడి యతిబీభత్సిత(ంబు లగునా)ద్రవ్యంబుల భుజియించు చుండు.

క. శునకములఁ బెంచి యెవ్వఁ, డనయంబును వేటసలిపి శ్రయాత్కారముగా వసమృగములఁ జంపును నా,మనుజాధము నస్త్రములను శ్రమర్దించు రొగిన్. 150

ఆ. జృంభణమున నరుడు శ్రదంభార్థ మై పశు,వులను జంపి జన్నరములను జేయు వానిఁ బట్టి యమునిశ్రవారలు గోయుచు,నుండు రెపుడు మిగుల శ్రసందడిలుచు.

వ. కామమోహితుం డై యెవ్వఁ డేనిఁ దనభార్యచేతఁ గోశఃపానంబు సేయించు నాపాపాత్ముని రేతోహదంబునం ద్రోచి యారేతంబునె పానంబు సేయింపుదురు రాజపుత్రులై నను జోరు లై నను ధనికులగ్రామంబుపైఁ బడి యందు గృహదాహంబు సేయువారలను విషాదులవలన నన్యులఁ జంపెడువారలను వజ్రదంష్ట్రలు గలవింశత్కృత్తరస ప్రశతశునకంబులెడఁజెగక తిగిచి భక్షించుచుండు.

నీ. లంచంబుఁ గొని సాక్షి శ్రవంచించి యన్యతంబు, వలికెనుపాపాత్ముఁ శ్రబట్టి కట్టి యంత మానక విచి శ్రయనుసరకమునందు, శతయోజనోన్నతశైలశిఖరమునఁ దలక్రింనుగా శ్రనునిచి యథోముఖం,బుగఁ బడద్రొబ్బినబొబ్బలిడుచుఁ గల్గోలములు లేనిశకమలకరముఁబోలె, జదర మై యున్నపాశాణమందుఁ

1 స్నేహబలోచ్చుద్ధుల ధరామరుల హిరణ్యాది. 2 నిమపతండంబుల శిరీరంబుఁ బొలియుచుండురు. 3 సతితిగ్ధంబు లై తప్తంబు లయినయక్కుప్రతిమల. 4 పర్వకాలచుండుఁ బడఁతులఁ బొందిన, వానిఁ బట్టి కట్టి వజ్రకంటకములు. 5 దారువులను జేర్చి రత్తు రెపుడు.

- తే. బడినయంతన దేహంబుగపగిలి పెక్కు, తునుకలై పాసి యది గూడికొనుచునుండ.
దండియాకులతను బొందుకనుండుఁ గాని, చావు లే కుండు నాదుష్టజంతువునకు.
- ఆ. సోమయాజిభార్యఁ ర గామించి పొందిన, వానిఁ గపటమద్యరసానసోమ
పాన మనుదినంబుఁ ర బానంబు సేయవి, ట్టు త్రి యులను బట్టి ర సంభ్రమమున.
- ఆ. తొమ్మిది ద్రోక్కి మోమురేటివట్టఁగ మోఁది, యనలముఖమునందు రనగ్నివర్ణ
ముగను గాఁచి వక్త్రమున నిండఁగా నుక్కు, నీరు వోతు రేచి ర నిష్ఠూరముగ.
- వ. మఱియు నీచనర్ణండు నిష్ఠ సలుపుచుఁ దపోదానవిద్యాచారంబులఁ బెద్దల కవ
మానంబు సేయవాఁడు తొరకర్దమం బనునరకంబునందు నభోముఖుం డగుచు
బాధలం బొందు స్త్రీపురుషు లెవ్వరేని శరీరరక్షణార్థంబు పశువుల మానవుల
బలి యిచ్చిరేని వారల నిరయంబునందు యమకింకరులు సురియలం దునిమి
తద్రక్తంబు పానంబు సేయుచుం బాతాడు చుందురు గ్రామారణ్యంబులయం
దు జంతువుల శూలప్రోతంబులం గావించి (హింసించుచు హర్షించు చున్న)
వారలను శూలసూత్రం బనునరకంబునందు శూలప్రోతులం జేసిన తుత్పిపాసా
పరవశు లగుచుండఁ గంకగృభ్రామలు (దీక్షితుండ్రంబులం) దిగిచి భక్షిం
చుచుండు మఱియు ధూర్తస్వభావంబున జంతుపీడనంబుఁ గావించెడుపాపా
త్ముల దండశూకం బనునరకంబునందు వై వ వైదునేడుముఖంబులసర్పంబులు
గఱచు చుండు.
- 156
- ఆ. ¹ఎనయ వొడ్డిలోన ర నిండ్లలో నైనను, బశుపతంగహరిణరసంక్తి నెల్లఁ
బట్టి హింస సేయురపాపాత్ము విషవహ్ని, ధూమశిఖల ద్రొబ్బురదుగు నృపాల. 157
- క. తనయింటికి వచ్చినమను, జాని నతిథిం గోధదృష్టిఁ ర జూచినవానిం
గనుఁగవల వజ్రదంష్ట్రులఁ, దనరినయాకంకగృభ్రతతి భక్షించున్. 158
- మ. ధనవంతుం డగుమానవుండు గడఁకఁ ర ధర్మోపకారంబులఁ
ఘనతం జేయక యుండె నేని యమలోకంబందు సూచీముఖం
బనునాదుర్గతిఁ బట్టి త్రోచి యిది గారపై యున్నభూతం బట
న్చును బాశంబులఁ బట్టి కట్టి వడితో ర నొప్పింతు రత్సుగ్రు లై. 159
- ఆ. సరవరేణ్య యిట్టేసరకముల్ యమలోక, మందుఁ గలపు మఱి సరహస్తసంఖ్య
లందు శమనదూత ర లనిశంబు బాధింతు, రవని ధర్మదూరు రలయిననరుల. 160
- ఆ. ధర్మవంతు లెల్లఁ ర దప్పక స్వర్గంబు, నందు భోగసమితిఁ ర బొందు చుందు
రైలమిఁ బుణ్యపాపములశేషములవల్లఁ, బుట్టుచుందు రవనిఁ ర బుణ్యచరిత. 161
- వ. నరేంద్రా మోక్షమార్గంబు మున్నె వినిపించితి నిష్పడు నీ కెఱిగించిన వెల్లను
బ్రహ్మాండకోశంబునం జతుర్దశకోశంబులు గల వని పురాణంబులు వలుకుచుండు
నట్టి బ్రహ్మాండంబు శ్రీమన్నారాయణనిఘ్నాలశరీరం బగుటంజేసి బ్రహ్మాండం బెవ్వ

రు వర్ణింతు రెవ్వరు విందురు వారలకు సకల శ్రేయస్సులుం గలుగు నీశ్వరస్థూల శరీరంబుఁ దెలిసినవారికి శ్రద్ధాభక్తులంజేసి స్థూలదేహంబు నెఱుంగవచ్చు భూ ద్వీపవర్షసరిద ద్రినభస్మముద్ర పాతాళదిబ్బరక తారాగణలోకసంస్థితం బయినసకల జీవనికాయ్యంతై యద్భుతం బైన శ్రీహరిస్థూలశరీర ప్రకారంబు వినిపించితి ¹నని.

చ. జలజభవాదిదేవమునిశస్మత తీర్థపదాంబుజాత ని
ర్మలనవరత్ననూపురవిరరాజిత కౌస్తుభభూషణాంగ యు
జ్జ్వలతులసీ²కురంగమదరవాసనవాసితదివ్యదేహ ³శ్రీ
నిలయశరీర కృష్ణ ధరణీధర భానుశశాంకలోచనా.

163

క. శ్రీతరుణీహృదయస్థిత, పాతకహర సర్వలోకరపావన భువనా
తీర్థగుణాశ్రయ యతివిఖ్యాతసురార్చితవదాబ్జ శ కంసవిదారీ.

164

మ త్తకోకిలము. దండితారిసమూహ భక్తినిరధాన దానవిహార ⁴మా
ర్తాండమండలమధ్యసంస్థిత తత్త్వరూప గదానిగో
దండశంఖసుదర్శనాంక సురధాక రాంకసునేత్ర ⁵భూ
మండలోద్ధరణార్తపోషణ శ మత్తదైత్యనివారణా.

165

గద్యము. ఇది శ్రీసకలసుకవిజనానందకర బొప్పనామాత్యపుత్ర గంగనార్యప్రణీతం
బైన శ్రీమద్భాగవతమహాపురాణంబునందు భరతాత్మజుండైన సుమతికి రాజ్యాభి
షేకంబును బామండదర్శనంబును సుమతిపుత్రజన్మ విస్తారంబును గయునిచరిత్రం
బును గయునిసంస్తుతియు భూద్వీపవర్ష సరిద ద్రినభస్మముద్ర పాతాళదిబ్బరక తారా
గణసంస్థితయు ననుకథలు గలపంచమస్కంధంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము.

ఓం త త్స ద్రుప్రహ్వర్పణ మస్తు.

1 'సర్వంబును విష్ణుచయం బని తెలియుము శ్రీహరిపాదారవిందంబులు నిరంతరంబును ధ్యా
నంబు సేయువారలు విష్ణుపదంబునం జెందంగలవారలు గావున నీవు పరమభాగవతుండవును నారా
యణపారాయణుండవును గావున నీకు వినిపించితి నీపరమపావనం బైన సకలపాపచంబు నినునతండు.
విగతపాపుం డై వైకుంఠంబున వసియుంచు నని కుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునకుం జెప్పె
నని నూతుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నిట్లు' వ్రా. ప్ర. 2 మరందమద. 3 'క్రీనిలయ
నిశాచరేంద్రునసరిదమారుత రాఘవేశ్వరా' అనియు, 4 'మార్తాండవంశసుధాభివారసుధామయూ
ఖ సదాసి' అనియు, 5 'భూమండలేశ నతార్తిపోషా' అనియు నీయాశ్వాసమునంత్యపద్యములును
అదిపద్యముంబోలె రామాంకితముగాఁ జూపబట్టెడి. మఱియు నీస్కంధపురెండాశ్వాసములగద్యము
లును నేకగద్యముగాఁ గానిపించుచున్నవి.

శ్రీ రస్తు

శ్రీరామచంద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

షష్ఠ స్కంధము

1వత్సాంతికౌస్తుభస్ఫురితలక్ష్మీచారువక్షస్థల
శ్రీవిభ్రాజితు నీలవల్లభ శుభరారజీవాక్షుః గంజాతభా
దేవేంద్రాదినమస్తదేవమకుటోరద్దీప్తోఽరత్నప్రభా
వ్యావిధ్యాంఘ్రినరోజు నచ్యుతుః గృహాశ్రవాసుం బ్రశంసించెదన్. 1

- ఉ. నిందుమతిం దలంతుఁ గమనీయభుజంగమరాజమండలీ
మండనుఁ జంద్రఖండపరిమండితమస్తకుఁ దారమల్లికా
పాండురవల్లభుఁ జండతరభండను హేమగిరింద్రచారుణో
దండు మహేశు గంధగజరదానవభంజను భక్తరంజనున్. 2
- ఉ. హంసతురంగముం బరమహంసము సంచితదేవతాకులో
త్తంసము నాగమాంతవిదితధ్రువపుణ్యరమావతంసముం
గంసజిహ్వాంసునంశమును శి గర్భరసూత్రసమావృతాంసమున్
హింస నడంచు²బ్రహ్మము నశహనశుభంబులకై భజించెదన్. 3
- ఉ. మోదకహస్తనిన్ సమదశమూషకవాహను నేకదంతు లం
బోదరు నంబికాతనయు శి నూర్జితపుష్ప గణేశు దేవతా
స్లోదగరిష్ఠు దంతిముఖు శి సంచితభక్తఫలప్రదాయకున్
మోదముతోడ హస్తములు శి మోడ్చి భజించెద నిష్ఠసిద్ధికిన్. 4
- ఉ. కల్లతనంబు గాక పాడరగట్టినపూర్వపురీతి నేడు నా
యుల్లమునందు నుండుము సశమున్నతతేజముతోడ భక్తి రం
జిల్లినచూపు గూడ విధిఁ శి జెందినప్రోడ బుధాళిసేద మా
తల్లి దయామతల్లి ప్రణతద్రుమకల్పకవల్లి భారతీ. 5

1 కొన్ని ప్రతుల నీపద్యమునకు మాఱుగా 'క. భూతనయాహృదయశీత, పాతకహర సర్వ
లోకపావన భువనా, తీతగుణాశ్రయ యలివి, భ్యాత సురాధీతపదాబ్జశీకరుణానిలయా' అని యున్నది.

:2 'నబ్బభవు నెల్ల శుభం' వ్రా. ప్ర.

- క. విలసత్కంకణరవరవ, కలితం బగునభయవరదశరముల బెరయం
జెలరేగి భక్తులకు నల, కలుముల దయసేయుజలధికన్యకఁ దలఁతున్. 6
- క. కాళికి బహుసన్నతలో, కాళికిఁ గమనీయవలయకరకీలితకం
కాళికిఁ దాపసమానస, కేళికి వందనము సేసి శక్తిర్తితు మదిన్. 7
- వ. అని యిష్టదేవతాస్థారనంబు సేసి. 8
- చ. పరమసమాధిధుర్యుఁ బటుఁపావనకర్తవిధేయు దేవతా
వరసరవంద్యు సద్విమలవాక్యు జవార్దనకీర్తనక్రియా
భరణసమగ్ధ వేదచయశపరగు భవ్యుఁ ద్రికాలవేది భా
సురమతిఁ గొల్పు పూర్వ బుధశోభితుఁ బుష్కర బరాశరాత్మజున్. 9
- క. వ్యాసుని భగవత్పదసం, వాసుని నాగమపురాణవరవిష్ణుకథా
వాసుని నిర్మలకవితా, భ్యాసునిపదపద్మయుగము శభావంతు మదిన్. 10
- సీ. వరకవిశోద్ధైకి శ వాల్మీకిఁ గొనియాడి, భాగవతార్థవైభవముఁ బలుకు
శుకమంజులాలూపు శ శుకయోగిఁ బ్రార్థించి, బాణమయూరులప్రతిభ నొడివి
భాససౌమిల్లికశభారవిమాఘుల, ఘనసుధామధురవార్యములఁ దలఁచి
కాళిదాసుఁ గవీంద్రకల్పవృక్షముఁ గొల్చి, నన్నపాచార్య వరర్చనల బొగడి
తే. వెలయఁదిక్కునసోమయూజుల భజించి, యెట్టినామాత్యుభాస్కరునిచ్చఁగొల్చి
సుకవిసోముని నాచనసోము నెఱగి, కవిమనోనాఘ శ్రీనాథు శ ఘనత మెచ్చి.
- ఉ. ఎమ్మెలు సెప్ప నేల జగ శ మెన్నఁగఁ బన్నగరాజశాయికి
సొమ్ముగ వాక్యసంపదలు శ సూటలు సేసినవానిభక్తి లో
నమ్మినవాని భాగవతశ్రవణమున దై తిగువానిఁ బేర్చితో
బమ్మెరపోతరాజుఁ గవిరపట్టపురాజుఁ దలఁచి మొక్కిడన్. 12
- వ. అని సకలసుకవినికరంబులకు ముకుళితకరకమలుండ నై. 13
- ఉ. ఎయ్యది కర్తబంధముల శ నెల్ల హరించు విభూతికారణం
బెయ్యది సన్మృసింపులకు శ నెల్లఁ గవిత్వసమాశ్రయంబు ము
నైయ్యది సర్వమంత్రముల శ నేలిన యెయ్యది మోక్షలక్ష్మిరూ
పెయ్యది దానిఁ బల్కెద సురహృద్యము భాగవతాఖ్యమంత్రమున్. 14
- వ. అని శ్రీమహాభాగవతపురాణంబునందు షష్ఠస్కంధం బాంధ్రభాష రచియిం
పం బూని యీకృతికిం బతిగా నద్దేవుండు గలం డని వితర్కించి నాకుం గవిత్వ
మహత్త్వంబు సఁప్రాప్తం బగుకాలంబు దలఁచి నారాయణుండై దైవం బని
యెఱింగి మనోరథంబు సఫలం బయ్యె నని యీకృతిఁ గృష్ణార్పణంబు చేసెతి
నది యెట్లనిన నేను విద్యాభ్యాసంబునం దగిలి కొండుక నై యుండ నొక్క
నాడు దివంబున. 15
- చ. కలితవిశేషవస్త్రములు శ గట్టి హిమాంబుసుగంధచందనం

బలఁది వినుతృభూషణము శలారఁగఁ దాల్చి వినోదలీల నిం

పులమృదుశయ్య నిద్రఁ దగఁ శ బొందినచోఁ గనుపట్టె బల్లఱుం

దలమునఁ గ్రమ్మకొమ్మెఱుంగుతండము రూపున నిల్చుపోలికన్.

16

సీ. ఉరవడిఁ బ్రాగ్భీ శ నుదయించుమార్తాండ, కోటిబింబచ్చాయ శ గూడినట్లు

హరిహర బ్రహ్మలయా తలలో నుబ్బి, కరుణ యొక్కట మూర్తి శ బెరసినట్లు

ఖరకరకరతీవ్రగతిని గరంగుచు, హేమాద్రి¹చెంతఁ బె శ లైగసినట్లు

ఫణిరాజఫణరాజరమణిగణవిన్నూర్తి. సుషిరంపువెలిఁ దలఁచూపినట్లు

తే. లుట్టిపడ్డట్లు కట్టెట్లు శ నూఁదినట్లు, తేజ మెనఁగంగ నామ్రాల శ దివ్యవాణి

పూని సాక్షాత్కరించి సంపూర్ణదృష్టిఁ, జూచి యిట్లనిపలికె మంజులముగాను.

ఉ. ఆటలుఁ బాటలుం జడువు శ లభ్యతముల్ విన నొప్పువాద్యముల్

సాటి దలంప రానిబలుసాములు ము న్నగువిద్య తెల్ల నీ

కాటలుఁ బాట లయ్యె విను శ మన్నిటికిఁ మెఱుఁ గిడ్డభంగి నా

చాటునఁ జాటుకారపదసాధుకవిత్వముఁ జెప్ప మింపుగన్.

18

వ. అని యాన తిచ్చుజగన్మాతృకృపావలోకనసుశ్లోకుండ నై యే నొక్కశ్లోకంబు

నాక్షణంబ నుడివితె నది యెట్టి దనిన,

19

శ్లో. హంసాయ సత్త్వనిలయాయ²సదాశ్రయాయ

నారాయణాయ నిఖిలాయ నిరాశ్రయాయ

సత్సంగహాయ సగుణాయ సదీశ్వరాయ

సంపూర్ణపుణ్యపతంగే హరణే నమ స్తే.

20

వ. ఈశోకం బద్దేవి యంగీకరించె సంత మేలుకాంచి యానందభరితుండ నై నాట

నుండి చంద్రానుగత యగుచంద్రియుంబోలె నారాయణాంకితం బయినకవిత్య

తత్త్వజ్ఞానంబు గోచరం బయ్యె దానికి ఫలంబుగా గోపికావల్లభుని మల్లం

బున నిడుకొని.

21

అ. పలుకఁ గలిగె మొదల శ భాగవతార్థంబు, భర్త గృష్టుఁ డయ్యె శభాగ్యమొదవె

నమృతరసముఁ గోర శ నలరుచింతామణి, పాత్ర సంధవించురథంగి నిపుడు.

22

ఆ. (భాగవతము దేటరపఱుప నెవ్వఁడు సాలు, శుకుఁడుదక్క నరునిరసఱుఁడుదక్క

బుద్ధిఁ గోఁచినంత శ బుధులచే విన్నంత, భక్తి నిగిడినంత శ పలుకువాడ.)

23

ఉ. పుట్టిననాటనుండియును శ బుట్టద యెట్టియ దట్టు నై నఁ జే

వట్టి నుతింపఁ జిత్తము శుభం బగు మద్వరవాక్యనీమకుం

బట్టము గట్టినాడ హరిఁ శ బాయక తత్కథనామృతంబు నే

నుట్టిపడంగఁ జెప్పదు బుర్రోత్తము లానుఁడు శ్రోత పద్ధతిన్.

24

వ. అని.

25

- సీ. శ్రీవత్సగోత్రుండు శ్రీవభక్తియుక్తుఁ డా, వస్తంబనూత్రుఁ డ్రపారగుణుఁడు
నేర్పూరిశాసనం శ డెట్టనప్రెగ్గడ, పుత్రుండు వీరన శ పుణ్యమూర్తి
కాత్మజుం డగునాదరయామాత్యునకుఁ బోల, మాంబకు నందను శ లమితయశులు
కనువనామాత్యుండుశఘనుఁడు వీరనమంత్రి, సింగధీమణియు సంగచితగుణాఘ్న
తే. లుద్భవించిరి తేజంబు శ లూర్జితముగ, సారిది మూర్తిత్రయం బన శశుభ్రకీర్తి
బరఁగి రందులఁగసువనశ్రప్రభువునకును, ముమ్మడ మ్మనుసాధ్య యిరమ్ములను వెలసె.
ఉ. అడదు భర్తమాట కెదు శ రాడదు వచ్చినవారి వీడఁగా
నాడదు పెక్కుభాష లెడఁనాడదు వాకిలి వెల్లి కల్ల మా
టాడదు మిన్నకేని సుగుణావళి కిందిర గాక సాటి యే
చేడియ లేదు చూరికులశ్రేఖరుకస్వయముమ్మడమ్మకున్. 27
- క. ఆకసువయమంత్రికిఁ బుణ్యాకల్పశుభాంగి ముమ్మరడమ్మ మము న్న
వ్యాకులచిత్తుల నిరువుర, శ్రీకరగుణగణులఁ బుణ్యశీలురఁ గాంచెన్. 28
- క. అంగజసమలావణ్యశు, భాంగులు హరిదివ్యపదయురగాంబుజవిలస
ద్భృంగాయమానచిత్తులు, సింగయ తెలగయలు మంత్రిశ్రేఖరు లనఁగన్. 29
- క. అం దగ్రజుండ శివపూజం దనరినవాఁడ విష్ణుశచరితామృతని
ష్టందివటువాగ్విలాసా, నందోచితమానసుండ శ నయకోవిదుఁడన్. 30
- వ. కావునం గృష్ణసాదారవిందసందర్శనాదర్యతలాయమానచిత్తుండ నయి. 31

—శ్లోక పద్యంతములు. శ్లోకం—

- క. శ్రీపతికి మత్పతికి నుత, గోపతికిఁ ద్రిలోకపతికి శ గురుజనబుధసం
తాపనివారణమతికిని, బ్రాపితసనకాదితతికి శ బహుతరధృతికిన్. 32
- క. సారికి గురుకలుషకుంజర, హారికి బలాభీలహారికి శ సంగస్మితగ
హ్వారికి సరహారికి రక్షిత, కరికిఁ గరాగ్రస్థగిరికి శ ఘనతరకిరికిన్. 33
- క. గుణికి సమాశ్రితచింతా, మణికి మహేంద్రాదిదివిజరమండలచూడా
మణికిఁ బ్రకల్పితశయ్యా, ఘణికి నురోభాగకౌస్తుభప్రియమణికిన్. 34
- క. కంసాసురసంహారున, కంసాంచితకర్ణకుండలభరణునకుఁ
హింసాపరవరమ స్థక, మాంసక రాశితగదాభీరమతహస్తనకున్. 35
- క. వరయోగిమానసాంతః, కరణసుధాంభోధిభావశక్లలోలన
త్పరతత్త్వశేషశాయికి, జిరదాయికి సకలభక్తచింతామణికిన్. 36
- వ. సమర్పితంబుగా నాయెనర్పం బూనినషష్ఠస్కంధంబునకుఁ గథాప్రారంభక్రమం
బెట్టి దనిన హరిచరణ స్థరణపరిణామవిలోదు లయనశౌన కాదులకు నిఖిలపురాణేతి
హాసనిర్ణయవిఖ్యాతం డైననూతుం డి ట్లనియె. 37
- క. శ్రీరమణీరమణకథా, పారాయణచిత్తుఁ డగుచుఁ శ బలికెఁ బరీక్షి
ద్భూరమణుఁ డాదరంబున, సూరిజనానందసాంద్రు శ శుకయోగీంద్రున్. 38

- సీ. షడ్గుణైశ్వర్యతాశ్వతమూర్తి వయినట్టి, మునినాథ దయతోడ శముక్తిపదము
మున్నుగా నేమార్గమున వినిపించితి, వారయ నవవర్గభూరిమహిమఁ
గ్రమయోగసంభవప్రబ్రహ్మంబుతోఁగూడ, ననువొంద నగు నని శవినతికెక్క
మఱియు సత్త్వరజస్త్రమశిప్రభావంబులఁ, గడిఁది యై యున్నట్టిరక్తచయము
తే. నప్పటప్పటి కడఁగనిరయట్టిప్రకృతి, గలుగుపురుషునిభోగార్థఘటనదేహ
కారణారంభరూపమార్గంబు మొదలు, మాటిమాటికి నన్నియుఁ దేటపడఁగ.
- వ. మఱియు ననేకపాపలక్షణంబు లగునానావిధసరకంబులును వాని కాద్యంతంబు
లును స్వాయంభువసంబంధి యగుమన్వంతరంబును బ్రియవ్రతోత్తానపాదుల
వంశంబును దచ్చరిత్రంబును ద్వీపవర్షసముద్రాదినద్యుద్యానవనస్పతులును
భూమండలసంస్థాపనంబును వానిపరిమాణంబును జ్యోతిశ్చక్రచలనప్రకారం
బును విభుం డయినపరమేశ్వరుం డెవ్విధంబున నిర్మించె నావిధం బంతయు
నెఱింగించినాఁడ విష్ణుడు. 40
- ఆ. కడిఁదివేదనలకుఁ శ గారణం బై యుండు, గుఱుతు లేనిసరకరకూపరాశి
పాలు గాక నరుండు శ బ్రదికెడుమార్గంబు, పరమపుణ్య తెలియఁ శ బలుకవయ్య. 41
- వ. అనినం బరిక్షిన్న రేంద్రునకు శుకయోగీంద్రుం డిట్లనియె. 42
- క. కట్టా త్రికరణ¹మెఱుంగక, పుట్టినదురితముల నపుడ శ పొలియింపనియా
కట్టిఁడి దేహం బుడిగినఁ, గొట్టాడును బిట్టు సరకరకూపంబులతోన్. 43
- ఉ. కావునఁ గాలకింకరవిరకారము గానకమున్న మృత్యుదు
²ర్భావనఁ జిత్తముకా వెడఁగురపాలును జెందకమున్న మేనిలో
జీవము వెల్లుచుండఁ దనశ్చెల్వము దప్పకమున్న పన్నుగాఁ
బావనచిత్తుం డై యఘముఁ శ బాయుజెఱుం గొనరింపఁగాఁ దగున్. 44
- క. కాలం బెడ గని పాపము, మూలముఁ జెఱుపంగ వలయు శ మును³ రోగములు
దేలినదోషము నెఱుఁగుచు, వాలాయము దాని నడఁచురవైద్యునిధంగిన్. 45
- సీ. అనవుడు నాతని శ కనియె భూకాంతుండు, కనుకలి వినుకలి శ గలిగినట్టి
పాపము దనకు నొరప్పని దని కని చాలఁ, బరితప్తుఁ డయ్యుఁ గ్రతప్తులనొనర్చు
మూఢాత్మునకు నోషశ్రమోచనం బెయ్యది, యారయ నెఱిగింపుఁమదియుఁగాక
కలుషమొక్కొకచోటఁగావించు నొకచోటఁ, గావింపకుండుఁ దర్కర్థమెఱిగి
- ఆ. యిట్టిజనుండు పుణ్య శ మేరీతిఁ జేసిన, నది ఫలింప నేర శ దని తలంతు
సలిమందు మేనిఁమలిసంబు వో కుండ, గజము గ్రుంకువెట్టురగతియుఁబోలె.
- వ. అనిన శుకుం డిట్లనియె. 47
- క. కర్తము గర్తముచేతను, నిర్తూలము గాదు తెలియ శ నేరక తానే

1 'మలచే బుట్టిన. 2 ర్భావన చిత్తముకా బెగడుపాలుగఁ జేయకమున్న. 3 దేహములం
దేలినరోగము నెఱుఁగుచు' వ్రా. వ్ర.

- కర్తముసేసినఁ దత్ప్రితి, కర్తం బొనరింప వలయుఁ శ గలుషవిమారా. 48
- క. హితవు గలకుడువు మఱి రుగ్మితతులఁ బొడమంగ నీనిరవిధమున నతిస
ద్యైభుఁ డై సవాడు నిర్మలమతిచే నఘరాశి నెల్ల శ మట్టము సేయున్. 49
- చ. తపమున బ్రహ్మచర్యమున శ దానమునకా శమసద్దమంబులకా
జపమున సత్యశౌచముల శ సన్నియమాదియమంబులం గృపా
నిపుణులు ధర్మవర్తనులు శ నిక్కము హృత్తనువాక్యజంపుపా
పపుగుది న్ముతు రగ్ని శతరవర్షవనంబుల నేచ్ఛుకై వడిన్. 50
- వ. అదియునుం గాక. 51
- ఉ. కొందఱు పుణ్యవర్తనులు శ గోపకుమారపదారవిందజా
నందమరందపానకలనారతపట్టదచిత్తు తాచు గో
విందపరాయణుల్ విమలరేఖలు దోష మడంగు రాతలం
జెందినభక్తిచేత రవి శ చేకొని మంచు నడంచుకై వడిన్. 52
- క. హరిభక్తిచేతఁ గొందఱు, పరిమాన్తిరు మొదలు ముట్టఁ శ బాపంబుల ని
ష్ఠురతిరకరములసూక్ష్మం, డుదుగఁ జెనుమంచుఁబించ్రమడఁచినభంగిన్. 53
- క. దంతిపురవాధ విను మొక, మంతన మెఱింగింతు శమనరమంబులు నంహా
వంతు శుభవంతుఁ జేయవు, కంతునిగురుభక్తి ముక్తిఁ శ గలిగించుగతిన్. 54
- నీ. హరికి నరముఁ బ్రాణ మర్పితింబుగఁ జేయ, వానికై వల్య మోవ్వనికి లేదు
వనజలోచనుభక్తరవంల సేవించిన, వానికై వల్య మోవ్వనికి లేదు
వైకుంఠనిర్మలసత్రపంగు డైనట్టి, వానికై వల్య మోవ్వనికి లేదు
సరసిజోదరుకథారశ్రవణలోలుం డైన, వానికై వల్య మోవ్వనికి లేదు
- తే. లేదు తపముల బ్రహ్మచర్యాదినియతి, శమనమామల సత్యశౌచముల దాన
ధర్మమఖముల సుసిరస్థాన మైన, నైష్ఠవజ్ఞానజనితనిర్వాణపదము. 55
- తే. అరయ నెన్నఁడుఁ జేసి లేరనట్టిముక్తి, వర్మమోకమంచు నోవ్వరికిఁగలదు
సాధులును బుణ్యశీలుగు సజ్జనులును, హరిపరాయణతత్పుఁ ఁ లయిన గాక.
- క. అరుదుగ నరహరిభక్తిం, హరియనిచూపుగుఘనుకృతరపుంజంబులు వే
మఱు బుద్ధుఁ జేయ నేరవు, నరవర మధుఘటముఁ జెక్కునదులుంబోలెన్. 56
- చ. సతతముఁ గృష్ణపాదజలరంజంబులయందు మనంబు నిల్పును
వ్రతులుఁ దదియశుకగుణారాగులుఁ గాలునియుగ్రపాశసం
హతుల ధరించుతత్సభటకౌఘములం గలఁగోనఁ గాన రే
గతులను దుష్టకర్మములు శ గైకొని వారలఁ జెంద నేచ్ఛనే. 58
- వ. కావున నీయరంబునకుం బురాతనం బగునొక్కయితఁగొనంబు గల దది విష్ణు
దూతయమదూతసంవాదం బనంబడు దాని నెఱింగింతు నాకర్ణింపుము. 59

అథా ఆచారా మిహోపాఖ్యానము. అథా-

- సీ. సరనాథ వినుము కర్ణాబ్జపురమునఁ, గలఁడు బ్రాహ్మణుఁ డజారమిఠుఁ డనంగఁ
బాతకుం డతులనిర్భాగ్యుం డవజ్ఞుండు, నప్తసదాచారి శ కష్టరతుండు
జూదంబులందు దుశ్శర్వాదంబులందును, శౌర్యంబునందు మరచ్ఛరము గలిగి
తో త్రాత్పత్యిగా శ మత్తుడై వరియించి, కొడుకులఁ బదుగురఁ శ బడసి చాల
- ఆ. మోహజలధిలోన శ మునిగి ముచ్చట దీర, బాలలాలనాదిరలీలఁ దగిలి
పెద్దకాల మతఁడు శ పెంపార సుఖయించి, ¹ఫలిత మెల్ల వదలి శ పతితుఁ డయ్యె.
- సీ. నిర్లంబునఁ జాల శ నెఱయించి త్తం బన, నల్లనివెండుకల్ శ డెల్ల నయ్యెఁ
దగుమోహపాశబంధంబు జాతినమాడ్కి, బొదలినయంగముల్ శ వదలి వ్రేలె
నింద్రియంబులకోర్కు శ లిఁక నొల్ల ననుభంగి, నుడుగకతలచాలశవడఁకజొచ్చెఁ
దమకంబుప్రాయంబుగదగిలిపోయినమాడ్కి, లోచనంబులచూడ్కి శశిచ మయ్యె
- ఆ. వగరు వుట్టె నంత శ బెగలె డంతంబులు, నుక్కినయును దగ్గుఁ శ బిక్కటిల్లె
శిరసు నొవ్వఁ దొడఁగెఁ శ జెదరె మనం బంతఁ, గడిఁది యైనముప్పశకాలమందు.
- ఆ. ఎనయ సతని కెనుబరదెనిమిదివర్షంబు, లంత నరుగుటయును శ భ్రాంతుఁడగుచుఁ
గోరి పిన్నకొడుకు శ నారాయణాఖ్యుండు, బాలుఁ డగుట మిగుల శ భక్తిజేసి.
- క. తనసతియుఁ దానుఁ గూరిమి, మనమునఁ బెనఁగొనఁగ నక్కుశమాచుని ననిశం
బును ముద్దునేయు చుండెను, జనవర వాత్సల్య నూత్న శ సంపదగొనఁగన్. 63
- క. బాలుని ²ముగ్ధవచోబుజు, పాలుని నిజజనకబంధురపరిణామకళా
శీలుని లోలఁడ గనుఁగొని, యాలరిబ్రాహ్మణుండు నందితాత్ముం డగుచున్. 64
- క. అత్యంతపానభోజనకృత్యంబులఁ బూత్తు ³గలిగి శ క్రిడలఁ దత్సాం
గత్యంబు వదల కాగత, మృత్యువుఁ గన నేరఁ డయ్యె శ మిక్కిలిజమఁ డై. 65
- తే. తెలియ కీరితి సతఁడు వర ర్తించుచుండ, భయదమగుమృత్యుకాలంబురప్రాప్తమైన
భూరివాత్సల్యవృత్తి నరహ్మస్మై ⁴దలఁచి, యాత్మ బ్రలపిం చనారాయణాయటంచు.
- వ. అప్పుడు. 67
- క. కింకరుల ధర్మరాజవ, శంకరుల దురంతపంకశసమధికజననా
శంకరుల సకలలోకభయంకరులం గనియె నింద్రియాకులుఁ డగుచున్. 68
- క. ఘాతుకుల దండదండిత, పాతకుల మహోగ్రకర్మభరనిష్కమణా
జాతకులఁ బ్రేతనాయక. దూరికసంతతుల సతఁడు శ దూరమునందున్. 69
- మ. కనియె బ్రాహ్మణు డంత్యకాలమున వీరకణ్ రోషనిష్ఠ్యాతులఁ
ఘనపీనోష్ఠవికారవక్త్రవిలసరగ్ధ ర్శేషణోపేతులఁ
జనసంత్రాసకరోద్యతాయతనుపాశశ్రేణికాసేతులఁ

1 'బలిత మెల్ల వదలి పతితుఁ డయ్యె. 2 సర్థవచోబుజు. 3 గలసి. 4 గూర్చి, యడరి పల
వించు నారాయణాహ్వానముని' వ్రా. ప్ర.

హసనవ్యాప్తివిభీతుల౯ మువర నాశతానేతల౯ దూతలన్. 70

చ. 1 ఇ ట్లతివికృతతుండగండాభోగవిభాగవిషమవివృత్తనేత్రులు నతిపుష్టనిష్ఠురతను
యష్టినంవేష్టితమహార్ధ్వరోములు నభ్యస్తనమ స్థజివాపహరణకరణప్రశస్త
హస్తవిన్యస్తపాశధారులు నగుయమభటుల మువ్వరం గనుంగొని యజామి
ళుండు వికలేంద్రియుండును వికంపితప్రాణుండును వికృతలోచనుండును విహ్వ
లాత్తుండును నై. 71

క. దూరమున నాడుబాలుండు, బోరనఁ దనచిత్తనీమఁ శ బాడగట్టిన నో
నారాయణ నారాయణ, నారాయణ యనుచు నాత్మనందను నొడివెన్. 72

చ. మరణపువేళ నగ్దనుజరమర్దనుసం స్తరణంబు సేయఁ ద
త్పరిసరవస్తు లాత్మపరిపాలకునామము నాలకించి ని
ష్ఠురగతి నేగుచుంచి పొడరసూపి యదల్పిరి కాలుదాసుల౯
ఖరతరభాషుల౯ వికటరకల్పితవేషుల దీర్ఘరోషులన్. 73

క. దాసీభర్త నజామిళ, భూసుగుఁ డత్తనువువలన శ బోరన వెలికిం
దీసినయమభటులను బో, గ్రోసిరి శ్రీవసునికూర్చిరమాతలు కడిమిన్. 74

—ఇష్ట విష్ణుమాతయమహాతలసంవాదము. ఇతి—

వ. ఇట్లు విష్ణుదూతలవలన నిర్ఘాతప్రయత్ను లై యమదూత లిట్లనిరి. 75

క. ఎవ్వరివారలు మాతోఁ, జివ్వకుఁ గత మేమిట్లు శ చిక్కినవానిం
గ్రోవ్వన విడిపించితి రింక, నవ్వలకో జమునిశాసనంబులు జగతిన్. 76

వ. అదియునుం గాక. 77

సీ. ఎవ్వరు మీ రయ్య శ యీభవ్యరూపముల్, కన్నుల కద్భుతశక్రమ మొనర్చె
2దివిజుల భువిజుల శ దేవతాప్రవరుల, సిద్ధుల సాధ్యుల శ చెప్పరయ్య
దళితపాండురప ద్భరదళదీర్ఘ నేత్రులు, వరపీతకౌశేయకామను లరయ

గండమండలనటకత్కుండలద్వయులును, బటుకిరీటప్రభాశభాసితులును
తే. భూరిపుష్కరమాలికారచారువత్సు, లమితకోమలనవయశావశనాధికులును
శాహుకేయూరమణిగణభ్రాజమాన, ఘనచతుర్ముఖ లభ్రసంరకాశచరులు. 78

క. ధనువులు నిషంగచయములు, గనదంబుజశంఖచక్రశ్రాద్ధగదాసా
ధనములు ధరియించినమీ, తనువులు లోకముల కద్భుతం బొనరించెన్. 79

క. శాంతంబు లయినమీతను, కాంతులు జగములను దిశల శ గల్గినబహుళ
ధ్వాంతములఁ బాఱఁ దోలుచు, సంతస మొనరించె నిపుడు శ సర్వంకష మై.

వ. ఇ ట్లఖిలలోకానందకరకమాకారులు నఖిలవిభ్రాజమానతేజోదుర్నిరీక్ష్యమాణు
లును నిఖిలధర్మపాలురును నగుమీగు ధర్మపాలపరిచారుల మమ్ము నడ్డపెట్టం
గతం బేమి యనిన (వారు ధర్మరాజానుచరులు గా రనుతలంపున) మంద స్థిత

కందళితముఖారవిందు లయి గోవిందునికందువమందిరంబు(కావలి)వారలు వారి
వాహగంభీరనిర్ఘోషపరిపోషణంబు లై నవిశేషభాషణంబుల ని ట్లనిరి. 81

ఉ. మీరు పరేతనాయకునిరేమేలిమిదూత లటేనిఁ బల్కుఁడ
తోరపుఁబుణ్యలక్షణము శ దుష్కృతభావము దండకృత్యము
బీరముతోడ నీతని కశభీష్టనివాసముఁ బూని దండు లై
వ్వారలొ సర్వభూతములొ శ¹వా రొకకొందఱుపాపకర్తులొ. 82

వ. అనిన యమభటు లి ట్లనిరి. 83

క. వేదప్రణిహితమే యను, మోదంబుగ ధర్మ మయ్యె శ మున్ను తదన్యం
బేది యగు నది యధర్మం, బాదియు హరిరూపు వేద శ మని వినుకతనన్. 84

సీ. ఎవ్వనిచేఁ దనరయిర వొందుత్రిగుణస్వభావ మైనట్టియొకప్రాణిచయము
లనుగుణనామక్రియారూపములచేత, నేర్పడుగతిఁ దాన శ యెఱుంగఁబడును
సర్వముం డనలంబు నాకాశమును బ్రభం, జనుఁడు గోచయమును శశశధనుండు
సంధ్యలు దినములు శ శర్వరీచయములు, గాలంబు వసుమతీరజాలములును

తే. దేహధారికి సాక్షు లై శ తెలుపుచుండు, దండనస్థానవిధము సర్వధర్మగతియుఁ
దగులుమీరీక్రమానురోధనముసేసి, యఖిలకర్మలు దండస్థైర్యలయ నెపుడు.

తే. కోరిక ర్థబునడ పెడురవారికెల్లఁ, గలితశుభములు నశుభముల శ గలుగుచుండు
సరయఁగా దేహి గుణసంగియైనయపుడె, పూని క ర్థంబు సేయకమానరాదు.

క. ప్రకృతమునఁ దా నొనర్చిన, సుకృతియు చుష్కృతియు నెంత శ చూడఁగ నంతే
వికృతి గని యనుభవించును, నకృతిమతిం దత్ఫలంబు శ నశినిపులుం డై. 87

వ. మఱియు వినుండు జన్మంబు శాంతిఘోరమూఢగుణంబులచేత నై నను (సుఖ
దుఃఖగుణంబులచేతనై నను) ధార్మికాదిగుణంబులచేత నై నను సకలభూతంబులు
దైవిధ్యంబు నేప్రకారంబునం బొందు నాప్రకారంబున జన్మాంతరంబునం
బొందుచుండు దేవుం డైనయముండు సర్వజీవాంతర్యామి యై ధర్మాధర్మయుక్తం
బైనపూర్వరూపంబుల విశేషరూపంబులచేతం జూచు చుండి వాని కనురూపం
బులఁ జింతించు చుండు నవిద్యోపాధి జీవుండు తమోగుణయుక్తుం డై ప్రాచీన
క ర్థంబులచేత నేర్పడినవర్తమానదేహంబు నే నని తలంచుచుండి నప్తజన్మస్థితి
గలవాఁడై పూర్వాపరంబు లెఱుంగం జూలకుండు మఱియుఁ గర్మేంద్రియంబుల
చేతఁ గ ర్థంబులఁ జేయుచుండి జ్ఞానేంద్రియంబులచేతఁ దమోవిషయంబు లై న
శబ్దస్పర్శరూపరసగంధంబుల నెఱుంగు చుండి పదియాఱవది యైనమనంబుతోఁ
గూడి పదియేడవవాఁ డగు చుండి షోడశోపాధ్యంతర్గతుం డై యొక్కరుం డై న
జీవుండు సర్వేంద్రియవిషయప్రతిసంధానంబుకొఱకు జ్ఞానేంద్రియకర్మేంద్రియ
మనోవిషయంబులఁ బొందు చుండి షోడశకళలు గలిగి లింగశరీరం బనం బరగి

గుణత్రయకార్యం బనునిమిత్తంబున హర్షశోకభయంబుల నిమ్మ చున్నసంసారంబు ధరించుచుండు విజితపద్వస్థం దైనదేహి కర్తంబు లొల్లనిబుద్ధి నెఱింగియు వినియుఁ గర్తంబులు సేయు చుండి తనసంచారకర్తంబునం జుట్టుకొన్న పసిరికాయపుగుప్రనుంబోలె నిర్గమోపాయం బెఱుంగక నాశంబు నొందు చుండు వర్తమానవసంతాదికాలంబు భూతభావివసంతాదికాలయోగ్యం బైనపుష్ప ఫలాదులు తత్కాలజ్ఞాపకంబు నెల్లు సేయు నట్లు భూతభావిజన్మంబులకు ధర్మ ధర్తంబులు నిదర్శనంబులు సేయుచుండు నొక్కనరుండు నొకక్షణంబును గర్తంబు సేయ కుండువాడు లేడు పూర్వసంస్కారంబులం గలగుణంబులచేతఁ బురుషుం డవశుండు గావున బలిమిఁ గర్తంబు సేయింపం బడు చుండు నవ్యక్త నిమిత్తంబు నొంది తదనురూపంబు లైనస్థూలసూక్ష్మశరీరంబులు మాతాపితృ సదృశంబు లగు చుండు నిట్టివిపర్యయంబు పుగుషునికిఁ బ్రకృతినంగమంబునం గలుగు చుండు నాప్రకృతి పురాణపుగుషుం దైనయప్పరమేశ్వరుని సేవించినం దలంగు చుండు.

88

- సీ. కావున నితిఁడు సత్కిర్తన వర్తనమున, భూదేవకులమునఁ గ బుట్టినాడు
దాంతుఁ దై శాంతుఁ దై శ ధర్మసంశీలుఁ దై, నకలవేదంబులఁ గ జదివినాడు
అనయంబు గుగువుల శ నతిఫలఁ బెద్దలఁ, కీరీ శుశ్రూషలఁ జేసినాడు
సర్వభూతములకు శ సమబుద్ధి యై చాల, బహుమంత్రసిద్ధులఁ గ బడసినాడు
- తే. సత్యభాషణనియమంబు శ జరసినాడు, నిత్యనైమిత్తికాదుల శ నెరసినాడు
నంబిఁగోభాదిగుణములఁగ జరసినాడు, మంచిగుణములుడనయంగురమరసినాడు.
- క. సతతాచారసమంచిత, మతి యై సుజ్ఞానమునకు శ మరగెడుతటి నా
యతగతి నాతని కంగజ, మత మై నవయావనాగ్రమం బెడసాచ్చెన్. 90
- సీ. కడకంటఁ గూవనశగర్వంబు నొడగట్టె, మదిఁగోన నుద్రేకమదము నొట్టె
గడు మేనఁ గామవిశకారంబు నలచూపె, ముఖమునఁ జిలునవ్వు శ మొలకలెత్తె
నతిపుష్టి నిష్ఠురం గ బయ్యె దేహం బెల్లఁ, గచభారమున నెఱిగకప్పు మెఱసె
గటిభారమున నూగుకాండముల్ విగిమిఁతె, బాహుశాఖలు దీర్ఘధంగిఁదోచె
- ఆ. నురము విప్రుల మయ్యెనల్లసద్వరకాంతి, పూర మంగకమునఁ గ బొందుపడియె
భూరి తేజుఁ డయినశభాసురాన్వయనకు, నభినవైకయావరనాగమమున. 91
- క. హృదయమునఁ బొడముయావన, మదము నెఱింగిఁచుధంగి శమానితగుచి న
ద్వదనమున నూఁగుమీసలు, వొడలుచుఁ గ వృడరి చూడఁ గ బొంకం బయ్యెన్.
- వ. మఱియును. 93
- క. తల్లివిరిమిఁద వ్రాలిన, తుమ్మెదపం క్తయునుబోలె గ దోరపులీలం
గ్రమ్మకొని విప్రతనయుని, నెమ్మెగమునఁ గానఁబడియె శ నెఱిమీసంబుల్. 94
- వ. అంత నసంగ బ్రహ్మతంత్రంబునకు వసంతుం డొనర్చునకురార్పణారంభంబునుం

బోలె లలితకిసలయవిసర ప్రసార భాసుర బహుపాదపాదిపురోపవనపవనజవన ప్రభా
వపరికంపితవిటవిటీజనహృదయప్రపుల్ల పల్లవభల్లంబును ననూనప్రసూననిర్భర
గర్భావిర్భూతసురభివరాగపటలపటఘటితనభోమండలంబును నమందనిష్కృంద
మరందబిందునందోహకందళితచి త్తమ త్తమధుపసంకులర్థుంకారముఖరిత సకలది
శావలయంబును నిరంతరధారాశరసభరితపరివక్ష్వఫలానుభవప్రభవసమ్మోదపాద
శుకప్రముఖపతంగకోలాహంబును నై మధుమాసంబు సర్వజనమనోహరం
బును నై నిఖిలవనపాదపంబుల నలంకరించె నయ్యవసరంబున నజామిళుండు
పిత్తనిర్దేశంబునం గుళనమిత్తుష్పఫలార్థంబు వనంబున కరిగి తిరిగి వచ్చుసమ
యంబున నొక్కలతాభవనంబున.

95.

క. బద్ధానురాగ యై స్తర, యుద్ధంబున కలరుబుద్ధి శ్ర నురుకామకళా
సిద్ధ యగువృషలితోఁ బ్రియ, వృద్ధిం దగఁ గూడి యున్నరవిటు నొరుఁ గాంచెన్.

క. భటునిఁ రతిశాస్త్రకళా, ర్భటునిఁ వరయావనానుభవమదవిభవో
ద్భటునిఁ సుర తేచ్ఛానం, ఘటునిఁ విగతాంబుగోరుకటకునిఁ విటునిన్.

శా. హాలాఘూర్ణితనేత్రతో మదనతంత్రారంభసంరంభతో
1 భేలాపాలనయోగ్యభూవిభవతోఁ శ్ర గీర్ణాలకాజాలతో
హేలాలింగనభంగివేషవతితో శ్ర నిచ్ఛానతీ2 మూర్తితోఁ
గేళిం దేలుచు నున్నవానిఁ గనఁ బుంభూతతోమాంచుఁ డై.

క. 3 కలికి వరుమదనకదనపుఁ, బలుకులకలకలము బెడఁగురవడుమేఖలము
వ్వలరవళిఁ దగిలి 4 గతిగొనఁ, గలకంఠ రతంబు నలుపురగమకముఁ గనియెన్.

క. 5 కవకవ నై పదనూపుర, రవరవ లాగుబ్బుకొన్నరతిపతిగతులం
జవచివ నై విఱచెయ్యుల, రవళిఁ రతిసల్పురతులరరవ గనియెన్.

చ. కురు లళికంబుపై నెగయఁ శ్ర గొమ్ముడి వీడఁగ గుబ్బునొయిపై
సరములు చొకళింపఁ గటిరసంగతి మేఖల తాళగింప న
త్కరవరకంకణావళులు శ్ర గర్జిలఁ గౌ నసియాడ మీఁదు గా
మరునివిలోదముల్ సలిపె శ్ర మానిని యశావనగర్వ రేఖతోన్.

క. మవ్వపుసుకుమారాంగిని, జవ్వని నుపగూహనాదిసముచితరతులఁ
నివ్వటిలుదానిఁ గని మది, నువ్విల్లారంగ మన్త ధోడ్డిపనుఁ డై.

తరలము. బహుళదృక్పరిపాకమోహనిరబద్ధుఁ డౌచు మనంబులొ
సహజకర్తము వేదశాస్త్రము శ్ర సాత్త్వికంబుఁ దలంచి త
న్నిహితచి త్తము వట్టి పట్టంగ శ్ర నేరఁ డయ్యె సదా మనో
గహనమందు మరుండు పావకుక్కై వడిం జరియింపఁగాన్.

103

1 భేలాపాటకొటరీవిభవతో. 2 మూర్తితో. 3 కలికివగమదన. 4 గరిగొన; రతిగొన.
5 కవకవలై...రవరవలై గుబ్బుగొన్న.

- శా. ఆలీలావతిగండపాలికలపై శ హాసప్రసాదంబుపై
నాలోలాలకపంక్తిపై నళికపై శ నాకర్ణదృశ్యుత్తిపై
హేలాపాదికుచద్వయోరుకటిపై శ నిచ్చల్ పిసాళింపగా
జాలిం బొందుచు నాత్మ గుందుచు మనోరజాతానలోపేతుఁడై. 104
- తే. మఱి కులాచారవర్తన శ మాలుచేసి, పరంగుసిత్తరములు దానికపాలు చేసి
సాధులక్షణగుణవృత్తి శ జాలుచేసి, లోలలోచనపనఁ జెందిరలోలుఁడయ్యె.
- క. శ్యామఁ గుసుమాస్త్రభీలన, కామఁ గులస్త్రీలలామఁ గ మనీయగుణ
స్తోమ నిజభామ నొల్లక, ధామమున నటించె గ్రించుఁడన మెదఁబొడమన్.
- ఉ. బంధులఁ దిట్టి నజ్జనుల శ బాధలఁ జెట్టి యనాథకోటిఁ బెం
బండలు సుట్టి యారములు శ వట్టి పథంబులు గొట్టి దిట్టి యై
నిండల కోర్చి సాధులకు గ నిందితుఁడై గడియించువిత్త మా
సుంగరి కిచ్చి మచ్చికలు శ సొం పెదఁ గూర్చి వసించె డత్తప్రసాద్. 107
- సీ. సముచితశ్రుతిచర్చ శ జర్పింప నొల్లక, సతికుచద్వయచర్చ శ జర్పసేయుఁ
దర్మకర్మశాస్త్రతత్కర్మంబు గా దని, కలికితోఁ బ్రణయతత్కర్మంబు సేయు
స్మృతిపదవాక్యసంగతి గాక తత్సత్తి, పదవాక్యసంగతి గాక పరంగఁ జేయు
నాటకాలంకారశైల్యపుణం బుడిగి తి, న్నాటకాలంకారశాటిఁ దిగుగుఁ
- తే. బరంగఁ బరకాల మీసీ శ బాపనియతి, రమణ దాసీకుంబభారము వహించి
యదికుంబినిగాంగఁ జానపాల్కుండగుచు, సశుచియునుదుష్టవర్తనుఁడై మెలంగె.
- క. అటు గాన పాపకన్తుని, గుటిలుని సుజూన్తి ధూన్తి శ స్త్రాని నే మా
వటమునఁ గొని పోఁగెగ మం, నాట కండమువలన నితఁడు శ ధన్యత నొందున్.
- వ. ఇట్లు నాకుచున్నయనుమాతల వారించి నయకోవిదులై నభగవద్దూత లిట్లనిరి.
- క. అపురా ధర్మవివేక, ప్రవచనపన గాఁబడియె శ బాపము పుణ్య
దృష్టుల యనంఘ్యులనండన. వివరం బొనరింపఁబడియె శ విధ యెఱుంగమిచేన్.
- చ. సములును సాధులున్ విహిత శ సనులున్ సుదయాభురుగ్ శుభా
త్తములును నై నయట్టితిలిరంపులు బిడ్డల కెగ్గ సేయుచోఁ
గ్రమ మఱి వార తెన్నరికిఁ గైకొని కుమ్మిడఁ జాలువారు నం
భ్రమమతి మీమనంబులఁ దిరంబుగఁ జర్చి యొనర్చి చూడుఁడ. 112
- ఆ. ఎఱుక గలుగునాతఁ శ షేది యొనర్చిన, నది యొనర్చు రితరు శ తైనవార
లతఁడు సత్య మిట్టి శ నెనేని లోకంబుఁ, దత్త్వి నర్తనమునఁ శ దగిలియుండు.
- ఆ. నెమ్మి నొడలమీఁద గ నిద్రించుచెలికాని, నమఁదగినవాడు శ నయము విడిచి
ద్రోహబుద్ధి జంపఁ శ నొడరునే యెం డైనఁ, బ్రీతి లేక ధర్మదూతలార. 114

1 'మాటునేసి' ఆ. ప్ర. 2 ధామంబు నడంచుక్రించు. 3 ధర్మవిశాక ప్రవరులసభఁ గానఁ.

4 వృథ యగునేతన్.

ఆ. చిత్త మెల్ల నిచ్చి రచెలితనంబున వచ్చి, నచ్చి కలయ మెచ్చి ర నమ్మువానిఁ
గరుణ గలుగువాఁడుఁ కడుసామ్యుఁ డగువాఁడు, చింతసేయ కెల్లుర సెఱుప నేర్పు.

వ. అదియునుం గాక.

116

ఉ. ఈతఁడు కోటిసంఖ్యలకు శ నెక్కుడుపుట్టువులందుఁ జెంది యా
యాతము లై నపాపనివరహంబుల నన్నిటిఁ బాఱఁ దోలి ప్ర
¹ఖ్యాతమతిఁ మహామరణకాలమునకా హరిపుణ్యనామసం
భూతసుధామయాద్భుతవిభూతిక రాక్షరసంగ్రహంబునన్.

117

సీ. బ్రహ్మహత్యానేకరపాపాటవుల కగ్ని, కీలలు హరినామకీర్తనములు
గురుత్వకల్ప ప్రకూరసర్పములకుఁ, గేకులు హరినామకీర్తనములు
తపసియచార్యాఘోరతమసంబునకు సూర్య, కిరణముల్ హరినామకీర్తనములు
మధుపానకిల్పి ప్రమదనాగసమితికిఁ, గేసరుల్ హరినామకీర్తనములు

తే. మహితయోగోగ్నిత్యనసమాధివిధుల, నలరు బ్రహ్మాదిసుకులకు శ నందరాని
భూరినిర్వాణసామ్రాజ్యభోగభాగ్య, ఫలసంబులు హరినామకీర్తనములు.

118

సీ. ముక్తికాంతైకాంతరమోహనకృత్విముల్, గేలిమై హరినామకీర్తనములు
సత్యలోకానందరసభాగ్యయుక్తముల్, గేలిమై హరినామకీర్తనములు
మహితనిర్వాణసామ్రాజ్యభిషిక్తముల్, గేలిమై హరినామకీర్తనములు
బహుకాలజనితతరపరిఫలసారముల్, గేలిమై హరినామకీర్తనములు

తే. పుణ్యమూలంబు లనపాయరపోషకంబు, లభిమత్తార్థంబు లజ్ఞానరహరణకరము
లాగామాంతోపలబ్ధంబులమృతసేవ, లార్తశుభములు హరినామకీర్తనములు.

క. కామంబు పుణ్యమార్గ, నేమంబు మునీంద్రసాంద్రచేతస్సరసీ
ధామంబు విష్ణునిర్మల, నామంబుఁ దలంచువాఁడు శ నాథుఁడు కాండే.

120

క. డెందంబు పుత్రువలన, జెందిన దని తలఁచ వలదు శ శ్రీపతిపేరే
చందములఁ బలుకఁ గలిగిన, నందకథనుఁ డందుఁ గలఁడు శ నాథుం డగుచున్.

ఆ. బిడ్డపేరు వెట్టి శ పిలుచుట విశ్రామ, కేలి నై న మిగుల శ గేలి ననునఁ
బద్యగద్యగీతరభావార్థములనైనఁ, గమలనయనుఁ దలఁచఁ గలుషహరము.

122

ఉ. కూలినచోటఁ గొట్టుపడి శ కుందినచోట మహాజ్వరాచులం
బ్రేలినచోట సర్పముఖపీడల నందినచోట నాగు లై
తూలినచోట విష్ణు భవదూరునిఁ బేర్కొని రేని మీఁద న
క్కాల్చుని యాతనావితతిఁ శ గానరు పూనరు దుఃఖభారముల్.

123

సీ. అతిపాపములకు బ్రయత్నపూర్వకముగఁ, దనుపాపముల కమితంబు గాఁగ
నన్దునివరులచే శ సంపాద్య మై యుండు, నిర్మలం బగుపాపనిష్క్రమములు
గ్రమరూపమున నుపశమనంబు లగుఁ గాని, తత్త్వాపచయములుదలఁచ లేవు

- సర్వకర్తృబుల శ సంహార మొనరించి, చిత్తంబునకు దత్త్యసిద్ధి నొనఁగు
 ఆ. నొనర సీశుసేవ శ యోగిమానససరో, వాసుసేవ హేమరవాసుసేవ
 వేదవేద్యసేవ శ వేదాంతవిభుసేవ, పరమపురుషుపాదరపద్మసేవ. 124
- క. హరి నెఱుంగనియా బాలుడు, ¹హరిభ క్తులతోడఁ గూడి శ హరి యనువాడు
 సరియై దోషము లడఁచును, గరువలితో నగ్ని దృణముఁ శ గాల్చినభంగిన్. 125
- ఉ. ఆరయ వీర్యవంత మగుశాపధ మెల్లు యదృచ్ఛ గొన్నఁ ద
 చ్చాగుగుణంబు రోగములఁ శ జయ్యనఁ బాపెడుమాడ్కిఁ బూణ్యవి
 స్ఫారుని సంబుజోదరుని శ బామకుఁ డజ్ఞుఁ డవజ్ఞుఁ బల్కినన్
 వారక తత్ప్రభావము ధృగ్రవంబుగ నాత్మగుణంబుఁ జూపదే. 126
- క. ధృతి దప్పినతఱిని బుర్రా, కృతమునఁ గా క్కెల్లు దోఁచుఁ శ గేశవుఁడు మదిన్
 మితి లేనిజగముఁ దాల్చిన, యతఁ జొక్కనిమనములోన శ నడఁగెడువాడే. 127
- మ. నిరతం బై నిరవద్య మై నిఖలచిరన్నిర్మాణ మై నిత్య మై
 నిరహంకారగుణాఢ్య మై నియమ మై శ నిర్దోష మైసట్టిశ్రీ
 హరినామ స్మరణామృతం బితఁడు ప్రత్యక్షంబు సేవించె దా
 మరణాంతంబున నిట్టిసజ్జనునిధర్మం బేల వ్యర్థం బగున్. 128
- వ. అని యిట్లు శ్రీమద్భగవద్దూతలు భాగవతధర్మంబు నిర్ణయించి ²బ్రాహ్మణుని నతి
 ఘోరం బయిన సూర్యుపాశబంధనిష్కర్తనిం గావించి ³యమభానులవలనియుదు
 ఁబాసి రంత నాయమచూత (లాభగవద్దూతలసంభాషణప్రభావంబునఁ దమ
 మనంబుల శాంతి నొంది భగవత్ప్రతిష్ఠానులయు) చేయునది లేక (నిరాకృతు
 లై) యమగోకంబునకుం జని పితృపతికి సర్వంబును నెఱిగించి రంత. 129
- క. అతఁడును గాశచ్యుతుఁ డై, గతభయం డై ప్రకృతి నొంది శ కడునుత్పవనం
 గతిఁ జూచి మృక్తి మడిగో, నతులితముద మొనవి పాదలిరహరిదాసులకున్. 130
- ఆ. నిలిచి కేలుమొగిచి శ హుక నుగోగించి, చెలఁగు చున్నగోనిరతలపు దెలిసి
 చక్రధనునికూర్చి సహచరు లరిగి ర, దృశ్యు లగుచు దేవరదేవుకడకు. 131
- క. వేదత్రయసంపాద్యము, మోదంబు గుణాశ్రయంబు శ మొగి భగవద్గ
 ర్వాదేశం బగుతదృట, వాదంబు నజామితుండు శ వదలక వినుచున్. 132
- క. శ్రీమన్నారాయణపద, తామరసధ్యాససలిలభౌతమహాఘ
 స్తోమం డై సద్భక్తికి, ధామం బగు చుండె దెలిసి శ తత్తణుమాత్రన్. 133
- క. బరవసమున సరికట్టిన, దురితంబులఁ దలచి తలచి శ ⁴తొడి దాపమునన్
 హరి సీశు నాశ్రయించుచు, బరితాపము నొంది పలికె శ బ్రాహ్మణుఁ డంతన్. 134
- సీ. వృషలియం దనురాగరవృద్ధి బిడ్డలఁ గని, కులము గోదావరిఁ శ గూలఁ గ్రోచి

1 హరిభ క్తుఁడు భ క్తితోడ హరియన గెండున్. 2 యామర్థంబున విను సంశయంబు గలదేని
 మిరాజా నడుగఁ బొంద ని పత్తి బ్రాహ్మ. 3 మృత్యువువలనియెడకు వాసి. 4 దురు పెల్లదవన్.

- రచ్చల కెక్కి పెకరజ్జునేతల సరి,వారిలోపలఁ దలరవంపు చేసి
కట్టిడిముదుక నై శ కర్తబంధంబుల,పుట్ట నై నిందలరపోవ నగుచుఁ
దరుణులలోతలఁ శ ద్రవ్వి భోగించిన,కడిదివాజ్ఞ న్నంబు ర గాలి పోయెఁ
- ఆ. జదువు చట్టువడియె శ శాస్త్రంబు మన్నయ్యె, బుద్ధి పురువుమేసెఁ శ బుణ్య మడఁగె
నీతి మట్టువడియె శ నిర్లజ్ఞానంబు, ముట్ట నుడిగె బోధ శ మూరిఁ బోయె.
- క. చిక్కనిచక్కనిచన్నుల,మక్కువయిల్లాలి విడిచి శ మాయలు గలయీ
వెక్కసపుమద్యపానపు,ఊక్కపనం దగిలి దుర్విరటుడ నై చెడితిన్. 136
- ఉ. అక్కట ఘోరదుమ్మతమరహానలకీలలు నన్ను ముట్టి పే
రు క్కడఁగింప కిల్లు ధృతి శ నుండఁగ నిచ్చె నహో దురాత్మని
గ్రక్కునఁ దల్లిదండ్రుల సకల ల్లషచిత్తులఁ బెద్దలక మ తే
దిక్కును లేనివారిఁ బలురత్తిక్కులఁ బెనుచుఁ బాఱఁ దోలితిన్. 137
- క. అకృతజ్ఞుడ నై విడిచితిఁ, బ్రకృతిం గలబంధువులను శ బాల్యమునను దు
ర్వికృతిఁ బడ కుండఁ బెంచిన,సుకృతుల మజ్జనకవరుల శ శోభనకరులన్. 138
- వ. అప్పుడు. 139
- ఆ. పెక్కుపాతకముల శ భృశదారుణం బైన,దొడ్డనరకమందుఁ శ బడ్డనన్ను
నాపదలకుఁ బాపి శ యరికట్టి రక్షించి, రిట్టిధర్మపురుషు శ లేందువావొ. 140
- శా. చోద్యం బై కలవోలె నీక్షణమునం శ జూడంగఁ బ్రత్యక్ష మై
వేద్యం బయ్యెను నన్ను నీడ్చినమహావీరుల్ భృశోదగ్ర లా
యద్యోగంబులవారు పాశధరు లీరయుత్సాహముల్ మాని సం
పాద్యానేకవికారరూపకుటిలప్రఖ్యాతు లెం దేగిరో. 141
- ఉ. దారుణపాశబంధనవిరఘానములక సరకార్ణ వంబులోఁ
గూరినవాని నన్నుఁ జెడ శ కుండ నొనర్చినపుణ్యమూర్తు లం
భోరుహనేత్రు లుజ్జ్వలనరభోమణితేజులు యోచనోత్సవల్
చారుడయాసమంచితవిరచారులు నల్లురు నెందుఁ బోయిరో. 142
- మ. నను రక్షించినపుణ్యవంతులు కనశన్నాళీకపత్తాక్షు లం
జనసంకాశులు శంఖచక్రధరు లాశజానూరుబాహుల్ స్థితా
నను లాలంబితకర్ణ వేష్టననువర్ణ చ్ఛాయదివ్యాంబరుల్
ఘనకారుణ్యరసైకపూర్ణులు సమర్థగ్రస్పూర్తి నెం దేగిరో. 143
- వ. పాతకుండ నగునాకు నవ్విబుగో త్తమదర్శనంబు పురాకృతంబు లగుపుణ్య(విశే
ష)ంబులం గాని దొరక నేరదు తత్సందర్శనం బాత్మకు నతిసుప్రసన్నం బయి
యొప్పె నట్లు గా కుండనేనిఁ గలుషవర్తనంబున వృషలీభర్త నై యుండి మృతిఁ

బొందు చున్ననాడుజహ్నుకు శ్రీమన్నారాయణనామగ్రహణంబు సంభవింప నేరదు మఱియును. 144

ఆ. పాతకుండ జడుండ శ బ్రహ్మఘాతుకుండను, మానలోభమోహశమత్సరుండ నాకు నెట్లు దొరకు శ నారాయణునిదివ్య, నామవిమలకీర్తనంబు మదికి. 145

సీ. దారుణమోహంధరకారపూరితుండను, హరివి స్తయ స్తరశణ్డార్హమతినె పంచమహాతీవ్రపాతకోపేతుండ, హరివి స్తయ స్తరశణ్డార్హమతినె కౌటిల్యకితవవిరకారపాశీండుండ, హరివి స్తయ స్తరశణ్డార్హమతినె

యఖిలదుష్టభైకఘోరార్థవమగ్నుండ, హరివి స్తయ స్తరశణ్డార్హమతినె తే. నిందలకు నెల్ల నెల నై నశనిగ్నుండ, మందభాగ్యుండ నే నేడ శ మధువిదారి దివ్యగుణామకీర్తనతేజః గ దేడఁ, బూర్వసుకృతింబుగాకెట్లు శ పొండఁగలుగు.

వ. అని వితర్కించి. 147

మ. యతచి త్తేంద్రియమారుతుండు నగుచున్ శ యత్నం బొనర్తున్ హరి వ్రతసంపత్తికి బుణ్యవృత్తికి జిదారవాసోన్ముఖాన క్షితిక్ యుతనిర్వాణపదానురక్తికి సుభోశవ్యోగక్రియాశక్తికి ధృతిభోత్తమముక్తిక్ సకలధారశ్రీధుర్యసద్భక్తిక్. 148

క. విడిచితి భవబంధులు, నడచితి మాయావిమోహ శ మైనతమంబు న్నొడిచితి సరివర్గంబులఁ. గడచితి నాజన్మదుఃఖరక్తార్థవమున్. 149

క. యోషిస్త్రాపంబున నను, 2 నీషణముఖగహ్వరమున శ నెగ్మింగి కడుక్ ద్వేషమున గోతి సేసిన, గోషడ యగునా త్తమాయఁ శ చాలఁగం గంటిన్. 150

వ. అని యిట్లు వైష్ణవజ్ఞానదీపం బాత్మస్నేహంబునం గోచిన నాబ్రాహ్మణుండు.

మ. భగవద్ధర్మపరాయణ శ్రీములనందభాషైకమంత్రంబులన్ మిగులన్ జ్ఞానము వుట్ట మోహభవనమిశ్రాత్మబంధంబులం దెగ ఖండించి సబంధమిత్రసుతపరత్నిమోహవిశ్రాంతుండ జగతీనాసు రమేశు కృష్ణునిదయైశ్వర్యంబులం గోచుచున్. 152

క. హరిభక్తులతో మాటలు, ధర నెన్నడుఁ జెడనిపుణ్యధనములమూటల్ వరముక్తికాంతతేటలు, సరిషడ్వర్గంబు చొరనిరయగు దగుకోటల్. 153

సీ. అనుచు నాబ్రాహ్మణుం శ డతితత్త్వవేది యై, భవబంధముల నెల్లఁ శ బాఱఁద్రొచి మొనసి గంగాద్వారమున కేగి యచ్చటఁ, 3 బ్రబ్ధివదేవతారభవనమందు నాసీనుడై యోగ శ మాశ్రయించి చెలంగు, దేహేంద్రియాదులఁ తెరువువలనఁ దనుఁ బాపుకొని పరతత్త్వంబులోఁ గూర్చి, మానుగా యోగసమాధిచేత

ఆ. గుణగణంబుఁ బాసి శ క్షిం రొప్పినభగవదనుభవత్తయందు శ నాత్మగలిపి

1 'జడిసితి మాయావిమోహశంతమంబున్' వ్రా. ప్ర. 2 'నీషణ...మింగుచు బర్వేషమున. 3 పంబినదేవాలయంబునందు 4 కొనుచును భగవంతుఁ డై నయాత్మ' వ్రా. ప్ర.

రమణః దన్న మొదలరక్షించినట్టియా, పురుషవరులఁ గాంచిరహించగఁ మ్రొక్కె.
 వ. అట్లజామిళుండు యోగమార్గంబున దేహంబు విడిచి పుణ్యశరీరుం డై యగ్ర
 భాగంబునం బ్రాగుపలబ్ధు లైనమహాపురుషకింకరులం గాంచి సమంచిత¹రో
 మాంచితచలచ్చటాపింజరితస్వేదబిందుసందోహమిషవిష్యందమహానందవల్లికామ
 తల్లికాంకురసంకులపరిశోభితతనుండును హర్షనికర్షమాణమానసోద్యోగయోగ
 ప్రభావోత్సాహవిస్తయమంద స్థితకందళితముఖారవిందకందళితుండును ²నిఖిల
 జగజ్జగీయమానాఖండశుభప్రదశుభాకారసందర్శనసమాసాదితకుతూహలమాన
 సుండును నై ప్రణామంబు లాచరించుచు భాగీరథీతీరంబునఁ గణేబరంబు విడి
 చెం గావునఁ దత్త ణంబ హరిపార్శ్వవస్తులై నదాసవరులస్వరూపంబుఁదాల్చి యా
 విష్ణుసేవకులతోడం గూడి (దివ్యమణిగణఖచితం బై) సువర్ణ (మయం బై నయన
 మాన) విమానం బెక్కి సకలమహానందభోగభాగ్యానుభవాకుంతితంబై నవైకుంఠ
 నగరంబునకు శ్రీమన్నారాయణపదారవిందసేవాచరణపరిణామస్థితికిం జనియె
 నిట్లు విష్ణావితనర్వధద్ధుండైనదాసీవతి గర్వితకర్తృబులచేతఁ బలితండును హత
 వ్రతుండును నై నరకంబునం గూలుచుండి భగవన్నామగ్రహణంబున సద్యో
 ముక్తుం డయ్యె గావున. 155

క. కర్తృబు లెల్లఁ బాయను, మర్తము దెలుపంగ లేను శ్రీమధురిపుపేరే
 పేర్కి బరించుటకంటెను, దుర్తదమునఁ జిత్త మెన్నిత్రో¹వలఁ జన్నన్. 156

ఉ. పాండవవంశపావన నృపాలక యీయతిహాస మెవ్వఁడే
 నొండొకభక్తి లేక విను శ నోర్పుమెయిం బరియించు నాతఁ డు
 ద్దండత ముక్తికామినికిఁ శ దాసక మై దనుజారి²కోకమం
 దుండు మహావిభూతి యమరదూతలచూడ్కి కగోచరాకృతిన్. 157

తే. అరయఁ బుత్రో¹వచారిత శ మైనవిష్ణు, నామ మవనానకాలంబునను భజించి
 శార్ఙ్గనిలయంబుఁ జేరె నరజామిళుండు, నిట్లు సర్వశక్తి బలికిన శ నేమి సెప్ప. 158

క. గోరినవారల కెల్లను, జేరువ కైవల్యపదము శ శ్రీవరుని మదిం
 గోరినవారల కెల్లను, దూరము మోయొ²ప్తి యెన్నిత్రో¹వల నై నన్. 159

వ. అనినం బరీక్షిన్నరేంప్రుం డిట్లనియె ముసింద్రా యాజ్ఞాభిష్టుండై యమధర్మరా
 జ శ్రీవిష్ణునిర్దేశకులచే విహతు లై సభకులచేత వర్ణింపంబడిననారాయణదేవుని
 మహానుభావం బాకర్ణించి వారల కేమనియె మఱియు నెన్నఁ జేని యమదం
 డంబు విఫలం బై పోయిన తెఱంగు గల దేని వినవలయు నినందేహంబుఁ బాప
 (మహాత్మా) నీపు దక్కఁ దక్కినవారలు చాల రని తలంచుచున్నవాడఁ జిత్తం

1 'రోమాంచచ్చటాపింజరితస్వేదకణసందోహ. 2 దలితలోచనోత్సవకరాకారసందర్శనసమాసాదితకుతూహలమానసోద్యోగయోగ
 రేయుండును నై ప్రణా' వ్రా. ప్ర.

బును బ్రసాదాయ త్తంబుగా భవదీయవచనసుధాధారలం బ్రసాదింప వలయు.
ననిన శుకుం డి ట్లనియె. 160

క. శ్రీకృష్ణభటులచేత ని,రాకృతు లై యామ్యభటులు ర యమునకు నాత్మ
స్వీకృతవిప్రకథాక్రమ, మీక్రియ మున్ తెలిపి రదియు ర నెఱిగింతుఁ దగన్.

తే. చేరి 1 త్రైవిధ్యమున మించురజీవతలికిఁ, గ ర్తృఫలములఁ దెలిపెడుర కారణంబు
లగుచుశీఁచువార లీరయవనిమీఁద, దేవయందలు గలరయ్యర తెలియవలయు.

క. దక్షిణశాధినాయక, శిక్ష దగం జేయువారు ర ఖీతిఁ బెక్కుంజే
సీతయమును సత్తయమును, సాత్వాత్మక నెందు రెండు ర సంపన్న మగున్.

తే. దట్ట మైనట్టిక ర్తృబంధముల నెల్ల, నాజ్ఞవెట్టెడువారు పె ర క్కై నచోట
నకట శాస్త్రుత్వముపచారమయ్యెఁగాదె, శూరు లై నట్టిమండ లేరశులకుఁబోలె.

ఉ. కావున సేవ యొక్కఁడవ ర క ర్తృవు మూఁడుజగంబులందు సం

భావితభూతకోటిఁ బరిరేపకవశంబున శిక్ష సేయఁగా

నీవరశాసనం బఖిలనిర్ణయ మై తనరారు చుండ నేఁ

డివలఁ గ్రమ్మఁటింప మఱి ర యవ్వఁడు శక్తుఁడు ధర్మశాలనా. 165

క. చండకరతనయ యొరులకు, దండధరత్వంబు గలద ర తగ జగమున ను
ద్దండధరవృత్తి నొ ణ్ణిలి, దండింతువు నిన్ను దండధరుఁ డని పొగడన్. 166

సీ. ఇట్టిసీదండంబ ర యీమూఁడుజగములఁ, దగునమై నేఁడు వర్తర్ని చుండ
మనుజులొకంబున ర మహితాద్యుతాకార, సిఘల మిగులఁ బ్రసన్ను లైన
వారు నల్లురు వేగ ర వచ్చి నిర్దేశంబు, భంగించి మ మ్మంత ర చెంగఁ దోలి
నీశాసనంబున ర నేమిడ్చికోని నచ్చు, క్రూరచిత్తునిఁ బుచ్చికోని యదల్చి

తే. పాశబంధంబు లీనునఁ ర బట్టి శ్రేంచి, బలిమి మిగులంగ మచ్చును ర బాఱఁదోలి
యిచ్చుఁ జనినారు వారు దా ర మెవటివార, లాదరిమ్మన నూకు నేఁ ర డానతిమ్మ.

వ. అని రని మఱియు శుకుం డి ట్లనియె నట్లు దూతలు పరితాపసమేతు లై పలికిన
దండధరుఁడు పుండరీ కాక్షునిచరణకమలంబులు దనమానసంబున సన్నిహితంబు
లుగఁ జేసికొని వందనం బొచరించి పరమభక్తిపరుం డై వారల కి ట్లనియె.

సీ. కలఁడు మదన్యండురఘునుఁడొక్కఁడెఁడెందు, వెలికిఁగానఁగరాక ర విశ్వమెల్ల
నతిలీలమై మహాశక్తుతనమగ్రస్ఫూర్తి, నుండును గోక నూ టలున్నభంగి
దామెనఁ బశువులు ర దగిలి యుండెడుమాడ్కి, నామనంకీర్తనరసేమగతుల
విహరించు నెవ్వఁడు ర విలసితమన్పూజ, నెవ్వనిపదముల ర నివ్వటిల్లుఁ

ఆ. గనుట మనుట చనుట ర గల్లు నెవ్వనిలీల,లందు లోక మెవనియందుఁ బొందు
నెన్నఁబడుచుఁ బుడమి ర నెవ్వనినామముల్, గ ర్తృబంధనములర పేర్తి నడఁచు.

తరలము. వినుఁడు నేను మహేంద్రుఁ డప్పతి ర వీతిహోత్రుఁడు రాక్షసుం

డనిలుఁ డర్కుఁడు చంద్రుఁడుం గమఃలాసనుండు మరుద్గణం

బును మహేశుఁడు రుద్రవర్ణము శ భూరిసంయమిసిద్ధులున్

మొనసి కన్గొనఁ జాల రెవ్వనిరమూర్తి విశ్రుతకీర్తిమై.

170

క. సత్వేతరగుణపాశవ, శ త్వంబునఁ బొంద వీరు శ బలజాతునదై

క త్వంబు గాన నోపరు, స త్వప్రాధాన్య లితరశజనములతరమే.

171

చ. అభవు నమేయు నవ్యయు నశనంతు ననారతుఁ బూని మేనిలో

నుభయము నై వెలుంగుపురుషోత్తముఁ గానరు చిత్తకర్తవా

గ్విభవగరిషు లై వెదకి శ వీఱిడిస్తాణులు సర్వవస్తువుల్

శుభగతిఁ జూడ నేర్చి తనుఁ శ జూడఁగ నేరనికంటిపోలికన్.

172

చ. పరముని భక్తలోకపరిపాలనశీలుని దుష్టలోకసం

హరుని పతంగపుంగవవిహారునికూరిమిదూత లామనో

హరులు సురేంద్రవందితులు శ నాహరిరూపగుణస్వభావు లై

తిరుగుచు నుందు రెల్లెడల శ దిక్కులఁ దేజము పిక్కిటిల్లఁగన్.

173

ఉ. లెక్కకు ¹నెక్కు వై కనటు శ లేనిమహద్భుతతేజ మెల్లెడం

విక్కిటిలం జరింతు రతిభీమబలాఘ్యులు విష్ణుదూత లా

చక్కనిధర్మశాంతు లతిశాసనసవంతులు దేజపూజితుల్

గ్రిక్కిటి సీజగంబునను శ కేశవసేవకరక్షణార్థ మై.

174

క. నావలనను మీవలనను, దేవాసురగణమువలనఁ శ ద్రిజగంబులలో

సేవగలఁ బొంద కుండఁగఁ, గావం గలవాచు పుడమిఁ శ గలవైష్ణవులన్.

175

క. భగవత్ప్రణిహితధర్మం, బగవడ దెవ్వారిమతికి శ ననిమిషగరుడో

రగసిద్ధసాధ్యనరసుర, ఖగతాపసయక్షదివిజరఖచరుల కై నన్.

176

క. ఎన్నఁడుఁ దెలియఁగ నేరరు, పన్నగపతిశాయితత్త్వభావము మేనం

గన్నులవేల్పును డావలఁ, జ న్నమరినవేల్పు ముదుకశచదువులవేల్పున్.

177

సీ. వరమహాద్భుత మైనశైష్టవజ్ఞానగబుఁ, దిరముగా నెవ్వరు శ లియఁ గలరు

దేవాదిదేవుండు శ త్రిపురసంహారుడొండెఁ, గమలసంభవుడొండెఁ శ గార్తికేయ

కపిలనారదులొండెఁగంగత్తజుండొండె, మనువొండె బలియొండెజనకుండొండె

బ్రహ్మాదుండొండె నేర్పూనిగా శుకుండొండె, భాసురతరమతి శ వ్యాసుండొండె

తే. గాక యన్యులతరమె యూహాకమందు, సీసుబోధంబు సద్బోధ శ మీపదార్థ

మీసదానందచిన్తయ శ మీయగమ్య, మీవిశుద్ధంబు గుహ్యంబు శ సీశుభంబు.

క. ఈపన్నిద్దలు దక్కఁగ, నోపరు తక్కింబులు దెలియ శ నుపనిషదుచిత

శ్రీపతినామమహాద్భుత, దీపితభాగవతధర్మరదివ్యక్రమమున్.

179

తే. ఏది జపింప నమృతమైయెనఁగుచుండు, నేది సద్ధర్మపథమనిర్యోమెఱుంగఁదగిన

దదియె సద్భక్తి యోగంబు శ నలవరించు, మూర్తిమంతంబు దా హరిరీర్తనంబు.
తే. కంటిరే మీరు సుతులార శ కమలనేత్రు, భవ్య మగునామకీర్తనశలము నేడు
దవిలి మృత్యువుపాశబంధములవలన, జాణతనమున నూడె నశజామిళుండు. 181

ఉ. ఏటికి జాలి బొంద నరు శ లీక్రియ గృష్ణనికీర్తనంబు పా
పాటవులఁ దహింపఁ గల శ దౌటకు సందియ మేల యిప్పు డీ
తూటరి దోసకారి పెనుదోషి యజామిళుఁ డంత మొందుచుం
బాటిగ విష్ణునామసుతుఁ శ బల్కుచుఁ గేవలముక్తి కేఁగఁడే. 182

క. ఇంతయును దధ్య మని మది, నింతయుఁ దెలియంగ లేరు శ హీనాత్ములు దు
ర్దాంతతరఘటితమాయా, క్రాంతాత్యంతప్రకాశరగారవజడు లై. 183
మంగళమహాశ్రీవృత్తము.

1 ఈవిధమునఁ విబుధు శ లేకతమ చిత్తముల శ నేకతము లేక హరి నీశుఁ
భావమున నిల్చి తగుభాగవతయోగపరిపాకమున నొందుదురు వారిం
దే వలదు దండనగతిం జనదు మాకు గుణీతింప నఘముల్ దలఁగు మీఁదఁ.
శ్రీవరునిచక్రము విశేషగతిఁ గాచు సురసేవితులు ముక్తిఁ గడుఁబెద్దల్.

ఉ. ఎవ్వరు సిద్ధసాధ్యులచర శేలసత్పరిగీతగాధలం
దెవ్వరు ముక్తిభోగతలఁసేమమనోహరచంద్రశాలలం
ఎవ్వరు శంఖచక్రగురుశేతిగదారుచిరోగ్రహణ లా
మవ్యపురూపవంతు లనమానులు వో ధరలోనివైష్ణవుల్. 185

సీ. శ్రుత్యంతవిశ్రాంతతమత్యనుక్రమణీయ, భగవత్ప్రీతంగతుల్ శ భాగవతులు
సనకాదిమునియోగిజనసదానందైక, పరమభాగ్యోదయుల్ శ భాగవతులు
కృష్ణపదధ్యానర కేవలామృతపాన, పరిణామయుతులు శ్రీభాగవతులు
బహుపాతకానికపరిభవప్రక్రియా, పరుషోగ్రమూర్తులు శ భాగవతులు

తే. భావతత్త్వార్థమేలు శ భాగవతులు, బ్రహ్మవాదానువాదులు శ భాగవతులు
సిగులు దొలఁకంగ నెన్నఁడుఁ జేలులేని, పదవి నొప్పారువారు వో శ భాగవతులు.

క. అది గాన విష్ణుభక్తులఁ, గదియఁగఁ జన వలదు మీరు శ కరివరదులన
త్పదపన్నవినతివిముఖులఁ, దుది నంటఁగఁ గట్టి తెంచు శ ధూర్తులు వారల్.

సీ. ఎకసక్కేమున కైన శ నిందిరారమణుని, బలుకంగ లేనిదుర్భాషితులను
గలలోన నైన శ్రీకాంతునిసత్పాద, కమలముల్ నూడనిరక్కదృశుల

1 ఇది 'ఈవిధమునఁ విబుధులేచి తమచిత్తముల నేకతము లేక పరమేశు హరి నీశుఁ, భావమున నిల్చి తగుభాగవతయోగపరిపాకమున నొందుదురు పాలుపడి వారిం, దే వలదు దండనగతిం జనదు మాకు గుణీతింప నఘముల్ దొలఁగుఁబెద్దచునుమీఁదఁ, శ్రీవరునిచక్రము విశేషగతిఁ గాచు సురసేవితులముక్తిఁ గడుఁబెందురు పెద్దల్' అని వ్రాతశ్రుతుల లక్షగ్రాహిగా నున్నది.

- నవ్వచు నైనఁ గృతప్రశంసకుఁ జెవి, ¹దార్ప నేరనిదుష్కృతాప్రవణుల
యాత్రోత్సవంబుల శ నైన సీశునిగుడి, త్రోవఁ ద్రొక్కఁగ లేనిరదుష్పదులను.
- ఆ. బరమభాగవతులరపాదధూళిసమస్త, తీర్థసార మనుచుఁ శ దెలియ లేని
వారి వారివారి శ వారిఁ జేరినవారిఁ, దొలుతఁ గట్టి శెండు శ దూతలార. 188
- ఆ. ఎల్లపాపములకు శ ని తై నయింటిలో, బద్ధతృష్ణు లగుచు శ బుద్ధి దలఁగి
పరమహంసకులము శ గుటి దప్పి వ ర్తించు, ధూర్తజనులఁ దెండు శ దూతలార.
- ఆ. అరయఁ దనదుజిహ్వ శ హరిపేరు నుడువదు, చిత్త మతనిపాదశ్చింతఁ జనదు
తలఁచు దమకు ముక్తి శ తం గేటిజన్మకో, సకలవిష్ణుభక్తులకునుబోలె. 190
- ఆ. పద్మనయనుమీఁదిరథక్తియోగంబెల్ల, ముక్తియోగమనుచు శ మొద లెటుంగు
వారి వారివారి శ వారిఁ జేరినవారి, త్రోవఁ దలఁప వలదు శ దూతలార. 191
- వ. అని పలికె నని చెప్పి మఱియు శుకుం డి ట్లనియె శ్రీకృష్ణనామకీర్తనంబు జగ
న్సంగళం బనియును ²(జగన్మోహనం బనియును) జగజ్జీగీయమానం బనియును
నిఖిలపాపై కనిష్కృతి యనియును నిఖిలదుఃఖనివారణం బనియును నిఖిలదారిద్ర్య
నిర్మూలనం బనియును నిఖిలమాయాగుణవిచ్ఛేదకం బనియును సుద్ధామంబు లగు
హరిపీఠ్యంబుల నాకర్ణించువారలచిత్తంబు లతినిర్మలంబు లగుభంగిం దక్కిన
వ్రతాచరణంబులం గా వనియును శ్రీకృష్ణపదపఙ్కంబులు హృత్పద్మంబుల
నిలుపువార లన్యపాపకర్తంబు లగునవిద్యావ్యసనంబులం బారయనేర రనియును
నిజస్వామి యైన(యమ)ధర్మరాజుచేతఁ గీర్తింపబడినభగవత్సహృత్త్వంబు నాక
ర్ణించి విస్మితృతై కాళికింకరులు నాటనుండియు వైష్ణవజనంబులం దేటి చూడ
వెఱురు సరేంద్రా పరమగుహ్యం బగుసీయతిహాసంబును బూర్వకాలంబున
సకలవిజ్ఞానగోచరుం డైనకుంభసంభవుండు నఖిలమధిపతియంబును (సకలపుణ్య
నిలయంబును) నై సమలయంబునఁ బురాణపునఃపునః సప్తగుణోత్తము నారాధ
నంబు సేయుచుండి నా కెఱింగించె నని చెప్పిన విని విస్తయానందహృదయుం
డై పరీక్షిజ్ఞనపాలుం డి ట్లనియె. 192
- క. స్వాయంభువమనువేళల, నోయయ్య సురాసురాండ్రజోరగనరశవ
గ్గాయతనగ్గము దెలిపితి, పాయక వినవలయుఁ దెలియఁ శ బలుకం గదవే. 193
- క. ఉత్తరకొడు కి ట్లడిగిన, నుత్తరమును సమ్మనీంస్తుఁ శ డుత్తమచేతో
వృత్తి ముద మంది పలికెను, దత్తపాటుడిగి వినుడు శ తాపనవద్యుల్. 194
- నీ. పూని ప్రచేతసురపుత్రులు పదుగురు, ప్రాచీనబర్హిష్కప్రాఖ్యుఁ గలుగు
వారు మహాంభోధివలన వెల్వడి వచ్చి, తగ వృక్షవృత్తి మైనరథరణిఁ జూచి
మేదినిజములపై శ మిక్కిలి కోపించి, మదిలోన దీప్తితరమన్య లగుచు

1 జోతేయనిదుష్కృతాభిరతుల. 2 'జగజ్జయం బనియు జగచ్చరణ్యం బనియు జగచ్ఛాశ్వ
తం బనియు నిఖిలపాపై. 3 సర్గాయతము గలిగె నంటిని.

వక్త్రంబులను మహాశవాదుసంయుత మైన,యనలంబుఁ గల్పించియవనిజములఁ
తే. ¹బెల్లు వడఁ గాల్చు దొడఁగినఁ శ దల్లడిల్లి, వారికోపంబు వారింఁచుశవాడపోలఁ
బలికెఁ జందురుఁ డోమహాశభాగులార, దీనమగువృక్షములమీఁదఁగఁ దెగుటదగునె.

తే. మొదల వరిష్ణు లగుమిమ్ము శ సదయహృదయు
లగుప్రజాపతు లనుచు సరస్వాత్ముఁ డనియె
నట్టిమీరు ప్రజాస్పృహ శ కై నవార
లీవనస్పృతితలుల దరహింపఁ దగునె,

196

నీ. ఆదికాలంబున శ నాప్రజాపతి²వతి, యైనలోకేశ్వరుం శ డచ్యుతుండు
పక్ష నేత్రుండు వనశాస్త్రుల నోపధిముఖ్య,జాతంబు మిషము నూర్జంబుఁ గోరి
కన్నించె నందు ముశ్యం బైనయన్నంబు, నచరంబు, లైనట్టిరయపద మెల్లఁ
బాదచారులకును శ బాల్వెట్టి యిరుగాట్లె, చేతులు గలిగినశరీరవతికి

తే. ⁴పాము లొగిలేనియాచతురహృత్తులెల్ల,నన్నముగఁ బూనికాపంచెనదియుఁగాక
నామహాభాగుడచ్యుతుఁ శ డాదరమున, మీకు ననఘాఖ్యవిఖ్యాతిరజోకపటిచ.

క. నిజముగ దేవాధీశ్వరుఁ డజుడు ప్రజాసర్గమునకు శ ననఘుల మిమ్ము
సృష్టించె నిట్టివారికిఁ, గుజదహనము సేయ నెల్లు శ గోరిక వొడమెన్. 198

చ. సతత మహత్త్వసత్త్వగుణసత్పురుష స్థృతిఁ బొందరయ్య మీ
పితరులునుం బితామహులుఁ శ బెదలు నెన్నఁడుఁ బొందనట్టిదు
మ్మృతమత మైనకోపమునఁ శ గిల్పిషభావము మానరయ్య సం
భృతకనకాహోకమున శ భీతతరుప్రకరంబుఁ జూచుచున్. 199

ఉ. తప్పక యర్థకావళికిఁ శ దల్లియుఁ గండ్రియు నేత్రపంక్తికి
తెప్పలు నాటికిం బిటియు శ తిండు ప్రజావలి కెల్ల నర్చికిం
పొప్ప గృహస్థ మూఁగులకు శ నుత్తము లెన్న సమస్తబాంధవుల్
ముప్పనఁ గాన లేనికడుశ్రమూఁగులు గాను నిజాలచుట్టముల్ 200

నీ. అఖలభూతముల దేహోంతస్సమగునాస్తి, యీశుడచ్యుతుడనిరయఁజుగవలయు
నెఱిగి సర్వంబైనయిందిరారము లో, చూపుల దనివిగాఁ శ జూడ వలయుఁ
జూచినచిహ్నప్రశుద్ధాత్ము లగుమిమ్ము, నెనసినవేడ్కతో శ నిచ్చ మెచ్చు
మెచ్చినసర్వాత్ము శ మీ రెఱింగినచోటఁ, గోపగుణంబులఁ శ బాప వలయు

ఆ. బాపి దగ్ధశేషపాదపజాలంబు, దియ్య మెసంగఁ బ్రదుక శ నియ్యవలయు
ననఘులార మీగ శ లక్ష్మదీయస్థార,నంబు పరంగఁ జేకొనంగ వలయు. 201

క. ఇదె వృక్షసముద్భవ యగు, మదిరేక్షణ⁷నాప్సరసిఁ గురమారిక నిత్రు
వదలక పత్నిగఁ జేకొని, ముద మందుడు పాదపములశ్రమోసము వాయన్.

1 'పాల్లు' నడ. 2 తండ్రియైన. 3 స్వతులనునోపధిజాతంబు. 4 బాహువులు లేనియాచతుష్పదులనెల్ల, 5 యెల్ల వారలకు. 6 బలి † నిరించి ప్రజానికి భిక్షుకోటికిం. 7 నాపురీకుమారిక'వ్రా.ప్ర.

వ. అని యిట్లామంత్రణంబు సేసి మారిష యనుకన్యకను వారల కిచ్చి చంద్రుం
డు సనియె నప్పుడు. 203

క. వారలు పర్యాయంబున, నీరేజముఖు వరించి శ శనెటి రమియింపన్
ధీరుడు ప్రాచేతనుఁ డై, వారక దత్తుండు పుట్టె శ వనజజనముఁ డై. 204

క. ఎవ్వనిసంతానంబులు, నివ్వటిలెన్ వసుధ నెల్ల శ నెటి నాదత్తుం
డివ్వలన జగము లన్నిటఁ, బ్రవ్వ జలము నిలిపినట్లు శ ప్రజఁ బుట్టించెన్. 205

ఉ. వారనివేడ్కతో దుహితృవత్సలదత్తుండు దత్తుఁ డాత్మలోఁ
గోరి సృజించె గొన్నిటి నశకుంతితవీర్యముచేతఁ గొన్నిటిన్
బోరన భేచరంబులను శ భూచరముఖ్యవనేచరంబులన్
నీరచర వ్రజంబు రజశనీచరజాలదివాచరంబులన్. 206

క. నరసురగుడోరగకి, న్నరదానవయక్షపక్షీనగవృక్షములం
దర మిడి సృష్టి యొనర్చెను, దిరముగ నక్షప్రజాపతి వితతకీర్తిన్. 207

క. బహువిధముల బహుముఖముల, బహురూపము లై నప్రజల శ బహులోకములన్
బహుళముగఁ జేసి మదిలో, బహుమానము నొందఁడయ్యెఁ బ్రఖ్యాతముగన్.

తే. 1 ఆప్రజాసర్గబృంహితం శ బయినజగము
దత్తుఁ డిషించి మదిలోనఁ శ దాప మొంది
మతియు జననంబు నొందించుతమము గోసి
పరమపురుషుని నాశ్రయింపంగఁ దలఁచె. 209

వ. ఇట్లు దక్షప్రజాపతి ప్రజాసర్గంబు సాలక చింతించి మంతనంబున లక్ష్మీకాంతుని
సంతుష్టస్వాంతం జేయవఁ డై. 210

క. మోదం బై పరిదూషిత, భేదం బై శాబరీధ్రకిలికించితదృ
శ్భేదం బై బహుసౌఖ్య, పాదం బై యొప్పువింధ్యరపాదంబునకున్. 211

వ. ఇట్లు వింధ్యపాదంబున కరిగి యం దఘమర్షణం బనుతీరంబు సర్వచురితహారం
బయి యొప్పుదాని ననునవనంబు సేవించి యతిఘోరం బైనతపంబు సేయుచు
హరిం బ్రసన్నుం జేసి హంసగుహ్యం బను స్తవరాజుంబున నిట్లని స్తుతియించె.

—ఐతిహాసంబు స్తుతియించినహంసగుహ్యం బను స్తవరాజము. ఐతి—

తే. పరమునికి వందనము సేతుఁ శ బరిధవించి
మున్నవితథానుభూతికి శ మ్రొక్కికొందు
మెఱయ గుణములఁ 2 దేలునిరమి త్తమాత్ర
బంధు వై నట్టివానికిఁ శ బ్రణతి సేతు. 213

ఆ. తదివి గుణులచేత శ దత్తబుద్ధులచేత. నిగిడి కాన రానిర నెలవువాని
మొదలఁ దాన కలిగి శ ముక్తిమానావధి, రూపుఁజెందువానిరప్రాపుఁ గందు. 214

ఆ. ఎల్లతనువులందు శనిర వొంది తనతోడఁ, బొందుసేసినట్టిరపొందుకాని
పొందువొందలేడు శ పురుషుండు ¹గుణము నా, గుణినిబోలునట్టిగుణి భజింతు.

ఉ. పూని మనంబునుం దనువు శ భూతములున్ మఱి యింద్రియంబులుం
బ్రాణములున్ వివేకగతిఁ బ్రాయక యన్యముఁ దమ్ము నెమ్మెయిం
గానఁగ నేర వాగుణనికాయములం బరికించునట్టిస
ర్వానుగతున్ సమ స్తహితు శ నాదిమపూరుషు నాశ్రయించెదన్. 216

వ. మఱియు ²న నేకవిధనామరూపనిరూప్యం బగుమనంబునకు దృష్టస్మృతులనాశం
బువలనఁ గలిగెడు నుపరామం బగుసచూఢియందుఁ గేవలజ్ఞానస్వరూపంబునఁ
నోచునిర్మలప్రతీతిస్థానం బైనహంసస్వరూపికి నమస్కరింతుఁ దారువందు నతి
గూఢం బైనవీతిహోత్రుని బుద్ధిచేతం బ్రకాశంబు నొందించుభంగి బుద్ధి
మంతులు స్మృతంతరంబున నన్నివేశుం డయినపరమపురుషుని ³నాత్మశక్తిత్ర
యంబుచేతం దేజరిల్లుఁ జేయును రట్టిదేవుండు సకలమాయావిచ్ఛేదకం బయిన
నిర్వాణసుఖానుభవంబునం గూడి యుచ్చరింపం గొలంది గానిశక్తి గలవిశ్వ
రూపుండు నాకుం బ్రసన్నుం డగుం గాక వాగుబద్ధింద్రియమానసంబులచేతం
జెప్పను నిట్టి దని నిరూపింపను నలవి గాక యెవ్వనిగుణరూపంబులు వర్తించు
నెవ్వండు నిగ్గుండు సర్వంబు నెవ్వనివలన నుత్పన్నం బగు నెవ్వనివలన స్థితిం
బొందు నెవ్వనివలన లయం బగు నట్టిపరాపరంబులకుం బరమం బైన యనన్యం
బైన (ప్రా)కృష్ణిధంబైన యదియ బ్రహ్మం బైన యాదికారణం బైన యన్నతత్త్వంబు
నాశ్రయింతు నెవ్వనిప్రభావంబు మాట లాడెడువారలకు వాదంబు సేయువార
లకు వివాదస్థలంబు లగుచు నప్పటప్పటికి మోహంబు నొందించు చుండు నట్టి
యనంతగుణంబులు గలమహోత్తునకు నతిధక్తిం బ్రణామంబు సేయుచు నస్తి
నాస్తి యనువస్తుగ్వయనిష్ఠలం గలిగి యొక్కటన యుండి విగుర్ధధర్మంబులుగఁ
గనంబడునుపాసనాశాస్త్రసాంఖ్యశాస్త్రంబులకు సమంబైన వీక్షింపఁదగినపరమం
బు నాకు ననుకూలం బగుం గాక యెవ్వఁడు జగదనుగ్రహంబుకొఱకు జన్మ
కర్మంబులచేత నామరూపంబు లెఱుంగంబడి కుండియు నామరూపంబులు గలిగి
తేజరిల్లు నట్టియనంతం డయినభగవంతుండు ప్రసన్నుం డగుం గాక యెవ్వండు
జనులకుఁ బురాకృతజ్ఞానపదంబులచేత నంతర్గతుం డై మేదినిం గలుగుగంధాది
గుణంబుల నాశ్రయించినవాయుపుభంగి మెలంగు చుండు నాపరమేశ్వరుండు
మనీయమనోరథంబు సఫలంబు సేయుం గాక యనుచు భక్తిపరవశుం డయి

1 'గుణకర్త, గుణముఁ బోలునట్టి. 2 నామరూపంబు రూపవిధనంబునకు దృష్టిస్మృతినం
ప్రమాదంబువలన నేప్రకారంబునఁ బొందరాక తమందులం గలమజ్ఞానంబుచేత నేది యెఱుంగంబ
డుచుండు నట్టితేజోధామం బైనపరమహంసంబునకు నమస్కరింతు. 3 నాత్మశక్తు లైన నవద్ర
వ్యంబులచేత నశక్తిత్రయంబులచేతను దేజరిల్లు' వ్రా. ప్ర.

యుక్తివిశేషంబున స్తుతియించుచున్నదటునికి భక్తవత్సలుం డైనశ్రీవత్సలాంభ
నుండు ప్రాదుర్భావంబు నొందె నప్పుడు. 217

సీ. భర్తాచలేంద్రప్రపాతద్వయంబునఁ, గలిగిననీలంపురగను లనంగ
మొనసి తాస్త్వనియిరుగ్మూఁపుపై నిడినట్టి, పదములకాంతులు ర పరిధవింపఁ
జండదిడ్డండలశుండాలకరముల, కై వడి నెనిమిదిరకరము లమరఁ
జక్రకోదండాసిరశంఖనందకపాశ, చర్మగదాదుల ర సరవిఁ బూని

ఆ. నల్లమేను మెఱయ ర నగుమొగం బలరంగఁ, జల్లచూపు విబుధసమితిఁ బ్రోవ
బసిఁడికాసెఁ బూని ర బహుభూషణకిరీట, కుండలములకాంతి ర మెండుకొనఁగ.

సీ. కుండలమణిదీప్తగండస్థలంబులు, పూర్ణేందురాగంబుఁ ర బొనుఁగుమఱువ
దివ్యకిరీటాంతరదీప్తు లంబరరమా, సతికిఁ గౌసుంధవశ్రుంబు గాఁగ
వత్సస్థలంబుపై ర వనమాలమాలిక, శ్రీ వత్సకౌస్తుభశ్రీల నొఱయ
నీలాద్రిఁ బెనఁగొని ర నిలిచినవిద్యుల్ల, తలభాతిఁ గనకాంగదములు మెఱయ

ఆ. నఖిలలోకమోహనాకారయుక్తుఁ డై, నారదాదిమునులు ర సేరి పొగడఁ
గదిసి సురలు గొలువ ర గంధర్వకిన్నర, సిన్ధుగాసరవము ర సెవుల నలర. 219

క. సర్వేశుండు సర్వాత్మండు, సర్వగతుం డచ్యుతుండు ర సర్వమయుం డై
సర్వంబుఁ జేరి కొలువఁగ, సర్వగుఁ డై దత్తునకుఁ బ్రసన్నుం డయ్యెన్. 220

వ. ఇట్లు ప్రసన్నుం డయినసర్వేశ్వరుని సర్వంకషంబును మహాశ్వర్యధుర్యంబును
నయి తేజస్విదివ్యరూపంబుఁ గాంచి భయంబును హర్షంబును విస్మయంబును
జిత్తంబున ముప్పిరిగొని చొప్పు దప్పింపం దెప్పిటి కప్పరపా'నం బుడమిపై
నిడుసాగిలం బడి దండప్రణామంబు లాచరించి కరకమలంబులు మొగిడ్చి నెల
యేఱులతోట్టునఁ గొట్టవడి యిట్టబుఁ బట్టచాలక నిట్టవొడిచి మున్నీను నన్నిని
లిచిన పెన్నీరునుంబోలె సర్వాంగంబులుం దొంగలింపఁ జిత్తంబు నాత్మాయత్తం
బు సేసి పిక్కటిల్లినసంతోషంబుచేత భగవంతుం బలుకను నత్యంతమంగళసం
దోహపాదకంబు లై నతన్నామంబు లుగ్గడింపను నతినిర్మలాబు లయినతదీయ
కర్తంబులు దడవను విబుధసార్వకరంబు లై నతత్ప్రేరూపంబులు పొగడను నా
త్మీయమనోరథంబు వాక్రువ్వను నోవక ప్రజాకాముం డై యూర కున్నప్రజా
పతిం జూచి సర్వజీవదయూపగుండును సర్వసత్త్వహృదంతరస్థుండును సర్వ
జ్ఞుండునుం గావున నతనిభావంబు పెలిసి జగన్నాథుం డార్తోషణంబు లై నభావ
ణంబుల ని ట్లనియె. 221

క. మెచ్చితిఁ బ్రాచేతన తప, మిచ్చట ఫలసిద్ధి యయ్యె ర ని ట్లతిభక్తి
పొచ్చగుమద్భవవిభవము, నచ్చుపడం బొంద నెవ్వఁ ర డర్హుండు జగతిన్. 222

ఆ. తపము సాలు నింకఁ ర దగ భూతతతికి వి, భూతు లొనరుఁ గాక ర పొందుపడఁగ
నిదియ సుమ్ము మాకుఁనిచ్చలోఁ గలకోర్కి, పొనఁగ నీదువలనఁబొందుపడియె.

వ. వినుము బ్రహ్మయు భగ్గుండును బ్రజాపతులును మనువులును నింపులును నిఖిల భూతంబులకు భూతిహేతువు లయినమద్భూతివిభవంబులు మఱియు నాకు (యమనియమాదినహితసంధ్యావందనాదిరూపం బగు)తపంబు ¹హృదయంబు సాంగజపవద్ధ్యానరూపం బగువిద్య శరీరంబు ధ్యానాదివిషయపుంవ్యాపారం బు గా నుండుభావనాదిశబ్దవాచ్యం బగుక్రియ యాకృతి క్రతుజాతంబు లం గంబులు ధర్మం బాత్మ దేవతలు ప్రాణంబులు నిగమంబు మత్స్వరూపంబు (జగదుత్పత్తికి నాదియందు నే నొక్కండన తేజరిల్లు చుంటి) బహిరంతరంబుల (వే ²లోక్కటి) లేక (సుషుప్త్యవస్థయందు) సర్వంబు ³లీనం బగుటంజేసి సం జ్ఞామాత్రుండును నవ్యక్తుండునుగా నుండుజీవునిధంగి నొక్కండన యుండుదు ననంతండు నై యనంతగుణంబులు గలమాయాగుణంబువలన గుణవిగ్రహం బగుబ్రహ్మాండంబును నయోనిజుండు స్వయంభువు నగుబ్రహ్మయును నువయించిరి మదీయవీర్యోపబృహితుం డు మహాదేవుం డగునాబ్రహ్మ యనుమన్మండునుం బోలె నకృతార్థమృత్యునానమనస్కుం డు సృజింప నుద్యమించుతఱిఁ దపంబా చరింపు మని నాచేత బోధితుం డై ఘోరం బైనతపం బాచరించి లోలుత నృప్తి కర్తృత్వంబు వహించినమిమ్ము సృజించె నంతఁ బంచజనప్రజాపతితనూజ య గునసిక్ని యనుపేరిట వినుతి నొందియున్నయిక్కన్యకను నీ కిచ్చితి దీనిం బత్నిఁ గాఁ గైకొని మిఘనవ్యవాయధర్మంబు గలవాడ నై మిఘనవ్యవాయధర్మం బు గలయానాతియందుఁ బ్రజాసర్గంబు నతివిపులంబుగఁ గావింపం గలవాడవు మఱియు నీకుఁ బినవ నీక్రమంబున నిఖిలప్రజులను మత్స్యరూపాహితు లయి మిఘనవ్యవాయధర్మంబునఁ బ్రజావృద్ధి నొందించి మదారాధనపరులై యుండఁ గలవారని పలికి విశ్వభావనుం డైనహరి స్వప్నోపలభార్థంబునుంబోలె నంత ధ్గానంబు నొందె నప్పుడు దక్షుండు విష్ణుమాయోపబృంహితుం డై (సాంచజని యగు)నసిక్నియందు హర్యశ్వసంజ్ఞల (వినుతఁ జెంది యున్నయయతసంఖ్యాపరి

1. 'బ్రహ్మంబు శరీరంబు క్రియ గుంకృతి. 2 'నేన యై యుండును నవ్యక్తుంబు సంజ్ఞామాత్రం బు గలిగి యెఱుక సాలక నిద్రించునానిధంగి విశ్వంబువలన నేమియు బహిరంతరంబులు లేక యుం డును ననంతండు నై యనంతగుణంబులు గల నాగుణంబువలన గుణవిగ్రహంబువుట్టై నావిగ్రహంబువల న నాభ్యుండై స్వయంభు వై నమహుం డయ్యె మదీయవీర్యోపబృంహితుం డై మహాదేవుం డై క్యసర్గక ర్మంబులనుం గుఁగ్యక్తుం డై యభిలంబును నన్నుఁ గాఁ దలంచె దాసుం డైనతపంబువలన నా కి భి మతింబు గాఁ జేసి నవబ్రహ్మలై నమమ్ము నేనిధిఁ బ్రభువై సృజిం చెనట్టిపంజనప్రజాపతిగుహితమైన యసిక్ని యనంబడునిక్కన్యక నిచ్చితి దీనిం బత్నిఁ గాఁ గైకొని మిఘనవ్యవాయధర్మంబు గలిగి ప్రజాస ర్గంబు గావించును మిఘనవ్యవాయధర్మశి యుగుహితసంఘంబున గలిగింప విశ్వయించినవలనమత్స్వ స్మం బైనప్రజ లెల్ల ను మిఘనీహూయంబు లై మదీయమాయచేతం బుట్టుచు మత్స్యేవావయ లగుదురు గాక యని పలికి విశ్వభావనుం డైనహరి' వ్రా. ప్ర.

గణితం లైనపుత్రులం దశసహస్రంబులఁ బుట్టించె నప్పు డాధర్వశీలురైన
దాక్షాయణులు పితృనిర్దేశంబునం ప్రజాసర్గంబుకొఱకుఁ దపంబు సేయువా
రై పశ్చిమదిశకుం జని యచ్చట నారాయణసర స్సనంబరఁగుతీర్థరాజం బై సిం
ధుసముద్రసంగమంబున నొప్పుచుండి నమస్తదేవమునిసిగ్ధగణసేవితంబై దర్శన
స్పర్శనాలోకనమాత్రంబున నిర్ధూతకల్మషులను నిశ్చలధర్మపరులను నిర్మలచిత్తు
లను జేయుచున్నయప్పుణ్యతీర్థంబున నవగాహనంబు సేసి నిర్మలాంతరంగులై
పరమహంసధర్మంబునందు నుత్పన్నమతులై ప్రజాసర్గంబుకొఱకుఁ దండ్రియను
మతంబున నుగ్రతపంబు సేయుచుండ వారికడకు నారదుండు వచ్చి యిట్లనియె.

- సీ. మీ రతిమూఢులు శ్రీమీఁదటిగతి గాన, రెన్నంగఁ బసివిడ్డె రలన్నలార
పుడమి దానిం తనిశకడఁ బరికింపకు, ప్రజలఁ బుట్టింప నేరప్రతిభ గలను
అట్లైన నొక్కమహాత్ముండు పురుషుండు, బహురూపములు గలభామయొకఁడె
1పుంశ్శ్రుతి గర్తంబుఁ శ్రీ బురణింప నుభయప్రవాహంబు గలనది ర వజలఁ గదల
ఆ. నంచ యొకటి యగువత్స దింటిమహిమలఁ, గలిగి యుండు తెరువు గాన రాక
వజ్రనిబిడ మగుచు శ్రీ మహానఁ దనంతన, తిరుగుఁ 2గాస్తబిలము శ్రీ దేటపడఁగ.
క. వినుఁ డండుల ననురూపము, నను వొందఁగ నెఱుంగ కాత్మశ్రుతి గుహక్తిం
గొనసాగించెద మను మి, మృత సేమియు లేదు మూఢు శ్రీ లని తెలిసి తగన్.
వ. అని నారదుండు బోధించిన హర్యశ్వులు సహజబుద్ధిచేత నారదవాక్యంబులఁ
దమలో నిట్లని విలక్కించిరి. 227

తే. సారిది తే త్రస్త్రాం డన నతిరహస్యబుద్ధి, నరయ సజ్జానబంధనం బగుచు లింగ
దేహ మన నెద్దిగల దదిదెలియకున్నఁ, గలఁడమోక్షంబుదుష్కర్మగతులచేత.

తే. కలఁడుజగదేశసన్నతరకారణంబు, స్వామిభగవంతుఁడభిప్రాయంబు
పరముఁడతనిఁ జూడక బ్రహ్మకై నఁగబుగునే ముక్తిపదము నురమ్మర్మగతుల.

ఆ. పురుషుఁ డెట్లు లేనిఁ శ్రీ బూని చిలన్వర్మగతుఁడుఁబోలె వర్మకంబు మాను
నట్టిబ్రహ్మ మెఱుంగరనయ్యకు స్వగోళగ, కర్మగతుల సేమి శ్రీ గానఁబడును. 230

శా. తన్నిష్టాగతి లేనివానికి ననరత్మకర్మప్రచారంబుచే
మున్నే మయ్యెడి నొత్తబుద్ధిగుణసమ్మోహంబునం దోచుచున్
వన్నెల్ వెట్టుక వింతిబాగులతిటిన్ శ్రీ వర్తించుచొప్పుణ్యసం
పన్నశ్రీయునుబోలె నెల్లగతులం శ్రీ బ్రభ్రాత మై యుండఁగన్. 231

సీ. అను నొంద నృప్తి నరవ్యయఃకుగఁ జేయుచు, బ్రచురప్రవాహసంఘతిత మైన
నెఱయఁ గూలం బనునెర్గమహానంబు, నందు వేగము గలకర్మదుమాయఁ
3గదలి యహంకారశక్తివశంబునఁ జాల, వివశుఁ డై బోధకు శ్రీ విపరి యైన
వానికి నీరీతి శ్రీ వలవంత కర్మప్ర, చారంబులను మీఁదఁ శ్రీ జక్క నైన

- ఆ. జన్మమరణముఖ్యైర్జాడ్యంబుతోఁ బాసి, నిఖలసౌఖ్యపదవి నెఱసి కన్తు
మార్గ మైనయట్టిరమహానీయధామంబు, జిత్త మార నెట్లు నేరఁ గలఁడు.
తే. దానిసంస్కరగుణములు న దప్పి నడచు, కుచ్చితపుభార్యఁ జేకొన్నరకుమతివోలఁ
దివిరి సుఖదుఃఖములఁ గూడి న తిరిగి జీవ.రూప మెఱుంగనివారికిఁ గ బ్రాపుగలవె.
మత్తకోకిలము. పంచవింశతితత్త్వరాశి కరపారదర్పణ మయ్యుఁ దాఁ
గొంచె నై పురుషుండు తత్త్వముఁ న గోరి పట్టఁగ నేరకే
మంచుఁ గించుఁ దలంచు¹వార మరమార్గకర్తము సేయఁగా
మంచిలోకము వారి కేటికి న మానుగా నమకూరెడిన్. 234
- క. బంధానుమోక్షాకృత్య, సంధానైశ్వర్యధుర్యతాస్త్రిసమగ్ర
గ్రంథంబు సూను చిహ్నా, పాంధునకును గర్హకుల న నగునే శుభముల్. 235
మత్తకోకిలము. చూడ నీజగ మంతయున్ వెనఁ న జాట్టి పట్టుక లీల నే
జోడు లేక రయంబునం ²గుడినెమ్మనట్టిస్వతంత్రముం
గూడి యుండినకాలచక్రముఁ న గోరి చూడనివారి కే
జాడఁ గల్గును గర్హసంగతిఁ న జారుమోక్షపథం బిలన్. 236
- ఆ. జన్మహేతు నైవరదనకునిదేశంబు, తనకుఁ జేయ రాని న దనుచుఁ పెలిసి
గుణమయప్రవృత్తి న ఘోరాధ్వనిశ్శాన్విత, నిరతుఁ డగుచుఁ జేయనేరఁ డతఁడు.
వ. అని తమగో విచారించి యాకుమాని లవ్వుడు. 238
- సీ. వినవయ్య భూపాల క మునినర్యోనిమాట, లనువొందఁ దలపోసిరవినయ మలర
వలగొని యతనికి న వండలంబు లొనర్చి, తిరిగి యెన్నఁడు రానినతరువు వట్టి
చయ్యుల నేగిరి న సహజనత్త్విబ్రహ్మ, మయ మైనపంకజరసయనుపాద
పక్తమరంజంబు న సానంబు సేయఁచు, మత్స్యి నిలిచినరమానసాళి
ఆ. పరిణమింప విష్ణుఁ న బ్రహ్మచుఁ డత్కి ర్తి, సరిణి స్త్రాయముహూతి క సంఘటించి
నారచుండు గుణవిశారదుం డెంచెడి, జనియెఁ డన్న జగము న సన్నతీంప.
క. అవ్వుడు దత్తుండు దనయులు, దప్పి మహాపథము గనుటఁ న దగ నారదుండే
చెప్పినఁ గప్పినశోకము, ముప్పరిగొని చిత్తివృత్తి న మూరింబోవన్. 240
- చ. అడలుచు నున్న వచ్చి కమరలాసనుఁ మాఱడిలంగఁ బట్కి ముక్
పడసినలీలఁ బుత్రుల నరపారగుణాఘ్యులఁ గాంచు చున్న నా
పడఁతుకయందుఁ బల్కురను న బన్నుగఁ దా శబభాశ్వసంజ్ఞలక్
బెడఁ గగువారిఁ బుణ్యములఁ న బేర్చినవారి సహస్రసంఖ్యులన్. 241
- క. పుట్టించిన జనకునిమది, బుట్టినతలఁ పెఱిగి వారు న పూనికఁ బ్రజలం
బుట్టించువ్రతముఁ నైకొని, గట్టిగఁ దప మాచరింపఁగఁ జనిరి వెనన్. 242

1 'వాడు కదధ్యకర్తయు' ఆ. ప్ర. 2 'నుడినుట్టు. 3 'నవాజస్వరబ్రహ్మ, భాసితకాశేయ
వాసుపాద. 4 'పడఁతుకవల్లఁ గ్రమ్మఱను బల్కురఁ దా శబభాశ్వసంజ్ఞలక్' ప్రా. ప్ర.

వ. ఇట్లు శబళాశ్వులు ప్రజాసర్గంబుకొఱకుఁ దండిపంపునం దపంబు సేయువారై
యేతీర్థంబు తీర్థరాజం బై సకలతీర్థఫలంబుల నాలోకనమాత్రంబున ననుగ్ర
హించుచు సకలపాపంబుల నిగ్రహించు నేతీర్థప్రభావంబున నగ్రజన్ములు ఫల
సిద్ధిం బొందుదు రట్టివారాయణసర స్సనుపుణ్యతీర్థంబునకుం జని తదుపస్వర్యమా
త్రంబున నిర్ధూతమలాశయు లై . 243

శా. బ్రహ్మాండ్రాదులు నంద నేరనివరబ్రహ్మాంబుఁ జింతించుచు
బ్రహ్మనందముఁ బొంది జహ్వికలపై ర బ్రహ్మణ్యమంత్రంబుల
బ్రహ్మలోకనవాంఛతో నిలుపుచు ర బ్రహ్మం బితం డంచు ము
బ్రహ్మజ్ఞానగురు హరిం దదమునం ర బాటించి రబ్బాలకుల్ . 244

సీ. ఏకపాదాంగుష్ఠ ర మిలమీఁద నవరించి, నిశ్చలకాయు లై ర నిక్కి నిలిచి
కరములు గీలించి ర సరవి మీఁదికి నెత్తి, గుఱుతుగాఁ జెనుబయల్ గుట్టిపట్టి
నిడివిగాఁ గ్రూర మై ర నిగిడినచూడులఁ, గడుఁదీవ్ర భానునిఁ ర బొడిచి పట్టి
నడిఁ గొంతకాలంబు ర వాయువు భక్షించి, యంతినుండియు నిరాహార లగుచు

ఆ. సకలలోకములను ర సంహారకరమును, బేర్చి దేవతలకు ర భీతికరముఁ
గాఁగ ఘోరతపముఁ ర గావింపఁ దొడగిరి, మహితచిత్తు లక్కురమారవసులు.

శబళాశ్వులను నివృత్తి సార్థంబు నుపదేశించుట.

వ. ఇట్లతిభయంకరం బైనతపంబు సేయుచు నెడతెగక భగవత్సంత్రంబులు నొడు
వుచుఁ బ్రజాసర్గకాము లై యున్నయచ్చిన్ని బాలురకడకు నారదుండు సనుదెంచి
పూర్వవిధంబునం బలుకుచు నిట్లనియె భ్రాతృవత్సలు లై యున్నమీరలు వే
దాంతసారం బాలుకు చున్ననావచనంబు లాడరించి తోఁబుట్టువులు సనినమార్గం
బునఁ జనుం డెవ్వఁ డేని దనయగ్రజులు సన్నచూర్ణంబునం దానునుం దప్పక
వర్తించె నేని నట్టివానిని విశేషధర్మం బెఱింగినవాఁ డంస్తు సతితంబును బుణ్య
బంధువు లైనదేవతలం గూడి నుఖం బుండుఁ డని పల్కి నారదుండు సనియె
వారలును సర్వకర్తృబులయందు నిష్టోహితు లై పరమపదంబునకు నాస్పదంబు
లయినదేవర్షి వాక్యంబుల నాశ్రయించి. 246

ఉ. అప్పుడు లజ్జతోడ శబళాశ్వులు పూర్వజు లేఁగినట్టియా
చొప్పున నెన్నడుం దిరిగి ర చూడనిత్రోవ విశేషవర్గతిం
దప్పక పోయి రయ్య గుణభాములు నేడును మళ్ల రేమి నేఁ
జెప్పెదఁ గాక రాక కడ నేరినరాశ్రులఁ బోలి భూవరా. 247

క. దక్షున కాకాలంబున, లక్ష్మిత మై యుండె బెక్కురలాగుల నుత్పా
తతోభంబులు వానికి, హక్షవ్యథ నొంది యాపురుషనాశంబున్ . 248

క. నారదకృత మని యెఱిగి మహారోషముతోడ నేగి త యాతనిఁ గని దుః
ఖారూఢచిత్తుఁడై మది, నూఱుడిలం దెరువు లేక త యుగ్రుం డగుచున్. 249
ఆ. మోము జేపుటింప త ముడివడ బొమ్మలు, చూపువెంట మంట త సుడి గొనంగఁ
బెదవు లదరఁ బండ్లుఁ పెటపెటఁగొఱుకుచు, దఱుఁ డా గ్రహించి త పసిఁ బలికె.
చ. నెఱయఁగ సాధురూపమున త నీ వతిబాలుర కాత్మ జాలికిం
గఱకున భిక్షుమార్గ మగుకందువ సెప్పితి వేల ధూర్త వై
మఱుఁగక యుండ వచ్చునె కుమారగుల ¹నీదురితంబు వొంద ని
న్నొఱలఁగఁ గ్రోతు నాదుసమర్యోగమహా గ్రహశాపవహ్నులన్. 251

—అశ్విరక్షుండు నారదుని శిష్యుని ప్రహసనం బొనరించుట.—

వ. అది యెట్లం లేని దేవర్షిపితృబుణంబులు దీర్పక ²మీమాంసితకర్తంబులు గల
బాలురకు బుద్ధి జెఱిచి వారలకు నుభయలోకంబుల శ్రేయోహాని నొనర్చితి
విట్టిపాపంబున భాగవతోత్తములతో లజ్జాహీనుండ వై యశోహాని బొంది చ
రింతువు గాక సకలభూతంబులును గ్రహంబులును దారకంబులును ని న్నందఱి
పట్టునఁ గలహంకారి వని తలంపుదురు గాక యతికుఘాహలంబున నీచేత స్నే
హపాశనికృంతనం బైనమిత్రభేదంబె కాని తదుపశేమనంబు గా కుండెడు నింత
నుండియుఁ బురుషుండు విషయతీక్ష్ణత్వంబు లనుభవింపక కాని తెలియకుండెడు
జ్ఞానంబు తనంత నెకాని యొగులచే బోధింపంబడి తెలియరాకుండెడి నిరంతరం
బును జరియించు నీకు నేోకంబునను నునికివట్టు లేకుండుం గాక యని నిర్దయుం
డై శాపం బిచ్చె నంత నారదుండు తతోధ్రవాక్యంబుల కలుగక యట్ల కా కని

1 కీగురితంబు నేడుని స్మరులఁగఁ గ్రోతు. ఇంగులకు మీమాంసితకర్తణాం విభూతశ్రేయ
సఃపాపలోకయో గుభయోః కృతః। ఏవం త్వం నిరమక్రోశో బాలానాం మతిభిన్నకేః। పార్షదమధ్యే
చరసి. యశోహాని రపత్రపః॥ ననుభాగవతానిత్యం భూతానుగ్రహకాతరాః। ఋతేత్వాంసౌహృదఘ్నం
వై వైరంకర మవైరణామ్। నేతంపుంసో విరాగస్యాత్త్వీయాకేవలీనా మృషా। మన్యసే యద్యుప
శమం స్నేహపాశనికృంతనం॥ నానుభూషనజానాతి పునరా విషయతీక్ష్ణతాం। నిన్ద్యద్యేతస్యనుతప్తా
న్మిత్రథాభిన్నధీపతైః। అని మూలము. ఇందు 'ననుభాగవతా నిత్యం భూతానుగ్రహకాతరాః' అనుట
కు 'నను... భూతానిగ్రహతారకాః' అని పాదముగ్రహించి కవి తెనిగించి యుండునని లోచెడిది.
ఇది యట్లుం వచ్చుప్రశులంగు కర్మవిచారంబు నేయనిబాలురమనంబులకు నె హికేచ్ఛలయంగు నై రా
శ్యంబు గలగం జేసి నివృత్తియొగ్గం బుపదేశించి వారలకు నుభయలోకములయంగుఁ జెందఁగల
శ్రేయోహాని నొనర్చితి విట్టిపాతకంబున భాగవతోత్తములతో లజ్జాహీనుండ వై యశోహాని బొంది
చరింపుడు గాక నిరపరాధులై వైరంబులేనినాపుతులపట్ల ద్రోహకృత్యం బొనర్చిన నీవుదప్పఁదక్కి
నభాగవతోత్తములు సకలభూతానుగ్రహపరకములుగావున నిరంతరంబులలోకసంచారియైనను' అని
యున్నది. ఈపాదమున 'భూతానుగ్రహతారకాః' అనుదానినిసరిగాఁ జెనిగించుటయొకటితప్పమూల
ములోఁ దక్కిన 'మన్యసేయద్యుపశమమ్' ఇత్యాదిపాదమునకుఁ జెనుఁగు గానిపించుదు. వ్రాతప్రతు
లం దిందులకుఁ జెనుఁగు గానిపించెడిని గాన యదియొ గ్రంథమునఁ జేర్చబడియె.

సమృతించి చనియె నిట్టిశాంతభావం బెవ్వనివలనం గలుగు సతండు సర్వాతీతుం డయినసర్వేశ్వరుం డనంబడు మఱియు దఱుండు దనమనోరథంబు విఫలం బగుటంజేసి యతిదుఃఖితమనన్కుండై పొగులు చున్న బితామహుండు సనుడెంచి మఱియుఁ బ్రజాస్కోపాయం బెఱిగించిన నాప్రజాపతిస్త్రియభామ యైనయసిక్ష్మి యందుఁ బితృవత్సల లైనకూతుల సఱువదుండ్రం బుట్టించి వారిలో ధన్యునకుం బదువురను గశ్యపునకుం బదుమువ్వరను జన్మనకు నిరవదేడ్కురను భూతునకు నాంగిరసునకుఁ గృశాశ్వునకు నిద్దతేసిచొప్పన నార్యురను దాన్యు(ం డను నామాంతరంబుఁ దాల్చినకశ్యపు)నకు (మరలఁ గడమ)నలువురను నీక్రమం బున నిచ్చె వారినామంబు లాకర్ణింపుము. 252

- ఆ. ఎట్టిపుణ్యవతులొ శ్రీ యీచేడియలు సెప్ప, సవతు లేనియట్టిసవతు లయ్యుఁ గడుపు వడసి రెట్టిశకడుపునఁ బుట్టిరో, కడిదిత్రిజగ మెల్లఁగడుపు గాఁగ. 253
- వ. వారి లెవ్వరనిన భానువు లంబయుఁగకుప్ప జామియు విశ్వయు సాధ్యయుమగుత్వ తియు వసువు ముహూర్తయు సంకల్పయు ననంబడుగురు ధన్యునకుఁబట్నులై కొడుకులం బడసిరి వార లెవ్వరంటిని భానువునకు ¹వేదముచభుండుపుట్టెనతనికినిండ్ర సే నుండుదయించె లంబకువిద్యోతుండు గలిగె నతనికి స్తనయిత్తువులనువాచు పుట్టిరి కకుబ్దేవికి సంకుటుండు పుట్టె సంకుటునకుం గీటకుండు పుట్టె గీటకునకు దుష్టాభి మానిను లయిన దేవతలు జన్మించిరి జామిదేవికి ²దుర్గభూముల కధిపానదేవ తలు జన్మయించిరి వారికి స్వస్థండును నందియు జన్మించిరి విశ్వ యనుదానికివిశ్వ దేవగణంబు జన్మయించె వార లపుత్రకు లనం బరగిరి సాధ్య యనుదానికి సాధ్య గణంబులు పుట్టె వానికి సర్థసిద్ధి యనువాడు పుట్టె మగుత్వతి యనుదానికి మగు త్వంతుండు జయంతుం డనువార లుగయించి రందు జయంతుండు వాసుదేవాం శేజుం డైనయపేంద్రుం డనగ బడి వినుచి నొండ ముహూర్త యనుదానికి సకల భూతంబులకు నాయాకాలంబులం గలిగెడు నాయాఫలాఫలంబుల నిచ్చుమా హూర్తికు లనియెడు దేవగణంబులు పుట్టిరి సంకల్ప యనుదానికి సంకల్పుండుద యించె నాసంకల్పునకుఁ గాముండు జన్మయించె వసు వనుదానికి ద్రోణుండును బ్రాణుండును ధువుండును నర్కుండును నగ్నియు చోషుండును వస్తువును విభా వసువును నన నెనమంస్తు వసువు లుదయంబు గొంది రందు గ్రోణునకు సభి మతి యనుభార్యయందు హర్షశోకభయాదులు పుట్టిరి ప్రాణునకు భార్య యైన యూర్జస్వతియందు సహుండును నాయువును బురోజవుండును ననువారు గలిగిరి

1 వేదండును ఋషుండును నిండ్రసేవంకు ననుమువ్వరు పుట్టిరి. ఇంకలకు 'భానోస్తు' వేద ఋషభ ఇండ్రసేవ స్తోమృప' అనుమాలమును 'భానోస్తు' వేదో ఋషభ, ఇండ్రసేవ స్తోమృప' అని గ్రహించి కవి తెనిగించె నని తోచుచున్నది. 2 దుర్గంబులు పుట్టె.

ధృవునకు భార్య యగుధరణీయందు¹ వివిధంబు లగుపురంబులు పుట్టె నర్కునికి భార్య యగువాసవయందుఁ దర్వాదు లుదయించి రగ్నికి భార్య యైనవసుధార యందు ద్రవిణకాదులు పుట్టిరి మఱియుఁ గృత్తికలకు స్కందండు (గలిగె నా స్కందునకు) విశాఖాదు లుదయించిరి దోషునకు శరవరి యనుభార్యయందు హరి కళ శింశుమాగుం డుదయించె వస్తువునకు నాంగిరసయందు విశ్వకర్షయనుశిల్పా చార్యుం డుదయం బంద నావిశ్వకర్షకు నాకృతి యనుసతియందుఁ జాక్షుషుం డనుమనువు జనియించె నామనువువలన విశ్వలు సాధ్యు లనువారలు పుట్టిరి విభావసునకు నుష యనుభార్యయందు పుష్టియు రోచియు నాతపుండును జనించి రందు నాతపురికి బంచయాముం డనుదివసాభిమాన దేవత జనియించె శంక రాంశజుం డయినభూతునకు సురూప యనుభార్యయందుఁ గోట్లసంఖ్యులై నరుద్ర గణంబు లుదయించిరి మఱియు రైవతుండు నజుండు భవుండు భీముండు వా ముండు నుగ్రుండువృషాకపియు నశైకపాత్తు సహస్రబుద్ధ్యుండు బహురూపుండు మహాంతండు ననువారలును రుద్రపారిషదులును సతిభయంకరు లయినస్త్రీతు లును వినాయకులును బుట్టి రంగిరిసుం డనుప్రజాపతికి న్వధ యనుభార్యయందుఁ బితృగణంబులు పుట్టిరి సతి యనుభార్యకు సధర్మవేదాభిమానిదేవతలు పుట్టిరి కృతాశ్వసుకు నర్చి యనుభార్యయందు ఘామ్రకేశుం డనుపుత్రుం డుదయించె వేదశింగునకు ధిషణ యనుభార్యయందు దేవలుండును నయునుండును మనువునుం బుట్టిరి తామ్రస్యకు వినతి కన్యవ పతంగి యామిని యన నలువురు భార్యలందుఁ బరింగికి బక్షులు పుట్టె యామినికి శలభంబులు పుట్టె వినతికు సాతాత్మరించిన యజ్ఞధిపతికి వాహనం బగునగరుండును సూర్యునకు సారథి యైనయనూరుం డును జనియించిరి కన్యవకుఁ బెక్కు పక్షులగు లగుభుజంగమంబులు పుట్టె జగన్మ నకుఁ గృత్తికాదిసత్త్రింబులుభార్యలైనను వారలయందుఁ జగన్మండు రోహిణి యందు మాత్రము మోహితుం డగుటంజేసి గతుశాపంబున త్తయరోగ గ్రస్తుం డై సంతానంబు నడయ నరఁ డయ్యె నంతి దత్తప్రసాదంబు నక్షయపీడితంబు లగుషోడశకళల మరలం బొందె మఱియును.

254

- నీ. కామితప్రదుం డైనకేశ్యపుకాగిట, ముచ్చట నీస్త్రు రేఖముద్దరాంధ్ర
రఖలారోకములకు శ నవ్వలై జగ మెల్లఁ, బూజింప నుండు రేఖపుష్పబోండ్ల
బలియు రై పుష్పలూరపాత్రులు ప్రిజగంబు, లేలంగఁ జూతు రేఖయిందుముఖులు
ముంగొంగుపసిఁడి యై శ మూల్యపుణ్యంబుల, విష్ణువీగుదు రెట్టిరవితరాంధ్రు
తే. వారి కలగంపకడుపుల శ నేవపలువ, నరిది బిడ్డలఁ బడసి నరదునుసతుల
నామములున న్వయంబులు శనిమనంబు, పూనఁ జెప్పదు వినవయ్యోమానవేంద్ర.

1 'ఇంగులకు 'ధరణీస్యానాతవిధాః పురాః' అని మూలము 'పురాః=పురాణి' అని వ్యాఖ్యానము. దీనికి 'వివిధు లగుపురుషు లనువారు జనించిరి' అని అ.ప్ర. 2 'ఏరుపటము' అని యీక విప్రయోగము.

తరలము. ¹అదితియుఁ దితి గాఢయుఁ దనుశ వయ్యరిష్టయుఁ దామ్రయు
న్నదనఁ గ్రోధవశాఖ్యయుఁ సురసాఖ్యయుఁ సురభిఁ మునిఁ
మొదలుగాఁ దిమియు నిశాఖ్య సుశముఖ్య యాసర మాదిగా
ముదిత తెన్నఁగఁ గన్నసంతతి శ ముజ్జగంబుల భూవరా. 256

సీ. చాలంగఁ దిమికిని శ జలచరంబులు పుట్టె, ²శ్వాపదంబులు పుట్టె శ సరమయందు
సురభికి మహిషాదిసురభులు జనియించె, దామ్రకు శ్వేనగృతములు గలిగె
మునికి నవ్వరసలహమాఁకలు జనియించె, నిశ గ నె భూరుహములను గ్రోధ
³వశ కుద్యవిల్లె దుర్వారసర్పంబులు, సరి యాతుధానులు శ సురస కరయ
తే. నుప్పతిల్లిది గంధర్వరలొక్కమొగి న, రిప్తకు సుతుల్ దనువునకుఁ ద్రిగశరిపులు
పదియునెనమండు నై నట్టివిదితబలులు, వారి నామాన్వయంబులఁ గోరివినము.

వ. ద్విమూంధుండును శంబరుండును సరిష్టుండును హయగ్రీవుండును విభావసుండును
నయోముఖుండును శంకుశిరుండును స్వర్భానుండును గమిలుండును నరుణియుఁ బు
లోముండును వృషపహ్వండును నేకచక్రండును ననుతాపకుండును ఘామ్రకే
శుండును విరూపాక్షుండును దుర్జయుం డగుచిప్రచిత్తియు ననువారలు వీరలలో
న స్వర్భానునకు సుప్రభయనుకన్యక పుట్టె దాని నముచి వివాహంబయ్యె వృష
పహ్వనకు శ ర్తిష్ఠ యనుకూతురు పుట్టె దాని సహుషపుత్రం డైనయయాతి
పెండ్లి యయ్యె నై శ్వానరునకు నుపదానవి హయశిరస పులోమ కాలక యను
నలుపురుపుత్రిక లుదయించి రందు నుపదానవి హిరణ్యాక్షునకుం బత్నియయ్యె
హయశిరసను గ్రతువు వివాహం బయ్యె పులోమకాలక లనునిరువురను గశ్యప
ప్రజాపతి చతుర్ముఖునివాక్యంబునఁ గైకొనియె నాయురువురకును సమరకోవిదు
లయినదానవులు పౌలోమకాలకేయు లనం బుట్టిరి మఱియు నాయురువురకు నఱు
వదివేలరాక్షసులు జన్మించిరి వారు యజ్ఞ కర్తంబులకు విఘాతుకు లై వ ర్తింప
వారి నింగునకుం బ్రియంబుగా నీసితామహుం డగునర్జునుండు వధించె మఱి
యు చిప్రచిత్తి సింహాక యనుదానియందు రాహుప్రముఖంబుగాఁ గలకేతుశ
తంబును బడసె వారలు గ్రహత్వంబుఁ గైకొనిరి మఱియుం బురాణపురుషుం
డైనశ్రీమన్నారాయణుండు దనయంశంబునఁ బరమభాగ్యవతి యయినయదితి
గర్భంబున నుదయించెనాయదితివంశంబునువిదితంబుగా వినిపించెద సావధానుం

1 ఈతరలమునకు మాటుగా 'అదితియుఁ దితియుఁ గాఢయుఁ సరిష్ఠయుఁ సారసయుఁ నిశయు
మునియుఁ గ్రోధవశయుఁ దామ్రయుఁ సురభియుఁ సరమయుననఁ బరమువృన్దు గలరందు' అని వచ
నమే వ్రాతప్రతులఁ గానికించెడి. 2 'మఱి శ్వాపదులు సరమకును బ్రజలు' అ.ప్ర. 3 'వశకు సర్ప
ములు దుర్వారాసురులు సార, సకును గంధర్వులు సతి కరిష్ఠ, కలరుఁ గాష్ఠకుఁ బంచశఘాగు లుద్భ
వించెఁ ద్రిదశారివర్గ మావిర్భవించె, దనువు కలువదియొక్కరుదారబలులు' వ్రా.ప్ర. ఇందు 'అఱు
వదియొక్కరు' అనుటకు 'సుతాదనో' లేకపష్టి' అని మాలము.

డ వయి వినుము వివస్వతుండును సర్యముండును బూషుండును ద్వష్టయు సవిత
యు భగుండును ధాతయు విధాతయు వరుణుండును మిత్రుండును శక్రుండును
నుగుక్రముండును సనుమనువులు జన్మించి రండు వివస్వతునకు శ్రాద్ధదేవుం
డనుమనువు సంజ్ఞాదేవియందు నుదయించె మఱియు యముండు యమియు సను
నిరువురు మిఘనంబుగా నుదయంబు నొందిరి వెండియు నాసంజ్ఞాదేవి బడ బాస్వ
రూపంబు నొంది యశ్వీదేవతలం గనియె ఛాయాదేవియందు శనై శ్వగుండును
సావర్ణి యనుమనువును దవతి యనుకన్యయుం బుట్టి రాతపతిని సంవరుణుండు
వరియించె సర్యమునకు మాతృక యనుపత్నియందు జర్మణు లుదయించిరివారి
మూలంబున మనుష్యజాతి యీహోకంబున సిరంబుగా నుండునట్లు బ్రహ్మదేవుని
చేఁగల్గింపబడెఁ బూషుండు భస్మనిజూచి దంతంబులు వివృతంబులుగా నగిన
నతండు క్రోధించి దంతంబు లూడ నడచిన నాటనుండియు భగ్నదంతం డయి
యనవత్స్యం డయి పిష్టాదులు భక్షించుచుండె ద్వష్టకు దైత్యానృజ యైనరచన
యనుకన్యకకు నధికబలాఘ్నిం డగువిశ్వరూపుండు పుట్టె నంత నాదేవతలు బృ
హస్పతి గోపించి తలంగి పోయినం దమకు నావిశ్వరూపుని నాచార్యునింగా వరి
యించి రని చెప్పిన విని శుకయోగీంద్రునకుం బరిక్షింపఁ జేసె.

- సీ. అరయంగ యోగీంద్రు శ యన్భుతం బయ్యెడు, సురలపై నేటికి శ సురగుండు
గోపించె నీతండు శ గురుభావమున దేవ, తల కేమియాపనఁ శ దలఁగఁ జేసె
నెఱిఁగింపు మనవుడు శ నింద్రుండు త్రిభువనై, శ్వర్యమదంబున శ సత్పథంబు
గానక వసుగుర్గఁగణములు నాదిత్య, మరుదశ్వీదేవాదిరమండలములు
- తే. సిద్ధచారణగంధర్వశిష్టాగాది, సురులు మునులును రంభాదిరసుందరాంగు
లాడఁబాడంగవినుతిసేయంగఁగొలువ, మ్రొక్క భద్రాసంబునశనుక్కు.మీఱి.
- సీ. నిండుపున్నమనాడు శ గండరించినచంద్ర, మండలశ్రీతోడ శ మాటు మలయు
భద్రవిశ్వతాతరపత్రంబు గ్రాలంగ, మిన్నేటితరఁగల శ మేలుకొలువఁ
గలితదివ్యాంగనాకరతలచాతుర్య, చామరశ్రేణులు శ జాడపడఁగఁ
జంతామఃసింహుటరకాంతర త్నా నేక, ఘటితిసింహాసనాగ్రంబునందు
- తే. నూరుపీఠంబుపై శచి శ యుండ నుండి, వరుస దిక్పాలకాదిదేవతలు గొలువ
సాటిసెప్పంగరానిరాజసముతోడ, నింద్రుఁ డొప్పారె నై భవసాంస్రుడగుచు.
- వ. అవ్వడు.
- క. గురుతరధర్మక్రియ నయ, గురుండు మరుత్తంత్రవిషయశగురుండు వచశ్శ్రీ
గురుండు సమస్తసురావలి, గురుండు గురుం డగుగుడంచె శ గొల్వునకు నృపా.
- చ. అమితతపఃప్రభావుఁ గరుణాత్ముని గీష్పతిఁ జూచి రాజ్యదు
ర్దమమదరేఖ నింద్రుండు వ్రూధా తనగద్దియ లేవ కుండ నె

య్యమున నెదుర్కొనం జనక శ యాసన మీయక గౌరవోపచా

రములఁ బ్రసన్నుఁ జేయక తిర్రంబుగ దివ్యసభాంతరంబునన్. 266

క. అప్పుడు మహేంద్రుకన్నులఁ, గప్పినసుర రాజ్యపదవిర కారంబునకుం

జప్పుడు సేయక గృహమున, కప్పుణ్యుడు దిరిగి పోయె శ సతిభిన్నుం డై. 264

చ. ఎఱుంగమిఁ జేసినట్టిగురురహేళన మంత నెఱింగి యింద్రుఁ డ

చ్చెగువడి భీతి నొంది యతిరచింతితుఁ డై తలపోసి పల్కె న

ప్పరమపవిత్ర లోకనుతరభవ్యచరిత్ర విశేషపాదపం

కరుహముఁ బూజ సేయక యరకర్తముఁ జేసితి నప్రబుద్ధి నై. 265

క. శ్రీ భువనవిభవమదంబున, సభలో మద్దుగువునకుఁ బ్రసన్నునకు లస

త్ప్రీభువునకు నెగ్గు సేసితి, శుభములు దొలఁగంగ నే నశసురభావమునన్. 266

ఆ. పారమేశ్వ మయినరపదవి నొందినభూపు, లెట్టివారి కైన శ లేవ వలదు

విబుధు లిల్లు సెప్పురవిధ మెన్న వారలు, ధర్మ వేత్త లనుచుఁ ర దలఁపఁబడరు,

ఆ. కుపథపద్మ లగుచుఁ ర గుత్సితదుర్వచో, నిపుణు లయినవారు శనియతి విడిచి

తొలఁగ లేక తా రరథోగఁగి బడుదురు, తప్పు లేక రాతిర తెప్పభంగి. 268

ఉ. కావున లోకవందితుని శ కార్యవిచారునియింటి కేఁగి త

త్పావనపాదపద్మములఁపై మకుటంబు ఘటిల్ల మ్రొక్కి త

త్సేవ యొనర్చి చిత్తము వరశించి ప్రసన్నునిఁ జేతు నంచు న

దేవవిభుండు వోయె నతిరత్న ప్రగతిఁ గురుధామసీమకున్. 269

సీ. ఈరీతిఁ దనయింటి ర కేతెంచుదేవతా, పతిరాక యాబృహస్పతి యెఱింగి

యథ్యాత్మ మాయచేర నడఁగి యదృశ్యుఁ డై, పోయె నప్పుడు దేవరపుంగవుండు

సకలంబుఁ బరికించి ర జాడఁ గానక గుగుఁ, జింతించి తలపోసి ర చిన్నఁబోయెఁ

బోయినవిధ మెల్ల ర దాయలు రాక్షస, వీరులు వేగులరవారివలనఁ

తే. దెలిసి మిక్కిలితమలోనఁ దెలివికొంది, యందఱునుగూడి భార్గవురనాశ్రయించి

తత్ప్రపాద్యుష్టే దమశక్తిదట్ట మైన, దేవతలమీఁదిదాడికిఁ ర దెగువువెట్టి. 270

అథా దానవులు దేవకలతో యుద్ధము సేసి దేవతల నోడించుట. ఇతి-

క. ధూన్తులు సమస్తకిల్బిష, మూన్తులు వరధర్మ కర్తృముంచితమూర్తా

వర్తులు దుర్ణయనిర్మిత, కీర్తులు దానవులు సనిరి గీర్వాసులపై. 271

సగ్ధర. గండిం గోదండకాంతోన్యతరధహయ వేరదండతండంబుతోడఁ

దం డైత్తై మెండుగా నరగ్ధనుజనికరముల్ శ వైదవవర్గంబుమీఁదం

1 'పారమేశ్వ మైశివదవి నొందినవారు, లెస్స వారి కనుకులేవ రనుచు, నిబుధజనులవలన
 † వివరబడ నేని యు, ననియ పరమధర్మ † మండు మొదల' వ్రా. ప్ర. 2 'నిశిచి కెలిసి' అ. ప్ర.
 3 'వశించు' 'చేతును' అని కవిప్రయోగములు. 4 'మోచిత' కు 'మంచిత' అని కవి ప్రయోగించి
 నాఁడు, 5 'దైవతాకోటిమీఁదఁ' వ్రా. ప్ర.

- జండబ్రహ్మాండభేద్యోచ్చయజయరవముల్ శ సర్వదిక్కోభగా ను
ద్దండప్రఖ్యాతలీలం శ దలపడిరి సురల్ శ దర్పు లై వారితోడన్. 272
- చ. మదమున దేవదానవులు శ మచ్చరు లై కడుఁ బిచ్చలించి సం
పదలకుఁ గోరి పోరునెడ శ భార్గవమంత్రకళావిశేషు లై
1యదరులు వాటునస్త్రముల శ నార్చి మహాసురు లేర్చి యెసి పెం
గుదులుగఁ గ్రువ్వ దేవతలు శ కోల్తల కోర్వక పాటి రయ్యెడన్. 273
- ఆ. దనుజవీరు లేయరదారుణదివ్యాస్త్ర,దళితదేహు లగుచుఁ శ దలలు వీడ
నోడి పాటి రద్భ్రుతోపేతబలు లైన,త్రిదశవరులు బిట్టు శ దిట్టినట్లు. 274
- క. ఒకమొగము గొక దివిజులు, తికమక గొని వైరు లెల్ల శ దీక్షిని తమ్ముం
2బికపక నగ నకనక లై, లుకలుకఁ బరు వెత్తి రోడి ర లోఁగొనుభీతిన్. 275
- చ. దనుజులగర్వరేఖయును శ దానవవీరులయంపజోకయున్
మనుజవిశేషభోజనులమచ్చరికంబు నిశాటకోటి యే
చినబలశౌర్యముం గమకు శ సిగ్గును హాని మహాభయంబు ని
గ్గణతను జేయునువ్తులికఁ శ కోల్తల కోర్వక పాటి రాఱు లై. 276
- క. అమరులు విస్ఫుల్లదారుణ,సమరులు శరభిన్న దేహాసంతాపగుణ
భ్రమరులు డై తృక్తిరాతక,చమరులు కమలజునికడకుఁ శ జనిరి భయార్తిన్. 277
- ఉ. ధాతకు దేవతావిభవధాతకుఁ బుణ్యజనానురాగసం
ధాతకు సర్వలోకహితధాతకు వై దికధర్మమార్గని
గేతకు నుల్లసద్విభవగేతకు సర్వజగజ్జయోంగజ
భ్రాతకుఁ బుణ్యయోగిజనభావవిజేతకు మ్రొక్కి రయ్యెడన్. 278
- క. ఆఖండబుండు మొదలుగ, లేఖానీకముల బ్రహ్మ శ లేనగవున ని
త్యాఖండసత్కృపారస, శేఖరవాక్యముల వారీసేదలు దేర్చెన్. 279
- వ. ఇట్లు బ్రహ్మదేవుండు దేవేంద్రప్రముఖు లయినదేవతల కనుకంపాతిశయవిభ
వంబున నభయం బొసంగి యుట్లనియె. 280
- ఉ. నెట్టన పాపకర్తమున శ నేరమిఁ జేసిని రేమి సెప్ప మీ
పుట్టిననాటనుండియును శ బుధులు సెప్పి జగంబు లేలఁగాఁ
బట్టముఁ గట్టి పెంచినకృతపానిధి బ్రహ్మకళావిధిజ్ఞఁ జే
పట్టక గుట్టు జాటి సిరిరప్పనఁ హట్టినపొట్టకొవ్వనన్. 281
- వ. బ్రహ్మపుం డైనబ్రహ్మణ నాచార్యుం గైకొనక గురుద్రోహంబు సేసితిరి తద్దో
షం బిపుడు మీకుఁ జేసేతి శత్రుకృతం బై యనుభవింపం జేసె నతిబలవంతు
లయినమిమ్ము 3నశిక్షిణు లయిన రాక్షసులు జయించుట దమయాచార్యుం డైనశు

1 'యెదురులు.... నేను మహాసురు లేచియేసి....కోర్వక వీరి గయ్యెడన్' ఆ. ప్ర. 2 బికపిక
లై నకనక లై' ఆ. ప్ర. 3 నతితీక్షణులు లయినరాక్షసులు.

శ్రు నారాధించి తన్నంత్రప్రభావంబునఁ బునర్జన్మవీర్యులై యిప్పుడు మదీయంబయిననిలయంబు నాక్రమింపం గలవారు నై మవోద్దేకంబున నెదురులేక వర్తిల్లు చున్నరక్షోనాయకులకుం ద్రివిధంబుఁ గొనుట తృణప్రాయం బభేద్యమంత్రబలంబు గలభార్గవునకు వారు శిష్యులగుటంజేసి విప్రగోవిందగవేశ్వరానుగ్రహంబు గలవారలకుఁ దక్కందక్కినరాజుల కరిష్టం బగుం గావున మీ రిప్పుడు త్వష్ట యనుమనువుత్రం డగువిశ్వరూపుం డనుముని నిశ్చలతపోమహత్త్వసత్త్వస్వభావుం డతని నారాధించిన మీకు నభీష్టార్థంబుల నతండు సంఘటించు నెట్టి దుర్దశల నైన నడంచు నని చెప్పిన దిక్పాలకాదులు డెందంబులు డిందువడి కమలగర్భుని వీడ్కొని విశ్వరూపుకడకుం జని యిట్లనిరి. 282

తే. అన్న మే లగు నీకు ని ర న్నదుగఁ గోరి

వచ్చినారము భవదీయప్రసమునకును

దండ్రులకు నేడు సమయోచితంబు లైన

కోర్కూ లొడఁగూడఁ జేసి చేరకొమ్ము యశము. 283

క. సుతులకుఁ బితృశుశ్రావణ, మతిపుణ్యము సేయు చుండు ర నాత్మజులు గుణోన్నతి బ్రహ్మచారు లేనియు, మతిలో గురుసేవకన్న ర మతియుం గలదే. 284

వ. అదియునుం గాక. 285

సీ. అరయ నాచార్యుండు ర పరతత్త్వరూపంబు, దండ్రి దలంపఁగ ర ధాతరూపురూపింప భ్రాత మరరుత్పత్తిరూపంబు, దెలియంగఁ దల్లి భూరదేవిరూపుభగిని ¹కరుణరూపు ర భావంబు ధర్మస్వ. రూపంబు దా నర్థిరూపు మొదల నభ్యాగతుండు మున్న ర యగ్ని దేవునిరూపు, సర్వభూతములు గైకెపునిరూపు

ఆ. గాన తండ్రి వేగ ర కడు నార్తు లగుపితృ, జనుల మైనమమ్మఁ ర జల్లఁ జూచి పరభయంబు వాపి ర నిరుపమం బగుతపో, మహిమచేత మెఱసి ర మనుపవయ్య.

స. ఇట్టి బ్రహ్మస్థుండ వై నని న్నాచార్యునింగా వరియించి భవదీయ తేజోవిశేషంబు చేత వైరివీరులం బరిమార్చెద మాత్మీయార్థం బయినయవిష్టపాదాభివందనంబు నిందితంబు గా దని వేదవాక్యంబు గలదు గావున నీకు నమస్కరించు చున్న దేవదరులం గైకొని పొరోహిత్యంబు సేయు మనినం బ్రహ్మసితవదనుం డై యమునిశ్వరుం డిట్లనియె. 287

తే. బ్రహ్మ తేజంబు వోయెడిరప్తారనంబు, ధర్మగుణగర్హితం బని ర తా నెఱింగి సారిదిననుజోఁటితపసియారసురలచేతఁ, బ్రకటమధురో క్తి నేటికిఁ బలుకఁబడియె.

వ. విశేషించియు. 289

క. గురుధనముఁ గూర్ప నేటికి, గురుశిక్షం దగిలి మంత్రరక్షోవిదు లై సద్గురుధర్మనిరతు లేనియు, గురువులకును శిష్యవరులె ర కూర్చినధనముల్. 290

సీ. అరయ నకించను ర లై నట్టివారికి, బంబినట్టిశిలోంఘనంబె ధనము

- దానిచే నిర్వర్తితప్రియసాధున, త్రిమయ గలవార లై య ప్రితి నుండు
రది గాన సద్వర్తితాచార మైనయా, చార్యత్వ మిపుడు మీశాననమునఁ
గైకొంటి గురువులకామంబు ప్రాణార్థ, వంచనములు లేక య వడి నొనర్తు
ఆ. ననుచు విశ్వరూపుఁ య దనియెడిముని ప్రతి, జ్ఞోక్తిఁ బలికి వారి య నూటడించి
మహిత మైనతత్సరమాధిచే గురుభావ, మమరఁ జేసె దేవతసమితి కవుడు.
- క. భార్గవవిద్యాగుప్త, స్వర్తశ్రీ ద్విగుణదనుజసమధికసంప
ద్వర్తముల విష్ణుమాయా, నర్తశగతిఁ దెచ్చి యింద్రునకు నిచ్చె నృపా. 292
- క. ఏవిద్యచేత రక్షితుఁ డై వజ్ర దురంబులోన య సమరులఁ ద్రుంచెన్
భావింప నట్టివిద్యను, శ్రీవరమాయామతంబుఁ య జెప్పెను హరికిన్. 293
- ఉ. నాపుడుఁ బాండవాన్వయుఁడు య నమ్మినధక్తి జగన్నివాసు రా
జీవదళాతుఁ గృష్ణుఁ దనరచి త్తమునన్ భజియించి పల్కె నో
దేవగణార్చితాంఘ్రియుగ య దివ్యమునీశ్వర విశ్వరూపుఁ డ
పావన మైనవిద్య సురరసాలున కేక్రియ నిచ్చెఁ జెప్పవే. 294
- ఉ. ఎందును రక్షితుం డగుచు య నిండుడు లీలయపోలె వైరిసే
నం దునుమాడి దేవతలు య నమ్మి సుఖంపఁగ నిష్టసంపదం
జెంది నమ స్తోకములఁ య జేకొని యేలె మునింద్ర దాని నే
విందు సుఖంబుఁ గందు నిఁక య వీనులు సంతస మందఁ బల్కవే. 295

శ్రీమన్నారాయణకవచసాంధ్యము.

- క. వరనారాయణకవచము, సరిభీకరవజ్రకవచ య మ్రాశ్రితసంప
త్పరిణామకర్త సువచము, పురుషూతున కెల్లు మాని య బోధించె దగన్. 296
- వ. అనినం బరీక్షిజ్ఞనపాలునకు మునినాథుం డి ట్లనియె. 297
- సీ. వినవయ్య నరనాథ య మునినాథుఁ డింద్రున, కను పొంద నారాయణాఖ్య మైన
కవచంబు విజయసంకల్పంబు నప్రమే, యస్వరూపంబు మహాఫలంబు
మంత్రగోప్యము హరిమామూవిశేషంబు, సాంగతతోడ నెఱుంగఁజేసె
దాని నే వినిపింతుఁ య బూని తదేకాగ్ర, చిత్తంబుతోడుతఁ య జిత్తగింపు
తే. మొనరఁధౌతాంఘ్రిపాణియైయు త్తరంబు, ముఖముగాను త్తమాసనమునవసించి
కృతనిజాంగకరన్యాస య మతిశయిల్ల, మహితనారాయణాఖ్యవర్తము నొనర్చె.
వ. ఇట్లు నారాయణకవచంబు ఘటించి పాదంబులను జానువులను నూరువులను
నుదరంబునను హృదయంబునను నురంబునను ముఖంబునను శిరంబునను ని
ట్లప్రాంగంబులం బ్రణవపూర్వకం బై నయస్థాతరీమంత్రరాజంబు న్యాసంబు సేసి
(ద్వాదశాక్షరవిద్యలచేతం గరన్యాసంబు సేసి) మంత్రమూర్తియై భగవచ్ఛబ్దవా

1 'భగవచ్ఛబ్దవాచ్యం బగుషట్పక్షి సయ్యుతుండగుచు విద్యామూర్తియై నైసపరమేశ్వరుడగు భావించి, శ్రీనారాయణకవచాఖ్య' వ్రా. ప్ర.

చ్యంబై న(ప్రణవాదియకారాంత మగుమహామంత్రంబుచేత నంగుళ్యంగుష్ఠపర్వ సంఘలయం దుపన్యసించి మఱియు హృదయంబున నోంకారంబు వికారంబు మూర్ధంబున పకారంబు భూమధ్యంబునందు ణకారంబు శిఖయందు వేకారంబు నేత్రంబులయందు నకారంబు సర్వసంఘలయందు మఱియు నస్త్రము నుద్దేశించి మకారంబు నుపన్యసించెనేని మంత్రమూర్తి యగు మఱియును నస్త్రాయుధ ట్టనుమంత్రంబున దిగ్బంధంబు నేసి పరమేశ్వరునిం దనభావంబున నిల్పి విద్యామూర్తియుఁ దపోమూర్తియు నగు)పట్నక్తి సంయుతం బయిననారాయణ కవచాఖ్య మైనమంత్రరాజంబు ని ట్లని పఠియించె.

299

చ. గరుడునిమూపుపైఁ బదయురగంబు ఘటిల్లఁగ శంఖచక్రవ
ర్ధరుచిర శార్ఙ్గఖడ్గశరరరాజితపాశగతాదిసాధనో

త్కరనికరంబు లాత్తకరకంజములఁ ధరియించి భూతిసం
భరితమహాప్రసాహుడు కృపామతితో ననుఁ గాచుఁ గావుతన్.

300

ఆ. ¹ప్రకటమకరవరుణపాశంబులందుల, జలములందు నెందుఁ ర బొలియ కుండఁ
గాచుఁ గాక నన్ను ర ఘనుఁ డొక్కఁ డైనట్టిమత్స్యమూర్తి విద్యమానకీర్తి.

క. వటుడు సమాశ్రితమాయా, నటుడు బలిప్రబలశోభనప్రతిఘటనో
ద్భటుడు త్రివిక్రమదేవుడు, ²చటులస్థలమందు నన్ను ర సంరక్షించున్.

302

చ. అడవుల సంకటస్థుల ర నాజముఖంబుల నగ్నికీలం
దెడరుల నెల్ల నాకు నుతి ర కెక్కఁగ ది క్కగుఁ గాక శ్రీనృసిం
హుడు ³సురశత్రుయాధిపవరధోగ్రుడు విస్ఫురితాట్టహాసవ
క్తుఁడు ఘనదంష్ట్రపావకవిరూపాదిగంతరుఁ డప్రమేయుఁ డై.

303

చ. అరయఁగ నెల్లలోకములు ర సంకిలి నొంద మహార్ణవంబులో
⁴నొరగి నిమగ్న మైనధర ర నుగతిఁ గొమ్మన నెత్తినట్టియా
కిరిపతి ⁵యగ్నికల్పుఁ డురుభేలుఁడు నూర్జితమేదినిమనో
హరుఁడు గృపావిధేయుఁడు సరదాధ్యములఁ ననుఁ గాచుఁ గావుతన్.

304

క. రాముఁడు రాజకులై కవి, రాముఁడు భృగుసత్కులాభిరరాముఁడు ⁶సుగుణ
స్తోముఁడు నను రక్షించును, ⁷శ్రీమహితోన్నతుఁడు నద్విరశిఖరములందున్.

305

సీ. తాటక మర్దించి ర తపసిజన్నముఁ గాచి, హరువిల్లు విజేచి ధైర్యమున మెఱసి
ప్రబలు లైనట్టివిరరాధకబంధోగ్ర, ఖరదూషణాదిరాక్షసులఁ దునిమి
వాసరవిభు నేలి ర వాలిఁ గూలఁగ నేసి, జలరాశిగర్వంబుఁ ర జక్కజేసి
నేతువు బంధించి ర చేరి రావణకుంభ, కర్ణాదివీరులఁ ర గడిమిఁ ద్రుంచి
తే. యలవిభీషణు లంకకు ర నధిపుఁ జేసి

1 'వరుసజలధిహాస'వరుణపాశములందు. 2 'చటులస్థలివలన. 3 కనకాక్ష రాక్షసవధో. 4 నరు
తరచుగ్న మైనధర. 5 యజ్ఞకర్ముఁ డురుభేలుఁడు దూర్జిత. 6 కాంతి. 7 శ్రీమహితోన్నతుల నన్ని'వా.ప్ర.

భూమినుతఁ గూడి సాకేతపురమునందు
రాజ్యసుఖములు గైకొన్నరామవిభుఁడు
వరుస ననుఁ బ్రోచు చుండుఁ బ్రవాసగతుల.

306

వ. మఱియు నఖిలప్రమాదంబు లైనయభిచారకర్తృబులవలన నారాయణుండును
గర్వంబువలన నరుండును యోగభ్రంశంబువలన యోగనాథుం డయినదత్తా
త్రేయుండును గర్తృబంధంబులవలన గణేశుం డైనకపిలుండును గామదేవునివలన
సనత్కుమారుండును మార్గంబుల (దేవసేనాసంబు సేయుట)వలన శ్రీహయగ్రీ
వమూర్తియును దేవతానమస్కారతిరస్కారదేవపూజాచ్ఛిద్రంబులవలన నార
దుండును నశేషనిరయంబులవలనఁ గూర్తంబును సపథ్యంబువలన భగవంతుం
డైనధన్వంతరియును ద్వంద్వంబువలన నిర్జితాత్ముం డైనఋషభుండును జనాపవా
దంబువలన సన్నిదేవుండును ¹జననమరణాదులం గలుగఁజేయుకర్తృబులవలన బల
భస్మండును గాలంబువలన యముండును సర్వగణంబులవలన శేషుండును సప్ర
బోధంబువలన ద్వైపాయనుండును బాపండుసమూహంబులవలన బుద్ధదేవుండును
శనైశ్చరునివలనఁ గల్గి యు నై ధర్మరక్షణపరుం డయినమహావతారుండు న
న్నరక్షించుం గాతఁ బ్రాణమధ్యాహ్నపరాహ్ణసాయంకాలంబులను బ్రదో
షార్ధరాత్రాపరరాత్రప్రత్యూషానుసంధ్యప్రభాతంబులను గదాద్యాయుధంబుల
ధరియించి కేశవ నారాయణ గోవింద విష్ణు మధుసంహర త్రివిక్రమ వామన
హృషీకేశ పద్మాభ శ్రీవత్సధామ సర్వేశ్వ రేశ జనార్దన విశ్వేశ్వరకాలమూర్తు
లనునామరూపంబులుగలదేవుండు నన్నరక్షించుంగాక ప్రళయకాలానలాతిత్తి
సంభ్రమభ్రమణనిర్వక్రవిక్రమవశీకృతదనుజచక్రం బైనసుదర్శనపుణ్యనామ
చక్రంబ మహావాయుస్థిరితుం డై హుతాశనుండు నీరసతృణాటవుల భస్మీ
భూతంబు సేయుభంగి భగవత్ప్రియుక్తంబు నై మద్యైరిసైన్యంబుల దగ్ధంబు
గావింపుము జగత్సంహారకాలపటుఘటితచటులమహాత్మాతగర్జారవత్తర్జనదశ
దిశాభివర్జితఘనఘనాంతరనిష్ఠ్యాతనిష్ఠుర కోటిశతకోటిసంస్పర్శస్ఫురద్విస్ఫులింగ
నిర్గమానర్గళభుగభుగాయమానమూర్తివిస్ఫూర్తినారాయణకరకమలవర్తిగదా
యుధోత్తమ మదీయవై రితంజోపతండంబుల భండసంబునం జండగఠింబిండిగాఁ
జండికాకూళ్లాండవై నాయకరక్షోభూతగ్రహంబులు చూర్ణంబులు గాఁ గొం
హికవిసోదంబు సుుపుము ³దరేంద్రంబు నై సహంబజన్యంబు సర్వలోకజిష్ణుం
డైనశ్రీకృష్ణుని నిఖిలపుణ్యైకసదనవదననిష్ఠ్యాతనిష్ఠాస్వాసోధర వేణుపరిపూరితం
బునై యున్నతభూతప్రేతసిశాచవిప్రగ్రహోదిక్పూరదుర్గ్రహంబులు విద్రా
వణంబులుగా నస్తత్పరవీరమండలంబులగుండియలతోఁ దదీయమానిసీమర్శర

1 సంకకాకృతిం జేయుభూతంబులవలన బలభద్రుండును. 2 కలివలన. 3 దరోందుఁడ. 4 భ

ర్వణపూరితం. 5 దృగ్గణంబుఁ.

గర్భంబులు గర్భస్థాగర్భకనిర్భేదంబులుగా నవియ బ్రహ్మాండభాండభీకరం బయిన భూరినాదంబున మోదింపు మతితీవ్రధారాదళితనిశాటకోటికఠోరకంఠకరాశర క్తధారాధౌతమలీమనవిసరంబ వై ననందకమహాసిశేఖరంబ జగదీశ ప్రితంబ వై మద్విద్వేషివిషమపూహంబుల మెండుగడికండలుగఁ జెండి చెండాడుము నిమ్మ శంకనిరాతంకనిశ్శంకసాంద్ర చంద్రమండలపరిమండిత సర్వాంగరక్షణవిచ ష్టణధర్మనిరతంబ వయిన¹చర్మంబ దుర్లభమద్వైర్లోకభీకరాలోకంబులను సమాకులనిబిడసిరంధ్రనిష్ఠురతమఃపటలపటుఘటనం(బులం) గుటిలపటుపుము నిఖిలపాపగ్రహంబులవలనను సకలనరమృగసర్వక్రోడభూతాదులవలనను నగు భయంబులు భగవన్నామరూపయానదివ్యాస్త్రంబులవలనం బొంద కుండుఁ గాక బృహద్రథంతరాదిసామంబులచేత స్తోత్రంబు సేయంబడు చున్నఖగేంద్రం డు (రక్షణదక్షుం డై) నన్ను రక్షించుఁ (గాక) శ్రీహరినామరూపవాహనదివ్యా యుధపారిషదోత్తమప్రముఖంబు ల స్తదీయబుద్ధీంద్రియమనఃప్రాణంబుల సంరక్షించు భగవంతుం డయినశేషుండు సర్వోపద్రవంబుల నాశంబు సేయు జగ దైక్యభావం బయినధ్యానంబు గలవానికి వికల్పరహితుం ²డై భూషణాయుధ లింగాఖ్య లగుశక్తులం దనమాయచేత ధరియించి ³తేజరిల్లు చుండులక్ష్మీకాంతుండు వికల్పవిగ్రహంబులవలన నన్ను రక్షించుఁగాక లోకభయంకరాట్టహాస భాసురవదనగహ్వరుండగుచు నమస్తతేజోహరణధురీణతేజఃపుంజాతదివ్యనృసింహావతారుం డగునప్పరమేశ్వరుండు సర్వదిగ్భాగంబులవలన నమస్తపహారం తరంబులవలన నన్ను రక్షించు చుండుఁ (గాత) మని నారాయణాత్మకకవచప్రభావం బితిహాసరూపంబున ⁴నిండుండు డలిసికొని ధ్యానంబు సేసి తద్విద్యాధారణమహిమవలన నరాతుల నిర్జించెం గావున నెవ్వ రేని నిర్లత్యు లగువార లేతద్విద్యాధారణు లై యనుదినంబును బఠయించిన నతిఘోరరణంబుల నత్యుత్కటసంకటంబులను సర్వగ్రహనిగ్రహకర్తమారణకర్తాదోదుష్కర్తజన్యకే శంబులను వదలి యవ్యాకులమనస్కు లై విజయంబు నొందుదురు మఱియును సర్వగోగంబులకు నగమ్యశరీరు లై సుఖంబు నొందుదు రదియునుం గాక. 3107

సీ. అతిభక్తిఁగౌశికుండనుబ్రాహ్మణుండు దొల్లి, యీవిద్యధరియించియెలమి మించి మగుభూమియందు నిర్మలచిత్తుం డై యోగ,ధారణంబున బిట్టురతనువు విడిచె దానిపై నొకఁడు గంగధర్మవరేంద్రుండు, చిత్రరథాఖ్యుఁ డక్షజేయుఁ డొంటి చదలఁ జనంగఁ దరచ్చాయ తదస్మిపై, గదిసిన నాతఁడు శ్రీ గళవళించి
ఆ. యువిదపిండుతోడ ర నవవిమానముతోడఁ, దనదువిగ్యతోడ శ్రీ ధరణిఁ ద్రెల్లి

1 'ధర్మంబ. 2 దక్షు సప్తరమేశ్వరుండు భూషణాయుధ విహిత మైనశక్తిం. 3 విశేష విగ్రహంబు గలలక్ష్మీకాంతుండు నన్ను రక్షించు. 4 మనోంద్రుండు వ్యాఖ్యానంబున సేసి యింద్రున మపదేశించిన నతండు తద్విద్యా. 5 దుష్కర్మంబులకు నతిభయంకరు లై విజయంబు. వ్రా. వ్ర.

తివిచి లేవలేక ర తికమక గుడువంగ, వాలఖిల్యహాని ర వానిఁ జూచి. 308

క. నారాయణకవచసమా,ధారణపుణ్యాస్థి దీని ర దగ్గట నీకుం

గూరెడినె విష్ణుభక్తుల, వారక చేరంగ నెట్టిరవారికిఁ దరమే. 309

ఇంద్రవజ్రము. సంధించి నీయంగకరసంఘలెల్ల. బంధించి త స్థంత్రబలంబుపేర్చి
న్నందంబు మాన్సింపఁ దదవ్యమేదీ, సింధుప్రవాహోన్నతి¹చేతఁ దీరున్. 310

వ. కావున నీ విష్ణు డీపుణ్యశల్యంబులు భక్తియుక్తుండ వై కొనిపోయి ప్రాజ్ఞుఖంబు
నఁ బ్రవహించెడుసరస్వతీజలంబుల బిజ్జేవణంబుసేసి కృతస్నానండు వై యాచ
మనంబు సేసిన సీసర్వాంగబంధనంబు లుడుగు ననిన నతం డట్లచేసి తనవిమానం
బెక్కి నిజసానంబున కరిగెం గావున. 311

క. అనుదినము దీని నెవ్వరు, విని లేనిఁ బఠించి లేనిర వి స్తయ మొదవ²
ఘనభూతజాల మెల్లను, మునుకొని వారలను గాంచి ర మ్రొక్కుచు నుండున్.

ఆ. విశ్వరూపువలన ర నైశ్వర్యకర మైన, యిట్టివిద్యఁ దాల్చి ర యింద్రుఁ డపుడు
చూడులోకములకు ర చూడ లై నట్టిశ్రీ, ననుభవించి మించె ర నధికమహిమ.

సీ. భూపాల యావిశ్వరూపున కగు డైన,తలలు మూఁడను వొందఁ ర గలిగియుండు
సారిది సురాపానరసోమపానంబులు, సేనన్నాద మనఁగను ర నమరవరుల
తోఁ గూడి భుజియించి ర తూకొని వారితో, యజ్ఞభాగంబు ప్రత్యక్ష మొంది
కై కొను చుండి దురష్కర్తుఁ డై యాయజ్ఞ, భాగంబు రాక్షసప్రవరులకును

ఆ. దల్లిమీఁదఁ గలుగుతాత్పర్యవశమున, దివిజవరుల మొఱగి ర తెచ్చి యిచ్చు
నది యెఱింగి యింద్రుఁ ర డతిభీతచిత్తుఁ డై, తనకుఁ గానియతనిరతలలు ద్రుంచె.

క. భాసురుఁ డనక మహాత్మా,నైసరుఁ డన కతఁడు పూర్వరక్తతక ర్తగతి³
వేసరఁ డనక మహేంద్రుఁడు, భాసురుతల లపుడు రోషమునఁ దెగ నడిచెన్.

వ. ఇట్లయ్యింద్రుండు క్రోధంబు సహింపం జాలక విశ్వరూపుతలలు ఖడ్గంబునం దెగ
నడిచిన సోమపానంబు సేయశిరంబు గపింజలం బయ్యె సురాపానంబు సేయ
శిరంబు గలవింకం బయ్యె నన్నంబు భక్షించుశిరంబు తిత్తిరి యయ్యె నిట్లు
త్రివిధపక్షిస్వరూపంబు దాల్చి బ్రహ్మహత్య యేతెంచి యింద్రునిఁ జూట్టకొని
తమ్ముఁ బరిగ్రహింపు మని నిర్బంధింప నపు డింద్రుం డతిభీతచిత్తుం డై త్రిలోక
నాయకుం డైన⁴ దానిం దప్పించుకొనం జాలక యంజలి యొగ్గి యమృతహోదో
షంబుఁ గైకొని తగ్గోషం బొక్కనంవత్సరం బనుభవించి యంతం బాపుకొను
వాఁ డై భూజలవృక్షస్త్రీలం బ్రార్థించి మద్దరితంబు చతుర్విధంబులం బుచ్చికొ
నుండనిన భూమి తనయందుఁ జేయంబడినఖాతంబు తనంతన పూండునట్టివరంబును
జలంబు సర్వంబు దనయందుఁ బ్రతౌళితం బైన బావనం బగునట్టివరంబును
వృక్షంబులు భేదంపంబడి పునఃప్ర రోహంబు గలుగువరంబును స్త్రీ లెల్లపుడుం

1 శీర్షిక దీరున్. 2 వైచి కృత. 3 నన్నంబు మొదలుగా.

దమకుఁ గామసుఖంబు గలుగునట్టివరంబును గోరిన నతం డట్లు కా నొసంగిన నత నిదుమ్మత్తంబు ధరణి 'యారిణివిధంబునను నుదకంబు బుద్బుద ఘనరూపంబు' నను మహీరుహంబులు నిర్యాసభావంబునను నింతులు రజోవికారంబునను నిట్లు చతుర్భాగంబులం బంచినొని రంత. 316.

మ. హతపుత్రుం డగువిశ్వరూపజనకుం శ డాత్వస్త్వ దుఃఖాయతో
 ధృతరోమానలదవ్యామానుఁ డగుచుం శ దా నింస్తుపై మారణ
 క్రతుహోమం బాసరింప నందుఁ బూడమెం శ గల్పాంతకాకారవి
 శ్రుతకీలానలనిష్ఠు రేక్షణగుణక్షుభ్యన్తిహోకోగ్రుఁ డై. [చుఁ
 సీ. యుగముఝంకెడునాఁడు శజగములు మోలియించు, నంతకుమూర్తిపై శనింతయుగు
 బలుపునుబూడవును శ బ్రతిదినంబును నొక్క, శరచాత మంగంబురవిరివిగొనుచుఁ
 గడుదగ్ధై లనంతకాశ దేహమునందుఁ, గరము సంధ్యారాగశకాంతి బెరయ
 మునుగాఁక రాగిచేతగనుమించుమించులఁ, గలుకుమీసలుక చాశ్రమములు మెలయఁ
 తే. జండమధ్యాహ్నమూర్తాండశ్రమండలోగ్ర, చటులనిష్ఠురలోచనాంశచలవిఘాత
 దశదిశాభాగు డుజ్జ్వలతరకరాశ, భిరురసునిశితదంష్ట్రోరువదనగుహుఁడు. 318.

ఉ. నింగికి నేలకుం బూడవు శ నిట్టల మై శిఖిలందుఁ బవ్వను
 త్తుంగతరాగ్నిజాలములఁ శ దొట్రిలుచున్ గ్రహపంక్తి జాట ని
 స్సంగకరాశశాతఘనశస్త్రుణిమండలచండశూల ము
 స్పొంగుచుఁ గేల లీలఁ గొని శ భూమి చలింపఁగ సోలి యూడుచున్. 319

సీ. వదలక విరివిగా శ వదనంబుఁ డెఱచుచు, నాకాశ మంతయు శ నవృళించుఁ
 గడనాల్క నిగిడించి శ గ్రహతారకంబుల, నయ మెల్ల దిగజాట శనాకి విడుచు
 నలవోకయునుబోలె శ నట్టహాసము సేసి, మెఱసి లోకము లెల్ల శ్రుంగఁ జూచుఁ
 దనగుదిగ్గండిదంతములు సెక్కలు వాఱు. నుగ్రదంష్ట్రులు ద్రిప్ప ననుక్కుమిగిలి
 తే. త్వష్టబలితంపుఁడవమునఁబుట్టి నొంది, యఖిలలోకంబు లెల్లఁ దా శ నాక్రమించి
 వృత్రనామాఖ్యదేవతాశత్రుండగుచు, దాహణాకానుఁడబలగుఁడ్రముఁడు మెఱసె.

మ. త్రకోకిలము. అట్టివృత్తునిమీఁద దేవత శ లల్కతోఁ బెనుమాఁక తై
 చుట్టి ముట్టి మహాస్త్రవిద్యలు శ సూపి ఘోషన నేయ నా
 గొట్టవీరుఁడు వార లేసినశక్తూరిశస్త్రము లన్నియుం
 జుట్టి పట్టుక ప్రింగి శూరత శ జోక నార్చె మహోగ్రుఁ డై. 321

క. భక్షితదివ్యాస్త్రుం డగు, రక్షి నాయకుని సమరరరాజప్రముఖుల్
 వీక్షింప వెఱచి పఱచిరి, రక్షకుఁ జింతించినొనుచు శ రయ మొప్పారన్. 322

వ. ఇట్లు సర్వసాధనంబుల(తోడ సాధుజనంబుల) వృత్తానురుండు ప్రింగిన నచ్చెరు
 వడి చేయునది లేక తత్తేజోవిశేషవిభవంబునకు భయంబు నొంది కందినడెం

దంబునం గుందుచుం బురందరప్రముఖు లార్తరక్షకుం డగువుండరికాక్షునకుం
గుయ్యిడువార లై.

323

లయగ్రాహి. వీడు కడుదుర్దముడు శ వాడిమనకై దువులు

శ పోడి చెడఁగా మెనవి శ యీడు గన కున్నాఁ
డేడ బ్రదు కింకఁ బెనుఁగీడు వొడమెన్ మనకుఁ

శ దోడుపడ నొక్కరుడు శ లేడు హరి దక్కన్
వేడుదము శ్రీధరునిఁ శ గూడుదము సద్భటులఁ

శ బాడుదము గీతముల శ జోడుపడ నంతన్
వీడు చెడుత్రోవ దయశ్రోడ నెఱిగించు ఘనుఁ

శ డోడక సురాలయము శ పాడువడ దింకన్. 324

క. అని తలపోయుచుఁ దమలో, మునుకుచుఁ దికమకలు గొనుచు శ మురరిపుసభకున్
గునుకుచుఁ గునుకుచు నేఁగిరి, ఘనరాక్షసుఁ గన్నకన్నులగవ బెల్లిలఁగన్. 325

వ. ఇట్లు భయాన్తు లై యమర్త్యవా)తంబు సని చని ముందట నభంగభంగరంగ
దుత్తుంగడిండీరమండల సముద్గండాడంబరవిడంబిత నారాయణనిరంతరకీర్తితా
కుసుమగుచ్ఛస్వచ్ఛంబును ననవరతగోవిందచరణారవిందసేవాసమాకులకలిత
ఫలితమహాపుణ్యఫలాయచూనసముద్దీపితావర్తవర్తితదక్షిణావర్తగుచిరశంఖమం
డల మండితంబును సత్నిస్థురకతినపానపృథ్వీమరాజీవశకలతిమితిమింగిల
కర్కటకమరకచ్ఛపమకరనక్రవక్రగ్రహగ్రహణఘమఘమాయమానదారుణ
గమనవిమితివిమితరంగఘట్టనఘట్టితసముద్ధాతశీకరనికరసిరంధ్రతారకితతా
రాపథంబును మహోచ్చయశిరోచ్చయశిఖరాగ్రప్రవహితదుగ్ధనిర్ధరసమ్మ
ర్జితపురాణపురుషవిశ్వాస్థాంతివిహారధురీణనవసుధాధౌతధావశ్యధగన్ధగాయ
మాసరమృహర్త్యనిర్హణకర్తృంబును సతిపవిత్రగుణవిచిత్రనిజకళత్రప్రేమానంద
సందర్శితముకుండపరిస్రవదంతరంగకరుణారస పరిమళితభావబంధురవిస్రమ
వల్లీమతిల్లికాంకురశోభితంబును బ్రసిద్ధసిద్ధరసాంబువాహనంగమసముత్థిగంభీర
ఘోషపరిపూరితసకలగోదంతరాశంబును సముద్రమేఖలాఖిలప్రదేశవిలసితనవీ
నదుకులాయమానంబును హరిహరప్రముఖదేవతానిచయపరిలబ్ధామృతిమహై
శ్వర్యదానధౌరేయమహానిధానంబును నైకుంఠపురపౌరవారమనోహరకామ్య
ఫలఫలితమందార సారిజాత సంతాన కల్పవృక్ష హరిచందన ఘనవనానుకూల
కూలంబును నై యొప్పుచుఁ గుబేరుభాండాగారంబునుంబోలె బద్ధమహాపద్మ
శంఖమకరకచ్ఛపముకుండకుండసీలవరసమగ్రం బై విష్ణుకరకమలంబునుంబోలె
సుదర్శనావర్తప్రగల్భం బై కైలాసమహీధరంబునుంబోలె సమృతకళాస్థాన
శేఖరపదార్పణం బై యింద్రవైభవంబునుంబోలె గల్పవృక్ష కామధేనుచిం
తామణిజనితవిశేషం బై సుగ్రీవసైన్యంబునుంబోలె నపరిమితనిబిడహరిసంచా

రం బై నారాయణోదరంబునుంబోలె నిఖిలభువనభారభరణసమర్థం బై శంకరు
జటాజూటంబునుంబోలె గంగాతరంగిణీసమాశ్రయం బై బ్రహ్మలోకంబునుంబో
లెఁ బరమహంసకులసేవ్యం బై పాతాళలోకంబునుంబోలె ననంతభోగిభోగయో
గ్యం బై నందనవనంబునుంబోలె నైరావతమాధవీరంభాదినంజననకారణం బై
సౌదామినికరంబునుంబోలె నశ్రుంకపం బై విష్ణునామకీర్తనంబునుంబోలె ని
ర్మలస్వభావం బై కృతుశతకృతుండునుంబోలె హరిపదభాజనం బై యొప్పుచున్న
దుగ్ధవారాశి డాసి శ్వేతద్వీపంబు దర్శించి యందు సకలదిక్పాలకాదిదేవతలు
దేవదేవు నాశ్రయించి యిట్లని స్తుతియించి రంత.

326

సీ. పంచమహాభూతరపరినిర్మితం బైన, ముజ్జగంబుల కెల్ల శనోజ్జ యైన
బ్రహ్మయు నేమును శరణగ 1 నందఱుఁ గూడి, యెవ్వనికై పూజఁబలిత్తు మెపుడు
నట్టిసర్వేశ్వరుం శ డాగమవినుతుండు, సర్వాత్మకుఁడు 2 మాకు శ శరణ మగును
అతిపూర్ణకాము సరహంకారదూరుని, సముని శాంతునిఁ గృపాశస్పదుని గురుని
తే. మాని యన్యుని సేవింపఁ శ బూనునట్టి, కపటశీలుని నతిపాపకర్తబుద్ధి
శునకవాలంబు వట్టుక శ ఘనతర్ధాబ్ధి, దరియఁజూచుటగాదె తాఁగదామసమున.

చ. ఉదకమయంబున ౯ వసుధ శ నోడగఁ జేసి తనర్చుకొమ్మున ౯
వదలక యంటఁ గట్టి మనుశ్రవల్లభుఁ గాచినమత్స్యమూర్తి స
మృదమున మమ్ముఁ బోచు ననుశ్రమానము మానఁగ వృత్తుచేతియా
పద దొలఁగించి నేడు సురపాలురపాలిటిభాగ్యదైవమై.

328

మత్తకోకిలము. రంతుసేయుచు వాతధూతకశరాశభంగురభంగదు
ర్దాంతసంతసాగరోదకతల్ప మొంది వసించుధా
తంతవానిని బొడ్డుఁడమ్మిన శ యాఁచి కాచిన నేర్పరిం
తంతవాఁ డనరానియొంటరి శ యాదరించు మముం గృపన్.

329

తే. దేవతల మైనమే మిట్టిదేవదేవు, సర్వలోకశరణ్యుని శ శరణు చొచ్చి
బలిత మైనట్టివీనియారపదలఁ బాసి, మీఱి శుభములఁ జేకొనురవార మిపుడు.
వ. ఇట్లు స్తుతియించు చున్న దేవతలకు భక్తవత్సలుం డైనవైకుంఠుండు ప్రసన్నుం
డయ్యె నప్పుడు.

331

సీ. తగుశంఖచక్రగ్రదాధరుం డగువాని, శ్రీవత్సకాస్తుభశ్రీలవానిఁ
గమనీయమాణిక్యఘనకిరీటమువాని, దివ్యవిభూషణరదీప్తివాని
మండితకోటిరకుండలంబులవాని, సిరి యురస్థిలమునఁ శ జెలఁగువానిఁ
దనుఁ బోలుసేవకశతండుంబు గలవాని, జిలుఁ గైనపచ్చనివలువవానిఁ

ఁ. దెల్లదమ్మిరులఁ శ దెగడుకన్నులవాని, నవసుధాద్రవంపురసవ్యవహారి
గనియె వేల్పుపిండు శ కప్పరపాటుతోఁ, గన్నులందు నున్నకటపు దీఱ.

332

- సీ. తనసేవకులలోనఁ దడఁబడురూపంబు, శ్రీవత్సకౌస్తుభశ్రీలఁ దెలుప
వికచాబ్జములతోడఁ దీడ్చుకన్నుల, కడలు దైవాతేడుకరుణఁ దెలుప
నెల్లలోకములకుఁ దని లై నభాగ్యంబుఁ, గాఁపురం బుండెడుశకమల దెలుప
మూఁడుమూర్తులకునుఁ మొదలై నతేజంబు, తాతఁ బుట్టించినతమ్మి దెలుప
- ఆ. బుద్ధి బోల్పరానిరపుణ్యంబుఁ దత్పద, కమలజనిత యైనగంగ దెలుప
నప్రమేయుఁ డభవుఁడవ్యక్తుఁ డవ్యయుఁ, డాదిపురుషుఁ డఖిలమోది యొప్పె.
- వ. ఇట్లు జగన్మోహనాకారుం డయిననారాయణునికృపావలోకనాన్వేదచకితస్వభావ
చరితు లై సాష్టాంగదండప్రణామంబు లాచరించి ఫాలభాగపరికీలితకరకములు
లై యిట్లనిరి. 334
- ఆ. దుర్గమంబు లయినశస్త్రిరాదిఫలములఁ, బుట్టఁ జేయఁ జాలునట్టిగుణము
గలిగి మెలఁగు చున్నశఘనుఁడ నై నట్టిసి, కరయ మ్రొక్కువారఁ మాదిపురుష.
- సీ. దండంబు యోగిం ద్రమండలనుతునకు, దండంబు శార్ఙ్గకోదండునకును
దండంబు మండితరకుండలద్వయునకు, దండంబు నిష్ఠురభండనునకు
దండంబు మత్తవేదండరక్షకునకు, దండంబు రాక్షసఖండనునకు
దండంబు పూర్ణేంద్రమండలముఖునకు, దండంబు తేజఃప్రచండునకును
తే. దండ మద్భుతపుణ్యప్రభానునకును, దండ ముత్తమవైకుంఠభామునకును
దండ మాశ్రితరక్షణతత్పరునకు, దండ మురుభోగినాయకతల్పునకును. 336
- ఉ. చిక్కిరి దేవతావరులు యిందటవందట లైరి భేచరుల
స్రక్కిరి సాధ్యసంఘములు యిసోలిరి పన్నగు లాజిభూమిలో
మ్రక్కిరి దివ్యకోటి గడు యిగ్గిరి యక్షులు వృత్రచేత ని
చిక్కినవారి నైన దయ యిసేయుము నొవ్వక యుండ నోహరీ. 337
- క. మొదల టినరక్కసులకు, మొదలై మా కాపదలకు యిమూలం బగుచుం
దుద మొదలు లేనిరక్కసు. తుదిఁ జూపఁ గదయ్య తుదకుఁ దుది యైనహరీ.
- తే. అకట దిక్కుల కెల్ల దిక్కైన మాకు, నొక్కదిక్కును లేదు కాలూఁద నైన
దిక్కు గావయ్య నేడు మాదిక్కుఁ జూచి, దిక్కు లేకున్నవారలదిక్కు నీవ.
- క. నీదిక్కు గానివారికి, నేదిక్కును లేదు వెదక యిహపరములకు
మోదింపఁ దలఁచువారికి, నీదిక్కే దిక్కు సుమ్ము యిరజనాభా. 340
- తే. అరయ మాతేజములతోడ యి నాయుధములు
మింగి భువనత్రయంబును యిమింగు చున్న
భీకరాకారు వృత్రునిఁ దీచి మడఁచి
యెల్లభంగుల మాబన్న యిమింగు మభవ. 341
- ఆ. పరమపురుష దుఃఖభంజన పరమేశ, భక్తవరద కృష్ణ యివవిదూర
జలగుహాక్షు నిన్ను యి శరణంబు వేడెద, మభయ మిచ్చి కావరవయ్య మమ్ము.

వ. 1 నమస్తే భగవన్నారాయణ వాసుదేవ యాదిపురుష మహానుభావ పరమమం
గళ పరమకల్యాణ దేవ పరమకారుణికు లయినపరమహంస లగుసిరివ్రాజకులచేత
నాచరితంబు లగుపరమసమాధిభేదంబులఁ బరిభావితపరిస్ఫుటం బయినపరమ
హంసధర్మంబుచేత నుద్ఘాటితం బగుతమఃకవాటద్వారంబున నపావృతం బయిన
యాత్మలోకంబున నుపలబ్ధమాత్మండు వై నిజసుఖానుభవండు వై యున్ననీ వా
త్మసమవేతంబు లై యుపేక్షింపంబడనియీశరీరంబులకు నుత్పత్తిస్థితియకా
రణుండ వై యుండుదువు గుణస్వరూపితుండ వై యపరిమితగుణగణంబును గల
నీవు దేవదత్తునిమాడ్కి బారతంత్ర్యంబున స్వకృతంబు లై నకుశలాకుశలఫలం
బుల ననుభవించువు షడ్గుణైశ్వర్యసంపన్నుండ వై ననీ వాత్మారామస్వభావుండవ
యి యపరిమితగుణగణంబులు గలిగి యీశ్వరాహ్వయానవగాహ్యమాహాత్మ్యం
బందు నర్వాచీనవికల్పవితర్కవిచార ప్రమాణాభాసంబులగుతర్కశాస్త్రంబులఁ
గర్కశంబు లయినప్రజ్ఞలుగలిగి దురవగ్రహవాసు లై నవిద్వాంసులవివాదావ
సరంబులయందు నుపరతంబు లగున స్తినాస్తీత్యాదివాక్యంబుల సమస్తమాయా
మయుండ వై నిజమాయచేతఁ గానంబడక యుక్తిగోచరుండ వై సమవిషమయా
పంబులఁ బ్రవర్తింతువు దేవా రిజ్జుఖండంబునందు సర్వభ్రాంతి గలుగునట్లొందు
ద్రవ్యంబున ద్రవ్యాంతరభ్రాంతి గలుగు చుండు సర్వేశ్వర సర్వజగత్కారణ
రూపంబ వై ననీవు సర్వభూతప్రత్యగాత్మ వగుటంజేసి సర్వగుణావభాసోపలక్షి
తుండవై కానంబడుచుండువు లోకేశ్వరా భవ స్థామను మహామృతసముద్ర
విష్ణుడనకృతానమాత్మంబున సంతుష్టచిత్తు లై నిరంతరసుఖంబున విస్తారితదృ
ష్టశ్రుతివిషయసుఖచేశాభాసు లై నపరమభాగవతులు భవచ్చరణకమలసేవా

1 ఇందులకు 'మఱియును భగవన్నారాయణ....భేదంబులఁ బరిస్ఫుటం బయినపరమహంస
ధర్మంబుచేత ననువాదితం బగుపరమకల్యాణద్వారంబున నావృతం బయిన యాత్మలోకంబున...సమవే
తంబు లై యుపేక్షింపంబడనిశరీరంబులకు....గుణస్వరూపితుండ వై....బారతంత్ర్యంబున నబ్ధివకుశల
ఫలంబులు ననుభవించి చింతించువు షడ్గుణైశ్వర్యసంపన్నుండ వై ననీ వాత్మారామండు వయి యుం
డువు గుణస్వరూపితుండ వయి యపరిమితగుణగణంబు లర్వాచీనవికల్పవిచారప్రమాణభావంబు లగు
తర్కశాస్త్రంబులఁ గర్కశంబు లై నప్రజ్ఞ గలిగి దురాగ్రహవాసు లై నవిద్వాంసుల వివాదావసర
ణంబులయందు....గోచరుండ వై సమస్తవిషయరూపంబులఁ బ్రవర్తింతువు. దేవా రిజ్జువునందు సర్వ
భ్రాంతిగలుగునట్లు ద్రవ్యాంతరంబులచేత బ్రహ్మంబయిననీయందుఁ బ్రపంచభ్రాంతిగలిగిడి నని యిట్లు
తిమోహరచతురవచనంబులు' అచ్చుప్రతి. ఈపాఠము 'ఓ నమస్తే అస్తుభగవన్నారాయణాయ....'
అనుమాలమునకు అనుగుణముకామిచేతను వ్రాతప్రతులపాఠ మనుగు. మగుటంబట్టియు, రెండవపా
ఠమే గ్రంథమునఁ గూర్పబడియె మఱియు మాలమునందు 'ఽవహి పున స్సర్వవస్తుషు వస్తుస్వ
రూప స్సర్వేశ్వర స్సకలజగత్కారణ....' మొదలుకొని 'గ్రస్తానియేననః కృష్ణతేజాంస్యస్థానియథా
నిచ' అనువఱకుఁ గలగొప్పగ్రంథమునకు వ్రాతప్రతులందే తెనుఁగు గానిపించు చున్నది. కాని
యచ్చుప్రతులఁ గానిపింపదు.

ధర్మంబు విడువరు త్రిభువనాత్మభవనత్రివిక్రమ త్రిణయన త్రిలోక మనోహ
రానుభావ భవదీయవై భవవిభూతిభేదంబు లైనదనుజాదులకు ననుపక్రమన
మయం బెఱింగి నిజమాయాబలంబున సురసరమృగజలచరాదిరూపంబులు ధరి
యించి తదీయావతారంబుల ననురూపం బైనవిధంబున శిక్షింతువు భక్తవత్స
లా భవన్ముఖకమలనిర్గతమధురవచనామృతకళావిశేషంబుల నిజదాసుల మైన
మాహృదయతాపం బడంగింపుము జగదుత్పత్తిస్థితిలయకారణప్రదానదివ్య
మాయావినోదవర్తి నై సర్వజీవనికాయంబులకు బాహ్యభ్యంతరంబులయందు
బ్రహ్మప్రత్యగాత్మస్వరూపప్రధానరూపంబుల దేశకాలదేశావస్థానవిశేషంబుల
దదుపాదానానుభవంబులు గలిగి సర్వప్రత్యయసాక్షివై సాక్షాత్పరబ్రహ్మస్వరూ
పుండవై యుండెడినీకు నేమని విన్నవించువారము జగదాశ్రయంబై వివిధవృజన
సంసారపరిశ్రమోపశమనం బైనభవదీయదివ్యచరణశతపలాశచ్ఛాయ నాశ్ర
యించెద మని పెక్కువిధంబుల వినుతించి యిట్లనిరి. 343.

క. తేజంబు నాయువును విభ్రాజితదివ్యాయుధములు 1 బరువడి వృత్తుం
డాజముఖంబున మ్రొంగెను, మాజయ మిం కెందుఁ జెప్పరమా జగదీశా. 344

వ. అని యిట్లతిమనోహరంబు లైనవచనంబుల భక్తిపరవశు లయి వినుతిసేయు
చున్న దేవతలం జూచి యప్పురమేశ్వరుం డమృతస్రాయంబు లగుగంభీరభాషణం
బుల నిట్లనియె. 345

క. మదుపస్థానం బగుమీ, సడమలనుజ్ఞానమునకు 1 సంతోషమునం
బొదలె మదిఁ బ్రీతి నొందితి, వడలక నాభక్తి వొడమి 2 వ్యర్థం బగునే. 346

వ. మఱియును బ్రీతుండ నైననాయందు భక్తులకుం బొందరానియర్థంబు లేదు
విశేషించి నాయందు నేకాంతమతి యైనతి త్వవిదుం డన్యంబులం గోర కుండు
గుణంబులయందుఁ దత్త్వజ్ఞానగోచరుం డైనవాఁడు విషయనివృత్తచిత్తుం డై
సంసారమార్గంబు నిచ్చింపండు కావున మీకు శుభం బయ్యెడు దధించి యను
బుషిస త్తముండు గలం డతనిశరీరంబు 1 మద్విద్యాతిశయమహాత్వంబునను దే
జోవిశేషంబునను నారవంతిం బై యున్నయ దతని నడిగి తచ్చరీరంబుఁ బుచ్చి
కొనుం డెఱిండు పూర్వకాలంబున నశ్వదేవతలకు నశ్వశిరోనామం 2 బనుబ్రహ్మస్వ
రూపం బగునిష్కళంకం బయినవిద్య యుపదేశించిన వారలు జీవన్ముక్తిత్వంబు
నొందిరి మఱియుఁ ద్వప్తుపుత్రుం డయినవిశ్వరూపునకు మదాత్మకం బయినయ
భేద్యకవచంబు నిచ్చెఁగావున నతం డతివదాన్యుం డశ్వదేవతలచేత యాచింపం
బడి దేహంబు వంచింపక మీ కిచ్చు సతనిశల్యంబులు విశ్వకర్తనిర్మితంబు లై
శతధారలు గలయాయుధశ్రేష్ఠం బయి మత్తేజోవబృంహితం బయి వృత్తాసుర

1. మద్విద్యాతిశయంబునను సద్విశాతిశయంబునను దేజోమహత్వంబునను సారం బై
యన్నయది. 2. బను నిష్కళంకం బైనబ్రహ్మవిద్య.

శిరోహరణకారణం బయి యుండు దానంజేసి మీరు పునర్లబ్ధతేజోస్థాయుధసం
పదలు గలిగి వెలింగెదరు విశేషించియు మద్భక్తవరు లయినవార తేలోకం
బుల నెవ్వరికి నజయ్యులు కావున మీకు భద్రం బయ్యెడు మని యాదేశించి
భూతభావనం డైనభగవంతుండు వారల కదృశ్యం డయ్యె నప్పుడు దేవతలు
దధీచిమునికడకుం జని యశ్వలం బురస్కరించుకొని యిట్లనిరి. 347

ఆ. దేహి సుఖము గోరి ర దేహంబు ఘటియించు, దేహి విడువలేడు ర దేహమెపుడు
దేహి యస్త దీయర దేహంబుకొఱకు నై, దేహ మిం గదయ్య ర దేవతలకు. 348

ఉ. ఎక్కడ నెల్లలోకముల ర నెవ్వరు గోరనిగోర్కి నేడుమా
తెక్కలిపాటు కై తివిరి ర దేహము వేడంగ వచ్చినార మే
మెక్కడఁ దీవ్రకర్తగతి ర యెక్కడ దైవకృతంబు గాక యీ
1 రాక్కపుదాన మీవరుస ర రోయక వేడుదురే జగంబులన్. 349

క. నీచగతి యెల్లభంగుల, యాచన యని తెలిసి తగని ర దడుగుదురేనిక
యాచకవర్గములోపల, 2 నీచకు లనఁబడరె యెంతర నేర్పరు లైనన్. 350

క. అడుగంగ రానివస్తువు, లడుగురు బతిమాలి యెట్టియస్థులు నిను నే
మడిగితిమి దేహ మెల్లను, గడు నడిగెడువారి కేడఁ ర గరుణ మహాత్మా. 351

ఉ. నావుడు నాదధీచియు మరనంబున సంతస మంది నవ్వె సం
భావితవాక్యవస్థతులఁ ర బల్కుచు నిట్లనెఁ బేర్చితోడ నో
దేవతలార ప్రాణులకుఁ ర దెక్కలిమృత్యుభయంబు పూను లే
భావములం దలంపరు కృతపామతి నెన్నడు మీమనంబులన్. 352

ఆ. ఎలమి బ్రదుక నిచ్చరయించినవారికి, దేహ మెల్లభంగిఁ ర దీవు గాదె
యచ్యుతుండు వచ్చి ర యర్థించె నేనియు, దన్ను నిచ్చునట్టిదాత గలఁడె. 353

వ. అదియునుం గాక. 354

సీ. అర్థంబు వేడెడురనధులు గలరు గా, కంగంబు వేడెడిరయర్థి గలఁడె
తగుకోరికల నిచ్చురదానశీలుండు గాక, దనదేహ మీ నేర్చురదాత గలఁడె
యీ నేర్చువాడు ద ర న్నిచ్చిన రోయక, చంపెడునట్టియూరచకుండు గలఁడె
చంపియుఁ బోవక ర శల్యంబు లన్నియు, నేటి పంచుకపోవురవారు గలరె

ఆ. రమణ లోక మెల్ల ర రక్షించువారికి, హింస సేయుబుద్ధి ర యెట్లు వొడమె
బ్రాతి యైనయట్టిప్రాణంబుపైఁ దీవు, తమకుఁబోలె నెదిరి ర దలచ వలదె.

వ. అనిన దేవత లిట్లనిరి. 356

తే. సర్వభూతదయాపరశ్వాంతులకును, బుణ్యవ ర్తను లగుమిమ్మరబోటివారి
కమితసత్కీర్తి కాముల ర కలఘమతుల, కియ్యరానిపదార్థంబు ర తెవ్వె గలవు.

ఆ. అడుగరానిసామ్యు ర నడుగ రా దని మానఁ, డడుగువానిమాట ర లడుగ నేల

భ్రాంతి నడుగుచోటఁ గల బ్రాణంబు లేనియు, నిచ్చువాఁడు దాఁచఁగఁడిచ్చుఁగాని. వ.లని పరసంకటంబు దలంపక నిలింపులు (గార్యపరతః సవినయ) వాక్యపరంపరలఁ బ్రార్థించిన సతండు దరహాసితభాసితవదనుం డై యఖిలలోకధర్మం బెఱింగియు నొక్కింతకాలంబు ప్రతివాక్యం బిచ్చితి దీని సహింపం దగుదురు మీయట్టివార లకుం బ్రియం బగునేని నెప్పుడైన విడువం దగినశరీరంబు విడుచుట యేమిదుర్లభం బధ్ను)వం బైనయీశరీరంబుచేతం గీర్తిసుకృతంబుల నెవ్వం డార్జింప కుండు సతండు పాపాణాదులకంటె సతికష్టండు మీయట్టిపుణ్యశ్లోకులచేత నాశింపంబడినయీశరీరం బప్రమేయధర్మాజ్ఞతం బేదేహంబుచేత నేనియు సకల భూతంబులు శోకానుభవంబున శోకించు హర్షానుభవంబున హర్షించు నట్టి మహాకష్టదైన్యాకరం బైనయీశరీరంబు కాక శునకస్వగాలాదులపాలు గాకుండ మే లయ్యె నని నిశ్చితాత్మండు దధీచి దత్త్వావలోకనంబుచేత నిరసితబంధనుం డై బుద్ధింద్రియమానసంబులతోఁ గూడినత్రేత్రజ్ఞునిఁ బరబ్రహ్మస్వరూపం బైన భగవంతునందు నేకీభూతంబునేసి యోగజ్ఞానంబున శరీరంబువిడిచె నప్పు డింద్రుం డతనిశత్రుంబుల విశ్వకర్మనిర్మితం బైన నిశితశతధారాసమావృతం బైన వెలుంగు వజ్రాయుధంబుఁ గైకొని భగవత్తేజోవబృంహితుం డయి యైరావతారూఢుం డై సకలదేవోత్తమగురుడగంధర్వఖచరకిన్నరకింపురుషసిద్ధవిద్యాధరపరిసేవితం డై సకలమునిజనంబులు వినుతింపఁ ద్రిలోకహర్షకారి యై (భగవదనుగ్రహసం ప్రాప్తమహోత్సాహవికసితవదనారవిండుం డై) వృత్రాసురుపై నడచె నప్పుడు.

ఉ. వృత్రుఁడు మానవాన్వయపరవృత్రుఁడు లోకజిహ్వాంసకక్రియా సూత్రుఁడు విగ్రహగ్రహణశుసిరవాక్యవివేకమానచారి
వృత్రుఁడు దేవతోరగదరీకృతవస్త్రుఁడు రోషదూషితా
మిత్రుఁడు శత్రురాకఁ గని కి మిక్కిలి యైనయగంతరాకృతిన్. 360

క. మెండు గలదనుజనాయక, మండలములు గొల్వ నడచె క మహితోద్ధతి వే
దండములనడుమఁ జనునడ, గొండయునుంబోలె నిబిడకోపోధతుం డై. 361

క. కాలగళుఁ డడిరి కడువడిఁ, గాలునిపైఁ గవయుమాడ్కి క ఖరతరరవసం
చాలితపూర్వదిగంతరుఁ, డై లీల మహేంద్రమీఁద క నలఁ డరిగె నృపా. 362

వ. ఇట్లు రుద్రగణంబులు మరుద్గణంబులు నాదిత్యగణంబులు నశ్వదేవతలుఁ బితృ దేవతలు విశ్వేదేవులు వహ్ని యమ నైరృతి వరుణ వాయు కుబేరేశానాదులు సిద్ధసాధ్యకిన్నరకింపురుషగుడగంధర్వభేచర ప్రముఖంబు లగునింద్రుని న్యంబుల తోడ నముచియు శింబరుండును సనర్వండును ద్విమూర్ధుండును వృషభుండును నంబరుండును హయగ్రీవుండును శంకుశిరుండును విప్రచిత్తియు నయోముఖుం డును బులోముండును వృషపర్వుండును సేతియుఁ బ్రసేతియు నుత్కటుండు

1 చారిత్రార్వదిగంతరుఁ... నడరె నృపాలా.

ను ధూమ్ర కేశుండును విరూపాక్షుండును గపిలుండును విభావసుండును నిల్వ
లుండును బల్వలుండును దండశూకుండును వృషధ్వజుండును గాలనాభుండును
మహానాభుండును భూతసంతాపనుండును వృకుండును సుమాలియు మాలియు
మున్నగు డైతేయదానవయక్షరాక్షసా ద్వ్యసంఖ్యంబు లగువృత్రాసురుబలంబు
లంతంతం దలపడి సమరంబు సేసి రప్పడు. 363

చ. అసురులకుఁ సురావలికి శ సయ్యో మహారణ మప్పు డొండొరుల్
ముసల గ దాసి కుంత శర శ ముద్గర తోమర భిందిపాల ప
ట్టినపటుశూలచక్రముల శ లేవలు సూపి యదల్చి యార్చుచున్
మసలక కప్పి రస్త్రముల శ మార్కొని మంటలు మింట నంటఁగన్. 364

క. ఒండొరులఁ గడవ సేసిన, కాండము లాకాశవధముఁ శ గప్పి మహోల్కా
1దండంబు లొలసి నిష్ఠుర, భండనముఖ మొప్పెఁ జూడఁ శ బ్రళయోచిత మై.

చ. సురవరు లేయబాణములు శ సూడ్కి కగోచర మై నభస్థలం
బటిముఱిఁ గప్పి 2లేసి దివ్రసాంతముఁ జేసినలీల నాసురే
శ్వరబల3యాధవీరులును శ సాయకపంక్తులచేత వాని రూ
పఱి 4శతధూళిఁ జేసి పఱి 5 పైనతమం బొనరించి యార్చుచున్. 366

చ. సమరమదాంధు లై సురనిశాచరవీరులు సైనికాంఘ్రిసం
క్రమితమహీపరాగములు శ గ్రమ్మిన నుమ్మలికంపుఁజీఁకలుల్
దమకనుదోయి కడ్డముగఁ శ దార్కొనినం జల మూఁది పోరి రా
క్రమితనిజాంతరంగపరిఘట్టితరోషమహాగ్నిపంపునన్. 367

క. అతిగళితర క్తధారా,క్షుతములతోఁ గానఁబడిరి శ సైనికులు మహో
ద్ధతరోషపహ్నికీలలు, వితతం బై పిక్కటిల్లి శ వెడలెడిభంగిన్. 368

సీ. శవణింతుఁజిసీరటంకారరవములు, భటసింహనాదంబుఁ శ బరిధివింప
భీషణోత్తమహయఃపేషావిఘోషంబు, కరిబృంహితస్ఫూర్తిఁ శ గ్రందుకొలుప
సమరనిశ్శంకాంకశశంఖనినాదంబు, నేమిస్వనంబుల శ నిష్నావింప
దుముల మై చెలఁగెడురమందుభిధ్వానంబు, లట్టహాసంబుల శ నాక్రమింప
తే. ఘట్టిత శ్రాస్త్రనిష్ఠూరఘట్టోన్మత్త, ఖరకరోరోరువిస్ఫులింగంబు లడరి
దివ్యకోటిరమణిఘృణి శ ధిక్కరింప, సమర మొనరించి రసురులు శ సమరవరులు.

వ. ఇట్లు ప్రళయసంరంభవిజృంభితసముత్తుంగరంగ త్రరంగితశైరవారావనిష్ఠూత
నిష్ఠూరమహోర్ణ వంబునుంబోలె యుగాంతసంక్రాంతఝంఘావపనపరికంపితదీర్ఘ
నిఘ్నాతనివిడనిష్ఠూరనీరదంబులుంబోలె నుభయస్సైన్యంబులుం గలసి సంకులనమ
రంబు నలుపునమయంబున యుగాంతకృతాంతసకలప్రాణిసంహార కారణలీలయుం

1. దండములువోనినిష్ఠుర. 2. లేని. 3. యాధవీరులును. 4. శర ధూళిరోడఁ బఱిపైన. 5 నిస్సా
చాంక. 6 నోగ్ర, ఖరకరకరోరు.

భోలెఁబదాతిరాహు త్తగజాఠోహకరధికమహారధికవీరు లొండొరులు చండగతిం
గాండంబులు వఱపుచు గదలం జదుపుచుఁ గత్తులఁ గత్తశంబులఁ జినుఁగం బొడు
చుచు నడిదంబుల నడుచుచుఁ గుంతంబులం గ్రుచ్చుచుఁ గుతారంబుల వ్రచ్చుచు
ముసలంబుల మోదుచు ముగ్ధరంబులం బొందుచు జక్రంబులం ద్రుంచుచు
సబళంబుల నొంచుచు సురియల మెఱుముచు శూలంబులఁ దుఱుముచు వాజుల
కుటికియు వాలంబుల నఱికియుఁ దొడలు తుండించియుఁ దొండంబులు ఖండిం
చియు మెడ లెడయించియు మెగట్లు గెడయించియు నడుములు ద్రుంచియు నా
సికలు ద్రైంచియుఁ బదంబుల విఱిచియుఁ బార్శ్వంబులం జఱిచియు గజంబులఁ
బఱిపియు గాత్రంబుల నుఱిపియుఁ గుంభంబులఁ బగిలించియుఁ గొమ్ములఁ బెక
లించియు హస్తంబులఁ దుండించియు నంగంబులఁ జించియు రథంబుల నలియిం
చియు రధికులం బొలియించియు సారథులం జంపియు సైంధవంబుల దంపియు
శిరంబుల నొగిలించియు సీసకంబు లగిలించియు ఛత్త్రంబులనుఱుమాడియుఁ జామ
రంబులం దుఱుచూడియు సైన్యంబులఁ జదిపియు సాహసుల మెదిపియు (నడు
ములు ద్రుంచియు మఱియును) బరస్పరగుణవిచ్ఛేదనంబును నన్యోన్యకోదండఖం
డనవటుత్వంబును నుభయసైంధవధ్వజసారధిరధికరధవికలనంబును నొండొరుల
పాదజానుజంఘాహస్తమస్తకనిర్దళనంబును రక్తమాంసమేదశివంకసంకలితనమ
రాంగణంబును నై యతిఘోరభంగిం బెనంగి రప్పడు.

370

చ. సమజయమున్ సమాపజయశామ్యపరిశ్రమమున్ సమానవి
క్రమము సమాస్త్రశస్త్రబలగర్వము నై కడుఘోరభంగి నా
నముచిహారాగ్రస్తైన్యగణరాఘలతోడ నిశాచరేశ్వరో
త్తములు దురంబు సేసి హాగిఁ శ దాన్కొని వృత్తబలంబుస్తాపునన్.

371

వ. అప్పడు.

372

లయగ్రాహి.

మొత్తముగఁబాటుపెనుఁ నెత్తురుమహానదులఁదత్తఱముతో నుఱికిరకుత్తుకలుమోవం
జిత్తముల నున్ని వెనఱ నెత్తుకొనుభూతములనెత్తుకొని శాకినులు శ షోత్తిలెడిమాంసం
బుత్తలముతో మెనఁగిరన్నత్తిములు సేయుమదఁమత్తఘనఙ్గాకనులునృత్తగతిఁబ్రేవుల్
బిత్తరములందిగిచి ర మెత్తమెదడుల్లోనసిరత్తగొనుచుండభయశ్రవ్యైఁ గల నొప్పెన్.

వ. ఇట్లు దేవదానవులు నర్కదాతీరంబునఁ గృతయుగంబునం దలపడి త్రేతాయు
గంబు సొచ్చునంతకాలంబుఁ బోరు దారుణంబుగాఁ జేయు చుండ నంత వృత్తా
నురుభుజబలంబుపెంపునఁ పెంపుసేసి కంపింపక నిలింపులపై రక్కసులగుంపులు
సొంపుపెంపు చూపి మహావృక్షపాషాణగిరిశిఖరంబులు వర్షించిన.

374

మ. గిరిపాషాణమహేజముల్ గురియఁగా శ గీర్వాణు లన్నింటి ని

మృతనారాచపరంపరల్ వజ్రపుచుం శ జూర్ణంబుఁ 1గావింప ని
ర్భరలీలం దమచేయునత్తవములు దోర్భంగంబు లై పోవఁగాఁ
దెరలె రాక్షసయోధవీరులు మదోర్ద్రేకంబు సంఘిన్న మై.

375

క. ప్రచురముగ రాక్షసావళి, ఖచరులపై నేయునిబిడకాండావళి దు
ర్వచనుఁ డెడనాడుమాటలు, సుచరిత్రునియందుఁబోలె శ జొర వయ్యె నృపా.
వ. అప్పడు.

377

వనమయూరము.

అంత సుర లేయునిబిడఁ న్నములపాలై, పంతములుదక్కిహతఃపారుషముతో ని.
శ్చింతగతి రక్కసులసేసి గుడిగిభూమిఁ, గంతుకొని పాటి రపకారపగు లార్వన్.

క. కొండలఁ బోలెడురక్కసు, లొండొరులం గడవఁ బాటి శ 2గు క్కటి పటుతో
దండముఖసాధనంబులు, భండనమున వైచి దివిజరపతు లార్వంగన్.

379

వ. ఇట్లు సమరతలంబు వాసి తనప్రాపు దూసి తీసి పఱచు చుండుదండనాయకులం
జూచి యకుటిలమతిం బకపక నగి వృత్రాసురుం డి ట్లనియె.

380

ఉ. తుల్లకవృత్తి మీ కగునె శ శూరుల కిమ్మెయిఁ గీర్తిభోగముల్
గొల్ల గఁ జేయుచాపు మదిఁ శ గోరినవారల 3కేను గల్గ నీ
తల్లడ మంది యీసమరధర్మము మాని తలంగఁ బాడియే;
మల్లుండు దుర్దమప్రథనమత్తుండు వృత్రునిప్రా పెఱుంగరే.

381

క. చావు ధ్రువ మైనప్రాణికిఁ, జావులు రెం డరసికొనుండు శ సమరమునందుఁ
భావింప యోగమందును, జావంగా లేనిచెడుగురచావుం జావే.

382

వ. అని వాసుదేవతేజోవిశేషవిశేషితు లై దవానలకీలంబోలె వెలుంగుచు వెఱచి
నెన్నిచ్చి పఱచునసురుల వెనుకొని తఱుముసురవీరులం జూచి హుంకరించి
స్వర్గానుభవంబున నిచ్చ లే కుండె నేని మదవలోకనస్వర్గనమాత్రంబు ముందర
నిలుతురు గాక యని యెచి కల్పాంతానల్పఘనఘనాటోపంబునుంబోలె గఠోర
కంఠహుంకారభర్జనంబులఁ గర్జిలుచుఁ బ్రళయకాలపవనపరిభాసితమహాశిఖి
ఖావళులఁ దృణీకరించుకుటిలావలోకనంబుల నాలోకించుచుం గాలపరిపక్వలీలా
లోలుం డయినశూలిపోలిక నాభీలమూర్తి యై సకలజీవభారభరణదుర్భరభగ్న
బ్రహ్మాండభాండమహాధ్వానంబుగా నాస్ఫోటించిన.

383

ఉ. కూడె జగంబు లన్నియును 1 గ్రుంకిరి సూర్యసుధాంశు లన్రు లూ
టాడె నభస్థలం బగిలె శ నంబుధు లింకె నుడుగ్రహళిప
ట్రూడె వడిక దిశల్ వగిలె శ నుర్వర క్రుంగె నజాండభాండ మ
ల్లాడె విధాత బెగ్గడిలె శ నార్పుచు వృత్రుండు బొబ్బ వెట్టినన్.

384

లయగ్రాహి.

కూలిరివియచ్చరులు శసోలిరిదిశాధిపులు శ్రవాలిరమరవ్రజమురదూలిరురగేంద్రుల్
1 ప్రేలిరి మరుత్తులెదరజాలిగొని రాశ్వినులురకాలుడిగిరుద్దులవశీలఁ బడి రాత్రి
ప్రేలిరి దినేశ్వరులు శకీ లెడలిసట్లు సురశబాలములు పెన్నిదురరపా లగుచుధారా
భీలగతితోడఁ దమరకేలిధనువుల్ విడిచిరనేలఁ బడి మూర్ఖులనురదేలిరిమహాత్మా.

వ. ఇట్లు కఠోరకంఠనాదం బొనర్చిన నశనిపాతంబునం గూలుప్రాణిచయంబుభంగి
నంగంబు తెలుంగక రణరంగంబునం బడి బిట్టు మూర్ఖుల్లిన దివిజరాజునై న్యం
బుల వృత్తాసురుండు సంగరరంగదుర్దముండై మహీవలయంబు పదాహతుల గజ
గజ వడంక నిశితశూలంబు గేల నంకించుచు మదించినభద్రమాతంగంబు కమ
లవనంబు చొచ్చి మట్టి మల్లాడువిధంబున నిమిలితాక్షుం డయి తనపదతలం
బుల రూపంబులు మాయం జమురుచు వెక్కనంబుగఁ గ్రీడించువానిం గని వ
జ్ర వజ్ర(శతోపమ)నిఘరగదాదండం బాభీలభంగిఁ బ్రశయకాలమార్తాండ
చండపరి వేషఘోరంబుగాఁ ద్రిప్పి నై చిన.

386

మ. అది మింటం బెనుమంట లంటఁ బఱ పై శ్రయాభీలవేగంబునం
గదియక వచ్చిన లీల వామకరసంక్రాంతంబు గావించి బె
ట్టిమఁ డై చేరి సురారి దానిఁ గొని కారశిన్యోరుపాతంబులం
జదియక మోఁద గజేంద్రమస్తకము నురత్సాహైకసాహాయ్యుఁ డై.

387

ఆ. అగ్గజంబు గులిశరహతిఁ గూలుకులమహీ, ద్రంబుఁబోలె రక్తధార లురుల
మస్తకంబు నగిలి శ్రమద మఱి జఱజఱ, దిరిగి భీతితోడఁ ర దెరలి పఱచె.

388

ఉత్సాహము. గజము దెరలి దాని కొఱలి శ్రకంప మొంది పాఱగా
భజన నింపుఁ డంకుశమునఁ శ్రబట్టి బిట్టు నిల్పుచుం
నిజసుధారపై కపానశనిర్ణయార్ద్రకరమునక
ఋజుత మీఱ నిమిరె నదియు శ్రీరీతి మెఱసి క్రమ్మఱన్.

389

వ. ఇవ్విధంబున నై రావతంబును సేద దేర్చుచు నెదుర నిలుచున్నభీదురపాణిం గని
తోఁబుట్టువుఁ జంపినఁబంపుఁ దలంచి మోహశోకంబుల విపర్యాసంబుగా నవ్వ
చు నాహవకామార్ధి యై వృత్తం డిట్లనియె.

390

శా. నాకుం బెద్దన నీకు సస్సువు దీరనవ్రాతరక్షుక శుభా
లోకుం జంపితి విట్లు పాపమతి నై శ్రలోభంబుతో నియ్యడక
లోకుల్ నవ్వగ మద్భుజాపటిమకుక శ్రలో నైతి వీశూలమం
దాకంపింపగ నిన్ను గ్రచ్చి ఋణముశక్తాత్మండ నై పేర్చెదన్.

391

1 ప్రేలిరి దివేశ్వరులురకాలుడిగిరుద్దులవశీలఁబడి రాత్రి. 2 రసార్ద్ర
శాస్త్రనిపుర మైనకరమునక 3. రూఢిఁ దెలిసి క్రమ్మఱన్.

- క. ఎట్టితులు వయిన గానీ, నెట్టన తన బ్రదుకుకొఱకు శ సీవలె గురువుం
జుట్టమును బుచ్చుఁబ్రాహ్మణుఁ, బట్టి వధింపంగఁ గలఁడె శ పశువుంబోలెన్. 392
- చ. దయయును సత్యమున్ విడిచి శ ధర్మము మాని యశంబుఁ బాసి శ్రీ
జయములఁ బాఱు దోలి పురుషత్యము గానక లోకనిందితా
హ్వయుఁ డగువానిచావునకు శ నార్యులు గుందుదురే సృగాలముల్
ప్రియమున నంటునే శవముఁ శ బ్రేలక చేరునె కంకగృధ్రముల్. 393
- క. నిక్క మగుపాపములచేఁ, జిక్కితివి నిశాతశూలశశిఖరాగ్రమునన్
మక్కించి నీదుమాంసము, గుక్కలు నక్కలును బెఱికికొని తినఁజేతున్. 394
- ఉ. దీకొని నీకు నేఁ డిచట శ ది క్కని వచ్చినవారు గల్గి రే
నేకమతిం బిశాచముల శ కెల్లను దృష్టిగ మన్ని శాతశూ
లై కమహాగ్నికీల సరనేకవిధంబుల సోమయాజి నై
మేఁకలఁ జేసి ప్రేల్చెద సరమేయమదోగతి వ్రాలి యియ్యనిన్. 395
- క. కాక ననుఁ గులిశధారల, దీకొన నిర్జింపఁ గలిగిర తేనియు భూతో
ద్రేకంబు సేసి శూరుల, ప్రాకటపదపద్మధూళి²భాగం బగుదున్. 396
- వ. అని మఱియు వాసుదేవకృపాలబదుర్నిర్మల్యుం డైనవజ్రహస్తనింగని యిట్లనియె.
సీ. సందియం బేటికి శ జంభారి వేవేగ, భిదురంబు ప్రేయు మారభీలభంగి
నతిలోభి నడిగినశయధరాశియుఁబోలె, గడపకు మిది వృథ శ గాదు సుము
మురమర్దనునితేజశమున నాదధీచి వి,ద్యాతిశయంబున శ సధిక మయిన
యది గాన హరిచే నిరయంత్రితోన్నతుఁడ వై, గలుపుము శత్రుని శ గీటడంచి
- ఆ. యెందుఁ గలఁడు విష్ణుఁ శ డందు జయశ్రీలు, పొందుగాఁగ వచ్చిరపొందుచుండుఁ
గాన భక్తవరదుఁ శ గమలాక్షు సర్వేశు, పదములందు మనముఁగబదిలపఱుతు.
- వ. ఇపుడు వజ్రధారలం ద్రెంపంబడినవిషయభోగంబులు గలవాడ నయి శరీరంబు
విడిచి భగవద్ధామంబు నొందెద నారాయణునిదాసుండ నై ననాకు స్వర్గమర్త్య
పాతాళంబులం గలసంపన్నోగంబులు నిచ్చుగింపంబడవు ప్రైవర్గికాయాసర
హితం బయినమహేశ్వర్యంబు ప్రసాదించుం గావున సనుపమేయం బయిన
భగవత్ప్రసాదం బన్యుల కగోచరం బదేవునిపాదై కమూలంబుగా నుండుదాసుల
కు దాసానుదాసుండ నగు చున్నవాడ నని యప్పురమేశ్వరు నుద్దేశించి. 399
- చ. అరయఁగ భక్తపాలనము శ లై నభవద్గణజాల మాత్మసం
స్కరణము సేయ వాక్కు నిను శ సన్నతి సేయ శరీర మెల్లఁ గిం
కరపరివృత్తి సేయ మదిఁ శ గాంక్ష యొనర్చెదఁ గాని యెల్ల నే
నరిది ధ్రువోన్నతస్థలము శ సబ్జజపట్టణ మింద్రభోగమున్. 400

1. ప్రేలఁగ; శ్రేలఁగ 2. భరియింతుఁ డలన్. 3. నిచ్చుయింపఁబడు 4. భవచ్ఛరితంబులార్క.

5. సబ్జజపట్టణ నిండ.

- ఉ. అకలి గొన్నకేపులు రయంబున నీకలు రానివత్తులు
 దీకొని తల్లికొ మఱి విరచేతగతుం డగుభర్త కంగజ
 వ్యాకులచిత్త యైనజవరాలును దత్త మందుభంగి నో
 శ్రీకర పంకజాక్ష నినుఁ శ జేరంగ నామది గోరెడుం గజే. 401
- క. ¹నాకును సఖ్యము పుణ్యశ్లోకులతోఁ గాని తత్త్వశూన్యులు సంసా
²రై కవిమోహులతోడం, గాకుండ నొనర్చు మయ్య శ కంజదళాక్షా. 402
- వ. అని పలుకుచు. 403
- మహాస్థగర. హరిపై సర్వాత్మపై నత్యగణితగుణుపై శ సంతరంగంబు పర్వ
 సరిమే నుప్పొంగఁ జావుక శ జయమును సరిగా శ సంతసం బందుచుక భీ
 కరుఁ డై కాలాగ్నివోలెం శ గనలుచుఁ గవిసెక శ గర్వనుర్వారుఁ డై దు
 ర్భరలీలక భూమి గంపింపఁగ దిశ లన్రువక శ భండనోద్ధండవృత్తిన్. 404
- క. దొరఁకొని ప్రళయోదకమున, హరిపైఁ గైటభుఁడు గవియూహంకారమునక
 సురనాథుమీఁద వృత్రాసురుఁడు మహోద్వృత్తి నడచె శ శూలాయుధుఁడై.
 శా.కల్పంతాగ్నియుఁబోలె నుల్కు లెగయం శ గాఁ ద్రిప్పుచుక దీన ³నో
 యల్పా చావు మటంచు శూలము రయం శ బారంగఁ బై వైచినం
 బోల్పం గోటిరవిప్రకాశత నివిం శ బోవంగ వీక్షించి యా
⁴వేల్పుల్ వొంగంగ వజ్రధారఁ దునిమెక శ విన్నాణ మొప్పారంగన్, 406
- ఆ. శూల మప్పు డతఁడు శ స్రుక్కక ఖండించి, పూనితోన కదిసిభుజముఁ ద్రుంచె
 నసుర గనలి యేకరహస్తుఁ డై పరిఘంబు, గొని మహేంద్రగిట్టిర హనువు లడిచె.
- వ. ఇట్లు ప్రళయకాలభీషణపరివేష వేష్టంబు గా రోపంబునం బరిఘంబుఁ ద్రిప్పి కు
 ప్పించి గజకుంభస్థలంబు భగ్నంబు సేసి యింద్రహనుప్రదేశంబును నిష్ఠురాహతి
 నొందిన. 408
- క. గజము మద ముడిగి తిరుగుచు, గుజగుజనై గీఁకవెట్టఁ శ గులిశము నేలక
 భజన చెడి విడిచె నింద్రుడు, గజబిజితో బెగడె నసుర శ కడిమి జగంబుల్. 409
- క. గరుడుఁడు పొదివినసర్పము, కరణిక వృత్రాసురేంద్రురకడిమికి లో నై
 తిరుగుడు వడ్డహరిం గని, పురపుర నాహా యటంచుఁ శ బొగిలిరి దివిజుల్. 410
- వ. అప్పుడు. 411
- ఆ. గజముపాటు నూచి శ కడుదీనగతిఁ జూచి, పవి కరంబు జాతీర పడుటఁ జూచి
 యుద్ధధర్మ మెఱిగి శ యున్నవృత్తునిఁ జూచి, సిగ్గుతోడ వజ్రి శ శిరమువాంచె.
- వ. ఇట్లు యుద్ధరంగంబున శత్రుస్సన్నిధిం గరంబు జాతీ పడినవజ్రంబుఁ బుచ్చికొనక
 నివ్వెటపడి లజ్జించి యున్నవాకశాసనం జూచి వృత్తం డిట్లనియె. 413
- క. దురమునఁ గైదువు వైచిన, శరణన్నను వైరిజనులఁ శ జంపము మది ని

వ్యైః గండ సేల కలిశము, కర మరుదుగఁ బుచ్చికొనుము శ కాచితి నింద్రా:

సీ. వజ్రంబుఁ గైకొని శ వైరి నిర్జింపు మి, ట్లడలంగ వేళ గా శ దమరనాథ
యెనయ దేహాధీను శ లైసామూర్తుల కెల్ల, నీశు లక్ష్మీశు సరశ్వేశుఁ బాసి
కడతేఱ జయములు శ గల్గునె యెం దైనఁ, దలపోసి చూడుమా శ త త్వబుద్ధి
భీలోక పాలకు శ లెవ్వనివశగతి, వలఁ బడ్డవత్సులశ్చ ర్తనమునఁ

తే. జక్కి చేష్టలు సేయుచుఁ రజిత గాంతు, రట్టిమృత్యుబలంబుల శ నాత్మ జయము
తమది గాఁ గోరి యజ్ఞానశతంబ్ర లగుచుఁ, గమలలోచనులీలావిరకారములను.

తే. మెఱయ యంత్రమయం బైన సమృగముభంగి, దాచునిర్మిత మైనట్టిరతరణిపోల్కి
శుక్రయెఱుఁగుమ యీభూతరజాలమెల్ల, ధవళపం కేరుహాక్షుతంశ్ర త్రములుగాఁగ.

వ. మఱియు భూతంబులచేతను నింద్రియంబులచేతను నవశం డైనపురుషుండు ప్ర
కృతిచేత వేఱుసేయంబడినయాత్మ పరమేశ్వరానుగ్రహంబు వాసి సుఖించు
చుండు నవిద్వాంసుం డైనవాఁ డనవరతంబుఁ దన్ను స్వతంత్రుంఁగాఁ దలంచు
చుండు భూతంబులవలన భూతంబులు పుట్టు చుండు నాభూతంబులు భూతంబు
లచేత భక్షింపంబడుచుండుఁ బురుషున కాయువు శ్రీయును గీర్తియు నైశ్వర్యం
బును మొదలయినవి యనుభవింప నెంతగాలంబు ప్రాప్తం బంతగాలంబు నివ
సించు నాప్రాప్తంబు దీక్షినఁ బురుషుండు జాలిం బొందిన నవి యుండకపోవు
చుండుంగావున (గుణంబును నవగుణంబునుఁ) గీర్త్యవకీర్తులును జయాపజయం
బులును సుఖదుఃఖంబులును హాపుబ్రదుకులును సమంబు లయి కలుగు చుం
డు నజ్ఞాని యైనవానికి సత్త్వరజస్తమోగుణంబులు గలిగి యుండు నట్టివానికి
గుణమయంబు లైనయింద్రియాదులె యాత్మ యని తోఁచు చుండుం గావున
వాఁ డగుణంబులచేత బద్ధుం డగు నాగుణంబులకు సాక్షిమాత్రం బగుశరీరం
బు వేఱని యెవ్వఁ డెఱుంగనోపు వాఁ డగుణంబులచేత బద్ధుండు గాఁడు గా
వున గుణంబులును గుణియును భోక్తయును భోగ్యుంబును జయంబును నపజ
యంబును హార్తయును హన్యంబును నుత్పత్తినితలయకర్త యైన సర్వోత్కృష్టం
డైనయప్పరమేశ్వరుండే కాని యన్యంబు లే దిప్పు డొక్కహస్తంబు నాయధం

1. 'భూర్తుల కెల్ల 2. నీలోకచకు మెల్ల నెవ్వని 3. జితకీర్తు, రమృతమర్త్యబలంబును నాత్మ.

6. భూతేంద్రియాంతకరణంబులును ప్రకృతి పురుషుండు నైన సర్వగవంతుని సమగ్రహంబు లేమి
స్వర్గాదులయందు సమర్థంబులు గావు ప్రకృతిచేత వశం డైనపురుషుండు సుఖదుఃఖంబుల నవశరతం
బనుభవించుచునుండితిన్న స్వతంత్రునిగాఁదలంచుచుండుఁ గాని స్వతంత్రుండు గాఁడు స్వతంత్రుండైన
యీశ్వరుండు భూతంబులవలన భూతంబులఁ బుట్టించుచుండు నాభూతంబులు భూతంబుల భక్షించు
చుండుఁ బురుషునకు' వ్రా. ప్ర. 5 'మృత్యుజీవితంబులును ననుద్వంద్వంబులకు సమంబు గావలయు
సత్త్వరజస్తమంబులు ప్రకృతిగుణంబు లాగుణంబులకు సాక్షిమాత్రం బైనయాత్మ నెవ్వఁ డెఱుంగ
నోపు వాఁ డగుణంబులచేత' అని కొన్ని ప్రతులు.

- బునుం బోయినను భవత్ప్రాణాపహరణంబునకు) సమర్థుండ నగు చున్ననన్నుం
జూడు మని (వృత్రాసురుండు) మతియు నిట్లనియె. 417
- తే. వాహనంబులుసారెలు శ వాడిశరము, లూర్జితాక్షము లనువులె శ యొడ్డనములు
గాఁగఁబోరెడునీద్యూతశక్త్యమందు, నెనఁగుజయముఁబరాజయశ్రమెవ్వఁడెఱుఁగు.
చ. అనవుడు వృత్రమాటలకు శ నద్భుత మంది సురేంద్రుఁ డెంతయుం
దనమదిఁ గుత్సితం బుడిగి శ దైవముగా నతనిం దలంచి కై
కొనియెఁ గరంబునక దిగువఁ శ గూలినవజ్రము నప్పు డాత్మలోఁ
దనరె జగంబు లన్నియు మురదంబునఁ బొందిరి భేచరావళుల్. 419
- క. రాహుగ్రహవక్త్రగుహఁ, కేహంతము వాసి నచ్చి శ కిరణావళి న
ద్బాహుశ్య మొప్పు వెలిగెడు, నాహరిదశ్వుండుఁబోలె శ హరి యొప్పె నృపా.
వ. ఇట్లు కరకలితవజ్రాయుధము జ్ఞండలమండితది జ్ఞండలుం డయి జంభారి గంభీరవా
క్యంబుల విస్తయమంద స్థితముఖారవిందుం డయి వృత్రున కిట్లనియె. 421
- క. ఓదానవేంద్ర నీమతి, వేదాంతముఁబోలె దత్త్వోపజ్ఞానకళా
మోదము ని వతిభక్తుండ, వాదిమపురుషునకుఁ బతికి శ నబ్జాక్షునకున్. 422
- ఉ. లోకము తెల్ల నిండి తనలోనుగ సర్వముఁ జేసి ప్రాబుల్,
దీకులఁ బెట్టి యెల్లెడలఁ శ దీపులు సూపడివిష్ణుమాయ నేఁ
డేకమతిం దలంచి తిది శ యెల మహానురుహపు మాని సు
శ్లోకుఁ బురాణపురుషుని శ శోభనమూర్తి ధరింపు మింపునన్. 423
- ఉ. ఏనియమంబు సల్పితివో శ యెట్టిమహాతప మాచరించిలో
పూని రిజోగుణాభీరతిఁ శ బొందిననీమతి శాంతదాంతన
న్మీనసమాననానుభవశ్రమ త్తామరాళిని లోకభావన
మ్మాను నమేయు నాదనుజశ్రమర్దనుభక్తి పాసంగె నెంతయున్. 424
- క. నారాయణరూపామృత, పారావారమునఁ 2 దేలుతభక్తుడు దా భూ
దారకరఖాతకోదక, పూరంబుల నేల తృప్తిఁ శ బొందు మహాత్మా. 425
- వ. అని పలుకుసురేంద్ర నుపలక్షించి వృత్రాసురుం డాయోధనదుర్గక్షణసంఘ
ర్షమాణమానసుం డై వైరిం బురికొల్పుకొని వామహస్తంబునం బరిఘంబుఁ
ద్రిప్పుచు నుప్పరంబునకుం గుప్పించుచు బ్రహ్మాండకర్షరంబు నిఘరభైరవారా
వంబునం బగిలించుచు సముత్తుంగమత్తమాతంగ(పుంగవ)ంబు 3 వృషభంబుపైఁ
గవియుధంగి సురవృషభుపేగురం బుపలక్షించి భీషణాశనిపాత వేగంబునం గొ
ట్టిన నింద్రుండు కులిశధార నప్పరిఘంబుఁ దునిమి తోడన శేషఘణావిశేషభాసురం

1 'మరాళుఁ డశోషభావన, మృదుఁ డమేయుఁ డాదనుజ.' అ. ప్ర. 2 'నొనరు పలుభక్తి
యిడే, యిరి త్తఖాదకోదక.' 3 సింగంబుపై.

బయినబాహుదండంబు ఖండించె నప్పుడు వృత్తండు భిన్నబాహుద్వయమా-
లుం డై రక్తధారావలెం దోఁగుచు వజ్రచేతఁ బక్షిహతం బై దివంబుననుండి
జాటు చున్నకులపర్వతంబునుంబోలెఁ జూపట్టి ప్రళయకాలసంహారనిటలచ్చట.
చ్చటార్భటకతోరకీలాభీలాగ్నిసమానకూరకుటిలనిరీక్షణదుర్నిరీక్షుం డయి భూ-
మిం గ్రిందిదాడను నాకాశంబు మీఁదిదాడను హత్తించి సభోమండలంబు-
నుంబోలె దుది మొదలెఱుంగ రాక వికృతంబుగా వక్రంబు దెఱచి మంద-
రమథనమధ్యమానవిషధరజనితవిషవిషమజహ్వభీలం బగునాలుక సభంబు
నాకుచుఁ గాలసంహారకారణం డయినకాలునిభుజాదండమండితం బగుకాల-
దండంబునుం బోనిదంష్ట్రలచేత జగత్ప్రియంబును మ్రింగెడువాఁడునుంబోలె
నతిమాత్రమహాకాయం డయి పర్వతంబులం దలంగ మీటుచు నడగొండ
యుంబోలె సభోభాగభూభాగంబుల నాక్రమించి యప్పుడు. 426

ఉ. కాలమునాటిమృత్యుప్రముఖంబునఁబోలెను విస్ఫులింగముల్
గ్రాలంగ దేవసంఘములు శి గంపము నొంద జగంబు లెల్ల నా
హాలులితారవం బెసంగ శ సభగంబును నాయుధంబుతో
నాలుకఁ జుట్టిపట్టి సురనాథుని మ్రింగె మహద్భూతాకృతిన్. 427

ఆ. లోక మెల్ల నపుడు శి చీకాకుపడెఁ దమం, బడరె నుడుగణంబు శి లవనిఁ బడియె.

1 సోనవాన గురిసె శి సూర్యచంద్రాగ్నుల, రక్షు లడఁగె దిశలు శి రథస మయ్యె.

వ. అప్పుడు.

429

ఉ. కండఁడు భీతిఁ గుండఁడు ప్రశంపము నొందఁడు పెద్దనిద్దురం
జెండఁడు తత్తఱింపఁడు విశేషముఁ దప్పఁడు వైష్ణవీజయా
నందపరై కవిద్యను మనసంబునఁ దాల్చుచు నుండఁ గాని సం-
క్రందనుఁ డానిశాచరునిశిగచ్ఛములో హరిరక్షితాంగుఁ డై. 430

వ. ఇట్లు కవచరూపశ్రీనారాయణకృపా²పాలితుం డై యోగబలంబున బలభేది య-
తనియుదరంబు వజ్రాయుధంబున భేదించి యైరావణసహితుం డై వెడలి యతని
కంధరంబు తెగ నడువ వజ్రంబుఁ బ్రయోగించిన నతినిష్ఠురవేగంబున వృత్ర-
హరణార్థంబుగం దిరుగుచు సూర్యాదిగ్రహసత్త్వంబులకు దక్షిణోత్తరగతి
రూపం బయినసంవత్సరసంధియందు సహోరాత్రమధ్యంబున వృత్రశిరంబు ప-
ర్వతశిఖరంబునుంబోలె ద్రుంచి కూలం ద్రోచె నప్పుడు. 431

మ. మొరసె¹ దుందుభు లంబరంబునఁ గడున్ శి మోదించి గంధర్వులున్
సురలున్ సాధ్యులు సిద్ధులున్ మునివరుల్ శి సొంపార వృత్రఘ్ను భీ-
కరతేజోవిధవప్రకాశకరవిరభ్యాతై కమంత్రంబులం

1 'రక్తవృష్టి గురిసె రవిచంద్రహస్తాల, ప్రభలు మాసె దిశలు భస్మ మయ్యె' వ్రా. ప్ర.

2 దంకితుం డై.

దిర మొప్పం బరియించుచుం గురిసి రెంతే గొత్తపూసోనలన్. 432

ఆ. ఏమి సెప్ప నప్పు ర డింద్రారితనువున, నొక్కదివ్యతేజ ర ముచ్చి వెడలి
లోక మెల్లఁ జూడ ర¹లోకులు సూడ నీ,లోక మరసి విష్ణులోను సాచ్చె. 433

వ. ఇట్లు లోక భీకరుం డై వృత్తాసురుండు గూలిన నఖలలోకంబులుఁ ²బరితాపంబు
లుడిగి సుస్థితిం బొందె దేవర్షి పితృగణంబులు (దానపులతోడం) గూడి యిం
ద్రునకుం జెప్పక తమతమస్థానంబునకుం జని రనిన విని పరీక్షిన్నరేంద్రుండు
శుకయోగీంద్రున కిట్లనియె. 434

ఆ. ఏమికారణమున ర నింద్రుతోఁ బలుకక, సురలు వోయి రట్టిసురగణంబు
లెందుచేత సుఖముఁ ర జెందిరి వజ్రికిఁ, జేటు గలుగు తెల్లు ర సెప్పవయ్య. 435

వ. అనిన శుకుం డిట్లనియె వృత్తపరార్కమచకితు లయిననిఖల కేవలలును మహర్షి
గణంబులును మున్ను వృత్తవధార్థం బింద్రునిం బ్రార్థించిన నతండు బ్రహ్మహ
త్యకుం జాలక తొల్లి విశ్వరూపునిం జంపినపాపంబు స్త్రీలయందును భూమియం
దును జలంబులందును ద్రుమంబులందును విభజించి పెట్టితి నిపు డీహత్య యేమి
టం బాపుకొనువాడ నా కశక్యం బనిన మహర్షు లశ్వమేధయజ్ఞంబు సేయించి
యజ్ఞపురుషుం డయిన శ్రీనారాయణదేవుని సంతృప్తునిం జేసి యీహత్యం బాపం
గలవారము స్వభావంబున బ్రాహ్మణపితృగోమాతృసజ్జనహంత లైనవార లేదే
వునిం గీర్తించి శుద్ధాత్ము లగుదు రదేవుని నశ్వమేధమహామఖంబున శ్రద్ధాన్వి
తుండ వై మాచేత ననుష్ఠితుం డై సేవించిన నీకు ఖలుం డైనయిద్దురాత్ముని
హింసించినహత్య యేమి సేయం గల దని యొడంబఱచిన నింద్రుండు వల్లె యని
యవ్వధంబున మార్తునిం బరిమార్చి బ్రహ్మహత్యం బొంది యప్పాపంబు భరి
యింప నోపక దుర్దశం బొందె నప్పుడు. 436

నీ. పాపంపుఁజండాలోహపంబు గలదాని, ముదిమిచే నొడ లెల్లఁ ర గదిలుదాని
క్షయకుష్ఠరోగసంరచయక్మతం బగుదాని, నురుర క్తపూరంబు ర దొరఁగుదాని
నరసినవెండ్లుకల్ 1 బెరసినతలదాని, నటఁ బోకు పో కుండు ర మనెడుదానిఁ
గదురుకంపునఁ బ్రేవు ర లదరఁజేసెడుదానిఁ,దా నెందుఁ బాటినఁదఱుముదాని

ఆ. నాగుణంబు లెల్ల ర భోగింప కేరీతి, నరుగ నెంతవాడ ర వనెడుదాని
బిట్టు దిరిగి చూచి ర భీతిల్లి సిగ్గుతో, దేవనాయకుండు ర దెగచి పఱచె. 437

వ. ఇట్లతివికృతత్వంబుతో బ్రహ్మహత్య వెనుతగుల నింద్రుండు నభోభాగభూభాగ
దిగ్భాగంబు లెల్లం దిరిగి చొరం దెరువు లేక దీర్ఘనిర్ఘాతాటోపనిశ్వాసదూషి
తుం డై యీశాన్యభాగంబునకుం బఱచి యద్దెస సమేయపుణ్యగణ్యం బయిన
మానససరస్సునం బ్రవేశించి యం దొక్కకమలనాళంబు సాచ్చి యందుఁ దం
తువులం గలసి రూపంబు లేక యలబ్ధభోగుం డై బ్రహ్మహత్యావిమోచనంబుఁ

జంతించికొనుచు సహస్రవర్షంబు లుండె నాచండాలియు నది పరమేశ్వరదిగ్భాగం
బగుటంజేసి యందుం జొర రాక కాచి యుండె నంతకాలంబుఁ ద్రిదివంబున నై
హుమండు విద్యాబలతపోబలయోగబలంబులం బాలించుచుండి సంపదైశ్వర్య
మదాంధుం డై యింద్రపత్నిం గోరి యింద్రుండు వచ్చునందాఁక నాకుం బత్నివి
గ మ్మనిన నాశచీదేవి బృహస్పతిప్రేరితయై బ్రహ్మరివాహ్యశిబిక నెక్కివచ్చి నన్ను
భోగింపు మనిన నతం డట్లచేసి కుంభసంభవశాసనాత్మండ్రి యజగరయోనియం
దుఁ బుట్టె నంత నింద్రుండు బ్రహ్మరిగణోపహూతుం డై త్రిదివంబునకు వచ్చె
నంతకాలంబు నారాయణచరణారవిందధ్యానపరుం డై చింతించుచుఁ దద్విశాధి
నాయకుం డై నశంకరుచేత రక్షితుం డై యుండుటంజేసి తస్థోపబలంబు
దఱిగి సహస్రాక్షుం బీడింప లే దయ్యె నప్పు డింద్రుండు నిజైశ్వర్యంబునుం
బొంది బ్రహ్మరిపరివృతుం డై మహాపురుషారాధనంబు సేసి హయమేధాధ్వ
రంబునకు దీక్షఁ గైకొని బ్రహ్మవాదులచేత యజంపఁబడుచున్నవాఁ డయి సర్వ
దేవతామయుం డై ననారాయణుం బరితృప్తుం జేసి మంచు విరియించుమార్తాం
డునిచందంబునఁ ద్వాప్రసవదహాపపాపంబు నాశంబు నొందించి సకలదివిజయతు
గంధర్వసిద్ధమునిజనసంస్తూయమానుం డయి త్రిభువనైశ్వర్యభోగభాగ్యంబులం
గయికొనియె నప్పుడు.

438

చ. సతతమరీచిముఖ్యమునిశసంఘముచేత యథోచితంబుగాఁ

గృతఘనవాజమేధమునఁ ౧ ¹కేశవు నీశుఁ బురాణపూరుషున్

హితు జగదీశు యజ్ఞపతి ౨ ²నిష్ఠఫలప్రదు నంతరంగసం

గతు భజియించి వజ్ర గతరక ల్కషుం డై నెగడెన్ మహేశ్వరా.

439

నీ. మఱియుఁ బుట్టింపంగ ౧ మనసు వెట్టినయట్టి, క్రూరకర్తాంభోధిరకుంభజుండు

అంగారములు సేయ ౧ నాహుతిఁ గన నోపు, బహుపాపకాననరపాపకుండు

కందక దిగ నింగి ౧ గజ్జునఁ ద్రేపంగఁ, గల్కషగరళగంధగాధగుండు.

ఘనగుహంతరములఁ ౧ గాలూన నియ్యని, కలుషదుస్తరతమోగ్రహవిధుండు

ఆ. సకలము క్తిలోకరసామ్రాజ్యసమధిక, సహజభోగభాగ్యైశ్వర్యసంగ్రహైక

కారణాప్రమేయ, కంజాక్షున ర్వేశ, కేశవాదినామరక్షే ర్తనంబు.

440

నీ. అఖలమృతై కసంరహితకారణమును, నఖలార్థసంచయాన్వితకరము

విమలభక్త్యుదైకరవిభవసందర్శనం, బనుమమభక్తవర్ణనరతంబు

విబుధర్థభానేకరవిజయసంయుక్తంబు, గ్రస్తామరేంద్రమోక్షక్రమంబు

బ్రహ్మహత్యానేకరోపాపాద్ధితారణ, కారణసజ్జనరకాంక్షితంబు

తే. నైనయూయితిహాసంబు ౧ నధికభక్తి, వినినఁ జదివిన ¹వారికి ౧ ననుదినంబు

1. 'గీర్తితుం డై నపురాణ. 2. నీశు రమేశు నిజాంతరంగ' వ్రా.ప్ర. 3. 'పాపనిస్తరణంబు, గమనయజ్ఞసకాంక్షితంబు. 4. వ్రాసిన... నాయురారోగ్యభాగ్యభోగాభివృద్ధి... గల్గిననఘ' అ.ప్ర.

నాయురారోగ్యకరము జరయాభివృద్ధి, కర్తనాశము సుగతియుఁ గల్గుచుండు.
 సీ. నావుడు యోగింద్రుఁడ నామనం బీవృత్తు, వివరంబు నీచేతఁ గన్న మొదలు
 కడు నద్భుతంబునఁ గళవళం బండెడు, గొఱలు రజస్తమోగూఢములందు
 వర్తించునీపాపవర్తికి నేరితి, మాధవపదభక్తిఁ గలిగి మది వసించె
 సత్త్వస్వభావులై న సమబుద్ధులై తపో, నియమప్రయత్నులై న నిష్ఠచేత
 తే. నిర్మలాత్మకులై నట్టిధర్మపరుల, కమరులకుఁ బుణ్యమునులకుఁ నంబుజాక్షు
 భూరికై వల్లసంప్రాప్తిమూల మైన, భక్తి వీనికి బోలె నేర్పాటు గాదు. 442
 సీ. భూస్థలి గల రేఖరవులకన్న దట్టమై, కడు నొప్పుజీవనంఘములు గలవు
 అజీవములతోన నరయ ధర్మాయతి, మతి వసించినవారు న మనుజజాతి
 యామనుష్యులతోనఁ గామంబుఁ బెడఁబాసి, మోక్షార్థులగువారు న మొదల నరిది
 మోక్షమార్గం బాత్మరమూలంబుగా నుండు, వారిఁగోముత్తులు న లేరు తఱచు
 తే. ముక్తులై నట్టివారిఁగో న యుక్తిఁ దలఁచు, జాలమర్లభుఁ డమితప్రశాంతిపరుఁడు
 పరమసుజ్ఞాననిరతుండు న భద్రగుణుఁడు, రమణ శ్రీవాసు దేవపరరాయనుండు.
 తే. సకలఁగోకాపకారి దుఃస్సంగతుండు, వృత్తుఁ డేక్రియ సుజ్ఞానరవేది యయ్యె
 సమరమునఁ బొరుషంబుచేరనమరవిభుని, నెల్లు మెప్పించె దీనినాఁ కెఱుంగఁజెపుమ.

అథాచిత్రకేతూపాఖ్యానము. శ్లోకం

వ. అని పరీక్షింపఁజేయుచు శుకయోగింద్రుఁడ నడిగె నని సూతుండు శౌనకాదిమును
 లకుం జెప్పి మఱియు నిట్లనియె నట్లు గజపురవల్లభుండు సంప్రశ్నంబు సేసిన
 బాదరాయణి హరిన్తురణశ్రద్ధాపరుం డయి యిట్లనియెదొల్లి కృష్ణద్వైపాయన
 నారద దేవల మహర్షులు నా కెఱింగించినయితీహాసంబు గలదు దాని నెఱింగి
 చెడ సావధానుండ నై యాకర్ణింపుము. 445

చ. అమితవిభూతిఁ జాల నమరరాధిపుఁ బోలుచు శూరసేనదే
 శములకు భర్తయై ప్రజలు న సంతస మందఁగ సార్వభౌముఁడై
 తమ దన కెల్ల కాలమును న గామదుహంబు గఁజిత్రికేతునా
 మమునఁ బ్రసిద్ధి కెక్కె గుణరమండనుఁ డంచితకీర్తికాముఁడై. 446

సీ. మానితతారుణ్యమదనతరుంగులు, కందర్పవిజయైకభిక్షులతలు
 మదనసన్తాపనరమంత్రాధిదేవతల, పంచశీలిముఖులందెకతై
 లనమాన్యుఁ డఖిలంబు న నడికించుబొమ్మలు, నాత్మ సంభవునికర్హయితములు
 పుండ్రేక్షుకోదండుభూరితేజంబులు, శంబరవిద్వేషసాహసములు

తే. నాఁగఁబాలుపారునొకకోటిరసలినముఖులు, దనకుఁబట్టులుగాఁగనత్యంతవిమల
 కీర్తివై భవనస్సార్గవర్తి యగుచు, జగతిఁ బాలించు చుండె నారజనవిభుండు. 447

తే. కడిమి వేవేలుభార్యలు న గలిగి యుండి, పరఁగ సంతతి యొకరందుఁగబడయలేక

చిత్తమునఁ జాలఁబాయనిరచిత వొడమి, బడలఁజొచ్చెను వేసవిమడుపుఁబోలె.

ఉ. రూపము సత్ప్రతాపము మగరుత్పతిభోగము యావనంబు సఠ

దీపితచారువ ర్తనము 1 దిగ్విజయంబును సత్యముఁ జగ

ద్యాపితకీర్తియుఁ సతులు 3 వైభవముఖ్యము లెల్ల మాన్వఁగా

నోపక యుండె నాన్యవతి 3 నొందినసంతతి లేనిదుఃఖమున్.

449

వ. ఇట్లు సంతతి లేక యతిదుఃఖమానసుం డయినయానరేంద్రునిమందిరంబున కంగి
రసమహాముని వచ్చి యతనిచేత సతిధిసత్కారంబులు వడసి కుశలం బడిగి రా
జ్యంబు భవదధీనంబ కదా పృథివ్యప్రేక్షోవాయ్యాకాశమహదహంకారంబు లని
యెడియేడింటిచేత రక్షింపంబడ్డజీవుండునుంబోలె సమాత్యజనపదదుర్గద్రవిణ
సంచయదండమిత్రంబు లనెడినప్రప్రకృతులచేత రక్షితుండ వై ప్రకృతిపురు
షులయందు భారంబు వెట్టి రాజ్యసుఖంబు లనుభవించువు గదా మఱియు దార
ప్రజామాత్యభృత్యమంత్రిపౌరజానపదభూపాలురు నీకు వశవర్తులు గదా సర్వం
బునుం గలిగి సార్వభౌముండ వై ననీవదనంబున విన్నదనంబు గలిగి యున్న
యది కతం బేమి యనిన నామునిప్రవరునకు సతం డిట్లనియె మీతపోబలంబున
మీకు నెఱుంగ రాకయున్నయదియుం గలదే యని తల వంచి యూరకున్న సతని
యభిప్రాయం బెఱింగి యాభగవంతుం 1డైనయంగిరసుండు దయాళుం డై పుత్ర
కామేష్టిప్రేల్చి యజ్ఞశేషం బతనియగ్రమహిషి యయినకృతద్యుతి కిచ్చి నీకుం
బుత్తుండు గలిగెడి సతనివలన సుఖదుఃఖంబు లనుభవించంగల వని చెప్పి యమ్మ
హాత్తుండు సనియె నాకృతద్యుతి యనుదేవి గర్భంబు ధరియించి నవమాసావ
సానంబునం గుమారునిం గనియె నాకాలంబున రాజును సమస్తభృత్యా
మాత్యజనంబులుఁ బరమానందంబుఁ బొంది రపుడు చిత్రకేతుండు గృతస్నానం
డై సకలభూషణభూషితుం డై సుతునకు జాతకర్తంబు నిర్వర్తించి బ్రాహ్మణులకు
నపరిమితహిరణ్యరజతదానంబులు వస్త్రాభరణంబులును గ్రామంబులును గజం
బులును వాహనంబులును ధేనువులును నాతేసియర్చుదంబుల(ద్రవ్యంబును) దా
నంబుసేసి ప్రాణిసముదయంబునకుం బర్జన్యుండునుంబోలె దక్కినవారలకు నిష్ట
కామంబులు వర్షించి పరమానందహృదయుండై యుండె గుమారుండును మా
తృప్తిబంధుజనంబులకు సంతోషంబు సేయుచు దినదిన ప్రవర్ధమానుం డై పెరుఁ
గు చుండె నంతం బుత్రమోహంబునం గృతద్యుతియందు బద్ధానురాగుం డై
మహీధవుండు వర్షించుచుండం దక్కినభార్యలు సంతానసంతోషవికలలై యీ
మోహంబునకుం గారణంబు పుత్రుండ యని యీర్ష్యంజేసి దారుణచిత్త లై
కుమారునకు విషంబుఁ బెట్టించిన సుఖనిద్రితుండునుంబోలె బాలుండు మృతిఁ
బొందె నప్పుడు వేగులయు దాది బోధింపం జని యాకుమారునివికృతాకారం

- బుఁ జూచి విస్తయశోకభయాత్తయై పుడమిం బడి యాక్రందించె నప్పడు.
తరలము. పుడమి నిట్టకనిల్వనం బడి శ పొక్కుచుం గడుదీన యై
యడఁకు వేమియు లేనివాక్కుల శ నాపు రంచు విలాపమం
1 దెడరు దోఁప భృశాతురోన్నతి శ నేడ్చినన్ విని భీతితోఁ
గడుపు బిట్టవియంగ భూపతిశకాంత గ్రక్కున నేఁగుచున్. 451
- ఆ. బాలుఁ డొక్కరుండు శ పరిణామశీలుండు, వంశకర్త తపసివరమువలనఁ
బుట్టి మిన్న కట్లు శ వొలిసి యున్నట్టియా, కొడుకుఁ జూచి తల్లి శ యడలఁజొచ్చె.
ఉ. కుంకుమరాగరమృకుచశకుంభములం గడుఁ గజ్జలంబుతోఁ
బంకిల మైనబాష్పములరప్పాడ మజ్జన మాచరించుచుం
గంకణపాణిపల్లవయుగంబున వక్షము మోఁదికొంచు నా
పంకరుణోక్షి యేడ్చెఁ బరిభ్రావితపంచమసుస్వరంబునన్. 453
- క. ఆయాత్తరవమునకు భూ, నాయకుఁడు భయంబు నొంది శ నయ ముడిగి సుతున్
డాయఁగ వేగంబునఁ జని, పాయనిమోహంబుతోడ శ బాలునిమోఁదన్. 454
- స్వగిణి. వ్రాలి యోపుత్రనీరవార్త దంభోళియై, కూలఁగావ్రేయకీరకొద్దినన్నటికిన్
జాలి నొందించె నాశజాడ యిం కెట్టిదో, తూలుమితల్లికిన్ దుఃఖ మెట్లాలునో.
- వ. అని తల మొల యెఱుంగక పలవించుచు భృత్యామాత్యబంధుజనంబులం గూడి
యడలుచు నున్నయారాజుదుఃఖం బెఱింగి యంగిరసుండు నారదునితోడం గూడి
చనుదెంచి మృతుం డైనపుత్రునిపదతలంబున మృతుండునుంబోలెఁ బడియున్న
యారాజుం గనుంగొని యి ట్లనియె. 456
- నీ. నీకు వీఁ డెవ్వఁడు శ నీ వెవ్వనికి శోక, సంతాప మందెదు శ సార్వభౌమ
పుత్రమిత్రాదులు శ పూర్వజన్మంబున, నెవ్వనివారలో శ యెఱుంగఁ గలవె
మొదల నదీవేగమున నాడ కాడకు, సికతంబు గూడుచుఁ శ జెడరు చుండు
నారీతిఁ బ్రాణుల శ కతికాలగతిచేతఁ, బుట్టుట చచ్చుట శ పొసఁగు చుండుఁ
- ఆ. గాన భూతములకుఁ శ గలుగు భూతంబులు, మమతతోడ విష్ణుమాాయఁజేసి
దీని కడల నేల శ ధృతిఁ దూలఁగా నేల, బుద్ధిఁ దలఁప వలదె శ భూతస్పృష్టి. 457
- వ. మఱియు నేము నీవును దక్కినవారలును బ్రవర్తమానకాలంబునం గలిగినజన్మం
బు నొంది మృత్యువువలన విరామంబు నొందం గలవార మై యిపుడ లేక పోవు
దుము చావుపుట్టువులకు నిక్కువంబు లే దీశ్వరుండు దనమాయచేత భూతజా
లంబులవలన భూతంబులం బుట్టించు వాని నాభూతంబులచేతన రక్షించు వాని
నాభూతంబులచేతన హరించు స్వతంత్రంబు లేనితనస్పృష్టిచేత బాలుండునుం
బోలె నపేక్ష లేక యుండు దేహి యైనపితృదేహంబుచేత దేహి యైనపుత్రదే
హంబు మాతృదేహంబువలనం గలుగు చుండు నాప్రకారంబున బీజంబువలన

బీజంబు పుట్టుచుండ దేహికినివి శాశ్వతంబై జరుగుచునుండుఁ బూర్వకాలంబున
 1 సామాన్యవిశేషంబులు సన్మాత్రం బై నవస్తువులం దేవిధంబునం గల్పింపబడియె
 నాప్రకారంబున దేహంబునకు జీవునకు నన్యోన్యవిభాగంబు (పూర్వకాలంబున)
 నజ్ఞానకల్పితం బయ్యె 2 జన్మఫలంబులను జూచు చున్నవారికి దహనక్రియల నన్ని
 పెక్కురూపంబులం గానంబడుభంగి నొక్కండై నజీవుండు పెక్కుభంగుల వెలుం
 గు చుండు నివి యన్నియు నాత్మజ్ఞానంబు సాలక దేహి దేహాసంయోగంబు
 స్వప్నంబునందు భయావహం బైనప్రయోజనంబు నడపు చుండి మేల్కొంచి
 యాస్వప్నార్థం బైనప్రయోజనంబు తనది గా దని యెఱుంగుభంగి జీవుండే తా
 నని జ్ఞానగోచరుం డైనవాఁ డెఱుంగుం గావున నన్నియును మనోమాత్రం బని
 తెలిసి మోహతమంబు వాసి భగవంతుం డైనవానుదేవునియందుఁ జిత్తంబు
 వెట్టి నిర్మలాత్మకుండ వగు మని బోధించినఁ జిత్తకేతుండు లేచి వారల కిట్లనియె.
 సీ. యతివేషములు పూని శ్రీ యతిగూఢగతి నిందు, నేతెంచినట్టిమీ శ్రీ రెవ్వరయ్య
 కడఁగి కిన్కా బోలినగ్రామ్యబుద్ధుల నెల్ల, బోధింప వచ్చినశ్రుణ్ణమతులొ
 రమణఁ గుమార నాశరద 4 ఋషభాదులొ, దేవలాసితు లనురధీరమతులొ
 వ్యాస వసిష్ఠ 5 దుర్రాసో మృకండుజ, శౌతమ శుక రామకపిలమునులొ
 తే. యాజ్ఞవల్క్యుండుఁ దరణియు శ్రీ నారణియును, జ్యవనరోమశు లాసురీజాతుకర్ణ
 నత్తమైత్రేయ వరభరతద్వాజబోధ్య, పంచశిఖులొ పరాశరతప్రభృతిమునులొ.
 క. వీరలలొ నెవ్వరు సుర,చారణగంధర్వసిద్ధశంఘంబులలొ
 వారలొ యీసుజ్ఞానము, కారణ మై యెవరియందుఁ శ్రీ గలదు తలంపన్. 460
 క. పాండుగ గ్రామ్యపశుత్వముఁ, బొంది మహాశోకతమత శ్రీ బ్రుగిననాకుఁ
 ముందట దివ్యజ్ఞానముఁ, జెందించినవారి మిమ్ముఁ శ్రీ జెప్పడు తెలియన్. 461
 వ. అనిన నంగిరసుం డి ట్లనియె నేను బుత్రకాంక్షి వై ననీకుఁ బుత్రుం బ్రసాదిం
 చినయంగిరసుండ నితండు బ్రహ్మపుత్రుం డయిననారదభగవంతుండు దుస్తరం
 బైనప్రత్రశోకంబున మగ్నుండ వై ననిను ననుగ్రహించి పరమజ్ఞానం బుపదే
 శింప వచ్చితిమి నీదుఃఖం బెఱింగి పుత్రు నిచ్చితిమేనిఁ బుత్రవంతు లైనవారితా
 పంబు నీచేత ననుభవింపబడు నీప్రకారంబున లోకంబున నతులును గృహం
 బులును సంపదలును శబ్దాదు లయినవిషయంబులును రాజ్యవైభవంబును జంచ
 లంబులు మఱియు రాజ్యంబును భూమియును బలంబును ధనంబును భృత్యా
 మాత్యసహృజ్ఞనంబులును మొదలైనవి శోకమోహభయపీడితులం జేయుచుం
 డుఁ గాని సుఖంబుల నీ నేరవు గంధర్వనగరంబునుంబోలె స్వప్నలబ్ధమనోరథంబు

1 'జాతివ్యక్తి విభాగంబులఁ దన్మాత్రంబు లైన. 2 దాహవికారంబు లైన దీర్ఘత్వనక్రత్వాదు లగ్నియందుఁ గానంబడుభంగి నసద్భర్తృంబు లయిననా నాత్మంబును తులువృద్ధులును క్రియాఫలంబుం జూచుచున్నయాత్మయందుఁ గానంబడు. 3 కిన్కా టైన. 4 శివాంగీరసదేవలా. 5 దుర్వాసమార్కండేయ.

నుంబోలె నర్థంబునుబాసి కానంబడుచు మనోభవంబు లయినయర్థంబులంగూడి స్వార్థంబు లై కానంబడనేరవు కర్తృంబులచేత ధ్యానంబులు సేయుచుండు ¹మనంబులు నానాకర్తృంబు లగుచు నుండు నీదేహిదేహంబు ద్రవ్యజ్ఞానక్రియాత్మకంబై దేహికి వివిధక్లేశసంతాపంబులం జేయుచుండుం గావున నీవు నిర్మలం బయినమనంబుచేత నాత్మగతి ²వెదకి ధృవం బయినపదవి నొందు మనియె నప్పడు నారదుం డిట్లనియె నుపనిషద్గోప్యం బగు నేనిచ్చుమంత్రంబెవ్వంజేని సప్తరాత్రంబులు పఠియించు నతండు సంతర్షణుం డైనభగవంతునిం జూచు నెవ్వనిపాదమూలంబు సర్వాశ్రయం బై యుండు నట్టిశ్రీమన్నారాయణునిపాదంబులు సేవించి యామోహంబు వదలి యతిశీఘ్రంబున నుత్తమపదంబు నొందు మిప్పు డిక్కుమారునకు నీకును బ్రయోజనంబు గల దేనిం జూడు మని నారదుండు మృతబాలకునికేబరంబుం జూచి యోజీవుండ నీకు శుభం బయ్యెడు మిందుఁ బ్రవేశించి మీతల్లిదండ్రుల బంధుజనులం జూచి వీరలదుఃఖంబు లార్చి యీకేబరంబునందుఁ బ్రవేశించి యాయుశ్యేషంబు ననుభవించి పితృధీనం బైనరాజ్యాననంబునఁ గూర్చుండు మనిన నబ్బాలుం డిట్లనియె.

462

తే. కర్తవశమున నెందు సురఖంబు లేక, దేవతిర్యజ్ఞుయోనులఁ శ దిరుగునాకు వెలయ నేజ న్నమందునొ శ వీరు తల్లిదండ్రు లయినారు చెప్పవే శ తాపసేంద్ర.

తే. బాంధవజ్ఞాతిసుతులును శ బగతు రాత్రివరు లుదాసీనమధ్యస్థవర్గములును సరవిగనుచుండురొక్కొక్క రజన్యమునను, నెఱయఁ బ్రాణికినొక వావిరనిజముగలదె.

తే. రత్నములు హేమములు ననురరాగలీల

నమ్మకంబుల నీవల శ నావల నగు

భంగి నరులందు జీవుండు ప్రాప్తుఁ డగుచు

నెలమిఁ దిగుగుచు నుండుఁ దా శ నెందుఁ జెడఁడు.

465

సీ. ఒక్కండైనెత్తుండై రయిక్కండఁ గడలేక, సారిది జన్మాదుల శ శూన్యఁ డగుచు సర్వంబునం దుండి శ సర్వంబుఁ దనయందు, నుండంగ సర్వాశ్రయం దనంగ సూక్ష్మమై స్థూలమై శ సూక్ష్మాధికములకు, సామ్యమై స్వప్రకారశమున వెలిగి యఖిలంబుంజూచుచునఖిలప్రభావుండై, యఖిలంబుదనయందరయడఁచికొనుచు

తే. నాత్మమాయాగుణంబుల శ నాత్మమయము

గాఁగ విశ్వంబుఁ దనస్పృష్టి శ ఘనతఁ జెందఁ

జేయు చుండును సర్వసంరజీవనుండు

రమణ విశ్వాత్మఁ డయిననారాయణుండు.

466

క. సతు లెవ్వరు సుతు లెవ్వరు, పతు లెవ్వరు మిత్రశత్రుబంధుప్రియసం

1 మనంబునకు-నానాకర్తృంబులు గలుగుచుండు-నాకరంబులగుచుండు. 2 వెదకి ద్వైతభాం

మి విడిచి ధ్రువం బయన, 3 నగుచుండు-దగుచుండు. 4 ఘటన నొంద.

గతు లెవ్వరు సర్వాత్మక, గతుఁ డై గుణసాక్షి యైనశునుఁ డొక్కనికిన్. 467

శ్లోచిత్రకేతుండు తపం బాచరించి భగవత్ప్రసాదంబు నొందట. శ్లో-

వ. మఱియు సుఖదుఃఖంబులం బొందక సర్వోదాసీనుం డై పరమాత్మయై యుండు
నప్పరమేశ్వరరూపుండు నయిననాకునుమీకు నెక్కడిసంబంధంబు మీకు దుఃఖం
బునకుం బని లేదని వలికి యాజీవుండు వోయినం జిత్రకేతుండును బంధువులు
నతివి స్థితచిత్తులై శోకంబులు విడిచి మోహంబులం బాసి యమునానదియందు
నక్కుమారునకు నుత్తరకర్తంబులు¹ నిర్వర్తించిరి చిత్రకేతుండు గాఢపంకంబు
నం బడి వెడలినయేనుంగునుంబోలె గృహాంధకూపంబునందుండి వెడలి కాళిందీ
నదికిం బోయి యందు విధిపూర్వంబుగఁ గృతస్నానంఁడై మానంబుతోడ నార
దునకు నమస్కరించిన నతండు ప్రసన్నుం డై భగవత్సంత్రంబు విధిపూర్వకం
బుగా నతనికి నుపదేశించి యంగిరసుతోడం గూడి బ్రహ్మలోకంబునకుం జని
యై జిత్రకేతుండును నారదోపదేశమార్గంబున నిరాహారం డై సమాధినియ
తుండు నారాయణరూపం బయినయావిద్య నారాధించి సప్తరాత్రాంతంబున
నప్రతిహతం బయినవిద్యాధరాధిపత్యంబును భాస్వద్రత్నదివ్యవిమానంబునుం
బడసి నారాయణానుగ్రహంబునుం బొంది మనోగమనంబునం ద్రిజగంబులం
జరియించు చుండఁ గొన్నిదినంబులకు నొక్కచోట. 468

సీ. తారహారపటీరధవళ దేహమువాని, రమణీయసీలాంబరరంభావాని
మణికిరీటస్ఫురత్ స్వస్తకంబులవానిఁ, గంకణకేయూరశరమువానిఁ
గర్భరమయదీప్తరకటిసూత్రములవానిఁ, దరళయజ్ఞోపవీరతములవానిఁ
నతిసుప్రసన్నవర్తకాంబుజంబులవానిఁ, దరుణవివృత్తనేత్రములవాని
అ. సిద్ధమండలంబు శ సేవింపఁ బుణ్యప్రసిద్ధి వెలసినట్టిరయిధిచరితుఁ
బద్ధలోచనునకుఁ శ బాదపీఠం బై న, ఘనునిఁ బన్న కేంద్రం శ గాంచె నతఁడు.
ఆ. కన్నమాత్ర నతఁడు శ కల్తపంబులఁ బాసి, విమలచిత్తుఁ డగుచు శ విశదభక్తి
నిట్టరోమములకుఁ శ బట్టగు చానంద, బాష్పనేత్రం డగుచుఁ శ బ్రహ్మతి సేసె.
క. సంతోషాశ్రులచేత న, నంతునిఁ బరిషిక్తుఁ జేసి శ యతఁడు ప్రమోదం
బెంతయు సరికట్టిన నొక, కొంతయుఁ బలుకంగ లేక శ కొంఠొకవడికిన్. 471
చ. మది నొకయింతమాత్రము సమంబుగఁ జేయుచు బాహ్యవర్తనం
గదిసినయంద్రియంబుల² నొకంతకుఁ దెచ్చి వచోవిలాసముల్
గుదురుగఁ ద్రోచి తత్త్వమునఁ శ గూర్చుచు³ శాశ్వతవిగ్రహంబు నా
సదయుఁ బ్రశాంతు లోకగురు శ సన్నతి సేయఁ దొడంగ నిమ్ములన్. 472

1 నిర్వర్తించి రాధూపాలుభార్యలు బాలహత్యాదోషంబు బ్రాహ్మణోత్తమనిరూపితవ్రతం
బున నివర్తించి రంత. 2 వికారము మాన్పి. 3 సాత్వతవిగ్రహంబు.

- క. లజితుండ వై భక్తులచే, విజితుండ ¹వైనాడ విపుడు శ వేడుక వారు
విజితులు నీచే గోర్కులు, భజియింపనివారు నిన్ను శ బడయుదురె హరీ. 473
- ఉ. నీవిభవంబు లీజగము శ నిండుట యుండుట నాశ మొందుటల్
నీవిమలాంశజాతములు శ నెమ్మి జగంబు సృజించువార లో
దేవ భవద్గుణాంబుధులశీరముఁ గానక యీశ బుద్ధితో
వావిరిఁ జర్చ సేయుదురు శ వారికి వారలు దొడ్డవార లై. 474
- క. పరమాణువు మొదలు గఁ గొని, పరమము దుది గాఁగ మధ్యపరిశీ ర్తనచే
స్థిరుండవు త్రయీవిదుండ వై, సరి సత్యాద్యంతమధ్యసద్భావగతి వై. 475
- తే. ఉర్వి మొదలైనయేడు నొండాకటికంటె, దశగుణాధికమై యుండురదాని నండ
కోశమందరజాండంబుకోటులెవ్వ, నందునణుమాత్రమగుననంతాఖ్యుండతఁడు.
- ప. మఱియు నొక్కచోట విషయతృప్తాపరు లైననరపశువులు పరతత్త్వంబ వైన
నిన్ను మాని యైశ్వర్యకాములై తక్కినదేవతల భజింపుదురు వా రిచ్చునం
పదలు రాజకులంబునుంబోలె వారలం గూడి నాశంబునం బొందు చుండువిష
యకాము లేని నిన్ను సేవించి రేని వేచినవిత్తనంబునుంబోలె దేహాంతరోత్పత్తి
నొండ కుండుదురు నిర్గుణుండ వై (జ్ఞానవిజ్ఞానరూపంబు నొందియున్ననిన్ను గుణ
సమేతునిగా జ్ఞానులు భావింపుదురు) నీభజనం బేరూపున నయిన మోక్షంబు
ప్రసాదించు జితమతి వైనసీపు భాగవతధర్మం బేప్రకారంబున నిర్ణయించితి వా
ప్రకారంబున సర్వోత్కృష్టుండ వయిననిన్ను ససత్కుమారాదులు మోక్షంబు
కొఱకు సేవించుచున్నా రీభాగవతధర్మంబునందు జ్ఞానహీనుం డొక్కండును లే
డన్యకామ్యధర్మంబులందు విషమబుద్ధిచేత నేను సీపు నాకు నీకు నని ²వచియిం
చు చున్నవాఁ డధర్మనిరతుం డై ఊయించు చుండు స్థావరజంగమప్రాణిసమూ
హంబునందు సమం బైనభాగవతధర్మంబుల వర్తించు చున్నమనుజునికి భవద్ద
ర్శనంబువలనఁ బాపంబు ఊయించుట యేమిచిత్రం బిపుడు భవత్పాదావలోక
నంబున నిరస్తాశయమలుండ నైతి మూఁగుండ నయిననాకుఁ బూర్వకాలంబున
నారదుం డనుగ్రహించి భగవద్ధర్మంబు దయసేసె నది నేడు నాకు వరదుండ
వైననీకతంబున దృష్టం బయ్యె ఖిచ్ఛోతంబులచేత సూర్యుండు గోచరుండు గాని
మాడ్కి జగదాత్మకుండ వైనసమహత్త్వంబు మనుజులచేత నాచరింపంబడి ప్ర
సిద్ధం బైనది గా దుత్పత్తిస్థితిలయకారణుండ వై భగవంతుండ వైననీకు నమ
స్కరించెద నని మఱియును. 477
- తే. అరయ బ్రహ్మ లెవ్వనిననునయించి, భక్తియుక్తుల భయమునత్రప్రస్తుతింతు
రవని యెవ్వనితలమీఁద శ నావగింజఁ, బోలు నావేయుశిరములభోగి గొల్తు.

1 'వై యుంటివిపుడు వేడుకతోడఁ, విజితాత్ము లగుచుఁ గోర్కులు, భజియింపనివారు నిన్నుఁ
బడయుదురు హరీ. 2 రచియింపఁబడుచున్న.

- క. ఈవిధమున వినుతింపఁగ, నావిద్యాధరులభర్త శ కనియె ననంతం
 డోవిమలబుద్ధి సీదగు, ధీవిభవంబునకు మెచ్చిరతిం బ్రియ మారనీ. 479
- ఆ. అరయ నారదుండు శ సంగిరసుండును, ద త్త్వ మొనఁగినారు శ దానికతన
 నన్ను జూడఁ గల్గె శ నాభ క్తిమదిఁ గల్గె, నాపథంబు నీకు శ నమ్మఁ గలిగె. 480
- సీ. పూని నారూపంబు శ భూతజాలంబులు, భూతభావనుండ నేఁ శ బొందువడఁగ
 బ్రహ్మంబు మఱియు శరబ్దబ్రహ్మమును శాశ్వతం బై నతనువులు శ దగిలె నాకు.
 నఖిలలోకములందు శ ననుగతం బై యుండు, లోకంబు నాయందురజోకఁజెందు
 నుభయంబు నాయందురసభిగతంబై యుండు, నభిలీనమగుదునిర్యయభయమందు
 తే. వెలయనిద్రించువాఁడా త్వవిశ్వమెల్లఁ, జూచి మేల్కొంచితానొక్కరచోటివానిఁ
 గా వివేకించుమాడ్కి నీరజీవి తేత, మాయ దిగనాడి పరమధర్మ ర్థంబుఁ దెలియ.
- ఆ. నిర్మ పోవువేళ శ నిరతుఁ డై దేహి దా, నెట్టిగుణముచేత శ నింద్రియములఁ
 గడచినట్టిసుఖముఁగను నట్టిబ్రహ్మంబుఁ, గడిమి మెఱయ నన్నుఁగ నెఱుంగు.
- ఆ. స్వప్నమందు నెట్లు శ సంచార మొనరించు, మేలుకాంచి ²దృష్టమోలి నెఱుంగు
 నుభయ మెఱుంగునట్టిరయ త్తమజ్ఞానంబు, త త్త్వ మట్టి వై నరతలఁపు నేను.
- సీ. అరయంగ నెవ్వని శ కలవి గానట్టియీ, సలలితమానుషజాతిఁ బుట్టి
 యా తత్త త్వజ్ఞానరహతుఁ డై నవానికిఁ, గలుగునె యెందు సురఖం బొకింత
 వెలయఁ బ్రవృత్తినివృత్తిమార్గంబుల, సుఖములు దుఃఖంబు శ సొరిదిఁ దెలిసి
 పనిచెడిసంకల్పరఫలమూలమునఁ బాటు, కడు సుఖదుఃఖమోక్షములకొఱకు
- ఆ. దంపతిక్రియామరతంబు వ ర్తింతురు, దాన మోక్ష మేలర దక్కి యుండు
 నఖిలదుఃఖపేతు శ వయినయీకర్మంబు, నెఱిగి నన్నుఁ దలచ శ రిచ్చలోన.
- వ. మఱియు విజ్ఞానాభిమాను లయినమనుష్యులకు నతినూత్నం బయినయూత్త గతి
 నిజస్థానత్రయలక్షణంబునఁ జతుర్థాంశంబు నెఱింగి యైహికాముష్మికవిషయం
 బులచేతను ³వివేక బలంబులచేతను నియుక్తుం డై జ్ఞానవిజ్ఞానసంతృప్తుం డై నపుడు
 ముండు నాకు భక్తుం డగు నీవిధంబులు గలవారలు యోగనైపుణబుద్ధి గలవా
 రలు నై స్వార్థం బయినయూత్తచేతం బరమాత్మను దెలియుచుందురు నీవునీక్ర
 మంబున మద్భక్తిరధావరుండవై విజ్ఞానసంపన్నంబు లై నవాక్కులచేత నన్ను
 స్తోత్రంబు సేసి ముక్తుండవైతి పని యాశేషభగవంతుండు విద్యాధరపతి యైన
 చిత్రకేతుం బలికి యతని కదృశ్యుం డై పోయె నేదిక్కున సర్వాత్మకుం డై నయ
 నంతం డంతర్ధానంబు నొందె నాదిక్కునకు విద్యాధరభర్త నమస్కరించి గగ
 నచరుం డై చని లక్షలసంఖ్య లైనదివ్యవర్షంబు లవ్యాహతబలేంద్రియం డై
 పరమయోగిపురుషులును దివ్యముసింద్రులును సిద్ధచారణగంధర్వులును వినుతి
 సేయం గులదోగిదొడ్డై లంబులను రమ్యప్రదేశంబులను సంకల్పసిద్ధప్రదేశంబు

లను వినోదించుచు శ్రీనారాయణదత్తం బగుదివ్యవిమానంబునందుఁ జరియిం
చుచు నుండి. 484

శా. ఆడించుకొ హరిదివ్యనాటకగుణావ్యాపారవృత్త్యంబులం
బాడించుకొ జలజాత సేత్రబిరుదరప్రఖ్యాతగీతంబులం
గూడించుకొ సతతంబు జిహ్వలతుడికొ శ గోవిందనామావళుల్
1 క్రీడం గిన్నరయక్షకామినులచేఁ శ గృహ్నితస్వాంతుఁ డై. 485

సీ. వాసిండు నాత్మఁ బో శ వైష్ణవజ్ఞానంబు, నాశించు భాగవతార్చనంబు
భూషించు సేనాద్వం శ బుండరీకాక్షుని, భాషించు హరికథాప్రాధి మెఱసి
ఘోషించు హరినామరగుణనికాయంబులు, పోషించుఁ బరతత్త్వబోధ మరసి
సేవించు శ్రీకృష్ణరసేవకానికంబు, సుఖమునఁ జేయు నీరతునకు బలులు
తే. పాడుఁ బాడించు వైకుంఠభర్తనటన, రూపవర్తనగుణనామరదీపితోరు
గీతజాతప్రబంధసంగీతవిధులఁ, గేశవప్రీతి గాఁ జిత్రకేతుఁ డవుడు. 486

— ఖఖ చిత్రకేతుం డీశ్వరధక్కారంబున గారచే కాప మొందుట. ఖఖ—

మ. హరిఁ గీర్తించుచు నల్లనల్ల మదిలో శ నబ్జాక్షు 2 సేవించుచుం
బరమానందము నొందుచుకొ జగములం శ బ్రఖ్యాతి వర్తించుచుకొ
సురరాజోపమమూర్తి యక్షగణముల్ శ సొం పార విద్యాధరా
పురసల్ గొల్వఁగఁ బాడఁగా సితగిరిస్రాంతంబున స్నేగుచున్. 487

శా. ఆవిద్యాధరభర్త గాంచె హరనీరహారామృతాహసముకొ
శ్రీవిభ్రాజితముకొ నిరస్తగిరిజాతసేవాగతాయాసముకొ
దేవానికవికాసముకొ శుభమహాదేవాంఘ్రిసంవాసమున్
భూవిఖ్యాతవిలాసముం ద్రిభువనీరపూతంబుఁ గైలాసమున్. 488

క. ఆరజతీభాధరంబున, నీ రేజభవామరాదిరనికరము గొల్వం
బేహోలగమున నుండిన, గౌరీయుతుఁ డయినహరునిఁ శ గనియె నరేంద్రా. 489

సీ. తననిజరూప 3 మింతయు నున్ని డెలియక, వాదంబు సేసెడురవేదరవముఁ
గరుణావలోకనాశకాంతితు లై యున్న, బ్రహ్మాదిసనకసంప్రణతిరవము
సారశివానందరస్థాపముల నొప్ప, ప్రమధగణాలియారృట్టరవంబు
డమరుమృగంగాదిరథమథమధ్యనితోడి, పటుభృంగినాట్యవిరస్సారరవము

తే. మానుగాఁ జామరలు వీచురనూత్మకాది, కామినిజనమహితకంఠకణరవంబు
మొండుఁ జెలఁగంగఁగన్నులరపండువయ్యె, గొండరాచూలి పెనిమిటిరనిండుకొల్వె.

ప. ఇట్లు బ్రహ్మాదిసురనికరసేవితం డై యూహిపీఠంబున నున్నభవాని గౌఁగిటం
జేర్చికొని యొడ్డోలగంబున నున్నపరమేశ్వరుం జూచి చిత్రకేతుండు పకపక
నగి యదేవి విను చుండ నిట్లనియె. 491

- సీ. కొమ రొప్పఁగా లోకశ్రగురుఁడును గడలేని, ధర్మస్వరూపంబుఁ శ దాన యగుచు జడలు ధరించియు శ సరిలేనితపమునఁ, బొడ వై నయూయోగిశ్రుగవులును బ్రహ్మవాదులుఁ గొల్వ శ భాసిల్లుకొల్వులో, మిథునరూపంబున శ మెలఁతతోడఁ బ్రాకృతుండునుబోలె శ బద్ధానురాగుఁడై, లాలితుం డయ్యె నిర్లజ్జత నిట
- ఆ. నకట ప్రకృతిపురుషుఁ శ ¹డైనఁ దానేకాంత, మందు సతులతోడఁ సలరుఁ గాని యిట్లు ధర్మసఫల శ నితులతోఁ గూడి, పరిఘవింపలేడు శ భ్రాంతి నొంది. 492
- క. అన విని సర్వేశ్వరుఁ డా, తని సేమియు ననక నవ్వి శ తత్సభవారల్ గనుఁగొన నూరక యుండెను, మనుజేశ్వర యీశుడై ర్యోమహి మెట్టిదియో.
- వ. ఇట్లు దనపూర్వకర్త శేషంబున నింద్రియజయుండ నని పుట్టినయహంకారంబున జగద్గురువుం బెక్కుప్రల్లదంబు లాడుచున్నచిత్ర కేతుం జూచి భవాని యిట్లనియె.
- క. మముబోటిలజ్జ లుడిగిన, కుమతులకుం గ ర్త యగుచుఁ శ గోపింపంగా నమితాజ్ఞానిపుణుం డగు, శమనుండా వీడు సేడు శ జగముల కెల్లన్. 495
- క. భృగునారదకపిలాదులు, నిగమాంతజ్ఞులును యోగనిర్ణయనిపుణుల్ త్రిగుణాతీతు మహేశ్వరు, నగ రెన్నడు వారు ధర్మశసయ మెఱుంగ రొకో.
- సీ. ఎవ్వనిపదపద్మ శ మింద్రాదివిబుధుల, చూడగ్రహం క్తులైనడఁ ఘాచు నెవ్వనితత్త్వం బ శ దనయంగ బ్రహ్మది, యోగిమానసపంక్తి శ నోలలాడు నెవ్వనిరూపంబు శ నేర్పాటు గానక, వేదంబు లందంద శ వాద మడుచు నెవ్వనికారుణ్య శ మీలోకముల నెల్లఁ, దనిపి యెంతయు ధన్యత్రములఁ జేయు
- తే. నట్టిసర్వేశుఁ బాపసంహారు ధీరు, శాశ్వతైశ్వర్య నాత్మ సంసారు సీశు నెగ్గు వల్కినపాపాత్ముఁ శ డెల్లభంగి, దండనాస్త్వండు గా కెల్లు శ దలఁగఁగలఁడు.
- తే. నిఖిలలోకాశ్రయంబు సరన్నిహితసుఖము, సకలభద్రైకమూలంబు శ సాధుసేవ్య మైనకంజాక్షుపాదపద్మాద్ధారపంబు, ననుచరింపంగ ఖలుఁడు వీఁ శ డన్తఁ డగునె.
- వ. కావున నోరిదురాత్మక యీవాపంబునం బాపస్వరూపం బైనరాక్షసయోనిం బుట్టు మని శపియించి యంతనుండి మహాత్ములకు నవజ్ఞసేయ కుండు మని వలికినఁ జిత్రకేతుండు విమానంబు డిగి వచ్చి యద్దేవికి దండప్రణామంబు లాచరించి కరకమలంబులు దోయిలించి యిట్లనియె నోజగన్మాతా భవచ్ఛాపవాక్యంబు లట్ల కైకొంటిఁ బ్రాచీనకర్తంబులం బ్రాప్తంబైనసంసారచక్రంబుచేత నజ్ఞానమాహితు లై తిరుగు చున్నజంతువులకు సుఖదుఃఖంబులు నైజంబు లై ప్రవర్తిల్లు చుండు నిందులకుఁ బరతంత్రు లైనవా రాత్మ పరసుఖదుఃఖంబులకు నెవ్వరు కర్త లీగుణంబులనిమిత్త మై శాసానుగ్రహంబులును స్వర్గనరకంబులును సుఖదుఃఖంబులును సమంబులు భగవంతుం డొక్కండ తనమాయచేత జగంబు సృజియించుచుండు వారివారికి బంధాదిరాగంబులు గలుగఁజేయుచుఁ దాను వానికిలోను

గాక నిష్కళంకుం డై యుండు నీవిధంబునం బుట్టు చున్ననరునకుం బత్నీబంధుశ్రుమిత్రోదాసీనత్వంబు లెక్కడివి వారివారికర్తవశంబునం బరమేశ్వరుండు గల్పించుచు సర్వంబునందు సర్వసముం డై యుండునప్పురమేశ్వరునకు సుఖదుఃఖంబులచేత రాగంబు లేదు రాగానుబంధం బైనోషంబును లేదతనిమాయాగుణవిసర్గంబు జంతువులకు సుఖదుఃఖంబులను బంధమోక్షంబులను గల్పించుచుండుం గావున నీకు నమస్కరించు చున్ననన్ను ననుగ్రహింపుము శాపభయశంకితుండం గాను జగత్తాత నైననిన్నుఁ బలికినోషంబునకు శంకించుచున్నవాడె నని దండప్రణామంబు లాచరించి పార్వతీపరమేశ్వరులం బ్రసన్నులం జేసి తనవిమానం బెక్కి చనియె నప్పుడు పరమేశ్వరుండు బ్రహ్మాదిదేవర్షిదైత్యదానవప్రమథగణంబులు వినుచుండఁ బార్వతికి నిట్లనియె నీకు నిప్పుడు దృష్టం బయ్యె గదా నారాయణదానదాసానుచరులనిస్సృహభావంబు హరితుల్యారదర్శను లైనస్సృహు లైనభాగవతులకు స్వరావవర్గనరకభేదభావంబులు లేవు ప్రాణులకు దేహసంయోగంబువలన నారాయణలీలంజేసి యుండి ద్వంద్వాదిసుఖదుఃఖంబు లాత్మయందు నజ్ఞానంబున భేదంబుసేయంబడియె నిట్టివిపర్యయంబులు భగవంతుం డయినవాసుదేవునిభక్తి గలవారిం జెందవు మఱియును.

499

ఉ. నేనుఁ గుమారనారదులు శ నీరజగర్భుడు దేవసంఘమున్
నూనితయోగివర్యమునిరమండలి మున్నగువార మెల్ల నా
దానవవిద్విడంశజనితంబుల మయ్యుఁ దదీయతత్త్వముం
గానఁగ నేర మీశు ఘనశ్రగ్వమునం దలపోసి చూచుచున్.

500

క. ఆతనికిం బ్రియుఁ డప్రియుఁ, జేతెరువున లేడు నిఖిల శ మెల్లను దా నై
భూతముల కాత్మ యగుటయు, భూతప్రియుఁ డొక్కఁ డాదిరపురుషుండు తస్మి.
ఆ. అరయఁ జిత్తకేతుఁ శ డతిశాంతుఁ డతిలోక,నముండు విష్ణుభక్తిరసంగతుండు
నితని నేమి సెప్ప శ నీశుండ నగునేను, నువిద యచ్యుతప్రీత్యుండఁ జుష్టి.
క. కావున భగవద్భక్తుల, భావమునకు విస్తయంబు శ పని లేదు మహా
ధీవిభవశాంతచిత్తులు, పావనపరతత్త్వనిపుణభవులు వారల్.

503

వ. అనిన విని యద్రినందన విస్తయంబు మాని శాంతచిత్త యయ్యె నట్లు పరమ
భాగవతుం డయినచిత్తకేతుం డద్దేవికిం బ్రతిశాపం బియ్య సమర్థుం డయ్యును
మరల శపింపక యతిశాంతరూపంబునఁ దచ్చాపంబు శిరంబున ధరియించె నిట్టి
సాధులక్షణంబులు నారాయణపరాయణు లయినవారలకుం గాక తక్కింబులకుం
గలుగ నేర్చునే యట్లు శాపహతుం డయినచిత్తకేతుండు త్వష్ట సేయయజ్ఞంబున
దక్షిణాగ్నియందు దానవయోనిం బుట్టి వృత్రాసురుం డన విఖ్యాతుం డయి
భగవద్దానపరిణతుం డయ్యెం గావున.

504

- సీ. సరనాథ యీవృత్తరసకు రాక్షసాకృతి, కలిగినయీపూర్వకారణంబు
చిరపుణ్యుఁ డయినట్టిరచిత్ర కేతుమహానుభావంబు భక్తితోఁ ర బరంగ విన్న
చదివినవారికి ర సకలదుష్కర్తముల్, శిథిలంబు లై కడుఁ ర జెదరి పోవు
సకలవై భవములు ర సమకూరుఁ దమయంతఁ, నొల్కొడుకోర్కులరతోడఁగూడి
- ఆ. నిర్మలాత్మ లగుచు ర నిత్యసత్యజ్ఞాన, నిరతు లగుచు విగతరదురితు లగుచు
బంధుమిత్రపుత్రపౌత్రాదులను గూడి, యనుభవించు చుందు ర రధికసఖము.

— శ్లోక స వి త్ప వం శ స్ర వ చ నా దిక థ. శ్లోక —

- సీ. వినవయ్య సరనాథ ర విశదంబుగాఁ ద్వప్తు, వంశంబు సెప్పితి ర వానివెనుక
సవితృండు పృశ్నియు ర సావిత్రి వ్యావృత్తి, యనుభార్యలందు నిరపారువేడ్క
నగ్నిహోత్రంబుల ర సరయంగఁ బశుసోమ, పంచయజ్ఞంబులఁ ర బరంగఁ గనియె
భగూడు సిద్ధిక యనుభార్యకుమహిమాను, భవులవిభవులఁ దాఁ రబడసె ముపురఁ
- ఆ. దనయ నొకఁడె గాంచె ర దదనంతరమున నా.తరళనేత్ర 'సద్వృత్త'తస్వధామ
పుణ్యశీల సుగుణాపూరితచారిత్ర, యఖిలలోకపూజ్య ర యాశిషాఖ్య. 506
- వ. మఱియు ధాతకుఁ గల కుహూ సినివాలీ రా కానుమతు లనియెడునలుపురుభార్య
లలోఁ గుహూదేవి సాయ మనుసుతునిం గాంచె సినివాలీ దర్శాఖ్యనిం బడసె
రాక ప్రాతరాఖ్యనిం గాంచె ననుమతి పూర్ణిమాఖ్యనిం గనె విధాత క్రియ యను
భార్యయందు నగ్నిపురీష్యానులం గనియె వరుణునకుఁ జన్ని యనుభార్యయందుఁ
బూర్వకాలంబున బ్రహ్మపుత్రుం డయినభృగువును వల్లీకంబునం జనియించిన
వాలీక్రియు నుదయించిరి మిత్రావరులకు నూర్వసియందు రేత ఉద్గమం జైన
దానిఁ గుంభంబునం బ్రవేశింపం జేయ నందు నగ స్ఫుండును వసిష్ఠండును జని
యించిరి ప్రత్యేకంబ మిశ్రునకు రేవతియందు నుత్సర్గసంభవు జైనయరిష్టయుఁ
బిష్ణులుండును సనవారలు జనియించిరి శక్రునకుఁ జాలోమియందు జయంతయు
షభవిదుషు లన ముగ్గురు పుట్టిరి వామనుం డయినయుదుక్రమ దేవునకుఁ గీర్తియ
నుభార్యయందు బృహస్పత్యండు పుట్టె నాబృహస్పత్యండును సౌభగాదులు పుట్టిరి
మఱియు మహానుభావుం డయినకశ్యపప్రజాపతికి నదితియందు శ్రీమన్నారా
యణుం డవతరించినప్రకారంబు వెనుక వివరించెద దితిసుతు లై నవైతేయుల
వంశంబు సెప్పెద నేడై తేయవంశంబునం జైనను బ్రహ్మాదబలులు పరమభాగవ
తు లై దైత్యదానవవందితులై వెలసిరి దితికోడుకులు హిరణ్యకశిపుహిరణ్యక్షు
లనఁ బ్రసిద్ధి నొంది రందు హిరణ్యకశిపునకు జంభాసురతనయ యైనద త్తకుఁ బ్ర
హ్లాదానుష్లాదసంష్లాదస్లాదు లనునలుగురుగొడుకులును సింహిక యనుకన్యకయు
జన్మించి రాసింహికకు రాహువు జనియించె నారాహువుశిరం బమృతపానంబుసే
య హరి దనచక్రంబునం ద్రుంచె సంష్లాదునకు గతి యనుభార్యయందుఁ బంచ

1 'సద్వృత్త'తస్వధామ, పుణ్యశీల సాధ్యుఁ బూజచారిత్రమ, దనర శగ్నియనెడు దాని నతఁడు' వ్రా.ప్ర.

జనుండు పుట్టె స్తోమనకు దమని యనుభార్యయందు వాతాపీల్చలులు పుట్టిరి వా
రల నగన్త్యుండు భక్షించె ననుస్తోమనకు నూర్తి యనుభార్యయందు బాష్కల
మహిషులు గలిగిరి ప్రస్తోమనకు దేవి యనుభార్యయందు విరోచనుండు పుట్టె
నతనికి బలి జన్మించె నాబలికి నశన యనుభార్యయందు బాణుండు జ్యేష్ఠుండు
గా నూర్పురు గొడుకులు పుట్టి రాబలిప్రభావంబు వెనుక వివరించెద బాణాసు
కుండు పరమేశ్వరు నారాధించి ప్రమథగణంబులకు ముఖ్యుం డయ్యె మఱియు
నాదితినంతానంబు లగుమరుతు త్రోవపంచాశత్సంఖ్య గలవార లందఱు ననవ
త్యులై యింగుతోఁ గూడి దేవతల్లంబు నొంది రనిన విని పరీక్షిన్న రేంద్రుండు
శుకయోగీంద్రున కిట్లనియె. 507

ఆ. ఏమికారణమున శ నింస్తునికిని మరు, చ్చయము నాప్ర మగుచు శ శాంతి నొంది
యరయఁ దత్సమానమగుచు వర్తించెను, దీని వినఁగ వలయుఁ శ డెలుపవయ్యె.
వ. అనిన శుకుం డిట్లనియె. 509

సీ. సరనాథ విను తనశనంగను లందఱు, నమరేంద్రుచే హతు శ లగుచు నుండఁ
గోపశోకంబులఁ శ గ్రుల్లముఁ దనలోన, మండుచు దితి సాల శ మఱుంగఁదొడఁగె
ప్రాతృహంతకుఁ డతిరహితకుం డీయింపు, జంపక నా కేల శ సొంపు గలుగు
వీని భస్మము సేయూరవానిఁ గా నొకసుతుఁ, బడసెద నని చాల శ భర్తఁ గోరి
ఆ. ప్రియముసేయఁ దొడఁగెఁ శ జెక్కుభావంబుల, భాషణముల నధికరపోషణములఁ
భక్తియుక్తిచేతఁ శ బరిచర్యగతిచేత, నుతులచేత నతులరతులచేత. 510

చ. కలికకటాక్షపీక్షణవిరకారములన్ హృదయానురాగనం
కలితవిశేషవాఙ్మధురగర్జనలన్ లలితాననేయమం
డలపరిశోభితామృతవిరడించితస స్థితసుప్రసన్నతా
ఫలగుచిరప్రధానముల శ భామిని భర్తమనంబు లోఁగొనెన్. 511

తే. అఖిల మెఱిగినకశ్యపుఁసంతవాని, హితవు తల కెక్కురతులసంగతులచేత
నవశుఁ గావించె వ్రేల్లిడి శ నబ్జవదన, పతుల భ్రమియింప నేరనిగతులుఁగలరె.
క. ఏతలఁ పెఱుంగక నిలిచిన, భూతంబులఁ జూచి ఛాత శ పురుషులమనముల్
భీతి గొలుపంగ యవతి, వ్రాతంబు సృజించె బతులు శ వారల కరుదే. 513

వ. ఇట్లు నిజసతిచేత నుపలాలితుండై కశ్యపప్రజాపతి యాసతికిం బరమస్త్రీతుండై
యిట్లనియె నోతస్వీ నీకుఁ బ్రసన్నుండ నైతి వరంబు గోరు మిచ్చెద నాథుండు
ప్రసన్నుండైన స్త్రీలకుం గోరిక సంభవించుట కేమి గొఱంత సతికిం బతియె
డైనంబు సర్వభూతంబులమానసంబులకు వాసుదేవుండై భర్త నామరూపకల్పితు
లైనసకల దేవతామూర్తులచేతను బురుషులచేతను భర్తృరూపధరుండయినభగ
వంతుండు సేవింపంబడుచుండు విశేషించి స్త్రీలచేతఁ బతిరూపంబున భజియింపం
బడుఁ గావునం బతివ్రతలైననుండరులు శ్రేయస్కామలై యేకచిత్తంబున నాత్మే

శ్వరుం డయినయప్పరమేశ్వరుని భర్తృభావంబున సేవించుచుండుదు రేనును నీ కీభావంబున వరదుండ నైతి దుశ్శీల లయినవనితలకుం బొందరాని వరంబు నీ కిచ్చెద వేడు మనిన నాకశ్యపునకు దితి యిట్లనియె. 514

అ. వరము గోర నాకు శ వరదుండ వేనియు, నిండుఁ డ్రుంచునట్టిరయిదబలుని నమిత తేజః దనయు శ నమరత్వసంప్రాప్తు, నెందుఁ జెడనివాని శ నిమ్ము నాథ.

వ. అనవుడు.

516

క. ఉట్టివడునట్టివర మీ, కట్టిడి న న్నెట్టు వేడెఁ శ గటకట యనుచుఁ మిట్టివడి యతఁడు మదిలోఁ, బుట్టినతల్లడముతోడఁ శ బొక్కుచు నా త్తన్. 517.

చ. ప్రకృతిని గర్తృపాశముల శ బద్ధుండ నైతిఁ గ దయ్య నేడు నే వికటసతీస్వరూపమున శ వేడుటు గొల్చినమాయ నింద్రియా ధికమతి యైనవాడు దనఁజెంపునఁ జిత్తము వెచ్చపెట్టి పా తకములఁ గూల కున్నె నను శ దైవము నవ్వడె లోలితాత్మునిన్. 518

సీ. ఖండశర్కరతోడఁ శ గలహించుపలుకులుఁ, బద్ధ విలాస మేరర్పణచుమోముఁ దుహినాంశుకళలతోఁశదులఁదూఁగుచెయ్యుటఁ, జెనుటఁగ్రొ న్నెత్తునర సేయుమేను నిలు వెల్లఁ గరఁగించుర నేర్పులయింపులు, పువ్వుల కరుద నర ప్రోది సేత తమకంబు రెట్టించుర తరితీపుతలఁపులు, నెనసినమదిలోనిఁగొచ్చుగింత

ఆ. గలిగి కఱవ నున్నర కాలాహిపోలికిఁ, జెలఁగు చున్న సతులరచిత్తవృత్తిఁ దెలియ వశమె యెంతరధృతి గలవారికి, నాక కాదు నిఖిలలోకములకు. 519

ఆ. కోరి సతుల కెల్లఁ శ గూర్చువా రెవ్వరు, పతుల నైన సుతుల శ హితుల నైన బలిమిఁజేసి యైనఁ శ బరహస్తముననైన, హింస సేతు రా త్తరహితముకొలుకు.

వ. అని చింతించి దీనికి నే మని ప్రతివాక్యం బిచ్చువాడ మద్యచనం బెందు నమో ఘంబు త్రిలోకపరిపాలనశీలుం డయినభిదురపాణి వధాన్తుండె యేను దీనికి నైనది యొకటి గల్పించెద నని దితిం జూచి యోతనమధ్య నీకు నట్ల దేవ బాంధవుం డయినయంద్రహంత యగుపుత్రుండు గలిగెడు నొక్కసంవత్సరం బీ న్రతంబు నాచరింపుము దానిప్రకారం బెల్ల నేను జెప్పెద విను మెల్లజీవుల వలన హింసాభావంబు లేక యతిధ్వనివాక్యంబు లుడిగి కోపంబు మాని య నృతంబులు వలుకక సఖికోమచ్చేదనంబు సేయక యస్థికపాలాదు లయినయ మంగళంబుల నంటక జలంబులు సొచ్చి కాని ఘటోదకకూపోదకంబుల న్నా నంబు సేయక దుర్జనసంభాషణంబు వర్జించి కట్టినకోకను ముడిచినపువ్వులను గ్రమ్మఱ ధరింపక భోజనంబులయందు నుచ్చిస్తాన్నంబును జుడికానివేదితా న్నంబును (కేశశునకమార్జారకంక క్రిమి)పిపీలికాదివిదూషితాన్నంబును సామి షాన్నంబును వృషలాహితాన్నంబును ననునీపంచవిధనిషిద్ధాన్నంబులు వర్జించి దోయిట నీళ్లు ద్రావక సంధ్యాకాలంబుల ముక్తకేశి గాక మితభాషిణియై

యలంకారవిహీనగాక మెలుపలం దిరుగక పాదప్రత్యక్షసంబు సేసికొని కాని శయ నింపక యార్ద్రపాద యై పవ్వళింపక పశ్చిమశిరస్కయ్యును నగ్నయ్యును సంధ్యాకాలంబుల నిద్రింపక నిత్యంబును ధౌతవస్త్రంబులు గట్టి శుచి యై సర్వ మంగళసంయుక్త యై ప్రాతఃకాలంబునఁ దూర్పుమొగం బై లక్ష్మీనారాయణుల నారాధించి యావాహనార్ఘ్యపాద్యోపస్పర్శసనున్ననవాసడపవీతభూషణపుష్ప ధూపదీపోపహారాద్యుపచారంబులనర్పించి హవిశ్శేషంబుద్వాదశాహుతుల వేల్చిం చి దండప్రణామంబు లాచరించి భగవత్స్వత్రంబును దశవారంబు లనుసంధించి స్తోత్రంబు సేసి గంధపుష్పాక్షతంబుల ముత్తైదువలం బూజించి పతిని సేవించి పు త్రుం గుఱిగతుంగా భావించి యివ్విధంబున మార్గశీర్ష శుద్ధప్రతిపదారంభంబుగా నొక్కసంవత్సరంబు సలిపి యాద్వాదశమాసాంత్యదివసంబున విధ్యుక్తంబుగా నుద్వాపనంబు సేయ వలయు నీ వీపుంసవనం బనియెడివ్రతంబు ద్వాదశమా సపర్యంతం బేమఱక సల్పిన నీవు గోరినకుమారుండు గలిగెడు ననిన దితి యా వ్రతంబులోడనె గర్భంబు ధరియించి వ్రతంబు సలుపుచు నుండ నిండుండు మాత్రభిప్రాయం బెఱింగి యాయమ్మ నహారహంబును రహస్యంబున సేవించుచు వ్రతంబునకుం దగినపుష్పఫలసమిత్తుశవత్త్రాంకురంబులు మొదలయినవస్తు వితతిం ద్రికాలంబులం దెచ్చియిచ్చుచుఁ బుండరీకంబు హరిణికిం బొంచి యున్న భంగిఁ దదన్వితభంగంబునకై కాచి శుశ్రూషసేయుచు నాయమ్మగర్భంబు ధరి యించిన తేజోవిశేషంబునకు దిగులుగుడుచుచుఁ గృశించుచునుండె నొక్కనాఁడు.

సీ. వామాక్షి యనుదినశ్రవతధారణోన్నత, పరిచర్యవిధులచే శ్రీ బడలి యలసి యొంటి సంధ్యావేళ శ్రీ నుచ్చిష్ట యై పద, ప్రత్యక్షనాదులఁ శ్రీ బాసి మఱచి తనకర్తమోహంబు శ్రీ నవలీ నిద్రింపంగ, నిండుండు సయ్యన శ్రీ నెడరు గాంచి యోగమాయాబలోద్భుక్తుండై యాయంతి, యదరంబుఁ జొరఁబడిరయుగ్రుండగు

తే. దివిరి దేదీప్యమాన మై శ్రీ తేజరిల్లు [చు సర్భకుని వజ్రధారల శ్రీ నడిచె నేడు దునుకలు గ వాడు దునిసియుఁ శ్రీ దునుక దునుక చెడక యొక్కొకబాలుఁ డై శ్రీ చెలఁగు చున్న.

522✓

క. వా రేడ్వు రగుచుఁ గుయ్యిడ, నోరేడ్వుక డనుచుఁ ద్రుంచెనొక్కొక్కని నా శూనుం డేడేసి దునుక, గా రయమున వారు సెడక శ్రీ ఖండితు లయ్యున్. 523

క. ఖండము లన్నియు నందఱుఁ, జండాంశుసమప్ర కాశశ్రీశాశ్వతు లగుచున్ మెండుకొని నిల్చి యని రా, ఖండలునకుఁ గరుణ వుట్టుశ్రీగతి మతిఁ దోఁపన్. 524

వ. అందఱు ముకుళితకరకమలు లై నీకుం దోడంబుట్టువులము మమ్ము హింసింపం బనిలేదు నీకుం బారిషదులమై మరుద్గణముల మై నిన్ను సేవించెదము మమ్ము ర ట్టింపు మనిన నారాయణప్రసాదంబునం జెడనిమరుద్గణంబులపలుకులకుం గృపా

ఘంఠై యింద్రుండు వారల సహోదరులం గాఁ గైకొని మఱి హింసింపకమానె
 నశ్వత్థామశరాన్నివలన నారాయణరక్షితుండ వయిననీవునుంబోలెఁ గులిశథా
 రలశకలంబు లయినకుమారుం డన్నిరూపంబు లై సంవత్సరంబునకు నొక్కొంతక
 డమగా హరిం బూజించిన నుద్భవించినవారు గావున నింస్తుతోడం గూడ నేకోన
 పంచాశ ద్వేవత లయినమగ్గుణంబులుదితిగర్భంబు వెలువడి రంత దితి మేల్కొంచి
 యనల్పప్రకాశులై యింద్రతోడంగూడి వెలుంగుచున్నకుమారులం జూచి సం
 తోషింపక యింద్రుం జూచి నీకు మృత్యురూపం బయినపుత్రుం గోరి దుస్తరం
 బయినవ్రతంబు సలిపితి సంకల్పించినపుత్రుం డొక్కఁడుం డీసప్తసప్తసంఖ్య గల
 కుమారు లగుట కేమికతంబు నీ వెఱింగినభంగిన తథ్యంబు వలుకు మనిన నిం
 ద్రుం డి ట్లనియెఁ దల్లి భవద్వ్రతంబుఁ జింతించి సమయవిచ్ఛేదనంబున గర్భం
 బుఁ జొచ్చి పాపదిత్తుండ నై వజ్రధారల గర్భంబు విదళనంబు సేసిన నాశకలం
 బులు సెడక మహాశ్వర్థ్యంబు గా నివ్యిధంబునం గుమారకు లైరి మహాపురుష
 పూజాసంసిద్ధి కార్యానుషంగి గా కుండునే భగవదారాధనంబు గోరికలఁ బాపి
 యెవ్వరు గావించురు వా రిహపరంబుల సర్వాధ్యక్షులె లగుదు రమృహాపురుష
 వ్రతసముత్పన్నతేజంబు నడంప నెవ్వం డోపుఁ గావున దుర్గనంబున బాలిశ
 స్వభావుండ నై దోషంబు సేసిననాదార్జునకర్తృంబు సహింపఁ దల్లికన్న నెవ్వరు
 సమగ్ధులు పాపాత్తుండ నగునన్నుం గావుము నేను వీరలతోడివాడ నని నిష్క
 పటంబుగాఁ బ్రార్థించిన నద్దేవి యట్ల కాక యని శాంతచిత్త యయ్యె నింద్రుం
 డును వారలం గూడి త్రిదివంబునకుం బోయి సోమపానహవిర్భాగంబులు వార
 లకుం బంచి పెట్టి కూడి సుఖం బుండె నని చెప్పి పరీక్షిన్న రేంస్తునకు శుక
 యోగీంద్రుండు వెండియు ని ట్లనియె.

525

- క. హరి వరదుఁ డయినవ్రత మంట, హరియంశజు లగుచు నెగడునమరులజన్మ
 స్ఫురణం బంట పఱియించిన, నరయఁగ నురుదీర్ఘకర్తృహర మగు టరుదే. 526
- వ. అని విష్ణుకథాశ్రవణకుతూహలాయమానమానసులై సశౌనకాదిమహామునులకు
 సూతుండు సెప్పె నని శుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్న రేంస్తునకుఁ జెప్పెననుటయు.

- క. రాజీవరాజపూజ్యశ్రీజిత గోపీకటాక్షురసేవాంతర వి
 భ్రాజితమూర్తి మదోద్ధత, రాజకులోత్సాహ 1 రామర రాజాఖ్యనిధి. 528

తరలము. మురవిదారణ ముఖ్యకారణ శ్రీ మూలతత్త్వవిచారణా
 దురితతారణ దుఃఖవారణ శ్రీ దుర్గదాసురమారణా
 గిరివిహారణ కీర్తిపూరణ శ్రీ కీర్తనీయమహారణా
 ధరణిధారణ ధర్మతారణ శ్రీ తాపసస్తుతిపారణా.

529

తోటకము. కరుణాకర శ్రీకర శ కంబుకరా, శరణాగతసంగతరజాడ్యహరా
పరిరక్షితశీతశభక్తమురా, కరిరాజశుభప్రదరకాంతిధరా.

530

గద్యము. ఇది శ్రీసకలసుకవిజనమిత్ర శ్రీవత్సగోత్రపవిత్ర కనువయామాత్యపు
త్ర బుధజన ప్రసంగానుషంగ సింగయనామధేయ ప్రణీతం బైన శ్రీమహాభాగవత
పురాణంబునందు సజామిశోపాఖ్యానంబును బ్రచేతసులఁ జంద్రుం డామంత్రణం
బు సేయుటయు దక్షోత్పత్తియు, బ్రజాసర్గంబును దక్షుండు శ్రీహరింగూర్చి తపం
బు సేయుటయు సతనికి నప్పరమేశ్వరుండు ప్రత్యక్షం బగుటయు సార్యశ్వశబళా
శ్వలజ స్తంబును వారలకు నారదుండు బోధించుటయు నారదువచనప్రకారం
బున వారు మోక్షంబు నొందుటయుఁ దద్వృత్తాంతంబు నారదువలన విని
దక్షుండు దుఃఖాక్రాంతం డగుటయుఁ దదనంతరంబ బ్రహ్మవరంబున దక్షుండు
శబళాశ్వసంజ్ఞల సహస్రసంఖ్యాకు లగుపుత్రులం గాంచుటయును సృష్టివిస్తారంబుకొ
చ్చానిమిత్తంబున దక్షుపంపున వార లగ్రజన్ములు సిద్ధి బొందిన తీర్థరాజంబైన
నారాయణసరస్సునకుం జనుటయు వారికి నారదభగవంతుండు బ్రహ్మజ్ఞానం
బు నుపదేశించుటయు వారు పూర్వజు లేగిన ప్రకారంబున మోక్షంబు నొం
చుటయుఁ దద్వృత్తాంతంబును దక్షుండు దివ్యజ్ఞానంబున నెఱింగి నారదోపదిష్టం
బని తెలిసి నారదుని శపియించుటయు నారదుండు దక్షుశాపంబు ప్రతిగ్రహిం
చుటయు దక్షునకు మరల బ్రహ్మవరంబున సృష్టివిస్తారంబుకొఱకుఁ గూతు
లఱువండ్రి జనియించుటయు నందుఁ గశ్యపునకు నిచ్చినపదుమువ్వరవలన సక
లలోకంబులు నిండుటయు దేవాసుర సర తిర్యక్చ్యుగ ఖగాదులజ స్తంబులును
దేవేంద్రతిరస్కారంబున బృహస్పతి యధ్యాత్మమాయచేతం గానరా కుండుట
యుఁ దద్వృత్తాంతంబు రాక్షసులు విని శుక్రోపదిష్టులై దేవతలపై నెత్తి
వచ్చుటయు దేవాసురయుద్ధంబును నాచార్యతిరస్కారంబున దివిజరాజపలాయ
నంబును బలాయమానులైనదేవతలు బ్రహ్మసన్నిధికిం జనుటయును బ్రహ్మవా
క్యంబునఁ ద్వష్ట్రకుమారుం డయినవిశ్వరూపు నాచార్యునిం గా దేవతలు
వరించుటయును విశ్వరూపుప్రసాదంబున నిండుండు నారాయణవర్తం బను
మంత్రకవచంబు ధరియించి రాక్షసుల జయించుటయుఁ బరోక్షంబున రాక్ష
సులకు ననుకూలుం డయినవిశ్వరూపు నిండుండు వధించుటయు విశ్వరూపవ
ధానంతరంబున నిండునకు బ్రహ్మహత్య సంప్రాప్తం బయిన నిండుండు ప్రీ
భూజలస్రమంబులయందుఁ బెట్టుటయు విశ్వరూపుండు హతుం డగుట
కుఁ ద్వష్ట్ర గోపించి యుండవధార్థంబు మారణహోమంబు సేయ వృత్తాను
రుండు జనించుటయు వృత్తానురయుద్ధంబునఁ బరాజితులై యుండనహితు
లయినదేవతలు శ్వేతద్వీపంబుననుం జనుటయు నందు శ్రీహరి ప్రసన్నుం డయి
దధీచివలన భిదురంబు గైకొన నుపదేశించుటయు నిండుండు వజ్రాయుధంబున

వృత్తుని సంహరించుటయు నింద్రుండు బ్రహ్మహత్యాపీడితుం డయి మానస
సరస్సు ప్రవేశించుటయును నహుషుండు శతాశ్వమేధంబులం జేసి యింద్రాధి
పత్యంబు వడయుటయు నహుషుం డగస్త్యశాపంబున సురరాజ్యచ్యుతుం డై
యజగరయోనిం బుట్టుటయు నింద్రాగమనంబును నశ్వమేధంబును నింద్రుం
డు మరలఁ ద్రిలోకాధిపత్యంబు వడయుటయును జిత్రకేతూపాఖ్యానంబును
మగుద్గణంబులజన్మప్రకారంబును ననుకథలం గలషష్ఠస్కంధము.

ఓం త త్స ద్భిహ్నోర్పణ మస్తు.

శ్రీ రస్తు

రామచంద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీ మదాంధమహాభాగవతము

సప్తమ స్కంధము.

మద్విఖ్యాతిలతా

క్రామితరోదోంతరాళ ర కమనీయమహా

జీమూతతులిత దేహ

శ్యామలరుచిజాల రామరచంద్రస్మపాలా.

1

వ. మహనీయగుణగరిష్ఠు లగునమ్మనిశ్రేష్ఠులకు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖరిసమేతుం డగునసూతుం డిట్లనియె నట్లు ప్రాయోపవిష్టుం డయినపరీక్షిన్నరేంద్రుండు శుక యోగీంద్రు నవలోకించి.

2

నీ. సర్వభూతములకు ర నముండునెచ్చెలి ప్రియుం, డైనవైకుంఠుఁ డరనంతుఁడాద్యుఁ డింద్రునికొఱకు దైత్యేంద్రుల నేటికి, విషమునికై వడి రవెడకి చంపె నసురులఁ జంపంగ ర నమరులచే దన, కయ్యెడిలాభ మిం ర త్రైనఁ గలదె నిర్వాణనాథుండు ర నిర్గుణుం డగుతన, కసురులవలనిధరయంబుఁ బగయుఁ

ఆ. గలుగ నేర వట్టిరఘునుండు దైత్యులఁ జంపి, సురలఁ గాచుచునికి ర చోద్య మనుచు సంశయంబు నాకు ర జనియించె మునినాథ, ప్రజ్ఞమెఱసి తెలియఁబలుకవయ్య.

వ. అనిన శుకుం డిట్లనియె.

4

శానీసంప్రశ్నము వర్ణనీయము గదా ర నిక్కంబు రాజేంద్రుల స్త్రీసంభావ్యునిసచ్చరిత్రము మహారచిత్రంబు చింతింపఁ దద్దాసాఖ్యానము లొప్పు విష్ణుచరణభావ్యనప్రధానంబు లై శ్రీసంధానము లై మునీశ్వరవచోరజీయమానంబు లై.

5.

క. చిత్రంబులు ప్రైలోక్యప, చిత్రంబులు భవలతాలగ్చిత్రంబులు న నిత్రంబులు మునిజనవన, చైత్రంబులు విష్ణుదేవురచారిత్రంబుల్.

6

వ. నరేంద్రా కృష్ణద్యౌపాయనునకు నమస్కరించి హరికథనంబులు సెప్పెద విను. ము వ్యక్తుండు గాక గుణంబులు లేక ప్రకృతిం జెందక భవంబుల నొందక పర. మేశ్వరుండు దనమాయవలన నయినగుణంబుల నావేశించి బాధ్యబాధకత్వం.

బుల నొందు నతండు గుణరహితుండు సత్త్వరజస్తమంబులు ప్రకృతిగుణంబు లాగుణంబులకు నొక్కొక్కకాలంబున హానివృద్ధులు గల వాయీశ్వరుండు సత్త్వంబున దేవముఖులను రజోగుణంబున నసురులను దమోగుణంబున యక్షరక్షోగుణంబులను విభజించె సూర్యుండు పెక్కెడలం గానంబడియు నొక్కగుం డయినతెఱంగునఁ దద్విభుండును సర్వగతుం డయ్యును భిన్నుండు గాఁడు తత్త్వవిదు లయినపెద్దలు దమోగోనం బరమాత్మస్వరూపంబున నున్న యీశ్వరు నివ్వధంబున నెఱుంగుదురు జీవాత్మకుఁ బరమం డైనసర్వమయుండు దనమాయచేత రజంబును విశ్వంబు సృజియింపం గోరి సత్త్వంబును గ్రీడింపం గోరి తమంబును నిద్రింపంగోరి యుత్పాదించి చరమైనకాలంబును సృజియించు నాకాలంబున సర్వదర్శనుం డయినయీశ్వరుండును గాలాహ్వయుండును నై హరి సత్త్వగుణం బయినదేవాసీకంబునకు వృద్ధియు రజస్తమోగుణం లయిన రాక్షసులకు హానియుం జేయు చుండు.

7

క. జననాయక యీయర్థము, ఘనయశుఁ డగుధర్మజునకుఁ శ్ర గ్రతుకాలమునకొ మును నారదుండు సెప్పెను, వినిపించెద నినుము చెవులు శ్ర విమలత నొందన్.
వ. మున్ను ధర్మరాజు సేయురాజసూయయాగంబున బాలుం డైనశిశుపాలుండు హరిని నిందించి నిశితనిర్వక్తచక్రధారాదళితమస్తకుం డయి తేజోహంబున వచ్చి హరిదేహంబు సొచ్చినం జూచి వెఱంగుపడి ధర్మజుండు సభలో నున్న నారదునిం జూచి యిట్లనియె.

9

ఆ. ఎట్టివారి కైన శ నేకాంతులకు నైన, వచ్చి చొరఁగ రానిరవాసుదేవు తత్త్వమందుఁ జేరిరధరణీశుఁ డహితుఁ డై, యెట్లు సొచ్చె మునివరరేణ్య నేడు.
ఉ. వేనుడు మాధవుం డెగడి శ విప్రులు దిట్టిన భగ్నుఁ డై తమో లీనుడు గాఁడె తొల్లి మదరలిప్తుడు చైద్యుడు పిన్ననాటనుం డేనియు మాధవుఁ విన సరహింపడు భక్తి వహింపఁ డట్టివాఁ డేనిబిడప్రభావమున శ సివరమేశ్వరునందుఁ జొచ్చెనో.

11

మ. హరి సాధింతు హరికొ గ్రసింతు హరిఁ బ్రాణాంతంబు నొందింతుఁ దా హరికికొ వైరి నటంచు వీడు పటురోశపాయత్తుఁ డై యెప్పుడుం దిరుగుం బ్రువ్వదు నోరు వీలి పడదుకొ శ దేహంబు దాహంబుతో సరకప్రాప్తియు నొందఁ డక్రియ జగత్సాక్షుం బ్రవేశించెనో.

12

వ. అదియునుం గాక దంతవక్త్రుండును వీడును నిరంతరంబు గోవిందు నింద సేయు దుగు నిఖిలజనులు సందర్శింప నేడు వీనికి విష్ణుసాయజ్యంబు గలుగుట కేమి హేతువు వినిపింపుము పవనచలితదీపశిఖయునుంబోలె నాహ్లాదయంబు సంచ లించు చున్న దనిన ధర్మనందనునకు నారదుం డిట్లనియె దూషణభూషణతిర స్కారంబులు శరీరంబునకుం గాని పరమాత్మకు లేవు శరీరాభిమానంబునంజేసి

దండవాక్పారుష్యంబులు హింసయై తోచు తెఱంగున నేను నాయది యని యెడువైషమ్యంబును భూతంబులకు శరీరంబునంద సంభవించు నభిమానంబు బంధంబు నిరభిమానం డై వధించినను వధంబు గాదు కర్తృత్వ మొల్లని వానికి హింసయు సిద్ధింపదు సర్వభూతాత్మకుం డైన యీశ్వరునికి వైషమ్యంబు లేదు గావున.

13

అ. అలుక నైనఁ జెలిమి శ నైనఁ గామంబున, నైన బాంధవమున శ నైన భీతి నైనఁ దగిలి తలచు శ నఖిలాత్మఁ డగుహరిఁ, జీరవచ్చు వేఱునసేయఁ డతఁడు.

క. వైరానుబంధనంబునఁ, జీరినచందమున విష్ణుఁ శ జిరతరభక్తిం జీరఁగ రాదని తోచును, నారాయణభక్తియుక్తి శ నాచిత్తమునన్.

15

క. కీటకముఁ దెచ్చి భ్రమరము, పాటవమున బంభ్రమింప శ భ్రాంతం బై తి త్కీటకము భ్రమరరూపముఁ, బాటించి నహించు గాఢభయయోగమునన్.

వ. ఇవ్వీధంబున.

17

శా. కామోత్కంఠత గోపికల్ భయమునం శ గంసుండు వైరక్రియా సామగ్రి శశిశుపాలముఖ్యచృపతుల్ శ సంబంధు లై వృష్ణులుం బ్రేమక్ మీరలు భక్తి నేము నిడ చరక్రిం గంటి మె టైన ను ద్దామధ్యానగరిష్ఠుఁ డైనహరిఁ బెండ్రక్ వచ్చు ధాత్రీశ్వరా.

18

— శ్రీహరిద్వారపాలకులకు సనకాదులవలన కాపంబు గల్గుట. —

వ. మఱియం బెక్కండ్ర కామద్వేషభయస్నేహసేవాతీరేకంబులఁ జిత్తంబు హరి పరాయత్తంబుగాఁ జేసి తద్గతిం పెందిరి హరి నుద్దేశించి గ్రోధాదు లైనయెనింటి లోపల నొక్క టి యైన వెన్నునికి లేనినిమిత్తంబున నలండు వ్యభండయ్యె మీ తల్లిచెలియలికొడుకు లయినశిశుపాలదంతవక్త్రులు దొల్లి విష్ణుమందిరద్వార పాలకులు విప్రశాపంబునఁ బదభ్రష్టు లై భూతలంబునఁ జన్పించి రనిన విని యుధిష్ఠిరుండు నారదున కిట్లనియె.

19

మ. అలుగం గారణ మేమి విప్రులకు ము శ న్నావిప్రు లెవ్వారు ని శ్వలు లేకాంతులు నిర్జితేంద్రియులు నిశస్సంసారు లీశానువ గ్తులు వైకుంఠపురీనివాసు లన విర్రుడు వారి కెబ్బంగి నీ ఖలజన్మంబులు వచ్చె నారద వినం శ గౌతూహలం బయ్యెడిన్.

20

వ. అనిన నారదుం డిట్లనియె నొక్కనాఁడు బ్రహ్మమానసపుత్రు లైనసనకసనంద నాదులు దైవయోగంబున భువనత్రయంబునందును సంచిరించుచు నైదాతేం డ్లప్రాయంపుబాలకులభావంబున దిగంబరు లయి హరిమందిరంబునకు వచ్చి చొచ్చు నెడ మొగసాల నున్నపురుషు లిరువురు వారలం జూచి.

21

క. డింభకుల ననర్గళవి, స్రంభకుల రమాధినాథ సల్లాపసుఖా

- రంభకుల ముక్తమానస,దంభకులం జోరంగ నీక శ్ర తఱిమి రధీశా. 22
- క. వారింఁచినతమకంబున, వారింఁచుక నిలువ లేక శ్ర వడిఁ దిట్టిరి దా
వారికుల నసురయోని న, వారితు లై వుట్టుఁ డనుచు శ్ర వసుధాధీశా. 23
- వ. మఱియు నాపిన్నపెద్దలు వారలం జూచి మీర లీయెడ నుండ నర్హులు గారు
నారాయణచరణమూలంబు విడిచి రజస్తమోగుణు లై రాక్షసయోనిం బు
ట్టుం డని శపియించిన వారు నాశాపవశంబునఁ బదభ్రష్టు లై కూలుచు మొఱ
లిడిన నమ్మహాత్ములు దయాళువు లై క్రమ్మఱం గరుణించి మూఁడుజన్మంబులకు
వైరంబున భగవత్సన్నిధానంబు గలిగెడు మని నిర్దేశించి చని రివ్వీధంబున
శాపహతు లై హరిపార్శ్వచరు లైనపురుషు లిరువురు హిరణ్యకశిపు హిర
ణ్యాక్షు లన దితికి జన్మించి రందుఁ గన్గిష్ఠం డైనహిరణ్యాక్షుని హరి వరాహ
రూపంబువ సంహరించె నగ్రజం డయినహిరణ్యకశిపుండు సరసింహమూర్తి
యయినశ్రీహరిచేత విదళితుం డయ్యె నతనికొడుకు ప్రహ్లాదుండు దండ్రిచేత
హింసితుం డయ్యును నారాయణపరాయణుం డైన శాశ్వతుం డయ్యె రెండవ
భవంబునఁ గైకేశి యనురాక్షసికి రావణకుంభకన్ఠు లయి సంభవించిన విశ్వం
భరుండు రఘుకులంబున రాఘవుం డయి యవతరించి వారల వధియించె
నమ్మహాత్మునిపరాక్రమంబులు మార్కండేయఋషివలన నెఱింగెదవు తృతీయ
జన్మంబున మీతల్లిచెలియలికి శిశుపాలదంతవక్త్రు లన నుద్భవించి. 24
- శా.వక్త్రం బింతయు లేక పాయనిమహాశ్రవైరంబునన్ నిత్యజా
తక్రోధస్పరణంబులన్ విదళితోద్యత్పాపసంఘాతు లై
చక్రచ్ఛిన్నశిరస్కు లై మునివచనశ్శాపావధిప్రాప్తు లై
చక్రిం జెందిరి వారు పార్శ్వచరు లై శ్ర సాహస్యభావంబునన్. 25
- వ. అనిన విని ధర్మనందనుం డి ట్లనియె. 26
- క. బాలున్ సారిపదచింతా, శీలున్ సుగుణాలవాలు శ్ర శ్రీమన్నేధా
జాలున్ సంతోషింపక, యేలా శిక్షించె రాక్షసేంద్రుం డనఘా. 27
- క. పరిభూతవృధనంబులు, నిరుపమసంసారజలధినిర్మళనంబుల్
సర కేసరికథనంబులు, పరిరక్షిత దేవయక్షరఫణిమిగునంబుల్. 28
- వ. మునీంద్రా వినిపింపు మనిన నారదుం డి ట్లనియె గమనోదరుచేతం దన
సహోదరుండు హతుం డయ్యె నని విని హిరణ్యకశిపుండు రోషశోకదంద
హ్యమానమానసుం డయి ఘూర్ణిల్లుచు నాభీలదావదహనజ్వాలాక రాశంబు
లయినవిలోకనజాలంబుల గగనంబునం బొగ లెగయ నిరీక్షించుచుఁ దటిల్లతాం
కురసంతాశధగగ్ధగితదంతసందప్తదశనచ్చదుండును నదభ్ర భయంకరభ్రుకుటిత
ఫాలభాగుండును నిరంతరాశాంత దురంతవైరవేగుండును నై మహాప్రభా
జాలజటాలం బగుశూలంబుఁ గేల నందుకొని సభామండపంబున నిలువంబడి

- త్రిమస్తక త్రిలోచన శకుని శంబర శతబాహు నముచి హయగ్రీవ పులోమ విప్ర
చి త్రిప్రముఖు లై నదైత్యదానవుల నాలోకించి యిట్లనియె. 29
- శా. నాకుం దమ్ముడు మీకు నెచ్చెలి రణరన్యాయైకదక్షుండు బా
హుకుంఠీకృత దేవయత్నుడు హిరరన్యాయుండు వాని మహా
సౌకర్యాంగము దాల్చి దానవవహూరసౌకర్యముల్ నీటు గా
నైకుంతుండు వధించి పోయె నట యీశవార్తాస్థితీ వింటిరే. 30
- చ. వనముల నుండుఁ జొచ్చు మునివర్గములోపల ఘోషి గాఁడు సం
జనన మెఱుంగ రెవ్వరును శ జాడ యొకింతయు లేదు తన్ను డా
సిన మఱి డాయ 1 వెంటఁ బడి శ చిక్కక చిక్కఁడు వీని నొక్కకీ.
లున మన మెల్ల లోఁబడక శ లోఁబడఁ బట్టుకొనంగ వచ్చునే. 31
- నీ. భుజశక్తి నాతోడఁ శ బోరాడ శంకించి, మున్నీట మునిగిన శ మునుఁగుఁ గాక
యలఁబుంచి పెనఁగునారయచలసంభ్రమమున, 2 కెఱిగి వెన్నిచ్చినరనిచ్చుఁగాక
జగదంబు సైఁపక శ సౌకర్యకాంక్షే యై, యిలక్రింద నీఁగిన శ నీఁగుఁ గాక
క్రోధించి యటు గాక శ కొంత పౌరుషమున, హరిభంగి నడచిన శ నడరుఁ గాక
- ఆ. కఠినశూలధారఁ శ గంఠంబు విదళించి, వానిశోణితమున శ వాడి మెఱసి
మత్సహోదరునకు శ మహిఁ దర్పణము సేసి, మెఱసి వత్తు మీకు శ మేలుదెత్తు.
- క. ఖండితమూలస్రమముల, యెండినవిటపములభంగి శ నితఁడు వడిన నా
ఖండలముఖ్యులు వడుదురు, భండినమున నితఁడు దమకుఁ శ బ్రాణము లగుటన్.
- నీ. పొండు దానవులార శ భూసురక్షేత్రసం, గత యైనభూమికి శ గములు గట్టి
మఖతపస్వాధ్వాయ శ మానవ్రతసుల, వెదకి ఖండింపుఁడు శ విష్ణుఁ డనఁగ
నన్యఁ డొక్కఁడు లేఁడు శయజ్ఞంబు వేదంబు, నతఁడే భూదేవక్రియాదిమూల
మతఁడే దేవర్షివీరత్రాదిశోకములకు, ధర్మచులకు మహాధార మతఁడే
- తే. యేస్థలంబుల గోభూసురరేంద్రవేద, వర్ణధర్మాశ్రమంబులు శ వరుస నుండు
నాస్థలంబుల కెల్ల మీ శ రరిగి చెఱిచి, దగ్ధములు సేసి రండు మీశదర్శ మొప్పు.
- వ. అని యిట్లు నిర్దేశించిన దివిజమర్దనునిర్దేశంబులు శిరంబుల ధరియించి రక్క
సులు పెక్కండు భూతలంబునకుం జని. 35
- నీ. గ్రామ పుర క్షేత్ర శ ఖర్వట ఫలీ ఘో, పారామ నగ రాశ్రమాదికములు
గాలిచి కొలఁకులు శ గలఁచి ప్రాకారగో, పురసేతువులు ద్రవ్వి శ పుణ్యభూజ
చయములు ఖండించి శ సౌధ ప్రపా గేహ, పర్ణశాలాదులు శ పాడు చేసి
సాధుగోబ్రాహ్మణసంఘంబులకు హింస, గావించి వేదమార్గములు సెఱచి
- ఆ. కుతల మెల్ల నిల్లి శ కోలాహలంబుగా, దైత్యు లాచరింపఁ శ దల్లడించి
నష్టమూర్తు లగుచు శ నాకలోకము మాని, యడవులందుఁజొచ్చి శ రమరవరాలు.

వ. అంత హిరణ్యకశిపుండు దుఃఖితుం డై మృతుం డయినసోదరునకు నుదకప్రదానాదికార్యంబు లాచరించి యతనిబిడ్డల శకుని శంబర కాలనాథ మదోక్తచ ప్రముఖుల నూటడించి వారలతల్లితోఁ గూడ హిరణ్యక్షునిభార్యల నందఱు రావించి తమతల్లి యైనదితి నవలొకించి యిట్లనియె. 37

శా. నీరాగారనిష్ఠపాంథులక్రియఁ శ నిక్కంబు సంసారసం
చారుల్ వత్తురు గూడి విత్తురు సదా శ సంగంబు లే దొక్కచో
శూరుల్ వోయెడిత్రోవఁ బోయెను భవభ్రమముండు దల్లీ మహా
శూరుం డాతఁడు తద్వియోగమునకుఁ శ శోకింప నీ కేటికిన్. 38

సీ. సర్వజ్ఞుఁ డీశుండు శ సర్వాత్ముఁ డవ్యయుం, డమలుండునత్ముఁ డనంతఁ డాధ్యుఁ
డాత్తరూపంబున శ నశ్రాంతమును దన, మాయాప్రవ ర్తనరమహిమలన
గుణములఁ గల్పించి శ గుణసంగమంబున, లింగశరీరంబు శ లీలఁ దాల్చి
కంపితజలములోఁ శ గదలెడిక్రియఁ దోచు, పాదపంబులభంగి శ బ్రామ్యమాణ
ఆ. చక్షువుల ధరిత్రి శ చలిత యై కానంగఁ, బడినభంగి వికలభావరహితుఁ
డాత్తమయుండు గంపితాంతరంగంబునఁ, గదలినట్ల తోచుఁ శ గదల కుండు.

—అథా బాలవేదము దాల్చినయముండు చెలిపెనుసుషిష్టోపాఖ్యానము. —

వ. అవ్వా యివ్వధంబున లక్షణవంతుండు గానియాశ్వరుండు లక్ష్మీతుం డై కర్తృసం
సరణంబున యోగవియోగంబుల నొందించు సంభవవినాశశోకవివేకావివేక
చింతాస్మరణంబులు వివిధంబు లీయర్థంబునకుఁ బెద్దలు ప్రేతబంధుయమసంవా
దం బనునితిహాసంబు నుదాహరింతురు వినుండు చెప్పెద నుశీనర దేశంబునందు
సుయజ్ఞం డనురాజు గలం డతండు శత్రువులచేత యుద్ధంబున నిహతుం డయి
యున్నయెడ. 40

సీ. చిరిగినబహురత్నరచిత్ర వర్తముతోడ, రాలినభూషణరరాజితోడ
భీకరబాణనిర్భిన్నవక్షుముతోడఁ, దఱచు గాతెడుశోణితంబుతోడఁ
గీర్ణ మై జాతీనర కేశబంధముతోడ, రయరోషదస్తాధరరంబుతోడ
నిమిషహీనం బై నర నేత్రయగ్మముతోడ, భూరజోయుతముఖాంబుజముతోడఁ

ఆ. దునిసి పడినదీర్ఘరదోర్ధండుములతోడ, జీవరహితుఁ డగునుశీనరేంద్రఁ
జుట్టి బంధుజనులు శ సారిది నుండఁగ భయాక్రాంత లగుచు నతనిరకాంత లెల్ల.

శా. స్రస్తాకంపితకేశబంధములతో శ సంభిన్నహారాళితో
హస్తాబ్జంబులు సాచి మోదికొనుచుఁ శ హా నాథ యంచుఁ బహు
ప్రస్తావోక్తులతోడ నేడ్చిరి వగం శ బ్రాణేశుపాదంబుపై
నస్తాక స్తనకుంకుమారుణవికీర్ణాస్త్రంబు వర్షించుచున్. 42

మ. అనఘా నిన్ను నుశీనరప్రజల కశ్రద్ధానందసంధాయఁ గా

- మును నిర్మించిన బ్రహ్మ నిర్దయత ! నురన్ములించెనే వీరికిం
దనయశ్రేణికి మాకు దిక్కు గలదే 1 ధాతృశ నీబోటికిం
జనునే పాసి చనంగ 2 బ్రాతృజనులక 3 సన్నిత్రులం 3 మత్తులన్. 43
- మ. జనలోకేశ్వర నిన్నుఁ బాసిననిమేరపంబుల్ మహాబంబు లై
చను లోకాంతరగామి నై మరల కీచందంబునక 4 నీవు వో
యిన మే మెట్లు చరింతు మొల్లము గదా 5 యీలోకవృత్తంబు నేఁ
డనలజ్జలలఁ జొచ్చి వచ్చెదము నీరయంఘ్రివ్యయిం జూడఁగన్. 44
- వ. అని యిట్లు రాజభార్య లారాజశవంబు డగ్గటి విలపింపం బ్రొద్దు గ్రంకెడుసమ
యంబున వారలవిలాపంబులు విని బ్రాహ్మణబాలకుం డై యముండు సనుదెంచి
ప్రేతబంధువులం జూచి యిట్లనియె. 45
- ఉ. మచ్చిక వీరి కెల్ల బహుమాత్రముఁ జోద్యము దేహి పుట్టుచుం
జచ్చుచు నుంటఁ జూచెదను 6 చావక మా నెడువారిధంగి నీ
చచ్చినవాని కేడ్చెదను 7 చావున కొల్లక డాగ వచ్చునే
యెచ్చటఁ బుట్టె 4 నచ్చటికి 8 నేఁగుట నై జము ప్రాణికోటికిన్. 46
- క. జనసీజనకులఁ బాసియు, ఘనవృకములబాధ పడక 9 గడుచిన్నల మై
మనియెద మెవ్వఁడు గర్భంబున 5 మును వోపించె వాడె 8 పోషకుఁ డడవిన్.
- క. ఎవ్వఁడు సృజించుఁ బ్రాణుల, నెవ్వఁడు రక్షించుఁ ద్రుంచు 9 నెవ్వఁ డనంతుం
డెవ్వఁడు విభుఁ డెవ్వఁడు వాఁ, డివ్విధమున 6 మనుచుఁ బెనుచు 8 హేలారతుండై.
- ఆ. ధనము వీధిఁ బడిన 8 దైవనశంబున, నుండుఁ బోవు మూల 8 నున్న నైన
నడవి గట్ట లేనియబలుండు వర్ధిల్లు, రక్షితుండు మందిరమునఁ జచ్చు. 49
- క. కలుగును మఱి లేకుండును, గలభూతిము లెల్లఁ గాలక 8 ర్షవశము లై
నిలువఁబడుఁ బ్రకృతిఁ దస్సణ, కలితుండు గాఁ డా త్తమయుఁ డరగమ్ముఁడుదలఁపన్.
- నీ. పాంచభౌతిక మైనరథవనంబు దేహంబు, పురుషుండు దీనిలోఁ 8 బూర్వక 8 ర్ష
వశమున నొకవేళ 8 వర్తించు దీపించు, దఱి యైన నొకవేళఁ 8 దలఁగి పోవుఁ
జెడ నేని దేహంబు 8 సెడుఁ గాని పురుషుండు, సెడఁ డాతనికి నింతరసేటు లేదు
పురుషునికిని దేహాపుజంబునకు వేటు, గాని దేకత్వంబు 8 గానరాదు
- ఆ. దారువుల వెలుంగురదహనునికై నడిఁ, గాయములఁ జరించు 8 గాలిధంగి
నాళలీన మైనరథముచాడ్చున వేటు, దలియవలయు దేహాదేహములకు. 51
- వ. అని మఱియు నిట్లనియె. 52
- నీ. భూపాలకుండు నిగ్రహోయెడి 7 నాం డేమి, విలపింప నేటికి 8 వెట్టులార
యెవ్వఁడు భాషించు 8 నెవ్వఁ డాకర్ణించు, నట్టివాఁ డెన్నఁడో 8 యరిగినాఁడు

1 'మహ్యులింప నీటికిం. 2 బ్రాతృజనులక - సాతృజనులక. 3 భృత్యులక. 4 నయ్యెడల
కేఁగుట. 5 మముఁ బోషించు. 6 మనువుఁ-బెనుపు-జనుపు. 7 నో యేమి' వ్రా. ప్ర.

- ప్రాణభూతుం డైనశవపనుఁ డాకర్ణింప, భాషింప నేరఁడు శ్రాణిదేహములకు వేతై తాన శ్రముఖ్యుఁ డై యింద్రియ,నంతుఁడై జీవుండుశవలను మెఱయఁ
- ఆ. బ్రాభవమున భూతశవంచ కేంద్రియమనో, లింగదేహములను శ్ర లీలఁ గూడు విడుచు నన్యఁ డొకఁడు శ్ర విభుఁడు దీనికిమీరు. మౌగులనేల వగలఁబోరలనేల.
- క. ఎందఁక నాత్మ దేహము, నొందెడు నందఁకఁ గర్మయోగము లటపైఁ జెందవు మాయాయోగ, స్పందితు లై రిత్త జాలిఁ శ్ర బడ నేమిటికిన్. 54
- మ. చెలులుం దల్లులు దండ్రు లాత్మజులు సంశయ్యుల్ నతుల్ చారుని ర్మలగేహంబు లటంచుఁ గూర్చురు మహాశ్రమాయాగుణభాంతు లై కలహోఁ దోచినయోగముల్ నిజములే శ్ర కర్మానుబంధంబులం గలుగుఁ సంగము లేక మానుఁ బిదపం శ్ర గర్మాంతకాలంబునన్. 55
- వ. మఱియు మాయాగుణప్రపంచంబు నెఱింగెడుతత్త్వజ్ఞులు నిత్యానిత్యంబులం గూర్చి సుఖదుఃఖంబులం జెంద రజ్జులు గొండలు యోగవియోగంబులకు సుఖదుఃఖంబుల నొందుదురు తొల్లి యొక్కమహాగహనంబున విహంగంబులకు నంతకభూతుం డైనయెఱుకు గలఁ డతం డొక్కనాఁడు ప్రభాశంబున లేచి వాటం బైనవేటతమకంబున. 56
- క. వల లురులు జగురుఁగండెలుఁ, జలిదియుఁ జిక్కంబు ధనువుశరములుఁగొనుచుం బులుఁగులఁ బట్టెడువేడుక, యలుఁగులు వెడలంగఁ గదలి శ్ర యడవికిఁ జనియెన్. 57
- వ. ఇట్లడవికిం జని తత్ప్రదేశంబునందు. 58
- క. కట్టలుకఁ దడుకుచాటునఁ, బిట్టల నురిగోలఁ దిగిచి శ్ర బిఱుసున తెక్కుల్ వట్టి విఱిచి చిక్కములొ, బెప్పుచు విహరించె లోకశ్రభీకరలీలన్. 59
- వ. మఱియు నానావిధంబు లగుశకుంతంబుల నంతంబు నొందించుచు నకలపక్షి సంహార¹సంరబ్ధకుం డైనలుబ్ధకుండు దనముందటఁ గాలచోదితం బైనచరించు చున్నకుళింగపక్షిమిథునంబు గనుంగొని యందుఁ గుళింగి నురిం దిగిచి నొక్క చిక్కంబులొ వైచినం జూచి దుఃఖించి కుళింగపక్షి ను ట్లనియె. 60
- చ. అడవుల మేఱ మేసి మన శ్ర మన్యుల కెన్నఁడు నెగ్గు సేయ కిక్కడ విహరింప నేడకట శ్ర కట్టిడిబ్రహ్మ కిరాతుచేఱిగోఁ బడు మని వ్రాసిన నుదుటఁ శ్ర బాపపుడై వముకంటి కింతయెక్కుడుబరు వయ్యెనే బ్రదుకు శ్ర గోమలి నే మన నేర్తుఁ జెల్లరే. 61
- క. ఒకమాటు మనల నందఱు, బ్రకటించి కిరాతువలలఁ శ్ర బడఁ జేయక నిన్నొకటిన్ వలఁ బడఁ జేసిన, ²వికటికృతదత్తు మైనశ్రవిధి నే మందున్. 62
- ఉ. తెక్కులు రావు పిల్లలకు శ్ర తేవటినుండియు మేఱ గానమిం బొక్కెడుఁ గూటిలో నెగసి శ్ర పోవగ నేరవు మున్ను తల్లి యీ

- దిక్కున నుండి వచ్చు నని శ్రీప్రసిచూడ్కుల నిక్కి నిక్కి న
ల్లిక్కులుఁ జూచుచున్న వతిరదీనత నెట్లు భరింతు నక్కటా. 63
- వ. అని యివ్వధంబున. 64
- క. కుంతితనాదముతోడను, గంఠము శోషింప వగచురఖగమును హసనో
త్కంఠం డై నకిరాతుఁ డ, కుంతితగతి నేసి నొక్కరకోలం గూలన్. 65
- క. కాలము వచ్చిన శబరుని, కోలను ధరఁ గూలె ఖగము శ్ర ఘోషముతోడం
గాలము జూసిన నేలం, గూలక పో వశమె యెట్టిరగుణవంతులకున్. 66
- ఉ. కావున మీరు చచ్చుతఱిఁ శ్ర గానరు చచ్చి ధరిత్రిఁ బడ్డధా
శ్రీవిభుదేహముం గదిసి శ్ర దీనత నేడువ నేల పొందు చిం
తావతులార వత్సరశతంబుల కై న నిజేశుచక్కీకిం
బోవుట దుర్లభంబు మృతిఁ శ్ర బొందినవారలు సేర వత్తునే. 67
- వ. అని యిట్లు కపటబాలకుం డై శ్రీడించుచున్నయమునియపలాలనాలాపంబులు
విని సుయజ్ఞానిబంధువులెల్ల వెఱఁగుపడి సర్వప్రపంచంబు నిత్యంబు గాదని తలంచి
శోకింపక సుయజ్ఞానికి సాంపరాయికకృత్యంబులు సేసి చని రంత సంతకుం డంత
ర్హితుం డయ్యె నని చెప్పి హిరణ్యకశిపుడు చనతల్లిని దమ్మునిభార్యలం జూచి
యిట్లనియె. 68
- క. పరు లెవ్వరు దా మెవ్వరు, పరికింపఁగ నేక మగుట శ్ర భావింపరు తి
త్పరమజ్ఞానము చేమిని, బంబులును నే మనుచుఁ గోంచు శ్ర గ్రామల కెల్లన్. 69
- వ. అని తెలియం బలికిన హిరణ్యకశిపునివచనంబులు విని దిశి గోడంపునుం దా
నును శోకంబు మాని తి త్త్వవిలోకనంబు గలిగి లోకాంతరగతుం డై నకొడుకు
నకు వగవక చనియె నని చెప్పి నారదుండు ధర్మనందనున కిట్లనియె. 70
- క. అజరామరభావంబును, ద్రిజగద్రాజ్యంబు సప్తరేతిద్యంబును గో
ర్విశితాఖిలశాస్త్రనమును, గజరిపుబలమును హిరణ్యకశిపుఁడు గోరెన్. 71
- వ. ఇట్లు గోరి మందరాచలక్రోశికిం జని యందుఁ గాలిపెనువేల నేల నిలువంబడి
యూర్ధ్వభాషుం డయి మిన్ను చూచుచు వాడిమయాఖంబులతోడిప్రళయ
కాలభానుండునుంబోలె దీర్ఘజూరుణప్రభాజాలంబులతోడ నెవ్వరికిం దేటి
చూడ రాక పరమదారుణం బై నతపంబు నేయు చుండ నిర్జరులు నిజస్థానంబుల
నుండి రంత. 72
- మ. అదరెం గుంభిని సాద్రి యై కలఁగె నేరడంభోనిధుల్ దారకల్
సెదరెన్ సగ్రహసంఘు లై దిశలు విశ్చిన్నాంత లై మండఁ బె
ల్లదరెన్ గుండెలు జంతుసంహతికి నుర్రగ్రాచారడై త్యేంద్రమూ
ర్ధదిశోద్ధూతసధూమ హేతిపటలోదంచ త్తపోవహ్నిచేన్. 73
- వ. ఇట్లు త్రైలోక్యసంతాపకరం బై నదైత్యరాజతపోవిజృంభణంబు పై రింపక నిలిం

పులు నాకంబు విడిచి బ్రహ్మలోకంబునకుం జని లోకేశ్వరుం డయినబ్రహ్మకు
వినతు లయి యిట్లని విన్నవించిరి. 74

క. దితికొడుకుతపమువేడిమి, నతితప్తుల మైతి మింక శ నలజడి నమరా
వతి నుండ వెఱుతు మెయ్యది, గతి మాకును దేవదేవ శ కాగుణ్యనిధి. 75

శా. శంకాలేశము లేదు దేవ త్రిజగత్సంహారమున్ దేవతా
సంకోచంబును వేదశాస్త్రపదవీరసంక్షేపమున్ ¹లేక యే
వంకన్ లేవ నటంచు దుస్సహతపోవ్యావృత్తి చిత్తంబులో
సంకల్పించె నిశాచరుండు ప్రతిసంస్కారంబు చింతింపనే. 76

శా. నీ వేరీతిఁ దపోబలంబున జగత్నిర్మాణముం జేసి యీ
దేవాధీశులకంటె నెక్కుడుసిరిం శ దీపించి తిబ్బంగిఁ దా
నీవిశ్వంబుఁ దపస్సమాధిమహిమన్ శ హింసించి వేఱొక్కవి
శ్వావిర్భావకరత్వశక్తి మదిలో శ నర్థించినాఁ డీశ్వరా. 77

వ. అదియునుం గాక కాలాత్తకు లగుజీవాత్మల కనిత్యత్వంబు గలుగుటంజేసి తపో
యోగసమాధిబలంబునం దనకు నిత్యత్వంబు సంపాదింతు నని తలఁచినాఁ డని
మఱియు నిట్లనిరి. 78

మ. భవదీయం బగునున్నతోన్నతమహాబ్రహ్మైకపీఠంబు సం
స్థవనీయం బగుభూతియన్ విజయమున్ శ సౌఖ్యంబు సంహోషమున్
భువనశ్రేణికి నిచ్చు దైత్యునితపస్సూక్ష్మార్థి నివారించి యో
భువనాధీశ్వర కావవే భువనముల్ శ పూర్ణప్రసాదంబునన్. 79

అథ బ్రహ్మదేవుండు హిరణ్యకశిపునకు వరంబు లిచ్చుట. అథ-

వ. అని దేవతలు విన్నవించిన స్వయంభూతుండును భగవంతుండును నైననలుమొ
గంబులప్రాడ భృగుదత్తాదులతోడ మందరపర్వతంబునకు వచ్చి యందు నియ
మయుక్తుండును బివీలికాహృతమేగోమాంసచర్మరక్తండును వల్లీకత్పిణవేగు
పటలపరిచ్ఛన్నుండును మహాతపఃప్రభావసంపన్నుండును నై నీరంధ్రనిబిడనీరద
నికరనివిష్టనీరజబంధుండునుంబోలె నివసించి యున్ననిర్జరారాతిం జూచి వెఱు
గుపడి నగుచు నిట్లనియె. 80

మత్తకోకిలము. ఓనురారికులేంద్ర సీక్రియ శ నుగ్ర మైనతపంబు మున్
చేసి చూషినవారు లే రింకఁ శ జేయువారును లేరు నే
నీసమాధికి మెచ్చితిన్ విన శ నీయభీష్టము లిత్తు నా
యాస మేటికి లెమ్ము లెమ్ము మరహాత్మ కోరుము కోరికల్. 81

శా. దంశవ్యాతములుం బివీలికలు మేరదశక్రవ్యరక్తంబులన్
సంశీర్ణంబులు సేసి పట్టి తినఁగా శ శల్యావశిష్టుండ వై

వంశచ్ఛన్నతృణావళీయుతమహారవత్క్రమం దింద్రియ

శ్రంశం బింతయు లేక నీకు నిలువం క బ్రాణంబు లెట్లుండెనో.

82

ఉ. ఉత్సుకతఁ జలాన్నముల శ నొల్లక యీక్రియ నూఱుదివ్యసం
వత్సరముల్ శరీరమున శ వాయుపులఁ నిలువంగ వచ్చునే
యుత్సవ మయ్యెఁ బూచి మము క నుగ్రతపంబున గెల్చి తీవు నే
వత్సలతఁ నినుం గదియ క వచ్చితిఁ గోరిక లెల్ల నిచ్చెదన్.

83

వ. అని పలికి ననమక్షికాపివీలికాభక్షితం బైనరత్నోవిభునిదేహంబుమీఁదం గమం
డలుజలంబులు ప్రోక్షించిన నద్దానవేంఱుండు గమలాననకరకమలకమనీయకనక
మయదివ్యామోఘకమండలునిర్గతని రిలసీరధారాబిగునుంహసంసి క్తనకలాం
గుం డులు తపంబు సాలించి సాంద్రకీచకసంఘాతసంఘాదితవామలూరు
మధ్యంబు వెలువడి మహాప్రభావబలసౌందర్యతాఢ్యసహితుండును వజ్ర
సంకాశదేహుండును దప్తనువర్ణవర్ణుండును నై సీరసేంధననికరనిర్గతవహ్నియు
నుంబోలె వెలుంగుచుం జనుడంచి.

84

మ. దివిజానీకవిరోధి మ్రొక్కె గని వాగ్దేవీమనోనేతరుఁ
సవిశేషోత్సవసంవిధాతకు నమరత్నంత్రాతకుఁ సత్తపో
నివహభీష్టవరప్రదాతకు జగన్నిర్మాతకుఁ ధాతకుఁ
వివిధప్రాణిలలాట లేఖనమహారవిద్యానుసంధాతకున్.

85

వ. ఇట్లు వైత్యేశ్వరుండు దివి నున్నాంసవాహనునకు ధరణీతలంబున దండప్రణా
మంబు లాచరించి సంతోషగాఢ్మనలీలనంవర్ధిపులకాంకురుం డై యంజలి సేసి
కంజగచ్ఛనిమీఁద నృప్తి యుడి గర్గదస్వరంబున నిట్లని వినుతించె.

86

నీ. క్షాంతిమున నంధరకారసంవృత్తి మైన, జగము నెవ్వఁడు ననరసంప్రకాశ
మున వెలిగించుచునూఁడుభంగుల రజస్సత్త్వితమోగుణానసహితుఁ డగుచుఁ
గల్పించు రక్షించురగడపటం బ్రహరించు, నెవ్వఁ డాచ్యుడు సర్వరసేతువగుచు
శోభితుం డై స్వయంబ్రజ్యోతి యై యొక్కట, విలసిల్లు నెవ్వఁడురవిభుత మెఱసి
ఆ. సమయ మున మానరసప్రాణబుద్ధిద్రియములతోడ నెవ్వఁడలఘుమహిమ
నడచు నట్టిసచ్చిదానందమయునకు, మహిమభక్తి నే నరమస్కరింతు.

87

వ. దేవా నీవు ముఖ్యప్రాణం బగుటంజేసి ప్రజాపతివి మనోబుద్ధిచిత్రేంద్రియంబు
లకు నధీశ్వరుండవు మహాభూతగణంబులకు నాధారభూతుండవు త్రియీతను
వునం గ్రతువులు విస్తరింతువు నకలవిద్యలు నీతనువు సర్వార్థసాధకులకు
సాధనీయుండ వాత్సనిష్ఠాగరిష్ఠులకు ధ్యేయం బగునాత్మవు కాలమయుండ వై
జనులకు నాయుర్నాశంబు సేయుదువు జ్ఞానవిజ్ఞానమూర్తి వాద్యంతరహి
తుండ వంతరాత్మవు మూఁడుమూర్తులకు మూలం బగువరమాత్మవు జీవలో

కంబునకు జీవాత్మపు సర్వంబును నీవ నీవు గానిది లేశంబును లేదు వ్యక్తుం
డవు గాక పరమాత్మ వై పురాణపురుషుండ వై యనంతుండ వై ననీవు ప్రాణేం
ద్రియమనోబుద్ధిగుణంబుల నంగీకరించి పరమేష్ఠిపదవిశేషంబున నిలిచి స్థూల
శరీరంబునంజేసి యింతయుం బ్రపంచింతువు భగవంతుండ వై ననీకు మ్రొక్కెద
నని మఱియు ని ట్లనియె. 88

క. గోరినవారలకోర్కులు, నేరుపుతో నిచ్చి మనుష సస్త్రియ సన్మూల
నేరరు కరుణాకర నే, గోరెద నీ విచ్చె దేనిఁ శ గోరిక లభవా. 89

శా గాలిం గుంభిని నగ్ని సంబువుల నాశకాశసర్వీ దిక్కులఁ
రేలఁ ఘస్రములం దమఃప్రథల భూశరిగ్రహారక్షోమృగ
వ్యాళాదిత్యసరాదిజంతుకలహాశవాప్తి సమస్తాస్త్రశ
స్త్రాళి మృత్యువు లేనిజీవనము లోకకాథీ యిప్పింపవే. 90

వ. అని మఱియు రణంబులందుఁ దన కెదురు లేనిశౌర్యంబును లోకపాలుర సతిక్ర
మించుమహిమయును భవనత్రయజయంబును హిరణ్యకశిపుండు గోరిన సతని
తపంబునకు సంతోషించి దుర్లభంబు లగునవరంబు లన్నియు నిచ్చి కరుణించి
విరించి యి ట్లనియె. 91

శా. అన్నా కళ్యపపుత్ర దుర్లభము లీరయరంబు లెవ్వారికిఁ
ము న్నెవ్వారలుఁ గోర రీవరములఁ శ మోదించితిఁ నీయెడఁ
నన్నుం గోరిన వెల్ల నిచ్చితిఁ బ్రవీణత్వంబుతో బుద్ధిసం
పన్నత్వంబున నుండుమీ సుమతి వై శ భద్రాకశీలుండ వై. 92

వ. అని యి ట్లమోఘంబు లగునవరంబు లిచ్చి దిశింపదనుచేతం బూజితం డై
యరవిందసంభవుండు బృందారకసందోహవంద్యమానుం డగుచు నిజమందిరం
బునకుం జనియె నివ్వెధమున నిలింపారాతి వరపరంపరలు సంపాదించుకొని. 93

క. పోదరుఁ జంపినపగకై, యాదర మించుకయు లేక శ యసురేంద్రుండు గం
జోదరుపై వైరము దుర్వాదరతుం డగుచుఁ జేసె శ మనుజాధీశా. 94

నీ. ఒకనాఁడు గంధర్వరాయాభంబుఁ బరిమార్చు, దివిజుల నొకనాఁడుఁ బెరలఁదోలు
భుజగుల నొకనాఁడు శ భోగంబులకుఁ బాపు, గ్రహముల నొకనాఁడుఁ గట్టివైచు
నొకనాఁడు యక్షుల శ నుగ్రత దండించు, నొకనాఁడు విహగుల శ నొడిసిపట్టు
నొకనాఁడు సింధుల శ నోడించి బంధించు, మనుజుల నొకనాఁడు శమదమడంచు
తే. గడిమి నొకనాఁడు కిన్నరభుచరసాధ్య, చారణప్రేతభూతపిశాచవన్య
సత్త్వవిద్యాధరాదుల శ సంహరించు, దితితనూజుండు దుస్సహాతేజుఁ డగుచు. 95

క. అట్టళ్లతోడఁ గోటలఁ గట్టలుకం గూలఁ ద్రోచి శక్రవ్యాదులతోఁ
జాట్లు విడిసి దిక్పాలుర, పట్టణములు గొనియె సతఁడు శ బలమున నధిపా. 96

క. కృత లై సంప్రాపితదుర్దశ లై సర్వంకషోగ్రుడై తేయాజ్ఞా

వశ లై నిశలును దివములు, దిశ లెల్లను గట్టువడియె శ దీనత ననఘా. 97

వ. మఱియు నద్దానవేంద్రుండు విద్రుమసోపానంబులును మరకతమణిమయప్రదేశంబులును వైదూర్యరత్నస్తంభసముదయంబులును జంద్రికాసన్నిభస్ఫటిక సంఘటితకుడ్యంబులును బద్ధరాగపీతకనకకపాలకేహళీవిటంకవాతాయనంబులును విలంబమానముక్తాఫలదామవితానశోభితధవళవర్యంకంబులును వివిధ విచిత్రవిమానంబులును నిరంతరసురభికుసుమఫలభరితపాదపమహోద్యానంబులును హేమారవిందసౌగంధికబంధురసరోవరంబులును రమణీయరత్నప్రాసాద విశేషంబులును మనోహరపరిమళశీతలమందమారుతంబులును మృదుమధురనిన దక్షిణకోకిలకులకోలాహలంబులును గలిగి విశ్వకర్మనిర్మితం బై వైలోక్యరాజ్య లక్ష్మీశోభితం బై నమహేంద్రభవనంబు సాచ్చి. 98

మ. దితిపుత్రుండు జగత్త్రయైకవిభుఁడై శ దేవేంద్రసింహాసనోద్ధతుఁడై యుండ హరామ్యతాంబుజధవుల్ శ దస్పించి భీతిక సమాగతు లై తక్కినయక్షకిన్నరమహర్గంధర్వసిద్ధాదు లానతు లై కానిక లిచ్చి కొల్తు రతనిక శ నానాప్రకారంబులన్. 99

శా. ఏదిక్పాలురఁ జూచి నేఁ డలుగునో శ యేదేవు బంధించునో
యేదిగ్భాగముమీఁద దాడి చనునో శ యేస్త్రాణులం జంపునో
యీష్ట త్యేశ్వరుఁ డంచు నొంజొరులు దా శ రింద్రాదు లాస్థానభూవేదిక మెల్ల ననిక్కి చూతురు భయావిర్భూతరోమాంచు లై. 100

సీ. కోలాహలము మాని శ కొలువుఁడి సురలార, తలఁగి దీవింపుఁడి శ తపసులార
ఫణ లెత్తకుండు నిక్కి శ పన్నగేంద్రములార, ప్రణతులై ననుడిదిర్క్పాలురార
గానంబు సేయుఁడి శ గంధర్వవరులార, సందడిఁ బడకుఁడి శ సాధ్యులార
యామఁడి సృత్యంబు శ లవ్వరోజనులార, చేరిక మ్రొక్కుఁడి శ సిద్ధులార

తే. శుద్ధకర్పూరవాసితసురభిమధుర, భవ్యనూతనమైరేయరపానజనిత
సుఖవిలీనత నమరారి శ సొక్కినాడు, శాంతి లే దండ్రు నిచ్చలుఁ జారు లభివ.
శా. లీలోద్యానలతానివాసములలో శ లీలావతీయక్తుఁడై
హాలాపానవివర్ధమానమడలోలావృత్తతాన్మ్రాక్షుఁడై
కేళిం దేలఁగ నేనుఁ దుంబురుండు సంరగితప్రసంగంబులక

1 వాలాయంబుఁ గరంగఁ జేయుదుము దేవదేవీ మనీష్యరా. 102

క. యాగములు బుధులు ధరణీ, భాగములం జేయు చుండఁ శ బఱతెంచి హవి
ర్భాగములు దానకైకొనుఁ, జాగింపఁడు దైత్యుఁడమరశసంఘంబునకున్. 103

సీ. సకలమహాదీప్యప్రసహితవిశ్వంభరా, స్థలిని దున్నక పండు శ సస్యచయము
గామధేన్వాదులకరణి నథ్థలు గోరు, కోర్కులు గగనంబు శ గురియు చుండు

- వననిధు లేడును శ వాహినీసంఘాత, మును వీచులను రత్నములు వహించు
మర్వీరుహంబులు శ నురులతాజాలంబు, సఖిలర్తుగుణముల శ సతిశయిల్లు
తే. సంబుసంపూరితద్రోణు శ లగుచు నొప్పు, బర్వతంబులు సర్వదిశ్కృపాలవిధ
గుణములెల్లనుడానెకై శకొనుచుదైత్య,విభుడు త్రైలోక్యరాజ్యసంవృద్ధినుండ.
వ. ఇట్లు సకలదిక్కులు నిర్జించి లోకై కనాయకుం డై తనయిచ్చాప్రకారంబున
నింద్రియసుఖంబు లనుభవించుచుం దనియక శాస్త్రమార్గంబు సతిక్రమించి
విరించివరజనితమర్వారగర్వాతిరేకంబున సుపర్వారాతి యైశ్వర్యవంతుం డై
పెద్దకాలంబు రాజ్యంబు సేయునెడ. 105
- శ. ఎన్నడు మాకు దిక్కు గల శ దెన్నడు డైత్యునిజాధ మాను మే
మెన్నడు వృద్ధి బొందఁ గల శ మెవ్వరు రక్షకు లంచు దేవతా
కిన్నరసిద్ధసాధ్యమునిశేచరనాయకు లాశ్రయించి రా
వన్నగతిల్పు భూరిభవరబంధవిమోచనుఁ బల్లలోచనున్. 106
- వ. ఇట్లు దానవేంద్రునియగ్రదండంబునకు వెఱచి యనన్యశరణ్యులై రహస్యంబున
నందఱుం గూడికొని. 107
- శ. ఎక్కడ నున్నవాడు జగదీశ్వరుఁ డాత్మమయుండు మాధవుం
డెక్కడ కేగి శాంతులు ముగిసింతులు భిక్షులు రాకు క్రమ్యులు
దిక్కుల నెల్ల నెక్కుడుతురదిం జొర ది క్కుగు నట్టిదిక్కుకై
మ్రొక్కెద మేము హస్తయుగరముల్ ముకుళించి మదీయరక్షకున్. 108
- వ. అని మఱియు నాహారనిద్రలు మాని చిత్తంబులు పరాయత్తంబులు గానీక స
మాహితబుద్ధు లై భగవంతుండును మహాపురుషుండును మహాత్ముండును విశుద్ధ
జ్ఞానానంతమయుండు నైనహృషీకేశునకు నమస్కరించు చున్నయెడ మేఘ
రవసమానగంభీరనినదంబున దిశలు మ్రొయించుచు సాధులకు సభయంబు
గావించుచు దృశ్యమానుండు గాక పరమేశ్వరుం డైనహరి యిట్లనియె. 109
- ప. భయముం జెందకుఁ డయ్య నిర్జరవరుల్ శ భద్రంబు మీ కయ్యెడు
జయమున్ లాభము భూతసంతతికి మరత్నందర్శనప్రాప్తి న
వ్యయ మై చేరు నెఱుంగుదున్ దితిసుతశ్రవ్యాపారభాషావిప
ర్యయముల్ గాలము గూడఁ జంపెదఁ జనుం శ డందాఁక మీత్రోపలన్. 110
- ఆ. శుద్ధసాధులందు శ సురలందు శ్రుతులందు, గోవులందు విప్ర క్రోటియందు
ధర్మపదవియందుఁ శ దగిలి నాయందు వాఁడెన్నఁ డలుగు నాఁడెఱిసిననొందు.
- క. కన్నకొడుకు శమదమసంపన్నుడు నిర్వైరుఁ డనక శ ప్రహ్లాదుని వాఁ
డెన్నఁడు రోపంబున నా,పన్నత నొందించు నాఁడె ర పట్టి పధింతున్. 112
- శా. వేధోద త్తవరప్రసాదగరిమన్ శ వీఁ డింతవాఁడై మిమున్
బాధం బెట్టుచు నున్నవాఁ డని మదిన్ శ భావించు భావించి నే

536. బ్రహ్మరుద్రేంద్రాదులు ఓరాభిషివచ్చి శ్రీమహావిష్ణువును
స్తోత్రము చేయుట.

సాధింపం దటి గాదు గావునఁ గడుఁగఁ సైరించితిఁ మీఁదటఁ
సాధింతుఁ సురలార నేఁడు సనుఁడూ ర శంకింప మీ కేటికిన్.

113

వ. అని యిట్లు దనుజమర్దనండు నిర్దేశించిన నిలింపులు గుంపులు గొని మ్రొక్కి-
రక్కసుండు మ్రక్కుట నిక్కం బని తమతమదిక్కులకుం జనిరి హిరణ్యకశిపు
నకు విచిత్రచరిత్రులు నలువుఁడు పుత్రు లుద్భవించి రందు.

114

అథ పృథ్వీ దచిత్ర ము. అథ-

సీ. తనయందు సఖలభూతములందు నొకభంగి, నమహితత్వంబున ర జరగువాఁడు
పెద్దలఁ బొడగన్న ర భృత్యునికై వడిఁ, జేరి నమస్కృతులఁ గ సేయవాఁడు
కన్నుఁగోయికి నన్యరకాంత లడ్డం బైన, నూన్మృభావన సేసి ర మరలువాఁడు
తల్లిదండ్రులధంగి ర ధర్తనత్సలతను, దీనులఁ గావఁ జింతించువాఁడు

తే. సములయెడ సోదరస్థితి రజరపువాఁడు, దైవతము లంచు గుంపులఁదలంచువాఁడు
లీలలందును బొంతులు ర లేనివాఁడు, లలితమర్యాదుఁ డైనప్రహ్లాదుఁ డధిప.

వ. మఱియును.

116

సీ. ఆకారజ స్తవిరద్యార్థవర్తిష్ఠుఁ డై, గర్వసం స్తంభసంగతుఁడు గాఁడు
వివిధమహానేకరవిషయసంపన్నుఁ డై, పంచేంద్రియములచేఁ ర బట్టివడఁడు
భవ్యవయోబలరస్రాధనోపేతుఁ డై, కామరోషాదులఁ ర గ్రంథుకొనఁడు
కామినీప్రముఖభోగము లెన్ని గలిగిన, వ్యసనసంసక్తి నావంకఁ బోఁడు

ఆ. విశ్వమందుఁ గన్నరవిన్నయర్థములగు, వస్తుస్వప్తిజేసి ర వాంఛ యిడఁడు
ధరణినాథ డ్రత్యగితనయుండు హరివర,తంత్రుఁ డై హతాన్యరతంత్రుఁ డగుచు.

ఆ. సద్గుణంబు లెల్ల గ సంఘంబు లై వచ్చి, యసురరాజుతనయునందు నిలిచి
పాసి చనవు విష్ణుఁ ర బాయనివిధమున, నేఁడుఁ గలిగియుండు ర నిర్మలాత్మ.

మ. పగవారైనసురేంద్రులఁ సభలఁగఁ ర బ్రహ్మదనంకాశులఁ
సుగుహోపేతుల నెందు నే మెఱుంగ మంతుఁడు వృత్తబంధంబులం
దొగడం బొత్తుడు సత్కవీంద్రులక్రియఁ ర భూనాథ మీబోటిస
ద్భగవద్భక్తులు డ్రత్యరాజుతనయుం ర బాటించి కీర్తింపరే.

119

క. గుణనిధి యగుప్రహ్లాదుని, గుణము లనేకములు గలవు గ గురుకాలమునఁ
గణుతింప నశక్యంబులు, ఫణిపతికి బృహస్పతికిని ర భాషాపతికిన్.

120

వ. ఇట్లు సద్గుణగర్విష్ఠుం డయినప్రహ్లాదుని భగవంతుం డయినవాసుదేవునియందు
సహజసంపద్ధమాననిరంతరధ్యానరతుం డై.

121

సీ. శ్రీవల్లభుఁడు దన్నుఁ ర జేరినయ టైనఁ, జెలికాండ్ర నెవ్వరిఁ ర జేర మఱచు
నసురారి దనమ్రాలర నాడినయ టైన, నసురబాలురతోడ ర నాడ మఱచు

భక్తవత్సలుఁడు సంభాషించినట్లైనఁ, బరభాషలకు మాఱు శ పలుక మఱచు
సురవంద్యుఁ డనఁజొనఁ శ జూచినయట్లైనఁ, జొక్కి నమస్తంబుఁజూడ మఱచు
తే. హరిపదాంభోజయుగచింతనామృతమున, సంతరంగంబు నిండినట్లైన నతఁడు
నిత్యపరిపూర్ణుఁడగుచు నశన్నియును మఱచి, జడత లేకయు నుండునూజడునిభంగి.

శా. పానీయంబులు ద్రావుచుం గుడుచుచు శ భాషించుచు హాసలీ
లానిద్రాదులు సేయుచుం దిరుగుచు శ లక్షించుచు సంతత
శ్రీనారాయణపాదపద్మయుగశీరచింతామృతాస్వాదనం
ధానుం డై మఱచెన్ సురారిసుతుఁ డేతద్విశ్వము భావరా. 123

సీ. వైకుంఠచింతావివర్జితచేష్టుఁ డై, యొక్కఁడు నేడుచు శ నొక్కచోట
నశ్రాంతపరిభావశనారూఢచిత్తుఁ డై, యుద్ధతుఁ డై పాడు శ నొక్కచోట
విష్ణుఁ డింతియకాని శ వేఱుండు లే దని, యెత్తిలి నగుచుండు శ నొక్కచోట
నలినాథుఁ డనునిధానముఁ గంటి నే నని, యుబ్బిగంతులువై చునొక్కచోట

ఆ. బలుకు నొక్కచోట శ బరమేశుఁ గేశవుఁ, బ్రణయహర్ష జనితభాష్పనలీల
మిళితపులకుఁ డై నిరమాలితనేత్రుఁ డై, యొక్కచోట నిలిచి శ య్యార కుండు.

వ. ఇట్లు పూర్వజన్మపరమభాగవతసంస్మరసమాగతం బైనముకుందవర్ణారవిందసే
వాతిరేకంబున నఖర్వనిర్వాణభావంబు విస్తరించుచు నప్పటప్పటికి దుర్జనసంస్మర
నిమిత్తంబునం దనచిత్తం బన్యాయత్తంబు గానక నిజాయత్తంబు సేయుచు
నప్రమత్తుండును సంసారనివృత్తుండును బుధజనవిధేయుండును మహాభాగధే
యుండును సుగుణమణిగణగర్వితుండును బరమభాగవతశ్రేష్ఠుండును గర్తృబంధ
లతాలవిత్తుండును (బవిత్తుండును) నై నపుత్తునియందు విరోధించి సురవిరోధి
యనుకంప లేక చంపం బంపె నని పలికిన నారదునకు ధర్మజుం డి ట్లనియె. 125

శా. పుత్రుల్ నేర్చిన నేర కున్న జనకుల్ శ పోషింతు రెల్లప్పడు
మిత్రత్వంబున బుద్ధి సెప్పి దురితో న్నేషంబు వారింతు రే
శత్రుత్వంబుఁ దలంప రెట్టియెడ నాశసౌజన్యరత్నాకరం
బుత్తుక్ లోకపవిత్రుఁ డండ్రి నెగులుం శ బళిందింప నె ట్లొచ్చెన్. 126

ఉ. బాలుఁ బ్రభావిశాలు హరిరపాదపయోరుహచింతనక్రియా
లోలుఁ గృపాళు సాధుగురులోకపదానతఫాలు నిర్మల
శ్రీలు నమస్తభవ్యనుతరశీలు విఖండితమోహవల్లికా
జాలు న దేల తండ్రి వడిఁ శ జంపంగఁ బంపె మునీంద్ర చెప్పవే. 127

వ. అనిన నారదుం డి ట్లనియె. 128

- శా. లభ్యం ¹బై నసురాధిరాజపదమున్ శ లక్షింపఁ డశ్రాంతమున్
సభ్యత్వంబున నున్నవాఁ డబలుఁ డై శ జాడ్యంబుతో వీఁడు వి
ద్యాభ్యాసంబునఁ గాని తీవ్రమతి గాఁ శ డంఘ్ విచారించి బై
త్యేభ్యం డొక్కదినంబునం బ్రియసుతున్ శ వీక్షించి సోత్కంఠుఁ డై. 129
- క. చదువనివాఁ డజ్ఞం డగుఁ, జదివిన సదసద్వివేకచతురత గలుగుం
జదువఁగ వలయును జనులకుఁ, జదివించెద నార్యులొద్దఁ శ జదువుము తండ్రి.
- వ. అని పలికి యసురలోకపురోహితుండును (భగవంతుండును) నయిన శుక్రాచార్యు
కొడుకులఁ బ్రచండవిత్కూలఁ జండామర్కల రావించి సత్కరించి యిట్లనియె.
- శా. అంధప్రక్రియ ²నున్నవాఁడు వలుకం శ డ స్తప్రృతాపక్రియా
గంధం బించుక లేదు మీఱ గురువుల్ శ గౌరవ్యచిత్తుల్ మనో
బంధుల్ మాన్యులు మాకుఁ బెద్దలు మముం శ బాటించి యీబాలకున్
గ్రంథంబుల్ సదివించి నీతికుశలుం శ గావించి రక్షింపఁరే. 132
- వ. అని పలికి వారలకుఁ బ్రహ్లాదు నప్పగించి తోడ్కొని పొం డనిన వారును
దనుజరాజకుమారునిం గొనిపోయి యతనికి సవయస్కు లగుసహశ్రోతల
నసుగకుమారులం గొందఱం గూర్చి. 133
- ఉ. అంతిభక్తితోడ దనుజాధిపగేహసమీపముం బ్రవే
శించి సురారిరాజసుతుఁ శ జేకొని శుక్రకుమారకుల్ పఠిం
పించిరి పాఠయోగ్యములు శ పెక్కులు శాస్త్రము లాకుమారుఁ డా
లించి పఠించె నన్నియుఁ జరలింపనివైష్ణవభక్తిపూర్ణుఁ డై. 134
- క. ఏపగిది వారు నెప్పిన, నాపగిదిం జదువుఁ గాని శ యట్టి ట్టని యా
క్షేపింపఁడు దా నన్నియు, యాపించిన మిధ్య లని నిరూఢమనీషన్. 135
- శా. అంతం గొన్నిదిసంబు లేఁగిన సురేంద్రారాతి శంకాన్విత
స్వాంతం డై నిజనందనున్ గురువు లేరజాడం బఠింపించిరో
భ్రాంతం డేమి పఠించెనో పిలిచి సంభాషించి విద్యాపరి
శ్రాంతిం జూచెదఁ గాక నేఁ డని మహాశపాధాంతరాసీనుఁ డై. 136
- ఉ. మోదముతోడ దైత్యకులరమ్ములుఁడు ర మ్మని చీరఁ బంచెఁ బ్ర
హ్లాదకుమారకున్ భవమరహార్ణవతారకుఁ గామరోషో
భాదివిరోధివర్గపరిహారకుఁ శశవచింతనామృతా
స్వాదకశోరకుం గలుషరజాలమహోగ్రవనీకుతారకున్. 137
- వ. ఇట్లు చారులచేత నాహూయమానుం డై ప్రహ్లాదుండు సనుడెంచిన. 138
- శా. ఉత్సాహప్రభుమంత్రశక్తియత మై శ యువోగ మామూఢసం
విత్సంపన్నుడ వైతివే చదివితేర వేదంబులున్ శాస్త్రముల్

- వత్సార మ్మని చేరఁ జీరి కొడుకున్ శ వాత్సల్యసంపూర్ణుఁడై
యుత్సంగార్థముఁ జేర్చి దానవవిభుం యడుత్కంఠ దీపింపఁగన్. 139
- క. అనుదినసంతోషణములు, జనితశ్రమతాపదుఃఖసంశోషణముల్
తనయులసంభాషణములు, జనకులకుం గర్లయుగళసద్భాషణముల్. 140
- వ. అని మఱియుఁ బుత్రా నీ కెయ్యది భద్రం బై యున్నది సెప్పు మనినఁ గన్న
తండ్రికిఁ బ్రియనందనుం డి ట్లనియె. 141
- ఉ. ఎల్లశరీరధారులకు శ ని ల్లనుచీకటిసూతిఁగోపలం
ప్రత్యేక మీరు మే మనుమత్రిభిముణంబున భిన్ను లై ప్రవ
ర్తిల్లక సర్వమున్ నతనిరదివ్యకళామయ మంచు విష్ణునం
దుల్లముఁ జేర్చి తా రడవిర సుండుట మేలు నిశాచరాగ్రణీ. 142
- వ. అని కుమారకుం డొడినప్రతిపక్షానురూపంబు లయినసల్లాపంబులు విని దాన
వేంద్రుండు నగుచు ని ట్లనియె. 143
- క. ఎట్టాడిన నట్లాడును, 1 రిట్టి ట్టని పలుక నెఱుంగ శ రితరులశిశువుల్
దట్టించి యెవ్వ రే మని, పట్టించిరా జాలకునకుఁ శ ఒరపక్షంబుల్. 144
- శా. నాకుం జూడఁగఁ జోద్య మయ్యెడిఁ గదా శ నాతండ్రి గూబుద్ధి దా
నీకున్ లోపలఁ దోచెనో పరులు దుర్రీతుల్ పఠింపించిరో
నీకాంతంబున భార్యవుల్ వలికిరో శ యీదానవశ్రేణికిఁ
వైకుంఠుండు గృతాపరాధుఁ డతనిన్ వర్ణింప నీ కెఱికిన్. 145
- మ. సురలం దోలుటయో సురాధిపతులన్ శ స్రుక్కించుకో సింహం
బరివేధించుటయో మునిప్రవరులన్ శ బాధించుకో యతేకి
న్నరగంధర్వవిహంగనాగపతులన్ శ నాశంబు నొందించుకో
హరి యంచున్ గిరి యంచు నేల చెడి మోహంధుండ వై పుత్రకా. 146
- వ. అనినఁ దండ్రి మాటలకుఁ బురోహితు నిరీక్షించి ప్రహ్లాదుం డి ట్లనియె మోహ
నిర్మూలనంబు సేసి యెవ్వనియందుఁ దత్సగు లయి యెఱుక గలపురుషులకుం
బగులు దా రనియెడుమాయాకృతం బయినయస్థానంబు గానంబడ దట్టివర
మేశ్వరునకు నమస్కరించెద. 147
- శా. అజ్ఞుల్ గొందఱు నేము దా రనుచు మోహయం జెంది సర్వాత్మకుం
బ్రజ్జాలభ్య దురన్వయక్రమములన్ శ భాషింపఁగా నేర రా
జిజ్ఞాసాపథమందు మూఢులు గదా శ చింతింప బ్రహ్మాదివే
దజ్ఞుల్ తత్పరమాత్ము విష్ణు నితరుల్ శ దర్శింపఁగా నేర్తురే. 148
- తే. ఇను మయస్కాంతనన్నిధి శ న్నాభ్రాంత, మగు హృషీ కేతుసన్నిధి శ నావిధమునఁ

- గరఁగుచున్నదిదైవయోగమునజేసి, బ్రాహ్మణోత్తమచిత్తంబుభ్రాంతిమగుచు.
- సీ. మందారమకరిందరమాధుర్యమునఁ దేలు, మధుపంబు వోవునేర మదనములకు
నిర్మలమందాకిరీసీచికలఁ దూఁగు, రాయంచ సనునె తరంగిణులకు
లలితరసాలపరల్లవఖాది యై చొక్కోయిల సేరునేర కుటజములకుఁ
బూర్ణేందుచంద్రికాస్ఫురితచకోరక, మగుగునే సాంద్రనీరహరములకు
- తే. సంబుజోదరదివ్యపాదారవింద, చింతినామృతపానవిశేషమత్త
చిత్త మేరీతి నితరంబుఁ ర జేర నేర్పు, వినుతగుణశీల మాటలు ర వేయు నేల.
- వ. అనిన విని రోపించి రాజసేవకుం డైనపురోహితుండు ప్రస్థాదుం జూచి తిర
స్కరించి యిట్లనియి. 151
- ఉ. పంచశరద్వయస్కుండపుర బాలుండ వించుక గాని లేవు భా
పించెను తర్కవాక్యములు ర సెప్పిన శాస్త్రములోనియర్థ మొ
క్కించుక యైనఁ జెప్ప నసుర రేంపునిముందట మాకు నౌదలల్
వంచుకొనంగఁ జేసినివి ర వైరివిభాషణ వంశదూషణ. 152
- చ. తనయుఁడు గాఁడు శాస్త్రపుఁడు ర దానవభర్తకు వీఁడు దైత్యచం
దనవనమందుఁ గంటకయరతక్షిణిజాతముధంగిఁ బుట్టినాఁ
డనవరతింబు రాక్షసకురలాంతకుఁ బ్రస్తుతి సేయు చుండు డం
డనమునఁ గాని శిక్షలకు ర డాయఁడు వట్టుండు కొట్టుఁ డుగతిన్. 153
- క. ఈశాపనిఁ జదివెనుము, సీపాదము లాన యింక ర నిపుణతతోడం
గోపితుము నంజింతుము, కోపింపకు మయ్య దనుజభకుంజర వింటే. 154
- వ. అని మఱియు నారాచపాపనికి వివిధోపాయంబులం బురోహితుండు వెఱపుఁ
జూపుచు రాజసన్నిధిం బాపితోడుకొని పోయి గోకాంతంబున. 155
- క. భార్గవనందనుఁ డతనికి, మార్గము సెడి కుండఁ బెక్కురమాటులు నిచ్చల్
వర్గస్థితయము సెప్పె న, నర్గళ మగుమతివిశేష ర మమర నరేంద్రా. 156
- వ. మఱియు గురుండు శిష్యునకు సామదానభేదదంఱోపాయంబు లన్నియు నెఱిం
గించి నీతికోవిదుం డయ్యె నని నన్ని నిశ్చయించి తల్లికి నెఱింగించి తల్లిచేత
నలంకృతుం డయినకులదీపకు నహోకించి. 157
- ఉ. త్రిప్పకు మన్న మామతము ర దీర్ఘము లైన త్రివర్గపాఠముల్
దప్పకు మన్న నేడు మసర్వత్వవరేమ్యునిమౌలి నేము ముఁ
చెప్పినసీతిఁ గాని మఱి ర సెప్పకు మన్న విరోధిసీతులన్
విప్పకు మన్న దుష్ట మగురవిష్టుచరిత్రకథార్థజాలముల్. 158
- వ. అని బుజ్జగించి దానవేశ్వరునిసన్నిధికిం గోడి తెచ్చిన. 159
- సీ. అడుగడ్డనకు మాధరవానుచింతనసుధా, మాధుర్యమున మేను ర మఱచువాని

సంభోజగర్భాదు శలభ్యసింహగ లేని, హరిభక్తి పుంభావ శ మైనవాని
మాతృగర్భము సాచ్చి శ మన్నది మొదలుగాఁ, జ త్తమచ్యుతమిందఁగ జేర్చువాని
నంకించి తనలోన శ సఖలప్రపంచంబు, శ్రీ విష్ణుమయ మని శ చెలఁగువాని

తే. వినయకారుణ్యబుద్ధివి శేకలక్ష,ణాదిగుణముల కాటప శ ట్టయినవాని మనుచు.
శిష్యు బుధలోకసంభావ్యుడేరి గురుఁడు, ముందఁజిక్కిద్రొబ్బి తండ్రికి శ మొక్కు
క. శిక్షించితి మన్యము లగు, పక్షంబులు మాని సీతిశపారగుఁడయ్యె
రక్షింపఁజాగీశ్వర, పీక్షింపుము సీకుమారుశవిద్యాబలమున్. 161

వ. అని పలికిన శుక్రకుమారకువచనంబు లాకర్ణించి దానవేంపుండు దనకు దండ
ప్రణామంబు చేసి నిలుచున్నకొడుకును దీవించి బాహునండంబు సాచి ది
గ్గనన్ డగ్గఱం దిగిచి గాఢాలింగనంబు సేసి తనతోడలమింద నిడుకొని చుంచు
దువ్వి చిబుకంబుఁ బుడికి చెక్కిలి ముద్దుగొని శిరంబు మూర్కొని ప్రేమాతి
రేకసంజనితబాష్పనలిలబిందునందోహంబుల నతనివదనారవిందంబు నడుపుచు
మందఁబుధురాలాపంబుల ని ట్లనియె. 162

శా. చోద్యం బయ్యెడి నింతకాల మరిగె శ శోధించి యే మేమి సం
1 వేద్యాంశంబులు సెప్పిన్ గురువు లేకవెంటం 2 వితంపించిన్
విద్యాసార మెఱుంగఁ గోరెద భవద్యజ్ఞాతశాస్త్రంబుగోఁ
బద్యం బొక్కటి సెప్పి సార్థముగఁ దాతృప్త్యంబు భాషింపుమా. 163

శా. నిన్నున్ మెచ్చు సీతిపాతమహిమన్ శ సీతోడిజ్జిత త్యాగ్భక్తుల్
గన్నా రన్నియుఁ జెప్పనేర్తుగు గదా శ గ్రంథారముల్ నక్షు లై
యన్నా యెన్నఁడు సీపు సీతివిదుఁ డౌ శ దంచున్ మహావాంఛతో
నున్నాడెన్ ననుఁ గన్నతండ్రి భవదీశయోత్కర్షముం జూపవే. 164

వ. అనినం (గన్న)తండ్రికి (బ్రయనందనుం డయిన)ప్రహ్లాదుం డి ట్లనియె. 165

క. చదివించిరి నను గురువులు, చదివితె ధర్మారముఖరశాస్త్రంబులు నేఁ
జదివినవి గలవు పెక్కులు, చదువులలో మర్మ మెల్లఁ శ జదివితె దండ్రి. 166

మ. తనుహృద్భావల సఖ్యమున్ శ్రవణమున్ శ దానత్యమున్ వందనా
ర్చనముల్ సేవయు నాత్మగో నెఱుకయున్ 1 సంకీర్తనల్ చింతనం
బనుసీతోమ్మిదిభ క్తిమార్గముల సకర్వాత్ము హరిన్ నమ్మి స
జ్జనుఁ డైయుండుట భద్ర మంచుఁ డలఁతున్ శ సత్యంబు డైత్యోత్తమా. 167

శా. అంధేందూదయముల్ మహాబధిరశంఖా రావముల్ మూకస
గ్గ్రంథాఖ్యాపనముల్ నపుంసకవధూశకాంక్షల్ గృతఘ్నావలీ
బంధుత్వంబులు భక్తహవ్యములు లురబద్ధవ్యముల్ క్రోడన
ద్గంధంబుల్ హరిభ క్తివర్జితలరిర క్తవర్జనసంసారముల్. 168

1 వేద్యాంశంబులు. 2 వితంపించిన్.

- సీ. కమలాక్షు నర్చించురకరములు కరములు, శ్రీనాథు వర్ణించురజిహ్వా జిహ్వా
సురరక్షకునిఁ జూచురచూడ్కులు చూడ్కులు, శేషశాయికి మొక్కిక్కుఁగిరము
విష్ణు నాకర్ణించుఁవీనులు వీనులు, మధునైరిఁ దవలినరమనము మనము శ్రీరము
భగవంతు వలగొనుఁపదములు పదములు, పురుషోత్తమునిమీఁదిరబుద్ధి బుద్ధి
తే. దేవదేవునిఁ జింతించురదినము దినము, చక్రహస్తునిఁ బ్రకటించురచదువు చదువు
కుంభసిధవుఁ జెప్పెడిరగురుఁడు గురుఁడు, తండ్రిహరిఁజేసుమనియెడిరతండ్రితండ్రి.
- సీ. కంజాక్షునకుఁ గానిరకాయంబు కాయమే, పవనకుంభితచర్మధస్త్రి గాక
వైకుంఠుఁ బొగడనిరవక్త్రంబు వక్త్రమే, ధమధమధ్వనితోడిరథక్కగాక
హరిపూజనము లేనిరహస్తంబు హస్తమే, తరుశాఖని ర్నితరదర్శి గాక
కమలేశుఁ జూడనిరకన్నులు కన్నులే, తనుకుడ్యజాలరంధ్రములు గాక
- ఆ. చక్రిచింత లేనిరజస్థంబు జస్థమే, తరళనలిలబుచ్చరదంబు గాక
విష్ణుధక్తి లేనిరవిబుధుండు విబుధుండే, పాదయుగముతోడిఁపశువు గాక. 170
- సీ. సంసారజిహ్వాఁతఁసంఘంబు విచ్చునే, చక్రిదాస్యప్రభంజనము లేక
తాపత్రయాభీలదావాగ్ను లాటునే, విష్ణుసేవామృతరవృష్టి లేక
సర్వంక సాఘశాఘరజలగాసు లింకునే, హరిమనఁపాబడరభాగ్ని లేక
ఘనవిపద్ధాఢాంధరకారంబు లడఁగునే, పద్మాక్షునుతిరవిరప్రభలు లేక
- తే. నిరుపమాపునరావృత్తిరనిష్కళంక, ముక్తినిధిఁ గాన వచ్చునేర ముఖ్యమైన
శార్ఙ్గోదండచింతనాంజనము లేక, తామరసగర్భునకు నైన ర దానవేంద్రు. 171
- వ. అని యివ్వధంబున వెఱపు మఱపు నెఱుంగక యులుకు సెడి పలికెడికొడుకునుడు
వులు సెవులకు ములుకులక్రియ నొదవినఁ జెడవు లదరం గడుగుచు నుదరిపడి
గురుసుతునిం గనుంగొని విమతికథనంబులు గఱపినాఁడె వని దానవేంద్రుం
డి ట్లనియె. 172
- చ. హుతరసీతిశాస్త్రచయరపారగుఁ జేసెద నంచు బాలుని
హు గొనిపోయి వానికి నరనర్హము లైనవిరోధిశాస్త్రముల్
కుటిలతఁ జెప్పినాఁడెపు భృగగుప్రవచుండె నటంచు నన్నితం
గటకట బాహ్మణాకృతివిఁ గాక యధార్థపుబ్రాహ్మణుండవే. 173
- క. ధర్మేతరవర్తనులును, దుర్మైత్రులు నైనజనుల ర దురితము లొందున్
మర్తములు గలఁచి కల్గెను, కర్ముల రోగములు వొందురకై వడి విస్తా. 174
- వ. అనిన రాజునకుఁ బురోహితుం డి ట్లనియె. 175
- ఉ. తప్పలు లేవు మావలన ర దానవనాథ విరోధిశాస్త్రముల్
సెప్పము కూర్చులై పరులు ర జెప్పురు మీచరణంబులొన సు

మైప్పుడు మీకుమారునకు శ నితయు నై జమనీష యెవ్వరుం
జెప్పడిపాటి గాదు ప్రతిశచింతఁ దలంపుము నేర్పుకై వడిన్.

176

క. మిత్రులము పురోహితులము, పాత్రుల మే మదియుఁ గాక శ భార్గవులము నీ
ఫాత్రుని నిటువలెఁ జేయఁగ, శత్రులమే వైత్యజలధిఁచం న్రమ వింటే.

177

వ. అనిన గురునందనుం గోపింపక దైత్యవల్లభుండు గొడుగు నవలోకించి యిట్లనియె.

క. ఒజ్జలు సెప్పనియీమతి, మజ్జాతుండ వైననీకు శ మఱి యెవ్వరిచే
నుజ్జాత మయ్యె బాలక, తజ్జనులం బేరుకొనుము శ తగ నామోలన్.

179

వ. అనినఁ దండ్రికిఁ బ్రహ్లాదుం డి ట్లనియె.

180

ఉ. అచ్చపుఁజేకటిం బడి గృహవ్రతు లై విషయప్రవిష్టు లై
చచ్చుచుఁ బుట్టుచుక మరలఁ శ జర్వితచర్వు లై నవారికిం
జెచ్చెరఁ బుట్టునే పరులు శ సెప్పిన నైన నిజేచ్చ నైన నే
మిచ్చిన నైనఁ గానలకు శ నేగిన నైన హరిప్రబోధముల్.

181

ఉ. కాననివాని నూతగొని శ కాననివాడ విశిష్టవస్తువుల్
గాననిభంగిఁ గర్తములు శ నై కొని కొందఱు కర్తబద్ధు లై
కానరు విష్ణుఁ గొందఱు అటఁ శ గందు రకించినవైష్ణవాంఘ్రిసం
స్థానరజోభిషిక్తు లగుశసంహృతకర్ములు దానవేశ్వరా.

182

శా. శోధింపం బడె సర్వశాస్త్రములు రఘోనాథ వేదోటికిఁ
గాథల్ మాధవశేముషీతరణిసాంగత్యంబునం గాక దు
ర్యోధన్ దాటఁగ వచ్చునే సుతవహూమినోగ్రవాంఛామద
క్రోధోక్లీలవిశాలసంస్పృతిమహాశ్రుఘోరామితాంభోనిధిన్.

183

వ. అని వలికినకొడుకును ధిక్కరించి మక్కువ నేయక రక్కసులతోడఁ దనతొడల
పై నుండవీక గొబ్బున దిగఁద్రొబ్బి నిబ్బరంబు లగుకోపతాపంబులు దీపింప
వేడిచూపుల మింట మంట లెగయ మంత్రులం జూచి యి ట్లనియె.

184

శా. కోడం బై పినతండ్రిఁ జంపె నని తాఁ శ గోధించి చిత్తంబుల్
1వీడం జేయఁడు బంటుభంగి హరికిఁ శ విద్యేషికిఁ భక్తుఁ డై
యోడం డక్కట ప్రాణవాయువులు వీఁ శ డొప్పించు చున్నాడు నా
తోడఁ వైరము వట్టె నిట్టిజనకశ్రగోహిణి మహిం గంటిరే.

185

వ. అని రాక్షసవీరుల నీక్షించి యి ట్లనియె.

186

— శ్లోక హిరణ్యకశిపుండు ప్రహ్లాదని విశోధోపాయంబుల హింసించుట. శ్లోకం —

శా. పంచాబ్దంబులవాడు తండ్రి నగునాశపక్షంబు నిందించి య
త్కించిద్వీతియు లేక విష్ణు నహితుం శ గీర్తించు చున్నాడు వ
ల్లంచుం జెప్పిన మానఁ డంగమునఁ బుత్రాకారతత్ వ్యాధి జ

- న్నించెన్ వీని వధించి రండు దనుజుల్ శ్రమిమిపటుత్వంబులన్. 187
- శా. అంగవ్రాతములోఁ జకిత్సుకుండు చురస్థాంగంబు ఖండించి శే
హంగశ్రేణికి రక్ష సేయ్యక్రియ నీయజ్ఞం గులగ్రోహి దు
స్సంగుం గేశవపక్షపాతి నధముం శ్ర జంపించి వీరవ్రతో
త్తుంగఖ్యాతిఁ జరించెదన్ గులము నిర్ద్వీపంబు గావించెదన్. 188
- క. హంతవ్యుండు రక్షింపను, మంతవ్యుండు గాఁడు యమునిరమందిరమునకున్
గంతవ్యుండు వధమున కుప, రంతవ్యుం డనక చంపి శ్ర రం డీపడుచున్. 189
- వ. అని దానవేంద్రుం డానతిచ్చిన వాడికోటలు గలరక్కసులు పెక్కిండ్లు శూల
హస్తు లై వక్త్రంబులు దెఱచికోని యుబ్బి బొబ్బి లిడుచు ధూమసహితదావ
దహనంబునంబోలె దాపునంకాశంబు లయిన కేశంబులు మెఱయ భేదన
వాదనచ్చేదనంబులు సేయచు. 190
- ఉ. బాలుండు రాచవిడ్డండు కృతపాళుండు సాధుండు లోకమాన్యసం
శీలుండు వీర డనధ్యుం డని శ్ర చిక్కక స్మిక్కక క్రూరచిత్తు లై
శూలములం దదంగముల శ్ర సుస్థిగు లై ప్రహరించి రుగ్రవా
చాలత నందలున్ దివిజశ్రేష్ఠుండు వల్లసఁ డయ్యె భూవరా. 191
- చ. పలువురు దానవుల్ వొడువ శ్ర బాలునిదేహము లేశమాత్రము
1 న్నొలియదు లోపలన్ రుధిర శ్ర ముబ్బను కండను శల్యసంఘముల్
నలియదు గృప్తినైభవము శ్ర నష్టము గాదు ముఖేందుకాంతియుం
బొలియదు నూతనశ్రమము శ్ర పుట్టదు 2 పట్టదు దీనభావమున్. 192
- ఉ. తన్ను నిశాచరుల్ వొడువ శ్ర దైత్యకుమారుండు మాటిమాటి కో
పన్నగళాసు యోగనుజరథంజన యోజగదీత యోమహా
పన్నశరణ్య యోనిఖిలరూపావన యంచు నుతించుఁ గాని తాఁ
గన్నుల నీగు దేడు భయరకంపనమేలుండు గాఁడు భూవరా. 193
- ఉ. పాఱుండు లేచి దిక్కులకు శ్ర బాహువు లొడ్డండు బంధురాజులొ
దూఱుండు ఘోరికృత్య మని 3 దూఱుండు తిండ్రిని మిత్రవర్గముం
సేరఁడు మాతృసంఘము వరసించునువర్ణ గృహంబుగోనికం
దూఱుండు కావశే యనఁడు శ్ర తాపము నొందఁడు కంటగింపఁడున్. 194
- వ. ఇల్లు సర్వాత్మకం బై యిట్టి దట్టి దని నిద్దేశింప రానిపరబ్రహ్మంబు దాన యై
యమృతహావిష్ణునియందుఁ జిత్తంబుఁ జేర్చి తిష్ఠయుం డును పరమానందంబునం
బొంది యన్నప్రస్థోదునియందు రాక్షసేంద్రుండు దనకింకరులచేతం జేయించు
చున్నమారణకర్తంబులు పాపకర్తునియందుఁ బ్రయుక్తంబు లైనసత్కారంబు
లుంబోలె విఫలంబు లగుటం జూచి. 195

- ఉ. శూలములక నిశాచరులు శ స్తుక్కక దేహము నిగ్రహింపఁగా
బాలుఁడు నేలపైఁ బడఁడు శ పాఱఁడు చావఁడు తండ్రి నైన నా
పాలిక వచ్చి చక్రధరుపక్షము మానితి నంచుఁ బాదముల్
ఫాలము సోఁక మ్రొక్కఁ డనశపాయత నొందుట కేమి హేతువో. 196
- వ. అని శంకించుచు. 197
- సీ. ఒకమాటు దిక్కుంభిరయూధంబుఁ దెప్పించి, కెరలి డింభకునిఁ గ్రొక్కెంపఁబంపు
నొకమాటు విషభీకరఁగశ్రేణులఁ, గడువడి నర్భకుఁ శ గఱవఁ బంపు
నొకమాటు హేతిసంఘోగ్రానలములోన, విసరి కుమారుని శ ప్రేయః బంపు
నొకమాటు కూలంకరఘోలజలధిలో, మొత్తించి శాబకు శ ముంపఁ బంపు
- ఆ. విషముఁ బెట్టఁ బంపురవిశంపఁగాఁ బంపు, దొడ్డకొండచఱులఁ శ గ్రోయఁబంపుఁ
బట్టి కట్టఁ బంపు శ బాధింపఁ గాఁ బంపు, బాలుఁ గినిసి దనుజశపాలుఁ డధిప.
- సీ. ఒకవేళ నభిచారరహామంబు సేయించు, నొకవేళ నెండల శ నుండఁ బంచు
నొకవేళ వానల శ నుపహతి నొందించు, నొకవేళ రంధ్రంబు శ లుక్కుబట్టు
నొకవేళఁ దనమాయఁనొదవించి బెగఁడించు, నొకవేళ మంచుననొంటి నిలుపు
నొకవేళఁ బెనుగాలి శకున్నుఁ గావించు, నొకవేళఁ బాఱించు శ నుర్వియందు
- తే. నీరు నన్నంబు నిడ నీక శ నిగ్రహించుఁ
గళల నడిపించు టువ్వించు శ గండశిలల
గదల ప్రేయించు సేయించు శ ఘనశరములఁ
గొడుకు నొకవేళ నమరారి శ క్రోధి యగుచు. 199
- వ. మఱియు ననేకమారఁజోపాయంబులఁ బాపరహితుం డైనపాపనిరూపు మాప
లేక యేకాంతంబున దురంతచింతాపరిశ్రాంతం డయి రాక్షసేంద్రుండు దన
మనంబున. 200
- ఉ. ముంచిత వాగ్ధులక గదల శ మొత్తితి శైలతటంబులందు గ్రొ
బ్బించిత శస్త్రరాజుఁ బొడిరపించిత మిఁద నిభేంద్రపంక్తి యొ
ప్పించిత ధక్కరించిత శరపించిత ఘోరదవాగ్నులందుఁ గ్రో
యించితఁ బెక్కుపాట్ల నలరయించితఁ జావఁ డి దేమి చిత్రమో. 201
- చ. ఎఱుంగఁడు జీవసౌషధము శ తెవ్వరు భర్తలు లేదు బాధలం
దరలఁడు నైజతేజమునఁ శ దధ్యము జాడ్యము లేదు మిక్కిలిక
మెఱయుచు నున్నవాఁ డొకనిరమేషము డైన్యము నొందఁ డింక నే
తెఱుగునఁ గ్రుంతు వేసరితి శ దివ్యము వీనిప్రభావ మెట్టిదో. 202
- వ. అదియునుం గాక తొల్లి శునశ్శేఫుం డనుమునికుమారుండు దండ్రిచేత యాగ
పశుత్వంబునకు దత్తుం డయి తండ్రి తనకు నవకారి యని తలంపక బ్రదికిన
చందంబున. 203

- క. ఆగ్రహమున నేఁ జేసిన, నిగ్రహములు పరులతోడ ర నెఱి నొకనాఁడున్
విగ్రహము లనుచుఁ బలుకఁ డ, నుగ్రహములుగా న్నరించునొవ్వఁడు మదిలోన్.
- వ. కావున వీఁడు మహాప్రభావంపన్నుండు వీని కెందును భయంబు లేదు వీని
తోడివిరోధంబునం దనకు మృత్యువు సిద్ధించు నని నిర్ణయించి చిన్నబోయి
ఘన్నుం డై ప్రసన్నుండు గాక క్రిందు సూచుచు విషణ్ణుం డై చింతనంబు
సేయు చున్న రాజునకు మంతనంబునఁ జండామర్క లి ట్లనిరి. 205
- శా. శుభ్రఖ్యాతివి నీప్రతాపము మహారాజ్యంబు డై త్యేంద్ర రో
షభూయిగ్గ విజృంభణంబున దిగీరశ వ్రాతముం బోరులన్
విభ్రాంతంబుగఁ జేసి నోతితి గదా ర విశ్వంబు వీఁ డెంత యీ
దభ్రోక్తుల్ గూర్చోపహేతువులు చింతం బొంద నీ కేటికిన్. 206
- శా. వస్తుం డైనజనుండు వృద్ధగురుసేవం జేసి మేధానయో
వక్రాంజ్ఞ విలసిల్లి మీఁదట వయోరూపకంబుతో బాలకున్
శక్త ద్వేషబద్ధుఁ జేయుము మదిం ర జాలింపు మీరోషమున్
శుక్రాచార్యులు వచ్చునంత కితఁడున్ ర సుశ్రీయుతుం డయ్యెనున్. 207
- వ. అని గురువులు వలికిన రాక్షసేశ్వరుండు గృహస్థు లైనరాజులకు నుపదేశింపఁ
దగినధర్మార్థకామంబులు ప్రహ్లాదునకు నుపదేశింపుం డని యనుజ్ఞ సేసిన వారు
నతనికిఁ ద్రినర్గుండు నుపదేశించిన నతండు రాగ ద్వేషంబులచేత విషయాసక్తు
లైనవారలకు గ్రాహ్యంబు లైనధర్మార్థకామంబులుఁ దనకు సగ్రాహ్యంబు అని
యును వ్యవహారప్రసిద్ధికోట కైనభేదంబు గాని చూత్త భేదంబు లే దనియును
ననరంబులయం దర్థకల్పన సేయుట దిగ్భీమం బనియును నిశ్చయించి గురూప
ద్విష్టశాస్త్రంబులు మంచి వని తలంపక గూఁపులు సమగృహస్థకర్మానుష్ఠానం
బులకుం బోముననమయంబున. 208
- క. ఆటలకుఁ దన్ను ర మ్మని, పాటించి నిశాటసుతులు ర భాషించిన నో
సాటకు సేంద్రకుమారుండు, పాటనమున వారిఁ ¹తేరి ర ప్రజ్ఞాన్వితుం డై. 209
- క. చెప్పఁ డొకచదువు మంచిది, చెప్పెడిఁ గులములు సెవులు ర సిందటగొనఁగాఁ
తెప్పెడు మనయడ నొజ్జలు, సెప్పెన రొకచదువు వినుండు ర చిత్తము లలరన్.
- వ. అని రాజకుమారుండు గావునఁ గరుణించి సంగడికాంక్షతోడ నగియెడిచందం
బునఁ గ్రిడటాడుచు సమానవయస్కు లైనవైత్యకుమారుల కెల్ల నేకాంతంబున
ని ట్లనియె. 211
- ఉ. బాలకులార రండు మనఃప్రాయపుబాలుగు కొంద టుర్విష్ట
గూలుట గంటిరే గురుండు ర క్రూరుఁ డనర్థచయంబునండు చు
శ్వీలత సర్థకల్పనముఁ ర ²జేసెడి గ్రాహ్యము గాదు శాస్త్రముల్

మే లెఱిగించెదన్ వినిన శ్రీమీకు నిరంతరభగ్ర మయ్యెడిన్.

212

వ. వినుండు సకలజన్మబలుండును ధర్మార్థచరణకారణం బయినమానుషజన్మంబు దుర్లభం బందుఁ బురుషత్వంబు దుర్లభం బదియు శతవర్షపరిమితం బైనజీవిత కాలంబున నియతం బైన యుండు నందు సగ మంధకారబంధురం బయి రాత్రి రూపంబున నిద్రాదివ్యవహారంబుల నిర్లక్ష్యం బయి చనుఁ జిక్కినపంచాశ ద్వత్సరంబులందును బాల్య కైశోర కౌమారాదివయోవిశేషంబుల వింశతిహా యనంబులు గడచుఁ గడమముప్పదియబ్దంబులు నింద్రియంబులచేతఁ బట్టు వడి దురవగాహంబు లయినకామక్రోధలోభమోహమదమత్సరంబు లనుపా శంబులం గట్టువడి విడివడ నమృతంబు గాక ప్రాణంబులకంటె మధురాయ మాణ యైనతృష్ణకు లో నైన భృత్యత్సరవణిక్మరంబులఁ బ్రాణహాని యైన నంగీకరించి పరార్థంబుల నర్థించుచు రహస్యసంభోగచాతుర్యసౌందర్యవిశేషం బుల ధైర్యవల్లికాలవిత్తంబు లయినకళత్రంబులను మహాసేయమంజులమధురా లాపంబులు గల్గి వశు లయినశిశువులను శీలవయోరూపధన్య లగుకన్యలను వినయవివేకవిద్యాలంకారు లయినకుమారులను గామితఫలప్రదాత లగుభ్రాత లను మమత్వప్రేమదైన్యజనకు లయినజననీజనకులను సకలసౌజన్యసింధువు లయినబంధువులను ధనకనకవస్తువాహనసుందరంబు లయినమందిరంబులను సుక రంబు లైనపశుభృత్యనికరంబులను వంశపరంపరాయత్తంబు లయినవిత్తంబు లను వర్జింప లేక సంసారంబు నిర్జించునుపాయంబుఁ గానక తంతువర్గంబున నిర్గమద్వారశూన్యం బయినమందిరంబుఁ జీరి చుట్టువడి నెడలెడిపాటవంబుసాలక తగులువడుకీటకంబుచందంబున గృహస్థుండు స్వయంకృతకర్మబద్ధుం డై శిశో దరాదిసుఖంబులఁ బ్రమత్తుం డయి నిజకుటుంబహోషణపారవశ్యంబున విరక్తి మార్గంబుఁ దెలియనేరక స్వకీయపరకీయభిన్నభావంబున సంధకారంబునం బ్రవే శించుం గావునఁ గౌమారసమయంబున మనీషాగరిష్ఠుండై పరమభాగవతధర్మం బు ననుష్ఠింప వలయు దుఃఖంబులు వాంఛితంబులు గాక చేకఱుభంగి సుఖంబు లును గాలానుసారంబు లై లభ్యంబు లగుం గావున వృథాప్రయాసంబున నాయు ర్వ్యయంబు సేయం జనదు హరిభజనంబున మోక్షంబు సిద్ధింపు విష్ణుండు సర్వ భూతంబులకు నాత్మేశ్వరుండు శ్రియుండు ముముక్షు వైనదేహికి దేహవసాన పర్యంతంబు నారాయణచరణారవింగసేవనంబు గర్తవ్యంబు.

213

- సీ. కంటిరే మనపారు శ్రీ ఘనులు గృహస్థులై, విఘ్నులై కైకొన్నశ్రేష్ఠితనము
భద్రాదు లై యుండి శ్రీ పాయకు సంసార,పపతి నూరక శ్రీ ప్పువడిరి
కలయోనులం దెల్ల శ్రీ గర్భాద్యవస్థలఁ, బురుషుండు దేహి యై శ్రీ పుట్టుచుండుఁ
ద న్నెఱుంగఁడు కర్మతంత్రుం డై కడవట, ముట్టఁడు భవశత్రములకు నయిన
ఆ. దీన శుభము లేదు శ్రీ దివ్యకీర్తియు లేదు, జగతిఁ బుట్టి పుట్టి శ్రీ చచ్చి చచ్చి

పొరల నేల మనకుఁ గ్ర బుట్టని చావని, త్రోవ వెనకికొనుట గ్ర వొడ్డబుద్ధి. 214
 శా. హాలాపానవిజృంభమాణమదగ్రరవాతీతదేహోల్లస
 ద్బాలాలోకనశృంఖలానిచయసంగబద్ధాత్మఁ డై లేశమున్
 వేలానిస్సరణంబు గానక మహావిద్యాంసుఁడుం గామిని
 హేలాకృష్టకురంగశాబక మగున్ శ హిసస్థిత్ వింటికే. 215

ఆ. విషయసక్తులైన నరవిబుధాహితులతోడి, మనికి వలదు ముక్తిమార్గవాంఛ
 నాదిదేవు విష్ణు గ్ర నాశ్రయింపుడు ముక్త, సంగజనులఁ గూడి గ్ర శైశవమున.
 వ. కావున విషయంబులఁ జిక్కువడినరక్కసులకు హరిభజనంబు శక్యంబు గాదు
 రమ్య మయ్యును బహుతర ప్రయాసగమ్య మని తలంచితి రేనిఁ జెప్పెద సర్వ
 భూతాత్మకుం డై సర్వదిక్కాల్లసిద్ధుం డై బ్రహ్మ కడపలగాఁ గలచరాచరస్థూల
 సూక్ష్మజీవనంఘంబులందును సభోవాయుకుంభిసినలీలతేజంబు లనియెడుమహా
 భూతంబులయందును భూతవికారంబు లగునఘటపహాదులయందును గుణసా
 మ్యం బయిన ప్రధానమందును గుణవ్యతికరం బైనమహాత్మత్వాదియందును రజ
 స్సత్త్వతమోగుణంబులయందును భగవంతుం డివ్యయుం డీశ్వరుండు పరమాత్మ
 పర బ్రహ్మ మనియెడువాచకశబ్దంబులు గల్గి కేవలానుభ వానందస్వరూపకుండు నవి
 కల్పితుండు సనిర్దేశ్యుండు సమనపరమేశ్వరుండు త్రిగుణాత్మకం బైనతనదివ్య
 మాయచేత నంతర్నితైశ్వర్యుం డై వ్యాప్యవ్యాపకరూపంబులంజేసి దృశ్యం
 డును ద్రవ్యయు భాగ్యుండును భోక్తయు సమనిర్దేశింపం దగి వికల్పితుం డై
 యుండుఁ దత్కారణంబున నానురభావంబు విడిచి సర్వభూతంబులందును దయా
 సుహృద్భావంబులు గర్తవ్యంబులు నయా(సుహృద్భావంబులు) గల్గిన సభో
 క్షజుండు సంతసించు సనంతుం జూద్యుండు హరి సంతసించిన సలభ్యం బెయ్యది
 యు లేదు జనార్దనచరణసరసీరుహాయగళస్సరణసుధారసపానపరవశుల మైతిమే
 ని మనకు ప్రవేశంబున సకాంక్షితింబులై సిద్ధించుధర్మార్థకామంబులఁ గాంక్షి
 తం బై సిద్ధించుమోక్షంబును నేల త్రివర్గంబును నాత్మ విద్యయుం దర్కదండనీతి
 జీవికాదు లన్నియుఁ ద్రిగుణ్యవిషయంబు లైనవేదంబులవలనం బ్రతిపాద్యం
 బులు నిస్త్రైగుణ్యుత్తణంబునం బరమపురుషుం డైనహరికి నాత్మ సమర్పణంబు
 సేయుట మేలు పరమాత్మ తత్వజ్ఞానోదయంబునంజేసి స్వపరభ్రాంతి సేయక
 పురుషుండు యోగావధూతత్వంబున నాత్మ వికల్పభేదంబునం గలహోఁ గన్నవిశే
 షంబులభంగిం దధ్యం బనక మిధ్య యని తలంచు నని మఱియుఁ బ్రహ్లాదుం
 డి ట్లనియె. 217

మ. సరుండుం దానును మైత్రితో మెలఁగుచున్ శ నారాయణుం డింతయున్
 వరున్ నారదసంయమిశ్వరునకున్ గ్ర వ్యాఖ్యానముం జేసి మున్
 హరిభక్తాంఘ్రిపరాగశుద్ధతను లేశకాంతుల్ మహాకించుల్

- పరతత్వజ్ఞులు గాని నేరరు మదిన్ శ భావింప నీజ్ఞానమున్. 218
- వ. తొల్లి నేను దివ్యదృష్టి గలనారదమహామునివలన సవిశేషం బయినయీజ్ఞానం
బును బరమభాగవతధర్మమును వింటి ననిన నెఱఁగుపడి దైత్యబాలకు లద్దనుజ
రాజకుమారున కిట్లనిరి. 219
- ఉ. మంటిమి గూడి భార్గవకురమారకులొద్ద ననేకశాస్త్రముల్
వింటిమి లేడు సద్గురుఁడు శ వేదాంశ డెన్నఁడు రాజశాల ము
క్కంటికి నైన రాదు సారఁ శ గా వెలికిం జన రాదు నీకు ని
ష్కంటకవృత్తి నెవ్వఁడు ప్రగల్భుఁడు సెప్పె గుణాఢ్య చెప్పమా. 220
- క. సేవించుము ని న్నెప్పుడు, భావించుము రాజ వనుచు శ బహుమానములం
గావించుము తెలియము నీ, కీవంతమతిప్రకాశ శ మేక్రియఁ గలిగెన్. 221
- వ. అని యిట్లు దైత్యనందనులు ద న్నడిగినఁ బరమభాగవతకులాలంకారుం డైన
ప్రహ్లాదండు నగి తనకుఁ బూర్వంబునందు విసంబడిననారదుమాటలు దలంచి
యిట్లనియె. 222
- శా. అక్షిణోగ్రతపంబు మందరముపై శ నర్థించి మాతండ్రి శు
ద్ధతాంఠిం జని యుండఁ జీమగమిచేరతన్ భోగించందంబునన్
భక్షింపంబడెఁ బూర్వపాపములచే శ బాపాత్మకుం డంచు మున్
రక్షస్సంఘముమీఁద నిర్జరులు సంరంభించి యుద్ధాఘు లై. 223
- శా. ప్రస్థానోచితభేరిభాంకృతులతోఁ శ బాకారియుం దారు శౌ
ర్యసైర్యంబుల నేఁగుదెంచినఁ దదీశయాటోపవిభ్రాంతు లై
స్వసేమల్ దిగ నాడి పుత్రధనయోగపామిత్రసంపత్కృతా
ప్రస్థానంబులు డించి పాతీ రసుగుల్ శ ప్రాణావనోద్యుక్తు లై. 224
- మ. త్రకోకిలము. ప్రల్లదంబున వేల్పు లుగ్ధతిఁ శ బాతీ రాజనివాసముం
గొల్ల పెట్టి నమస్తవిత్తముఁ శ గ్రూరతం గొని పోవఁగా
నిల్లు సొచ్చి విశంకుఁ డై యమశరేశ్వరుం డదలించి మా
తల్లిఁ దాఁ జెఱవట్టె సిగ్గునఁ శ దప్తయై విలపింపఁగాన్. 225
- వ. ఇట్లు సురేంద్రుండు మాతల్లిం జెఱగొని పోవు చుండ నమ్ముగుడ కురరి యను
పులుఁగుక్రియ మొఱ లిడినఁ దరువున దైవయోగంబున నారదుండు పొడగని
యిట్లనియె. 226
- ఉ. స్వర్భువనాధినాథ సురశస్త్రమ వేల్పులలోన మిక్కిలిన్
నిర్భరపుణ్యమూర్తివి సురసీతివి మానినిఁ బట్ట నేల యీ
గర్భిణి నాతురన్ విడువు శ కల్మషమానసురాలు గాదు నీ

- దుర్భరరోషమున్ నిలుపు శ దుర్జయుఁ డైననిలింపవైరిపై. 227
- వ. అనిన వేల్పుడవనికి వేయిగన్నులు గలగఱువ యిట్లనియె. 228
- ఉ. అంతనిధాన మైనదివిజాధిపువీర్యము దీనికుఱ్ఱి న
త్యంతసమృద్ధి నొందెడి మహాత్మక కాపునఁ దత్ప్రసూతివ
ర్యంతము బద్ధఁ జేసి జనితార్భకు వజ్రముధారఁ ద్రుంచి ని
శ్చింతుఁడ నై తుదిక్ విడుతు శ సిద్ధము దానవరాజవల్లభన్. 229
- వ. అని పలికిన వేల్పుఁడేనికిం దవసి యిట్లనియె. 230
- శా. నిర్భీకుండు ప్రశస్తభాగవతుఁ డున్నొస్తుండు జన్మాంతరా
విహ్యతాచ్యుతపాదభక్తిమహిమార్విష్టుండు పైత్యాంగనా
గర్భస్థుం డగుబాలకుండు బహుసంక్రామాద్యుపాయంబులన్
దుర్భావంబునఁ బొంది చావఁడు భవశ్రద్ధోర్ధండవిభ్రాంతుఁ డై. 231
- వ. అని దేవముని నిర్దేశించిన నతనివచనంబులు మన్నించి తానును హరిభక్తుండు
గావున దేవేంద్రుండు భక్తిశాంధవంబున మాయవ్వను విడిచి వలగొని సుర
లోకంబునకుం జనియె మునింద్రుండును మజ్జననియందుఁ బుత్రికాభావంబు సేసి
యూఱుడించి నిజాశ్రమంబునకుం గొనిపోయి నీవు పతివ్రతపు నీయుదరంబు
నఁ బరమభాగవతుం డయినప్రాచీ యున్నవాఁడు తపోమహాత్మ్యంబునం గృతా
ర్థుం డై నీపనిమిటి రాఁ గలం డిందాఁక నీ విక్కడ నుండు మనిన సమ్మతించి.
- శా. యోషారత్నము నాధ్మవతి విశారదోద్యోగ మాతల్లిని
రైషమ్యంబున చాఘరాక మదిలో శ వాంఛించి నిర్దోష యై
యీషదీప్తియు లేక గర్భపరిరక్షేచ్ఛన్ విచారించి శు
శ్రూషల్ సేయుచు నుండ నారదునకున్ శ సువ్యక్తశీలంబునన్. 233
- వ. ఇట్లు దనకుం బరిచర్య సేయుచున్నైత్యరాజకుటుంబినికి నాశ్రితరక్షావిశారదుం
డైననారదుండు నిజసామర్థ్యంబున సభయం బిచ్చి గర్భస్థుండ నైననన్న నుద్దే
శించి ధర్మతత్త్వంబును నిర్మలజ్ఞానంబును నుపదేశించిన నమ్ముద్దియ దద్దయుం
బెద్దకాలంబునాఁటివినికి గావున నాఁడుది యగుటంజేసి పరిపాటి దప్పి సూటి
లేక మఱచె నారదుండు నాయెడఁ గృప గలనిమిత్తంబున. 234
- క. వెల్లిగొని నాటనుండియు, నుల్లసితం బైనద్రవయోగంబున శో
భిల్లెడు మునిమత మంతయు, నుల్లంబున మఱపు పుట్ట ర దొకనాఁ డైనన్. 235
- ఆ. వినుఁడు నాదుపలుకు శ విశ్వసించితి రేని, సతుల కయిన బాలశబుల కయినఁ
దెలియ వచ్చు మేలు శ దేహోద్యహంకార,దళననిపుణ మైనతపసిమతము. 236
- వ. అని నారదోక్తప్రకారంబున బాలకులకుఁ బ్రహ్లాదుం డిట్లనియె నీశ్వరమూర్తి
యైనకాలంబునంజేసి వృక్షంబు గలుగు చుండ ఫలంబునకు జన్మసంస్థానవర్ధ
నాపక్షీణత్వపరిపాకనాశంబులు ప్రాప్తంబు లయినతెఱంగున దేహంబులకుం గాని

షడ్భావవికారంబు లాత్తకు లేవాత్త నిత్యుండు క్షయరహితుండు శుభుండు
క్షేత్రజ్ఞుండు గగనాదులకు నాశ్రయిండుఁ గ్రియాశూన్యుండు స్వప్రకాశుండు
సృష్టిహేతువు వ్యాపకుండు నిస్సంగుండుఁ బరిపూర్ణుండు నొక్కండు నని వివేక
సమర్థుంబు లగునాత్మలక్షణంబులు పండ్రెండు నెఱుంగుచు దేహదులందు
మోహజనకంబు లగునహంకారమమకారంబులు విడిచి పసిండిగనులు గలనెల
వున విభ్రాజమానకనకలేశంబు లైనపాపాణాదులందుఁ బుటంబు వెట్టి పన్నె
యోగంబునఁ గరంగ నూఁది సేమకారకుండు పాటవంబున హాటకంబుఁ
బడయుధంగి నాత్మకృతకార్యకారణంబుల నెఱింగెడినేర్పరి దేహంబునం దాత్మ
సిద్ధికోటకు నయినయపాయంబునంజేసి బ్రహ్మభావంబుఁ బడయు మూలప్రకృతి
యు మహదహంకారంబులును బంచతన్మాత్రంబులు నివి యెనిమిదియుం బ్రకృ
తు లనియును రజస్సత్త్వతమంబులు మూడును బ్రకృతిగుణంబు లనియును
గర్భేంద్రియంబు లయినవాక్పాణిపాదపాయావస్థంబులును జ్ఞానేంద్రియంబు
లైన శ్రవణనయనరససాత్త్వగ్నిబులును మనంబును మహీసలిలతేజోవాయు
గగనంబులును నివి పదాఱును వికారంబు లనియును గపిలాదిపూర్వాచార్యుల
చేతఁ జెప్పం బడియె సాక్షిత్వంబున నీయిరువదేడింటిని నాత్మ గూడి యుండుఁ
జెక్కింటికూటువ దేహ మదియు జంగమస్థావరరూపంబుల రెండువిధంబు
లయ్యె మూలప్రకృతి మొదలయినవర్గంబునకు వేఱై మఃశిగణంబులం జొచ్చి
యున్నసూత్రంబుచందంబున నాత్మ యిన్నింటియందునుం బొచ్చి దీపించు
నాత్మకు జన్మస్థితియంబులు గల వంచు మిథ్యాత్వత్వదులు గాక వివేకశుద్ధమైన
మనంబునంజేసి విచారించి దేహంబునం దాత్మ వెదక వలయు నాత్మకు నవస్థలు
గలయ ట్లుండుఁ గాని యవస్థలు లేవు జాగరణస్వప్నసుషుప్తు లనువృత్తు లెవ్వని
చేత నెఱుంగంబడు నతం డాత్మ యంపు కుసుమధర్మంబు లయినగంధంబుల
చేత గంధాశ్రయం డయినవాయువు నెఱింగెడుభంగిం ద్రిగుణాత్మకంబు లయి
కర్మజన్యంబు లయినబుద్ధిభేదంబుల నాత్మ నెఱుంగం దగు నని చెప్పి. 237

సీ. సంసార మిది బుద్ధిసాధ్యము గుణకర్మగణబద్ధ మజ్ఞానకారణంబు
గలవంటి దింతియ శ కాని నిక్కము గాదు, సర్వాత్మములు మనస్సగభవములు
స్వప్నజాగరములు శ సమములు గుణశూన్యుల, డగువరమునికి గుణాశ్రయమున
భవనివాశంబులు శ వాటిల్లిన ట్లుండుఁ, బట్టి చూచిన లేవు శ బాలురార

తే. కడగి త్రిగుణాత్మకములైన నశకర్మములకు, జనకమైవచ్చునజ్ఞానశముదయమును
ఘనతరజ్ఞానవహ్నిచేత గాల్చి పుచ్చి, కర్మవిరహితులైన హరిఁ గనుట మేలు.

వ. అది గావున గురుశుశ్రూషయు సర్వలాభసమర్పణంబును సాధుజనసంగమంబు
ను నీశ్వరప్రతిమాసమారాధనంబును హరికథాతత్పరత్వంబును వాసుదేవునియం

దలిప్రేమయు నారాయణగుణకర్తృకథానామకీర్తనంబును వైకుంఠచరణకమల
ధ్యానంబును విశ్వంభరమూర్తివిలోకనపూజనంబును మొదలయినవిజ్ఞానవై
రాగ్యలాభసాధనంబులైనభాగవతధర్మంబులపై రతి గలిగి సర్వభూతంబుల
యందు నీశ్వరుండు భగవంతుం డాత్మ గలం డని సన్మానంబు సేయుచుఁ గామ
క్రోధలోభమోహమదమత్సరంబులకై గలిచి యింద్రియవర్గంబును బంధించి
భక్తి సేయు చుండ నీశ్వరుం డయినవిష్ణు దేవునియందలిగతి సిద్ధించు. 239

సీ. దనుజారిలీలావరతారంబులందలి, శౌర్యకర్తంబులు శ సన్మణములు
విని భక్తుం డగువాఁడురవేడ్కతోఁ బులకించి, కన్నులహంసాశ్రుకణము లొలుక
గగ్గదస్వరముతోఁ శ గమలాక్షు వైకుంఠ, వరద నారాయణ శ వాసుదేవ
యనుచునొత్తిలిపాడునాడు నాక్రోశించు, నగుఁ జింతనముసేయు శ సతియొనర్చు
తే. మరులుకొనియుండుఁడనలోనరమాటలాడు, వేల్పుసోకినపుగుమనిరవృత్తిఁదిరుగు
బంధములఁబాసియజ్ఞానరవటలిఁగాల్చి, విష్ణుఁబ్రాపించుఁడుదిభక్తిరవివశుఁడగుచు.

వ. కావున రాగాదియక్తమనన్ముం డయినశరీరికి సంసారచక్రనివర్తకం బయిన
హరిచింతనంబు బ్రహ్మమందలినీర్వాణసుఖం బెట్టి దట్టి దని బుధులు జలయు
దురు హరిభజనంబు దుర్గమంబు గాదు హరి సకలప్రాణిహృదయంబులయందు
నంతర్యామి యై యాకాశంబుభంగి నుండు విషయూర్జనంబుల నయ్యెడిది లేదు
నిమిషభంగురప్రాణు లయినమన్యలకు మమతాస్పదంబులును జుచలంబు
లును నైనపుత్రిమిత్రకళత్రి పశుభృత్యబలబంధురాజ్యకోశమణిమందిరమంత్రి
మాతంగమహిప్రముఖవిభవంబులు నిరర్థకంబులు యాగప్రముఖపుణ్యలబ్ధంబు
లైనస్వర్గాదిలోకలోకంబులు పుణ్యానుభవక్షేత్రంబులు గాని నిత్యంబులు గావు
నగుండు విద్వాంసుండ నని యభిమానించి కర్తృంబు లాచరించి యమోఘంబు
లయినవివరీతఫలంబుల నొందుఁ గర్తృంబులు గోరక చేయ వలయుఁ గోరి చేసిన
మర్షింబులు ప్రాప్తించుఁ బుగుషుండు దేహంబుకొఱకు భోగంబుల నపేక్షించు
దేహంబు నిత్యంబు గాదు తోడ రాదు మృతం బయినదేహమును శునకాదులు
భక్షించు దేహి గర్తృంబు లాచరించి కర్తృబద్ధం డయి క్రమ్మఱం గర్తానుకూలం
బయినదేహంబుఁ దాల్చు నజ్ఞానంబునంజెసి పురుషుండు గర్తృదేహంబుల విస్త
రించు నజ్ఞానతంత్రంబులు ధర్మార్థకామంబులు జ్ఞానలభ్యంబు మోక్షంబు
మోక్షప్రదాత యగుహరి సకలభూతంబులకు నాత్మేశ్వరుండు ప్రియుండు దన
చేత నయినమహాభూతంబులతోడ జీవసంక్షతుం డయి యుండు నిష్కాము లై
హృదయగతుం డయినహరిని నిజభక్తిని భజింప వలయు. 241

క. దానవదైత్యభుజంగమ, మానవగంధర్వసురసరమాజముగో ల
క్షీనాథుచరణకమల, ధ్యానంబున నెవ్వఁ డయిన శ ధన్యత నొందున్. 242

క. చిక్కఁడు వ్రతములఁ గ్రతువులఁ, జిక్కఁడు దానముల శౌచరశీలతపములం

- జక్కఁడు యుక్తిని భక్తిని, జిక్కినక్రియ నచ్యుతుండు శ సిద్ధము నుండి. 243
- క. చాలదు భూదేవత్వము, సాలదు దేవత్వ మధికశాంతత్వంబుం
జాలదు హరి మెప్పింప విశాలోద్యములార భక్తి శ సాలినభంగిన్. 244
- ఆ. దనుజభుజగయక్షరదైత్యమృగాభీర, నుందరీవిహంగశూద్రశబరు
లైన బాపజీవురైన ముక్తికి బోను, రఖిలజగము విష్ణు శ డనుచుఁ దలఁచి.
- క. గురువులు దమకును లోఁబడు, తెగువులు సెప్పెనరు విష్ణురదివ్యపదవికిం
దెరువులు సెప్పరు చిఁకటిఁ, బరువులు వెట్టంగ నేల శ బాలకులారా. 246
- క. తెం డెల్ల పుస్తకంబులు, నిం డాచార్యునకు మరల శ నేకతమునకున్
రండు విశేషము సెప్పెదఁ, బొం డొల్లనివారు కర్తృపుంజముసా లై. 247
- క. ఆడుదము మనము హరి రతిఁ, బాడుద మేస్త్రాన్దు విష్ణురధద్రయశంబుల్
వీడుదము దనుజసంగతిఁ, గూడుదము ముకుందభక్తకోటిన్ సూటిన్. 248
- క. విత్తము సంస్కృతిపటలము, వ్రత్తము కామాదివైరివర్గంబుల నేఁ
డిత్తము చిత్తము హరికిని, జొత్తము నిర్వాణపదము శ శుభ మగు మనకున్.
- వ. అని యిట్లు ప్రహ్లాదుండు రహస్యంబున నర్చ్యవేశల రాక్షసకుమారులకు నవ
వర్గమార్గం బెఱింగించిన వారును గురుశిష్యితుంబు లైనచదువులు సాలించి నా
రాయణభక్తి చిత్తంబులు గీలించి యుండుటం జూచి వారలయొకాంతభావంబు
దెలిసి వెఱచి వచ్చి శుక్రనందనుండు శక్రవైరి కిట్లనియె. 250
- శా. రక్షోబాలుర నెల్ల నీకొడుకు నేరం జరి హోహోన నా
శిక్షామార్గము లెల్లఁ గల్ల అని యాశ్చర్యపించి తా నందఱన్
మోక్షాయత్తులఁ జేసినాఁడు మనకున్ శ మోసంబు వాటిల్లె నీ
దక్షత్వంబునఁ జక్కఁ జేయ వలయున్ శ దైత్యవంశాగ్రణీ. 251
- క. ఊల్లసితవిష్ణుకథనము, లెల్లప్పుడు మాకుఁ జెప్పఁ శ డీగురుఁ డని న
న్నుల్లంఘించి కుమారకు, లొల్లరు చదువంగ దానశ్రవోత్తమ విం ట. 252
- క. ఊడుగఁడు మసురిపుకథనము, విడివడి జనువగిదిఁ దిరుగు శ వికసనమున నే
నొడివిననొడువులు నొడువఁడు, దుడుకనిఁ జదివింప మాకు శ దుగ్ధ భ మధిపా.
- క. చొక్కపురక్కసికులమున, వెక్కుగు జన్మించినాఁడు శ విష్ణునియందున్
నిక్కపుమక్కువ విడువం, డెక్కడినుతుఁ గంటి రాక్షరసేవ్యుర వెట్టిన్. 254
- వ. అని యిట్లు గురుసుతుండు సెప్పినఁ గొడుకువలనివిరోధవ్యవహారంబులు గర్జరం
ధ్రంబుల ఖడ్గప్రహారంబు లయి సోఁకిన బిట్టు మిట్టివడి పాదాహతం బైనభుజం
గంబుభంగిఁ బవనప్రేరితం బైనదవానలంబుచందంబున దండతాడితం బయిన
కంఠీరవంబుకై వడి భీషణరోషరసావేశజాబ్వల్యమానచిత్తుండును బుత్రసంహా
రోద్యోగాయత్తుండును గంపమానగాత్తుండును నరుణీకృతనేత్తుండును నై

కొడుకును రప్పించి సమ్మానకృత్యంబులు దప్పించి నిర్దయుం డై యశనిసంకాశ భాషణంబుల నదల్పుచు. 255

శా.సూనుఁ శాంతగుణప్రధాను సతిసంశుద్ధాంతజ్ఞాను స
జ్ఞానారణ్యకృశాను సంజలిపుటీసంభ్రాజమానుఁ సదా
శ్రీనారాయణపాదపద్మయుగళీరచింతామృతాన్వాదనా
ధీనుఁ ధిక్కరణంబు సేసి పలికెఁ శ దేవాహితం డుగ్రతన్. 256

సీ. అస్తదీయం బగునాదేశమునఁ గాని, మిక్కిలి రవి మింట శ మెఱయ వెఱచు
నన్నికాలములందు శ ననుకూలుం డై కాని, విద్యేషి యై గాలి శ వీచ వెఱచు
మత్ప్రీతాపానలమందీకృతార్చి యై, విచ్చలవిడి నన్ని శ వెలుగ వెఱచు
సత్తిశాత యైసనారయాజ్ఞ నుల్లంఘించి, శమనుండు ప్రాణులఁ శ జంప వెఱచు

తే. నింద్రుఁ డొదల నామ్రాల శ నైత్త వెఱచు, నమరకిన్నరగంధర్వరయతువిహగ
నాగవిద్యాధరావలి శ నాకు వెఱచు, నేల వెఱచవచ్చులున నీ శ కేది దిక్కు.

శా.ప్రజావంతులు లోకపాలకులు శుంభధ్వజేషు లయ్యుఁ మదీ
యాజ్ఞాధంగము సేయ నోడుమకు రోషాపాంగదృష్టిఁ వివే
కజ్ఞానచ్యుత మై జగత్ప్రితియముం శ గంపించు నీ విట్టిచో
నాజ్ఞోల్లంఘన మెల్ల సేసితివి సారూపకారతఁ దుర్మతి. 258

శా. కంఠకోభము గాఁగ నొత్తిలి మహాశగాధంబుగా డింభ నై
కుంఠం జెప్పెదు దుర్జయుం డనుచు నైశకుంఠంబు వీరనృతో
త్కింతాబంధురఁ డని నే నమరలఁ శ ఖండింప నండింపఁగాఁ
గుంఠభూతుఁడు గాక నా వలల మరణ్యోరాహవత్తోణికిన్. 259

శా.ఆచార్యోక్తము గాకబాలురకు మోరతోసక్తిఁ బుట్టించి నీ
వాచాలత్విముఁ జూపి విష్ణు సహితుఁ శ వర్ణించి మద్దత్యవం
శాచారంబులు నీటు సేసితివి మూఢధాత్తుం గులక్రోహ నిఁ
నీచుం జంపుట మేలు చంపి కులముఁ శ నిర్దోషముం జేసెదన్. 260

క. దిక్కులు గెలిచితి నన్నియు, ది క్కెవ్వఁడు రోరి నీకుఁ దేవేంద్రాదుల్
దిక్కులరాజులు వేఱొక,ది క్కెఱుంగక కొలుతు రితఁడ శ దిక్కుని నన్నన్. 261

క. బలవంతుండ నే జగముల, బలములతోఁ జనక వీరభావమున మహా
బలుల జయించితి నెవ్వని,బలమున నాడెదవు నాకుఁ శ బ్రతివీరుండ నై. 262

వ. అనినఁ దండ్రికి మెల్లన వినయంబునఁ గొడు కి ట్లనియె. 263.

క. బలయుతులకు దుర్బలులకు, బల మెవ్వఁడు నీకు నాకు శ బ్రహ్మదులకుఁ
బల మెవ్వఁడు ప్రాణులకును, బల మెవ్వం డటివిభుఁడు శ బల మనురేంద్రా.

- క. దిక్కులు గాలముతో నే, దిక్కున లే కుండుఁ గలుగుఁ ర దిక్కులమొదలై
దిక్కు గలలేనివారికి, ¹ది క్కయ్యెడువాఁడు నాకు ర దిక్కు మహత్తా. 265
- సీ. కాలరూపంబులఁ ర గ్రమవిశేషంబుల, నలఘుగుణాశ్రయం ర డయినవిభుఁడు
సత్త్వబలేంద్రియశసహజప్రభావాత్మఁ, డై వినోదంబున ర సఖిలజగము
గల్పించు రక్షించుఁఖండించు నవ్యయుం, డన్నిరూపములందు రసతఁడు గలఁడు
చిత్తంబు సమముగాఁ ర జేయుము మార్గంబుఁ, దప్పి వర్తించుచిత్తంబుకంటె
తే. వైరు లెవ్వరు చిత్తంబు ర వైరి గాక, చి త్తమును సీకు వశముగాఁ ర జేయవయ్య
మదయుతాసురభావంబుఁమానవయ్య, యయ్యని మ్రోలమేలాడఁరయ్య జనులు.
- ఉ. లోకము లన్నియుఁ గడియరలోన జయించినవాఁడ వింద్రియా
నీకముఁ జిత్తముఁ గెలువ ర నేరవు నిన్ను నిబంధుఁ జేయు సీ
భీకరశత్రు లాన్వరఁ బ్రభిన్నులఁ జేసినఁ బ్రాణికోటిలో
సీకు విరోధి లేఁ డొకఁడు ర నేర్పునఁ జూడుము దానవేశ్వరా. 267
- క. పాలిపుము శేముషి ను, న్పూలిపుము కర్త బంధశముల సమదృష్టిం
జాలిపుము సంసారముఁ, సీలిపుము హృదయమందు ర నేశవభక్తిన్. 268
- వ. అనినఁ బరమభాగవతశేఖరునకు గోపాచరశేఖుం డి ట్లనియె. 269
- క. చంపినఁ జచ్చెద ననుచును, గంపింపక యోరిపడుచ ర కఠినోక్తుల నన్
గుంపించెదు చాపునకుం, డెంపరి యై వదరువానిర పిఱఁగునఁ గుమతీ. 270
- శా. నాతోడం బ్రతిభావ లాడెదు జగత్సామ్రాజ్యండు నాకంటె సీ
భూతశ్రేణికి రాజు లేఁ డొకఁడు సంపూర్ణప్రభావుండు మ
ద్రాష్ట్రం జంపిన మున్ను నే వెదకితిం ర బల్కాటు నారాయణుం
డేతద్విశ్వములోన లేడు మఱి వాఁ ర డెం దుండురా దుర్జితీ. 271
- క. ఎక్కడఁ గలఁ డక్రియ నే, చక్కటి వర్తించు నెట్టిరజాడను వచ్చుం
జక్కడుతు నిన్ను విష్ణునిఁ, బెక్కులు ప్రేలెదవు వానిభృత్యునిపగిదిన్. 272
- వ. అనిన హరికింకరుండు శంకింపక హర్షపులకాంకురసంకలితవిగ్రహుం డై యాగ్ర
హంబు లేక హృదయంబున హరిం దలంచి నమస్కరించి బాలవర్తనంబున
సర్తనంబు సేయుచు ని ట్లనియె. 273
- మ. కలఁ డంభోధిఁ గలండు గాలిఁ గలఁ డాశాశంబునం గుంభినిం
గలఁ డగ్నిఁ దిశలం బగల్గ నిశలన్ ర ఖగ్యోతచంద్రాత్మలం
గలఁ డొంకారమునం ద్రిమాన్తులఁ ద్రిలింగవ్యక్తులం దంతటం
గలఁ డీశుండు గలండు తండ్రి వెదకం ర గా నేల యాయాయెడన్. 274
- క. ఇందుఁ గలఁ డందు లే డని, సందేహము వలదు చక్రి ర సర్వోపగతుం
డెందెందు వెదకి చూచిన, నందందే కలఁడు దానరవాగ్రణి వింటే. 275

వ. అని యివ్వించును.

276

మ. హరి సర్వాకృతులం గలం డనుచుఁ బ్రశ్నోడుండు భాషింప న
త్వరుఁ డై యెందును లేడు లేఁ డని సుతుఁ డై త్యుండు దర్శింప శ్రీ
సరసింహాకృతి నుండె నచ్యుతుండు నానాజంగమస్థావరో
త్కరగర్భంబుల నన్నిదేశముల నుద్ధండప్రభావంబునన్.

277

వ. అయ్యవసరంబున నద్దానవేంద్రుండు.

278

క. డింభక సర్వస్థలముల, సంభోరుహనేత్రుఁ డుండు 1 ననుచు మిగుల సం
రంభంబునఁ బలికెన వీ, స్తంభంబునఁ జూపఁ గలవె శ చక్రి గిక్రిన్.

279

క. స్తంభమునఁ జూప వేనిం, గుంభిని నీశిరముఁ ద్రుంచి శ కూల్పంగ రత్నా
రంభమున వచ్చి హరి వి. స్తంభంబున నడ్డపడంగ శ శక్తుం డగునే.

280

వ. అనిన భక్తవత్సలునిభటుం డిట్లనియె.

281

శా. అంభోజాననుఁ డాది గాఁగఁ దృణపర్యంతంబు విశ్వాత్ముఁ డై
సంభావంబున నుండుప్రోడ విపులశ్చ స్తంభంబునం దుండఁడే
స్తంభాంతర్గతుఁ డయ్య నుండుటకు నేనసం దేహమున్ లేదు ని
ర్దంభత్వంబున నేడు గానఁబడుఁ బ్రత్యక్షస్వరూపంబునన్.

282

వ. అనిన విని కరాళించి గ్రద్దనలేచి గద్దియ డిగ్గ నుటికి (యెఱఁ జెట్టిన) ఖడ్గంబు (వెఱి
కి) కేలనమర్చి జళిపించుచు మహాభాగవతిశిఖామణియైన ప్రస్థోదునిధిక్కరించుచు.

మ. వినరా డింభక మూఢచిత్తి గరిమన్ శ విష్ణుండు విశ్వత్సకుం
డని భాషించెద నై న నిందుఁ గలఁడే శ యంచున్ మనోద్రేకియై
దనుజేంద్రుం డటచేత ప్రేసెను మహోదగ్రప్రభాశుంధమున్
జనదృగ్గోషణదంధమున్ హరిజనుశస్సంరంధమున్ స్తంభమున్.

284

— శ్రీహరి సరసింహరూపంబున స్తంభంబునం దావిర్భవించుట. —

వ. ఇట్లు దాన వేంద్రుండు పరిగృహ్యమాణునైరుండును నై రానుబంధజాప్యల్యమాన
రోహనలుండునుగోపానలజంఘన్యమానవిజ్ఞానవిసయండునువిసయగాంభీర్యధై
ర్యజేగీయమానహృదయుండును హృదయచాంచల్యమానతామసుండును దామ
సగుణచంక్రమ్యమాణస్థైర్యండునునై విస్తంభంబున హుంకరించి బాలుని ధిక్క
రించి హరినిందుఁ జూపుముని కనత్కనకమణిమయకంకణక్రేంకారశబ్దపూర్వకం
బుగా దిగ్దంతిదంతభేదనపాటవప్రశస్తం బగుహస్తంబున సభామండపస్తంభంబు
ప్రేసిన ప్రేటుతోడన దశదిశలను మిడుంగులులు సెదరం జటిలి పెటిలి పడి బం
భజ్యమానంబగునమృహస్తంభంబువలనఁ బ్రళయవేళాసంభూతసప్తస్కంధబంధుర
సమీరణసంఘటిత ఘోరరజోఘుష్యమాణ మహావలాహకవర్గనిర్గతనిబిడనిష్ఠుర

దుస్సహనిష్ఠాతసంఘనిష్ఠోపనికాశంబు తై న ఛట చ్చటస్ఫటస్ఫటధ్వనిప్రముఖభ
యంక రా రావపుంజంబులు జంజన్యమానంబు లయి యెగసి యాకాశకుహరాం
తరాశంబు నిరవకాశంబు సేసి నిండినం బట్టు సాలక దోధూయమానహృద
యంబు లయి పరవశంబు తై నపితామహమహేంద్రవరుణవాయుశిఖముఖర
చరాచరజంతుజాలంబులతోడ బ్రహ్మాండకటాహంబు వగిలి పరిస్ఫోటితంబు
గాఁ బ్రపుల్లవద్దయుగళసంకాశ భాస్వర చక్ర చాప హల కులిశ జలచర రే
ఖాంకితచారుచరణతలుండును జరణచంక్రమణఘనవినమితవిశ్వవిశ్వంభరాభార
ధారేయ దిక్కుంభి కుంభీనన కుంభీనిధర కూర్మకుల శేఖరుండును జలరాశిజాత
శుండాలశుండాదండమండిత (ప్రకాండప్రచండ) మహోరు స్తంభయుగళుండును
ఘణఘణాయమానమణి(కింకిణీగణముఖరిత) మేఖిలావలయవలయిత పీతాంబర
శోభితకటిప్రదేశుండును నిర్జరనిమ్నగావర్తవస్తులకమలకరగంభీరనాభివివరుం
డును (ముష్టిపరిమేయవినయిత)తనుతరస్నిగ్ధమధ్యుండును గులాచలసానుభాగసదృ
శకర్కశవిశాలవక్షుండును దుర్జనదనుజభట్టర్హితకాలవిత్రాయమాణరక్షో
రాజ వక్షోభాగవిశంకట క్షేత్రవిలేఖనచంగ లాంగలాయమాన ప్రతాపజ్వలన
జ్వాలాయమానశరణాగతనయనచకోరచంద్రరేఖాయమాణనజ్రాయుధప్రతిమా
న భాసమాననిశాత(ఖరతరముఖ)నఖరుండును శంఖచక్రగదాఖడ్గకుంతితోమ
రప్రముఖ నానాయుధ మహిత మహోత్తుంగ మహీధరశృంగసన్నిభ వీరసాగర
వేలాయమాన మాలికావిరాజమాన నిరర్గళానేకశతభుజార్ధళుండును మంజు
మంజీరమణిప్రంజరంజితమంజులహార కేయూరకంకణకిరీటమకరకుండలదిభాషణ
భూషితుండును ద్రివళీయతశిఖరిశిఖరాభవరిణగ్ధబంధురకంధరుండును బ్రకంపన
కంపితపారిజాతపాదపవల్లవప్రతీకాశకోపావేశసంవలీతాధరుండును శరత్కాల
మేఘజాలమధ్యధగద్ధగాయమానతటిల్లతాసమానదేదీప్యమాన దంష్ట్రాంకురుం
డును గల్పాంతకాలసకలభువనగ్రసనవిలసనవిజృంభమాణసప్తజిహ్వజిహ్వతు
లితతరలతరాయమాణవిభ్రాజమానజిహ్వండును మేఘమందరమహాగుహంత
రాళవిస్తారవిపులవక్త్రానాసికారంధ్రుండును నాసికారంధ్రనిస్సరన్నివిడనిశ్వాస
నికరసంఘట్టనసంక్షోభితసంతప్యమానసప్తసాగరుండును బూర్వపర్యవ్యతివ్యోత
మానఖద్యోతమండలసదృక్షసమంచితలోచనుండును లోచనాంచలసముత్క్రి
ర్యమాణవిలోలకీలాభీలవిస్ఫులింగవితానరోరుధ్యమాన తారకాగ్రహమండలుం
డును శక్రచాపసురుచిరాదభ్రమహాభ్రాతాబంధబంధురభయంకరవదనుండు
ను ఘనతరగండశైలతుల్యకమనీయగండభాగుండును సంధ్యారాగరక్తధారా
ధరమాలికాప్రతిమమహాభ్రంకషతంతనృమానపటుతరసహజాలుండును సతా
జాలసంచాలనసంజాతవాతడిలోలాయమానవైమానికవిమానుండును నిష్కంపిత
శంఖవర్ణమహోర్ధ్వకర్ణుండును మంధదండాయమానమందరవసుంధరాధరపరి

భ్రమణ వేగసముత్పన్నమాన వియన్తడలమండితసుధారాశిక్లీల శీకరాకార
భాసురకేసకుండును బర్వాఖర్వశిరకిరణమయూఖానారతనూరుహుండును నిజ
గర్జానినదనిర్దళిత కుముద సుప్రతీక వామ నైరావణ సార్వభౌమ ప్రముఖదిగిభ
రాజకర్ణకోటకుండును ధనశైధరాధరదీర్ఘదురవలోకనీయదేహుండును దేహ
ప్రభావలలిని ర్భక్తహానపరిపంథియాతుధాననికురుంబగర్వాంధకారుండును బ్ర
హ్మదహిరణ్యకశిపురంజనభంజననిమిత్రాంతరంగబహిరంగజేగీయమానకరుణావీర
రసనయుతుండును మహాప్రభావుండును సయినశ్రీసృసింహదేవుం డావిర్భవిం
చినం గనుంగొని.

285

క. సరమూర్తి ¹గాదు కేవలహరిమూర్తియు ²గాదు మానరవాకారము ³గే
సరియూకారము నున్నది. హరిమాయూరచిత మగు యరథార్థము సూడన్.

ఉ. శైవున బాలు ³డాడినను ⁴ధీరత సర్వగతత్వముం బ్రతి
ష్ఠింపఁ దలంచి యిందు సరసింహశరీరముం దాల్చి చక్రి శి
క్షింపఁగ వచ్చిన్దాడ్డు సూరిచే మృతి యందుఁ దలంతు నైన నా
సాంపును బెంపు నందఱును ⁵బాడఁ జరింతు హరింతు శత్రువున్.

287

—ఇతి సృసింహమూర్తి హిరణ్యకశిపుతోఁ బోరి విధించుట. —ఇతి—

వ. అని మెత్తంబడినచిత్తంబున గగ యెత్తికొని తత్తఱంబున నాహ్నుచు నకుంతిత
కంఠీరనంబు డగ్గఱుగంధసింధురంబుచందంబున సక్తంచరకుంజకుండు సరసింహ
దేవున కెరుచు నడచి తదీయదివ్యతేజోజాలనన్నికర్షంబునం జేసి దవానలంబు
డగ్గఱిసఖ్యోత్తంబునుంబోలె (గర్తవ్యాకర్తవ్యంబులు దెలియక) నిర్గతప్రభుం
డఁగు యుండె నప్పుడు.

288

మ. ప్రకటం బై ప్రశమీవసానమున ముఖ ¹బ్రహ్మాండభాండావరో
ధక మై యున్నతమిస్రమున్ జగము నురత్పాదించుచోఁ ద్రావి సా
త్త్వికతేజోనిధి యైనవిష్ణునెడ నురస్థిపించునే నప్ప మై
వికలం బై చెమఁ గాక తామసులప్రావీణ్యంబు రాజోత్తమా.

289

వ. అంత నగ్ధానవేంస్తుండు మహోద్ధండం బగుగదాదండంబు గిరగిరం ద్రిప్పి సర
మృగేంస్తుని ప్రేసిన నతండు దర్పంబున సర్వంబు పొడిసిపట్టసర్వపరిపంథినే
గ్గున దిట్టిపట్టిం బట్టికొనిన మిట్టిపడి గట్టించి బిట్టుకట్టలుక నయ్యసురవరుండు
దృఢబలంబున నిట్టట్టు జడిసి పట్టు దప్పించుకొని విడిచిడి దిట్టపు దప్పక
కుప్పించి యుప్పురం బెగసి విహంగకులరాజచరణనిర్దళితభుజంగంబు శైటంగునం
దలంగ నుటికి తనభుజాలోపంబున సరకంఠీరవుండు గుంతితుం డయ్యెడి నని
తలంచి కలంగక చెలంగుచుఁ దన్ను నిబిడనీరదనికరంబులమాటన నిలింపులు
గుంపులు గొని డాగి మూగి క్రన్తు నా తీయజీవనశంకాకళంకితు లై మంత

నంబులఁ జింతనంబులు సేయుచు నిరీక్షింప నక్షీణసమరదక్షతావిశేషం బుప
లక్షించి ఖడ్గవర్తంబులు ధరియించి భూసభోభాగంబుల వివిధవిచిత్రలంఘన
లాఘవంబులం బరిభ్రమణభేదంబులం గరాళవదనుం డయి యంతరాళంబునఁ
దిరుగునాళునపుడేగచందంబున సంచరించిన సహింపక. 290

- సీ. పంచాననోద్ధాతృపావకజ్వాలలు, భూసభోంతర మెల్లఁ శ బూరితముగ
దంష్ట్రాంకురాభీలరథగధగాయితదీప్తి, నసురేంద్రనేత్రము శ లంఘములు గఁ
గంటకనన్నిభోశత్కటకేసరాహతి, నభ్రసంఘము భిన్న శ మై చలింపఁ
బ్రళయార్థచంచలారప్రతిమభాస్వరము లై, ఖరనఖరోచులు శ గ్రమ్ముదేర
తే. సటలు జళిపించి గర్జించిరసంభ్రమించి, దృష్టిసారిచి బామలు బంధించి కెరలి
జిహ్వ యాడించి లంఘించి శ చేత నొడిసి, పట్టె నరసింహుఁ డాదితిరవట్టి నగవ,
క. సరకు గొనక లీలాగతి, నురగేంద్రుఁడు మూషికంబు శ నొడిసినవగిది
నరకేసరి దను నొడిసిన, సురవిమతుఁడు ప్రాణభీతి శ సుడివడియె నృపా. 292
క. సురరాజవైరి లోఁబడె, బరిభావితసాధుభక్తరవలూంపూనకున్
నరసింహునకు నుదంచ, త్థరతరజిహ్వన కుదగ్రఘనరంపూనకున్. 293
వ. అంత. 294

మ. విహగేంద్రుం డహి న్రచ్చుకై వడి మహోరద్యృష్టికి నృసింహుండు సా
గ్రహుఁడై యూరుపులందుఁ జేర్చి నఖసంఘాతంబులకై న్రచ్చె దు
స్సహు దంభోళికతోరదేహు నచఘోత్యాసకున్ మహాభాహు నిం
ద్రహుతాశాంతకభీకరున్ ఘనకరున్ శ పైత్యాన్వయశ్రీకరున్. 295

శా. చించున్ హృత్కమలంబు శోణితము వర్షించున్ ధరామండలిం
ద్రైంచుం గర్కశనాడికావళులు భేదించున్ మహావక్షుముం
ద్రుంచున్ మాంసము సూక్ష్మఖండములుగా శ దుష్టాసురుకై న్రచ్చి ద
ర్పించుం బ్రేవులు కంఠమాలికలు గర్జించున్ నఖోద్భాసి యై. 296

సీ. వక్షఃకవాటంబు శ ప్రక్కలు సేయచో, ఘనకుతారంబులకరణి నొప్పు
గంభీరహృదయపంక్తజము భేదించుచో, గుద్దాలములభంగిర గొమరు మిగులు
ధమనీవితానంబు శ దవిలి ఖండించుచో, బాలువిత్త్రంబులరపగిది మెఱయు
జశరవిశాలాంత్రజాలంబుఁ ద్రైంచుచో, గ్రకచసంఘంబులగరిమఁ జూపు

తే. నంగతుఁడై నైత్తుని శ నాగ్రహమున, శస్త్రచయముల నొంపకసంహరించి
యమరునరసింహునఖరంబులలివిచిత్ర, సమరముఖరంబులై యుండెరజనవరేణ్య.

క. స్ఫురితవిబుధజనముఖములు, పరివిదళితదనుజనివహాప్రతితనుముఖముల్.
గురురుచిజితశిఖిఖిములు, నరహరిఖరనఖము లమరు శ సతజనసఖముల్. 298

వ. ఇట్లు కేవలపురుషరూపంబును మృగరూపంబును గానినరసింహరూపంబున
రేయునుం బవలునుం గానిసంధ్యాసమయంబున సంతరంగంబును బహిరంగం

బునుం గానిసభాద్వారంబున గగనంబును భూమియునుం గానియూరుమధ్యం
బునఁ బ్రాణసహితంబులును ప్రాణరహితంబులునుం గానిసఖంబులం దైలోక్య
జనహృదయభల్లుం డయినదైత్యమల్లుని వధియించి మహాదహనకీలాభీలదర్శనం
డును గరాళవదనుండును లేలిహాసభీషణజహ్వండును శోణితపంకాంకితకేసరుం
డును నై స్త్రేవులు కంఠమాలికలుగ ధరించి కుంభికుంభవిదళనంబు సేసి చను
దంచుపంచాననంబునుంబోలె దనుజకుంజరహృదయకమలవిదళనంబు సేసి తదీ
యగక్తసిక్తంబు లైనసఖంబులు సుధ్యారాగరక్తచంద్రరేఖలచెలుపు వహింప
సహింపక లేచి తనకట్టెమర నాయుధంబు లెత్తుకొని తత్తటంబున రణంబు
నకు నురవణించురక్కసులం బెక్కుసహస్రంబులం జక్రాదికనిర్వృక్సాధనం
బుల నొక్కనిఁ జిక్క కుండం జక్కడిచె నివ్వధంబున.

299

శా. రక్షింపరుల నెల్లఁ ద్రుంచి రణసంరంధంబు సాలించి దృ
ప్తిక్షేపంబు భయంకరంబు గ సభాసింహాసనచూడుఁ డై
యశీఁగ్రహుఁడై నృసింహుండు కరాళశాస్త్రంబుతో నొప్పై దక్ష
వీక్షింపగ బలికింప నోడి యితహల్ శ విభ్రాంతు లై జాంగగన్.

300

క. సురచారణవిద్యాధర, గుహారగయక్షసిద్ధగణములలో నొ
క్కఁడు డైన జాయ వెఱచును, సరహరి నయ్యవసరమున శ సరలోకేశా.

301

క. తర్నంబుల నరసింహుని, హర్నంబులఁ జూచి నిర్జరరాంగనలు మహా
త్కర్నంబులఁ గుసుమంబుల, వర్నంబులు గురిసి రుత్సవంబుల నధిపా.

302

వ. మఱియు నయ్యవసరంబున మింట ననేక దేవతావిమానంబులును గంధర్వ
గానంబులును నప్పరోగణనర్తనసంవిధానంబులును దివ్యకాహళభేరిపటహముర
జాదిధ్యానంబులును బ్రకాశమానంబు లయ్యె సునందకుముదాదు లయినహరి
పార్వ్యచులును విరించి మహేశ్వర మహేంద్రపురస్కరు లగుత్రిదశ కిన్నర
కింపుండు పన్నగ సిద్ధ గరుడ గంధర్వ చారణ విద్యాధరాదులును బ్రజాపతు
లును సరకంఠవదర్శనోత్కంఠు లయి చనుదెంచి.

303

అథ బ్రహ్మాదిదేవతలు శ్రీనృసింహదేవుని వేటువేట స్తుతించుట.

క. కరకమలయుగళకీలిత, శిరు లై డగ్గటక భక్తిర జేసిరి బహుసం
సరణాస్థితరికి సఖరికి, సరభోజనహస్తిహరికి శ సరకేసరికి.

304

వ. ఆసమయంబున దేవత లందఱు వేటువేట వినుతించి రందుఁ గమలాసనుం డి
ట్టనియె.

305

మ. ఘనలీలాగుణచాతురిక భవనముల్ శ గల్పించి రక్షించి భే
దనముం జేయుదురంతశక్తి ననంతజ్యోతికిం జిత్రవీ
ర్యునికొ నిత్యపవిత్రకర్చునికి నే శ నుత్కంఠతో నవ్యయా

- త్తునిక్ వందన మాచరించెదఁ గృహముఖ్యప్రసాదార్థి నై. 306
- వ. రుద్రుం డి ట్లనియె. 307
- చ. అమరవరేణ్య మీఁదట సరహస్రయుగాంతమునాఁడు గాని కో
పమునకు వేళ గాదు సురభాధకుఁ డైనతమస్వినీచరుఁ
సమరమునఁ వధించితివి శ చాలుఁ దదాత్మజుఁ డైనవీఁడు స
ద్విమలుఁడు నీకు భక్తుఁడు పరవిత్రుఁడు గావుము భక్తవత్సలా. 308
- వ. ఇంద్రుం డి ట్లనియె. 309
- సీ. ప్రాణిసంఘములహృత్పద్మమధ్యంబుల, నివసించి భాస్విల్లినీవ యెఱుఁగు
దింతకాలము దానరవేశ్వరుచే బాధ, పడి చిక్కి యున్నయారపన్నజనుల
రక్షించితివి మము శ రాక్షసుఁ జంపితి, క్రతుహవ్యములు మాకుఁగలిగె మరల
మంటిమి నీసేవ శ మరగినవారలు, కైవల్యవిభవంబు శ కాంక్ష సేయ
- ఆ. రితరసుఖము లెల్ల శ నిచ్చుఁ యింపఁగ నేల, యసిరంబు లివి యశనంతభక్తిఁ
గొలువ నిమ్ము నిన్ను శ ఘోరదైత్యానీక, చిత్తభయదరంహ శ శ్రీనృసింహ.
- వ. ఋషు లి ట్లనిరి. 311
- మ. భవదీయాదరలీల లోకముల నుత్పాదించి రక్షింప నేఁ
డవి డై త్యేశునిచేత భేదితము లై శ హ్రస్వంబు లై యుండ నీ
యవినీతుఁ నరసింహరూపమున సంహారంబు నొందించి వే
దవిధిం గ్రమ్మతి నుద్ధరించితి గదా శ ధర్మానుసంధాయి నై. 312
- వ. పితృదేవత లి ట్లనిరి. 313
- శా. చండక్రోధముతోడ డైత్యుఁడు వడికొ శ శ్రాద్ధంబులఁ మత్సుతుల్
పిండంబుల్ సతిలోదకంబులు గ నశర్వింపంగ మా కీక యు
ద్దండత్వంబునఁ దాన కైకొను మహోరదగ్రండు వీఁ డిక్కడఁ
ఖండింపబడె నీనఖంబుల నుతుల్ శ గావీతు మాత్యేశ్వరా. 314
- వ. సింధు లి ట్లనిరి. 315
- క. క్రుద్ధుం డై యణిమాదిక, సింధులు గైకొనినదైత్యుఁ శ బీరితివి మహా
యోధపు నీకృప మాకును, సింధులు మరలంగఁ గలిగె శ శ్రీనరసింహ. 316
- వ. విద్యాధరు లి ట్లనిరి. 317
- క. దానవ్రనిఁ జంపి యంత, ధానాదికవిద్య లెల్ల శ దయతో మరలం
గా నిచ్చితివి విచిత్రము, నీనిరుపమవై భవంబు శ నిజము నృసింహ. 318
- వ. భుజంగు లి ట్లనిరి. 319
- క. రత్నములను మత్కాంతా, రత్నంబులఁ బుచ్చికొన్నరక్కసునురముఁ
యత్నమున వ్రచ్చివై చితి, పత్నలు రత్నములుఁ గలిగి శ బ్రదికితి మీశా. 320

- వ. మనువు లి ట్లనిరి. 321
- క. దుర్ణయుని దైత్యుఁ బారిగొని, వర్ణాశ్రమధర్మసేతురవర్ణము మరలం
బూర్ణము సేసితి వే మని, వర్ణింతుము కొలిచి బ్రదుకురవారము దేవా. 322
- వ. ప్రజాపతు లి ట్లనిరి. 323
- మ. ప్రజలం జేయుటకై సృజించితి మముం శ బాటించి దైత్యాల్జ్ఞచేఁ
బ్రజలం జేయక యింతకాలము మహాభారంబుతో నుంటి మీ
కుజనుక వక్షముఁ జీరి చంపితివి సంగోచంబు లే కెల్లచోఁ
బ్రజలం జేయుచు నుండువారము జగద్రథద్రావణమాణిందయా. 324
- వ. గంధర్వు లి ట్లనిరి. 325
- క. ఆడుదుము రేయుఁ బగలుం, బాడుదుము నిశాబురొద్ద శ బాధించు నయం
జూడఁడు సీచే జమునిం, గూడె మహాపాతకునకుఁ శ గుశలము గలదే. 326
- వ. చారణు లి ట్లనిరి. 327
- క. భువనజనహృదయభల్లుఁడు, దివిజేంద్రవిరోధి నేడు శ చెగ నీచేతక
భవరోగనివర్తక మగు, భవదంఘ్రియుగంబుఁ జీరి శ బ్రదికెర మీశా. 328
- వ. యక్షు లి ట్లనిరి. 329
- ఉ. భృంశము లేనినిభముల శ భంగవిముక్తుల మమ్ము నెక్కి ని
స్సంశయవృత్తి దిక్కులఁ బ్రచారము సేయుచు నుండు వీడు ని
స్త్రింశముతోడ వీనిఁ గడరేర్చితి వాదయు మానె నోచతు
ర్వింశతితత్త్వశాసక శ్రీవిష్ణుపముఖ్యజగన్నివాసకా. 330
- వ. కింపురుషు లి ట్లనిరి. 331
- క. పురుషోత్తమ సేరము కింపురుషుల మల్బులము నిన్ను శ భూషింపఁగ దు
ష్పురుషుక సకలసుజనహృత్పింఘం జంపితివి జగము శ బ్రదికె నధీశా. 332
- వ. వైతాళికు లి ట్లనిరి. 333
- క. శ్రీభువనశత్రుఁడు వజ్రియెను, సభలంచును మఖములంచు శ జగదీశ్వర ని
శుభగీతిములు పాంచుచు, సభయుల మై సంచరింతు శ మార్తశరణ్యా. 334
- వ. కిన్నరు లి ట్లనిరి. 335
- క. ధర్మము దలఁపఁడు లఘుతర, కర్మము సేయించు మమ్ముఁ శ గలుపాత్మకు దు
ష్కర్మనిఁ జంపితి వున్నతి, శర్మల మై నీహభక్తిర సలిపెదము పాఠీ. 336
- వ. విష్ణుసేవకు లి ట్లనిరి. 337
- ఉ. సంచితవిప్ర భావమునఁ శ జండనిశాచరుఁ డైనవీని శి
క్షించుట కీడు గాదు కృప శ సేసితి వీశ్వర భక్తితోడ నే
వించుటకంటె వైరమున శ వేగమ చేరఁగ వచ్చు నిన్ను నీ

యంచితనారసింహతను శ్ర వద్భుత మాపదఁ బాసి రందఱున్ .

338.

వ. ఇట్లు బ్రహ్మరుద్రేంద్రసిద్ధసాధ్యపురస్కరు లైనదేవముఖ్యు లందఱు నెడ గలిగి యనేక ప్రకారంబుల వినుతించి రోషసంరంభవిజృంభమాణుం డయిననరసింహ దేవునిడగ్గఱఁ జేర వెఱచి లక్ష్మీదేవిం బిలిచి యిట్లనిరి.

339

క. హరికిం బట్టపుదేవివి, హరిసేవానిపుణమతివి శ్ర హరిగతివి సదా

హరిరతివి నీవు సని సర, హరిరోషము డింపవమ్మ శ్ర హరివరమధ్యా.

340

వ. అనిన నియ్యకొని మహోత్సంతోష నాకలకంఠకంఠి సరకంఠీరపునియుప కంఠంబునకుం జని.

341

సీ. ప్రళయార్కబింబంబురపగిది నున్నదిగాని, నెమ్మోము పూర్ణేందుశనిభము గాదు శిఖశిఖాసంఘంబురచెలుపు సూపెడుఁ గాని, చూడ్కి ప్రసాదభాశసురము గాదు వీరచాద్రాద్భుతాశవేశ మొప్పెడుఁ గాని, భూరికృపారసస్ఫూర్తి గాదు భయదదంష్ట్రాంకురప్రభలు గప్పెడుఁ గాని, దరహాసితాంబుజాశతంబు గాదు

తే. కఠినసఖరన్యసింహవిగ్రహము గాని, కామినీజనసులభవిగ్రహము గాదు విన్నదియుఁగాదు తొల్లి నేరవిష్ణువలనఁ, గన్నదియుఁగాదు భీషణాశకారమనుచు.

క. పలికెద నని గమకము గొనుఁ, బలికినఁ గడు నలుగు విభుఁడురప్రతివచనములం బలుకఁ డనినిలుచు శశిముఖ, బలువిడి హృగయమునజనపురభయమునగదురన్ .

వ. ఇట్లు సరహరిహాపంబు వారిజనివాసిని వీక్షించి శంకించి నాంతం డైనవెనుక డగ్గఱెడ నని చింతించు చున్న వాగిజసంభవుం డద్దేవునిరోషంబు నివారింప నితరుల కలవి గా డని ప్రహ్లాదం జీరి యిట్లనియె.

344

క. తీండ్ర మగురోషమున మీ, తండ్రినిమి త్రమునఁ జక్రి శ దారుణమూర్తిఁ వేండ్రము విడువడు మెల్లన, తండ్రి శీతలునిఁ జేసి శ్ర దయసేయఁగదే.

345

వ. అనిన నాఁగాక యని మహాభాగవతశేఖరుం డయినబాలకుండు గరకమలంబులు ముకుళించి మందగమనంబున ననుండవినయవివేకంబుల నరసింహదేవునిసన్నిధి కిం జని సాష్టాంగదండప్రణామంబు సేసిన భక్తపరాధీనుం డగునయ్యాశ్వయుం డాలోకించి కరుణాయత్తచిత్తుం డై.

346

ఉ. ప్రాభవ మొప్ప నుత్కటకృతపామతి యై కదియంగఁ జీరి సం శోభితదృష్టిసంఘములఁ శ్ర జూచుచు బాలునిమాళియందు లో కాభినుతుండు వెట్టె నసురరాంతకుం డుద్భటకాలసర్పభీ తాభయదానశస్త్రము సరసగళమంగళపేతుహస్తమున్ .

347

వ. ఇట్లు హరికరస్పర్శనంబున భయవిరహితుండును బ్రహ్మజ్ఞానసహితుండును బుల కితదేహుండును సముత్పన్నసంతోషబాష్పసలిలధారాసమూహుండును బ్రే మాతిశయగర్వదభాషణుండును వినయవివేకభాషణుండును నేకాగ్రచిత్తుండును

భక్తిపరాయత్తుండును నగు యద్దేవునిచరణకమలంబులు దనహృదయంబున నిలిపికొని కరకమలంబులు ముకుళించి యిట్లని వినుతించె.

348

—అశ్విని ప్రహరంబు నరసింహమూర్తిని మునించుట. అశ్విని—

మ. అమరుల్ సిద్ధులు సంయమిశ్వరులు బ్రహ్మాదుల్ సతాత్పర్యచి
త్తములన్ నిన్ను బహుప్రకారముల నిరత్యంబున్ విచారించి పా
రము ముట్టన్ నుతి సేయ నోప రలు నే ర రక్ష స్తనూహండ గ
ర్వమనోద్రుక్తుండ బాలుండన్ జడమతిన్ ర వర్ణింప శక్తుండనే.

349

మ. తపమున్ వంశమున్ దేజమున్ శ్రుతము సౌందర్యంబు నున్యోగమున్
నిపుణత్వంబున్ బ్రతాపపౌరుషములున్ ర నిష్ఠాబలప్రజ్ఞుల్
జపయాగంబులున్ జాల వీశ్వర భవరత్నంతుస్మితై దంతియా
ధవుంజందంబున భక్తి సేయ వలయుం ర దాత్పర్యసంయుక్తుండై.

350

మ. అమలజ్ఞానత దానధర్మ రతి సరత్వతాంతినిర్మత్సర
త్వములన్ యజ్ఞతపోనసూయల గడున్ ర దర్పించుధాత్రిసుగో
త్తముకంటెన్ శ్వపచుంచు ముఖ్యుండు మనోర్రప్రాణవాక్కుర్తముల్
సమతాన్ నిన్ను ననుంచె నేని నిజవంశశ్రీకగుండెన్ దుదినన్.

351

సీ. అజ్ఞుండు నేనినరయపరాధములను జే, పట్టఁ డీశ్వరుండు కృపాపాటఁ డగుటఁ
జేపట్టు నొకచోట ర సిద్ధ మిశ్వరునకు, నరంబు లే కున్న ర నతఁడు పూర్ణుఁ
డైన నరము లీశ్వరారూపణంబులు గాఁగఁ, జేయుట ధర్మంబు ర సేసె నేని
నరంబుఁ జూచిన ర నళికలలామంబు, ప్రతిబింబితం బగురపగది మరల

తే. నరములు నోచుఁ గావున ర నధికబుద్ధి, భక్తి సేయంగవలయును ర భక్తిఁ గాని
మెచ్చఁడరంబులొసఁగెడుఁ మేరలందుఁ, బరమకరుణుండుహరి భక్తరణాంధవుండు.

క. కావున నల్పుండ సంస్తుతిఁ, గావించెద వెఱపు లేక ర కలనేరువున్
నీవర్ణనమున ముక్తికిఁ, బోవు నవిద్యను జయించి ర పురుషుఁ డనంతా.

353

సీ. సత్త్వాకరుండ వై నరసర్వేశ నీయాజ్ఞ, శిరముల నిడుకొని ర చేయువారు
బ్రహ్మాదు లమరులు ర భయ మంచు చున్నారు, నీభీషణాకృతి ర నేడు నూచి
గోషంబు మాను నీరుచిరవిగ్రహములు, కల్యాణాకరములు ర గాని భీతి
కరములు గావు లోకములకు వృశ్చిక, పన్నగంబులభంగి ర భయముఁ జేయు

తే. నసుర మర్దించితివి సాధురహర్ష మయ్య, నవతరించినపని దీఱె ర నలుక నేల
కలుషహారివి సంతోషకారి వనుచు, నిన్నుఁ దలఁతురు లోకులు ర నిర్మలాత్మ.

మ. ఖరదంస్తాభ్రకుటీసటానఖయు సురగ్రధావయన్ రక్తకే
సరయన్ దీర్ఘవరాంత్రమాలికయు భాస్వన్నేత్రయు నై ననీ
నరసింహాకృతిఁ జూచి నే వెఱవఁ బూర్ణరూపరూపరదు
ర్భరసంసారదవాగ్నికిన్ వెఱతు నీరపాదాశ్రయం జేయవే.

355

వ. దేవా సకలయోనులందును సుఖవియోగదుఃఖసంయోగసంజనితం బైనశోకా నలంబున నందహ్యమానుండ నై దుఃఖవివారకంబు గాని దేహాద్యభిమానంబున మోహితుండ నై పరిభ్రమించుచున్న యేను నాకుం బ్రయుండవు సఖుండవుఁ బర దేవతవు నైననీ వగుబ్రహ్మాగీతంబు లయినలీలావతారకథావిశేషంబులఁ బరి యించుచు రాగాదినిర్మక్తుండ నై దుఃఖపుంజంబులఁ దరియించి భవదీయచరణ కమలస్మరణసేవానిపుణు లైనభక్తులం జేరి యుండెద బాలునిఁ దల్లిదండ్రులును గోగిని వైద్యదత్తం బయినయోషధంబును సముద్రంబున మునింగెడివాని నావ యును దక్కోరులు రక్షింప నేరనితెఱంగున సంసారతాపసంతప్యమానుం డై నీచేత నుపేక్షితుం డయినవాని నుద్ధరింప నీవుదక్క నన్యండు సమయండు గాఢు జగంబుల నెవ్వం డేమికృత్యంబు నెవ్వనిచేతం బ్రేరితుండై యేయింద్రియంబులం జేసి యేమిటికోఱకు నెవ్వనికి సంబంధి యై యేస్థలంబున సేనమయంబునం దేమిరూపంబున నేగుణంబున నవరం బయినజనకాదిభావంబున. నుత్పాదించి పరం బయినబ్రహ్మాదిభావంబున రూపాంతరంబు నొందించు నట్టివివిధప్రకారంబు లన్నియు నిత్యమృక్తుండవు రక్షకుండవు నైననీవ నీయంశం బైనపురుషునికి నీ యనుగ్రహంబునఁ గాలంబుచేతం బ్రేరిత యై కర్తృమయాంబును బలయితంబును బ్రధానలింగంబును నై నమనంబును సీమాయ స్పృజించు నవిద్యార్పితవికారం బును వేనోక్తకర్తృప్రధానంబును సంసారచక్రాత్మకం బైనయీమనమును నిన్ను సేవింపక నియమించి తరియింప నొక్కండును సమయండు లేడు ¹విజ్ఞాననిర్జిత బుద్ధిగుణుండవు నీవు నీవలన వశీకృతకార్యసాధనశక్తి యైనకాలంబు మాయ తోడం గూడ షోడశవికారయుక్తం బయినసంసారచక్రంబుఁ జేయు చుండు సంసారదావదహనతంతప్యమానుండ నగునన్ను రక్షింపుము. 356

నీ. జనులు దిక్పాలురశసంపదాయుర్విభవములు గోరుదురు భరవ్యంబు లనుచు నవి యంత రోషహాశసవిజృంభితం బైన, మాతండ్రి బామముడిరమహిమఁజేసి విహతంబు లగు నట్టిపీరుండు నీచేత, నిమిషమాత్రింబున శ నేడు మడిసెఁ గావున ధృవములు శ గావు బ్రహ్మాదుల, శ్రీవిభవంబులు శ జీవితములుఁ తే. గాలరూపకుఁ డగునురక్రమునిచేత, విదళితము లగు నిలువవు శ వేయు నేల యితరమేనొల్లనిమీఁదియెఱుకగొంత, గలిగియున్నది గొలుతుఁగింకరండనగుచు. మత్తకోకిలము. ఎండమావులవంటిభద్రము శ లెల్ల సార్థము లంచు మ ర్త్యుండు రోగనిధానదేహముతో విరక్తుండు గాక యు ద్ధండమన్నభనహ్ని నెప్పుడు శ దప్పుఁ డై యొకనాఁడుఁ జే రండు పారము దుష్టసౌఖ్యవరంపరాక్రమణంబునన్. 358

1 ఈవాక్యము మూలవిరుద్ధము. 'విజ్ఞా...గుణుండవు వశీ...కాలంబు వగునీవు మాయతోడం గూడి...చక్రంబునఁ బరిభ్రమించుచున్నవన్ను రక్షింపుము' అని మూలము.

- ఉ. శ్రీమహిళామహేశ్వరశరీరుహగచ్ఛల కై న సీమహా
ద్దామకరంబుచే నభయదానము సేయవు నేను బాబుడం
దామసవంశసంభవుడ శ్రీ దైత్యుడ నుగ్రరజోగుణండు ని
స్సీమదయం గరాంబుజము శ్రీ శీర్షము జేచ్చుట చోద్య మిశ్వరా. 359
- వ. మహాత్మా సుజను లయిన బ్రహ్మాదులందును దుర్జను లైన నమాయందును సేవాను
రూపంబుగం బత్సపక్షంబులు లేక కల్పవృక్షంబుచందంబున ఫలప్రదానంబు
సేయుదువు కందర్పసమేతం బగుసంసారకూపంబునం గూలు చున్నమాధజను
లం గూడి కూలెడినేను భవదీయభృత్యుం డగునారదునియనుగ్రహంబునం
జేసి నీకృపకుఁ బాత్రుండ నైతి నన్ను రక్షించి మజ్జనకుని వధియించుట నా
యందులఁ బక్షపాతంబు గాదు దుష్టదనుజసంహారంబును శిష్టభృత్యమునిజన
రక్షాప్రకారంబును నీకు నైజగుణంబులు విశ్వంబు నీవ గుణాత్మకం బయిన
విశ్వంబు సృజించి యందుం బ్రవేశించి హేతుభూతగుణయుక్తుండ నై రక్షక
సంహారకాదినానారూపంబుల నుండుదువు సదసత్కారణకార్యాత్మకం బయిన
విశ్వంబునకుం బరమకారణంబు నీవ నీమాయచేత వీడు దా ననియెడిబుద్ధి
వికల్పంబు గోచరుఁ గాని నీకంటె నొం డెద్దియు లేదు బీజంబునందు వస్తుమా
త్రభూతసౌత్త్యంబును వృక్షంబునందు నీలత్వాదివర్ణంబునుం గలుగు షైఱం
గున విశ్వంబునకు నీయంద జన్మస్థితిప్రకాశనాశంబులుం గలుగు నీచేత నయిన
విశ్వంబు నీయంద నిలుపుకొని ప్రళయకాలపారావారంబునఁ బన్నగేంద్ర
పర్యంకంబునఁ గ్రియారహితుండ నై నిజసుఖానుభవంబు సేయుచు నిద్రితుని
భంగి యోగనిమిలితిలోచనుండ నై మెలంగుచుఁ గొంతకాలంబునకు నిజకాల
శక్తిచేతం బ్రేరితంబులై ప్రకృతిధర్మంబు లయినసత్త్వాదిగుణంబుల నంగీకరించి
సమాధి సాలించి విలసింపు చున్నసీనాభియందు వటబీజంబువలన నుద్భవించు
వటంబు షైఱంగున నొక్కకమలంబు సంభవించె నట్టికమలంబువలన నాల్గు
మోములబ్రహ్మ జన్మించి దిశలు వీక్షించి కమలంబునకు నొం డయినరూపంబు
లేకుండుటఁ జింతించి జూంతరాళంబుఁ బ్రవేశించి జలంబులందు నూలు
దివ్యవత్సరంబులు వెదకి తనజన్మంబునకు నుపాదానకారణం బైననిన్ను దర్శింప
సమర్థుండు గాక మగిడి కమలంబుకడకుం జని విస్మయంబు నొంది చిరకాలం
బు నిర్భరతపంబు సేసి పృథివియందు గంధంబు గనుచందంబునఁ దనయందు
నానాసహస్ర వదనశిరోనయననాసాకర్ణవక్త్రభుజకరచరణుండును బహువిధా
భరణుండును మాయాకలితుండును మహాలక్షణలక్ష్మీతుండును నిజప్రకాశదూ
రీకృతతముండును బురుషోత్తముండును నయిననిన్ను దర్శించె నయ్యవసరంబున.
- క. ఘోటకవదనుడ నై మధు, కైటభులం ద్రుంచి నిగమగణముల నెల్లం
బాటించి యజన కిచ్చిన, కూటస్థుడ వీశ్వరుడవు శ్రీ కోవిదవంద్యా. 361

వ. ఇవ్విధంబునఁ గృతత్రేతాద్వాపరంబు లనుమూఁడుయుగంబులందును దిర్యజ్ఞానమునిజలచరాకారంబుల నవతరించి లోకంబుల నుద్ధరించుచు ధరించుచు హరించుచు యుగానుకూలధర్మంబులం బ్రతిష్ఠించుచు నుండుదువు దేవా యవధరింపుము. 362

సీ. కామహర్షాదిసంఘటిత మై చిత్తంబు, భవదీయచింతనశపదవి సారదు మధురాదిరసముల శ మరగి చొక్కుచు జిహ్వా, నీవర్ణనమునకు శ నిగుడ నీదు సుందరీముఖములఁజూడఁ గోరెడిచూడ్కి, తావకాకృతులపైఁ శ దగులువడదు వివిధదుర్భాషలు శ వినఁ గోరువీనులు, వినవు యుష్మత్కథారవిరచనములు

తే. ఘ్రాణ మురవడిఁ దిరుగు దుర్గంధములకుఁ దనివు గొలుపదు వైష్ణవశర్మములకు నడఁగి యుండవు కశ్చేంద్రియములు పురుషుఁ గలఁచు నవతులు గృహమేధిఁ శ గలఁచునట్లు.

363

వ. ఇవ్విధంబున నింద్రియంబులచేతఁ జిక్కువడి స్వకీయపరకీయశరీరంబులందు మి త్రామిత్రభావంబులు సేయుచు జన్తమరణంబుల నొందుచు సంసారవైతరణీ నిమగ్నం బయినలోకంబు నుద్ధరించుట లోకసంభవస్థితిలయకారణుండ వైన నీకుం గర్తవ్యంబు భవదీయసేవకుల మయినమాయందుఁ బ్రియభక్తు లయిన వారల నుద్ధరింపుము. 364

మ. భగవద్వివ్యగుణానువర్తనసుధాప్రాపైకచిహ్నుండ నై బెగడఁ సంసరణోగ్రవైతరణికిఁ శ భిన్నాత్మైతై తావకీ యగుణస్తోత్రపరాఙ్ముఖత్వమున మాశయాసౌఖ్యభావంబులఁ నుగతిం గాననిమూఘలం గని మదిఁ శ శోకింతు సర్వేశ్వరా. 365

వ. దేవా మునీంస్రులు నిజవిముక్తకాము లయి విజనస్థలంబులం దపంబు లాచరింతురు కాముకత్వంబు నొల్లదు విశ్వంబున వీరికి నీకంటె నొండు శరణంబు లేదు గావున నిన్ను సేవించెదరు కొందఱు కాముకులు గరద్వయకంఠాతిచేతం దని యనిచందంబునఁ దుచ్చం (బయి పశుపక్షికి మిఁతటసామాన్యం బయిన) మైఘ నాదిగృహమేధినుఖంబులం దనియక కడపట నశిమగిఖవంతు లగుదురు నీప్ర సాదంబు గలనుగుండు నిష్కాముం డయి యుండు మానవప్రతిజపతపశ్శ్చ తాధ్యయనంబులును నిజధర్మవ్యాఖ్యానవిజనస్థలనివాససమాధులును మోక్షహేతువు లగు నయిన నివి పదియు నింద్రియజయంబు లేనివారికి భాగ్యార్థంబు లయి విక్రయించువారికి జీవనోపాయంబు లయియుండు డాంబికులకును వార్తాకరంబు లయినఫలంబులు గావు భక్తి లేక భవదీయజ్ఞానంబు లేదు రూపరహితుండ వైననీకు బీజాంకురంబులకై వడిఁ గారణకార్యంబు లయిన సదసద్రూపంబులు

రెండును బ్రకాశమానంబు లగు నారెంటియందును భక్తియోగంబున బుద్ధి మంతులు మథనంబున దారువులందు వహ్నిం గనియెడు తెఱంగున నిన్ను బొడ గందురు పంచభూతతత్వాత్తంబులును బ్రాణంబులు నింద్రియంబులును మనోబుద్ధ్యహంకారచిత్తంబులును సేవ సగుణంబును నిర్గుణంబును సేవ గుణాభిమానులయి జన్మమరణంబుల నొందువిబుధు లాద్యంతంబులు గానక నిరుపాధికుండవై నని న్నెఱుంగరు తత్త్వజ్ఞు లయినవిద్వాంసులు వేదాధ్యయనాదివ్యాపారంబులు మాని వేదాంతప్రతిపాద్యుండ వగునిన్ను సమాధివిశేషంబుల నెఱింగి సేవింతు రది గావున.

366

సీ. సిగృహాంగణభూమి శ నిటలంబు మోవంగ, మోదించి నిత్యంబు శ మ్రొక్కడేని
సీమంగళ స్తవరనికరవర్ణంబులు, పలుమాఱు నాలుకఁ శ బలుకడేని

సీయధీనములుగా శ నిఖిలకృత్యంబులు, బ్రియభావమున సమర్పింపఁడేని

సేవదాంబుజముల శ నిర్మలహృదయఁ డై, చింతించి మక్కువఁ శ జిక్కడేని

తే. నిన్నుఁ జెవులార విసఁడేని శ నీకు సేవ, సేయ హఁడేని బ్రహ్మంబుఁజెందఁగలఁడె
యోగి యైనఁ డపోవ్రతఁయోగి యైన, వేది యైన మహాతత్త్వఁవేది యైన. 367

వ. కావున భవదీయదాస్యయోగంబు గృహ సేయు మని ప్రణతుం డైనప్రహ్లాదుని
నర్ణనంబులకు మెచ్చి నిర్గుణం డైనహరి రోషంబు విడిచి యిట్లనియె. 368

శా. సంతోషించితి నీచరిత్రమునకుఁ శ సర్వభక్త మాఁ గాక నీ
యంతర్వాంఛితలాభ మెల్లఁ గరుణారయత్తుండ నై యిచ్చెదం

జింతం జెందకు భక్తకామనుడ నే శ సింధు దుష్టోక్తుడ౯

జంతుశ్రేణికి నన్ను జూచినఁ బునరృద్ధింబు లే గర్భకా.

369

ఆ. సకలభావములను శ సాధులు విద్వాంసు, లఖిలభగ్రవిభుడఁ శ నైననన్నుఁ

గోర్కూ లి మ్మటంచుఁ శ గోగురు రిచ్చెనఁ, గోరు మెద్ది యైనఁ శ గుప్త సేవు. 370

వ. అని పరమేశ్వరుండు ప్రహ్లాదునియందుఁ గలసకామత్వంబుఁ దెలియకొఱకు
వంచించి యిట్లనతిచ్చిన నతండు నిష్కామం డైనదే కాంతి గావునఁ
గామంబు భక్తియోగంబునకు నంతరాయం బని తలంచి యిట్లనియె ! నుత్పత్తి
మొనలు కామాద్యనుభవానక్తి గలనాకు వరంబు లిచ్చెదనని వంచింపనేల సం
సారబీజంబులును హృదయబంధనంబులు నయినకామంబులకు వెఱచి ముము
క్షుండ నై సేవంబుకొఱకు సేవంబున నిన్ను జేరితిఁ గామంబులును నింద్రియం
బులును మనశ్చరీరధైర్యంబులును మనిషాప్రాణధర్మంబులును లజ్జాస్తరణ
లక్ష్మీసత్యతేజోవిశేషంబులును నశించు లోకంబులందు భృత్యు లర్థకాము
లయి రాజుల సేవింతురు రాజులుం బ్రయోజనంబు లర్పించి భృత్యులకు నర్థం
బు లొసంగుదు రవిధంబు గాదు నాకుం గామంబు లేదు నీకుం బ్రయోజ

సగు లే దయినను దేవా వరదుండ వయ్యెద వేనిఁ గామంబులు వృద్ధిఁ బొందనివరంబు గృహ సేయుము కామంబులు విడిచినపురుషుండు సీతోడ సమాన విభవుం డగు నరసింహ పరమాత్మ పురుషోత్తమ యని ప్రణవపూర్వకంబుగా నమస్కరించిన చారి యి ట్లనియె. 371

సీ. నీయట్టిసుజ్ఞానశనిపుణు లేకాంతులు, గోర్కులు నాయంఁకుఁ శ గోర నొల్ల ర టైనఁ బ్రహ్లాద శ యసురేంద్రభర్త వై, సాగి మన్వంతరశసమయ మెల్ల నిఖిలభోగంబులు శ నీవు భోగింపుము, కల్యాణబుద్ధి నాశకథలు వినుము సకలభూతములందు శ సంపూర్ణుఁ డగునన్ను, యజ్ఞశు నీశ్వరు శ నాత్మ నిలిపి
ఆ. కర్తృచయము లెల్ల శ ఖండించి పూజన, మాచరింపు మీశ్వరారాధనముగ భోగముల నశించుఁ శ బుణ్యంబు వ్రతములఁ, బాపసంచయములు శ పాయనిన్ను.
వ. మఱియు మీఁదటఁ గాలవేగంబునం గళేబరంబు విడిచి ధైర్యవిరాజమా నంబును దివిజరాజజేగీయమానంబును బరిపూరితదశదిశంబును సయినయశంబు తోడ ముక్తబంధుండ వై నన్ను డగ్గఱెదవు వినుము. 373

ఆ. నరుండు ప్రియముతోడ శ నాయవతారంబు, నీయూదారగీతశనికరములను మానసించు నేని శ మఱి సంభవింపడు, కర్తృబంధచయముఁ శ గడచిపోవు. 374
వ. అనినఁ బ్రహ్లాదుం డి ట్లనియె. 375

సీ. దంష్ట్ర వై తొల్లి సోదరుని హిరణ్యాక్షు, నీవు సంపుటఁజేసి శ నిగ్రహమున మాతండ్రి రోషనిర్మలగుండై సర్వో, కేశ్వరు బరము ని శ న్నెఱుంగ లేక పరిపంధిపగిది సీభక్తుండ నగునాకు. నపకారములు నేనె శ నతఁడు నేడు నీశాంతదృష్టిచే శ నిర్లత్యము నొండె, గావునఁ బాపసంఘంబువలనఁ
తే. బాసి శుద్ధాత్మకుండు గాఁగ శ భవ్యగాత్ర, వరము వేడెద నాకిమ్ము శ వనజనేత్ర భక్తసంఘాతముఖపన్నరపన్నమిత్ర, భక్తకల్పవల్లికాశంఖులవిత్ర. 376

వ. అనిన భక్తునికి భక్తవత్సలుం డి ట్లనియె. 377

మ. నిజభక్తుండవు నాకు నిన్నుఁ గనుటకై శ సితండ్రి త్రిస్సప్తపూర్వజులం గూడి పవీత్రుండై శుభగతికై శ వర్తించు విజ్ఞానదీ పజతానేకభవాంధకారు లగుమరద్భక్తుల్ విసోదించుదే శజనుల్ దుర్జనులైన శుద్ధులు సుమీ శ సత్యంబు ధైర్యోత్తమా. 378

సీ. ఘనసూక్ష్మభూతసంఘాతంబులోపల, నెల్లవాంఛలు మాని శ యెవ్వరయిన నీచందమున నన్ను శ నెఱయ సేవించిన, మద్భక్తు లగుదుగు శ మత్పరులకు గుఱి సేయ నీవ యోగ్యుండ వైతి విటమీఁద, వేదచోదిత మైనవిధముతోడఁ జిత్తంబు నామీఁదఁ శ జేర్చి మీతండ్రికి, బ్రేతకార్యములు సంరప్తించి జేయు
తే. మతఁడు రణమున నేడు నారాయంగమర్క, నమున నిర్లదేహుండై నవ్యమహిమ

సపగతాఖిలకల్మషుఁ ర డై తనర్పి, పుణ్యలోకంబులకు నేఁగుఁ ర బుణ్యచరిత.

వ. అని యిట్లు సరసింహదేవుం డాన తిచ్చిన హిరణ్యకశిపునకుం బ్రహ్మాదుండు పర
లోకక్రియలు సేసి భూసురోత్తములచేత నభిషిక్తుం డయ్యె నయ్యెడం బ్రసాద
సంపూర్ణముఖుం డైన శ్రీనృసింహదేవునిం జూచి దేవతాప్రముఖసహితుం డైన
బ్రహ్మదేవుం డిట్లనియె. 380

సీ. దేవదేవాఖిలదేవేశ భూతభావన వీఁడు నాచేత ర వరము వడసి
మత్స్యప్రజనులచే ర మరణంబు నొందక, మత్తుం డై సకలధర్మములు జెఱచి
నేఁడు భాగ్యంబున ర నీచేత హతుఁ డయ్యె, గల్యాణ మమరె లోకముల కెల్ల
బాలు సీతిని మహాభాగవతశ్రేష్ఠు, బ్రదికించితివి మృత్యువధయముఁ బాసి
తే. వరము గృహ సేసితివి మేలు ర వారిజాక్ష, సినృసింహవతారంబు ర నిష్ఠతోడఁ
దగిలి చింతించువారలు ర డండధరుని, బాధ నొందకు మృత్యువ్రతారీఁ బడరు. 382

వ. అనిన సరసింహదేవుం డిట్లనియె.

క. మన్నించి దేవశత్రుల, కెన్నఁడు నిటవగటివరము ర లీకము పాపో
త్పన్నులకు వరము లిచ్చుట, పన్నగముల కమృత మిడుట ర పంకజగర్భా. 383

వ. అని యిట్లు నతిచ్చి బ్రహ్మాది దేవతాసమూహంబుచే బూజితం డై భగవంతుం
డైన శ్రీనృసింహదేవుండు దిగోహితుండయ్యె బ్రహ్మాదుండును హులికె బ్రణమిల్లి
తన్నిచూలికి వందనంబులు సేసి ప్రజాపతులకు మ్రొక్కి భగవత్కృతై న
దేవతలకు సమన్మరించినం జూచి బ్రహ్మదేవుండు శుక్రాదిముసింద్రసహితుం
డై త్రిదానవరాజ్యంబునకుం బ్రహ్మాదుం 1 బట్టంబు గట్టి యతినిచేత బూజి
తుం డై దీవించె సంత సీశానాదినిఖిలదేవతలు వివిధంబు లగునాశీర్వాదం
బులచేత నాప్రహ్లాదుని గృతాగుం జేసి తన్నిచూలిని ముందట నిడుకొని నిజ
స్థానంబులకుఁ జని రిట్లు విష్ణుదేవుండు నిజపార్శ్వచరు లిరువురు బ్రాహ్మణశాపం
బునంజేసి ప్రథమజన్మంబున దితిపుత్రులై సహిరణ్యాక్షహిరణ్యకశిపులను వరాహ
నారసింహరూపంబుల నవతరించి వధియించె ద్వితీయభవంబున రాక్షసజన్మం
బు దాల్చినరానాథకుంభకన్ఠులను శ్రీరామరూపంబున సంహరించె దృతీయ
జన్మంబున శిశుపాలకుంతవక్త్రులనుపేరులం బ్రసిద్ధి నొందినవారలను శ్రీకృష్ణ
రూపంబున ఖండించె నివ్విధంబున మూడుజన్మంబుల గాఢవైరానుబంధం
బున నిరంతరసంభావితధ్యాను లై వారలు హరినిదాదిపాపవిముక్తు లై హరిం
గదిసి రని చెప్పి నారదుం డిట్లనియె. 384

ఉ. శ్రీరమణీయ మైనసరసింహవిహారము నింద్రశత్రుసం
హారముఁ బుణ్యభాగవతుఁ ర డైననిశాచరనాధపుత్రుసం
చారము నెవ్వఁ డైన సవిరచారత విన్నఁ బఠించినన్ శుభా

1 'బట్టంబు గట్టి నతినిచేతం బ్రతిపూజితులై దీవించి బ్రహ్మాదులు నిజస్థానంబులకుం జనిరి' వా.ప్ర.

- కారముతోడ నేభయముఁ శ గల్గనిలోకముఁ జెందు భూవరా. 385
- మ. జలజాతప్రభవాములుఁ మనములోఁ శ జర్పించి భాషావళిం
బలుకఁ లేనిజనార్దనాహ్వయపరశ్రబ్రహ్మంబు నీయుంటిహోఁ
జెలి యై మేనమఱుది యై సచివుఁడై శ చిత్తప్రియుం డై మహా
ఫలసంధాయకుఁ డై చరించు టది నీశభాగ్యంబు రాజోత్తమా. 386
- శ్రీపురానురసంహారముశ్లోకం
- క. బహుమాయుఁ డైనమయుచే, విహతం బగుహరునియశము శ విఖ్యాతజమా
వహముగ నీభగవంతుఁడు, మహితాత్ముఁడు ము న్నొనర్చె శ మనుజవరేణ్య. 388
- వ. అనిన ధర్మనందనుం డిట్లనియె. 388
- క. ఏకర్తుంబున విభుఁ డగు, శ్రీకంఠనియశము మయునిరచే సుడివడియె
వైకుంఠుఁ డెవ్వధంబునఁ, గైకొని తత్కిర్తి చక్కఁగా నొనరించెన్. 389
- వ. అనిన నారదుం డిట్లనియె. 390
- క. చక్రాయుధబలయుతు లగు, శక్రామల కోహటించి శ శ్రమమున ననుకుల్
సాస్త్రోశంబున నరిగిరి, విక్రమములు మాని మయునిరవెనుకకు నధిపా. 391
- వ. ఇట్లు రక్కసులు దనవెనుకఁ జొచ్చిన మాయానిలయుండును దుర్ణయుండును
నైనమయుండు దనవిద్యాబలంబున నయోరజతసువర్ణమయంబు లై యెవ్వరి
కిని లక్షింప రానిగమనాగమనంబులును వితర్కింప రానికర్మశపరిచ్ఛదం
బులును గలిగినత్రిపురంబుల నిర్మించి యిచ్చిన నక్తంచగులందఱు నందుం బ్రవే
శించి కామసంచారు లై పూర్వవైరంబుఁ దలంచి సనాయకాసేకంబు లయిన
లోకంబుల నస్తోకంబు లయిననిజబలాతిరేకంబున శోకంబు నొందించిన. 392
- క. లోకాధిపాఘు లెల్లను, శోకాతురు లగుచు శరణుఁ శ జొచ్చిరి దుష్టా
సేకవిదళనాకుండుక, శ్రీకంఠుఁ భువనభరణరచిత్తోత్కంఠున్. 393
- వ. ఇట్లు సకలలోకేశ్వరుం డగుమహేశ్వరుం జేరి లోకపాలకులు ప్రణతు లై పూ
జించి కరకమలంబులు ముకుళించి. 394
- క. త్రిపురాలయు లగుదానవు, లపరాజులు లగుచు మాకు శ నశ్రాంతంబుక
వపురాదిపీడఁ జేసెద, రవరాధికులను వధింపు శ మగజాధీశా. 395
- క. దీనులము గాక యుష్మదగ్ధీనుల మై యుండుమేము శ దేవాహితగో
గ్ధీనుల మైనారము బల, హీనుల మగుమమ్ముఁ గావు శ మీశాన శివా. 396
- వ. అనిన భక్తవత్సలుం డగుపరమేశ్వరుండు శరణాగతు లై నగీర్వాణుల వెఱవకుం
డని దుర్వారబలంబున బాణాసనంబుఁ గేల నందికొని యొక్కదివ్యబాణంబు
సంధించి త్రిపురంబులపయి నేసిన మార్తాండమండలంబున వెలువడు
మయాఖిజాలంబులచందంబునఁ దద్బాణంబువలన దేదీప్యమానంబులై యనేక

బాణసహస్రంబు ¹లుప్పతిల్లి కకుప్పలు నిండి మండి తెప్పలుగాఁ గుప్పలు గొని
త్రిపురంబులఁ గప్పె నప్పుడు తద్బాణపావక హేతిసంహదందహ్యమాను లై
గతాను లైనత్రిపురనివాసులం దెచ్చి మహాయోగి యైనమయుండు సిగ్గరస
కూపంబున నైచిన.

397

క. సిద్ధామృతరసమహిమను, శుద్ధమహావజ్రతుల్యశోభితను లై
వృద్ధిం బొందిరి దానవు, లుద్ధతినిర్భూతపావకోపము లగుచున్.

398

క. కూపామృతరససిద్ధిని, దీపితు లై నిలిచి యున్నరదేవాహితులన్
రూపించి చింత నొందడు, గోపధ్వజఁ జూచి చక్రి ర కుహనాన్వితఁ డై.

399

శా. ఉత్సాహంబున నొక్కపాడి మొద వై ర యూధంబు ఘ్రాణించుచున్
వత్సం బై తనవెంట బ్రహ్మ నడవన్ ర వైకుంఠఁ జేతెంచి యు
ద్యత్సత్త్వింబునఁ గూపమధ్యరసముం ర ద్రాక్ష విలోకించుచుం
దత్సేభాగ్యనిమగ్ను లై మఱచి రాక్షత్తుల్ నివారింపఁగన్.

400

వ. ఇట్లు విష్ణుండు మోహనాకారంబున భేను వ యి వచ్చి త్రిపురమధ్యకూపామృ
తరసంబు ద్రావిన నెఱింగి శోకాకులచిహ్ను లయినరసకూపపాలకులం జూచి మ
హాయోగి యైనమయుండు వెఱుగుపడి పైవగతిం జొతించి శోకింపక యిట్లనియె.

ఆ. అమరు లైన దనుజు ర లైనను నగు లైన, నెంతనిపులు లైన ర నెవ్వరైన
దైవికార్థచయముఁ దప్పింపఁగా లేరు, వలదు దనుజులార ర వగవ మనకు.

వ. అని పలికె నంత విష్ణుండు నై జంబులై నధర్మజ్ఞానవిద్యాతపోవిరక్తిసమృద్ధిక్రియా
శక్తివిశేషంబుల శంభునికిఁ గ్రాధాస్యంబు సమర్పించి రథసూతరేతువర్మబాణా
సనప్రముఖసంగ్రామసాధనంబులు సేసినం గైకొని.

403

మ. శరీ యై కాన్తుకి యై మహాకవచి యై ¹ సర్వాహి యై వాహి యై
సరసిం డై సనియంతి యై సబలుం డై ర సత్కేతనచ్చత్తుఁ డై
పరమేశుం డొక బాణమున్ విడిచెఁ దద్బాణానలజ్వాలలం
బురముల్ గాలె ఛటచ్చటధ్వని నభోరభూమధ్యముల్ నిండఁగన్.

404

వ. ఇట్లు హరుండు దురవగాహంబు లైనత్రిపురంబుల నభిజన్మహూర్తంబున భస్మం
బు సేసి కూల్చిన నమరగరుడగంధర్వసిద్ధనాధ్యయత్నవల్లభులు వీక్షించి జయ
జయశెట్టంబులు సేయుచుఁ గుసుమవర్షంబులు వర్షించిరి ప్రజలు హర్షిం
చిరి బ్రహ్మదులు గీర్తించి రప్పరసలు సర్పించిరి దివ్యకాహళిదుండుభిరవంబు
లును మునిజనోత్సవంబులును బ్రచురంబు లయ్యె నిట్లు విశ్వజనీనం బగు
త్రిపురాసురసంహారంబున నఖిలలోకులును సంతసిల్లి యుండ నయ్యవసరంబున.

ఆ. త్మణకణములభంగిరే ద్రిపురంబులదహించి, పరముండవ్యయుండురథస్రయశుండు
శివుండు పద్మజాదిరజేగీయమానుఁ డై, నిజనివాసమునకు ర నెమ్మిఁ జనియె.

406

వ. ఇట్లు నిజమాయావిశేషంబున మర్త్యలోకంబున విడంబించు చున్న విష్ణునిపరాక్రమవిధానంబులు మునిజనవంద్యమానంబు లై సకలలోకకల్యాణప్రదానంబు లై యుండు ననిన విని నారదునకు ధర్తనందనుం డి ట్లనియె. 407

అథ నారదుండు ధర్త రాజునకు వర్ణాశ్రమధర్తంబులు నెలుపుట.

సీ. అనఘాత్త సకలవర్ణాశ్రమాచారసమ్మతధర్త మెయ్యది శ మానవులకు నేధర్తమున నరుం శ డిధవిజ్ఞానము, భక్తియుఁ బ్రాపించుఁ శ బద్ధజనుకు సాక్షాత్సుతుండవు శ సర్వజ్ఞుడవు నీవు, నెఱుంగరానిది ధర్త శ మింత లేదు నారాయణపరాయణస్వాంతు లనఘులు, శాంతులు సవయులు శ సాధువృత్తి

అ. మెఱయుచున్నఘనులు శ మీవంటివా రెద్ది, పరమధర్తమనుచు శ భక్తిఁడలఁతు రట్టిధర్తరూప శ మఖిలంబు నెఱింగింపు, వినఁగ నిచ్చ గలదు శ విమలచరిత. 408

వ. అనిన నారదుండు ధర్త రాజుం జూచి దాక్షాయణియందు నిజాంశంబున నవ తరించి భవనశోభనంబుకొఱకు బదరికాశ్రమంబునఁ దపోనిరతుం డు యు న్ననారాయణునివలన సనాతనధర్తంబు వింటి నది సెప్పెద సకలవర్ణంబులజనులకు సత్యంబును దయయును నుపవాసాదితపంబును శౌచంబును సైరణయు సదసద్వివేకంబును మనోనియమంబును బహిరింద్రియజయంబును హింస లేమియు బ్రహ్మచర్యంబును దానంబును యథోచితజపంబును సంతోషంబును మార్దవంబును సమదర్శనంబును మహాజనసేవయు గ్రామ్యంబు లయున కొరికలు మానుటయు నిష్కలక్రియలు విడుచుటయు మితభాషిత్వంబును దేహంబు గానితన్ను వెదకికొనుటయు నన్నోదకంబులు ప్రాణలకుం బంచి యిచ్చుటయుఁ బ్రాణలందు దేవతాబుద్ధియు నాత్మిబుద్ధి జేయుటయు శ్రీరా రాయణచరణస్మరణకీర్తనశ్రవణసేవార్చన నమస్కారదాస్యాత్మ సమర్పణసఖ్యంబు లనియెడిత్రింశల్లక్షణంబులు గలుగ వలయు నందు సత్కులాచారం డు మంత్రవంతంబు లైనగర్భాధానాదిసంస్కారంబు లవిచ్ఛిన్నంబులు గాఁ గల వాండు ద్విజుండు ద్విజునకు యజనయాజనాధ్యయవాధ్యాపనదానప్రతిగ్రహంబు లనుపట్కర్తంబులు విహితంబులు రాజునకుఁ బ్రతిగ్రహవ్యతిరెక్తంబు లయిన యజనాదికర్తంబు లయిదును బ్రజాపాలనంబును బ్రాహ్మణులు గానివారివలన దండశుల్కాదులు గొనుటయు విహితకర్తంబులు వైశ్యునికిఁ గృషివాణిజ్యగో రక్షణాదికర్తంబులును బ్రాహ్మణకులానుసరణంబును విహితంబులు శూన్యనకు ద్విజశుశ్రూష సేయ వలయు. 409

సీ. విను కర్షణాదికర్తవృత్తికంటెను మేలు, యాచింప నొల్లనిరయట్టివృత్తి ప్రాప్తంబుఁగైకొనిరబ్రదుకుకంటెను లెస్స, యనుదినంబును ధాన్యశ్రమడిగొనుట యాయావరముకంటె శ సధికకళ్యాణంబు, పఱిగయెన్నులధాన్యరభక్షణంబు

శిలవృత్తికంటెను శ్రేయ మాపణములఁ, బడ్డగింజలు దిని శ్ర బ్రదుకుఁ గనుట
ఆ. యెడఁచుచోట నృపతి శ్ర కీనాల్గువృత్తులు, దగ్గుఁ బ్రతిగ్రహంబు శ్ర దగదు తలఁచు
నాపదవసరముల శ్ర నధముఁ డెక్కువజాతి,వృత్తి నున్న కోషవిధము గాదు.

వ. వినుము శిలవృత్తియు నుంఛవృత్తియు ఋత మనియు నయాచితవృత్తి యమృ
త మనియు యాచూవరవృత్తి మృతమనియుఁ గర్తవ్యవృత్తి ప్రమృత మనియు
నెన్నుదు రట్టివృత్తు లెఱింగి జీవించుటమేలు వాశిజ్యంబు సత్యవృత్త మనియు
శ్వవృత్తి నీచసేవ యనియుఁ బురుకుదురు సర్వవేదమయుండు బ్రాహ్మణుండు
సర్వదేవమయుండు క్షత్రియుండు బ్రాహ్మణక్షత్రియులకు నీచసేవనంబు గర్త
వ్యంబు గాదు. 411

క. దమమును శౌచముఁ దపమును, శమమును మార్దవముఁ గృపయు శ్ర సత్యజ్ఞాన
క్షమలును హరిభక్తియు హర్షము నిజలక్షణము లగ్రశాతికి నధిపా. 412✓

ఉ. శౌర్యము దానశీలముఁ బ్రసాదము నాత్మజయంబుఁ దేజముఁ
ద్ధైర్యము దేవభక్తియును శ్ర ధర్మము సర్థముఁ గామముఁ బుధా
చార్యముకుండు సేవలును శ్ర సత్కృతియుం బరితోషణంబు స
ద్విర్యము రక్షణంబుఁ బృథివీవరశేఖర రాజచిహ్నముల్. 413✓

క. ధర్మార్థకామవాంఛయు, నిర్మలగురుదేవవిప్రనివహార్చనముల్
(నిర్మదభావముఁ బ్రమదము, శర్మకరత్వమును వైశ్యజనలక్షణముల్. 414✓

ఉ. స్త్రీయము లేనివృత్తియు శుశ్రుచిత్వము సన్నుతియుఁ నిజేశులఁ
మాయలు లేక యాటయు శ్ర మంత్రియు సెప్పక పంచయజ్ఞముల్
సేయుటయుఁ ధరామహల్ సేవయు గోవులరక్షణంబు స
న్యాయము లేమియుఁ మనుజుఁగాఁ యెఱుంగుము శూద్రధర్మముల్. 415✓

సీ. నిలయము వాఱించి శ్ర నిర్మలదేహి యై, శృంగార మేస్త్రీధుఁ శ్ర జేయవలయు
సత్యప్రియాలావరచతుర యై ప్రాణిశు, చిత్తంబు ప్రేమ రంజింప వలయు
దాక్షిణ్యసంతోషరధర్మమేధావిల, ప్నవతి మని ప్రయుఁ శ్ర దలచు వలయు
నాథుఁ డేవధతి శ్ర నడచు నాపధతి, నడచి తద్వంధుల శ్ర నడప వలయు

ఆ. మార్దవమునఁ బతికి ి మజ్జనభోజన, శయనపానరతులు శ్ర జరప వలయు
విభుండు పతితుండైన శ్ర వెలఁది పాతివ్రత్య,మహిమఁ బుణ్యుఁ జేసిమనుషవలయు.

క. తిగుణి దనప్రాణలల్లభు, హరిభావముగా భజించి శ్ర యతిఁడును దానుఁ
సిరికై వడి నర్తించును, హరిలోకమునందు సంతితానందమునన్. 417

క. ఉపవాసంబులు వ్రతములు, దపములు వే యేల భర్త శ్ర ప్నవతి మని ని
ష్కమటతఁ గొల్చినసాధ్వికి, నృపవర దుర్లభము లేదు శ్ర నిఖిలగములన్. 418

వ. మఱియు సంకరజాతు లయినరజక చర్మకారక నట బురుడక కైవర్తక మ్లేచ్ఛ
భిల్లు లగుసంత్యజాతు లేద్వరకును జండాల పుల్కన మాతంగజాతులకును

నాయాకులాగతంబు లయినవృత్తులఁ జౌర్యహింసాదులు వర్జించి సంచరింప వలయు మానవులకుఁ బ్రతియుగంబున నైనర్థకంబులైనధర్మంబులు రెండు లోకంబులందును సుఖకరంబు లని వేదవిదులైనపెద్దలు సెప్పుచురు కాలుకా టున దున్నెడుక్షేత్రంబు లావు సెడు నందుఁ జల్లినబీజంబులు నిస్తేజంబులై యుండి తస్యగ నంకురింపవు నిరంతరఘృతధారావర్షంబున దహనునకు దాహకత్వంబు లేక శాంతిం జెందు నందు వేల్చినహవ్యంబులు ఫలించవు తద్విధంబున ననవరతకామానుసంధానంబునఁ గామోన్ముఖం బైనచిత్తంబు కామంబులం దనిసి నిష్కామం బైన విరక్తి నొందుం గావున సత్త్వస్వభావంబుతోడ నెప్పుడుఁ దప్పక నిజవంశాచారవిహితధర్మంబున వర్తించునగుండు మెల్లిన స్వాభావికకర్తృపరత్వంబు విడిచి ముక్తి నొందు జాతిచూత్రంబునఁ బురుషునికి వర్ణంబు నిర్దేశింపం బని లేదు శమదమాదివర్గలక్షణవ్యవహారంబులఁ గనవలయు నని మఱియు నారదుం డిట్లనియె.

419

క. క్రమమున వర్ణంబులచి, హ్నుము లెల్లను జెప్పఁబడియె శ నాశ్రమములధర్మము లెఱిగించెద నన్నియు, సమదాహిత్యాదయశూల శ సదమలశీలా. 420

వ. వినుము బ్రహ్మచారి మాంజీకౌపీనయశ్శోపవీతకృష్ణాజినపలాశ దండకమండలు ధరుండును సంస్కారహీనశిరోదుహుండును దర్భహస్తండును శీలప్రశస్తండును మానియు నై త్రిసంధ్యంబును బ్రహ్మగాయత్రి జపించుచు సాయం ప్రాతరవసరంబుల నర్కపావకగురుదేవతోపాసనంబులు సేయుచు గురుమందిరంబునకుం జని దాసునిచందంబున భక్తివిసయసౌమనస్యంబులు గలిగి వేదంబులు సదువుచు సధ్యయనోపక్రమావసానంబుల గురుచరణంబులకు నమస్కరించుచు రేపు మాపును విహితగృహంబుల భిక్షించి భైక్షంబు గురువునకు నివేదించి యనుజ్ఞ గొని మితభోజనంబు గావించుచు నర్హకాలంబుల నుపవసించుచు సంగనలందు సంగనాసక్తులందుం బ్రయోజనమాత్రభాషణంబు లొనర్చుచు గురుపరాంగనవలన సభ్యంగనకేశప్రసాధనశరీరమర్దన మజ్జనరహస్యయోగంబులు వర్జించుచు గృహంబున నుండక జితేంద్రియత్వంబున సత్యభాషుండగు సంచరింపవలయు.

421

ఆ పౌలతి దావపన్నీ శ పురుషుఁ డాభ్యఘటంబు, కరఁగ కుండ రాదు శ కదిసె నేని బ్రహ్మ యైన గూఱుఁ శ బట్టక మానఁడు, వడుగు కింతిసాత్తు శ వలదు వలదు.

వ. వినుము స్వరూపసాక్షాత్కారంబున దేహి బహిరింద్రియాదికం బయినయంతయు నాభాసమాత్రంబుగా నిశ్చయించి యెందఁక జీవుండు స్వతంత్రుం డయిన యీశ్వరుండు గాకుండు సంతదడవు సంగన యిది పురుషుండ నే ననియెడిభేదబుద్ధి మానుట కర్తవ్యంబుగాదు బ్రహ్మచారియతిగృహస్థులం దెవ్వఁడైన జిత్రంబు

పరిపక్వంబు గాక యద్వైతానుసంధానంబు సేసిన మూఢుం డగుం గావున
రహస్యంబునఁ బుత్రిక నైనం జాయ కుండ వలయు. 423

చ. శిరమున మేన సంస్కృతులు శ సేయక చందనభూషణాద్యలం
కరణము తెల్ల మాని ఋతుశకాలములన్ నిజభార్య బొందుచుం
దనుఁబులఁ జూడఁ బాఱక ధృతస్త్రతుం డై మధుమాంసవర్జియై
గురుతరవృత్తితో మెలఁగుకోవిదుం డొక్కగృహస్థ భూషణా. 424

వ. మఱియు ద్విజుండు గృహస్థుం డై గురువులవలన నుపనిషదంగసహితం బైన
వేదత్రయంబును బఠించి నిజాధికారానుసారంబుగ నరవిచారంబు సేసి తన
బలంబుకొలది గురువులకు నభీష్టంబు లొసంగి గృహంబున నొండె వసంబున
నొండె నైష్ఠికత్వంబు నాశ్రయించియొండె బ్రాణులతోడ జీవించుచు గురువునం
దు సన్నియందు నాత్మయందు నర్వభూతంబులందు నచ్యుతదర్శనంబు సేయుచు
నింద్రియన్యనాదిమగ్నుండు గాక యెఱుకగలిగి వర్తించుచు బ్రహ్మంబు నొందు.

క. వినుము వనప్రస్థునకున్, మునికథితము బైననియమశ్రములు గల వాచొ
ప్పున వనగతుండై మెలఁగెడి, ఘనుండు మహర్లోకమునకు శ గమనించు నృపా.

వ. అటమీఁద గృహస్థాశ్రమంబు విడిచి ననంబునకుం జని దున్నక పండెడినీవారా
దికంబు లగ్నిపక్వంబు సేసి యొండె నామంబులు సేసి యొండె నర్కపక్వంబు
లైనఫలాదు లొండె భక్షించుచు వన్యాహారంబుల నిత్యకృత్యంబు లయినచరు
పురోహితంబు లొనర్చుచుఁ బ్రతిదినంబును భూర్వసంచితంబులు పరిత్యజించి
సూతనద్రవ్యంబులు సంగ్రహించుచు సన్నికొఱకుఁ బర్ణశాల యైనఁ బర్వతకం
దరం బయిన నాశ్రయించుచు హిమ వాయు వహ్ని వర్షాతపంబులకు సహిం
చుచు సఖ శక్త శ్రు కేశతలినానుహంబులు ప్రసాధితంబులు సేయక జటిలుండై వసి
యించుచు దండజినకమండలువల్కలపరిచ్ఛదంబులు ధరియించి పండ్రెం డైన
నెనిమి డైన నాలు గైన రెం డైన కొకవత్సరం బయినఁ దపఃప్రయాసంబున
బుద్ధిహాసంబు గా కుండ ముని యై చరించుచు ధృవవశంబున జరారోగంబుల
చేతఁ జిక్కి నిజధర్మానుష్ఠానసమర్థుండు గానిసమయంబున నిరశనస్త్రతుం డయి
యగ్నుల నాత్మారోపణంబు సేసి సన్నన్యసించి యాకాశంబునందు శరీరరంధ్రంబు
లును గాలియందు నిశ్వాసంబును దేజంబులోపల సూక్ష్మంబును జలంబుల రసం
బును ధరణియందు శల్యమాంసప్రముఖంబులును వహ్నియందు వక్తవ్యంబు
తోడ వాక్కును నింపునియందు శిల్పంబుతోడఁ గరంబులును విష్ణునియందు
గతితోడఁ బదంబులును బ్రజాపతియందు రతితోడ నుపస్థంబును మృత్యువం
దు విసర్గంబుతోడఁ బాయువును దిక్కులందు శబ్దంబుతోడ శ్రోత్రంబును
వాయువందు స్పర్శంబుతోడఁ ద్వక్కును సూర్యునియందు రూపంబుతోడఁ

జక్షువులును సలింబులందుఁ బ్రచేతస్సహిత యునజిహ్వయు క్షీతియందు గంధసహితం బయినఘ్రాణంబును జంఘ్రనియందు మనోరథంబులతోడ మనంబును గవి యైనబ్రహ్మయందు బోధంబుతోడ బుద్ధియు రుద్రనియం దహంకారంబుతోడ మమత్వంబును క్షేత్రజ్ఞనియందు సత్త్వంబుతోడఁ జిత్తంబును బరంబునందు గుణంబులతోడ వైకారికంబును డిందించి యటమీఁదఁ బృథివిని జలంబునందు జలంబును దేజంబునందుఁ దేజంబును వాయువునందు వాయువును గగనంబునందు గగనంబును సహంకారతత్త్వంబునందు సహంకారంబును మహత్తత్త్వంబునందు మహత్తత్త్వంబును బ్రకృతియందుఁ బ్రకృతిని నక్షరుం డైనపరమాత్మయందు లయంబు నొందించి చిన్మాత్రావశేషితుం డయినక్షేత్రజ్ఞని నక్షరత్వంబున నెఱింగి ద్వయరహితుం డైనదగ్ధకాష్ఠం డైనవహ్నిచందంబునఁ బరమాత్మ యైనదిర్వికారబ్రహ్మంబునందు లీనుండు గా వలయు.

427

క. అనఘ వనప్రస్థం డై, చని తద్ధర్మంబు లిట్లు సలుపుచు మఱియున్
మనె నేని సన్న్యసింపం, జను నటమీఁదటను ముక్తరసంగత్వమునన్.

428

వ. ఇట్లు వానప్రస్థాశ్రమంబు జరిపి సన్న్యసించి దేహమాత్రావశిష్టండును నిరపేక్షుండును భిక్షుండును నిరాశ్రయుండును నాత్మారాముండును సర్వభూత సముండును శాంతుండును సమచిత్తుండును నారాయణపరాయణుండును నైకాపీనంబునకు నాచ్ఛాదకమాత్రం బైనవస్త్రంబు ధరియించి దండాదివ్యతిరిక్తంబులు విసర్జించి యాత్మపరంబులు గానిశాస్త్రంబులు వర్జించి గ్రహనక్షత్రాది విద్యల సభ్యసింపక భేదవాదంబులైనతర్కంబులు దర్శింపక యెందును బక్షీకరింపక శిష్యులకు గ్రంథంబులు వంచించి యుపన్యసింపక బహువిద్యల జీవింపక మత్తాదివ్యాపారంబుల నుల్లసిల్లక పెక్కుదినంబు లొక్కయెడ వసింపక యూరూర నొక్కొక్కరాత్రి నిలుచుచుఁ గార్యకారణవ్యతిరిక్తంబైనపరమాత్మయందు విశ్వంబు దర్శించుచు సదసన్నయం బైనవిశ్వంబునందుఁ బరబ్రహ్మంబయినయాత్మ సవలోకించుచు జాగరణస్వప్నసంధిసమయంబుల నాత్మనిరీక్షణంబు సేయుచు నాత్మకు బంధమోక్షణంబులు మాయామాత్రంబులు గాని వస్తుప్రకారంబున లేవనియును దేహంబునకు జీవితంబు ధృవంబుగా దనియును మృత్యువు ధృవం బనియు నెఱుంగుచు భూతదేహంబులసంభవనాశంబులకు మూలం బయినకాలంబుఁ బ్రతీక్షించుచు నివ్వధంబున జ్ఞానోత్పత్తిపర్యంతంబుఁ జరియించి యటమీఁద విజ్ఞానవిశేషంబు సంభవించినఁ బరమహంసుం డైనదండాదిచిహ్నంబులు ధరియించి యెండె ధరియింపక యెండె బహిరంగవ్యక్తచిహ్నుండు గాక యంతరంగవ్యక్తం బైనయాత్మానుసంధానంబు గలిగి మసిషియై బౌహ్యనుసంధానాభావంబున మనుష్యులకుఁ దనవలన నుత్తతబాలమూకుల తెఱంగుఁ జూపు చుండ వలయును.

429

—శ్లోక ప్రహేదాజగరసంవాదము. శ్లోక—

- క. మునివల్లభుఁ డజగరుఁ డను, సునయుండు హిరణ్యకశిపుఁసూనుండును ము
న్నొనరించినసంవాదము, విను మీయర్థంబునందు ర వెలయు నరేంద్రా, 430
- వ. తొల్లి భగవత్ప్రియుం డయినప్రహ్లాదుండు గతిపయామాత్యసమేతుం డయి
తాకికత త్వంబు నెఱింగెడికొఱకు లోకంబుల సంచరించుచు నొక్కనాఁడు
కా వేరీతీరంబున సహ్యపర్వతతటంబున ధూళిఘాసరితంబు లయినకరచరణా
ద్యవయవంబులతోడ గూఢం బై ననిర్మలతేజంబుతోఁ గర్తాకారవచోలింగవర్ణా
శ్రచూడుల నెవ్వరికి నెఱుంగఁ బడక నేల నిద్రించుచు నజగర ప్రతధరుం డైన
మునిం గని డాయం జని విధివత్ప్రకారంబున నర్పించి మునిచరణంబులకు శిరంబు
మోపి మొక్కి యతనిచరిత్రంబు దెలియ నిచ్చయించి యిట్లనియె. 431
- సీ. భూమి నుద్యోగి యై ర భోగి యై యుండెడి, నరునికై వడి మునిరనాథ సేవు
ఘనశరీరము దాల్చి ర కదలవు చిత్ర ము, ద్యమయ్యుక్తునకుఁ గాని ర ధనము లేదు
ధనవంతునకుఁ గాని ర తగుభోగములు లేవు, భోగికిఁ గాని సంపూర్ణ మైన
తనువు లే దుద్యోగరధనభోగములు లేక, నేల నూరక పడి ర నిర్ద్ర వోవు
- ఆ. సేకు నెల్లు గలిగె ర నిరుపమ దేహంబు, సముడ వాహ్యుడవు విశారదుడవు
బుద్ధినిధివి జనులఁ ర బొగడవు డెగడవు, నిద్ర ప్రతిదినంబు ర నిలుపనేల. 432
- వ. అని యిట్లు ప్రహ్లాదుం డడిగిన వికసితముఖుం డయి మునింద్రుండు దదీయమధు
రాలాపసుధారస ప్రవాహంబులు గర్ణంబులఁ బరిపూర్ణంబు లైన సతని నవలొ
కించి యిట్లనియె. 433
- సీ. ఆంతరంగికదృష్టి ర సంతయు నెఱుంగుదు, వార్యసమృత్తుడ వీ ర వసురవర్య
విశ్వజంతువులప్రవృత్తినివృత్తిలక్షణములు నీయెఱుంగనివి లేవు
భగవంతుఁ డగుహరి ర పాపక సేవనో, వీధి రాజులుచు ర వెలుగుతేని
క్రమమున బహుళాంధర కారంబుఁ బరిమార్చు, బరమసా త్వికుడవుభద్రబుద్ధి
- ఆ. వైనసేవు నన్ను ర నడిగెదు గావున, విన్నధర్మ మెల్ల ర విస్తరింతు
నిన్నుఁ జూడఁ గలిగె ర సీతోడిమాటల, నాత్మిశుద్ధి గలిగె ర ననఘచరిత. 434 v
- వ. వినుము ప్రవాహకారిణి యై విషయంబులచేతం బూరింప రానితృప్తచేతం బడి
కర్తంబులఁ బరిభ్రామ్యమాండుడ నైన నేను నానావిధయోనులందుఁ బ్రవేశించు
చు వెడలుచు నెట్టకేలకు మనుష్యదేహంబు ధరియించి యందు ధర్మంబున
స్వర్గద్వారంబును నధర్మంబున శునకసూకరాదితిర్నర్జుంతుయోనిద్వారంబుల
నొంది క్రమృత మనుష్యుండై పుట్ట వలయు నని వివేకించి సుఖరక్షణదుఃఖమో
క్షణంబులకొఱకు ధర్మంబు సేయుదంపతులవ్యవహారంబు గని సర్వక్రియా
నివృత్తి గలిగినజీవుండు స్వతంత్రుం డై ప్రకాశించు నని నిర్ణయించి భోగంబులు

మనోరథజాతమాత్రంబులు గాని శాశ్వతంబులు గా వని పరీక్షించి నివృత్తుం
డ నై యువ్యోగంబు లేక నిద్రించుచుఁ బ్రారబ్ధభోగంబుల ననుభవించుచు
నుండుచు నివ్వధంబునఁ దనను సుఖరూపం బైనపురుషార్థంబు దనయందుఁ
గలుగుట యెఱుంగక పురుషుండు శైవాలజాలనిరుద్ధంబు లైనశుద్ధజలంబుల
విడిచి యెండమావులు జలంబు లని పాటెడుమూఢునివడువున సత్యంబు గాని
ద్వైతంబుఁ జొచ్చి ఘోరసంసారచక్రపరిభ్రాంతం డై యుండు పైవలంత్తంబు
లైన దేహదులచేత నాత్మకు సుఖంబును దుఃఖనాశంబునుం గోరుచు నిరీశం డైన
వానిప్రారంభంబులు నిష్ఫలంబు లగు నదియునుం గాక మన్యునకు ధనంబు
ప్రాప్తం బగున నది దుఃఖకరంబు గాని సుఖకరంబు గాదు లోభవంతు లయిన
ధనవంతులు నిద్రాహారంబులు లేక రాజచోర యాచక శత్రుమిత్రాదిసర్వస్థలంబు
లందును శంకించుచు నానభోగంబులు మఱచి యుండుచును ప్రాణారవంతు
లకు భయంబు నిత్యంబు శోకమోహభయక్రోధరాగశ్రమాదులు వాంఛా
మూలంబులు వాంఛ లేకుండ వలయును. 435

మ. సరఘల్ గూర్చినతేనె మానవులకుఁ శ సంప్రాప్త మైనట్లు లో
భరతుల్ గూర్చినవిత్తముల్ పరులకుం శ బ్రాపించుఁ బ్రాప్తాశి యై
తిరుగం బోనిమహోరగంబు బ్రదుకుఁ శ దీర్ఘాంగ మై యుండియుం
జరకాలం బగువానివర్తనము నేక శ జింతించి నేకాంతి నై. 436

క. అజగరమును జంటిగయు, నిజగురువులుగాఁ దలంచి శ నిశ్చింతండు నై
విజనస్థలి గర్తంబుల, గజబిజి లేకున్నవాడ శ గౌరవవృత్తిన్. 437

సీ. అజనవల్కలదుకూరలాంబరంబులు గట్టి, యైన గట్టక యైన శ నలకు చుండు
నాందోళికారథహయనాగముల నెక్కి, యైన నెక్కక యైన శ నగుచుండు
గర్హురచందనశకస్తూరికాలేప, మైన భూరజ మైన శ నలఁదికొండు
భర్తశయ్యల నైన శ బర్ణశిలాత్పణ, భస్మంబులం దైన శ బండుచుండు

అ. మానయుక్త మైన శ మానహీనం బైన. దీయ నైన మిగులఁ శ దిక్త మైన
గుడుతు సగుణ మైన శ గుణవర్జితంబైన, నల్పమైనఁ జాల శ నధికమైన. 438

క. లే దని యెవ్వరి నడుగను, రా దని చింతింపఁ బరులు శ రప్పించినచోఁ
గా దని యెద్దియు మానను, ఘేదము మోదమును లేక శ కీడింతు మదిన్.

క. నిందింపఁ బరుల నెన్నడు, వందింప ననేకపీడ శ పచ్చిన మది నా
క్రందింప విభవముల కా,నందింపఁ బ్రకామవర్తనంబున నధిపా. 440

వ. ఇట్లు గోరికలు లేక యొక్కనమయంబున దిగంబరుండనై పిశాచంబుచందంబున
నుండుచుఁ బెక్కుదినంబులంగోలఁ బెనుఁబాపవర్తనంబుఁ గైకొని నిమిలితలో
చనత్వంబున నేకాంతిభావంబున విష్ణునియందుఁ జేర్చి వికల్పంబు భేదగ్రహకచి
త్తవృత్తులఁ జిత్తంబు సర్గరూపవిభ్రమంబు గలమనంబునందు మనంబును నహం.

కారంబునందు నహంకారంబును మాయయందు మాయను నాత్మానుభూతియందు లయంబు నొందించి సత్యంబు దర్శించుచు విరక్తి నొంది స్వానుభవంబున నాత్మతీతుండ నై యుండుదు నీవు భగవత్పదండవు గావున రహస్యం బైన పరమ హంసధర్మంబు (స్వానుభవగోచరం బైన తెఱంగున నీకు హృద్గోచరం బగునట్లు) సెప్పితి ననిన విని.

441

క. ఘను సజగరమునివల్లభు, దనుజేంద్రుడు పూజసేసి ర తగ వీడ్కొని నె
మ్మనమున సంతోషించుచు, జనియెన్ నిజగేహమునకు ర శశికులతిలకా.

443

వ. అనిన యుధిష్ఠిరుం డి ట్లనియె.

క. ననుబోటిజడగృహస్థుండు, మునివల్లభ యిట్టిపదవి ర మోదంబున నే
యనువునఁ జెంచును వేగమ, వినిపింపుము నేడు నాకు ర విజ్ఞాననిధి.

444

వ. అనిన నారదుం డి ట్లనియె గృహస్థుం డగునవాడు వాసుదేవార్పణంబుగా గృహోచితక్రియ లనుసంధించుచు మహామునుల సేవించి వారలవలన నారా యణదివ్యానతారకధాకర్ణనంబు సేయుచు నయ్యైవిహితకాలంబుల శాంత జనులం గూడి మెలంగుచుఁ బుత్రమిత్రకళక్రాదిసంగంబులు గలవంటి వని యెఱుంగుచు లోపల నానక్తి లేక సక్తునికై వడి వెలువలఁ బురుషకారంబు లొనర్చుచుఁ దగులంబు లేక విత్తంబు లిచ్చి జనక సుత సోదర సఖ జ్ఞాతిజనుల చిత్తంబులు సమ్మదాయత్తంబులు గావించుచు ధనధాన్యవిధాన్దవలభ్యంబుల వలన నభిమానంబు నూని యనుభవించుచు గృహక్షేత్రంబులఁ జొచ్చి యుదర పూరణమాత్రింబు దొంగిలినవాని దండింపక భుజగమృగమూషికమర్కట మక్షికాఖగోష్ఠ్యంబుల హింసింపక పుష్పలభంగి నీక్షించుచు దేశకాలవైవం బులకొలందిని ధర్మార్థకామంబులఁ బ్రవర్తించుచు శునకపతితచండాలాదుల కై న భోజ్యపదార్థంబులు దగినభంగి నిచ్చుచు నిజవృత్తిలభంబు లగునశనాదులచేత దేవఋషిపితృభూతమానవుల సంతర్పించుచుఁ బంచమహాయజ్ఞావశేషంబుల సంతర్వామిపురుషయజనంబును నాత్మజీవనోపాయంబును సమర్పించుచు నుండ వలయు.

445

అ. జనకగురుల నైనఁ ర జంపు నర్థమునకై, ప్రాణ మైన విడుచు ర భార్యకొఱకు
పట్టిభార్యఁ బురుషుఁ ర డతిధిశుశ్రూష సేయించి గెలుచు నజితు ర నీశు నైన.

ఆ. పరముఁ డీశ్వరుండు ర బ్రాహ్మణముఖమున, నాహరించి తుమ్మఁ ర డయినభంగి
నగ్నిముఖమునందు ర హవ్యరాసులు గొని, యైనఁ దుష్టి నొందఁ ర డనఘచరిత.

వ. కావున గృహస్థుండు బ్రాహ్మణులందును దేవతలందును మర్త్యపశుప్రముఖ జాతులందును సంతర్వామియు బ్రాహ్మణాననుండును నైనక్షేత్రజ్ఞునందు నయ్యై
కోరికలు సమర్పించి సంతర్పణంబు సేయ వలయు భాద్రపదంబునఁ గృష్ణ
పక్షంబునందును దక్షిణోత్తరాయణంబులందును రేయంబగలు సమ మైనకా

లంబులందును వ్యతీపాతంబులందును దినక్షయంబులందును సూర్యచంద్ర
గ్రహణంబులందును శ్రవణద్వాదశియందును వైశాఖశుక్లతృతీయయందును
గార్తీకశుక్లనవమియందును హేమంతశిరంబులలోన నాలు గష్టకలందును
మాఘశుక్లసప్తమియందును మాసనక్షత్రంబులతోడం గూడినపున్నమలందును
ద్వాదశితోడం గూడినయు త్రరాత్రయశ్రవణానూరాధలందును నుత్తరాత్రయ
సహితంబు లయినయేకాదశులయందును జన్మనక్షత్రయు క్తదివసంబులందును
మఱియుఁ బ్రశస్తకాలంబులందును జననీజనకబంధుజనులకు శ్రాద్ధంబులును జప
హోమస్నానప్రతంబులును దేవబ్రాహ్మణసమారాధనంబులును నాచరింపవల
యు భార్యకుఁ బంసవనాదికంబును నపత్యంబునకు జాతకర్తాదికంబును దనకు
యజ్ఞదీక్షాదికంబును బ్రేతజనులకు దహనాదికంబును మృతదివసంబున సాంవ
త్సరికంబును జరప వలయు.

448.

మ. విను మేదేశములక దయాగుణతపోవిద్యాన్వితం బైనవి
ప్రనికాయంబు వసించు నేస్థలములక శ్రీ భాగీరథీముఖ్యవా
హిను లుండుక హరిపూజ లెయ్యెడల భూయిష్టప్రకారంబులం
దనరుక భూవర యట్టిచోటులఁ దగుక శ్రీ ధర్మంబులం జేయఁగన్.

449

క. హరియందు జగము లుండును, హరిరూపము సాధుపాత్రమం దుండు శివం
కర మగుపాత్రము గలిగిన, నరయఁగ నది పుణ్యదేశ శ్రీ మనఘచరిత్రా.

450

వ. మఱియుఁ గురుక్షేత్రంబును గయాశీర్షంబును బ్రయాగంబును బులహాశ్ర
మంబును నైమిశంబును ఫాల్గునంబును సేతువును బ్రభాసంబును గుశస్థలి
యును వారణాసియు మఘరాపురియును బంపాబిందుసరోవరంబులును నారా
యణాశ్రమంబును సీతారామాశ్రమంబును మహేంద్రమలయాదు లైన
కులాచలంబులును హరిప్రతిమార్చనప్రదేశంబులును (హరిసేవాపరు లైనపరమ
భాగవతులు వసించెడుపుణ్యక్షేత్రంబులును) శుభకాముం డైనవాఁడు సేవింప
వలయు.

451

ఆ. భూవరేంద్ర యిట్టిపుణ్యప్రదేశంబులందు నరుండు సేయ్యనట్టిధర్మ
మల్ప మైన నది సహస్రగుణాధిక, ఫలము నిచ్చు హరికృపావశమున.

452

వ. వినుము చరాచరం బయినవిశ్వ మంతయు విష్ణుమయం బగుటంజేసి పాత్రనిర్ణ
యనిపుణు లైనవిద్వాంసులు నారాయణుండు ముఖ్యపాత్రం బని పలుకుదురు
దేవఋషులును బ్రహ్మపుత్రు లైనసనకాదులును నుండ భవదీయరాజసూయం.
బున నగ్రపూజకు హరి సప్తతం డయ్యె ననేకజంతుసంఘాతసంకీర్ణం బైన
బ్రహ్మాండపాదపంబునకు నారాయణుండు మూలంబు దన్నిమి త్తంబు నారా
యణసంతర్పణంబు సకలజంతుసంతర్పణం బని యెఱుంగుము ఋషిసరతిర్యగ
మరశరీరంబులు పురంబులు వానియందుఁ దారతమ్యంబులతోడ జీవరూపం.

బున భగవంతుం డయినహరి వర్తించుటంజేసి పురుషుం డనఁ బ్రసిద్ధుం డయ్యె నందుఁ దిర్వ్యజ్ఞాతులకంటె నధికత్వంబు పురుషునియందు విలసిల్లుటంజేసి పురు షుండు పాత్రంబు పురుషులలోన హరితను నైనవేదంబును ధరించుచు సంతోషవిద్యాతపోగరిష్ఠుం డైనబ్రాహ్మణుండు పాత్రంబు బ్రాహ్మణులలోన నాత్మజ్ఞానపరిపూర్ణుం డయినయోగి ముఖ్యపాత్రం బని పలుకుదురు పరస్పర పాత్రంబులకు సహింపనిమనుష్యులకుఁ బూజనార్థంబుగాఁ ద్రేతాయుగంబు నందు హరిప్రతిమలు గల్పింపబడియెఁ గొందఱు ప్రతిమార్చనంబు సేయుదురు పాత్రపురుషద్వేషులైనవారలకు నట్టిప్రతిమార్చనంబు ముఖ్యార్థప్రదంబు గాదు మందాధికారులకుఁ బ్రతిమార్చనంబు పురుషార్థప్రదం బగును. 453

ఆ. అఖిలలోకములకు శ హరి దైవతము సూడ, హరికి దైవతము ధర్మరాధినాథ పదపరాగలేశశంక్తిచే ద్రైలోక్య, పావనంబు సేయఁబ్రాహ్మణుండు. 454

వ. అట్టిబ్రాహ్మణజనులందుఁ గర్తన్యములుఁ దపోన్యములు వేదశాస్త్రన్యములు జ్ఞాన యోగన్యములు నై కొందఱు వర్తింతు రందు జ్ఞానన్యమునికి ననంతఫలకామి యైన గృహస్థుండు పితృజనుల నుద్దేశించి కవ్యంబులును దేవతల నుద్దేశించి హవ్యం బులును బెట్టుట ముఖ్యంబు దైవకార్యంబునకు నిరువుర నైన నొకరి నైనఁ బితృకార్యంబునకు మువ్వర నైన నొకరి నైన భోజనంబు సేయింప వలయు ధనవంతుని కైనను శ్రాద్ధవిస్తారంబు గర్తవ్యంబు గాదు దేశకాలప్రాప్తకంద మూలఫలాదికం బునహరినైవేద్యంబున విధిచోదితప్రకారంబుగా శ్రద్ధ తోడఁ బాత్రంబునందుఁ బెట్టినయన్నంబు గామదం బయి యక్షయఫలకారి యగు ధర్మతత్త్వవేది యైనవాఁడు శ్రాద్ధంబులందు మాంసప్రదానంబు సేయక భక్షింపక చరింపవలయుఁ గందమూలాదిదానంబున నయ్యెడిఫలంబు పశుహింస నంబున సంభవింపదు ప్రాణిహింస సేయక వర్తించుటకంటె మిక్కిలి ధర్మంబు లేదు యజ్ఞవిదులై నిష్కాము లయినప్రోడలు బాహ్యకర్తంబులు విడిచి యాత్మజ్ఞానదీపంబులందుఁ గర్తవ్యంబు లయినయజ్ఞంబుల నాచరింతురు.

క. పశువులఁ బొరిగొని మఖములు, విశదములుగఁ జేయుబుధుని శవీక్షించి తముఁ విశసనము సేయనో యని, క్రశిమఁ బెగ డొందు భూతశ్రగణము నరేంద్రా.

వ. అది గావున ధర్మవేది యయినవాఁడు దైవప్రాప్తంబు లయినకందమూలాది కంబులచేత నిత్యనైమిత్తికక్రియలఁ జేయ వలయు నిజధర్మబాధకం బయిన ధర్మంబును బరధర్మప్రేరితం బయినధర్మంబును నాభాసధర్మంబును బాపండ్ ధర్మంబును గవటధర్మంబును ధర్మజ్ఞుం డయినవాఁడు మానవలయు నైనర్థిక ధర్మంబు దురితశాంతినమర్థం బగు నిర్ధనుండు ధర్మారంబు యాత్ర సేయుచు నైన ధనంబు గోర వలవదు జీవనోపాయంబునకు నిట్టబ్బఁ దిరుగక కార్పణ్యంబు లేక జీవించుచు మహాసర్పంబు తెఱంగున సంతోషంబున నాత్మారాముండై యెద్ది

యుం గోరక బ్రదికెడినుగుణునికిం గలనుఖంబు గామలోభంబుల దశదిశలం
 బరిధావనంబుసేయువానికి సిద్ధింపదు పాదరక్షలు గలవానికి శర్కరాకంటకాదుల
 వలన భయంబు లేక మెలంగ నలవడుభంగిఁ గామంబులవలన నివృత్తిగలవానికి
 నెల్లకాలంబును భద్రం బగునువస్థమునకును జిహ్వాద్వంద్యంబునకును బురుషుండు
 గృహపాలకశునకంబుకై వడి సంచరించుచు సంతృప్తి లేక చెడు సంతోషి గాని
 విప్రునివిద్యాతపోవిభవయశంబులు నిరర్థకంబు లగు నింద్రియబోలత్వంబున
 విజ్ఞానంబు నశించు సకలభూలోకభోగంబులు భోగించియు దిగ్విజయంబు సేసి
 యు బుభుక్షోపిపాసలవలనఁ గామపారంబును హింసవలనఁ గ్రోధపారంబును
 జేరుట దుర్లభంబు సంకల్పవర్జనంబునఁ గామంబును గామవర్జనంబునఁ గ్రోధం
 బును నరానరదర్శనంబున లోభంబును నద్వైతానుసంధానంబున భయం
 బును నాత్మానాత్మ వివేకంబున శోకమోహంబులును సాత్త్వికసేవనంబున
 దంభంబును మౌనంబున యోగాంతరాయంబును శరీరవాంఛ లేమిని హింస
 యు హితాచరణంబున భూతజం బయినదుఃఖంబును సమాధిబలంబున స్థైర్య
 వ్యభయఁ బ్రాణాయామాదికంబున మత్స్యభవ్యభయ సాత్త్వికాహారంబుల నిద్ర
 యు సత్త్వగుణంబున రజస్తమంబులును నుపశమంబున సత్త్వంబును గురు
 భజనకుశలుఁ డై (శీలంబున) జయింపవలయు.

457

క. హరిమహిమ దనకుఁ జెప్పిన, గురువున్ నరుఁ డనుచుఁ దలఁచి శ్ర కుంతితభక్తిం
 దిరుగుపురుషుశ్రమ మెల్లను, గరిశౌచముక్రియ నిరర్థకం బగు నధిపా.

ఉ. ఈవనజాతనేత్రుఁ బరశమేశు నుహత్తుఁ బ్రధానపూరుషున్
 దేవవరేణ్యు సజ్జనవిశ్లేషేయు ననంత్రుఁ బురాణయోగిసం
 సేవితపాదపద్మం దమరచిత్తములన్ నరుఁ డంచు లోకు లి
 చ్ఛావిధిఁ జూచు చుండుదురు శ్ర సన్నతి లేక నరేంద్రచంద్రమా.

459

వ. వినుము షడింద్రియంబులలోన నొకటియందుఁ దత్పరు లై యిచ్ఛాపూరణ
 విధానంబులఁ జరితార్థుల మైతి మనువారలు ధారణాభ్యాససమాధియోగం
 బుల సాధింప లేరు కృషిప్రముఖంబులు సంసారసాధనంబులు గాని మోక్షసా
 ధనంబులు గావు కుటుంబసంగంబునఁ జిత్తవిక్షేపం బగుఁ జిత్తవిజయప్రయత్నం
 బున సన్నయించి సంగంబు వర్జించి మితం బయినభిక్షోన్నంబు భక్షించుచు
 శుద్ధవివిక్తసమప్రదేశంబున నొక్కరుండు నాసీనుం డై సుస్థిరత్వంబునఁ బ్రణ
 వోచ్ఛారణంబు సేయుచు రేచకపూరకకుంభకంబులఁ బ్రాణాపానంబుల నిరో
 ధించి కామహతం బయినచిత్తంబునఁ బరిభ్రమణంబు మాని కామవిసర్జనంబు
 సేసి మరలునంతకు నిజనాసాగ్రనిరీక్షణంబు సేయుచు నిర్విధంబున యోగా
 భ్యాసంబు సేయువానిచిత్తంబు గాఢరహితం బయినవహ్నితేజంగున శాంతిం
 జెందుఁ గామాదులచేత వేధింపంబడక ప్రశాంతనమస్తవృత్తం బయినచిత్తంబు

బ్రహ్మసుఖసమృద్ధనంబున లీనం బై మతియు నెగయ నేరదు.

460

మ. ధరణీదేవుడు సన్న్యసించి యతి యై శధర్మార్థకామంబులం
బరివర్జించి పునర్విలంబమునఁ దత్త్వార్థిరంభి యా నేని లో
భరతిం గ్రక్కినకూడు మంచి దనుచుఁ త భక్షించి జీవించుదు
ర్నరుచందంబున హాస్యజీవనుఁ డగుఁ త నానాప్రకారంబులన్.

461

క. మలమునఁ గ్రిమియును బడుక్రియ, నిలఁబడునొడ లాత్మ గాదుర సేయం బనుచుం
దలఁతురు తజ్జలు వొగడుదు, రలసత నొడ లాత్మ యనుచు శ నజ్ఞ లిలేశా.

ఆ. వ్రతము మానఁ దగదురవడుగుఁగుట్టనికిని, గ్రియలుమానఁ దగదుగృహగతునికిఁ
దపసి కూర నుండఁ త దగదు సన్న్యాసికి, దహణితోడిపొత్తు దగదు తగదు.

సీ. రథముమే నెల్ల వారధి బుద్ధి యుద్రియ, గణము గుఱ్ఱములు పరగ్గములు మనము
ప్రాణాదిదశవిధరవనంబు లిరును ధ, ర్మార్థ గతులు రథాంగకములు
బహుళతరం బై నరబంధంబు చిత్తంబు, శబ్దాదికములు సంఘాతభూము
లభిమానసంయుతుం త డయునజీవుడు రథి, ఘనతరప్రణంబు త కాన్తకంబు

తే. శుద్ధజీవుండు బాణంబు త శుభదమైన, బ్రహ్మ మంచితలక్ష్యంబు త పలుకు రాగ
భయమదద్వేషకోకలోభ ప్రమోహ, మానమత్సరముఖములు త మానవేంద్ర.

వ. ఇట్లు మనుష్యశరీరరూపం బయినరథంబు దనవశంబు నేసికొని మహాభాగవత
చరణకమలసేవానిశితం బయినవిజ్ఞానఖడ్గంబు ధరించి శ్రీమన్నారాయణకరు
ణావనోకనబలంబున రాగాదిత్రునిహ్మలనంబు గావించి ప్రణవబాణానంబున
శుద్ధజీవశరంబును సంఘించి బ్రహ్మ మనియెడిగుఱియందుఁ బడనేసి యహంకార
రథకుండు రథకత్వంబు మాని నిజానందంబున నుండ వలయు నట్టివిశేషంబు
సంభవింపనినమయంబున బహిష్కృతంబు లయినయుద్రియఘోటకంబులు బుద్ధి
సారథినహితంబు లై స్వాభిమానరథకునిప్రమత్తత్వంబు దెలిసి ప్రవృత్తిమార్గం
బు నొందించి విషయశత్రుమధ్యంబునం గూర్చిన.

465

ఆ. విషయశత్రు లెల్ల త విక్రాంతితోడ సారథినమేతుఁ డయినరథకుఁ బట్టి
యగ్రతిమిరమృత్యురయత మగుసంసార, కూపమధ్యమందుఁ త గూర్తు రధిప.

వ. వినుము నైదికకర్తంబు ప్రవృత్తింబును నివృత్తింబును నన రెండుదెఱంగులయ్యె
నందుఁ బ్రవృత్తింబునఁ బునరావర్తనంబును నివృత్తింబున మోక్షంబును సిద్ధిం
చుఁ బ్రవృత్తికర్తంబులోన నిష్టాపూర్తంబు లన రెండుమార్గంబులు గల వందు
హింసా ద్రవ్యమయకామ్యరూపంబు లయినదర్శ పూర్ణ మాన పశు సోమయాగ
నైశ్వదేవ బలివారణప్రముఖంబు లై నయాగాదికంబు లిష్టంబులు దేవతాలయ
వన కూప తటాకప్రముఖంబులు పూర్తంబులు ప్రవృత్తికర్తంబున దేహంబు
విడిచి దేహంతరారంభంబు నొందుదేహి హృదయాగ్రంబు వెలుంగ వాని

తోడ నింద్రియంబులం గూడి భూతసూక్ష్మయుక్తుం డై ధూమదక్షిణాయన కృష్ణపక్షరాత్రి దర్శంబులవలన సోమలోకంబుఁ జేరి భోగావసానంబున విలీన దేహులం డై వృష్టిద్వారంబునఁ గ్రమంబున నోషధిలతాన్నశుక్లరూపంబులం బ్రాపించి భూమియందు జన్మించు నిది పునర్భవరూపం బయినపితృమార్గంబు నివృత్తకర్మనిష్ఠుం డయినవాఁడు జ్ఞానదీప్తంబు లయినయింద్రియంబులందుఁ గ్రియాజ్ఞంబుల యజించి యింద్రియంబుల దర్శనాదిసంకల్పమూలం బయిన మనంబునందు వికారయుక్తం బయినమనంబును వాక్కునందు విద్యావిలక్షణ యయినవాక్కును వర్ణసముదాయంబునందు వర్ణసముదాయంబును సకారాది సర్వత్రయాత్మకం బయినయోంకారంబునందు నోంకారంబును బిందువందు బిందువును నాదంబునందు నాదంబును బ్రాణంబునందుఁ బ్రాణంబును బ్రహ్మ మందు నిలుప నలయును దేవమార్గం బయినయుత్తరాయణ శుక్లపక్ష దివా ప్రాహ్నా పూర్ణిమా రాకలవలన సూర్యద్వారంబున బ్రహ్మలోకంబునందుఁ జేరి భోగావసానంబున స్థూలోపాధి యైనవిశ్వం డై స్థూలంబును సూక్ష్మంబునందు లయించి సూక్ష్మోపాధి యైనజైజనుండై సూక్ష్మంబును గారణంబునందు లయించి కారణోపాధి యైనప్రాణం డై కారణంబును సాక్షీస్వరూపంబునందు లయించి తుర్యుండై సూక్ష్మలయంబునందు శుద్ధాత్ముండై యివ్వధంబున ముక్తుం డగును.

ఆ. అమరనిర్మితంబు శ లై యొప్పపితృదేవ, సరణు లేవ్వఁ డెఱుంగు శ శాస్త్రదృష్టి నట్టివాఁడు దేహి శ యై మోహమున నొందఁ, డతిశయించి బుద్ధి శ నవనినాథ.

వ. వినుము దేహోదులకుఁ గారణత్వంబున నాదియందును నవధిత్వంబున సంతమం దును గలుగుచు బహిరంగంబున భోగ్యంబును సంతరంగంబున భోక్తయుఁ బరంబు నపరంబును జ్ఞానంబును జ్ఞేయంబును వచనంబును వాచ్యమును నప్రకా శమును బ్రకాశంబును నైనవస్తువునకు వేఱిండు లేదు ప్రతిబింబాదికంబు వస్తు త్వంబునంజేసి వికల్పితంబై తలంపంబడుభంగి నైంద్రియకంబైనసర్వంబును సర్వ త్వంబున వికల్పితం బయి తోచుం గాని పరమార్థంబు గాదు దేహోదికంబులు మిథ్యాత్మకంబులు వానికి పేతువు లయినక్షీతిప్రముఖంబులకును మిథ్యా త్వం బగుట సిద్ధంబు పరమాత్మకు నవిద్యచేత నెంతడడపు వికల్పంబు దోచు నంతడడపును భ్రమంబునుం దోచు నవిద్యానివృత్తి యైవ సర్వంబును మిథ్య యని శాస్త్రవిధినిపేధంబులు కలలోపల మేలు గన్నతెఱుం గగు భావాద్వైతక్రియాద్వైతద్రవ్యాద్వైతంబులు మూఁడు గల వందుఁ బటతంతు న్యాయంబునఁ గార్యకారణంబులందు వస్తేత్వకత్వాలోచనంబు సేసి వికల్పంబు లే దని భావించుట భావాద్వైతంబు మనోవాక్కాయకృతంబు లైనసర్వకర్తంబులను ఫలభేదంబు సేయక పరబ్రహ్మర్పణంబు సేయుట క్రియాద్వైతంబు పుత్రమిత్రకళత్రాదిసర్వప్రాణులకుం దనకును దేహంబునకుం

బంచభూతాత్మకత్వంబున భోక్త యొక్కం డనుపరమార్థత్వంబున సర్వకామం
బులయెడ నైక్యదృష్టి జేయుట ద్రవ్యాద్వైతంబు నేర్పున నాత్మతత్వానుభవం
బున నద్వైతత్రయంబును విలోకించి వస్తుభేదబుద్ధియుఁ గర్తృభేదబుద్ధియు స్వ
కీయపరకీయబుద్ధియు స్వప్నంబులుగాఁ దలంచి ముని యైనవాఁడు మానవలయు.

క. వాదములు వేయు నేటికి, వేదోక్తవిధిం జరించుకవిబుధుఁడు గృహమం
దాదరమున నారాయణ, పాదంబులు గొలిచి ముక్తిరపదమున కేఁగున్. 470

శా. భూపాలోత్తమ మీరు భక్తిగరిమరస్సూర్తి సరోజేక్షణ
శ్రీపాదాంబుజయుగ్మముఁ నియతులై శ సేవించి కాదే మహా
గ్రాపత్సంఘములోనఁ జిక్కక సమస్తాశాంతనిద్రైతలై
యేపారంగ మఖంబు సేసితివి దేశ వేంద్రప్రభావంబునన్. 471

— శిశు నారదునిపూర్వజన్మవృత్తాంతము. —

వ. వినుము పోయినమహాకల్పంబునందు గంధర్వులలోన నుపబర్హణుం డనుపేర
గంధర్వుండ నైననేను సౌందర్యమాధుర్యగాంభీర్యాదిగుణంబుల సుందరులకుఁ
బ్రియుండ నై క్రిడించుచు నొక్కనాఁడు విశ్వస్రష్టలైన బ్రహ్మలు దేవనత్త్ర
మనియెడియాగంబులోన నారాయణకథలు గానంబు సేయుకొఱకు నప్పరో
జనులను గంధర్వులనుం జీరిన. 472

ఆ. క్రతువులోని కేఁగుగంధర్వగణముతోఁ, గలసి పోయి విష్ణుగ్రాథ లచటఁ
గొన్ని పాడి సతులఁ శ గూడి మోహితుఁడ నై, తలఁగి చనితి నంత శ ధరణినాథ.

క. వారిజగంధులపొత్తున, వారిం గైకొనక తలఁగి శ వచ్చిన బుద్ధి
వా రెఱిగి శాప మిచ్చిరి, వారింపఁగ రానిరోషశవశమున నధిపా. 474

ఆ. పంకజాత్ము నిచటఁ శ బాడక కామిసీ, గణముఁ గూడి చనినశక ల్కమమున
దగ్ధకాంతి వగుచు శ ధరణీతలంబున, శూద్రజాతినతికి శ సుతుఁడ వగుము. 475

వ. అని యిట్లు విశ్వస్రష్టలు శవించిన నొక్కబ్రాహ్మణదాసికిఁ బుత్రుండ నై జన్మిం
చి యందు బ్రహ్మవాదు లయిన పెద్దలకు శుశ్రూష సేసినభాగ్యంబున నిష్కహా
కల్పంబునందు బ్రహ్మపుత్రుండ నై జన్మించితి. 476

ఆ. కాశలమున మోక్షరగతికి గృహస్థుఁ డే, ధర్మ మాచరించి శ తగిలి పోవు
నట్టిధర్మ మెల్ల నతివిశేషంబు గాఁ, బలుకఁబడియె నీకు శ భవ్యచరిత. 477

మ. అఖిలాధారుఁ డజాదిదుర్లభుఁడు బ్రహ్మాం బైనవిష్ణుండు నీ
మఖమం దర్చితుఁ డై నివాసగతుఁ డై శ మర్త్యాకృతిఁ సేవ్యుఁ డై
సఖి యై చారకుఁ డై మనోదయతుఁ డై శ సంబంధి యై మంత్రి యై
సుఖదుం డయ్యె భవ స్తహామహిమ దాఁ శ జోద్యంబు ధాత్రీశ్వరా. 478

వ. అని యిట్లు నారదుండు సెప్పినవృత్తాంతం బంతయు విని ధర్మనందనుండు ప్రేమ
విహ్వలుం డై వాసుదేవునిం బూజించె వాసుదేవధర్మనందనులచేతఁ బూ.

జితుం డై నారదమునియు దేవమార్గంబునం జనియె నని శుకయోగీంద్రుండు
పాండవపౌత్రునకుం జెప్పె నని సూతుండు శౌనకామలకుం జెప్పిన. 479

క. రాజీవసదృశలోచన, రాజీవభవాదిదేవరరాజినినుత వి
భ్రాజితకీర్తిలతావృత, రాజీవభవాండభాండ శ రఘుకులతిలకా. 480

మాలిని. ధరణిదుహితృరంతా శ ధర్మమాన్దానుగంతా
నిరుపమనయవంతా శ నిర్జరారాతిహంతా
గురుబుధసుఖకర్తా శ కుంభినీచక్రభర్తా
సురభయపరిహర్తా శ సూరిచేతోవిహర్తా. 481

గద్యము. ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్ర సహజపాం
డిత్య పోతనామాత్యప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభాగవతం బనుమహాపురాణం
బునందు ధర్మసందనునకు నారదుండు హిరణ్యాక్షహిరణ్యకశిపులపూర్వజ నృపు
త్తాంతంబు సెప్పటయు హిరణ్యకశిపుదితినంవాదంబును సుయశ్లోపాఖ్యానం
బును యమసల్లాపంబును బ్రహ్మవరలాభగర్వితుం డైనహిరణ్యకశిపుచరిత్రం
బును బ్రహ్మోదవిద్యాభ్యాసకథయును బ్రహ్మోదహిరణ్యకశిపులసంవాదంబును బ్ర
హ్మోదువచనంబు ప్రతిష్ఠింప హరి నరసింహరూపంబున నావిర్భవించి హిరణ్య
కశిపుని సంహరించి ప్రహ్మోదునకు నభయం బిచ్చి నిఖిలదేవతానివహప్రహ్మోదాది
స్తూయమానుం డై తిరోహితుం డగుటయుఁ ద్రిపురాసురవృత్తాంతంబును
నీశ్వరుండు ద్రిపురంబుల దహించుటయు వశ్తాశ్రమధర్మ వివరణంబును బ్రహ్మో
దాజగరసంవాదంబును స్వధర్మప్రవర్తకుఁ డగుగృహస్థుండు ముక్తుం డగుమా
ర్గంబు నారదుండు ధర్మజునకుఁ బలుపుటయు నారదునిపూర్వజ నృపుత్తాంతం
బును ననుకథలం గలసప్తమస్కంధము. 482

ఓం త త్స ద్భిస్సార్వణ మస్తు.

